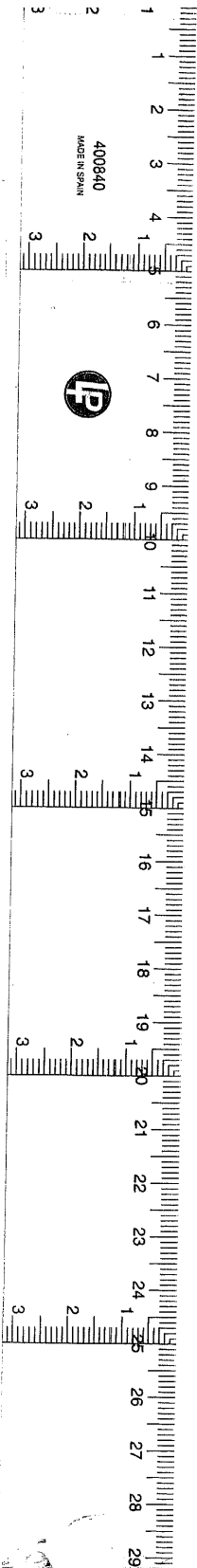
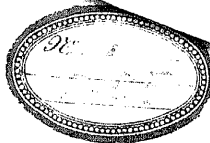

b. a. 5. 6.

R. 1248

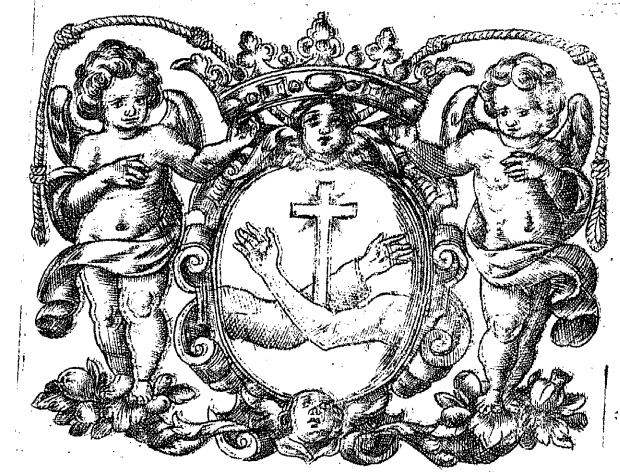
R. 1248
Del Collegio della Comp. de' SS. de' Gran. BB. &c.

DE
ANGELIS.

AVTHORE
P. F. CLEMENTE BRANCASIO
DE CARAVINEA;

Ord. Min. Observant. Reform. Prouinciæ Neap.
Sacrae Theologiae Lectore.

CUM DVPLICI INDICE;
*Altero Disputationum, Questionum, & Articulorum,
altero Rerum Notabilium.*

NEAPOLI, Ex Regia Typographia Egidij Longhi MDCXLVI

SVPERIORVM PERMISSV.

REVERENDISSIMO PATRI
 FR. IOANNI DE NEAPOLI
 TOTIUS ORD. MINOR. D. FRANCISCI
 Ministro Generali.

Accedentem ad Iouem, Reuerendissime Patre, pri-
 scorum mos inoleuit; vacuo non ire sinu, non
 inani pectore, aut manu, sed plena utraque ma-
 nu, onusto pectore, & sinu, sic suo litare Deo. Ac-
 cedens Ego ad te, nec vacuus ibo: grauido quidē
 pectore, dum de Angelis hac arcana concepi, onu-
 sto, (quin potius enixo) sinu, eorundem, qua sub Torculari mos
 peperit: manu tandem nec vacua, dum Opus hoc, qualecumque,
 Tibi offero, Tibi dico, ac dedico. Iouis sub auspicijs militantes, for-
 tunato sub Sydere vitā degere aiunt, est enim ille Fortuna maior:
 iuuat ille cunctis, Iouis, hinc, à iuuando: Vniuersis adesse eum
 perhibent, Iouis omnia plena: insidentem collocant inter commu-
 nis Hostes Natura, ut, amborum malignitati occurrens, utriusq;
 infortunia reprimat, ardorem temperet, & algorem: fulmina,
 denique iaculando in improbos, probos autem eleuando ad aethera:
 Sed, & Ioannis nomen non longè distat, à Iouis, nec enim nomen
 in tè vacuum est: Quale namque extitit Sydus illud, quod te ad
 Seraphica Religionis fastigium euexit? nonne Fortuna illa ma-
 xima, Dei nempe voluntas fauorabilis, ac beneplacens, in cuius
 manu Potestas est, & Imperium; Omnis enim potestas à Deo est?
 O sè felices, qui tuo dignatur Regimine: sub tuo degunt Gubernio:
 tuis fruuntur Auspicijs, Tu namque Potestate, Imperio, ubique
 Religionis ades: cuncta prospicis, Cunctis prouides, Cunctorum
 necessitudini aptè obuias, oportune occurras, improbos proteris, pro-
 bos erigis, ut & verum sit, quod à iuuando dicaris, Ioannes, om-
 nibus iuuans. Quale, namque iuuamen, quale tutamen à tè non
 auspicamur, talia in tè spectantes, & à tè praestolantes in nostra
 Religionis progressum, & incrementum? Tuis, quidem humeris

Phi-
 tare.

Mathe-
 mat.

Virgilii

Mars;
 Satur.

Scotus
 quodl.
 2o.

D. Pau-
 lus.

Ifidor.

dignum Opus: Tu quidem, alter velut Hercules, velut Athlas,
tantam Molem subis, tantiq; Francisci Patris vices gerens, quid
ultra Tibi superest assequendum? Gratijs, insuper tot fulges, tot
emicas, ut vniversa earundem Gratiarum genera, in alijs qui-
dem dispersa, in te tamen vno, videantur pacifica amulatione
collecta, Gratiam namque sonat idem nomen Ioannis. Si tuas
autem laudes enarrare aggrediar, onerosus forte, ac impudens
videbor, adulationis fucos ingerendo: fucos dicam, an focos? ve-
rius quidem hos, siquidem veluti ignitos carbones capiti tuo
congeram (quin et insufflabo) quibus exardescens zelus tuus
maiori charitatis, ac urgentiori obseruantia stimulo, doctrina, mo-
nitis, exemploq; nos prouoces ad perfectionem. Quanta enim ani-
mi amplitudine emines, quantanam in arduis generositate, stre-
nuitate, commendaris, quanto iudicij tui libramine negotia, et si
tricus inuoluta, facillime extricas, quantanè dexteritate resoluis?
Sed ne assentationi suspicionem ingeram, quantanam Rempu-
blicam literariam fauore prosequeris? et quantum inde profe-
ctum, Te Duce, Te Patrono sperat consequuturam? Videris
sanè magni illius Alexandri excelsum animum imitari, dicere
namque solebat, lucundiùs sibi esse de Republica literaria bene
sentire, quam Regnis plurimis imperare: Tu autem vtrumque
prestas, nam et literaria studia magnopere foues, et literarum
professoribus amplissime faues, ut eidem Principi magno in hoc
quoque aqueris. Ad hæc, et ampliora à primis olim Religionis
incunabulis, (quibus, Ego tecum coniunctus fui) illustre auspi-
cium præbuisi, ut merito ad hos supremos honores euectus nunc
fueris; hæc enim de tè plures pridem auspicati fuerunt, pluraque,
in dies, auspiciantur. Addat Deus maiora. Viue felix, et in-
columis, ad annos Nestoreos.

Eccle-
siast.

Aul.
Gell.

Reuerendissima Paternitatis Tua

Seruus addictissimus

Fr. Clemens Brancasius
à Carauinea.

SANCTISSIMIS ANGELIS

Opus, quod debet, Author
Dicat, dedicat.

Tibi

Militiæ coelestis Antesignanus,
Tartarei Debellator Imperij,
Crucis Christi Vexillifer ad Iudicium,
Præpositus Paradisi,
Ad suscipiendas Animas constitutus,
Synagogæ olim, nunc Præses Ecclesiæ,
Atque Coelestium Hierarchiarum Primas,
Tibi, inquam,
Inuictissime Princeps
MICHAEL ARCHANGELE.

Vobis

Animarum, & Corporum,
Vigiliæ, & Quietis,
Motus, & Status
Agendorum quorumcunque
Vniuerso annorum decursu,
Vitæ, ac interitus
Vigilantissimi nostri Comites, &

C Y S T O D E S.

Vobisque insuper
Beatissimi Spiritus
Ad intra Assistentes,
Ad extra Ministrantes,
Deo sedulo obsequentes
Angeli omnes
Hoc, qualecunque Opusculum
De Vobis agens,
Ad Vos redeat,
Vestrum enim est:

VOBIS

Id debeo; Vobis dico, ac dedico:
Angelicum quidem Opus
At humanitas, non vt par est, angelice, compadum;
Parcite tamen ignauia,
Condonate incitiam,
Indulgete incuriam;
Atque
Memores dignemini esse mei,
Vt
Vestra sub Tutela viuendo in Terris,
Vobiscum
Merear associari in
Coelis.

ADMODVM R. P.
CLEMENTI BRANCASIO

OLIM
DE DEO TRINO, ET VNO,
NVNG
DE ANGELIS

Acutissimo Scriptori.

Sulta quid Icarios ausus, animisque superbis
Elatum, ad Superos quid Phatonta webis?
Æthere dum subito ambusti cedere, quid ipsis
Profuit exanguis dedidicisse metus?
Gens mendax nostra Fidei submitte rebellem
Ceraicem, in præcep̄ non agit illa suos;
Eius inoffensis alis volat inter Alumnus
Aligerum atero Castra perusta rogo;
Ingenijque sui, volucres sine pondere mentes
Quidquid habent vel agunt, culta Minerua docet;
Explicit angelicos nec mirum quod bene mores,
Tambene qui potuit explicuisse Deum.

Honuphrij Riccij Physiatri.

R. P. CLEMENTI BRANCASIO

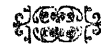
DE ANGELIS scribenti.

IOSEPHVS BAPTISTA.

Aligeram, Domini peragit qua iussa, Phalangem
Dum nosti, CLEMENS, pingere tam graphice;
E terris veheris vel Tu trans Ætheris Aulam,
Illa vel e Cælis ad tua claustra volat:

APPR O

APPROBATIO
OPERIS.

FR. BENIGNVS A GENVA ORDIN. MINOR. REGVL. OBSERVANT.
Reformatorum, Cismontana Familla Commissar. Gener.
Dilecto nobis in Christo, Patri Fratri Clementi à Carauinea,
Prouincia nostra Reformata Neap. Concionatori,
ac Lectori Generali. Salutem.

CVM iuxta Apostolicas, & Ordinis nostri Constitutiones, reuisum, & approbatum fuerit Opus à te collectum, cuius Titulus est DE ANGELIS, & DE BEATITVDINE: tenore præsentium, cum salutaris obedientiæ merito, facultatem tibi facimus, quatenus seruatis seruandis, ipsum Typis mandare possis. Vale in Domino, quem pro nobis exorare memento. Datis Romæ die 16. Nouembris 1641.

Fr. Benignus à Genua Commissarius Generalis.

ILLVSTRISIME, ET EXCELLENTISIME DOMINE.

I Vssu Excellentiae Vestrae vidi supradictum Opus DE ANGELIS, & BEATITVDINE, & cum nil contineat contra Regiam Iurisdictionem, existimo posse Typis mandari 17. Aprilis 1646.

Excellentiae Vestrae

Additissimus Seruus
Fr. Ioseph de Rubeis.

Vidit Arias de Mesa Regius Consiliarius, Delegatus per S. E.
pro reuisione Librorum:

Visa supradicta Relatione IMPRIMATVR.

Zufia R. Sanfelicius R. Caracciolus R. Capycius Latro R.

Prouisum per Suam Excellentiam. Neapoli die 25. Aprilis 1645.

Barrilis.

INDEX DISPUTATIONVM.

QVÆSTIONVM.

ET ARTICVLORVM.

DISPUTATIO I.

- Quæst. 1. De Ethymologia nominis Angelus. fol. 1
 Quæst. 2. Vtrum Angeli sint, aut probari possit Angelos esse; ubi etiam de Demonibus aliqua. 4
 Quæst. 3. Vtrum Angeli creati fuerint in Cælo Empyreo. 9
 Quæst. 4. Vtrum Angeli creati fuerint ab eterno, an aliquando inceperint esse. 14
 Quæst. 5. Vtrum Angeli sint ex sui natura spirituales, an corporei. 20
 Quæst. 6. Vtrum Angeli sint simplices, an compositi ex materia, & forma. 27
 Quæst. 7. Vtrum Angeli ex natura eorum intrinseca sint incorruptibiles. 32
 Quæst. 8. Vtrum Angeli sint annihilabiles per potentiam realem passiuam, in ipsis existentem. 38

DISPUTATIO II. De assumptione corporum.

- Quæst. 1. Vtrum Angeli vere aliquando assumant corpora. 44
 Quæst. 2. Ex qua materia Angeli forment sibi corpora. 46
 Quæst. 3. De natura assumptionis, & corporum assumptibilium. 50
 Quæst. 4. Vtrum asportatio Strigarum, conuersio in varias formas, & apparitiones in corporibus assumptis per Demones sint semper veræ. 53
 Art. 1. Vtrum vere à Demonibus asportentur Strigæ. ibid.
 Art. 2. De Nabuchodonosorre; Moyse, & Elia, ac morbo quodam Neapoli grassante. 57
 Art. 3. De fabulosis, & illusorijs transformationibus. 59
 Quæst. 5. Vtrum Angeli in corporibus assumptis exercere possint operationes vitales. 61
 Quæst. 6. An sint in rerum natura Demones incubi. 66
 Quæst. 7. Vtrum Demones incubi possint generare. 68

DISPUTATIO III. De distinctione Angelorum.

- Quæst. 1. Vtrum omnes Angeli sint vnus naturæ, an vero inter eos reperiatur distinctio specifica. 72
 Quæst. 2. Vtrum sub eadem specie possint esse plures Angeli numericè distincti. 76
 Art. 1. Afferitur sententia negans. ibid.
 Art. 2. Resoluitur dari posse multiplicationem numericam sub eadem forma specifica. 77
 Art. 3. Occurritur argumentis articuli primi. 84
 Quæst. 3. Vtrum Angelus, & Anima differant specie. 89

DISPUTATIO IV. De Oeui mensura Angelorum.

- Quæst. 1. Quid sit Oeuum. 92
 Quæst. 2. Vtrum Oeuum sit mensura essentialitèr successiua. 94
 Art. 1. Afferitur, & probatur sententia affirmatiua. ibid.
 Art. 2. Statuitur Oeuum esse permanens non successiuum. 96
 Art. 3. Occurritur argumentis articuli primi. 99
 Quæst. 3. Vtrum Oeuum distinguatur realitèr ab Oeuiterno. 101
 Quæst. 4. Vtrum omnium Oeuiternorum sit vnum Oeuum. 103
 Quæst. 5. Vtrum Angeli mensurètur Oeui, an tempore nostro communi. 108
 Quæst. 6. Vtrum operationes Angeli mensurentur Oeui.
 Art. 1. Proponitur sententia Henrici, & D. Thomæ. 111
 Art. 2. Operationes immanentes Angeli mensurantur Oeui. 112
 Art. 3. Motus Angeli successiuus, & cõtinuus mensuratur tempore nostro communi, non autem discreto. 117
 Art. 4. Visionem beatificam mensurari Oeui, nõ aternitate participata. 119
 Art. 5. Substantias generabiles, & corrupti-

Index Disputationum, Quæstionum, & Articulorum.

- ruptibiles non mensurari tempore, sed Oeui. 124
 Art. 6. Ostenditur non dari tempus discretum. 129
 Art. 7. Occurritur argumentis militatibus contra secundum articulum. 132

DISPUTATIO V. De loco Angelorum.

- Quæst. 1. Vtrum Angeli sint verè, & realitèr in loco. 135
 Quæst. 2. De ratione fundamentali, & formali, qua Angelus est in loco. 140
 Quæst. 3. Quantum sit locus Angeli. 143
 Quæst. 4. Vtrum Angelus sit in loco per operationem transeuntem. 144
 Art. 1. Afferitur sententia affirmas. ibid.
 Art. 2. Statuitur Angelum non esse in loco per operationem, sed per essentiam. ibid.
 Art. 3. Occurritur argumentis articuli primi. 153
 Quæst. 5. Vtrum Angelus possit esse in loco quantumcunque magno. 155
 Quæst. 6. Vtrum Angelus possit existere in loco quantumcunque minori, & minimo in infinitum. 158
 Quæst. 7. Vtrum Angelus possit esse in puncto. 163
 Quæst. 8. Vtrum Angelus possit se eximere ab omni loco. 167
 Quæst. 9. Vtrum Angelus possit simul esse in pluribus locis adæquatis. 169
 Quæst. 10. Vtrum Angelus esse possit in pluribus locis discontinuis inadæquatis. 172
 Quæst. 11. Vtrum plures Angeli possint esse simul in eodem loco. 175

DISPUTATIO VI. De motu Angeli.

- Quæst. 1. Vtrum Angelus vere moueatur, motusq; eius sit continuus, & successiuus, qualisque sit potentia eius ad motum. 182
 Quæst. 2. Vtrum Angelus moueatur per se, an per accidens. 189
 Quæst. 3. Vtrum Angelus moueatur per formam, siue per motum intrinsecè sibi inherentem. 191
 Quæst. 4. Vtrum Angelus possit moueri de extremo in extremum non transeundo per medium. 194

- Quæst. 5. Vtrum Angelus possit moueri in instanti. 203

DISPUTATIO VII. De Intellectu angelico.

- Quæst. 1. Vtrum in Angelis reperiatur intellectus agens. 208
 Quæst. 2. Vtrum Angelus cognoscat omnia per habitum concreatū, ex Henrico. 217
 Quæst. 3. Vtrum Angeli indigeant speciebus intelligibilibus ad intelligendū. 220
 Quæst. 4. Vtrum Angeli habuerint species rerum omnium concreatas sibi ab initio. 225
 Art. 1. Afferitur status quæstionis. ibid.
 Art. 2. Afferitur sententia, & probationes Thomistarum. ibid.
 Afferitur sententia, & probationes Scotistarum. 227
 Art. 4. Iudicium de vtraque sententia, & reconciliatur Diuus Thomas, & Scotus. 230
 Art. 5. Soluuntur argumenta Thomistarum. 232
 Art. 6. Soluuntur argumenta Scotistarum. 235
 Quæst. 5. Vtrum species Angelicæ fluant à natura Angeli intrinsecè, an vero effectiue infundantur à Deo. 237
 Quæst. 6. Vtrum Angelus cognoscat se intuitiue per essentiam suam absque specie. 242
 Quæst. 7. Vtrum Angelus possit se ipsum cognoscere abstractiue, & cessare à cognitione sui. 246
 Quæst. 8. Vtrum Angelus per propriam essentiam cognoscat alterum Angelum. 250
 Quæst. 9. Vtrum Angeli cognoscant secreta cordium. 253
 Quæst. 10. Vtrum Angelus possit naturalitèr cognoscere intuitiue misteria supernaturalia. 259
 Art. 1. Afferitur sententia negatiua. ibid.
 Art. 2. Vtrum cognoscere possit misterium Incarnationis naturalitèr. 267
 Art. 3. Soluuntur argumenta primi articuli. 270
 Quæst. 11. Vtrum Angelis reuelatum fuerit misterium Incarnationis, in via. 272
 Quæst. 12. Vtrum Angeli in via cognouerint per fidem misterium Trinitatis. 277
 Quæst.

Index Disputationum, Quaestionum, & Articulorum.

Quaest. 13. Vtrum in intellectu angelico sint habitus naturales acquisiti. 279	& Dæmones nunc possint peccare venialiter. 357
Quaest. 14. Vtrum Angeli sint natura hominibus præstantiores. 284	Quaest. 5. Vtrum mali Angeli peccauerint ex instigatione Luciferi. 360
Quaest. 15. Vtrum Angelus diuersis cognitionibus intelligere possit simul plura per modum plurius. 286	Quaest. 6. Quæ nam fuerint peccata ceterorum malorum Angelorum. 361
Quaest. 16. Vtrum Angelus vnica intelligentione possit plura simul intelligere. 291	Quaest. 7. De peccatis aliquibus in speciali Angelorum. 365
Quaest. 17. Vtrum intellectus angelicus sit compositiuus, & diuisiuus. 292	Quaest. 8. De quo ordine fuerit Lucifer, & mali alij sequaces, & an Lucifer sit omnium supremus. 369
Quaest. 18. Vtrum in Angelis reperiatur discursus. 296	Quaest. 9. Vtrum Michael sit omnium Angelorum supremus. 372
Quaest. 19. Vtrum in Angelis sit cognitio matutina, & vespertina. 301	Quaest. 10. De ceteris peccatis Luciferi. 375
Quaest. 20. Vtrum in intellectu angelico possit esse falsitas. 303	Quaest. 11. Vtrum in Angelis malis remanserit fides infusa. 381
DISPUTATIO VIII. <i>De voluntate Angeli.</i>	
Quaest. 1. Vtrum in voluntate Angelica reperiatur habitus morales naturales acquisiti. 305	Quaest. 12. Vtrum intellectus Angeli mali remanserit obtenebratus circa cognitionem cuiuscunque veritatis. 384
DISPUTATIO IX. <i>De Gratia Angelorum.</i>	
Quaest. 1. Vtrum omnes Angeli creati fuerint in gratia habituali iustificante. 309	Quaest. 13. Vtrum Angelus potuerit peccare circa præcepta naturalia, fieriq; impeccabilis per naturam, aut malus per naturam. 387
Quaest. 2. Vtrum Angeli gratiam receperint iuxta dispositionem. 315	Art. 1. An potuerit peccare circa præcepta naturalia. ibid.
Quaest. 3. Vtrum gratiâ Angeli receperint iuxta quantitatem naturalium. 318	Art. 2. Vtrum per Dei potentiâ potuerit fieri malus per naturam. 392
Quaest. 4. De confirmatione Sanctorum Angelorum in gratia. 320	Art. 3. Respondetur ad argumenta principalia. 394
Quaest. 5. Vtrum sicut Angeli, ita & primi Parentes creati fuerint in gratia. 322	Quaest. 14. Vtrum Angeli potuerint peccare ex errore, & ignorantia. 395
Quaest. 6. Vtrum gratiam acceperint Angeli ex meritis Christi. 326	Quaest. 15. Vtrum potuerint peccare ex inconsideratione. 398
Quaest. 7. Quale, & quantum fuerit tempus viæ, siue morularû Angelorum. 328	Quaest. 16. Vtrum omnes peccatores Angeli dånati fuerint, an aliqui egerint poenitentiam. 400
DISPUTATIO X. <i>De peccatis Angelorum malorum.</i>	
Quaest. 1. Vtrum Angeli potuerint peccare in primo instanti suæ creationis. 336	Quaest. 17. Quæ nam sit causa obstinationis malorum Angelorum. 404
Quaest. 2. Vtrum primum peccatum Angeli fuerit superbia, vel luxuria spiritalis. 342	Art. 1. Proponitur sententia aliquorum, & impugnatur. ibid.
Quaest. 3. Vtrum Lucifer potuerit appetere æqualitatem Dei. 350	Art. 2. Proponitur sententia Scoti. 410
Quaest. 4. Vtrum Angeli in via potuerint,	Quaest. 18. Vtrum mali Angeli sint adeo obstinati, vt nõ possint facere aliquod opus morale bonum. 412

DISPUTATIO XI.
De loquutione Angelorum.

Quaest. 1. Vtrum Angeli loquantur Deo, hominibus, & inuicem. 419
Quaest. 2. Quomodo Angeli loquantur ad inuicem. 422
Quaest. 3. Vtrum Angelus possit loqui Angelo

Index Disputationum, Quaestionum, & Articulorum.

gelo in quacunq; distantia. 430	natura Dæmones, & mali. 487	
Quaest. 4. Vtrum Angelus possit loqui vni, & non alteri. 433	Quaest. 7. Vtrum sicut Deus destinat bonû Angelum ad custodiã, ita Lucifer destinat Dæmonium ad ruinam. 487	
Quaest. 5. Vtrum Angelus possit loqui pluribus simul. 435	Quaest. 8. Vtrum Dæmones cognouerint Christum esse Messiam, Deum, Redemptorem, & euerforẽ tartarei Imperij. 489	
DISPUTATIO XII. <i>De illuminatione Angelorum.</i>		
Quaest. 1. Vtrum detur illuminatio, & quid sit. 438	Art. 1. Vtrum cognouerint esse Messia, asseruntur sententiæ. 490	
Quaest. 2. Vtrum Angelus possit illuminare Angelum, & quo nam modo. 442	Art. 2. Vtrum cognouerint Christû esse Deum, referuntur opinioniones. 491	
DISPUTATIO XIII. <i>De Missione Angelorum.</i>		
Quaest. 1. Quid importet angelica missio. 447	Art. 3. Vtrum cognouerint esse Saluatorem mundi, atque Dæmonum euerforem per sui mortem. Referuntur placita. 492	
Quaest. 2. Vtrum de vnaqua; Hierarchia Angeli mittantur. 449	Art. 4. Resolutio quaestionis, & articulorum. 493	
Quaest. 3. De septem Angelis, qui astant ante Dominum. 452	DISPUTATIO XVI. <i>De pena Angelorum malorum.</i>	
Quaest. 4. Quantum est numerus Angelorum. 455	Quaest. 1. Vtrum mali Angeli puniti fuerint statim, atque peccauerint. 495	
Quaest. 5. De nominibus Angelorum, an sint, & quæ nam sint. 456	Quaest. 2. Vtrum in Dæmonibus sit dolor, & tristitia. 499	
Quaest. 6. Vtrum Angeli habeant nomina propria, an appellatiua. 459	Quaest. 3. De pena damni, & sésus Dæmonum. 504	
Quaest. 7. De nominibus Dæmonû, & Idolorum, quæ penès Scripturam recensentur. 461	Quaest. 4. Vtrum pena damni Dæmonum sit æqualis in ipsis omnibus. 510	
DISPUTATIO XIV. <i>De Custodia Angelica.</i>		
Quaest. 1. An detur Angeli Custodes. 463	Quaest. 5. Vnde nam proueniat inæqualitas penæ dånii in Dæmonibus. 516	
Quaest. 2. De aliquibus effectibus angelicæ custodiæ. 472	Quaest. 6. Quonam modo ignis Inferni torqueat Dæmones. 520	
Quaest. 3. De Genio antiquorum Gentilium. 474	Art. 1. Varia referuntur placita, & impugnantur. ibid.	
DISPUTATIO XV. <i>De Angelis malis, siue de Dæmonibus.</i>		
Quaest. 1. De nominis Dæmon, Ethymologia, atque importatis. 476	Art. 2. Explicatur mens D. Bonauent. contra Suar. 529	
Quaest. 2. De eisdẽ Dæmonibus, ex Philosophis plura. 477	Art. 3. Proponitur sententia Scoti, declaratur, & comprobatur. 531	
Quaest. 3. Plura eiusdẽ generis, ex alijs. 479	Art. 4. Occurritur obiectionibus in oppositum. 534	
Quaest. 4. Vtrum Aristot. nouit dari Dæmones. 481	Quaest. 7. Quinam, & qualis sit locus penalis Dæmonum. 540	
Quaest. 5. Dæmonum officia in genus humanû ex Philosophis, alijsque. 484	Quaest. 8. Vtrum Dæmones torqueantur etiam in aere, atque locis alijs. 544	
Quaest. 6. Vtrum aliqui Angeli sint ex sui	Quaest. 9. Vtrum in Dæmonibus sit principatus, & prælatio, ac subordinatio, in ratione imperandi, & obsequendi. 548	
	Quaest. 10. De ministerio Dæmonum intentandis hominibus. 553	
	Quaest. 11. Vtrum Dæmon tentando semel victus, redeat iterum ad tentandum. 561	

Quaest.

Index Disputationum, Quæstionum, & Articulorum.

Quæst. 12. Vtrū Dæmones torqueant animas Purgatorij. 564

DISPUTATIO XVII.
De potentia actiua Angeli in ordine ad sensū, intellectum, & voluntatem hominis.

Quæst. 1. Vtrum Angelus possit immediate immutare sensum hominis externum. 566

Quæst. 2. Vtrum Angelus possit immediate immutare phantasiā hominis. 568

Quæst. 3. Vtrum possit immutate immutare intellectum hominis. 571

Quæst. 4. Vtrum possit transferre phantasma de organo in organum, & de parte in partem. 573

Quæst. 5. Vtrum immutare possit humanā mentem. 575

DISPUTATIO XVIII.
De potentia Angeli in ordine ad Vniuersum.

Quæst. 1. Vtrum in Angelo sit potentia exequutiua. 576

Quæst. 2. Quousque se extendat potentia Angeli in ordine ad Vniuersum. 578

Quæst. 3. Vtrum potētia Angeli valeat ad faciendā miracula. 584

Quæst. 4. Vtrum Angeli potestatem habeant circa pœnas præsentis vitæ. 588

Quæst. 5. Vtrū assistentia angelica se extendat ad Eucharisticum misterium. 590

DISPUTATIO XIX.
De Hierarchijs Angelorum.

Quæst. 1. Hierarchiæ Ethymon, natura, diuisio. 592

DISPUTATIO XX.
De Beatitudine Angelorum.

Quæst. 1. An Angeli fuerint Beati ab initio. 599

Quæst. 2. Vtrum Angeli gloriam essentialē meruerint per custodias hominum, seu per alia ministeria. 603

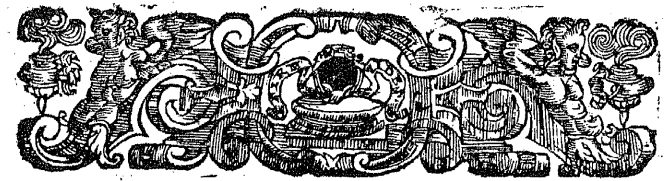
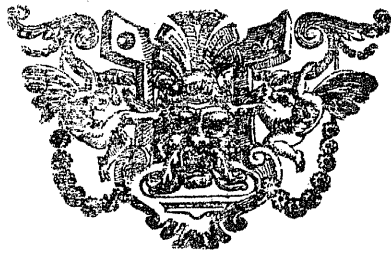
Quæst. 3. Vtrum Angeli meruerint saltem beatitudinem accidentalem per custodias hominum. 608

Quæst. 4. Vtrum in Angelis sint dotes beatificæ. 612

DISPUTATIO VLTIMA.

Quæst. 1. Quantus sit numerus Angelorum. 613

FINIS.

**DE
ANGELIS
DISPUTATIO PRIMA.**

QVÆSTIO PRIMA.

De Ethymologia nominis Angelus.

QVOD primo se se offert, est, naturam explicare nominis, quid, inquit, imponitur et ipsum nomen Angeli. Et quidē Angeli nomen, Officium indicat, non Naturam; inquit enim Ambrosius. *Quæris huius natura nomen? spiritus est: quæris officij, Angelus est; sicut homo, nomen est natura, Miles verò, officij.* Super Psalmum 103. hinc autem primò habemus, duo reperiri in Angelo, spiritum quidem, & officium, illud importat naturam, hoc verò importat ipsum nomen Angeli. Confirmatur hæc doctrina ex Gregorio, qui homil. 34. in Euangelia explicans illud Psalmi 105. *Qui facit Angelos suos spiritus*, inquit, *semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari Angeli nequaquam possunt, quia tunc solum sunt Angeli, cum per eos aliqua nuntiantur, unde cum ait Psalmus, facit Angelos suos spiritus, etiam cum voluerit, Angelos facit; ideoque subdit idem Psalmus dicendo, & ministros suos ignem vrentē, seu flammam ignis.* Confirmatur insuper ex Augustino lib. 5. super Gen. ad litteram cap. 19. eodem docente. *Nomen Angeli*

nomen esse officij non natura; & denique ex derivatione græca id conuincitur, idem namque Angelus latinè, ac græcè nuncijs, hæc ergo primitus sit ethymologia nominis ipsius Angeli, non enim per se primò significat naturā, sed officium.

2 Hinc verò sic describi potest, seu circumloqui conmixtim tum natura, tum munus ipsius Angeli, ex Damasceno. *Angelus est substantia spiritualis, intellectualis, libera, immaterialis, & incorporea, Deo ministrans, semper mobilis, gratia, non natura immortalis.* Vtrum autem hæc quæ tradidimus, sic vera definitio, iam patet non esse definitionem in rigore, sed circumloquutionem traditam à Damasceno, qualiscunque sit, talis de Angelo circumloquutio: quod verò in rigore definitio nō sit, ex inde probatur, quoniam non competit soli definito, siquidem etiam Anima rationalis est spiritualis, immaterialis, intellectualis, incorporea, & libera, vnà cū cæteris de Angelo enunciatis, & nihilominus anima non est Angelus. Dici tamen possit in eo discrepare, quod licet anima nō sit de sui natura corporea, nihilominus vnitur corpori atque format corpus, quod nō contingit in Angelo.

Nomē Angeli est officij, non nature.

l. 2. fid. orthod. c. 3.

Angeli descriptio.

3 Sed obtabis. Angelus namque etiam assumit corpus, ut suo loco paterebit, sed occurritur latum esse discrimen, anima namque assumit informando, Angelus assimilando. Verum non ad hoc aspectum videtur tradita circumscriptio; dum namque de Angelo ait, quod sit natura incorporea, id omnino Angelo accomodat tanquam ab intrinseco, & ex constitutione suæ naturæ conueniens, ita ut sit de sui naturæ incorporeus, id autem constat quoque competere ipsi animæ, cum sit ab intrinseco suæ naturæ incorporea: accedit, quod talis etiam esset, dato quod nullum diceret ordinem ad informandum corpus. Dices, anima necessario præferat ordinem ad corpus, saltem aptitudinalem. Resp. animam & habere rationem spiritus, & rationem formæ: hoc secundum, dicit ordinem ad corpus, & propterea appellatur anima; est namque anima actus, seu forma corporis: illud verò, ut potest ratio spiritus, abstrahit à ratione formæ, & animæ: patet, etenim Angelus est spiritus, nec tamen est anima, nec informans forma: anima item bruti est forma, & anima brutalis, & tamen non est spiritus: conuenit vero cum Angelo non ratione formæ, & animæ: sed spiritus: ut sic vero abstrahit à ratione formæ informantis: nec namque anima informans: quatenus est spiritus, etenim pariformiter informare competet Angelo, qui est spiritus: immo competet ipsimet Deo, qui est summus spiritus: de Spiritu autem sancto docent Theologi, non per seipsū ex Magistro, informare animam, ut aliqui contra Magistrū dist. 17 inuehantur, sed ipsū habitum charitatis, charitas enim est forma informans animā; igitur licet anima si spiritus, non tamen in sensu reduplicatiuo informat ut spiritus, ne id contingat Angelo, & Spiritui sancto, sed cōpetit animæ aliunde, ultra enim rationem spiritus, habet rationem formæ, actus, & partit, & eiusmodi, quæ omnia valde eam differre faciunt ab Angelo: accedit quod Angelus est substantia completa, anima verò pars hominis, & substantia incompleta.

4 Quidquid tamen sit, aliunde cōpetitur, animæ quoque competere par-

res descriptionis reliquas, est enim & ipsa ex sui natura, libera, & Deo ministras, dum obsequio, & seruituti Dei incūbit; est mobilis, ut patet: est quoque denique gratia, non natura, immortalis, ad eum sensum, quem de Angelo afferemus. Sed hæc missa facimus.

5 Subdit Damascenus, esse semper mobile: verū qua ratione poterit hoc currere, dum post diem iudicij non amplius destinabuntur Angeli ad hæc inferiora, quomodo ergo erunt semper mobiles. Responderetur vel loqui in actu primo, habent enim potentiam, motiuam, quæ semper inest eis cessante post diem iudicij motu in actu secundo. Vel responderetur secundo, loqui sanctū Doctorem de tempore hoc decurrente usque ad diem iudicij, siquidem Paulus ait, *Omnes sunt administratorij spiritus*, de quibus etiam & Iacob testabatur *Scalam iudisse, & Angelos per eam ascendentes, & descendentes*, siquidem idem Paulus Hebr. i. subdit. *In ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*: vel responderetur tertio loqui Damascenū de motu metaphoricō, & morali, Angeli namque Sancti, persistentes in cōtemplatione, & fruitione Dei, *semper vident*, inquit Christus, *faciem Patris mei*, & Psalmista, *In quem desiderant Angeli prospicere*; quod si de malis Angelis loquamur, etiam & ipsi sūt semper mobiles, tum homines tentando in hac vita, tum reprobos torquendo in altera vita, tum denique Deum odio habendo iuxta loquutionem Psalmi, *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper*. vel quarto eatenus appellatur semper mobiles omnes Angeli, quatenus sunt ex sui natura infatigabiles, ratio constat ex lib. de anima, siquidem *defatigatio est passio potentia corporea, & sensitiua*, carent verò Angeli corpore, & sensu, ergo, ut sic, dici possunt semper mobiles, nunquam enim defatigarentur, dato quod detinerentur in perpetuo motu; sicut in ministerio patet tum bonorum Angelorum erga saluandos tum reprobos, Angelorum erga præscitos in Inferno cruciandos. Vel semper mobiles, sumpto motu metaphoricō, pro intelligentia, quia sepe intelligunt, ac propterea ab Arist. appellati fuerunt Intelligentes.

6 VI-

Angeli quoque modo semper mobiles

Quomodo Angelus non natura, sed gratia immortalis.

6 Vltimum, quod Damascenus addit, est, *Angelos esse gratia, non natura immortales*. Durum videtur hoc, quomodo namque immortalitas competat Angelo à gratia, & non à natura. Si quidem est de sui natura ens spirituale, ut diximus, constabit quoque infra carere cōpositione ex materia, & forma physica; unde sit ut ab intrinseco sit incorruptibilis, & immortalis. Confirmatur, immortalitas est debita naturæ ipsius Angeli; quia sicut corpori est debita ex natura corporis, qua corpus est, corruptibilitas, & mortalitas, ita Angelus debita est immortalitas, quia competens suæ naturæ, qua Angelus est, & spiritus est.

7 Sed responderetur, quod Angelum cōsideramus, vel quatenus spiritus est, vel quatenus creatura est, primo modo loquendo, utique incorruptilitas competit ab intrinseco suæ naturæ, ratio quia immortalitas est debita spirituali naturæ, fundamentum huius est, quoniam sic postulat Angeli natura, ut sit omnino immortalis, sicut Bruti natura exigit ab intrinseco, ut sit mortalis, verum quia Author naturæ Deus non destruit, sed conseruat naturam, tunc verò rerum natura cōseruat, cum reddit singula singulis, prout postulat vniuersiuique natura hinc est, ut immortalitas Angeli, quatenus Angelus est, & quatenus substantia spiritualis est, competat ipsi Angelo ab intrinseco suæ naturæ, & ita Theologi docent, Angelos esse ab intrinseco incorruptibiles, & immortales iuxta exigentiam suæ naturæ, sicut lapis, & brutū est ab intrinseco corruptibile, & mortale iuxta id, quod postulat propria ipsorum natura. Secundo autem modo loquendo dicimus iuxta loquutionem Damasceni esse immortalem gratia, non natura, ratio est, quia creatura non est ens necessarium, sed cōtingenter liberè, & gratuitò creatur à Deo, hinc est, ut totum esse creaturæ dependeat à gratuita voluntate Dei, quod si vellet annihilare Angelum Deus, utique posset, ideoque immortalitas, quā possidet ipse Angelus, est effectus gratiæ Dei, siue gratiuit voluntatis Dei, cum namque Angelus non habeat esse necessario, neque sit ens necesse esse per naturam,

utique neque immortalitatem habebit ex necessitate naturæ, sed habebit solummodo eam consequenter necessario necessitate suppositionis, ad suam naturam, quia dato quod hæc creatura sit talis speciei, nempe Angelus, sequitur necessitate suppositionis consequenter ad talem naturam, sequitur inquam, ut sit necessario immortalis iuxta exigentiam suæ naturæ. Item accessorium sequitur naturam sui principalis, sed principale, nempe natura Angeli, non est ens necesse esse, sed est effectus gratiæ voluntatis Dei, ergo accessorium, nempe immortalitas, erit etiam effectus ipsius gratiæ Dei, sumendo gratiam pro gratuita voluntate Dei; & denique Angelus tum naturam, tum immortalitatem non possidet à se cum non sit ens independens, sed habet hoc totum dependenter à Deo, igitur merito dicit Damascenus, iuxta hucusque dicta, Angelum non natura, sed gratia esse immortalem. Insuper confirmatur auctoritate Hieronymi Epist. ad Cyprianum presbyt. dicentis, *gratia Dei est, quod homo sit creatus, & confirmatur vltterius dictum Damasceni ex sexta Synodo generali act. 11. vbi Patres inquirunt, Angelos, & animas non natura, sed gratia esse immortales*; de re hac habebitur ex professio disputatio infra quæst. 7.

8 Ultra Damascenum, sunt & Patres alij aliter describentes naturam Angeli: ait enim Tertullian. in Apologet. cap. 22. *Omnis spiritus ales est, hoc Angeli, & Demones, igitur motu ubique sunt: totus Orbis illis locus vnus est: quid ubique generatur, iam facile sciunt, quam annunciant*. Athanas. lib. de comm. essent. c. de Angelis, inquit, *Angelus est animal rationale, expers materia, hymnis dicendis aptum, immortale*. Qualis verò sit sensus, quod Angelum, Animal appellet rationale, sicut egit, & Gregorius habebimus infra quæst. 6. in fin. ex cæteris autem luculentissimum est descriptio illa Theodoretī in Epitom. diuini decreti: vbi sit scribit: *Angelos, nec vt Græcorum Poetæ, & Philosophi, in Deos referimus; nec in masculinam, & feminam incorpoream naturam distinguimus: nec intemperantis coitus, qua sub aspectu non cadunt, potestates accusamus*; neque

A 2 ut sta-

ut statuunt hæreticorū fabulæ, esse creationis effectores, dicimus. Et infra. Nec incremento opus habent, cum non diminuantur: neque coitu, cum sint corporibus liberi; quæ enim ab interitu naturæ aliena est, non eget incremento. Conclu-

dit vero Chrysost. hom. 4. in c. 1. Gen. inquit, Archangelorum, Virtutum, Thronorum, Dominationum, Principatum, Potestatum, Cherubim, & Seraphim, quis sermo sufficiet onarrare magnificentiam.

QVÆSTIO II.

Vtrum Angeli sint, aut probari possit Angelos esse, ubi etiam de Dæmonibus aliqua.

NEdum Saducæi, ut infra, verum & nouissimi sæculi hæretici quidam negarunt Angelos esse: ut de Georgio Dauid, ac de plerisque alijs refert Cocleus, & Lindanus indubitant. Item Dositheus penes Prateolum ex Phila 42. Insuper Libertini, penes eundem, De Saducæis vero, qui penes Hebræos de hæresi notabatur, ut ait Maldonat. cap. 3. Matth. num. 7. Lucas scribens Actor. c. 23. sic ait, Saducæi dicunt non esse resurrectionē neque Angelum, neque spiritum &c. Fuit etiam quorundam Philosophorum error, omnino negans Angelos, docebat enim nihil in hoc mundo reperiri spirituale, sed totum quod est in mundo esse sensibile, corporale, & materiale; ita refert Aristot. 4. Phys. tex. 52 & 27.

Saducæi negant resurrectionē, & Angelos.

Aristoteles Angelus vocat intelligentias, & substantias abstractas.

Arist. negat Angelos malos.

2 Bonos Angelos reperiri non negat Aristot. licet non sub nomine Angeli ipsos admittat, sed sub nomine Intelligentiæ, siue substantiæ abstractæ, malos verò reperiri, an neget, dicemus infra: ait autem Angelicum munus esse alia mouendi, non autem vexandi homines, sicut de malis Angelis dicitur in corporibus arreptitijs, ita scilicet. 3o problematum: vnde concludebat tales, quos nos vocamus arreptitios non vexari à Dæmonibus, sed ab hominibus quodam melibolico. licet Alex. Aphrodis. 12 Metaph. t. 48. non putet improbable, de mente Aristotelis, dari plures intelligentias, quæ non moueant Cœlum. Idemque Arist. Cœl. c. 3. ait Græcos, & Barbaros existimasse Deos esse: per Deos autem idem intelligit Angelos 12. Met. c. 3. Item 1. Po-

lit. c. 1. Omnes gentes existimasse Deos esse, nempe Intelligentias.

3 Quamuis autem Aristoteles tum ex loco recensito, tum etiam aliunde, negauerit malos Angelos esse, prout de æternis Reparatibus Aristotelis scilicetatoribus, docet D. Thom. q. 16. de malo art. 1. Nihilominus Laertius in præcæmio trahit ipsam in affirmatiuam sententiam; ait enim Aegyptijs antiquiores esse Magos, Aristoteli autem author est b. 1. de Philosophia, duoque, iuxta illos, esse principia; bonum Dæmonem, & malum. Alterum ex his, Iouem, & Orostradem: alterum, Pluionem, & Armanium dicit. Subdit etiam; hoc ipsum sentire Hermippum, Eudoxum, Theopompum, Eudæmum, &c. quod si Magos admisit, ergo & Dæmones, etenim Magia occupatur in ministerio Dæmoniorum, loquendo de superstitiosis.

Dæmones an ex Arist.

4 Discutendum tamen foret de Genio, siue de Dæmonio Socratis: de quo in primis Tertull. 1. de An. c. 1. sic scribit. Ait, Dæmonem illi, à puero adhaesisse pessimum re vera, pedagogum; Clem. Alex. 1. Strom. Socrati Dæmonium causa erat, non prohibens, sed adhortans. Lactant. 1. 2. c. 15. Socrates, esse circa se assiduum Dæmonem loquatur: qui puero sibi adhaesisset, cuius nutu, & arbitrio, sua vita regebat. Minut. Cœl. in Octau. Socrates ad nutum assidens sibi Dæmonis vel declinabat negotia, vel petebat. Cyprian. 1. de Idol. van. Socrates instruitur, ac regi ad arbitrium Dæmonis predicabat. August. 1. 8. de Ciuit. Dei cap. 14. A Dæmone Socrates admanebatur, ut ab agendo desisteret, quando, quod agebat vo-

Socratis Dæmon.

An bonus, an malus.

lebat,

lebat, non fuerat prospere euenturum. An vero bonus fuerit, an malus, sic describit de eo Eugub. lib. 8. de perenniphil. cap. 25. Dæmon Socratis, cum Socrates esset vir bonus, hortareturque; homines ad virtutes, forsitan non esset malè sentire, fuisse bonum Angelum, qui & Balaam ariolo apparuit, à scelereque auertit. Tertullianus nihilominus recensitus, appellat ipsum, pessimum Pedagogum.

Dæmonis vox quidam

5 Pro complemento vero, necesse est inquirere quidam importer vox ipsa Dæmon, & qualiter fuerit ab Ethnicis vsurpata, qualiterque à Catholicis. In primis Plato in Phædone, Dæmones distinguit in bonos, & malos, eosque appellat Custodes, & Gubernatores hominum. hoc ipsum tradit Porphyrius ad mentem Platonis, 1. de Occas. & Carpenteria in Alcione. digress. 4. vnde & idem Plato, malos Dæmones, Cacodæmones appellat in contumeliam, & opprobrium: bonos vero, vocat absolute Dæmones. Eisdem quoque modò appellat, medios inter Deum, & homines; modo vocat Deos minores, Negat vero Besarion 1. 3. contra Calumniam. c. 7. Platonem vsurpassè Dæmones in malam partem alquando, sed pro ipsis intellectuæ naturas quasdam medias inter Deum, & homines, quorum custodia, homines in Deum reducerentur. Idem refert Euseb. Cæsar. 1. 5. præpar. Euang. c. 4. inquit, Genus Dæmonum in uer Deum, & homines posuerunt. Item de Homero ex Plutarcho, idem Euseb. scribit, Homerus dixit siue bis nominibus uti videtur, eisdem modo Deos, modo Dæmones nuncupans. Quidquid tamen sit de Philosophis, In primis dicimus, vox ista, Dæmon, idem importat, ac Sapientem, ita Lactant. 1. 2. c. 15. inquit, Grammatici Dæmones dictos aiunt, peritos, ac rerum scios. August. 1. 9. de Ciuit. Dei c. 20. Dæmones dicti sunt, quasi scietes. Secundò dicimus, quod catholicè loquendo, nomen Dæmonis sonat in malam partem; sumitur enim pro Dæmonio, siue Angelo malo, vnde non est Catholicis concessum distinguere dæmonem in bonum, & malum; semper n. est malus, ita Euseb. 1. 4. præpar. Euang. c. 3. inquit, Nomina ista dæmonum, semper malè sonant, neque vili bonum dæmonem nostræ dicunt Scriptu-

An boni, et.

ra. August. ibid. c. 19. Nunquam bonos Dæmones legimus. Et hinc Apuleius, ne animam legentis terreret, librum non intitulauit de Dæmone Socratis, sed de Deo Socratis, referente eodem Augustino. & tertio dicimus, quod licet Dæmon idem importet, ac sapiens, nihilominus subdit 1. 9. c. vlt. Quamuis nominis controuersia videatur, tamen ita est detestabile nomen Dæmonis, ut hoc à sanctis Angelis remouere debeamus. hæc Augustinus. Plura infra.

6 Ad principale tamen intentum redeundo, sententia in primis catholica est, Angelos reperiri. Ita determinatum extat in Conc. Later. 2. in capitulum, de summi Trinit. & fid. cathol. ubi dicitur, Creator omnium Deus de nihilo utramque condidit naturam; spirituales, nempe, & corporales. Angelicam, mundanam, & humanam. Patet quoque 2. Reg. 14. Sapiens es, sicut Angelus Dei. Psalm. 8. Minuisti eum paulominus ab Angelis. Matt. 18. Angeli eorum semper vident &c. Plene autem de hoc sunt scripturæ: idipsum docuit Plato in Pimand. Arist. de quo supra.

Dæmones esse.

7 Secundò dicimus, reperiri quoque Angelos malos, quos & dæmones appellamus. Assertio est tum contra Philosophos, tum contra Physicos quosdam: imò contra Cardanum, qui 1. 16. de rerum variet. & 1. 19. de subtil. negat dæmones esse; subditque dæmones esse morbos, licet secretioris naturæ.

8 At pugnant cõtra diuinas Scripturas; Et quidem malos reperiri Angelos, docet Iudas Apostolus in sua Canonica inquit, Angelos qui non seruauerunt suum principatum sub caligine vinculis æternis reseruant, & Petrus epist. 2. c. 2. Deus malis Angelis peccantibus non pepercit, sicut etiam testatur Ioannes in sua Apoc. quod factum est prælium magnum in Cælo, & Michael pugnat cum Dracone, & proiectus est Draco ille magnus, qui cauda sua traxit secum tertiam partem Stellarum. Plato quoque distinctionem asserens Angelorum aiebat, reperiri Angelos bonos, & malos: bonos quidem vocari aiebat, Dæmones, idèst sapientes, malos verò appellandos, docebat, esse Cacodæmones, habemus ergò reperiri Angelos malos. Quod autem ipsi quoque

ve-

Humor ma-
lincholicus
an in arrepti-
tijijs.

vexent homines in arreptiijijs, probatur aperte ex diuinis scripturis, & quidem primo Reg. 16. de Saul habetur, *Spiritus malus innadebat Saul*, & Lucæ 18. atque Marci 5. mentio fit angelicæ legionis inhabitantis corpus arreptitiij, *Nomen mihi legio*; sic enim respondit, dum interrogaretur, *Est nomen mihi legio*. Marci etiam 5. & Luc. 8. interrogantibus discipulis respondit Dominus, *Hoc genus Dæmoniorum non eicitur, nisi in ieiunio, & oratione*. Ipsijsque dæmonibus petentibus à Christo Domino licentiam intrandi in porcos, dixit, *Ite in porcos*. Ultra verò Scripturas contingunt in dies casus, quibus aperte conuincitur vexatio Dæmonum in arreptiijijs. Recursus verò ad prædominium humoris malincolici inde eludatur, quod Arreptitiij tales liberantur per Sanctos Dei homines, per exorcismos ab Ecclesia ad hoc specialiter designatos, & per orationes; quis verò Physicorum, quemquam istorum liberavit? aut quam naturalis medicina idonea vnquam comperta est ad eos sanandos? quod humor concurrat malincolicus, & consimilis huius generis ad hæc, id fate mur, & admittit omnes huius artis exorcizandi periti; ac ob id remedia etiam naturalia adhibent tâtopere melincolicæ, vel consimili prædominanti humori contraria; ac non tota vis pendet ab humore, sicut nec tota liberatio pendet ab antidotis oppositis humori, sed principaliter ab exorcismo, oratione, meritis Sanctorum, ac precibus, & superna Dei virtute: quod si denique omnia attribuât tum humori, dum inuaduntur; tum naturali medelæ, dum liberantur, nõ utique subterfugere possunt Scripturas, tam aperte attestantes inuasionem Arreptitiiorum per Angelos malos: accedit, quod Arreptitiij tales varijs loquuntur linguis, quas penitus ignorabant: prædicunt aliqua ex futuris, & quandoque vera, non enim semper mentiuntur: norunt etiam manifestare res alioquin secretas, & occultas: hæc verò, & similia non præstat humor melincolicus.

9 Confito autem reperiri Angelos ex Scripturis, quærimus vtrum id possit ratione etiam naturali demon-

strari. Nititur quidem Aristot. 8. phys. eos demonstrare ex motu cælorum; mouentur namque astra: at id non poterit, nisi ex motu angelico prouenire, ergò dantur Angeli. Ratio hæc non conuincit, Primò, quia sustentantes cælos esse animatos anima informantem, assererent motum talem esse ab Anima, non ab Angelo. Item responderent alii, motum prouenire ex propria natura, atque in ista virtute motrici; sicut namque grauias, & leuias mouentur sursum, & deorsum à propria forma leuitatis, & grauedinis, ita mouentur cæli circulariter à propria ad id virtute: posset etiam responderi moueri à Deo; immediatè absque media vlla intelligentia: seu denique argumentatio Aristotelica si quid concludit, id solùm spectat ad Angelum, non vt Angelus est, sed vt intelligentia est, seu abstracta substantia: sub hac namque ratione admittit Angelos Arist. cæterum nõ cognouit, nec ex motu eos concludit quatenus Angeli sunt: patet namque discrimen; siquidem Angelus vt diximus antec. quæst. idem sonat, ac *Nuncius*, est enim nuncius, legatus, & minister Dei, mittuntur verò Angeli teste August. hebr. 1. *Propter eos, qui hereditatè capiunt salutis*: mittuntur ad illuminandos tum homines, tum ipsosmet Angelos inferiores: Aristoteles verò non cognouit ministeria hæc Angelorum: non cognouit illuminationes angelicas, custodiam angelicam, ministeria angelica; quapropter non poterit ex Aristot. colligi reperiri Angelos, quatenus Angelos, licet colligamus ex eod. Aristot. Angelos prout substantiæ abstractæ sunt, vt intelligentiæ motrices cælorum.

10 Probat ex D. Thom. 1. p. q. 57. art. 1. ad perfectionem Vniuersi pertinet, vt in eo sint gradus substantiarum immaterialium: condidit autem Deus perfectum Vniuersum; ergò erunt & Angeli, cum sint immateriales. Item gradus intellectuales sunt de perfectione eiusdem Vniuersi: huiusmodi sunt Angeli: Insuper perfecta causa assimilatur sibi effectum: assimilatio autem consistit in imitatione causæ: vt ergò Deus est immaterialis; ita & produxit Angelos, qui sunt immateriales:

Verù ratio-
ne naturali
ostendi pos-
sit reperiri
Angelos.

Rationes
adducuntur,
sed non con-
uincunt.

Philosophi
aliqui ex sa-
cris codici-
bus Ange-
los didice-
runt.

Probat id
D. Tho. sed
non conuincit.

A priori nõ
potest natu-
raliter ostendi dari
Angelos.

11 Verum nec sunt demonstratiue hæ rationes, & quidem omnes concludunt solummodò possibilitatem, non autem rei existentiam; siquidem licet possibiles sint tales plures, & distincti gradus immaterialium, & Intelligentiarum; nihilominus cum Deus agat ad extra liberè, non necessitatur eos creare. Item sufficeret admittere immaterialitatem, & intelligibilitatem Animæ rationalis; ad satisfaciendum argumento. Ad illud de assimilatione paterebit in fine quæst.

12 Dices, Plato 1.2. de leg. Mercuri Trimeg. apud Lactant. Firmian 1.2. diuin. Inlit. c. 19. admiserunt Angelos: Resp. id non probaste à priori, sed tum ipsos, tum Philosophos reliquos tradixisse Angelorum cognitionem ex Sacris Scripturis, ex Oraculis Sybillarum: non enim ratione aliqua demonstratiua id ostendere poterant, quæ conuinceret; ita quoque ad Aristotelem.

13 Hinc ergò dicimus, loquendo à priori nequaquam demonstrari potest reperiri Angelos: & rationes tum Aristotelis, tum Platonis, tum Philosophorum reliquorum ad id non attingere posse à priori. Ratio, quia est admodum remota à nostris sensibus cognitio Angelorum: eorum namque natura est vndequeque spiritualis, immaterialis. expers omnino sensibus: Nec quicquam commune habent Angeli cum sensibus nostris, vnde ex his ad illos deduci possit augmentatio; Ex sensibus namque corporeis inferre Angelum omni sensu carentem non licet, cum sit pura intelligentia.

14 Dices, via alia remaneret naturalis ad deducendum ipsos, fortasse ex Symbolicitate eorum ad nostram Animam: est namque Anima spiritualis, datur Anima huiusmodi, ergò datur Angelus; Nec ratio hæc valet; etenim iam dictum est valdè disferre, cum illa, vltra rationem spiritus, habeat quoque rationem formæ informantis: dicat ordinem, vel actualem, vel aptitudinalè ad corpus: sitque ens incompletum, cum non sit totus homo. sed pars hominis: at in his, Angelus nullam habet symbolicitatem cum Anima, ergò neque hinc deduci possunt Angeli; non enim informant corpus, licet assistant, nec

sunt totius cõiuncti pars, sed verè substantia adæquata, & completa: Cum ergò Angelos esse nec demonstrari possit per symbolicitatem ad nostros sensus; nec per symbolicitatem ad Animam, remanet, vt ratione naturali nequaquam demonstratiue conuincit possit reperiri Angelos. & hinc Orat. 2. de Theol. Nazianz. concludit non posse, nisi imperfectissimè cognosci. Constatum verò, apertissimo testimonio August. qui in Enchyr. c. 58. ita loquitur. *Quomodo se habeat illa superna societas, & quæ sit ibi de differentia personarum, dicant qui possunt, si tamen probare possunt, quod dicunt; ego enim illa me ignorare confiteor*: loquuntur verò Patres, & vniuersim Theologi, præcipuè de probatione à priori; Est etiam Scoti q. 7. quodlib.

15 Dicimus secundò, posse nihilominus aliundè veluti à posteriori, ex diuersis capitibus probari Angelos esse. Primum verò caput sunt diuinæ scripturæ tum veteris, tum noui Instruimenti, de quibus tum hic; tum præced. quæst. tum passim infra; testantur enim plura personarum genera in Scripturis vidisse Angelos, tum Gedeon, tum Daniël; tum Zacharias, tum Beatissima Virgo; ad quam missus fuit Gabriel Angelus dicens, *Aue gratia plena*; tum in Apocal. Ioannes, tum plurimi penès diuinæ Scripturas. Secundum caput est ex humano, & Angelico commercio, docebat namque Angelus Iosephum quid de Puero, quid agendum de Matre. hoc eodem commercio digni redditi sunt; plerique Sancti Dei homines, quibus familiarissima erat Angelica conuersatio, & frequens illuminatio, vt sicut de multis, ita de Beata, Francisca Romana testantur historice. quod si ex Sanctis Angelis transeamus ad malos, sunt & improbi homines, quibus familiares sunt demones, & Angeli alioqui mali: ex quibus Plato de Socrate enarrans ait, habuisse Socrate commercium, & familiaritatem cum spiritu quodam, quem appellare solent familiarem, spiritum alioqui dæmoniacum, spiritum malum. Tertium caput desumitur ex Magia; multa namque eueniunt non arte hominum, sed dæmoniorum magia: & huius generis

Probat a
posteriori.

erant; quæ à Magis Pharaonis fiebant prodigia, non humana virtute, sed dæmoniaca magia Exo. 8. vnde & hi tali dæmonum adiutorio vtentes, appellatur Magi, Incantatores; Malefici, Lamia; Striga. Quartum desumi potest ex Incubis, & Succubis, qui inter malos Angelos contingunt: ait namque August. reperiri Succubos, & Incubos damnato coitu vtentes, delectantur namq; obscænis reprobi Angeli. Quintum ex portentosis euentibus supra vires, industrias, & cogitatus humanos; accidunt namque vel terræ motus maximi, vel magnæ aquarum inundationes, vel inusitata pluuiarum ingluuies, vel repentini, & inexpectati casus, & huius generis, quæ quidem dùm humana vel potentia, vel industria ad id nõ attingit. Angelis id tribuendum est vel bonis, vel malis. & denique ipsi quoq; Arreptitij id ipsum fatentur, dùm laxati demum, atque à Sanctis Dei seruis deuicti, & defatigati vt sic loquamur, dæmones fatentur, tùm se dæmones esse, tùm tali nomine perfrui, tùm de tali Ordine, Hierarchia, ac Choro exci disse; hæc, & similia indicant reperiri Angelos à posteriori.

Rationes naturales à conuincant.

16 Dicendum tertio, rationes naturales à posteriori deducas, quatenus naturales sunt, non esse efficaces. Hæc assertio declarat præcedentem, ratione primi capituli, quatenus probatio innititur ibi diuinis Scripturis, reuelationibus, atq; apparitionibus Angelorum; etenim diuinis Scripturis præstanda est fides: sicut præstanda quoque est reuelationibus ab Ecclesia approbatis: Quatenus verò eadem assertio innititur capitibus naturalibus, efficacia non sunt; Inter cætera autem adesse, communiter solet probatio deducta, ex motu, quatenus mouetur Cæli, vnde Aristoteles deducit dari intelligentias; eodemque medio probant communiter Scholastici dari Angelos, non enim Cælum mouetur à seipso, ergò ab alio, hic alter non erit homo, cum non sit tantæ potentia; nec ex Philosopho Cælum sit habitatio hominum, ergò erit Angelus. Verum, caput hoc non vrget, possent namque varij varia respondere, Tenentes namque esse animatos Cælos, dicerent moueri à pro-

pria anima. Alij assererent moueri quoque ab intrinseco, propria vi, ac naturali impetu: seu dicerent alij moueri à propria forma. sicque aliter, & aliter, iuxta aliter, & aliter opinantes. Insuper dato, nullo istorum modorum moueri; nec insuper necessario concluderet de Angelo, posset namque responderi, motum talem causari à Deo immediatè, ipse namque est Agens liberum. agitq; ad extra, vt placet, siue mediatè, siue immediatè. itaque hoc caput de Cæli motu eliditur, vt etiam attigimus. Dices posse fieri ab Anima aliqua assistente, sicut etiam causare tempestates, &c. Resp. incertum est, an possit tot, ac tanta.

Caput alterum de varijs linguarum generibus in Arreptitijs, nec necessario inferri fieri hæc ab Angelo: posse namque idem homo plura calere genera linguarum, prout de Xerxe refertur qui viginti callebat linguas: vel si homo talis arreptitios linguas plures non possidet, dici posset id prouenire à Deo, qui sicut egit cum Apostolis loquentibus varijs linguis, ita & agere posset cum istis.

Aliud de varia corporu agitatione eorundem Arreptitorum, ex dictis soluitur, posse motum fieri immediatè à Deo: ita etiã de tempestate, pluuiâ, &c.

Solum superest de Incubis, & Succubis, deque turpibus, inhonestisque actionibus Energumenorum: hoc quidem vim magnam facit. Ratio, quia fieri hæc à Deo magna blasphemia est: Dices, cõcurrere etiam Deum ad substratum peccati: Resp. vtique verum, quãdo simul cum eo cooperatur creatura, cui formale sit tribuendum; at in hoc casu vtrumque esset à Deo, tùm materiale, tùm formale, & Arreptitius se haberet solummodò vt instrumentum, dùm eo tempore non solent esse sui iuris, neque pleni arbitrii. Hinc aut fit, vt distinguamus, vel namque operationes istorum sunt bonæ, siue saltè indifferentes, & vt sic esse possunt à Deo: vel sunt malæ, & vt sic erunt ab Angelis malis, nisi hæc tribuas animæ damnatæ assistenti.

17 Suarez in met. d. 35. sect. 1. nititur ad stipulari creationem Angeloru lumine naturali: datur substantia materia-

Probat Suã rez via naturali, sed non conuincit.

rialis, vt constat, ergò danda, & immaterialis, talis erit Angelus. Secundò possibilis videtur dandam esse substantiam immaterialem, quam materiale: hæc de facto datur, ergo & illa: prob. anteced. Causa efficiens semper intendit assimilare sibi effectum: ergo Deus produxit Angelum, qui est adeo sibi similis in spiritualitate, & immaterialitate. Tertio datur anima rationalis immortalis, ergo dabitur & Angelus; prob. conseq. datur substantia spiritalis incompleta, in qua inchoatur gradus, & ordo substantia immaterialis, ergo dabitur substantia spiritalis completa, in qua compleatur ordo immaterialitatis; at huiusmodi est Angelus.

18 Resp. ad 1. concludere de possibili, non de facto. cum non agat Deus necessario ad extra. Ad secundã, currit de agere vniuoco, ei namque competit omnimoda assimilabilitas ad effectum, quia agit necessario: Deus est agens æquiuocum ad extra, ideo i vult, agit, & agit eo modo quo vult, dando effectui talem, ac tantum assimilationis gradum, quantum placet: quod si nolit, non producit, vera etiam maior ad intra, non ad extra, vnde in productionibus diuinis reperitur vera assimilatio, non ad extra. Ad tertium, sufficit vt in tota coordinatione entium

reperiatur ipse Deus, in quo solummodo reperitur adæquatio, & completio omnis gradus bonitatis, & perfectionis, atque est integrè, adæquatè, & vndequaque immaterialis: sicque pareret animam rationalem esse inchoatum, fundamentu, & incompletum immaterialitatis, Deum vero integrè, & cõpletum, & con similes esset Angelus, aut creatura altera immaterialis.

19 Dices, sensus cognoscit reperiri substantias materiales, ergo & intellectus inde arguit reperiri immateriales. Confirmatur, substantia prædicamentalis diuiditur in spiritualem, & corpoream; ergo naturali lumine constat dari Angelos. Resp. ad 1. solummodo posse argui reperiri primum efficientem, qui sit omninò spiritalis, nõ autem inde posse naturaliter argui efficaciter reperiri alia entia spiritalia: hoc docuit Apost. Rom. 1. *Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

20 Ad confirmat. respond. sufficit vt argumentu concludat reperiri substantiam spiritualem, quæ est Deus, & de hoc concludit, non de Angelo: licet Deus non sit in prædicamento & ita bene diuiditur substantia in corporalem, vt corpora, & spiritualem, vt est Deus.

Substantie diuino quælis.

Perer. Errores alij de Angelis.

Q V Æ S T I O III.

Vtrum Angeli creati fuerint in Coelo Empyreo.

Ex Auicenna intelligẽtia creat intelligẽtia.

1 Fuit sententia Auicenn. qui 9. met. cap. 4. docuit, Intelligentiam creare Intelligentiam: ita vt prima creauerit secundã, secundã tertiam, & tertiam quartã, ac deinceps: quod tamen non est presentis loci impugnare, de quo Scot. in 4. d. 1. q. 1. fuit insuper sent. Arist. 12. met. 1. 41. & 41. Intelligentias esse entia necessaria, quia Deus agit ad extra necessario. De quo Scot. quod. 2. & 1. d. 8 q. 5.

Simon Magus se faciebat progenitorem Angelorum.

2 Fuit error immò potius dementia Simonis Magi, ipse namque conditorem se constituebat Angeloru, immò genitorem, non enim Deum assererebat

procreasse Angelos, sed Simon ipse ferebatur se ex meretricula quadam appellata Silene Angelos genuisse, ita Ireneus testatur lib. 1. cap. 20. fuit item error, & aliorum æstimaantium Angelos procreatos fuisse ab Adam, & vxore quadam appellata Aysæ, anteriori quidem ad communem matrem omnium Euam; ita refert Perrerr. lib. 4. super Gen. q. 1. 1. & Abulen. penes ipsum, fuit denique & error alter aliquorum, qui Angelos nequaquam à Deo creatos esse assererebant, immò potius eos velati quadam numina adorabant, & hi appellati sunt *Angelici*, vnde & nomen

B men

men fortiuntur, vt appellentur *Hæretici angelici*, refert Auguſt. lib. de hæreſibus cap. 79.

3 Circa errores, ſuè dementias re- cenſitas duo contingunt, vel tria. Pri- mum eſt, Angelos non eſſe creatos à Deo: ſecundum Angelos eſſe diuina quadam numina, & tertium Angelos genitos ſeu procreatos fuiſſe ab homi- nibus. Circa tertium, vt hinc incipia- mus, irrationabilitas huius aſſerti pate- bit infra, cum Angelos demonſtraue- rimus non componi ex materia, & for- ma: non eſſe entiamaterialia, & corpo- rea, ac propterea nec generare poſſe, nec gigni; expenſentes locum illum. Geneſeos 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchre, acceperunt ſibi in uxores.* Accedit quod generatio debet eſſe vniuoca, Angeli autem ſunt alterius omnino rationis ab homine, tum quia Angelus eſt ſpiritus, tum etiam quia vtraque caret generatiua potentia actiua, & paſſiua, non enim inuicem procreantur Angeli, nec ab alio per propagationem ſeminalem, homo verò vltra animam habet corpus, atque in eo exercere poſteſt generatiua potentiam, ſicut de facto hu- mana ſpecies per propagationem tra- ducitur ſeminalem, ergo irrationabile eſt omnino aſſerere, Angelos habere eſſe per humanam generationem. Cir- ca ſecundum iam patuit, atque oſten- ſum ſuit vnicum eſſe Deum, cetera ve- ro eſſe opera, & creaturas formatas, ac dependentes à Deo, vt tom. 1. diſp. de Vnir. Dei, quapropter implicabit An- gelos eſſe Numina, inde enim deſtruetur vnitas ipſius Dei. Et denique circa tertium Angelos creatos eſſe ab ipſo Deo, tum ex dictis 1. & 2. quæſt. tum ex infra dicendis patebit, aperta- verò eſt definitio Concilij. Later in cap. firmiter de ſumma Trinit. & fide cath. dicentis. *Creator omnium Deus de nullo vtramque condidit naturam, ſpiritualē, nempe & corporalem, Angelicam, mun- danam, & humanam.* quo fit vt confi- tendum ſit eſſe vere creaturas, non autem Numina, atque eſſe entia non ab hominibus ſeminali propaga- tione producta, ſed habentia eſſe per veram creationem à Deo.

Angeli non generant, nec generantur.

Angeli non ſunt Numina, ſed creati à Deo.

4 Confirmatur ex ijs, quæ conge-

rit Scotus tum in primo d. 2. q. 2. tum in ſecundo d. 2. q. 1. tum in quarto d. 1. q. 1. vbi docet, vnam eſſe primam omnium cauſam, quæ eſt improducta, & quæ habeat eſſe à ſe independentem, & à qua ſint omnia alia. Quo etiã in loco quar- ti inuehitur Scotus contra Auicennã, qui ſtatuēbat quandam catenam auream, qua mediante Angelus crearet Angelum, de qua re fuſe ibi Scotus oſtendens, nec Angelum creare Ange- lum, nec Angelo poſſe vilo pacto com- petere creationem, ſeu creatiuam po- tentiam, ſicut idipſum oſtendit ibi Sco- tus de quacumque alia creatura, do- cens creaturam non poſſe vilo pacto creare. Multo minus competet Ange- lo per propagationem ſeminalem pro- ducere, ſeu produci, ait enim Chriſtus Matth. 21. de prædeſtinatis in Cælo fu- turis, non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei in Cælo.

5 Comperto iam Angelos verè productos eſſe à Deo, nunc quærimus de loco, in quo facta fuerit creatio An- gelorum, ſuè de loco creationis An- gelorum. Circa rem hanc varij varia dicunt, & quidam aſſerunt alij creatos fuiſſe Angelos extra Cælos, nempe in aere, ſuè in ſuprema aeris ipſius regio- ne tamquam in altiori, ſubaltiori, atq; puriori, itã Rupertus Abbas lib. 1. ſu- per Gen. c. 11. atque Eugubinus lib. 7. de vera philoſophia. Conſent alij bo- nos quide creatos fuiſſe in Cælo Em- pyreo, malos autè in aere inferiori, de quo refert Auguſt. lib. 3. ſuper Gen. ad litteram cap. 10. Eſtimat. & alij Ange- los ſuperiores, ſuè altioris ordinis, & Hierarchie creatos fuiſſe in Empyreo Cælo. Angelos vero Hierarchie infe- rioris conditos fuiſſe in Cælis inferioribus, ſuè in inferiori us elemētis ad eum ſinem, vt & Cælos inferiores mo- ueant, & Elementis præſint, atque vni- uerſa hæc inferiora gubernent, in quam ſententiam abiſſe videtur D. Thom. 1. par. art. 4. iuxta alij creatos fuiſſe in Cælo ſtellato, ſuè in Cælo illo, q̄ immediatius, & vicinius eſt Cælo Em- pyreo, cuius ſententiæ ſuit Innocen- tius III. ſuper Pſalm 5. dum ait, Ange- los peccaſſe in Cælis, in quibus ſunt ſidera & luminaria, ſupponit vero ibi peccaſſe Angelos vbi fuerunt creati, exinde

Quo in loco fuerint creati Angeli.

Varij modi dicendū.

Nō colligitur ex ſcri- ptura vbi fuerint creati.

exinde vero tempore eorumdem An- gelorum diuiſionis accidiſſe, vt pecca- tores Angeli ad loca ceciderint deſti- nate ipſis à diuina iuſtitia, prout de Luciferò dicitur. *Quomodo cecidiſti Lucifer, qui manē orebaris,* Angeli verò boni qui non peccauerunt, aſcendiſſe dicantur ex ipſiſmet ſydereis Cælis ad ſupremum Cœlum Empyreum, quod etiam, & nouiſſimè amplexatur Lory- na in 2. Epist. Pet. cap. 2. & confirma- ri hoc poſteſt ex loquutione Luciferi Iſaia 54. dicentis. *Joendam in Cælum ſuper aſtra Cæli exaltabo, ſolum meum,* quod ſi Lucifer aſcendere nititur in Cœlum, nempe Empyreum, ſequitur vt non fuerit in Empyreo Cælo crea- tus; probatur etiam ſiquidem ſuppo- nitur non fuiſſe creatum in Cælis, neq; in aere iſto intermedio igitur, dum ni- titur in Empyreum aſcendere Cœlum conſequens eſt, vt creatus fuerit in ſi- dereo Cælo. Probatur vterius à ſimi- li, quoniã initio creationis ſuit Adam extra Paradifum creatus, inde vero in Paradifum Terreſtrem ſuit intruſus, ergo & Lucifer vna cum ceteris ſuit ex- tra Empyreum conditus, inde autem boni in ipſum Empyreum Cœlum in- troducti, mali verò ad tartara perpetua deſtinati; præterea non videtur con- ueniens aſſerere Angelos peccaſſe in- tra Empyreum Cœlum, ait enim ſcri- ptura, quod nihl' coinquinatū introi- bit in Cœlum, eſt enim locus ille puri- ſſimus, atque omni ſan- ctitate reſertus, ſed Angeli peccauerunt vbi creati fue- runt, ergo non fuerunt creati in Cælo Empyreo, ſententiæ huic adhæret etiã Suarez tract. de Angelis lib. 1. cap. 5. & denique ſuit ſententia alia non diſſimi- lis ab iſta, Angelos extra Cælos omni- no, atque in nullo loco materiali crea- tos fuiſſe: exinde vero bonos perſiſtē- tes in gratia, in Empyreum tranſlatos fuiſſe, malos autem ad tartara; con- ſentit inter ceteros idem Rupert. Abb. lib. 1. de operib. Trin. cap. 11.

6 Quid vero nob ſit ſentendum aperiam. Primo autem dicimus non poſſe colligi ex ſcriptura manifeſtè lo- cum, in quo fuerint creati Angeli; Id patet, non enim id declarat ſcriptura, vt conſtat.

7 Secundo aſſerimus Angelos nec

in terra, minus ſub terram, nec in aere iſto intermedio creatos fuiſſe. Hoc eſt plus quam probabile. & ad hoc facile conſentiunt omnes. Suadetur, vnicuiq; rei Deus ſuum adaptauit ab initio pro- ductionis domicilium, & id iuxta con- ditionem, & naturam vniuſcuuſque; animantibus enim terram; piſcibus aquæ elementum, & volucris aſſi- gnauit aerem: indeq; animantia crea- uit in terra; piſces in aquis, & volucres produxit in aere. Ergo conſimiliter dum creati Angeli, non in terra, nō in aquis, non in aere, minus in igne, eos creati, exiſtimandum eſt. Inſuper creatiſſis locus correfpondere debet proportionabiliter naturæ ipſius rei creata: animantibus plantis, atque mixtis cæteris, vt potè vel imperſectio- ribus, vel ratione prædominantis Ele- menti aſſignauit domicilium inſimum terræ; ſicut & piſcibus Elementum aquæ: volucris verò, prout ad alto- ra à natura deſtinatis aſſignauit aerē: ignis ſphæram nulli addixit viuenti do- micilium, *Quis enim habitabit cum igne deuorante, aut cum ardoribus ſempiternis.* Job 13. eſt namque ineptum ad habi- tandum. Cum vero Angelus ſit ſpiri- tualis, & in corporeus, ratione etiam eminentiæ, & perfectionis ſuæ naturæ debuerat ſuperius ad omnia Elementa creari. Demum Angelus ipſe præſidet regimine, & gubernio ipſi mundanæ creaturæ, ad id deſtinatus à Deo, ergo in loco eminentiori debuerat creari. Obſtabis ex Auguſt. lib. 3. ſuper Geneſ. cap. 3. dicente, creatos fuiſſe in ſupre- ma aeris regione. Reſp. loqui iuxta mentem aſſerentiū Angelos eſſe cor- poreos, nō autem aſſerentiū ex propria opinione. Sic exponit Alenſis Augu- ſtinum.

Nec in terra, nec ſub- tus, nec in aere.

Soluitur lo- cus Aug.

probabilius creatos in Empyreo.

8 Tertio dicimus, probabilius vi- detur fuiſſe creatos in Cælo Empyreo, quam alibi, ſuè in Cælo ſydereo, ſuè inferioribus Orbibus, Aſſertio hæc eſt communis, ita Beda homil. 2. in Exam. Strabo in cap. 1. Geneſ. Alexan. Alenſ. 2. part. quæſt. 19. in 3. art. 2. vna cum Magiſt. cæterisque ſerè communiter Theologis in 2. d. 2. Prob. Ioannes ait Apoc. 12. *Factum eſt prælium magnum in Cælo, & Michael pugnabat, & Draco pugnabat.* nomine autem Cæli per an-

thonomasiam intelligitur Empyreū, quia perfectius cæteris, & eminentius sicut etiam appellari solet *Cælum Cali*, quod si prælium factum fuit in Empyreō, verisimile est in eodem fuisse Michaelē, cum Dracone suisq; satellitibus creatum. Nec rationabiliter dici posset fuisse alibi creatos, inde vero in Empyreum translatos, ut ibi committerent bellum, poterant enim eo in loco creati ubi potuerunt bellare. Probatur insuper ex eo, quod scriptura adiecit, *non prauauerunt, & non est inuentus eorū locus amplius in Cælo*. hinc deducitur in Empyreō fuisse creatos. Prob mali Angeli fuerunt deiecti ex Cælo Empyreō, ergo in Empyreō bellauerunt. Itē Luc. 10. aiebat Christus, *Videbā Sathan tāquā fulgur de Cælo cadentē*. Loca hæc explicantur amplius per rationem sequentem; & quidem inter angelicam creationem, eorumque pugnam, siue totum viæ decursum parua intercesserunt morulae, ad quid autem deseruire potuit, ut extra Cælum crearentur, inde vero statim in Empyreum transferrentur ad pugnandum? poterant namq; in eodem Empyreō creati, ubi pugnauerunt. Præterea Ezech. 28. *In delicijs Paradisi fuisti*. constat vero Empyreum esse locum deliciarū Paradisi. Rursus Angeli fuerunt creati simul cū Cælo, de quo quæst. seq. at initio cum illo Chao fuit creatum solum Empyreum, ut ostendit Scot. 2. d. 16. quæst. 1. ex Gen. 1. primo namque fuit creatum Cælum, & Terra: inde lux, inde firmamentum, inde Cæli reliqui, & Planete: non ergo creati in Cælo sydereo, & planetali.

9 Insuper inde eiectus fuit Draco, ubi pugnavit: pugnaſſe autē, ait Ioannes in Cælo; quod ratione perfectionis denotat Empyreū: quod si inconueniens non fuit in Empyreō pugnare, minus inconueniens fuerit in eodem Empyreō creare: creatio namque abstrahit, ut sic, à rebellionē, & pugna. Rursus Cæli syderei inferiores sunt destinati ad motum: motus autem hic fieri debebat, sicut & nunc, ab Angelis; igitur Cæli illi syderei sedes erant etiā & tunc Angelorum mouentium: at tunc temporis initio rerum non habebatur adhuc Cæli motus, prior nam-

que fuit pugna, & ruina Angelorum, quam Cæli moueri inceperunt ab Angelis ad influendum in hæc inferiora: quod si tunc non mouebantur Cæli, frustra ibi collocati sunt Angeli; collocatio vero fieri debebat pro tempore oportuno ad mouendum. Confirmatur, dato quod in astris fuerit facta creatio, nihilominus tot solummodo creati ibi debuerant Angeli, quot sufficere poterant ad motum Cælorum; ergo non omnes ibi creati fuerunt, non enim omnes mouent astra: igitur saltem reliqui fuerunt extra astra creati: non in Elementis, ut patuit, ergo creati in Empyreō. Ratio hæc maximè omnium virget; deducitur namque ex ministerio angelico circa astra. Et confirmatur amplius, iam Custodes Angeli deputati inde fuerunt ad vsque terras, ad custodiendos homines, siue Prouincias, ut suo loco dicemus; at nemo asserit rationabiliter Custodes Angelos creatos fuisse in terra, vel domi, atq; humana in habitatione, siue Prouincia hac, vel Regno, eo quod custodia ipsorum tradenda fuisset humana nature habitans in terra: potuerunt namque extra terras creati, inde vero ad terram vsque pro humana custodia destinari: Ita potuerit Angeli in Empyreō creati, inde vero ad loca sydereā, gratia motus ipsorum destinari. Denique solum Empyreum Cælum est immobiles mobiles cæteri: id vero maximè congruit creationi initiali Angelorum: non enim statim ac fuerint creati, Cælos mouerent, sed inde: unde fit ut immobilitas Empyrei optimè correspondeat quieti initiali Angelorum. Accedit tale ab initio habuisse domicilium creationis, quale habere, inde habuerint peracta iam angelica Orbis cura, & administratione: at post diem iudicij perennis Angelorum Beatiorū sedes erit Empyreum, ergo idem quoque esse congruens fuerat in eorum creatione. Ad recensitos Patres accedit Origen. lib. 1. periar. cap. 5. Ambros. de fug. sc. cap. 7. Chrysost. homil. 10. de penit. t. 5. Gregor. 23. moral. cap. 6. Bernard. ser. 2. ad frat. de quo & D. Thom. atque sequaces 1. par. q. 61. ar. 4. patebunt vero amplius ea, quæ diximus ex solutione eorum, quæ obstant in oppositum.

10 Ee

10 Et quidē Iſaia locus obſtat 54. de Lucifero, *Ascendam in Cælum super astra Cæli exaltabo solium meum*. hinc autem cõcladū videtur nedum in Empyreō non fuisse creatum, verum nec in Cælis intermedijs. Sed respondetur ascensum hunc nõ esse locale, & physicum, sed morale, & metaphoricum: erat namque præſentialiter in Empyreō: at inde in superbiam elatus appetijt æqualitatem Dei, de qua suo loco: per talem vero appetitum dicebatur ascendere, ascensus autem iste est metaphoricus: est autem frequens modus iste loquendi tum in sacris Scripturis, tum in prophanis; ait enim Psalmista duodec. *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper*: & Christus Iudæis. *Io. 13. Ut quid cogitationes ascendunt in cordibus vestris*. Per Cælum vero, in-

Lucifer quælis Cæli ascensum appetijt.

Luciferi ascensus quælis;

quod nitebatur ascendere, intelligitur Cælum Trinitatis, appetens solū Trinitatis, & æqualitatem Dei, sicut pluri mi exponunt, de qua re infra suo loco.

Poterat igitur ibi præſentialiter sistendo in Empyreō, ascendere, non ascensu locali, & physico, sed appetitu æqualitatis deificæ, motu morali, & metaphorico. Obſtat quoq; locus alter Sap. 7. *Nihil coinquinatum introibit etc.* unde inquinaretur Ciuitas illa sancta Hierusalem à peccato Luciferi, ergo nec ibi commissa est pugna, nec ibi peccauerunt. Resp. attendendam esse loquutionem Vatis, ait enim, *nihil introibit*: docet ergo nullum coinquinatum fore admittendum, seu introducendum ibi: & ita iam euenit de ipsis Angelis, quādo namque creatus fuit Lucifer cum Aſſectis in Empyreō, non fuit creatus malus, nec in peccato, sed ex sententia communi, in gratia: ergo dicitur quod nullus coinquinatus Angelus fuit ibi

per creationem in terductus: sicut & de hominibus nullus coinquinatus ibi introducit, sed si quæ supersunt inquinamenta iustis ex vita hac degētibus, ea purganda prius veniunt in Purgatorio. hæc sit prima responsio. Respondetur: Secundo sensum Scripturæ esse, ut nedum nil coinquinatū intret, verum nec permangat: in casu autem nostro nec intrauit, nec permāſit coinquinatum: non intrauit, quia non fuerunt creati mali: nec permāſit, quoniam peracta iam pugna cõtinuo mali ceciderunt, ac inde fuerunt deiecti: quod aptissimè indicatur per verba recensita, *Videbam Sathan tanquam fulgur de Cælo cadentem*: sicut enim fulgur velocissimè percurrit, ita & Draco cū socijs velocissimè icū expulsi sunt ab Empyreō: quocumque autem modo intelligatur Scriptura, utique sententiæ nostræ fauet, siue intrando, siue perſistendo: nec enim intrauerūt coinquinati, nec coinquinati permanferunt, sed statim atque coinquinati sunt, deiecti fuere.

11 Ex his cõcluditur, peracta iam pugna, Victores Angelos vna cum Principe Michaelē, confirmatos fuisse, in eodem Empyreō, in quo creati fuerunt; verum non omnes pro tunc remanserunt in Empyreō; alios namque destinavit Deus in terras ad humanam custodiam, alios ad regimen Prouinciarum, & Regnorum: alios ad aliamuniam exercendam: Michaelē quoque ad tutelam Ecclesiæ; sicut namque erat in testamento veteri Præſes Synagoga, ita in nouo præſes est ipſius Ecclesiæ, quibus muneribus peractis redibunt ad Empyreum. Mali vero expulsi continuo inde fuerunt, omni spe eo redeundo priuati.

Michael olim Præſes Sinagoga, nunc Ecclesiæ.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Angeli fuerint ab æterno, an aliquando
inceperint habere esse :

AN fuerint ante molem Mundi huius, creati Angeli, vel post, varia senserunt Patres, & Doctores; siquidem Origen. hom. 4. in Isaiam: Nazianz. serm. de Nat. Dom. Basil. homil. 12. in exam. & Chrysost. homil. 22. creatos affirmant ante creationem Orbis: subdit verò Cassian. colat. 8. cap. 7. *Adeo certam esse sententiam istam, ut de ea nemo dubitet.* Author lib. Ecclesiast. dogmat. c. 10. affirmat, terram veluti aquis obrutam, tenebris, & caligine circumfusam, atque Angelos creatos simul fuisse, ante tamen creationem lucis sæculis multis. Plato quoque de opificio mundi, id ipsum docuit, Angelos ante Orbem creatos: idemque sentit Gregor. 28. moral. cap. 7. Patresque plures.

2. Suaderi potest hæc sententia, primo, argumento eiusdem Gennad. de Eccles. dogm. nisi ante sensibilem Orbem Deus creasset Angelos, otiosus fuisset: ne ergo otio torpuisse, dicatur, se exercuit quodammodo in creatione Angelorum. Secundo ex Iob 38. *Vbi eras, quando appendebam fundamenta terra, & me laudabant astra matutina, ac iubilarent omnes filij Dei.* vbi ex versione septuag. Interpret. ita legit Cassian. *quando facta sunt sydera laudauerunt me omnes Angeli mei boni.* hinc elicitur, ut dum laudabant Deum Angeli tempore creationis sydereum, & Orbis, utique dicendum, & quid tunc fuerint, & quã antè habuerint esse ipsi Angeli Dei. Tertio ex eodem Iob 40. vbi de Beemoth dicitur, *Ipsa est principium viarum Dei:* per Beemoth intelligitur Lucifer, qui inde factus fuit Beemoth peccando: per vias vero ad extra intelliguntur creaturæ, ergo Lucifer, ceterique Angeli fuerunt priores ceteris creaturis. Quarto colligi potest ex promissione Dei facta, de qua Apost. 1. ad Tit. *Quam promisi, qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia.* Igitur ante creationem huius sæculi iam erat

aliquis, cui facta fuerit promissio: is nõ erat homo, ut constat, ergo Angelus ante sæcula. Quinto; id expostulare, videtur conditio diuinæ bonitatis, ut se metipsam communicet temper, sicque; communicare inceperit, non quidem huius sensibilis Orbis initio per corporalem emanationem, sed etiam per inuisibilem, & angelicam productionem. Et Sexto, enarrat Moyse initio Genes. creationem Orbis: nec tamen mentionem facit Angelorum: ergo nõ fuerunt simul cum Orbe creati, ergo ante Orbem: indecens vero videtur dicere, creatos per Orbem, cum sint naturæ perfectionis in toto creato Orbe. Nec tandem desunt Patres, ut supra.

3. Communis tamen sententia ea est, ut asseratur creatos fuisse initio temporis, quo creatus fuit ipse Orbis. Ita cum Mag. docent Theol. in 2. d. 2. non dissentit Scot. Alens. ceterique Theologi, D. Bonau. & D. Thom. 1. par. q. 61. art. 2. est quoque Theodoret. q. 3. in Gen. Epiph. h. 65. August. 1. 1. de Ciuit. Dei cap. 9. ac Beda in exam. suadetur vero Primo ex eodem Theod. si namque ante Orbem creati fuissent per tempus aliquod utique absque loco extitissent in vniuerso, solum autem Deus est sine locali definitione, cum sit in semetipso. Declaratur ratio; licet namque Angeli non dependant in fieri, & conseruari à loco cum non sint dimensiuè in loco; nihilominus definiuntur loco. Adde quod tunc temporis fuissent, & non fuissent in Orbe. Fuissent, quia iam creati extitissent; nõ tuissent, quia non habuissent locum, Orbis autem est omnis creaturæ locus. Item arguitur, si ante omnem fuerint creaturam creati, iam tunc nõ potuissent appellari administratorij spiritus: ait vero Paulus, omnes sunt administratorij spiritus. Prob. seq. siquidem tunc deficiebat creatura, cuius faciendâ fuisset vel custodia, vel tutela, vel reuelatio, illuminatio, & huiusmodi. ut ergo

An Angeli
creati temporis
initio.

in ministerijs semper fuisse, dici potuisset, necesse est asserere, vna cum ipso Orbe creatos fuisse.

4. Rationes istæ utique suadent commune intentum, nõ tamen efficacitèr id ostendunt, possunt namque eludi, ac propterea sunt solummodo cõiecturales, & topicæ: & quidem ad illud de loco dici possent, potuisse Deum creare Angelos ante omnem locum, ratio quia potest eos suspendere ab omni loco: pot. a non pèdere Angelus in fieri, esse, & conseruari à loco, ergo potest, eos conseruare, & creare sine omni loco. Potest itidem corpus conseruare sine loco, tanto magis poterit id de Angelo efficere: Potest creaturam conseruare, & creare extra Cælum in spatijs illis imaginarijs, vbi nullus, nisi imaginarius adest locus. Sphæra in super vltima non est quoad locari passiuè in loco: his ergo concluditur, rationem de loco non conuincere, quia per Dei potentiam poterint creati ante Orbem, & existere absque omni loco.

5. Nec ratio secunda cõuincit, prob. etiam ante omnem creaturam si creati fuissent, utique appellari potuissent administratorij spiritus; patet. quoniam & si nulla fuisset tunc creatura, cui administrarent, administrassent nihilominus Deo ipsi laudando, amando ipsum Deum, iuxta illud Psalm. *Laudate eum omnes Angeli eius, laudate cum omnes Virtutes eius.* Insuper ministerium nedum attenditur in ordine ad creaturam, ipsam, instruendo, illuminando, dirigendo, custodiendo, verum & in ordine ad Deum laudando, amando, iubilando, iuxta recensitum locum Iob, *Cum me laudauerunt astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* Vel Tertio dicendum, Angelos tunc quoque fuisse administratorios spiritus, in ordine ad creaturas, non quidem actualitèr, sed potentialitèr, & virtualitèr, licet de facto pro tunc non exercuissent hæc ministeria.

6. Probaturo vero principale intentum magis sufficienti, & apparentiori ratione: Angeli paruis morulis totum viã decursum terminauerunt, demerendo, & merendo, igitur statim atque fuerunt in termino suæ viæ peccando, & merendo, ad gloriam, & ad pœnam.

destinati sunt; igitur eo tempore necessum fuit reperiri loca, in quibus vel pœnam luarent, vel beatitudine fruerentur. Confirmatur, Angeli sunt citissimi, & expeditissimi in suis operationibus, igitur in illis paucis morulis poterant operationes viã peragere, ut inde præmia acquirerent, aut supplicia: quapropter conueniens fuit, pro tunc loca fuisse iam creata, vel supplicij, vel præmij. Item Ioan. 8. de Diabolo dicitur, *Ille homicida fuit ab initio.* Sensus cõmunis Patrũ est, ut ly ab initio intelligatur paulò post suæ creationis initium; adeò enim paruulæ intercesserunt morula, ut censeatur peccasse quatrã ab initio. Dices, potuisse longis temporibus sæculis, siue in peccato perquirari, siue in gratia; inde verò magnis potest sæculis ad loca præparata destinari, siue magnis post sæculis, loca supplicij, vel præmij creare. Confirmatur à simili, cum peccator homo, & iustus, non statim ac peccat, aut meretur, ad gloriam destinatur, ac gehennã, sed post, multo decursu tempore, ut plurimum. Sed resp. licet id potuerit agere Deus etiam cum Angelis, verisimile tamen est, ut communiter Theologi docent, non egisse; est namque Angelus expeditior homine in operationibus suæ merendi, siue demerendi, nec tanta indiget, quanta homo, temporis morula, siue ut instruat, siue ut operetur: antequam enim vñs illucescit ratio in homine, decurrunt tot anni, vel sex, vel usque septem, nec homines omnes sunt equè, vel ingenij, vel corporis viribus dispositi, ut statim, quæ necessaria sunt salutis addiscant. Angelis hæc non contingit, cum corporis sensusque mole non præpediantur, quapropter morula tanta temporis non necessaria fuit Angelis quanta homini.

7. Probaturo in super, vnde est ut dicamus, Angelos ante sæculum tanto temporis spatio creatos fuisse? Respondet Cassian. & Gennad. ne Deus tanto tempore fuisset otiosus; verum ratio hæc est nulla; hinc verò deducitur, Deum ab æterno, & semper creasse Angelos, prob. quid namque agebat Deus ante Angelorum creationem, dato quod eos creauerit multis ante Orbem sæculis; aut Angelos creabat

aut

aut nihil: non secundum, quia per eos, etiam tunc fuisset otiosus, si creabat, quæro in super, ante hoc creationis tempus, saltem imaginarium, aut creabat, aut non; non secundum, quia otiosus, si primum, ergo semper antèrius creabat, & ita ab æterno creabat, ergo Angelos ab æterno creabat, & ita hinc sequitur ab æterno fuisse Angelos.

8 Se petes, quomodo ergo non fuisset otiosus, si ab æterno, seu ante Orbis creationem Angelos non creabat; nec enim retusio argumenti soluit illud: solutio patebit in respons. ad argum. princip.

9 Probatur ulterius, si creati fuerunt ante Orbem, vel creati fuissent multo spatio ante, vel paruo: neutrum dicendum non primò, quia Matth. 25. dicitur, *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* vnde concluditur statim creatum fuisse cum eis Orbem, præcipueq; ignem, in quo luere pœnam. Et confirmatur ex dictis, quia sunt expeditissimi in operationibus, tempusq; via fuit admodum breue: ita ut cum penè creatus Lucifer, & homicida fuerit ab initio, siue paulò post initium, utique debuerat vna cum eo præparatus reperiri locus sui supplicij. Non secundum, quia cum Angeli sint partes Vniuersi ex 12. met. inconueniens fuisset, Orbem producere sine partibus, ac propterea partes debuerant vna simul cum toto Vniuerso, non ante, creati. Rationem hanc quam format Fauentin. in 2. disput. 7. num. 4. impugnat Vulp. in 2. cap. r. d. 8. art. 3. inquit ex primo sequi inutilè esse famosam Doctorum disputationè de diebus Moyse circa creationem, verù fuerint naturales, an mentales: vnde concludit non fuisse simul creatum ignem, & locum supplicij. Ex secundo etiam addit, non esse id necesse, siquidem Angeli non sunt partes physice Orbis, quapropter non erat necesse simul cum eis creari Orbem. Conceratio hæc parum deseruit: & quidem ad illud de diebus, iam multi sentiunt non fuisse veros, & naturales, ac propterea simul fuisse creata omnia, iuxta illud Eccles. 18. *Qui viuunt in æternum creauit omnia simul,* inter quos August. qui dies Moyse appellat dies angeli-

cos, non naturales, l. 1. de Gen. ad lit. cap. 15. & l. 5. ar. 1. ad 5. & l. 11. de Ciuit. Dei c. 9. Phyllo Hebr. de allegor. Moisa. leg. Procop. Gaz. pluresq; ex Theologis, & D. Bonau. hoc æstimant probabile: quapropter sustinendo sententiã hanc benè currit ratio facta, vt fuerint creata simul Angeli, loca gloriæ, & supplicij. Sustinendo etiam fuisse naturales, probabilius videtur, vel parua post intercapedine creata fuisse loca illa, etenim cum citissime se expediterint Angeli, (vt potè in operando expeditissimi,) à decursu via, meriti, & finalis demeriti, debuerat quoque locus conueniens aptatus, & præparatus reperiri, vt statim atque fuerint in termino, aut præmia acceperint, aut supplicia. De secundo etiam, quod non sunt partes physice Vniuersi, iam conceditur; at constat, Vniuersu hoc etiam à Scotto vocari vnum, seu totum vnum; totum quidem, & vnum vnitate aggregationis, & ordinis: in tali autem toto, vno nõ est necesse, vt partes sint eiusdem rationis inuicem, vel cum toto, cum non sit totum simulare: quia vero Dei perfecta sunt opera: cum Orbè creauit & Cælos; hi autem requirunt Angelos, qui moueant: Orbis ipse exquirat Angelos, qui cum teantur, gubernent, & custodiant: quia vero creatura intellectualis capax est meriti, & demeriti, & consequenter gloriæ, & gehennæ; hinc est, vt vna cum eis creauerit, & locum gloriæ, & supplicij: omnia hæc moraliter spectata, faciunt vnũ totum; utique physice spectando Angelos, non sunt partes Orbis, non enim corpus constat essentialiter ex spiritu, alias non esset corpus, sed spiritus: nisi tamen spiritus esset forma corporis, tunc enim esset pars totius cõiuncti, vt Anima in entitate spiritualis, est forma corporis, & est pars essentialis hominis: Angelus autem non est forma, nisi assistens; est ens per se subsistens, & consequenter nõ dependens necessariò à corpore, vnde est vt potuerit creari absq; Orbe, sicut & esse potest per Deipotentiam absque Orbe: hæc, inquam, verba sunt physice spectata: at spectado hæc omnia moraliter, prout faciunt vnum tale, ordinatum ad ostendendam Dei bonitatem, eiusque misericordiam, & in-

Concilian-
tur.

& iustitiam, per gehennam, & gloriam utique Angeli ad ipsum spectant Orbè, & Orbis ad Angelos. Confirmatur, nam & si Angeli non sint forma informans Orbis, sunt tamen forma assistentes, assistunt enim Cælis mouendo: assistunt hominibus custodiendo, illuminando: assistunt Ecclesiæ, toti; Orbi gubernando, & regendo, iuxta id, quod canit in Collecta Eccles. *Mittere digneris Angelum sanctum tuum de Cælis, qui custodiat, protegat, vifitet, atque defendat, &c.* dum ergo vt sic faciunt vnum, utique creati simul debuit Angelus, & Orbis.

10 Sed redeamus ad pristina, Eccles. 8. dicitur, *Qui viuunt in æternum creauit omnia simul:* & principio Gen. *In principio Deus creauit Cælũ, & terram:* primum locum iam plurimi ex Patribus exponunt de similitate temporis, licet non naturæ: quapropter si de vniuersis creaturis loquitur Eccles. vt simul creatæ fuerint, utique cum cæteris adimpladũ sunt etiam Angeli, & Angeli cum eis. Secundum locum, per Cælum intelligit August. Angelos lib. 11. de Ciuit. cap. 6. & Imperf. super Gen. 3. de vniuersis intelligit creaturis, siue ly in principio idem sit, ac principium durationis, & temporis; siue pro principio intelligatur Filius, Verbum, siue diuina Sapiencia ex eod. August. Idè Gregorius expendens illud Job 37. *Tu forsitan cum eo fabricatus es Cælos:* per Cælos, ait, Moysen intellexisse Angelos l. 27. mor. cap. 24. idemque 32. moral. cap. 9. inquit, Deum simul spiritualia condidisse, atque corporalia: Beda quoque t. 4. in Exam. in principio Angelos docet vna cum terra creatos: notat vero Moyse loquutionem, variã quidem de terra, ac de Cælo: etenim de terra ait, *Terra autem erat inanis, & vacua:* Quia iam tunc habitatoribus, & frugibus erat inanis. & vacua: id vero de Cælo non dixit, quod esset inane, & vacuum; ratio, inquit Beda, quia mox creatum Cælum suis incolis, hoc est, beatissimis Angelicis spiritibus repletum est: idem habet t. 8. quæst. in Gen. Dices, idipsu negare l. var. quæst. in fin. docens ante creationem Orbis Angelos creatos: Verum semetipsum declarat, loqui de anterioritate digni-

tatis, & prælationis, non temporis, aut durationis. Exponit ergo Patres plures locum Geneleos etiam de Angelis: Ipse; Rupertus aliunde comprehendit Angelos, nomine lucis, *sicut lux,* vt per lucem intelligat Angelos. lib. 1. in Gen. cap. 10. quamuis in eo discrepet, vt non simul initio creatos, dixerit, sed indè post, cum facta fuit lux: idque ex aere crasso, & humido, æstimans habere corpus aereum: sicut autem August. Bed. & Greg. colligunt eorum creationem nomine Cæli, ita Rupertus colligit ex appellatione lucis.

11 Probatur demum assertio ex Concil. Later. in cap. firmiter, de sanct. Trinit. & fid. cathol. ab initio temporis vtramque creaturam de nihilo condidit, spiritualemente, & corporalem: Angelicam, mundanã, & humanam. Sunt vero Concilij verba hæc: *Creator omnium visibilium, & inuisibilium, qui sua omnipotentis virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualemente, & corporalem: angelicam videlicet, & mundanam, & humanam.* Quæri autem solet, vtrum definiat hoc tanquam de fide Concilij: affirmat Ferrariens. 2. contrag. cap. 83. ita ut oppositam asserere, sit heresis. negat D. Thom. 1. part. q. 61. art. 3. immo nec erroneu putat idè D. Thom. propter authoritatè Nazianz. sicut & aliorum aliorum Patrum: nihilominus communiter hodiè Theologi temeritate notant oppositam sententiam, ita Bann. Valent. 1. quæst. 22. part. 2. Valq. Molin. ad loc. D. Thom. ac Snar. lib. 1. de Angel cap. 2.

12 Petes verò, si de fide non intendit id definire Concilium, quæ nam fuerit Concilij mens, ita scribendo? Resp. mentem fuisse eliminare errorè Origenis: existimabat autem Origen. Animas, creatas fuisse tempore multo ante corpora, tunc vero merita, & demerita acquisisse, propter quæ indè in hæc, vel illa, nobiliora, vel ignobiliora corpora detrusas fuisse, iuxta mensuram meriti, vel demeriti: hunc vero errorè damnans Concilium, ait nõ ante creari animas, sed in ipsomet corpore creando in fundi, & infundendo creari: & peccata, seu merita non adipisci extra corpus, sed in ipso corpore.

Assertio an
sit de fide.

Concilio mēs.
expenditur.

Certaat Fau-
entius, &
Vulpes.

Loca sup-
plicij, et glo-
ria an crea-
ta simul cū
Angelis.

13. Postulabis; vtrum possit saltim definiri, si non est definita de fide. negat Vasq. 1. part. d. 224. cap. 3. & 4. ratio quia nec fundamentum habet in scriptura, nec in traditione. affirmat Suar. quoniam potest Ecclesia quando scriptura aliqua obscura est, declarare sensum germanum scripturæ: ex scripturis autem plurimis probabiliter, licet obscure, elicitur creatio hæc ab initio temporis Angelorum.

Quonam die creati.

14. Specialius vero ad eam descendendo, censent Gennad. & Anastas. in Caten. Patr. creatos fuisse sexta die, Rupertus supra recensitus, nõ initio prorsus temporis admittit creatos, quando creauit Deus Cælum, & terrã, sed paulo post, primo indè die, cum dixit, fiat lux. Vulpes loc. cit. ait ante mundum creatos paruo aliquo spatio præcedente. hic negat tum simultaneam, tum subsequenter eorum creationem: Et quidem nec tenendum fuisse ante, nec post Orbem creatos: At quænam opinionum istarum esset durior, an admittebat ante, an post creatos? videtur durior prima; tum quia Angeli pertinent ratione ministerij, & gubernij quodammodo ad Vniuersum, vt est dictum: si creati fuissent ante, iam non exercuissent Orbis gubernium: igitur minus durum esset dicere, creatos post: tum etiam quoniam debuerant prius reperiri Cælos v. g. quos moturi fuissent, atque Orbem, cuius regimini addicti fuissent, vt inde conuenienter creati fuissent: Minus durum esset dicere, creatos aliquanto post, debuerat namque Angeli præesse gubernio Orbis, ergo dato quod non simul creati fuerint cū Orbe, rationabilius tamen, vel minus irrationabile esset dicere, creatos fuisse post Orbem, licet aliquanto post, breui spatio. Verum quia simul creati fuerunt cum Orbe, vt ostendimus, ideo nec ante, nec post Orbem producti sunt, sed vna cum ipso Orbe. Probant alij, quia alias eorum creatio facta fuisset extra locum. At non vrget, quia ante Orbis creationem, descriptam à Moyse, nullus extabat locus, alias quærendū foret de loco illo, vtrum esset primus, an supponeret alium: si primus, haberetur intentum, quod nõ præcessit locus: si supponit alium, quæro iterum, an

an ille esset primus an supponit alium, sicque daretur processus in infinitum.

15. Circa creationem vero tum Angelorum, tum creaturarum ceterarum, circa creationem, inquam, simultaneam, non est aurmandum, simultaneitatem illam fuisse mathematicã, seu indiuisibilem, & punctualem; Moses enim enarrat sex dierū spatio creatum Orbem. Simultas autem illa consistebat in quadã collectione, & completionem Vniuersi ex creaturis omnibus tum spiritualibus, tum corporalibus; vnde Deus modò Chaos illud, modò lucem, modò Cælos, ac fydera, modò plãtas, & animalia, modò demū hominẽ creabat: ita vt perfecta, & completa iam creatione Vniuersi cum omnibus partibus suis, dicatur Deus creasse omnia simul: quod aperitiùs declaratur tenendo simul negatiuè, vt sit sensus, quod nihil increatum reliquerit Deus, quod pertinuerit ad Orbis creationem, & completionem. Explicatur quoque vt per simul intelligatur, pariter, quod idè est, ac omnia, & per omnia, & coniunctim nullo relicto: quomodo exponi potest illud Psalmsi 13. omnes declinauerunt; simul inutiles facti sunt: & 48. Simul insipientes, & stulti peribunt: Quod nõ intelligitur de similtate tẽporis, nec enim omnes homines eodem prorsus tẽpore stulti facti sunt, nec eodem tempore stulti omnes perierunt, cum non omnes fuerint in eodem tempore; sed idem indicat simul, ac pariter, id est, collectiuè, quia omnes suo destinato tempore, nullo excepto peribunt. Id verò circa similtatem recipitur, quod D. Bonau. 3. d. 2. part. 2. quæst. 2. docet, quatuor coeua creati fuisse simul, vt potè materiam primam, Cælum Empyreum, tempus, & Angelos.

16. Dices, quonam modo verum erit, seu illis diebus omnia creata fuisse, cum experientia doceat, per succedentia secula, multa denuò producta fuisse. Resp. loqui de creatione specierum: hæc namque omnes ab initio creatæ fuere, nulla derelictæ, ratio est Philosophi, alias mundus fuisset imperfectus aliquando, deficiente namque aliqua specie, deesset mundo pars suæ perfectionis; de indiuiduis autem non curat,

Creatio simultaneæ qualisnam.

Simul, quæ indicat.

Quomodo simul oia ab initio.

curat, nec namque imperfectum ait Vniuersum ex deficiencia aliquorum indiuiduorum, nisi saltim accidentalitèr. Resp. 2. creata fuisse omnia saltim in radice, ac virtute; siquidem creati fuerunt Cæli, creataq; Elementa, ex virtute autem istorum pèdet influxus, & productio materialium effectuum; sicut ex seminibus plantarum, & vegetalium pèdet radicitus effectio aliorum productorum: vel Resp. 3. sensum esse, vt, generatim loquendo, amplectatur tum Moyses, tum Eccles. vtramq; creaturam, Angelicam, & corpoream, spiritualem, mundanam, & humanam, iuxta decretalis loquutionẽ, & ipse Eccles. qui viuit in æternum, creauit omnia simul.

Ante creationem Orbis an otiosus Deus; & quid agebat

17. Hinc ad argumenta dicimus, & ad primum, iam negatum remansit, Deum causandum fuisse de otiositate, ob inconueniens superius recensitum, oportuisset namque, ab æterno persistisse in Angelorum creatione, ne causatus fuisset de otio; quid vero tunc agebat non creando quicquam Deus, vtique exercebatur suus diuinus intellectus, suaque sanctissima voluntas intelligendo semetipsum, ac seipsum amando: intelligendo, atque se amando inuicem diuinæ Personæ. Item generando Verbum, ac spirando Spiritu sanctum: cuius generationis, atque spirationis actus non cessat, nec transit, sed ab æterno, & in æternum perseuerat, vt tract. de Trinit. tradidimus, cessat ergo otiositas, etiam nil ante mundum creando, nec Angelos.

18. Ad Secundum, Res. 1. Deum loqui cum Iob, ostendendo ei creationem Orbis anteriorem fuisse sæculis multis ipso Iobo. Resp. 2. astra creata fuisse quarta die, Angelos vero prius ipse altris initio, vnde bene poterant interesse creationi astrorū, atq; Deum in tali creatione laudare, erant enim creati vna cum Cælo, & terra initio. Resp. 3. dato quod simul creata fuerint astra, & Angeli, nihilominus poterant statim, atque creati fuerint laudare Deum; sunt namque expeditissimi in cognoscendo, caterisque suis operationibus.

Behemoth quid indicet.

19. Ad Tertium de Behemoth, exponit Gregor. 12. mor. cap. 18. de prin-

cipio dignitatis, eminentiæ, & perfectionis, non tẽporis, & durationis, illo quidem modo antecedit, vt potè in naturalibus nõ isto, cum simul creatus fuerit cū cæteris. Dices, textus ait, quem feci tecum, igitur creatus fuit simul cū Iob. Resp. vt sup. ly tecum, non indicare similtatem temporis, sed se tenere, collectiuè, seu pariter ita vt sit sensus, Deum creasse omnia, & Luciferum, & Iobum: Vel negatiuè, itaut nil non creatum reliquerit, ex iam dictis. Respondent alij, per Beemoth intelligi Bestiam aliquam magnam, vt potè Elephantem, sicut penes eundem Iob per Leuiathan 3. 40 intelligitur Cete maris: quæ quidem animantia præ corporis vastitate ac magna mole per excellentiã magnitudinis, dici possunt principium, seu principes bestiarum cætarum.

Tecum, quid quandoque significet.

20. Ad Quartum, non colligitur indè promissionem illam factam fuisse Angelis: Et quidem non Angelis facta fuit Incarnationis promissio, sed homini, sicut loquutus est ad Abramam, & semini eius in secula. Item per promissionem intelligi potest ipsum propositum, & decretum Dei de mittendo Filium suum ad salutem hominum, vt consimilis habet textus Apost. 2. Timoth. 1. secundum propositum suum, & gratiã, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia.

Incarnationis promissio an Angelis.

21. Ad Quintum, vtique id poterat agere Deus, veri similis autem patet ex dictis non fecisse. Ad illud de communicare, vtique semper ab æterno Deus persistit in communicatione suæ diuinæ Essentiæ, diuinarumq; perfectionū ad intra diuinis Personis per generationem, & spirationem: ceterū ad extra tunc se communicauit, cum expediens visū fuit suæ diuinæ sapientiæ. Adde quod siue Deus se communicet ad extra per ostensionem suarū diuinarum perfectionum, nil deperdit, nihilque acquirit, nisi respectum solum rationis.

22. Ad Vltimum, resp. 1. idè Angelos reticuisse, quia Populus ille erat rudis, & in capax intelligentiæ, & cognitionis angelicæ ex Anastas. & Theod. quæst. 2. in Gen. Resp. 2. obticuisse, ne Populus Hebræus adorasset Angelos

Angelorum mentio cur non facta à Moyse initio?

tanquam Deos, erat namque pronus ad idolatriam.

Vasquij instantia eludatur.

23 Responsio hæc displicet Vasquio; sequeretur namque, inquit, nusquam debuisset Moysem agere mentionem de eis, & tamen inde toties fecit mentionem. At hoc non obstat; etenim tunc temporis cepit Moyse agere mentionem, quando Populus erat sufficienter instructus de unitate Dei, & quod non sit colendus alter, nisi solus Deus: tunc vero initio temporis, cum adhuc instructus plenè, vtpote ob sui ruditatem, & ineptiam, nõ fuerat, retulit Angelos Moyse, ne ex contem-

platione creaturæ adeo perfectæ, & eminentis, occasionem desumpisset idolatrando, & discedenti à Deo.

24 Sed quid ad plerisque Patres sentientes oppositum: Dicendum eos fuisse talis opinionis, cum tamen communis sit in contrarium. Quid vero ad Augustinũ, qui lib. de Deit. & Incarn. cap. 6. inquit, *Quædo Angeli creati sint, vel quales, aut quomodo sint, non satis in manifesto distingui.* Dicendum vel librum non esse Augustini: vel secundo inclinasse aliquando in sententiam istã: cum tamen sententiam quoque communè oppositã docuisse, iam vidimus:

Patrum sententia in oppositũ qualis.

QVÆSTIO V.

Vtrum Angeli sint ex sui natura spirituales, an materiales, & corporei.

Disputationi huic ex duplici capite præbira fuit occasio; Primo ex doctrina Platonis, & Platoniorum: Secundo ex cap. 6. Genes. & quidem de Platonis loquendo, sententia fuit Platoniorum, Angelos esse corporeos, & materiales: quam sententiam sequuti fuere plures ex antiquis Patribus, de quibus infra; erant namque plures eorum Platonici, atque Platoniorum doctrinam redolentes. Ex capite autem sexto Genes. desumpta fuit quoque occasio; siquidem ibi habetur, quod *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchre, acceperunt sibi in uxores: & infra. Cum ingressi fuissent filij Dei ad filias hominum, illaq; genuerunt &c.* vbi ex versione septuaginta Interpretum loco, *filij Dei*, habetur, *Angeli Dei.* quod si Angeli Dei uxores accipiunt, & ex eis generant, sunt vtiq; materiales, & corporei; uxores enim ducere, & generare opus est creaturæ corporalis non spiritualis.

Gigantes.

2. Et ex hinc varij varia deduxerunt; etenim Euseb. lib. 5. prep. euang. cap. 4. asseruit ex Angelis, & Mulieribus genitos fuisse Gigantes, de quibus scriptura vetus tantopere loquitur: eoique fuisse illos, subdit Euseb, quos,

veluti Deos, adorabãt Gentiles. Iustin. mart. apolog. pro Christian. Angelos docet genuisse eos, quos appellamus *Dæmones.* Laëtant. Firm. l. 2. d. in Iustin. cap. 15. bonos Angelos, inquit, ad humanam custodiam iam destinatos, allectos aliquando fuisse pulchritudine mulierum, & ex his genuerint inde non quidem Angelos, neque homines, sed tertium quoddam mixtum genus, eorum, qui appellantur *Dæmones.* Teetall. lib. de velad. Virgin. ait Angelos deiecit, & expulsos fuisse, nempè malos, de Cælis, propter concupiscentiã mulierum, cum quibus congressi genuerint inde filios, & filias. idem de congressu mulierum Methodius serm. de Resurrect. & Burgensis in loc. cit. Genes. qui quidem Burgensis citat in hæc sententiam Augustinum: At de Augustino potius dicendum, hæc scribere referendo, id, quod antiquitus tanquã verum æstimabatur, nempè reperiri *Faunos, Panes, & Syluanos,* quos Galli, *Druos* vocant: qui etiã appellari solent *Incubi;* siquidem incubant, seu cubant cum mulieribus: siñe etiam quia succubãt, *succubi.* occasionem desumpserunt prædicti Doctores ex diuersa intelligentia præfati loci geneses. In-

Fauni, Pænes, Syluani

hanc

hanc quoque descenderunt sententiã, Angelos esse corporeos, Antropomorphyta, siue Audiani, siue Babiani, de quibus August. hæres. 50. & Theod. l. 4. hæretic. fabul. referunt dixisse, Deum non esse spiritum, sed corpus, siue substantiam corpoream: quod si de Deo hoc scelerunt, multo amplius id sensissent de Angelis.

3 Poterit verò opinio hæc de corporeitate Angeli ita suaderi; 1. colligi videtur ex scripturis; siquidem I. salm. 103. dicitur, *facit Angelos suos spiritus. & ministros suos ignem vrentem:* hinc deducitur habere corpus vel aereum, vel igneum: aerem namque denotat vox illa *Spiritus.* & Ephes. 6. *non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitas in cælestibus.* vnde elicitur habere corpus celeste: atque ibid. cap. 2. secundũ Principem potestatis aeris huius, ergo corpus aereum.

4 Secundo determinatum videtur in 7. Synod. gener. act. 11. vbi recepta, fuit sententia Ioannis Episcopi Ihesalonicensis, inquentis, Angelos debere de pingi, quia corporei sunt, cũ enim sententiam hanc protulisset in medio Synodi Episcopus, Patres eiusdem Synodi responderunt, *etiam domine,* nempè ita fiat, quoniam ita est. Confirmatur est 6. Synod. gener. act. vbi Patres aiunt *Angelos, & animas immortales esse non natura, sed gratia:* quod autem nõ est immortale ex sui natura, id corruptibile est, & corporeum.

5 Tertio probatur rationibus, & quidem Dæmones ligantur coarctantur, & constringuntur à Maleficis, & Strigis, sicut ex opposito dissolui solent, & relaxari à Sanctis Dei Hominiibus. Quarto fugantur fetoribus, delectantur odoribus: de spiritu autem inuadente Saul, ait Scriptura, quod Saul melius se habebat ad sonitum citharæ, quam Dauid percutiebat 2. reg. 16. Quinto vruntur igne infernali, & corporeo, Matt. 25. *in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Sexto Athanasius q. 12. de cõmuni Essent. Patris, & Filij, ait beatissimam Virginem vidisse essentiam Angeli in salutatione: si autem spiritualis fuisset non vtiq; corporeis oculis eam intuita fuisset, &

Septimo Gregor. lib. 2. moral. cap. 2. ait circumscribi loco: nempe homin. 10. in Euang. inquit, *Iudæis, vtpote ratione vrentibus apparuit rationale animal,* nempè Angelus; animal vero est ens materiale, & corporeum.

6 Accedit Hilarius, qui can. 5. in Marth. ait, *Nihil est, quod non in substantia, & creatione corporeum sit, siue in Cælo, siue in terra, siue visibile, siue invisibile elementa formata sunt; nam & animarum species, siue & obtinentium corpora, siue corporibus exulantium, corpoream tamen naturæ substantiam sortiuntur, quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est.* Item Cassian. colat. 7. c. 13. licet, inquit, pronunciemus non nullas esse spirituales naturas, vt Angeli, anima nostra, & aer subtilis, tamen incorporea nullatenus æstimanda sunt; habet enim secundum se corpus, quo subsistunt, concludendo vero ait, *nihil esse incorporeum, nisi solum Deum.*

7 His tamen non obstantibus, cõmunis sententia est, Angelos siue malos, siue bonos esse incorporeos. ita cum Magistro docent sententiarj in 2. d. 2. & cum D. Tho. 1. par. q. 50. ar. 1. idem sentit Arist. 12. met. c. 6. 7. 8. vocans Angelos *substantias abstractas:* earum autem abstractas vocat, quatenus abstractum ab essentiali contentione materia, & corporis. Probatũ ex scripturis, & quidem Hebr. 2. *Omnes sunt administratorij spiritus:* I. salm. 103. vbi nos habemus, *facit Angelos suos spiritus, et ministros suos, ignem vrentem;* Augustin. & Damasc. l. 2. de fide orth. cap. 3. explicant dicendo, *facit Angelos suos Angelos suos veloces tanquam ventum, & ministros suos tanquam fulgur.* Apocal. 1. *septem spiritus in conspectu Dei;* & cap. 5. *septem spiritus missi in omnem terram:* loquitur autem scriptura de Angelis, quos tunc ibi, tum alibi non corpora recenset esse, sed spiritus: & quidè velocissimi sunt, atque promptissimi ad Deo obtemperandum, & ministrandum: Item Luc. 8. requirentem Christo Domino à Dæmonibus illis obfidentibus: *Quod est vobis nomen?* responderunt, legio: ipsa autem legio, teste Alex. ab Alex. est numeri 6666. at quomodo potuisset vnũ, idemque inhabitare corpus tot milia.

Angeli incorporei.

Legio cuius numeri erat

Angeli.

Angelorum, si fuissent corporei? vel vel enim data fuisset penetratio dimensionum: at hoc fieri nequit sine miraculo: si dixeris, iam datam fuisse penetrationem, & iam factum miraculum; utique gratis id dicis: licet namque potuerit id facere Deus; quod vero id fecerit, nulla videtur ratio ad asserendum. Dices, corpuscula Angelica esse tenuia, & subtilia, ideoque capere tot millia potuisset idem corpus humanum. Returitur, etenim etiam corpuscula illa locum occupassent in illo corpore: cum vero fuerint in tam magno numero, vel ea capere non potuisset corpus illud, vel data fuisset penetratio dimensionum.

8 Probatur item & ratione, Angeli affilunt Cœlis mouendo illos; quod si corporei sunt, vel dabitur penetratio corporis angelici cum corpore cœlesti, cui insidet, vel dabuntur in ipso Cœlo cauitates, seu loca caua, in quibus insidet Angelus: vtrumque autem inconuenit: prob. primum ex probatione, secundi; etenim dari, necesse est, cavitatem aliquam, in qua, tanquam in cœcaua sede intrudatur Angelus mouens, ad hoc ut possit ibi bene, & equanimiter residere, alias impediretur residentia: dari autem cauitates in Cœlis, omnes negant: quod si hoc non admittitur, ergo datur penetratio dimensionum corporis angelici cum cœlesti corpore. Item per descensum Angelorum à Cœlis, & per ascensum eorundem ad Cœlos, sequeretur, vel Cœlos in eorum transitu scindi, vel si non scinduntur, dabitur penetratio dimensionum: patet à simili de transitu corporis per corpus penes nos, transiens namque gladius, vel clauus per lignum, scindat, & cauere, necesse est, ipsum lignum, non enim datur penetratio eorum: confirmiter necesse foret, toties Cœlos cauos reddi, & scindi, quoties per eos traferunt corpora Angelorum. Item Angelus in superficie conuexi, v.g. Lunæ residens impediretur à sphaera Mercurij, quia Cœli sunt contigui; ergo daretur locus concauus in Luna pro mouente Angelo.

Angeli inde fatigabiles.

9 Insuper Angelus est indefatigabilis in suis operationibus: siquidem defatigatio est passio corporis; ex im-

proportionato namque labore aduenit membrorum relaxatio, & defatigatio, sicut labor, & infusio: dato autem esse corporeos, utique laxarentur tandem, & defatirentur, immo defatigati, & laxati desisterent ab operationibus. Prob. quomodo poterit corpus aliquod materiale mouere primum mobile tam breui spatio 24. horarum, absque defatigatione, infusione, laxatione? nec enim Gigantes hoc facere possent, ab Oriente ad Occidentem iterum redeundo ad punctum Orientis: eo magis, quo hoc non semel, non dies egerunt, non mense, non anno vno, sed per tot annorum millia præstitere; & præstarent vsque ad diem iudicij, ut linquam alios motus Cœlorum. quomodo etiam potuit Sathan tam breui temporis spatio circuire terram, penes Iob 1. *Circuui terram, & perambulauit eam*, absque defatigatione, membrorum, artuumque relaxatione? hæc quidem velocissima. Aues tam breui curriculo id præstant; hæc ita sæpe, & continuo, veluti in dies Sathan agit cum satellitibus circuiendo Orbem brevissimo decursu, & perambulando eum. Adde, si essent corporei, essent visibiles, palpabiles, tangibiles, corruptibiles, mortales, cæteri que passionibus addicti, quibus addicta sunt eorum: hæc vero de Angelis experta non sunt, nisi quando aliunde sibi corpora assumunt, in quibus videntur, cæteraque munia, ad que destinantur, ad oculum, & ad sensum extra exercent.

10 Probatur rursus ex Greg. 4. dial. cap. 30. *S. Diabolus; inquit, eiusque Angeli cum sint incorporei, corporeos sunt igne cruciandis, quid mirum si anime antequam recipiunt corpora, possint corporea sentire tormenta.* August. etiam lib. 2. de Ciuit. Dei cap. 10. cur non dicamus, quamuis miris, veris tamen modis, spiritus incorporeos posse pena corporalis ignis affligi, si spiritus hominum incorporei possunt, vel poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari?

11 Accedit id, quod habetur in cap. firmiter de sum. Trinit. & fid. cath. in Conc. Larer. sub Innoc. III, ubi habetur. *Deum ab initio viuamque condidisse naturam, spirituales, & corporeas: angelicam, mundanam, & humanam;* quod

quod si Concilium statuit, duo entium genera ab initio fuisse cõdita, spirituales, & corporea: eaque esse angelicam, naturam, mundanam, & humanam: humana quidem est mixta ex corpore, & spiritu: mundana ex solo corpore: Angelica ergo remanet ut sit ex solo spiritu. Item in 6. Synod. act. 11. determinatur, Angelos esse inuisibiles: quod si corporei essent, forent de sui natura visibiles. Demum anima rationalis est incorporea ex Concil. Lateran. sub Leo. X. sess. 8. quid implicat Angelum Angelum esse quoque spirituales. Immo multo magis anima ordinem habet ad corpus, quam Angelus, est enim forma corporis, in operationibus potentia vegetatiua, & sensitiua, exquirat necessario corpus: immo dum est addicta corpori dependet quoque in intelligendo à corpore, tum propter ordinem potentiarum; tum ratione status viæ; tum demum in pœnam peccati, quæ tria capita docet Scot. & vltimum elicit ex August. primum autem, ex Arist. quia oportet intelligendo phantasmata speculari; etenim *Omnia nostra cognitio ortum habet à sensibus*: Angelus vero non indiget corpore in operando, nec est forma corporis, nec dependet à corpore: quod si Anima & si in operari dependeat à corpore, est nihilominus immaterialis, & incorporea, magis id cõpetit Angelo esse incorporeum. Hoc idem testantur Patres alij, Chrysostr. hom. 22. in c. 6. Gen. Ambr. ad Hebr. 1. Dionys. cap. 1. de cœlest. Hierarch. Nazianz. orat. 2. de Theol. Nissen. lib. 4. orat. alijque.

An de fide esse incorporeos.

12 At Vtrum sententia hæc sit de de fide: sanè videtur ita esse; nihilominus concludunt serè cõmunitèr Scholastici Concilij mentem fuisse omnia esse à Deo creata; cæterum non fuisse eius mentem decretare, Angelos esse spirituales; præcipue quia post prædictum Concilium aliqui eorundem, Platoniorum sententiam sustinuerunt, inter quos Cactan. lib. 2. ad Ephes. affirmat, corpora habere tenuia, & subtilia: idem habet super cap. 4. Genes. & adhibetur Suesan. lib. 3. de Demoniis. c. 3. saltem Angelos motores orbium esse corporeos. Concludunt vero cõmunitèr Scholastici, quod licet de fide nõ

sit, ut Martin. del Rio lib. 4. disquisit. magicar. cap. 4. q. 5. sect. 5. Molin. & Valent. quæst. 50. artic. 1. nihilominus magna temeritatis esset, & erroneum, asserere esse corporeos, præcipue post prædictum Concilium, ita Melchior Can. de loc. Theol. cap. 5. Xistus Senens. l. 5. Biblioth. annot. 8. Bartholom. Zaranz. annot. ad 7. Syn. Genes. inclinatur vero Vasq. 1. par. d. 178. nu. 8. esse definitam à Concil. licet non absolutè affirmet, sed temeritate oppositam notet. Concilij autem verba id indicare videntur, distinguit namque Concil. de spirituali, corporea, angelica, mundana, & humana: & quidem humanam opponit, mundanæ; hæc namque constat ex solo corpore, illa ex corpore, & spirituali anima: Angelicam vero opponit corporeæ; utpotè quatenus nullatenus corporea sit, sed omninò spiritualis; ad quid namque mentionem facere de spirituali, & corporea: si non daretur creatura nullatenus corporea, sed purè spiritualis. Dices, id egisse propter Animam, quæ est insuper incorporea, & spiritualis: Verum non solius, quia iam de spirituali mentionem fecit, & de humana: citauit autem Concilium membra hæc veluti distincta: quod si humana iam continet animam, quæ est incorporea, & immaterialis: dum aliunde nominauit spirituales præter, & vltra humanam, utique id retulisse videtur ad Angelicam; eo magis, quia mentionem quoque fecit ibi nedum de mundana, & humana, verum de Angelica, essentia, & natura; quicquid tamen sit, saltem non caret temeritate.

13 Sed ad opposita argumenta respondendo, ad primum dicimus, ad illud Gen. de filiis Dei, & filiabus hominum, quod pro filiis Dei non intelliguntur Angeli, sed filij Seth, & Enos, eorumque posterij, ac descendentes, propterea appellati filij Dei, quia iusti erant: De iustis autem Scriptura ait, Psalm. 81. *Ego dixi Dñs estis, & filij Excelsi omnes*. dicitur vero de Enos Genes. 4. *ipse cepit inuocare nomen Domini*, pro filiabus vero hominum intelligebantur mulieres descendentes ex Cain, quæ ex opposito peruersæ erant, prout peruersus, & perfidus earum Parens Cain. hoc supposito sensus est, quod descen-

Quid pro filiis Dei.

Seth qualis

24

Disput. I. Quæst. V.

descendentes de Seth acceperunt in uxores, filias descendentes ex Cain, ex quarum inde coniugio geniti fuerunt Gigantes: ita Augut. lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 23. Chrylost. homil. 22. in Gen. Athanas. q. 19. ad Anthioc. Ambros. cap. 4. de Noe, pluresq; alij.

Literarum inuentor Seth

Confirmatur, quia Seth, ob literarum inuentionem, atque scientiam rerum celestium, adeo insignis euasit, tantaq; fuit penes homines in existimatione, vt ab iisdem hominibus fuerit inde appellatus Deus: vt refert Paterius ad 6. cap. Gen. & Cornel. à Lap. ibid. atque hoc eodem Dei nomine insignitus quoque extiterit ipse Enos, penes Cyrill. aduers. Iulian. lib. 9. atque Cæsarium dial. 1. Confirmatur insuper quia homines insignes antiquitus appellabantur Dij: quo etiam more, insigniti solet hoc nomine Dei, aliquid magnū, & insigne, vt Cedros Dei, Montes Dei, vt obseruat Cornelius recensitus.

14 Respondetur etiam, quod licet persistamus in versione sepeuag. qui pro filiis Dei legunt Angeli Dei, nihilominus quadrat prædictus sensus eiusdem scripturæ; quandoque enim in scripturis ipsimet iusti appellari solent Angeli Dei: vt de Baptista, Malach. 3. Ecce ego mitto Angelum meum; & cap. 3. de Sacerdote iusto, labia Sacerdotis custoditum scientiam, quia Angelus Dei est. De Stephano Act. in uentur vultum eius tanquam vultum Angeli &c. sapissime alibi. cum autem filij Seth fuerint iusti, siue à Parente, descēderint iusto, merito appellari etiā poterūt Angeli Dei. Resp. 3. pro filiis Dei exponi posse filios Potentum, siue filios Magnatorum in Ciuitate: & pro filiabus hominum posse intelligi filias hominum cæterorum de Plebe, seu infimæ cōditionis: ita tradunt Symmac. vbi enim nos habemus, filij Dei, ipse traducit, filij Potentum, teste Hieron. t. 3. quæst. hebraic. ex omnibus autem concluditur non intelligi Angelos, de quibus in præsentiarum agimus. Et respondetur vltimo, quod dato, malos Angelos, siue Dæmones cōiungi quandoque cum mulieribus, & ex coniunctione filios procreari: tamen generatio illa non esset opus Angeli; ratio,

Iusti appellati Angeli.

Filij Dei.

quia non esset Angelus, qui semen dederet, cum sit in sui substantia ens spirituale, semen verò corporale: Angelus autē nil aliud ageret, quam semen iam à Viro decisum asportare in matricem femina, veluti locum aptum generationi: filij vero inde geniti non dicerentur Angeli filij, sed viri, ac mulieris illius, à quibus fuit semen vtrūque decisum, de quo suo loco.

Angeli an possint habere filios.

15 Quæres, quonam modo generari poterint Gigantes tam magnæ staturæ à Parentibus ordinariæ, communisq; staturæ. Resp. id mirum non esse, quandoquidem Augustinus refert lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 23. Romæ natam fuisse mulierem quandam giganteam ex Parentibus quidem ordinariæ staturæ. Plin. lib. 5. cap. 16. ac Gell. lib. 1. cap. 1. scribūt iussu Oraculi disceptatum fuisse, sub terra diu latitantem Gigantem Oreste, qui erat septem cubitorum. Plutarc. in vita Sert. de Anteo refert, fuisse quinquaginta pedum: Fulgosius anno Domini 1172. sexaginta cubitorū: Rubeaque. alterius quinquaginta pedum De Pallante refertur, quod supereminebat muros Vrbs Roma: Boccac. in Genealog. de Erice ducentorum cubitorum: Sabell. lib. 1. En. 1. de quodam, cuius caput adæquabat magnum dolium, corpusq; cubitorum circiter 20. in agro Mazareno inuentum ann. 1516. prope Panormum, item inuentum ann. 1547. cubitorum 18. cuius singuli molares erant ponderis quatuor vnciarum: atque August. lib. 15. de Ciuit. Dei scribit se vidisse in littore Vticensi molarem tam magnū vt molaribus nostris centum potuisset exequari, aperta est autem scripturatum de Gigante Goliath, 2. reg. 17. tum Genes. 6. Gigantes autē erant super terram: tum Deuter. 2. Enim primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, & validus, & tam excelsus, vt de Enaim stirpe quasi Gigantes crederentur, & essent similes filioi Enaim: atq; in lib. Num. 1. ibi vidimus monstra quadam filiorum. Ence de genere giganteo, quibus comparati, quasi locusta videbamur. Quod si filiorum procreatio similis esse solet Parentibus, vt ex Gigantibus Gigantes nascatur, & ex minoris statura corporis filij oriantur consimilis staturæ: nihili-

De Gigantibus.

Tullio, & Suesano filij dissimiles.

Patres plures fuerunt Platonici.

Virgo an viderit substantiam spirituale Angeli.

Angeli qualiter Greg. appellet rationale animal.

nihilominus nū semper assimilatio interuenit inter Parentes, & filios, tum in temperamento, tum in cæteris membrorum corporis accidentibus; tum ingenio, indole, atq; moribus; per plures namque solent esse dissimiles: vt de Cicerone, alioqui sapientissimo, filium genuisse stultissimum: atque de Suesano alias eruditissimo filium procreasse insipientissimum: vt insuper concludamus ex debilioris, infirmioris, infirmaq; statura Parentum, filij quandoque fuerint geniti gigantei: vel id tribuendum quoque sit ipsis astris, quorum influxu, tam magni, ac proceri producantur homines gigantei: quicquid aliqui senserint de Gigantibus negantes, Gigantes fuisse super terram, æstimantes vocem eam Gigantes nō corporis molem indicare, sed Animi elationem, atque mentis superbiam, apertè autē militant tum contra recentitas historiarum experientias, tum contra ipsam scripturam: præcipuè contra enarrationem Gigantis Goliath, cuius tam distinctè, & singulatim describitur giganteam staturam. An verò nedum naturaliter, sed etiam ope Dæmonum possint generari, vide disp. seq. q. 6.

16 Redeundo autem ad intentum, circa Patres oppositum sentientes, dicendum ipsos fuisse Platonicos, præcipuèq; Augustinum qui vel dubius fuit, vel Platonem sequutus, æstimauit corporeos. Sicque de Patribus cæteris. Ad illud Athanas. vidit Beatissima Virgo spirituale substantiam Angeli, non quidem oculis corporis, sed mentis: corpus autem assumptum vidit oculis corporeis. Ad illud Gregor de circumscriptione, sensus est, Angelum non esse immensum, sed limitatæ naturæ, ac finitæ, ac propterea tanto definiti loco, itaut sit intra determinatā sphaeram, sicut vnaquæque substantia limitata propria continetur sphaera, & non excedit: non autem quod sit loco circumscriptus ad instar corporum, cum sit spiritus.

17 Ad illud eiusdem Gregorij de Angelo, quem rationale appellat animal, non esse sensum, vt vere animal esse existimet; sed per animal intelligit substantiam viuentem viuam, viuunt vero Angeli: per rationale vero

intelligit, intellectuale, est namque Angelus. substantia viuens intellectualis, atque ratione vtens, vel responderetur propter humanam formam extrinsecè ab Angelo assumptam appellari à Gregor. animal rationale; cum namque homo sit rationale animal, cūque Angelus formam assumpserit hominis, vtiq; apparenter, & extrinsecè videbatur homo, qui est animal rationale. vel loquebatur idem Gregor. ad mentem Platoniorum, sicut & de cæteris Patribus.

18 Vel denique dum Patres corporeum vocant Angelum, loquuntur comparatiuè in ordine ad Deum; vterque enim, tum Angelus, tum Deus est incorporeus; attamen magis distat à corporeitatis natura Deus, quā Angelus; siquidem simplex est Angelus, & spiritualis; simplexque, & spiritualis Deus; attamen diuina simplicitas est sūma, & infinita, simplicitas Angeli est limitata, & finita; quia ergo Deus superat omnem creatam simplicitatem infinitè, ideo Angeli simplicitas, licet compositionem respuat materialè, & corpoream, tamen comparata ad Deum est valdè imperfecta, & adeo inferior, vt quodammodo dicantur corporei, licet sint incorporei, & immateriales, ita Damasc. lib. 1. de fid. orthod. c. 17.

19 Ad scripturas iam dictas, per spiritum non intelligi aerem, neque ventum, sed naturam Angelicam spiritualem: vel loquitur scriptura similitudinariè, & figuratiuè; ac metaphoricè expendendo naturam Angeli esse velocissimam, promptissimam, citissimā ad diuina exequenda mandata, instar eius, quod tradidimus ex Augustino: vbi namque legimus, facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem ventis; legit ipse, facit Angelos suos veloces tanquam ventum, & ministros suos tanquam fulgur: Ad illud de igne, intelligitur de charitate ex Aug. Ad illud Pau. per celestia sumitur aer, quia sunt Potestates habitantes aerem istum.

20 Ad id de sexta Synod. animaduertimus, non omnia in Concilijs contenta esse de fide, sed illa solummodo, quæ tanquam de fide decretate Concilia intendunt; non autem, omnia in eis reperta intendunt determinare, &

In Concilijs an omnia sint de fide.

declarare tanquam de fide: hoc supposito, dicimus Synodū duo dixisse, Angelos nempe depingendos; & alterū, quia corporei sunt primum est res definita: secundum est ratio rei tradita: si ad primum inspiciamus, id quidem erit de fide: si secundum, non erit de fide; quia primū intēdit Synodus definire veluti de fide: secundum verō non intēdit declarare de fide; id verō est ratio rei tradita à Patribus: quod autem ita sit, patet ex enarratione; si quidem Patriarcha referendo Ioannis Episcopi sententiam, dixit, ait *Ioannes, Angelos esse depingendos, quia circumscripti sunt, & apparent in figura hominis*: quibus dictis responderunt Patres, etiam *Domini*; nempe ita fiat, ut depingantur in humana figura: ceterum quod corporei sint, nihil determinauit Synodus. Item sanxerunt esse pingendos aduersus hæreticos id negantes.

21 Dices nuper ex eadem Synodo consistit, Angelos esse circumscriptos, ergo erunt corporei; patet, quia circumscriptio est passio solius corporis. Iam est respōsum eatenus circumscripti dici, non quatenus corpora sunt, sed late sumpto vocabulo circumscriptiois, quatenus sunt in loco determinato, & finito, quia ipsi non sunt immensi sicut Deus, qui nullo loco finitur, si niuntur autem, siue definiuntur Angeli adeo in sua Sphæra, ut extra illam esse non possint; ut dictum est ad consimilem loquutionem Gregorij.

22 Ad illud alterum 6. Synod. Angelos esse non natura, sed gratia immortales, responsio patet sup. ex quæst. prima, expendendō vltimam conditionem circumscriptiois, seu definitionis Angeli traditæ à Damasceno.

23 Ad id de odoribus & similib. dicendum, non esse necesse, ut Angeli sensus corporeos habeant apperciēdos odores, siue huiusmodi sēlatas corporis passiones, & affectiones; siquidem mediante intellectu agēte species istorum abstrahunt, & intelligunt: quibus intellectus, voluntas inde vel tristatur, vel oblectatur circa ea; & quidem si oblectatur, morantur Angeli circa ea oblectamenta, ut diutius perfruantur, prout liberit: si tristatur, utique inde

Circūscribi qualiter dicuntur Angeli.

Odoribus et feroribus qualiter afficiantur Demones.

abscedunt, si poterunt: hæc verō ab extrinseco; veluti signa, sunt manifestatiua siue oblectamenti, siue tristitię ipsorum Dæmonum, *Iuxta naturam obiecti*, inquit August. orat. 21. de Ciui. Dei c. 6. *alliciuntur Dæmones rebus corporeis, non ut animalia cibis, sed ut spiritus signis, id est, ex pacto inito, ex promissione facta & ex dato signo.*

24 Ad id de maleficijs, & ligamine Dæmonum; dicendum est, non ligari dæmones materialibus nexibus, siue lineis funibus, siue manicis ferreis, vel compedibus, his enim ligantur corpora, & necuntur Animalia, non ergo ligantur phisicē, ut loqui solet; ligantur autem moraliter: id verō pendet ex pacto inito, & promissionibus factis cum Strigis, & Maleficijs, ut ad tale signum affiltant corpori huic, vel illi, eaq; præstent, de quibus inter se paciscendo cōueniunt: sicut ex opposito, solui dicuntur, dūm adimpleta iam sunt promissa, siue dūm pactis non statur; cessante enim pacti adimplerione, cessat adimpletio promissi: quæ etiam solutio non est phisica, sed moralis. soluantur quoque per Sanctorum Dei Ministrorum orationes. & exorcismos, quibus obsessi ipsi liberantur, & fugantur Dæmones, vel fugantur virtute alterius Angeli, superioris quidem natura, & potestate, Deo annuente.

25 Ad aliud de igne, quo torquentur mali Angeli, dicendum primò. nō obstare plus contra Angelos, quam aduersus pœnantes Animas: sequeretur namque, nec ipsas Animas torqueri posse igne, vel Purgatorij, vel gehennali: quod si de Animabus, ijsque rationalib. & spiritualib. non implicat, nec implicabit de malis Angelis. Dicendum secundò, ignem non agere in Angelos phisicē, & materialiter, sed moraliter, & intentionaliter, quatenus instrumentum est diuinę iustitię: dūm namque ignem, & tartari loca apprehendunt, quatenus instrumenta sunt punitiue iustitię, inde tristitiam affequantur: apprehensus enim ignis veluti obiectum disconueniens, ea ratione, qua est instrumentum vindictę, disconueniens inquam, non phisicē, soli enim corpori est sic disconueniens materialiter, sed disconueniens moraliter,

Ligantur, et soluantur maleficijs Dæmones qualiter.

Igne qualiter torquentur Dæmones.

liter, ut ergo sic disconuenienter eis propositus, asserte vtiq; tristitia: Quatenus insuper potentia eorum motiua non potest ad libitum ab eis expendi, & exerceri, sed ad Dei sententiam destinato intruduntur, & arctantur loco, inde quoque tristitia, & sic de singulis, quod si denique Poetæ dicere licuit,

Verba ligant homines, tauuorum cornua funes. Quo loco duplex ligaminis genus recenset, phisicū, per funes, & morale per promissiones, & verba: De monibus ligamen quidē adnectitur à Maleficijs, at id nō phisicū, sed morale. de hoc autem agitur in 4. d. 44. à Scotto, & Sententiaris.

Ligamen duplex ex Poeta.

QVÆSTIO VI.

Vtrum Angeli sint simplices, an compositi ex materia, & forma.

1 **F**Vit in primis Auicembronis sententia, qui lib. *Fontis Vitæ*, opinabatur, Angelos nedum simplices non esse, verum compositos extare ex materia, & forma: & hanc eiusdem, aiebat, esse rationis cum materia rerum sublunarium. Addebat tamen, quod licet ex materia constarent, & forma, nihilominus minimè cōsensus fore corporeos; ratio, quia ideo entia sublunaria censēda sunt corporea, quoniam ex eorum substantia pullulat quantitas, cuius munus est res reddere corporeas; ex essentia vero Angeli nō pullulat quantitas, & hinc negatur, esse corporeos. Insuper addit, in ratione quidem materię conuenire Angelos eum entibus sublunariis, ratione autem formę differre: & hinc distare Angelos, vtpotē incorporeos à rebus corporeis.

2 Ad hanc sententiā accedere videtur D. Bonau. in 2. d. 3. art. 1. q. 1. & 2. & in eum sensum trahit ipsum Molin: 1. par. q. 50. art. 1. d. 2. adest quoque Richard. ibid. atque Alenf. par. 2. q. 20. n. 2. docentes esse in eis materiā alterius tamen rationis, quæ non sit eapax quæritatis, ut sublunarium, ac propterea Angelos non esse corporeos.

3 Vtrum vero D. Bonau. eius fuerit sententię, ut eum censeret Molina, minimè latendum; & quidem Sanctus Doctor ait, *materiam Angelorum, & corporum eiusdem esse rationis metaphisicę; à diuersitate tamen formarum, tam Angeli, tam corporum provenire eorū di-*

stinctionem. ex his vero verbis constat falli Molinam de intētionem D. Bonau. aliud namque est materiā spectare *metaphisicę*, aliud *phisicę*: secundo modo inde provenit, ut omnia entia taliter materiā participantia sint omnino corporea: primo autem modo nequaquam: quod si in metaphisica sola ratione conueniunt, non est, ut cum Auicembrone conueniat Bonau, conuenientia namque Auicembronis erat penes materiā phisicę spectatam, non metaphisicę. quamnam vero sit metaphisica ista materiā, respondetur esse conceptum generis, siue conceptum aliquem transcendentem, prædicabile suo modo de Angelis, & corporibus, ut quemadmodum corpora constant ex genere, & differentia; ita constant Angeli ex differentia, & genere: verum quia genus habet rationem materię siue logicę, siue metaphisicę spectes; ideo ea ratione, quantum corpora, cum Angeli habent genus, dicuntur conuenire in materiā. Verum genus illud non erit vtrique vniuocum; sed vel æquinocū, vel vniuocum analogum: ratio primi, quia genus materię corporum est vere genus materiale; genus materię Angelorum erit solum ea ratione genus, quia habet rationem potentialis, contrahibilis inde per differentias Angelorum specificas. Cum insuper per materiā intelligitur genus, & genus sit potentiale ad differentias specificas: cumq; tūm Angeli, tūm corpora habeant ge-

Expenditur sententiā D. Bonau. aduersus Molinam,

nus primo loco, quod contrahi debet per differentias específicas, reddēdo singula singulis; hinc fit, vt conueniant ratione materiæ, sic quidem, quatenus genus potentiale est, hæc vero materia appellatur metaphysica: Vel clarius loquendo, conueniunt in eo, quod in eis est quid potentiale, & discrepant in eo, quod est quid actuale: primum est genus, quod quatenus est potentiale contrahibile, habet rationem materiæ; quia potentia, seu ens in potentia appellatur materia, vt dicemus infra: secundum est forma, quia ens actuale sumitur à forma, quæ est actus materiæ: & materia taliter sumpta, sub ratione simplicis potèntialitatis contrahibilis, appellatur à D. Bonau. metaphysica: & vt sic verum est, & negari non potest, quia tum corpora, tum Angeli constant ex genere, & differentia: licet genera hæc differant, quia corpora constant generare physico; Angeli, atque entia spiritalia creata, genere metaphysico: Vniuocantur tamen in eo, ex quo entia omnia creata, tum spiritalia, tum corporea constant ex actu, & potentia: actus sumitur à forma, potèntia à genere, quod est abstractè materia; ratio quia creatura non est purus actus, vt Deus, in quo nõ reperitur nec genus, nec differentia quia non reperitur potèntiale, & actuabile, siue contrahens, & contrahibile, alias aliquando esset ens in potentia, nec esset ens de se hoc, vt traditum est tom. i. de simplicitate Dei: cum tamen creatura nõ sit purus actus, remanet, vt concipiamus in ea aliquid vt potentia, & contrahibile, aliud vt actus, & contrahens; illud erit genus, quod ratione potèntialitatis habet vicem materiæ; & hæc consideratio est vniuoca, dum sic conueniunt spiritus, & corpus logicè, & metaphysicè: quatenus tamen materia contractè sumpta, alia est corporum, alia, vt loquitur D. Bonau. Angelorum, sequitur vt sit æquiuoca; quia materia corporum est ens verè physicum, vnũ, de principijs naturalibus physicis; materia Angelorum erit genus, quod iure merito appellari solet materia logica, seu metaphysica. hæc de D. Bonau.

4 Ad hunc eundem sensum trahi possunt Alensis, Richar. & si qui alij,

Idem de Richardo, & Alens.

dum namque docet, materiam eorum esse alterius rationis, planè currit; siquidem genus metaphysica quidem, seu logica materia est: & hinc sumunt prædicti Authores materiam in Angelis corpora vero materiam habent, tum ratione generis, & abstractè; tum contractè, quia ens materiale compositum postulat principio cõponi materiali, & hæc materia physica est: vt sic vero sunt diuersæ rationis. Vel dicendum, quod eatenus Angelus ex materia, licet diuersæ rationis, constare, docent, quatenus solus Deus est purus actus, ens necessariũ omnino simplex, & nulla cõpositione compactus; quia vero Angeli habent aliquod potèntiale cum suo actu: & non sunt entia necessaria, sed contingentia, & composita, hinc suo modo tribuitur eis ratio materiæ, & quidè corporea entia sunt defectibilia, quia habent materiam, quæ causa est generationis, & corruptionis, vt vero detur intelligi, Angelos quoque non esse entia necessaria, sed annihilabilia, hinc traditur eis à prædictis Doctoribus ratio materiæ: non quidem physica, nec eiusdem rationis, cum sint incorruptibiles; sed modo explicato: Cum denique Angeli non sint omnino simplices, vt Deus, sed compositi, sumendo potèntiam, quæ in cõpositione requiritur, relatæ ad actum, dicitur Angeli quodammodo habere materiam ratione potèntiæ, at quia ea nõ est materia corporea, & physica, ideo esse aut alterius rationis. hæc de Alexand. & Richar.

5 Sed redeundo ad Vicembronem, dicimus in primis, eius sententiam non posse consistere: & quidem non valet consequentia hæc, duò conueniunt in aliquo, igitur conueniunt in materia, itaut id, in quo conueniunt habeat rationem materiæ penes ipsa; & prob. corpus, & spiritus conueniunt in substantia: at substantia non habet vicem materiæ, vt sic, patet; prædicamentum namque substantiæ continet, substantiam sub ratione entis perfecti, & completi, talia namque sunt prædicamenta, & præcipuè ea, quæ directè ponuntur in prædicamentis, habent enim rationem totius; materia vero est ens diminutum, incompletum, habetq; rationem partis:

partis: si igitur Angelus, & corpus conueniunt in aliquo, non opus est, id habere rationem materiæ penes ipsa. Item albedo, & nigredo conueniunt in qualitate, tanquam in genere: at qualitas non est materia in ordine ad illas. Dices, genus sumi à materia, de quo infra. Ergo tum substantia, tum qualitas habent rationem materiæ. Resp. negando genus habere rationem verè materiæ, sed se habere ad instar materiæ, vt paulò post, rationem afferemus.

6 Ex alio extremo sese offert Durand. qui 2. d. 3. q. 3. & Marfil. ibid. nedũ negant, Angelos esse materiales, verũ & docent, esse omnino simplices, nulla; cõpositione compactos: idem habet Coment. 12. met. cap. 26. At id asserere idem est, ac Angelos facere, Deum: & quidem solus Deus est omnis cõpositionis expertus, omnis vero creatura aliqua cõpositione cõposita: Deus est vndeque simplex, ac summè simplex; omnis creatura nullatenus summè simplex, sed cum aliqua simplicitatis gradu fiat cõpositio, siue physica, siue metaphysica. solus Deus est extra genus, nec enim clauditur prædicamentis, cum in eo includantur sola entia limitata, & finita: igitur omnis ex oppositio limitata, & finita, creatura clauditur genere: quod si est in genere Angelus, vtique constabit ex genere: at genus exposcit differentiam, per quam contrahatur, tanquam materia, formam, per quam compleatur, & actuetur; ergo componitur Angelus ex genere, & differentia: Item substantia, vna cum accidente inhærente facit cõpositionem: ad sunt plura Angelis accidentia, eaque separabilia, & inseparabilia: illa, vt operationes tum inmanentes intelligendi, & volendi, fruendi, tristandi, amandi, odio habendi, & huiusmodi, reddendo singula singulis; tum transeuntes, vt mouendi, in loco definitiue essendi, custodiendi, ministrandi, & sic de singulis: eque omnes inde decidunt, & separantur ab Angelis. ergo componitur saltim accidentaliter cõpositione: inseparabilia, vt potè intellectus, & voluntas, quæ veluti accidentia circumstant essentiam, inseparabiliter, & identicè, cum eadè Angeli essentia: quæ tamen ipsam in-

formant Angeli essentiam: at quia informatio, & actiatio est metaphysica, ideo ex essentia, & potèntijs erit cõpositio metaphysica, sicut ex separabilibus accidentibus erit physica. Rursus Angelus cum alijs rebus tum conuenit, tum differt: igitur componitur, & non est simplex. patet assumptum, conuenit enim Angelus cum Angelo in genere, differt in specie: conuenit cum corpore in ente, & substantia, tanquam in genere, differt in specie: ergo oportet sit in genere, in quo conuenit: quod si est in genere, erit cõpositus; vbi namque adest genus componens, adfit quoque, necesse est, differentia cõtrahens: ex vtroq; vero insurgit cõpositio. Adest & conceptus esse, & essentia: adest conceptus naturæ, & suppositi.

7 Ex his ergo primo deducimus, Angelos non esse summè simplices, id namq; est solius Dei, vt suo loco ostensum. Secundo deducimus, esse cõpositos: cõpositio autem erit ex genere, & differentia: ex actu, & potèntia: ex subiecto, & accidente. cõpositione cum his, non ex his: ex essentia, & existèntia: seu, ex esse, & essentia: ex positio, & priuatio, quatenus est ens annihilabile, & creatus de nihilo: ex natura, & supposito: cõpositione, inquam, metaphysica, vt probatum est contra Durand. ex positio, inquam, & priuatio, quatenus in ratione entis Angelus habet priuationem superioris perfectionis, licet non vt Angelus: quæ admodum talpa dicitur cæca non in ratione talpæ, cui nõ competit videre, sed in ratione animalis, cui competit videre.

8 Et hinc tertio dicimus, nõ componi physicè ex materia, & forma, est communis Theologorum in 2. d. 3. cũ Scot. & D. Tho. 1. par. q. 50. art. 2. prob. ex Dionys. 4. de diuin. nom. *primæ creaturæ, nempe Angeli, sunt incorporales, ita & immateriales intelliguntur.* Constat etiam ex quest. præced. esse immateriales, ac spirituales, iuxta id: Pl. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus.* Atque ex Concil. Lateran. ibi recensito, *Deus vtriusque de nihilo condidit naturã; spirituales, & corporales: Angelicam, mundanam, & humanam.* Insuper id docuit

Angeli cõpositio multiplex.

Talpa vnde cæca.

Non componitur physicè.

cuit Arist. 12. met. cap. 6. qui vna cum Auerr. sensit Cœlos materia non componi, ne cogatur asserere, esse corruptibiles: & hinc arguitur, componuntur ex materia physica Angeli, ergo sunt generabiles, & corruptibiles; materia enim machinatur corruptionem. erunt alterabiles, calefactibiles, dealbabiles, vulnerabiles, varijq; temporum, & locorum, atque Cœlorum, cæterorumque naturalium agentium iniurijs obnoxij. Dices, id non posse contingere, quia nulla esset potentia naturalis, quæ vincere posset, aut deuastare, seu alterare Angelorum naturam, & conditionem, sicut nec vlla datur naturalis potentia, quæ alteret, corrumpat, & deuastet Cœlos: Sed occurritur, licet namque id non esset, sicut nec de facto est, sicut & Job ait 24. *Non est potestas, quæ comparatur ei.* & 40. *numquid illudes ei; quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis, cum alijs ibi; nihilominus Angelus inferior potest multa pati ab Angelo superiori, immo, & si esset materialis, posset destitui ab eo, cum sit maioris potentis, licet id non posset agens corporeum, & naturale, vel saltim licet id non eueniret, nihilominus non implicaret, posse euenire, ratio quia haberet materiam, quæ quantum est ex parte sua esset principium corruptionis; quod vero de facto corruptio non interuenit, id esset per accidens. Item, probi; anima intellectiua est materiæ expers, ergo multo magis Angelus, prob. consi. tum quia Angelus est anima nobilior; tum quia est abstractior à materia, quam ipsa anima; etenim, anima quandiu corpus informat est inuoluta materiæ in informando: tum, etiam quia quandiu viuit in corpore, pendet à materia in operando, omnis enim nostra cognitio pro statu isto pendet à sensibus; tum denique quia, corpus ipsum oneri est ipsi animæ, ne adeo expedita, ac prompta sit in suis operationibus iuxta illud, *corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam.* hæc vero non experitur Angelus, nec enim forma est corporis, nec pendet in operando à corpore: quod si anima, quæ tantopere pendet à corpore, est nihilominus incorporea, & immaterialis, multo amplius id dicitur de Angelo.*

esset denique extensus, & quantus, pululat enim quantitas à materia. Accedit, quod materia, ex qua cõstaret Angelus, aut esset eiusdem, aut alterius rationis cum materia communi: si eiusdem, ergo erit omnino materialis, cõsequenter corruptibilis, cum cæteris, quæ supra; haberet namque eadem accidentia, & passiones, quibus subiaccnt composita ex materia eiusdem rationis cum cæteris corporibus; si alterius, qualisnam erit, & cuius conditionis hæc materia: vel namque erit spiritualis, vel corporea: non primum, quæ namque est ista spiritualis materia, & vbi reperitur? si secundum, ergo Angelus constabit ex spiritu, & corpore: ergo spiritus in eo habebit rationem informantis formæ, & corpus rationem informantis, sicq; non discrepabit ab homine, qui constat ex spiritu, qui est anima intellectualis, & corpore: pugnat vero cum recentis q. antec. scripturis. vbi Angeli nominantur absolute spiritus, non autem quid constas ex spiritu, & corpore.

9 Sed arguitur aduersus dicta ex August. qui lib. 1. de mirabilib. script. cap. 1. ait, *Omnipotens Deus ex informi materia quædam ipse prius de nihilo condidit cunctas: unum rem, hoc est, sensibilem, insensibilem, intellectualem, & intellectualem carentem in species multiformes dimisit.* ergo intellectiua, & insensibilia, vt Angeli, sût quoque ex materia creati. Responsio patet ex q. præc. Augustinum, ac plerique Patres fuisse Platonicos, & ad mentem Platonis loquutos: sicut Augustinus idẽ enarrat in Pl. 85, & 145. ait, corpora Beatorum post resurrectionem futura esse ad instar corporum Angelorum.

10 Obicitur ex Arist. cap. de genere, vbi docet, *Genus sumi à materia, & differentiam à forma:* constant Angeli ex differentia, & genere, ergo constant ex materia, & forma. Respondet D. Thom. vbi sup. axioma Aristotelicum valere in compositis materialibus, non autem in spiritualibus, cuiusmodi sunt Angeli.

11 Respõdemus nos primò, Aristotelẽ loqui proportionabiliter, & comparatiuè: comparatio autem in eo est, vt sicut materia est in potentia ad formam,

Genus sumi
tur à materia,
differentia à forma;
declat.

Genus à materia, & differentia à forma, qualiter

Angelus qualiter animal à Gregorio.

Angelus cur appellatur animal à Gregorio.

mam, ita genus sit in potentia ad differentiam: & sicut materia trahitur ad formam ad constituendum vltimatum compositum physicum; ita genus trahatur, siue contrahatur per differentiam ad constituendam speciẽ; ac sicut materia est pars compositi, ita genus sit pars speciẽ: currunt ergo proportionaliter materia, & genus: illa quidem in ordine ad compositum physicum, istud relatè ad compositum metaphysicum, constans ex differentia, & genere, dum vero compositum physicum constat ex forma, & materia physica, pariter Angelus, qui est compositum metaphysicum constabit ex materia, & forma metaphysica: illa est genus, hæc differentia. Resp. 2. aliud esse dicere, genus esse materiam; aliud, se habere ad instar materiæ: primum negatur, conceditur secundum: supplet ergo genus vicẽ materiæ, quia in omni compositione reperitur est vnum, quod habeat rationem materiæ: quod si implicat aliquando habere materiã, dabitur ei aliquid, quod gerat vicẽ materiæ: implicat Angelo habere materiam, ergo habebit genus, quod et si non sit verè materia, se habebit tamen vice, & loco materiæ.

12 Obicitur ex Greg. qui homil. 10. in Euang. ait, loquens de apparitione Angeli facta Pastoribus, ait, inquam: *Iudeis, tanquam ratione videntibus apparuit rationale animal, nempe Angelus quibus annunciare debuisset Saluatoris aduentum.* vocat ergo Gregorius Animal: constat vero Animal ex Anima, & corpore; ergo & Angelus, & si constet ex spiritu, constabit tamen simul ex corpore. Pro responsione notandum, quod à Tertulliano Deus interdum appellatur corpus, referente; Augustino lib. de Hæres. hær. 86. qui tamen exponit Tertullianum, vt pro corpore intelligat substantiam: ita & Gregorius appellet Angelum animal rationale: id est viuens ratione præditum. Responsio alia allata fuit præced. quæst. primo enim dicitur Gregorium cum plerisq; Patribus fuisse loquutum platonice, æstimante Platone Angelos esse cor-

poros. Resp. 2. per animal non intelligere verè sensituum compositum animalicum, corporeum, quale describit Aristot. in lib. 1. de anim. & lib. de animalib. sed intelligere quid viuens; etenim animali competit viuere: eoq; magis perfectiori virtutis vita, quo gradus fuerit vitæ intellectualis, vt ergo ostendat eum, qui Patribus apparuit, fuisse suppositum viuens, & viuens quoque vitæ intellectuali; ideo animal appellauit rationale. Resp. 3. loqui Greg. iuxta apparentiam, atq; iuxta formã, quam in apparendo sumpsit extrinsecam: assumpsit autẽ Angelus formam hominis, seu animalis, rationalis, ex tali autẽ forma æstimabatur animal rationale, licet aliunde diuina interueniente illustratione cognouerint, non esse in essentia hominem; sed verè Angelum. Resp. 2. loquutus Greg. sic, vt contra distingueret Gẽtiles Magos, ab Hebræis; etenim illi syderibus, syderumq; influxibus vtebantur, & ducebantur, propterea; apparuit eis Stella: hi vero ratione vtebantur, & scripturis; ideoq; Angelus apparuit rationalis Hebræis veluti ratione vtentibus, ait enim Gregor. *Magos non Angelus, sed Stella perduxit; quia videlicet Iudeis tanquã ratione vtentibus rationale animal, id est Angelus prædicare debuit; Gẽtiles vero quia vti ratione nesciebant ad cognoscendum Dominum non per vocem, sed per signa perduntur.* cæterum in sua ipsorum essentia nõ sunt corpora, sed spiritus ex genere constantes, & differentia.

13 Quæ res, vnẽ nam desumitur ratio differentie, & generis in eis. Resp. genus sumi à ratione spiritus, siue substantie spiritualis, ait enim Apost. *Omnes sũt administratorij spiritus.* & Psalm. *facit Angelos suos spiritus:* differentia vero vel est nobis naturaliter ignota: vel est illa, quæ traditur à scripturis Sanctis, & Patribus.

14 Valentia, Molina, & si qui alij referunt argumenta D. Bonau. in oppositum principalis asserti, & soluant: sed frustra laborant; vidimus enim Sanctum Doctorem non discrepare à communi opinione.

QVÆSTIO VII.

Vtrum Angeli ex natura eorum intrinseca sint incorruptibiles, indefectibiles, immortales.

Sensus disputationis est, vtrum Angelus adeo sit ab intrinseco immortalis, vt nullatenus essentia, ac naturæ eius cõpetat posse à suo essentiali esse desinere, siue per corruptionem; & mortalitatem propriè dictam; siue per annihilationem; siue per quemcumque modum deperdendi sui esse ab intrinseco: quatenus desitio, quæ sibi adueniret, esset solummodo à potentia extrinseca, nullatenus tamen ab eius intrinseca natura potente deficere ab intrinseco: itaut quamuis per agens creatum extrinsecum desinere non possit esse, possit tamen desinere per Dei potentiam annihilantem: cuius tamen annihilationis ratio nullatenus possibilis sit ab intrinseca natura Angeli, sed solummodo pendeat ab extrinseca potentia Dei annihilantis.

2. D. Tho. 1. par. q. 50. art. 5. docet, Angelum esse ex sui natura immortalem, atque incorruptibilem, itaut ab intrinseco sibi competat incorruptibilitas: esse vero solummodo per extrinsecam Dei potentiam corruptibilem. sequuntur Caet. Ferrar. atque Dur. 1. d. 8. part. 1. q. 3. quibus nouidimè accedit Suar. de Angel. lib. 1. cap. 7. & 10.

3. Explicans vero Caetanus hanc sententiam ait, præmissa distinctione: de duplici potetia reali, & logica: non esse in Angelo potentiam realem, sed logicam ad corruptibilitatē. q. 9. art. 2. ideoque potentiam negat realem, quia ea reperitur in materia, & rebus corporeis: logica autē est non repugnans ad non essendum: verum quia non repugnat Angelo, vt non sit, ideo erit logicè, seu potentia logica corruptibilis: quia tamen abest materia ab eo, quæ causa sit corruptionis, ideo negat realem potentiam.

4. Suadetur vero sententia negans, mortales esse absolutè ab intrinseco his fundamentis. Primo, nulla reperitur potentia in Angelo intrinsecè ad non essendum, ergo: probatur assum-

ptum, nõ reperitur in eo ad non essendum ab intrinseco potentia actiua, nec passiua: prob. Primum, Angelus non potest destruere seipsum, ergo intrinsecè in natura eius non est talis actiua destructiua potentia. Prob. Secundum, potentia passiua nõ est ad non esse per se, & directè: ergo nulla est in eo realis potentia ab intrinseco ad corruptibilitatem. Secundo res postquam producta est, non est indifferens ad esse, & non esse; ergo Angelus iam productus non habet ab intrinseco potentiam, vt non sit, seu non erit indifferens, vt sit, & non sit. antecedens patet; antequam enim res ponatur in esse, tunc quidem indifferens est vt sit, & non sit, quia potest poni in esse, & perseverare sub non esse. Tertio esse rei est conforme ad inclinationem naturalem ipsius: cuiuscunque rei, ergo non inclinatur ad nõ esse: igitur dum Angelus est positus in suo esse, habet semper inclinationem ad essendum, & nunquam potentiam ad non essendum. Quarto si ab intrinseco posset annihilari, vtique annihilatio esset ei violenta: prob. vnum quodq; ex intrinseca natura postulat conseruari in suo esse; ergo, desitio sui esse est sibi violenta; ergo ab intrinseco appeteret desinentionē sui: id vero est violentum naturæ. Cõfirmatur, quia Deus violentiam inferret Angelo annihilando eum; sed Angelus non potest deficere per veram actionem positiuam, sed solummodo per negationem; ergo non est in potentia ab intrinseco ad non essendum: Sexto in tantum deficere posset Angelus à suo esse, in quantum Deus per actū suæ voluntatis vellet annihilare eum: vnde potentia tota annihilatiua esset refundenda super voluntate Dei: dato autem per impossibile, Deum esse agens naturale carēs libero arbitrio; nullam haberet potentiam Angeli annihilatiuam, sequitur, quia annihilatiua potetia non est, nisi eius voluntas: igitur negata potentia actiua

actiua annihilatiua à Deo; negaretur potentia passiua annihilationis in Angelo; eo magis, quo potetia passiua debet correspondere potentia actiua, & è contra: at dato casu, nulla præter voluntatem, esset in Deo potentia annihilatiua actiua, ergo nulla in Angelo passiua: igitur de facto aduenit, vt si annihilaret Deus Angelū, non id ageret per potentiam aliquam actiuam, ac propterea nec in Angelo esset potetia annihilationis realis passiua; totum ergo penderet à Dei voluntate, vnde tota annihilationis ratio esset negatiua, non positiua.

5. His accedunt primo, anima rationalis ex sui intrinseca natura est immortalis, ergo multò amplius Angelus, eum sit nobilioris conditionis; antecedēs prob. ex Concil. Later. sub Leone X. sess. 8. ibi enim definitur, animam esse immortalem. Item Dionys. cap. 4. de diuin. nomin. loquens de similitudine Angeli, & animæ, ita ait, *Quod mentis sint compotes: quod vitam per se essentiali suam habeant, eamque ab interitu liberam.* igitur ambo sunt per naturam à corruptione liberi. Damascen. lib. 2. de fid. orth. cap. 3. Angelum vocat naturam immortalem: & lib. de decret. & plac. cap. 7. *Quod vocat corpore, id rationis est particeps, & immortale, vt animus, Angelus, & Dæmon.* Basil. super Psal. 44. *In quo statu creantur, in eo perpetuò remanent, seruata simplici, & eadem immutabili propria natura substantia; idem.* ferè Patres oēs, Athanas. lib. definit. & Iulianus Toletanus Arch. ep. lib. 1. de fut. scç. cap. 2. *Angelos ita conditos, vt etiam si peccarent, non ori nõ possent, homines vero propter peccatum mortis penã incurrisse.*

6. Dices, prædictas rationes, & Patres concludere de immortalitate extrinseca pendente à manutenctia Dei non annihilantis, cæterum ab intrinseco esse annihilabiles; contra, ignis est combustiuus non solū quia Deus conseruat illi combustiuam virtutem, & concurrat cum eo, verum quia etiam ab intrinseco suæ naturæ competit ei virtus comburēdi: igitur Angelus erit rum extrinsecè à Deo conseruante, tum etiam ab intrinseco suæ naturæ incorruptibilis.

7. His tamen non obstantibus dicendum primò, si sumamus corruptionem propriè, & rigorosè, prout est substantialis transmutatio materiæ de forma in formam, Angelus est ab intrinseco, ac de natura sua incorruptibilis, & immortalis. est communis cum D. Thom. sup. & discipulorū; tum D. Bonauent. in 1. d. 8. art. 2. q. 2. Scot. q. 5. OKam. in 2. q. 5. Rich. art. 2. q. 2. Alex. par. 1. q. 4. etque de cunctis veritas hæc communis: & probatur ex opposito; materia est principiu corruptionis ab intrinseco, itaut compositum ex materia physica sit ab intrinseco corruptibile; ergo vbi deest materia, ibi deest ab intrinseco principium corruptionis: constitit in præcedentibus, Angelos carere materia physica, ergo sumpta corruptione striatè, erunt Angeli incorruptibiles ex sui natura ab intrinseco. Item corrumpi est in partes scindi, diuidi, & distumpi; carerè vero partibus physicis Angelus, nõ ergo vel distumpetur, vel corrumpetur. Rursus corrumpi, est formam substantialem separari à materia: carent materia, ergo nec eorum indiuidua forma separari poterit à materia. Assertio hæc vera est etiam in ordine ad potentiam extrinsecam quamcumque: itaut verum sit; per nullam potentiam creatam posse Angelum verè corrumpi, immò nec per potentiam increatam, sumpta, inquam, corruptione propriè, & rigorosè dicta: quamuis enim possit Deus Angelum annihilare, nõ tamen potest corrumpere; patet namque discrimen vtriusque, itaut in corruptione maneat materia tanquam subiectum commune generationis, & corruptionis, ex qua expellatur antiqua, & in quam inducatur noua forma: in annihilatione vero totum esse desinit, nullo remanente communi subiecto, sicut in creatione sit productio totius de nullò præiacente subiecto, quia fit de nihilo: at nequit separari physicè forma Angeli à materia physica Angeli, quia in eo nulla est huiusmodi physica materia: ergo nequit corrumpi physicè per quamcumque potentiam siue creatam, siue increatam, sicque dicitur incorruptibilis ab intrinseco. quæ intrinseca incorruptibilitas erit fundamentum incor-

Corruptio sumpta multipliciter.

corruptibilitatis extrinsecæ. Probatur insuper assumptum, rationalis anima, est ab intrinseco, & ex sui natura incorruptibilis, & immortalis, ut potè carens materia physica ex Leon. X. ergo multo amplius Angelus, cum sit nobilioris naturæ. eadem quoque anima, nullam experiri potest corruptibilitatē ab extrinseco, stante in rigore nominis corruptionis, & mortis, quia hæc sunt passiones entis materialis, & corporei; vnde nec per agens creatum, nec increatum potest, vel scindi physice, vel verè corrumpi, ergo consimiliter Angelus. Demum Athanas. lib. de Trinit. *Angelus, & anima rationalis sūt immortales.* ac Dionys. lib. 4. de diuin. nom. *intellecūales substantia vitam habent indeficientem, ab vniuersa corruptione, morte, materia, & generatione existentes munda:* idemq; confirmant auctoritates aliæ antè recensitæ.

8. Secūdo dicimus, sumpta corruptione latè, & extensè pro omnimoda defitione substantiali rei, quæ etiam amplectatur modum definendi, quemcumque, etiā per annihilationē, Angelus nō est immortalis, siue indefinibilis, siue inannihilabilis ab intrinseco, sed ex sui natura ab intrinseco erit defectibilis, & annihilabilis. est contra Authores in oppositum recensitos: est vero assertio D. Bonau. Richar. OKam. in 2. q. 13. atq; Scoti 1. d. 8. q. 5. art. 2. ad quæst. & in 4. d. 49. q. 6. ac Gab. 2. d. 2. q. 1. art. 2. fundamentū huius nō est petendū à materia, quæ ibi non est, sed aliunde: fit autem istud; nulla creatura est ens necessarium ab intrinseco, ergo omnis creatura est ab intrinseco defectibilis: assumptum patet, & sequela tenet; etenim dempta necessitate essendi sequitur defectibilitas. Item omnis creatura de se est ens contingens, ergo de se intrinsece contingenter se habet in suo esse, ergo potest ab intrinseco deperdere suum esse. Insuper antequā creatura haberit esse, erat indifferens ad esse, & non esse, non enim ex se intrinsece magis determinabatur ad esse, quā ad non esse; determinatio ad esse facta fuit ab extrinseco à voluntate extrinseci agentis ponentis in esse: ergo & modo quantū est de se dum habet esse non adeo necessitate intrinseca postu-

lat conseruari in actuali esse, vt ei repugnet annihilari, & deperdere suū esse. Rursum si Angelus est ab intrinseco annihilabilis, ergo erit ab intrinseco indefectibilis, ergo ex natura sua erit ens necesse esse, ergo erit Deus; etenim solus Deus est ab intrinseco immutabilis, indefectibilis, inannihilabilis, & omnino necesse esse: dabitur ergo in errorem, vel Philosophorum æstimantium intelligētias, seu Angelos esse æternos; & entia necessaria: vel in errorem fidei, communicando Angelo necessitatem essendi ab intrinseco, faciēdo eum veluti alterū Deum, ens indefectibile, & necesse esse. Confirmatur ab Timoth. 6. *solus Deus habet immortalitatem.* August. de lib. arb. lib. 1. cap. 1. *vera immortalitas est immutabilitas.* loquimur vero de quacumque mutatione, siue defitione, siue accidentali, siue substantiali: itaut vtraq; ei non repugnet ab intrinseco: iam enim mutabilis est accidentalitèr, siue intelligendo, & volendo, siue localitèr operando: mutabilis quoque est ab intrinseco substantialitèr omnimodè ab esse suo definendo.

9. Potentiam hanc nō æstimamus solummodo logicam cū Caetano, verum dicimus esse etiam potentiā realem, itaut reali potentia passiuā sit ab intrinseco Angelus defectibilis, & quidem nulla est ratio, cur negāda veniat potentia talis realis passiuā; si enim aliqua vrgeret, ea esset, nempè quia ex positione passiuæ potentie videretur admitti in eo materia, quæ est passionis subiectum: at perperam id inducitur, siquidem absque materia positione poni etiam potest passiuā potentia in Angelo: & quidem annihilat v. g. Deus Angelum, quero ad quid terminabitur annihilatio? dandus erit terminus recipiens, & capax annihilationis: Item destructio hæc habere debet subiectum, quod destruat: quod vero destruitur verè patitur, at passio haberi nequit sine passiuā potentia. Accedit, quod negata potentia passiuā reali, nō esset Angelus realitèr, & verè annihilatus. Prob. si annihilatio fundatur solummodo super potentia logica, cum hæc sit non repugnantia terminorum, sequitur quod dicere, Angelum esse anni-

Angeli an
gratia, an
natura im-
mortales.

annihilatum, idem sit ac dicere, non repugnare, Angelum esse annihilatum: hoc autem est contradictoria concedere, quia esset annihilatus, & non annihilatus: annihilatus ex hypothesi, quod annihilaretur; non annihilatus, quia non verè reali passione pateretur annihilationem, sed solummodo logicè, quod est, non repugnare esse annihilatum. Addimus, potentiam ad non essendum non esse positiuā, sed negatiuā: non primū, quia caret materia, quæ est principium positiuum corruptionis: ergo secundum, quia ei non repugnat per Dei annihilationem deficere: sed de hoc fusius quæst. seq.

10. Tertio dicimus, comparando Angelum ad Deum potentem illum annihilare vti que gratia, & beneficij, at que doni Dei esse, quod non corrumpatur. sequitur ex dictis, estque D. Bonau. Scot. Gabr. vt sup. & prob. non sunt Angeli entia necessaria, sed contingentia; ergo non tenetur Deus eos conseruare. Item, non tenebatur eos creare, ergo nec tenetur creatos conseruare. Insuper eorum creatio, & conseruatio pendet à nutu, & voluntate Dei, ergo gratiæ, & doni Dei est, quod non annihilentur. Confirmatur aperta auctoritate Damasc. lib. 2. de fid. orth. cap. 3. *Angelus est natura substantialis, gratia non natura immortalitatem suscipiens.* idemque habetur in 6. Synod. gener. act. 11. *Angelos, & homines immortales esse non natura, sed gratia, quorum verborum sensum etiam explicuimus sup. 1. quæst. Plato item in Tim. O Dij Deorum s. Angeli. quorum Opifex idem Pater ego: opera siquidem vos mea, dissolubilia natura. expressius Gregor. lib. 16. moral. cap. 18. Omnia in nihilum tenderent, nisi ea manus Omnipotentis conseruaret.* Item Iustin. l. quæst. Gentil. contra Christian. q. 13. *Quorum immortalitas ex alterius voluntate dependet ea immortalia esse non possunt: itaque solum Deum immortalitatem habere dicimus.* & denique Sap. 11. *Quomodo autem posset permanere aliquid, nisi tu voluisses, aut quod à te vocatum non esset, conseruaretur? igitur doni, & gratiæ Dei est, quod conseruetur, posset enim ab ipso Deo annihilari, cum ex eorum intrinseca ratione, & natura non repugnet.*

11. Dum vero gratiam Dei esse, seu gratia Dei est, non à natura, immortales asserunt Patres; per gratiam hic sumimus, gratuitam ipsius Dei voluntatem, gratuito, & gratis volentis conseruare eos in suo esse, quæ etiam appellatur gratia conseruationis; sicut namq; gratis, & gratuito creauit; sic gratis, & gratuito cōseruat: non autem sumitur pro gratia auxiliij specialis in ordine ad operationes, & merita, agitur namque ibi de natura, non de operatione. & sic dicuntur immortales per gratiā: ex cuius opposito Deus per naturam, non ex gratia alicuius, dono, vel beneficio alterius possidet immortalitatem, vt loquitur Hieron. dial. 2. contra Pelag. *solus Deus habet immortalitatem, quia per naturam habet, non per gratiam.*

12. Cum etiam cōseruat Deus Angelos in sua immortalitate, nō est censendum, auferre ab eis potentiam passiuā ad annihilabilitatem; eam enim semper conseruat; ratio quia consequitur talis passiuā annihilabilis potentia naturam creatam, quæ vt diximus, est ens ab intrinseco contingens, defectibile, & non necessarium; sed auferit solummodò actum deficientiæ, & annihilationis.

13. Consimili gratiæ, dono ac beneficio conseruat Deus corpora Beatorum, & Cælos ipsos, ne corrumpantur: quod enim non corrumpantur gratiæ est, & doni Dei: prob. corpora namq; Beatorum constant ex vera materia, ergo sunt ab intrinseco corruptibilia. Cæli etiam constant ex materia, & eo magis, quæ sit eiusdem rationis cum materia sublunarium ergo corruptibiles. Accedit, quod ambo sunt entia creata, non necessaria, sed contingentia, & consequenter ab intrinseco defectibilia; ergo gratiæ est Dei Verum est tamen, differentiam aliqualem interuenire circa ea; siquidem Beatorū corpora à corruptione præseruantur, vel per qualitatem aliquam à Deo impressam iuxta sic sentientes, quod tamen circa Angelos non est asserendū de qualitate, cum sufficiat Dei voluntas conseruans in suo esse: quod si sentiamus penes Beatos corruptionis præseruationem provenire à Dei voluntate non concurrere cum opposito cor-

Gratia quid
nam hic.

rumpente, de quo Scotus 4. d. 49. quæst. 13. curret paritas in vtriusque, ut vtrorumque immortalitas pendeat à Dei voluntate. conseruante: adest tamen diuersitas, siquidem corpora Beatorum præseruabuntur, ne contrarium agens lædat; de tali autem læsione contra Angelos dubitandum non erit, siquidem nullum agens creatum potest vel alterare, vel corrumpere Angelos, item immortalitas Beatis competit ratione ilatus beatitudinis, immortalitas Angelis competit ratione natura, quæ nulli agenti creato est vel in minimo obnoxia. De Cœlis etiam, incorruptibiles quidem sunt à naturali agente, sicut & Angeli: corruptibiles tamen, vtrique à Deo, at dispari modo; quandoquidē si corrumpere Cœlos Deos, id ageret per destructionē formæ præsentis, & introductionem formæ nouæ in materiam: si vero destrueret Angelos, id faceret non per suæ antecedentis formæ destructionem, siuè nouæ impressionem, cum careat materia transmutabili de forma in formam; sed per totius suppositi Angelici in nihilum redactionem, & conuersionem.

14 His actis, soluuntur rationes oppositæ: & ad primâ, licet Angelus non habeat potentiam actiuam qua possit destruere seipsum; habet tamen potentiam passiuam, qua possit destrui, & annihilari à Deo. Cum autem potentiam passiuam non esse in ordine ad non esse. Resp. quod Deus, siue quodcumque creatum agens non producit res, ut non sint, sed ut sint, pro loco tamen, ut tempore determinato, siue perpetuo, prout perpetuo duraturos Deus cōdidit Angelos; tamen in eis est potentia ad desistendum à suo esse, quantum ex se: quod si potentia passiuam non est ad non esse, id verum primò, & per se, actamen secundariò dicitur capacitatē, & subiectionem ad non esse: equidem primò dicitur ordinē ad esse, quia tamen subiectum talis potentia est contingens, idē saltem secundariò dicitur ordinē ad posse non esse; nam prius est esse, & super eo, tanquam super ente contingenti fundatur passiuam potentia ad posse non esse: vel potentia passiuam non dicitur ordinem ad non esse, directē, dicitur tamen ordinē ad posse non esse indirectē.

15 Ad Secundū, postquam res producta est non quidem est indifferēs ad esse, quod habet; habet enim determinatē iam illud: sed est indifferēs ad posse conseruari vtrius in tali esse, vnde cum determinatione actualis esse fiat indifferentia ad perseuerandum, & conseruandum in suo esse: quod quidem à libito pendet, & voluntate Dei conseruantis in esse.

16 Ad Tertium, & Quartum, comparando creaturas ad Creatorem, nulla est in eis violentia, etiam Creatore, destruyente creaturā, quia omnis creatura est in perfecta potentia obedientiali ad Creatorē: vnde si graue à Deo feratur sursum, nulla violentia ei imprimitur, quæ tamen sibi imprimeretur, si ab agente traheretur naturali: sicque si lapis destruat à Deo, nulla violentia ei inijcitur, quæ nihilominus inferretur, si destrueretur ab agente creato; hinc est, ut dum Angelus destrueretur à Deo nulla violentia Angelo imprimeretur; est namque creatura in manu Dei, & in perfecta obedientia ipsius Dei, ut de ea faciat, quicquid libuerit, Deus, siue creando, siue conseruando, siue penitus dissipandō. Cum autem dicitur; creaturam inclinari sepe ad ad essendum: verum, quia nihil appetit destructionem sui; at id intelligitur in ordine ad agens creatum, ad quod eū non sit in perfecta potentia obedientiali, contradicit, & pugnat, vnde violentiam sentit, si ab eo destruitur: in ordine vero ad Creatorem non adest talis violentia, quia ibi perfectē subijcitur, estque in eius seruitute, pleno dominio, perfectaq; potentia obediendi: Hoc vero totum intelligitur primò de appetitu naturali; fallit namque quandoque de appetitu elicito; homo namque sepius conqueritur de Deo, & peccator obmurmurat, quare Deus mortē inijciat, calamitates, tribulationes immicet: appetitu autem naturali omnis creatura tum irrationalis, sensata, insensata, & libera obediunt Creatori: quod si libera creatura non obedit, id est per accidens, & inordinatē se habet, ratione peccati, quod rebellionem incutit ad Creatorem, cum tamen debeat esse omnis creatura in perfecto dominio, seruitute, plenaque poten-

Creatura à Creatore nulla violentia.

potentia obedientiali in ordine ad Creatorem: & ita patet ad Tertium, & Quartum, & ad confirmationem.

17 Ad Quintum negatur assumptum: etenim per Dei voluntatē, diuinamque positiuam volitionem, ac positiuum imperium destrueretur à suo esse: verum est tamē, quod terminus talis actiuæ potentia esset nihil, quia redigetur in nihil: forma namque materialis iam terminatur intrinsicē ad nihil in sui corruptione, & nihilominus agens corrupens eam operatur destruendo per veram, realem, positiuamque actionem: duplex namque est talis potentia terminus, proximus, & remotus, primus est forma recipiens, & terminans actionē, secundus est forma ipsius desitio; ita & Angelus primo terminat in entitate sua positiuam Dei actionem, secundo autem sequitur eius desitio; talis est namque ordo naturæ, siue naturalis, & ordinatus modus concipiendi destructionem.

18 Ad Sextū, data hypothesi; Deum non agere per intellectum, & voluntatem, nihilominus Angeli essent intrinsicē destructibiles, quo fit, ut negata v.g. voluntate à Deo, si remaneret in eo potentia aliqua spiritualis actiuam, seu potentia aliqua naturalis executiuam, ad mentem Philosophorum dicentium, Deum agere ad extra non liberē, sed necessariò necessitate naturæ, posset Angelus per talem potentiam annihilari. Quicquid tamen sit, iam Deus si annihilaret, utique per vim, & nutum voluntatis suæ annihilaret: dato autē casu, & si deesset principium annihilandi liberum, non deesset principium physicum spirituale, & naturale: voluntas enim est principium morale. Vel dato casu, quamuis deesset omne principium extrinsecum ex parte Dei, quatenus ex hypothesi esset agens naturale, non tamen deesset in Angelo potentia passiuam, & realis suæ annihilabilitatis, quia semper esset ab intrinseco ens destructibile, & contingens, & hoc sufficit.

19 Ad Concilium, & Patres, eorum intentio est negare in Angelo corruptiuam, & destructiuam potentiam in ordine ad agens creatum, nulla namque creatura talem vim habet, sicut loquitur Christus Matth. 10. Nolite timere,

eos, qui occidunt corpus, animam autem, sicut & Angelum, non possunt occidere; non vero negant annihilatiuam potentiam in ordine ad Deum: iam recensitū textū Sap. 11. quomodo autem possit aliquid permanere, nisi tu voluissis, aut quod à te vocatum non esset, conseruaretur? Vel dicendum in terminis scholasticis, esse quidem intrinsicē incorruptibiles sumpta corruptione propriè dicta, quatenus est effectus, & passio materia; primæ; non autem esse in annihilabilibus, prout annihilatio desitioem absolute indicat totius esse.

20 Ad illud de igne, est dispar ratio; siquidem ignis de necessitate suæ naturæ, qua ignis est, habet vim comburendi, quā si abstrahas, iam non erit ignis: sique calorem ab eo demas, iam non erit ignis calidus: vtrumque vero, tum calefactiuum, tum combustiua potentia competit necessariò igni, quia est necessariò ex sui natura ens combustiui, calefactiuum: at Angelus non est necessariò ens; cum sit ens contingens, & à libera voluntate Dei dependens: igitur virtus igni necessariò ab intrinseco conuenit, eamque sibi conseruat Author, & moderator naturæ, ne ipsa ignis natura pereat; esse vero, seu conseruari in suo esse non competit ab intrinseco ipsi Angelo, ideoque Deus priuando suo esse Angelum, nihil ei debetur tollerēt, quia non debetur ab intrinseco ipsi Angelo, ideoque Deus priuando suo esse Angelum, nihil ei debetur tollerēt, quia non debetur ab intrinseco sibi esse, nec conseruari in esse, quia est ens contingens: ignis verò licet etiam sit quid contingens, & liberē à Deo creetur, liberēque conseruetur in esse, tamen postquam recepit esse, postulat ab intrinseco suæ naturæ necessariò potentiam comburendi, alias esset implicatio dare ignem, qui non sit combustiuius, sicut esset quoque implicatio, dare Angelum, qui non sit intellectiuus, & volitiuus: ideo licet creare, & conseruare Angelum sit contingens, tamen iam creatus, est necessariò intellectiuus.

Quæres, quam certum sit, Angelos esse incorruptibiles, & immortales. Respondet Valent. tract. 1. disp. 4. quæst. 1. punct. 4. quod autem, inquis:

Et si

Quam certum sit esse immortales.

Qualiter Angeli incorruptibiles.

Et si non omnino ex fide competum est, tamen à Theologis existimatur ferme certum ex fide, itaut id negare, sit temerarium, & erroneum. Molina quæst. 50.

art. 2. ait, adeo certam esse de hoc, D. ui Thomæ conclusionem, vt contrarium sit periculum in fide. Vide, quæ supra diximus quæst. 5.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Angeli sint annihilabiles per potentiam realem passiuam in ipsis existentem.

1 Caetanus relatus quæst. præced. ait, potentiam, qua Angelus est annihilabilis, non esse, nisi potentiam logicam, quæ est non repugnantia terminorum: vnde esse annihilabilem, non est, nisi non repugnare ad fore annihilandum; cæterum, nullam admittit in eo potentiam realem ad posse annihilari.

2 Alij aiunt, non in Angelo, sed in Deo reperiri potentiam ad annihilandum. Adducitur ad hoc D. Thom. de potent. quæst. 9. art. 2. vbi inter cætera, sic habet, *Sicut in potentia Creatoris fuit, vt res essent, antequam essent in seipsis, ita in potentia Creatoris est, postquam sunt in seipsis, vt non sint.* Et infra. *Sic igitur, per potentiam, qua est in altero, scilicet in Deo, sunt mutabiles, in quantum ab ipso potuerunt ex nihilo produci in esse, & de esse possunt reduci in non esse.* Hinc vero infertur, Angelam esse solummodo terminum, non autem subiectum talis potentia; quæ potentia subiectiuè esset in Deo, terminatiuè tamen in Angelo, seu ad Angelum, si annihilarentur.

3 Probari autem potest sententia hæc, Primò potentia, quæ sit principium defitionis, siue transmutationis substantialis; siue corruptionis, non est, nisi materia: sunt autem Angeli immateriales, ergo carent potentia hac reali. Item Secundo Angelus non est subiectum capax passionis corruptiua; ergo erit solummodo terminus, & obiectum annihilationis: antecedens patet, quoniam potentia passiuæ non est, nisi materialitas, seu materia, qua tamen carent Angeli. Insuper Tertio Angeli sunt ab intrinseco incorruptibiles, &

immortales, ergo carent potentia, ab intrinseco reali, qua tendunt ad defitionem. Præterea Quarto, in eo distinguuntur materialia à spiritualibus, ex quo illa habet ab intrinseco innatam potentiam machinantem corruptionem, propterea; sunt ab intrinseco corruptibilia, ergo spiritualia carebunt principio tali intrinseco annihilationis. Quinto in creatione nulla reperiebatur potentia realis in creatura, qua crearetur, sed erat solummodo in Deo create; ergo & in annihilatione, nec vlla reperiretur realis potentia ad annihilari, sed tota erit in Deo potente annihilari. Antecedens patet, mundus enim antequam creatus fuisset, erat sub nihilo: at potentia realis non subiectatur in nihilo, ergo tunc ante sui creationem, nullam habebat potentiam realem ad essendum: ita pariter de Angelo, antequam creatus fuisset de nihilo, nullam potentiam realem habebat ad essendum, ergo nec modo potentiam talem habet ad non essendum. Sexto mundus ante creationem non habebat, nisi potentiam logicam ad essendum: cum autem Angelus consimiliter non habuerit, nisi potentiam logicam ad essendum, pariformiter non habebit, nisi potentiam logicam ad non essendum.

4 Nos autem in primis dicimus, Caetanum diminutè, & incompletè explicuisse annihilationem possibilem Angeli, seu potentiam logicam ad annihilari. Et quidem potentiam hanc explicat solummodo per negationem, dicendo, non repugnare Angelum annihilari. Hoc vero non sufficit, ergo addendum quid aliud: probatur assumptum:

ptum: Omnis negatio fundatur super affirmatione, siue omne negatiuum supponit positiuum, de quo prædicetur, & rationem, secundum quam prædicetur: ergo ultra negationem repugnantia, præsupponi debet aliquid positiuum: Dices, iam præsupponitur positiuum ipsius personæ Angeli, de hoc enim nulla est controuersia, nam de Angelo dicitur, quod non repugnet annihilari. Contra; hoc non sufficit, est enim assignanda etiam ratio talis repugnantia, & propterea in argumento posui vtrique, tum subiectum positiuum prædicationis, tum rationem prædicandi: exemplum sit, lapis non tendit sursum: negatio hæc supponit nedum lapidem tanquam subiectum, sed & rationem repugnantia ad tendendum sursum, quæ est grauitas, ergo negatio talis tendentia præsupponit subiectum, & rationem negationis tendentia, alias incompletè traderetur, q. lapidi repugnet tendere sursum: ita à pari, dum ait Caetanus, Angelus habet potentiam logicam, id est non repugnantiam ad annihilari, non tradit sufficienter rem nostram, oportet namque aliquid positiuum antèmittere in ipso, quod sit ratio formalis, per quam non repugnet annihilari.

In Angelo est potentia realis ad annihilari.

5 Secundo dicimus, verè in Angelo adesse potentiam realem ad posse annihilari. traditur conclusio hæc est conformis Scoto in 4. dist. 49. q. 6. D. Bonauent. in 1. dist. 8. p. 1. art. 2. q. 2. OKam. in 2. q. 7. Gabr. in 2. d. 1. q. 1. ar. 2. Richar. Alexandr. part. 1. q. 16. m. 3. quatenus docent, omnem creaturam esse ex se mutabilem, etiam essentialiter.

6 Suadetur autem, si non haberet potentiam realem ad annihilari, non esset realiter annihilabilis, ergo debet eam habere: probatur assumptum, ideo corporalia sunt corruptibilia, quoniam habent potentiam realem ad corrupti; ergo proportionaliter, ideo spiritualia sunt annihilabilia, quoniam habent potentiam realem ad annihilari: paritas currit, reddendo singula singulis quoad potentiam talem: quamuis namque corporalia, & spiritualia differant in ratione talis potentia, nihilominus cõueniunt in cõmunè, vt vniquodq; habere debeat, ad corrupti, & ad annihilari suam realem potentiam.

7 Dices, sufficere, vt potentia in Angelis sit logica, seu non repugnantia ad annihilari: Contra, ex hoc sequitur, quod si Angelus annihilaretur de facto, iam non esset verè annihilatus, probatur, annihilatione fundatur super non repugnantia, ergo Angelus esse annihilatum, idem est, ac dicere, non repugnare esse annihilatum: hæc autem sunt contradiçtoria, esse, annihilatum, & non annihilatum. Confirmatur, esset annihilatus, ex hypothesi: & non esset annihilatus, quia verè per nullam realem potentiam pateretur annihilationem.

8 Item, qua ratione in corporalibus admittitur potentia realis, quæ est materia, & non admittitur in spiritualibus vno modo proportionaliter potentia realis? nulla appareret ratio, vt ibi apponatur, hic negetur. Dices, in corporalibus esse materiam, ipsa enim est causa corruptionis, quæ tamen non potest esse in Angelo, cum sit immaterialis: Contra, quia vniciq; enti defectibili correspondere debet potentia realis suæ defectibilitatis, conformitèr, & proportionalitèr ad subiectum defectibile, vt defectibili materiali correspondeat potentia materialis, defectibili immateriali correspondeat potentia immaterialis, ergo quamuis in Angelo non sit potentia materialis, aderit tamen potentia immaterialis.

9 Insuper, ideo cõmuniter Theologi, præcipue antiquiores, dixerunt, Angelos esse ab intrinseco, atq; ex sui natura annihilabiles, quoniam verè in ipsis potentiam considerabant realem ad deficiendum, licet potentia illa non esset materia, cum sint spirituales.

10 At quæres, si daretur potentia hæc realis, quænam illa esset? non materia, cum in Angelo non insit, ergo nil aliud poterit in esse.

11 Respondeo, cum omnis creatura sit ens contingens, creatum, & dependens à suo Creatore, hinc est, vt in omni creatura teperiamus potentiam realem ad annihilari: dependet Angelus à Deo in esse, fieri, & conseruari: Non est ens necessarium, sed contingens: non est ens increatum, sed creatum, finitum, & limitatum; ergo hinc eliciemus fundamentum reale suæ annihilationis. Potentia ergo realis in spiri-

Potentia ad annihilari super quoniam fundatur.

spiritualibus, est contingentia, & dependentia: hæc autem sunt realiter in Angelo: imo sunt idem realiter cum eo: ergo contingentia, & dependentia erunt rationes fundamentales talis potentia realis ad annihilari: siue eadem contingentia, & dependentia stabit loco potentia talis. his fundamentalibus rationibus talis potentia addi possunt & alia consimiles, ut ratio creati limitati, finiti, & huiusmodi. Et hinc sequitur, quod prænotauimus aduersus Caetanum, ipsum diminutè explicare potentiam istam annihilationis per non repugnantiam; quare namque non repugnat annihilari; ideo, quia non sunt Angeli ens necesse esse, ergo quia sunt ens contingens; hic contingentia sui esse, erit fundamentum, seu potentia realis ad annihilari. Item Angelus non est à se, sed dependens ab alio, in cuius potestate sicum est, ut eum conseruet, vel annihilat, igitur dependentia erit fundamentum reale, seu potentia realis annihilationis. Confirmatur ex opposito, quare namque Deus non est annihilabilis? ideo, quia est ens necesse esse, non est ens contingens, ac propterea non poterit desinere esse, unde necessitas essendi erit fundamentum suæ omnimodæ immortalitatis: est insuper independens ab alio, ergo à nemine poterit experiri corruptionem: igitur independentia fundamentalis ratio suæ immortalitatis. ita quoque dicendum de sua infinitate; illimitatione, æternitate, & similibus, ex quibus deducitur potentia, & ratio suæ indefectibilitatis: puta contingentia, dependentia, finitas, creatio, limitatio, & huiusmodi.

Vnde est, ut potentia hæc non sit materia, quæ in Angelis nulla est, sed hæc, quæ recensuimus, & similia.

12. Ad opposita facillè responderetur. Ad Primum iam est dictum, non esse materiam, sed quid aliud.

Ad Secundum, quamuis non sit capax passionis corruptiua, est tamen capax passionis annihilationis, at huius fundamentum non est materia, sed ea, quæ diximus.

13. Ad Tertium patet ex tota quæstione præcedenti.

14. Ad Quartum, tum corporalia, tum spiritualia habent ab intrinseca rationem fundamentalem suæ destinationis: id verò reddendo singula singulis; ut materia corporalibus sit ratio machinans corruptionem, spiritualibus vero non materia, sed ea, quæ attulimus.

15. Ad Quintum, non est par ratio de creatione, & annihilatione, etenim mundus ante creationem nihil erat, ergo nec habebat quidquam reale, ut probat argumentum: dum enim erat nihil, non poterat fundare potentiam realem, non enim ens reale fundatur in nihilo: in annihilatione vero iam reperitur existentia realis Angeli annihilabilis, & consequenter, dum fundamentum est reale, poterit super eo fundari ratio, seu potentia realis: quapropter ante creationem verè non aderat, nisi potentia logica, quia non repugnabat Angelum, & mundum creari: post autem creationem, adepti sunt, ultra potentiam logicam, etiam potentiam realem.

16. Ad Sextum, militat eadè responsio.

QVÆSTIO IX.

Vtrum per Dei potentiam creari possit materia spiritualis.

QVI Angelos putat componi ex materia spirituali, concedunt consequenter, dari materiã spiritualem. In hanc sententiam citantur D. Bonau. Alensis, & Richard. à

Molina, & Valentia, alijq; supra quæst. anteceditatis. An vero D. Bonau. huius fuerit opinionis, & qualem admiserit materiã in Angelis tradidimus anteceditenti quæstione.

2 In

2. In primis autem non posse dari materiam spiritualem, sic arguitur. Vbi non est transmutatio, seu vbi non potest esse generatio, & corruptio, ibi non potest esse materia: at creatura spiritualis non est transmutabilis essentialiter, quia nec est generabilis, nec corruptibilis, ergo nec dari poterit materia spiritualis. Secundo materia est principium transmutationis, generationis, & corruptionis: ergo si daretur, utique creatura spiritualis ex hac materia composita esset generabilis, & corruptibilis. Tertio Cœli non transmutatur, non corrumpuntur, quoniam materiam habent alterius rationis: materia autem illa non est spiritualis, sed corporea, non ergo incorruptibilitas Cœlorum proueniet ex materia spirituali, quæ nec est in Cœlis, nec ex inde incorruptibilitatem Cœli adipiscuntur. Quarto, essetia talis compositi ex materia spirituali, haberet suam formam: hæc autè forma, vel esset spiritualis, vel corporea. non corporea, cum compositum, de quo loquimur, esset spirituale, at spirituale non est ex forma corporea, quale, n. esse hêt forma, tale dat: si spirituale, spirituale: si corporeale, corporeale: nec spiritualis, quia sequeretur, substantias spirituales esse inuicem transmutabiles; probatur, etenim forma hæc spiritualis educeretur de sua materia spirituali, sicut forma corporalis educitur de materia corporali: at in educatione formæ materialis è materia corporali interuenit transmutatio, & corruptio, ergo consimiliter interueniret transmutatio substantialis Angelorum, siue animarum rationalium si ipsarum esse educeretur de materia hac spirituali. Quinto, non datur de facto, nec recollitur, datam vnquam fuisse talem spiritualem materiã, ergo nec potest dari.

3. Vasquez 1. par. q. 50. ad Act. 2. ait, *Nullus materiam hactenus videtur concessisse, nisi corpoream.*

4. Dicimus tamen ex aduerso, nullam reperiri implicantiã, ut dari possit per Dei potentiã, materia spiritualis: ex qua & forma spirituali, confurgat inde substantia completa spiritualis, seu totum compositum spirituale. Probatur, potest dari, imo datur, materia corporalis, quæ sit substratum for-

mæ corporalis; ergo dari poterit materia spiritualis, quæ sit informabilis à forma spirituali. Consequens probatur, nulla apparet repugnantia, nulla, subsistens contradictio, ergo. Confirmatur, materia, & forma sunt inter se correlatiua ex 2. phys. t. 26. ergo reddendo singula singulis, vnique formæ debet correspondere, seu poterit correspondere sua particularis materia eiusdem generis cum ea, ita ut formæ corporali respondeat materia corporalis, & formæ spirituali materia spiritualis.

5. Item forma spiritualis de facto informat materiam corporealem, ergo multo fortius informare poterit materiam spiritualem: antecedens patet de anima rationali informante corpus, et probatur consequens, magis conuenit spiritus cum spiritu, quam corpus cum spiritu; etenim spiritus cum spiritu conuenit ratione spiritualitatis, vniocè prædicabilis de vtroque; corpus tamen cum spiritu non ita conuenit, cum differat genere, nec prædicetur quid proxime, tanquam genus de ipsis: si ergo forma spiritualis informat corpus, seu materiam corporealem, poterit & forma spiritualis informare materiã spiritualem: vnaqueque enim series istorum, constituit suum ordinem: spiritualia, namque constitunt ordinem spirituum: corporalia corporaliũ: & ita locum ampliolem habebit recensitũ axioma Aristotelis, quod materia, & forma sunt inter se relatiua.

6. Insuper, substantia spiritualis potest esse subiectum formæ accidentalis: ergo & poterit esse materia formæ substantialis: antecedens patet, anima, namque, & Angelus sunt materia, & subiectum intellectus, volitionis, &c. quod si non implicat, dari substantiam spiritualem, quæ sit materia spiritualis formæ accidentalis, nec implicabit, posse dari substantiam materiale spiritualem, tanquam materiã formæ substantialis spiritualis.

7. At postulabis, si materialis est possibilis, cur non datur, nullus enim datam vnquã fuisse testatur, hanc materiam, ut dicebat Vasquez. Responderetur primò non desuisse, qui materiam hanc dari, concesserint in Angelis: ut

f sunt

Materiã spiritualem dari posse non implicat.

sunt ij, qui asserunt, Angelos componi ex materia spiritali, vt initio notauimus, & præcipuè Aureolus docens, dari materiã in Angelis, quæ tamen sit alterius rōnis à materia rerū corporaliū.

8 Respondetur Secundo, id prouenire ex multiplici capite: quoniam si materia daretur spiritalis, ob quam fieret compositum vnde quaque spiritalis, tunc compositum illud esset inuisibile, impalpabile, intangibile, impassibile, incorruptibile, immortale, & huiusmodi: si namque Deus, sicut homini dedit formam rationalem spiritalis, ita & contulisset materiam spiritalis, seu corpus spiritalis, utique redderetur inuisibile; spiritalia namque oculis non videmus, esset impalpabile, non enim tanguntur, nec palpantur spiritalia: vnde Christus Dominus ad iuadendum Discipulis, verè resurrexisset in eodè corpore, quod viuens habebat. dixit eis, *palpate, & videte, quoniam spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* esset impassibile, & incorruptibile, non enim spiritus obnoxius est corruptioni: at Deus fecit hominem corporeum, vt passiones istas, consimileque, naturæ, posset experiri. Et quidè post peccatum, reddidit hominem ipsum mortalem; *Morte morietini, terra es, & in terram conuerteris*, qui ante fuerat immortalis per gratiam, *poterat enim esse Dei gratia, non mori*; quomodo autem passiones infirmitatis, mortis, & corruptionis posset experiri, si ex materia constaret spiritali. Item decreuit Deus vt mediãtibus sensibus corporis, tentationibus resistendo, mereretur homo sibi vitam æternam: homo namque mereri potest tum intus, tentamenta, experièdo in anima, tum extra in corpore, Angeli autem non habet corporis sensus, in quibus experiantur, sed intellectu, & voluntate meruerunt, & demeruerunt gloriam, & gehennam, reddendo singula singulis. Rursus circa homines non se habuit Deus in eorè productione, sicut in Angelis, quòd quidem Deus ipse immediatè produxit Angelos per creationem, at de hominibus statuit, vt humana species multiplicaretur per seminalem propagationem: si autem homo esset vnde

Materia spiritalis cur de facto nõ datur.

quaque spiritalis, etiam materia spiritali compaginatus, quomodo posset generare, quomodo propagare? non enim seminalis propagatio munus est spiritui, sed corporum. Accedit, quod homo dicitur *paulominus minoratus ab Angelis*; vt Psalm. 22. *Minorasti eum paulominus ab Angelis.* Minoritas autem ista, præcipuè pendet ex ratione corporis, quia Angelus est spiritalis de toto, homo autem ex parte; corporalis est namque ratione materiæ corporalis, & spiritalis ex capite animæ rationalis. Ex his ergo, & consimilibus rationibus probari, & reddi commodè potest ratio, cur etsi possibile sit, non tamen de facto datur materia hæc spiritalis.

9 Ad rationes autè in oppositum, respondetur: & ad primam dicimus, solam materiam corpoream esse causam transmutationis, generationis, & corruptionis, de hac enim loquitur Arist. dicendo, *materia est causa generationis, & corruptionis*; materia tamen spiritalis non præstaret hoc; quapropter cessaret in tali composito transmutatione essentialis, atque corruptio.

10 Ad Secundum respondetur consimiliter.

11 Ad Tertium, utrū materia Cælorum sit alterius rationis à materia sublunarium; negant Scotisti; vnde, negatur assumptum. Ad probationem vero, quod incorruptibilitatem non assequuntur, quia materiam habent alterius rationis, negatur hoc, non enim hinc incorruptibilitas, sicut nec etiã eorū materia est alterius rationis: nec incorruptibilitas prouenit, quasi ipsorum materia sit spiritalis, est enim corporea, non spiritalis, sed incorruptio euenit aliudè, vel quia non suscipiunt peregrinas impressiones; vel quia nullum agens creatum valet destruere Cælos, reseruantur enim omnipotentia Dei; vel aliudè, vt in materia de Cælo, & Mundo.

12 Ad Quartum, forma illa esset spiritalis, non enim materia spiritalis, informaretur à forma corporali: spiritus namque non est subiectū formæ corporalis, & quantæ, nisi successiuè, vt Angelus, & anima sūt subiectum motus, qui est forma successiuæ:

Materia, quæ nascitur, causat corruptionem.

Cæli vnde incorruptibile.

Spiritus cuiusnam formæ corporeæ subiectum.

cate-

cæterum, cum forma correspondere, debeat materiæ, si materia daretur spiritalis, forma quoque substantialis esset spiritalis? Cum autem inferatur, fore formas illas spiritalis transmutabiles, negatur, iam enim diximus, transmutatione esse effectum materiæ corporalis, & formæ corporalis: vnde fieret, vt à nullo Agente fieri possit substantialis hæc transmutatio, nisi ab Agente increato, Deus namque ipse daret esse per creationem, ipseque pro libito, auferret ab eis esse, per annihilationem.

13 Ad Quintum, iam primo aliqui dixerunt dari de facto, vt retulimus. Secundo dicimus, negando consequens, posset enim dari, si Deo placeret dare; multa namque non dantur in vniuerso, quæ possent dari, si Deus vellet. Itè ex negatione facti nõ deducitur repugnantia, & implicãtia ad dari: hoc autem necesse esset demonstrari, repugnare talem materiam dari, rationes namque oppositæ hoc non præstant, vt vidimus.

De facto ad posse, & de posse ad esse, an quomodo, & ubi valeat.

14 Dices, de facto ad potentiam valet consequentia. Respondetur Primo valere affirmatiuè, vt Sortes scribit, ergo potest scribere, valet consequentia. Respondetur Secundo, quod loquendo physice, semper valet de facto ad potentiam, ratio, quia factum est effectus potentia, ergo positò effectū, indicatur interuenisse potentiam, alias negata potentia non haberetur effectus, *remota enim causa; remouetur effectus.* Loquendo autem moraliter non valet, illud autem dicitur posse fieri moraliter, & politice, quod aptè, benè, congruè, & legitime, atque conformiter ad le-

ges; sic: multa sunt, quæ tamen, iuxta rationem rectam, fieri non possunt: quò stante, non valet consequentia de facto ad potentiam, Sortes enim priuata auctoritate; nulla; causa rationabiliter virgente, occidens Caium, *facit quidem, at facere non potest, nempe moraliter*: hoc idè explicatur alijs terminis, aliud namque est posse, & aliud benè posse. Sortes interimere Caium potest, at non benè potest: quod est dictum, potest physice, non potest politice, & moraliter. Respondemus Tertio, de facto ad potentiam, loquendo negatiuè valere in diuinis ad intra; vt Pater non habet plures filios, ergo non potest habere: Filius non generat, ergo non potest generare: Spiritus sanctus non spirat, ergo nec potest spirare: valent hæc, & similes consequentiæ, quia in diuinis nõ differt esse à posse, & posse, ac esse ad intra, sunt ab æterno simul: ubi valet vnde quaque inferre ab esse ad posse, & à posse ad esse, est enim Deus ens necesse esse; licet non valeat ad extra à posse, ad esse, cum ad extra agat liberè, potest namque plura facere, quæ tamen non facit. Respondemus vltimò, valere negatiuè in essentialibus, vt homo v. g. non habet plura prædicata essentialia, quam hæc, ergo nec plura potest habere; valet, etenim ab initio habet omnia essentialia, non tamen valet negatiuè in accidentalibus, vt Sortes non habet de facto perfectionem huius accidentalem, ergo non potest habere, negatur. In essentialibus valet, quia *Natura in essentialibus non deficit, sicut nec in necessarijs.* Ad propositum autè negatur consequens.

Finis Prima Disputationis:

DISPUTATIO II.

De assumptione corporum.

QUESTIO I.

Vtrum Angeli verè aliquando assumant corpora.

IN primis, Angelos verè assumere corpora, sed aliquando assumpsisse, videtur in dubium reuocasse Augustinum: quandoquidem lib. 3. de Trinit. cap. 1. sic scribit: *Fateor excedere vires intentionis meae, vtrum Angeli mente spirituali, sui corporis qualitate, per hanc occultius operante, assumant ex inferioribus elementis copulentiorebus, quod sibi coaptatum quasi aliquam vestem mutant, videnturque in quaslibet species corporales, etiam ipsas veras, sicut aqua vera in vinum conuersa est à Domino: an ipsa propria corpora sua transformant in quod voluerint, accomodata ad id, quod agunt? & cap. 3. Illas autem nubes, & ignes, quomodo fecerint, vel assumpserint, quis nouit hominum? Accedit Bernard. ferm. 5. in Cant. inquit, Ceterum vtrum ipsi spiritibus naturalia corpora sint, sicut hominibus sua, an verò ipsi spiritus, corpora, cum opus est, sumant, rursusque, expleto opere, ponant in eandem, de qua sumpta sunt, materiam dissoluendo, nolo, ut à me requiratis; videntur Patres de huiusmodi diuersa sensisse, nec mihi perspicuum est, vnde alterutrum doceam. Damascenus inde lib. 2. de fid. orthod. cap. 4. imaginarias ait, esse tales apparitiones dicens, Permissione Dei factae, & fortitudinem habent, & transferuntur, & transformantur, in quam volunt figuram secundum imaginationem. Epiphanius vero haeres. 26. videtur negare, ait enim, Quomodo potest Dæmon, qui spiritus est immundus, & incorporeus, corpora assumere? Carthusianus in 2. d. 8. q. 1. in hanc sententiam trahit Albertum, alioqui relatum ab Vldarico penes eundem Carthus. lib. 4. summ. ac denique Tiraquellus Iurisc. consultus lib. 2. cap. 9.*

Ad Alex. de Alex. inquit, Apparitiones, de quibus agit ibi Alexander, ceterasque consimiles, esse mera somnia: idemque repetit ad cap. 23. lib. 5.

2. Ceterum negare Angelos verè assumpsisse aliquando corpora, pugnat apertè cum vtraque scriptura, veteri, & noua, ut paucis ostendam. In primis autem Genes. 5. malus Angelus assumpsit corpus Serpentis, primos Parentes tentando, & cap. 19. Apparuerunt Angeli Loth, de quo ait text. qui cum uisisset eos, surrexit, & inu. obtinuit eis: prius autem cap. 18. apparuerant Abraham: describuntur verò circumstantiæ plures, ne visio appareat imaginaria, etenim recepit eos, hospitio, lauitque, pedes, comederunt inde, atque loquuti fuerunt ad eos, ut hinc pateat, verè assumpsisse corpus, sicut hinc argumentatur Greg. lib. 28. moral. cap. 2. inquit, Nisi enim Angeli ad tempus ex aere corpora assumerent, exterioribus nostris profecto obtutibus non apparerent; nec cibos cum Abraham caperent, nisi solidum aliquid ex caelesti elemento gestarent. Hoc idem docet historia Tobiae: dum Angelus Raphael corpore assumpto duxit, & reduxit eum ad Parètes. Penes Danielem c. 8. habetur visio Angeli sub specie viri, inquit enim, Stetit in conspectu meo quasi species viri. idem cap. 10. hinc Isidor. lib. 5. Orig. cap. 8. Angeli corpora, in quibus hominibus apparent, de supremo aere sumunt, solidamque speciem de caelesti elemento induunt, per quam humanis obtutibus manifestius deteguntur. Ex nouo autem testamento, Luc. Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virginem, colloquutusque, fuit cum ea, Aue gratia plena, responsoque, atque consensu accepto, Ecce Ancilla Domini &c. continuo discessit Angelus ab ea: Ad Pastores quoque sensibilitè apparentes, cecine-

Angeli in corporibus assumptis.

Patrum explicatio.

An Angeli verè aliquando assumant corpora.

cinerit Gloria in Excelsis Deo &c. Anuncio vobis gaudium magnum. Act. 2. dixit Angelus ad Petrum, Sequere me. Angelus eius est, vidit autem eum Ancilla: plena sunt his Euangelistarum Oracula, plena Apocalypsis Ioannis, ut id negare sit fidem Scriptoribus canonicis denegare: vnde concluditur à Nazianz. orat. 49. de fide, Si Angeli in figura hominum sepe sunt visi, & tamen aliud non sunt, quam quod esse norunt; neque substantiam mutant, cum corporis formam sumunt, quanto magis ipse Dominus, qui omnia fecit, qui ipsi Angelis, ut hæc possent, sua institutione concessit? Hoc quoque cõmuniter alij docent Patres, & hoc Scholastici in 2. d. 10. cum Magistro, & cum D. Thom. 1. part. q. 51. artic. 2.

3. At quid ad Patres in oppositum adductos? De Augustino varia habemus, licet namque sic ibi loquatur, tamen alibi expressè videtur admittere, vt Epist. 101. inquit, Abraham quippe vigilanti sic apparuerunt, ut eos, etiam, cum pedes lauit eis, conuertendo sentiret. & lib. 15. de Ciuit. cap. 23. scribit, inquit, Angelos apparuisse hominibus in talibus corporibus, ut non solum videri, verum etiam tangi posse, eadem verissima scriptura testatur. Ex his autem deducitur, quod semota postmodum dubitatione, qua prius tenebatur, clarè asseruerit, assumere corpus, quod amplius cõfirmat in Epist. 49. q. 1. ad Deograt. inquit, Angelos escas sumpsisse, non fide, sed inani phantasmate, sed manifestissima veritate.

4. Ad illud Bernardi, iam temporibus patris plerique Patres, quia erant platonici, assererent, Angelos esse corporeos: alij tamè ex aduerso inficiantibus, ob quarum sententiarum varietatem meritò Bernardus sic loquitur.

5. Damascenus exponi possit, vt eatenus dicat, secundum imaginationem, quatenus doceat corpora illa non esse Angelis connata, sed connaturalia, sed gratis, & liberè, atque extrinsecè assumpta. Vel ibi imaginatio idem importat, ac figura externam.

6. Ad Epiphanium, mens eius fuit confutare hæresim Gnosticorum, qui aiebant, liberos Eliæ conceptos fuisse ex semine eiusdem dormientis, suscepto

ab vna ex Dæmonijs, itaut liberi inde procreati, appellarentur ab eis filij vnus ex Dæmonijs. Dementiã tamen hanc confutans Epiphanius ait, quoniam modo possunt Dæmones, cum sint spiritus, concipere in vtero, segetum formare, indeque prolem corpoream parere? hac ergo ratione procedit, non autem negat, aliud posse corpus assumere, vt in eo functiones alias exerceat, de quibus infra.

7. Ad ceteros, qui videntur idipsū negare, vel bono quidem sensu explicentur, vt sensu tradito ad Damascenum, siue consimili, si potest, quod si non potest, salua ipsis debita reuerentia, ad sententiam communem recurratur.

8. Tertullianus in super lib. de Carne Christi, ait, Angelos assumpsisse carnem humanam, & eo ipso factos esse, quod natura non sunt. Vnde inferit, vnire sibi corpora vnione hypostatica, ad instar Verbi diuini, vnientis sibi humanam naturam. Sicque locum illum Malachiae 11. explicat, dicens, Ecce Ego mitto Angelum meum. pro Angelo autem, intellexit siue Malachiam, siue Ioannem Baptistam, siue Prophetam alterū, itaut Angelus ille vnuerit sibi hypostaticè naturam humanam: Ac error est hic maximus, quem confutat præcipuè Hieronymus in Aggèi. Nec obstat Malachiam vocari, Angelum, etenim mos est scripturarum Angelos appellare eos, qui Dei voluntatem annuntiant, inquit Hieronym. & planè patuit, idè importare nomen Angelus ac Nuncius: quemadmodum etiam, subdit Hieronym. Christus Dominus Isa. 9. appellatur Magni Consilij Angelus. Item creaturam posse assumere hypostaticè naturam creatam negant vnuerſaliter Theologi in materia de Incarnat. & Scot. in 3. d. 1. quaest. 4. & D. Thom. 3. part. & in 1. q. 51. artic. 2.

9. Origenes tract. 1. in Ioan. differentiam in hoc, non admittens inter Angelos, & animas, aiebat, etiam illos, veluti ante corporeum mundum creatos, inde ob aliquorum peccata, fuisse plures ipsorum ad corpora hæc destinatos, atque ibi intrinsecos. Inania sunt hæc, merè adiuuenta gratis, & absque fundamento.

Doctoribus sanctis reuerentia debita, & si reliqua quædam.

Angeli quædo nã creati, ex Orig.

De Eliæ liberis demonia Gnosticorum,

10 Philosophorum plures, præsertim ex Platoniceis, Cælos existimabāt animatos, ob idque ipsorum animas esse intelligentias, quæ sint eorum formæ informantes, & animantes. Veritas tamen catholica est, esse formas assistentes, motrices Cælorum, nec Cælos ipsos esse animatos, nec Angelos animas Cælorum. Ratio quoque naturalis, conuincit, cum suppositum sit incommunicabile, vt quod, & vt quod, quomodo ergo suppositum Angeli informare valebit? Item substantia completa, & in vltima actualitate, non est ordinabilis ad vltiorem, nec in ratione perfectibilis, nec ratione informantis perfectibilis: talis est angelica personalitas, & subsistentia. Consimilis quoque sententia adscribitur Aureolo à Capreolo in 2. d. 3. quæst. 1. de hoc Scot. in quodl. quæst. 9.

11 Basilius de Spirit. sanct. cap. 16. & Ioann. Theſſalonicenſ. in Conc. Nicen. 2. Act. 5. aiunt, Angelos in proprijs corporibus apparere. Verum, iam diximus, plerosque antiquis. Patribus fuisse platonicos, proindeque cum platonice

subſtitiſſe, Angelos fuiſſe corporeos, quo principio fit, vt dum apparēt, in proprijs corporibus apparere dicatur: at oppoſitum tradidimus ſupra in propria diſputat.

12. Quare vero corpora aſſumant, in promptu rationes ſunt, etenim cum ſint entia ſpiritualia, ſunt quoque de ſua natura. oculis, ſenſibusque, cæteris corporis imperia, ſiue inattingibilia, vt ergo videri, & palpari poſſint, aſſumunt corpora: dum inſuper diuino ſic placet imperio, vt hominibus ſeſatim reuelent, colloquantur, aliaque id generis, compleant, neceſſe eſt corporea ſpecie apparere. Item vt ex ſenſibilibus deueniamus in cognitionē creaturarum inſenſibilium, iuxta loquutionem Apoſtoli, *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, à creatura mundi intellecta conſpiciuntur.* ergo aſſumunt, tum ad manifeſtandū ſe, eo tamen modo; quoniam ſumms capaces; tum ad miniſteria diuina, erga humanā naturam explenda; tum ad noſtrum profeſſum, & vtilitatem; & hoc à bonis; tum vero ad noſtra damna, & hoc à malis.

Quare corpora aſſumunt.

An ex ſolo aere.

tinere penes ſe corpora præparata, quin potius tunc prorsus ea format, cum ea eſt aſſumpturus, & propterea aerem aſſumit ad formandum, quia eſt lenior, tenuior, atque aptior ad opus, ita cito adaptandum. Ad Secundum, in primis bene nouit Angelus duritiem, conſtantiam, & ſoliditatem corpori præſtare, iuxta rei exigentiam, de quo infra: at tamen ſi ita durum, & tenax eſſet, non poſſet ita conſeſſim reſolui, citoque euaneſcere perfunctis iam operationibus, ſicut velociſſimè diſparet, & reſoluitur ipſe aer aſſumptus.

3. Quale vero eſſe debeat elementum aeris, an purum, ſiue ex ſe ſolo, negat Scotus cum cæteris; ideoque admixtum ſumet vaporibus, ſumo, exhalationibus, aqua, nubibus, & alijs huius generis; Ratio, quia in ſolo aere, nec poſſit, ſalcè ita de facili videri, nec operationes plurium generum formare, nec organa varijs coloribus formata repreſentare, aer namque non eſt coloratus, cum ergo corpus, quod debet apparere, varijsque functiones peragere, neceſſe ſit habere organa varijs coloribus diſtincta, opus quoque materiā conſimilitèr coloribus diſtinctam præbere, at id non præſtat ſolus aer: Nec item aer eſt ſuſceptiuus illorum accidentium, in quibus debet apparere. Hoc idem habet Durand. in 2. d. 8. q. 1. qui licet referatur, veluti docēs, ex puro aere formari corpora, nihilominus, inquit num. 7. formari de aere inſpiffato, qui faciliſſimè colorari, & figurari poſteſt, ſicut patet in nubibus. idemque habet D. Thom. art. 2. ad 3. poſſe aerem condenſari, vt patet in nubibus, & q. 6. de pot. art. 7. ad 7. indicat, per aerem intelligi vaporem, ſeu ſumum, qui in aeris naturam tendunt. Conſirmitur D. Bonau. Aegid. Richar. Gabr. cæterique in 2. d. 8. addit vero Albertus de quatuor Coeg. 1. p. quæſt. 9. art. 1. inquit, *Dicendum quod Angeli ex æthere corpora aſſumant, & quod habet poteſtatem denſandi ea, non commixtione alterius corporis, ſed ſimpliciter.* in hoc tamen non recipitur, dum docet, formari ex aere ſimplici, abſque commixtione alterius corporis; iam enim rationes prætaçte oppoſitum conuincunt, non enim aer eſt coloratus, nec habet accidentia illa,

quibus componitur corpus viſibile, palpabile, & huiusmodi; ergo non ſufficit aer ſolus: aer etenim ſimplex, quoniam modo coagulari poterit ad duritiem oſium, & dentium: ad temperaturam carnis, ad ſoliditatem vnguium; quomodo colorari ad varietatem veſtium, & ad alias innumerabiles corporis qualitates?

4. Siſtendo inſuper in elemento aeris, duas partes diſtinguit ex Ariſtotele idem Albertus, & Alenſis; vnam, quæ eſt ſupra elementum aque immediate; & alteram, quæ eſt circa elementum ignis: indeque docet Alber. corpora formare ex ſuperiori portione prope ignem, quia purior eſt: verba eius ſunt: *Aether autē, licet multipliciter dicatur, vt docet Ariſtot. in Meteorologicis, tamen principaliter dicitur corpus, non igne, ſed lumine inflammans, & inflammatum, & talis eſt ſuperior pars aeris, quæ pura eſt, eo quod vapores ad ipſam non attingunt: Ex hoc ergo, meo iudicio, corpora aſſumunt, ſecundum quod poteſt elici ex diſtis Sanctorum.* loquens vero de Angelis malis, ait, *Demoni debetur aer caliginosus; ex ipſa enim caligine ſignanter reſpondet, quod tentator. & mendax eſt.* ex tali autem diſcurſu elicitur, corpus formare, bonos nempe, ex æthere. Alenſis item part. 2. q. 3. 4. mem. 4. ait, aerem continere duplicem partem, ſuperiorem, quæ appellatur *Aether*, & hæc purior eſt: & inferiorem, quæ non eſt adeo pura: aſſumere autem, docet, inde corpora Angelos bonos, & figurari poſteſt, ſicut patet in nubibus. idemque habet D. Thom. art. 2. ad 3. poſſe aerem condenſari, vt patet in nubibus, & q. 6. de pot. art. 7. ad 7. indicat, per aerem intelligi vaporem, ſeu ſumum, qui in aeris naturam tendunt. Conſirmitur D. Bonau. Aegid. Richar. Gabr. cæterique in 2. d. 8. addit vero Albertus de quatuor Coeg. 1. p. quæſt. 9. art. 1. inquit, *Dicendum quod Angeli ex æthere corpora aſſumant, & quod habet poteſtatem denſandi ea, non commixtione alterius corporis, ſed ſimpliciter.* in hoc tamen non recipitur, dum docet, formari ex aere ſimplici, abſque commixtione alterius corporis; iam enim rationes prætaçte oppoſitum conuincunt, non enim aer eſt coloratus, nec habet accidentia illa,

Aetheris, & aeris differentia ex Alber. & Alenſ.

QVÆSTIO II.

Ex qua materia Angeli forment ſibi corpora.

Angeli corpora non ſibi formant ex nihilo.

1. Tertullianus recensitus exiſtimauit, Angelos, corpora, quæ aſſumunt, formare de nihilo. Verum id eſt impoſſibile, etenim *de nihilo nihil fit*, nempe à creatura, cum autem producere de nihilo ſit creare, & creare competat ſoli Deo, hinc nequaquam poterūt Angeli formare ſibi corpora de nihilo. Item Agens creatum præſupponit neceſſario materiā ex qua agat.

Ex qua materia formant ſibi corpora.

2. Hoc ſtante, inferitur, formare ex aliqua præſuppoſita materia. Quænam vero ſit iſta, in primis communiter docent Scholaſtici formare ex aere, ita D. Thom. Bonau. Scot. cæterique: At cur primo loco ponitur aer pro materia, & non aliud elementum? Ratio eſt, quia facilis eſt formatio ex aere,

faciliſque reſolutio: Primum patet, quia non eſt elementum durum, ſed de facili tractabile: Secundum quoque ſequitur ex primo, quia dum corpus eſt adeo tenue, & ſubtile, de facile reſoluitur corpus ex inde formatum, & euaneſcit: Dices, nullus labor ineſſet Angelo ad formanda corpora ex elemento terræ, ſiue ex corpore alio, vel materia denſiori; Item corpus illud eſſet conſtantius, & ſolidius, & fortè aptius ad operationes agendas, ergo non aere, ſed ex his. Reſpondet etſi nullum Angelus experitur labore, cum ſit inſatiabilis, nihilominus interueniret ibi magis tempus in formatione, dum tamen in formando ex aere, non expoſtulat tantum tempus, nec enim purandum eſt, Angelum longo ante tempore, retinere

Ex aere.

5. Dices, idipſum docuiſſe Bedam, & Gregor. 28. moral. cap. 2. ſignificantes ſolummodo aerem, & nil aliud: Reſponſio mox patebit.

6. At ſi non ex aere ſolo, & ſimplici formant ſibi corpora, quare dicuntur potius ex aere, quem aliunde formare? Ratio eſt, quia & ſi plurima concurrant, quia tamen principalis pars eſt aer, cætera vero adiuncta, minus principalia, hinc de aere ordinariè ſit mentio, & hoc ſenſu loquitur Beda, & Gregorius citatus.

Aer præuallens in formatione.

7. Cum vero diximus, inter rationes cæteras, cur de aere ſumant corpora,

Corpus formatum an ſit euanescat.

ra, finalem esse, quoniam, dum peracto iam ministerio, Angeli corpora derelinquunt, ea statim euanescent, talis est autem aer, ut cito aer resoluatur, & euanescat, id quidem, ut plurimum intelligendum est, ita namque contingere solet, ut corpora assumpta, ut plurimum, perfuncto ministerio euanescant, attamen limitatur regula, ut aliquando corpora talia etiam perfuncto ministerio, perdurent, prout fuit corpus Serpentis assumpti in decipiendis Parentibus Ada; & Eua, ita Perer. ibi, licet adducat Cyrillum in oppositum: prout etiam de Columba, dato, quod verum, & uiuens animal fuerit, de quo tamen tom. 2. de Trinit. disp. vlt. nam August. lib. 4. de Trinit. cap. vlt. & epist. 102. putat, formatam fuisse immediatè ab Angelis: Diuus autem Thom. part. 3. q. 29. art. 7. Ambros. lib. de ijs, qui init. mist. cap. 4. Tertull. lib. de Carn. Christ. aiunt, fuisse uiuam, & veram: ob idque Author oper. imperf. in cap. 3. Matth. sensit immediatè formatam, & assumptam fuisse à Deo: de quo tamen nos ibi.

Non formantur ex corpore cœlesti

8 Ex hinc excluditur corpus cœlestis, ut non possint ex eo formare corpus; ratio, tum quia Cœli non sunt à creatura alterabiles, nisi ad morum, & quietem; nunc enim ab Angelis mouentur, & post iudicium quiescēt. tum quoniam non recipiunt peregrinas impressiones, ut calidum, frigus, siccum, humidum, siue colores, & qualitates alias; tum ex alijs, quia ipsorum materia sit alterius rationis à materia sub-lunarium: tum quoque, quia si inde corpus assumerent, ergo abscinderent à Cœlis partem aliquam, & ita corruptibiles redderentur, at Iob ait, *solidissimi sunt, quasi are fusi* cap. 37. interim vero quidnam poneretur loco partis illius? alias opus esset, ut Deus partem illam repararet per creationem partis de nouo: vel si negaueris hoc supplementum, interim Cœlum remanebit mancum, & mutilatum ob desperditionem partis illius: quod si postmodum pars illa redibit, peracto iam ministerio, ergo à primo ad vltimum erunt essentialitè, alterabiles, per desperditionem, & abscissionem primo, & per redditionem partis eiusdem secundo. Dices, Isidorus de summ. Bon. cap. 10. as-

serere, de Cœlo corpus induere, ait enim, *Angeli de cœlesti elem. nro solidam inducunt, per quam humanis obtutibus manifestis demonstrantur*. At respondetur, quandoque Cœli nomine sumi elementum aeris, ut pones. Iob 14. *Vulcris quoque latet*: Item non ait Isidorus, formare de Cœlo, sed de elemento cœlesti, per cœlestem autem elementum intelligitur elementum aeris, meritoque quia veluti separatam à terra, & superus terra, hanc induere solet significationem Cœli, siue elementi cœlestis.

9 Remanet igitur, ut ex aere, taliter attemperato formetur corpus. In id etiam corpus possunt duritiem, & mollietatem inducere, illam, condensando, istam, relaxando partes, ut tum carthilagine, tum neruos, & ossa, tum vero teneram carnem visui, & tactui representent: quâuis Vasquez dicat, non fore vera hæc de duritie, & mollietate, etenim sensus decipitur in tangendo, quod si benè aduertat, comperiet esse falsâ: at de his infra.

10 Vnde autem ortum, & causâ habeat talis durities, dixerunt aliqui provenire à solo Angelo, conservante, & constipante vapores illos cum aere, taliter, ut cedere, vel disperdi nequeat ab extrinseco impetu siue venti, siue alterius fortioris agentis: Alij aiunt, non procedere à condensatione, & constipatione fienda per Angelum positivè, sed ab Angelo provenire quasi negativè, ut potè resistendo contrario Agenti: Verius tamen primam; quod suadetur, quia ijdem vapores, atque exalationes condensata iam, non ministerio angelico, sed opificio naturæ, inde causant imbrem, rorem, pruina, niuem, grandinem, siue quid intensius, & durius, ut tonitrua, fulmina, sagittas, ac lapides, traves, cometasque cum cæteris meteorologicis impressionibus ignitis: hæc profectò, nempe condensationem, & constipationem facere valebit insuper Angelus in materia, de qua formandum veniet corpus, ut in eo appareant partes duriores, siue tenuiores, iuxta exigentiam corporis.

11 Circa colores, sunt qui negant colores in nubibus, aiuntque, esse apparentes, non veros, quales sunt vel colores in collo Columbæ, vel in arcu Iridis,

Quid potest Angelus imprimere in corpus formatum ab eo.

Durities, & mollietates talium corporum vnde nam oritur.

Colores nubi an veri.

Colores corporis assumpti an veri.

Iridis. At qualis hæc philosophia? Nubes non sunt corpora simplicia, sed mixta, ergo susceptivæ sunt quatuor qualitatum, ex quibus componuntur colores: assumptum patet, constant enim ex vaporibus, & exalationibus, hæc autem colorata sunt, sicut & calida, humida, & sicca, reddendo singula singulis. Item de Monte Thabor circa discipulos dicitur, *Et nubes lucida obumbravit eos* Matt. 13. de Christo Domino ascendente in Cœlum, consimiliter. Dices, lucem fuisse miraculosam. Concedo ratione magnitudinis luminis: at simpliciter nubes possunt esse naturaliter colorata: Dicere autem, non posse nubes colorari nisi à solo Deo, esset multiplicare miracula, sine necessitate, cum naturaliter sic eveniat, ut nubes à natura varijs coloribus decorentur: tales quoque sunt cæteræ aereæ impressiones: vnde hinc dum Angelus corpus sibi coagmentat ex aere vaporibus affecto, consequens sit, etiam coloratum inde, corpus permanere: hoc dicimus contra Vasquez cap. 2. asserentem, colores illos esse apparentes, ut in Iride, non veros.

12 At non ita est, etenim colores ex quatuor qualitatum admixtione provenientes, veri sunt: qui autem ex luminis flexione, inflexione, siue reflexione accidunt, ij sunt apparentes, ut patet in Iride, Collo Columbæ, & huiusmodi, at vapores efformantes nubes, extracti è corporibus mixtis, constant mixtorum ipsorum qualitativis, ergo sunt veri, non apparentes: ex vaporibus igitur corporum mixtorum trahuntur colores veri: licet verum quoque sit, in ijdem nubibus adesse colores etiam apparentes, promanantes ex solis reflexione, at non sunt primo denegandi colores veri, & hoc si nubes extrahantur à mixtis, secus si à simplicibus corporibus, ut ab Elementis.

13 Ex his vero hæc deducuntur, habita namque materia formandorum corporum, breuiter dicendum remanet, quæ possit, & quæ non possit corpora efformare: Scotus ergo cum cæteris hæc docet: Non potest formari corpus perfectè mixtum, loquendo de corporibus perfectis, Adde, siue viuum sit, siue insensatum; ratio, quia si

viuum erit, requiritur concursus Parentum mediante seminatione, animalia namque perfectæ non nisi vniocè producuntur, per viam generationis: Angelus autem non generat: quid vero possit circa hoc, dicitur infra: Item ad id requiritur tempus, ergo nec poterit ita confestim hæc formare, & assumere: Insuper, requiritur creatio animæ ronalis, si sit homo, at Angelus non potest creare: dicere autè, quod Deus ad formationem corporis humani factam ab Angelo, Animam infundat, vnde quæso colligitur hoc pactum inter Deum, & Angelum? solum namque cum homine Deus pactum iniit, inducendi Animam, quotiescumque corpus fuerit à Parentibus formatum, & perfectè organizatum: de cæteris vero animalibus brutis, nec facultatem talem habet Angelus producendo siue corpora, siue animas, iam enim conclusum fuit suo loco, Angelum non posse producere substantiam. Item nec potest virtute propria producere corpus viuum imperfectum: vnde nec poterit producere muscam: de corporibus quoque cæteris insensatis, nec quidem ea producere valebit, siue perfectæ sint, ut aurum, lapides pretiosi, & huiusmodi, siue imperfectæ: Ratio omnium ibidem allata fuit, quia nec valet de se producere substantiam, nec qualitatem, & huius generis. Benè tamen applicare poterit actiua passivus, qua applicatione facta, sequuntur inde, virtute Cœlorum corpora talia, prout agebat Magi Pharaonis, ope, doctrina, & adiumento Dæmonum, optimè namque norunt virtutem rerum, atque astrorum, ut ritè sciant, pro loco, & tempore applicare actiua passivus: eo magis, quod materia obedit Angelis ad nutum, nempe *quantum ad motum localem*. His stantibus: possunt sic, vel sic formare, & assumere corpora: eaque quidem imperfecta: signum autem huius, quod corpora talia ex aere, sic affecto sint imperfecta, dat Scotus, inquiring, ea talia corpora, perfuncto iam angelico ministerio, statim euanescent, ut accidit corpori assumpto ab Angelo Tobia, quod in fine functionis sui ministerij, statim euauit.

QVÆSTIO III.

De natura assumptionis, & corporum assumptibilem.

Assumere corpus quid sit.

Consisto iam quomodo formare corpora possit, dicendum de assumptione; quarendo quid sit Angelum assumere corpora. D. Thom. & Scot. relati aiunt, *assumere idem est, ac ad se sumere*. Item addunt, non esse ibi, tanquam forma informans, nec veluti hypostaticè vnium, sed tanquam intrinsecus motor. Addit D. Thom. in ordine ad representandum ipsum Angelum. Addit insuper Aureolus, vnitur Angelus cum quadam similitudinaria apparentia. Scotus profectò non addit hanc conditionem, vt corpus representet Angelum assumptentem. Quæ conditio, vtrum necessaria sit, videndum, nam corpus Angeli Tobie non representabat Angelum: Nec item corpora virorù, seu Angelorù Abrahæ, & Lothi. Item nec corpus Serpentis in Paradiso Terrestri: insuper potest assumere cadaver, & hominem etiam viuum ex Mol. attamen neutrum representat Angelum, nisi aliudè, vt Angelus Tobie in fine cognitus fuit, non ante, dum in fine se ipsum manifestauit. ita de cæteris, vt quid ergo, est ne absolutè necessaria conditio ista? Scotus, vt dixi, eius non meminit; quapropter dicendum, quod quādo cūq; Angelus corpus format ad eum finè, vt Angelus appareat, vtiq; currit doctrina D. Thomæ, & Aureoli, & ita sæpè contigit in scripturis, vt de Angelo Gabriele, de Angelo apparente Phanuè, deque plurimis, tūc namque apertè, & palam seipsū ostendit: at quando abstrahit à fine hoc, vel in totum, vel ad tempus, tunc in corpore non aderit, nisi sub ratione motoris, & ita profectò cadaver, siue lapis, lignum, siue corpus hominis viuentis, vel bruti, non representabit, nisi tale, in suo genere per se: dixi per se, quoniam aliudè ex accidentibus aliquibus inuestigari poterit, saltem indirectè, adesse ibi Angelum, bonū, vel malum: & ita refertur, vt infra, nusquam

malos Angelos assumere corpus hominis perfectum, & completum, sed semper in eo aliquam apparere partem, & membrū, alterius generis, siue alterius animalis, quo inde agnoscat, saltem indirectè esse corpus mali Angeli: de hoc infra. Breuis autem sit resolutio, quod assumere, de sui natura, ordinatur ad representationem, siue directè, siue indirectè, vt magis infra, in fine.

2. Hoc autem stante, quod sit ibi vt motor, sequitur, vt vnatur illi: non quidem vnione substantiali, qualis est forma informantis ad materiam, vel qualis est vnio hypostatica: sed vnione accidentali: Hæc autem vnio erit respectus extrinsecus adueniens, qui consurgere solet ex applicatione simplici, seu vnione duorum extremorum. Obseruandum vero hic duos interuenire respectus, vnum realem, & alterum rationis: primus erit vnio illa quidquid dicat Suarez, nam extrema sunt realia, vnio quoque est à parte rei, ergo inter ea consurgit relatio realis: Secundus erit rationis, considerando hoc totum fieri in ordine ad manifestandū, & exprimendi conceptū mentis angelicæ: vnde Angelus hic dupliciter se habet primò, tanquam motor, secundò, tanquam liberè, & voluntariè exprimens conceptus suos: primus respectus est realis, quia motus est realis: vel si assumat absq; motu, saltem assumptio veniet contemplanda, quæ à parte rei est & realis: secundus autem rationis: vnde non valuit distinguere Suarez inter istos duos respectus lib. 1. cap. 36. nu. 7. Confirmatur ex Richar. d. 8. art. 1. q. 2. ad 2. dicente, *assumptionem terminari ad vnionem per accidens, eo modo, quo fit viuum ex motore, & instrumeto moto*.

3. Sed an sufficiat adesse ibi tanquā motorem, vt dicatur assumere? minime quidem, ita Scot. Bonau. 1. hom. ratio, alias Angelus mouens Cælum, diceretur assumere Cælum; non enim vnatur illi, vt repræsenteretur per illū, nec

Angelus in corpore tanquā motor.

Ratio motoris an sufficiat ad assumptionem.

vt appareat per illud. Dices, ex motu Cælorum inuestigauerunt Philosophi intelligentias, ergo motus Cæli est Angeli demonstratiuus. Resp. Angelum representari à corpore, contingere dupliciter, primo vel tanquam per signū indagando: secundò, quia verè sustinet de toto corpus illud personam Angeli: primo modo tantum, Cælum representat Angelum, motus namque est signum Angeli motoris, at non secundo modo: exemplum secūdi modi esset, dum namque legatus alicubi compareret, ibi representat personā sui Principis, à quo sufficitur, seu mittitur: ita corpus, dum verè, per internam, & circumquaque, vt ita dicam, inhabitationem, assumitur, tunc dicitur representare personam Angeli: Hinc vero plura inferimus, Primo Cælum non assumi, quatenus motum, vt diximus: Secūdo Asinam Balaam, cuius fauces, & linguam mouebat Angelus, nō fuisse assumptam ab eo, non enim principale intentū erat representare Angelum, sed aliud. Insuper nec Serpentem loquentem primis Parentibus Demon assumpti: Item nec Energumeni, dum à Dæmonibus obsidentur, assumuntur, nec lamias, aut striges, siue hirci, assumi dicuntur, dum de loco ad locū asportantur; ratio iam dicta est, quia non sunt hæc vt personam Angeli per se ferant, saltem principalitè, licet aliudè, vt diximus, tanquam ex signo indagari id possit: Nec cū Angelus Prophetam veluti per capillos, asportauit ad ferendum prandium Danieli: fuerunt quidè hæc signa, vt indagari possit, hæc fieri per Angelos. Hęc quidem procedunt sistendo in natura, & rigore assumptionis, hæc namque de sui natura, præ se fert, strictè sumpta: at loquendo largè de eodem verbo *assumendi*, possunt prædicta omnia dici assumi; nam dum assumere, latè sumptū idem est, ac arripere, mouere, & transferre, vtiq; omnia recensita, & huius generis mouet sic Angelus, vnde & sic, imò propriè loquendo, diceretur assumere, attamen id est abuti vocabulis: dicitur quidem Matth. 4. de Christo, quod *assumpsit eum Diabolus*, at qualisnā quæso assumptio ista? non presè, & rigorosè sumpta, sed latè nempe transportauit.

4. An possit corpus viuens, vt etiā hominis assumere, negat Durand. d. 8. q. 1. quia tunc non representaret Angelum, sed hominem. at si potest assumere cadaver, cur non corpus viuum; etenim nec cadaver representat Angelum de se, posse tamen illud assumere, est in confesso apud omnes, cur non ergo corpus viuens? Ad rationem autem dubitandi, ait Mol. quod *vt Angelus appareat in corpore aliquo non est necesse, vt corpus assumptum effigie habeat Angeli, id enim nulla ratione fieri potest, sed sufficit, vt nō propriam rationem corporis, quod exterius apparet sustineat, sed Angeli, siue lateat, eum, cuius personā sustinet, esse Angelum.* & infra, *Hæc eadem ratione existimo, inquit, Angelum assumere posse corpus viuum hominis: neque enim ad id necesse est, vt intret substantiam animæ rationalis, sed satis est, si moueat ad loquendum corpus.* Circa hoc vltimum, quod non sit necesse, vt intret substantiam animæ, adde etiam & corporis, non videtur malè sentire, ratio, quia, dum Angelus nō informat, nec hypostaticè vnitur, vt quid penetratio illa? sufficeret enim quicumque motus, etiam ab extè, ab eodem Angelo causatus: Verum est tamen, quod communis sententia talis est, vt penetret intro per totum corpus, sitque totus Angelus in toto, & totus in qualibet parte per assistentiam ad mouendū, & hoc cum cæteris recipimus. Scotus autem apertè hoc indicat, inquiens, *Assumere est esse intrinsecus motorem corporis.* S. in ista quæst. Hic vero obseruandum, aliter inesse in Energumenis, aliter in corporibus alijs ab eo formati, primo modo est in fessio eius, vt sic dicam, in humoribus, qui materiam præbent morborum, & infirmitatum, inde vero partes corporis exagitat, siue linguam ad loquendam, siue alia, id generis: Secundo autem modo insidet in toto corpore. Circa vero primū, quod Molina dixit, non oportere, vt corpus assumptum effigie habeat Angeli: licet lateat eum esse Angelum: At hæc contraria sunt, quæ prius dixerat disput. 2. initio, inquiens, oportere representare personam, quam corpus sustinet: modo tamen ibidem *S. quando ergo, ait oppositum, nisi pro saluando*

An assumere valeat corpus viuens.

Quomodo malus Angelus est in energumenis, alijsq;

ipso recurras ad quæ nuper diximus.

Angelus an
definitivè
in corpore
assumpto.

5 Eisdem Molina ibid. Valentia, Suario, & Vasquio non placet, quod Scorius cum Gabriele dixerit; Angelum esse definitivè in illo corpore, quod assumit: subditq; Molin. Scorium dicere, Angelum tunc non esse extra illud corpus. Iam orat Molina cum cæteris in aperto, & peritio, quid autem non insudaret in obscuro? sententia Scoti non est, Angelum non esse simul extra illud corpus, dummodo tum corpus, tum extraneum sit intra spheram agnitivæ Angelus, sed indicat Angelum esse ibi verè per veram applicationem suæ substantiæ, non solummodo per operationem, ut Thomista, itaut primo sit ibi per veram substantiam præsens, signum autem talis præsentia sit, quia est ibi definitivè, definiendo ibi substantiam suam per veram applicationem substantiæ, non autem per solam operationem: hic est germanus sensus: quod autem alij addunt, ideo definitivè, quia non per immensitatem, non facit ad rem; non enim de hoc ibi movetur quæstio, sed enim notum est, immensitatem esse solius Dei: melius alij, ideo definitivè, quia non circumscriptivè &c.

Formandi
virtus à quo
nam.

6 Virtus hæc, corpora assumendi, à quoniam sit, quæritur; D. Tho. q. 51. art. 2. ait, corpora formari virtute Dei, seu ope divina: Alens. 1. par. q. 35. m. 5. formari quidè à Deo, ultimè, sed ab Angelo preparari: Cæterum D. Bonau. Scot. Gabr. Alber. cæterique, formari aut ab eodem Angelo, modo iam explicato. Ratio potest esse, quoniam tale opus non superat virtutem Angelus: divina autè virtus adhibetur à Deo ubi non suppetunt vires, creaturæ: nec facit miracula sine necessitate.

Corpora à
bonis, ma-
lisq; Ange-
lis formata
differre lo-
sent.

7 Corporum assumptibilium à bonis, praviq; Angelis, aderit utique differentia, ut ordinariè loquendo, Dæmones corpora eformant è materia, alioqui fetida, limosa, putrida, ceno, & huius generis, decet namque hæc malos Angelos, qui cenis oblectantur, spurcitijs, & obscenis: dixi, ordinariè loquendo, quoniam quandoq; etiam ipsi formant sibi corpus venustum; pulchrū, ac visu delectabile, ut incautos decipiant, siue muliebri specie appareant,

siue virili, siue etiā & speciem præferat alicuius Sæci, vel Crucifixi, vel Angeli boni, ut Sanctorum historia enarrant, præcipuèq; Chronica nostræ Ordinis, ait namque Paul. Hebr. 7. quod Angelus Sathana transfiguratur se in Angelum lucis, Angeli vero boni, corpus adaptant ex aere nitido ex materia, spectabili, itaut foris ostendant eo modo, quo capax est humana mens; puritatem, simplicitatem, & sanctitatem, qua pollent: Divinæ autè munus Clementiæ est, ne ita frequenter Angeli tenebrarum in Angelos se transforment lucis, ne pro libito decipiant, compefcit namque misericordia Dei ipsorum ardentem nocendi libidinem.

8 Gentiles quoque de suis ipsorum Dijs cecinerunt in hoc genere formandi sibi corpora; ait namque Homerus Odiss. de Dæmon.

Aique Dei hospitiibus peregrinis se assimilantes

Sub specie diversa Vrbes, atque Oppida oberrant,

Et malefacta hominum simul, & benefacta notantes.

9 Item Hesiod. lib. 1. oper. & dies. Continuo facti sunt divi mente Tonantis, Atque colunt terras, hominum custodiam agentes

Qui nunc quid insite observant, quid fiat inique,

Aere vestiti peragrantes undique terram.

10 Atque Virgil. lib. 10. Aneid.

Tum Dea nube caeva tenuem sine viribus umbram

*In faciem Aeneæ visu mirabile monstrum Dardanij ornat telis, chrypeumque; iu-
basque*

Divini assimilat capitis, dat inania verba, Dat sine mente sonum &c.

11 Pro complemento autem huius capitis notanda est stultitia quorundam Maleficorum penes Mart. del Rio lib. 2. q. 28. sect. 11. aiebant namq; Magi quidam, quod ad corporum assumptionem Dæmoni duo sunt necessaria, ventus secundus, & Luna plena; nam si ventus sit aduersus, non poterit corpus coalescere: si vero Luna sit decrescens, vel cornicularis, non posset, defectu materiæ, formare corpus, nisi valde pusillū, & pro Lunæ augmento, maius, vel minus. Ridiculum autem hoc putat del

Rio,

Malefici
aiunt ventū,
& Lunam
cōseruari à
dæmonibus
in formā dig-
corpor.

Rio, inquit, *Ridiculum videtur, quasi nequeat Dæmon, Deo non impediēte, ventum sedare, aut excludere, & defectum illum lunaris influxus supplere &c.*

Assumptio-
nis naturæ
amplior de-
claratio.

12 A primo autem ad ultimum epilogemus quidnam sit assumere, (quod supra promissimus) D. Bonau. part. 1. art. 1. q. 2. ait, *Angelus assumere corpora, tanquam instrumenta, seu organa ad operandum: sicut signa ad manifestandum: sicut cooperimenta, vel habitacula ad habitandum.* D. Thom. de pot. q. 6. artic. 7. ad 1. *Angelum assumere corpus, non ut sua natura uniat, sicut homo assumit ci-*

bum; neque ut uniat sua persona, sicut filius Dei assumpsit naturam humanam, sed ad suam representationem. Scotus ibidem: *Angelum assumere non est informare corpus, nec hypostaticè sibi unire, sed tantum esse intrinsecū motore.* Alens. 2. part. q. 35. m. 3. *Est sumptio corporalis creaturæ sibi coniuncta, vel quasi unius cum creatura spiritali ad manifestationem ipsius creaturæ spiritualis, vel ad demonstrationem diuinam.* Atque Richardus recensitus, *Assumere est eo modo, quo fit unum ex motore, & instrumento moto.*

QVÆSTIO IV.

Vtrum asportatio Strigarum: conuersio in varias formas: & apparitiones in corporibus assumptis, per Dæmones sint semper veræ.

DE tribus in hoc capite erit breuiter agendum, occasione præsentis materiæ de assumptione corporum: Primum est, vtrum verè à Dæmonibus asportentur Sage, Lamie, siue Strigæ ad loca à Dæmonibus destinata, an verò sit phantastica omnino imaginaria, & illiusmodi præterita asportatio, siue assumptio. Secundum, qualisnam sit conuersio illa in formas varias facta ab ipsis Maleficis, siue Dæmonij quorundam hominum: & tertium, vtrum apparitiones in corporibus assumptis ab ipsis Angelis malis sint semper veræ, an aliquando falsæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum verè à Dæmonibus asportentur Sage, Lamie, siue Strigæ.

2 Circa Primum non desunt Authores, qui dicant huiusmodi lamiarū asportationes esse phantasticas, & falsas: inter cæteros sunt Ioannes Baptista à Forta lib. 2. Magiæ natur. Alciat. lib. 8. Parer. cap. 22. Vairus lib. 2. de fascino. cap. 13. Camerar. oper. succif. cap. 72. Author fortalit. fid. plu-

resque: adde & Lutherum, Melancthonem, Sectariosq; plures &c. Fundamentum primum deducitur ex cap. Episcopi 26. q. 5. atq; Concilio Aquenensi, seu Ancyrano ubi sic habetur: *Illud etiam non est omitendum, quod quædam scelerata mulieres, retro post Sathana conuerse, Dæmonum illusionibus, & phantasmatis seductæ, credunt, & profitentur, se nocturnis horis cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierū, aquitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia, intempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut domine, & certis noctibus ad eius seruitium euocari: sed vitinam hæc sola in sua perfidia perijissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent, nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo, à vestra fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur, cum aliqui diuinitatis, aut Numinis extra unum Deum arbitrātur: quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas, populo Dei omni instātia prædicare debent, ut nouerint, hæc falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari; siquidem ipse Sathan transfiguratur*

se in

se in Angelum leuis, cum mentem cuiusq; muliercula cepit; & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illicò transformat se in diuersarum species personarum, & similitudines, & mentem, quam captiuam tenet in somnis deludens &c. ecce quomodo non veras, sed delusorias ait Canones esse huiusmodi asportationes.

3 His adduntur rationes: Prima, quoniam, dum inter eas, destinato, (vt dicunt) loco, Iesus nomen pronuntiatur, statim euanescent, nec amplius appareat, totusq; eorundem congressus, & conuentus dissoluitur, ergo signum hinc elicitur, phantasticas esse conuentiones tales, siue apparitiones. Secundò, quoniam, experientia ducit, plures ex ipsis, sero iam antecedenti, iam illarum, & inuictarum, asportationis causa, indè tamen obseruati sit, nusquam nocte illa è lecto migrasse, sed iacentes, dormientesque, somnoque soporatas repetas fuisse, vt de pluribus testatur Spineus, Olaus, Tostatus, Grillandus. Tertio, non videtur posse Dæmonem corpora transportare, atque hinc Alciatus contendit, nequaquam Dæmonem asportasse Christum Dominum, in pinnaculum Templi, & in montem excelsum: probans id auctoritate Origenis homil. 31. in Luc. Quarto asserri potest de Samuele, qui non verè, sed fictitiè fuit resuscitatus à Phitonissa. Et Quinto de Nabucodonosore, non verè, sed apparèter conuerso in bestiam. Item de Moyse apparenate in corpore ficto &c.

4 Verum in oppositum pugnant cõmuniter Theologi, & in primis Alphonsus de Cast. de iusta heret. pun. c. 16. Abulens. in cap. 4. Matt. q. 47. Sixtus Senens. lib. 5. Bibliot. cap. 73. Angles q. 2. de mag. art. 4. Syluest. ver. hæresis nu. 3. Caetan. 2. 2. q. 95. art. 3. Mirandul. lib. 3. dial. Strix. Guilelm. Paris. de vniu. p. vlt. cap. 23. Malleus Maleficar. Martin. del Rio lib. 2. q. 16. & lib. 5. sect. 16. Pegna. Nauar. in man. cap. 11. nu. 38. &c. quos sequitur Recentiores ad 1. p. D. Tho. de Angelis q. 5. Vasq. Valent. Suarez, ceterique.

5 In hac re duo vitanda sunt extrema: vnum est, eorum, qui aiunt, nusquam transferri, sed phantasticas, non veras esse vsquam, huiusmodi assum-

ptiones: hoc quidem falsum est, cuius sententiæ fuit quoque Plin. lib. 3. natur. histor. cap. 1. & 2. nam Authores relati pro affirmatiua sententiæ de multis referunt, re vera ita contigisse, vt verè, & realiter fuerint translata: testes etiam sunt ipsimet venefici: Item ratione confirmatur, saltem non esse id impossibile, iam enim probatum est præcedentibus capitibus, Angelos posse assumere, & transferre corpora, quid er implicabit, vt transferre quoque valeant, siue per se ipsos, Angeli mali, siue super hircos equitantes, siue hactis innixas, siue modis alijs ipsas strigas, & magos? nisi tamen Deus id impedierit, at dato, quod non impediat, iam potentes sūt Dæmones ad id præstandum: ergo hinc patet, non implicare contradictionem, vt asportentur: Adde autem ad non implicantiam, experientia, & casus ab Authoribus relatos, & ita cõcludetur, esse veras quandoque huiusmodi translationes. Ergo hinc deluditur hoc primum extremum, vt non sit verum, quod plerique aiunt, nunquam verè transferri.

6 Alterum extremum est eorum, qui ex opposito aiunt, semper esse veras, & reales huiusmodi translationes, & nunquam falsas. Hoc conuincunt Authores oppositæ sententiæ; nõ enim verum est, semper personaliter transferri: hoc probant experientiæ præsentis à secundo argumento primæ sententiæ: atque hinc Abulensis in Genes. q. 344. cap. 13. narrat, sagam quandam, se præsentem, cum se vnixisset, vt nescio quò, abiret, grauissimo de repente somno oppressam, in terram corruisse, itaut ne igne quidem potuerit excitari; quæ tamen inde experge facta affirmabat, se multas regiones pergrasse, cum tamen eo tempore immobili ibi permanisset. Caetanus de se ait, Ego quoque, inquit, ab vna muliere amante quandam, scio, quod Diabolus vnxit eam nudam, suadens illi, quod si duceat eam ad domum sui dilecti, & postmodum, postquam fuit extra se multo tempore, & crederet se cum dilecto suo fuisse inuenit se in suo loco, ita relaxatam, quod refocillatione indiguit: Itè enarrat aliud, iniquiens, Persona fide digna mihi enarrauit, se vetulam illam, qua promiserat, se iuram

Quandoque falsæ.

ituram in suam cameram, nocte illa inuenisse nudam in propria camera insensibiliter constitutam &c. plura huiusmodi penes relatos.

Asportationis exempli.

7 Verè tamen transferri, de puero fertur, qui à Patre malefico in conuentum Dæmonum, ac strigarum relatus, cum ob infanda, & horrenda, quæ ibi fieri videbat, in admirationem raptus, exclamasset, & vocasset nomen Iesu, illicò cuncta disparuerunt, ipso tamen solo ibi remanente: postridiè; domum rediisse, quæ tribus à loco illo milliariibus distabat. Fertur de Striga quadam, quæ dum, peractis iam diabolicis functionibus, è loco discederet, domum asportantibus quoque Dæmonibus, reuersura, ex medio in itinere, campanula tunc personante ad signum Angelicæ Saluationis, continuo disparentes Dæmones, eam eomer in itinere, vt erat, nudam dereliquerunt: plura apud relatos.

8 Pauca hæc pro vtraque parte, exempla adduxi, vt confirmarem in extrema profus ire Authores plures.

9 Igitur, relictis extremis, media sententiæ est sequenda: ideoque dicimus, apparitiones tales nec semper esse veras, nec semper falsas, propterea quoque, quandoque veras esse, quandoque falsas.

10 Sed sensus Concilij, & Canonis exquiritur, quid namque respondendū ad hæc? Nauarrus ait, Canonem intelligi communiter, & regulariter, ita tamen, vt aliquando verum sit etiam oppositum: quapropter, peccare, ait, mortaliter credentes semper verè asportari, non tamen si credant, id rarò, & aliquando fieri: Castro inquit, loqui Canonem de Strigis, seu mulieribus descriptis in illo Canone, non autem de mulieribus nostri temporis, quasi nostræ quidem personaliter træsferantur, non autem illæ: Non placet Vasquio disp. 184. cap. 3. num. 16. parua enim, esset discretia huius temporis ad illud. Alij negant authoritatem Concilij, quia sit tantum Prouinciale, & quod potuerit errare: hoc autem non placet Delrio ibid. Alij negant esse Concilij Ancyranum, eo quod talia exemplaria in Græcis, & Latinis Codicibus hodiè non extant: nec hoc eidem placet, probans iam reperiri &c. Tandem re-

Concilij, & Canonis sensus.

spondet ipse cum eodem Alphonso de Castro, Turrecrem: atque Victoria, inquit, Quædam in illo Canone narrari, quæ per naturam rerum à Dæmone perfici non possunt, vt alloqui, & coram cernere Herculem, & Achillem, qui sunt in Inferno: Item equitare super bestias, quæ tanta spacia tam citò, & per aerem conficere nequeunt: Item equitare cum Diana, vel Herodiade, cum nec vlla sit Diana Dea, vel superstes Numen, nec Herodias illa saltatrix vllibi in terris equitet, in Inferno cruciata. Item agnoscere, vllam diuinam naturam, præter Deum: quare huiusmodi asserere, re vera hæreticum esset. Alia vero in eodem Canone, memorantur, quæ nec rerum natura repugnant, nec vires Sabana superant, vt est hoc ipsum, de quo nunc agitur, & talia non negat Canon, posse cõtingere, sed tantum indicare voluit, non esse credendum, semper ea contingere, sed aliquando imaginationis vitio tribuenda. Summa autem explicationis hæc est, vt tanquam hæretici multentur, qui credunt, hæc fieri à spiritu diuino, cum tamen fiant à spiritu sathannico: item qui credunt, Dianam, Herodiadè, & huiusmodi esse Deas, cum tamen vnus sit verus Deus regnans in Cælo, & in Terra; præmiās bonos in Cælo, & puniens Herodiadè, cum sequacibus, in Inferno. Insuper credentes illas bestias esse veras, siue posse naturaliter ex se solis per aera incedere, breuique temporis spatio in longinqua migrare, cum tamen sepius non sint vera animalia, (possent tamen quandoque vera animalia assumere) sed compacta, & conficta à Dæmone, ab eoque assumpta, cuius etiam ope, & diabolica virtute, per aera træsportentur, atque in longinqua breui temporis curriculo transtuehètur. hæc, & similia, quæ impietatem, & superstitionè sonant, damnat Canon, & Concilium; cæteri non damnat, quod aliquando verè, & propriè personalitè ab eodè nefario spiritu per hircos, aliamque vehicula transportentur: damnat ergo modum, & circumstantias tales Concilium, non autem facti ipsius substantiam. Validitatem tamen Canonis illius, atque Concilij demonstrat eruditè Tanner. t. 1. disp. 5. q. 5. dub. 3. ad n. 1. & deinceps: & contenta in eis reperiuntur.

Asportationes quandoque veræ.

riuntur penes August. t. 3. lib. de Spir. & Vit. cap. 28. & ita sanè Dæmon illudit sagas, vt reputent esse vera, plurima, quæ omnino falsa sunt, & superstitiosa.

Illusio qualiter fit à dæmonibus.

11 Quomodo autem fiat illusio, & deceptio talis, dicendum, eam contingere posse pluribus modis: Primò immutando, seu alterando obiectum: cū namque sit Dæmon scientissimus, materiaque obediatur ei ad nutum, in ordine ad motum locū, poterit circa obiectum facere immutationem talem, vt præfens faciat apparere veluti absens, & absens præfens: vel talem formam oculis obiectare circa principale obiectum, vt faciat, illud apparere aliter, quam sit: hoc autem modo docet August. lib. 18. de Ciui. Dei cap. 18. Dæmonis opera factum fuisse, vt focij Diomedis viderentur conuersi in aues; focios Vliſſis in bestias, atque Arcades in Lupos. Secundò alterando sensum, & organum, siue internum, siue externum: commouendo humores, quo fiet, vt res appareat aliter, quam sit: qua etiam ratione fabricantibus dulce apparet amarum; prædominante in palato humore cholericò. Item alterando phantasmata, perturbando ea, siue transferendo de parte in partem eiusdem organi, siue de organo in organum: vt in propria quæst. diximus: siue species sensibiles existentes in phantasia transportando ad sensus exteriores, vt existiment qui talia patiuntur, quasi rem videre proprijs oculis, taliterque ordinando species illas, siue simul necendo, & præsentando oculis, vt illis appareant, vti vera, verèq; ibi præsentialiter fuisse, alloquutum fuisse, negotiatum fuisse, atque huiusmodi peregrisse, cum tandem è loco suo nusquam recesserit. Insuper, quantum est de se, poterit causare speciem cuiuscunque materialis obiecti, in phantasia, inque sensu exteriori, quibus mediantibus speciebus repræsetet, quæ velit, taliter, ac si verè sic essent: possunt denique, & ipsam cognitione causare in mente, eorū, de quibus velint, vt hinc magis decipiant; qualiter verò hæc currant, vide ibi, plura namque possunt ex parte sui, quorum tamen non est capax intellectus hominis pro statu viæ alligatus sensibus, vt ibi diximus. Et ter-

tiò poterit immutare, & alterare medium, siue aerem, siue medium quodcunque concurrans ad operationem: quo fieret, vt operatio quoque; esset falsibilis, ac remaneret illusio sèsus à Dæmonibus. De his autem amplius mox dicemus. Et tandem dum sagæ intrat, & exeunt, non est putandū penetrare parietes, aut ianuis clausis id facere, sed Dæmones cautè, & silenter, illusio ad stantium sensu, oclusa loca adaperire, & adaperita iterato recludere, indeque eas asportare: vel etiam per caminum, &c.

12 Ad fundamenta autem in oppositum respondendo, dicimus, ad primū, disparere quidem Dæmones, non valentes ferre virtutem tanti nominis: non tamen inde infertur, non verè aliquando transfuisse: Vel secūdò, disparere eorum conuenticula, atq; cessando ab illis, confessim sagas ad propria reportare, ex qua celeri asportatione, siue reditu, dicantur euauuisse.

13 Ad Secundū, ita est, vt aliquando sic contingat, vel impediendo Deo, vel Dæmone asportationem talem ad tempus aliud transferendo, vel etiam, vt illudat maleficos tales, hæc enim facere potest, si Deus non impediatur.

14 Ad Tertium, salū assumit Acciatus, verè namque fuit à Dæmone asportatus, vt ait textus Matt. 4. & inter cæteros probat ibi Abulenſis q. 34. additque Gregorium dicentem, *Ecce, dum dicitur Deus homo in sanctam Ciuitatem à Diabolo assumptus, humana aures audire expanſerunt; iniquorum tamen Diabolus caput est; quid ergo mirū fuisse ab illo permittit in montem duci, qui se permittit à membris illius crucifigi? Originem asserit, veluti sentientem, quod Christus sequebatur, spontè proficiscens: at respondet Abulenſ. quod sequebatur, non pedibus ambulans, sed sequebatur eius voluntatem, quia spontè tolerabat quasi Athleta inquit Orig. sequebatur, non timens, nec horrens eius tentationes, de quibus tamen semper victor remansit.*

15 Ad illud de Samuele, nō Samuelis animam, sed vmbra excitatam fuisse, & apparuisse, dixerunt Tertull. lib. de anim. cap. 57. Iustin. ad Gent. q. 57. August. lib. quæst. vet. Test. q. 27. & lib. 2.

& lib. 2. de doctr. Christ. cap. 23. quæ habentur in cap. nec mirum 26. q. 5. Item Hieronymus in Matt. 6. appellat, *Samuelis phantasma*. Basil. in cap. 8. Isa. Rupert. lib. 2. de oper. Trin. pluresque: At verò, illam fuisse veram ipsius animam, docet Lyran. Hugo, Carthusian. ibi Bellarm. t. 1. lib. 4. cap. 11. Iosephus lib. 6. antiq. cap. 15. item August. lib. de cura pro mort. ag. cap. 15. & 16. qui sententiam mutauit, sicut & Hieronym. in cap. 7. Isa. & 13. Ezech. atq; Basil. ep. 80. Abulenſ. ad eum locū cap. 28. l. 1. Reg. quod deducit præfati Doctores ex Eccles. 48. vbi habetur, *E. post hæc dormiui, & notum feci Regi, & ostendit illi finem vita sua, & exalauit vocem eius, de terra in prophetia debere impietate Genitris. Atque Paralip. 1. c. 10. iuxta septuaginta, Interrogauit Saul in ventriloquo ad querendū, & respondit ei Samuel Propheta. Accedit D. Thom. qui 1. part. q. 89. art. 8. ait, quod si admittatur Ecclesiastici autoritas, opus est fateri, verè animam Samuelis apparuisse. at necesse est, fateri librum illum esse canonicum, ideoque hinc firmiter statuunt Doctores, verè apparuisse.*

ARTICVLVS II.

De Nabuchodonosorre, Moyſe, Eliã, & morbo quodam Neapoli grassante.

AD id de Nabuchodonosorre, Vallesius de Sacr. Phil. cap. 20. & Hieronym. Mercurial. lib. 6. variat. lect. cap. 20. hanc Regis immutationem, seu metamorphosim processisse ab humore melancholico, quo laborabat, ob quem, taliter passi, putant se in Animalium formas mutari, taliaq; agunt, & patiuntur, qualia ipsamet animalia; itaut alij sibi videantur in Canes conuerſi, & latrent: alij in Lupos, & vulent; alij in Boues, Leones, Equos, Gallos, & mugiant, rugiant, nitriant, cantent, & huiusmodi: quem morbum appellant *Melancholiam Caninam, & Lupinam*. Hi hominū conuentus eurare solent, solitaria loca quarere, noctuque incedere, siue in ceno ipso se, ad instar Apri, volutare: talis erat Bellerophon, de quo Homer. Iliad. 3. *gessinit,*

Nā miser in syluis merens errabat opacis, Per campos solus lotos, perque auia vrras, Ipse suū cor edens, hominū vestigia vitas.

2 Talemque Neapoli morbum, prædominari fama est, vt hoc morbo laborantes, taliaque agentes communi nomine appellēt *Lupo humano*; corrupto tamen vocabulo, *Lupo menaro*: vt, veluti lupina melancholia elaborantes, videatur sibi in Lupos conuerſi, Canibus interea, de more oblatrantibus; ad eorum vlulatus. Addunt alij in poenam his insigi paternā maledictionis.

3 Maiora his humor hic causat, etenim Timon Athen: quodam die, adstantibus silentium indicēs aiebat, *Est mihi in horto arbor ficus, è qua plerique homines se suspendunt; eia si quis vestrum suspendere se in ea cupierit, acceleret, antequam ipsam enellam, etenim ibi domum construere intendo.* delirabat omninò, nec quidquam veri promebat. Plura ex his refert Galenus, & post eum Lemnius lib. 2. de complex. vt potè de eo, qui membra posteriora putabat vitrea esse; ob idque nunquā vel iacebat, nec posterioribus harebat, seu sedebat, metuens fractionem eorum. De alio, qui mortuum se existimans, ab omni prorsus cibo, potuq; abstinebat, cum verò septimus dies peruenerit, qui inedia confectis lethalis esse solet, quidam dum in obscuro conclau, nigris linteis inuoluti, mortuos se simulantes, comederent, interroganti illi, quinam hi, & quid agunt? respondentibus domesticis, illos esse quosdam mortuos, qui fame laborantes, comedunt, & bibunt: at ille, igitur, mortui comedunt? ita sanè, responsū: asserit, ergo & mihi de prandio, vt comedam, putabam namque mortuos nō comedere: quo tandem acto, citò conualuit. Tandem de alio, qui ingentem nasum sibi videbatur habere, atque excreuisse in immensum, supra quem tamen Medicus sarcimen, siue molam carnis admouit, quæ paulatim abscissa, interdumque naso ipsomet aliquantulum subpuncto, siue leuiter excoriato, & inciso, vt magis eum illuderet, siue potius illudendo sanaret, præscripta inde salubri dicta, plenè à melancholia tali liberauit, siue phrenesi curauit. In-

Morbus Lupo menaro.

Illusiones varieg. ac etiam rationes.

super de Hypochondriaco, cui vterus, ac intestina flatibus turgebant, narrat putasse ranas, ac bufones in tergora sua obfidere, ac rodere; præsertim inde sibi, vulgarj de more; porione, immixtis retrò in pelvim ranis, ac bufonibus, putans per secessum ea purgasse, illiçò sanus evasit.

Placita varia de Nabuchod.

4 Hæc relata sunt, vt consequenter dicatur ad præfens institutum, aiebat ergo Vallesius Nabuchodonosorem tãt morbo laborasse, ad idque talem sibi met apparuisse; Elicitur autem hoc antèrius ex D. Thom. qui lib. 2. de Regim. Princip. cap. vlt. ait, non reuera transformatum fuisse in bestiam, sed quia imaginatio eius erat vitiosa, & corrupta, idè talis sibi esse videbatur. Quamvis Bellarm. lib. de Scriptor. Eccles. dicat, librum hunc non esse Diji Thomæ. Idem ait Mich. Med. lib. 2. de Rec. in Dei fid. cap. 7. transformatiõnem non fuisse veram, sed phantasticã, Pererius inquit, non mutasse figuram, sed phantasiã, complexionẽ, & gestus. Maldonatus, nil in figura corporis mutatum censet, præter vngues, & capillos, qui nisi crebro rescentur, solent ferinam formam præferre. Dorotheus in synopsis, & Epiphan. in vita Dan. aiunt, intèrius quidem servasse formam hominis, vna cum anima rationali, at extèrius mutatum fuisse in figurã Bouis, & Leonis: antèrius quidem Bouis, postèrius verò Leonis; Adde Septuaginta dicere capillos eius crevisse in similitudinem Leonum; eo magis, quo, rone superbiã, fuit cap. 7. Leenẽ comparatus: quapropter Pictor quidam figurẽ ipsius adiecit cornua, & caudam, iuxta morem, & libertatem Pictorum. talem verò ex gemina specie effingunt Minotaurum, & Gigem Poetæ, ex Ouid. de Trist. lib. 4. Eleg. 6. Centimanumq; Gigẽ, Semibouemq; virũ; Semibouemq; virũ, semivirumq; bouem.

Nabuchodonosoris figura qualis?

5 Quidquid tamen plurimi dicat, hæc verisimilia sunt de Nabuchodonosore. In primis non amisit esse hominis: fuit enim semper homo, semperq; animam secum habuit rationalem, atque in esse specifico, & essentiali hominis nihil deperdidit, nec animæ eius corpus aliud, siue Bouis, siue alterius bestię, aut feræ informavit, præter-

quam suam propriam, tum quia non datur transmigratio animarum de corpore in corpus, iuxta Pithag. tum quoque, quoniam rationalis anima non est forma conveniẽs, siue bouino, siue alij ferino corpori. ergo secundum humanam speciem, & essentiam nequaquã fuit in aliam speciem, siue alteri feræ, siue alterius commutatus: nulla ergo fuit in eo commutatio specifica, & essentialis. Loquendo tamen de commutatione accidentali, ea quidem in eo fuit multiplex; & primo, incedebat nudus, rori, pluvie, glaciẽ, imbribusque Cœli, nocti, diuque, ac instar ferẽ obnoxius: specis visus erat aliquãto accidentalitèr immutatata, accedens ad ferinam, nec enim desunt homines vultu quoque ferino, maximè, qui diu vitant inter feras. Cntis corporis non mollis erat & morbida, sed dura, hispida, ferina: pilos, capillosque oblongos, crassosque, hirsutos, ac copiosos, & ipisfos, eisque coopertus, vt aues plumis, siue vt feræ suis tegumentis hirsutis, & pilosis: vngues instar auium rapaciũ. Non erectus erat incessus, sed curuus, manibus, pedibusque reptans, vt bestia quadrupes: victus, herbæ erant, earumque radicibus vescèbatur, idque appetebat, veluti fera, nam cor fera datum est ei idest, etiam appetebat, quæ appetit fera: nec mirũ, quia Anachoretæ, & Eremitæ herbarum radicibus vescèbantur, Perfa Cardamo: Aethyopes locustis; Sauromate milio: Ophiophagi Serpentibus; mulier ab Alberto relata arancis, & Mitridates veneno vescèbatur, omnes tamen incolumes ob consuetudinem: seruante etiam Deo Nabuchodonosorem, ne periret, vt potè, alioqui cibus regijs, ac delicatis vesci solitum. Mugiebat, vt Bos, id verò ex imaginatione, & existimatione, de se habita huius generis, vt relatum est, siue ex malincholia bouina procedebat: eoque magis, quo assuetus inter Boies, mugire sequeñter audiens, & ipse quoque mugiebat. Interim verò bestię non lædebant illum, vel quia & ipsum quoque veluti feram, existimabant, vel magis, quia Deus ipsum præseruabat, ne læderetur ab eis. Septem annis in hoc statu miser aduixit, vt impleretur, quod habetur in textu Dan. 4.

Donec

Donec scias, quod dominetur Excelsus. Tandem aiunt alij, interim rationis vsu fuisse priuatum, quo tempore vtebatur imaginatione, & phantasia, qua sibi videbatur esse fera, & bestia, iuxta illud, Cor ferẽ datum est ei inquit autem D. Thom. quod secundum vitiatam imaginationem, sibi conuersus videbatur in Vrum, idest, in Bouem siluestrem. Quod autem aiunt de rationis vsu, de vsu quidem rationis, seu de actu secundo volunt intelligi, quo vsu, secundoque actu priuantur amentes; & phrænetici, non autem de ratione ipsa in actu primo quia verè sèper fuit homo, anima præditus rationali: His satisfit ad obiectum de Nabuchodonosore: Hęc autem omnia colliguntur ex textu, sic enim habet, Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor. & ex hominibus abiectus est, & senum vt Bos comedit, & rore cali corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem Aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium.

De Moyse, & Elia:

6 Ad illud de Moyse, & de Elia, ait Terrull. lib. de Resurr. Moyse, & Elia, alter in imagine carnis nondum recepte; alter in veritate nondum defuncte. & Lyræ, Moyse non resurrexit, sed anima, apparuit in corpore sibi adaptato, vt Angli in assumptis corporibus: Elias autem adductus fuit de loco vbi fuerat translatus.

ARTICVLVS III.

De fabulosis, & illusorijs transformationibus.

Fabulose transformationes;

1 Circa Secundum Caput propositum, an possit Dæmon transmutare corpus humanũ, vtique fabulosa sunt, quæ vel Ouidius in suis Metamorphosis, vel Poetæ alij effinxerunt de Ioue, deque ceteris in varias formas abeuntibus. sigillatim vero de Circe, Diomede, Vlisse, Archadibus, ac huiusmodi, vana esse docet, præcipuè August. lib. 8. de Ciuit. Dei cap. 17. inquit, Hoc Varro astruat, commemorat alia non magis incredibilia, de maga illa Circe, quæ socios Vlissis mutauit in bestias: & de Archadibus, qui sorte ducti transibant quoddam stagnum, atque ibi conuer-

tebantur in Lupos, & cum similibus feris per illius regionis desertã viuèbant; si verò carne non rescerentur humana, rursus post nouem annos, eodem renatato stagno, reformabantur in homines. Item cap. 18. scribit, Nam & nos, cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam Regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis aribus, in casuo dare dicebant, quibus vellent, seu possent viatoribus, unde in iumenta illicò vesterentur, & necessaria quæque portarent, postq; perfuncta opera, iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem, humanamq; seruari, sicut Apuleius in libris, quos Asini auei titulis inscripsit, sibi accidisse, vt accepto veneno humano animo permanente, Asinus fieret, aut indicauit, aut finxit; hæc vero vel falsa sunt, vel etiam inuitata, vt merito non credantur: inde verò subdit, Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciant, de qualibus factis ista vertitur quæstio, sed specie tenuis, quæ à vero Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quod non sunt; concludendo autem ait, Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim, Dæmonũ arte, vel potestate, in membra, vel lineamenta bestialia veraciter, posse conuerti. Confirmatur & ratione, id Dæmones non posse, quandoquidem non possunt formam substantialem inducere, ergo nec substantialitèr cõmutare: assumptum probatum remansit agendo de potentia angelica: Item nec possunt formas accidentales producere; quantum est de se, quibus valeant accidentia inducere de specie beluina in homines, vt ibi &c. ergo quidquid in hisce enarratur, totum prodit ex illusione, ac delusione, iuxta capita recensita, quibus solent Dæmones illudere sensus.

Vxor Loth vere in sale conuersa.

2 Dices, nonnè vxor Loth conuersa fuit verè in statnam salis, vt Genes. 19. Respond. hoc non propria Angeli virtute factum, sed diuina in pœnam suæ conuersionis retrorsum, contra Dei præceptum, potuit ergo Deus hoc facere, quod tamen facere nequit Dæmon, vt ibi quoque adnotauit D. August. cap. 18. addit autem D. Thom. de Alalo q. 16. art. 9. ad 3. factam fuisse virtute diuina à Dæmonibus, qui

H 2 erant

erant Dei instrumenta : vnde instrumentaliter se habebant. Hoc autem plenius resoluitur, inquirendo an Angelus possit inducere formam substantialem in materiam, de quo disput. 16. quæst. 2.

Dæmonum illatio varia in reprobentando.

3 Ad Tertium tandem Caput accedendo, sapissimè illudunt, falsa pro veris demonstrando. Refert autem Scotus in reportat. in 2. d. 8. q. 1. Dæmonè gestasse, veluti viuum, per annum, corpus cuiusdam Regis iam defuncti: agebatq; cum cadauere illo, plus, quam quadriduano, imo per annum vita functo, operationes tales, vt appareret nõ iam corpus defuncti, sed viuentis: Item Cæsius, similia legi, ait, in vita S. Patritij Hybernorum Apostoli, de quodam homine, iam defuncto, in cuius corpore plurimis iam annis inhabitans Diabolus, vt veluti viuentis species in eo cerneretur, tandem ad imperium viri sancti exiit, corpusque corruens in terram, continuo in puluerem abiit: & de Clerico quodam, adeo dulciter canente, vt omnes raperet in admirationem, quouisque Vir quidam, seruus Dei, Dæmonem adiurans, exitumq; impetrans, inde eum eiecit, Cadauere interim corruente, & grauissimè fetente. De Milite quoque, quem Dæmon delusit, asserendo sibi Virginem ad explendam venerè: in cuius tamen amplexu comperijt non talem fuisse, sed cadauer bestia: fetidissimū: penes Gulielm. Paris. part. vlt. de Vniu.

Mortuus p. annos plures gestatus vt viuus.

Corpora a dæmonibus assumpta, vt plurimū imperfecta, & nõ integra.

3 Comprehendi aliundè potest eorum illatio in corporibus assumptis, quandoque Corpora humana non solent assumere integra, & vnde quaque, completa; saltem in apparentia: Dixi, saltem in apparentia, iam enim asserimus non posse formare corpora perfecta, sed nunc addimus, nec quidem ea simularè vnde quaque perfecta, saltem, vt plurimum, nam sepe deficit membrum aliquod; vel membrum assumit ferinum; vel corpus ex parte alatum; itaut siue in pedibus, siue alibi signum reperiatur fallacia; & illusionis, sumendo membrum aliquod, siue serpentis, siue catti, felis, canis, & huiusmodi, aut aliquod aliud istorum: vt testatur Biosseluius tract. malef. cap. 12. de confesse. eorund. cur autem ita agunt? non-

ne potens est Dæmon corpus absque membris his effingere, vt vnde quaque redoleat humanum? potest quidem, actamen Omnipotentis misericordia, impedit, nõ ita de facili incautos decipiat, sed apparente signo illo, comprehendant, corpus esse fictitium, illusiuū, ac dæmoniacum. Hæc verò procedit ordinariè, & vt plurimū, etenim iusto iudicio Dei, quandoque transfuratur se taliter in Angelum lucis, vt non nisi ex speciali auxilio Dei, valeat comprehendit, vt sepe recollitur in Chronicis, historijque Ecclesiasticis.

4 In huius autem confirmationem refert Alex. ab Alex. lib. 2. Gen. dier. cap. 9. de quodam, qui cū in lecto, vna cum huiusmodi spectro luctaretur, ad tactū pedis illius, animaduertit, pedem ad instar glaciæ, gelidum, ac rigentem esse. Item Caetan. 2. 2. q. 95. art. 3. de alio, qui cubans cum Dæmone in assumpto humano corpore, cū operam daret Veneri, nec delectationem illam experiretur in eo, quam cum vera muliere sentiebat, præcipuè ob carnium, corporisue frigiditatem, conqueusit cū Dæmone de hoc, cur non item cum eo accideret, responsum a Dæmone accepit, se non posse facere carnes meliores. At nonne poterat & corpus calefacere, carnemq; sic calefactam Amassio admouere? scit enim applicare actiua passiuus, qui namque scit, & valet ignem accendere, vt egit in bona lobi, sciet quoque, & valebit, quod minus est, calorem inducere: At, etsi id possit, & sciat, nihilominus stat solutio data, vt Deus id non permittat, ad hoc vt quisque noscat, saltem ex parte aliqua, corpora assumpta, esse dæmoniacæ, & falsa.

Dæmon in cubans corpore assumpti frigidum.

5 Occasione hac Vasquez recentissimus ait, tactū, si benè, & plenè attendatur, non posse decipi circa corpora assumpta: vnde infert, quod Abraham, si plenè attendisset, comperere potisset, pedes, quos lauit, Angelorum, non fuisse veros, sed assumptos. atque hinc, infert, esse efficace argumentū Resurrectionis Christi id, quod desumitur ex verbis eius, Matth. 21. *Palpate, & videte, quia spiritus carnis, & ossa non habet, sicut me videtis habere*: ita si offeratur corpus verum viuum, & fictitium, ex tactu

Tactus an decipi possit circa corpus assumptum.

tactu quidem efficaciter cognosci poterit, quale sit verum, quale suppositiuum. Sequitur idem Suar. lib. 4. c. 35. ex parte tamen; nam concedit, quod si benè attendatur, reperietur differentia inter vtrumque, tamen inde subdit, posse Angelos quoque inducere duritiem, & molliem, quibus represententur ossa, & caro; Additque, fieri posse, diuina, saltem virtute, corpus tale, vt neque per sensum tactus discerni possit inter verum, seu naturale, & illud sic efformatum. Concludendo verò, inquit, signum illud de *Palpate, & videte*; non esse de se solo sufficiens ad faciendam certam fidem, sed ad moralem quandam certitudinem, & euidenciam, præcipuè coniunctum cum alijs: ita num. 12. Addit insuper Martin. del Rius lib. 2. q. 28. sc. 1. Christum

loqui ibi de spiritu, non autem de cadauere assumpto, dum aiebat, spiritus carnis, & ossa non habet: licet prædicti dicant, loqui etiam de corpore à spiritu assumpto: & confirmat, quia dum Discipuli viderant eum intrasse, ianuis clausis, putabant spiritum esse, ergo hinc liquet, inquit Mart. loqui absolute de spiritu. Indeque subdit, posse omnino Dæmonem taliter corpus assumptum temperare, vt prorsus sensum tactus fallat: *Cur*, inquit, *qui sensum principem, nempe visum, potest decipere, non queat tactum, sensum maximè terrestrem, & vilissimum, minimèq; spiritualem?* Cum Valquio sentit Caetan. 2. 2. q. 95. art. 3. signum illud, seu argumentum Christi de *palpate, & videte*, fuisse verissimum.

QVÆSTIO V.

Vtrum Angeli in corporibus assumptis exercere possint operationes vitales.

1 Nicio supponendum est fundamentum resolutiuū totius quæstionis: circa quod communiter conueniunt Philosophi, & Theologi; est autem id, quod *Actio vitalis est illa, quæ producitur, seu procedit à vita, seu à principio viuenti coniuncto, siue à toto coniuncto constante ex actu, & potentia, actu, inquam primo, & potentia, nempe à susceptio talis potentia, quemadmodum vnumquodque creatum constat ex actu, & potentia; materia, & forma, siue physica, vt viuentia corporea; siue metaphysica, vt Angelus, anima rationalis &c.* hinc verò fit, vt dum principia sūt viuentia, producere quoq; valeant operationes viuentis, seu vitales: ex opposito autem, non viuentia, producere nequibūt operationes vitales. At quia triplex reperitur vita, seu viuens, intellectiua, vegetatiua, & sensitua, iuxta diuisionem animarum, hinc operationes etiam vitales ad hoc triplex genus reducuntur, vitales intellectiua, vitales vegetatiua, & sensitua.

2 Incipiendo autem ordinatè ab intellectuua, cui associatur & volitiua, omne namque intellectiuum est volitiuum; dicendum, Angelum in corpore assumpto exercere posse operationes intelligendi, & volendi; patet, est Angelus intellectiuus; & volitiuus, ergo potest in corpore assumpto intelligere, & velle. Hic vero est addendum, quod licet intelligat in corpore, non tamen intelligit per corpus, ratio, quia cum non sit corporeus, non eget corpore ad intelligendum; id namq; competit homini, cuius intellectus, cum sit alligatus sensibus, (saltè pro statu isto) pender in intelligendo à sensibus, oportet enim intelligentem, phantasmata speculari, vnde per speciem, & phantasmata abstracta à sensibus, indè intelligit: Angelus autem non sic, sed per speciem siue sibi concreatas siue ab ipsis obiectis immediatè abstractas, non tamen mediante corpore, in quo est.

Angeli operatio vitalis intelligendi, volendi.

Intelligit in corpore assumpto, sed nõ pro corpore.

3 Accedendo inde ad potentias ceteras, quæritur de comestione, an in cor-

Comedere an possit.

in corpore assumpto possit comedere. Suarez lib. 4. cap. 38. Molina q. 51. ar. 3. Valent. ibid. pluresque recentiores, qui ex ipsis transcripserunt, inquit, Scotum in 2. d. 8. q. 1. asserere, quod Angeli in corpore assumpto verè comedant, rationemq; deducunt ex Scoto, quia comestio non est actio vitalis: at operationes, quas Angeli in corpore assumpto exercent, non sunt vitales, quia corpus non est viuum, ergo benè possunt comedere, cum comestio non sit actio vitalis, & talis fuit non actio vitalis Angelis penès Tobiam cap. 12. in hunc eundem sensù de Scoto descendit Vulp. de Ang. disp. 17. art. 4. miror tamè, vt tam apertè allucinati fuerint in sensu Scoti, quod demonstro, nam Scotus ibi comestionè considerat tripliciter, Primò est diuisio cibi, Secundò, prout est traiectio eius in stomachum; & Tertiò, quatenus est digestio, ac conuersio cibi: primis duobus modis, ac proindè, posse sic comedere Angelum: Tertiò autem modo negat, posse sic comedere, quia talis est actio vitalis: Verba autem eius sunt sub litera E. inquit, *Sed si loquamur de comestione, que præcedit nutritionem, illa non est, nisi diuisio cibi per motum localem maxillarum, & traiectio eius in ventrem, per motum localem, & tunc potest fieri exalatio, & resolutio in humores, vel elementa. & isti motus locales possunt fieri circa corpus virtute Angeli: hæc Scotus.* Notanda autem sunt verba illa, *Comestio, que præcedit nutritionem*: de hac autem, quatenus præcedit nutritionem, ait, non esse operationem vitalem: at doctrina hæc est verissima, & communis omnium, etenim molatio cibi, atq; traiectio fieri possunt etiam ab extrinsecò motore in cadauere, vt si quis in os cadaueri projiciat cibum, indè hinc indè exagitet maxillas eius, ac demum vi, & motu externo iniiciat per fauces in stomachum, operationes hæc non erunt vitales, cadauer namque non viuit, nec motus huius proueniunt ab ipso, virtute propria, sed ab extrinsecò projiciente, & iniiciente: ergo stat doctrina Scoti, vt operationes has antecedentes ad nutritionem possit præstare Angelus, meritòq; dixit, eas non esse

Suarez non capit Scotum

Comestio tripliciter sumpta

vitales. Quod autem Scotus indè dicat, istam esse veram comestionem, verèq; comedere, vnde quæso deducunt ex Scoto? non legi penès ipsum verba talia: ergo impossura est aperta: clarè namq; docet, in nutritione consistere veram comestionem: scilicet tunc comestionem esse veram, quando ordinatur ad nutritionem, quod si abstractat ab ea, ait, non esse actionem vitalem, & consequenter nec veram comestionem: quod apertè confirmatur ibidem paulò infra, dicens, *vel dico, quod erat comestio ordinata ad veram nutritionem.* loquitur autem de Christo, vnde eatenus comestionem appellat veram, quatenus ordinatur ad nutritionem. Insuper in Report. d. 8. q. vn. s. *sed apparet, loquendo de nobis, ait, Sed de nobis in comedendo, primò fit diuisio cibi, postea in ventrem trahitur, & ita est vera comestio; ideo concedo, quod Angelus potest per istud corpus cibum sumere, & postea in ventrem attrahere, & tunc post, per conuenientia media exhibita, exhalare illud per fumos, ita quod, non fit ibi conuersio.* Nota autem, quod cum dixit, *primò fit cibi diuisio, postea in ventrem trahitur, & ita est vera comestio*, non vult dicere, quod ista duo de se solis sufficiat ad veram comestionem, alias contradiceret sibi in loco nuper allato, sed hæc duo ordinat ad conuersionem in substantiam alibi, proptereaq; negat hæc in Angelo, quia in eo post hæc duo non fit conuersio, vt concludit, inquit, *ita quod non fit ibi conuersio.* Et denique ad omnem dubitationem in re hac, de Scoto, remouendam, sufficiat id, quod in sententijs in fin. *Ad tertium scribit, Ad tertium patet, quod nullus actus vegetatiua, vel cognitiua competit propriè Angeli in corpore: ex quo consequenter de comestione diceret, nõ esse propriam, & veram comestionem.* Hoc habito de Scoto, taliter quoque concludunt omnes, comestionem illam Angeli penès Tobiam, non fuisse veram, & propriam, deficienti principio viuenti ipsi corpori assumpto, non enim Angelus informabat, sed tanquam extrinsecus motor regebat, gestabat, mouebat; eò magis, quo non ordinabatur ad nutritionem: vim autem huius doctrinæ fundant in verbis eiusdem Angeli,

Scarii impostura ad Scotum.

Comedens Christus post resurrectione, an fuerit nutritus

Angeli, aiebat enim, *videbat vobis comedere*, loquutio vero per verbum *videor* est impropria, ergo impropria, & imperfectam denotat comestionem. Et ad hunc sensum trahendum est Alenfis, & quisquis sic loquens. Potest deniq; quæstio esse de solo nomine, & ita ait Aug. *lis est de solo nomine: 13. de Ciuit. Dei cap. 22.*

4. Nec in super præteribo vnum aliud, quod Suarez ibidem imponit etiam Scoto; ait namque, *Scotum docere; Christum dominum in manducatione facta post resurrectionem, conuertisse cibum in substantiam suam, verèq; fuisse inde denudè enutritum*: ob quod Scoti hæc, vt ait, & Durandi sententiam, esse temerariam, licetque in defensionem huius sententiæ asserat Nazianzenus quodam Dial. nihilominus respondet, inquit, *Verba Nazianzeni incerta sunt, & vix intelliguntur, Quidquid sit de Durando, de Scoto nunc est agendum, atque videndum, vtrum re vera ita senserit: In primis autem dico, Scotum nusquam docuisse, Christum ex tali comestione fuisse enutritum; Colligo Primum hoc, ex communi sensu Expositorum Scoti; quorum nullus id docuit ad mentem Scoti, sed solummodo responsum illam attulerunt, vt iacet in Scoto: dum autem textus ambiguus est, sensus expetendus est ex vnanimi consensu Interpretum; & Glossarum. Item, nedum vllus, quem viderim, ex Scortis, verè nec vllus quidem externus à Scholæ Schoti, quem legerim, in talem sensum traxit vnquam Scotum; præcipueq; de hoc agunt de eadem sanctissima Societate, Molina, Valentia, & Valquez, hi tamen ausi non sunt hoc impingere Scoto: Suarez autem eos perlegit, vt inde capere potuisset, solum ipsum esse singularem censorem, an dicam impostorem? huius singularis opinionis ad Scotum. Vt verò experiamur, qualis sit mens Scoti, dico, Scorum non docere de facto Christum, aut corpus alterum gloriosum, sicut ibi meminit, comedisse conuertèdo cibum in substantiam alibi, atque enutriendo seipsum, hoc quidem nunquam Suarez, aut quisquis alter lince, cernere poterit in Scoto, sed loquebatur, primò, ex natu-*

ra rei, nempe, nulla erat implicancia, vt potuisset cibus ille couerti in Christum, dato, quod Christi corpus non habuisset debitam quantitatem, imò tunc potuisset quoque, nedum engriri, sed etiam & augeri: idque ipsum docet vniversaliter de omni corpore glorioso, vt in super possit comedere, nutriri, & augeri per diuinam potentiam: Obijcit tamen sibi, vel tacitò Scotus, inde enim sequeretur, aliquid de corpore Christi, siue alterius Beati fore deperdendum, nutritio namque est reparatio deperditi: item in nutritione fit actio, & passio, quia *omne agens in agendo repaatur*, respondet tamen posse enutritionem, & augmentationem fieri absque tali deperditione, & repassione: ad quod argumentum aspexit etiam Suarez, actamen vel difficultate pressus non respondit; talis ergo est sensus Scoti, non vt loquatur de facto, sed ex suppositione, & ex natura rei: Asseram vera loca duo eiusdem Scoti, quorum alter alterum explicat: isquidem in 2. d. 8. q. 1. postquam concludit, comestionem, quatenus excludit nutritionem, non esse actionem vitalem, sic aduersus seipsum obijcit, inquit, *Et si dicas, si comestio non sit operatio vitalis, ergo non valet argumentum ad probandam veram Christi resurrectionem de comestione eius cum Discipulis suis, quod est contra Sanctos: Respondeo, ad probandum resurrectionem eius, sunt multa alia argumenta in Euangelio efficaciora isto, & ita cum alijs benè probat, & si non per se tantum. Vel dico, quod erat comestio ordinata ad veram nutritionem, quia non est inconueniens, quod corpus gloriosum, possit conuertere corpus non gloriosum in ipsum, sicut esse simul, potest cum corpore non glorioso: Nec propter hoc est corruptibile, quia potest aliud conuertere in se, possit enim Deus facere corpus gloriosum in minori quantitate, & illud augere per comestionem: nec tamen aliquid corrumpetur de nutrito, & aucto. Hæc habet Scotus in sententijs: In Reportatis verò 2. d. 8. q. 1. *S. dices secundum hoc, hæc eadem expressiùs declarat, & in fine eiusdem S. concludit inquit, Et sic posset Christus verè fuisse nutritus, & auctus ad debitam quantitatem esto, quod exisset de utero Virginis gloriosus. vbi**

Nutritio fieri potest absque passione, & deperditione.

Comestio Christi argumentum quale resus rectionis.

Corpus gloriosum potest nutriria & augeri.

sensus

senfus est hypoteticus, puta, dato, quod Christus natus fuisset, sicut anima, ira etiam & corpore gloriosus, dum quidem infans, & paruulus nasceretur, utique corpore adangeretur per veram nutritionem, at corpus illud ex hypotethesi si fuisset ab initio gloriosum, etiam gloriosum nutritum fuisset, & augmentatum; hoc tamen non contigit de facto, quia corpus fuit mortale, ergo Scotus loquitur facta suppositione. Dices Scotus, ait, illam comestionem fuisse ordinatam ad nutritionem, ergo fuit nutritus, de mente Scoti. Respond. fuisse ordinatam, quantum etiam de se, quia erat apta ad nutriendum, non tamen ait, quod nutritum de facto.

Non potest augeri.

5 Cõsulto quid dicendum de comestione, & nutritione, idem quoque asferendum venit de augmentatione, ut corpus tale minimè augmentetur: ratio, quia augmentatio est opus viuens; corpus illud non vivit, itè augmentatio est effectus verè comestionis, atque nutritionis, at non verè comedit, nisi apparenter, nec nutritur, igitur, nec augmentabitur.

De cibo comesto à Christo, & Angelo factum.

6 At quid fiet de cibo illo in veterum trajectio? Resp. Primò resoluti in vapores, exalationes, elementa, atque in materiam primam: & ita quoque contigit Christo Domino, cibis enim, quem sumpsit, exalavit; & conuersus fuit in præiacentem materiam. Dicendum Secundò, quod dato, quod cibus ille non resoluatur, nihilominus ex eo non fiet augmentatio corporis, sed fiet iuxta positio, seu appositio, vel additio eius ad corpus illud, hæc verò nõ dicunt augmentationem, sicut nec vitalem actionem; loquimur autem de Angelo comedente, non enim nutritur, nec augmentaretur corpus assumptum.

Loquutio an vera.

7 Circa loquutionem, nec verè loquitur, cum non sit operatio vitalis in tali corpore. Hincque loquutio Serpentis in Paradiso Terrestri ad Eam, Cur præcepit vobis Deus nequaquam moriemini &c. nõ fuit vera loquutio: nec similiter Asina loquendo ad Balaam, Cur me cõditis Num. 22. non enim habebant principium vitale ordinatum, & dispositum ad hanc operationem, plura namque requiruntur ad formationem

vocis ex Arist. in Locig. quibus tantè magna ex parte carebant ista: vnde de his ait D. Thom. videbantur quidem loqui, Non quia daret illis Dæmon, aut Angelus virtutem loquendi, sicut datur mutis per miraculũ, sed quia ipsemet per aliquem motum localem, sonum formabat literata, & articulata vocis similitudinè, & modum habentem. Hoc etiam modo loquuta, existimandum est, fuisse Idola, atque Gentilium simulacra, ut simulacrum fortunæ, Canem Simonis &c. insuper caput recisum, de quo Aristor. lib. 3. de Part. cap. 10. ait enim ibi de capite Sacerdotis Iouis præciso, & loquutione sua manifestante Cercydam, homicidam, ait, inquam, Fieri nõ potest, ut caput, præcisa arteria, & sine motu pulmonis loquatũ: nec apud Barbaros, qui capita, summa celeritate absciunt, tale quid, unquam euenisse accepimus. Ergo Dæmonis ope euenisse, id tribuendum est; vel imperio diuinæ Iustitiæ homicidam manifestantis ad punitiõnem. Sed Sanctis quoque aliquibus martyribus id ipsum refertur, loquuta fuisse ipsorum capita, at id virtute, & ope Angelorum sanctorum, formantiũ in aere tales voces: licet nonnulli dixerint, ipsosmet Martyres fuisse loquutos, supplente Deo vicem partium deseriarum in genere cause efficiendis. Est autem loquutio sonus in aere editus, cũ voluntate significandi; debitis instrumentis formatus: corpus assumptum, alioqui non viuũ, carensq; instrumentis requisitis, loqui non poterit, vocem tamen formabit Angelus assumens, ve Luca 1. dum dixit Angelus, Ave gratia plena: Audi Maria Virgo &c. loquutus est Angelus dicens, vt sepe in scripturis. Bruta autem non dicuntur loqui, sed sonũ edere: vel quid simile loquutioni humanæ proferre, vt Pithaci, pluresque aues.

Loquuntur nõ animalia

Quid de mulachris

Quid de mulachris

An capiti dissecta,

8. Refert vero Porphy. Apolloniũ Tyangũ, voces, & garritus auiũ etiam mète penetrasse, verèq; intellexisse, præsertim de Hirundine, quã cum audisset ad Hirundines alias viciniores, obstrepere, dixit inde Apollonius ad Sodales, garritus ille, atq; obstrepitus significat, quod Hirundo illa socijs annũciat, lumentum frumento onustũ, ante portã Urbis cecidisse, frumentũq; corruisse, quãsi

Anim loquelam caluisse Porphyra

quasi inuitans eos ad edendum, idemq; referunt de Mercurio Trimegisto, de quo & scripsisse aiunt, librum, cui titulus, De muta animalium loquela. hoc idem de Tirefia, & Melampo antiquitus fuit fabulatum: quod autem de Hirundine attulimus. Alij referunt de Passere, vt quia Hirundo frumento nõ vescitur. De his verò scribit Martin. lib. 2. cap. 19. inquit, Est necessarius, fateor affectus corporis, & appetitũ posse suis vocibus indicare, & horum notitiam possit diuturna obseruatione ab hominibus deprehendi: & posset Dæmon, qui hæc habet perspicillima, Magos ea docere: quod an velit facere, aut unquã fecerit, nescio, non est incredibile, ea fecisse.

Non audiunt Angeli in corporibus.

9 Quod si non loquuntur, ergo nec audiunt: eadem namq; militat ratio, cum operationes sint totius cõiuncti: licet autem consequentia non sit necessaria, surdi enim loquuntur, & non audiunt, nihilominus ex eodem principio colligitur impotentia ad audiendum, cum enim auditio sit operatio vitalis, ita sicut loqui non possunt, sic nec audire. Dices, Gabriel Angelus loquebatur ad Virginem, audiebatq; sermõnem, & responsa, atque interrogationẽ eius, dum dicebat, Quomodo fiet istud, quia virum non cognosco? sic de Angelo comite Tobig ob interrogationes multas, responsionesq; decarias tũm domi, tũm in itinere, inter eos: sicque de plurimis. Respond. Audire Angeli idem est, ac intelligere, ita Scot. quod namque nos sensu auditus percipimus, ille percipit intellectu: quo fit, vt corpus, in quo est nil Angelo referat per situm auditus, quem nullum habet, nobis autem auditus deseruit, sicut & ceteri sensus, vt indè intelligamus ratione subordinationis intellectus ad sensus, quã subordinatione carent Angeli, cũ sint puri spiritus, proptereaque dum Arist. aiebat, Omnis nostra cognitio ortũ habet à sensibus. Non loquitur de Angelis, quia caret sensu. Cum etiam dicitur, quod Angeli multa didicerunt ex prædicatione apostolica (atq; Paulus aiebat, prædicare vt innotescat etiã Angelis) Primò respond. nõ inde inferri, Angelos in assumptis sepe corporibus hæc munia obijisse, & Secũdò, vt iam diximus, nõ seũs, sed intellectu, ea percipisse,

Angeli audire quã sit.

10 Nec consimiliter vident: possunt quidem corporis assumpti oculos aperire, palpebras attolere, eas comprimere, & claudere: actamen non erit actio videndi vitalis. Possunt os aperire, & genas dilatare, vt videantur ridere, nõ tamen verè ridebunt, etenim risus fit mediante imaginatione, siue phantasia, atque delectatione circa rem nouam, & ludricam; at corpus non viuens, caret imaginatione, delectatione, & huiusmodi. Possunt insuper simulare tussim, inspirationem, atque respirationem, nihilominus hæc requirunt virtutem naturalem residentem in pulmone, hoc autem caret corpus fictitium.

An videant: rideant: inspirent: tussitent.

11 An verò moueri possit motu progressiuo corpus illud: de motu quidem simpliciter sumpto non est dubiũ, constitit enim, Angelum mouere posse & seipsum, & alia; At vtrum cauere possit in eo motum progressiuum, respondet D. Conau. in 2. d. 8. p. 1. art. 3. q. 2. posse, ratio, quia & si corpus illud non viuat, quia tamen motus progressiuus non est ab anima, vt informantem, sed vt mouente, hinc poterit moueri progressiuè. Scotus negat, aitque, Motum localem potest causare in corpore assumpto, & ita, motum, qui videtur progressiuus. nota ly videtur vnde motum talem esse progressiuũ, solummodò in apparentia, non ex natura rei, quia progressio postulat principium viuens. Et confirmatur ex D. Tho. opusc. 43. ar. 5. vbi ait, ad motũ animalis triplex potentia concurrat, quãdam per modum dirigentis, & hæc est phantasia, & aestimatiua, quibus appetitui ostenditur quid prosequendum sit, quidquid fugiendum: quãdam per modũ imperantis, vt voluntas, seu appetitus, vna cum concupiscibili, ad assequendum, & irascibili ad fugiendum: & quãdam per modũ exequentis, hæc autem est virtus exterior dispersa in musculis, lacertis, & neruis: at omnia hæc indicant principium vitæ, à quo, vt sic, promanant. Et denique Arist. lib. de animal. mot. cap. 4. ait, Animal quod appetit, illud statim facit; indèq; Bibendum mihi concupiscencia dicit; hoc autem esse potabile sensus dixit, aut imaginatio, aut intellectus, mox bibit. Sic igitur ad motum, &

Angelus corpus assumptum an mouere possit motu progressiuo.

Ad motum Animalis multiplex potentia concurrat.

ad operationem animalia impelluntur, existente quidem ultima causa illius motu appetitu. at deest talis appetitus in corpore aereo &c. Dices, sufficit, vt Angelus viuatur, ad hoc vt motu progressiuo queat moueri corpus. Obiectio hæc non magis militat contra motum progressiuum, quam contra operationes recëditas, & recëntendas. Respondetur autem, non sufficere, quia non est ibi vt forma informans, & dans esse animatum, & viuum; sed vt assistens, & mouens: Exemplores illustretur, ex motu desumpto ex ista descriptione, manus namque mouet calamum, & ipsa met manus mouetur: at ex differenti principio promanat talis vterque motus, namque manus manat ab anima informante ipsam manum: at motus calami promanat à manu nõ quidem informante, sed solum mouente calamum: ex primo autem fit, vt motus manus in ipsa receptus sit operatio vitalis, sitque motus animalis, at motus calami, licet originatiue, quatenus productus à manu, fit vitalis, tamen quia non est productus à calamo, hinc ratione eius non erit vitalis: insuper scriptio hæc, vt promanat à manu, est actio vitalis, vt autem à baculo non est vitalis: Dices, scriptio permanat ab anima, tanquam à radice, & à manu, tanquam ab instrumento, actamen vtrinque est vitalis, ergo erit quoque vitalis, vt promanat ab instrumento calami: concessio antecedenti, negatur conseq. quia manus est instrumentum viuens, calamus non viuens: cum

ergo Angelus non informet corpus, non poterit motus talis esse verè progressiuus, nisi apparenter, & ad hunc sensum trahitur D. Bonau. Dices, Angelus poterit mouere modo pedem vnum, modo alterum: nunc tibiam vnam, nunc alteram organicè: at motus organicus est motus progressiuus. Resp. concedendo suppositum, & negando minorem vniuersaliter sumptam, tunc namque organicus erit progressiuus, cum manabit à toto coniuncto; seu à principio viuenti coniuncto per informationem: non autem sic ibi: poterit ergo organicè, & inorganicè ipsu monere, at nõ motu progressiuo: & ita intelligenda venit scriptura Genes. 3. quod Deus ambulabat ad auram post meridiem; & cap. 18. vbi de Angelis Abraham dicitur, Abraham simul egrediebatur, deducens eos: erat autem ambulatio, siue egressio, siue motus progressiuus, materialis tantum, non formalis, in ratione progressiuo, maxime sustinendo in loco primo, Angelum sustinuisse personam Dei, Deus enim est immobilis, quamuis, & si de ipso personaliter dicatur, non desint expositiones remouentes hanc imperfectionem mobilitatis à Deo; sustinendo tamen apparitiones fuisse impersonales, de quo tract. 2. de Trinit. disp. 5. q. 2. ipse Angelus ambulando, & progrediendo, sic vt diximus, formabat motum progressiuum.

Dicendum remanet de Generatione, an possint generare, at de hoc insequentibus.

Q V Æ S T I O VI.

An sint in rerum natura Dæmones incubi!

Homines quosdam equiuocè genitos fabulantur Poetæ.

Homines plures, via alia, quam vniuoca, vtputa ex parentibus alterius speciei, enatos aliquando fuisse, fabulantur Poetæ: atq; hinc, Pásphe, & Europam Tauri concubitu admisisse; lędam Cygni: Alcmenam Amphytrionis; Danai aurei impluuij: Semiramidem Equi:

Romulum diuino congressu à sua matre progenitum, ex Liu. l. 1. ab Vrbe Cond. Acciam sororẽ Cæsaris, ex consortio Apollinis, sub specie Draconis Augustum peperisse; referent Dion. lib. 45. Neronem ex angue conceptu; Hunnos ex Arlunis strigibus Gothicis natos: ex ceteris vero Alexandrum, & Olim,

Alexander cornutus effingi voluit.

Olimpia cũ congressu Draconis procreatum: ad quod insuper addit Clem. Alex. lib. 1. Strom. inquiring, *Volebat Alexander videri filius Ammonis, & cornutus effingi à Statuarijs.* de quo infra.

2 His accedunt, quos Semideos ijdem fabulabantur, veluti Heroes ex Dijs genitos; Inter cætera autem Plutar. lib. de Homero, ait, *Aristoteles tertio de Poetica scribit, in Insula Ios, quo tempore Neleus Codri filius Colonis in Ioniam dudenda præfuit, puellam indignam à Genio quodam ex eorum numero, qui cũ Musis Choros ducunt, compressam, peperisse Homerum.* Item August. lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 23. ait, *Celeberrima fama est, multiq; se expertos, vel ab eis, qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audisse affirmant, Syluanos, & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos extitisse mulieribus, & earum appetisse, ac peregrisse concubitu; quosdam Dæmones, quos Galli drufos nuncupant, hanc assidue immunditiam, & tentare, & efficere, plures, talesque asseuerant, vt hoc negare, impudẽtia videatur.* Contestatur hoc idem D. Antonius Abbas, de quo Hieronymus scribit, quod cum ad vi-

Faunis Satyres Semidei.

sendum Paulum, Heremitarum Patrem, progredere, incidit in homunculum quendam, hispido corpore, cornuta fronte, aduncis naribus, pedibusque caprinis, & interrogans ab eo, qui nam esset, responsum accepit loquentis; *Mortalis ego sum, & vnus ex accolis heremi, quos Varios delusa Gentilitas, Faunos, Satyresque, & incubos vocans colit.* Potnit autem generari, ex seminibus diuersarum specierum. Ne vero putetur fabula, subiungit idem in vita Pauli, *Hoc ne cuiquam, ob incredulitatem, scrupulum moueat, sub Rege Constantino, vniuerso Mundo teste, defenditur; nam Alexandriam huiusmodi homo viuus perductus, magnum spectaculũ Populo præbuit, & postea cadaver exanime, ne calore astatis dissiparetur, sale infuso, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est.* Idor. lib. 8. Orig. inquit, *Quem vulgò incubonẽ vocant, hunc Romani faunum ficarium dicunt, ad quẽ Horatius,*

Faune Nympharum fugientium amator.

3 Exortos ex his incubis Dæmo-

nibus, appellabat antiquitas Semideos, quales existimabat recëntos, atque Hercules Sarpedones, Aeneas, pluresque: Inter eos autem liceat connumerare impium Lutherum: de eo namq; fertur, quod cum Marer sua in balneo quodam elaboraret, continuo ab incubo Dæmone compressa, ibidem cõcepit Lutherum: nec tamen Lutherus id negabat. Referunt Serrar. in Tob. cap. 6. q. 4. fol. 67. & Fontan. in histor. sacr. atq; Sylius in libris Lypsiæ editis. Referunt & de Merlino, concubitu pariter Dæmonis procreato: de Corotone Dæmone, cum mulieribus se commiscente, liberis inde natis, eosq; nasci præsertim bicornes, vt vel hinc ostentare voluerit Alexander recëntus, se filium Dei esse, ac propterea statuum eius fore bitornem, seu bicornutam, efformandam. Iapones Xacacam suam sic nasci tradunt: ac deniq; hæc antiqua, & cœca Gentilitas credit de suis falsis Dijs, cũ stupora, adulteria, atque infanda plurima de Ioue, deque cæteris putauit, natos inde ex concubitu Nympharum, aliarumque feminarum, Heroas, & quos appellabat Semideos.

4 Dari Dæmones incubos, præter recënta, (semotis tamen fabulis Poetarum) sistendo tamen in authentica, relatione Asgustini, Hieronymi, Isidori, ac cæterorum, comprobatur amplius ex dicendis. Et quidem Isid. 13. habetur, *Ibi habitabunt Struthiones, & pilosi habitabunt in loco; vbi Glosa ait, Pilosi sunt syluestres homines hispidi, qui Incubones, vel Satyri, vel Genera Dæmoniorũ sunt.* Hoc insuper significat Innoc. 8. & habetur cap. Episcopus 26. q. 5. inquiring, *Non sine ingenti animi molestia ad nostrum peruenit auditum, complures vtriusque sexus personas, propria salutis immemores, & à fide deuiantes, Dæmonibus incubis, & succubis abuti.* Vltra vetò exempla allata accedit factum relatum à D. Bernard. vt patet in eius vita lib. 2. cap. 6. & penes Lyrinen. in Spec. Nat. lib. 2. cap. 127. ad cuius conspectũ accessit mulier quædam, cum qua Dæmon annis septem in proprio lecto cubauit: quam indè liberavit à nefario spiritu ipsemet Bernardus. Refert aliud Nider in formic. cap. 9. de Dæmone al-

Lutherus Dæmone matrem incubante cõceptus.

Merlinus insuper. Filij Corotonis Dæmonis bicornes.

Dæmones incubi & succubi.

tero, qui ad instar meretricis vniuersim succumbebat: atque ex nefario concubitu, siue succubitu, mercedem plurimam conquirens, cum tandem de hoc coram Curfore quodam, quem ad suas illecebras adducere non potuerat, gloriaretur, protinus, sicut fumus euauit. Adiunt & plura penes mox recensendos: Demū dari Dæmones tales, taliter testatur Augustinus relatus, vt concludat, inquit, *Hoc negare, impudentia est.* Addit Syluest. lib. 2. de Stri-

gim. cap. 4. p. 2. dicens, *Dæmones inebriatos, id est, in forma viri cum mulieribus coeuntes, & succubos, id est, viris se in forma suppositis mulieris exhibentes, esse, negantes, catholicis non loquantur.* & Maleus Malefic. par. 1. q. 3. inquit, *In tantū esse catholicum, quod eius oppositum asserere, est, nedum dictis Sanctorum, sed & traditioni Sacre Scripturæ contrariū.* Authores plurimi referuntur quæst. seq. est namque, quoad hoc, idem, vtriusque quæstionis intentum.

QVÆSTIO VII.

Vtrum Dæmones incubi possint generare.

SVb duplici titulo quæstio agitari potest: Primò, vtrum Dæmones possint generare: Secundò, vtrum ex congressu Dæmonū cum mulieribus; asportato aliundè ad matricem semine, possit proles procreari. Primus sensus ab vniuersis exploditur, tum Catholicis, tum Hæreticis, fundamenta allata sunt supra; etenim generatio est operatio agētis corporei, Dæmon est spiritus: semen non emittunt spiritus. Generatio est operatio vniuoca, ergo proles genita erit vniuoca Dæmoni generanti: at spiritus, & corpus non sunt eiusdem speciei, oportet igitur prolem, alioqui corpoream, per semen corporeū genitam, esse non corpoream, sed spiritualem, & spiritū, sicut spiritus est Dæmon. Dices, retinere rationem corporei ex parte matris, quæ mulier est, & de humana specie, vnde hinc quoque proles esset vniuoca, eiusdemque rationis cum Parente. Contra, ergo ex parte altera erit spiritualis, eiusdemque rationis cum Dæmone. Probatur conseq. homo cōstat ex anima, quæ est spiritus, & corpore: corpus haberet talis proles à matre corporea, ergo animam haberet à Dæmone, effectus; anima rationalis eiusdem rationis cum Dæmone, eiusdemque naturæ vniuocæ; at quorsum hæc deliria? In hoc igitur non stat difficultas. Stat verò in secundo sensu, idemque quaritur

vtrum Dæmon possit semen à viro effusum, siue in somno, siue in vigilia, transportare ad matricem alicuius mulieris, ipso eam incubante, indeque nasci prolem veram, & humanam:

2. Qua in re, vltra hæreticos, negāt aliqui, vt Ioann. Bapt. à Porta recensitus, Cardanus allatus, Ponrinib. tract. de lam. Viricus lib. de Phytom. Nicol. Remig. lib. 1. Demonol. cap. 6. pluresque fieri posse, vt indè nascatur proles. Circa hoc etiam Contimbric. lib. 2. gener. & corrupt. q. 10. art. 3. videntur ambigere, dum aiunt, *Nam ad generationem humanam, semen aliundè assumptum, ita accommodare valeant Dæmones, vt proles concipiatur, ambiguum est: idque fieri posse negant nonnulli ex Schola Medicorum.* Inclinat quoque Perer. lib. 8. in Genes. cap. 6. disp. 3. num. 74. inquit, *Ingenuè fateor, me olim de ea re multum dubitasse, & nunc vehementer ambigere.* Sententiæ huius fuit olim Plutarc. in Muma Pomp. atque Plato in Symposio: Seneca in Herc. inquit, *Mortale Cælo non potest iungi genus, cui consonat Apuleius de Deo Socratis, dicēs: Nullus Deus miscetur haminibus.* Quod si id testatum reperitur, ad morum potius, virtutumque, assequendarum institutū id referendum sit inquit Plutarcus, *Nunquam enim Di, vel Genij humane forma congressu delectati sunt.* Ex Patribus autem accedunt Chrostom. homil. 22.

Negātes ex semine à dæmone asportato posse fieri generationem,

Strige consistuntur ex congressu cū Dæmone ex periri horrorem, dolo rem, & frigidū semen.

Dæmones incubi an possint generare.

mil. 22. in Genes. & Cassian. collat. 8. cap. 21.

3. Fundamenta verò hæc sunt: Primò, ex diuersis specie non potest nasci homo, quia generatio, seu productio eius debet esse omnino vniuoca, non enim homo potest æquiuocè produci: Dæmon, & homo, seu mulier distinguuntur specie, ergo ex ipsis non potest nasci homo. Secundò sequeretur, Dæmonem fore patrem talis proles, natumque; appellandum verè filium Diaboli. Dum namque Christus Pharisæis aiebat, *Vos ex patre Diabolo estis.* non loquebatur de filiatione naturali per veram generationem, sed de filiatione morali per imitationem, imitando Diabolū: at in hoc casu proles talis appellanda veniret filia Diaboli per realem generationem. Tertio, si id possent Dæmones, vtique frequentissimè præstarent, at casu hi per pauci recensentur, vel potius non sunt veri. Quarto, generatio est operatio vitalis anima vegetatiuæ, caret Dæmon anima vegetante, & sentiente, ait autem Arist. lib. 2. de gener. anim. cap. 2. *Generationis gratia est mas, & femina in rebus natura:* Vnde desumitur argumentum, querendo, Dæmon est ne mas, an femina, profecto differentia talis non reperitur in Dæmonibus, ergo quaque versus nequibunt generare. Quintò, sequeretur, quod post corpusculi organizationem, animam illam vel infunderet, & crearet Deus; vel crearet, & infunderet Dæmon: non secundum, cum creare non possit: nec primum, quia concurreret Deus ad tam magnū flagitium. Sextò Sagæ ipsæ in confessione testatæ sunt, semen à Dæmonibus receptum, & in ipsis transfusum, esse frigidum, & potius causare horrorem, quam voluptatem; item quod ex eorum congressu nullam experiatur voluptatem, quia potius summum percipere dolorem. Septimò, semen eo ipso, ac est excisum, deperdere spiritum, & calorem; magis id contingit in tanta mora asportationis de viro in mulierem: licet autem breui tempore agere id valeat Dæmon, nihilominus non poterit, eò tunc virtutem eius taliter conseruare, vt validum sit ad generationem; inquit enim Arist. 2. de gener.

an. cap. 3. *Dissoluitur, versumque in spiritum euanescit, cum naturam humidam, aquasomque habeat.* Octauò, si possunt generare in cubando, poterunt quoque succubando, at id omnino fallum. Nonò, fabulosum est, quod aiunt de muliere grauidata in balneo. ex semine in aquis deciso, & à matrice attractum, quia spiritus deperduntur.

4. Opposita tamen sententia conijssimè recipitur, vnde primò dicimus, posse Dæmonem, semen aliundè asportare ad mulieris matricem, indeque debito tempore, scgum formari, & partū. Hæc sit prima pars conclusionis: Altera est, habere Dæmonem scientiam tantam, tantamque; virtutem, vt sciat, & possit conseruare semen illud in sua naturali facultate, saltem breui tempore, ne euanescat: scit namque, & potest applicare actiua passiuus. Pars Tertia est, quod proles illa non dicetur partus, aut filius Diaboli, sed viri, & mulieris: viri quidem illius, à quo semen desumpsit: & mulieris illius, quæ in se semen recepit, concepit, & peperit. Quarta, vt Diabolus in hoc casu se habeat solummodo tanquam motor, asportator, & applicator seminis, non autem tanquam decisor, non enim spiritus decidit semen: & Quinta, quocunque modo Dæmon se habeat, hic, siue quocunque actio sibi in hoc casu contingit, id sibi contingere per accidens, dicendū est, non per se, vnde appellabitur causa per accidens, non per se, talis conceptionis, generationis, partus, & huiusmodi, ratio, quia nihil ponit de suo, nisi motum, asportationem, conseruationem seminis, atque eiusdem infusionem in matricem, cum verò semen tale non producat, nec decidat ipse, nequaquam conceptionis, generationis, atque partus dicendus erit sine pater, sine causa ipse, explicationes assertionis deseruiunt pro ipsius probatione. Accedit autem indè experientia ex allatis exemplis quæst. præced. ergo ita esse, concludendū, vt nil amplius oporteat immorari. Authores hoc ipsū docentes sunt D. Thom. in 2. d. 3. q. 1. art. 4. D. Bonau. ead. d. p. 3. q. 1. Scot. ibid. q. 1. qui addit, inquit, *Hoc attribuitur, non quidem Angelo bono, quia absit, quod talibus vilius se immisceat, sed Dæmoni &c.* Item

Dæmon potest semen ad matricem asportare.

Partus non diceretur filius Dæmonis.

Semen scit, & potest Dæmon conseruare in sua naturali facultate.

Richar. Dur. Agid. Gabr. cæterique recentiores, sicut cum Magistro in 2. d. 8. finè ad q. 5. art. 3. i. par. D. Thom. Item Alph. de Castro l. 1. de iust. hæret. pun. cap. 16. Victoria Relect. de Mag. Sylu. loc. cit. Abulens. in cap. 6. Exod. q. 12. Xist. Senens. l. 5. Bibl. annot. 73. Authoresq; librorum aduersus Strigas, Maleficas, præcipuè Malleus Malefic. &c. Theologus autem accedunt Valles. de Sacr. Phil. cap. 8. Codronch. lib. 3. de morbis venefic. cap. 10.

5 Hæc sic procedunt, loquendo de Dæmone incubo: at quæres, numquid fieri quoque poterunt, Dæmone succubo, simulante v. g. corpus mulieris, & succubat viro, in eam seminanti, vtrū conceptio inde fieri poterit, & generatio, partus? nequaquam poterit quidem succumbere, semenq; suscipere, at concipere non poterit, ratio, quia ad generationem ex parte matris non sufficit feminis susceptio, sed requiritur corpus viuum, organicum, aptumq; ad concipiendam prolem, fouendam, nutriendam, pariendâ, & huiusmodi, quæ tamen præstare non poterit corpus nõ viuum, sed formatum à Dæmone, vel cadauer exanime.

6 Dices, contigisse ferè recentiti, vt Vier. 2. de prætig. cap. 46. Alijque, ex succubo Dæmone natos pueros: vt ex muliere quadam reperta in mari, nusquam tamen loquente, indeq; in uxorem ductâ, ac sobole, ex ea recepta, deque plurimis succumbentibus viro, & peperisse. Sed respondendum, totū id fuisse illusionem Dæmonis; etenim illa compulsâ tandem loqui, euanuit, tandemq; puerum, quem peperisse videbatur, eripuit. Item dicendum, vel partus illos fuisse supposititios, vel fictitios; si namque fuerunt veri infantes, poterat Dæmon a iundè furripere, sibi supponere, vt partus eius apparent: si verò tales non fuerint, vtique fraus, & lusus Læmonis est. Non longè sunt, quæ de Iphigenia, & Diomede, August. refert lib. 18. & cap. 18. de Ciui. Dei, vt pro illa, Cerua, & pro hoc aues suppositæ enarrantur.

7 Dum verò Dæmon operi huic iucumbit, vt semen à viro excipiat, & transferat in locum aptum generationi, sequitur, vt tale, ac tantum semen,

Filios ex succubo dæmone supposititios, & ilustuos.

Quale, & quantum semen Dæmon excipit.

accipiat, quale, & quantum fuerit necessarium ad nefaria sua complenda: quapropter poterit semen recipere, vel hominis alioqui debilis complexionis, vt infirma, vel minus firma fit valerudo fetus concipiendi: vel viri robustioris, vt robustior proles euadat: vel quoque si velit, partum gigni giganteum, assumere poterit semen crassissimum, spiritibus affluens, ac seri expertis: idque ex viris robustissimis, proceraq; stature; seligendo quoque mulierem, consimilis temperamenti, & stature, vt inde facile pari possint Gigantes: ita Valles. cap. 8. l. 2. de Sacr. Phil. quidquid negauerint Lorina in lib. Sap. cap. 14. & Perer. in psalm. 18. Sententiam autè nostram docuit prius D. Thom. de pot. q. 6. art. 8. ad 7. dum ait, *Possibile est, quod per talem modum homines fortiores generentur, & maiores, quia Dæmones volentes, in his effectibus mirabiles vident, obseruando determinatum situm stellarum, & viri, & mulieris dispositionem, possunt ad hoc cooperari, & præcipuè si semina, quibus viuunt, sicut instrumentis, per talem usum, aliquod augmentum virtutis consequantur.* Dari autem Gigantes supponimus ex disp. 1. q. 7. quod vero de Gigantibus dicimus, id ipsum asserimus de oppositis Pigmæis, atque Pumilionibus: si namque viros seligant huiusmodi, semenq; excipiant tenuè, paruâq; virtutis, adaptando infu-per, & semellam huiuscemodi conditionis, orientur indè Pigmæi, & Pumiliones.

8 Denique obseruandum, non Angelos bonos, sed malos huiuscemodi nefarijs operâ nauare, vt ex Scoto tradidimus, quod Diuus etiam Thomas docuit art. 8. ad 5. Et inter malos non omnes, sed inferiores, & infimos his vacare, ita namque obseruauit Malleus Malef. part. 1. q. 4. inquiens, *Hæ spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secluduntur.* Ratio etiam esse potest, quia vnusquisque ad singulare genus tentationis singulariter à Lucifero destinatur, vnde villiora villioribus committuntur pro diuersitate naturæ, vt aliter de ambitione tentet, alter de auaritia, de gula alter, de ira, deque cæteris singuli, qui ad tentandum destinantur, ac de-

Angeli boni non se his immiscunt.

Obscenis dæmones inferiores incumbunt.

Singulis vitijs singula dæmones incumbunt.

Potest, & scit conseruare spiritus feminis ne euanescent.

ac demum alter de obscenis, & ad hæc patranda facinora, vnde Cassianus aiebat, *Vnicuique vitio certos spiritus incubare: nec omnes Dæmones vniuersis hominibus inferre passionem.* Verum est tamen mutuo se iniicè adiuuare, vt fortius aggrediantur, atque conentur magis ad victoriam.

9 Ad opposita autem respondendo, ad Primum, Secundum, & Quartū respõsio habetur ex declaratione conclusionis. ita quoque ex eadem doctrina responderetur ad Nonum, quia possunt saltem breui tempore conseruare spiritus, ne euanescent. ita etiam responderetur ad Septimum.

10 Ad Quintum, Deus infundit animam illam, nõ Dæmon: Ad inconueniens, respõdetur, quod sicut Deus, veluti causa vniuersalis concurret cum,

omnibus, etiam permittendo alia mala, peccata, aliaq; facinora, ita & permittere poterit hæc: quæ quatenus mala, ratione deformitatis pro formali sunt ab eo permissiue; ratione subtrati, & materialis effectiue, concurrente cum causa secunda.

11 Ad Sextum, vel id euenit, quia Dæmon nolit delectamenta illa præbere, cum tamen possit, si velit: vel Secundo, ita permittente Deo, vt magis abhorreant Malefici, & Strigæ nefaria ista, dum in eis non delectationem sentiunt, sed dolorem: vel vt in ipso met facinore experiri incipiant dolores, quibus maiores eis præparantur in Inferno.

12 Ad Octauum, iam ratio fuit allata, cur incubando possint, non autem succubando.

Strigæ succumbendo Dæmonijs cur nõ oblectentur, sed horreant, & doleant.

Finis Secunda Disputationis.

DISPUTATIO III.

De distinctione Angelorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum omnes Angeli sint vnius naturæ, an vero inter eos reperiatur distinctio specifica.

Solutionem
nescire fate-
tur Aug.

DE vnitæte, vel pluri-
ficatione specifica
Angelorum magis
conuenit inter Scho-
lasticos, quam inter
Patres: siquidem di-
stinctione admittunt ferè omnes Scho-
lastici, pauci enim exciperentur: Patres
verò per plures negant, vel dubij remanent.
Et quidem ait Aug. in Enchirid. cap. 58. & ad Oros. cap. 11. *Huius dubij solutionem nescire, si omnes Angeli inter se differant essentialiter, vel solum personaliter. idè inquit Bernard. & Damasc. Ex alio, verò, capite distinctionem negant, Basil. l. 3. contra Eunom. inquit, Angeli omnes sicut appellatione vnius, ita eiusdem sunt naturæ inter se. Nyssen. cap. 17. de Opif. mun. Ad infinita propè millia; Nempè indiuidua, sic esse diffusos, ut ex vna natura, & multi esse numero possint. Anselm. l. 2. cur Deus ho. c. 21. Angelos esse eiusdem naturæ, licet nõ sint eiusdem generis, sicut homines. Atque idem Damasc. l. 2. de fid. cap. 3. licet dubius primo loco extiterit; nihilominus indè subdit, Vniuscuiusque speciei vna est natura, & omnium Angelorum vna est natura. lde de decr. & plac. c. 1.*

2. Quicquid tamen sit de opinionibus antiquorum, id tamen dicimus, Primò possibilem esse distinctionem specificam Angelorum, possibilemque eorum specificam multiplicationem tuerentur eam communiter nedum Scotistæ, verum & Thomistæ; discrepant enim solummodo in multiplicatione indiuiduali sub eadem specie, vt suo loco. Prob. Primò, Patres, qui dubij de hoc fuerunt, vt August. & Damasc. licet de facto ita esse dubitauerint, asserunt nihilominus apertè eam esse pos-

sibilem; ratio, quia qui de opinione aliqua dubitat, censet vtique eam esse possibilem, vel non impossibilem: ergo in primis possibilem est multiplicationem in sententia dubitantium, de ea. Probatur Secundo ex parte Patrum negantium; siquidem iam de facto multiplicationem negant: vtrum verò negauerint possibilitatem contrariam, id non constat ex ipsis; igitur saltim negatiuè deciditur quæstio ex ipsis, non contrariè: nempè non apertè contrariantur possibilitati specificæ multiplicationis, sed nihil de ea decidunt hæc de Patribus.

3. Secundo dicimus, nedum possibile id esse, sed valdè consentaneum rationi fore, asserere ita de facto aduenisse, vt verè stet in Angelis multiplicatio specierum. est Scholasticorum communis; Diuus enim Thom. de facto multiplicationem specificam admittit, licet neget indiuidualem: Scotus vtramq; de facto multiplicationem ad stipulatur, & specificam, & indiuidualem, vt infra. Item ex fundamento alio elicimus, quæri enim potest, vtrum de facto creauerit Deus supremam naturam possibilem creari: negat id Scot. 3. d. 13. q. 2. in respons. ad argum. licet namque concedat, creatam iam summam gratiã in Christo; dubitat tamen fuisse creatam adhuc summam naturam possibilem creari. quo stante, arguitur, iam de facto, non datur summa natura creata, ergo datur multiplicatio specifica in Angelis. Consequens sequitur saltim de possibili: dato namque quod de facto omnes Angeli eiusdè sint speciei, nihilominus, cum possibile esset, dari superiorem, supremamque naturam, daretur vtique multiplicatio, & distinctio specifica. Confirmatur, talis enim

Consentaneum est de facto ita aduenisse D. Th. Scot.

Non datur de facto summa natura creata sicut datur summa gratia ex Scot.

summa

Vtrum omnes Angeli sint vnius naturæ specifica. 73

summa natura non esset, nisi in genere entis spiritualis, & intellectualis, cuiusmodi sunt Angeli, si ergò posset dari summa natura, ea quidem esset in genere talis naturæ spiritualis, & intellectualis, atque ita dum esset cæteris Angelis superior, videretur esse alterius speciei. Ratio hæc est valdè apparatus; nihilominus eludi posset, dicendo talè summam naturam fore alterius generis à natura angelica: quapropter eum differret genere, non essent sub eodem genere differetes speciei; quæstio namque non est de distinctioe specifica, & generica, sed de distinctioe specifica sub eodem genere. Sed contra arguitur, quandoquidem natura illa esset eiusdem generis, & prob. omnis natura intellectualis creata comprehenditur sub eodem genere, patet id, de omnibus Angelis, qui omnes in sententia omnium, sunt eiusdem generis: Angelus item, & rationalis anima sunt eiusdem generis, tum ratione spiritualitatis, tum intellectuuitatis, quãuis aliunde differant, sed natura illa summa creabilis esset quoque spiritualis, & intellectualis, ergo essent eiusdem generis: prob. min. supremam naturæ gradus, est gradus spiritualitatis, & intellectuuitatis; adeò enim hoc verum est, vt Deus, ipse sit talis spiritualis, & intellectualis naturæ; at natura illa non esset minoris conditionis cæteris speciebus, quia esset perfectior cunctis, ideoque appellaretur summa creata, ergo essent omnes eiusdè generis, & per consequens daretur sub eodem genere multiplicatio specifica in eis.

4. Probatur insuper aliunde principale intentum, & confirmatur ratio præcedens: Vniuersa natura angelica differenti & vario modo participat naturam intellectualem etiam in essentialibus specificis: ergo datur multiplicatio specifica. Prob. anteced. natura intellectualis diuersimodè specificè participatur, ita ut multiplicetur specificè, ergò multiplicabitur quoque; quatenus contracta ad angelicam naturam: assumptum patet de Angelo, & anima rationali, quæ non sunt eiusdè speciei, & in eis multiplicatur species naturæ intellectualis: cur ergo est vt eadem intellectualis natura non possit multi-

plicari in iisdem Angelis; nec enim videtur maior ratio, cur implicet multiplicatio in Angelis intra latitudinem naturæ angelicæ, non verò implicet in ordine ad Angelum, & animam intra naturæ limites intellectualis. Rursus implicatio vtique esset, si v. g. tota intellectualis natura participata esset ab vnica, atque totali specie angelica, non enim remaneret aliquid participandum ab alijs: talis verò participatio non reperitur. Prob. natura intellectualis non participatur, neque imbibitur totalitèr ab anima rationali, quin potius vna cū anima participat, de ea etiam natura angelica: ergo nec censendum adeò totalitèr imbibitur ab vnica specie totali omnium Angelorum, vt non possit diuidi in plures species. Confirmatur, natura angelica est finita, ergo participat modo finito naturam intellectualem: ergo non totalitèr. Item quæ ratione aduenit, vt diuina natura non participetur à pluribus Dijs, sed vno tota, & totalitèr comprehendatur, & includatur Deo? indè quidem, quoniã ea infinita est, & infinitè, modoque infinito participat, & cõplectitur ipsã Deitatem Deus, vnde nõ habet latitudinè specificam graduum, vt diuidi, & participari possit à pluribus Dijs. At angelica natura finita est, quò fit, vt Angelus finitus in entitate, finitus quoque sit in participatione specifica naturæ, ita vt nec totam imbibat, sed ex parte comprehendens, relinquat aliquid participandum à cæteris angelicis suppositis.

5. Præterea receperunt ab initio creationis Angeli gratiam non æqualem, sed inæqualem, id verò non iuxta mensuram meritum, quæ in primo creationis momento non erant; sed iuxta proportionem naturæ, nobiliori enim nobiliora, in inferiori verò inferiora incrementa, & dona gratiæ collata fuere, vt vniuersi Theologi docent, de quo suo loco: cum ergò constet diuersimodè gratiam recepisse, cõstare quoque poterit diuersos creatos fuisse in specie, & natura. Rursus dari perfectionis gradus maiores, & minores inter eos constat, variæ enim sunt Hierarchiæ, eoque distinctæ iuxta maiore, minoremque excellentiam naturæ. In-

Angeli gratia ab initio iuxta proportionem naturæ

super de Lucifero tantopere comendatur eius eminentia, excellentia, dotes, penes. Ezech. 28. Datur in istmet Angelis quod superioris, & inferioris; illuminantis & illuminabilis: eorum qui spiritibus, eorumque, qui raris mictuntur, vel nusquam ad extra, de quo infra: at hæc, & similia non cogit nos ad stipulati in his accidentem, solummodò distinctionem, vel ratione muneris, & officij, vel ratione nobilioris accidentium, quin potius probabilis videtur iudicandam, quaque fore distinctione essentialem specificam naturarum.

Multiplicatio specierum materialia subiecta in magno sumeto.

6. Insuper ex eo, quod in hoc mundo sublunari corporeo aduenit, id contemplatur; etenim multiplicat Deus tum in genere aquatiliu, tum volatiliu, tum quadrupedum, species tot, & sc. tot, vt ignoretur numerus, multiplicentur quoque ipsa vegetabilia, adeo vt quis nesciat species eorū enarrare; plurificantur species metallorū, ac lapidum: cur autē est, vt ne gemus multiplicasse quoque Deum species Angelorum? Item specierum multiplicat. o quam maximè exornat Vniuersū, pulcherrimus namque apparet Orbis ex multiplicatione tot specierum: pulchriorque, ytiq; quam si solā ei tradita fuerit multiplicatio indiuiduorū: quod fit, vt pulchritudo hinc proueniens minimè deneganda Cælo Empyreo, quod sedes est Angelorū, vt hinc etiam speciositas eius augetur, ex multiplici specie eorum.

Multiplicatio specierum in astris.

7. Denique Cæli ipsi, ipsaq; astra multiplicantur specie, tot stellæ, tot sidera, totque Orbes specie dissidentia. Dices, etsi ita sit, vnicum tamen est in propria cuiusque specie: vnus Sol, Luna vna, Mercurius vnus, sicque de cæteris. Sed occurritur, id magis confirmare intantum; etenim omnia hæc distulerunt specie, & sunt plura specie, ergo plures poterant esse species Angelorū. Solum indè inferri posset vnitates indiuidualis, vt sicut Sol est specie, & indiuiduo vnus, Luna vna specificè, atque indiuidualiter, ita sub vnaqueque angelica specie sit solus vnus Angelus: at hoc non facit ad intentū, nec destruit, quod concludimus, agere enim de eo nō spectat ad præsens, agimus eam nunc de multiplicatione.

specifica, illud vero quæsitum tangit de multiplicatione indiuiduali Angelorū, sed de hoc infra. Immo retunditur argumentū, siquidem & si de factō vnus sit Sol; vna Luna, specie, & numero vnus; de possibili tamen non implicat, esse plura, vt Logici concludunt in cap. de Specie, & Genere: ita ex hinc ad stipulabimur infra multiplicatione quoque possibilem indiuidualem, cum vsque modò ad stipulati fuerimus multiplicationem actualem, siue saltim possibilem specierum.

8. Ad Patres in oppositum dicendum, eos fuisse talis sententiæ: Scholasticos vero re amplius examinata sensisse aliter, sicque tractu temporis in Scholijs sententiam communē introductam fuisse, Angelos differre etiam specie.

Patres in hoc dissident à scholasticis.

9. Vrgebis, omnis pluralitas reduci debet ad vnitatem: igitur magis estimandū Angelos omnes contineri sub vna specie, atque vnica natura; confirmatur, etenim Deus non plures, vel vnus est, accedit verò Angelus ad Deū magis quā cætera creatura; ergo vnus tridem erit numerus eorum specie. Respond. pluralitatem reducendam esse ad vnitatem, intelligi quidem, si congruè, & conuenienter id fieri potest: hinc namq; sequeretur, in Mundo vnicam debere esse rerum speciem, atque tollendas fore tot animalium, vegetabilium simplicium, mixtorumq; species: sequeretur etiam vnicum debere esse in tota humana specie hominem, vnicum numerō, & sic de singulis, at id incongruum estimauit supremus Orbis Moderator, propterea; tot rerum, indiuiduorumq; prodaxit species: à pari autē valdè decens esse estimant Theologi produci plures Angelorū species. Ad id de Deo non currit paritas, quoniam Deus est de se hic; & propterea est vnus solus, Angelus nō sic: vel Deus totus, & totaliter in se completitur Deitatem, itaut nil ab alijs desumendū relinquat, Angelus non totaliter participat naturam angelicam; quapropter participandam, quoque; ab alijs naturam admittit, vt de Deo, & creaturis traditum est t. r. disp. de Vnit. Dei.

Omnis pluralitas reducitur ad vnitatem, exponitur.

10. Obstat, anima rationalis est vnica specificè, ergo & Angelus nam.

Cur animæ rationales sūt eiusdem specie, & non Angeli.

namq; vniuersæ rationales animæ sub vnica continentur specie, & non Angelici. Resp. r. aliqui quod anima, quia est pars, ideo non multiplicatur specificè, Angelus est ens completum, ideo multiplicari potest specificè. Licet doctrina sit vera, etenim anima, est ens incompletum, Angelus completū; nihilominus quid implicaret, etiam dari multiplicationem specificam in animabus; ratio completi, & incompleti est, cur implicet, animam multiplicari specificè, & non Angelum, inquit Vulp. in 2. t. d. 8. art. 1. r. num. 8. sed contra hoc, sequeretur enim nulquā multiplicandas esse specificè formas corporeas, cū tamen oppositū constet, dantur enim plures formæ specificè distinctæ, vt forma specificæ Bouis, Leonis, Hominis, Aquilæ, & ita in singulis generibus, & speciebus, & tamen formæ istæ sūt entia incompleta, quia sunt formæ partiu, contradistinctæ à forma totius, ergo nō currit ratio.

Suares reijcitur.

11. Respondet Suares. l. r. de Ang. c. 12. in fin. animam esse in altero extremo totius latitudinis naturæ intellectualis, & propterea dum in hoc genere infimum tenet locum, non fuit necesse, ipsam multiplicari specificè: Angelum verò tenere locum medium inter animam, & Deū: ac propterea poss. multiplicari specificè: Deus namque in vno extremo non multiplicatur: anima quia in altero infimo extremo, ideo non multiplicatur: Deus quatenus in supremo extremo non est vndequeque vnus, & non multiplicatur: anima veluti infima in tali genere ex parte alterius extremi, nec similiter specificè multiplicabitur: restat ergo vt Angelus veluti locus possidens medium, multiplicetur. Responso hæc est magis apparens, quam vera: si namque, ideo Deus non multiplicatur, quia est in vno totius naturæ intellectualis supremo extremo, sequitur vt anima ratione alterius extremi nullatenus multiplicetur, nedum specificè, verum & numericè: sequela tenet; nam per te, Deus ratione extremi non multiplicatur, itaut extremitas sit medium, & ratio ad negandam multiplicationem: ac

Deus nec multiplicatur specificè, nec numericus, cum sit genere, specie, & numero vnus: ergo dum anima est in altero extremo, nec multiplicabitur specificè, nec etiā numericè, vnde deberet dari anima vna numero, seu intellectus vnus secundum Auen. Item arguitur, indè sequi debere potius multiplicari animam specificè; prob. extrema habent inter se oppositionem, ex sui natura, itaut quod vni conceditur, alteri denegetur; quod namq; conceditur albedini denegetur nigredini in ratione extremi: & quod conceditur corpori denegetur spiritui in ratione extremi: dixi in ratione extremi; nam non omne, quod vni conceditur extremo, est denegandum alteri extremo; etenim albedo, est ens, qualitas, accidens, & huiusmodi, quæ tamen non deneganda sunt nigredini, cum sit insuper ens, qualitas, accidens: & corpus est ens, & substantia, spiritus quoque sit ens, ac substantia: at verò in ratione extremi, quatenus extremè opponuntur, verum est quod id, quod denegatur vni, conceditur alteri, vt specifica ratio nigredinis non competit albedini, nec ratio formalis albedinis, qua sic, competit nigredinis nec ratio corporis, qua corpus, competit spiritui, nec ratio spiritus, qua spiritus, competit corpori; est namque illud corruptibile, hoc incorruptibile, & sic de cæteris eorum naturalibus affectionibus, hoc stante infertur minor, sed Deo quatenus in supremo extremo nullatenus competit multiplicitas nec numerica, nec specifica, ergo animæ quatenus in infimo extremo competit omnimoda multiplicitas, nedum numerica, sed specifica.

12. Ideo respondemus, animam nec multiplicari specificè, quia nec homines multiplicantur specificè: iam verò constat, omnes homines esse vnum specificè, ergo & anima omnium hominū erit vna specificè: multiplicatur vero homines numericè, ergo multiplicabitur animæ rationales solummodo numericè, & hæc videtur ratio sufficiens.

Sufficiens ratio affertur.

QVÆSTIO II.

Vtrum sub eadem specie possint esse plures Angeli
numericè distincti.

ARTICVLVS I.

Afferitur sententia negans.

Presens disputatio exagitari potest tum de facto, tum de possibili; quidnam potuerit ex absoluta potentia, vel possit facere Deus; quid tandem de facto egerit: atq; quid magis expediens, ac decens fuerit circa creationem ipsorum Angelorum, vtrum sola specie, an numero etiam, siue indiuidualitèr distinctos creauerit, siue creare potuerit ipse Deus.

2 In primis D. Thom. vtrumque negare videtur, cum de possibili, tum de facto: & quidem 1. par. q. 50. art. 4. verbo vtrius *impossibili*. insuper docet, quod si Deus annihilaret vnum Angelum, in quo tota esset per consequens sua species, non posset Deus speciem illam contentam in tali Angelo reparare, nisi eundem prorsus reproduceret annihilatum Angelum. in eundem sensum explicat eum Caet. ibid. atque lib. de ent. & ess. tr. 7. cap. 4. q. 9. ex hinc ergo colligitur D. Thomam negare, id esse de potentia absoluta possibile. Ex alio vero capite aliundè videtur id prorsus concedere, esse possibile: probatur autè ex opusc. 16. vbi sic loquitur, *licet substantia separata non habeat in sua natura causam distinctionis, nec naturalem cursum multiplicationis; possint tamen sortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis*. Concedit ergo, de possibili id non implicare de potentia supernaturali primæ causæ: & ita interpretatur Ferrariens. 2. cont. gent. cap. 93. insuper idem D. Thom. respondendo ad Auerroem admittentem vnitatem intellectus, ita in d. opusc. loquitur de eo, *valde ruiditer arguuntur, ad ostendendum quod Deus facere nō possit, quod sint multi intellectus eiusdem speciei, credentes, hoc implicare contradictionem*. Quod si contra Auerroem inuehitur negan-

tem etiam de possibili multiplicacionem intellectus, vtiq; tacitè inuehitur contra Theologos negantes, esse possibile multiplicacionem indiuidualem angelicæ substantiæ, currit enim paritas: vtrumque enim, cum intellectus, de quo disputat Auerroes; tum Angeli, de quo certant Theologi abstractunt à materia, & sūt entia spiritalia. Aegid. quodl. 2. & 7. possibilitatem ipse quoq; adstruit, ait enim, *Quod Deus id potuit: vt potuerit præter cursum natura non dante totum esse substantia separata, cuius est capax, sed limitare illud, & sic posset eas in eadem specie multiplicare*. demū Capreol. in 2. d. 3. q. 1. docuit, posse id sustineri de mente D. Thom. atque pari modo Thomistæ plures exponunt D. Thom. vt dum id negat, intelligatur nō quidem de potentia Dei absoluta. hæc quoque ad possibile. Quoad alterum verò sensū, quid contigerit de facto, id communiter à Thomistis recipitur, vt negauerit D. Thom. de facto cōditos esse plures in eadem specie: in hoc concordant omnes, licet circa eius mentem non concordent de possibili. De facto etiam loquens Aegid. ex propria mente id negat, ait enim, *Deus hoc potuit, sed secundum istum ordinem, quem videmus, non decuit: & Argentinas denique in 2. d. 3. q. 2. licet vtrumque probabile admittat, id tamen de facto aduenisse negat*. Accedit Vasquez. qui rem testatur esse incertam, & dubiam quicquid tamen sit, concludit vnanimitèr Thomistæ negando, reddendo singula singulis, argumēta vero eorum potissima hæc erunt.

3 Primò, in abstractis à materia id est quod quid est cum eo cuius est, ex 7. met. c. de partib. difinit. Angelus est abstractus à materia, ergo idem est essentia, ac ratio indiuidualis, seu idem est species, & indiuiduum: ergo non potest Angelus ab Angelo distingui, nisi quatenus specifica essentia vnus distinguitur à specifica essentia alterius.

Secun-

Secundò Auicenn. 9. met. cap. 4. Intelligentia superior producit intelligentiam inferiorem: at productio non est respectu eiusdem speciei, ergo respectu distinctæ speciei: ergo Angelus distinguitur sola specie ab Angelo. Tertiò omnis differentia formalis est differentia specifica: Angeli differunt formaliter, ergo & specificè: antecedens probatur ex 8. met. t. 10. vbi formæ æquiparantur numeris: ita verò se habent numeri, vt per additionem, vel subtractionem vnitatis vnus varietur species numeri. Confirmatur, Angeli differunt solummodo in forma, non autem in materia; carent enim materia, ergo penes eam nec conueniunt, nec differunt: igitur differunt in sola forma: at omnis differentia in forma est differentia specifica, ergo differunt solum specificè. Quartò omnis forma separata à materia continet in se totam perfectionem suæ speciei, vtpotè albedo separata à materia contineret in se totam naturam, & perfectionem albedinis: abstrahit vnusquisque Angelus à materia, ergo vnusquisque imbibit totam perfectionem, atque entitatem suæ speciei, ita ut nihil relinquat participandū ab alijs. Quintò in entibus perfectis nihil est nisi id, quod per se intenditur à natura, demitur verò id, quod est per accidens: pluralitas specifica per se intenditur à natura, pluralitas verò numeralis intra eandem speciem intenditur per accidens; prob. infinitū non intenditur per se à natura, cum natura abhorreat infinitum: quidditas vero numeralis quantum est de se potest prætendi in infinitum: Confirmatur, alias in vnaquaque specie angelica deberent produci Angeli numero infiniti. Sextò multitudo indiuiduorum admittitur propter conseruationem speciei alias corruptibilis, ne pereat species; sic enim species cōseruatur in indiuiduis, vt pereunte vno, succedente altero conseruetur in eo species: Angeli verò sunt incorruptibiles, ergo non indigent numerali multiplicatione, vt cōseruentur species. Antecedens patet ex 2. de an. t. cap. 9. Septimò ex 1. de cel. in corporibus celestibus nō reperitur, nisi vnicum indiuiduū vnus speciei, vt in specie Solis, vnus Sol, in specie

Lunæ, Martis,ouis, vnica Luna, vnus Mars, vnus Iuppiter, sic de singulis. Octauò in specie Fenicis vnus fenix, vt tradunt Tertullian. lib. de resurrect. carn. Cyrill. catech. 8. Clem. Pap. lib. 1. const. apost. Ambr. pluresq; Patres, & communiter vulgus: cur ergo non vnus in sua specie Angelus? Nonò, in ijs, quæ sūt eiusdem speciei non datur prius, & posterius ex 3. met. t. 1. sed circa Angelos eiusdem ordinis dantur primi, medij, infimi, ex Dionys. cap. 10. Angel. Hierarc. Decimò omnis distinctio numeralis sumitur à materia: carent Angeli materia: Prob. antec. nam materia est principium indiuiduationis, & consequenter principium indiuidualis numerationis. Confirmatur, distinctio specifica sumitur à materia: habent Angeli solam formam, carent vero materia, ergo distinguntur sola specie, non numero intra eandem speciem.

ARTICVLVS II.

Resoluitur dari posse multiplicationem numericam sub eadem forma specifica.

EX opposito adest cōtraria sententia, Angelos multiplicari posse nedom specificè, verum & indiuidualitèr sub eadem specie, ita ut sub vna atoma specie esse possint, immò de facto sint plures Angeli. eam defendit Scot. in 2. d. 3. q. 7. & in quodlib. q. 2. D. Bonau. ibid. cum Rich. Duran. Gab. Marfil. atque Alens. 2. par. q. 20. in 2. & ex Thomistis Ferrariens. loc. sup. cit. quibus accedunt recentiores communiter, vt Valent. Molin. Vasq. Suar. l. 1. cap. 15. cæteri que vt plurimum expofitores ad cit. loc. D. Thom.

2 Rem verò hanc in duo capita distinguimus in primo namq; agemus de possibili, & in secundo de facto: querendo primò vtrum possibilis sit talis numerica plurificatio, indèq; vtrum sit rationabilius concedere eam de facto, vt ita acciderit de facto.

3 Circa Primum sit assertio, potest sub vnica specie angelica reperiri multiplicatio numerica Angelorum. Probatur verò Primò, omnes quidditas quaa-

Sub eadem specie plures Angeli.

quantum est ex natura sua est communicabilis, ergo natura angelica erit communicabilis: at nulla natura est pluribus communicabilis in identitate naturæ nisi sic infinita. Prob. de diuina natura, quæ ideò pluribus suppositis eadem numero communicatur, quia est infinita; igitur omnis alia finita, & creata quidditas erit cum distinctione suæ naturæ pluribus communicabilis; ergo à primo ad vltimū angelica species erit pluribus indiuiduis communicabilis.

4. Secundò si quidditati quantum est ex se repugnaret communicari pluribus, aut illud proueniret ex perfectione quidditatis in se; aut ex imperfectione: at neutrum istorum impedit communicabilitatem. Prob. min. non impedit communicabilitatem perfectio, quandoquidem quidditas diuinæ naturæ est infinite perfecta, & tamen est communicabilis: nec impedit imperfectio. Prob. quidditas, namque, & natura vegetaliū, sensibiliū, cunctorumq; imperfectorum mixtorū iam communicabilis est pluribus, & de facto tot indiuiduis plantarum, animaliumq; communicatur; igitur natura angelica communicabilis pluribus numero erit ex alterutro istorum capitū, vel quidem ex eius perfectione, vel ex eiusdem imperfectione.

5. Ad argumenta hæc Capreol. & Caetan. respondent, communicabilitatem posse considerari tripliciter, vel cū distinctione naturæ communicabilis, vel cū identitate eiusdem naturæ: vel terciò tanquam natura supposito in vnione hypostatica: Primo modo communicatur vniuersale inferioribus. Secundo communicatur diuina Essentia Personis: & Tertio humana natura supposito, vel suppositis: quouis modo accipiatur maior primū argumēti erit falsa: & quidem diuina natura non est communicabilis primo modo, quia non diuiditur in suppositis, in quibus est in identitate naturæ: quidditas etiā creata non est communicabilis secundo modo, quia nulla est cum identitate numerali in pluribus, quod propriū, est solius essentia Dei: Tertius quoque modus est falsus, quoniam diuina natura non est sic communicata creatis

suppositis: colligit ergo ex dictis maiorem propositionem esse vndeque falsam.

6. Addūt inde commisti fallaciam in arguendo, ut potè consequentis, à superiori ad inferius affirmatiuè; non enim valet, est animal, ergo est homo: sic non valet, quidditas est communicabilis, ergo erit communicabilis cū distinctione, vel identitate naturæ.

7. Ad Secundum verò respondent, communicabilitatem primo modo, cū distinctione naturæ repugnare Angelis propter eorum perfectionem: communicabilitatem in identitate naturæ repugnare eis ob eorum imperfectionem, quia soli competit diuinæ Essentia: ac denique communicabilitatem tercio modo repugnare quoque ob eorum imperfectionem.

8. Argumenta hæc Scoti adeò efficacia sunt, ut vsque modo soluta non sint, quicquid Valentia dicat, quod æminus sint efficacia: & quidem contra responsiones datas arguitur efficaciter, quæro autem, quidditas aut est de se communicabilis, aut non: primum concedunt Capr. & Caet. sicut & omnes vtriusque Scholæ: hinc verò iterū quæro, quomodo erit communicabilis, aut cum identitate, aut cum distinctione naturæ: de tercio modo nō loquor, quia non facit ad rem: diuisio quidem hæc est absolute necessaria, & sufficiens; omnis namq; quidditas dum est communicabilis, absolute dicendum est, quod vel erit in vnitate, vel distinctione naturæ communicabilis: hoc enim negari non poterit, sicut & nemo negat: quod amplius patet, quia quæcūque quidditas si creata est, iam comunicatur cū diuisione naturæ: si increata, iam comunicatur cum identitate naturæ. Confirmatur, alter modus comunicandi non suppetit. hoc iacto fundamento ruunt responsiones assignatæ: at Angelica natura est verè quidditas, ergo verè communicabilis: sed oportet assignare modum comunicabilitatis, ergo altero istorum modorum modorum comunicatur: at nō comunicatur tanquam in identitate naturæ, cum sit solius Essentia diuinæ, ergo comunicabilis est in distinctione naturæ, & per consequens pluribus

bus indiuiduis communicabilis erit.

9. Item per te non est communicabilis in identitate, non est communicabilis cum distinctione naturæ, nec quidem comunicatur in vnione hypostatica; quia de hac non quærimus: ergo nullo pacto erit comunicabilis: at verò vna cum cæteris communiter concedūt, esse communicabilem, ergo altero istorum modorum communicabilem: quod si modos hos negaueris, sequitur, concedas nullo modo esse comunicabilem, quod est alienū à Theologia, & philosophia: à Theologia quidem, quoniam diuina Essentia est tribus personis comunicabilis: à philosophia, siquid natura cuiusq; rei id postulat, ut sit de se pluribus comunicabilis abstractahendo à suppositione, non enim loquitur de supposito, & persona.

10. Insuper contra id, quod dicunt, committi fallaciam à superiori ad inferius affirmatiuè; aduertere deberent, ne & ipsi fallantur; quandoquidem Logici docent in tract. de fallac. à superiori quidem arguere ad inferius affirmatiuè, contra id, id vtrique est falsum: arguere verò disiunctim, id vtrique verum: à consequentia verò disiunctiuè illata, inde optima ratione venit ad intentū concludendo firmiter id, quod probandum assumitur: explico, non valet arguere, est ens, ergo compositū: sicut nec valet; est ens, ergo est simplex: est namque conceptus entis indifferens ad ens compositū, & ens simplex: quapropter non valet inferre, Deus est ens, ergo est ens compositū, est namque simplex: sicut nec valet, Angelus est ens, ergo est ens simplex, etenim ex supradictis est metaphysicè compositus; valet verò sic discurrendo inferre disiunctim primò, inde contra id: ut Deus est ens; ergo vel ens compositum, vel simplex: sed non est compositus, ergo remanet ut sit simplex: de Angelo in super, est ens, ergo vel compositus, vel simplex: non simplex, ergo compositus, quemadmodū non valet ista, est animal, ergo est homo: potest namque esse brutum: valet tamen disiunctim, est animal, ergo vel rationale, vel brutale: at non est Franciscus animal brutale, ergo erit homo, & rationale. Et quomodo à superiori

ad inferius tenet non quidem contra id immediate descendendo ad alteram partem: sed, descendendo primò disiunctim, inde verò remouendo alterum, contradictoriū, & addendo id, quod contradictoriū non est, & quod maximè conuenit. Applicemus, non vtrique valet hæc conseq. quidditas Angeli est comunicabilis, ergo erit comunicabilis in identitate naturæ; iam enim constat implicancia: at valet ita dicere, quidditas Angeli est comunicabilis, ergo vel in identitate, vel cum diuisione naturæ: sed non cum identitate, ergo remanet ut cum distinctione naturæ: hæc consequentia non potest rationabiliter negari: sicut non valet, quidditas in se est comunicabilis, ergo cum distinctione naturæ: negatur conseq. quidditas namque diuinæ naturæ, est comunicabilis cum identitate naturæ; quia arguitur contra id: at diuisim, seu disiunctim arguendo, quidditas est comunicabilis, ergo vel cum identitate, vel cum diuisione naturæ: quidditas angelica non est comunicabilis cū identitate naturæ, ergo cum distinctione ipsius naturæ, ergo comunicabilis pluribus indiuiduis. Discursus optimam redolet logicam, quem negare est destruere logicam: perperam ergo negant hanc consequentiam; necesse namque est in alterum impingere extremum.

11. Rursus ex sufficienti modorum comunicandi enumeratione id conuincitur: relicto namque modo comunicandi per vnionem hypostaticam, siuè alio quocunque accidentali, ut per gratiam, gloriam, & huiusmodi, de quibus modò non agimus; omnis modus comunicandi naturam tanquam superius ad inferius vel est cum identitate, vel cum distinctione naturæ: diuisio hæc est necessaria: Angeli quidditas non comunicatur in identitate, ergo comunicatur cum distinctione naturæ: alterum horum cogris concedere. Insuper negant Caet. & Capr. comunicari in identitate, & distinctione naturæ, igitur inferam naturam Angelicam nō esse comunicabilem: concedunt verò esse comunicabilem: ergo concedunt contradictoria: quo namque pacto erit comunicabilis, si nec

si nec cum identitate, nec cum distinctione est communicabilis; igitur citius ab argumentis se expedirent negando esse communicabilem: nõ vero audent id dicere, ergo asserunt contradictoria. Præterea dum communicabilis est quidditas, modus est ei assignandus communicabilitatis: at negant, utrumque modum, ergo dicendū, non esse communicabilem. perperam ergo concedunt esse communicabile: vel si communicabilem, neutro tamen modo communicabilem.

Communicabilis natura finita est distinctione, non sic infinita.

12 Circa id, quod aiunt, esse communicabilem cū distinctione esse imperfectionem, & propterea provenire ab eius perfectione esse sic incommunicabilem: sicut provenit ex eorum imperfectione esse in identitate naturæ incommunicabilem: arguo cõtra, quod necessario dandus est ei talis communicabilitatis modus cum distinctione; quia omnis natura creata ideo est cum distinctione communicabilis, quia est finita, limitata, & imperfecta: sed natura angelica est limitata, & finita, ergo hac ratione erit imperfecta; ergo consequenter erit cum diuisione communicabilis. Item finitas naturæ creatæ, sicut & angelicæ, est modus eius intrinsecus: finitas est imperfectio, & conditio naturæ creatæ: ergo Angelo quatenus est natura creata, finita, & ut sic imperfecta, competet ei tanquam naturæ creatæ, & imperfectæ conditio, ut sit cum sui diuisione communicabilis. Probat ex opposito de natura diuina, infinitas est modus intrinsecus Essentiæ diuinæ: at per hanc rationem est sine diuisione comunicabilis: quod est summa perfectio eius; ergo Angelica natura qua ratione est finita, & imperfecta postulat ut sit cum distinctione naturæ communicabilis; ergo non repugnat, sed cõuenit ratione suæ imperfectionis, & finitudinis communicabilitas cum diuisione nature. Item non est in Angelo perfectio excludens talem cum distinctione communicabilitatem. Prob. alias esset summæ perfectus æquè, ac diuina natura, quia ei competit ex sui infinita perfectione, ut non sit cum diuisione comunicabilis. igitur si ex perfectione Angeli provenit, ut nõ sit cum diuisione com-

municabilis, utique erit perfectus, atq; infinite perfectus, & consequenter conueniet ei cum identitate naturæ ut sit communicabilis, erit ergo æquè ac Deus.

13 Aliudè quoque constare possit Angeli vnus indiuidualis summa, immo infinita perfectio, siquidem species quantum est de se est communicabilis in infinitū; nulla enim species determinat sibi numerū indiuiduorū: si ergo includitur tota aliqua species in vnico Angelo, utique Angelus ille vnus esset infinitus: id vero tum intensiue, principando totam intensiuam virtutem speciei; tum extensiue æquiualedo indiuiduis omnibus, quibus species communicari possit in infinitum.

Species quæcum est de se communicabilis in infinitum.

14 Probatur Tertiõ principale intentum: omnis quidditas intelligibilis sub ratione vniuersalis est communicabilis pluribus, sed Angeli natura est intelligibilis sub ratione vniuersalis, ergo erit communicabilis pluribus indiuiduis. Respondent vniuersale esse duplex, alterum, quod est intelligibile, quidem ab intellectu sub ratione vniuersalis, actamen habet fundamentum à parte: alterum vero, quod à solo pendet intellectu, nullo extante fundamento à parte rei: maior intelligitur de vniuersali primo modo accepto: Angelica vero natura non est sic vniuersalis, sed secundo modo.

Omnis quæ dicitur vniuersalis, cõmunicabilis pluribus.

15 Arguo contra. & Primo natura angelica non est de se hæc, ergo est verè de se abstractiue cõcepta vniuersalis cum fundamento à parte rei: antecedens patet, natura siquidem solius Dei est de se hæc, quia ei repugnat diuidi in pluribus Dijs: quapropter erit de se necessariõ vna numero: omnis autem creata natura nullatenus est de se hæc, quò fit, ut de se sit comunicabilis, nec de se sit singularis. Item, quod est de se hoc, est ens omninõ necessè esse, independens, infinitum, cuiusmodi est Deus de se hic: rursus quod est de se hoc imbibit totam naturam sui generis, speciei, & indiuidui: cuiusmodi est Deus; est namque adeo vnus, ut cõtineat, & imbibat totum genus, speciemque, ut ita loquar, Deitatis: non sic Angelus; etenim non imbibit hic v.g. Angelus totum genus naturæ Angelicæ,

Natura angelica non est de se hæc.

gelica; ergo nec totā speciem, nec omnia indiuidua. Prob. assumpt. non imbibit totum genus, quoniam iam concedunt Thomistæ sub eodem genere, contineri plures species angelicas: ergo vna species non imbibit totum genus angelicum: at si species vna non imbibit totum genus, cur est, ut vnus indiuiduū imbibere habeat totam speciem? non est maior ratio de specie non imbibente totum genus, quam de indiuiduo, ut nec ipsum imbibat totam speciem.

16 Item datur in Angelis genus vnū: dantur species plures; ergo dantur indiuidua plura sub eadem specie: maior patet: patet etiã minor, & probatur conseq. eadem ratio vniuersalis competens generi, competit & speciei, licet differant materialiter, quia materia de qua prædicatur genus, saltim immediate, est species: materia autem, de qua prædicatur species sunt indiuidua: ergo sicut genus est vniuersale, ita erit vniuersale, & species, at genus ut vniuersale prædicatur de pluribus, ergo species tanquam vniuersalis prædicabitur quæque de pluribus, illud quidem de pluribus differentibus specie, hoc numero: Argumentum vrget; etenim quænam maior ratio, ut naturæ Angelicæ assignetur genus prædicabile de pluribus specie: & non assignetur species prædicabilis de pluribus numero. Dices, tota species imbibitur ab vnico indiuiduo angelico, ita dicam, totum genus imbibitur ab vnica specie angelica. ita ut sicut vnicum sub specie assignas indiuiduum, sic vnica sub toto genere assignes speciem: & si Angelum facis in sua specie, & indiuiduõ de se hunc, ita quoque genus angelicum erit de se hoc: & si species cū suo vnico indiuiduo erit vnicum solummodo, quia de se hoc; ita genus erit de se hoc, ita ut non sit multiplicabile in multis; ergo sicut speciei assignas vnicum indiuiduum, tanquam continens totam suam speciem, ita generi assignabis vnica solummodo speciem, tanquam continentem totum suum genus: at hoc esset eneruare naturam generis; genus namq; est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie: ergo cõsimiliter eneruabitur

tota natura angelicæ speciei, speciei namque specialissimæ competit prædicari de pluribus differentibus numero.

17 Item isti contradictoria docent: & quidem species angelica aut habet rationem speciei, aut indiuidui, & singularis: si secundum ergo nõ habebit rationem speciei: patet, indiuiduum namque ex Porph. c. de indiuiduis nõ est prædicabile de pluribus. Species sic de pluribus indiuiduis: ergo erit primum: igitur habebit verè naturam specialissimæ speciei: at speciei specialissimæ cõuenit ex sui natura prædicari de pluribus indiuiduis: ergo competit quoque verè ratio vniuersalis, est namque vnus de quinque vniuersalibus ex eodem Porph. cur ergo negas habere rationem verè vniuersalis. Item species Porphyriana est vniuersale, nõ quidem à solo intellectu cõstitutum, sed verè, saltim remotè, naturā indicat de se communicabilem pluribus. Species ista angelica verè sortitur ex ipsis nomen speciei specialissimæ, ergo etiam præter opus intellectus habebit in sui natura vim, & potentiam ad communicandum pluribus. Rursus, cur speciem hanc appellat speciem, & non potius indiuiduum, aut genus? potius quidem appellare deberent indiuidui, quam speciem; prob. aiunt de se esse vno contentam indiuiduo, nec posse prædicari de pluribus, at hoc non prædicari de pluribus indiuiduis est proprium naturæ solius indiuiduis, ergo speciem angelicam potius appellabis indiuiduum, quam speciem. Insuper destruis ipsammet naturā speciei; etenim proprium est speciei prædicari de pluribus numero: auersus ab ea hanc prædicationem, ergo destruis speciem. Præterea erit fortasse genus ipsa species; prob. omne superius prædicabile, vel prædicatur de pluribus differentibus numero, vel de pluribus differentibus specie: per te non prædicatur de pluribus numero, ergo de pluribus specie: ergo species specialissima habebit sub se plures species, quod implicat, cū sit infima, id namque competit speciei subalterna: igitur species iam nõ erit species, sed genus. Item omne quod est, aut est vniuersale, aut indiuiduum; non enim datur mediū: at species hæc

L non

non est indiuiduum, differunt namque admodum species, & indiuiduū, vt est dictum: ergo erit vniuersale: at vniuersale est vnū in multis, & dicitur de multis, ergo angelica species erit de multis.

18 Demum contra id, quod aiunt, esse vniuersale solum ex parte intellectus, arguo: applicatio hæc aut est cū fundamento à parte rei, aut, sine eo, solo intellectu cogitante: si secundū, ergo est fictitia species ista angelica; ergo gaudet solo nomine speciei, cum verè non sit species. Item sicut intellectus tribuit ei nomen speciei, ita tribuere, posset nomen generis, atque indiuidui, est namque opus vniuersale hoc solius intellectus per eos: & non est cur potius speciei nomen tribuamus quam non speciei, nam quod non est species, non prædicatur de pluribus differentiibus numero: hæc species nõ prædicatur de pluribus numero, ergo non est species, & ita species non erit species: si dederis primum, ergo verè prædicabitur de pluribus, quod si hoc negaueris, destrues naturam vniuersalis: & falsò speciem appellabis speciem: & perperam speciem appellabis vniuersalẽ, quia vel erit species, & vniuersale fictitium, & secundum solum nomen, vel si erit vera species, verumque vniuersale, cum fundamento à parte rei, contradictoria concedes, esse nempè verè vniuersale, at non esse prædicabile de pluribus, & commune pluribus, esse quoque vere speciẽ, attamen non esse prædicabilem de pluribus indiuiduis, nec esse communem singularibus, quæ omnia quam sint absurda, nemo est, qui nõ videat.

19 Arguitur Quarto principalitèr: animæ rationales multiplicantur sub eadem specie, ergo & sub eadem specie multiplicari poterunt Angeli. antecedit, & prob. confeq. ratio, qua negat Thomista multiplicationem Angelorum in eadem specie, est, quia carent materia: at animæ rationales carent in super materia, & nihilominus multiplicantur, ergo & Angeli. Euationem asserunt dicentes, quod licet Angelus, & animæ careant materia actuali, quæ sit altera pars compositi, essentialitèr eorum cõstitutiuā, nihilominus anima

habet inclinationem, & aptitudinem ad materiam, nempè ad informandum corpus, quam aptitudinem non habet Angeli: & propterea illæ multiplicantur, non isti. Responso vtique est apparens, & fuga: & quidem differentia hæc inter Angelum, & animam est solummodo tradita à posteriori; quandoquidem per aliquid prius conueniunt, & distinguuntur, quam per relationem ad materiam, & corpus: vnde arguitur, anima per prius accipit esse simplicitèr, quæ inclinatur ad corpus, vel vnatur ad corpus: ergo duæ animæ prius distinguuntur secundum se, quam per ordinem ad hoc, vel illud corpus; igitur Angelus, & anima per prius erunt inter se distincta, quam anima ordinetur, vel Angelus non ordinetur ad corpus.

20 Item prius est entitas alicuius absoluta, quam respectiua, seu relatio eiusdem: fundatur namque respectus super absolutū, & propterea supponit absolutum: ergo prius erit entitas absoluta animæ, quæ respectus siue actualis, siue aptitudinalis ad corpus: & per illam entitatem absolutam distinguetur ab Angelo prius, quæ distinguetur ab eodem per respectum ad corpus. Insuper nullus respectus siue actualis, siue aptitudinalis, est de intrinseca ratione absoluti, alias absolutum esset essentialitèr ad se, & ad aliud: essentialitèr absolutum, & essentialitèr respectuum: ergo respectus ad corpus siue actualis, siue aptitudinalis, non erit quid primū in anima: ergo nõ distinguitur ab Angelo anima primò, & essentialitèr per respectum actuale, vel aptitudinale ad corpus. Demum nil materiale, est de intrinseca sua ratione, nec de per se primario conceptu entis spiritualis: respectus autè ad corpus habet quandam rationem materialis terminatiuè, quia terminatur ad informandum corpus, licet ex parte animæ non sit talis, cum sit anima spiritualis: ergo nõ erit de per se primario cõceptu ipsius animæ, nec consequentèr ab Angelo anima distinguetur per ordinem, & respectum ad corpus primario.

21 Arguitur Quintò, annihilat v.g. Deus Angelum hunc, in quo per se reperitur tota species atoma: velit inde Deus

Deus reparare speciem hanc annihilatam (etenim annihilato vno indiuiduo in sententia eorum sequitur annihilari rotam speciem illius indiuidui) vtique reparabit speciem per creationem alterius Angeli distincti ab Angelo annihilato: ergo darentur, licet successiue, plures Angeli in eadem specie. Respondet Caet. in eo casu non creari alterum Angelum, sed iterum creari, seu reparari Angelum annihilatum: id vero dicit, ne cogatur astruere pluralitatem. Vtrum autem responso hæc sit ad mentem sui Doctoris, clarè patet, quod non; ratio quoniam D. Thom. docet in 4. d. 44. q. 1. non posse idem numero redire, dum forma substantialis ipsius compositi corrumpitur, quapropter poterit quidem idem homo resurgere, quoniam eadẽ forma substantialis manet, vt anima rationalis: ab hac enim trahit totum esse formale compositi: vnde si anima corrumpetur, non posset idem numero homo resurgere: ergo à pari nõ posset Deus eundem numero Angelum reparare, siquidem tota forma Angeli esset annihilata, quomodo igitur potuit Caetan. asserere in sententia D. Thom. eundem numero Angelum redire.

22 Sextò, quidditas omnis, quæ de se non est purus actus, potest contrahi per aliquid inferius ad existendum in ipsis inferioribus: Angelica quidditas non est purus actus: ergo: prob. antec. omnis quidditas, quæ non est de se singularis, potest contrahi ad singularia: patet in speciebus materialibus, vt humana, leonina, & huiusmodi, quæ cum non sint de se singulares, cõtrahibiles, sunt ad plura indiuidua; nulla autem creata quidditas est purus actus, patet, quia id solius est essentia Dei: ergo cū angelica quidditas non sit de se singularis, nec purus actus, erit contrahibilis ad plura.

23 Confirmatur, quod est de se singulare, & de se hoc, id est ens necesse esse. Prob. quia nullum ens determinat sibi ex se existentiam, & singularitatem ad actualitèr, semperque essendū, nisi illud sit ens necessariū; hæc namque differentia est inter creaturas, & Deum; quod creaturarum existentia, & singularitas non competit eis ex se,

& à se, sed aliunde voluntate Dei liberè ponentis eas in actuali, & singulari esse: ipse autem Deus habet à se, & ex se, non expectando ab alio existentiam: eamque possidet ab æterno, creaturæ in tempore: illa; est inamissibilis, hæc defectibilis, vnde colligitur, quod competit soli enti necessariò esse singulare de se. ergo Angelus si esset singularis in sua specie de se, esset ens necessarium. Accedit quod ideo Aristot. docuit, intelligentiam esse singularem de se, & quod sit hæc de se, siue de se hæc, quia estimauit, intelligentias esse entia æterna, & necessaria: Angelus nec æternalis est, nec ens necessarium. Et hinc denique arguitur, quod est de se hoc, id est vnicum solummodo in toto suo genere, & specie; patet, quia Deus cum sit de se hic, est vnicus numero in toto genere, & specie, vt ita loquar, Deitatis: ergo in toto genere Angelorum erit vnus Angelus, in quo comprehendantur omnia indiuidua, omnesque species Angelorum, totumque genus eorum, sicut in vnico Deo comprehenditur tota essentia, & ratio Deitatis.

24 Hinc verò formatur altera ratio. Natura, quantum est de se, est communicabilis infinitis indiuiduis sub se, ratio, quia ex se non determinat v. g. natura humana; indiuidua tot quin plura, quibus sit communicabilis; ergo dato, quod non possit in natura angelica reperiri, nisi vnicus Angelus, ille solus cõtineret in se formalitèr communicabilitatem infinitam suæ speciei, sicque esset formalitèr infinitus.

25 Vltimò sententia hæc nedum hodie communis est; verū & antiquitus recepta à Schola Parisiensi, reselente prorsus, & abijciente sententiam oppositam. habent autem sic tres articuli Parisienses: Primò, Si quis dixerit Deum non posse multiplicare formas sine materia, error. Secundò, Si quis dixerit formam non recipere diuisionem sine materia, error. Tertiò, quod formæ non recipiunt diuisionem, nisi secundum diuisionem materia, error, nisi intelligatur de formis eductis de potentia materia. hæc ibi. at cõstat, Angelos carere materia, ergo hoc non obstante possunt multiplicari numericè, ex quo ruit magis

Natura
creata non
determinat
de se tot
indiuidua,
quin plura,

Sententia
Parisiensiu.

Articuli Pa
risienses.

principium illud, quod principium indiuiduationis sit materia: quod si esset verum, cureret sententia opposita; at quia falsum putamus, idè negata materia, aliudè petito principio indiuiduationis, nò repugnabit multiplicari numericè sub eadem specie: hæc de possibili, quæ quidem maiori ex parte concludere etiam possunt de facto.

De facto plures Angeli in eadè specie.

26 Circa tamen Secundum, nempe de facto, ita iam euenisse, vt de facto plures creauerit Deus sub eadem specie: probatur id apertè ex Damasc. qui in Element. c. 12. ait, quem etiam Scot. pro se assert, Secundum vnumquemque ordinem Angelorum, & Virtutum differentes hypostases condidit: nò solum hoc, sed etiam secundum vnamquemque speciem; vt vtiq; communicantes ad inuicè naturam gaudeant ad inuicem, & naturali beatitudine copulati ad inuicem securè, & amicabiliter disponantur. Caetanus ait, loqui Damascen. non ex proprio Marte. sed ex sententia aliorum, quos tamen, inquit, non sequitur, vel loquitur de specie subalterna, non specialissima. At id gratis dicit, & quidem ita eum intellexit D. Bonau. vnde motus hæc sententiam sequitur; ita etiam intellexit cum Scotus, eumque assert in confirmationem suæ sententiæ. quod verò loquatur de specie specialissima, non subalterna inde deducitur, quod prius dixerat, Secundum vnumquemque ordinem Angelorum differentes hypostases condidit. declarans vero amplius quid perinde intelligat, subdit, Non solum hoc, sed etiã secundum vnamquamque speciem &c. Itaut descendere intendat à superiori quidem, dum dicit, secundum vnumquemque ordinem, ad inferius speciei specialissimæ, dum subterxit, sed etiam secundum vnamquamque speciem &c. Probatur item ex Nyssen. de opific. hom. c. 27. Ad infinita propè millia esse diffusos, vt & vna natura, & multi esse numero possint. Quid clarius? In quo Patres cæteros, consensus ampliori, ac manifestiori eiusdem Damasceni loco, is namque lib. 1. diu. instit. cap. 7. ita ait, E., quæ indiuidua continent, species infimas vocari: cuiusmodi est Angelus, homo, equus. En quomodo apertus est Damascenus: & si in prima sententiã dubietas poterat fortasse oriri,

nunc adeò clarè se explicat, vt nulla relinquantur ambiguitas, quid enim dicere ad hæc poterit Caetanus? Athan. q. 3. Dæmon ab Angelo differt non essentia, sed voluntate. Igitur in eadem specie sunt plures.

27 Accedit ratio desumpta à Diuo Thoma, negat D. Thom. totam aliquã speciem Angelorum perijisse in 3. d. 20. ait enim natura humana reparata est, ne tota perijisset species humana: non autem reparati sunt Angeli: ergo dum Angeli singulares perierunt, non vtiq; tota aliqua species perijt, alias reparati fuissent qui ceciderunt. Adde D. August. in Enchirid. cap. 28. Item ad ordinem vniuersi spectant nedom genera, & species, verum & indiuidua. Ratio quoq; Damasceni conuenientiam auget; ait enim, plures esse in eadem specie; ratio, vt communicantes ad inuicem naturam, scilicet specificam, gaudeant ad inuicem. Confirmatur ex ratione D. Bonauent. Multi angeli ad idem ministerium deputantur, scilicet ad custodiam hominum, quod quidem signum videtur esse eiusdè naturæ. Item præsciuit Deus ex multis speciebus angelicis aliquos fuisse damnandos; propterea nè tota aliqua species perijisset, plures ex eis in eadem specie creauit: quod elicitur ex eodem Aug. cap. 28. Denique ita factum esse probabilis apparet, Deus enim non minorem egit curam de Angelis, quam de speciebus cæteris materialibus, at de his experimur, creatas fuisse cum multiplicatione indiuiduali, præter pauca, vt sydera, de quibus art. seq. ergo itidem dicendum de Angelis;

Ne tota perijisset species aliqua admittitur plures Angeli ex D. Thom.

ARTICVLVS III.

Occurritur argumentis Articuli primi.

AD Primum verò dicimus primo, regulam illam Aristotelicam veram esse in abstractis quidem, tum à materia partis, tum totius; quæ enim nec materiam habent, nec differentiam indiuidualem contrahentem, & determinantem per modum actus, ibi reperitur tum omnimoda identitas, tum omnimoda vnitas: huiusmodi est Deus carens tum materia, tum differentia indiuiduali contrahente, cessat enim

In abstractis à materia idem est cum eo, cuius est, declaratur.

ab eo

ab eo ratio actus informantis, & contrahentis, atq; ratio informabilis contrahibilis, ac determinabilis materia; de qua re tract. 1. de simpliciter. Dei. vbi vero cessat quidè materia partis, adest tamen differentia indiuidualis contrahens, non habet locum præfata propositio Aristot. nec namque idem est, nec vnum est quod quid est cum eo, cuius est; potest namq; multiplicari per differentias indiuiduales ipsum, quod quid est specificum contrahentes: huiusmodi sunt Angeli carentes perfectò materia partis, at non carentes differentia indiuiduali contrahente speciem ad hunc, & illum, illumq; numero distinctum Angelum; per multiplicationem verò talium differentiarum indiuiduantium fit contractio, & determinatio speciei ad plura angelica supposita numericè distincta.

Aristotelis error de intelligentijs.

2 Resp 2. Aristotelem deceptum fuisse; æstimabat namque intelligentias esse entia necessaria, atque Angelum esse de se hunc: & propterea totam naturam includebat in vnoquoque Angelo, itaut vniuersus indiuidualis Angelus sit solus in sua specie, imbibens, comprehendens, & exhauriens totam suam speciem: dum verò Theologi docent esse entia contingentia, non est vnicuique demus totam suam speciem, cum non sit de se hic, nec ens necessarium.

Auicennæ error de intelligentijs.

3 Ad Secundum, error est Auicennæ, nò enim Angelus Angelum creat; cū creatio sit opus solius Dei, vt optime Auicennam confutat Scot. in 4. d. 1. q. 1. errauit quoque existimans esse entia necessaria, & vnum totam imbibere speciem.

Differentia formalis, & formarum nò eadem.

4 Ad Tertium, aliud est loqui de differentia formali, aliud de differentia formarum: loquendo de primo, idem importat, ac differentiam in forma, nempe in forma specifica: loquendo de secundo, idem denotat, ac differentiam suppositorum. applicando autè dicimus, in hoc casu esse vtiq; differentiam formarum, quia suppositorum, non autem differentiam in forma, nedetur intelligi, omnes distingui specificè: tunc autem differentia formalis est differentia in forma: sicut duo homines

differunt inter se tanquam v.g. duæ formæ, nempe totius, seu totales, quod idem ac suppositum; quia differunt suppositaliter: at non differunt in forma, nempe forma specifica, cū conueniant specificè in humanitate: sic Angeli, qui qua ratione carent materia, appellantur formæ, differunt veluti duæ formæ, suè tanquam supposita; at possunt conuenire in forma, nempe ratione specifica formali.

Forma separata à materia continet totam speciem, declaratur.

5 Ad Quartum, verum est antec. de forma abstracta à materia tum partis, tum totius, illa namque continet totam perfectionem speciei intensiue, & extensiue: huiusmodi, vt diximus est Deus: qui vtiq; vnus, & implurificabilis est, quoniam habet in se totum id, quod intensiue, & extensiue competere potest formali, & intrinsecè rationi Deitatis; quia Deus est de se hic: & Deitas est de se hæc: quod denotat Deum continere Deitatem adeò totã, vt non sit diuisibilis in alios Deos, vt falsò existimabant Gentiles: at huiusmodi non est Angelus, cum licet abstrahat à forma, & materia partis, non tamen abstrahit à forma, & materia differentia indiuidualis contrahentis ad hunc, & hunc Angelum suam speciem. Cum ergo eius speciem sit in potentia, vt contrahatur ad plures, & distinguatur in pluribus, seu participetur à multis non est cur vnus, solusque totam comprehendat speciem. Ad illud de albedine dicendum, quod si metaphysicè sumatur, vtiq; totam in se continet speciem albedinis: quod si sumatur physicè, id vtiq; falsum; etenim cum recipiat latitudinem graduum, dum contrahitur physicè, partim ad hoc, partim contrahitur ad illud singulare physicum albedinis, diuersimodè, non autem totalitèr ad vnum. Dices Gabriel habet totam perfectionem sue speciei; verum intensiue, non autem extensiue; ratio primi, quia nihil sibi deficit de sua specie; ratio secundi, quoniam non continet proprietates indiuiduales cæterorum Angelorum: sicut Petrus habet intensiue totum, quod homini, in quantu homo specificè potest conuenire: non autem habet totum, quod conuenire potest hominibus indiuidualitèr, singularitèr, & contractè,

Et, adfunt enim proprietates indiuiduales, & conditiones indiuiduantes, quæ adeo sunt vnus suppositi, vt non sint alterius, vt conflat.

Ordo indiuiduorū inceditur per accidens, declaratur.

6 Ad Quintum, licet ordo specierum, & sit perfectior, & prius intentus à natura, non tamen est denegandus ordo quoq; indiuiduorum, vbi is possibilis est. Cum dicis ordo indiuiduorum intenditur per accidens; non sequitur ex hoc, vt sit negadus omninò; etenim ex tali ordine aduenit ostensio diuinæ bonitatis, atq; maior perfectio Vniuersi; multa enim fiunt per accidens, quæ tamen valdè condecorant Vniuersum; nihil est, quod non intendatur ab Intelligentia non errante, ex argumento autem concluditur solummodò, quod ordo specierum est perfectior, non autem quod ordo, & multiplicatio indiuiduorum non sit ponenda: vtrumque enim est ponendum, licet illa per se primò, ista per se secundò, iuxta naturæ, vel perfectionis Vniuersi conseruationem, & exigentiam reddendo singula singulis. immo perfectius est dare duos homines v. g. & duos Leones, quam in vnaquaque specie vnum solum hominem, vnicumq; Leonem: nedum ratione multiplicationis, & cõseruationis speciei, verum quantum est de se: ita perfectius erit dare duos Cherubinos, duosq; v. g. Seraphinos, quam in vnaquaque specie, vnum Cherubinum, vnum Seraphinū. Ad inueniens de infinitate negatur; etenim non valet arguere, natura abhorret infinitum, ergo & pluralitatem: infinitum quidem numerum Angelorum negamus, cum negetur actu dari infinitum; ob idè verò nõ est neganda pluralitas, quæ nõ necessariò adfert secum infinitum.

Multitudo indiuiduorū ponitur propter cõseruatione speciei, declaratur.

7 Ad Sextum, resp. i. propositione illam vniuersaliter tentam nõ esse veram, ac propterea nõ verificari de omnibus speciebus. Resp. 2. locum habere in speciebus rerum materialiu, quapropter excluditur ab Angelis alioqui immaterialibus eę enim in dies corrumpuntur, siuè indiuidua earū in dies decidunt, pereunt: quapropter ne species pereat, produci denuò postulat indiuidua: deperit enim species pereuntibus indiuiduis, & manet manetibus.

species namque (metaphysicè loquendo) non pendet quidem ab indiuiduis, at spectata physicè, vna cum sua actuali existentia extra causas suas, vnaque cum conditionibus indiuidualibus indiget pluribus indiuiduis ne pereat: cũ verò depereat sensim indiuidua, multiplicare ea necesse est, vt successiue cõseruetur spes. hæc ratio nõ militat in Angelis, cũ sã specie, tum numericè, & indiuidualiter incorruptibilib. Resp. 3. argui à nõ causa præcisa, tanquã à causa præcisa, non enim conseruatio speciei est causa præcisa multiplicationis indiuiduorum; nec est causa adequata, sed inadæquata, & non præcisa.

8 At que nam ergo ratio multiplicationis? Resp. 1. ideo multiplicari, quia eorum natura de se est pluribus communicabilis: omnis namque species, vt sic, est communicabilis: Natura autem vel quidem est infinita, vel finita: si primum, erit quidem pluribus communicabilis, at in idẽtate naturæ, vt est natura diuina, vt est dictum antec. art. si secundum, erit communicabilis cum distinctione naturæ, vt iam diximus. Resp. 2. multiplicari indiuidua creatæ naturæ ad ostendendam magis Dei bonitatem, atque diuitias Thesauri sapientiæ, & omnipotentia suæ, vt inde magis, magisque reddatur laudabilis, atq; amabilis per tot, totque indiuidua cuiusq; speciei: prout Dan. 7. vidit, *Millia millium seruebant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Et teritiò ad augendū ornatum, ac perfectionem Mundi supra cœlestis; quam enim speciosum redditur Empyreum ex cõfortio tot millia Angelorum: ipsimet Celi ex motu Angelorum enarrant *gloriam Dei*: atque Mundus ipse subcœlestis quam benè custoditum se fateatur ex Sanctorum Angelorum, tum hominum, Custodum; tum Regnorum, Prouinciarum, tumque totiusmet Orbis Patrocinantium, atque Receptorum; dictæ rationes pro Angelis, quarū prima, & secunda communes quoq; sunt, & alijs materialium speciebus, non admittunt pro ipsdem Angelis rationem conseruationis speciei, quæ ratio peculiaris est rerum materialiu; sicut enim creantur Angeli à solo Deo, ita conseruantur immediatè ab ipso Deo.

Ratio multiplicationis indiuiduorum sub eadem specie, quæ nam.

9 Ad

Aristot. sententia de astris.

9 Ad illud de Astris, estimauit Aristot. vnumquodque Cœlum, & vnumquodque astrum imbiberet, & comprehenderet totam naturam tum actuaalem, tum potètialem suæ speciei, itaur tum intensiuè, tum extensiuè totam, & totaliter participet eam, neque villo pacto possit cõmunicari alijs indiuiduis. estimauit quoque, esse entia necessaria, & sempiterna; quapropter negauit, posse fieri multiplicationem de eis. Theologi verò discrepant: & cum Cœlos, & astra entia contingentia existiment, neque sempiterna vt fides docet initio Gen. *In principio Deus creauit Cœlum, & Terram.* nec necessaria esse dicant, sed à voluntate Dei ad nutum dependentia, ideo multiplicationem potètialem, & aptitudinalem in indiuiduis pluribus potètialem admittūt eorumdem astrorum, licet neget actualem. ideoque Sol, Luna, & Planeta quisque & si actualitèr non multiplicetur, multiplicabilis tamen esse potètialem. Cur verò actu non multiplicentur, inde supponit ratio, quia Cœli creati sunt propter huius Vniuersi gubernationem per lumen, motum, & influentiã: at naturæ Author Deus estimauit vnicum in propria specie sufficere, vt vnicum Solè, vnicam Lunam; & sic de singulis, ideo ea non multiplicauit numericè. & quidem si plures, pluresq; Soles creasset, eueniret vt semper dies esset in vtroque Emispherio, & nusquam nox: & si plures, pluresque Lunæ essent, quando quæso contingeret, vel nouilunium, vel plenilunium, ceteraq; singularitèr, & de raro apparentes tum Solis, Lunæ, tum astrorum aliorum mutationes: quæ quidem vtique tunc essent, & multò sæpius eueniret, at nobis nõ ita adsūt nunc de facili vt contingit; dum namque Sol vnus occideret, alter oriretur: & dum vnus supra nostrum Zenith eleuaretur, alter vel oriretur, vel occumberet: denique tot in nostro, atque Antipodum Emispherio soles essent, nusquam nobis, vel ipsis nox contingeret: nusquam etiam distinctionem diei in mane, meridie, ac vespere experiremur; siquidem dum alter occumberet, alter oriretur, vel supra Zenith meridiem faceret, vnde distinguere nesciremus inter mane,

Soles; Lunæq; plures dari possūt.

Cur de facto nõ dantur.

vespere, meridiem, noctem, ac diem, sicque de Luna; etenim dum vna Solem assequeretur in nouilunio, altera, ab ipso recederet in opposito: & dum vna nobis occularetur in confortio, altera nobis panderetur in plenilunio: dumque altera pateretur eclipsim ex terra interposito, altera nobis collucesceret factò iam Solis diuortio; magisque tunc verum esset, quod cecinit *Vates. Et facies Lunæ varias, solisq; labores.* ob hæc, & huiusmodi, de quibus penes alios, non estimauit optimus Naturæ Conditor plures creare Soles, plures Lunas, sicque de ceteris astris in sua specie. At verò Angeli creati sunt, vt diuina fruantur gloria: & ob id, quo magis numero crescūt, eo magis diuina semetipsam fruendam communicat Dei gloria: vt inuicem angelico propriae speciei fruantur confortio; cur namque in eadem humana specie confortio copularntur familiari, & domestico homines: & non itidem intra eandẽ speciem Angeli? Accedit quod dubium est, vtrum omnia sydera differant specie: & licet id probabilius sit de Planetis, & Cœlis integris; de Stellaris tamen firmamētū non adeò improbabile est, esse in eadem specie: quamuis & hæc quoque estimem differre specie.

Astra omnia an differant specie.

10 Ad illud de Fenice iam vulgus ita estimat: nihilominus non attestatur id, sed dicimus plures esse Fenices. & quidem probari potest ex eo, quod Moyses enarrat tẽpore diluuij, ingressa fuisse in arcam volatilia septena, & septena, ergo plures erāt tunc Phœnices. immò ex alio capite, plures etiam tunc extitisse; quando quidem de vnaquaq; specie terrestri, & aerea perierunt plurima indiuidua: ergo perierunt quoq; plurimi Phœnices: illis autẽ peremptis remanserunt alij Phœnices, vt Domini præceptum adimpleretur ad cõseruandam speciẽ. verum quia ex omni specie volatilia in Arca erant, mas, & femina, vt exuentia ex Arca per propagationem seminalẽ multiplicarent speciem, hinc Phœnices Arca, exentes inde propagare potuerunt, & multiplicare speciem. Item aiūt Phœnicem accenso rogo comburi: ex eius vero cineribus generari vermem, ex quo tandem vermi

Phœnicis an plures.

Phœnicis mors, & renouatio an vera.

vermi produci iterato Phœnicem: hoc quidē duplici ex capite falsum est; primo quia non potest naturalitèr idem numero corruptum reparari: quomodo ergo aiunt eundē renouari Phœnicem: nisi tamen intelligat de renouatione eiusdem in specie, at hoc est falsum, quia animal perfectum nō producit ex putri materia, nec ex vermibus, sed per propagationem feminalem: est vero perfectū animal Phœnix; falsū ergo inuentum produci ex putredine, & corruptione vermis. Demum plures quandoq; visi fuerūt Phœnices cōiunctim, & simul apud veteres, vt Conimbricenses referunt lib. 2. de cœl. cap. 3. q. 6. quapropter fabulosum est inuentū de vnitāte Phœnicis. Accedit, quod si animalia imperfecta multiplicātur numericè in specie eadē, multo ampliùs dicendum de perfectis; cum multiplicatio competat eis ex perfectione naturæ. Vel vnicū esse aiunt Phœnicem, quia adeo rarò apparent, vt vel censeātur, vel videātur esse vnus: ideo &c.

Phœnices plures quandoque visi.

Patrum sententia de Phœnice.

II Sed quid dicendum ad Patres? Resp. eos sensisse ita cum vulgo, & ad communem vulgi vocem adhæsisse. Secundo dicendum Patres vulgi opinione vfos fuisse, vt argumentarentur contra hæreticos resurrectionē negantes, tanquam ad hominem; ex eorum principijs; si namque concedunt hæretici Phœnicem interire, atque inde iterum ad vitam regredi, & renouari, cur negant hominem per Dei potentiam, posse iteratò viuere; & ad nouā vitā resurgere? Eo magis, quo renouatio Phœnicis cursui tribuunt causarum naturalium, resurrectio verò hominum causa supernaturalis Dei est opus. Vtrum autē Patres verè id crediderint de Phœnice, quicquid sit, id apertum, eos ex concessis ab hæreticis de Phœnice nostrā inde astruere resurrectionem.

In eadē specie non datur prius, & posterius essentialitèr.

12 Ad Nonum, in ijs, quæ sūt eiusdem speciei, non datur quidem prius, & posterius essentialitèr; talis namque

prioritas, & posterioritas stat cum distinctione specifica essentiali: datur verò prius, & posterius numerale, indiuiduale, singulare, personale: & hoc non destruit speciem, sicut indiuidua non destruit speciem, sed in materialibus conferunt speciem, & in spiritualibus, vt Angeli, ostendunt quā sit perfecta species: prius verò, & posterius essentialitèr est idem, ac prius, & posterius perfectione specifica, & in eadem specie vnum indiuiduum non est perfectius altero specificè.

13 Ad Decimum, falsa maior loquendo de materia partis: vera de materia totius, quæ est vltima realitas ipsius compositi, siue hæc ceitas; cum ergo cesset illa in Angelis, & sit ista, ideo stat multiplicatio, & distinctio indiuidualis; hæc enim est effectus differentie indiuidualis, quæ quidem reperitur in Angelis pluribus contrahentibus specificam naturam adesse indiuiduale. Negatur etiam inde, vt fuit deductum, materiam partis esse principium indiuiduationis, sed hæc ceitas, & differentia indiuidualis, siue vltima actualitas, ac realitas ipsius rei.

Distinctio numeralis sumitur a materia, declaratur.

14 Ad confirmationem, vtique distinctio specifica desumitur a forma specifica: distinctio autem numerica desumitur a forma totius, quæ est differentia indiuidualis, & vltima actualitas compositi, atque vltima realitas, quæ merito appellatur vltima forma indiuidualis rei: non autem a materia.

Distinctio specifica vnde desumitur.

15 Dices Arist. met. t. 1. ait, materiam esse causam distinctionis, & multiplicationis. Resp. 1. non loqui de materia, quæ sit altera pars compositi, sed de materia, quæ est vltima actualitas rei, seu differentia indiuidualis, & ista est, quæ formalitèr multiplicat supposita. Resp. 2. loqui de diuisione continui, hæc autē fit super ens quantum, & materiale; numerus namque talis, & distinctio fit ex diuisione continui, vt ipsemet alibi loquitur.

Materia est causa distinctionis, & numeratio eius, declaratur.

QVÆSTIO III.

Vtrum Angelus, & Anima differant specie.

Distingui spe ex communi modo loquendi.

Probat D. Bonauent. & D. Tho.

Forma finis materiæ, nō est contra.

Circa distinctionem Angeli ab anima, vel parum, vel nihil discordant Theologi: conueniunt ergo dicendo distingui specie Angelum ab anima. Vtrum verò absolute concedendā loquutio, videbitur infra. Supposito autem iam distingui specificè, vario modo probatur a D. Bonau. D. Thom. & Scot.

2 Probatio, & medium D. Bonau. desumitur ex ordine, atque negatione eiusdem ordinis ad materiam, siue ad corpus distinctionis, ergo principium desumitur ex eo, quod Angelus non informat materiam: anima informat corpus: ergo ex hinc distinguitur Angelus ab anima. Medium D. Thom. desumitur ex parte discursus, vel negatione discursus. Anima siquidem discurret, Angelus non discurret, ergo ex hinc distinguitur Angelus ab anima, ita 1. part. q. 58. art. 3. cuius quoq; sententiæ est Henric. quodlib. 1. 2. q. 8. hæc sunt media horum Doctorum.

3 Scotus circa probationes istas, fundamentum D. Bonauentura non absolute reijcit tanquam falsum, sed quatenus non probat intentū a priori: fundamentum vero D. Thom. & Henrici reijcit absolute, vt nec verum sit, nec verè probet.

4 Circa fundamentum D. Bonau. probatio eius nō est a priori, sed a posteriori, vt a posteriori concludat distinctionem Angeli ab anima. Probatur: Forma est finis materiæ, non autē materia est finis formæ: ex 2. phys. t. 2. 3. & 1. de anat. 5. 2. igitur formæ nō distinguuntur penès ordinabilitatem, & nō ordinabilitatē ad materiam, ergo Angelus, & anima non distinguuntur penès ordinem, ac negationem ordinis ad corpus. Confirmatur, idem Arist. vbi sup. docet, Membra Cerui differre a membris Leonis, quia anima Cerui differt ab anima Leonis: stat ergo differentia membrorum penès differentias animarum, non autem stat animarum diuersitas penès diuersitatē membro-

rum. igitur stabit Angeli, & animæ diuersitas, non autem ex differentia ordinabilitatis, vel non ordinabilitatis ad corpus.

5 Sed dices, etiam anima Leonis, & Cerui differunt, quia corpus Leonis differt a corpore Cerui; Prob. etenim Leonis anima ordinatur ad corpus Leonis, nō ad corpus Cerui: & anima Cerui ad corpus Cerui, non Leonis. Item ideo Leo rugit, v. g. atque ferocissimus est bestiarum, & tantopere est vorax, & huiusmodi, quia corpus aptum habet ad rugiendū, ad discerpendum, ad deuorandum: hæc autem prestare nequit nec Ceruus, nec timidus Lepus; differentes namque valde sunt operationes Cerui, & Leporis ab operationibus Leonis, ergo animæ eorum differunt penès ordinem ad corpus. Resp. differentiam hanc desumi tanquam a posteriori; siquidem differentia Cerui, & Leonis desumitur ab ipso: anima tanquam a priori: a corpore vero, membrisque, sine operationibus veluti a posteriori: vt etiam amplius patebit. Dato nāque, quod ignoraremus qualis naturæ sit Leo, Ceruus, & Lepus; vtique; ad operationes accureremus: ignorato etiam quænam animalia hoc in ergastulo includantur, cuiusnam virtutis, potentia, roboris, animique, siue valoris sint, ad membra vtique, atque ad formam corporis accurrimus, vt talis formæ corporis, taliumque membrorum cernentes eas, dicamus inde, hic, Leo; hic Ceruus; hic Lepus est, sicque de alijs.

6 Circa fundamentū vero D. Thom. displicet Scoto, vt Angelos neget discurrere, indēq; differentia sit admittenda cum anima, vt non discurrat; ratio, quia anima quoque circa prima principia, simpliciter cognitione cognita, nō discurret; non. n. poterit principia illa deducere ex anterioribus principijs, alias non essent prima, vnde simpliciter apprehensione sine discursu apprehendit: hinc verò dum pari passu currūt,

Discursus nō est circa prima principia.

M vt nec

Hæc circa obiectū beatificū.

vt nec Angelus circa ipsa principia discurrat, nequaquam distinguetur inuicem specificè. Item anima beata circa obiectum beatificum nō discurret; discurret namque circa obiectum naturæ, siquidem hoc potest viribus naturæ ad libitum attingere, illud nō; cum illius tantam, talemq; notitiam, habeat, quantā, qualemq; sibi Dei voluntas immittit. Verum de hoc satis, infra enim quæstionem habebimus, vtrum Angeli discurrant.

7 Insuper hi diuersum habent modum intelligendi, vt hinc sumatur differentia eorum specifica; igitur semper differentes erunt specificè, & essentialitèr in visione beatifica, semperque beatifica visio Angelii cuiuscunq; erit eminentièr omni beatifica visione animæ, sicq; nulla anima erit aliquo Angelo superior in visione beatifica, neque beator. Prob. omne indiuiduum, etiam infimum speciei superioris est eminentiùs omni indiuiduo speciei inferioris, etiam perfectissimo in tali speciei inferiori, vt infimus homo est nobilior nobilissimo equo, & Leone; igitur infimus Angelus erit beator omni etiam perfectissimo anima humana: ergo erit etiam eminentior in beatitudine ipsa anima Beatissimæ Virginis, & Christi Domini. Respondent Aduersarij disparitatem aduenire ex lumine gloriæ; cum namque maius sit in anima Christi, & Virginis, indè visio Christi, & Virginis excedet visionem Angelicam. Sed arguitur, etenim etiam intellectus concurrat actiue, vt probabile est, apud Scot. ac plerosque: igitur desumetur quoque differentia specifica penès intellectum: ergo ratio intellectus visio beatifica Angeli erit semper eminentior specificè visione animæ Christi, & Virginis. Confirmatur, quia visio est actus vitalis, ergo postulat intellectum, vt causam eius vitalem. Verum de hoc in materia de beatitudine.

Differunt tanquā species, & pars speciei.

8 His actis, dicimus primò, Angelus, & anima differunt tanquam species, & pars speciei. Assertio est aliquatenus diuersa à cōmuni eloquio: aiunt namque Theologi communitèr, differre specificè: nobis verò aptior apparet loquendi modus recensitus. Et prob.

anima non est species, Angelus in sui natura facit speciem: ergo non distinguuntur vt duæ species. Prob. antec. anima non est ens completū, est namque pars, quia est forma: species verò est ens completum; siquidem constat e genere, & differentia completè: Angelus autem facit integram speciem; est enim ens totum, integrum, & completum constans ex differentia, & genere, nec est pars, nec forma, ergo non distinguuntur vt duæ species completæ. Dices, etiam anima constat ex genere, & differentia. Resp. licet ita sit, nihilominus nō sufficit hoc ad faciendum ens perfectum, & completum, sed requiritur ultra vt tale ens non sit ordinabile ad aliud tanquam forma, vel pars, vel inherens, & dependens ab eo. Exemplum de hac albedine singulari, quæ quidem constat ex genere qualitatis, & differentia propria: atramentum remanet adhuc, vt sit ens imperfectū, quia non est ens per se subsistens, sed inherens, & dependens à subiecto, atq; in forma illud: anima quoque licet non dependeat, neque inhereat; nihilominus est pars hominis, & forma corporis, idèq; nō appellatur ens vndequaque completum.

Angelus facit speciem, non animæ.

Species quidnam constituit.

9 Probatnr rursus, anima non reponitur in prædicamento substantiæ directè, Angelus ponitur directè, ergo non differunt vt duæ integræ species. Maior prob. quæ enim directè reponuntur, sūt entia integra, & completa, anima iam constat esse partem, ens nō integrum, quia anima ex se sola non facit hominem integrum: Angelus de se completum, & integrum ens est, cui nihil desit. Insuper anima non est ens per se subsistens, est enim communibilis: at in prædicamento directè reponuntur entia per se incommunicabiliter subsistentia, huiusmodi autem est Angelus: cum ergo anima indirectè, & reductiue ponatur, etenim totus homo reponitur directè, Angelus verò reponatur primò, & directè in prædicamento, sequitur, vt in rigore philosophycè loquēdo, non dicatur differre tanquam species, & species, sed tanquam species, cuiusmodi est Angelus, & tanquam pars speciei, cuiusmodi est anima. est Scoti in 2. d. 1. q. 6.

Anima in prædicamento indirectè Angelus directè.

Anima non est ens per se subsistens, Angelus sic.

Differunt essentialitèr in intrinsecis rationibus formalibus.

10 Dicimus Secundo, Angelum, & animam differre essentialitèr ex suis intrinsecis rationibus formalibus, hæc est ratio distinctiua à priori. est eiusdem Scot. Ratio vniuersalis tūm pro ipsis, tūm pro cæteris est, quoniam sicut esse totius primò, & à priori est à propria forma, ita distinctio vnus ab alio est à propria cuiusque essentiali forma. Rationes verò inde siue penès ordinabilitatem ad informandū corpus in anima: & negationem talis ordinabilitatis in Angelo, sunt quidè veræ, & aptæ, at tamen constat, esse rationes à posteriori: quemadmodum rationes etiam petite ex operationibus vtriusq; erunt à posteriori, rationes tamen petite ex principijs vtriusq; erunt à priori: priora namq; sunt essentia, formæ, & principia, & idè ex hinc rationes petendæ prius erunt veluti à priori.

Rationes differentie à priori ignorantur.

11 Postulabis, quænam verò sint rationes istæ petite à priori. Prima in promptu adest, & facilis responsio, eas prorsus ignorari; teltis est Aristot. dicens, *Ultimas differentias rerum esse nobis ignotas*. Et quidem id incompertū est nobis, siue ratione status viæ; siue ratione ordinis potentiarum, dum intellectus alligatus sensibus dependet in intelligendo à phantasmatibus; Angelus autem, & anima cum sint entia spiritalia, non cadunt sub phantasmatibus, siue denique ratione peccati, vt loquitur August. Nisi tandem recursus ad operationes, ex quibus vt diximus, colligere possumus tanquam à posteriori. Quod si vel primum, vt est concessum, vel etiam ignoretur secundū, recurrendum ad effugium Scoti, ideo hoc distingui v. g. ab alio, quia hoc est huius nature, & illud illius: id est quia hoc est huius nature, & illud illius. neq; tamen id verè erit effugium, sed solida ratio, quia Aristoteles dixit, *insolentissimi animi est rerum omnium causam querere*.

Respondendi effugium Scoti, sed legitimum vbi cautè ignoratur.

Angelus, & anima natura pares declaratur.

12 Obstatur aduersus dicta, & primò August. de lib. arb. lib. 3. ait, *Angelus, et anima sunt natura pares, officio im-pares*: ergo in natura non differunt specie, vel quasi specie. Secundo, differunt specie, ergo vnumquodque indiuiduū naturæ Angelicæ erit beatius, & gloriofius quocumque indiuiduo naturæ

humana. Prob. quoniam dum est nobilitas, vt potè nobilioris speciei, erit vtq; capax maioris beatitudinis, eritq; beatius anima Virginis, & Christi. Tertio distinguuntur specie eorum Essentialitèr, ergo potentia quoque eorum intellectiue distinguuntur specie. Prob. nam ad distinctionem essentiarum sequitur distinctio potentiarum, inde etiam sequitur, operationes quoque intelligendi vtriusque distinguuntur specie; siquidem potentia distinguuntur per actus: immò etiam obiecta distinguuntur, itaut non possit idem obiectum esse terminus intellectiōis vtriusque, quoniam potentia distinguuntur per actus, & actus per obiecta.

Capacitas naturalis, moralis.

13 Resp. ad Secundum, loquēdo de capacitate naturali, vtique Angelus excedit capacitatem totius naturæ humanæ, sicut enim natura angelica in naturalibus est nobilior humana, ita eius capacitas naturalis erit præstantior capacitate naturali humana: hæc pronunciat inquit Scot. nam vtrum sit verū, capacitatem naturæ Angeli esse maiorem, videbitur in 3. d. 1. 3. & 14. & nos tract. de Incarnat. disp. de Gratia Christi quæst. 3. loquendo autem de capacitate morali, siue meritoria, capacitas Virginis, & Christi, nobilior est capacitate omnium Angelorum, quia capacitas Christi, & Matris meritoria superat omnia merita Angelorum. ita de aliquibus quoque Sanctis, quorum aliqui possident maiorem gloriam aliquibus Angelis, vt potè quia habent præstantiora merita. Dices, in gloria satianda est tota capacitas Beati, ergo satiabitur quoque capacitas tota naturalis Angelorum: hæc verò capacitatem naturalem animæ. Resp. in gloria satiari solummodo capacitatem meritoriam, quia iuxta mensuram meritorum dabitur gloria: non autem explebitur tota capacitas naturalis; etenim anima, & Angelus capaces sunt naturalitèr maiori gloria, nihilominus nō dabitur gloria nisi secundum mensuram meritorum, non autem secundum mensuram ipsorum naturalium.

Beatorum qualis capacitas satianda.

14 Ad Augustinum, quod erat primum in ordine. Resp. sumi Angelum, & animam obiectiue; sic namque sūt natura pares; quoniam ipsorum intel-

le actualis natura ordinatur ad Deum, intelligendum, amandum, colendum, fruendum; est enim obiectum vtriusque beatitudinis.

Distinctio non tantum in contentis, quanta in continentibus.

15 Ad Tertium negat Scot. sequentem, unde docet non reperiri tantam distinctionem in contentis, quanta in continentibus unde fit, ut licet Bos, & Aquila distinguantur specie, potentia tamen eorum visive non distinguantur specificè; Item Homo, & Leo distinguuntur specie, animal tamen reperitur in eis non distinguitur specificè: sicut Equus, & Leo distinguuntur specificè, tamen unitas, passio entis, non distinguuntur specie: igitur intellectiuitas animæ, & Angeli nec distinguuntur specie.

16 Dices, Essentia sunt alterius rationis, ergo quæ pullulant ab Essentijs erunt alterius rationis. Item intellectiuitas Angeli est realiter eadem cum Angelo; intellectiuitas animæ est eadem ex Scot. cum anima, igitur si essentia Angeli, & animæ distinguuntur specificè, distinguuntur quoque eorum intellectiuitates, seu potentia intellectiua. Resp. potentia intelligendi,

sive intellectiuitates si considerentur fundamentaliter, utique distinguuntur inter se specificè, sicut specificè distinguuntur eorum fundamenta: idem esto iudicium si spectetur identicè realiter, ut sic namque identicè sumpta distinguuntur specificè, sicut distinguuntur res ipsæ, quibus sunt idem realiter: at spectatæ formaliter, poterunt esse eiusdem rationis specificæ, quia formaliter distinguuntur ab Angelo, & anima.

17 Ad illud de operationibus, si spectentur obiectiue, poterunt esse idem specificè, atque genericè, immo numericè, cum terminari possunt intellectio Angeli, & animæ ad obiectum idem genere specie, & numero: at spectatæ fundamentaliter, siquidem spectemus fundamenta eorum remota, ut amborum essentia, distinguuntur utique specificè, quia iam essentia distinguuntur specificè: si spectemus fundamenta proxima, ut potentia intellectiua, volitivæ, & huiusmodi, tunc erunt eiusdem rationis specificæ: ita speculandum est, ut saluetur præfata doctrina Scoti de identitate potentiarum vtriusque specificæ.

Finis Tertiæ Disputationis.

DISPV-

DISPUTATIO IV.

De Aevo mensura Angelorum.

QUESTIO I.

Quid sit Aevum.

Aevi significata.

nominis configuratione incipiente dicimus, Aevum ad plura trahi significanda, & quidem significare, solet longam rei alicuius durationem, ita Exod. 21. *Erit servum in Aevum*, id est ad longum tempus, siue ad totum propriam vitam tempus: sicut Esdr. lib. 3. c. 2. *Civitas illa ab Aevo. & c. 4. Maestas, et potestas Aeorum est apud te Domine*: id est potestas Potentium longo tempore in sua dominatione viventium. Insuper transfertur quandoque ad significandam aeternitatem, ut Eccles. 18. *sicut calculus arena, sic exigui anni in die Aevi*. Sensus est, quod sicut se habet exiguitas, & parvitas minutissimi granuli arenæ maris, ita se habent anni nostri respectu aeternitatis. Proverbiorum etiam 8. dicitur de sapientia; *Cum illo fuit semper, & est ante Aevum*: quod loco intelligitur aeternitas, non quidem pro Aevo, sed pro eo, quod est ante Aevum: & quidem sumpto Aevo pro longissima periodo, atque duratione, utique ante omnem durationem fuit aeternitas: siue enim spectemus tempus, quod est duratio corruptibilem; siue Aevum, quod est duratio rerum creaturarum immaterialium, siue instans indivisibile, siue quancunque imaginabile mensuram entis creati ante eam præcessit omnino aeternitas. Sumitur quandoque pro aeternitate participata, loquendo largè de aeternitate, spectata solummodo ratione eius à posteriori, quatenus nullatenus defectura: sicque Matth. 25. *ibunt in ignem aeternum, in supplicium aeternum*: quod intelligit de Aevo Scot. in 4. d. 49. q. 6. lit. E. & L. sicut vice versa ipsamet

aeternitas sumi solet pro Aevo, quod patet tunc loco recensito; tunc ex 3. Gen. *Ne sumas de ligno vite, & vivas in aeternum*: qui locus pro aeternitate intelligitur Aevum, atque longum tempus, ex Lyra ibid. atque Scot. in d. 19. q. 1. sicut & Dan. 3. *Rex in aeternum vivit*, id est in saeculum, quod sumi solet, pro spatio centum annorum, siue ad aliud longius tempus vive.

2 Habita utcumque nominis applicatione, sic potest describi Aevum, *Aevum est mensura entis creati permanentis, & uniformiter se habentis, dum manet*. Dixi entis creati; etenim eminentiori mensura metiendus est Deus, ea est autem aeternitas, Aevum vero metitur ens creatum. Dixi permanentis, & uniformiter se habentis, quæ namque permanentia non sunt, sed successiva, nec uniformem servat modum in permanendo, alia metienda sunt mensura, ut tempore. Descriptio hæc patebit amplius applicanda passim eam Angelo, aliisque, quorum mensura sit Aevum. Alia in quæst. in fine.

3 Hinc verò differentia sumitur aequalis inter Aevum, aliasque mensuras; & quidem differt ab aeternitate; hæc enim ut diximus est mensura entis increati: Aevum entis creati. Illa est mensura entis necessarij, in finiti, independentis, habentis esse à se: Aevum entis contingentis, finiti, dependentis, & habetis esse ab alio. Aeternitas caret principio, & fine, Aevum principium habet, carebit fine. erunt enim perpetui Angeli mensurabiles Aevo. Aeternitas est mensura entis nec deficientis, nec potentis deficere, ut Deus: Tempus est mensura entis deficientis, & potentis deficere ut cætera corruptibilia. Aevum vero est mensura medio modo se ha.

Aevi descriptio prima.

Aevi differentia à cæteris mensuris.

se habens, vt sit entis non deficientis quidem, sed potestis deficere: cuiusmodi est Angelus, qui licet de facto à suo esse non deficiat, potest tamen per annihilatiuam potentiam Dei deficere, quæ nam verò ex his conditionibus sint aptiores videbitur infra.

Aeui an-
cõpescat ab
intrinsico de
facilitas.

4 Circa verò posse deficere iam sup. disp. 1. q. 7. disputatum fuit, an Angeli possint ab intrinsico deficere: quo fit, vt consequenter ad eorum naturam, dicamus etiam de Aeui eorũ mensura; est namque ratio eadem de mēsurato, & mensura; eo magis quo propria duratio, atque vnus cuiusque intrinsicæ mensura est realiter eadem cum mēsurato; igitur si Angelus est talis naturæ, vt sibi nõ repugnet defectibilitas ab intrinsico, quatenus non est ens necessarium, sed contingens, vt ibi diximus, pariformiter defectibilitas repugnat ab intrinsico suo Aeui.

Conditiones alias, atque differentias ex varia Doctorum tradenda doctrinã, afferemus infra, & examinabimus.

5 Thomistæ aliter definiunt Aeui, vt sit duratio rei creatæ, tota simul, & impotens deficere, sive incorruptibilis. Differt hæc à definitione tradita, quæ est Scoti, in vltima conditione; siquidem aiunt Thomistæ, nullam rem defectibilem, & corruptibile mēsurari Aeui, ac propterea requiri indefectibilitatē: Scotistæ hanc conditionem aiunt non esse per se de ratione Aeui, quia etiam substantia corruptibilis, & materialis, mēsuratur Aeui: vnde de per se natura Aeui est, inquit, permanentia rei, quatenus quandiu manet, non fit successiua; per accidens vero esse, vt res duret paruo, vel magno spatio, vel nullatenus sit ab intrinsico corruptibilis. De qua re infra in propriis quæst.

Aeui descri-
ptio alia.

QVÆSTIO II.

Vtrum Aeuum sit mensura essentialiter successiua.

ARTICVLVS I.

Afertur, & approbatur sententia affirmatiua.

1. **E**xtat sententia D. Bonau, qui Aeuum existimat esse mensuram successiuam, ita habet in 2. d. 2. p. 2. art. 1. idemque habet Varro d. 2. q. 1. & 2. constare autem docent exemplibus nunc; vnde datur in eo prius, & posterius, per quod diuisibile sit in plura nunc, sive instantia successiua. Nõ verò coincidere videantur cum tempore, aiunt, aliam esse successiuam tempore, aliam Aeui; siquidem illa temporis est successiuitas cum in nouatione, & inueteratione, Aeui vero successiuitas remanet absque inueteratione, & in nouatione. Exemplo rem D. Bonau. illustrat de radio, & de riualo; ait namque, alio modo egreditur ripullus à fonte, alio radius à Sole: ille namque egreditur cum in nouatione,

noũ succedentis, seu nouiter egredientis aquæ, atque cum inueteratione antiquæ iam egressæ aquæ: radius vero supposito quod Sol stet, & nõ moueatur, egrederetur à Sole absque inueteratione, & in nouatione, siquidem esset semper radius ille idem. Verum quia radius ultra primam causationē à Sole indiget conseruatione, conseruatio vero fit per nouas, atque continuatas, sibi que succedentes causationes supra eundem radicem; hinc est vt multiplicentur causationes, seu conseruationes: multiplicatio tamen ista fieri nequit, nisi in varijs, & diuersis nunc, quorum alterum succedit alteri; ita à pari Angelus iam creatus vtique stat, idemque persuerat: verum quia ad hoc vt persueret in esse, indiget conseruatione: conseruatio autē est iterata productio; vnde oportet, vt in singulis instantibus per nouam quasi causationē ponatur in esse: istæ verò nouæ causationes sibi successiuè cõtinuantur, sicutq; in alio, & alio

Vtrum Aeuum sit mensura successiua.

& alio nunc: ergo stat, vt licet idem Angelus in esse suo indiuisibiliter, & permanenter persueret, nihilominus stabit successiuitas, & diuisibilitas ex parte suæ mensura, quod est Aeuum.

2. Probatur autem sententia hæc primo auctoritatibus Patrum, in de rationibus, & quidē Hieron. ad Marcell. ep. 186. *Solus Deus non nonit fuisse, nec futurum esse.* Vt ergo Angelum distinguamus à Deo, oportet in eius mensura saltim, apponere esse fuisse, & futurum esse: in æternitate namque tanquam in mensura Dei nec esse fuisse, nec futurum esse. August. 11. conf. c. 4. *Nunc temporis si semper staret, & non flueret, non esset tempus, sed æternitas.* Ex opposito autem de Deo habetur psalm. 101. *Tu autem idem ipse es, & anni tui nõ deficient.* Boet. lib. 1. de Trin. c. 9. *Quamuis secundum Philosophos de corporibus cælestibus, & spiritibus possit dici sunt semper; magna est tamen differentia in semper esse; in Deo præsens est, non currens: nunc autem fluens facit sempiternitatem, id est Aeuum.* En quomodo nunc fluens vocat Boet. Aeuum. Damasc. lib. 1. de fid. orth. cap. 25. *Speculum dicitur Angelus, quod semper protenditur cum æternis verum spatium.* Atque Ansel. Profol. 24. *Modo hoc transis omnia, cuius æterna; quia tua, & illorum æternitas tota tibi præsens est; cum illa nondum habeat de sua æternitate quod venturum est, sicut iam nõ habet quod præteritum est.* habet ergo Angeli mensura, sicut & cæterarum creaturarum suam successiuitatem.

3. Rationes hæc sunt; Prima, duratio cuiuscunque creaturæ est quæritas: at quæritas est diuisibilis, habetq; prius, & posterius, ergo erit diuisibile Aeuum in partes, atque prius, & posterius. Antecedens prob. duratio est mensura, at mensura est quantitas ex cap. de quantitate. Secundò, si Aeuum est totum simul, ergo tempus præteritum, & præsens, atque futurum erunt simul præsentia Angelo. Prob. Aeuum coexistit tempori præterito, præsentis, & futuro: at Aeuum est permanens, & totum simul, ergo. Confirmatur, esset nũc Aeui infinitum, quia posset coexistere tempori infinito si daretur.

4. Tertiò, creetur Deus Angelum, indeque eundem annihilat, quæro autan-

nihilabit in eodem instanti, aut in alio succedenti: si primum, ergo Angelus in eodem instanti simul esset, & non esset: si secundum, ergo in Aeui dantur duo instantia, quorum vnũ succedit alteri, & sic erit successiuũ. Quarto, creetur Deus vnũ Angelum, & postmodum creetur alterum, inde deinceps alterum, indeque rursus alterum, quis non videbit dari plura instantia Aeui, in quibus successiuè plures creentur Angeli. Quintò creetur Angelus innocens, & in gratia, indeq; pecceridem, Angelus: aut hæc fient in eodem, aut diuerso instanti: si secundũ, habemus intentum: si primum, ergo in eodem instanti, atque simul esset Angelus innocens, & peccator, in peccato, & in gratia: & ita contraria simul: sicut vellet Deus creare nunc Angelum, indeq; destruere, si vtrumque fieri in eodem instanti, vtique simul vellet pro eodem instanti contradictoria, vt dare esse, & negare esse.

5. Sextò, August. lib. 8. in Gen. ad lit. cap. 19. *Sicut aer respectu Solis non est factus lucidus, sed fit lucidus, alias recedente Sole iam remaneret radius; ita creatura respectu Creatoris non est facta, sed fit, hinc elicitur Angelum pendere ex continuo, & successiuo fieri.* Septimò ex eod. lib. 4. c. 14. *Deus non se habet respectu creaturæ sicut edificator respectu domus: domus autem recedente fabro, remanet in esse suo, recedente vero conseruatione Creatoris non remanet creatura.*

6. Octauò conseruare non est solummodo non destruere, sed ultra hoc, est positiuè influere in rem creatam: ergo est aliquid circa ipsam positiuè agere: at conseruatio fit singulis momentis quandiu res durat, ergo stat successio in momentis ipsius conseruationis. Nonò, per solam creationem non habetur totale esse creaturæ, prob. per creationem namque Michaelis habitum fuit in primo creationis instanti solummodo esse Michaelis: at duratio eiusdem vsque modo habita est per actionem alteram distinctã à creatione, alias non diceretur per tot secula conseruatus, sed creatus: sed actio hæc fit pro alio, & alio seculo, sicut pro alio, & alio tempore, & instanti, ergo stabit

stabit prius, & posterius in eius Aevo.

Ex his elicitur Aeuum esse quantitatem diuisibilem, sed in partes indiuisibiles: quemadmodum numerus est quantitas diuisibilis, sed in vnitates indiuisibiles. esse vero quantitatem non permanentem, sed successiuam, compositam ex partibus raptim transeuntibus, prout sunt ipsa nunc, instantia, & mutata esse in re mutabili: licet ipse Angelus sit permanens.

ARTICVLVS II.

Statuitur Aeuum esse permanens, non successiuum.

1 **E**X opposito se habet D. Thom. atque Henric. ille namque 1. p. q. 10. art. 5. atque hic quodlib. 5. art. 13. aiunt, Aeuum esse mensuram omnino permanentem; non successiuam: rationes autem eorum statim asseremus.

2 Scotus quid dicat, dubitant aliqui de eius mente: vel quod tandem in sententiam ruerit D. Bonau. & ita Caeranus Scotum trahit, in sententiâ D. Bonau. idemque agit Lycheus.

3 Quid verò dicendum, de Scoto, asserimus diuersimodè loqui Scotum de Aevo; & quidem modo problematicè, modo definitiuè, modo dubitativè. Problematicè loquitur in 4. d. 49. q. 6. lit. L. sic ait, *Si quæras quid perpetuitas ultra ipsum Aeuum addat, hoc, ultra inquirat, an Aeuum successione includat; si sic, perpetuitas maximatatem quamdâ quantitatis in ipso Aevo dicit, immò quasi infinitam magnitudinem addit, accepto semper altero post alterum in infinitum: si autem Aeuum indiuisibile sit, omnè abiciens successione, perpetuitas eius aliquid posituum nouum per ipsum significatum non dicit &c.* En quomodo hoc in loco Scotus loquitur problematicè.

4 Ex alio verò capite in sententiâ inclinare videtur D. Bonau. dum in 2. d. 2. q. 2. argumenta contra eum pugnantia soluit præcipuè Henrici, & D. Thom. atque modum sententiam Bonau. defendendi docet, sicut defendit, ob quod in eam valdè inclinat.

5 Sed licet hæc ita sint, nihilominus id apertè verum est, eundem Scotum oppositam ex proprio marte

docere sententiam, etsi namq; sententiam D. Bonau. defendat, tamen pro contraria acrius pugnat, & ita tandem determinat, Aeuum esse mensuram permanentem, non successiuam: & hæc est communis interpretatio cum Scottistarum, tum Thomistarum de Scoto, quamuis oppositam sententiâ, vel saltem disputationis gratia saluet, vel probabilem existimet.

6 Habito iam sensu tum D. Thom. tum Scoti, asserimus Aeuum esse mensuram permanentem, non successiuam, ita D. Thom. ita Scot. probat vero primo D. Thom. & Henric. vbi est successio ibi est prius, & posterius: at prius, & posterius non permanet simul, quia recedente priori, succedit posterius; vbi vero est prius, & posterius in veteratio, & innouatio, ergo admittimus veterationem, & innouationem in Angelo. Dices, prius & posterius reperiri in Aevo, & non in Angelo, contra, ideo est prius, & posterius in mensura, quia est prius, & posterius in mensurato, ait enim Philof. 4. phys. *Quid ideo est prius, & posterius in tempore, quia est prius, & posterius in motu: non est autè prius, & posterius in Acuiterno, ergo nec prius, & posterius in Aevo.*

7 Probatur hæc eluditur à Scoto; ideoque diceret D. Bonau. esse prius, & posterius in mensura, non in mensurato, exemplum, si poneretur caro non habens partem, & partem sub quantitate, esset diuisibilitas, & successio non in carne, sed in quantitate: Item radius si semper stare, vtique penes ipsum nulla esset successiuitas, quæ tamen esset penes tempus, quo radius ille mensuraretur. ita de Angelo, & Aevo.

8 Ad illud autem Aristot. non est vniuersaliter verum, quod distinctio in effectu sit semper ex distinctione cause; potest enim esse distinctio in effectu, & non in causa: exemplum, caliditas, & siccitas sunt in igne distinctæ, & propterea exiccatio, & calefactio sunt inter se distinctæ, quia proueniunt à causis, quæ sunt in igne distinctæ: & hinc benè procedit distinctio effectus, siue effectuum à distinctione causarum: at in Sole caliditas, & siccitas non sunt distinctæ, quia continentur virtualiter: calefactio tamen, & siccitas inter se sunt

Aeuum est mensura permauens.

Distinctio effectus ex distinctione cause declinatur.

sunt distincta, attramen eorum distinctio non prouenit à caliditate, & siccitate in Sole; quia in eo non sunt distincta: vnde non sequitur, quod semper distinctio effectus proueniat à causa distincta. hinc est, vt quodcumque causa, & effectus sunt idem, tunc valet ab effectu ad causam, & è conuerso, nõ verò vbi sunt distincta: Ad propositum, tempus, & motus sunt idem realiter, & motus est causa, temporis: valet arguere datur prius, & posterius in motu, ergo, datur in tempore, & vice versa: at secundum D. Bonau. Aeuum, & Angelus non sunt idem realiter, illud namq; est successiuum, hoc permanens: ergo non licet arguere, datur prius, & posterius in Aevo, ergo & in Angelo.

9 Hoc stante quod ratio hæc non concludat, arguitur aliter. Mensura debet esse vniueña mensurato, siue eiusdem rationis cum eo: itaut si mensuratum sit successiuum, mensura sit successiua: si permanens, ipsa quoque sit permanens: & Angelus est permanens, ergo & Aeuum permanens. Item Aeuum vel est idem cum Angelo, vel distinctum: vtrumq; concludit intentum: si primum, ergo sicut Angelus est permanens, Aeuum erit & permanens: si secundum, hinc arguitur, iam concedit sententia opposita, quod Angelus potest multoties poni in esse, abique tamen sui successione: ergo similiter Aeuum poterit poni multoties, & frequentius, ac semper in esse sine eius successiuitate; non enim est maior ratio de Aevo, quam de Angelo; remanet verò Angelus non innouatus, veç variatus ex continua per conseruationem positione iterata in esse, ergo idem esse posset de Aevo.

10 Dices, Aeuum poni; & conseruari in alio instanti alterius Aeuu, siue mensura: vnde eueniet vt sit successiuum, omnino ex multiplicatione aliorum instantium, in quibus infinities ponitur ipsum Aeuum. Contra quæro, aut hoc Aeuum potest esse sine alio instanti alterius Aeuu, aut non poterit: si primum: ergo non erit successiuum; quandoquidem non habebit successiuitatem, & multiplicationem aliorum instantium alterius Aeuu: si secundum, quæro de illo altero instanti, aut pote-

rit esse de se, aut requiret aliud instans alterius Aeuu: si primum, vtique erit permanens, & non successiuum: si secundum, quæro de illo alio, quoniam dandum erit aliud instans alterius Aeuu, in quo sit, & ita dabitur processus in infinitum.

11 Insuper conseruatio Angeli vel sumitur actiue, vel passiue, vtroq; modo erit permanens ipsius Aeuu: prob. conseruatio actiua est ipsamet actio Dei, quæ de se non est successiua. Conseruatio passiua est eadem et essentia Angeli: at hæc est iam inuariabilis, permanens, non successiua, ergo nec conseruatio. Item, Aeuum, loquendo de mensura intrinseca, est idem cum Angelo, cum vero sit Angelus permanens, erit quoque permanens, & Aeuum.

12 Præterea, non est ponenda pluralitas sine necessitate: nulla autem vrget necessitas, ponendi Aeuum successiuum, non enim ratio apparet, quæ id conuincat. Rursus potest Angelus, ratione suæ permanentiæ, coexistere temporari præterito, presenti, & futuro: ergo suum Aeuum poterit quoque indiuisibiliter, & permanenter coexistere omni temporari absque sui successione.

13 Item arguitur, si Aeuum habet successione partis, & partis, itaut pars præcedens corrumpatur, & noua adueniat, quæro à quonam fiet hæc corruptio, non quidem proueniet ex parte subiecti; non ex parte alicuius contrarij; nec ex parte alicuius agentis creati, ergo non erit corruptibile, & successiuum. Prob. primum, quia Angelus est incorruptibilis: non secundum, quia non habet contrarium physicum: nec tertium, cum non possit creati agens annihilare; non enim desineret esse, nisi per annihilationem: ultra quod agens physicum non potest physicè supra spirituale.

14 Demum adsunt autoritates hoc confirmantes. Dionys. de diuin. nomin. cap. 10. ait; *Proprietatis Aeuu est totum secundum totum metiri.* igitur non metitur secundum partem, & partem, ac propterea non habebit partes. & cap. 5. inquit, *Aeuum est quies, & tota simul vita.* Gregor. 4. moral. *Gaudio Beatorum nihil præterijt, nihil aduenit, nihil est præteritum, nihilq; futurum.* Aug. lib. 83. q.

q. 72. *Tantum distat inter Aeuum, & tempus, quod Aeuum est stabile, tempus autem mutabile.* Plato in Timæo. *Aeui mansio perpetua est: & quod fuisse, & fore, temporis genitura sunt propria, & non Aeui.* Denique Avicenn. 1.1. met. cap. 10. *Vocamus tempus mensurationē stabilitatem non habentem secundum viā successionis: & 2. phys. cap. 11. Cui conueniunt, & accidit ex seipso ante, & post, est tempus.* Ex his deducitur, Aeuum carere priori, & posteriori, alias esse tempus.

15 Afferimus insuper, quāuis Aeuū non sit de se formaliter successiuum, nihilominus poterit dari successiuitas in ipsis Aeuiternis. Prob. poterat Deus creare Angelos successiue, creādo vnū post alterum: potestq; modo creare alterum Angelum, cras alterum, & sic deinceps: dabitur successiuitas in ipsis Aeuiternis creatis: pater, quia non crearentur simul. Item de factō creat animam rationalem post aliam, & aliā in momenta, & horas: non tamen datur successiuitas in earum Aeuo, sed in ipsis animabus creatis sibi succedentibus, est autem par ratio propter indiuisibilitatem ex parte amborum. Insuper animæ non sūt simul, quia supersunt alia animæ denū creabiles, ergo successiuitas in creatione ex parte earum. Demum si non posset esse successiuitas in Aeuiternis, id proueniret fortasse, quia Angelus non est ens successiuum: id verò non obstat. Prob. successiuitas hæc est successiuitas extrinseca, non intrinseca Angelo. Prob. non intrinseca, quia iam est de sui natura intrinsecè ens permanens: ergo est intrinseca: tale verò extrinsecum cōsistit in solo ordine creationis vnus post alterum. Sicut successiuitas animarum est solum extrinseca, succedente anima ad animam. Est quoque successiuitas per accidens, non per se: primum patet, quoniam consistit in solo ordine creationis prioris, & posterioris: quod namq; hic Angelus, vel hæc anima creetur prius, vel posterius id erit per accidens, sunt enim respectus extrinsecus aduenientes, in relatione ad hoc, vel illud extrinsecū mensurans, vtpote quia creatio hodierna huius animæ coexistit huic tempori hodie-

no, creatio futura crastinæ diei coexistet tempori diei immediatè succedentis, & sic de alijs: quò sit, vt dum per coexistentiā ad varias differentias temporis ponuntur in esse, dicatur earum successiuitas esse per accidēs, propter tempus varium, & diuersum, cui coexistunt tanquam mensuræ externe, & extrinseca.

16 Licet vero tempus sit successiuum, tamen non implicat creationē multiplicem Aeuiternorum metiri eo modo, quo diximus: mensura enim talis est solummodo extrinseca, quæ consistit in sola coexistentia temporis huius, & illius: verè namq; dicimus, anima hæc fuit creata anno preterito; anima illa annis, iam decem transactis, hæc vero heri, hæc hodiè, & de singulis: quo sit, vt si quæramus quanto tempore durauit, seu durat anima illa, & hæc: respondebimus, illa durat adhuc anno vno, illa iam decem transacti sūt anni durationis suæ: hæc duo, vno, & sic de cæteris; tempus namque coexistit Aeuo: sicut etiam dum quarimus quanto tempore durauit Deus in entitate sua: respondebimus, quod si loquamur de duratione, ac mensura intrinseca, durauit æternitate, sicut & in æternum durabit; si loquamur de mensura extrinseca, cum hæc sit tempus, dicemus durasse tot millia annorū, quot decursæ sunt à creatione Mundi, & durabit tanto ampliùs tempore, quanto duraturus erit ipse Mundus: quia verò tempus incepit, & finietur, meritò appellatur mensura extrinseca; mensura enim æternitatis non finietur, & hæc est eius verā mensura intrinseca. sic de Angelo, vt eius mensura intrinseca sit Aeuum: mensura verò per coexistentiam extrinseca sit tempus.

17 Confirmatur, non se habet Aeuū Angeli sicut se habet nūc temporis in tempore, & mutatu esse in motu; quia hæc raptim transeunt, & non permanent; ideoque vnū nunc temporis non coexistit toti tēpori preterito, & futuro, transit. n. cum ipso tempore. Aeuū vero, & Aeuiternū pōt coexistere, sicut de factō coexistit, coexistit, & coexistet præterito, præsentī, & futuro: ergo nō dabitur successiuitas ex parte eorū, sed ex parte coexistentiæ ad tempus.

Tēpus mensura extrinseca Aeuiternorū, & Dei.

Creatio, & conseruatio non sūt duæ actiones.

Distinguentur ratione.

18 Declaratur exemplo stipitis fixi in medio fluminis decurrentis. Siquidem palus ipse fixè, & firmitèr stat: aqua vero decurrūt: transijt aqua pars præterita, transit præfens, nec stabit futura: omnesq; hæc partes aquæ coexistunt, licet fluxibiliter, & raptim ipsi stipiti, stipite remanente immobili, atque fixo. sic Angelus, eiusq; Aeuū, coexistit omni tempori, transeunte, autem præterito, præsentī, atque futuro tempore remanet Angelus, & Aeuum prorsus idem, atque permanenter, nulla facta mutatione essentiali, & intrinseca, sed variato solo respectu coexistentiæ ad tempus fluxibile, secundū prius, & posterius extrinsecè.

19 Et ex his infertur, quod quamuis Aeuum non sit de se formaliter successiuum, potest tamen toti tempori successiue absq; sui successiuitate coexistere. Declaratum, & probatum hoc remanet, tum exemplo stipitis, tum æternitatis, tum animarum ipsarum rationaliū; illud namque, nempe slips, idem perseverans coexistit omni aque fluenti: æternitas coexistit omni tempori transeunti: & anima coexistit similiter omni mensuræ diuisibili præterenti, vt est dictum.

20 Afferimus denique, conseruationem à creatione non distingui tanquā duas actiones positivas, sed dicimus vnicam solummodo esse, & non plures: adest vero differētia inter eas, vt creatio dicat relationem ad nō esse immediatè præcedēs, sicut de factō res creata procedit immediatè à non esse ad esse: conseruatio vero dicat relationē ad non esse præcedens mediatè; quoniam inter conseruationem, & non esse antecedens ipsā, mediata ipsa creatio. & inde est, vt distinguantur conseruatio, & creatio, vel formaliter vt summum, vel veriùs ratione. Cum verò sit vtriusque vna, eademque actio, & non plures, non dicitur Angelus conseruari in esse per continuatas, & successiuas causationes, & propterea negatur successiuitas ab Aeuo, quod quidem per vnam, eandemq; primariā causationem conseruatur, & non per alias. Cum autē annihilaret v.g. Deum creatam, annihilatio illa non esset actio aliqua positua, sed solum negati-

ua: negatio verò cōsisteret in negando manuententiā ipsius creaturæ, quoniam omnia dependent à manuententia Dei. ergo non in conseruatione, dependet per nouam causationem à Deo, sed quatenus conseruatio est quidem positua actio, sed nō actio distincta ab actioe creationis, nisi per respectum ad non esse vel immediatè, vel mediatè procedens, quicquid dicat Suar. in met. d. 50. sect. 5. vid. Scot. in. 2. d. 2. quæst. 1.

ARTICVLVS III.

Occurritur argumentis Articuli primi.

1 AD Hieron. dicimus sensum esse, solum Deum esse ens omnino indefectibile, & necessarium, cæteras vero creaturas esse entia cōingentia, & defectibilia, quibus verè competere poterit fore, & fuisse: & loquendo de corruptibilibus, iam ipsis de factō cōpetit fuisse, quia corrupta, & putrefacta sunt: loquendo de his, quæ actu sunt vtique competit eis fore, si Deus velit eas conseruare in futurum: loquendo verò de Angelis, cæterisq; incorruptibilibus ratione materia: non existentis in eis, vtique competeret eis fuisse, si Deus annihilaret eos, diceretur namq; Angelus nunc non est, sed iam fuit: cū vero habeant, & habituri sint pro Dei voluntate, esse, de ijs quoque dicitur fore, eo quod futuri erunt in posterum, Vel ijmet Angeli habent fore, & futurum, non per successiuitatem, vel esse sui, vel sui Aeui, sed per coexistentiam ad tempus præteritum, & futurū, vnde dicitur, Angeli fuerūt ab initio mundi, & forent indè in perpetuum: experiuntur ergo fuisse, & fore per correspondentiam extrinsecam ad tempus.

2 Ad Aug. sumitur ibi æternitas similitudinariè, & impropriè, itaut si nunc temporis non flueret, esset veluti æternitas, & ad instar æternitatis, non autem propriè, & verè æternitas. Vel sumit æternitatem pro Aeuo. Ad Boet. intendit admittere differentiam inter durationem Dei, & Creatorum spirituum, siquidem illa est de se, & intrinsecè indefectibilis, quia est necessaria: horum duratio eatenus est fluens ex

Successiuitas possibilis in Aeuiternis.

Angelis quo modo competit fore, & fuisse.

Boet. quatenus de se omnis creatura, eiusque duratio vtrique fueret, id est deberet habere esse, nisi conseruarentur à Deo, quia sunt entia contingencia. Ad Damasc. similiter, ostēdit enim in tantum habere esse Angelum, in quantum protenditur, seu tenetur, vel manutētur in esse suo per conseruationem à Deo. Ad Anselm. vtrique Angelus non habet adhuc durationem futuram sui esse, nec durationem præteritam: hoc autem verum loquendo de duratione extrinseca per coexistentiam ad tempus, quia iam de facto non habet amplius relationem coexistentiæ ad tempus præteritum, quia præterijt, & relatio illa destructa est; nec de facto habet relationem ad tempus futurum, quia actualiter nondum coexistit ei, quia futurum est: at loquendo de duratione intrinseca, siue Aeuo intrinseco, totam quidē habet, (licet non totaliter) quia ea est idem cū essentia Angeli, at essentia Angeli non partibilis. nec successiua, sed indiuisibilis est, & tota simul, hæc quoad Patres.

Quantitas est diuisibilis, declar.

3 Ad rationes verò accedendo, ad primam dicimus, quantitatem quidem corporalem, siue permanentem, siue successiuam esse diuisibilem: quantitatem vero spiritualem non item: huiusmodi est Aeuum mensura Angeli.

Aeuum esse totum simul, declar.

4 Ad Secundum negatur tempus esse totum simul: ad argum. dicimus similitatem Aeuī concludere, Angelū posse simul coexistere tempori præterito, & futuro, sicut de facto coexistit, & ita simultas se tenet ex parte Angeli, & Aeuī indiuisibilis: at simultas nō potest se tenere ex parte tēporis, quia est essentialiter fluxibile, & successiuū: si autem esset essentialiter permanens vtrique coexisterent Angelus, & totum tēpus simul, sicut simul coexistit Angelus cum Angelo, & Aeuū cum Aeuo alterius, quia sunt ambo permanentia, & non successiua. Ad confirmat, infinitas illa Aeuī non competeret Angelo, & Aeuo ex propria sui natura, & ab intrinseco, nec necessariō, nec à se, sed haberet à Deo, quapropter esset solūmodō infinitas extrinseca, & participata, siue dependens à Deo: quod autem est sic infinitum, non est vera infinitate infinitum, qualis est infinitas

Dei, quam habet à se necessariō, & independentē. Simili extrinseca infinitate esset infinitū illud, quod coexistere loco infinito si daretur; at hæc est impropria, & extrinseca infinitas. quare non facit Aeuum, nec Angelum absolutē, & simpliciter infinitum.

5 Ad Tertium non annihilabitur in eodē instanti, alias simul esset, & non esset, sed in alio instanti. Cum inferis successiuitatem in Aeuo, negatur etiam successiuitas daretur in ordine ad plura instantia temporis vel veri, vel imaginarij, coexistente tali annihilatione cum relatione ad instans tempus.

6 Dices, ista coexistentia temporis est quid extrinsecum creationi, & annihilationi, igitur dandum erit quid intrinsecum eis, in quo vtrumque sit. Resp. Aeuum esse id: quod quidem creatur cum creatione Angeli, & annihilatur cum annihilatione eiusdem Angeli; siquidem duratio intrinseca cuiuscumque rei producitur cum re ipsa, & deperit cum ipsa re. Si autem inferas successionem, negatur, quia Aeuum quod prius cum Angelo habebat esse, nunc v.g. cum eodem Angelo deperit esse, vel successionem admittas ipsius esse ad non esse, non autem in Aeuerno, vel Aeuo.

7 Ad Quartum, dabitur successiuitas Aeuerno, atque Aeuorum, nō autē successiuitas in Aeuo: sensus primū, quia post creationem vnus Angeli cum suo Aeuo, succedit creatio alterius cum eius Aeuo: ratio secūdi quia Aeuum ex se non est successiuum, vel secūdo erit successiuitas in tempore, cui coexistet creatio vnus, & alterius successiue, itaut vnus dicatur v.g. creati hodie, alter cras, & sic erit successiuitas coexistentiæ ad tempus. Erit item successiuitas Aeuī ad Aeuum, quia Aeuum succederet Aeuo.

8 Ad Quintum pariformiter vt ad tertiu: non erit innocens, & peccator: in gratia, & peccato simul, sed in diuersis instantibus temporis coexistentibus veri, vel imaginarij. Item non erit successiuitas in esētia Angeli, sed in operationibus Angeli meritorijs, & peccaminosis.

9 Ad Sextum, intentio Augustini est,

Duratio intrinseca creatur, & deperit cum ipsa re, cuius est.

Cōseruatio pro formali est quid negatiuum.

Vtrum Aeuum distinguatur realiter ab Aeuerno. 101

est, creaturas eatenus perseuerare in suo esse, quatenus conseruatur à Deo, alias recedente manutenctia Dei, ruerent, & deficerent: idque explicat exemplo aeris illuminati, qui eatenus dicitur lucidus, quatenus actualiter illuminatur à Sole, quod si Sol contrahat radios suos, non erit amplius aer lucidus. Et ad septimū similiter respondetur; etenim domus dependet à edificatore, solum in fieri, non in facto esse: creatura autē dependet à Creatore in fieri per creationē, & in facto esse per conseruationem; & hoc modō se habet Aeuum, & Aeuerno ad Deum.

9 Ad Octauum, conseruatio sumpta pro formali est quid negatiuum; nam idem est conseruare pro formali, ac non destruere: at sumpta materialiter, & subiectiue est quid positiuum, est autem idem, ac creatio realiter, distincta sola ratione; vnde non oportet

eam multiplicare, quia sufficit nolle destruere: hæc vero voluntas vnica, & eadem est non destruendi; ponitur vero in diuersis instantibus non Aeuī, sed temporis, veri, vel imaginarij, si nō adesset tempus verum.

10 Ad Nonum, aut loquimur de totali esse simpliciter, et de totali esse, permānente, & cōtinuatiue; loquendo primo modo negatur anteced. etenim per creationem recipitur totum, & totale esse simpliciter in genere suo, alias creatura proderet in specie sua, & in genere suo imperfecta; vt Homo in genere Hominis, & Angelus in genere Angeli recipit totum esse, quod competere potest essentia Hominis, & Angeli: loquendo secundo modo conceditur: id verò recipit per conseruationem: & non per eam, tanquam per actionem distinctam à creatione, nisi distincta sola ratione.

Quale esse recipitur per creationē, & per conseruationē.

QVÆSTIO III.

Vtrum Aeuum distinguatur realiter ab Aeuerno.

Aeuum hoc in loco sumi potest vel pro duratione intrinseca, siue pro intrinseca mensura Aeuerni: vel pro mensura extrinseca. Differentia vtriusque inde colligitur, vt sumendo primo modo, habet fundamentum in ipso Aeuerno, quatenus eius existentia permanet eadem in sua duratione, conseruatione, ac perseuerantia sui esse: secundo autem modo relationē dicat ad aliud extrinsecum, per quod intellectus notificatur, & certificatur de duratione ipsius Aeuerni; ratio, quoniam *Mensurare est rem ignotam per magis notam certificare*: de quo amplius quæst. seq.

Ex opin. D. Bonau. sequitur Aeuū distinguere realiter.

2 Fuit iam in præced. quæst. allata sententia D. Bonauent. qui de Aeuo loquens, aiebat, esse mensuram formaliter successiuam. hoc principio posito, sequitur vt Aeuum distinguatur realiter ab Aeuerno: est ergo dicendum, in sententia Doctoris sancti Aeuum, Aeuū realiter differre ab Angelo. Prob.

Angelus est ens formaliter permanēs: Aeuum formaliter successiuū, ergo distinguuntur realiter, Aeuum est formaliter diuisibile, Angelus indiuisibilis; ergo distinguuntur realiter: Aeuum denique componitur ex priori, & posteriori, quæ tamen sibi inuicem succedunt: prius, & posterius non est hoc modo in Angelo, successiuū, sed permanentē, atque sola quodam ordine natura, vt inter essentiam eiusque potentias intelligendi, & volendi, ergo Aeuū distinguatur realiter ab Angelo.

3 Fuit etiam superius allata opinio Henrici, qui licet non affirmet Aeuum esse quid successiuū; nihilominus asserat Aeuum esse quantitatem de genere pluribus indiuisibilibus, ex quo euenit, esse quantitatem discretam, ad instar numeri, qui cum sit quantitas discreta, componitur ex pluribus indiuisibilibus vnitatibus; hoc supposito, inferendum est consequenter, etiam ad opinionem

Henrici opin. Aeuum esse quantitatem de genere pluribus indiuisibilibus.

nionem eius distingui realiter. Prob. Aeuum est diuisibile, Angelus indiuisibilis, ergo. Item Aeuū est verè quantum, Angelus est verè spiritus immaterialis, & non quantus. Insuper Angelus nō habet partes, in quas diuidatur, habet vero Aeuum plura indiuisibilia, in quæ diuiditur. Igitur in sententia, quoque Henrici Aeuum distinguitur realiter ab Angelo. In vtriusque ergo sententia, siue sustinendo esse quantitatem successiuam: siue discretam, distinguetur vtrique ab Angelo.

4 Probari autē potest Primò, sicut se habet instans temporis ad mobile, sic se habet Aeuum ad esse Angeli: sed instans temporis realiter distinguitur à mobili; probatur, poterit namque esse mobile sine tempore, ergo sine instanti temporis, quia poterit esse sine motu, ergo & sine tempore, quemadmodum post diem iudicij cessabit motus, & tempus, remanentibus corporibus mobilibus sine tempore.

5 Secundo sicut se habet tempus ad motum, ita Aeuum ad Angelum: at tempus distinguitur realiter à motu; prob. ex 4. phys. tempus enim nec est tardum, nec velocius, est vero tardus, & velox motus. Tertio, idēd tempus distinguitur realiter à motu, quia est mensura motus: at mensura distinguitur realiter à mensurato: prob. min. nihil mensurat seipsum, ergo distinguitur realiter mensura à mensurato, ergo consequenter Aeuum mensura Aeuiterni distinguetur realiter ab Aeuiterno. Itē quantitas distinguitur realiter à substantia: Aeuum est quantitas, quia est mensura: ergo.

Aeuum intrinsecum, idēdificatur realiter.

6 Dicendum nihilominus Primò Aeuum, quatenus est duratio intrinseca, seu mensura intrinseca Angeli, idēdificatur realiter cum ipso Angelo. Prob. illud, quo Aeuum intrinsecè durat quid est; aut enim Aeuum durat seipso, aut per aliud distinctū à seipso. Si primum, ergo pariformiter existentia Angeli poterit durare seipsa: prob. conseq. non est perfectius Aeuū, quam sit Angeli existentia, ergo si illud durat seipso, durabit quoque seipsa existentia Angeli. Si secundū, quare insuper de illo, quoniam durat, aut quidem seipso, aut per aliud: si primum, habemus in-

tentum: si secundò, quero item vt sup. sicq; dabimus processum in infinitū.

7 Item non videtur consentaneū, quod substantia duret intrinsecè, quod accidens: cum potius accidens durare deberet per substantiam: at Aeuum esset accidens, si distingueretur realiter. Licet verò non esset accidens per accidens, seu separabile, nihilominus esset extraneū à quidditate ipsius Angeli, quod verò quid extraneum sit alicuius mensura intranea, non videtur probabile: quod namque mensura extranea id habeat, vtrique est eius proprium, ac propterea mensura extrinseca est illa, quæ distinguitur realiter.

6 Insuper, quod vnum non possit separari ab altero, cōtingere potest aliquo modo ex tribus modis: vel Primò, quia sit posterius natura illo: vel Secundò, quia ambo sint simul natura; vel Tertio, quia sint idēd realiter: exemplum primi, vt propria passio respectu subiecti prioris natura ea: exemplum secundi, duo correlatiua, quæ sunt simul natura: exemplum tertij, vt essentia, & existentia, quæ sunt idem realiter. At Angelus nō est posterius natura Aeuo, quia subiectum durans non est posterius sua duratione: nec mensuratum, est posterius mensura; ergo nō hinc inseparabilitas eorum. Nec est simul natura cum eo, immo antecedit natura, vt est dictum: ergo neque hinc inseparabilitas ipsorum: igitur à primo ad vltimum restat, vt idēd Angelus sit inseparabilis ab Aeuo, quia est idem realiter cum eo. Demum, non est ponenda pluralitas sine necessitate: nulla autem necessitas vrget ad ponendam pluralitatem, quæ quidē haberetur per distinctionem realem: quæ namque distinguntur realiter, multiplicantur re, & realiter, Scot. 2. d. 2. q. 2.

9 Dicendum vltorius, quod sumendo Aeuum pro duratione extrinseca, Aeuiterni, distinguitur realiter ab eo. prob. tempus primi mobilis distinguitur realiter à motu corporum inferiorum ex 4. phys. & tempus huius horologii distinguitur realiter à motu istius scriptiois: patet ex separabilitate vnius ab altero, decurrit enim tempus primi mobilis, cessante motu mensurationis, sicut etiam decurret tempus huius

Aeuum extrinsecū, idēdificatur realiter.

huius horologii, cessante ista scriptiois. Confirmatur ex opposito, quando quidē ex Theologis cessante v. g. motu primi mobilis, eiusq; tempore, sicut erit post diem iudicij, non per hoc nequibit fieri motus in hisce inferioribus, vel in Angelis, & Beatis existentibus in locis superioribus ad primum. Mobile, vt in Empyreo. Item mensura distinguitur à mensurato; quod verè valet de mensura extrinseca. Angelus superior erit talis mensura extrinseca Angeli inferioris, & consequenter Aeuū Angeli superioris erit mensura Aeuū Angeli inferioris, de quo quæst. seq. Confirmatur, Angelus supremus, sicut & quicumq; superior, distinguitur realiter ab inferiori; ergo existentia superioris distinguitur realiter ab existentia inferioris, ergo itidem duratio superioris distinguetur à duratione inferioris, quapropter concluditur, Aeuum extrinsecum distingui realiter ab ipso Aeuiterno. Item Angelus potest esse sine Angelo, ergo Aeuum illius poterit esse sine isto Angelo: ergo distinguitur realiter, quia nulla maior ratio distinctionis realis, quā separabilitas aliquorum,

10 Ad Primū concludit de Aeuo tanquam de mensura extrinseca, & vt sic distinguitur realiter. Ad illud de instanti, vtrique penes mobile, gratia cuius est mensura extrinseca, vt instans temporis, distinguetur realiter, vt est tempus cū suis instantibus primi mobilis, penes mobilia distincta realiter: nam sic tempus, & instans primi mobilis distinguitur realiter ab hisce inferioribus: talis se habet Aeuum extrinsecum penes Aeuiterna.

11 Ad Secundum respondetur pariformiter, quod cōcludat de Aeuo extrinseco: & ad illud de tempore, iam tempus intrinsecum, seu quod est mensura intrinseca, est idem realiter cum suo motu: tempus verò extrinsecum, distinguitur realiter: pariformiter de Aeuo intrinseco, & extrinseco.

12 Ad Tertium, vt supra valet de mensura extrinseca.

13 Ad Vltimū, concludit de quantitate molaris, & corporea: Aeuum vero intrinsecū est quantitas spiritalis, seu mensura spiritalis, quæ est eadem cum ipso Angelo.

QVÆSTIO IV.

Vtrum omnium Aeuiteriorum sit vnum Aeuum.

AN Aeuum multiplicanda sint ad multiplicationē Aeuiteriorum, an verò vnico Aeuo mensurentur singula Aeuiterna, sicut Durandi opinio, non esse eodem prorsus Aeuo mensuranda singula Aeuiterna, sed proprio vnumquodq; Aeuiternum Aeuo fore metiend., ita in 2. d. 2. q. 5. ex opposito se habet D. Tho. 1. p. q. 10. ar. 6. atque Scot. in 2. d. 2. q. 3. cum Durando sunt etiam O. Kam. 2. q. 13. Gabr. q. 1. Vasq. d. 34.

Mensuræ conditiones.

2 Initio autem supponimus conditiones requisitas ad mensurā, de quibus penes Arist. in logicis c. de quant. eg autem sunt. Prima, quod mensurare, est quantitatem ignotam per quantitatem magis notam certificare. Secunda, vt

mensura ex natura rei sit notior mensurato: Tertia, vt sit inuariabilior mensurato, quoniam ex Aristor. mensura debet consistere in indiuisibili. Ad addendum, mensuram reperiri solummodò in genere quantitatis ex Arist. ibidem mensuratū verò in omni genere; quoniam omnia metienda sunt, substantia, quantitas, qualitas, relatio, reddendo singula singulis. Insuper mensura diuiditur in mensuram quidditativam, seu perfectionalem: atque mensuram durationis. Demum mensura, altera intrinseca, altera extrinseca.

3 His habitis, circa existentias Angeli tres referuntur probabiles modi dicendi, penes Scot. Primus est, si ponamus omnia Aeuiterna habere exist-

ten-

sentiam æquè inuariabilem, licet vna sit altera quidditatiuè perfectior. Secundus, si constituumus quilibet existentiam superioris Angeli esse simpliciteriorem qualibet inferiori: & Tertius si asseramus vnicam solummodo inter Angelos reperiri existentiam simplicissimam quacunque existentia inferiori: si, inquam, hos modos ponamus, poterit subsequenter ad quæsitum responderi iuxta varios istos de existentijs opinandi modos.

4 Et quoad Primum, si ponamus, omnia Aeuiterna habere æquè inuariabilem existentiam, dicendum quod non videtur existentia vnus possit esse mensura existentia alterius. Probat, mensura debet esse inuariabilior mensurato, debet namque consistere in indiuisibili, nec variari potest, nec alterari: at existentia vnus non magis est inuariabilis v. g. existentia alterius, utpotè quia vnus existentia non duraret magis, quam existentia alterius, ergo hinc dicitur non posse vnum Aeuiternum esse mensuram alterius Aeuiterni. Dices, vnum fortasse esset perfectius altero, ergo hinc sumeretur ratio mensuræ. Resp. non loquimur de mensura quidditatiua, & perfectionali, quo casu concederetur vnū metiri aliud; sed de mensura duratiua: dato autem casu, vnū non duraret magis, quam aliud.

5 Quoad Secundum, si quilibet existentia superior sit inuariabilior quacunque existentia inferiori, siuè durabilior, utique dici posset quodcumque Aeuiternum superius esse mensuram extrinsecam Aeuiterni inferioris; indèq; dicendum tot esse Aeuia, quot sūt Aeuiterna. Prob. vnumquod Aeuiternum est mensura sic spectata, quatenus inuariabilior inferiori, ergo quot Aeuiterna, tot Aeuia. Excipiendum tamen hinc esse Aeuiternum omnino infimū, in quo quidem nulla reperiretur ratio mensuræ, quoniam non haberet Aeuiternum aliud inferius se, quod posset metiri. Dices, etiam istud infimum Aeuiternum est æquè inuariabile, ut Aeuiterna superiora, ergo non deneganda ratio mensuræ. Resp. licet esset inuariabile, non tamen esset inuariabilis aliquo sub se inferiori; cum ergo

careret inferiori mensurabili ab eo, non poterit dici inuariabilis, quia comparatiuum est relatiuum, & supponit saltim duo, inter quæ fiat comparatio, nullum vero habet inferius, cui compararetur, ideoq; nullo inferiori esset inuariabilis, cum nullum sit.

6 Quoad Tertium, si asseramus vnicam reperiri simplicissimam existentiam, ac perfectissimam inter Aeuiterna, dicendum erit, omnium Aeuiternum, vnicum esse Aeuum, veluti mensura extrinseca, mensurans omnia Aeuiterna.

7 Hinc autem absolute concludimus, loquendo de mensura extrinseca, inter omnes Angelos datur vnus; qui sit metrum, & mensura omnium Angelorum, & ita omnium Aeuiternum erit vnicum Aeuiternum: is vero erit Angelus supremus, atque omnium eminentissimus. Prob. Arist. 12. met. cap. 2. ait in vnoquoque genere reperiri vnū, quod sit metrum, & mensura omnium contentorum in tali genere: ergo in genere Angelorum dabitur etiam tale vnum. Item omnis multitudo reduci debet ad vnitatem: ergo omnium Aeuiternum est vnicum Aeuiternum. Rursus omnium temporum particularium inferiorum, omniumq; motuum inferiorum dandum est vnicum tempus vniuersale, vnicumq; motus communis primi mobilis, quod sit metrum, & mensura omnium temporum, atque motuum inferiorum: igitur dabitur Angelus vnus supremus, qui sit mensura suprema cæterorum. Insuper omne imperfectum reduci debet ad perfectum: perfectum reduci debet ad perfectius: & perfectius ad perfectissimum. Denique in politicis reperitur mensura vna suprema tum in metiendis ponderibus; tum in expendendis pecunijs; ad cuius accessum, vel recessum comparatiuè habeatur cognitio cæterarum inferiorum mensurarum, sicut autem in genere florum, datur rosa, vel lilium: in genere Avium Aquila, vel Phœnix: in genere animalium homo: & in genere totius cathogoriz entium datur Deus, qui sit metrum, & mensura perfectissima, & simplicissima, & inuariabilissima omnium creaturarū, ad cuius perfectionis accessum, secundum magis, & minus,

Datur vñ
Aeuum
nium simp-
cissimum,
mensura.

minus, dicuntur creaturæ esse magis, minusq; perfectæ; ita in genere Angelorum dabitur vnus simplicissimus, atq; perfectissimus, qui sit metrum, & mensura omnium Aeuiternum. Præterea mensura debet certificare, debetq; esse notior mensurato: tale autem supremū Aeuiternum esset huiusmodi, siquidem per accessum aliorum ad ipsius perfectionem secundū magis, & minus fieret certificatio de maiori, ac minori perfectione cæterorum Aeuiternum.

8 Sed hic iure queritur, dato iam, reperiri supremum Aeuiternum, quod sit mensura cæterorum, vtrum Aeuiternum illud foret aliud metiendum? videtur quod non; etenim si est in toto genere Angelorum supremum, non dabitur superius, à quo metiatur. Responderi Caeran. habere quidem aliud, quod ipsum mensuret: quod tamen sit illud, non declarat. Sed contra arguitur, mensura debet esse notior mensurato: at quodnam esset istud notius eo tanquam mensura: non quidem propria existentia, quoniam est eadem cum ipso Angelo, & consequenter erit par ratio vtriusque, ut vtrumq; sit vel æque ignotū de se: nec erit quid aliud Aeuiternum superius, cum non detur, ergo carebit extrinseca mensura. Dicit, esse Aeuiternum illud notius, atque immutabilis. Sed contra, quia est affigendum, quod nam sit illud: vel erit quid abstractum, imaginarium, & æreum: & profectò erit tale, cum in genere Angelorum non detur superius; ipse enim quale sit non explicat.

9 Vrget amplius difficultas, quando quidem sequeretur, neque primum motum, seu motum primi mobilis posse mensurari tempore; est namq; par ratio vtriusque, ut sicut supremus Angelus non mensuraretur, quia est primus, & perfectissimus in tali genere, ita nec primi mobilis motus, cum sit omnium primus communis, & vniuersalissimus.

10 Ad hoc respondent aliqui, concedendo primum motum non mensurari tempore, quia omne, quod mensuratur tempore exceditur à tempore, & est corruptibile: primus motus est vniuersalissimus, supremus, communissimus, & incorruptibilis.

11 Verum responsio hæc non valet, & quidem aliquid esse in tempore, est sicut rem numeratam esse in numero: at non est de ratione existētis in numero, ut excedatur à numero secundū totum, etenim æquantur secundū totum numerus, & numeratum: licet excedatur res numerata à numero secundum partem. Etenim numerus ternarius trium hominū excedit vnitatem, & dualitatem hominum, quæ sunt partes totius numeri ternarij: cæterum, tres homines, & homines hi, qui continentur in numero ternario adæquantur secundum totum, & non exceduntur: sic primus motus adæquatur quidem secundū se totum tempori communi, quia tempus est commune, & motus primi mobilis est communis: illud est vniuersale, & hoc similiter: illud est primū, & hic infuper primus: at tempus hoc excedit motū primi mobilis secundum partes, quia totum excedit partes: & ita erit ad argumentum respondendū, quod motus primus mensurabitur, & si tamen non secundum se totū, nihilominus partim, & partim, seu secundum partes, & partes, quia sic exceditur, eo magis, quo, licet secundū se totum sit inuariabilis, est tamen secundum partes variabilis. De Angelo autem, utique & secundum se totum, & secundum omnem rationem essentiali sui est essentialiter inuariabilis, & indiuisibilis, ideoque non potest se ipsum mensurare partim, & partim. est responsio Scoti, & communis Scotistarum.

12 Verum non videtur satisfactum argumento principaliori, sequeretur namque supremum Angelum non esse mensurabilem, cum non habeat superius seipso. Dicere autem ideo esse, quia est inuariabilis, nec habet partes, non videtur satisfacere; nam sequeretur, nec Angelum inferiorem esse mensurabilem à superiori, siue à supremo, nam neque habet partes, nec est diuisibilis. Ideo Resp. quod supremus quoque Angelus habet suam mensuram, extrinsecam tamen, nam semper de extrinseca hic loquimur: ea autem est Deus: qui sicut est mensura cæterorum, ita & Angeli supremi; eo magis, quo supremus Angelus magis accedit Deo; hoc

Aeuiternum
supremum
habet Deū
pro mensura,
sed extrinseca,
& extra
genus.

hoc solo addito, quod mensura hæc esset extra genus, non enim est in genere Deus, seu in prædicamento: nec esset consequenter intra genus Aeuiter-norum Angelorum. sed excedit omne genus eorum: ac propterea supremus Angelus careret mensura extrinseca intra genus Angelorum, haberet vero, sicut habet Deum, tanquam mensuram extrinsecam extra genus Angelorum, sicut mensura est omnium, ac cæte-rorum.

Nedum species, sed singula eius in diuina sunt mensura inferiorum.

13 Sed quæres, si in suprema specie Angelorum sint plura indiuidua Angelorum, vtrum singula eorū essent mensura cæterorum inferiorum? videtur quod non, alias esset contra conclusionem statutam, cum sit vnum Aeuiter-num, omnium Angelorum, alioquin Aeuiterna suprema essent plura. Destrueret quoque recensitum axioma Arist. In vnoquoque genere dari vnum, quod sit metrum, & mensura cæterorum; darentur enim plura, non vnum, Resp. nullam esse implicanciam omnes Angélos illos esse mensuram cæterorum; exemplum de homine, siue de hominibus singulis, qui omnes sunt mensura cæterorum animalium; nedum quidem humani species, sed singula indiuidua, & ita in humana specie reperietur tot mensurae, quot homines, ergo nec id implicabit in suprema specie Angelorū. Ad Aristot. pro vno non intendit vnū indiuiduale, sed vnū specie; Prob. alias vna sola Aquila, hæc, & taliter v. g. nominata, esset mensura volatiliū, non autem cætera Aquila: ac nō est ratio, cur magis hæc, quā alia: igitur Arist. per vnum, intelligit speciem vnā: intelligeret verò vnum tūm specie, tūm numero, vbi species non esset multiplicabilis, vel non multiplicaretur, vt in genere Planetarū Sol, qui est vnus specie, & numero; sic vero in sententia D. Thom. curreret, quod in suprema specie Angelorum daretur vnū specie, & numero, cum nolit speciem Angelicam multiplicari indiuidualiter, de qua re disp. præced. sustinendo autem multiplicari numero, omnes essent æquæ cæterorum mensurae.

Lucifer an supremus Angelorū.

14 Sistendo autem in eadem suprema specie, quærimus qui nam sit in genere Angelorum supremus, vtrum Lu-

cifer: quo dato, sequeretur Angelum, alioqui tenebrarum, mensuram esse, & metrum Angelorum lucis: Angelumq; Deo rebellem, ac reprobum, metrum esse perfectionale Angelorum alioqui Sanctorū, ac Beatorum. Resp. de primatu nunc nil decidimus Angelorum, sed infra suo loco: Supposito vero pronunc. Luciferum esse omnium antesignanum, supponendum quoque erit eminentiam Luciferi supra cæteros, etiam Beatissimos Angelos, non esse gratuitam, sed naturalem, ac præcellere solum in natura, cum sit destitutus charitate, & gratia: hoc supposito, dicendum, ipsum esse cæterorum mensuram, sed in naturalibus: esseq; metrum perfectionale cæterorū, in naturalibus quidem, cum tamen minimus Angelus excellat eum in Beatitudine, & gratia: nec verò implicat in naturalibus excellere, qui tamen superatur in gratuitis. Sic quoque anima iusta, ac homo beatus excellitur ab vnoquoque Dæmone in naturalibus, qui tamen tantopere superat: eum in gratuitis. sed amplius suo loco.

15 Obstabis contra principale intentum Primò, mensura debet esse notior mensurato: sed Angelus superior non est notior Angelo inferiori. Prob. Angelo inferiori est benè nota sua propria duratio, non videtur autem nota esse duratio superioris, siquidem non est ei nota essentia, & natura superioris, ergo nec duratio, de mensura eius: ergo non dabitur aliquod supremum Aeuiternum, veluti mensura cæterorū.

16 Secundò destruat illud supremum Aeuiternum, foret necesse destrui quoque Aeuiterna ipsa mensurata inferiora. Prob. deficeret namque ratio mensurantis, & mensuræ, siue creet Deus v. g. nunc Angelum eminentiorem, tunc in Angelo priori destrueretur ratio mensuræ, quia transiret ad istū alium Angelum superiorem: siue destruat Angelum aliquem inferiorem, destrueretur ratio mensuræ in Angelo superiori, & consequenter destrueretur Angelus ipse mensurans.

17 Tertio est vnum tempus omnium temporalium, ergo vnum Aeuum omnium Aeuiternorū: ergo non tot Aeuæ, quot Aeuiterna: hoc repugnat aduersus

secundam assertionem, vbi dictum, tot esse Aeuiterna, quot Aeuæ.

Mensura debet esse notior mensurato: declaratur.

18 Ad Primum, maior intelligitur, quod ad se, & ex natura sua: secundariò verò, & per accidens in ordine ad intellectu concipientem: vnde ad rationem mensuræ sufficit, vt sit notior quantum est ex se, vt potens sit notificare, & certificare ex natura sua: quod vero hic, vel ille intellectus concipiat, vel non assequatur cognitionem talis mensuræ, hoc est per accidens ad mensuram: nullo enim intellectu cogitante, vna est mensura, nata facere deuenire in cognitionem huius, vel illius materiæ mensurabilis: sic de Angelis inferioribus per accidens est ad eorum supremam mensuram, vt naturam supremam Aeuiterni non cognoscant.

19 Ad Secundum, quocumque casu dato ex recensitis, nil deperditur nisi relatio quadam extrinseca mensurantis, & mensurati: destructo quidem v. g. supremo Aeuiterno, destrueretur cum eo relatio mensuræ: & penes inferiora Aeuiterna destrueretur solummodo relatio mensurati, quam habebant ad illud, cæterum remanebant inferiora. Aeuiterna in esse suæ naturæ: ita quoque creato Angelo eminentiori, destrueretur in priori Angelo relatio illa rationis mensuræ ad inferiores: nec admodum destructo Angelo inferiori, deperibit relatio mensuræ in superioriori.

20 Tertium argumentū concludit de Aeuo extrinseco, quod vt diximus vnicum est, loquendo de supremo, ac simplicissimo, quemadmodum vnicum est tempus omnium communissimum: non autem de Aeuo intrinseco; quod est propria duratio, siue mensura intrinseca: hæc enim multiplicatur ad multiplicationem Aeuiternorum.

21 Dices, comparatio non valet; prob. tempora singularia, & inferiora, includunt in sui ratione quidditina, tempus supremum, ac Aeuiterna inferiora non sic includunt Aeuiternum illud supremum: prob. assumptū, etenim vniuersale, seu supremum est essentialiter prædicabile de inferioribus: nō autem Angelus supremus prædicatur de Angelis inferioribus. Resp. aliud esse, loqui de supremo, vt sic; aliud de-

vniuersali: prædicatio in quid, valet de vniuersali, non autem de supremo, vt præcisè supremo: etenim Deus est omnium supremus, & nihilominus de nulla creatura prædicatur, nō enim valet, creatura est Deus: atque ita nec valet, hoc singulare inferius Aeuiternum est supremum Aeuiternum: cum tamen alioqui valeat, Sortes est animal, quod nedum rationem habet superioris, verum & vniuersalis: Rationes autem superioris, & vniuersalis nō necessario, nec semper simul coincidunt, aut conuertuntur; valet namque, est vniuersale, ergo supremum, siue superius; at viceversa non item, cum Cælum Empyreum sit Cælis cunctis superius, nec tamen prædicatur de eis.

23 Obstabis, si per impossibile, Deus desineret habere esse; desineret quoque habere esse creatura; ratio, quia Deus est metrum; & mensura creaturæ: at si desineret esse supremum Aeuiternum, non ob id, desineret Aeuiternum inferius, posset namque destrueri supremum Angelum, conseruado reliquos inferiores. Resp. Deum, nedum habere rationem mensuræ in ordine ad creaturam, verū & rationem causæ efficientis, & conseruantis eam in suo esse simpliciter: Aeuiternum verò illud superius, quantum est de se, habere solummodo, rationem mensuræ: vnde non mirum, si perento supremo Aeuiterno, possit remanere inferius, dum tamen, si per impossibile, non esset Deus, deperiret absolutè, & simpliciter, & vnde quaque creatura, qua indiget ipso Deo, vt cōseruetur in suo esse.

24 Consimilem vero dependenciam appouisset Auicenna dum docuit, intelligentiam procreari ab intelligentia, causa autem efficiens huiusmodi videtur absolutè necessaria in conseruatione quoque talis effectus. Verum, dubitandum foret de eius intentione, vtrum, sicut admisit, intelligentiam dependere à superiori intelligentia in fieri, ita quoque admisit, dependere ab eadem in suo conseruari: de multis vero talis duplex dependencia, etiam extrinseca, non implicat, etenim radius dependet à Sole in fieri, & conseruari: vita viuens dependet ab anima in fieri, & conseruari: linquo causæ intrinsecas, vt

Aeuiterni dependencia qualinam.

Auicennæ catena.

materia, & forma, de quibus apertum est: ergo, nec implicaret, intelligentiã ab intelligentia dependere etiam in conservari, ad mentem Auicennæ, dum dependere docuit in procreari: Constat, nihilominus, in utroque esse, per Theologos, Angelũ dependere à solo Deo: patet, creare namque est solius Dei, ergo, sicut dependet à Deo in

creari, sic & in conservari: tenet consequenter, quoniam, cuius est creare, eius, & non alterius, est annihilare: at si Angelus deperiret, non desineret, nisi per annihilationem, ergo à solo creatore Deo penderet in conservare: intelligentiam vero creare intelligentiam, signum fuit Auicennæ, contra quẽ ex professo Scotus in 4. d. 1. q. 1.

Q V Æ S T I O V.

Vtrum Angeli mensurentur Aeuo, an tempore nostro communi.

Durandus in 2. d. 2. q. 5. Gabriel q. 1. art. 2. Okam. in 2. q. 13. sentiunt, Angelum non mensurari Aeuo, sed tempore nostro. His demum accedit Vasq. 1. p. d. 34. 35. differunt verò aliquantulum inter se, eo quod Durandus tempus, ait, mensuram esse Angelorum ætherogeneam: hi autem homogeneam: ratio Durandi, quoniam tempus est successivum existentia, Angeli est permanentis, quapropter necesse est sine alterius rationis. indeq; concludit esse tempus mensuram per coexistentiam eiusdem Angeli ad tempus: Ratio ex opposito istorum asseretur passim: ceterum conveniunt, ut negent, Aeuum esse mensuram, sed verum tempus nostrum. loquuntur verò de utroq; Aeuo, tum intrinseco, tum extrinseco, & de utroque negant esse mensuram.

2. Probationes pro omnibus hæ sunt: Primo, per nullam aliam mensuram innoscit nobis antiquitas, & diurnitas, siue duratio Angelorum, quam per tempus: per id namque cognoscimus quantum intercessit inter eorum creationem, & præsens sæculum, atque quantum interfit inter eorum durationem, atque animarum, ergo tempus erit mensura. Secundo si quid impediret ne tempus esset mensura, esset quia non esset unigenita: mensurato, ut potest quia tempus diuisibile, & fluens, Angelus permanentis, & indivisibilis: ac hoc nõ est necesse: sed sufficit, ut unigenitas stet in ratione mensuræ, & durationis ut sic;

etenim Angelus durat, tempus est duratio, ac consequenter per tempus durat. Confirmatur, eius duratio, atque duratio motus coexistit vero tempori nostro. Tertio, quod mensura sit perfectior mensurato, id per accidens est, nec id Aristoteles expressit in definitione mensuræ, sed sufficit instrumentum ad dignoscendum ipsum mensuratum, id verò est ipsa duratio temporis. Quarto, mensura debet esse notior mensurato: at Aeuum superioris Angeli non est notius Aeuo Angeli inferioris, ergo non est Aeuum mensura: prob. minor, non est notius intellectui diuino, quia æquanimiter cognoscit omnia: non intellectui nostro, quia æquè nobis ignota est duratio vnus Angeli, sicut alterius: neq; intellectui Angeli; siquidem Angelus superior ex cognitione propria durationis non potest deuenire in cognitionem durationis Angeli inferioris, quoniam æquales sunt in duratione: neq; sciret quanta foret duratio vel anima, vel alterius Angeli: nec denique intellectui Angeli inferioris, quoniam inferior cognoscit perfectius suam propriam durationem, quam durationem Angeli superioris. Denique Aeuum, & Aeuum æternam apprehenduntur tanquam subiecta motui, ergo mensurantur tempore. Confirmatur, mensura non est quid extrinsecum animam, sed pendet ab anima: igitur sufficit ut per nostram considerationem concipiamus Aeuum æternum sub ratione fluens,

fluentis, & decurrentis, ac consequenter tempore mensurabilis: prout desueta tempore mensurantur, quamuis ipsemet Angelus sit permanentis, & indivisibilis. Item Aeuum non distinguitur ab Angelo, ergo, quia mensura distinguitur à mensurato.

Angeli mensura non tempus, sed Aeuum.

3. Ex opposito dicimus, non tempus, sed Aeuum esse propriam mensuram Angelorum. ita compunitur Theologi, D. Bonau. in 2. d. 3. par. 1. art. 1. q. 1. D. Thom. 1. par. q. 10. art. 5. & 6. Scot. 2. d. 2. q. 4. 2. 3. Richar. art. 1. q. 1. Alens. 1. par. q. 12. m. g. art. 2. & communiter Scotistæ, ac Thomistæ.

4. Probatur vero Primò ex tradita ipsius Aeuum descriptione, communiter recepta, licet discrepantia stet in vltima conditione, ut q. 1. attingimus in fine: erat autem in utraque schola descriptio, quod *Aeuum sit mensura entis creati, permanentis &c.* Reliquas conditiones non expendimus, non enim necessariae sunt ad præsens intentum, quod si mensura est entis permanentis, atque res permanentes habent pro mensura Aeuum, non mensurabuntur utique tempore; vnde namque differant res successivæ, atque permanentes. Item si tempus est mensura rerum spirituum, ut Angeli, & huiusmodi, utique & mensura erit ipsius Dei; etenim & ipse immortalis quoque est indivisibilis, atque immaterialis. Insuper, tempus ex Arist. est mensura rerum corruptibilium, & mortalium, essent vero hinc Angeli corruptibiles, & mortales. Rursus mensura debet esse superior, atque perfectior mensurato, præcipue loquendo de extrinseca: cuiusmodi, ut quæst. præcedenti diximus, superiorem Angelum esse inferioris mensuram, atq; Deum esse mensuram omnium, iuxta recentiam ibi sententiã Arist. Quod in vnoquoque genere dari debet unum, quod sit metrum, & mensura omnium in illo genere. At tempus est infima, & imperfectior mensura, Angelus est creatura perfectior in cunctis creaturis, ut quid ergo tempus erit eius mensura. Præterea Aeuum est propinquius æternitati, quam tempus; Angelus quoque ea ratione, qua ens est spirituale, est propinquius Deo, propinquitate perfectionali naturæ, quam cætera creatura corpora-

Tempus mensuram nam res mensura.

les: ergo dum Deus mensuratur æternitate; Angelus mensurabitur Aeuo, quod est propinquius æternitati, & hæc videtur esse quoque æternitatis mensura, ac præcipue Ang. lib. 3. q. 9. 97. demum mensura debet esse unigenita mensurato, hoc enim necessario exquirunt Arist. ac tempus est fluens; successivum, materiale, ac diuisibile, non sic Angelus.

5. Ad obiecta in contrarium respondetur & ad Primũ, concludit de mensura quoad nos, non de mensura in se, quoad Angelum formaliter; quia, loquendo quoad nos, utiq; nos per mensuram temporis dignoscimus quantum vltimo; modo Angeli durauerint à mundi exordio usque nunciat Angelus id cognoscit aliunde primò, & per se per suã propriam durationem proprii Aeuum: Dices, etiam Angelus id cognoscit per tempus decursum usque modo. Respondet, si velit, inde etiam cognoscere, ac cognitio hæc erit per accidens sibi, non per se; quia per se mensuratur Aeuo, per accidens tempore, & solum ratione, qua coexistit tempori, non quatenus sua natura sit mensurabilis tempore; nisi extrinsece, & per tempus etiam cognoscet à posteriori, & ab extrinseco.

6. Ad Secundum, utique, ea est ratio, quoniam non est unigenita. Cum probas, sufficere esse unigenitam in ratione, durationis absolute negandum id; alias æternitas non esset mensura solius Dei, sed ipsius creaturæ, quoniam ipsa et æternitas est duratio absolute: vnde unigenitas ab istis sumitur valde remotè: quapropter desumenda est à genere proximo, ut potest ab ente, creato corruptibili permanente, & successivo, ut entis successivo correspondeat mensura successiva, ut tempus: permanenti verò mensura permanentis, ut Aeuum. Ad confir. concludit mensurari tempore per accidens, ratione solius coexistentiæ, quod concedimus.

7. Ad Tertium, tempus erit mensura quoad nos; ipsum namque est instrumentum nobis, ut cognoscamus durationem Angeli: non autem ipsi Angelo, qui vititur mensura eminentiori.

8. Ad Quartum, Deus cognoscit omnia per seipsum, cuius mensura est æternitas, qua mediante metitur omnia,

Mensura debet esse unigenita, declaratur.

Æternitas coexistens an dicenda nota, an non totalis.

nia; dum omnia coexistunt æternitati, licet non pro totali instanti æternitatis; non enim fuerunt Angeli ab æterno, nec pro totali æternitate. Aliqui, ut præsentia; aiunt; non pro tota æternitate. At quomodo hoc, dum æternitas non habet partem, ergo quandoque accipitur, utique tota accipitur: ideoque dicimus, non pro totali æternitate, quia æternitas eadem adstitit, & consistit Angelo tota, non totalis; licet possit esse sola discrepantia in modo loquendi; siquidem est in æternitate, sed non in tota præsentia æternitatis in ordine ad tempus nostrum; aliam namque relationem præsentialitatis habuit æternitas ad initium mundi, aliam ad hodiè, aliamque habebit ad tempus futurum.

Angeli duratio an nota homini, an alteri Angelo.

9. Cum dicis, non esse notam durationem Angeli intellectui humano, concedo per se, & primo, quia non se habet ad se, licet nota sit secundario, & per accidens, ratione temporis nostri: enumerando namque tempus creationis Orbis, metimur Angeli durationem, atque dicimus, tot annorum millibus duraverunt Angeli in esse suo. Cum autem non esse notam Angelo inferiori, concedimus a priori, esse verò notam a posteriori, ut potè demonstrat se simul creatum cum Angelo superiori, cognoscendo suam propriam durationem, cognoscit tantò durasse superiorem, quanto ipse duravit inferior; eo magis, quo neutrius duratio fuit aliquando per annihilationem interrupta. Cum denique id negas de Angelo superiori, utique fallis, quia superior optimè cognoscit propriam durationem, sicut propriam sui existentiam: pari etiam modo Angelus inferior cognoscit propriam suam. Cum infero, ignorat superior quanto duratura sit anima, vel Angelus. Resp. id soli Deo notum est; perpetuitas enim, & conservatio à Deo pendet: nihilominus probabiliter credit, Deum non fore destructurum, sed conservaturum naturam, eo magis, quo Angeli, vel Beati sunt, vel damnati: at Deus in vtriusque ostendet perpetuò divitias gloriæ, & potentiam iustitiæ suæ. Gloria autem, & gehenna erunt perpetua. Cæterum per propriam durationem à se cognitam potèst cognoscere dura-

tionem ceterorum cum eo existentium; ipsius namque existentia est simplicior, & perfectior, atque superior, & ideo ex cognitione eius, tanquam metro, & mensura, cognoscet durationem inferiorum vna cum ipso concretorum Angelorum, atque coexistentium ab initio usque nunc: futura enim Deo reservantur.

10. Ad id quod Aeuum, & Aeuiternum concipiuntur prout subiecta motui: iam dictum est id esse per accidens, solummodo ex parte nostra, qui ratione qua imperfecti sumus, non valemus concipere durationem Angeli per se, a priori, ut ipse valet, sed a posteriori, per coexistentiam ad tempus.

Aeuum an subiectum motui.

11. Ad illud, quod mensura non est ens extra animam. Resp. id verum de mensura actuali: hæc namque pendet ab anima actualiter comparante, mensuram ad mensuratum: at verò mensura æpeltudinalis est extra animam, a parte rei. & cum ais, nos concipere hæc sub ratione defluentis, & decurrentis, clarè ostenditur id provenire ex parte nostri solummodo, qui nescimus ratione viæ, & colligationis ad phantasmata rem aliter comprehendere, nisi prout vel phantasmatis subiectam, vel sensum, vel tempori, vel motui: cæterum Angelus durationem suam cognoscit plenè a priori per Aeuum, non dependenter, ut nos, a motu, & tempore.

12. Ad illud, quod mensura distinguitur à mensurato, Aeuum non distinguitur. Responsio patet ex quæst. 3. verum esse de mensura extrinseca, non intrinseca; quæ eadem est cum ipso mensurato.

Mensura an distinguatur à mensurato.

13. Dices Scotus negat, debere poni in Angelo Aeuum mensurans eum: ita in 2. d. 2. q. 2. igitur vel erit æternitas, at hæc est Dei, vel erit tempus. Resp. non negare Scotum, Aeuum esse durationem Angeli, alias sibi met contradiceret, dum in eadem d. q. 3. ex professo docet, vnum Aeuum posse esse mensuram alterius Angeli: sed in priori loco demonstrare intendit, Aeuum, quod appellauimus intrinsecum, non distingui realitèr ab Aeuiterno: vnde ait, non debere poni Aeuum, nempe intrinsecum, tanquam Aeuiternum mensurans, nempe distinctam realitèr, at concedit ponendum

Scoti cõtradictio recõciliatur.

nendum esse tanquam propriam intrinsecam durationem identificatam realitèr, prout demonstrauimus sup. q. 3. talisque est communis sensus Interpretum Scotistarum.

Mensura ne idem seipsu

14. Dices, esse mensuram intrinsecam, & insimul identificari realitèr, videtur non verum, etenim nil mensurat seipsu formalitèr. Confirmatur, quoniam mensura pertinet ad diuersum genus, etenim spectat ad prædicamentum Quantitatis, Aeuiternum autem Angeli ad prædicamentum Substantiæ, alias idem reponeretur in diuersis prædicamentis. Resp. licet sint idem realitèr, distinguuntur tamen formalitèr, vel ratione, iuxta mentem variè opinantium: talis autem distinctio sufficit, ut nõ dicatur, idem quatenus prorsus idè, mensurare seipsu, mensurat namque du-

Idem an in varijs prædicamentis.

ratio, seu Aeuiternum intrinsecu, quatenus sic distinctum. Ad Confirmationem vero, non implicat, idem reponi in diuersis generibus: patet, nam creatum ut sic, pertinet ad omnia genera, ut patet discurrèti, etenim substantia, (loquendo de creatis) Quantitas, Qualitas, Relatio, vniuersaq; prædicamenta, sunt entia creata, & tamen substantia, cæteraque prædicamenta sunt essentialitèr inuicem distincta: quo fit, ut relatio creati ad Creatorem sit in omnibus prædicamentis. Verum est tamen, quod in vno erit essentialitèr, & per se, in altero tamen denominatione: & ita Relatio creati de se spectata formalitèr, erit in prædicamento Relationis per se, denominationitèr in alijs. Vide Scotum contra Simplicium in 4. d. 12. q. 1. lit. D.

QVÆSTIO VI.

Vtrum operationes Angeli mensurentur Aeuo.

ARTICVLVS I.

Proponitur sententia Henrici, & Diui Thomæ.

1. Angelorum operationes diuisum Thom. 1. p. q. 10. art. 5. ita distinguit, aliqua enim sunt immanentes, aliqua transeuntes: primæ subdiuiduntur, aliqua namque sunt connaturales Angelo, ut cognitio, & amor naturalis, tum sui, tum Dei, quatenus est Author Naturæ, & finis eius: aliqua verò libera, seu elicita, ut cognitio, & dilectio creaturæ: primas, naturales appellat, quia sunt necessaria: immò connaturales, quoniam sunt connatae cum ipsa natura, seu connaturales, quoniam connaturale est vnicuique Angello intelligere, atque amare se, & Deum, ut Authorem, & finem naturæ: secundas appellat liberas, siquidem liberum est Angelo intelligere, ac diligere cæteras creaturas. Hæc autem operationes sunt omnes ordinis naturalis: sunt quoque operationes immanentes spectantes ad

primum genus diuisionis. transeuntes vero sunt operationes motus localis, tum mouèdo seipsu, tum alia distincta à seipso. & de singulis ponit suas conclusiones.

2. Loquendo namque de immanentibus naturalibus, siue connaturalibus, docet eas mensurari Aeuo. loquendo de immanètib; liberis, docet eas mensurari tempore discreto: loquendo tandem de transeuntibus, ait mensurari tempore, & loquendo de visione beatifica, docet mensurari æternitate participata. Et de motu, siquidè est continuus, mensurabitur tempore continuo; si discretus, tempore discreto.

3. Constituit D. Thomas vnam cum Henrico, tempus quoddam, quod appellant discretu; constans ex pluribus instantibus, quibus mensurentur Angeli operationes elicite immanentes. de quo Henricus quodlib. 12. q. 8. cum D. Thoma aiunt, tempus discretu constare ex varijs instantibus, quibus mensurandæ veniunt singule cogitationes, & operationes libera immanentes Angelo.

gelorum: itaut vnique intellectio-
ni correspondeat pro mēſura vnicum
inſtans, & ſic de ſingulis. ſicut autem
intellectio illa eſt permanēs, & indiui-
ſibilis, ita & illud inſtans ſit permanēs,
& indiuiſibile. diſſere verò, inquit,
inſtans tēporis diſcreti ab inſtanti tē-
poris noſtri, quoniam illud poteſt du-
rare, & coexiſtere ad tempus noſtrum,
ita poteſt angelica intellectio durare
per diem, indeq. eius inſtans mēſurās
durabit per diem: inſtans vero tēpo-
ris noſtri minimē durat, quia nec per-
manet, ſed raptim trāſit, vnde nec coe-
xiſtere poterit tēpori continuo. In-
ſtantia inſuper hæc vocantur diſcreta,
ſicut & tempus appellatur diſcretum,
quoniam non ſunt connexa inter ſe:
ſicut nec operationēs angelicæ ſunt
continua, itaut vna eliciatur ex alia,
vel continetur alteri: hincque appel-
lantur diſcreta, id eſt ſeparabiles, ſiue
ſeparata: vna ab altera: quoniam non
diſcurrunt, proindeq. eſt vt vna non
deducatur ex alia: licet ſint ordinata,
quatenus vna ſuccedit alteri.

4. Deducit ex hinc Henricus, tē-
pus hoc eſſe verē quantitatem, ac de
genere quantitatis, ac eſſe quantitatem
diſcretam ſpecie diſtinctam à cōtinua
quantitate, proptereaq. appellari diſ-
cretam, id eſt non continuam. Verum
quia quātitas diſcreta diuiditur in nu-
merum, & orationē, ait, cum his par-
tim conuenire, partimq. diſſere. Con-
uenit quidem cum oratione, quoniam
orationis partes tranſeunt, & non per-
manent, ita partes temporis diſcreti
diſſert autem, ſiquidem partes oratio-
nis ſunt inuicem connexa, vt patet, nō
ita partes temporis diſcreti. Cum nu-
mero conueniunt, dum partes numeri
ſunt diſcreta, & conſimiliter partes
temporis diſcreti: diſſerit verò, quan-
do quidem partes numeri permanēt, &
ſi non permanent, per accidens eſt eis:
at partes huius tēporis tranſeunt. vnde
denique deducit, tempus diſcretum eſſe
quantitatem diſcretam conſtantem ex
pluribus inſtātibz indiuiſibilibz ſibi
ſuccedentibus abſque tamen vlla con-
tinueatione. Diſtinguit inſuper tēpus
diſcretū à motu, quia non habet par-
tes continuas, & diuiſibiles, ſicut mo-
tus: & diſtinguit quoque à tempore

noſtro, quia tempus noſtrū habet con-
tinueationem, diuiſibilitatem, & ſucceſ-
ſionem, qua caret inſtans temporis di-
ſcreti.

5. Deducit vero D. Thom. ſiue ex
eo Thomiſta, tempus hoc diſcretum
non eſſe quantitatem de genere quan-
tatis: in quo non concordant cum
Henrico: aiunt autem eſſe numerum
prioris, & poſterioris in motu diſcreto:
quoniam eſt mēſura rei ſpiritualis,
qualis eſt operatio Angeli, at quia vna
ſuccedit alteri, ideo datur prius, & po-
ſterius, tum etiam quoniam res ſpiri-
tualis non mēſuratur quantitate de
genere quantitatis, ſed quantitate tra-
ſcendentali, quæ ſit numerus prioris, &
poſterioris.

6. Si autem quæras cur Ariſtote-
les mentionem non egit de hoc tē-
pore, reſpondet, id eſt quia æſtimauit
Angeli operationes eſſe æternas, pro-
ptereaq. non includiſſe in aliquo tē-
pore, ſed in æternitate.

7. Concludunt denique Thomiſte,
inſtantia temporis diſcreti diſſere ab
inſtantibus temporis cōmuniſ; quon-
iam vnum inſtans temporis diſcreti
poteſt durare per diem, & per tempus,
atq. ita Angeli intellectio poterit du-
rare per totū diem: inſtans vero tē-
poris cōmuniſ non ſic, ſed raptim
tranſit, nec poterit coexiſtere parti ali-
cuius tēporis, nec durare aliquo tē-
pore. Rationes afferentur infra in vl-
timo articulo.

ARTICVLVS II.

Operationes immanentes Angeli men- ſurantur Aeuo.

1. **E**X dictis, & relatis, aiunt Henri-
cus, & D. Thomas, operationes
immanentes Angelorū mēſurari tē-
pore diſcreto. Nos autem in præſenti
articulo probabimus mēſurari Aeuo:
de tempore autem diſcreto agemus in-
fra in art. 3. 6. vnde ſit vnica aſſertio
operationes Angeli immanentes, ſiue
naturales, ſiue libere, & elicite, mēſu-
rantur Aeuo; ita Scotus in 2. d. 2. q. 4. &
ibi Expoſitores.

2. Prima autem ratio hæc ſit, quæ-
cunq. habent vniformem modum
manen-

Vtrum operationes Angeli mēſurentur Aeuo. 113

manendi, ea mēſurantur eadem mē-
ſura: ſed exiſtentia Angeli, eiſque im-
manentes operationes habent eundē
modum manendi, ergo mēſurabuntur
eadem mēſura: exiſtentia autē mē-
ſuratur Aeuo: minor ſubſumpta iam
patuit ſupra. Et probatur maior, mē-
ſura, & mēſuratum debēt proportio-
nari ex 10. met. exiſtentia autem eſt in-
diuiſibilis, ergo dum proportionantur
in modo indiuiſibiliter eſſendi, & per-
manendi, proportionabuntur quoque
in mēſura Aeuo.

3. Henricus reſponderet, quamuis
habeant eundem modum indiuiſibili-
ter permanendi, nihilominus in eo diſ-
ſerunt, vt exiſtentia Angeli poſſit diu-
tius durare, quam operatio: & quidem
exiſtentia durabit in æternū, operatio
vero deficit, & procedit Angelus de
vna intellectuone ad aliam, deſtructa
prima. At contra hoc arguitur, maior,
vel minor duratio non variat rationē
mēſuræ, nec rei mēſuratæ, (eſſentia-
liter) quod namque tempus mēſuret
vitam Petri per annum, & fortis per
diem, non inde ſit, vt tempus reſpectu
vtriuſque non habeat veram rationem
mēſuræ, quæ ſit eiſdem rationis in-
vtrouque: ita enim tēpore mēſuratur
vita Petri, ſicut fortis, & ambo dicun-
tur viuere in tempore, & per tempus,
licet vnus altero ſit diuturnior. Acce-
dit, quod talis maior, minorq. diur-
nitas eſt quid accidentale ad tempus,
ita namque horæ ſpatium eſt tempus,
ſicut ſpatium diei: quamuis diſſeren-
tia accidat aliqualis in diurnitate,
quæ quidē ſub ratione maioris, & mi-
noris eſt ſolum accidentalis ad ipſum
tempus. Confirmatur, quoniam diur-
nitas non eſt de eſſentia, & inſinſeca
ratione temporis, alias ſpatium horæ
non erit tēpus, quia eſt minus diur-
num ſpatio diei: inſuper inferiora nō
ſunt de inſinſeca ratione ſuperioris,
ſic nec ſingularia ſunt de eſſentia vni-
uerſalis: ergo tempus hoc particulare,
& inferius diei, & horæ, non erit de eſ-
ſentia tēporis, vt tempus eſt, & in com-
muni: quapropter nec ſequitur vt ad
variationem illorum varietur iſtud: à
primo autē ad vltimum, quod exiſten-
tia Angeli duratura ſit in perpetuum,
& operatio per inſtans, non propter

hoc variabitur ratio mēſuræ earum:
at mēſura exiſtentiæ erit Aeuum, ergo
& ipſarum operationum. Item non
eſt perfectior albedo durans per annū,
quam per vnum diem ex Ariſtotele, quod
inſuper de perfectione intelligitur ſpe-
cifica, & eſſentiali, perfectior autē erit,
vel minus perfecta accidentaliter. at
mēſura pendet à natura mēſurabi-
lis: mēſurabilia vero hæc, exiſtentia,
& operatio ſunt ambæ indiuiſibiles,
de genere non ſucceſſiuorum, ſed in-
trinſecè permanentium, prout diſtin-
guntur contra motum, & tempus, quæ
ſunt inſinſecæ, & eſſentialitèr ſucceſ-
ſiua: ergo dum in permanendo habēt
vniformem à natura modum eſſendi,
mēſurabuntur vtrique per eandem
mēſuram. Rurſus per accidēs eſt, vt
magis, vel minus duret vna, quam
alia, poſſet enim exiſtentia Angeli à
Deo annihilari, ſicut deficit operatio
eiſdem Angeli: & nihilominus non
ob hoc, ratione permanentiæ, vel an-
nihilationis erit neceſſe multiplicare
mēſuras.

4. Caetanus reſpondet ad præcita-
tum axioma Scoti dicēdo, nec in ſen-
ſu composito, nec in ſenſu diuiſo con-
cludere, & quidem dum Scotus ait, quæ
habent vniformem modum manendi
dum manent, mēſurantur per eandē
mēſuram: poteſt intelligi vel in ſen-
ſu composito, vel diuiſo: non primo
modo, quia non ad eum ſenſum loquitur
Scotus: nec ſecundo, probat, alias
Deus, & Angeli haberent eandē mē-
ſuram Aeuo, ſiquidē ambo habent eun-
dem modū permanendi, & ſunt inſe-
ſtibilis. Item nec primo modo in ſen-
ſu composito, alias ſequeretur omnia
mēſurari eadē mēſura, probat, *Omne
quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe*, ex
1. Per her. ergo omnia tūm permanen-
tia, tūm ſucceſſiua mēſurabuntur ea-
dem mēſura, quia quando ſunt, in ſen-
ſu composito, neceſſe eſt eſſe: non ergo
ratio concludit in vilo ſenſu, nec diuiſo,
nec composito. nec inſuper in ſen-
ſu diuiſo, ſiquidē Deus, & Angeli ſunt
neceſſe eſſe, actamen non ambo mē-
ſurantur eadem mēſura.

5. Tria dicit in hac euasione Cae-
tanus, Primum, quod ratio non intelli-
gitur in ſenſu composito, ex mente

Scoti: Secundo, quod non concludit in sensu diuiso, alias omnia haberent eandem mensuram: & Tertio Angelos esse entia necesse esse.

Explicatio Rada de Scoto.

An quadret

Explicatio propria.

Explicatio Faucini. An placeat.

6 Circa Primū, ait Rada 2. p. contron. 4. in impugnat. Caetani, propositionem Scoti intelligendam esse in sensu composito. Verum non placet: sic namque concluderet ratio Caetani, omne quod est, quodocunque est, necesse est esse, & ita permanentia, & successiua mensurarentur eadem mensura; consimiliter corruptibilia, & spiritualia haberent eandem mensuram, quia in sēlu composito æquiparantur. Item friuola esset hæc ratio Scoti, vt vniformitatem mensuræ desumere intendat in sensu composito, quoniam id esset arguere ab accidentario, & extraneo, qualis est sensus cōpositus, non ab intrinseca natura rei. Rursus Scotus expēdit rationē mensuræ per comparisonem ad essentialiam rei mensurabilis quoad se absolutē, & simpliciter, vt qualis sit rei natura de se, absque compositione cum alio, talis sit natura mensuræ eius: At natura operationis; & Angeli de se est indiuisibilis, & de genere permanentium, absque hoc, quod concipiatur hæc in sensu composito: igitur non est dicendum, Scotum loqui in sensu composito, qualis ergo erit sensus propositionis? in sensu diuiso: sensus autem erit talis, vt desumatur intelligentia propositionis ex duobus capitibus, alterum est indiuisibilitas, alterum simultaneitas, itaut ea, quæ habent vniformem modum manendi, ea ratione, qua sūt indiuisibilia, & habēt esse secundum se totum, itaut non sint essentialiter successiua, sed de genere intrinsecè permanentiū, ea quidem mensurentur eadem mensura: taliter se habet existētia, & operatio Angeli, hic ergo erit sensus Scoti.

7 Faucinus hanc eandē propositionem explicat de necessitate consequentis, non consequentiæ, in 2. disp. 14. cap. 1. nu. 5. sed nec placet, etenim Scoti intentum non est rationem fundare super necessitate, sed super permanentia: ideoque non ait Scotus, *Quæcunque sunt necesse esse, sed inquit, quæcunque habent vniformem modum manendi.* Sensus igitur talis est, quæcunq;

sunt de genere permanentium, ea mensurantur eadem mensura.

8 Ad Caetanum ergo redeūdo dicimus primio non concludere in sensu composito. Dicimus insuper concludere in sensu diuiso; & ad id quod omnia mensurarentur eadē mensura, quia *Quæcunq; quādo sunt necesse est esse, cōcluderet, si ratio Scoti teneret in sensu composito: & ad illud de Angelis, falsum est, esse indefectibiles; sunt namq; entia creata, & omnis creatura est de se defectibilis, quia non est ens necesse esse, sed dependens a conferuatione, & manutentione Dei: quamuis autē sint indefectibiles physicē, vt potē expertes materia physica; quæ sit principium corruptionis, tamen quia omne ens creatum subest voluntati, & manutentioni Creatoris, tantum durabunt in esse, quantum placuerit ipsi Creatori; de quo egimus supra disp. 1. q. 1. & hinc est, vt alia sit indefectibilitas Dei, alia Angeli: Deus est indefectibilis, quia est ens necesse esse, & independēs ab alio, nec enim indiget, vt cōseruetur ab aliquo: Angeli verò indefectibilitas est solummodò physica, carente Angelo principio defectibili materiali physico: cum hoc tamen potest annihilari à Deo. Confirmatur, alias esset incidere in sententiam Philosophorum putantium, intelligentias esse entia necessaria.*

9 Arguitur item ad principale intentum. Adeo vniformitas in manendo est necessaria, vt vniformitèr manētia mensurentur eadem mensura, quod licet destruantur, vel vnum maneat, & pereat alterum, nihilominus mensurabuntur eadem mensura: at existētia Angeli, & operatio sic se habeat, vt Angelus maneat, & cesset operatio, ergo ratione permanentiæ vniformis ab intrinseco mensurabuntur Aeuo. Assumptum probatur primo de pluribus Angelis, siuē de eodem Angelo: & quidem iam Angeli fuerunt simul ab initio creati: eorum autē existētiæ mensurantur Aeuo: at dato quod Deus nūc alterum eorum annihilaret, remanentibus alijs, ita mensuratur Aeuo iste Angelus modo annihilabilis, sicut Angeli permanentes. Idem etiam Angelus, nunc v.g. annihilabilis mensuratur ita Aeuo,

Aeuo, sicut prius: probatur insuper de operationibus, & Angelis, remanent Angeli, deficiunt operationes, ergo nō ob hoc, quod deficiant, mensurabuntur alia mensura. Igitur maior, minorque duratio non variabit mensuram.

Permanētia Aeuī qualis

10 Insuper permanentia, quæ requiritur ad mensuram Aeuī, non solum est permanentia durationis, sed est etiam permanētia simultaneitatis totius esse rei durantis quādiū durat: ens namq; defectibile diuiditur in successiuum, & permanens; tempus, & motus sunt essentialitèr, & intrinsecè successiua: substantia, qualitas, & huiusmodi, sunt intrinsecè, & essentialitèr permanentia, quia eorum esse non consistit in fluxu, qualis est existētia tēporis, & motus: vnde est, vt ad ens intrinsecè, & essentialitèr permanens, non conueniat per se diurnitas, & duratio, sed per accidens, ratio, quia Anima rationalis, & Angelus sunt de genere intrinsecè permanentium, & tamen possunt à Deo annihilari; per annihilationem verò non tolleretur, vt eorum entitates fuissent de genere permanentiū, non enim erāt entia successiua, vt motus, & tempus: sed de ratione essentiali permanētium est simultaneitas sui esse, etiam si duret per paruū tēpus, vel per instās; & quia hoc non capiunt Aduersarij, hinc oritur controuersia: at tūc existētia Angeli, tūm operatio sūt intrinsecè de genere permanentium, prout distinguuntur contra genus entitū intrinsecè successiuorum: ergo sicut Angeli existētia, quia permanens, mensuratur Aeuo, ita & eius operatio, quia est essentialitèr permanens. Item non sunt idem, permanēs, & durans: durans namque dicit relationem vel ad æternitatem, vel ad tempus maius, vel minus: permanēs verò dicit naturam rei non consistentē in fluxu, & intrinseca successiuitate, qualis est motus, & tempus: sed dicit simultaneitatem ipsius totius rei, vel partis, siuē quantūcunque, & qualiscunque sit illa res.

Successio operationum Angeli non tollit mensuram Aeuī

11 Item successio, siuē successibilitas operationum angelicarum nō tollit ab illis mensurā Aeuī: ex quo namque vna intellectio succedit alteri, non ob hoc carebunt mensura Aeuī; ratio, quoniam talis successiuitas est solum-

modò extrinseca: sed de ratione earum intrinseca est simultaneitas totius esse, itaut intellectio vna quādiū manet, sit tota simul consistens, non consistēs essentialitèr in fluxu, vt motus.

Successiuitas operatio num immanentiū qualis.

12 Rursus, successiuitas hæc operationum non est successiuitas partium intellectiois, itaut vna pars intellectiois fluat, ruat, deficiat, & succedat altera pars: sed est successio totius ad totum, id est post defitionem totalem, & simultaneā vnus intellectiois succedit tota altera simultaneè intellectio. Ita quoque de qualitate, substantia, & quantitate permanenti, licet namque adueniat pars ad partem, vt in aggeneratione substatiæ: in alteratione qualitatis, & augmento quantitatis, siue decremento, tamen successiuitas hæc non derogat permanentiæ rei; siquidem ad aduentum noui gradus, antiquiores gradus remanēt, non fluunt, sicut ex opposito in adnētū nouæ partis temporis, & motus, partes priores fluunt, nec possunt cōsistere: & si priores gradus substantiæ, qualitatis, vel quātitatis, aut substantiæ pereāt, id per accidēs est; non n. id aduenit quatenus essentialitèr entia successiua sint, & ideo pars anterior motus, & tēporis fluit; quæ essentia eorū cōsistit in cōtinuo fluxu.

13 Præterea arguitur, mensura debet esse vnigenæa mensurato ex 10. met. ergo si mensura est successiua, mensuratum debet esse successiuum: si illa est permanens, & hoc debet esse permanens: at operationes immanentes sunt de genere permanentium, vt est deductum: ergo mensura erit permanens: talis vero mensura est Aeuū. Dā oppositum, & sequitur confundendas fore mensuras, itaut permanētī successiua; & successiuo correspondebit permanens mensura. Responderet Caetan. inferiora, & superiora habere eundem modum permanenti, atque esse de genere permanentium, & tamen non mensurantur eadem mensura, quia Deus æternitate, & Angelus mensuratur Aeuo: sic & operationes licet sint permanentes non mensurabuntur Aeuo, quia corrumpuntur. Contra, hinc sequitur propositionem Aristotelis esse falsam, non enim tunc mensura esset vnigenæa mensurato: at Angelus, &

Aliter invariabilis Deus, aliter Angeli.

operationes sunt permanentes; ergo requirit permanentem mensuram Aeuu. Ad id verò de Deo, Angelis, & operationibus dicendum; omnia hæc esse invariabilia; ac discreti modo; alia namque est invariabilitas Dei, alia Angeli, vt est dictu, quia Deus est omnino invariabilis, immutabilis tum intrinsicè, tum extrinsicè, immortalis, indefectibilis, quia necesse esse, & omnino independentis, propterea; cum sit altioris ordinis, mensurabitur altiori mensura, quæ est æternitas: Angelus est quidem inuariabilis, seu indefectibilis physicè, ac non repugnat, vt annihiletur, vt deduximus: operatio tamen, vltra quod sit de genere permanentium, quia non de genere successiuorum, subest tamen defitioni, & de facto deficit: in quo ab Angelo, inter alia, differt, potest namq; per Dei annihilationem deficere Angelus, ac de facto non deficit: operatio, & deficere potest, & deficit: ac ex his non habetur, nisi maior, minorq; diurnitas tum operationis, tum Angeli: deduximus vero maiore, minoremue durationem non variare naturam, & perfectionem essentialem rei: quapropter sufficit, vt tum Angelus, tum operatio sint de genere intrinsicè permanentium, (ita ut eorum esse non consistat in fluxu, qualis est motus, & tempus) ad hoc vt possit vtumque mensurari Aeuo.

14. Rursus arguitur ex concessis à D. Thom. ait enim, vt in secunda assertionè dicemus, operationes cognas, siue naturales Angeli mensurari Aeuo, vt potè operationes intelligendi, & amandi se, & Deum veluti Authorem naturæ; ratio eius est, quoniam sunt permanentes, indiuisibiles, atque indefectibiles, sicut Angelus: hinc verò arguitur ad hominem, permanentia ex D. Thom. est ratio, vt operationes eius naturales mensurentur Aeuo, ac operationes elicite sunt quoque permanentes, ergo & mensurabuntur Aeuo. Item indiuisibilitas est ratio ibi, ergo & hic: demum, indefectibilitas est ratio talis mensuræ in illis, ergo & in istis: consequentia sequuntur, siquidem operationes elicite sunt pariformiter permanentes, indiuisibiles, atque indefectibiles, sicut & naturales: Nec enim aliqua

maior ratio reperitur in illis, quam in istis: probatur, naturales namque operationes non ideo sunt indefectibiles, quasi non possint destrui, etenim de facto destruntur, & vna succedit alteri: ita quoq; euenit in operationibus elicitis, vt altera succedat alteri: quapropter non est maior ratio ex hoc capite in illis, quam in istis, vt mensurentur Aeuo. Dices, illas esse æternales, sine perpernas, nõ istas: Iam hoc effugium confutatũ est, quia duratio, vt sic, nõ est ratio mensuræ Aeuu præcisa, sed permanentia: Insuper indefectibilitas nõ est maior ibi, quam hic, cum de facto illæ, vna post alteram, deficient, succedente vna alteri: ita euenit in istis: nec illæ sũt ad eõ indefectibiles, vt vna iam elicita permaneat semper, etenim de facto deficit post elicitione. ita & hic: item illæ sunt entia contingẽtia, & accidentia ipsi Angelo, quia possunt adesse, & abesse præter subiecti corruptionem; vnde iam vna succedit ad alteram: quod verò perpetuò Angelus sit duraturus sub elicitione successiuè ipsarũ, id nõ præbet, vt hinc desumenda sit ratio primaria, & præcisa mensuræ Aeuu, nõ enim est perfectior albedo durans vna die, quam annis decẽ. Demum indiuisibilitas est ibi ratio Aeuu, ac quoq; elicite sunt indiuisibiles: quapropter dum rationes eõdem militant verò bique, non est vt elicite priuandæ sint mensura Aeuu.

15. Præterea intellectiones Angeli mensurantur tempore discreto, de quo in seq. ergo pariformiter, & intellectiones hominis mensurabuntur non Aeuo, sed tempore discreto: hoc autè est falsum, quoniam ambæ sunt permanentes, indiuisibiles &c. vel si hominis intellectiones mensurabuntur Aeuo, pariter & illæ, & è conuerso. Respondent nõ adesse paritatem, quia Angeli intellectiones sunt sine discursu, homo autè intelligit cum discursu; sed contra obstat, Primò, cognitio principiorum fit in homine sine discursu, vt patet, quia de conclusione, non de principijs habetur discursus, ergo absolutè falsa responsio. Secundò circa disparatã, & inconnexa non oportet discurrere, vt possum intelligere lapidẽ vt sic, de se solo, nullam formando comparationem

nem eius cum ligno, & sic de singulis, quo casu non habebitur discursus de intellectu lapidis ad cognitionem ligni. Tertio intelligo ens simpliciter simplex, vt ens, ac circa simpliciter simplex nõ fit discursus, quia apprehenditur vnico, ac simplici actu intellectus secundum se totum, quoniam simpliciter simplex, aut totaliter scitur, aut totaliter ignoratur; & Quarto falsum estimamus Angelos nõ discurrere, de quo infra.

Operationes conaturales mensurantur Aeuo.

16. Secundò dicimus, operationes conaturales Angeli, sicut intellectio, & amor, tum sui, tum Dei, vt Author Naturæ, mensurantur Aeuo. Probat D. Thom. operationes hæc sunt permanentes, & indefectibiles, ergo mensurantur Aeuo. Probat Scotus ratione superius adducta, quæcunque habent vniiforme modum manendi, dum manent, ea mensurantur eadem mensura: ac operationes hæc habet vniiformem modum, ergo mensurantur Aeuo. In hac assertione D. Thomas, & Scotus conueniunt. Rationes tamen probandi, aliquanto differunt: quod namque ideo mensurentur Aeuo, quia sunt indefectibiles: quia etiam indiuisibiles; quero, de qua nam indiuisione, & indefectibilitate loquuntur, vtrum de physica, an morali: non de secunda, nam sunt entia naturalia, promanãtia quoque à potentia naturali, vt intellectio. Dices, ratio hæc militat de intellectu, non de amore, qui manet à voluntate, quæ est libera, ergo erimus in moralibus: contra, licet voluntas liberè producat amoris actum, nihilominus operatio illa est qualitas physica, & naturalis, atque contingens, non necessaria; quomodo ergo erit indefectibilis? accedit, quod penè producto actu vno amoris, vel intellectiois, succedit alter, quandiu perseverat quis in intelligendo, & amando, igitur quomodo erunt indefectibiles? & propterea Scotus probando dixit, *Quacumque habeat vniiformem modũ manendi, dum manent, nota, dum manent, quoniam præuidit difficultatem, & tacito soluit, dum ait, inquiens, dum manent.* Responderi tamen poterit pro Thomistis, eatenus indefectibiles appellare, quatenus non sunt corruptibiles ad instar motus, &

temporis, cæterarumq; rerum materialium, siue corporum materialium, & physicorũ: consimiliter appellant eas indiuisibiles, in partes quidem quantitatiuas, materiales, ac physicas: hæc quoque dicunt, vt cõtra distinguant operationes tales à cæteris, & consimilibus prædictis.

ARTICVLVS III.

Motus Angeli successiuus, & continuus mensuratur tempore nostro communi, non autem discreto.

Motus Angeli mensuratur tempore commune.

1. Motus Angeli continuus mensuratur tempore nostro communi, non discreto, tenet idem Scot. in 1. d. 2. q. 11. probatur autem, participat Angelus de aliqua conditione corporali extrinseca, de qua participat corpus, ergo nõ impli. at, vt participet etiam de tempore communi in suo motu: probatur assumptum, Angelus inquantũ mouetur ad locum participat de vbi: ergo etiam poterit participare de mensura motus ad vbi: ac mensura ad vbi in corporibus mobilibus est tempus, ergo erit quoque mensura in tempore Angeli: Caetanus negat Angelũ esse subiectum motus, & vbi, cum sit in loco per operationem: ac de hoc agitur infra disput. seq. q. 3. Item frustra multiplicantur tempora discreta, & continua, probatur, quidquid haberet per vnum, potest saluari per alterum simili multiplicatione, vnde & in simul conueniunt: licet aliunde differant, ex quo aiunt Henricus, & D. Thom. tempus discretum constitui ex pluribus instantibus indiuisibilibus. Insuper Aristoteles non meminit talis temporis discreti, cur ergo recurremus ad nouũ tempus gratis fingendo illud. Rursus ratio adducta pro tempore discreto nullam habet efficaciam, ergo frustra admittitur, ratio autem eorum hæc est, motus Angeli non dependet à tempore nostro communi, ergo non mensuratur tempore communi: probatur assumptum, posset Angelus moueri, cessante motu primi mobilis: tunc verò non adesset tempus commune, ac motui Angeli deberetur sua mensura, cum igitur nullum adesset tempus commune

ne continuum, & successuum, recur-
rendum foret pro mensura ad tempus
discretum.

Cessante mo-
tu primi mo-
bilis, adhuc
posset esse
motus in in-
ferioribus.

De Iosue
dimicante,
stare primo
mobili.

2 Verum ratio non concludit, si-
quidem motus ille non mensuraretur
tempore reali, actuali, mensuraretur ta-
men tempore potenciali, hoc autem
potentiale esset eiusdem rationis cum
actuali. Item tempore Iosue aderat mo-
tus militum, commotio exercitus, atq;
præliatio, & nihilominus nullum ade-
rat tempus commune, cessante tunc
motu primi mobilis. Insuper post tem-
pus iudicij posset v.g. D. Petrus in ter-
ram descendere, atq; deambulare: cui
tamen motui, sicut & tempore Iosue,
corresponderet mensura temporis po-
tentialis. Præterea motus Angeli, &
motus corporum est eiusdem rationis
essentialis, nisi quod differunt subiecti-
uè, cum illius subiectum sit spiritus, hu-
ius, corpus; ergo & mensura debet esse
eiusdem rationis: & hinc vrget etiam
ratio Scoti superius adducta, quæcumq;
habent eundem modum essendi, ea ha-
bent quoque mensuram eiusdem ratio-
nis: at motus corporum, & Angeli sūt
ambo essentialiter successiui, ergo &
eorum mensura erit tempus continuū,
& successiuum: nisi quod in ratione
hac adducta mutatur *Modus permanen-
di in modum essendi*, quoniam motus nō
permanet, cum sit successiuus; sed
est, quando sit: & ita, licet parum mu-
tata, vrget prædicta ratio Scoti. Item
quies mensuratur eo tempore, quo men-
suraretur oppositus motus si esset: igitur
cessante motu Cœli ambulatio v.g.
Petri mensuraretur tempore saltem po-
tentiali, quo opposita quies: & ita de
motu præliationum tempore Iosue,
stante Sole.

3 Dices, motus dependet essentia-
liter à tempore communi, ergo cessan-
te tempore communi non poterit an-
gelicus motus mensurari ab eo, sed re-
quiret aliud tempus alterius rationis.
Resp. negando assumptum, ratio, quia
potest separari motus à tempore com-
muni, vt accidit tempore Iosue. Di-
cendum Secundò dependentiam esse
solummodò accidentalem, & extrinse-
cam, quandoquidem tempus commune
est mensura solummodò extrinseca
motus particularis inferioris. Dicen-

dum Tertio mensurari necessario à tem-
pore potenciali, & intrinseco, vel Quar-
tò, mensurabitur tunc cessante motu
primi mobilis, æternitate, tanquam
mensura extrinseca, licet namq; æter-
nitas sit Dei mensura intrinseca, tamen
est creaturarum mensura extrinseca,
quatenus æternitati coexistunt omnia
licet non pro tota æternitate, & æterni-
tas coexistit omnibus, licet non secun-
dum se totam. Dices, motus Angeli est
spiritualis, tempus Cœli nō est spiritua-
le, ergo non potest esse eius mensura.
Resp. motum subiectiuè tantum quate-
nus est Angeli, esse spiritualem: forma-
liter spectatum, & ratione corporis ab
Angelo moti, esse corporale: ideo &c.

4 Dices, impossibile est dari men-
surarum reale, actuale absque mensura
reali actuali; non enim mensura pot-
tentialis est quid reale actuale: ergo tem-
pus potentiale non erit mensura talis
angelici motus cessante motu primi
mobilis. Resp. loquendo de mensura
intrinseca, vtique verum quod impos-
sibile est, dari mensuratum reale, actua-
le absque mensura reali actuali: eo ma-
gis, quo mensura intrinseca rei est ea-
dem realiter cum ipsa re: & ita motui
angelico actuali correspondebit tem-
pus intrinsecuti actuale, reale, per quod
intrinsecè durat, & mensuratur intrin-
secè: at loquendo de mensura extrin-
seca, poterit mensuratum stare sine
mensura reali actuali, sufficiente po-
tentiali.

5 Respondent denique, cessante
motu Cœli, & tempore communi actua-
li, mensurari motus illos tempore qui-
dem potenciali, at quod esset alterius
rationis à tempore communi poten-
tiali. Verum hæc superflua videntur,
vt multiplicetur etiam tempus poten-
tiale: & videretur effugium, etenim
æquè benè saluari omnia poterunt per
tempus commune, siue sit actuale, siue
potentiale, quod sit eiusdem rationis
in omnibus.

6 Item ex 4. phys. *Tempus est nume-
rus motus secundum prius, & posterius*:
at in motu locali Angeli datur prius, &
posterius, ergo mensuratur tempore
communi. Rursus ex August. ad Oros.
q. 21. omnes creature, etiam angelicæ,
sunt in tempore: quod D. Thom. quod-
lib. 9.

Mensuratum
dari sine
mensura. de-
clar.

Vtrum operationes Angeli mensurentur Aeuo. 119

lib. 9. art. 9. exponit de operationibus
Angeli immanentibus, at multò
amplius id dicitur de transeuntibus.

Mensura re-
plicatione-
nis.

7 Dices, posset Angelus moueri
velocius toto Cœlo: tunc autem tem-
pus commune nō posset esse eius men-
sura, quia tardius, & non æquaretur ei.
Resp. posse nihilominus esse mensuram
per reduplicationem suarum partium:
quando namque mensura v. g. palma-
ris non adæquatur toti quãtitati men-
surabili, tunc fit mensuratio per red-
plicationem, vtique deueniatur ad
mensuram totius quãtitalis, ita motus
Angeli superior cognosceretur per par-
tes reduplicatas, & iteratas motus pri-
mi mobilis: sicut etiam per reduplica-
tionem, & iteratas pulsationes horarū
horologii metitur motum maiorem
totius diei.

ARTICVLVS IV.

*Visionem beatificam mensurari Aeuo, non
æternitate participata.*

Visionem bea-
tificam men-
surari æter-
nitate, im-
pugnatur.

DE visione beatifica Thomistæ,
vt attigimus, aiunt mensurari
non Aeuo, sed æternitate participata.
Aduersus hoc insurgit Scot. in 4. d. 49.
q. 6. & probat mensurari idem Aeuo,
sicut operationes immanentes alterius
generis mensurantur Aeuo. Probatur
verò, Aeuum esse mensura entis creati
immutabilis, at beatifica operatio est
immutabilis, ergo mensuratur Aeuo.
Arguitur insuper à maiori ad minus,
operatio beatifica non est immutabi-
lior Angeli existentia: at hæc mensu-
ratur Aeuo, ergo & illa: item opera-
tio est minus nobilis, quam Angelus,
etenim illa est accidens, hic substantia:
Angelus est adeò nobilis vt nō valeat,
nisi à solo Deo creati, at visio beatifi-
ca producitur effectiue tum à Deo,
tum ab intellectu Beati in sententia,
multorum: atque denique a. 9. secundus
dependet à primo, vnde & poten-
tia est nobilior operatione: ex his au-
tem formatur ratio, Angelus est nobi-
lior sua operatione ex tot capitibus re-
censitis. sed Angelus mensuratur Aeuo,
& non æternitate participata ex Tho-
mistis, ergo nec tali æternitate mensu-
rabitur beatifica operatio: da opposi-
tum, ergo operatio erit nobilior An-

Mensuratur
Aeuo.

gelo: ergo accidens erit præstantius
substantia: & actus secundus erit emi-
nentior potentia, & actu primo.

2 Caetanus respondet, quod licet
visio beatifica non sit immutabilior
existentia Angeli, tamen est altioris or-
dinis, quia est ordinis diuini, & hinc
mensuratur æternitate participata. Sed
contra, actus supernaturalis ord. nis Fi-
dei, Spei, & Charitatis, quos Angelus
eliciebat in via ante terminum, men-
surabantur Aeuo, non æternitate ex ip-
sismet Thomistis: igitur supernaturali-
tas non est ratio, vt mensuraretur æter-
nitate beatifica visio: ambo quidem
tūm Patriæ, tūm viæ, sunt ordinis diui-
ni, vt Caetanus loquitur: ergo vel am-
bo mensurabuntur Aeuo, vel ambo æter-
nitate participata.

3 Respondet differentiam consti-
tuit inter vtrosque, licet namque sint
ambo ordinis supernaturalis, & diui-
ni, nihilominus actus Patriæ sunt per-
petui, actus viæ erant temporales: &
hoc sufficit, vt possint variare mensu-
ram. Contra arguitur, Aeuū esse men-
sura perpetua: ergo poterit per Aeuū
æquè benè mensurari visio beatifica.
Prob. conseq. per tē perpetuitas est ra-
tio vt non mensuraretur tempore, quon-
iam per id mensurantur res variabi-
les: at Aeuum est etiam mensura per-
petua, metitur namque Angelos, qui
erunt perpetui, & operationes natura-
les intelligendi, & amandi se, & Deum
vt Authorem Naturæ, quæ operatio-
nes erunt quoque perpetuæ: nusquam
enim cessabit ab amore sui, & Dei tūm
vt glorificatoris, tūm vt Authoris Na-
turæ, ergo æquè benè poterit Aeuo
mensurari beatifica visio. Immo mul-
to magis id expediens videretur, proba-
tur, Deus namq; est perpetuus, & ope-
ratio beatifica erit perpetua: at non
sunt æquè perpetui Deus, & visio crea-
ta beatifica, cū Deus sit ens absolutè,
& simpliciter necesse esse, ac propterea
hinc intrinsecè, & extrinsecè perpe-
tuus, visio vero erit perpetua ex ordi-
natione Dei statutis conferuare Bea-
tos in visione beatifica in perpetuum:
imo vna visio deficit, succedete altera-
vt ergo differentiam aliqualem admit-
tamus inter vtriuque perpetuitatem,
dicendum perpetuitatem Dei mensu-
rari

rari æternitate, & visionis beatificæ angelicæ Aeuo, est enim Aeuum quoque perpetuum. Item perpetuitas, siue maior, minorque; duratio non variat naturam rei durantis: quod si variat, erit variatio accidentalitatis ex 2. artic.

4 Arguitur insuper, perpetuitas æque competet Angelo, ac eius beatificæ visioni: ergo si hæc mensuratur æternitate, etiam & Angelus. Respondet, visionem esse ordinis supernaturalis, & diuini. Contra, vt est argutum, operationes meritorie in via erant etiam ordinis diuini, at illæ mensurabantur non æternitate, sed Aeuo. Respondent illas via operationes differre à visione Patriæ, quia illæ erant temporales, hæc sunt perpetuæ. Sed vide, quæso quale sit effugium Caetani, & sequaciū, modo enim recurrit ad perpetuitatem, modo fugit ad ordinem diuini: deus namque, quod non competat æternitas ratione perpetuitatis, recurrit ad ordinem diuinum: & defatigatus ex eo, quod non competat ratione ordinis diuini: effugit ad perpetuitatem: vnde inconstans est, & verè circuit, siue circulum efformat in sua responsione, de hoc in illud, & de illo redeundo in hoc.

5 Item Angeli existētia est verius perpetua, quam beatifica visio, ergo magis illa mensurabitur æternitate, quod ad conceditur. assumptum probatur, operatio numerica beatifica, corrumpitur, itaut vna succedat alteri: Angeli existētia semper eadem numero permanet. Angelus ex Caetano est necesse esse, itaut sit indefectibilis: operatio beatifica desinit, succedente altera: qualem necessitatem non concedit visioni numerica. Angelus est à solo Deo annihilabilis; operatio numerica sumpta iam corrumpitur cessante intellectu Beati ab ea, & producente altera: non loquor nisi de visione numerica, iam enim constat, visionem succedere visioni, ex his autem concluderetur potius æternitatem deberi Angelo, quam visioni; at Angelo non conceditur, ergo nec visioni. Arguunt alij, potest Beatus cessare totaliter à visione Dei, Angelus autem non potest per creatam potentiam cessare, ab esse suo, ergo iste est durabilior. as-

sumptum probant ex Scoto loc. cit. verum ratio non vrget, etenim ideo cessare posset beatus à visione totali, quia ex. gr. desineret Deus mantere, & conseruare Beatum in sua visione, Deo namque denegante concurrere, & tolente ostensione obiecti beatifici, iam cessaret visio beatifica: & ita loquitur Scotus: at sicut posset hoc de potentia absoluta agere circa Beatum Deum, ita posset & annihilare Angelum, vnde non hinc cōcluditur maior vnus perpetuitas, quam alterius: vrget vero ratio citata de visione numerica supra.

6 Rursus, hoc esse perpetuum, & immutabile, vnde nam habet beatifica operatio, vtum ex natura sua, an à Deo: non primum, quia de facto hæc numero operatio deficit, & aduenit altera: at Angelus nunquam in entitate deficit. Dices, id habere à Deo: sed quæro vtum id verum de operatione beatifica, an de statu beatifico: non primum, quoniam nec Deus cōseruat visionem eandem numero beatificam in Angelo, sed finit eam deficere, & aduenire alteram: si secundum, status ille beatificus à quo nam pendet in sua perpetuitate? à Deo insituente, & conseruante, idque voluntariè, & liberè: igitur ex hinc habetur, visionem beatificam non esse ens simpliciter necesse esse, sed quatenus ex pacto, & dispositione diuina ita euenit, vt duret perpetuo: hoc autē etiam modo Angeli conseruantur in suo esse perpetuo, volente Deo, si namque renuerit, cessabunt Angeli ab esse suo: & hinc est, vt eorum esse perpetuum, quo fruētur in perpetuum, non mensuretur æternitate participata, sed Aeuo: ergo dum similis currit ratio in visione, & statu beatifico, iam non mensurabuntur æternitate, sed itidem Aeuo.

7 Caetanus ait, operationem beatificam esse immutabiliorē Angeli existētia secundum genus, ea ratione, qua est ordinis diuini, seu de genere diuini, & supernaturalis, licet non secundum se. Sed arguitur contra, id, quod secundum aliquod genus est altero immutabilius, id erit absolutè perfectius illo: ergo absolutè operatio erit perfectior Angelo: assumptum patet, si namque homo secundum genus

substan-

substantiæ est immutabilior accidente, vtique secundum tale genus erit perfectior accidente. Item genera se habent ordinatè, vt vnum sit perfectius altero. ergo operatio erit de genere perfectiori, quam ipse Angelus, cum tamen illa sit accidens, hic substantia. Insuper operatio meritoria via Angelorum secundum genus suum est ordinis supernaturalis, & diuini, attamen non concedit mensurari æternitate, sed Aeuo: cū tamen æqua deberet esse ratio vtrobique; nam si secundum genus diuini euenit, vt mensuretur æternitate, & sit nobilior operatio, quam Angelus, eadē ratio generis diuini militat in actu meritorio in via. Rursus hinc sequitur etiam minimam operationem fore nobiliorem quocunque Angelo supremo, prob. teste Dionys. Infimum supremi generis est nobilium supremo infimi generis, vt infimus Angelus est nobilior supremo homine: igitur absolutè perfectissimus Angelus erit perfectior, & immutabilior inferiori infima operatione eiusdem Angeli. At Angelus est genere, numero, & specie immutabilis: operatio beatifica non est numericè immutabilis, cum de facto multiplicentur numero beatificæ visiones, stante immutabilitate sola ex parte generis, speciei, & ex parte status beatifici: perfectius vero est id, quod est immutabilius genere, specie, & numero, quam quod solo genere, & specie, & non numero, vt visio.

8 Arguitur vltimus, quod inest aliquid per accidens non reddit illud perfectius, & immutabilius simpliciter, quam sit secundum propriam sui naturam: at omnis respectus adueniens ad operationem angelicam aduenit ei per accidens, ergo non faciet eam immutabiliorē, quam sit ex eius natura: sed operatio secundum se non est immutabilior Angelo, ergo nec prout est ordinis supernaturalis, & beatifica: minor subsumpta iam est probata, quia non remanet eadem numero, remanet vero semper idem numero Angelus. Prob. minor, ad operationem hæc adueniūt, vt potè relatio ad obiectum beatifici, & dependentia ab habitu luminis gloriæ: at hæc insunt per accidens operationi, vt operatio est, & visioni vt vi-

sio est: ergo non hinc redditur immutabilior Angelo.

9 Caetanus occurrit, respectus istos non competere operationi beatificæ per accidens, siue tanquam accidens subiecto, sed tanquam differentiam generis, itaut contrahat ipsam ad tale genus: hinc verò fit, vt sit alterius speciei à cæteris operationibus angelicis, proptereaque illa mensuretur æternitate, hæc Aeuo. Ait insuper, visionem beatificam nō esse duo, sed vnum, quapropter non sequitur aduenire operationi beatificæ tales respectus tanquam accidens, sed tanquam per se constituens idem, & vnum. Sed contra arguitur, differentia adueniens generi continetur potèntialiter in illo genere: rationale namque, siue irrationale continetur potèntialiter in animali: at supernaturalitas, & relatio ordinis diuini, relatio ad obiectum beatificum, & dependentia, ab habitu luminis gloriæ non continentur in operatione, ergo non adueniunt ei vt essentiales differentie: probatur minor, alias omnis operatio posset esse beatifica, & ita intellectio lapidis, equi, bruti posset esse beatifica. hinc fit, vt talis relatio se habeat verè vt accidens ad operationem: eo magis quo datur operatio sine tali operatione, vt de cæteris operationibus angelicis ordinis naturalis. Et ad id, quod ait actum esse omnino vnum, tum vt operatio, tum vt beatifica, contra, ex tali vnitate non elicitur, vt mensurari debeat æternitate: non quidem ratione ordinis diuini, alias actus meritorij, viæ essent mēsurabiles æternitate: non ratione perpetuitatis, & immutabilitatis, quoniam Angelus est itidem perpetuus, & immutabilior operatione, eo remanente semper in identitate numerali, ac personali, visionem tamen mutata numericè: ergo talis vnitas non facit, vt mensuretur æternitate.

10 Rursus, immutabilitas est quid extrinsecum operationi, non de ratione intrinseca. Prob. si esset intrinsecum, ergo nulla beatifica operatio corrumpetur, at corrumpitur, dum succedunt alia, corrupta prior, ergo non est de ratione intrinseca, & consequenter nec mēsurabitur æternitate. Dices, non quidem esse de ratione intrinseca

Q huius

huius numero operationis, sed de ratione status beatifici, qua beatificus est: sed impugnatur Primo, magis est immutabilis Angelus, quia semper manet idem numero, & tamen non mensuratur æternitate. Secundo talis immutabilitas status beatifici pendet à libera voluntate Dei liberè conservantis perpetuò Beatos in tali statu: igitur non est, nisi ab extrinseca voluntate Dei pendens talis immutabilitas, alioqui, si vellet Deus, posset talis status destrui, & mutari: ergo non est ut mensuretur æternitate, est namque æternitas mensura propria Dei omnino indefectibilis, & immutabilis.

11 Respondent non mensurari æternitate absolute, & simpliciter, sed participatiue, seu æternitate participata: & hinc differentiam constituunt inter Deum, & visionem beatam, ut Deo æternitas competat tanquam mensura per se, & intrinseca, ac visioni participatiue.

12 Sed impugnatur, & Primo ex hac responsione sequitur, æternitatem non esse magis mensuram visionis beatificæ, quam quarumcunque aliarum operationum: probatur, omnia, & singula entia creata possunt dici mensurari æternitate participata, quoniam æternitas est mensura extrinseca omnis cuiuscunque creaturæ: si namque cessaret tempus, ut cessabit post diem iudicii, cuncta metienda forent æternitate participatiue, & intrinsece, ratio, quoniam omnia coexistunt æternitati: si etiam cessaret Aeuum, ut potè si annihilarentur omnes Angeli, cuncta sic metienda veniret: & de facto ipsamet Aeuiterna metiuntur extrinsece per æternitatem, quandoquidem ipsa æuiterna, sicut & quæcunque alia coexistunt æternitati: quapropter ratio, seu responsio ista est valde vniuersalis, & non restringibilis ad solam beatificam operationem. Secundo inde sequitur visionem non habere propriam mensuram, sed communem cæteris, patet, quoniam tum ipsa, tum cætera cuncta coexistunt æternitati, & extrinsece mensurantur æternitate. Tertio sequitur, visionem beatificam carere mensura intrinseca. Prob. etenim æternitas competit visioni non ab intrinseco, cum

sit solius Dei sic ab intrinseco: competit vero visioni ab extrinseco, dum non proprie adaptatur ei, sed solummodo participatiue: itaq; priuata remanet propria, & intrinseca mensura, dum ei competit æternitas solummodo extrinsece, & non magis, quam cæteris creaturis vniuersaliter: quapropter dum Scotus ei adaptat pro mensura Aeuum, tribuit illi mensuram intrinsecam: cui etiam non repugnat in doctrina quoq; Scoti æternitas per coexistentiam extrinsecam, seu tanquam per mensuram extrinsecam.

13 Præterea, charitas via, & charitas Patriæ sunt eiusdem rationis; at illa mensuratur Aeuo, ergo & ista, & consimiliter visio beatifica. Insuper quæ corruptibilia, & defectibilia sunt non mensurantur æternitate: at visio cui Pauli in raptu, cessante raptu desijt habere esse: consimiliter visiones Beatorum de facto fluunt, dum vna succedit alteri numericè. Nec obstant euasiones iam adductæ, cum plenè remaneant confutata. Rursus æternitas, & perpetuitas ex Scot. sup. non est de essentia beatitudinis, ergo non competit ei intrinsece æternitas. Confirmatur quia æternitas est mensura rei omnino tum ab intrinseco, tum ab extrinseco indefectibilis, potest autem beatificus status creaturæ destrui à Deo.

14 Alij arguunt, stat naturalis inclinatio Angeli, & hominis ad beatitudinem, licet non possit naturali ter attingi: ergo non mensuratur æternitate: naturale namque non habet pro mensura æternitatem: antecedens est Scoti 1. q. 1. & in 4. d. 49. q. 10. & in 1. d. 1. q. 4. Alij probant, ex quo intellectus Beati concurret actiue ex eod. Scot. in 3. d. 13. q. 2. & in 4. d. 49. q. 1. ad beatitudinem: actiuitas autem naturalis caret pro mensura, æternitate: at rationes hæc possunt eludi, etenim quoad primam, non loquuntur Thomistæ de inclinatione, sed de operatione, & hanc, aiunt, mensurari æternitate: & quoad secundam, id curreret si intellectus ex puris naturalibus attingeret de se solo visionem beatificam: at quia requirit supernaturalem eleuationem luminis gloriæ, ideo minus concludit: quapropter vrgentiores videntur rationes, & impu-

impugnationes passim vsque modo adductæ.

15 Et denique August. lib. de fide ad Petr. cap. 18. docet, aeuum beatificum mensurari Aeuo: presens autem, ut sonat, accipiendum est Aeuum, quapropter non mensurabitur æternitate.

16 Arguitur aduersus dicta, & quidem idem August. lib. 83. q. 23. appellat beatitudinem nostram, æternitate participatam: non est autem dicitur Augustinum cõtraria docere, ut modo Aeuo, modo æternitate doceat mensurari, sed potius æternitate. Resp. per æternitatem mensurandam esse beatitudinem creatam non intrinsece, sed extrinsece per coexistentiam ad æternitatem, quatenus coexistet in perpetuum æternitati, & quatenus beatifica operatio durabit in æternum: non est autem Augustini mens docere ut æternitas, vel sic participata, sit mensura intrinseca beatitudinis, sed extrinseca, ut diximus, dum durabit visio per totam à parte post æternitatem. Et responsio hæc non repugnat doctrinæ prius traditæ eiusdem Augustini, dum aiebat mensurari Aeuo, siquidem Aeuo ait mensurari tanquam mensuram intrinsecam, æternitate vero extrinsece per coexistentiam ad æternitatem: & sic solui possunt loca plura tum Sanctorum, tum vero Scripturarum.

Beatitudo est æternitas participata declar.

Æterni diuersè sumuntur.

Scoti cõtradiçtio soluitur.

17 Ioannis III. dicitur, *Hæc est vita æterna, ut videant &c.* ergo vita beata mensuratur æternitate. Respondet Scot. appellari æternam obiectiue, quia est de Deo, qui dat vitam æternam. Item appellatur æterna, quoniam durabit in æternum; sicut & pœna damnatorum hoc modo appellatur æterna Matt. 25. *Item adest in ignem æternum.* vel non sumitur æternum, strictè, inquit Scotus loc. cit. sup. lit. L. sed large pro Aeuiterno; & ita mensurabitur Aeuo.

18 Dicit, Scot. eo in loco ait mensurari æternitate participata visionem Beati: ergo coincidit cum D. Thomæ. Responsio est iam data sumere Scoti æternitatem, ut est dictum: at melius dicendum æternitatem participatam non capere Scotum, & Thomistam pro mensura intrinseca visionis Beati, sed pro extrinseca coexistentia ad æternitatem, ut deduximus.

19 Arguitur, visio beatifica est indefectibilis, & immutabilis, ergo mensuratur æternitate. Responsio est iam data, quod loquendo de visione numericè sumpta, iam corrumpit, & deficit, altera succedente alteri: loquendo de toto statu beatitudinis, vsque indefectibilis esset, & deficeret, si Deus cessaret conseruare eum: quapropter æternitas est mensura rei tum ab intrinseco, tum ab extrinseco omnino indefectibilis, per quamcunque potentiam, at beatitudo quatenus pendens à Deo, est ad libitum suæ voluntatis destrucibilis, quamuis tamen de facto in perpetuum conseruabit eam. Itè Angelus, & Anima est indefectibilis, attamen non mensurantur æternitate.

20 Arguitur, visio est ordinis diuini, & supernaturalis, ergo mensuratur beatitudine: responsiones, & impugnationes, aliunde data sunt in decursu quæstionis, negando consequens, quia etiam charitas via est ordinis supernaturalis, & diuini, & tamen non mensuratur æternitate.

21 Obstat, nulla potest creatura de se sola attingere ad visionem beatificam, ergo mensuratur æternitate. Resp. neg. consequ. nam ad actus meritórios in via nec potest creatura attingere ex se sola, & nihilominus non mensurantur æternitate: item retorquetur, Cæcos non producit, nec producere potest, sicut nec Angelos, nec animam rationalem, puram creatura, ergo hæc mensurantur æternitate, falsa consequentia, ut constat.

22 Obstat, per visionem beatam efficiuntur Deo similes iuxta illud, *scimus quod cum apparuerit, similes ei erimus.* Io. 23: at Deus mensuratur æternitate, ergo & visio beata. Negatur consequens, similitudo enim stat aliunde, ex perfecta transformatione glorifica in Deum; per perfectiorem amorem, atque fructificationem, non autem in mensura æternitatis.

23 Dicit, visio beatifica obtinet supremum gradum inter entia creata, ergo eius mensura excedit omnem aliam mensuram, eaque erit æternitas participata. Negatur consequens, stat enim excessus aliunde, propter vniuersalem cum supremo Bono, at non sequitur, ut ex-

Similitudo Patriæ qualis.

cedat in æternitate, cum sit propria Dei. Et retorquetur, quandoquidem supremus Angelus superat Angelos ceteros inferiores in perfectione, attramen non inde sequitur, ut mensuretur æternitate, mensuratur tamen Aeuo, sicut & cæteri Angeli inferiores.

Aeternitas participata mensura cõmunis.

24 Circa licem istam quærere possumus à Thomistis, vtrum visio beatifica habeat pro mensura solam æternitatem participatam, an vero & aliquã aliam, etiam intrinsecam: si negatur, stat, vt prius mensurari intrinsecè, & essentialitèr per eandem mensuram, per quam mensuratur intrinsecè Deus; at hoc est impossibile. Prob. vnicuique rei correspondet sua propria, & intrinseca mensura: adeo quidem propria, vt nequeat competere alteri intrinsecè: hoc planum est de singulis; loquimur autem de mensura intrinseca: quæ ob id, appellatur propria, vt nequeat esse alterius intrinsecè: patet, etenim tempus intrinsecum aliã deo propria mensura intrinseca motus, vt nõ possit competere intrinsecè rebus intrinsecè permanentibus: & duratio intrinseca permanens adeo competit rei de genere permanentium, vt nequaquam valeat intrinsecè competere rei intrinsecè, & essentialitèr successiuæ: & sic de singulis: ergo non poterit æternitas, quæ est intrinseca, & propria mensura Dei, competere alteri, quam Deo: igitur dabis caput alterum, vt sit mensura extrinseca: vt sic autem nil proprii doceat sententia ista, cum omnes, in hoc conuenimus, & nedum ratione visionis beatificæ, sed & cunctorum aliorum, quæ omnia mensurari dicuntur æternitate extrinsecè, & coexistenter, vt tom. 1. de Trinit. disp. de æternitate Dei. Inquirunt æternitatem fore mensuram intrinsecam, sed participatam; sed mensurari mensura æternitatis per participationem. Contra, ergo mensuraretur æternitate per accidens, igitur danda prius erit mensura per se. Item non differunt à rebus cæteris, siquidẽ omnia cætera creata entia mensurantur æternitate participata, participatio autem consistit in ratione extrinseca mensurandi, dum æternitas coexistit omni rei: ergo nil peculiare dicunt de mensura visionis, dum talis

participatio conuenit rebus cunctis: igitur foret mensura extrinseca, vnde eueniet vt mensuratur solummodo extrinsecè, carcatq mensura intrinseca.

25 Enationes fundantur in eo, quod habebit quoq; mensuram intrinsecam, quæ erit æternitas participata. Item erit quoque mensura propria: non quidem, vt æternitas simpliciter sumpta, sed vt participata: & vt sic, non erit mensura Dei, cum non mensuratur intrinsecè per participationem. Nec mirum, quia ens predicatur de Deo per essentiam, de creaturis vero per participationem: ergo æternitas his etiam modis competere potest Deo, & visioni beatificæ. his vijs saluatur positio D. Thom. verum est tamen, quod in tot scopulos recessit nõ videtur impingere sententia Scoti.

ARTICVLVS V.

Substantias generabiles, & corruptibiles non mensurari tempore, sed Aeuo.

1 D iuus Thomas 1. par. q. 19. art. 4. docet, res permanentes, quæ tamen suapte natura sint corruptibiles, mensurari tempore: rationes autem hæ esse possunt, prima, tempus est mensura eorum, quæ nedum corrumpuntur actu, verum & corruptibilia sunt in potentia: ergo licet permanentia non corrumpantur actu, quando permanent, corrumpi tamen poterunt. Secundò quies mensuratur tempore ex 4. phys. t. 118. ergo & permanentia, quando quiescunt, & permanent: at quies corrumpi potest adueniente motu, ergo cætera permanentia ex quo corrumpi possunt, mensurabuntur tempore. Tertiò, cuius primum esse mensuratur instanti tempore, eius habitum esse mensuratur tempore: at productio rerum generabilium mensuratur instanti tempore, sicut etiam corruptio mensuratur instanti, quia generatio, & corruptio sunt in instanti: ergo ipsa genita, licet permanentia mensurabuntur tempore. Quartò, quæcunq; patiuntur à tempore, prout subiecta, & obnoxia tempore, mensurantur tempore: talia sunt omnia generabilia, & corruptibilia, quandoquidem sunt obnoxia mu-

tatione

tationi, transmutationi, generationi, alterationi, augmentationi, cæterisque generibus mutationum, quæ sunt in tempore: maior est Aristotelis 4. phys. t. 117. Quinto, quæ superantur à tempore, mensurantur tempore: res generabiles, & corruptibiles superantur à tempore: sunt namque, & desinunt, atque durant in tempore, quibus cessantibus perseverat, nihilominus tempus, maior est Aristot. vt supra. Sextò mensura debet esse eiusdem rationis, ergo mensurabuntur tempore: dà oppositum, quod ista mensurentur Aeuo, & erit alterius rationis: probatur, initium generationis, & vltimum rei genitæ, mensurantur instanti, existentibus instantibus ex parte vtriusq; extremi, dum primum, & vltimum esse rei mensurantur instanti temporis, ergo intermediu debet esse non Aeuum, sed tempus, est namque Aeuum alterius rationis. Sextò duratio rerum corruptibilium plus omnibus rebus creatis recedit ab æternitate: at nulla mensura, & duratio recedit magis quam tempus ab æternitate. Denique Aristot. 4. phys. t. 120 & 133. ait generabilia, & corruptibilia mensurari tempore.

2 Durand. in 2. d. 2. q. 6. de quibusdam refert dixisse, mensuram permanentium corruptibilium esse tepus discretum. Rationes sunt, Prima deducitur discurrendo per mensuras, & arguendo à sufficienti partium enumeratione: & quidẽ corruptibilia non mensurantur æternitate, cum hæc sit mensura rei omnino in corruptibilis, & indefectibilis: non Aeuo, cum de facto res tales generabiles, & corruptibiles in deficiunt, non tempore communi, siquidem hoc est successiuum, contra naturam permanentiũ, cum illud fluat, hæc manent: non instanti temporis eiusdem communi, cum non adæquentur illi, desinit namque subitò instans, permanent talia generabilia, siue durant, siue sunt de genere permanentiũ, dum possunt durare vltra instans: igitur remanet, vt mensurentur tempore discreto. Secunda, instans temporis discreti æquè proportionatur tali esse generabilium, & corruptibilium, ergo erit adæquata mensura: probatur assumptum, instans temporis discreti est

indiuisibile: diuisibilitèr succedit alteri instanti: & permanere, ac durare, potest: hoc autem dicendum est de rebus generabilibus, siquidem producuntur in instanti, dum generatio fit in instanti: succedit altera pars alteri in instanti: & permanet, ergo &c.

3 Scoti denique sententia est, talia non mensurari tempore, sed Aeuo. ita in 2. d. 2. q. 4 sequuntur & aliqui, vt dicant mensuram rerum permanentium debere esse omnino permanentem, tempus vero non est permanens, ita Capreol. in 2. d. 2. q. 2. & in 4. d. 43. quæst. 1. Aegid. in 1. d. 19. q. 2. art. 1. Durand. vbi sup. Henric quodl. 5. q. 13. Henr. quodl. 2. q. 12. Conimbr. 4. phys. c. 14. q. 3. atque Suar. in met. disp. 50. sect. 7.

Substantie generab. & corruptib. mensurantur Aeuo.

4 Pro fundamento, hæc quatuor præmittenda sunt de rebus creatis. Primò, datur aliquod ens permanens, in quo, nec in suo, consequente naturaliter est fluxus formæ: hoc modo se habet Angelus, in cuius natura non est fluxus formæ, cum sit totus simul, & permanens, & incorruptibilis: ita quoque in eius operatione intelligendi, & volendi, quæ quamuis corrumpantur, tamen quandiu manent, habent eundem modum manendi cum Angelo, vt in 2. artic. est ostensum, vnde non mensurantur tempore, sed Aeuo, vt ibi. Secundo datur aliquod permanens, in quo non est fluxus formæ, tamen reperitur fluxus, in forma illud naturalitèr consequente: huiusmodi est forma substantialis generabilis, & corruptibilis, in qua quidem non est fluxus, cum sit de genere permanentium: est tamen fluxus in accidentibus consequentibus qualitatis, quantitatis, quæ paulatim, & successiuè acquiruntur, & desuunt. Tertiò est aliquid, secundum quod potest esse fluxus partis post partem, & huiusmodi est forma, quæ paulatim acquiritur, cuiusmodi, vt est dictum, est quantitas, & qualitas. Et Quartò est fluxus formæ, hic autem est successiuæ acquisitio ipsius formæ secundum prius, & posterius.

Quatuor genera entiu permanentium, & successiuorum.

5 De duobus, agenda, de forma substantiali, & de forma accidentali: ac de vtraq; discurrendu, quoniam pacto mensuratur, & qua nõ mensura: prius autè de forma substantiali, inde accidentali.

6 Sic

6 Sit prima assertio, loquendo de formis substantialibus generabilibus, & corruptibilibus permanentibus, eorum non mensurantur tempore, sed Aëuo. Probatum, quæcunque habent uniformem modum manendi dum manent, eam mensurantur Aëuo: sed substantia generabilis, & corruptibilis habet uniformem modum manendi dum manet, eundemque manendi modum, quem habet existentia Angeli: ergo mensuratur Aëuo, sicut Angelus: minor patet, siquidem esse substantiæ, licet generabilis, & corruptibilis, est esse permanentis, ac totum simul: Evasiones, quas Caetanus, cæteri que afferunt ad maiorem, iam confutata remanent artic. 2: quare eodem militant in præsentiarum, unde non est opus iteratò repetere, & amplius patebit in solutione oppositorum.

Mensuratur tempore communi per accidens.

7 Secunda assertio: Esse substantiarum generabilium, & corruptibilium mensuratur tempore communi per accidens. Probatum, substantia subest accidentibus qualitatis, & quantitatis: at hæc successivè introducuntur per successivam alterationem, & augmentationem: ergo substantia, quæ sic alteratur, & augetur, dicitur mensurari tempore per accidens. Probatum consequens forma denominat subiectum, in quo est: at forma accidentalis inducitur successivè, cuius successio mensuratur tempore; ergo & subiectum, quod per accidens denominatur à tali forma, per accidens quoque mensurabitur tempore: hæc de forma substantiali secundum Scotum.

Formæ accidentalis mensura.

8 De accidentali verò quid dicendum, Scotus problematice est, utrum mensuratur tempore, an Aëuo: duplex ergo pennis erit modus dicendi: Primus quod mensuratur tempore, quia id quod est variabile tum potentia, tum actu, mensura cui tempore: huiusmodi se habent formæ accidentales variabiles tum potentia, tum actu. Secundus est quod mensuratur Aëuo, quia dum permanent non variantur actu, licet sint variabiles in potentia: hoc autem apparet esse minus probabile priori, siquidem quies non variatur actu: quia tamen variabilis; & mutabilis est ad motum, hinc mensuratur tempore, sicut ipse

motus. Si quis autem sustinere voluerit formam non actu variatam mensurari Aëuo, quando quiescit, licet sit variabilis, inquit calorem v.g. mensurari Aëuo in sua quiete, & permanentia: quod si obtaueris, quies mensuratur tempore, ergo calor quiescens actu mensuratur non Aëuo, sed tempore; responderet calorem quidem mensurari Aëuo, at quietem tempore; ratio, quia quies est privatio motus ex 5. phys. 52. motus autem mensuratur tempore, ergo & opposita quies, quoniam oppositorum est idem iudicium, & eadem mensura mensuratur habitus, & privatio: cum verò privatio motus, nempe quies non opponatur calori, sed tempori, sequitur, ut calor mensuretur Aëuo, & eius quies tempore.

9 Quidquid tamen sit, dicendum, formas omnes accidentales mensurari Aëuo: ita habitus, actus, qualitates, quantitates &c. explicat Authores huius sententiæ ex eo: quod non habent esse partim post partem, sed totum simul: ita etiã de formis substantialibus, quod non habeant esse partim post partem, sed totum simul: at explicatio hæc, siue probatio patitur difficultatem, siquidem substantia recipit de nouo novam substantiã partem per nutritionem, & agenerationem carnis, sicut etiam patet in substantia eiusdem ignis, cui additur pars substantialis novæ ignis ex appositione novi ligni: In qualitate quoque, quantitate, & habitu iam patet fieri additionem gradus, & partis, sicut & in diminutione, atque attenuatione deperditur gradus, & pars: quomodo ergo stabit prædicta probatio, quod eatenus mensurantur Aëuo, quatenus non habent esse per successionem partis ad partem, verè enim succedunt gradus, & partes.

10 Ideo aliter explicandum, quod ideo mensuratur Aëuo, quoniam hæc omnia sunt de genere permanentium, & non de genere successivorum. Et hæc est explicatio à priori, & ab essentiali rei, illa autem ut plurimum à posteriori: Probatum, universum ens dicitur Aristot. in permanentibus, & successivum: permanentia absoluta sunt substantia, qualitas, & quantitas, quæ appellatur permanentis: Successiva sunt quantitas

Essentia permanentia mensuratur Aëuo.

successiva, ut tempus, & motus. His suppositis, habemus quod ideo substantia, alioqui corruptibilis, & qualitas, & habitus, & quantitas mensuratur Aëuo, & non tempore, quia sunt essentialiter de genere permanentium: sicut ex opposito, ideo fluxus formæ, seu motus mensuratur tempore, quia sunt essentialiter de genere successivo: ergo quandiu sunt illa, tandiu mensurantur Aëuo, non tempore, quia sunt essentialiter, quandiu durant, permanentia: at hæc est ratio adæquata, & à priori: igitur acquisitio partis post partem non ita explicat mensuram Aëuo, sufficit enim, ut quandiu habet esse, sit de genere non successivo, ut motus, & tempus, sed permanentis.

Duratio, & permanentia differunt.

11 Dixi permanentis, ut distinguamus à durate, seu ut distinguamus permanentiam à duratione; non enim sunt idem: duratio namque, habet rationem mensuræ, seu intrinsicæ, seu extrinsecæ: at permanentia, licet dicat relationem ad durationem, tamen eam dicit secundariò, non primò; nam primò dicit rem, cuius esse non consistit essentialiter in fluxu, ut est motus, & tempus: & si cum permanentia comparatur fluxus, & successio, id per accidens est ad rem de genere permanentis, ob quod sequitur, ut per accidens dicatur permanentes mensurari tempore, ratione quidem extranea accidentis sibi inhaerentis, quod requirit fluxum, & motum, seu successionem cum fluxu. Dixi insuper permanentis, non autem durantis, qua de ratione Aëui non est, ut res multò duret, sufficit autem, ut sit de genere permanentium intrinsicè, non successivorum: ut dictum fuit præd. art. 2. ita namque mensuratur Aëuo res durans per medium horam, quam per annum, in perpetuum à parte post, seu per instantans, non enim albedo durans per horam est absolute imperfectior durante, per diem, ut supra deductum.

Tempus quarum rerum mensura præcisa.

12 Ex his ad argumeta respondendo, ad Primum dicimus, negando tempus esse præcisam, & adæquatam mensuram defectibilium, & corruptibilium, siue generabilium, possunt enim mensurari Aëuo: at est solum mensura rerum, quæ sunt de genere successivorum, & quæ acquiruntur partim post partem cum fluxu, & successione, ac motu.

13 Ad illud de quiete, quidquid respondeant alij; dicendum, unicuique motui suè corruptionis, suè motui locali correspondere posse suam oppositam quietem; loquendo autè de quiete opposita motui locali, illa mensuratur tempore, sicut est suus oppositus motus localis: loquendo de quiete opposita corruptioni rerum de genere permanentium, illa non mensuratur tempore, sed Aëuo, ratio quia res tali motui corruptivo obnoxia mensuratur Aëuo, ergo & opposita quies, dum oppositorum est eadem mensura: & patet, quoniam Angelus nunc est sub quiete suæ annihilationis, non enim annihilatur, ob quod mensuratur Aëuo: quod si annihilaretur, sua annihilatio mensuraretur in instanti Aëui. ita de cæteris permanentibus creatis sub quiete.

omnis quies mensuratur mensura sui oppositi.

14 Ad Tertium Scotus respondet, primum esse generationis mensurari instanti temporis, at esse inde subsequens mensurari Aëuo: dat differentiam, quoniam in primo esse forma substantialis est effectus agentis naturalis, & dependet ab eo in fieri, & generari: in subsequenti verò habito esse, pendet à Deo sub ratione conservantis illud in suo esse: at sub ratione huius dependentiæ à Deo sit, ut mensuretur Aëuo, quandoquidem ut sic spectatum habet habitudinem uniformem ad primam causam.

Primum esse generatio nis quoniam mensuratur.

15 Ad Quartum, quæcunque patiuntur per se quidem à tempore, ea per se mensurantur tempore: at talia, de quibus loquimur patiuntur non per se, sed per accidens à tempore, ergo per accidens mensurantur tempore. Verum responsio negare quodammodo videtur hæc pati à tempore, atque non omnia obnoxia esse mutationi temporis, cum ex opposito, omnia materialia sint corruptibilia: hinc dicendum Secundò, rem aliquam esse temporariam contingere pluribus modis, vel quod non sit æternalis, & perpetua de se: vel quod sit contingens, & non necessaria: vel quod eius mensura sit verè tempus: omnis quidè res materialis primi duobus modis est temporaria, ut parer, etenim in tempore creatus est Orbis, & quandiu permanebunt in suo esse, id habebunt per conservationem à Deo, at ter-

Que patiuntur à tempore, mensurantur tempore declaratur.

Temporaria esse pluribus modis.

rio modo non est necesse, vt sic mensuratur à tempore, dum talia, de quibus agimus, mensurantur Aeuo, licet dum temporanea sunt, durent nō perpetuò, sed terminantur ad tempus, & cum tempore stante eorum corruptione.

Quæ superatur à tempore, mensurantur tempore, an vera.

16 Ad Quintum falsa maior, etenim instans temporis superatur à tempore, cum hoc diutius duret, quam instans: mutatio instantanea superatur à tempore: operationes connaturales, siue elicita: Angeli superantur à tempore, cū ille non cōtendantur ad coextensionem temporis, sunt enim indiuisibiles, & spirituales, ac statim desinunt, durat vero diutius tēpus, & tamen non mensurantur tēpore: igitur solummodo entia de genere successuorum mensurantur tempore, & hæc superantur à maiori, & communi tempore.

Mensuram esse eiusdem rationis: de claratur.

17 Ad Sextum, mensuram esse eiusdem rationis, intelligi vel quod sit eiusdem rationis totaliter in semetipsa: vel quod sit eiusdem rationis cum re mensurata: primo modo non est vniuersaliter verum, quia tēpus constat ex partibus alterius rationis, vt ex instantibus indiuisibilibus, & ex diuisibilibus partibus temporis: verum est tamen, de mensura æternitatis, & Aeuī, quæ sunt essentialiter in seipsis eiusdem rationis, vnaqueq; in seipsa: & ita non implicat, vt primū esse rei genitæ mensuratur instanti temporis, & esse post, mensuretur alia mensura: si namque instans temporis, & tempus essent eiusdem rationis, implicaret mensurari instanti, & non tempore: at quia sunt diuersæ rationis, poterit mensurari instanti, & non tempore, alias, omnes mutationes instantaneæ, quæ mensurantur instanti, deberent quoque mensurari tempore: propositio autē maior, quæ quæ est Arist. est vera in secundo sensu absolute, quia successiua debent mensurari mensura successiua temporis, & permanentia mensura permanenti, ob quod dixit Arist. mensuram debere esse homogeneam mensurato.

18 Ad Septimum, esse rerum generabilem, & corruptibilem aequè recedit ab æternitate, ac ab esse operationū corruptibilium Angelicarum: licet illud sit materiale, & diuisibile, hoc indiuisibile, & spirituale: attamen ex quo

esse operationum, quatenus sunt corruptibiles, non ob id mensurantur tempore, sed ex Thomistis mensurantur tempore discreto, & ex Scotistis Aeuo: igitur Aeuo etiam mensurabitur esse substantiarum corruptibilium.

19 Ad Aristot. mensurari, ait, tempore, sed intelligendum, per accidens.

20 Dices, esse substantiarum generabilem, & corruptibilem consistere in continua successione, & variatione: ergo mensuratur tempore. Resp. maior nō est vniuersaliter vera; nam multæ sunt substantiæ corruptibiles, quæ quidem diū manent, sine tamē deperditione, vel acquisitione alicuius partis substantiæ, vt in adamante, are, auro, alijsque lapidibus solidis, ac daris, quæ difficile, patiuntur à suis contrarijs: hæc quidem omnia tandem corrumpuntur, attamen substantiæ eorum adeo firma, & solida est, vt falsum esse constet eorū esse substantiale consistere semper in continuo fluxu, & successione. De cæteris autem formis substantialibus tenuioribus, aiunt aliqui, cas semper esse eandem in toto vitæ decursu, vt puta animalis: at id falsum, cum per nutritionē fiat ægeneratio carnis, seu partis substantialis ad nutrimentum: & continuo deperditur de substantia aliti: vt patet clarius in igne, qui augetur in substantia, & decrescit iuxta appositionem, & ablationē pabuli. igitur alias respondendū, quod quamuis adueniāt nouæ, & corrumpantur aliquæ antiquæ partes, tamen eæ quæ diu sunt, seu quæ diu fuerunt, vtique permanentè durat, & durarunt, cum sint de genere permanentium: itaque licet per successiuam productionem habeantur, tamen postquam habitæ sunt, permanentè durat, quæ diu durant.

21 Dices, acquisitio, & deperditio substantiæ est successiua, ergo consistit in motu, ergo mensuratur tempore. Resp. esse successiuam solum dispositiue, & per accidens, quoniam dispositiones introducuntur paulatim, & successiue in materiam: at loquendo formaliter, seu terminatiue, acquisitio, & deperditio, siue corruptio forme substantialis nō est successiua, sed instantanea, quoniam generatio, & corruptio fit in instanti, de se ergo substantia mensuratur

Esse substantiarum corruptibilium consistere in continua successione de claratur.

ratur Aeuo: prout verò substat successiue acquisitioni, proueniente successiuitate ex parte dispositionum, mensuratur tempore per accidens, quatenus est sub motu.

Durare in tempore, & cum tempore, non idem.

22 Obstat, substantia durat cum tempore, & corrumpitur in tempore, ergo mensuratur tempore. Resp. non esse idem durare cum tempore, & durare in tempore; etenim durare cum tempore indicat rem coexistere tempori, & hoc conuenit etiam æternitati, & Aeuo, quoniam coexistunt omni tempori: ita quoque substantia materialis coexistit cū tempore: at durare in tempore, est mensurari tempore, quod non conuenit substantiæ, nisi per accidens.

23 Rationes aliæ relatæ à Durando supponunt tempus discretū, quo mensurentur, seu instans temporis discreti, at quia non datur tale instans, & tempus, ideò negantur, de quo in sequenti articulo.

ARTICVLVS VI.

Ostenditur non dandum tempus discretum.

¶ **Q**ualis sit Henrici, & D. Thomæ positio circa tempus discretū iam cōstitit in artic. i. nunc vero probandum non dari tempus discretum: aduersus autem illud sunt argumenta Scoti vbi supra.

Tempus discretum impugnatur.

1 Primo vero arguitur, ponentes tale tempus discretum videtur concedere magnam temporū multitudinem sine necessitate: & probatur, potest vnus Angelus intellectionem suam continuare v.g. cum tota die temporis nostri: poterit alter continuare tuam cum medietate diei: poteritq; tertius continuare per horam: ita pariter poterit quartus intellectionem habere per instantem: tunc primus Angelus habebit quatuor instantia temporis discreti, siquidem tempus diei complectitur cæteras durationes recentissimas.

2 Item sequitur, quemlibet Angelum posse habere duo tempora discreta: prob. poterit quidem intellectionē continuare, non continuando volitio-

nem: vnde habebit duo instantia discreta, alterum intellectionis, alterum volitionis. Insuper dum existentie Angelorum sunt alterius rationis, præcipue in sententia Thomistarum dicentium omnes Angelos differre specie: sequitur discreta tēpora esse alterius rationis: vnde arguitur, existentia vnus est alterius rationis distincta specificè ab existentia alterius, ergo & tempus vnus erit specificè distinctum à tempore discreto alterius: at quam ratione hoc diceretur, dum tempus nostrum commune est eiusdem rationis, & idem specie, ergo pari ratione absq; fundamento admitteretur hæc diuersitas specifica temporis discreti. Atque quoq; sequitur, eandem intellectiones angelicas habere diuersa tempora specifica.

Nox, dies, cætera tēpora quo distinguuntur

4 Dices, tempora communia particularia distinguuntur specie, vt scilicet, huius, annus, dies, hora, quadrans: ergo nō implicabit eandem distinctionem specificam admittere in temporibus particularibus discretis. Resp. falsum esse antecedens, cum illa distinguantur solum accidentaliter, non specificè: eo magis, quo maior, aut minor duratio non variat speciem. Contra, dies, & nox distinguuntur specie, imo sunt se totis diuersa, vt tenebræ, & lux: Item Mane, Meridies, Vesperæ, sero consimiliter se habent; at hæc ingrediuntur dies, & tempora. Resp. nocte, ratione tenebrarum vtique se tota distinguunt à luce diei; cæterum alia tempora ratione durationis, distinguuntur solum accidentaliter.

5 Rursus nulla eadem quantitas componitur ex partibus diuersarum rationū: componeretur vero tempus discretum ex partibus alterius rationis ex dictis: antecedens patet, omnes enim partes quantitatis sunt eiusdem rationis; tum etiam quia homogeneum est eiusdem rationis in suis partibus, vt quælibet pars aquæ est aqua, ita quælibet pars quantitatis est quantitas. Confirmatur omnia namque indiuisibilia permanentia in cōtinuo sunt eiusdem rationis, vt puncta: omnia indiuisibilia in quantitate successiua sunt eiusdem quoque rationis in motu, & tempore, vt instantia, & mutata esse: ergo omnia

R instantia

instantia temporis discreti erunt eiusdem rationis. Confirmatur Secundo, non enim vnum instans temporis durat magis quam aliud instans, nec vni mutatum esse magis quam aliud: in sensu autem eorum tempus continuu componeretur ex instantibus quorum alterum duraret per diem, alterum per horam, alterum per instans.

6 Dices, numerus senarius componitur ex binarijs, & ternarijs: at binarius, & ternarius sunt alterius speciei, ergo non implicat tempus discretum componi ex varijs alterius rationis. Item continuum componitur tum ex quantitate, tum ex punctis: quantitas autem, & puncta sunt alterius rationis. Rursus, numerus est quantitas discreta: at componitur ex varijs speciebus. Continuum etiam tum permanens, tum successiuum habet rationem discreti, quoniam componitur ex quantitate tum permanenti, tum successiua; atque ex punctis, instantibus, & mutatis esse.

Numerus senarius an componatur ex binarijs, & ternarijs.

7 Ad Primum, id negatur ab Aristotele 5. met. t. c. 19. & Avicena 3. met. quia sex sunt tantum semel sex: unde nulla quantitas vna potest componi ex pluribus distinctarum rationum: quare dum binarius constituit speciem suam: & similiter ternarius, non poterit exinde constitui vna species tertia: homo namque non constat ex specie Equi, & Bovis: igitur nec senarius coalescit ex pluribus speciebus. Dices, verè binarius, & ternarius ingrediuntur in compositione senarij, ergo constat ex varijs speciebus. Resp. binarium, & ternarium sumi syncategorematicè, non categorematicè: sensus est, vt vt binarium sumamus absolute pro vnitatibus, ita & senarium, non autem pro specie numeri: seu sumatur binarius, & senarius materialitè, non formalitè: sensus primi est accipere vnitates absolute, quatenus sunt materia, ex quibus debet componi in se numerus: sensus secundi est accipere numerum in sua specie: primo modo ingreditur binarius, & ternarius in senarium, non secundo. Ad illud de continuo falsum quoque est componi ex punctis, de quo in physicis: pariformitè de tempore, & motu neque componitur ex in-

Continuum non componitur ex punctis, instantibus, & mutatis esse.

stantibus, aut mutatis esse: cum autem componantur ex partibus quantitatis, quas sunt eiusdem rationis inter se, erit quoque compositum eiusdem speciei.

8 Insuper ad intentum, sequitur ex positione Henrici intellectiones de lapide, ligno, ferro, aqua, cupro, & huiusmodi constituere tempus discretum ex instantibus diuersarum rationum correspondentibus electionibus diuersarum specierum: prob. intellectiones namque tales distinguuntur specificè, quia de obiectis distinctis specificè: talis vero specifica temporis diuersitas non probatur, cum diuersitas intellectionum obiectiuè tentarum sufficiat ad ponendam in tempore differentiam accidentalem, sicut & intellectiones humanæ de distinctis per se obiectis; licet obiectiuè distinguantur specificè, nihilominus, quatenus sunt in diuersis temporum instantibus, & partibus, ponunt in tempore differentiam quandam extrinsecam, & accidentalem.

9 Rursus, instans temporis discreti vel coexistit instanti temporis nostri, vel parti ipsius temporis: nullu dicendum: Probatur Primum, si instans coexistit semper, & semper, ergo tempus commune componitur ex instantibus, sicut discretu, & ita tempus commune erit discretum: Probatur Secundum, quoniam sequeretur Angelum intelligere necessario in tempore, & non posse intelligere in instanti: sequela tenet, siquidem primam v. g. intellectionem iam producit in instanti discreto: Secundam vero producit necessario in tempore, quoniam ad illud instans sequitur tempus: id autem est inconueniens, si namque potest id homo, poterit magis Angelus. Confirmatur, potest homo post intellectionem habitam in illo instanti intelligere multa, & plura, ergo magis Angelus, siquidem ingeniosioribus, & acutioribus competit plura eodè tempore intelligere: at homo potest intellectionem habere in instanti, ergo & Angelus: inde vero sequitur vt Angelus secundam intellectionem habet necessario in tempore, non in instanti.

10 Dices, hæc ratio non magis vrget

Esse in tempore, & esse in tempore distinguuntur

gea de Angelo, quam de homine; siquidem homo producit primam intellectionem in instanti, non potest producere secundam in instanti, cum instans non succedat instanti, sed producat necessario in tempore sequenti: ergo est par ratio de Angelo, & homine. Resp. tolli hæc inconuenientia, si dicamus intellectiones mensurari Aeuo: tunc namque poterit intellectio succedere, immediate intellectioni, & vtraque posse haberi in suis instantibus, quoniam amba essent in mensura Aeuo: quod tamen non queretur, si haberentur in primo instanti, & inde in tempore sequenti, sustinendo mensurari tales elicitas operationes immanentes tempore discreto, cuius tunc instans sequens responderet parti diuisibili temporis communis, ac instans videatur subsequi ad instans. Dices, post illud instans sequitur pars temporis communis, ergo secunda intellectio esset necessario in tempore. Resp. aliud est esse in tempore, aliud cum tempore: primum indicat mensurari a tempore, quod negamus secundum quod coexistentiam cum tempore, quod concedimus, etenim coexistet quod sequenti tempore, quia non esset extra tempus, licet non haberet pro mensura tempus; hæc vero vitantur dicendo mensurari Aeuo, tunc enim potest intellectionem secundam habere, quæ non duraret necessario per tempus, nec esset coactus expectare transitum illius temporis vt producat aliam, amba autem mensurantur Aeuo.

11 Præterea arguitur, dato tempore discreto, sequeretur, nostras quoque intellectiones mensurari tempore discreto, sicut Angeli intellectiones; Prob. nostre intellectiones sunt totæ simul ex 10 Eth. cap. 4. at non possunt mensurari tempore communi, cum non sit totum simul, nec permanens, sed successiuum: nec instanti eius, cum raptim transeat, intellectio vero potest durare: ergo mensurabitur tempore discreto, cum hoc sit permanens, & totum simul. Respondent negando paritatem de intellectione nostra, & angelica; siquidem nos intelligimus cum discursu, Angeli non discurrunt; propterea datur diuersitas temporis pro-

mensura: Sed impugnatur, siquidem cognitio principiorum, etiam a nobis, fit abque discursu; discursus enim contingit circa conclusiones: Item, & simplicium apprehensio est absque discursu: Rursus multa intelligimus, quæ nullam habent in se connexionem ad inuicem, vt disparata, lignum, lapidem, ferrum, & huius generis, at non est opus discurre, cum non sit necessesse intelligendo ea comparare ad inuicem, & de vno in aliud discurre. Demum probatur infra suo loco Angelos posse discurre.

Multa intelligimus absque discursu.

12 Demum Aristoteles non meminit huius temporis discreti, vel ergo incomplete tradidit doctrinam temporis, vel non est admittendum. Respondent, esse tempus transcendens. Contra singularia non mensuratur mensura abstracta, & transcendentali: operatio est quid singulare: ergo non habebit mensuram transcendentalem.

13 Rationes cætera: sicut & impugnationes euasionum allatarum, habitæ sunt in præcedentibus capitibus, tum loquendo de mensura Aeuo, tum de æternitate participata, vt in artic. 2. & 4.

14 Obstat, Deus mouet creaturam spirituales per tempus ex August. lib. 4. super Gen. cap. 1. r. loqui autem videtur de motu vitalis operationis, vt potest intellectionis, ergo mensuratur tempore: at non communi, cum illa sit permanens, & tota simul, quale non est tempus commune: ergo tempore discreto. Respondet Scot. in fin. q. 4. sensum Augustini esse, ostendere omnem creaturam habere esse post non esse, & ita hoc modo late sumendo tempus, operans creatura appellanda, venit temporalis, licet aliqua sint spirituales: Angelus vero tum quoad substantiam, tum quoad operationem procedit a non esse ad esse.

Deus mouet creaturam spirituales per tempus, declar.

15 Arguitur, Aristoteles describens tempus ait, Tempus est numerus secundum prius, & posterius: At in tempore discreto reperitur numerus prioris, & posterioris, siquidem componitur ex diuersis instantibus; quorum alterum est altero prius. Resp. Aristotelem definisse tempus continuum, & successiuum, non autem discretum, de

Tempus discretu rati- tu ab Arist.

quo nullam fecit mentionem: & de illo intelligitur definitio, vt sit numerus motus, non autem numerus angelicarum operationum, secundum prius, & posterius.

16 Item cur est, vt non de tali tempore meminerit: non quidem durant mensurabilia, planèq; nouit Intelligentias intelligere: cur ergo non mensuram addidit temporis discreti. Replacabis ex aduerso, & cur ea, vt Aeuum, non nominauerit, veluti mensuram? Respond. apposuit æternitatem, tempus, & instans: illam Dei, secundum ex dictis patet: & tertium pro actionibus immanentibus eiusdem Intelligentiæ.

ARTICVLVS VII.

Occurritur argumentis militantibus contra Secundum Articulum.

1 Argumenta militancia contra mensuram Aeuu circa operationes immanentes magna ex parte adducta, & soluta remaneant præcedentibus articulis in decursu eorum: specialius tamen sic arguitur, Operatio angelica est defectibilis. Aeuum autè est mensura rei indefectibilis. Respond. patet præcipue ex artic. 2. vbi fuit ostensum Aeuum esse mensuram rei permanentis, seu habentis esse permanentem quandiu durat, siue parum, siue multum: quod vero sit defectibilis operatio, quia vna corrumpitur, & succedit altera, parum interest: magis requiritur vt res mensurata ab Aeuo sit de genere permanentium, & hoc sufficit. Circa defectibilitatem autem iam fuit præactum quid tum de Angelo sit sentiendum, tum de operatione: de qua re actum fuit ex professio sup. disput. 1. quæst. 7.

2 Arguitur, absque mensura remaneret aliqua nobiliora entia, si non mensurarentur tempore discreto: probatur, non mensurantur operationes angelicæ tempore communi, cum illa sint totæ simul, tempus transeat successiuè: non Aeuo, quia operationes raptim transeunt, & deficiunt, at Aeuum est mensura rei indefectibilis: ergo tempore discreto, aut nullo. Re-

sponderur vt supra. Licet namque corrumpantur, sufficit vt habeant uniformem modum manendi dum manent, & hoc principalius cõperit mensuræ Aeuu, quam indefectibilitas, quoniam iam artic. 2. dictum fuit ipsos posse deficere per Dei annihilationem, de quo amplius prædicta disputatione.

3 Obstat, substantia non est eiusdem rationis cum accidenti: ergo Aeuum nec erit mensura substantiæ Angeli, & operationis eius: alias mensura vna erit mensura rerum diuersarum rationum. Resp. licet in genere prædicamentali sint alterius rationis, cum prædicamentum substantiæ differat à prædicamento accidentis; tamen in modo manendi quandiu manent, sunt eiusdem rationis, cum omnia sint de genere permanentium, ac propterea mensurabuntur Aeuo, & mensura eiusdem rationis.

4 Arguitur, Procul. libr. de caus. propof. 19. ait: *Inter rem, cuius substantia, & actio mensuratur tempore, & cuius substantia, & actio mensuratur æternitate, mediat res, cuius substantia mensuratur æternitate, & actio tempore.* Angelus autem est huiusmodi, ergo eius immanens operatio mensurabitur tempore, at non communi, ergo discreto. Occurrit Scotus dicendo doctrinam illam traditam esse iuxta principia Auicennæ, & stimabat autem Angelos esse Deos quosdam, & mensurari æternitate. Circa vero operationes eorum, siquidem erunt transeuntæ, qualis est motus Cælorum factus ab Intelligentiis eorum, continuo, & successiuo: si immanentes, mensurabuntur Aeuo: cum ergo ait, actionem mensurari tempore, loquitur de motu, & operatione transeunti.

5 Obijcitur, 8. physic. t. cap. 63. *Nihil generatur, vt statim non sit:* ergo omnis operatio angelica durabit per tempus, ergo mensurabitur tempore. Prob. consequ. si namque mensuraretur Aeuo duraret per instans, ergo durat tempore. & consequenter mensurabitur tempore. Respond. concedendo antecedens, quia natura non intendit destructionem, per accidens autem.

Auicennam
putabat An-
gelos Deos,
& mensurari
æternitate.

Nihil ge-
neratur, vt
statim non
sit, decur-

tem est; vt eam intendat, ratione incompatibilium qualitarum, & pugnantium contrarijs. Ad consequ. negandum: concedendum vero mensurari Aeuo: licet vero sint defectibiles operationes, sufficit vt sint de genere permanentium quandiu durant. Item dicendum operationes tales coexistere tempori communi, sicut & Deus coexistit omni tempori: at tamen ex tali coexistentia non sequitur, vt mensurarentur tempore, quemadmodum nec Deus coexistens tempori, mensuratur tempore: habent ergo esse cum tempore coexistenter, at non in tempore, per commensurationem temporis.

6 Dices ex 4. physic. *Tempus est numerus motus secundum prius, & posterius:* at in operationibus Angeli datur prius, & posterius, ergo & mensuratur tempore. Respond. Aristotelem loqui de numero secundum prius, & posterius in ordine ad motum continuum, & successiuum: operationes tales Angeli non sunt de genere successiuo.

Successiuas an, & qualis in operationibus Angeli.

7 Qualis vero sit successiuitas ista, quorum non habent Angeli: an intrinseca, an extrinseca: An intensiua, an extensiua: constitit, non esse intrinsecam, quia non sunt de genere essentialiter successiuorum. Nec extensiua, siquidem non intenduntur eorum essentia, successiuè, siue gradualitè, vt in qualitate contingit, receperunt namque ab initio totam naturam, proprietates, ac naturalem virtutem. Igitur, si quæ adest in eis successiuitas, ea erit extrinseca: idque, attento modo, atque supposito ordine aliquo in eos creando: existimamus enim simul quidem tempore creatos fuisse omnes: at dato, quod non simul creauerit illos Deus, vtique staret successiuitas in creando, ordinate, modo hunc, modo alterum: vel attendi potest successiuitas in eorum operationibus; & id, cuiuscunque generis, extensiua: etenim circa operationes immanentes, intelligendi, & volendi, vna intellectio, & amor succedit alteri: Circa operationes custodiendi homines, Prouincijs, Regnis, atque militanti Ecclesiæ prædicandi, patet earum successiuitas ex

multiplicitate, & frequentia tallum operationum: Circa operationes ministerijs, dum mittuntur ad extra, patet amplius: ac denique vltimæ operationes exercent manendi eundi, redeundi, magis id remanet comperit. Sicque, de Angelis malis, in suis functionibus, eodemque modo appellanda venit successiuitas hæc, extensiua: Et consimilitè, vt sic dabitur quoque prius, & posterius: recensita enim munia afferunt secum prius, & posterius, vt sic. In quo coexistentiam ad mensuram temporis essentialitè successiuam, extrinsecam namque denominatione, per coexistentiam ad tempus, danda quoque venit talis successiuitas: sicut de stipite fixo in flumine fuit exemplificatum: sicut quoque exemplificari poterit de mutato esse in motu, quod mutatum esse mediat inter partes antecedentes, & subsequentes motus: licet non vndequaque exemplum quadret, siquidem id permanens non est, sed raptim transit: in eo tamen stat; vt in se non sit successiuum, ergo successione caret: dum vero deperit, totum simul, & simultaneè deficit; sicut contingeret in Angelo, si deficeret à suo esse: discrepat etiam, quod nullam successiuitatem, nedum intrinsecam, sed nec extrinsecam habet, non enim coexistit mensuræ alicui successiua, sicut nec coexistit tempori; Quare autem id, forte nè quia indiuisibile est tale mutatum esse, minimè, quia Angelus, alioqui, indiuisibilis, coexistit tempori, sed quia permanens non est. Dices, coexistere, dum durat: Aiunt, qui negant, durationem instantaneam non esse veram durationem: durat autem per instans, etenim instanti mensuratur mutatum esse: qui vero durationem admittunt, etiam in instantaneis, durationem, inquam, ipsi instantaneam, concedunt quoque coexistere pro illo tunc tempore, tunc decurrenti: Verum, coexistentia talis erit inadæquata, superexceditur enim mutatum esse, à tempore, nedum quia hoc partes habet, & moram, verum quia diuisibile est, illud sine partibus, & indiuisibile: qui tamen excessus non est in Angelo penes

Aeternitas
mensura ex-
cedens cun-
cta.

penes tempus, non enim exceditur à tempore in duratione, cessabit namque tempus post iudicium, remanentibus, perpetuo; Angelis durantibus; bene tamen excedentur à mensura aeternitatis. Dices, durabunt in aeternum, & coexistunt in aeternum mensuræ aeternitatis, quomodo igitur excedentur? Respond. Primo, excedi à parte ante, quia aeternitas fuit prior Angelis, licet non à parte post. Secundo exceditur, ratione omnimoda

indefectibilitatis, quoniam aeternitas est necesse esse simpliciter, sicut ens necesse esse simpliciter est: aeternus Deus; est namque mensura Dei; eademque realiter cum Deo, at Angelus est ens contingens, possibilis an nihilari à Deo. Tertio excedit aeternitas, quatenus coexistit omnibus mensuris, habetque rationem cunctarum cuncta merendi extrinsecè per coexistentiam; pluraque addi possunt &c. solius tamen Dei est mensura adæquata.

Finis Quarta Disputationis.

DISPUTATIO V. De loco Angelorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum Angelus sit verè, & realitèr in loco?

Angelos esse in loco negasse in primis videtur Arist. quæ lib. I. de cælo c. 9. ait, *Ea, quæ in Supremo Cælo sunt, nèpè Intelligèntias, non esse apta ad esse in loco.* eisdè se subscribere videntur quicunque Angelos non absolutè per propriam præsentialem relationem collocant, sed per operationem, in loco: vt in loco sint, vel tanquam in materia, siue subiecto, in quo operentur. & ex his deducitur Angelos improprie, atque abusiue esse in loco. atque demum id confirmant ex eo, quod dum non sunt in loco circumscriptiue, ac dimensionalitèr, quod proprium corporum est, inde sequitur vt minus proprie sint in loco. huc adduci potest Aug. lib. 83. quæst. q. 20. loquens tamen de Deo, quem abusiue dicit esse in loco: & per hoc consimile dicendam fore de omni substantia spirituali: singulariter vero loquès de Angelo l. 8. super Gen. ad lit. c. 20. & 26. ait, *Deum mouere creaturas corporales per tempus, & locum: spirituales autem tantum per tempus.* dum tamen tacet locum, significat non nisi abusiue esse in loco. in super Damasc. l. I. de fide orthod. c. 17. *Angelum*, inquit, *intellectuali modo esse in loco.* talis autem modus essendi indicat non proprie esse in loco.

2. Rursus id probari poterit, siquidem locus est vltima superficies corporis continentis ex 4. phys. t. com. 41. nullum autem corpus continet Angelum. Prob. tum quia corporalis continentia est erga corpora contenta: Angelus est spiritus, ergo non valebit contineri à corpore; tum quoque quo-

niam continens est actualitèr contento: at nullum corpus est actualitèr Angelo. Insuper omne locatum habet situm: situs vero non competit nisi quanto. Prob. min. etenim positio vel est differentia quantitatis, vel est prædicamentum: Angelus autem abstractus à quantitate: igitur quocunque modo spectatus minimè pertinebit ad situm, positionem, & locum. Item Boetius l. de hebdom. *Communis*, inquit, *animi conceptio est, incorporalia non esse in loco.* Demum ex Arist. 3. & 6. phys. *Induisibile non potest moueri*: (idem vero dicendum de spirituali:) at huiusmodi est Angelus: motus autem est necessarius fiendus in loco, & de loco ad locum: de termino à quo ad què: quod si moueri nequit, nec erit in loco.

3. Verum in primis dicimus Angelos verè, & realitèr esse in loco. Assertio hæc à nemine negatur: nec etiam à Thomistis assertentibus esse per operationem in loco: nusquam enim negarèt Angelos esse in loco: circa quod inter eos, & Scotistas nulla est discrepantia, cum Angelos esse in loco sit assertio communis, vt dicemus: quamuis discrepant in assignando modo. & ratione, propter quam sit in loco, de quo infra. Assertio absolutiue conceditur à Scoto, cuius sententia est comunior, vt dicitur propria quæst. dum ait, per propriam substantiam esse in loco: quod non ita absolutè concedit Thomista, dum per operationem collocant eam in loco, modificanter loquendo, per operationem.

4. Controversia nunc non est de modo essendi in loco: sed absolutè queritur vtrum sint in loco: id quoque queritur tum negatiue, tum positue: primo modo idem est, ac querere de eius præsen-

præsentia negativa, quatenus dicatur non esse distans à loco; etenim non esse distantem à loco, idem est, ac esse loco præsentem negatiuè, id est non distare à loco. Secundo modo idem est, vltra indistantiam à loco, addere ordinem, & relationem præsentia litatis ad locum.

Angelus est
est in loco
positiuè, &
negatiuè.

5 Vtroque autem modo verissimè est Angelum esse in loco. ita Magistr. sent. vna cum Scot. Bonau. Rich. cæterisque sententiarijs in 2. d. 2. hæc quoque assertio adeo vera est, vt D. Thom. in 2. d. 37. q. 3. art. 1. dixerit, absque hæresi non posse negari. Probatur vero ex sacris Scripturis, quæ huius generis plenæ sunt: Isaia enim 14. de Lucifero dicitur, *Quomodo cecidisti Lucifer. Et de eodem, atque focijs Apoc. 12. habetur, Non est inuentus amplius locus eorū in Cælo. Hinc arguitur, cecidit Lucifer, ceciderunt confocij, igitur è loco aliquo ceciderunt: consequens sequitur, etenim motus arguit terminum: quod si motus destinationis terminum habet à quo, siue locum destinationis, ergo dum ceciderunt, è loco vtiq; ceciderunt. Insuper si ceciderunt, quo ierunt? eadem enarrat Scriptura, quod *Proiectus est Draco ille magnus, qui dicitur Lucifer, in Infernum: igitur locum receperunt, proindeq; verè acquisierunt locum. Luca etiam 10. Videbam Satban sicut fulgur cadentem de Cælo.**

6 Ratione suadet, operatur circa homines Angeli, siue custodiendo, siue annunciando, siue Cælos mouendo; hæc autem vbi nam exequuntur? aut extra mundum, aut intra: non extra, vt patet; ergo intra: igitur præsentiam applicant propriæ substantiæ ad ipsum mundum. Præterea torquentur Demones in Inferno, vt de fide stat: visione fruuntur beatifica Sancti Angeli in Cælo, vt de fide est: negato autem eos esse in loco, negatum ibit bonos beari in Cælo, & malos in Inferno torqueri: vel malos in Inferis collocari, & bonos in Cælo glorificari. Christus quoque damnatis dicit; *Itē maledicti in ignem æternum, qui parati sunt Diabolo, & Angelis eius.* ex hinc constat veram præsentia litatem Demonum ad locum Inferni. Rursus, Deus est vere

præsentis toti mundo: ac per hoc dicitur vere esse in ipso mundo: demptis tamen imperfectionibus competentibus creaturæ quoad modum essendi: nec enim est diffinitiuè, vt Angelus: nec dimensiuè, vt corpus, sed immensiuè per præsentiam, potentiam, & essentiam: cur ergo præsentia litas vera, & realis denegabitur Angelo in mundo. Item Angelus est verè præsentis in aliquo loco huius mundi: antecessens patet ex scripturis, & probatur consequens qualis enim est præsentia, talis est locatio: at præsentia est vera, & realis, ergo locatio erit vera, & realis. Angelus vere mouetur de loco ad locum, vt infra patebit: ergo erit vere præsentis loco: prob. consequens. si namque non erit vere præsentis loco, ergo nõ vere mouebitur de loco ad locum; motus namque fit de loco ad locum: vel alias erit simul in vtroque loco terminis quo, & ad quem: at id non concedi potest; motus namque, si rationem, speciem acquisitiui, & deperditiuui, necessario postulat destinationem termini à quo: non enim loquimur de motu solummodo acquisitiui: profecto Angelus de Cælo ad nostram custodiam missus, descendit de Cælo, licet visionem beatissimæ essentia: non relinquat, *Angeli enim eorum semper vident faciem Patris.* Mat. adeoque poterit Angelus in distans se protendere, vt nequeat simul esse in termino à quo, & ad quem, extra spheram actiuitatis suæ: & de malo Angelo Iob 1. dicitur, *Circuui terram, & perambulauit eam.* talis autem circuitus nõ admittebat simultaneam Dæmonis præsentiam vbique terrarum, in Oriente, & occasu, Aquilone, & Meridie. Accedit, quod ipsemet Aristoteles Intelligentias collocauit in Cælo: immo in assignata, ac peculiari parte Cæli 12. met. Demum anima siue beata, siue damnata, est vel in inferis, vel in Cælo, reddendo singula singulis, anima quoque Christi Domini descendit ad inferos: eadem vero erit quoque ratio de præsentia litate animæ, & Angelorum, sunt enim ambo spiritus. Accedit cõmunis sensus Sanctorum Patrum, vt Nazianz. orat. 2. de Theol. Gregor. 1. 2. moral. 23. Bed. lib. 1. in Luc. cap. 1. & C. Tullius quoque de Inferis loquens 1. 1. Tuscul.

Tuscul. ait, *Si apud Inferos non sunt missi, vbi ergo sunt, aut quem locū incolūt? quod si sunt, nusquam ergo esse non possunt.* Ecclesia quoque orat dicendo, *Visita Domine habitationē istam, & omnes insidias inimici ab ea longe repelle: Angeli tui sancti habitent in ea &c.* dum autem expelli exorat inimicos salutis; dum Angelos quoque bonos inhabitare exoptat, declarat pro tanto, locum habere Angelos, in quibus verè sint, tanquam in loco.

Angelus nõ
est vbique.

7 Secundo dicimus, Angelum nõ esse vbique: est assertio cõmunis, tum Aristotelis, tum Theologorum: & quidem Aristot. vt visum est non collocauit Intelligentias Cælorum motrices in toto Orbe, sed in Cælis: nec intelligentiam peculiarem in omnibus locauit Cælis, sed vnicuique spheræ peculiarem: adscripsit motricem Intelligentiam: eamque neque in toto Cælo esse dixit; sed in particulari parte Cæli. Theologi etiam soli Deo concedunt vbiquitatem; solus namque Deus est immensus: quapropter nulli creaturæ competit esse vbique. Insuper mouentur Angeli, vt ex scripturis constat: at mouendo seipsos acquirunt locum, in quo non erant. Item sequeretur Angelos non posse moueri. Prob. si namque sūt vbique, ad quid motus? si enim motus acquisitiuus tendit ad terminum ad quem, qui prius non erat, necesse est ante motum Angelos nõ fuisse ibi, in termino, quem de nouo acquirunt, quapropter erunt omnino immobiles, quod repugnat scripturis. Confirmatur, non mouetur Deus, quia est vbique: nec motu destinationis, nec acquisitionis: non primum, cum nullus sit locus absque Deo, quin potius destinatione Deo esse præsentem alicui loco, rueret statim ille locus. nec secundū, cum non sit locus, vbi nõ sit Deus, testante Osea 4. *Cælum, & terram ego impleo.* De quo in materia de Immenitate Dei dictum fuit, mouentur vero Angeli motu acquisitionis, & destinationis: iam enim è corporibus obsessis expelluntur: eieci fuerunt prauis Angeli è Cælo: nec sunt amplius in Cælo: ergo non sunt vbique. Accedunt Damasc. 1. 2. cit. c. 3. *Nec in terra versantur, cum in Cælo sunt, nec cum à Deo ad terram*

mittuntur, in Cælo manent. Didymus etiam 1. 1. de Spirit. sanct. *Angelus, qui aderat Apostolo in Asia oranti, non poterat simul eodem tempore adesse alijs in cæteris partibus mundi constitutis.* Atque Ambros. 1. 1. de Spirit. sanct. c. 10. *Seraphim de loco ad locum transt; non enim cõplet omnia.* Chrysost. hom. 3. ad Hebr. *Angeli loca mutant, & ad alia veniunt, in quibus non erant.*

8 Habemus Durandum sententiæ Durandi oppositū, ait enim, Angelum esse vbique; in 1. d. 37. q. 1. & probat Primo, si non esset vbique, non posset corpus aliquod incipere mouere. Prob. foret namque necesse vt semetipsum impelleret, & moueret ad eum locum, in quo esset corpus illud, quod vellet mouere: id autem, inquit, non est intelligibile. Secundo, ideo corpus nõ est vbique, quia dum agens corporeum vellet corpus aliquod mouere, vtique impediri posset per interiecta spatia inter mouentē corporeum, & corpus mobile: at Angelo nihil resistere potest, vt sit præsentis omni corpori: corpori autem mouetū posset obistere aliud interiectum corpus, quominus virtutem, & præsentiam suam applicet omni corpori. Confirmari potest ex Hieron. qui contra Vigilant. ep. 53. exponens illud Apoc. 14. *Sequuntur Agnum quocunque terit:* ait, *si Agnus vbique; ergo & hi, qui cū Agno sunt, vbique esse credendi sunt.* Licet vero loquatur de Martyribus sequentibus Agnum cõsimiliter loqueretur de Angelis.

9 At respondemus in primis Durandum id non assertiuè dixisse, sed vel referendo, vel dubitatiuè, seu disputatiuè: nihilominus ad Primum dicimus non esse tantam Angeli vnus potentiam motiuam, vt possit omnia prorsus mouere, ac destruere: quamuis namque, ignoremus quanta sit talis virtus, sciimus tamen non esse virtutis, & potentia: infinita: quapropter non poterit nisi ea, ad quæ, limitata est spheram actiuitatis suæ. Insuper iam non est vbique: quo stante non poterit hic v. g. existens, operari in quantacunque distantia: eo igitur perueniet sua virtus motiua, operatiua, quo non putabitur extare iuxta spheram suæ actiuitatis.

10 Ad Secundū, licet æstimet Durandus

randus applicationem nouam suę præsentia non esse intelligibilem, nihilominus verè intelligibilem, absque errore putant vnanimitèr Theologi, de quo magis infra.

11 Ad Hieronymum, non loquitur de simultanea vbiquitate, sed de celeritate ad essendum vbicunque voluerit Agnus; celeres enim sunt in essendo, & occurrendo cum Agno, non tamen simul vbique; id vero de Angelis speciatim, subdit idem Hieron. ait enim, Cum Dæmones toto vagentur Orbe, ex celeritate nimia vbique presentes sunt, multo magis Martyres. hoc quoque expressit Nazianz. orat. 34. Quod omnia loca pervagant, omnibus vbique impigre adsunt; tum ob ministerij promptitudinem; tum ob naturæ levitatem. ac Tertullian, Apol. c. 22. Omnis spiritus ales est, hoc est Angeli, & Dæmones; igitur momento vbique sunt: totus Orbis illis locus vnus est. ergo non de simultate, & vbiquitate loquuntur Sancti, sed de promptitudine, instar velocissimæ avis, atque celeritate.

Celeritas motus Angelorum,

Non est necessario in loco.

12 Tertio dicimus, Angelus & si sit in loco, non est tamen necessario in loco. est Scoti in 2. d. 2. q. 6. lit. 1. debet vero esse communis, sicuti est. non est vero solius Angeli hæc assertio, sed & corporum ceterorum. Probatur breviter, vltima sphaera non est partem in loco, non enim locatur, nec continetur à loco; ergo possit Angelus collocari absque continenti, & locante loco. Potuit, & potest Deus Angelum creare extra sphaeram totius Vniuersi, ibique eum conseruare, nil enim implicat: at tunc staret absque loco. Possit quoque, nisi Deus impediret, Angelus semetipsum extrahere ab Vniuerso, & euehere ad spacia illa imaginaria, vbi nulla sunt loca. Potuisset insuper Deus creare Angelum absque omni creatura corporali, creando sola entia spiritalia: tunc vero nullus continens adfuisset locus. ac denique inquit Scot. Nullam oportet querere rationem intrinsicam Angelo: sicuti necessario in loco, quia ibi nulla est. quapropter esse poterit absque omni loco.

Potentia Angeli ad loci qualis.

13 Quarto dicimus, potentia Angeli ad esse in loco non est naturalis, non violenta, sed neutra: est Scoti vbi

sup. & facile probatur: si esset naturalis, ad essendum v. g. in hoc loco, esset vtique violenter in opposito loco: si namque naturaliter esset in loco sursum, violenter esset in loco deorsum, & viceversa si naturaliter deorsum, violenter esset sursum. Item ratio corpori essendi naturaliter, vel violenter in loco, prouenit ex prædominio Elementorum; quia namque in lapide prædominatur Elementum Terræ, ideo inclinatur, & quiescit naturaliter in terra, deorsum, violenter vero trahitur sursum: sicut & leue naturaliter sursum ob prædominium aeris, vel ignis, violenter deorsum: cum autè Angelus nec corpus sit constans ex Elementis nec prædominium patiens Elementi alicuius, sequitur vt nullibi detineatur naturaliter, aut violenter: insuper Nulli violentiæ perpetuum: at Angeli erunt perpetui in Cælo, post iudiciū: possunt etiā perpetuo collocari in quocunque loco absque vlla eorum violentia: alias si naturaliter sunt in Cælo, habendo inclinationem naturalem ad Cælum, tanquam ad locum, violenter essent in terra nunc homines custodiendo. Per naturaliter vero esse in loco intelligimus inclinationem naturalem, cuius oppositum sit violenter esse in loco.

Dæmones qualiter in Inferno,

14 Possit obstar de Dæmonibus detrusis in Inferno, vbi violenter derentur ab illo loco. At responderetur, violentiam non prouenire ab Inferno tanquam à simplici, & physico loco, sed tanquam ab instrumento vindictæ, iræ, & iustitiæ Dei, de quo suo loco.

15 Et probatur amplius, siquidem loco competit generare, saltim per accidens ex Porphy. c. de genere, conseruare, alterare, & destruere: id autem fit medio, physico, & locali, corporeoque in fluxu, quia influit in locatum locus: in Angelū vero locus hæc non influit, etenim non generatur, sed creatur à Deo: nec influit alterando, siue per calorem, siue frigus, siue huiusmodi qualitates immittendo, quia minus destruendo, cum soli subiaceat omnipotentia annihilatiua Dei.

16 Et hinc sequitur vt potentia eius sit neutra: indeq; indifferens sit ad omnem locum: sequitur ex sufficienti potentiarum enumeratione; si namque non

Potentia neutra Angeli ad locum,

non est in potentia naturali, nec violenta, erit in potentia neutra. Consimile habetur de superficie, quæ indifferens est; & in potentia neutra ad omnem colorem; si enim album naturali inclinatione reciperet, staret violenter sub nigredine, & viceversa: sicut ipsū quoque Cælum in ordine ad quietem, & motum, ad quæ est in potentia neutra: si enim inclinationem naturalem haberet ad motum, sub quo nunc est, staret perpetuo post iudiciū violenter sub quiete, cessante Cæli motu: ita & de Angelo.

Patrum sensus de loco Angeli.

17 Ad Patres, communis expositio est, vt eatenus negarint esse in loco, quatenus non sunt extensiuè, quantitatiuè, & dimensiuè ad instar corporis, in loco: vt cum Augustinus dicat creaturas spirituales mouere Deum per tempus; tacendo enim locum, negat sic circumscriptiuè esse, & moueri ad loca: ita quoque de Damasceno dum ait, intellectuali modo esse in loco, non enim negat verè, & realiter esse in loco, sed modo iam dicto: ita & Boetius. Sunt vero realiter in ipso loco, at definitiuè: ita enim sunt hic, vt simul nõ sint alibi: quod proprium est spirituum creaturarum.

Locus est actualior contento, declaratur.

18 Ad rationes, ad illa, quod locus, seu continens sit actualius contento, seu perfectius eo: id valet de locato corpore: locus enim quatenus influit in corpus contentum, & conseruat, ac fouet illud, vtique hac ratione præstantiam, & perfectionem aliquam habet, estque actualius eo: cum vero Angelus hæc non recipiat à loco, est enim spiritus, non erit locus præstantior, & actualior eo.

Indiuisibile an mobile.

19 Ad id de positione, & situ, iam patet ea esse affectiones locati corpori existentis in loco dimensiuè.

20 Ad illud de indiuisibili, indiuisibile quidem de genere quantitatis est, vt de se solo motum nõ experiatur, mouetur autem ad motum totius continui, in quo est, veluti punctus: licet si de se solo esset, nec implicaret posse moueri, de quo in physicis, & infra, loquedo de motu & Angeli: indiuisibile autem de genere substantiæ, vt Angelus, mouetur, at in loco, quæ acquirit, non est circumscriptiuè.

21 Vltimo dicimus, Angelus non est in loco dimentionaliter, & circumscriptiuè, sed definitiuè. est assertio communis. Prima pars probatur, quia sic esse circumscriptiuè soli corpori competit; dum pars parti, & totum locale toti loco correspondeat, ex qua correspondentia prodit inde cõmensuratio, & coequatio locati ad locum: caret vero Angelus partibus ob indiuisibilitatè, & spiritualitatè. Itè ratio sic essendi cõmensuratiuè prouenit à quantitate, sed hac caret Angelus. quo fit, vt sit vera Secunda pars, esse definitiuè: sic autem esse in loco nil aliud est, quam esse sic determinatè in hoc v. g. loco, vt simul non sit, nec esse possit extra hunc locum: loquendo extra sphaeram suæ actiuitatis: licet de potentia Dei poni simul possit extra sphaeram, & in pluribus locis, vt suo loco dicitur. Item Deo competit vbique esse per immensitatem, Angelus non habet immensitatem, ergo definitur particulari loco: quia tamen caret quantitate, ideo definitiuè est in loco: exemplo de aqua, vt infra.

Angelus in loco definitiuè.

22 Vnde si queratur, quare sic definiatur loco, ratio in promptu est, quoniam est natura limitata, & finita. patet, etenim Deus replet simul omnem locum mediante præsentia essentia suæ, quoniam est natura illimitata, immensa, & infinita, cum autem Angelus sit creatura, & finitus, non poterit adesse omni loco. plura in quæst. seq. in fine.

Causa definitionis in loco.

23 Redeundo autem ad esse definitiuum, & non circumscriptiuum, exemplum adest de aqua quanta; hæc enim ratione quantitatis est cõmensuratiuè, & extensiuè in loco: quod si per Dei potentiam abstrahatur ab ea quantitas, remanebit in loco, ad definitiuè, non circumscriptiuè; ratio quia deesset ratio essendi sic cõmensuratiuè, quæ est quantitas. Caetan. ait 1. par. q. 8. ar. 1. & 3. aquam tunc nullibi esse. At hoc ridiculum est: & quidè separante Deo quantitatem ab aqua; possit remanere aqua sine tali accidenti, non enim est necesse ad destructionè accidentis destrui substantiam per Dei potentiam: sicut enim conseruat Deus in Sacramento Altaris accidentia sine substantia; ita conseruare possit substantiam

Aqua semota quantitate, qualiter in loco.

absque accidenti, & hoc minus implicat, tum quia substantia est prior, prius autem quantum est de se non dependet à posteriori; tum quia substantia competit per se stare, non accidenti, sed linuendo hæc, licet aliunde naturaliter substantia esse non possit sine quantitate, tamen id non implicat ex parte potentia Dei. Separata autem quan-

titate quæro aut aqua illa esset intra mundum, aut non: non secundum, quia ut diximus non est necesse ad destructionem quantitatis destrui substantiam per potentiam Dei: ergo primum: igitur remanebit in Orbe: & tunc non esset circumscriptivè dempra quantitate: ergo definitivè: igitur sic est Angelus definitivè, cum careat quæritate.

QVÆSTIO II.

De Ratione fundamentali, & formali, quæ Angelus est in loco.

DVplex Vbi distingui solet à Scholasticis, intrinsecū vni, & extrinsecū alteri: & utrumque dupliciter sumendum est, materialitèr, & formalitèr. loquendo de extrinsecō materialitèr tēto, id se tenet ex parte locantis, & est *Vltima superficies corporis locantis*: formalitèr vero consideratum est *Circumscriptio actiua, seu relatio realis fundata in superficie locante ad corpus locatum*. loquendo de intrinsecō, materialitèr considerato, se tenebit, pro nunc, ex parte corporis locabilis: formalitèr vero erit, circumscriptio passiva, siue respectus locati ad locum. Confimilitèr discurrendum de Angelo: etenim vbi extrinsecum se tenebit ex parte loci, non quidem circumscriptoris, sed definitoris, cum definitivè sit in loco: intrinsecum vero ex parte Angeli applicantis præsentiam suam ad locum. Queritur vero utrum tale intrinsecum vbi sit admitendum in Angelo, qui solummodo se teneat ex parte nudæ, & absolutæ substantiæ Angeli.

1 Thomistæ ex hac parte negant hoc vbi intrinsecum, & admittunt solummodo extrinsecum: fundamentum autem huius vbi extrinseci aiunt vel esse applicationem virtutis ad essendum in loco, vel operationem in eodem loco, dum ut videmus tenet Angelum per operationem esse in loco.

2 Sunt & alii asserentes Angelum esse in loco per solam suam substantiam,

secluso quocunque alio. Vasquez 1. p. disp. 188. c. 6. adducit in hanc sententiam Scotum præd. q. 6. & Gabr. Gregor. de Arim. ac D. Bonau. infra citandos, quatenus docent non esse in loco per operationem: vnde concludere intendunt, ait, esse sine aliquo addito solam substantiam.

4 Henric. quodl. 2. q. 9. aliquid addendum putat ad puram substantiam: quid vero sit illud, ignorare fateatur: non quidem esse operationem: non passionem à corpore locante in Angeli: redundantem: non puram substantiam: credit tamen esse naturam limitationem: at subdit, quod id intelligere non potest: applicando verba Ioanis *Nisi credideritis, non intelligetis*. Richar. 1. d. 37. q. 1. ar. 2. ait rationem essendi in loco, esse simultatem cum ipso loco, seu existentiam in loco.

5 Dicimus autem Primo, vltra vbi extrinsecū, dandum est vbi in Angelo intrinsecū. loquimur vero de vbi fundamentali, etenim de formali nulla est controuersia, quis enim negabit relationem præsentialitatis ad vbi? Probatur intentū: habet Angelus vbi formale, ergo & materiale: antecedens patet: & probatur consequens, relatio habet fundamentum sui esse; ergo relatio vbi formalis præsupponit vbi intrinsecum materiale. Item accidens non potest stare sine subiecto: tale est vbi formale: quod si hoc est in Angelo ex parte ipsius, erit antecedenter in-

co

eo vbi intrinsecum fundamentale. Assertio debet esse communis: quis enim negabit fundamentum relationi? siue namque des pro fundamento operationem, siue puram substantiam, siue quid aliud non poterit vbi formale stare sine fundamentali: præterquam quod aientes fundamentum esse operationem, non dicerent vbi hoc esse Angelo intrinsecum, sed omnino extrinsecum. Sententiam sequitur Vasq. sup. & Suar. l. 4. de Ang. c. 2. Malon. in 2. d. 8. disp. 9. sect. 2. Leant. v. p. q. 52. ar. 1. Molin. ibid. & hoc æstimo esse de mente Scoti, inquam sententiam trahit illum etiam Suar. vnde immerito id de Scoto negat Vasquez, & Faunt 2. disp. 16. n. 14. 15.

6 Dicimus Secundo, vbi istud intrinsecum est passio consequens naturam Angeli, siue est locabilitas ipsius Angeli, qua mediante potest fieri præsens loco. Prob. omne, quod habet esse, habet fundamentū, & radicem, qua possit præsens esse: Angelus ergo recipiendo suū esse, habebit à natura hoc, ut possit spatio, siue corpori reali præsens esse. Item entia non sunt necessario, quatenus entia, inter se distantia: quamuis enim aliunde provenire possit necessaria aliquorum distantia motu, & corporum intercapedo, vel ratione contrariarū qualitatū, ut aqua, & ignis: album, & nigrum: vel ratione positionis, ut sursum, & deorsum: ante, & retro: vel ratione antipathia, seu huiusmodi; nihilominus entia ut entia sunt, seu ut substantia sunt, non habent de se se necessario hanc indistantiam, *substantia enim nihil est contrarium*. cap. 1. de subst. hoc stante sequitur intentū, ut à natura habeat Angelus quod dum in rerum natura est, possit esse præsens spatio, & loco. Dā oppositum, Chymera non est, ergo passionem hanc non habet præsentialitatis ad locum.

7 Dicent hinc sequi Angelum esse necessario in loco, quod negatum remanet quæritatē. Prob. quoniam passio tolli non potest à subiecto: tum quoque, qui erit eadem realitèr cum subiecto, minus separabilis propter identitatem ad subiectum. Resp. argumentum concludere de actu primo, non secundo: in actu primo non est sepa-

parabilis, ob idque Angelus fert secum semper hanc passionem ad posse esse præsentem in actu primo: in actu autem secundo est separabilis, potēs se abstrahere ab hoc, vel illo loco, per Dei autem potentiam ab omni loco, ut ibi dictum: quomodo homo est necessario risibilis in actu primo, non in actu secundo, ut constat.

8 Dicimus Tertio, Passio hæc competit Angelo necessario, est contra Vasq. & Suar. æstimant enim competere ei voluntate propria, itaut ad libitum utantur ea. Possent tamen saluari, ut loquantur de ea in actu secundo, ut diximus. at non sufficit ad eorum saluationem; quandoquidem vbi hoc, appellant intrinsecum: at in actu secundo consideratum iam non erit intrinsecum, sed omnino extrinsecum: sicut risibilitas in actu secundo iam non erit homini intrinseca sed extrinseca, adesse enim, & abesse risus ad libitū hominis: licet vero per intrinsecum non intelligamus, quod sit de ratione intrinseca, non enim passio rei est de constitutione, & ratione intrinseca subiecti, nihilominus eatenus vocatur intrinseca, quatenus vel est eadem cum ipsa re, vel consequens necessario ipsam rem, ob idque sit inseparabilis à re: cum vero talis sit modus iste vbi intrinseci, vel quidem identificati cum Angelo, vel saltem inseparabilis ab Angelo, sequitur ut non pendat à voluntate Angeli sic spectatum, ut intrinsecum, sed necessario ut sic declaratum in actu primo, competēs Angelo, est enim modo explicato, ipsi Angelo intrinsecum. Item locabilitas competit necessario, & naturalitèr Angelo, quia est naturalitèr locabilis, ergo & vbi intrinsecum. Denique locabilitas in actu primo, non potest auferri, ergo non pendet à voluntate Angeli.

9 Dicimus Quarto, Vbi hoc intrinsecum est realitèr idem cum Angelo: assertio intelligitur de vbi in actu primo. Prob. passio est eadem realitèr cum subiecto. Item est inseparabile vbi hoc à subiecto. est denique intrinsecum cum ipsi Angelo, ergo idem cum Angelo: & sequitur ex di. 15.

10 Dicimus Quinto, distinguitur formalitèr à subiecto. Itē est quid purulans

Vbi intrinsecū sequitur necessario ad Angelū.

Est idem cū Angelo.

Distinguitur formalitèr.

Causa metaphysica eadem realiter cum effectu

lulans à natura Angeli, ergo non est prorsus idem cum Angelo: causa enim metaphysica distinguitur formalitèr ab effectu metaphysico: subiectum est causa metaphysica passionum: propterea; dicitur potius pullulare, & emanare passiones, quàm causari à subiecto: causatio namque physica est illa, quæ apponit distinctionem realem causæ, & effectus, at metaphysica, qualis est emanatio, apponit formalem. Demum natura Angeli est quid prius, modus hic ubi intrinseci pullulantis est quid posterius: prius autem, & posterius licet sint idem, nò tamen sunt prorsus idem, ut prius namque non est posterius, & ut posterius nò est prius: hæc vero sufficiunt ad distinctionem formalem; stante identitate reali Angeli ut prioris natura, & ubi intrinseci ut natura posterioris.

11 Aseritio est contra Suarez, qui vel contradictoria dicit, vel nobiscum sentit: etenim numer. 4. ait modum hunc esse à substantia Angeli ex natura rei distinctum, numero autem octavo probans id, quod dixerat, inquit, hic modus amittitur, & de nouo acquiritur ab Angelo: ergo est ex natura rei actualitèr distinctus. hic tamen quæro quidnam intelligit per distinctionem ex natura rei: utrum distinctionem formalem, ut mos est penès Scotistas confundentes sepe utrumque: vel distinctionem realem: si primum, adest cõtradiçio, quæ enim sola distinctione formali, seu natura rei distinguuntur, stante identitate reali; sunt inseparabilia: si secundum, militat contra ea, quæ diximus de identitate, sumpto ubi in actu primo. & quidem estimo Suarem admisisse distinctionem solum ex natura rei formalem, spectando in actu primo, distinctionem tamen realem spectando illud in actu secundo, & propterea posse separari; ducor ad hoc ex verbis eius; ait namque prædicto num. 8. hic modus amittitur, & de nouo acquiritur, ergo est ex natura rei actualitèr distinctus ab illo; notandum by actualitèr, quod importat, quod diximus, distinctionem realem se tenere ex parte modi in actu secundo, non in actu primo.

12. Quæres, ad quodnam prædica-

mentum spectat hoc ubi intrinsecum? facilis est responsio spectare ad ubi. Prob. Angelus est verè in ubi, & loco: ergo eius præsentia spectabit ad prædicamentum ubi. Dices, id conuincere de ubi extrinsecum, siue de ubi intrinsecum formalitèr, & secundo intentionalitèr spectato pro relatione præsentia ad ubi. Respond. concludere de utroque; etenim ubi intrinsecum utroque modo spectatum est eiusdem speciei: item utrumque dicit relationem ad ubi, tum fundamentale, tum formale: fundamentale relatione dicit aptitudinalem, & in actu primo: formale dicit actualem, seu in actu secundo: cum vero sint eiusdem rationis, & ordinabilitatis ad locum, spectabunt consequentèr ad ubi.

ubi intrinseci ad quodnam prædicamentum spectat.

13 Scotus sub lit. I. loquendo de ratione hac fundamentali essendi in loco, assignat tres modos, & non resoluit, unde problematicus videtur remanere; ait enim, potentiam, seu rationem talem, vel esse substantiam immediatè: vel ipsam, in quantum est limitata, & finita: vel esse aliquid ipsi Angelo extrinsecum. Sensus autem esse poterit, ut loquendo de potentia, seu fundamentali ratione, ad esse simpliciter in loco: id sit sua essentia, ut diximus quæst. anteced. vna cum addito illius ubi intrinseci, ut mox diximus. Loquendo autem de ratione essendi non simpliciter, sed sic, nempè in loco: ea erit limitatio suæ naturæ, ut probatum remansit in fine præced. quæst. ac denique illud tertium extrinsecum determinans esse poterit, vel voluntas ipsiusmet Angeli, vel imperium Dei, determinans, & collocans Angelum in destinato loco.

Fundamentalis ratio essendi in loco quam in Angelo

14 Refertur Alensis, ut par. 2. q. 32. m. 1. dicat, rationem essendi in loco esse proprietatem quandam diuinis ei superadditam. Aliqui insuper addidit qualitatem quandam, quæ sit ratio essendi in loco.

15 Hoc de qualitate, ab omnibus exploditur? quæ namque esset qualitas illa? Ergo non posset, remota qualitate hac, esse in loco. Item corpus, ut fiat præsens loco, quæ solio qualitatem præuiam recipit? ergo nec Angelus.

16 Circa Alens. Suar. l. 4. c. 2. n. 10. ait per id, Alensem intelligere imperium Dei, ita ut ex Dei imperio, non sint extra mundum, sed intus contineantur

in eo: licet sua ipsorum natura virtute possent extra illud exire. 17 De hoc autem aliqua insuper, quæst. 4. in fine.

Q V Æ S T I O III.

Quantus sit locus Angeli.

Quantus vero debeat esse angelicus locus, facile, & absq; cõtrouersia resoluitur, iuxta duplicem locum, adæquatam nempè, & inadæquatam.

Locus adæquatus Angeli.

2 Vnde dicendum, quod locus adæquatus Angeli, tantus est, quanta est naturalis potentia, & perfectio suæ naturæ. Probatur ex capite loci adæquati corporis, qui quidem tantus erit, quantum erit ipsum corpus: cum vero careant Angeli quantitate morali, habeantq; quantitatem virtutis, hinc adæquatio loci tanta erit, quanta erit ipsamet Angeli virtus. Locus insuper adæquatus erit ille, quem Angelus naturali virtute non potest excedere, ratio in promptu est, quia si posset excedere, ergo non erit adæquatus. Confirmatur, agens creatum non potest agere extra spheram actiuitatis suæ. Ex opposito autem liquet quinam sit locus eius inadæquatus, est namque is, quem vi, & facultate suæ naturæ potest excedere, & extra quæ potest operari. Omnia autem huius generis, dicantur analogicè ad locum adæquatū, vel inadæquatum corporis, semotis tamè ijs, quæ repugnant angelicæ, & spiritali naturæ. Hæc, loquendo in genere de loco adæquato, vel inadæquato in genere. Cæterum loquendo in specie quantus sit, is iudicare poterit, qui naturam, & virtutem, nouerit ipsius Angeli, quanta sit virtus eius, & perfectio.

Punctus an locus adæquatus Angeli.

3 Disquiri tamen posset, utrum punctus foret locus adæquatus. Iam extitit sententia affirmantium, punctum esse locum adæquatū Angeli, & non posse esse, nisi in puncto; Ratio, quia, vterque est indiuisibilis, at indiuisibile adæquatur indiuisibili, igitur locus eius adæquatus erit punctus. Item Angelus

est de sui natura indiuisibilis, ergo de sui natura postulat locum indiuisibile.

4 Ex opposito dicendum, locum eius adæquatū nò esse punctum, nec esse aliquid indiuisibile, sed esse locum quantum, & diuisibilem: ita D. Thom. 1. par. q. 52. art. 2. de quo etiam infra, quæst. 7.

Indiuisibile adæquatur indiuisibilitate.

5 Et ad illud, quod indiuisibile est adæquatū indiuisibili. Resp. Primo, indiuisibile, eatenus dici adæquari indiuisibili, quatenus utrumque est indiuisibile, spectando rationem solam indiuisibilitatis. Dicendum Secundo, punctum esse indiuisibile de genere quantitatis, Angelum autem est indiuisibile de genere substantiæ: vnde est, ut puncto correspondeat situs, qui quidem debet esse indiuisibilis, sicut & punctus struabilis est indiuisibilis; Angelus vero non est sic circumscriptiuè; & dimensiuè in loco, cum nò sit quantus, ergo correspondebit ei locus maior, vel minor, iuxta mensuram suæ perfectionis.

6 Ad illud vero, quod est de sui natura indiuisibilis, igitur postulat de sui natura locum indiuisibilem. Resp. negando consequens, tunc enim sequeretur, quando Angelus esset ad instar entis naturalis, carentis libertate, tunc namque esset necessario, & semper in loco indiuisibili, ut punctus: at quia Angelus est ens liberum, idèo pro libito voluntatis suæ esse poterit in loco diuisibili, & indiuisibili.

7 Cætera vero singularitèr spectant ad Angeli locum habebuntur ordinatè infra.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Angelus sit in loco per transeuntem operationem.

ARTICVLVS I.

Affertur sententia affirmans.

Communis est Thomistarum opinio esse Angelum in loco per operationem: in modo autem explicandi eam varij sunt, vt videbimus artic. seq. ita Caetan. 1. p. q. 5. 2. art. 1. Capreol. in 2. d. 2. q. 2. art. 1. Ferrar. 1. contrag. cap. 68. sequuntur Aegid. in 1. d. 37. p. 2. art. 1. q. 1. Argentinas ibid. atq; Albert. Magn. Picus Mirand. apol. de descensu Christi ad Inferos, pluresque alij.

2 Et probatur Primo, Angelus nullam habet connexionem ad locum, secundum nudam substantiam: ergo est in loco per operationem. Prob. antec. spiritus nullam connexionem habet ad corpus; siquidem locus est corporeus, Angelus incorporeus. Prob. conseq. vel namque erit in loco per substantiam, vel per operationem, cum non sit alius modus: at non per substantiam, ergo per operationem. Secundo, si per essentiam in loco, ergo semper, & necessario erit in loco: Prob. sequ. quando erit, semper erit in loco, etiam si nullatenus operetur. Tertio quidquid est in loco, vel est in eo, ratione quantitatis molaris, vel quantitatis virtutis: Angelus non est primo modo in loco, carens quantitate: ergo secundo per applicationem virtutis: applicatio autem virtutis est operatio. Quarto Angelus modo est in loco maiori, modo minori: id vero non potest provenire ratione essentiae, cum sit inextensibilis, nec possit contrahi, id vero cõpetere potest operationi, quæ potest esse contractior, & extensior. Quinto vt quid sit in loco oportet, vt attingat locum: Angelus non potest attingere. Prob. locus materialis, & quantus non attingitur nisi à locato materiali, & quanto: cum autem Angelus non sit talis, attinget locum, per applicationem virtutis, ea autem

est operatio. Sexto nuda substantia Angelus non est determinatiua loci: operatio autem sic; ergo. Septimo Arist. 1. cœl. cap. 9. t. 100. *Neque illa, quæ illic sunt (extra Cœlum) nata sũt in loco esse loquitur autem de substantijs abstractis &c. ac Damasc. 1. 1. de fid. orthod. cap. 17. In loco esse dicitur, quia intellectuali modo adest, atque vt sua natura consentaneum est, operatur.* Nazianzen. apud Caet. *Angelus est in loco abusu, quatenus operatur in loco.*

ARTICVLVS II.

Statuitur Angelum non esse in loco per operationem, sed per essentiam.

Est nihilominus opposita sententia Angelos non esse præcisè per operationem: sed primo, & formalitèr per præsentiam propriam suæ substantiæ. Dixi, præcisè, quandoquidem nil vetat dicere esse etiã per operationem: vnde duplici modo sit præsens, ratione quidem nudæ substantiæ: & ratione operationis: cum differentia tamen, vt ratio illa sit prima, præcisã, & adæquata; quandoquidè & si nullibi operaretur, tamen verè esset per eam in loco; operatio autem sit ratio à posteriori, & per accidens constituens eum in loco: nec erit ratio præcisã; tum quia sine eam, iam esset per substantiam in loco: tum quoniam posset operari in distans, tunc vero non esset per substantiam in distanti extra spheram loco: ex isto ergo duplici capite poterit pronenire presentia eius in loco: licet Rada videatur id negare de operatione, tanquam frustratoria par. 2. controu. 6. art. 2. concl. 2. verum quæstio agitur ad prædictum sensum, vtrum per essentiam, & per operationem possit esse in loco; non enim id negaretur à Scoto, nec negandum est à Scotistis, nec à Rada: sed sensus est vtrum præcisã, & adæquata ratio constituendi in loco sit nuda essentia.

Non est in loco præcisè per operationem.

Vtrum Angelus sit in loco per operationem. 145

sentia, an vero Angeli operatio.

2 Dicimus ergo Primo adæquata, & fundamentalem rationem essendi in loco esse nudam essentiam: Dixi fundamentalem esse essentiam; siquidem ratio formalis est respectus, siue relatio ad locum ipsiusmet angelicæ essentiæ. est Scoti in 2. d. 2. q. 5. & 6. D. Bonau. Gabr. Arimin. Marsil. plurimq; ex recentioribus, vt Suar. 1. 4. de Angel. c. 4. 5. & 6. Molin. Vasqad 1. par. D. Thom. q. 52. art. 1. & est communis.

Articuli Parisienses.

3 Probat vero Scotus in primis, inquitendo, sententiam oppositam damnatam fuisse ab Vniuersitate Parisiensium Theologorum, vt patet in art. 77. & 204: cui se interuenisse fateatur Henric. quodlib. 2. q. 9. Quod si dixeris, inquit Scot. excommunicatio non transit in aere, vel diœcesim. Respondet idè Scot. *Sifuit articulus condemnatus, sicut articulus hereticus, vbique est condemnatus sicut hereticus; non auctoritate Diœcesani tantum, sed etiam auctoritate Pape extra de heret. cap. ad abolendam.* hæc Scot. Quod si tandem Vasquez dixerit, articulos Parisienses non esse magnæ auctoritatis, vt possint ligare conscientias fidelium, eo magis, quo non fuerint Diœcesani articuli à Pontifice confirmati: respondit ad hanc tacitam, tunc, obiectionem, Scotus, *saltem, inquit, sententia est suspecta, quando in aliqua Vniuersitate solemnitèr est damnata.* Quidquid tamen sit de validitate talis damnationis, vel quod à Pontifice, vt Ferrar. refert, fuerit reuocata: id quidem constat; communem sensum, siue censuram Parisiensem Theologorum nihil aduersum sententiam hanc communem statuisse, sed aduersus oppositam.

4 Probat Secundo statuta conclusio, & est probatio ad hominem ex principio quodam D. Thom. etenim, D. Thom. 1. p. q. 8. art. 7. probat Deum esse vbique per hoc medium: *Mouens, & moti, debent esse simul 7. phys.* at Deus est primum efficiens, primumque mouens, ergo est præses in omnibus rebus per immensitatem. hoc stante quæritur quidnam D. Thom. intelligat concludere; vel namque intendit concludere Deum mouere omnia: vel quod sit per suam essentiam immediatè præ-

sens omnibus: Si Primum, igitur committitur fallacia siue nugationis, siue petitionis principij, id est, ideo Deus operatur vbique, quia operatur vbique: si Secundum, ergo ex operatione vbique concludit tanquam à posteriori præsentiam eius vbique: igitur prius Deus erit præsens per essentiam, quam per operationem: ergo similiter Angelus prius per essentiam, per operationem vero tanquam à posteriori cõcluditur esse præsens.

5 Obseruandũ vero pro Scotistis, quod dum Scotus inquit, *Prius Deus erit naturalitèr præsens, in quantum inmensus, quam in quantum operans:* Non est sensus vt verè sit Deus alicubi præsens siue operatione: vbi namq; Deus est præsens, semper ibi operatur, scilicet conferuando, & fouendo rem, cui est præsens: non enim se habet ad instar creaturæ; quæ sit loco præsens scilicet absque operatione in loco; ratio, quia res dependet omninò à Deo, non sit ab ipsa creatura: loquitur autem Scotus spectando præsentiam ex natura rei; quoniã natura ipsa docet, prius agens debere constitui presentialetèr passo, & inde operari in passum: talis namque est natura ordo: ad quem ordinem aspiciens Scotus dixit, *Prius Deus erit naturalitèr præsens, quam operans:* ceterum loquendo de facto.

6 Capreol. in 2. d. 2. quæst. 1. art. 3. & Caetan. 1. par. q. 8 art. 1. respondent argumentũ procedere ex falsa Scoti imaginatione, scilicet, Deum prius esse præsentèr rebus, & inde operari in eis: quod falsum patet, prius namque Deus creaturam producit in esse, ac inde fit ei præsens. Verum, casu non cogit

Deus est præses semper prius, quod operetur, declar.

Agens autem præses semper prius, operetur.

ac propterea declarationem apposui mentis Scoti, non enim Scotus id negat. vt ostendimus. At quæres, cur ergo sic Scotus arguit, dum non negat prius creaturâ produci, inde vero fieri ei Deum præsentem? Resp. ob duplicem rationem. Prima est, quoniam Scotus loquitur spectando ordinem, & naturam Agentis, vt Agens est, siue spectando ordinem Agentis in cõi, abstracto ab hoc, vel illo agente: & vt sic loquendo, utiq; natura postulat, vt prior (altè natura) sit præsentia essentia, quam operationis: quasi quod non loquatur de facto, etenim iam de facto Deus ob sui immensitatem à nulla re distat, ac propterea semper præsens est: quod si per impossibile non esset immensus, posset operari vbi nõ esset: spectato autem tali ordine nature, ipsa natura docet, Agens prius debere fieri præsens passo, inde operari in eo: Secunda erit, quoniam arguit ad hominem ex concessis à D. Thom. si namque ostendit immensitatem, seu præsentiam Dei ex operatione, vt vera operatio est, prout contradistincta ab immensitate, & præsentia, vtrique prior erit præsentia, quam operatio, quia ordo nature id postulat: alias daretur petitio principij in probatione D. Thom. probando operationem per operationem, non autem vbiuitatem à posteriori per operationem.

7 Confirmatur, Deus est in rebus omnibus nedum per potentiam, operando, verum & per essentiam: isti autem duo modi non sunt prorsus idè, sed distincti ex natura rei: si autem ratio formalis essendi per essentiam, est ratio essendi per operationem, siue per potentiam, frustra multiplicarentur, sed essent non duo modi, sed vnus, qualiscunque sit distinctio illa inter eos, siue ex natura rei, siue rationis. Dici posset non sequi, esse omnino vnum, siquidè modus essendi per potentiam est mediū ad inferendum Deum præsentem per essentiam: nec insuper sunt formalitèr vnum, cum alter se habeat vt medium, & ratio faciendi præsentem, alterum vt subiectum præsens: sed contra, etenim doctrina hæc nõ est specialis, sed communis: siquidem omnes aiunt, etiam Scotista, prius Deum operari creando

mundum, inde vero media operatione esse præsentem mundo: at Thomista, Capr. Caetan. cateriq; aiunt operationem esse rationem formalem essendi præsentem: itaut non sit substantia, spiritualis, siue creata, siue increata, præsens vilo modo per essentiam loco, sed per operationem: ergo non erit immensitas, seu Dei essentia ratio collocandi præsentem in loco: ergo nec erit per essentiam formalitèr præsens loco. & quidem aliud est dicere operationem esse medium, aliud est esse rationem formalem præsentia essentia: loquendo de primo, concedit etiam Scotus operationem esse medium, licet posteriori sticum demonstrandi præsentiam locos: at Caetanus nedum vtitur operatione pro medio demonstrandi, sed etiam pro ratione formali collocandi Deum præsentem loco.

8 Item prædicatio hæc, Deus est præsens loco formalitèr per essentiam negatur ab eis: ergo verum erit dicere, Deum non esse per essentiam immensitatem, præsentem omni loco: ergo dabitur sine Deo aliquis locus. Anteced. patet: aiunt enim rationem formalem esse operationem, & potentiam. Insuper concluditur, Deum nullibi esse. Prob. essentia eius non est per se, & formalitèr præsens, sed sola operatio est præsens: assumptum patet, dum negat præsentiam esse per essentiam, tanquã per rationem formalem, ergo licebit inferre essentiam non esse præsentem formalitèr: igitur sola Dei operatio erit rebus præsens, & non essentia.

9 Insuper, dum aiunt per operationem fieri essentiam præsentem, sensus esse poterit, vel quod operatio in loco trahat Deum ad locum, vt sit ita quasi per operationem tractus in ipso loco: vel quod operatio sit ratio, non vt ita dicam, materialis, seu fundamentalis, sed formalis, qua formalitèr dicitur constitui in loco: primus sensus à nemine admittitur, eo magis, quo non mouetur à creatura Deus, vt sit per immensitatem suæ essentia in loco: igitur Secundus sensus erit speculadus: is vero duplicem facere poterit prædicationem, vnam causalem, & alteram formalem: Prima erit dicendo, Deus est per operationem præses, causalitèr, itaut operatio

ratio sit causa eius præsentia ad locum: quidquid sit de nomine cause, sufficit vt titulo rationis, sine qua non: & hoc modo sub hoc titulo verum erit Deum esse præsentem rebus: quia si mundum non creasset, iam non fuisset præsens mundo: ante namque creationem nõ erat præsens mundo: vt sic igitur non erit nouus modus, sed concedendum, erit esse sic præsentem rebus, veraque erit prædicatio talis: Secunda vero talis erit, Deus est præsens formalitèr per operationem, eritq; prædicatio formalis: at inde sequitur hoc inconueniens, vt Deus non sit præsens vt existens, & vt habens esse, sed vt operans: sequitur hoc, dum operatio erit ratio formalis: nec oportet id negare, etenim iam operatio non erit medium, ex eorum sententia, non enim disliceret à nobis: & concedendo esse medium essendi præsentem, concederet inde esse vere præsentem per essentiam: at negando esse medium, dum aiunt esse rationem formalem, consequenter coguntur dicere non essentiam Dei esse formalitèr præsentem, sed solam operationem esse præsentem formalitèr: sequitur non per essentiam esset præsens Deus, sed solum per operationem.

10 Ait Caet. esse Deum immediatè in rebus immediatione suppositi, ac vt sic, esse in rebus per essentiam, quia nõ mediare alio supposito operatur creando: & esse etiã immediatione virtutis: quatenus est præses immediatè per potentiam. Quidquid tamen sit, sèper inde sequitur non verè collocari Deum præsentem in loco immediatè per essentiam, seu formalitèr, siue fundamentalitèr, immo realitèr, per essentiam quãuis namque à se, & per se ipsum operetur: nihilominus non negat non esse præsentem per essentiam, siue cogitur negare esse præsentem Dei essentiam, statuendo solummodo operationem esse præsentem, non autem essentiam.

11 Probatur Tertio principale intentum, Est minus necessarium, quantum est de se vt Deus sit præses loco, vbi operatur: quã vt sit præsens Angelus passo, circa quod agit: at hoc nõ obstat, Deus est verè per essentiam præsens, nedum per operationem, vt tum ex discurribus factis patet, tum

tom. I. disput. de immensitate Dei: ergo magis id concluditur de Angelo, vt sit etiam ipse per essentiam præsens. Probatur antecedens. Deus enim est potentia, virtutisq; illimitata, & infinita: ac consequenter potest agere in quacunque distantia: adeoque est verum, quod si per impossibile Deus non esset vbiq; per essentiam, posset nihilominus ratione virtutis infinitæ agere ibi, vbi, per impossibile non esset: modo autè ratione immensitatis est vbiq; & vbiq; operatur: etiam per essentiam præsens: quod si minus necessè est virtutem infinitam adesse per substantiam, præsentem vbi operatur, & nihilominus est per essentiam vbiq; operatur: ergo multo magis id asserendum de Angelo, cum sit virtutis limitata, & finita, ratione cuius non poterit operari in quacunque distantia, sed quandoque exigit, vt immediatè vnatur præsens per essentiam passo, in quo operatur: sicut immediatè adest præsens Cælo, quod ab ipso mouetur. Confirmatur, potest namque Angelus à superiori virtute impediri ne agat in distans: impeditur quoque à maxima distantia corporis: siue passi existens extra spherã suæ actiuitatis: vt igitur tale impedimentum vincat, necesse est propinquari passo: id verò conueniens, & expeditius fortasse fiet applicando præsentiam substantia suæ ad passum.

12 Quarto quandoquæ Angelus operatur in loco, aut illa operatio facta in loco, & circa locum, promanat immediatè ab essentia Angeli, aut mediatè: si Primum, ergo erit per essentiam verè, & ante operationem in loco: si Secundum, quæro de illo medio, vtrum sit immediatum substantia Angeli: an non: si Primum, habetur intentum: si Secundum, quæro insuper vt prius, & ita dabimus processum in infinitum.

13 Quinto, prius est Agens esse alicubi, quam operari ibi: ergo præcedit præsentia essentia ad operationem. Antecedens est Arist. oportet Agens, & passum esse simul: Dices, mentem Aristotelis esse, vt sint simul per operationem, loquendo de spiritibus: de corporibus vero, vt sint simul per contactum, & per essentiam. At contra id de spiritibus, si Aristoteles loqueretur de

Prius est esse alicubi, quã ibi operari.

Minus necesse vt Deus sit præsens vbi operatur, quam Angelus.

simultate operationis committeretur negatio in eius verbis, namque idem esset, ac dicere, agens, & passum oportet esse simul, ac agens, & passum oportet agere, & pati: vt ergo hæc vitemus, aliunde erit spectanda mens: philosophi, vt simultatem præsentia litatis essentialium expostuler prius, inde, operationis. Confirmatur, posuit enim Intelligentiam in Cælo, & in particulari parte Cæli insidentem, ad hoc, vt inde moueat Cælum. Item potest etiam Spiritus agere in distans, quomodo autem operatio recepta in passio erit simul cū agente eam producente? ergo erunt aliunde simul.

4. Responso est Thomistarū axioma esse verum de eo agente, quod est verè, & physicè in loco, vt est agens corporeum; Angelus vero est abusiue in loco, & improprie: quapropter ratio essendi in loco erit operatio, non essentia. Instantia est iam relata de Deo, qui non prius est præsens rebus, quam producat eas: post vero operationem productionis ipsarum fit præsens eis.

5. Verum responso est nulla; & quidam lata est differentia inter Angelum, & Deum; etenim mundus pendet à Deo, non pendet ab Angelo, nisi pro quanto Angelus assumitur à Deo ad mouendos Cælos, aliq; præstantia ex Dei ordinatione, pro conseruatione ipsius mundi: sicut vero Deus condidit mundum, creando eum immediate à seipso, ita potest absq; ministerio Angelorum conseruare mundum: immo post diem iudicij cessabit ministerium, & motus Angelorum in Cælis, cessante eorumdè Cælorū in fluxu in mundū.

Cum ergo mundus pendeat à Deo, nō potest habere esse sine operatione Dei in mundum: ergo exigit præsentiam Dei in seipso: talis autem relatio præsentia litatis consurgit post operationē creationis mundi: estque realis ex parte mundi, rationis ex parte Dei: Cum vero Angelus non produxerit mundū, non est opus, vt prius operatus fuerit in mundo, & inde fuerit factus præsens mundo: igitur prior erit eius præsentia: ad mundum; quam operatio in mundo.

6. Sexto, ex data opinione sequitur

posse Angelum aliquando in nullo loco esse, ad libitum ius voluntatis: probatur, descēdat Angelus de Cælo Em-pyreo ad terram: & nil operetur v.g. in locis intermedijs reliquorum Cælorū: tunc quidem esset in rerum natura, sed nullibi esset. prob. non esset in Empyreo, ex data hypothesi, quod inde discederet: nō esset tunc in terra, cum nondum eo perueniret: nec esset in Cælis medijs, cum nihil operaretur, ergo esset, & nullibi esset.

17. Septimo, Aqua est in vase circūscriptiue per suam quantitatem: abstrahatur autem, per Dei potentiam talis quantitas ab aqua, quæro: vel esset in vase, vel non: non dicendum secundū, vbi enim esset? assigna locum si potes: & si assignaueris, cur porius hunc, quā illum? igitur erit in eo vase: at non nisi definitiue, abstracta quantitate: & solum per præsentiam nihil operando in vase. Dices, ibi frigidificare, sicque media frigidificatione fore in vase: sed contra, abstrahatur simul cum quantitate, frigus, & omnis qualitas, non vtique operabitur, ergo erit absque operatione. Nec dicendum aquam fore destruendam, destructa quantitate, quoniam potest Deus substantiam conseruare sine quantitate, & qualitate, sicut è conuerso in Sacramento Altaris accidentia conseruat sine substantia: ergo erit in vase in quo erat. Confirmatur, cesset miraculū destructionis quantitatis, & qualitatis aquæ, & continuo prodibunt qualitates, & quantitas applicanda subiecto aquæ, non quidem extra illud vas, sed in eodem vase: igitur iam aqua remanserat in vase.

18. Ad Sextum, & Septimū respondeat Caet. & reliqui, tunc Angelum, & aquam nullibi esse: cessante operatione &c. verum ridicula hæc apparent, sicut & sunt. & quidem omne quod est, alicubi est: axioma hoc adeo verū est, vt negari non possit: etenim Deus ipse est, & quidem in mundo est. Corpora iam sunt, & in mundo sunt: ergo & spiritus eo quod est, alicubi est. Confirmatur, non est destructus Angelus, destructa, siue cessante eius operatione: sicut nec destructa est aqua, stante illo miraculo ex hypothesi, dum ergo remanent in suo esse, alicubi sunt. Vel confu-

Aqua; abstracta quantitate, & operatione vbi nam foret?

confingas esse extra Cælum in spatijs illis imaginarijs: at quis cogit nos ad hæc fugere? quæro autem quis eo duxit hæc? dixeris, Angelum transferre eo se ipsum de aqua quæro quis nam eo transiit eam? vtrum Angelus? vtrum quis alter: vtrum ex seipso? de primo, & secundo gratis dicitur, quod verò imperio Dei, eo translata fuerit, id non constat; ita enim posset eam. Deus cōseruare in spacio vero, & reali mundi, ac in spatio fictitio extra mundum, immo sat melius: de tertio etiam iam constat aquam non habere virtutem talem, eam transferendi: ergo inania hæc sunt.

19. Octauo id, quod est Angelo ratio existendi in loco, debet collocari in Angelo formaliter: sed operatio transiens non est formaliter in Angelo; ergo non est per operationem in loco. Maior patet, quia denominatio debet fieri à forma denominante: ergo forma debet insidere formaliter subiecto denominabili; non enim paries dicitur albus per albedinem repertam in forte, sed per eam, quæ subieciatur in pariete: & minor patet, siquidem actio transiens recipitur in passio, transit inde agente ad passum, vt motus transit de mouente, & recipitur in subiecto moto.

20. Confirmatur Ratio existendi in loco, vel est operatio immanēs, vel transiens, nullum istorum: non prima, quia non minus abstrahit à loco operatio immanens, quā substantia Angeli: & conceditur etiam ab eis: non secundum, quoniam talis transiens non est in Angelo, ergo nec denominabit Angelum: Aiant currere de eo, quod est physicè, & verè, non autem impro-prie, & abusiue in loco vt Angelus: Sed contra, prædicta propositio est vniuersaliter vera in omnibus, quod denominatio formalis debet fieri à forma existente in subiecto: hoc enim est principium necessarium, & verissimū, quoniam pacto poterit subiectum denominari à forma existēte in alio? nec namque sortes ambulat per motum receptum in Cælo, sed in seipso: quorum igitur Angelus erit in loco per motum non iam receptum in Angelo mouente, sed in corpore moto?

21. Nono sequitur, Angelum esse primo, ac simul in toto Cælo: probatur: iam Angelus mouet Cælum: at motus recipitur in toto Cælo, ergo Angelus non est in determinata parte Cæli, sed simul præsentia liter, nedum esse actuè, & virtualiter, in toto Cælo: Confirmatur: ibi est Angelus vbi primo operatur: at operatur in toto Cælo: ergo est simul in toto Cælo: Item Cælum est proportionatū virtuti motrici Angeli, adeo quod si adderetur vna Stella, moueret cum pena, & dolore, inquit Arist. 2. cæl. 8. & com. 7. ergo simul in toto Cælo, vt potè proportionato ei.

22. Dices, primo mouere partem vnā, & ibi esse: indeq; ad motum illius, moueri aliam, & aliam &c. quasi impellendo, vel trahendo: contra, etenim in Cælo nulla pars est magis Oriens, quā Occidens: quidquid dixerit Philosophus, cæl. 1. 7. de Rustico illo, quæ imaginabatur habere caput, & pedes in polis: brachiū vero dextrū, & sinistrum extensa ad Orientem, & Occidentem: quo relicto, nullus punctus erit, inquit Scotus magis Oriens, quā Occidēs, sed quilibet erit Oriens successiue. Item nullus est magis capax motus, quā alter: proindeq; non dari in Cælo ex natura rei dextrum, & sinistrum: vnde fit, vt non habeatur pars, in qua videatur, (nempe ex natura rei) potius primo collocandus, quā in altera. Confirmatur, quia si esset in aliqua parte, tanquam quiescens per se, motus tamen per accidens, veluti nauis in nauis: qui in vna parte quiescit, ceterum mouetur: & circumferatur ad motum nauis: id autē putatur inconueniens.

23. Respondet Capreol. assignari partem vnā, potius, quā alteram, quæ sit capax motus in ipso Cælo, exemplo animalis, in quo motus incipit ex parte cordis, vel dextere, Verum vnde assignabitur in Cælo talis pars, cum Cælum sit simile: quod si Stellam, ac Planetam contemplatus fueris. Dices fortasse, quod ibi insidebit Angelus, veluti in parte Cæli nobiliori, at vnde elicis hoc? vel si ceteræ Cæli partes sunt eiusdem rationis, quare potius vna erit principium motus, quā altera?

Motus animalis quare potius incipit ab vna parte, quā altera.

altera? Ratio namque quare in animali hoc contingat, est quia corpus est dissimulare, variisq; vtens organis dissimilabilibus, quorum alteri cum sit nobilior, merito ex inde p̄berit incipere motus, vt cor. &c. at hæc diuersitas nõ est in Cælo.

Oriens, & Occidens an semper idẽ in Cælo.

24. Occasione hac tamen dicendũ, quod spectato Cælo, vt sic nullus est punctus magis Oriens, quam Occidens, vt deducit Scotus; quia, v̄ro, adest de facto Oriens, & Occidens, ideo aliudẽ est, id indagandum: id autem primo colligitur ex diuersitate spheræ; siquidem, vt loquimur, de sphaera recta: vel obliqua: loquendo de prima, semper Oriens cadit in eundẽ punctum: semperq; Occidens super eodẽ puncto: ita quoque Septentrio, & Meridies; ratio, quia non variatur sphaera, ergo nec variantur Orientis, Occidentis, Meridies, atq; Septentrionis puncti. eo maxime, quoniam sphaera hæc est sub Aequatore. loquendo de obliqua, non semper idẽ punctus est Oriens, aut Occidens, sed modo vnus, modo alter: id autem contingit ex obliquitate spheræ: & experientia constat nobis in cõsentibus sphaeram obliquã, variari orientum, & occasum Solis, modo citius, modo tardius nobis oriendo: modo longius, ac distantius: modo vicinius, modo v̄le magis ad Zenith nostrũ appropinquante modo minus, & a nobis recedendo: hæc discrimina parit sphaera recta, & obliqua: parte quoque hæc diuersitas in Cælo, vt eundẽ ad punctum Orientis, & Occidentis, & si hæc non sint in Cælo ex natura rei: nihilominus insurgit primo ex diuersitate spheræ, vt ibi dicitur: Secundo statendum est in sphaera recta sepe eundẽ esse Orientem, eundẽ Occidentem, vt est dictum: Oriens v̄ro ibi erit, vbi Sol ingreditur primum punctum Arietis; si idẽ namque habetur punctus Oriens: vbi autem ex opposito attingit eundẽ punctum appositũ punctum Librae: ibi habetur Occidens: vbi contingit primum punctum Cancrũ, ibi habetur Meridies: & vbi ex opposito attingit oppositũ punctum Capricorni, ibi habebitur Septentrio: vnde ex quatuor punctis, seu signis Cardinalibus, vt aiunt, colligitur in sphaera recta, diuersitas

Sphaera recta: obliqua

ista: in sphaera autẽ obliqua non sic, ac propterea in obliqua non sunt stabiles isti puncti, prout in sphaera recta. Id quoque prouenit ex intelligentia motrice, aiunt alij. at licet verum sit hoc; nihilominus ratio prædicta de rectitudine, & obliquitate spheræ erit magis à priori; Deus enim collocauit Intelligentiam in particulari, & determinata parte Cæli; (quæ est etiam sententia Aristotelis) ea autem est signum Arietis: vnde cũ hinc incipiat motus, hinc incipit Intelligentia mouere: eo magis, quod accedente Sole ad primum punctum Arietis, de subterra, quasi ex Orcho adueniens, nouam mundo infundit virtutem, & vitam, dum & terra virescit, & animantia nouam sanguinis excitationem sentiunt; nouaq; similitudine vitam accipiunt.

25. Quidquid tamen sit de his, id ex principali discursu sequitur, vt Angelus sit simul in toto Cælo moto: ratio namque prædicta est actio transiens: at actio motus recipitur in toto Cælo, ergo erit simul in toto Cælo, vt est discursum.

26. Caetanus vniuersus respondet, esse in loco per applicationem virtutis: id v̄ro ait, vt inconuenientia euitetur, de actione transeunte. Sed contra arguitur querendo; aut namque applicatio hæc est actus primus, aut secundus: si primus, ergo est per essentiam in loco; actus enim primus est ipsa essentia: si secundus, quæro, aut actus immanens, aut transiens; non secundum, vt negat, & est probatum: nec immanens, vt etiam ipse cum suis concedit: ergo erit per essentiam. Item applicatio ad locum non est ratio essendi in loco, sed conditio sine qua non: sicut applicatio ignis ad lignum non est ratio comburendi, sed conditio sine qua non.

Virtutis applicatio qd na ex Caet.

27. Ait esse per applicationem suam voluntatis: at contra; actus voluntatis vel apponit actum transeuntem extra; vel nihil: non primum, vt concedit: quod si nihil ponit, & est vere in loco; ergo per nihil extra essentiam suam erit in loco. Item si per imperium voluntatis solummodo esset in loco, esset simul, & non esset in loco: esset per imperium: non esset, quia nihil

nil poneret in loco: ergo frustra talis voluntas ad esse in loco. Insuper posset velle, esse simul in omnibus locis, & ita esset vbique. Prob. seq. nil impediret; etenim voluntas libera est ad volendum: at esset talis voluntas prorsus inefficax, quia voluntas de se sola non sufficit, nisi fiat applicatio ad locum: eo magis, quo potentia dabitur exequutiva.

28. Rursus, Angelus existens in hac aula operando transeuntem in ea, poterit ab actione desistere: tunc vero vtrũ Angelus remanebit in aula, aut recedet: non recedet, dato casu, quod solummodo cesset ab operatione, non à presentia: ergo remanebit, ait, nullibi tunc fore: at quæso quonã modo hoc intelligibile est, vt aliquid sit in rerum natura, & non sit præsens alicui loco: vel namque remanebit intra sphaeram huius Orbis, vel recessit ad extra Cæli ad spacia illa imaginaria, vt fuit deductum: sed quis nos certificat de hoc? vnde sat constat, hæc, & similia esse efugia, & prorsus inconuenientia, vt sit, & non sit in loco.

29. Inquit, Scotus solummodo estimare inconueniens id esse de Spiritibus qui quidem possunt in natura esse, & sine omni loco, ait enim Aristot. 1. Cæl. t. 100. Entia illa beata non esse in loco existere. Verum sensus Aristotelis est loqui de esse in loco circumscriptiue; corpora namque sic sunt in loco: non tamen negat esse vere in loco, & definitiue, vidimus enim appouisse Intelligentias in Cælo, immo in determinato parte Cæli, vt moueant Cælum, quomodo ergo negauit esse in loco?

Angeli in Empyreo an quid operentur.

30. Decimo arguitur, Angeli sunt in Cælo Empyreo, at ibi nil operantur: ergo non actione transeunte sunt in loco. Respondet Capreol. esse ibi ratione ornatus, ornando Cælos, sicut & Demones in Inferno ornando Inferos: At quæro qualisnam sit ornatus iste? vel sit per actionem transeuntem immittẽdo qualitatem in Empyreum; vel nihil: non primum, quia id nec vltus concedit, nec fieri rationabile est: quidnam esset illud, dum nihil influunt in Empyreum: si nihil, ergo talis ornatus nihil est. Item talis ornatus sup-

ponit presentiam nudæ essentia; & ad talem presentiam nihil addit, sed solam denominationem extrinsecam. Ait esse esse ratione prædicta. at quæro quid producat ista presentia in Empyreo? si aliquid, assigna illud si potes: si nihil, ergo non erit ratio essendi in loco, sed erit solummodo prædicta talis vnio, Nõ per operationem, & applicatio propria essentia; ad Empyreum. Rursus ad quid præstet Angelus Empyreo? vtrum ad conferuandum, ad mouendum, aut influendum? at hæc non possunt ritè excogitari, vt dicemus.

Quid ex Capreol.

Quid ex Baanes.

31. Vnde responder Baanes esse in Empyreo ad influendum in Empyreũ: siue ad temperandam influentiã Empyreũ in hæc inferiora. At hæc absque fundamento dicuntur. & quidem influxus Intelligentiarum in Cælos fit mediante motu, quem imprimunt Cælis: at Empyreum non mouetur, non ergo influunt in illud. Rursus Empyreum adeo fuit à Deo completum, & perfectè conditum, vt ministerio minimè egeat angelico, vel ad id conferuandũ, vel fouendum, vel quidquam illi imprimendum: ceteri namque Cæli, Angelorum subsunt ministerio quoad motum ex Dei decreto: Empyreum vero Angelorum subesse ministerio motus, nemo docet. Item Cæli non recipiunt peregrinas impressiones: quorsũ igitur recipiet qualitatem aliquam ab Angelo Empyreum? quin potius soli influentiã, seu manutentiã Dei est subiectum Empyreum: eoque magis decẽs erat, quo sedes est Beatorum, vt à solo conferuetur Deo, nihil prorsus Angelis in illud influentibus: tantoq; ampliũ, quo est sedes Dei.

Empyreum an moueatur.

Angeli an aliquid influant.

32. Ferrariensis, & Caetanus respondent habere in id Angelos influentiã quandam; sed nobis omnino occultã: & per eam esse præsentem Cælo. Responsio hæc est refugium miserorum: recurrere enim ad rationẽ occultam, est subterfugere argumentationem. sic namque patere poterit aditus ad plura ex nostro capite, etiam deliria fingenda, indeq; ea esse vera, at rationem rei esse occultam: quod si Ferrariensis, & Caetanus rationem hanc non norunt, vt quid cæteris suadere eam conantur vt veram, dum aliudẽ oculatis planè appa-

Quid influat ex Ferrar.

Recurrere ad rationẽ occultã est refugium miserorum.

152 Disputat. V. Quæst. IV.

apparet esse subterfugium: loquimur autem in naturalibus, etenim de supernaturalibus habere fidem est actus virtutis: licet vero non omnium naturalium sciantur cause, nihilominus sententiæ, maiori autoritate, & fundamentum munita, in hærendum.

33 Caetanus tandem alium modum excogitat dicens, Angelos esse in Empyreo tanquam in beatitudine. At quæro, modus ille vel est actio transiens in Empyreum, vel immanens: non primum, sed secundum; quia beatitudo est actio immanens, ut potest intelligendi, amandi, & fruendi obiecto beatifico: per immanentem vero non collocant Angelum in loco. Item Angeli ab initio non fuerunt creati Beati, sed beatitudinē inde post mortulas adepti sunt: tunc autem quæro ubi erant Angeli? & quidē ex communi opinione creati fuerunt in Empyreo, ut sup. disp. 1. q. 3. visum fuit. Demū potuisset Deus longo temporis decursu, ac longiori, conservari eos in Empyreo sine beatitudine prolongando amplius, & longius statum via. Confirmatur, quia posset ex nunc alios ibi creare, & facere, ut Civitatem illam incolant sine beatitudine, nulla namque potentiam Dei implicanciam, licet aliunde implicet, cum illa sit Civitas Beatorum; at virtus, & omnipotentia Dei non est alligata.

34 Demum arguitur, Christus descendit ad Inferos: at non experiebatur adhuc, nisi motum illum descensus localis, quousque eo aduenerit: non semper autem habuisse videtur ibi actionem transuentem. Respondet Ferrar. fuisse ibi per operationem miraculorum. At quæro numquid toto illo tempore egit miracula? numquid omni momento, & semper? igitur perpetratis iam miraculis, quoniam modo ibi aderat, cessante actione transeunte miraculorum?

35 Dæmones sunt in Inferno, animæ quoque damnatorum ibi: & animæ purgantium in Purgatorio: at quænam experitur actionem transeuntē. Respondet Ferrar. Dæmones experiri ibi actionem transeuntē, tanquam instrumentum Dei. At quæro numquid omnes Dæmones assumuntur ad actiones istas summandas? cum enim sint tot, & tot, fortasse non omnes oc-

cupabuntur in torquendis animabus damnatis: quo fit ut Dæmones alij non sint ibi per actionem hanc transeuntē. Item ignis non agit in spiritum physicè materialitè, sed moralitè ut instrumentum Dei: quæ ergo ratione poterunt actionem materiale[m] producere in animabus damnatis, cum illæ sint spiritus? Insuper, prius ceperunt esse in Inferno Dæmones, quam animæ hominum: etenim prius cecidit Lucifer cum Asseclis, inde decursu temporis animæ hominum: at in illo priori quam quæso actionem transeuntē experiebantur illi tortores, & circa quos? animæ enim damnatorum tunc non aderant. Et si pauci, (saltem pro tunc initio sufficētes fuissent ad torquendum) cur omnes implicatos, & detentos, ais, in tortura damnatorum pro tunc animarum paucarum, penes mundi initium?

36 Hinc alij respondent Dæmones, & animas esse ibi, licet non per actionem, saltem per passionē, patiendo &c. utique patiuntur ibi Dæmones, & anima, ut de fide est: At passionem esse præcisam, & adæquatam rationem essendi in loco, id aliunde constat non esse verum: & quidē animæ antiquorum Patrum iam purgata, quando erat in sinu Abraham, nihil patiebantur: & nihilominus scriptura ait: has verè fuisse ibi tanquam in loco: sicut & Angeli, siue in Cælo, siue in aere, siue in corporibus obsessorum, siue in Inferis, tanquam in vero loco, ergo concluditur nec actionem, nec passionem, sed propriam, nudamque, essentiam esse rationem constituendi fundamentalitè in loco.

37 Ex dictis, improbabilis redditur sententia dicentium, addendum esse Angelo modum aliquem superadditū, quo mediante sit in loco, & quo fiat præsens, & distans à loco, ut Vasq. disput. 188. cap. vlt. qui modus pendeat à voluntate ipsiusmet Angeli. Fundamentum cuius sententiæ esse poterunt, tum ut transeat de loco ad locum; tum ut fiat in maiori, vel minori loco: Verum querendum est quidam intelligatur per modum istum superadditum, vtrum aliqua entitas absoluta, an respectiva, de prima non constat, nec eam assignant,

gant, igitur est quid imaginarium: de secunda vero nulla controverfia: ea, autem est unio, & relatio, quam concedimus, præscialitatis spiritus ad corpus. Alensis ait, esse per proprietatem; diuini inditam Angelo à Deo: at de hoc infra.

38 Modus tamen verus essendi in loco, poterit sic explicari, loquendo de entitate absoluta: alter enim erit remotus, alter proximus, vnde duplex erit modus essendi, & quidem loquendo de remoto, & primario, id erit essentia spiritus: dato namque, quod res sit in natura extra causas suas, istam erit in loco, supposito quod Deus creavit illam intra Orbem & id commune est tum viventibus, tum vita expertibus tum spiritibus, tum corporibus. Loquendo de secundo, id erit ipsa voluntas Angeli, qua mediare seipsum applicat loco: & ab hoc ad aliam transit locum: & der quam sit in maiori, vel minori loco: Alia autem sunt lamenta absoluta non videntur esse excogitanda sine fictione. Et per hæc optimè saluatur, cur potius in hoc, quàm in alio: vel maiori, aut minori sit loco: id namque pender ab Angeli voluntate liberè eligente maiorem, minorem hunc, vel illum locum: licet ratio simpliciter essendi in loco, sit eius substantia: sicut enim non videntur per essentiam sunt in loco ita & Angelus, non enim est inferioris conditionis eis: at ipsa non sūt per modum superadditum ad esse in loco.

39 Alensè vero interpretatur Suarez, ut per qualitatem, siue proprietatem, intelligat extrinsecum Dei imperium, quo mediante fiat præsens alicui loco, ita l. 4. de Ang. c. 2. nu. 10. seu, ne exeat Empyreū, nisi ex nua ipsiusmet Dei, licet possint naturali virtute inde exire. Vide sup. q. 2. huius disp.

ARTICVLVS III.

Occurritur argumentis Articuli Primi.

Connexio Angeli ad locum, qualisnam.

AD Primum dicimus, Angelum ad locum, nullam quidē esse connexionem entitativam, cum sit alterius rationis, ut potest ille spiritualis, hic corporalis: esse tamen connexionem con-

tinentialem, seu localem, qua mediante continetur, de finitur, & determinatur in loco: hæc vero conseruatur applicatione suæ essentia ad locum.

2 Ad secundum, Angelus non dependet in fieri, & conseruari à loco: quapropter poterit esse, saltè per Dei potentiam, ut supra diximus absque, omni loco: dum vero est in loco, liberè applicat se ad locum; est enim agēs liberum, potens ad libitum huic, vel alteri se applicare loco.

3 Ad Tertium non est in loco per quantitatem molarem, sed virtutis: Cum ais applicationem virtutis esse operationem, verum est loquendo de applicatione in actu secundo: at in actu primo abstrahit ab operatione, dicitque nudam essentiam, cum virtute applicatiua in actu primo. Dices applicatio ista est actus secundus. Resp non est actus secundus, qui sit operatio, sed est actus secundus qui est ipsius essentia ad locum unio: unio autem est quid secundum, ut sic dicam, quia essentia est prior.

4 Ad Quartum id prouenit non ex parte essentia, ut probat argum. sed ex parte voluntatis angelicæ, cui libitū est applicare se modo ad locum maiorem, modo ad minorem.

5 Ad Quintum, verè per essentiam nudam potest attingere locum materiale, licet sit spiritualis, anima enim rationalis, & spiritualis verè attingit corpus, quod informat, attingentia per veram ipsius unionem.

6 Ad sextum, propositio hæc, Nuda substantia Angeli non est determinatiua loci, habere potest multiplicem sensum: primo ita ut nullatenus de se immediate absque operatione possit esse in loco: & hic sensus est falsus, ut constitit. Secundus, quatenus non magis de se possit esse in vno, quam in altero loco: & hoc verum, quia iam diximus est in potentia neutra ad locum: Tertio, ut non sit de se, magis in maiori, quam in minori loco, (loquendo intra propriam spheram) & hoc quoque verum, quia potest à voluntate Angeli applicari in maiori, & minori loco intra eandem. his sensibus est propositio vera, & falsa in sensu primo, cum nuda substantia sufficiat ad fundandam rationem essendi in loco.

Applicatio an sit operatio.

Spiritus vere per essentiam attingit corpus.

Quid ex Casu.

Nō per beatitudinem.

Christus ad Inferos descendens, quo modo ibi ex Ferrar.

Quomodo in Inferno Dæmones ex Ferrar.

Nō omnes, nec semper actionem torquendo.

Quid ex alijs.

Patres in limbo non per passionem.

Nō per modum superadditum à Vasq. quio.

7 Ad Aristot. loquitur de esse in loco circumscriptiue, quod substantijs abstractis, seu Angelis nullatenus conuenit, sunt autem ut dictum, definitiue. Quod confirmatur ex eodem Philoſ. qui ibi em cap. 3. t. 22. ait, *Vniuersi, qui Deos esse putant, tam Græci, quam Barbari, ipsum supremum locum Dijs tribuunt, & 4. phyl. c. 1. t. 1. Omnes ea, quæ sũt, alibi esse existimant: quod vero non est, nusquam est. atq; Cic. l. 1. Tusc. Si apud Inferos nã sunt miseri, nec sunt idem apud Inferos ulli: ubi sunt ergo ij, quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? si sunt, nusquam esse non possunt.*

Patrum sensus de Angelo in loco.

8 Ad Damasc. iam declarat seipsum, ait enim, *ubi adest, & operatur.* ex quo prius collocat Angelum per essentiam in loco, & inde ait, ipsum operari in loco. nusquam enim id negat. Vel Secundo dicendum negare, esse in loco ad sensum prædictum, circumscriptiue, ut sic enim, esse in loco modo intellectuali, opponitur modo essendi in loco circumscriptiue, non modo essendi per nudam substantiam absque operatione transeunte, & extranea, de quo sup quæst. 1.

9 De Nazianzeno, male citatur à Caiet. non enim ait esse in loco per solam operationem, immo per substantiam: dum vero docet esse abusuè in loco, loquitur negando modum essendi ad instar corporis circumscriptiue: ita de Nissenno, Patribusque cæteris, ut 1. quæst. diximus.

Angelos fore extra locum, an melius foret.

10 Posset deniq; quæri, nonne melius foret, abstrahere essentiam nudam Angeli ab omni prorsus loco, quã statueri in loco? Videtur autem ita fore; ratio, quoniam non indiget loco ad essendum simpliciter, etenim spiritualis substantia non pendet à loco, nec quoad fieri, nec quoad conseruari; siquidẽ conditiones, & naturales proprietates loci competunt solis corporibus, ob quod aliqua, potius in loco vno producuntur, conseruantur, alterantur, & pereunt, quam in altero, ut patet, *Nec enim omnis fert omnia Tellus.* proptereaque merito talia exigunt locum, ac necessario exposulant: Cum vero locus non influat in Angelum, posset, iure separari sua nuda essentia ab omni loco. Dices, postulare quidem locum,

quoniam sunt intra sphaeram localem Mundi: At ratio hæc eludi potest, etenim Deus est intra Mundum, tamen nec circumscribitur, ut corpora: nec definitur loco Orbis huius, ut Angelus. Rursus posset per Dei potentiam, auferri, seu impediri circumscriptio, & definitio loci à corpore, & ab Angelo. Occurres, exposulare locum ratione operationis, & ministerij, quæ cū exhibenda sint in Orbe hoc locali; ita & ipse erit in loco: Verum dicis, ac incidis hinc, in sententiam Thomistarum, ponendo, ratione operationis in loco. Augetur petitio, dum namque Angelus est substantia cunctis creatis nobilior, merito independentè collocaanda venire per substantiam à loco: Deus namque, ante Mundi productonem, erat in semetipso, absque omni loco: nunc vero & si sit vbique locorum, nõ tamen indiget loco, nec dependet à loco: loci autem indigentia stat à parte nostrum, sicut & repletio, siue contingatio partium vniuersi, ne detur vacuum, ad hoc, ut superiorum corporum influxus recipi valeant, virtusque eorum protendi vsque ad nos.

11 Hæc licet ita se habeant, ut de possibili fieri possint, quæ non implicat contradictionem, nihilominus nõ propterea cessabit principale in entium, ut non repugnet esse in loco per essentiam nudè absque operatione: Operationes namque, & huius generis, extrinseca sunt ad Angeli locationem, quibus semotis, nil minus esse posset localiter per essentiam. Ad illud autẽ de Deo ante Mundum, sicut ipse in Mundo, tunc non erat, ita & posuisset tunc Angelum creare, & nõ fuisset in Mundo; sicut non desuit sententia talitèr actum fuisse dicentium: quemadmodum, & posset nunc segregare eos, & conseruare extra Mundum: at intentum fuit, ostendere, non repugnare, esse posse per nudam essentiam, absque operatione.

QVÆST.

QVÆSTIO V.

Vtrum Angelus possit esse in loco quantumcunque magno.

Angelos vbique collocauit falso Durandus

1 Durandus in 1. d. 37 q. 2 docuit, Angelum esse vbique, & consequenter in ordine ad magnitudinem non determinare sibi locum: vnde & poterit esse, secundum eum, in maiori, ac maiori loco, & consequenter in toto Orbe finiul. Probat, ideo corpus non potest simul esse in omni loco, quia impeditur per alia corpora interieca dum vult mouere, ex gr. aliud distans corpus: Angelo autem nihil est impedimento, siue ut moueat, siue ut sit omnibi præsens. Item si non esset vbique, sequeretur quod nõ posset incipere aliquid corpus mouere: Prob. foret namque necesse ut prius semetipsum impelleret v. gr. ad locum illum, siue ad illud corpus, quod in tali distanti loco haberet mouere: talẽ autem impulsũ sibi imprimere non videtur intelligibile. Insuper Angelus est virtus finita, ergo debet prius esse præsens in loco, antequam operetur in loco: at potest operari in omni loco, ergo erit simul in omni loco. Confirmari potest ex Hieron. qui contra Vigilant. ep. 53. exponens illud Ioan. *Sequuntur Agnum quocunque ierit*, ait, *si Agnus vbique esse credendi sunt.* Argumentum hoc deducitur à minori ad maius, etenim loquitur Hieronymus de Martyribus, quod si de his hoc dicit, multo amplius id fatebitur de Angelis.

2 Valsq. 1. p. disp. 191. Scotum ait, in re hac fuisse dubium: quid vero de Scoto sit sentiendum, & vtrum dubius fuerit, patebit in fra.

Impugnatur.

3 Circa Durandum autem in prima eius sententia exploditur ab omnibus Theologis, & Patribus, ac Scripturis. Fundamentum primum sit immensitas, quæ nullatenus cõpetit creaturæ, est vero solius Dei, ut t. 1. probatissimè disputatione propria de Immensitate Dei: quapropter cum Angelus non sit immensus, nec quidem

erit vbique. Item Scriptura testatur moueri Angelos motu vere acquisitiuo, & deperditio: quod si in motu tali necesse est deperdi terminũ à quo dum acquiritur terminus ad quem extra quidem sphaeram suæ actiuitatis, necesse est non simul esse in ambobus terminis, nec consequenter vbique. Insuper Custodes Angeli nobis adstãt in terris, absunt enim à Cælis præsentia corporali, quo fit ut non sint simul in Cælo, & in terra. Assumptum inde, probatur, dixit namque Christus Dominus Matt. 7. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in Cælis est.* Quo ex loco non deducitur Custodes esse simul in Cælo per substantialem præsentiam; sed per beatificam visionem: non præsentia physica, sed moralis, & beatifica non linquendo esse Beatos. Deducitur præterea Dæmõnes in Inferno degentes esse simul in Emphyreo; sequitur hoc, etenim si ex Durando fundamentum existendi vbique est, quia possũt Angeli operari vbique, possent Dæmõnes; Cæcos, mouere, si sineret id eos agere Deus, possentque aliquid, permittente eodẽ, operari physice in Emphyreo, si tamen id, posset ei cõtingere, prout fatebantur Caetanus, & Ferrar. supra citati; ergo simul essent in Cælis, & Emphyreo. Aristoteles item appõluit Intelligentias in destituta; & determinata parte Cæli, non autem in toto Cælo. Quantitas virtualis Angeli ad essendum in loco proportionatur quantitati corporis ad existendum in suo loco: at corpus nequit esse in loco quantumcunque magno, nec vbique, ergo nec Angelus. Anima determinatur ad informandum corpus tantum, ac tantũ, non enim datur corpus quantumcunque magnũ, esset namque minus aptum tum ad operationes animasticas, tum ad informandum ab anima: licet vero Angelus non informet, tamen est ipse quoque finita entitatis, & virtutis. Nequit Angelus extra sphaeram

a in propria actiuitatis operari: at totus Orbis est vtique ei sphaera improporcionata: quod si ab operatione colligimus virtutem: & si à tantitate operationis exigimus tantitatem virtutis, cum nequeat vbique, & indistans extra sphaeram operari, nequibit simul extra propriam sphaeram reperiri. Demum, *Christost. homil. 3. ad Hebr. Angeli loca mutant, & ad alia veniunt, in quibus non sunt.* *Ambros. l. 1. de Spiritu sancto c. 10. Seraphim de loco ad locum transit, non enim complet omnia.* & *Damasc. l. 2. c. 3. Nec in terra versantur cum in Cælo sunt: nec cum ad terram mittuntur, in Cælo manent.* Probationes aliæ petendæ sunt ex tradita disp. de immensitate Dei.

Patrum sensus de loco Angeli.

4 Est tamen addendum, quandoq; penes Patres videri collocatos Angelos simul vbique: at Patres continuo se declarant; siquidem Angeli adeo sunt veloces, & expediti in suis operationibus, vt videantur eodem prorsus tempore simul esse vbi possunt operari, ac consequenter vbique, talis est loquutio *Tertull. apolog. c. 22. vbi ait, Memento vbique sunt: totus Orbis illis locus vnus est: at dum inquit, vbique sunt, id explicat ratione velocitatis, & expeditionis, non simultaneæ præsentialitatis, dixerat enim prius, Omnis spiritus ales est, hoc est Angeli, & Demones. comparat ergo Angelos alitibus, ac velocissimis aqubus, vt ratione solummodo velocitatis dicantur quodammodo videri esse vbique. quod amplius, & clarius explicuit Nazianz. orat. 34. inquit, Omnia loca peragunt, omnibus vbique impigre assum: At quomodo? subdit, tum ob ministerij promptitudinem, tum ob nature lenitatem.*

5 De Durando autem dici possit loqui fortasse dubitatiue, ac disputatiue.

Motiuus virtus Angeli determinatur ad tot, & tâta, quin plura.

6 Quidquid tamē sit, rationes eius nõ cogunt. & ad primam, vtique corpus impediri potest ab interiecto corpore: at de Angelo dicendum virtutē eius non esse infinitam, & consequenter posse tot, & tanta mouere, ad quot, & quanta se extendit eius virtus finita: Deus autem nouit quāta sit virtus Angeli motiuus: nos scimus nõ posse agere extra sphaeram suæ actiuitatis: virtus vero eius limitata, & finita in causa

Deus nouit quanta sit.

est vt possit, vel nequeat operari hoc, vel illud: in tanta, vel maiori distantia &c. Item licet non impediatur per corpora intermedia, impeditur tamen rationē propriæ essētiæ, & virtutis, quæ cū sit limitata, & finita, & non immensa, nempe esse vbique, nec extra sphaeram suæ entitatis, & actiuitatis.

7 Ad illud de impulsu, iam necesse est, vt semetipsum moueat applicando suam substantiam ad locum in quo nõ est, ad hoc vt ibi fiat præsens: talis vero suimet ipsius motio, & rationabilis est, & impulsus, seu applicatio, absq; contradictione, intelligibilis est.

8 Ad id de virtute finita, magis confirmat sententiam communē, etenim ideo nõ est vbique, quia est virtutis finita. Cum verodeducit, opus esse vt prius se applicet ad locū conceditur (preſcindimus autem à quæstione, vtrū possit agens operari indistans, de qua ead. disp. de Immens. Dei) talis vero applicatio fit ad destinatum locum, non simul ad omnia loca, nec ad vbique, fit vero vbi velit præsens esse, vel vbi necesse fuerit vt sit præsens tanquam definitiue in loco, id autem successiue, modo in hoc, modo in illo loco, non simul ad omnia loca.

9 Ad Hieronymum, seipsum explicat; non enim loquitur de vbiquitate, sed de operadi celeritate, ad cuius proportionem videntur esse simul vbique: subdit enim, *Cum Demones toto vagentur Orbe, ex celeritate nimia vbique præsentis sunt.* sicut etiam Patres iacitati loquuntur.

Angeli ratione celeritatis videntur esse vbique.

10 De Scoto quid senserit, vtrum fuerit dubius, in primis dicendum, Scotum soli Deo adscripsisse immensitatem, nulli tamen enti creato, cū sit solius Dei propria ipsa immēsitatis, ita in 4 d 10. q. 2. lit. K. vbi tamē subdit, posse illam communicare creaturæ: Ex hoc vero, docet apertè nullam creaturam esse in loco quantumcunq; magno, & immenso, seu vbique: & ita omnis dubietas de Scoto. Ad hunc quoque sensum trahunt eum omnes Scotiste, quos disput. de Immensitate Dei q. 4. citauimus t. 1. insuper in 2. d. 2. q. 6. idem apertè docet, dum asserentes posse Angelum fieri præsentē in loco quantumcunq; minori in infinitum, deducit ad id

ad id inconueniens, quod nempe tales eogerentur concedere posse esse etiam in loco quantumcunq; magno in infinitum, quod ipse apertè reputat falsū: ita ibi sub lit. i. item ibidem ait, *Conceditur communiter quod non potest esse in loco quantumcunq; magno, & rationem asserens subdit, Quia hoc est proprium Dei.* Quod si infra sub lit. L. subdubie loquatur, id non ex proprio Marte facit, sed disputando procedit, excurtians qualemam possit esse fundamentū essendi in tanto, vel maiori loco, vtrum propria essentia, an voluntas: cæterum aliundē constat apertè mens eius, quapropter non est dicendum cum Vasq. Scotum fuisse dubium.

Angeli cognitio ad quantā distantiam ex Vasq.

11 Quoad principale vero intentū quæstionis possumus aduersum ipsummet Vasquez discurre; siquidem, loquens ipse de intellectu Angeli, ait, intelligere posse in quacunq; distantia, quantacunq; foret, quoniam distantia non impedit ipsum à cognitione intuitiua: Hoc autē supposito ab eo, cur non poterit consequenter, ad eius mentem, inferri, asse Angelum præsentialitèr in quocunq; loco, quantumcunq; distanti ab hoc loco: similitudo namque, & paritas teneret, siquidē cognitio intuitiua requirit præsentiam obiecti, ne sit abstractiua: at per cognitionem est præsens vbique, per eum, cum per nullam distantiam impediatur, ergo nec implicabit, in sua sētētia esse vbique; Aduersariorum, & communiter opinantiū, vt infra suo loco trademus, fundamentum est, ideo non posse, in quacunq; distantia cognoscere, tum quia est improporcionata Angelo: tum insuper, quia esset extra sphaeram suæ actiuitatis; tum demum, quia, si posset in quacunq; distantia, posset quoque in distantia infinita, at

hoc est, solius Dei: ipse autem eludit hæc omnia, vt potè, quia nec improporcionata esset, nec extra sphaeram actiuitatis, nec sequeretur inde infinitas; Rationem, siue euasione affert, re posset, quoniam, ex distantia maiori vel maiori non opus est, augeatur virtus eius, id enim contingit in corpore, non autem in spiritu, atque ita distando in infinitum, non inde inferuis in cognoscendo, infinita: Hoc stante, pariformiter concludere deberet, esse præsentialitèr per Essentiam, in toto Orbe, & esset Orbis magnitudinis infinita, esse quoque actualitèr in toto eo: Accedit, q; præsentia ad locū non addit, nisi respectum, extrinsecus aduenientem, locati ad locum. Dices, Nos quoque videmus oculis, & mente intelligimus remota à nobis, at non propter hoc, ibi præses sumus. Resp. esse disparē rationem, etenim distantia hæc non excedit sphaeram actiuitatis nostri: dum vero ipse ait, nullam distantiam impedire Angeli cognitionem, nec etiam impedit eiisdem Angeli præsentiam ad totū Orbem. Confirmatur, dum sua essentia est spiritus, minimè defatigabitur in se, faciendo præsentē ad magnam distantiam, sicut ex opposito, defatigatur substantia corporalis. Dices, etiam & Nos intelligere procul, & à lōge, vt plagas orientales, Septentrionales, cæteraque maxime distantes. Resp. id verum de cognitione abstractiua, sic enim intelligimus quoque supremum Cælum Emphyreum, imo spatia illa imaginaria, quæ extra Cælos sunt: at intuitiua, noscimus non in tanta distantia: ergo à primo ad vltimum, vel Vasquez relinquat opinionem illam de cognitione, vel loquatur consequenter in præsentiarum.

Q V Æ S T I O VI.

Vtrum Angelus possit existere in loco quantumcunque minori, & minimo in infinitum.

DE loco maiori, & maiori in infinitum iam constitit non posse Angelum in eo existere naturaliter: nunc vero querimus vtrum possit saltem se collocare in loco minori, & minori diuisibili in infinitum. D. Thom. 1. p. q. 52. art. 2. existimat posse Angelum voluntarie se collocare in loco minori, & minori in infinitum intra sphaeram suæ actiuitatis: Idem docet D. Bonau. in 2. d. 2. p. 2. art. 2. q. 3. Gabr. ibid. art. 3. dub. 2. Marfil. art. 2. Maior q. 9. Okam. quodl. 1. q. 4. atque Caetan. ceterique Thomista ad locum D. Thom. ad quos accedit Suar. 14. de Ang. cap. 11. Vasq. 1. p. disp. 191. cap. 3.

2. Fundamenta autem hæc esse possunt: Primo Angelus potest se collocare in puncto: ergo & in loco minori in infinitum: A necedens supponitur ex quæst. seq. & probatur consequens est collocare se in puncto, quam in aliqua parte determinata quantitatis: Prob. magis distat punctus a qualibet integra determinata quantitate, quam ab omnibus partibus intermedijs. Secundo potest Angelus operari in loco quantumcunque paruo, ergo & poterit ibi se collocare: Prob. antecedens non repugnat ex parte effectus, nec ex parte virtutis: Prob. motus localis non determinat sibi locum quoad infinitum ex 6. phys. ergo si potest ibi operari, poterit & ibi existere: paritas enim dicitur inter existentiam, & virtutem, vt si virtus eius extenditur ad locum quantumcunque minimum, eius quoque existentia ibi se possit collocare. Tertio versus minimum non datur locus diuisibilis, sed prorsus in infinitum diuisibilis, ergo in quolibet loco minori diuisibili poterit se collocare. Quarto in loco quocunque Angelus collocat se ad libitum suæ voluntatis; ergo poterit, si voluerit, in loco minori in infinitum se præsentare. Prob. consequens nihil est, quod necessitet

Angelum ad existendum in tanto loco, quia possit se in minori constitueret. Quinto potest se collocare in parte prorsus diuisibili, ergo & in parte omnino in infinitum diuisibili: consequens sequitur, siquid maioris virtutis videtur esse posse existere in diuisibili, prout est punctus, ergo minus virtutis exigitur ad existendum in parte in infinitum diuisibili. Sexto Christus vsus existit in tota hostia, & in qualibet minima parte hostiæ: immo si infinitum diuisibile dederit hostiæ, & in qualibet in infinitum diuisibili parte potest conseruari Eucharistia, vt que in ipsa æque bene, existeret Christus ergo similiter Angelus in loco quantumcunque diuisibili in infinitum. Septimo in eorum ad sunt infinite partes, si qui sem continuum est diuisibile in infinitum, Angelus autem existit in toto continuo, ergo & de facto existit in qualibet parte minima in infinitum.

3. Scotus in re hac est problematicus: ita in 2. d. 2. q. 6. vbi ait non videri posse facilius probari vnâ partem magis, quam aliam: nihilominus inclinatur magis in partem negatiuam, quam affirmatiuam: ita vniuersi exponunt Scotista, & eum, ita sequuntur: Vasquez quoque inquit non posse ostendi repugnantiam quod queat existere in minori in infinitum: nihilominus tamen concludit non posse inferri id esse naturaliter Angelo possibile. Sequitur Scotum Dion. Cisterciens. 2. dist. 6. q. 1.

4. Dicimus autem Primo, probabile esse opinionem Scoti non posse existere Angelum in loco quantumcunque minori in infinitum. Probatur vero Primo ex 35. proposit. 1. Euclid. Quidquid potest esse in vno æqualium, potest esse & in reliquo, si sibi figuratio non repugnat. Hinc deducitur, quod si potest esse in loco quantumcunque minori poterit esse in loco etiam quantumcunque maiori in infinitum: probatur assumptum, ponatur Angelus in quadrato

Scoti Problema.

Probabile Angelum non posse esse in loco minori in infinitum.

drato quantumcunque paruo, tunc necesse erit vt possit constitui in quadrangulo illi æquali: sed quadrangulus potest constringi in infinitum, & ex tali constringitione fiet longior, ac longior in infinitum: ergo si potest esse in quadrato paruo in infinitum, collocari quoque poterit in quadrangulo longiori, ac maiori in infinitum: & hinc sequitur inferendum esse posse simul esse in Cælo, & in terra; effectus: ad minus, vbi que: esse in loco quantumcunque magno: esse extra sphaeram actiuitatis suæ, esse denique in loco quantumcunque maximo, sed in loco infinito. Consequentia iste necessario inferuntur, probatur, nulla adest repugnantia ex parte quadranguli, quod probatur dupliciter, primo ex Euclide, non enim figuratio repugnat; etenim Angelus non est corporeus, quapropter cum non sit circumscriptiuè in loco non repugnat sibi figuratio: Secundo ad hominem: dum namque non repugnat ex parte quadrati, nec repugnat ex parte quadranguli: ibi figuratio non obstat, nec igitur obest hic figuratio quadranguli. Accedit, infinitas quadrati non impedit, ergo nec impedit infinitas quadranguli. Consequentia magis declarantur, siquidem ideo v.g. aqua non poterit esse in quadrangulo quantumcunque restricto in infinitum, quia figuratio quadranguli repugnat aquæ, est enim corporea, & commensuratiuè est in loco, ac extensiuè: Angelo non repugnat talis figuratio, cum sit spiritus, nec extendatur ad locum.

5. Respondent Caetan. Suar. Vasq. Euclidem loqui de corporibus, non de spiritibus: sumus autem in Angelis, qui non sunt commensuratiuè in loco, vt sunt corpora: his namque potest repugnare figuratio, non Angelis. Responsio hæc videtur esse fuga, & seipsam destruit, & quidem iam verum est figurationem non repugnare Angelo, quæ tamen repugnat corporibus, vt & ipsi concedunt; at ex hinc redarguuntur: non repugnat ex parte figuratiouis angelicæ, quæ nulla est, dum non sunt corpus, ergo non repugnat Angelo posse esse in quadrangulo longo per restrictionem in infinitum. Sequela hæc est manifesta, & necessaria; ratio nam-

que tum ex Euclide, tum ex ipsis, cur corpus, vt potè solidum lignum, & durus lapis non possit esse intra quadrangulum restringibilem in infinitum, est figuratio ligni, ac lapidis, estque eorundem durities, non enim sic coarctari poterunt, vt collocentur intra quadrangulum restringibilem in infinitum, & in causa est sua ipsorum quantitas, ac figuratio: talis autem durities, & officities, sed quantitas non implicat ex parte Angelis, cum quantitas, & corporeus non sit: quapropter sic, non sequitur exinde, potest sequi ex hinc, vt collocari Angelus valeat in loco maiori, ac maiori in infinitum.

6. Idem Caetan. respondet Secundo dicens, aliud esse, vtrum possit Angelus esse in quadrangulo quantumcunque longo simpliciter: & aliud esse, vtrum possit fieri in quantumcunque longo respectu datæ magnitudinis: primum repugnat, quia esset infinitus simpliciter, & exiret extra sphaeram suæ actiuitatis; secundum non implicat, quia esset intra locum determinatæ quantitatis. Sed & contra responsionem hanc, relictis aliorum impugnationibus, arguo Caetanum effugere argumentum: vnde distinctio datæ non est ad propositum, nec correspondet rationi iam factæ: non enim querimus vtrum possit, vel non possit existere in loco infinito, siue extra sphaeram actiuitatis, de quo iam constat fieri non posse. Sed argumentum concludit, quod dum figuratio non repugnat, si potest esse in quantumcunque paruo, poterit esse & in quantumcunque magno in infinitum: ad hanc sequelam deberet directè respondere, & non responderet: quid enim interest dicere non posse esse in loco infinito simpliciter, dum argumentum id inferit, idque concludit? vnde clarè effugit non stando consequentiæ illatæ ab argumento.

7. Et hinc rursus arguitur, ex eodè Euclide habetur, quadrangulum bipedalem posse adeo in longitudine excrefcere, quod excederet Cælum: hinc arguo, saltem Angelus v. g. Custos, manens in terra esset simul in Cælo, immo extra Cælum, si ex. gr. collocaret se in quadrangulo bipedale excrefcente, ex hypothesi Euclidis, vsque scilicet ad ex-

tra Cœlum: non enim figuratio reputat: quod si potest esse in quantumcunque parvo, poterit esse & in quantumcunque magno iuxta longitudinẽ, saltim vsque Cœlum, vel extra Cœlum.

8 Item oppositorum idem est iudicium, datur autem quadratus excrescens v. g. secundum parvitatem: siue potius, datur quadratus diminutus, & deficiens in infinitum secundũ parvitatem, & per vos potest in eo collocari Angelus: ergo si daretur quadrangulus excrescens secundum magnitudinem in infinitum, posset quoque in eo constitui Angelus: Prob. conseq. non est maior ratio ibi, quam hic: ibi namque stat infinitas, & hic infinitas: licet ibi in deficiendo, & diminuendo, hic in augendo, & excrescendo.

9 Quod si infinitatem, (de possibili, & de hypothesi loquimur) negaueris ex parte quadranguli: utique & si non datur nec quadrangulus, nec figura aliqua de facto infinita: tamen Aristoteles cap. de quantitate diuisit quantitatem per finitam, & infinitam: licet illam in actu, hanc in potentia: ex hoc vero quæstio erit tantũ metaphysica circa infinitatem: ac hoc non obstabit, vt metaphysicẽ quoq; possit decideri: vnde arguitur, potest dari quantitas infinita, saltim in potentia, ergo & quadrangulus infinitus, ergo posset Angelus existere in quadrangulo infinito. Insuper quod infinita quantitas non datur, siue (iuxta alios) nec dari possit, id prouenit spectando quantitatem prout affectam corpori naturali, & physico, sic enim physicẽ nec datur, nec iuxta sic sentientes dari posset: ac spectando quantitatem mathematicã, abstractã a corpore physico, seu a materia, nec Aristotelis, nec Euclides negaret in infinitum protendi posse, vnde & Aristoteles quantitatem diuisit per finitam, & per infinitam.

10 Probat Scotus principale intẽtum ratione altera, quã est naturalis, est autem hæc: Si posset esse in minori, & minori loco in infinitum, sequeretur fore Angelũ infinitã virtutis: Probatur ex opposito, posse esse in loco maiori, & maiori in infinitum indicat infinitam virtutem: ergo posse in infinitum in minori indicabit quoque

infinitam virtutem. Respondent quĩ supra: id non indicare virtutem infinitam, quia posse esse in minori, & minori in infinitũ pendet ex voluntate Angeli liberẽ applicantis essentiam suam ad locum. Contendant nihilominus expositores Scoti id prouenire ex augmento virtutis: verum Scotus id firmiter non assereret: ratio quia problematicẽ procedit, ideoque ratio hæc penes ipsum non est demonstratiua, sed topica: quãro enim a Scotistis, cur Scotus de re hac dubius est, & dubitatiuẽ loquitur, ideo, quia non habet rationes euidenter demonstrantes alterutram partẽ: igitur nec ratio hæc ab ipso adducta erit euidenter demonstratiua: si namque efficax sibi visa fuisset, non remansisset de quæstione dubius, sed loquutus fuisset resolutiuẽ: tantũ namq; est firmitas respõsionis ad quæstionem, quanta est ratio super quam innititur: & sicut ex qualitate, seu soliditate, vel infirmitate rationis colligimus minus solidam esse resolutionem quæstioni, ita ex solutione dubia, vel resoluta quæstioni colligimus dubietatem, vel soliditatem rationis, super qua fundatur quæsitum: cum ergo dubius fuerit in resolutione quæstionis, signum est penes ipsum dubias quoq; esse has rationes.

11 Et hinc Secundo dicimus probabile esse, posse Angelum constitui in loco minori, & minori in infinitum. hæc non pugnat cum Scoto, qui, vt diximus, dubius est in hac lite, licet in oppositam valde inclinet. Assertionem confirmant aliquæ ex rationibus in oppositum ab initio deductis, præcipuẽ 2. 4. 5. 6. licet hæc quoque sint solubiles, vt videbimus.

12 Rationes vero tum Euclidis, tum naturalis faciliẽ eluduntur, non quidem vt agunt Caetanus, Suarez, Vasquez, cæterique, etenim bene eorũ euasiones elusã sunt, sed aliudẽ vnde ad Euclidem dicendum posse quidem Angelum constitui in loco quantumcunque longo in infinitum, at id non virtute sua, sed omnipotẽtia Dei: quod autẽ possit, ratio iam est adducta, quia cũ sit spiritus, figuratio non repugnat quod vero nõ virtute sua id possit, iam patet cum nec sit immensus, nec infi-

Probabile est posse esse in minori in inf.

Euclides de claratur.

nitã virtutis: quod tandem possit ibi esse per omnipotentiam Dei, id etiam constat, siquidem potest Deus conferre immensitatem creaturã, vt tom. 1. disput. de Immensitate Dei probauimus. en ergo occursum ratio ni petita ex Euclide.

Angelo nõ repugnat ratione loci, sed ratione infiniti, esse in minori in infinitũ.

13 Ad rationem naturalẽ dicimus non repugnare absolutẽ Angelo, vt sit in minori in infinitum ea ratione, qua locus est, sed qua infinitus est: ratio deducitur ex inde, ex quo nulla creatura potest super infinito vt infinitum est; finiti enim ad infinitũ nulla est proportio: igitur marrem minorẽ, in infinitum spectamus, vel quatenus minor, & minor est, vel quatenus affecta infinitate: primo modo non implicat, secundo implicat; infinitum namque referatur, & subiaceret soli imperio, & potentia Dei, eo magis, quo Deus est omnibi, etiã in partibus minoribus, minoribusq; in infinitum: & hac ratione Scotus negat posse esse in minori in infinitũ; super infinito namque potest virtus, sed immensitas infinita, & hac caret Angelus. Proportionantur vero infinitas tum in maximo, tum in minimo: vt sicut illa subiaceret enti infinito, seu potentia infinita, ita & minimum. Dum autem Scotus ait ad existendum in parua parte requiri virtutem aliquam; & ad existendum in maiori requiri virtutem maiorem; atque ad existendum in minori in infinitum exigi virtutem infinitam, illatiuẽ infert hoc. spectata sola ratione infiniti, qua infinitum, cum super infinitum non valeat nisi ens infinitum: ceterum abstrahendo ab infinito vt sic, & contemplando partem minorem, & minorem eundo semper minorando, & demendo in minus, & minus, non negaret Scotus posse ibi Angelum se collocare.

Angelus potest esse in puncto, non tamen in partibus minoribus in infinitum.

14 Ad rationes vero in oppositum pro parte altera facile est respondere: & ad primam relictis respõsionibus cæterorum facilius, & expeditius, sicut & verius, respondetur negando paritatem de puncto, & de partibus minoribus in infinitum; siquidem processus ad punctũ est processus ad aliquod determinatum, & finitum: processus ad partes minores, & minores est proces-

sus ad infinitum: potest vero Angelus se collocare in parte limitata, & finita, punctus namque est adeo limitatus, & finitus, vt nõ sit dabilis punctus minor mathematico, est enim indiuisibilis; Angelus autem potest esse in indiuisibilis in infinitum, potentia autem finita non valet exhaurire infinitum.

15 Ad Secundam de operari, dicimus quod vel loquimur de operatione Angeli immanente, vt sunt intellectio, & volitio: vel de corporea, & transeunte: primo modo nõ implicat operari, sic intelligere, & velle in quocunque loco existat, etiam minimo in infinitum: non enim a corpore adeo dependet vt possit impediri: species enim intelligibilis potest ad Angelũ immitti etiam a qualibet parte minima in infinitum: eo magis id concedere habent negantes intellectum agentem in Angelo receptiuum speciei ab obiecto, licet namque obiectum illud paruum in infinitum non immitteret speciem, nihilominus per speciem sibi concretas, vt aiunt, intelligere potest in illo loco paruo, & minori in infinitum. Illud Aristotelis intelligitur spectando motũ non physicẽ, sed mathematicẽ, nempe ea ratioe, qua quantitas est, vel quã ratione physicus est: primo modo non determinat sibi locum ad minimum, quia quantitas diuisibilis est in infinitum: secundo autem modo determinat, & taliter, vt effectus physicus non possit recipi in quacunque parte locali minima, sed quã possit recipere talem effectum, esset namq; locus improporcionatus locato; nec enim deambulatione, & cõsimiles materiales effectus, vt agitatio, & cursus recipi possent in loco tam angusto, & stricto, vt incapax prorsus reddatur ad cursum, scriptiõnem, fugam, deambulationem, & huius generis.

16 Ad Tertium patet ex solutione argumenti deducti ex propositione Euclidis, posse ibi esse per potentiam Dei, non vero per virtutem propriam.

17 Ad Quartum, non sufficit imperium volũtatis, sed vltro requiritur potentia ibi collocans Angelum, quã tamen non est in eo ad locum infinitum in deficiendo, ea ratione, qua infinitum

Angelus an operari valeat in loco quantumcunque paruo.

Motus localis non determinat sibi locũ quo ad minimum, declar.

cum potentia finita nõ valeat exadæquare infinitum.

An virtus maior requiratur ad efficiendū in loco indivisibili, quam divisibili.

18 Ad Quintum, negatur consequens. Cum aī, maiorem requiri virtutem, ad existendū in indivisibili, quam in parte divisibili in infinitum, negatur hoc, quia indivisibile ut p̄ctus, est ens determinatum, & finitum, propterea; cadere potest sub Angeli potentia finita, collocando se ibi: partes vero tales tendunt in infinitum, at infinitum non cadit sub imperio, & potentia finita.

19 Ad Sextum, negatur quoque paritas; siquidem Christi corpus miraculose existit in tanta parvitate hostiæ; & per Dei potentiam posset conservari in qualibet minima parte divisibili in infinitum: essetq; in parte in infinitū divisibili; si ibi posset conservari Eucharistia: in qualibet namque parte est, at per Dei potentiam: Angelus vero naturalit̄ ex sui imperio se collocat in loco: at dum non potest exire limites suæ virtutis, determinat sibi locum minimum, quo in minori esse non possit: posset autem etiam ipse ibi esse, sicut & Christi corpus, per Dei potentiam.

20 Ad Vltimum, iam partes continui non sunt actu divisæ, sed potentia, quapropter non potest dici esse Angelum in parte actuali minori, ac minori in infinitum.

Qua ratione repugnat esse in infinitum in loco minori.

21 Posset autem rursus disquiri amplius, magisq; immorari circa quæstionis intentum: Et quidem quæri posset, quidnam opus foret Angelo, ut esse possit in minori in infinitum: vtrum experienda ad hoc erit virtus aliqua maior in infinitum? minimè id videtur, quandoquidem esse, seu constituere se in loco minori non adauget virtutē, sicut potius ex opposito, constituere se in sphaera maiori, virtutem accrescit, vnde maiori erit virtutis, ac potentie, ideoque nobilior erit Angelus, qui in maiori sphaera se collocabit: at collocare se in minori, hoc est potius à virtute deficere, seu ab exercitio tantæ, maiorisque virtutis: patet id in corporibus, ubi corporeū agens, non potest semper ad ampliora, quia caret virtute tam ampla: cum tamen deficiendo ab operari, non egeat virtute maiori,

imo si minor operabitur, facilis id præstabit, & ita deinceps, vsque ad minimum: vt de portante decem pondera, cui necessaria est virtus, vt decē: de portante viginti, necessariū est virtutis incrementum ad viginti, sicque de triginta, eundo in maius, q̄ si pondus decreset, non erit opus augmento virtutis, cū virtus minor sufficiat: tantoque minorari pondus poterit, vel attenuari, vt nullo negotio valeat illud, cum minimo virtutis suæ gradu mouere, asportare: Quod si hoc contingit in agente materiali, alioqui defatigabili: cur non magis contingeret in Angelo, spiritali, atque indefatigabili? ergo non implicabit ex parte Angeli, quia opus illud non requirit de se virtutem maiorem, & maiorem ad essendum semper in loco minori: Dices, corpus idem, non sine defatigatione, & aliquali violentia, se facere in loco minori, & minori, imo tandem, si vltro in infinitum, minorādo se, procederet, destrueretur, experimēto conspicitur, dum namque corpus aliquod sub torculari comprimimus, restringitur quidem in seipsa primitus, & inde secundo amplius, plus vero tertio, & quarto, at si vltro proceditur premendo, & supprimendo, dum minorem locum occupabit in torculari tandem veluti debilitatum, exenteratum, attenuatum, & inane, interibit, vsuique ineptum erit: Confirmatur, si namque velit quicquā corpus suum arcere, limitare, & restringere, adeo vt in paruissimo consistat loco, vel id impossibile foret, vel nõ absque violentia fiet, esset enim violenta corpori tali coarctatio, & restrictio: hæc quidē de corporibus: quibus, quia corpora sunt, ob id, ea repugnant: at Angelus caret corpore, talibusque obstaculis, cur igitur non poterit in infinitum in minori se collocare loco.

22 Dices, id provenire ea parte, qua recur in infinitum: repugnat autem id virtuti finitæ. Sed contra. Ire in infinitum est via ad infinitum: omnis autem gradus talis via distat infinite ab infinito, ergo eundo sic, non habetur a seculo adhuc in finiti. Confirmatur, non potest dari actu infinitum, ergo eundo sic, collocādo se in loco minori in infinitum, non est pervenire ad infinitum.

Vtrum Angelus possit esse in puncto.

infinitum: Rursus, nunquam perveniet ad infinitum. Item, nõ requiritur maior virtus, eundo ad minorem, locum; vt dictum est. Præterea, infinitas hæc erit quædam denominatio extrinseca. Confirmatur, eat Angelus collocādo se semper in minori, ac minori loco, nõ tamen cogitet de infinito, quæro an poterit semper in minori se collocare? quid implicabit? cessabit namque ordo, & habitudo ad infinitum: vnde ergo colligitur talis repugnantia: etenim ex altero duorum capitū proveniret, vel insuiter, vel quia requiretur virtus infinita: vtrumque est explosum.

23 Rursus, est continuū divisibile semper in minora, & minora in infinitum: quod conceditur ab omnibus. Cur autem concedendum non foret, posse Angelū collocari in partibus illis divisibilibus in infinitū? Demus enim quod actu incipiat dividi, collocari ibi poterit Angelus: subdividatur inde in partes minores, collocari etiam poterit ibi: Rursus subdividantur in minores, nõ implicabit, ibi collocari: ergo subdividendo illud in partes minores semper proportionales, in infinitum, vnde quæso implicantes, vt ibi collocetur. Eo magis, quo partes illæ, adeo erunt parvæ, & minores, vt minimè ipsarum locus censendus foret infinitus extensivè, nõ dicatur, infinitatem excessivam impedire, vt sic enim locum haberet, quod esset extra sphaerā suæ activitatis.

24 Item, constituamus corpus aliquod naturale ex vna parte: locum ex altera: & dividatur corpus illud in partes minores in infinitum, similiterque dividatur locus, seu minoretur semper in infinitum, posset ne corpus illud, illud collocari in illo loco minori, an non male negatur secundum supposito, quod sint adæquata, & figuratio non repugnet: ergo dandum primiti: quod si de corpore hoc concedendum venit, amplius dici deberet de spiritali.

25 Hæc, attenda natura rei procedunt, discurrendo metaphysicè, & attenda possibilitate: Caterum de facto, quid dicendum? Videtur minimè ita se habere; & ratio stat, licet namque posset se ibi collocare, quaritur, ad quid, seu quare id faceret? non videtur ratio, que urgeat, ergo. Item locus ille tam parvus, & minor in infinitum, non esset aptus, imo ineptus ad operationes plurimas transcentes, putā ad spatiandum, si spatiari vellet: ad exequenda ministeria plurā erga homines, & huiusmodi. Dices, occupat Angelus totā sphaerā suæ activitatis, dum est ibi, tanquam in loco; & locus, seu superficies continet partes minores, & minores in infinitum; ergo in ijs actu est: Responso patet ex solutione vltimi argumenti: Continet enim in actu existendi, non subsistendi: vnde inferitur, nõ actu ibi existere in partibus minoribus, subsistenti, sed existendi, quod idem est, ac esse ibi in potentia, non actu.

De facto quid.

Q V Æ S T I O VII.

Vtrum Angelus possit esse in puncto.

O Kam, quodl. 1. q. 4. Gregor. in 2. d. 2. cum Gabr. atque Marfil Alensis 2. part. quæst. 32. mem. 3. D. Bonau. in 2. d. 2. art. 2. q. 3. & Bassol. q. 4. art. 2. atque Aegidius Rom. in 2. d. 37. 2. p. art. 1. q. 2. negant Angelū esse posse in puncto. Verum licet conveniant in assertione, discrepāt tamen in probatione. Et quidem Nomina-

les ideo negant esse posse in puncto, quoniam negant in continuo puncta: quapropter frustranea videtur ipsis quæstio vtrū possit esse in puncto, dum nulla adsunt puncta: quærendus namque, seu supponendus prius locus, inde vero disquirendum vtrum possit esse in puncto, vt in loco.

2 Aegidius id negat, eo fundamen-

19 quoniam Angelus est in loco per operationem, in puncto nulla habet operationem, D. Bonau. A. J. & Bassolus, inde ducuntur, quoniam locus debet esse diuisibilis, punctus vero est indiuisibilis.

Pro omnibus autem arguitur, Primo, ad punctum, siue in puncto non potest esse motus: ergo non potest esse tanquam in loco: Prob. conseq. motus cum sit essentialiter successiuus non potest habere successiuitatem ex parte Angeli, cui sit indiuisibilis: nec ex parte puncti, cum item sit indiuisibile, ergo non habetur unde fieri posset motus: motus autem expostulat locum: Secundo, punctus non est quantus, non est superficies: hinc autem inferitur non posse habere rationem loci: probatur sequela, locus namque est superficies corporis continetis &c. Tertio si potest esse in puncto, ergo poterit esse in Angelo, & ita Angelus in Angelo, & creatura in creatura, cum tamen hoc competat soli Creatori: Prob. esse in alio competit soli Deo per intimum illapsum, qui tamen illapsus nulli alteri competit, nec Angelo. Quarto si potest esse in puncto, frustratoris ibi esset, Primo, quia non posset moueri in eo, ut est probatum: Secundo, quoniam nec posset ibi quicquam aliud operari, probatur, etenim punctus ob sui indiuisibilitatem non est capax subiectum receptiuum alicuius operationis, sicut nec informari poterit forma aliqua impressibili, siue substantiali, siue accidentali, probatur, ad introducendas formas istas prærequiruntur dispositiones receptibiles in materia informabili: at in punctum non possunt imprimi nec caliditas, nec frigiditas, nec color, nec huiusmodi, quoniam hæc requirunt subiectum quantum, & extensum; ergo à primo ad vltimum, vel non poterit esse in puncto, cum nihil possit operari ibi, vel si erit ibi; vtrique superuacaneæ erit. Quinto hinc sequitur, debere necessario, & semper esse in puncto, si posset esse in puncto: Prob. est de sui natura indiuisibilis, ergo naturaliter postulat punctum, tanquam locum proportionatum, & adæquatum indiuisibilem.

4 Ex opposito autem censuerunt aliqui nullibi esse posse Angelum, nisi in

puncto; ratio, quia cum ipse sit indiuisibilis, & punctus etiam indiuisibilis, prorsus adæquabuntur in ratione loci, & locati: argue inferunt, nusquam esse in loco diuisibili, cum ipsi sint indiuisibiles.

Dicimus tamen, Angelum posse esse in puncto, Assertio absolute admittitur à D. Thom. 1. p. q. 52. art. 2. & sequacibus: à Scoto, tamen admittitur sub dubio, est enim in re hac problematicus: ita in 2. d. 2. quæst. 6. in quibus, quod Non videtur ratio necessaria, nec ad vnam, nec ad alteram partem. Affirmant tamen tenet communiter recentiores, atque Scotista in eam magis inclinant. Sequitur Caet. ad locum D. Thom. Ferrar. 3. contra Gent. c. 68. Capreol. in 2. d. 2. q. 6. art. 1. Rich. art. 2. q. 2. Valent. 1. p. d. 4. q. 3. p. 3. Molin. ad loc. D. Thom. Carthusian. 2. d. 2. q. 3. Bassol. q. 4. art. 2.

6 Probatur autem, si Angelus esset ens naturale, & non liberum, & rationis expert, atque indiuisibilis vt modo est indiuisibilis, esset vtique in puncto, seu non rangeret corpus, nisi in puncto: patet, etenim indiuisibile naturale, est necessario in puncto, tangit; in puncto ergo quod modo, sit ens intellectuale, & liberum: nil verat vt liberum possit se applicare puncto, est namque indiuisibilis, vt possit applicare suam naturam indiuisibili puncto. Item nulla necessitas urget Angelum vt semetipsum applicet ad locum extensum, & diuisibilem: ergo pro libito esse poterit; & in loco diuisibili, & in puncto. Insuper magis rationale videtur collocare eum in puncto, quam in loco extenso, spectando pure naturam, abstrahendo à voluntate, quia sunt ambo indiuisibilia, & adæquantur.

7 Responderi poterit, indiuisibilitatem puncti esse diuersam rationis ab indiuisibilitate Angeli: hinc vero fit, vt non mutuo sibi respondeant, nec nec adæquentur. Sed occurritur inde sequi solummodo non necessitari Angelum esse in puncto, at non obstat diuersitas rationis, vt possit pro libito se collocare in puncto: si namque spectemus puram naturam Angeli, prout à voluntate abstrahentem, necessitaretur esse in puncto, quia iam non esset

Angelus esse potest in puncto.

ens liberum, sed naturale, enti autem naturali conuenit necessario modus essendi iuxta suam naturam si non impediatur; & vt sic necessario adæquantur; saltem in ratione indiuisibilitatis, & locationis ad punctum: verum, quia supra puram Angeli naturam stat libertas, hinc pro libito suæ voluntatis nisi prohibet se posse applicare ad punctum.

8 Rursus, Angelus non est materialis, quantus, corporeus, extensibilis, ergo non necessario expostulat locum diuisibilem: quapropter pro libito erit in loco diuisibili, & indiuisibili. Præterea, soli corpori competit non posse esse in puncto, cum sit quantum, & extensum, requirens necessario locum diuisibilem, & extensibilem: talis autem necessitas non est in Angelo. Insuper si punctus per se esset abstractus, & separatus à continuo non alium locum exigeret, quam punctualem, seu punctum; non enim posset extendi ad locum quantum, cum repugnet extensio suæ naturæ: quod si hoc competeret puncto ex necessitate suæ naturæ, magis competere poterit Angelo non ex necessitate, sed ex libito suæ voluntatis stante indiuisibilitate propriæ naturæ. Item corpus perfectè sphericum non tangit planum nisi in puncto: & hoc debetur ob correspondentiam istius diuisibilitatis puncti corporis spherici, vt tangat planum in puncto: consimiliter poterit id Angelus. Demum vnde prouenire poterit, vt non possit esse in puncto, vel ob impotentiam, vel quia nolit esse in puncto: non Primum, si namque puncto segregato exempli gratia, à continuo non deberetur locus nisi puncti, & posset esse in puncto, cur non itidem posset Angelus cum sit & ipse indiuisibilis, collocare se in puncto: de Secundo autem, vtrum velit, an ne, id relinquitur suo arbitrio, id vero æstimandum, quod si voluerit, poterit.

Punctus an habeat rationem loci.

9 Cum hoc tamen addimus, puncto non competere rigorosè, & propriè rationem loci: quoniam locus est de genere quantitatis, immo est quantitas, quia est vltima superficies corporis continentis &c. largè vero id contingere posse, quatenus terminaret re-

rationem præfentialitatis rei locatæ ad ipsum.

10 Ad obiectiones responderet; & ad primam dicitur à Scoto posse Angelum existentem, vt g. in puncto moueri se à puncto ad continuum, cuius continui punctus est terminus.

Ad secundam responderet quantitatatem, sed superficiem esse de ratione loci: circumscriptionem locatam non autem de ratione loci simpliciter præfentialitèr definitur: Angelus non est primo modo in loco, nec ita esset in puncto, sed secundo, quapropter sufficit puncto posse fundare, seu terminare relationem præfentialitatis ad rem locatam: vel secundo concludit non propriè, & strictè habere loci rationem, sed late, & impropriè.

12 Ad Tertium, Angelum esse posse in Angelo non implicat, non enim Angelus est quantus, vt impedire possit penetrationem dimensionum: Verum est tamen, quod non esset tanquam in loco, ibi tamen namque vel est superficies, & quantitas, vel aliquid de genere quantitatis, vt punctus: Angelus nec est quantus, nec de genere quantitatis, ergo nec haberet rationem loci: esset tamen alter in altero per mutuum præfentialitatem, non per locationem: & non repugnat illam haberi sine ista.

Cum dicitur, esse per intimum illapsu competere soli Deo: conceditur, In ipso namque viuimus, mouemur, & sumus. ait Apost. act. 17: & vt sic non est Angelus in Angelo; nec enim Angelus creatur ab Angelo, nec conseruatur in suo esse ab Angelo; cum Deus sit, qui Angelos creet, & conseruet, ac potentiam habet eos annihilandi si placuerit, quamquam in perpetuum conseruabit: vt sic ergo non esset Angelus in Angelo per essentialè illapsum, sed per mutuum præfentialitatem. Dixi per essentialè illapsum, quoniam loquendo de illapsu accidentali, vnus illabitur in alterum, prout superiores illabuntur in inferiores, illuminando, & docendo eos: quo autem præfentia erit maior, eo illapsus expeditius percipietur, exemplo corporum, quorum alterum perfectius agit in alterum, quo ei vicinius: & anima, perfectissimè illabitur in corpus,

Quantitas an sit de ratione loci.

Angelus an esse possit in Angelo.

Angelus in Angelo an tanquam in loco.

An si Angelus in Angelo illabatur in eum.

pus, quia ei præses, & intima; licet autem exempla non sint vndequa; idonea, cum Angelus non sit anima alterius, nec in formis, tamen in quo præsentia erit maior, eo illuminatio expeditior, & clarior.

Angelus si esse in puncto, an possit operari in eo.

13. Ad Quartum non esset frustra, quod verò possit, vel non possit operatio accipi in puncto, examinabitur suo loco; etiam dictum est quid possit de motu, &c. item penes accidens est ut operetur ad hoc, ut sit in loco; quapropter operatio in eo esse absq; operatione, & si quid difficultatis continet, expeditur se ab ea Thomæ, qui asseruit non esse nisi per operationem in loco; dum nos expeditus dicimus esse in puncto, esse sine operatione. Cum inquis superuacane fore non operando. Respond. ita. forrè posset placere Angelo, se collocare in puncto, nihil operando in eo: Vel id agere posset, ut ostentaret potentiam suam, quæ tanta est, ut possit, etiam se collocare in puncto, atque indivisibili loco. Ex quo amplius apparere faceret differentiam inter Angelos, & corpora, ut hæc requirant extensum locum, illi hoc non egeant, sed possint se constituere in indivisibili loco. Vel ad ostendendam amplitudinem suæ libertatis, ut possint pro libito se collocare etiam in indivisibili loco.

Angelus an necessario in puncto.

14. Ad Quintum nulla sequitur talis necessitas: tunc vero id sequeretur, quando Angelus esset agens naturale, & non liberum, quemadmodum punctus si per se esset, segregatus à continuo, necessario esset in puncto, veluti adequato loco: at quia Angelus est agens liberum, pro libito se collocaret, & voluntarie, quotiescunque placuerit, in puncto.

15. Ad illud pro parte opposita, quod necesse sit, esse semper in puncto, ratione adæquationis indivisibilis ad indivisibile; concluderet, si Angelus esset ad instar entis naturalis, carentis libertate, & ratione: ut de puncto separato à continuo est dictum: cum vero liber sit, poterit præsentia libertatem substantiæ suæ applicare loco indivisibili, & extenso, ut placuerit.

16. Aduersus tamen insurgitur, si-

quidem coarctare substantiam suam ad punctum, siue restringere eam ad locum punctualem. Occurrit non coarctare, quoniam, cum sit Angelus indivisibilis; punctusque etiam indivisibilis, erit ibi adambitum, æquè habens, & adæquare. Contra, quæ est agens liberum nõ arctatur ad punctualem, & indivisibilem locum, sed potest in maiori, ac extenso se collocare loco; ergo, saltem tunc, substantiam suam extendere, ad extensionem loci: Difficultas hæc non magis urget hæc quætionem, quam plures alias de loco Angelorum, præcipue, vtrum esse possit intra locum suæ spheræ, absque quo sit in tota sua spherâ, & qualiter, & quomodo id faciat. Spectare quoque posset ad quætionem, alteram, an possit simul esse in pluribus locis, extra spheram per potentiam Dei: & dato, quod Deus id faceret penes eum, quomodo simul esset in Cælo & in terra, absque expansione, physicaque dilatatione, seu distractione Essentiæ suæ, sicut de Christo Domino, in Sacramento Altaris; & quidnam acquiratur per huiusmodi præsentiam ad talia loca: quæ omnia ibi &c.

Angelus si esset in puncto, an coarctaret se in illo.

17. Sed esset, ne dicendus punctualis? minimè, nisi denominatione extrinseca: Non quidem intrinseca, etenim punctus est accidens, Angelus substantia: punctus spectat ad genus quantitatis, Angelus ad genus substantiæ: sicque de pluribus eorum differentijs: extrinseca tamen, ratione, quæ collocaret in puncto: vnde dicemus substantiam punctualem: qualiter punctualem, lucem punctualem, si esset in puncto, ergo idem de Angelo.

Angelus in puncto an punctualis.

18. Verum, hoc de Angelo non nisi valdè improprie diceretur; proprie quidem dicimus, lucem punctualem, substantiam punctualem, & huiusmodi, non autem in rigore de Angelo, ratio quia illa sunt diuisibilia, ut substantia corporalis, qualitas corporalis, propterea que diuisibilitas poterit vltique ad punctualem, (ad sensum tamen) protendi, Angelus vero & anima, quæ spiri us sunt, carent diuisibilitate. Dixi, ad sensum, quandoquidem

Sicut lux punctualis an ita & Angelus punctualis.

dem & si, mathematicè protendi posset vltierius diuisio, vsquequo deveniretur ad verum punctum mathematicum, nihilominus diuisio physica, non tantum vltro procedit, alias res ipsa diuisibilis sic physicè potius dif-

siparetur per tot diuisiones, nec caderet sub sensu, igitur potius dicimus lucem punctualem, quam Angelum punctualem: nihilominus currere potest, attento loco punctuali, in quo Angelus esset.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Angelus possit se eximere ab omni loco.

1. Quæstio nõ est magni momenti, nec valde disputabilis.

Fuit autem opinio Aegidij præced. artic. allati, Angelum necessario operari in ordine ad locum: quo stante infertur, ut necessario exigat locum, & consequenter minimè exemptare se possit ab omni loco. Assumptum probatur, siquidem Angelus spectat ad completam Orbis vnitatè: esset autè imperfectus Orbis si careret Angelis: dum vero postulat Angelos, necesse est eos habere locum in Mundo. Probari etiam posset, quoniam celestes orbis mouentur ab Angelis, quo fit, ut dum mouent, sint vtiq; necessario in loco: Dà oppositum, quod non mouerent, proinde cessarent influxus in mundum, atque ex Philosopho periret, generatio, cessaret corruptio, atq; motus in hisce inferioribus. In hanc sententiam citantur etiam Alen. 2. p. q. 32. m. 1. D. Bonau. in 2. d. 1. p. 2. art. 2. q. 1. Richar. in 1. d. 37. art. 2. q. 1. & Albert. tract. 18. quæst. 73. art. 3. m. 4. at hi loquuntur potius de factò, quam de possibili: Absolutè tamen negat Molin. quæst. 52. artic. 1. & Valent. 1. par. d. 4. quæst. 3. par. 2.

2. Nihilominus dicendum, nullam esse implicantiã Angelum posse se eximere ab omni loco. Probatur, potest Angelus exire extra omnem ambitum Cælorum, ac totius mundi, & se collocare in spatijs illis imaginarijs: tunc autem esset extra omnem realem locum. Item id nullam implicantiã dicit, quoniam Angelus non eget corporeo loco, nec ut creetur, nec ut conseruetur. Patet Primum, quia à solo Deo creatur, ad creationè vero nulla

nulla creatura concurret, nec vllus locus, cum fiat de nihilo: & probatur Secundum, nam solum corpus est illud, quod ad sui conseruationem indiget loco; etenim influit in locatum locus, per qualitates conuenientes, ac proprias particularis loci, conseruando, siue alterando, vel corruptumpo locatum: Angelus vero nõ est subiectus huiusmodi qualitatibus, nõ enim corpus agit in spiritum, argo absolute nõ indiget loco. Insuper si egeret loco, vel id esset rone essentiæ, & substantiæ suæ: vel ratione operationis: eaque vel esset immanens, vel transiens, at nullum istorum, ergo. De Primo est iam probatum: de Secundo, utpotè de operatione immanenti non eget loco, intellectio namque, & volitio non pendet à loco: si enim extra mundum existeret, æquè bene posset, saltem abstractè, intelligere cõtentã intra mundum: & si nos intelligere, & velle possumus, quæ à nobis distantia sunt loco, multo amplius id intelligere poterit Angelus, cū sit in intelligende expeditior, utpotè non dependens à sensibus. De operatione quoque trãseunte, utpotè de motu circa corpora, id necessum non est, nulla namq; staret omnino necessitas, si extra mundum sifteret, mouendi corpus, siue quid agendi circa corpora: eo magis, quo de factò, licet aliqui occupentur circa motum Cælorum tamen non omnes mouent Orbis, ergo & extra Cælum nulla staret necessitas operandi trãseunter in ordine ad corpora: quapropter ut sic, non implicabit esse extra omnem locum. Denique id militat etiam in sententia D. Thomæ, si namque Angelus est in loco pro operatione-

Angelus potest se eximere ab omni loco.

rationem, poterit nullibi operari, & ira in nullo erit loco. Assumptum probatur poterit non operari in hoc loco, poterit non operari in illo, & illo loco, & sic de singulis, ergo poterit in nullo operari loco, sicque erit absque omni loco.

3 Hoc totum currit, spectando potentiam absolutam Angeli, siquidem quantum est de se posset, si vellet, constitueret se extra omnem spheram, atque stare absque omni loco. Est Scoti in 2 d 2. quæst. 6. *Ad propositum*. D. Thom. in 1 d 37 q 3. art. 1. Capreol. 2. d. 2. quæst. 1. art. 1. Valq. 1. p. d. 183. num. 26. & 27. & Caetan. at Ferrar. 3. contra Gent. c. 68. quatenus nullibi operando, nullibi esset, dum aiunt esse in loco per solam operationem.

De facto sepe est in loco. 4 Dicimus tamen vltro, quod loquendo de facto Angelus semper est in loco. Doctrina est certa, & patet ex scripturis supra recensitis collocantibus Angelos intra Orbem, siue in Cælo, siue in terra, siue in Inferis, de quo sup. q. 3. per totam, & alibi disput. 1. suadet tamen Primò, quia Angeli spectant quam maximè ad perfectionem Vniuersi cum sint nobilissimi ex creaturis: talis vero perfectio tolleretur, si non haberent locum intra Vniuersum. Item Vniuersum constat ex creatura corporali, & spiritali: at partes debent reperiri de facto, & actualiter in toto constituto: licet vero non sint Angeli partes informantes sunt tamen assistentes ipsi Vniuerso ad conferendum sic nobile esse Vniuerso. Insuper pendet ab ipsis Vniuersu, etenim Cælorum motus pendet ab Angelis: productio tot, tantorumque effectuum in sublanari Vniuerso pendet ab influentia Cæli ea autem habetur per motum. Rursus custodia Regnorum, Prouinciarum, Urbium habetur per Angelos ad id specialiter à Deo destinatos: sicut & custodia hominum ex receritidem à Sanctis nostris Angelis Custodibus. Denique tot legationes quas expedit supremus Moderator Deus, funguntur iidem Angeli pendens homines, varia nunciando, prædicando, docendo, & huiusmodi, ut patet ex scripturis, ad hoc vero, peragenda, requirunt esse in Vniuerso, tanquam in loco. Rursum in Empyreo sunt Ange-

li, tum vt Deo fruuntur, tum vt cum animabus Beatis associantur, tum vt Deum laudent, tum deniq; vt ipsi Deo assistant.

5 Sed si Angelus v. g. appeteret exire aliquando extra spheram Vniuersi, & spatium per spatia illa imaginaria, vtrum impediret illum Deus? Resp. id posse quidem appetere vt aliquando velit ibi spatium: at tamen non posse ritè appetere esse ibi semper: probatur. Secundum, quoniam exiret se à lege Dei, qua Deus statuit Angelos esse intra Vniuersum ob commune bonum ipsius Vniuersi: ergo non possunt legitime appetere esse semper extra Vniuersum. Sed quid si pro aliquando appeterent, negaret illi Deus?

6 Respond. quod aut loquimur de bonis, aut de malis Angelis: si de bonis, ac Beatis, vtique id dicendum est, Deum non negare Beatis totum id quod petere, & desiderare rationabilitè poterunt: restante Scriptura, *Repleti in bonis desiderium tuum: Psalm 18, & Eccl. 3. corol. Beatus est qui habet quicquid vult*: quapropter non videtur contradictio. hoc illi præstare. dum modo vel ad tempus postulare, & non perperuo: & non vergat in damnum Vniuersi, si fortè Angelus sit de numero eorum, qui speciale ministerium exequuntur in Vniuerso, siue Cælos mouendo, siue homines custodiendo, & ceteris namque assistentiis cessaret motus Cælorum, & custodia hominum, & ita pareretur Vniuersum, nisi tamen Deus poneret alium in locum illius: at loquendo de ijs, qui hoc, vel huiusmodi munere carent, nulla esset implicantia, nullo imminente damno, Vniuerso. Si vero loquamur de malis. asserendum potius impediri ab hoc eorum desiderio: ratio quia ex Dei lege punitiua stant ibi, vbi destinari sunt à diuina Iustitia: vnde & virtus eorum motiua ibi arctatur, vt non extendant se vltro, quam statuerit Deus. Item quoniam indigni sunt vt hac, vel minima quaque satisfactio- ne consolentur, dum perpetua tristitia, ac merore damnantur. Item, dum Angeli Beati, destinati sunt ab beatitudine, dumque locus Beatorum est Empyreum, nequaquam Deus, de lege ordinaria, concederet eis perpetuo com-

Angelus non potest appetere esse sepe extra vniuersum.

An concederet illi Deus, si id appeteret.

morari extra illud: ideoq; Paulus Beatos homines appellat *Ciues Sanctorum, & domesticos Dei*. & iterum, *Accessistis ad Ciuitatem Dei viuentis Hierusalem cælestem, & ad multorum millium Angelorum frequentiam*: Sicut vero beati homines, ita & Angeli, mutuo fruuntur consortio in Empyreo: Posset tamen aliud facere.

Angeli an appetat exire ad spatia imaginaria.

7 Dices, si bonos exire aliquando ad spatia illa sineret Deus, quam quæso oblectationem sumerent Angeli boni: ad quid ergo tale possibile desiderium in eis? Resp. non dicimus absolute eos id appetere, nescimus enim vtrum id appetant: & fortasse magis dicendum est non appetere, quam appetere; etenim peroptimè norunt magis quam quicuis peritissimus Philosophus quidnam ibi sit, vel non sit: & quidnam sint spatia illa imaginaria; si namque Theologi de spatijs illis aliquando loquantur, melius ea norunt Angeli, & si ibi v. g. nusquam fuerint, vnde non est necesse id appetere. Verum loquimur ex hypothesi, dato quod appeterent, & non impediret Deus, ad quidnam deseruiret talis appetitus? Respond. ad oblectamentum, quod infumerent de libertate sua, eundi v. g. quocunquæ voluerint: & de potentia motiua, quæ tanta in eis est, vt possint etiam extra-

An oblectarentur eundi illuc.

mundum se transferre, si voluerint: non parui oblectamenti esset in homine libero eundi quocunque placuerit, sicut ex opposito tristitia magna est detructio in carcere non potèti inde exire, & irè quo maluerit: ita malis contingit Angelis, vt potentia eorum motiua arctata sit à diuina Iustitia, veluti in carcere detructis: bonorum vero motiua facultas vtique annuente Deo, libera sit eundi quo placuerit: hinc ergo oriri posset accidens bonis Angelis oblectamentum, vel aliud, vt diximus: Cæterum, ratione loci illius, oblectamentum esset nullum, nam loca illa non sunt vera, & realia, nihil ibi est à parte rei: totum est imaginarium, ac fictitium, non ergo hinc oblectamentum, sed vt diximus.

8 Ad fundamenta Aegidij dicimus, & ad Primum, negando, necessario operari transeunti operatione ad locum, cum liberè operetur, & possit abstinere ab operatione ad locum. Ad cætera, loquuntur de facto, non enim de facto id aduenit, non concurrenter, nec permittente Deo vt ab omni loco se eximant, tum ob laudem Dei, tum ob commune commodum Vniuersi, tum ob recensita, tumque ob capita alia, de facili, adiuuentabilia.

Q V Æ S T I O I X.

Vtrum Angelus possit simul esse in pluribus locis adæquatis.

Loca adæquata, & inadæquata quænam.

1 DE duobus locis queritur, tum ac naturaliter, tum vero inadæquatis: Prima sunt, quæ potentiam, spheram, & adiuuitatem Angeli, tum in coexistendo ad loca, excedunt; tum in operando. Secunda vero, quæ minimè superant, sed intra adiuuitatem, & spheram continentur Angeli ipsius. Hæc insuper loca inadæquata, vel sunt continua, siue cõtigua, intra tamen spheram adiuuitatis, vel excedunt eam. De singulis est discurrendum, jeliçiedo, quæ apparebunt veriora.

2 In primis vero an possit propria, ac naturali virtute existere in pluribus locis adæquatis, est sententia communis negatiua. ita Scot in 2. d. 2. quæst. 7. Bâssol. quæst. 4. art. 3. Gabr: Greg. Arim. ceterique sententiarj ibidem. item hoc supponunt Alenf. 2. par. quæst. 32. m. 2. Albert. 1. part. tract. 18. quæst. 73. art. 2. 3. Thomista ad 1. par. quæst. 52. artic. 2. & c. de Scoto autem, & Gabriele obseruandus est modus loquendi; Scotus enim *S. in illa quæst.* ait, *probabile videri non posse Angelum naturali vir-*

Nequit simul esse in pluribus locis adæquatis.

li virtute, se in duobus locis collocare, quorum uterque sit sibi adequatus secundum ultimum potentia sua. idemque habet Gabriel. dum vero aiunt, probabile videri, non exinde existimandum est, quod velint, etiam oppositum esse probabile, quandoquidem ex tali modo loquendi insinuant, quid dicendum sit de hac parte, non autem per hoc, (nec quidem tacito) insinuare intendunt probabile esse oppositum.

Adequatus foritur etiam alia nomina

3 Locum hunc adequatum, Scotus sic appellat *adequatum*; quo loquendi modo vsi fuerunt ex antiquis. Gabr. Gregor. appellant, & modo recentiores communiter vtuntur. Ferrar. 3. contra Gent. cap. 68. *S. ad euidenciam*, & Cactan. vocant etiam, *locum totalem*. D. Bonau. 2. d. 2. part. 2. quæst. 2. art. 2. Richar. 1. d. 37. artic. 2. quæst. 3. Molin. ad loc. D. Thomæ, nominant *maximum*. locus ergo de quo nunc querimus, est locus adequatus, totalis, & maximus, iuxta variam nominationem Doctorum: totalis autem, & absolute, sed in ordine ad virtutem Angeli, proptereaque Scotus appellat *adequatum*, *secundum ultimum suæ potentia*.

4 Facilis tamē est probatio, si possit in pluribus esse adequatus, sequetur posse esse in toto Orbe, intra enim Orbem sita essent illa loca plura adequata. Item dato, quod totus Orbis esset locus vnus sibi adequatus, possit quoque esse simul, & in toto Orbe, & extra Orbem in spatijs illis imaginarijs: at de solo Deo dicitur, *Olea 4. Caelum, & terram ego impleo*: ergo Angelus quoque implet totum Orbem. Eset insuper inde immensus. Præterea, esset simul, & simul non esset in loco adequato: probatur, esset quidem in loco hoc v. g. qui dicatur sibi adequatus: dum vero in altero collocaretur loco adequato, iam constaret, locum illum primum non esse adequatum, probatur, locus adequatus est ille, qui adequat totam virtutem locati, ita ut non possit extra illum, simul esse alibi: ergo si esset extra illum, iam non esset in illo, tanquam in loco adequato, sed inadæquato, & ita esset simul in loco adequato, & inadæquato, adequato quidem ex suppositione, inadæquato tamen,

quoniam extra illum possit esse alibi: at est communis sensus, quod quandoque locatum hic v. g. potest simul esse extra hic, iam locus primus non erit adequatus. Rationes alias congerunt Doctores, at non est discrepantia de hoc. Accedit Damascenus, & Didymus, de quo infra.

5 An autem diuina virtute possit id fieri, negat Gotfredus quodlibet 12. asserens, Angelum, quacumque virtute non posse collocari simul in pluribus locis. Rationes suæ hæc sunt: Prima, Angelus existens in vno loco, non potest acquirere simul alium locum, nisi vel ipse moueatur ad illum locum, vel locus ille accedat ad primum locum, in quo Angelus est: si Angelus moueatur ad alium locum, ergo necesse est, vt deperdat priorem locum. Prob. quia termini motus sunt in compossibiles: si vero locus accedat ad locum, iam non erunt duo loca, sed vnus; ex duobus namque illis vnus fiet vnus, ergo non erit, nisi in vno loco. Secunda, duo illa loca, aut sunt inuicem contraria, sicut sursum, & deorsum; aut eiusdem rationis vt duo sursum: si Primum, ergo contraria simul: si Secundum, ergo duæ formæ solo numero differentes, erunt in eodem subiecto. Tercio, sicut se habet prius, & posterius in tempore ad rem temporalem; ita se habent ante, & post, ad rem locabilem: at illa non possunt esse simul, ergo nec ista. Quarto, id, quod conuenit alicui ratione suæ propriæ limitationis, non potest per quamcumque potentiam, tolli ab eo, nec oppositum sibi conferri: at esse in vno tantum loco competit Angelo ratione propriæ limitationis, ergo nec per Dei potentiam poterit collocari in pluribus locis.

An de potentia Dei esse possit in pluribus adequatis.

6 Sententiam istam Bassolius vbi supra appellat *fallam*, & *periculosam*. Quam etiam vniuersi Theologi, tanquam omnino fallam reijciunt. Præcipue vero reijcitur argumento illo efficacissimo sanctissima Eucharistia: vnde arguitur, non magis coarctatur Angelus intra fines, & terminos loci, quam corpus: sed corpus Christi Domini in Eucharistia, per diuinam potentiam, est simul in pluribus Templis, in pluribus Artibus, in pluribus hostijs, imo in vna-

Potest fieri.

vnacumque parte hostia, ergo similiter per Dei potentiam poterit in pluribus Angelus collocari locis.

7 Gotfredus respondet; Corpus Christi esse ibi non per se, siue non gratia suæ præsentia, sed per conuersionem panis in ipsum: quod patet, quia corruptis accidentibus, definit esse Christus ibi. Contra, licet initiatiue, seu originatiue, siue causaliter, spectando .i. causam materialem, corpus sit ibi per conuersionem panis, nihilominus perseveranter, siue spectando perseverantiam, & continuationem præsentia Christi in Altari, talis præsentia non cōtinuatur ibi per conuersionem, ait Scotus, nam cōversio iam transijt, & non est; est autem ibi post conuersionem Christus, ergo erit ibi formaliter per præsentiam sui ad species: Vnde formatur aliter ratio, nihil est in aliquo loco formaliter per id, quod non est formaliter in eo: at conuersio nunc non est, quia iam facta fuit, & præterijt, adest tamen Christus in hostia, ergo non perseverat per conuersionem, quæ actualiter fiat, quia iam facta fuit, sed per propriam præsentiam ad species. Conuersio quidem panis fuit origo, & causa materialis, vt Christus initio fieret præsentis: at facta iam panis conuersione, cōuersio non fit amplius tunc, facta enim fuit semel, & tamen Christus ibi perseverat. Contra, ex Arist. Genitum est vbi fuit corruptum. Respondet Scot. in 4. d. 1. q. 2. §. *Ad argumenta*, inquit, dico, quod ideo ibi est, quia materia manet communis, quæ in generatione non mouetur localiter, & per consequens, ibi recipit formam, vbi est. Contra, Materia non est ratio essendi in loco, sed quantitas, non autem manet eadem quantitas in genito, & corrupto. Resp. etiam materia de se esset in loco, nempe diffinitiuè, si sola staret: quantitas vero est ratio essendi circumscriptiuè. Contra, terminus conuersionis debet esse vbi præfuit conuersum, & ex vi conuersionis, ergo Angelus esse alibi simul, ex vi solummodo, alicuius cōuersi in ipsum, ergo negata tali conuersione, non esset simul hic, & ibi, Scotus d. 10. q. 2. supra lit. E. respondet, inquit, *Credo, quod quod propositio illa sit falsa*. & citat d. 1. ibidem ait, *Ad secundum dico, quod*

& se quantitas panis conuerteretur in quantitate corporis Christi, non tamen propter hoc, corpus esset hic, vel eius quantitas, ex vi conuersionis. & d. 10. q. 2. lit. E. sic scribit, *Nec valet dicens, quod est hic per conuersionem alterius in ipsum, quia conuersio alterius in istud, non est ibi formaliter ratio essendi hic: quod patet, quia transeunte conuersione, manet terminus conuersionis hic.* Concludens vero intentum de locis, tum de corpore, quocumque, tum de Angelis, subdit, *Ergo sine aliqua contradictione potest alicui conferri esse hic, sine conuersione aliqua alterius in ipsum.*

8 Insuper aliunde. Et si natura finita, quia finita, non possit in aliquo excedens vires suas: poterit tamen ea ratione, quæ est in potētia obedientiali ad suum Creatorem: vnde grane sursum; leue deorsum, & si non propria facultate diuina tamen virtute, poterit collocari, cuncta enim obediunt Creatori: id vero absque contradictione, dum cuncta subiaccēt nutui Creatoris: ergo itidem Angelus, quod propria virtute non poterit præstare circa plura loca adequata, poterit ei conferri à Creatore. Item quamuis non habeat potentiam actiuam, quæ se collocet in pluribus adequatis locis, tamen habet potentiam passiuam, capacitatem, & potentiam obedientialem in ordine ad Deum, vt in talibus collocetur locis.

9 Ad rationes Gotfredi respondendo dicimus ad Primum, id fieri per mutationem Angeli ad nouum locum: Negatur autem debere deperdere priorem locum, quia mutatio hæc esset acquisitiua, non deperditua. Item nec est inconueniens, duo loca iungi simul, & remanere distincta, sicut & duo corpora penetrari, & remanere distincta, per Dei potentiam. Ad illud de terminis motus, alij sunt termini primi, alij concomitantes: Affirmatio quidem, & negatio sunt in compossibiles, ac positiui ambo possunt esse simul, vt ignis, & lignum absque sui consumptione, ex Dei potentia, vt in fornace Babylonis de Pueris.

10 Ad Secundum, sursum, & deorsum sunt contraria respectu corporis, siue grauis, siue leuis, ob quod vel erit natu-

Termini motus an simul.

Mutatio acquisitiua non necessario est deperditua termini à quo.

Termini primi, & concomitantes quinam.

Sursum, & deorsum contraria penes corpus, non penes spirituum.

raliter ibi, vel violentè: non tamen contraria respectu spiritus, qui nõ pendet à loco, nõ enim prædominatur, vel gravitas in eo, vel leuitas, vt appetat, vel fugiat (à natura) esse sursum, vel deorsum, hæc namque differentiæ, & modi essendi proueniunt in corpore ab elemento prædominante, cuius prædominij est incapax Angelus: & propterea non habet potentiam naturalem ad essendum sursum, quoniam esset violentè deorsum: quo fit, vt ad essendum in loco, sit in potentia neutrâ, quemadmodum superficies ad colores. Et ad illud de duabus formis; duæ quidem formæ eiusdem rationis, relatiuæ, possunt esse simul vt duæ paternitates in eodem Patre ad duos filios: quidquid sit absolutis. An autem duo contraria possint esse simul, patet ex physicis. vide Scot. in 4. d. 10. q. 2. Ad primum, & in

Duæ formæ eiusdem rationis simul.

2. d. 2. q. 7. sub lit. C. in Addit. S. Ad tertium quare.

11 Ad Tertium, non mirum, quoniam tempus nõ permanet, sed est successuum, ideoque prius, & posterius nõ possunt esse simul: loca vero sunt permanentia, ideoque simul vni tertio: licet enim terminus à quo, & ad quem non sint simul inter se, sunt tamen per Dei potentiam, simul vni tertio.

Quare plura tempora non simul, sed plura loca simul vni tertio.

12 Ad Quartum patet ex dictis, licet namque de se, quatenus finitus est, non possit id agere, tamen limitatione virtutis suæ supplet Deus, estque in potentia obedientiali ad ipsum Deum. siue quamuis non habeat talem potentiam actiuam ad se collocandum in pluribus adæquatis locis, habet tamen potentiam passiuam capacitatem, & potentiam obedientialem ad talia loca.

QVÆSTIO X.

Vtrum Angelus esse possit in pluribus locis discontinuis inadæquatis.

1 AD loca autem discontinua, inadæquata descendendo, vtrum naturali virtute possit in pluribus inadæquatis discontinuis, intra ramen suam spheram collocari, affirmant antiquiores Caetan. Ferrar. loc. cit. Bassol. & citatur Marfil. in 2. q. 2 dum ait; *Esse posse in pluribus locis specie distinctis.* Scotus vero problematicus est, inquiens, *Vtrum in duobus locis discontinuis possit esse, quorum nec vnus, nec alius est sibi adæquatus, dubium est: nec videtur ratio necessaria nec pro, nec contra:* idem habet Gabriel. ibid. Cisterciensis vero 2. d. 6. quæst. 1. art. 1. sequitur affirmatiuam. In quam sententiam iuit etiam Rada part. 2. controu. 6. art. 3. quamuis in fine postea recantet.

2 Negatiuam vero partem sequuntur Recentiores: & in primis ipsam elicere intendunt ex D. Thoma q. 52. art. 2. afferunt ex antiquioribus Alensis

2. par. quæst. 32. m. 3. D. Bonau. & Richard. vbi sup. Okam. quodl. 1. quæst. 4. Aegid. quæst. 2. art. 2. Argentin. 1. d. 37. quæst. 1. artic. 2. atque demum Molin. ad locum D. Thomæ, Vazq. 1. part. d. 190. cap. 3. Suar. l. 4. de Ang. cap. 10. nec videtur discrepare Valentia q. 3. part. 3.

3 Qui Angelum esse in loco, aiunt per operationem, facile affirmatiuam partem probant; potest namque operari in pluribus discontinuis locis huius aulæ, non operando in medio, ergo possunt esse in pluribus locis discontinuis. Caetanus, & Ferrar. eatenus insuper aiunt, posse fieri, quatenus loca illa discontinua habebunt rationem vnus loci, dum ex illis insurgeret vnus locus, sicque essent in pluribus discontinuis. Verum obstat, quoniam tunc loca illa non essent plura, sed vnus, si ex pluribus fieret vnus, item non diceretur esse in locis discontinuis, sed in vno

vno loco profus, ergo non respondent ad quæstionem; loca namque, de quibus quærimus, sunt plura, non vnus: & sunt distantia, & discontinua, non continua. Alij probant, ita se habere Angelus ad locum, quasi informando illum, sicut anima ad corpus, informado corpus: at anima nõ potest extremas partes corporis informare, absque informatione partium intermediarum, ergo nec Angelus esse in extremis discontinuis, absque quod sit in partibus medijs, ita Okam. quodl. 1. q. 4. Impugnat vero Suarez probationem hanc, quia Angelus non informat loca, non est enim forma informans, sed assistens. At putare debuerat Suarez Okamum, nõ fuisse ignauum huius doctrine, imò iniuriam ei inferri, vt in hanc afferat sententiam Okamum, alioqui Principem scholæ singularis Nominalium: vtitur verò similitudine animæ in ordine ad corpus; nec insuper ait Okam. absolute Angelum informare locum, sed quasi informare; duo namque animæ competunt inter cætera, informare, & esse, ibi taliter, & sic, vt sit alibi: Primum non cõcedit Okam. de Angelo, Secundum concedit quod verissimum est: & hinc sumit arguendi similitudinem, vt sicut anima est ibi, ita Angelus in loco, at proportionaliter, reddendo singula singulis. Probat ipse Suarez, si posset esse in locis inadæquatis distantibus, posset etiam esse in illis, etiam si plus distarent quam partes loci maximi, & adæquati ipsi Angelo. Probatio hæc non concludit, affereret namque id debere intelligi intra locum adæquatum Angeli, non extra; iam enim dictum fuit non posse esse extra spheram actiuitatis suæ: etenim loca illa maxima, ab ipso relata, excederent spheram actiuitatis.

Non potest ex comuni.

4 Pars negatiua hodie communis est, non posse simul existere in pluribus locis inadæquatis: & hæc nobis magis placet. In primis autem vrget argumentum de anima, nõ potest informare caput, & pedes sine informatione partium mediarum; ergo nec Angelus. Respondent non esse parem rationem, quoniam anima necessario informat corpus, itaut in potestate ipsius non sit, informare caput, & pedes absque

informatione partium mediarum, non sic Angelus, qui voluntarie assistit loco, vnde possunt angulis omnibus assistere simul huius aulæ, absque quo assistant in medio. Sed contra, det Deus animæ facultatem informandi corpus, vt placuerit, vltique, v.g. anima rationalis informare caput, & pedes, & non medias partes corporis, vtrum id contingere posset, incerta quidem res est, nec vrget ratio demonstrans efficaciter, ita posse euenire, rationes namque oppositæ facile soluantur, ergo nec de Angelo vrget ratio, vt id ipsum concedamus: Vtrum insuper tum anima, tum Angelus potentiam hæc aliquando expenderint, hucusque non legitur: nec namque enarratur, Angelum aliquando oppositis angulis simul adstitisse, & nõ in medio: nec de anima, quod extrema simul informauerit, absque informatione medijs, dummodo tamen cætera concurrant, vt potest corpus sanum, beneque dispositum, & quod sit anima susceptiuum, alias cessaret animatio, informatio, cessante sensu, & vita. Angelus quidem est ens liberum: anima quoque rationalis, & si habeat rationem formæ, nihilominus est quoque libera, ergo poterit id præstare, ergo præstauit forte aliquando, assigna autem locum, & tempus, si potes. Dices, posse id facere, at nusquam fecit, (stante apte disposito corpore) quoniam ita cõgruit ordini Vniuersi, vt corpus humanum viuat per animam, quod si partes medias non informaret non viueret. Contra, hoc inconueniens non habet locum in Angelo, nec enim Angelus info. mat locum, vt diximus, nec locus viuat per Angelum, ergo poterit partibus extremis assistere absque assistentia in medio. Item locus non pendet ab Angelo locato, nec in extremis angulis, nec in medio, ergo non indiget Angelo, vt assistat in medio; de anima autem implicancia est ex parte corporis, quæ viuum, etenim recedente informatione moreretur homo, at non sic, locus de Angelo.

Anima au possit informare extrema absque medio.

5 Probatur insuper, si Angelus existeret in duobus locis discontinuis, posset moueri de loco ad locum, absque pertransitione medijs, id autem negat Scot. ideoque negat, posse reperiri simul

Quidnam de mente Scoti.

mul in locis discontinuis. Respondet Vulpes in 2. de Angelis disp. 18. artic. 6. loqui Scotum de locis adæquatis, non in adæquatis. Gloſa hæc, (pace tanti viri) gratis datur, nec cogimur ipsam recipere: & quidem sine controuersia recipitur, non posse esse simul in pluribus adæquatis, Scotusq; non laborat in huius probatione, vnde nec opus ei fuit recurrere ad medium recensitum, vt id probaret: quia tamen maior difficultas est de locis inadæquatis; hinc rationem textit, & negando probat, quoniam posset moueri de extremo ad extremum, non transeundo per medium.

6 Probatur item: Existit Christus Dominus in pluribus Altaribus, Templisque valde distantibus inter se, & discontinuis: at id non naturali virtute euenit, sed virtute diuina, ergo vt Angelus existat simul in pluribus discontinuis, non satis est virtus sua naturalis, sed requiritur diuina. Suario non placet ista probatio, & in primis ait, non esse parem rationem de Angelo, & Christo, quia in Christi corpore spectatur virtus diuina ad tot altaria, in Angelo autem virtus naturalis ad tot loca. Hac quidem impugnatione Suarez nil facit, etenim iam argumentum super hoc fundatum est, vtpote, vt probet, requiri virtutem diuinam, etiam in Angelo, sicut est in corpore Christi, quia virtus naturalis Angeli non sufficit. Frustra ergo laborat, dum idem asserit impugando, quod probat allatum argumentum. Secundo ait, posse retorqueri in contrarium, quia posset Christi corpus multiplicari in quibuscunque locis cuiuscunque magnitudinis, quod non contingit in Angelo. Vtique frustra Suar. hoc discrimen recolat, etenim iam constat Angelum esse spiritum, & carere magnitudine molari, non enim oppositum huius probat argumentum. Et denique subdit, multiplicationem præsentia corporis Christi habere valere, ad quamcunque distantiam, etiam in infinitum, quod fortasse, inquit, non esset hic necessarium. Circa tamen id, qd ait, multiplicari, etiam in infinitum, si loquatur de factis, falsum est, etenim totus Orbis non est magnitudinis, latitudinis, longitudinis & profunditatis infinite, eo

magis, quo Sacramentum hominibus in terra præstat, & propter eos conficitur, qui homines sunt vna pars totius Orbis. Dum vero ait, non esse multiplicationem hanc in Angelis necessariam, non officit argumento, non enim probat argumentum, multiplicationem talem esse necessariam, sed quod si factibilis est, non poterit fieri, nisi virtute diuina.

7 Insuper, ex data opinione, sequeretur Angelum distare à se ipso, quia enim ratione est hic præsens, ea est ibi absens. Responſio ex Scotistis promptu est negatiua consequentis; quia quamuis loca distarent à seipsis, non tamen Angelus distaret à seipso; quem admodum nec anima existens in capite, distat à se ipsa existente in pedibus, licet caput, & pedes distent inuicem in se ipsis; sicut etiam & Deus existens in Cælo, & in terra, non distat à se ipso, & si Cælum distat à terra, & viceversa; & ratio est, quia hæc comparantur ad vnum tertium, quod habet rationem illimitati simpliciter, vt Deus; & illimitati secundum quid, ratione locorum, & partium corporis, vt Angelus, & anima. Responſio & veram continet doctrinam, & ostendit, rationem non esse efficacem, sed apparentem: non autem putamus rationibus efficacibus probari posse partem istam negatiuam.

8 Accedit Damascenus, is enim l. 2. de fid. orthod. cap. 3. inquit, *Angelos eodem tempore, neque hic, atque illic esse, aut posse operari.* & in super, *Circūscripti quidem illi sunt; neque enim in Cælo versantur, cum in terra sunt, neque cum à Deo in terram mittuntur, in Cælo remanent.* Item Didymus libro de Spiritu sancto, probans Spiritum sanctum non esse creaturam, nec Angelum, inde arguit, ideo non est Angelus, quia simul adest hominibus in extremis terræ partibus distantibus, quod tamen nequit præstare Angelus, ait enim, *Est prorsus alienum ab Angelica natura, nam Angelus, qui aderat Apostolis in Asia, non poterat adeste alijs in caecis partibus mundi constitutis.* Posset Aduersarij respondere, ista intelligi de locis adæquatis: vel de inadæquatis extra spheram ipsius Angeli.

Problema est.

9 Concludendo autem dicimus Primo, probabile esse, Angelum posse simul naturali virtute reperiri in pluribus locis discontinuis, intra tamen spheram suam adæquatam: hoc demonstrant euasiones datæ ad argumenta sententia probantis, id non posse fieri.

Mens Scoti

10 Secundo inferimus, probabile etiam esse, non posse id euenire: & hoc ostendunt rationes vique modo allatæ.

11 Tertio deducimus, esse magis apparentem opinionem affirmatiuam: ideoque Scotus videtur inclinare magis in eam, sicut & Scotista magis inclinant.

12 Quarto subinferimus, rationes adductas pro vtraque parte, non esse

demonstratiuas, sed topicas: habent enim suas euasiones, vt de singulis vidimus.

13 Ad illud autem de Eucharistia, diceretur, vti que corpus exposcere diuinam virtutem, vt in pluribus simul inadæquatis sit; non tamen Angelum, quia est nobilior, spiritus, & potentior, quam corpus, vt corpus, abstrahendo à diuinitate hypostaticè coniuncta, & à diuina virtute; quapropter diceretur, quod id, quod est medium agentis inferiori, non est necessarium medium agentis perfectiori, itaut sufficiat Angelo virtus naturalis, corpori autem necessaria sit virtus supernaturalis. Cætera habet suas rationabiles euasiones.

Cur corpus non potest, Angelus potest.

QVÆSTIO XI.

Vtrum plures Angeli possint esse simul in eodem loco.

Negant D. Tho. & D. Bonau.

1 IN Primis sententia est D. Thomæ, non posse naturali virtute Angelos esse simul in eodem loco. ita 1. par. q. 52. art. 3. tum in corpore in respons. ad prim. eademque est sententia D. Bonau. in 2. d. 2. p. 2. art. 2. q. 4. Capreol. ibid. q. 1. Bassol. q. 4. atque Aegidij: in super & Richardi in 1. d. 37 art. 2. quæst. 4.

2 Verum est tamen, quod ratio, & fundamentum huius sententia non est vnum, Diuus namque Bonau. ait non quidem repugnare ex parte nature particularis, & singularis Angeli, sed ex parte vniuersi, quandoquidem repugnat ordini vniuersi talis similitudo in eodem loco, vniuersam namque fundatur super ordine, itaut reddendo singula singulis, vnaqueque res sistant in suo loco, non autem occupet locum alterius, sic namque euitatur confusio. Riccardus inde ait implicare, quoniam Angelus Angelum penetraret; ad euitandum ergo penetrationem non possunt esse simul. Bassolius, illud existimat esse supra cursum nature, quapropter ex

sola omnipotentia Dei id contingere posse autumat, non vero naturali virtute.

3 Circa tamen sententiam D. Thomæ, discipuli eius varie ipsam interpretantur; etenim Caetanus ad locum D. Thomæ, & Ferrariensis 3. contra Gent. c. 68. pluresque recentiores aiunt, D. Thom. loqui *Iuxta ordinarium modum operandi conuenientem nature.* Vt sic enim ordinarie non sunt plures simul in eodem loco: & hæc est prima interpretatio. Secunda, vt loquatur de loco adæquato, plures namque esse possunt in eodem loco, at inadæquate, quia neuter eorum esset ibi secundum operationem adæquatam. & Tertia, vt loquatur de eadem operatione, etenim loquendo de pluribus operationibus, posset esse simul plures Angeli in eodem loco per varias operationes. Ex omnibus vero concludunt, non posse esse simul secundum modum ordinarium conuenientem nature, bene tamen, secundum extraordinarium; nec posse esse adæquate, quoniam cum sint in loco per operationem,

Diuina virtute potest esse simul in pluribus inadæquatis.

nem, non potest eadem operatio pendere simul à duabus causis totalibus, posse tamen inadæquatè, exercèdo varias operationes, vt altero Angelo producendo motum, altero lumen, altero calorem, alteroq; formas alias medijs causis secundis imprimèdo in corpus, vbi plures essent simul &c.

Posiunt naturalitèr esse plures in eodem loco

4 Opposita tamen sententia communis est, quæ statuit, posse naturalitèr plures Angelos esse simul in eodem loco. In hanc magis propendit Scotus, & Scotista, licet sit problematicus in 2. d. 2. q. 8. Ariminenf. ibid. q. 3. Major q. 10. Gabr. q. 2. Marfil. q. 2. OKam. quodlib. 1. q. 4. Albert. in 1. d. 37. art. 35. Molin. ad loc. D Thomæ, Vasq. 1. par. d. 193. c. 4. Valent. d. 4. q. 3. par. 3. licet de loco adæquato sentiat cum recentis Thomistis. estque communis insuper recentiorum.

5 Hanc & nos amplectimur, vnde dicimus Primo, posse naturalitèr Angelos plures esse in eodem loco. Probatu'r autem in primis ex famosa illa enarratione Lucæ 8. vbi refert, in corpore hominis cuiusdam inhabitasse legionem Dæmonum. Quot vero contineat numero legio, ait Alex. ab Alex. 15. Genial. dier. c. 3. continere numerum 6666. Consentit D. Bonauent. Lyran. Carhus. & Abulenf. ibi. Nihilominus varie enumeratæ reperiuntur ex militibus legiones, siquidem Liuius lib. 3. decad. 5. ait. *Veteres milites dimitti, itant in singulas Romanas legiones, ne plus sena millia peditum, trecenti Equites essent.* Item, *Alias definitum fuisse, vt quina millia peditum & ducentos haberet, Equites trecentos.* & lib. 16. cap. 4. *In legione sunt ceteru' sexaginta, Cohortes decem.* Læzius de perfectis, & completis, habuisse, refert, *Nunc 5000. peditum, Equitum verò 400. nunc tamen 300. siue 200. de imperfectis autem peditum 5000. Equitum 730.* Veget. lib. 2. de re milit. c. 2. *Romanis ait, Legiones fuisse, in quibus sena millia, interdum amplius, militate consueuerant.* Idem. Alex. l. c. 5. de Romulo inquit, *Romulo primum regnante, legio ex peditum tribus millibus: Equitibus trecentis fieri cepit: aucta vero, mox Ciuitate, sex millia peditum, & Equitum 600.* Ianfenius arguit primum modum recensitum, aitque le-

gionè constasse militū numero 12250. Verum & ipse falli potuit, referente eodem Alexandro, varium, diuersumque, extitisse militum numerum, in assignandis legionibus. idemque confirmant Authores recenti, & Tiraquell. in Commento eiusdem Alexandri ab Alex.

6 Quot autem Dæmones complexa fuerit legio ista, arbitratur Abulenfis fuisse numero 6066. Ex numero inde porcorum, in quos, petita à Christo venia, intrauerit, colligi aliquanto potest, ait enim Marcus c. 5. *Erat Grex porcorum magnus: & paulo infra, Præcipitatus est in mare ad duo millia: Quod si singuli Dæmones singulos, inde obfederit porcos, colligitur hinc Primo, Dæmonū numerus 2000. ergo ad minus legio illa peruenit ad duo millia, Dæmones, hoc, inquam, ad minus. Quidquid tamen sit, quantumcunq; fuisset eorū numerus, bene ingredi poterant hominem illum, non occupando locum, cum sint spiritus: imo Abulenfis Matth. 8. q. 110. addit, inquit, *Omnes Dæmones quotquot sunt, si permitterentur, intrarent in quemlibet hominem: sensus autem est, quod possent ibi omnes in eo esse.**

7 Fuisse in eodem corpore, at non in eadem parte corporis, singuli namque singulas inhabitabant partes corporis, ait Capreolus.

8 Sed impugnatur responsio: Et quidem primo Capreolus, & sequaces rem incertam assumunt, dum inquirunt singulos Angelos singulas sibi vindicare corporis partes, nec enim id videntur, nec ratione probant, quæ cogat. Secundo, dato ipsis, quod ita sit, non tamen effugere poterunt hoc, nempe, Dæmones illi, & si in variis partibus corporis aderant, nihilominus erant simul cum eadem anima indiuisibili illius hominis: cum namque in vnaquaque parte corporis sit tota, & indiuisibilis anima, vbi cunq; & in quacunque parte corporis fuerint Dæmones, erāt vtique simul cum ipsa anima: hoc autem stante, arguitur, Angelus malus erat simul cum anima, ergo poterunt esse simul plures Angeli: alias cogèris diuisibilem reddere rationalem animam, vt singuli Dæmones fuerint in lingua.

singulis partibus animæ, cum ergo sit indiuisibilis, fuerunt plures Dæmones cum anima, & ita quoque esse poterūt simul plures Angeli.

9 Dices, cum anima fuisse præsentès, siue etiam cum eadè parte corporis, at non propria virtute, sed diuina, quemadmodū ex Christi Domini concessione Dæmones ierunt in porcos, rogantes, & dicentes, *Mitte nos in porcos.* Matt. 5. ergo similiter ex Dei virtute, non autem virtute propria, erunt simul in eodem corpore.

Non omne quod consequitur ad miraculū est miraculosum.

10 Sed contra, stante antecedenti speciali motione superna Dei, siue miraculo, nō est semper necesse, vt omne quod consequitur ad id, dicatur quoq; fieri miraculose: exemplū deducitur ex Scoto, qui loquès de visione cæci illuminati, ait cæcū supernaturalitèr quidè & miraculose illuminari, siue miraculose restitui sibi visū, seu proximā potentia vidèdi, at tamen naturalitèr inde videre, siue vi naturali elicere visionē. ita in resurrectione, superna quidè virtute Dei mortuos resuscitari, at tamen postquam anima fuerit à Deo corpori vnita, esse eiusdem corporis formam naturalē, atque operationes vitæ exercere naturalitèr: hoc supposito arguitur, quāuis Dæmones, ex speciali permissione, occultoq; iusto iudicio: ei vexent homines intrantes corpora eorum, nihilominus, habita iam facultate intrandi, erunt ibi præsentès, taliter, qualiter naturali facultate sunt alibi præsentès: ergo non expectabatur miraculum, vt fuissent præsentès simul ibi inuicem, vel cum anima obfessi.

11 Aegydius negat paritatē rationis de anima cum Angelo, & de Angelo cum Angelo: aitq; animam, & Angelum habere diuersos modos essendi, Angelos vero eundem; ideoque, posse Angelum esse cum anima, non tamen Angelum cum Angelo, assertq; exemplum de duabus animabus, quæ nequeunt simul informare idem corpus, quoniam ambæ habent modum eundem essendi per informationem, ideoque duos Angelos nec posse esse simul propter paritatem modi essendi amborum.

12 Sed impugnatur, quandoquidā

licet duæ animæ non possint in eodem corpore esse simul per informationem, quoniam vnaquæq; est forma adæquata corporis, tamen abstrahendo ab informatione, nulla est implicancia vt possint esse simul: ea ergo ratione, qua formæ sunt adæquate, & completæ, nō vtique erunt simul, ne super eadem materia cadat duplex forma adæquata, ea tamen ratione, qua sūt spiritus, nulla est implicancia ad esse simul: sic Angeli, non vtique formæ sunt corporis, nec adæquate, nec inadæquate: ergo, qua ratione sunt spiritus, nil obstat, vt sint simul. Item ratio, & ordo ad corpus est quid extraneum ad animas, patet, etenim animæ separatae, sunt extra corpus, ergo saltem hæc, poterunt esse simul, non enim obstat informatio, carentes corpore: multo magis simul poterunt esse Angeli, qui actu, & potentia abstrahunt ab informando corpus. Item corpus gloriosum potest esse cum non glorioso: vnum tamen non informabitur ab altero. Insuper tunc anima corporis gloriosi esset cum anima corporis non gloriosi, & anima vnus non informaret corpus alterius.

Animæ duæ an, & quæ ratione possint, vel nō, esse simul in eodem corp.

Corpus gloriosum quo modo cum nō glorioso

13 Præterea arguitur ad principale. Ratio, qua res vna nequeat esse cum altera, est quantitas, cuius munus est, facere distare latera, ob quod non potest dari naturalitèr penetratio dimensionum: at ratio hæc cessat in Angelis, carentes quantitate, cum sint spiritus, ergo non implicat esse simul. Confirmatur, potest Angelus penetrare corpus, quandoquidem quantus non est: ergo poterit amplius Angelus stare cum Angelo, cum fundamentum talis repugnantia: cesset, quod est quantitas. Accedit Richard. Victorin. lib. 4. de Trinit. vbi probans Dæmones non esse corporeos, ex narratione Lucæ recentis colligit, ait namque, fuit in corpore hominis illius obfessi legio, ergo Dæmones nō sunt corporei: Probatu'r consequens, alias si essent corporei, iam non potuissent penetrare corpus illud: ex hinc igitur haberetur præsentia multorum in eodem corpore, & possibilis in eodem loco; Item ratio, qua corpus nequeat esse cum corpore in eodem loco, est, quia corpus occupat locum: at spiritus non

Z adeo

adeo occupat locum, ut nequeat locum capere plures Angelos simul, cum namque sit spiritus expers corporis, non impedit cum eo locari simul alterum spiritum.

Luminaria duo in eadem parte aeris.

14 Insuper duo lumina sunt simul in eadem parte aeris. Duæ quoque intellectiones in eadem potentia intellectiva, sicut & duæ volitiones in eadem volitione: Divus autem Dionysius appellat Angelos lumina spiritualia, ergo poterunt esse simul.

Angelus descendens ex Zenith alterius, an pertransiret per illum, an vero hic locus cederet.

15 Præterea descendat Angelus vnus à Cælo superiori, transeatque per punctum, in quo residet Angelus alter mouens Cælum inferius, ut potè descendat Angelus ab Empyreo, perpendicularitèr per locum, in quo residet Angelus mouens Cælum Lunæ, tunc per talem transitum vsque ad terram, in pertransitione erit simul Angelus mouens Cælum, & Angelus descendens ab Empyreo; Dices, id nequire fieri, sed opus esset, vel non inde transire descendente, vel è tali loco recedere. Angelum mouentem, itaut cedendo locum, transire valeat Angelus descendens; hæc inania sunt: Et quidem ad rationem hanc, quæ est Scoti, addo, quod vel loquimur de facto, vel de possibili: de facto quidem fortasse id non eueniet, ut descendat per eundem punctum, in quo residet Angelus mouens: ratio elicitor ex politicis in humanis, vbi alter alteri locum cedit ad transitum, si necesse sit inde quenquam transire: vel si necesse non sit, altera quidem via transit hic, v. g. ne, vel molestiam inferat homini alteri, vel ut ordo seruetur, & decor humane politice: ita à pari, de facto, forte non continget ut Angelus per locum alterius transeat, nisi tamen aliqua necessitas vrgeret, ergo potius aliunde transibit, ut debitus seruetur ordo vniuersi: At loquendo de possibili, attenda vi, & facultate libera ipsius Angeli, poterit inde transire, si placuerit, tunc autem essent simul Angelus descendens, & Angelus Cælum mouens.

Angeli si creati fuisset ante mundum, an fuissent simul.

16 Rursum, si Angeli creati fuissent ante mundum, Non videtur facile, assignari posse, non esse simul tunc, ait Scotus: Probatur, tunc enim locus nullus fuisset, nullaque quantitas impe-

diens simultatem: seu faciens distare latera, siue Angelos. Circa hoc autem aduertendum, quod dato casu, simul quidem fuissent ratione loci negati: non tamen ratione Angelorum. Primum patet, siquidem etiam distantia locorum facit distare locata, tunc vero nulla fuissent loca vera, & realia, nisi sola potentialia, & imaginaria; ergo hinc, dicerentur simul. Cæterum ex parte eorum, negaretur similitudo, ratione ordinis, ne vnus foret in alio, licet posset etiam esse.

Effectus an simul à duabus causis totalibus, for. malibus.

17 Dicimus Secundo, quod Angelus esset in loco per operationem, nil tamen obstaret, quamuis plures essent simul; hæc namque est fundamentalis ratio Thomistarum, aiunt enim, non potest vnus, idemque effectus pendere simul à duabus causis totalibus: ergo non poterunt esse simul, etenim dum sunt in loco per operationem, tunc eadem operatio penderet simul à duobus Angelis, veluti à duabus causis totalibus: At vero ostenditur hoc non impedire: Et quidem Primo concedimus eundem effectum non posse esse simul à duabus causis totalibus, atque ita nec eadem operatio penderet sic à duobus Angelis, attamen, supposito hoc, vere contingere poterit, ut si vnus Angelus mouere, v. g. habeat corpus aliquod, poterit motus talis fieri simul à duobus Angelis, supponendo Angelum vnus non expendere totum conatum suum in tali motione, tunc namque Angelus alter supplere poterit quod deest virtuti motiue primi Angeli. Assumptum probatur, Angelus est agens liberum, ac in potestate agentis liberi & est actio, & modus, agendi, ergo si corpus hoc ex. gr. requirat potentiam motricem vt centum, poterit Angelus vnus habens potentiam vt centum, monere solum vt quinquaginta, & associare inde secum Angelum alterum mouentem, vt insuper quinquaginta, sicque à duabus causis partialibus proueniet idem effectus producibilis intergrè vt centum, poterit item vnus in eodem loco causare lumen, & alter calorem, siue cætera huiusmodi: Insuper poterit vnus desistere ab agendo, & alter inde in eodem loco incipere agere: poterit denique vnusquisque, pro libito agere

agere siue secundum vltimum suæ potentie, siue citra, est enim agens liberum: & si citra vltimum suæ potentie operabitur, poterit alter, quod deest supplere, agendo se eum in eodem loco: ita quidem contingit in hominibus, ut si potest v. g. fortes trahere de se solo pondus aliquod expendendo totum conatum suum, poterit quoque pro libito associare sibi Caium, ut secum in super trahat, si contingat eundem fortem non trahere secundum vltimū suæ potentie. Exemplum quoque elicitor ex scripturis, vt Luc. 16. Factum est, ut moueretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abræ: Non quidem opus fuerat, vt tot numero Angeli interuenissent ad asportationem Lazari, quasi tanti ponderis fuisset eius anima, vt insufficientis fuerit Angelus solus ad portandum, anima namque est spiritus, nec grauitat, nec oneri est Angelis, imo potentior est, & validior Angelus ipsa anima: quod si ratione ponderis id necesse non erat, erant tamen Angeli plures honoris gratia associantes eius animam. Aiunt omnes quidem simul portasse, non tamen omnes erant simul in eodem loco, exemplum de pluribus ferentibus corpus aliquod, quorum alter manus, alter pedes portet, alter à tergo sustentat: At quæro quinam Angelorum illorum manus animæ Lazari portabat, quinam pedes, qui vero à tergo sustentabat? inania sunt hæc, vt indere valeant simultaneitatem, caret namque anima pedibus, manibus tergo cum sit spiritus.

Simul esse an superuacuum.

18 Dicunt, & si id fieri possit, ut sint simul, superuacuum tamen esset, esse simul, & frustraneum. Respondetur in primis, quod esse simul, ex genere suo, inane non est, sed potius res indifferens. Secundo, poterunt plures fines honesti concurrere, quo sint simul; vt puta ad maiorem honorem, & excellentiam eius, cui se præberent præfere, vt de facto Lazari, etenim ad maiorem Lazari honorem plures destinavit Angelos Deus ad eius animam portandam simul. Vel ad ostensionem diuinae virtutis, vt Matth. 26. Possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum. Vel gratia maioris iubilii, & lætitiæ, vt

Luc. 2. Facta est cum Angelo multitudo militia celestis, laudantium Deum. Item posset id contingere ad exercendam facultatem volūtatis, & virtutis angelicæ, cum enim liberifint, & possint esse simul, poterunt vtique tali facultate, vri, exercendo eam. Item Eccl. 4. Melius est, duos esse simul, quam vnus, habent enim emolumentum societatis suæ: sicque etiam poterunt simul esse, demptis tamen imperfectionibus.

19 Consiungunt aliqui ad locum adæquatum, & inadæquatum, vt non possint in loco adæquato simul esse, bene tamen inadæquato. At quæro quidnam intelligit per locum adæquatum? si operationem, vtique vel paucis vicibus, vel nusquam forte aliquis erit in loco adæquato, quoniam non semper vnusquisque exercet totum conatum suum in operando, vel namque non vult, vel opus non semper est. Si vero intelligant præsentiam, quæro, quoniam modo poterit adæquare locus taliter vni secundum substantiam, vt expellat alterum? hoc enim corpori competit, quod dum replet locum, non erit secum corpus aliud, ratione dimensionum, & quantitatis, at ratio hæc cessat in spiritibus, vt potè incorporis, quomodo ergo ita adæquabitur locus vni, vt non possit cum eo simul esse, alter?

20 Consiungunt etiam, vt Caet. posse esse plures simul in loco eodem, materiali, non formali: per formalem vero intelligunt operationem, vt non possit idem effectus promanare à duabus causis totalibus. At iam constitit non esse in loco per operationem. Item iam diximus qualiter possint, vel non possint simul operari: & hoc, quantum ad locum formalem. Loquendo vero de materiali, hoc sufficit nobis, vt possint simul applicare substantias proprias præsentialitèr ad verum vbi, siue ad verum locum materiale, hoc enim intendimus, & hoc contenti sumus.

21 Dicimus Tertio, quod licet specata naturali virtute Angelorum, possint esse simul, tamen non est fortasse, valde decens, vt sic sint simul. Probatur, vniuersa dispositio consistit in ordine, ergo vnaqueque res, siue corporea, siue spiritualis sit, collocari debet

An sit decens Angelos esse simul in eod. loc.

in suo gradu, situ, & ordine. Item vniuersi perfectio consistit in debita proportione, vt vnaqueque res suã habeat proportionatũ locum: ergo vnusquisque Angelus suo particulari fruatur loco. Insuper vniuersi decor consistit in debita rerũ distinctione, ad hoc vt euitetur confusio, & Cahos Anaxagoræ, ergo ad euitandam confusionem, quæ oriri possit ex simultancitate, & penetratione, concludendum est, quod spectata Vniuersi distinctione, decore, proportione, & ordine, non decet Angelos plures esse simul, sed vnumquemque suo debere adaptari loco. Scitentiam sic explicatam tuerur apertè D.

D. Bonau. & D. Tho. explicatur

Bonau. in corp. inquires, *Quantum est de spirituali natura Angeli, & loci, nil prohibet, plures spiritus esse simul: sed quoniam ordo vniuersi tollitur per omnimodam indistantiam &c. sic nõ patitur, quod Angelus in eodem loco sit simul cum Angelo.* Hæc insuper fuit sententia D. Thomæ, is namque in 1. d. 37. q. 3. ad 1. ait, *Angelos plures esse posse in loco, impediri, non quod non possit esse, sed ne sequatur confusio operationum, quæ quodammodo redundaret in confusione virtutis, & essentia.* Idemque habet de potent. q. 3. artic. 19. ad 1. & accedit Albertus, inquires, *duo spiritus nequeunt esse in eodem loco, propter confusionem operationum vitandam, nõ propter repugnantiam nature.* Hinc autem habetur, non discrepare Doctores Sanctos à Scoto.

Corpus gloriosum an esse possit cum glorioso, & non glorioso.

22 Dices, Scotus negat corpus gloriosum posse esse cum corpore glorioso. Respond. non negare absolute, quasi repugnet vnum esse cum altero, sed eatenus negare, quatenus euitari debet confusio: sic de pluribus Angelis in eodem loco: sicque non est alienum à Scoto, Corpus gloriosum esse posse cum glorioso, & non glorioso: nisi tamen ad vitandam confusionem.

An de facto velint esse simul in eodem loco.

23 Estt vero quærendum, constituto iam, quod possint, vtum velint: De bonis quidem distinguendum est Angelis, & de malis: De bonis dicendum potius nolle, quam velle; ratio, quoniam, cum boni sint, seruire intendunt ordinem à Deo Orbis conditore, statutum, vt vnumquodque si-

stat in suo gradu, ordine, & loco; eo magis, quo ipsismet Angelis demandata est cura Cælorum ad motum, & rerum inferiorum ad tutelam, & custodiam; ex quo res ipsas conseruari in proprio situ, & ordine intendunt, & eo magis id dicendum de ipsismet Angelis inter se, vt similiter seruent ordinem, & euitent confusionem, ita namque Orbis conseruatur in suo esse. De malis vero asserendum oppositum, etenim quantum est ex parte eorum, destruerent vniuersum, si possent, proptereaque inimici sunt ordinis, quo res conseruantur in suo esse, & decore, vnde confundi quæque appetunt, confusionem amant, & procurant in Orbe, quemadmodum & ipsi amici sunt confusionis, & destructionis ordinis, quæ vero appetunt in Orbe, in rebus corporeis, appetere quoque possunt in seipsis.

24 Obstat aduersus dicta, quæ habent eundem modum essendi in non possunt esse simul; probatur, duo corpora gloriosa non possunt esse simul, item duo Dij si essent, per impossibile, non possent stare simul, insuper duæ formæ non possunt informare eandem materiam. at ex Damascen. cap. 5. Angeli habent eundem modum essendi in loco, ergo nequeunt esse simul. Respond. falsam esse vniuersaliter maiorem: & conuincitur, ex alio modo essendi, nempe ab. etenim ab dicit dependentiam essentialiter, vt creaturæ dependentes essentialiter à Creatore; quam tamen essentialiter dependentiam non dicit esse in, sed accidentaliter; vt esse in loco, esse in subiecto esse in tempore, quæ quidem separari possunt per Dei potentiam, vt accidens à subiecto, & creatura à tempore, & loco; non autem potest stare, creatura, sine actuali dependentia à Creatore, à quo actualiter dependet in fieri, esse, & conseruari: hinc tamen deducitur, quod si plura vt creaturæ possunt esse ab nempe à Creatore, dependentia essentiali, poterunt quoque plura esse in nempe in loco, & tempore dependentia accidentaliter. Ad illud de corporibus gloriosis, non repugnat absolute esse simul, sed vt euitetur confusio, vt diximus etiam de glorioso;

Esse in, esse ab, qualè dependentiam dicant,

Formæ plures an simul

rioso, & non glorioso. Ad illud de duobus Dijs, aliundè staret repugnantia, de qua re lege Scotum in 1. d. 2. quæst. 3. ergo quantum est ex seipsis possent esse simul, repugnantia proueniente ex alijs capitibus. Ad id de duabus formis, falsum assumit in via Scoti, etenim eadem materia informatur simul quibus formis substantiabilibus, vt forma corporeitatis, & animæ. Item dato quod repugnaret plures esse simul, id non contingeret ratione formarum absolute, sed ratione adæquationis, supposito namque vnam

esse formam adæquatam, non potest simul informari materia altera forma adæquata.

25 Arguitur, non possunt esse duæ causæ totales vnius effectus formalis: at id proueniret, si plures in eodem loco essent simul, quia eadem operatio esset à duobus simul. Argumentum hoc supponit, Angelos esse in loco per operationem, quod supra fuit negatũ. Item conceditur antecedens: quomodo autem operando possint esse simul, iam fuit explicatum.

Finis Quinta Disputationis.

DISPUTATIO VI.

De motu Angeli.

QUESTIO I.

Vtrum Angelus vere moueatur: motusque eius sit
continuus, & successiuus: qualisque sit
potentia eius ad motum.

1. **Q**uot negant, Angelum vere reperiri in loco, ij negant quoque vere moueri. Ex his autem aliquos singulariter referemus, quid sentiant in hoc.

2. Caetanus 1. par. q. 73. art. 1. ait, motum localem, propriè loquendo, nõ cõpetere substantijs spiritualibus: Ratio, quia esse in loco competit eis in genere causæ efficiētis, non in genere subiecti mobilis, sunt namque in loco per operationem, ergo consimiliter moueri in loco, non est per se propriè moueri, attendendo motum in ordine ad Angelum, sub ratione subiecti, sed substantiæ mobilis, sed in ordine ad operantem in loco. Sequuntur ceteri, quos allegauimus supra loquendo de Angeli loco.

3. Henricus non differt, & idem docuit ante ipsos in quodlib. 4. q. 16. dum vere ait, esse in loco per operationem, consimiliter docuit consequenter, nõ moueri per propriam substantiam, sed per influētias, seu operationes, circa corpora, & loca. Esse vero in loco, seu in vniuerso, solùmmodo tanquã partè illius, dum nihil operatur in vilo loco; falsumque esse, quod vicinior, siue remotior sit ab Oriēte, siue ab Occidente, attendendo absolute substantiam, abstrahendo ab operatione: ita quoque abstrahendo ab operatione, falsum sit, moueri potius Occidentem versus, quam Orientem. Quod si inferas ergo, abstrahendo à motu per operationem à loca, nullibi esset, dum nullibi ope-

raretur, non audet id concedere, inquiens, *Hoc non dico, est enim contra articulum Parisiensè.* subdit vero, *Quamuis hoc intelligere, mihi sit valdè difficile.* cogitur quidem asserere, per ratiocinationem non esse nullibi, attamen non id audet asserere, dum fatetur, non valere id intelligere.

4. Durandus in 1. d. 37. par. 2. q. 2. id ipsum asserit, de motu, negando verum motum localem, vt præcedentes: Addit vero quid proprium, & singulare, vt idèo insuper, non vere moueatur localitèr, quia Angelus sit in omni loco: vnde cõficit argumentũ, inquiens, motus est ad non habitum, possibile tamen haberi: sed Angelus dicitur esse in omni loco, in quo potest esse, ergo nullus est locus, ab Angelo non habitus: quod si in omni loco possibile est, ergo non potest moueri.

5. Conueniunt recensiti in eadem sententia: nisi quod discrepant à Durando in eo, quod ait, Angelum esse in omni loco possibile.

6. Sententiæ istorum facilè confutantur, expendèdo ea, quæ de loco Angeli dicta fuerunt: vnde ruunt primo loco, fundamenta ipsorum, de esse in loco per operationem: hoc remansit improbatum, & demonstratum esse in loco per veram applicationè propriæ substantiæ, ergo & mouebatur in loco per subiectationem motus in propria essentia ipsius Angeli.

7. Specialius autem Durandi sententia fuit ibidem confutata: exinde namq. sequitur, Angelum esse immensum, quod est solius Dei.

8. Item argumentũ suum nil probat:

Vtrum Angelus vere moueatur.

Aqua replen: totam phialam an possit moueri ibi.

bat: dato namque, & non concessò, esse in omni loco, non sequitur non posse moueri, vt ipse infert: Probatur de aqua occupantè totam phialam; non quidem mouebitur ibi sursum, vel deorsum, moueri tamen poterit circularitèr, vt experientia ostendit: ita & vltima sphaera nõ mouetur sursum, audeorsum, mouetur tamen circularitèr, quæ nihilominus comprehendit omnè locum: ergo & si Angelus esset in omni loco, posset tamen ibi moueri circularitèr absque deperditione omnis, vel alicuius loci, sicut aqua in phiala, secundum se totam moueretur circularitèr in phiala, absque desertione alicuius loci in phiala: loquor autem de aqua spectata secundum se totam, non secundum partes; nam partes quidem mutantur locum, at secundum se totam existens in eadem tota phiala, mouebitur circularitèr in eadem phiala, tota, nec deperdebit locum totum.

Angelus vere mouetur

9. Ex hinc statuitur assertio, Angelus verè, & propriè secundum substantiam mouetur localitèr. Est communis Scholasticorum: eamque in primis docet Scotus, seu supponit: ait namque, cum Angelus sit, v. g. in lapide, si lapis ab aliquo moueatur, Angelus cõtinuus præsentiam suam in lapide, nõ mouebitur à mouente lapidem, sed à seipso: expresse autè de eius motu agit in 2. d. 2. q. 9. 10. & sapissimè, clarè indicans, verè mouere seipsum: sicque interpretantur eius discipuli. In eandè sententiam venit Gabr. in 2. d. 2. q. 3. Richar. in 1. d. 35. art. 3. quest. 1. Okam. quodlib. 1. q. 5. Alen. 2. par. q. 3. m. 1. 3. D. Bonau. d. 2. art. 1. q. 1. Probatur autè, ea, quæ sunt perfectionis in natura inferiori, non sunt deneganda naturæ superiori; potentia autem, seu motiua, reperitur in hominibus, in brutis, ergo & in Angelis: Grauius quoque, & leuius habent intra se grauitatem, & leuitatè, tanquam principia motus, cur igitur deneganda virtus verè motiua Angelo!

Missio an semper cum mota.

10. Probatur autem apertè ex scripturis. Luc. 1. *Missus est Gabriel Angelus à Deo in Ciuitatem Galilee &c. Et ingressus ad eam dixit, & inde, Et discessit Angelus ab ea.* Modus loquendi est apertissimus, vt ex missione, introitu, & discessu, clarè colligatur verus motus

angelicus. Dices, missio non indicat necessariò motum localem, patet, etenim Personæ diuinæ mittuntur, & tamen nec locum mutant, nec mouentur localitèr, ergo nec id colligitur ex Angeli missione. Respond. esse disparèr rationem, Personæ namque diuinæ sunt in omni loco per immensitatem, ac proinde mutare locum nõ possunt: omnis namque motus vel est deperditiuus, vel acquisitiuus, at Deus est vbique: Angelus vero non est immensus, nec vbique, ergo vel acquirit, vel deperdit locũ, vnde vere mouetur. Item discessus Angeli à Virgine nonne indicat verum motum: introitus quoque nonne ostendit verum accessum secundum substantiam, verumque motum?

11. Luca: insuper 10. dicitur, *Videbam Sathanam, sicut fulgur, de Cælo cadentem.* Casus iste fuit per verum motum localem, verumque discessum exinde, dum ibi non remansit, fed inde cecidit. Matt. 8. dicebant Dæmones Christo Domino, *Si eijs nos hinc, mitte nos in gregem porcorum: & ait illis, ite: at illi exeuntes abierunt in porcos: & ecce abijt totus grex præceps in mare &c.* nonne hæc apertè ostendunt, verum motum hoc namque expresse indicant, *Mitte ite, exeuntes, abierunt, abijt præceps &c.* Hoc ipsum colligitur ex Act. 12. de Angelo, quem sequebatur Petrus, ab eo eductus è carcere: hunc autem locum expendens Origenes homil. 11. in lib. Num. inquit, Apostolos vlos fuisse ministerio Angelorum ad explenda Deæ munera, *Sic enim dicebatur, quod Angelus Petri esset, qui pulsaret ad ostium.* idemque docet de Angelo Tobij lib. 3. de Princ. cap. 2. Iob 1. *Circuuii terram, & perambulauit eam.* Apoc. 12. *Nec inuentus est locus eorũ amplius in Cælo &c.*

12. Accedit Aug. lib. 8. de Ciuit. Dei c. 22. *Multos Dæmones in hoc aere habitare, quia de Cæli sublimitate deiecti, in hoc, veluti congruo carcere, prædammati sunt.* Tertull. cap. 22. in Apol. *Omnis spiritus ales est, hoc Angeli, et Dæmones: igitur, momento vbique sunt.* Gregor. lib. 2. moral. cap. 3. de Sãctis Custodibus ait, *Sic foris exeunt, vt interne contemplationis gaudijs non priuentur:* Per verbum autem *exire*, apertè motum indicat localem. Nazianzen. q. 2. de Theol. siue

orat.

orat. 34. *Loca omnia peragranti: omnibus impigri adsunt, tum ob ministerij promptitudinem, tum ob natura celeritatem.* Damascen. l. 2. de fid. orthod. cap. 3. *Ea natura celeritate præditi, ut ubi Dei nuntius infferit, illic statim inueniatur.* Hæc, & consimiles loquendi phrasæ indicant motum angelicum esse verum, ac proprium, non autem metaphor. cum. Deum accedat Dionys. cap. fin. Cœlest. Hierarc. comparans Angelos ventis, inquit enim, *Ventorum nomen in eis celerem indicat, & in omnia, ferè puncto, temporis, penetrantem efficientiam, motumque ex superis ad infera loca, rursusq; ex inferis ad supera, traiciendi.* indeque comparat Aquilæ, *Ob regiam potestatem, supera petendi, celeriterque volandi vim.*

Motus triplex metaphoricus in Angelo.

13 Circa eundem Dionysium est recolendus triplex motus angelicus, ut ipse vocat cap. 4. de diu. nom. loquitur autem non de motu physico, sed metaphorico, qui consistit in mentis illustratione, & reductione. Primus autem motus, ex Dion. est *Circularis*: consistit autem in eo, quod Deus Angelum illuminat, immittendo in intellectum eius supernas illustrationes, ipse vero taliter illuminatus, eleuatur in Deum, contemplando, & amando illum; sicq; progressus ille spiritalis, veluti motus quidam circularis, incipit à Deo, tendit in Angelum, & ab Angelo regreditur ad eundem Deum. Secundus appellatur *Rectus*, & est, cum Deus lumen immittit in Angelum superiorem, ipse vero respondit in intellectum Angeli inferioris: vocatur autem *rectus*, quoniam, quasi per lineam rectam ducitur lumen, & illustratio à Deo in Angelum superiorem, & ab Angelo superiori in inferiorem, illuminando eum. Tertius denique appellatur *Obliquus*, & stat in eo, ex quo Deus mentem Angeli illuminat, inde vero Angelus immittit ad inferiora, ita tamen, ut hæc taliter illuminata, non quidem reducatur in Angelum illuminantem, tanquam in finem, sed in Deum: ut pura, dum Angelus illuminat homines, homines inde eleuentur, & reducuntur in Deum tanquam in vltimatum finem: Hunc vero motum Dion. hom. l. d. 37 q. 4. art. 1. ait esse compositum ex recto, & circulari, sicut est motus sagittæ per chordam, & ar-

cum, illa enim est recta, hic circularis: ita illuminatus homo, quasi per motum rectum, redeat inde in Deum, reditu circulari. Plura addit ibi D. Tho. at hæc spectant potius ad materiam de locutione, & illuminatione Angelorum.

14 Secundo dicimus, Angeli non inconuenit definitio motus. hinc autem sequitur consequens, ergo verè potest moueri. Antecedens est probandum: definitio motus tradita ab Arist. 3. physic. est hæc, *Motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia: Est autem in potentia ad aliquem actum.* non inconuenit Angelo, ergo competit ei definitio motus. Probatur minor, id, quod non habet in se omnem formam, possibilem haberi, est in potentia ad illam, Angelus vero non habet omnem formam possibilem sibi, patet, non enim habet nunc præsentiam in Empyreo Angelus Custos, licet *Vide at semper faciem Patris, quod est in Calis*, ergo existens in terra, est in potentia ad redeundum in Empyreum, ibique fieri essentia præsentem, iam peracta custodia. Item est in potentia ad futuras intellectiones, volitiones, operationesque, tum immanentes, tum transeuntes, quas de facto non habet, ergo esse in potentia, & in actu, reddendo singula singulis, non repugnat Angelo, ac proinde non incongruit definitio motus. Probatur hæc vniuersas amplectitur formas, tum spirituales, & immanentes, tum materiales successiuas, & transeuntes, & propterea probat de singulis.

15 Obstari posset, Angelum, alioqui ens perfectum, minime esse in potentia ad motum, quoniam perficeretur à motu, at quasi nam perfectio poterit præstari Angelo à motu? At cessat difficultas, etenim motus quoque esse poterit perfectio Angeli, licet accidentalis, & hoc non repugnat: Quod vero Angelus sit ens perfectum, vique talis est in genere suo, nihilominus desunt ei perfectiones plures accidentales, hæc autem acquirere poterit per motum. Perfectio fuit, & honor Gabrielis, ut tanquam Incarnationis nuntius, mitteretur ad Virginem, at perfectionem hanc adeptus fuit per motum, dum *Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virgi-*

Angelo competit definitio motus.

Angelus perfectibilis accidentaliter

Virginem, & ingressus ad eam dixit Ave gratia plena. Honor quæ maximus fuit Angeli in horto confortantis Christum, *Et apparuit Angelus ei confortans eum.* at honorem hunc adeptus fuit per accessum ad hortum. Honor fuit Angelorum, deuicta iam trina tentatione; ministrantiu Christo Domino, *Et accesserunt Angeli, ministrabant ei.* Sicque de cæteris plurimis, id vero assequuti fuere per accessum, & motum: & ita de singulis transcendebus operationibus discursu poterit, quibus perfectiones accidentales acquiri poterunt ipsi Angelo. De immanentibus vero operationibus res clara est, etenim intellectus Angeli perficitur per intellectio-nis receptionem, sicut & eius voluntas per receptionem amoris, finitionis, delectationis, & huiusmodi, ergo caput hoc non obstat de perfectione: Et confirmatur, solus namque Deus habet in se actu omnem perfectionem, habuitq; ab æterno, & habebit semper, ergo non expectat perfectionem, quæ sibi succedat de nouo, Angelus vero, cum sit ens limitatum, & finitum, licet actu habeat perfectiones omnes essentielles competentes suæ naturæ, caret tamen plurimis accidentalibus, & ob id, erit in potentia ad eas, ut ei quadret definitio motus.

Aristi. definiendo motum an aspexit ad Angelos.

17 Verum est tamen, quod Aristoteles definiendo motum non aspexit ad Angelos, ac propterea motum descripsit corporum, non spirituum: vnde definitio sumenda est, vel late, vel strictim: Primo modo amplectitur quoque Angelos, atque entia, tum materialia, tum spiritualia creata, omnis namque creatura caret perfectione aliqua accidentalibus, ad quam sit in potentia; Secundo tamen modo non conuenit Angelo, ratione passionum materialium consequentium motum rerum materialium, à quibus tamen abstrahit Angelus.

18 Confirmatur totus discursus. Omne receptium plurimarum formarum, quod nec sit infinitum continens eas simul, nec determinatum ad aliquam ipsarum, potest moueri, seu mutari ad eas, recipiendo illas: at Angelus est de se indeterminatus ad plura loca, & non est de facto in omnibus illis, potest autem esse in quolibet illorum, igitur po-

terit moueri, seu mutari de vno in aliud. Maior patet de superficie, quæ de se, est receptiua omnium colorum, nullo tamen pacto de se determinata ad aliquem illorum, poterit vtiq; mutari ad illos colores. Item cuiuscumq; inest potentia passiuæ ad aliquod acquirendum per motum, non est imperfectionis in in eo, ut habeat etiam potentiam actiuam acquisitiuam: habet Angelus passiuam, ergo & actiuam.

19 Dicendum Tertio: Potentiam passiuam, qua Angelus moueatur ad locum, non esse naturalem, sed neutram. Est Scoti 2. d. 2. q. 6. de qua consimiliter egimus supra Disput. de loco Angeli q. 1. Et statuitur contra Molinam 1. p. q. 53. art. 1. ac plerisque Thomistas. Probatur autem: Angelus non est potius inclinatus passiuè ad moueri, quam ad quiescere, ergo est in potentia neutra ad motum. Probatur assumptum, inclinatio passiuæ provenit ex prædominio elementi, ideo namque lapis existens sursum, inclinatur ad motum, quo quiescat deorsum, quia prædominatur in eo elementum terræ, trahens ad motum deorsum: & vice versa, ideo lenè violenter stat deorsum, quia prædominatur in eo elementum aeris, trahens illud sursum: at in Angelo, quæ ratione est spiritus, nullum reperitur elementorum prædominium, trahens vel sursum, vel deorsum, ergo siue moueatur, siue quiescat ad id habet non potentiam passiuam naturalem, nec violentam, sed neutram. Item motus Cœli sicut, & quies, nec est naturalis ei, nec violenta, sed neutra. Prob. si naturaliter mouetur, ergo violenter quiescet post diem iudicij: vel si naturaliter quiescet, tunc, ergo nunc violenter mouetur. Insuper superficies est in potentia neutra ad colores, si namq; ad albedinè haberet potentiam passiuam naturalem, ergo ad nigredinem oppositam contrarie, siue ad reliquos colores oppositos disparate, haberet se violentem. Denique locus non inest in Angelum, siue producendo, siue conseruando, siue destruendo, ergo nec habebit inclinationem ad motum siue ad quietem, quibus medianibus, vel moueatur ad consentaneum locum, vel recedat ab inimico loco.

Anicæ, 9. met. c. 2.

Angeli potentia ad motum, & quietem neutra.

Potentia Angelici actiua motus, naturalis.

20 Loquutus fui in assertione, de potentia passiuâ, non autem de actiuâ: & quidem discrimen est inter utramque; potentia enim passiuâ (vt hic) stat cû inclinatio: Angelus vero nec inclinatur ad motû, nec ad quietem ob dicta; si namque inclinaretur naturalitèr ad motum, ergo violentèr quiesceret, & è conuerso, si inclinatur naturalitèr ad quietem, ergo violentèr moueretur. At loquendo de potentia actiuâ, alitèr est philosophandum, vnde dicendum, in Angelo reperiri potentiam actiuam naturalem ad motum. Ratio, quia Angelus habet potentiam actiuam, quæ sit principium naturalis transmutandi, seu mouendi: assumptû patet; quoniâ in eo est intellectus, qui iuxta Thomistas, per modum imperij, est principium, & causa &c. adest in eo voluntas, quæ de se sola, iuxta sententiam multorum; est principium, etiam operationum transeuntiu: adest denique, & potentia exequutiua, iuxta nos, quæ amplius extendit principiu, & rationem agendi: ergo, a primo ad vltimum, est in Angelo potentia naturalis actiuâ ad motum. Explicant aliqui potentiam hanc naturalem, appellando naturam em. quatenus distinctam à supernaturali: vel naturalem, prout distinctam à violenta: vel naturalem, non tamen prout distinctam ab agente libero: quidquid tamen sit, iam certum est, in Angelo reperiri potentiam, & principium mouendi, tum se, tum alia: & confirmatur, virtus namque tributa agenti inferiori, & imperfectiori non est deneganda superiori, & perfectiori, sed in agentibus corporeis reperitur virtus, & potentia actiuâ, productiuâ motus, & huiusmodi, ergo non denegabitur Angelo.

21 Aduersus hæc arguit Molina; Primo, motus Angelus est operatio vitalis, promanans à principio intrinseco eiusdem Angelus, ergo habet potentiam naturalem ad motum. Secundo, virtus motiuâ est naturalitèr debita Angelo non minus, quam brutis.

Motus operatio vitalis

22 Est qui respondens ait, hæc assumpta nihil probare, Quandoquidem intellectio, & volitio Angelus sunt operationes vitales, hæc ille: In hac autem responsione si intendat asserere solam

intellectionem & volitionem esse operationes vitales, non autem motum à se productum, seu ipsam productionem motus, non sumus cû eo; etenim operationes promanantes effectiue ab agente viuente, siue immanentes, siue transeuntes, vtique sunt vitales: & probatur; promanant à principio viuèti coniuncto, ergo sunt vitales: Item habent pro principio vitam, ergo sunt vitales: à contrario operationes promanantes à non viuente, non erunt vitales, non enim defectus lapidis erit operatio vitalis, licet sit lapidi cõnaturalis: est autem scriptio hæc mihi operatio vitalis: motusque, & ductus calami super hanc paginam est vitalis, manant namque à viuente, & à principio vitali: ergo cû Angelus mouet seipsum, motus hic, vt potè emanans à viuente, erit operatio vitalis. Quod si vitalitatem non desumimus effectiue à principio vitæ, à quo nam desumetur?

23 Responder in super, motum dici naturalem, largè sùp̄o naturali, prout distinguitur contra supernaturale. Distinctio hæc est superflua; etenim dum verè Angelus habet in se principium actiuum motus, & quietis, & hoc principiu habet à natura, siue sit per modum imperij, siue per modum voluntatis, siue per potentiam executiuam, vt diximus, sufficiebat dicere, esse vere naturalem, quia prodit, tanquam effectus naturalis ab Angelo, habente in se vere principium mouendi, & quiescendi, naturale. Quis autem al undè dubitat non esse supernaturale, iam enim clarè id cõstat, at vitra hoc, est etiam aliunde naturale.

24 Quo sit, vt ad vtrumque argumentum respondeamus, concedendo motu Angelus esse naturalem, quatenus tamen promanat à potentia actiuâ motiuâ Angelus, & vt sic, est naturalis: quatenus vero dicit ordinem ad potentiam passiuam, non erit naturalis, nec violentus, sed neuter.

25 Confito iam, Angelum moueri, vtrum vero motus eius sit continuus, & successiuus, negat apertè D. Thom. in 1. d. 37. q. 4. art. 1. Argentin. ibid Gregor. tamen in 2. d. 6. q. 2. negat moueri continuè à virtute creatâ, licet concedat moueri posse à Deo: attamen cõ-

Motus consideratur in ordine ad potentiam actiuam, & passiuam.

munis in contrariu, idemque D. Tho. 1. par. q. 53 art. 1. Scot. 2. d. 2. eorumque discipuli.

Motus Angelus an continuus, & successiuus.

26 Ex omnibus autem recensitis, duo elicuntur: Primum, Angelum vere moueri. Secundo, motum ipsius esse vere continuum, & successiuum, habereque omnem realitatem veri motus: Vt vero magis constet continuus, & successiuus motus angelici, addenda sunt, quæ mox dicemus; etenim dum Angelus est indiuisibilis, quomodo poterit successiuus interuenire in eius motu.

Motus successiuus ex pluribus capitibus.

27 Vnde notandû est successiuitatem motus posse provenire ex altero ex capitibus sequentibus, vel enim provenit ex diuisibilitate mobilis, & diuisibilitate spatij simul: Vel Secundo ex diuisibilitate solius solius. Tertio vel ex diuisibilitate solius spatij; per quod fit motus: Vel Quarto ex distantia termini à quo, ad terminum ad quem, dato quod mobile, & spatium sint vtrunque indiuisibilia: Vel Quinto ex resistentia aliquali mobilis ad motorem: Vel denique ex ipsamet voluntate ipsius mobilis. Exemplum primi, vt moueatur corpus diuisibile super planum diuisibile. Secundi si moueatur corpus diuisibile super punctum, motus erit successiuus ex parte solius corporis diuisibilis. Tertij si moueatur indiuisibile super spatium diuisibile, tunc motus erit successiuus ex parte spatij. Quarti dato, quod vtrumque sit indiuisibile, & supponendo quantitatem, siue lineam componi ex punctis indiuisibilibus, tunc si mobile indiuisibile trãsiret per istam lineam, haberetur successiuus motus solummodo ratione distantie termini à quo, ad quem. Exemplum Quintij, vt si mobile aliquatitèr resisteret motori, tunc non statim fiet operatio, sed temporaneè, & successiuè. Exemplum Sextij, quodcumque mobile velit prohibito suæ volûntatis, maius tempus infumere in sua operatione, tunc namque erit operatio sua magis, & amplius successiuâ, licet operationem eandem possit in minori mensura assequi, & perficere; ex his omnibus capitibus, vel simul, vel singularitèr tentis provenire poterit, motus successiuus, hoc supposito, facile est omnia argumenta soluere.

28 Primo autem arguitur; Indiuisibile non potest moueri ex 6. phys. tex. 10. sed Angelus est indiuisibilis: igitur. Respondetur siue agatur de indiuisibilitate de genere quantitatis, vt est punctus, siue de genere substantiæ, vt est Angelus; & anima rationalis, negatur, indiuisibile non posse moueri, quoniam successiuus motus, siue eiusdem motus diuisibilitas non potest provenire, ex parte indiuisibilis; provenit nihilominus ex parte spatij diuisibilis, non igitur negat Aristoteles indiuisibile, posse moueri; sed docet successiuitatem motus non posse provenire ex parte mobilis indiuisibilis, igitur moueri poterit, & successiuus proueniet ex capitibus recensitis.

Indiuisibile de genere quantitatis, & substantiæ.

Indiuisibile an possit moueri.

29 Secundo arguitur ex eodem Aristotele ibidem: Omne, quod mouetur partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem; sed Angelus non habet partes, ergo non potest moueri: Resp. deditur, quod particulas sumenda est, vel ex parte mobilis: vel ex parte spatij, in casu autè nostro particulas non renet ex parte Angelus, sed ex parte spatij diuisibilis, cuius partes aliquæ sunt versus terminu à quo, & aliquæ versus terminum ad quem.

Quod mouetur partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem, declarat.

30 Tertio, Indiuisibile motum, semper tangit planum in puncto ex eodem Philosopho, ergo si Angelus mouetur, semper aliquod planum tanget in puncto, inde autè sequitur, quod vel punctus erit immediatus puncto, vel planum componetur ex punctis. Respondetur, quod ly semper non est locutio vniuersalis, sed locutio accommodata, quandoquidem est locutio distributiua, non pro singulis contactibus, sed pro his solummodo, qui fiunt in puncto, non enim verum est, quod semper tangat in puncto, loquendo de singulis contactibus habitis super ipsum planum; etenim modo tangit in puncto indiuisibili, & post punctu tangit spatium diuisibile, non enim ly semper supponit pro omnibus contactibus vniuersalitèr, sed est locutio accommodata, nempe ex parte ipsius Angelus, pro quando ipse Angelus tangit, siue alter punctus mobilis, vtique tangit in puncto, quodcumque post contactum spatij diuisibilis peruenit ad contactum puncti indiuisibilis.

Indiuisibile semper tangit in puncto.

lis. Exemplum sit de præpositione, ista sumpta ex Diuo Augustino, Pater est principium totius Trinitatis, quæ quidem locutio est locutio accommodata. nêpè principium est illarum personarû, quas Pater producit, vt filij, & Spiritus sancti, non autem est locutio vniuersaliter distributa pro singulis Personis Trinitatis, quia sequeretur Patrem esse principium sui ipsius, quod est falsum, ita hic, & cætera.

Mobile diuiditur in duo.

31 Quarto, quod mouetur, diuiditur in duo, quorum alterum est primo mouens, & alterum est primo mobile. ex 8. phys. sed Angelus non potest diuidi in ista duo, cû sit indiuisibilis, igitur &c. Respondetur, quod Aristoteles loquitur de corpore mobili viuente, quod quidem diuiditur in duo, in Animam, & Corpus: Angelus quidem non habet ista duo, non enim constat ex Anima, & Corpore, nihilominus debemus concipere in ipso duplicem rationem; alteram principij mouentis, & alteram subiecti mobilis, hæc vero duo, sunt vnum, & idem cû ipso Angelo; ex his vero idem Angelus potest mouere se ipsum.

Mobile vel pertransit spatium sibi æquale, vel maius, vel minus, declaratur.

32 Quinto, ex eodem Arist. Omne, quod mouetur, aut prius pertransit spatium sibi æquale, aut minus, aut maius se: Angelus non pertransit maius, non enim potest supra actiuitatem suam: non minus, quia cû sit indiuisibilis, nõ datur minus indiuisibili: nec æquale, quia indiuisibile pertransendo; semper spatium sibi æquale, indicaret spatium, seu lineam, super qua transiret, componi ex punctis siue ex indiuisibilibus. Respond. loquendo de mobili corporeo, id quidè vel pertransit æquale, vel minus, vt patet: loquendo de mobili indiuisibili, vel id erit indiuisibile de genere quantitatis, vel de genere substantia, vt Angelus, & anima: Primum falsum est, quod pertransit minus, etenim indiuisibili, vt puncto, non datur minus: item falsum quoque est, vt pertransit semper sibi æquale: pertransit quidem quandoq; sibi æquale, at inde pertransibit spatium diuisibile: ratio vtriusque, quia post transitum puncti super punctum, succedit transitus puncti super partem lineæ diuisibilis, ne punctus videatur immediatus

puncto, & indiuisibile indiuisibili, neuè linea componatur ex punctis. Loquendo de Secundo, poterit Angelus, & anima pertransire, & æquale, & minus, vt placet: Quod si quæras, quidnam erit minus Angelo & anima, cum sint spirituales, & indiuisibiles. Resp. minoritatem, & æqualitatem nõ attendi penes quantitatem molis, sed virtutis, in hoc autem datur minus, & æquale, vt puta minus, & æquale in virtute.

33 Sexto, Angelo nil resistit, ergo non poterit moueri. Prob. conseq. quoniam motus successiuitas pendet ex resistantia mobilis ad motorem. Resp. antecedens esse falsum: soli namque Deo nulla creatura resistit, cum sit potentia infinita: Angelo autem, veluti inferiori, resistere potest Angelus superior, & iam in penes Dan. X. habemus, Princeps Regni Persarû resistit mihi viginti, & vno diebus. Item successiuitas provenire poterit, nedum ex resistantia, verum ex distantia extremorum, quæ cû inter se distent, faciunt motus successiuitatem. Item ex voluntate eiusdem Angeli, vt puta volentis sic, & sic mouere, insumendo maius tempus in motu. denique ex capitibus alijs recentis.

Successiuitas motus ex resistantia, distantia, & voluntate.

34 Septimo corporale, non potest subiectari in spirituali: corporalis est motus, Angelus spiritualis. Resp. antec. verum de corporali permanenti, non successiuo, vt est motus.

Corporale non potest subiectari in spirituali, de clari.

35 Argumentum desumptum ex perfectione Angeli, vt quod non possit esse in potentia, iuxta definitionem motus, solum fuit supra.

36 Damascenus lib. 2. de fid. orth. cap. 3. de Angelis inquit, Confestim inueniuntur ubicumque diuinus insserit nuntus velocitate natura. & insuper, Vbi Dei nuntus insserit, illic statim inueniuntur. Iy autem statim excludit moram, & tempus. Ad Damascenum respondetur; velle indicare non motum instantaneum, sed expeditum, & velocem, etenim expeditissimi sunt Angeli ad exequenda diuina mandata. vnde non probatur, quod ait Albertus, Iy confestim significare momentum, significat autem promptitudinem, & celeritatem, vnde Damascenus subdit, Ad explemendam Dei voluntatem fortes, & prompti sunt.

Statim, & momentum non semper indicant instantaneum.

funt. Dices, idem Damascenus subsecuntur dicendo, Vbi Dei nuntus insserit, illis statim inueniuntur. Iy autem statim negat tempus, & successiuitatem. At respondetur id significare modicum tempus, vt solet etiam in humanis accidere, quæ namque modico sub tempore acta sunt, dici solent, statim facta esse. Confirmatur ex D. Thom. in 4.

d 44. quæst. 1. art. 1. inquit, Dicimus statim facio, quod post modicum tempus fit. Confimiliter dicendum de momento, etenim momentum non semper denotat instans, sed quandoque breue temporis intervalum, vt Paulus Corint. 2. In momento, in istu oculi id est in breui tempore, vt exponunt Patres, & Scholastici.

QVÆSTIO II.

Vtrum Angelus moueatur per se, an per accidens?

Moueri per accidens siue corpus, siue quidquid aliud, contingere potest multipliciter: quia vero Doctores varie loquuntur de modis mouendi per accidens, eosque parum necessarios existimamus, ideo ad modos alios conuenientiores accedimus, vt explicemus vtrum Angelus possit moueri per accidens.

Requisita ad motum per accidens.

2 Vt ergo aliquid moueatur per accidens plura requiruntur. Primo, vt mobile sit in alio tanquam pars in toto. Secundo vel tanquam forma in materia: Tertio, vel tanquam accidens in subiecto: Quarto, vel tanquam necessario alteri colligatum: talisq; colligatio siue sit absolute necessaria, siue secundum quid.

Pars mouetur per accidens.

3 Vnumquodque istorum sufficit ad motum per accidens. Et quidem loquendo de primo, cum mouetur totum, mouetur quoque & pars eius: at totum per se, pars vero ratione alterius, vnde est, vt dum non mouetur per se, sed ratione totius, cõseatur moueri per accidens.

4 Hic quæri posset, vtrum pars existens in toto possit moueri per se: vt puta motus pedis, vel manus, quiescente toto corpore, vtrum sit dicendus fieri per se: videtur quod sic, ratio, quia tunc pars mouetur per accidens, quando mouetur ad motum corporis, at quiescit totum, ergo pars mouetur per se. Item contingere potest, vt totum non indigeat tali motu partis, ergo motus totus, & totaliter, spectabit ad partem

per se, & ita nullatenus erit gratia totius.

5 Pro opposita parte arguitur: pars, quatenus pars pendet à toto inesse, & conseruari, ergo est ens non gratia sui, sed gratia totius; assumptum patet, & sequitur consequens: quod si est ens non gratia sui, sed gratia alterius, ergo nec mouebitur per se, sed per accidens gratia totius.

6 Item virtus motiua partis pendet à toto, siue à forma, quæ dat esse ipsi toti, etenim virtus motiua huius calami pendet ab Anima, fluens in manum, quæ scribit; non enim manus habet à se virtutem talem; est namque manus organum, & instrumentum animæ ad scribendum: quod si virtus non est à manu, sed ab anima, quæ dat esse toti, motus quoque manus non erit per se, sed per accidens. Confirmatur, recisa manus non scribit, ergo virtutem non habet à se, vtputè priuata sensu, & motu.

Pars in toto an mouetur per se.

7 Responderi poterit distinguendo de operationibus partis, vel namq; operationes tales omnino spectant ad totum; tanquam illis indigeat totum; vel vt aliquo modo spectent ad ipsum; vel nullatenus indiget eis totum, siue nullatenus spectant ad totum; primis modis spectando ad totum, mouebuntur gratia totius: exemplum, imperec totum, siue homo totus, vt manus scribat, pes ambulet, os loquatur, operationes istæ erit gratia totius, non gratia partis, non enim propriè dicetur de sorte,

forte, manus fortis scribit, os loquitur, pes ambulat, sed fors scribit, loquitur, ambulat, ratio, quia ex Arist. *Operationes sunt totius coniuncti*, licetq; verum sit manum scribere, os loqui, & pedem ambulare, attamen prædicationes istæ non sunt ultimæ de partibus, quoniã vltimato denominatum non sunt partes, sed totũ: sicut nec dicitur propriè manus fortis mortua est, os mortuum, pes mortuus, sed fortes ipse est mortuus: vt sic ergo spectata, dici poterũt non moueri gratia sui, sed per accidens, gratia totius: Accedit, quod motus talis pendet ab imperio voluntatis, sic ordinantis: & præcipientis manui, vt scribat, os loquatur, & pes ambulet: Et in brutis, & si desit voluntas, adest tamen natura, à qua ducuntur; & à qua impellitur pes, vt ambulet &c. Item, quamuis ambulatorio, loquutio, scriptio, vita, mors, & huiusmodi, competant quoque partibus, tamen non vltima, & adæquata denominatione.

8 Loquendo tamen de secundis, non videtur fieri motus talis per accidens. Probat, non pendet v.g. ab imperio voluntatis, ergo fiet gratia partis, nõ totius: Exemplum sit de eleuatio- ne festuæ abique voluntatis imperio facta: siue de perfractione barbæ, nulla præuia meditatione acta: quæ operationes, cum sint indifferentes, non dicentur fieri ratione alicuius alterius, sed gratia sui, siue gratia partis eas operantis. Dices, habebunt finem aliquè operationes istæ, ergo erũt gratia alterius, tanquam finis. Resp. spectando totum, & partem mouentẽ, nullus vti- que apparet finis, dum namq; inopinare barbã perficere, siue festucã de terra eleuare, nullus mihi, siue secundũ partẽ siue sũ totũ spectato, occurrit finis: vt sic ergo, nullus est, saltem proximus, & intentus finis: spectado tamen Authorem naturæ, adest finis, nihil namq; est frustra in vniuerso, sed omnia dirigitur ab intelligentia non errante, ad destina- tum finem. Obstabis, si spectata ope- rationes secundum se, nullum habebũt finem, ergo nec erunt gratia sui, nec gratia alterius: ergo nec erunt per se nec per accidens. Resp. vtiq; in or- dine ad se considerata nec erunt tales, nec tales, ratio, quia de sui natura sunt

Operatio- nes indiffe- rentes an- fiant gratia sui, an alte- rius.

indifferentes, ergo abstrahunt, vt sic, ab omni fine, siue meritorio, siue demeri- torio, siue bono, siue malo moralitèr, vt patet in materia de actibus huma- nis: & penes scorum in 2. d. 4. q. vnic. Reduendo tamen ad principale inten- tum, actiones tales independentes ab imperio voluntatis non erunt per ac- cidens gratia totius. Idemque esto iu- dicium de brutis: vbi tamen est diuer- sa ratio, quoniam non potest pes bruti moueri sine influxu Naturæ, à Natura enim dirigitur, & non se dirigit, ait Damasc. quapropter omnis motus erit gratia totius: homo autem nõ omnia quæ agit, pendet à nutu voluntatis, quod patet tũ in actibus indifferenti- bus, tũ in dormiētibus, tũ in amen- tibus. Accedit, quod operationes tales quandoque nullo modo spectabunt ad ipsum totum: ergo concluditur, motũ talem fore per se gratia partis motæ, & non gratia totius. Hoc tamen vltimũ modificatione egit, siquidem eadem pars ducitur ab eadem natura totius, etiam rationalis, licet imperium nullũ accedat voluntatis: quis namque impellit manum ad barbã? quis ad festucam? quis ad cõsimiles motus inopinatos? vtiq; natura, ergo sunt imperu naturæ, & consequenter per acci- dens, gratia naturæ. Propter hoc, res ambigua redditur, & disputabilis in- vtramque partem: vnde locum habet axioma, quod pars mouetur ad motũ totius per accidens: In hoc autẽ casu, diceretur etiam causam habere per se, quæ est ipsa Natura.

9 Hoc habito, quod ad hoc, vt quidquam moueatur per accidens, re- quiritur, vt sit in alio, tanquam pars in toto, sequitur, vt Angelus nequeat moueri per accidens, quia nulli est, tan- quam pars in toto: Vna quidem ratio partis, competit Angelo, nempe in vni- uerso, est enim pars vniuersi, dũ vni- uersum constat ex creatura corporali, & spiritali, cæterum ratio hæc partis longè admodũ est à ratione partis es- sentialis de qua loquimur.

10 Insuper non est in alio, tanquam forma, in materia, vt constat: Cœlorũ autẽ est forma assistens, non informans. Item non est tanquam accidens in hæ- tens subiecto, non enim indiget in hæ- sione,

Angelus nõ mouetur per accidens,

Eques in Equo quomodo mouetur.

sione nec substentatione: Nec veluti al- teri colligati, siue insequens, vt pluma alligata lapidi hæc quidẽ tria faciunt, vt quod mouetur ad motum corũ, moueatur per accidens, vt pluma ad mo- tum lapidis: forma à motum materię: herens ad motum substentati sui, subiecti, quo indigeat: nõ ita se habet Angelus, ergo non mouebitur per ac- cidens existens in aliquo corpore.

11 Dices, Eques mouetur ad motũ Equi: aurum in arca, ad motum arcæ: & insimus ad motum lectuli: ergo & Angelus ad motum siue Cœli siue cor- poris, in quo existat. Resp. esse dispa- rem rationem, qui aurum, & insimus pendet ab arca, & lecto, tanquam à conseruante, Angelus non sic à corpo-

re, nec à loco. est enim spiritus indepẽ- dens à corpore: ita & de Equo, indiget enim Equo, cui insideat, vt aspor- tetur de loco ad locum, Angelus non in- diget Equo asportante &c.

12 Dices, quomodo erit o mouebi- tur tunc Angelus, & a quomam? Resp. mouebitur à se ipso, & per se: vnde, est, vt ad motum corporis, ipse, attem- perando se motui corporis, moueat se ipsum, & ipse quoque moueatur à se, ad motum talis corporis. Ita in con- simili docet Scotus de Christo Domi- no, de quo ait, quod non mouetur à Sa- cerdote, dum sacerdos mouet Hostiã consecratam, sed mouetur à Deo, ad motus ipsius Hostiæ, seu sacerdotis, in 4. d. 10. quæst. 6.

Angelus in alio quomodo mouetur

Christus in Eucharistia à quo nam mouetur.

QVÆSTIO III.

Vtrum Angelus moueatur per formam, siue per motum intrinsecè sibi inherentem.

1 Communis vsus loquendi in- quæstione ista est, vtrum An- gelus sit verè subiectum mo- tus, an vero motus denom- net extrin- secè tantum ipsum Anglum: Recen- tiores vero terminos antiquo varian- tes, ita loquuntur, vtrum Anglus mo- ueatur intrinsecè, siue vtrum motus sit forma intrinseca Angeli: clarior tamen sit titulus, vtrum motus verè subiecte- tur in Angelo. Vbi nihilominus ad- uertendum per formam intrinsecam, non intelligi aliquid quod sit de intrin- seca ratione Angeli, sed solũmodo de- nominationem formalem fiendam in- Angelo à motu.

2 In qua quidem re est sententia dicentũ, motum esse solummodo for- mam extrinsecam denominantem extrinsecè Angelum, quæ denominatio, vel dependeat à loco extrinseco, vel à distantia à si is partibus mundi, ita Ferrar. 3. contra gentes cap. 102. Cactan. 1. par. q. 53. art. 1. Ariminenſis in 2. d. 6. q. art. 2. Aegid. in 1. d. 37. p. 2. art. 2. q. 1 quibus saure videtur D. Th. 1. par. q. 53. art. 1. inquires, motum lo-

calem non aliud esse quã diuerſos con- tactus d uerſorum locorum.

3 Insuper est qui dicat, sententiam recentitam esse veram, quando cun- que Angelus mouetur ad motum corporis quod mouet, non autem quando cun- que mouetur de se solo abiq; motu corpo- ris, ita penes Ferrar. loc. cit.

4 Accedit Valquez infra citandus inquires, quod quando cun- que moue- tur per accidens cum corpore, tũc nul- lam fieri in Angelo intrinsecam muta- tionem, quando autem, non per acci- dens, sed per se mouetur fieri quidem mutationem: rationem reddit, qui cum per se mouetur, tunc verum mo- dum realẽ vnionis acquirit. quo con- iungatur corpori; subdit nihilominus motum formalitèr non consistere in acquisitione, aut variatione illius mo- di vnionis, sed in extrinseca denomi- natione distantie à punctis fixis, & hoc de corpore etiã asserit: hitti sub spe- ciebus sacramentalibus mobili per so- lam extrinsecam denominationem, sicut & de anima mobili ad motũ cor- poris, in quo sit, ita habet 1. p. disp. 195.

5 Vlti-

5 Vltimo est sententia verior, & communis, motum localem esse mutationem, siue formam verè in hærentem Angelo, atq; intrinsicè, & formalitèr denominantem Angelum. Ita Scot. in 2. d. 2. q. 9. & 10. & in 4. d. 10. q. 6. vbi de Christo docet moueri proprio motu verè subiectato in eo, dum desertur cū speciebus sacramentalibus, & inter Scotistas expressus Licchetus ad locum. Scot. 2. sent. post quos sententiã hanc communitèr amplexati sunt recentiores, vt videre est præcipuè penès Snar. de Angelis lib. 4. c. 13. & 14. & 12. ceterosq; modernos. Item sequitur Herrera, & Pefantius, penès eundem, atque Melonius in 2. d. 8. disp. 14. & 15. & cōsentiant ex antiquioribus D. Bonau. ac Riccard. in 1. d. 37. hic art. 3. q. 1. & ille art. 1. q. 1. quibus adhærent idem Suar. atque Molina, ceterique moderniores, paucis exceptis.

6 Suadet verò rationibus. Primo Motus ex Arist. subiectatur formalitèr in mobili, ergo est forma intrinsicè inhærens Angelo. Antecedens patet ex tradita diffinitione motus est namque *Actus entis in potentia prout in potentia, per ens vero in potentia*, intelligitur subiectum mobile, per actum autem intelligitur forma, ergo formalitèr inhæret Angelo. Hoc idem probatur ex eodem Arist. 3. phys. t. 16. 18. 19. & 23. dum ait, motum esse actum mobilis, nempe formam mobilis, ex hinc vero arguitur forma denominat subiectum, in quo est formalitèr, & inhærentèr, sed motus inhæret Angelo formalitèr ex Arist. ergo denominat intrinsicè, & formalitèr Angelum. Item lib. 11. met. cap. 1. inquit, *Motum ad sanitatem esse actum in eo, quod progreditur ad sanitatem*, igitur motus, siue acquisitio sanitatis, denominat formalitèr subiectum sanabile; & insuper subdit, motum ad locum esse actum eius, quod mouetur ad locum: esse vero actum eius quod mouetur, nihil est aliud, nisi esse formam formalitèr denominantem mobile. Præterea 5. phys. t. 3. Arist. tria exigat ad motum, nempe subiectum mobile, terminum à quo, & ad quem, indeque concludit, motum debere esse, in mobili, non autem in terminum ad quem, verba autem eius hæc sunt. *Ho-*

rum aliud quidem quod, aliud in quod, aliud vero ex quo motus, manifestum est quod in ligno est, non in forma. Per formam vero intelligit terminum, & per lignum subiectum, vnde expressè collocat motum in mobili.

7 Ad hæc accedunt rationes, non denominatur Angelus intrinsicè, & formalitèr à motu, ergo non mouetur. Probatur consequens, forma non denominat subiectum in quo non est, sed in quo est, non enim intellectio fortis inhærens intellectui fortis denominat Catonem intelligentem, in cuius intellectu non inhæreat intellectio fortis, sicut nec albedo Cai denominat albū Etiopem, cuius vultui nō inhæreat albedo, igitur si motus non inhæret Angelo, neque dici poterit moueri Angelum. Corroboratur ratio ex opposito, quandoquidem tritū est axioma, quod forma denominat subiectum, in quo est. Item si daretur vacuum, posset vtique in eo fieri motus ex Arist. ac motus ille non susciperetur in corpore ambiente, dum nihil esset præter mobile, ergo verè susciperetur in mobili. Rursus sanetur infirmus, cuius vultui nō inhæreat albedinem, aut recipitur in infirmo, aut minimè, si dederis secundum, ergo sanabitur, si afferis primum, ergo sanabitur, sed sanatio hæc, siue sanitas non denominat solummodo extrinsicè infirmum sanatum, alias non esset verè sanatus, ergo denominat intrinsicè. Ita pariformitèr Angelus non esset verè motus, sed solummodo apparenter extrinsicè, & scititèr motus, dum subiaceret ipsi motui. Præterea Christi Corpus præsens Sacramento Altaris asportatum à Sacerdote, verè mouetur, cur igitur deneganda erit formalis ista denominatio ipsi Angelo. Et confirmatur, etenim magis pendet à loco Angelus, quam Christi Corpus, siquidem Angelus est in loco diffinitiuè, ita hic, vt non sit alibi extra spheram suam, at Christus in Sacramento non est diffinitiuè, quandoquidem est in tot Altaribus valde inter se distantibus per totum Orbem, igitur si Christo conceditur talis motus, multo magis concedi debet & Angelo. Accedit, quod anima Christi iterum vnienda corpori in resurrectione prius necesse fuit, vt moueretur

ueretur de limbo Patrum ad sepulchrū, ibiq; vnita corpori verè dicta fuit, iam acquisuisse vnionem corporis per motum. Confirmatur ex D. Thom. loco citato in inquirentem, quod Articulus Fidei est, Christus secundum animam descendisse ad Inferos.

Quidnā in Angelo acquiritur motum.

8 Ex his infertur, terminū acquisitum per motum ab Angelo non esse aliquam vnionem, siue modum Angeli cum corpore, quæ moto iam corpore, inuariata permaneat simul cum Angelo, sed esse modum realem, siue formam realem intrinsicè denominantem Angelum, quæ quidem forma toties varietur, quoties mutatur Angelus de loco ad locum habita relatione ad partes fixas mundi, cōsentit Suarez, & Molina, &c. Ad hæc autem addendū, non esse negandam vnionem mobilis ad terminum, in quo quiescit; quandoquidē acquisitio terminū importat necessario hanc vnionem, dā oppositū, & iam non habebitur adhuc terminus ad quē, quia cessaret præsentia, & vnio. Nec remouendus omnino est modus, qualis fortasse describitur à contrarijs, etenim verè Angelus alio modo se habet nunc mouendo, quam prius quiescendo, igitur induit aliam, & aliam modalitatem, iuxta motus successiuitatem. Nec denique remouenda est distantia illa à punctis fixis, quoniam verissimū est per motum aliter, & aliter distare, siue præsentem esse Angelum punctis fixis, & hæc negari non possunt in quolibet motu tum Angeli, tum animæ, tum corporis, vt experientia docet; quæ tamen aliqui impugnant, sed immerito, non enim hæc sunt deneganda in motu, & in mobili, verum est tamen, quod Vasquez, alijq; contrarij hæc in completè, & inadæquatè afferunt pro motu, & mobili, deberent enim apponere veram formalem, & intrinsicè denominationem, vltra recensitas, ad hoc vt habeatur completior ratio mobilis, & motus.

9 Vnio item hæc, quam de se sola volunt, vt constituat rationem motus, à quo nam pendet? vtique ab Angelo: quæro insuper, per quale medium acquiritur, aut per medium à parte rei existens, aut per solum Angeli voluntatem: si Secundum, vt aiunt, ergo est

quid scititum, quomodo namque poterit per solum imperium voluntatis vniri Angelus, nulla media interueniente actione? non enim poterit corpus corpori distanti vniri ex solo imperio suæ animæ, nisi medio interueniente, motu, ergo nec Angelus. Dices id esse medium naturæ inferiori, non autem oportere, vt sit mediū naturæ superioris, qualis est Angelus, cum sit nobilior: sed contra, quoniam dum natura rei ex se aliquid postulat, in quocunque sit, necessario illud postulat: dum namque motus ex natura rei est successiuus, in quocunque subiecto sit, siue corporeo, siue incorporeo, & spiritali, debet seper esse successiuus: ergo illud medium, quod est medium corpori, erit & Angelo, vt non per solum nutum voluntatis agat vnionem. Si autem mediū erit à parte rei, illud erit actio, seu productio motus, pendens ab Angelo mouente, verū quia idem Angelus habet rationē mouentis, & moti, erit vtrumq; in eodem Angelo, tum actio, tum passio; actio, seu productio motus in eo, tanquam immouente: & passio, seu motus productus in eodem, tanquam in subiecto moto.

10 Vasquez negat deberi subiectari in Angelo, licet mouente, & moto, nisi extrinsicè: afferitque euasione de Deo, qui appellatur Creator, creādo: nihilominus creatio nō denominat intrinsicè, & formalitèr Deum, sed creaturā creatam, quæ ipsa, & non Deus, dicitur formalitèr, & intrinsicè creari. Facillimè tamen eliditur euasio hæc, etenim distat Angelus à Deo; Deus namque immutabilis est, proptereaq; non recipit denominationem hanc formalem intrinsicè, Angelus vero mutatur, ac proinde erit subiectum capax talis motus.

Thomista ceteri de facili negant hoc idem, quandoquidem discurrunt consequenter ad locum, dum enim negant esse verè, & propriè in loco, negant quoque verè, & formalitèr intrinsicè denominationem moueri ad locum: Sicut autem confutatum fuit hoc de loco, in superioribus, ita isdem medijs confutari poterit de motu. De ijs vero sic scribit Molina art. 1. q. 53. *Señalores D. Thomæ, de quorum numero est Cuetanus,*

Qua nā de nominatione denominatur Angelus à motu.

nus, coguntur, iuxta hanc sententiam affirmare, Angelos propriè non moueri localitèr, sed eam locutionem esse æquiuocam, sequenti nominibus, ut plures eis videntur. quod nescio, an satis scripturis sanctis sit consonum. hæc ille: Nos autem, præ reuerentia Diui Thomæ, contenti sumus nostram sententiam defendere, abstinendo à censura sententiæ oppositæ. Quapropter concludimus, motum esse relationem mouentis ad mobile. Hæc vero ratio subiectatur formalitèr in mobili, & terminatur ad locum.

13 Arguunt Aduersarij negantes moueri per formam intrinsecam: Motus est via ad locum, sed locus est forma extrinseca mobilis, ergo & motus erit forma extrinseca eiusdem. Resp. negando sequelam, verè namq; locus est quid extrinsecum mobili, ut superficies, minimè namque superficies vltima corporis locantis inhæret mobili, at vero ipsa acquisitio superficiæ locantis, seu ipse fluxus formæ subiectatur in Angelo, & hic est motus. Vbiatio etiam passiva hæret intrinsecè Angelo, ut supra diximus, agendo de loco, vbi dedimus vbi intrinsecè ipsi met Angelo.

14 Arguitur, hinc sequi, dari plures terminos in motu, locū quidem acquisitum, & ipsum motum. Resp. esse plu-

res partiales, vnum tamen totalem. Item motus est tanquam via; locus tanquam terminus motus: ex via autem, & termino fit vnum, nam via est gratia termini, & motus gratia quietis, vnde cessante motu fit quies.

15 Obiatur, si motus esset formalis inhærens, vel esset forma absoluta, vel relatiua: non Primum, quia non apparet, quidnam sit illud: nec Secundum, quia ad relationem non est motus, ex 5. phys. Resp. ad relationem non esse motum per se, & primo, sed secundario: id vero de relatione intrinsecus adueniente: de extrinsecus vero est per se, & primo &c.

16 Arguitur, ex 8. phys. t. 59. habetur, motum localem, esse perfectiorem cæteris mutationibus, eo quod per generationem, augmentationem, & alterationem, mobile mutatur intrinsecè, per motum autem localem non mutatur intrinsecè. Resp. sensum esse, mobile per motum localem non mutari essentialitèr, & substantialitèr, nulla namque fit mutatio talis, mutatio autem omnis erit accidentalis: cæterum mutatur verè intrinseca, & formali denominatione ad formam aliquam accidentalem; item hæc forma non erit quid absolutum, ut in generatione, augmentatione, & alteratione, sed respectiuum.

Ad relationem non est motus, de clar.

Q V Æ S T I O I V.

Vtrum Angelus possit moueri de extremo ad extremum, non transeundo per medium.

1 AN vero moueri possit de extremo ad extremum, non transeundo per medium, sūt varij modi opinandi. Et quidem Gregorius Arim. in 2. d. 6. q. 3. art. 2. distinguit, de potentia naturali Angeli, & de potentia absoluta Dei: de vtraque autem concludendo inquit, se ancipitem esse: Fius autem verba sunt, Corpus Christi existens in Cælo mutatur ad Hostiam sacramentalem mutatione acquisitiua, quamuis non deperditua, non

transeundo per medium: ergo Deus posset vnum Angelum existentem in vno loco ponere in alio distante, absque eo, quod eum portaret per medium, non enim hoc est minus possibile, quam illud: ergo pari potentia posset Angelum sic mutare de loco in locum, non per medium. Subdit vero inde, Quamuis aliqui solèntes Doctores dicant quod sic, mihi tamen dubium est, nec bene clarum; ideo de hoc nihil ad præsens. hæc ille.

2 Albertus in 1. d. 37. artic. 3. ait moueri

moueri de extremo in extremum, per medium: subdit vero, talem motum fieri in instanti, non in tempore continuo, & successiuo. Ratio eius, quoniam si virtus infinita esset in magnitudine, moueret in instanti, siquidem vinceret omnem resistantiam, seu retardationem motus: at virtus Angeli vincit similitèr omnem resistantiam, ergo, esset transeat per medium, transibit tamen in instanti.

3. Diuus Bonau. in 1. d. 37. part. 2. art. 2. q. 2. docet, rationem non capere, quod motus fiat, & non per medium; verba eius sunt, Quod possit sine medio, arbitror existendum, nõ quia astringam esse falsum, sed quia non est autoritas in promptu, quæ hoc dicat. Ex ratio non cogit, imò non capit. Duo autè dicit sanctus Doctor, Primum, quod Non asserit id esse falsum, & Secundum, quod ad id, Nec autoritas, nec ratio cogit. Tertium adde, quod in eo non capit. Hæc singillatim excerpit, ut possit Bonauenturam concordare vnde quaque cum Scoto, ut infra.

4. Aletis, idem sentit 2. par. q. 33. mem. 2. & cum eodem Richar. 1. d. 37. art. 3. q. 2. differunt tamen aliquatèr inter se, inquirens enim Aletis, cur Angelus necessario transeat per medium, respondet id provenire ratione motus. Richardus inde subdit, oportere Angelum transire per medium, Non tamen quomodo transeunt mobilia corporalia.

5. Idem Gregorius art. 3. dab. 1. aliter respōd. t. distinguendo de loco, ad quato Angeli, & inadæquato: si namq; Angelus sit in loco sibi inadæquato, & transire velit ad locum adæquatum, poterit id præstare sine pertransitione medij, non tamen relinquendo primum locum inadæquatū, sed quasi se extendendo ad locum adæquatum; ratio eius, quia nulla apparet resistantia ad hoc, quæ sit causa successiōis motus, ac pertransitionis per mediū, vnde fieri id poterit in instanti. Si vero sit in loco adæquato, & transire exoptet ad alium locum adæquatum, id fieri non poterit sine pertransitione medij: probat, quoniam alias sequeretur inconuenientia, vtpote, vel instans esset immediatus instanti, vel ex duo-

bus instantibus fieret vnum; declaratur, nam derelictio termini à quo, fit instanti, & acquisitio termini ad quem, fit etiam in instanti: idem autem inter hos terminos, nullum reperiri pertransitū medium vtrique darentur instantia duo, iniuncta immediate, inter quæ nullū esset medium, at instans non succedit immediatè instanti, vel saltè sequeretur ex duobus illis instantibus fieri vnum, at id falsum.

6. Diuus Thom. 1. par. q. 53. art. 2. negantem etiam partem sequitur: distinguit vero de motu continuo, & discreto: loquendo de continuo, ait non posse moueri sine transitione medij, quædo tamen de discreto affirmat moueri posse sine pertransitione medij. hæc est summa sententiæ eius, & discipulorum.

7. Denique Scotus in 2. d. 2. q. 4. Medij duplex distinguit prius de medio, antequam soluat questionem: aliud namque est medium, quod est aliquid extremorum, siue medium communicans cum extremis, siue participans de ipsis extremis: & aliud est, quod nihil est extremorum, nec participans, nec communicans cum extremis: Exemplum primi, vt punctus inter duas partes lineæ, continuatiuus earum: siue instans inter duas partes temporis: vel mutatum esse inter duas partes motus: quæ quidem, siue punctus, siue instans, siue mutatum esse, quæ vti non sūt linea, nec tempus, nec motus, sunt tamen aliquid ipsorum, quoniam sunt continuatiua eorum, & spectant ad idem genus ipsorum, quomodo etiam medietas huius paginæ est medium, participans de extremis eiusdem paginæ, atque communicans cum eis. Exemplum secundi, vt elementū aeris, medians inter elementum aquæ, & ignis: id autem nihil est eorum, nec communicat cum illis, vt patet.

8. Hoc præsupposito, Scotus primo ait, loquendo de medijs non communicantibus, necesse est, vt Angelus mouendo de extremo ad extremum, transeat per mediū. Scotum, vltra Expositores, sequuntur Suarez de Angelis lib. 4. c. 19. qui licet disputet pro vtraque parte, nihilominus tandem hanc existimat probabiliorem: in fine autè

Medij duplex comunicans, & non comunicans.

Non potest fieri transitus sine transitione medij.

capituli ait, *Sententia ista melius intelligitur, & humana mens facilius in illa conquisit.* Profecto loquitur more Diui Bonaventuræ, vt supra inquisitis, *Quod possit moueri sine medio, ratio non capit.* Sequitur etiam Valentia quæst. 4. punct. 1. citatq; Gabriel. in 2. d. 2. q. 3. quem trahit ad hunc eundem sensum, atque Richard. vbi supra, & Tanner. in 2. d. 2. q. 2. dub. 7. huius quoque est sententiæ, qui & citat Molinam q. 53. art. 2. de quo ait, *Videtur consentire.* Loquitur autè assertor de motu, vere successiuo, & continuo, & de motu proprie sup̄to, quatenus includit omnem realitatem veri continui motus.

Ordo præfixus à superiori agente est necessarius seruandus ab inferiori.

9. Ratio Scoti in primis hæc est: Ordo præfixus à superiori agente, necessarius videtur seruandus à quocunq; agente inferiori, si vult operari circa illa, quæ à superiori agente sunt ordinata. Superior autem agens est Author naturæ: at is ordinauit, vt non deueniant ab extremo ad extremum absque transitione mediij, ergo talis ordo seruandus quoque erit ab Angelo, tanquam ab agente inferiori. Declaratur assumptum primo de formis naturalibus: etenim in formatione hominis ordo est, prius viuat vita vegetatiua, inde sensitiua, deniq; intellectiua; iuxta Arist. in lib. de anim. quia prius viuat vita plantæ, inde vita bruti, demum vita hominis: Item vinū non immediatè accrescit, sed in acetum transit, media quadam dispositione, & forma ex 8. Metaph. ergo Angelus quoque non mouebitur immediatè de extremo ad extremum: Rationem hanc conficit, saltem in virtute, etiam Aegidius: nisi quod ipse addit, Angelum esse partem vniuersi, & ideo obseruare debere ordinē vniuersi.

Ordinē præfixū à superiori agente, seruandū ab inferiori declaratur.

10. Responso in primis adest Caetani, inde Vasquij, & quorundam, penes Suarez. Caetanus autè ait, ordinē talem habere locum in mobili corporeo, non autem spiritali, vt est Angelus: Ratio, quia spiritus est absolutus ab his legibus. At contra, & quæro, vnde nouit Caetanus, Angelum esse absolutum ab his legibus: id quidem elicere posset, vel ratione motus continui alterius tamē rationis à motu continuo nostro, itaut noster quidem con-

tinuus requirat medium, suus autem continuus non exquirat tale medium: Vel id elicere posset ratione virtutis angelicæ, quæ ad locutionem Alberti, vincat omne medium: Vel quatenus Angelus per loca transiret, non per substantiam, sed per operationem: loquendo de primo, id falsum omnino, & implicat in adiecto, nam impossibile est fingere motum, qui sit continuus, & non fiat continuè per transitū mediij, ait namq; Aristot. 10. Metaph. 120. *Media dicimus, in quacunq; permutari necesse est.* & 7. Phys. *Medium est in quod prius venit, quod continuè mutatur, quam in quod mutatur vltimum.* Quod si recurras ad motum discretum, hoc est alterius ordinis, nec spectat ad præsentem Conclusionem: siue probationem. Loquendo de Secundo, reddenda esset ratio, vel testimoniū, quo Angelus se eximere possit ab hoc medio: at ratio nō afferitur, quæ sit sufficiens: nec testimoniū vllum redditur omni exceptione maius. ipse nē est talis testis: Diuus autem Thomas amplectitur nostram sententiā, expressè docens art. 2. *Quod si intras sit continuus, non poterit Angelus moueri sine pertransitione mediij.* talisque est sensus omnium Expositorum. testis ergo humanus accedat, qui sit omni exceptione maior, affirmans motū continuū fieri posse ab Angelo sine medio: vel aderit fortasse aliqua de eo reuelatio: at hæc non apparet: Loquendo de Tertio, facilis est expeditio pro Caetano, etenim, dum negat esse in loco per substantiam, ait operari posse in extremis, absque operatione in medio: at de hoc discussum fuit supra in propr. quæst.

11. Dices, nec nobis costare, vel ex reuelatione, vel ex testibus omni exceptione maioribus, vel efficaci ratione, vt ordo talis præfixus à superiori agente, sit quoque de Angelo. Ad hoc respond. nos habere hæc omnia: & in primis testis est D. Thomas, qui, dum expressè docet, Angelum nō posse moueri sine medio, vtique tacito id ipsum docet, quod Scotus, vt potè rationem esse, ordinem rerum ab Authore Naturæ præfixum, quem transgredi non licet absque, vel rationabili causa, vel superiori nutu, & ordinatione: nec hoc est

est contra doctrinam Diui Thomæ, cū sit rationabile omnino. Testem habemus Diuum Bonaventuram, Alensem: Testem habemus Scotum, qui etsi sit sibi inuisus, adeat tamen testimonia recensorum supra pro varijs opinionibus, quorum maior pars, imo communior Philosophorum, & Theologorum, id docet. Circa vero rationem, vtique probabilior, sicut & apparentior, est ratio allata, quam limitatio sui ad sola mobilia corporea, nulla enim ratio cogit, vt ad illa sola ordinem talem restringamus, quin potius natura ipsa docet, debere id præstari ab omnibus: vnde merito Bonauentura aiebat, quod contrarium Ratio non capit, & Suarez, *Mens humana facilius in illa conquisit: hæc de Caetano.*

Vasquij declarat. confutatur.

12. Quoad Vasquez, ait ordinem præfixum ab Authore Naturæ seruari quoad situm rerum ipsius vniuersi, non autem in Angelo quoad transitū: itaut seruandus sit omnino ordo elementorum, situsq; eorum, atque cunctarum rerum, iuxta collocationem, & situationem factā à superiori agente, & circa hæc nihil potest Angelus: at circa ordinem motus in transendo per medium, non alligatur Angelus tali ordini. Responso est quidem ingeniosè inuenta, attamen est purè chimerica: & quæro, vnde nam ipse colligit seruandū esse ab Angelo talem ordinem solummodo quoad sitū, & non quoad motū? rationem non assert, quæ conuincat, nec Authorem, cuius auctoritas vrgeat ad sic credendum: Nos autem habemus legem ipsam ordinis statuti in vniuerso, quæ cum generalis sit, amplectitur omnes, etiā Angelos. Habemus quoque ipsam naturam motus, qui quatenus continuus est, non potest non exigere transitum per mediū: habemus deniq; D. Thomam, Bonaventuram, & Scotum, cæterosque, tum Principes, tum affeclas Theologos, hoc ipsum attestantes expressè de Angelo.

13. Aduersus autem, tum Caetanū, eum Vasquez hæc sufficiat argumentatio, id quod est de intrinseca natura aliquid, non potest auferri ab eo, absq; destructione illius: at de intrinseca ratione motus continui, vt continuus est, est pertransitio mediij, ergo ablatis me-

dijs, iam motus non erit ampliùs continuus: antecedens patet, ablata namque rationalitate ab homine, destruitur homo: & minor quoque evidens est, eacenis namq; est continuus, quatenus partes mediæ copulatur, & continuantur vsque quo deueniant ad terminum ad quem: & iam Aristoteles recensens id explicuit, dicens, *Medium est id, in quod prius venit, quod continuè mutatur, quam in quod mutatur vltimū.* Et Thomistæ ipsi, sicut & Caetan. ac Vasquez, motum continuum in eo distinguunt à motu discreto, vt mouendo Angelus motu discreto, non opus sit pertransire media; quapropter cōtinuū, & discretum distinguunt essentialitèr per habere media, & nō habere media.

14. Circa Suarez, impugnat ipse rationē Scoti, simul & Aegidij: vbi multa dicit: Et in primis ait, *Fundamentum hoc infirmum est, quia si ex natura rei necessarium non est, Angelum transire per medium gratis, & sine fundamento dicitur &c.* Circa hoc autem, potius ipse gratis loquitur, & sine fundamento; siquidem hic loquimur de motu, vt continuus est, at motus vt continuus, postulat ex natura rei, vt fiat per medium, ergo non loquitur gratis, & sine fundamento Scotus, & Aegidius, sed ipse potius, videtur enim destruere naturam continuationis motus. Pergit insuper, dicendo id nobis non constare ex reuelatione, nec ex aliquo effectu.

Reuelatio de quo nam non est necessaria.

Ad illud de reuelatione dicendū, quod non non oportet haberi de hoc reuelationem, maximè, cum naturæ viribus ad hæc attingere valeamus, cognouit autè Aristoteles naturalitèr, ad motus continuitatem requiri mediolorum pertransitionem, vt retulimus: Dicit autem ipse Suarez, si aliqua exter reuelatio de opposito, afferat si est: at dum vbicunq; & vtrinq; cessat reuelatio, attendenda est ratio, & natura, atque exigentia ipsius rei, nos vero attendendo intrinsecam naturam motus continui, comperimus cum Aristotele, cæterisque Philosophis, & Theologis, exigere essentialitèr pertransitionem mediij, alias nō esset cōtinuū. Ad illud de effectibus, non vtiq; videmus substantiam nudam Angeli in suo motu, cum spiritalis sit, & ob id, ab effectu non possu-

possumus id indagare; at tamen indagamus aliunde, ut possumus, ut potè à natura motus, quatenus includit omnem realitatem motus, ut sic namque ab intrinseco possit medium; quod si destrueret Angelus, vel destrueret motum continuum, vel moueretur motu non continuo, sed discreto: afferat tamen ipse, si viderit, motum sic procedentem ab Angelo, absque pertransitione medij. Item addit, nullam fore pertransitionem in vniuerso, si moueretur absque transitu medij. Ad hoc dicendum, nullam utique fore in vniuerso pertransitionem talem, nihilominus fore pertransitionem in ipso motu, quandoquidem adeo perturbaretur natura continuus motus, ut iam non esset amplius motus continuus, sed discretus, unde destrueretur ipse continuus motus. Adde, quod id redundaret etiam in malum, seu perniciem vniuersi, ratio, quia perturbatis partibus, perturbatus & totus motus autem non est de minimis portionibus vniuersi, quin potius est tantopere necessarius in vniuerso, tum ad vitam tuendam, tum ad actiones alias vitales, munia exequenda &c. Accedit quantum opere commotum fuerit vniuersum in commotione, & perturbatione partium aliquarum eiusdem vniuersi in Passione Domini iuratur, *Vel Deus Natura periret, et tota Mundi machina destrueretur* teste Dionysio: licet autè talia, ac talia non venient in casu nostro, nihilominus data proportione, haberet etiam locum ea, quæ diximus.

Ad id præcipue, quod addebat Aegidius, Angelum esse partem vniuersi: sunt, penes eundem Suarez, qui id negant: Verum immerito: habetur namque in cap. firmiter, de sum. Trinice & fide cathol. *Deus ab initio vitamque condidit creaturam, mundanam scilicet, Angelicam, & humanam.* Ergo ab initio condidit Deus angelicam naturam, veluti principalem partem vniuersi inter creata. Item Angeli tum Deo assistunt, tum mittuntur ad extra, siue ad custodiendos homines, Prouincias, & Regna; siue ad regimen ipsiusmet vniuersi. Demum in Patria. Animæ beatæ implebunt sedes Angelorum, qui corruerunt, ecce qualiter & ipsi ad ordinem pertinent vniuersi, & partes sunt

Perturbatio partium redundat etiam in vniuersum.

Angelus an sit pars vniuersi.

Principes vniuersi. De his satis.

16 Reduendo autem ad principale, arguitur insuper, si à substantia demeretur quantitas, deberet nihilominus moueri motu vere continuo, transeundo per medium, ergo & Angelus, qui similiter non est quantus spiritalis. Sunt qui negent assumptum: vel quia tunc substantia illa nullibi esset; tum etiam quia nec posset absolute, & simpliciter moueri, & multo minus transeundo per medium. At hæc inania sunt; non enim quantitas est ratio precisa essendi in loco, etenim anima, & Angelus sunt in loco, & sunt omnino abstracta à quantitate, & materia, multo amplius esset sic substantia materialis non quantitas. Quod etiam esset immobilis, nulla ratione conuincitur; & saltem per diuinam Potentiam posset moueri: at quis negabit, Angeli posse illam mouere? ratio, potest namque Angelus mouere animam, ut dicitur de anima Lazari, *Factum est, ut inuenerit mentem eius.* & portaretur ab Angelis in sinum Abraham, ergo & poterit mouere substantiam illam: nisi tamen fortasse superaret vires alicuius Angeli inferioris, quæ nihilominus moueri posset ab Angelo potentiori.

17 Insuper, de ratione motus continui est, ut mobile partim sit in termino à quo, & partim in termino ad quem, ergo erit prius in medio, quam in extremo.

18 Item talis est ordo inter partes loci in ordine ad motum continuum, qualis est ordo inter partes temporis præteritas, & futuras: at tempus futurum non potest aduenire nisi transiatur per tempus præsens, ergo nec ad terminum ad quem loci poterit per continuum motum deueniri, nisi transiatur per medium.

19 Item si posset transire sine medio, ergo poterit se subito transfere ad quamcunque magnam distantiam, & ira in momento poterit quemcunque locum, qualitercunque distantem acquirere. Respondet Caetan. concedendo sequelam, quia Angelus, absoluta operatione in loco, non dicitur distans ab illo loco. Responsio supponit non esse in loco, nisi per operationem, quod supra impugnauius.

Si à substantia demeretur quantitas, posset quoque moueri.

20 Rationes plures cogerit Valentia 2.1 disp. 9. q. 4. punct. 1 qui confirmans ordinem vniuersi recensitum à Scoto, ita scribit, *Id videtur sequi necessario ex ipso locorum ordine, ut statim ac substantia quævis unum locum deserit, vel inuita excipiat à loco proximo illi priori.* nota ly inuita, quandoquidem, velit, nolit creatura, quandoque; mouenda est motu vere continuo, includente totam realitatem motus, necesse est, ut moueatur per media, nec enim poterit creatura vlla, quantecunque virtutis, destruerè naturam motus continui, de cuius essentia est continuitas, & transitus per media.

21 Accedit denique Arist. 6. phys. 77. inquit, *Prius ad medium oportet peruenire id, quod ferretur.* & 1.5. t. 22. *Inter esse id, in quod prius aptum natura est, peruenire id, quod mutatur, quam in quod vltimum mutatur.* cætera supra.

22 Addenda foret ratio, ex principijs Thomistarum, ut quod agens non possit agere in distans, absque; quod prius agat in medio: quo supposito arguitur ad hominem, minus est agere in distans, sine transitu actionis per medium, quam Angelum suam substantiam collocare in extremo loco, absque; transitu per medium: at non potest præstare illud, ut agat in extremum, nisi præagendo per medium, & hoc est minus, ergo nec poterit se collocare per motum in extremo, quin se prius collocet in medio, quod est maius.

23 Demum ex sectatoribus D. Thomæ Tanner. cit. assert. 2. in fin. sic concludit, dicens, *Neque vlla ratio, aut experientia, vel auctoritas probat oppositum de Angelo: Quo fit, ut euasio Caetani restringens ordinem vniuersi ad sola corpora, exemptando Angelum, remaneat elusa.*

24 Secundo Scotus ait, quod loquendo de medijs communicantibus inter extrema, & de motu improprie dicto, nempe pro mutatione totali, subitanea, & instantanea, potest transire de extremo in extremum, absque pertransitione medij. Sequuntur Auctores citari pro sententia Scoti. Scotista in probationem afferunt naturam mutationis, quæ cum sit de se instantanea, non requirit continuitatem, nec successi-

Loquendo de motu improprie dicto posset transire.

Probatio Scotistarum an urgeat.

tionem, neque transitum per medium; ergo dum medius est eiusdem rationis cum extremis, poterit transire absque medio. Utrum autem hæc probatio urgeat, videtur, quod non magis competat medijs communicantibus, quam non communicantibus, ratio, quoniam omnis mutatio erit semper instantanea, etiam si fiat inter extrema non communicantia, si namque per solam mutationem mutetur Angelus de Cælo ad Terram, utiq; per media, etiam non communicantia fiet, non enim Aqua, Aer, & Ignis interceptus communicant, dum eiusdem rationis non sunt cum Cælo, & Terra: ergo mutatio de se sola non est ratio, quare non sint pertranscunda medijs participantia, nec namque per veram mutationem pertranscuntur media non participantia, ut in Sacramento Altaris, cui fit in instanti præsens Christus, non pertranscundo media inter Cæli, & Altaris, non enim fit mutatio hæc per motum continuum, & successuum Dices, ratione hac vitur etiam Scotus; fateor, at illa, & si sit recepta, tamen non assertur, ut adæquata, & præcisa.

25 Unde aliunde est efficaciter probanda conclusio: Et probatur; ideo non est opus transire per medium, quia medium est idem, seu ferè idem, cum extremis: quod si ferè idem sunt extrema, & medium, non diceretur transire ad extremum per media: Probatur assumptum, fit Angelus in extremo Angulo huius aulae, transeat ad alterum extremum, transibit quidem per medium, (saltem ordine nature, ut dicimus) at tamen medium interceptum est eiusdem rationis cum extremis, imo idem, seu ferè idem: fiat res clarior, transeat à primo angulo huius pagine ad alium; medium interceptum erit idem cum extremis, quoniam est eiusdem rationis cum eis, nam ab angulo ad angulum nihil inuenies, nisi papyrus, & in extremis, & inter extrema nil reperitur, nisi papyrus: hoc scilicet, non dicitur transiri per medium, ibi ubi mediū est idem cum extremis, extrema namque; cum tali medio cōficiunt vnum totum, tale autem totum, est totum simile, eiusdemque; rationis, & idem, seu ferè idem, sicut partes omnes, tum extrema, tum intermedia

dia in ista pagina; omnes sunt pagina, imo sūt vna totalis pagina: vnde concluditur, vt transiens v. g. à loco semipedali ad alium semipedalem, non dicatur transire per medium, quia iam, vtæque constituit integrum pedalem.

26 Dices, hoc non est intelligibile, vt medietas huius paginae non habeat rationem medij; & sic de alijs recensitis. Resp. quod spectata in ordine ad se, & prout est via ad extrema, vtique habet rationem medij: at spectata, quatenus est participans, & communicans cum extremis, se habet vt ferè idem cum extremis, & ita nõ habebit rationem medij; licet enim videatur ita esse, atamen, non ita est, mediũ nãque participans, est partim ipsum extremum. vide Valent. in fine.

Media communicantia transeuntur solo ordine naturæ.

Communicantia, temporis,

27. Et hinc solui potest instantia facta à Vasquez, sicut prius ab eodem Scoto, vnde nam est, vt loquendo de medijs non communicantibus, oporteat transire per media: non autem, loquendo de communicantibus. In Primis respondet Scotus, debere etiam pertransiri media communicantia, at solo ordine naturæ, non temporis: non communicantia autẽ, ordine durationis, & temporis: quæ doctrina verissima est; quidquid dicat Tanner, nu. 7. in fin. inquit; Aristotelem loquutum fuisse de transitu fiendo ordine temporis, non naturæ: Aristoteles autem loquebatur de motu vere, includente omnem realitatem motus, vt continuitatem, & successiuitatem, quæ requirunt durationem, & tempus, non autem loquebatur de mutatione quæ fit instanti, & respicit ordinem durationis.

28. Item Secundo respondere potest consequenter ad dicta, quod media communicantia, quatenus facientia ferè vnum totũ cum extremis, non possunt pertransiri ordine durationis, & temporis, ratio, quia inter extrema sunt media participantia infinita, vt potest infinita partes lineæ inter media, licet non in actu subsistendi, sed in potentia: at infinitũ non potest pertransiri, nisi per durationem infinitam: tempus autem habet quoque partes infinitas similes, & mutata esse infinita, in potentia, ergo cũ mensura debeat adq-

uari mensurato, vtique solo tempore debebunt pertransiri talia media: cum vero instans non sit infinitum, sed raptim transeat, hinc est, vt non possint per vnicam mutationem instantaneã transiri talia tot media, esset enim inadæquata, & insufficienti mensura; restat ergo, vt dum pertransiuntur, pertransiantur per tempus, vt potest per mensuram adæquatam, dum vero instans est mensura inadæquata, minimè transeuntur per instantaneam mutationem. Dices, cur ergo transeuntur ordine naturæ, si sunt impertransibilia? Respondendum, non implicare talem ordinẽ, nam in vno instanti tẽporis includuntur plura instantia naturæ, cum vero mens humana sepe cogiter inter quosuis extrema reperiri media, hinc est, vt dum transitus, qualicumque sit, semper dicat aliquam intercapedinem, siue ordinem; dum etiam ordo nõ sit temporis, nec ipsorum instantium temporis; ne demus instans instanti immediatum, nec etiã Scotus admittat motum, & tempus discretum, merito talis ordo appellandus veniet ordo naturæ, vt transitus fiat mediorum, ordine naturæ.

29. Ex omnibus autẽ deducitur duplex assertio, Prima, siue sumamus motum rigore pro continua, & successiua termini acquisitione, includente omnem realitatem veri motus, vt potest fieri in tempore; siue sumamus improprie, pro sola instantanea mutatione, abstracte ab ipsa realitate veri motus: dicendum est, quod non potest fieri transitus, nisi per medium. Secunda; siue loquamur de medijs communicantibus, siue non communicantibus, non potest transire de extremo ad extremum sine transiõne medij. Intelligentur vero, reddendo singula singularis, iuxta dicta, vt pertransiõ, modo fiat ordine durationis, & temporis, per media non communicantia, sumpto motu presso, & rigorose: modo vero fiat ordine solius naturæ per media participantia; sumpta mutatione solũ instantanea, quæ singula probata remaneat sufficienter. Adde Tertiam, quod loquẽdo de extremis immediatis, & de motu largè sumpto, pro mutatione instantanea, potest moueri in instanti;

Non potest fieri transitus nisi per medium.

Recapitulatio solutio nis quæst.

non transeundo per medium successiue: patet, tum quia mutatio est instantanea, ergo nõ mouebitur in rẽpore. Item si extrema sũt omnino immediata, ergo nullum aderit medium, quod pertransiatur, supponendo, Angelum esse in toto primo extremo, & non in parte; vt potest si sit in tota ista aula, vt indeste se trãferat in alteram, iam intercipientur media, quæ pertransiatur, siue per motũ in tempore, siue per mutationem in instanti.

30. I offer hic agj de motu discreto an detur. Verum id remanet confutatum ex confutatione temporis discreti, de quo supra loquẽdo de mensura Angelorum.

31. Argumenta posteriora quæ obstat, hæc sunt, Primo, potest Angelus operari in distans, absque quod operetur in medio, ergo potest esse in extremo distanti per motum, absque quod trãseat per medium: Antecedens conceditur à Scoto, ideo fit ad hominem, contra Scorum.

32. Secundo, potest Angelus velle esse in extremo distanti, absque quod velle transire per medium: potentia autem angelica, vt potest magna, non videtur, quoad hoc, posse impediri.

33. Tertio, potest intelligere extremum, non præintelligendo medium, ergo & poterit esse ibi, non transeundo per medium.

34. Quarto, Sol illuminat extrema distans, absque illuminatione medij, & absque mora, & intercapedine temporis, ergo poterit & Angelus transire ad extrema, sine medio.

35. Quinto Christus Dominus in Sacramento Altaris fit præses descendendo à Cœlo ad Altare, absque; pertransiõne medij, quare ergo non poterit Angelus de Cœlo descendere ad terram, absque pertransiõne elementorum intermediorum?

36. Sexto, idem Christi Corpus, de vtero integerrimæ Virginis transiit extra, absque pertransiõne medij.

37. Septimo, anima intellectiua informare potest partes extremas corporis dispositas, absque quod informet

partes medias indispõsitas, at cur non poterit idem præstare Angelus, habens maiorem virtutem, quam anima.

38. Octauo, nimis detrahitur velocitati Angeli, dicendo non posse transire sine medio, est enim velocissimus in suo motu.

39. Nono, Angelus non est necessario in loco, dum potest se eximere ab omni loco: ergo nec necessario est in medio loco.

40. Ad Primũ, Resp. Primo negando consequens. Resp. Secundo, supponere, Angelum esse in loco per operationem, quod confutauimus.

41. Ad Secundũ, distingue, vel enim loquimur de Angelo bono, vel malo: si de malo, poterit vtique id appetere, atamen desiderium peccatorum peribit, quoniam appeteret aliquid contra ordinem Naturæ, qui est, vt ab extremo, non transeat ad extremum, nisi per medium: nec mirum, si posset id appetere, quoniam malus Angelus velle, quantum est de se, destituit totum vnũersum, desiderium autem talis trãfitus absque medio non adimplebitur. Si vero loquamur de bono, dicendum Primo, quod bonus Angelus nequaquã id appeteret, ratio, quia conformatur ordini vnũersũ, statuto ab Authore Naturæ: Deus ipseque bonus Angelus nõ destituit, sed potius conseruare nititur ipsum vnũersum in suo ordine; vnde cœlestes intelligentiæ mouent ordinatè Orbis ad commune commodum vnũersũ: Angeli; ipsi sunt Administratores Spiritus propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, Custodiunt Regna, præsentunt Prouincijs, ac destinantur ad hominum custodiam, & tutelam, conanturque conseruare omnia in ordine suo, ac propterea, dum ordinatè cuncta volunt, (vt decet) volunt quoque, vt motus fiat de extremo in extremum, seruata tamẽ lege, & ordine naturæ, prius transeundo per medium, nec volũt oppositum, ne destruant ordinem naturæ: Resp. Secundo, quod si casus contingeret, vt id appeterent, tunc Deus condescenderet ad desideria eorum, inquit Scot. lic. E. motusque; talis feret per diuinam potentia absque medio in angelici desiderij adimplementũ. vide consimilia ad hæc, supra disp. 5. q. 8. num. 5. & 6.

Angelus au posset velle trãfire absque medio.

In intellectus pot abstrahere a medio, non autem motus, nec potentia motiva.

42 Ad Tertium, Resp. 1. negando conseq. quia intellectus est potentia magis abstractiva, quam sit potentia motiva Angeli, unde ille non alligatur tali ordini, bene tamen alligatur potentia motiva. Resp. 2. quod intellectus in intelligendo non pendet a loco, ergo potest abstrahere a medio loco inter extrema loca. Resp. 3. quod intellectus in intelligendo non pendet a motu, ergo nec alligatur legi motus, ut transeat per medium. Dices, discursus intellectus est quidam motus. Resp. est motus intentionalis, non physicus: hic quidem necessario pedit a medijs, extremis, ille non, ratio, quia intellectus est potentia abstractiva, & potens abstrahere a medijs. Vel motus talis intellectus appellandus venit motus metaphysicus, seu metaphoricus. Deniq; id potest apte facere, abstrahendo a medio; quia *Abstrahentium non est mendacium*. Et insuper, elicit abstractio præcisiva, quia per intellectum: non diuisiva, quia non a parte rei.

Illuminatio aeris an una, an plures.

43 Ad Quartum de illuminatione, dicendum, illam esse totam simul in medio, & in extremis: nec fieri per motum, sed per instantaneam mutationem, ait Scot. qui etiam addit, *Vel esse plures mutationes, ordinæ tamen non temporis, sed naturæ*: sensus istius est, ut si velimus, illuminari mediū, & extrema per plures mutationes, eę non fient ordine durationis, & temporis, sed naturæ: ceterum Prima responsio est, ut sit una omnium instantaneæ mutatio, quia non implicat aliquam alterationem esse totam simul, quando cunque agens respicit pro termino suæ actionis, totū passum constas ex medio, & extremis. Dices, sonus multiplicatur per medium, ordine durationis, & temporis, ergo etiam illuminatio fiet in tempore. Resp. negando consequens, quia multiplicatio soni fit per motum localem, illuminatio autem abstrahit a tali motu.

An tota simul.

Soni multiplicatio in tempore. illuminatio aeris in instanti.

44 Ad Quintum, iam constat id fieri per diuinam Potentiam. 45. Ad Sextum, verè Christus Dominus transijt per vterum Beatissimæ Virginis, verèq; fuit translatum corpus eius per medium; attamen factum fuit miraculum penetrationis: sicut & per medium transijt quando ingressus fuit

Christus nascendo, pertransijt media, sicut & resurgendo.

ad discipulos *iannis clausis* quemadmodum, & quando resurgens, exiuit de sepulchro: in quibus omnibus pertransijt media, facta penetratione dimensionum per miraculum: absque cæmæ apertione ianuarum, & Sepulchri: & absque præiudicio integerrimæ virginitatis Mariæ.

46. Ad Septimum, anima tunc se haberet ibi non per nouum motum, sed per antiquam informationem: dum, namque ab initio informauit caput, media, & pedes, si accidat inde, ut pars aliqua media arefcatur, non dicitur anima moueri ad informandos pedes, sed remanens, ut prius in pedibus, desinet informare medias partes arefcetes. Resp. 2. argumentum concludere Angelum posse esse simul in extremis duobus, absque eo, quod sit simul in medio; non autem quod moueri possit absque transiitione mediij.

Anima arefcente parte media, quomodo se haberet.

47. Ad Octauum, nihil detrahatur velocitati Angeli, dicendo, necessitari ad transire per motum, etenim ita natura motus exigit, nec destrueda est natura motus, ut vlla absq; ratione adaugeatur velocitas Angeli: & Angelus quidem bonis contentus est, res conseruari in suo esse; apprime enim nouit Angelus quid, & quantum velocitas sua possit, & quid consentaneū sit naturæ motus.

Loca extrema esse possunt sine medio: non tamen motus sine medio.

48. Ad Nonum, aliud est loqui de existentia in loco, & aliud de motu ad locum: Primum cõceditur, de quo egimus Disputat. præced. Secundum negamus; ratio vtriusque, quia non est tanta connexio loci mediij ad locum extremum; quanta est motus per medium ad extremum: locus enim, ut locus, non postulat necessario, vel locum medium; vel alium locum, potest enim locus esse, siue loca, siue locis intermedium, nam potest Deus conseruare in hac aula duos extremos Angelos, siue duo extrema loca, & destrucere omnem locum intermedium, faciendo ibi vacuū, & nihilominus illa duo extrema essent verè loca, cum tamen non possit tolli a vero motu continuitas, & successiuitas per medium ad extrema loca.

49. Sicque posset consequenter argui de Angelo, iam enim dictum fuit,

fuit, posse Angelum existerè simul in pluribus locis discontinuis intra spheram suam, non existendo in medio eorum, ergo poterit & moueri de extremo in extremum, non transeundo per medium. Responso iam cõstat, aliud esse de existere in loco; aliud de moueri ad locum: eo autem casu diceretur quidẽ existerè in extremis locis discontinuis, non existendo in medio, non

vero diceretur moueri de extremo in extremum, non transeundo per medium nam eo tunc, nil diceretur agere Angelus positiuè circa medium, sed se haberet solum negatiuè, nempe non coexistendo in medio, seu derelinquendo esse in medio, nec operado quidquam ibi, nec transeundo per illud: unde committitur fallacia, commutando statum in loco, ad motum in loco.

QVÆSTIO V.

Vtrum Angelus possit moueri in instanti.

Gregorius, atque Gabriel allegandi, animaduertit, successiuitatem motus pedere posse ex duabus capitibus: Vnum est pendens ex ipsa natura motus, cui necessario competit successiuitas de se, cum sit essentialitè successiuus: alterum, peder ex parte spatij, per quod fit motus, quod cum diuisibile sit, causabit successiionem motus: imo: dato, quod spatium non sit diuisibile, nihilominus aliunde causabit successiuitatem motus. Att nta quidem prima consideratione, minimè poterit fieri in instanti, attenda autem secunda, poterit fieri. Et hinc inferunt, liberum esse Angelo, moueri, siue continuo motu, siue instanti.

Hibernicus addit, nedum posse Angelum moueri in instanti, verum & debere moueri in instanti. Ratio autem omniū hæc est: successiuitas motus pendet ex resistentia mediij, seu spatij ad Angelo nihil resistit, ergo vel poterit moueri, vel necessario mouebitur in instanti. Item ex 4. Phys. t. 6. 1. docet Arist. quod si daretur vacuum, posset in eo corpus moueri in instanti: Fundamentum huius est, quia in vacuo non reperiretur plenu, quod resisteret corpori mobili: ergo corpus moueretur ibi in instanti: hinc vero arguitur a fortiori, & a simili, nam Angelo nihil resistit, etiã si moucatur in pleno, unde sicut se habet vacuum ad corpus mobile, ita spatium plenum ad Angelum:

at vacuum non resistit corpori, ergo nec plenum resistet Angelo: at ablata resistentia in motu, motus non fit successiuè, sed in instanti, ergo Angelus mouebitur in instanti. Fundant ergo totam successiuita e motus in sola resistentia mediij, quæ cum nulla sit: pendet Angelum mouebitur in instanti.

D Thom 1 par q. 53. art. 3 docet Angelum non posse moueri in instanti: unde ait, quod si motus sit continuus, erit necessario in tempore continuo; si vero sit discretus, erit in tempore non continuo, sed discreto. Inter cæteras vero probationes hæc fit ex D. Thom. Quiescens in aliquo toto tempore præcedenti, necesse est, ut quiescat etiam in fine illius tēporis, siue in ultimo instanti illius tēporis; ergo si Angelus v.g. quieuit per spatium horæ, non poterit in ultimo instanti illius horæ moueri, igitur non poterit moueri in instanti.

Rationem hæc impugnat Scot. in 2 d. 2. q. 11. & sequitur Valquez 1. p. disput. 197. cap. 2. Molina q. 3. art. 3. & Suarez de Angel 1. 4. cap. 21. non dissentit. Bassolius non putat improbabile, apertè autem Gregor. in 2 d. 6. q. 3.

Duo præstabitur in præseti dubitatione, Primum est inquirere, an vera sint, quæ dicunt Gregor. Gabr. & Hibernic. & Secundo videbimus impugnationes rationis allatæ a D. Thoma.

Circa Primum, iam superius, hæc eadem disputat. q. 1. notauimus capita, ex quibus pedit successiuitas motus,

Successiuitatis motus capita plura.

nunc vero iterum, sed sobriè recensebimus, vt pateat aditus ad impugnationes eorum: Capita ergo non vnũ, sed plura, hæc sunt, vtputa diuisibilitas mobilis: diuisibilitas spatij: indiuisibilitas spatij: cum diuisibilitate mobilis: indiuisibilitas mobilis, cum diuisibilitate spatij: distantia extremorum: resistẽtia mobilis ad motorem: & propria voluntas ipsius mobilis, siue velocius, siue tardiùs, cupiẽtis moueri: quæ omnia remanent explicata ibi. Ex his vero deducimus, non vnũ, sed plura esse capita cõtinuitatis, & successiõnis motus, quapropter primo inferimus, male citatos Authores cõtinuitatem motus restrinxisse ad vnicũ solum, caput, nempe ad spatij plenitudinem, cum oriri possit ex tot recensitis capitibus. Item minus probabilis, imo magis improbabilis est opinio Hibernici, potest namq; Angelus moueri, vt placet, ergo nõ cogitur moueri in instanti: Antecedens remanet probatũ q. r. vbi potentiã motiũ Angeli non esse naturalem, diximus: per naturalem autem, (nunc licet addere alterum significare) vt nedum excludat potentiam oppositam violentam, quapropter sit in potentia neutra ad motum; verum & intelligamus necessitatem naturæ, quomodo dicitur lapis moueri naturalitèr deorsum, tũm ratione inclinationis naturalis, tũm quia necessãriõ a natura, seu gravitate impellitur deorsum: quapropter liber est omnino Angelus ad motum, liberq; etiã manet ad sic, & sic moueri; tũm motu continuo tẽporaneo, & successiuo, tũm instantanea mutatione. Item non sequitur cõsequens istud, spatium non resistit Angelo, ergo mouetur necessãriõ in instanti; negatur consequens, siquidem dato, quod non resistat spatium, poterit tamen resistẽtia aduenire aliunde, vt potè poterit Angelus superior, maiorisq; virtutis, impedire Angelum inferiorem, minorisq; potentiæ, siue ne moueatur omnino, siue ne tam cito motum suum conficiat: hæc possibilita sunt. Insuper dum potest Angelus Angelum, siue omnino impedire, siue retardare a motu, poterit ampliùs idẽ Angelus siue se cohibere, siue frenare potentiam suam motiuam, vt nõ tam

Angelus nec mouetur in instanti, nec necessãriõ.

cito, sed lento gradu peragat suũ motum. Insuper dato vacuo, quãuis nulla daretur resistẽtia ex parte spatij, daretur tamẽ motus successiuitas ex parte distantie extremorum, non enim extrema essent simul, ergo hinc successiuitas, & non ex parte spatij, distantia namque termini a quo, & ad quem, facit quoque cõtinuitatem, & successiuitatem in motu. Qualis vero esset talis distantia in vacuo, an positiuã, an negatiuã, non spectat ad presens.

7 Sunt qui dicunt, dato casu, in vacuo nõ fieri motum: vel si fit, necessãriõ fieri in instanti. Primum probat, quia debet fieri super pleno, deest autẽ corpus replens: ita Vasquez, vnde non consentit Aristoteli, dicenti in vacuo fieri motũ. Secundum habet Gregor. probat, quoniam in vacuo omnia sunt simul, terminus a quo, medium, & terminus ad quem: stante autem similitate, & cessante distantia istorũ, fit motus in instanti.

In vacuo an fieri possit motus: negant aliqui.

8 Aduersus Vasquez in primis sufficeret authoritas Aristotelis asserentis posse fieri motum in vacuo: sed accedat ratio recessita, quandoquidem etsi nõ possit fieri ratione spatij vacui, fieret tamen ratione distantie extremorum: & hoc sufficit ex parte spatij, quod quamuis careat plenitudine, nõ tamen caret distantia extremorum, quæ extrema faciunt motum cõtinuitatem, & successiõnem: linguo capita alia recensita ad successiõnem motus.

Motus in vacuo vnde nam.

9 Aduersus autem Gregorium, circa id, quod dicit, sic omnia fore simul, non probatur. Ratio, quia simultas est conditiõ entium realium, & positiuorum: at in vacuo nihil est reale, nulla ergo simultas: Item extra Cælum spatia illa imaginaria non dicuntur esse simul, cum nihil sint. Peres autem ergo distabunt tum partes vacui, tum spatia imaginaria inter se. Respond. non esse distantiam positiuã, sed negatiuã: positiuã autem loquendo, nec distabunt, nec erunt simul. Circa in super, quod motus tunc foret necessãriõ in instanti, iam constat oppositũ ex dictis tum contra Hibernicum, tum contra Vasq. esse namq; verus motus cõtinuus, etsi nõ ex parte spatij, tamen ex parte distantie extremorum.

In vacuo an simul omnia.

An distabunt inuicem.

Aristotelis mäs de motu in vacuo

10 Dices, cur Aristoteles absolutè docuit, motum tunc fieri in instanti? Resp. in primis nõ considerasse distantiam extremorum, nec enim id negasset, si sermo de hoc contigisset; considerasse autem solam spatij vacuitatem: & quia vacuum nõ impedit, hic astruit instantaneitatem motus. Resp. Secundo, loquutum fuisse ad mentem eorum, qui motus successiuitatem expendebãt solummodo ex parte pleni spatij, ita ut plenitudo impediret, vel retardaret, vnde postmodum adueniret successiuitas motus: hoc stante, sequitur, tanquam ab opposito, vt in vacuo motus fieret in instanti; sequitur consequens, si namque plenum est causa successiõnis, ergo vacuum erit causa, vt motus fiat in instanti. Cæterum, an hæc sufficiant, vt sic fiat, iam diximus: nusquam vero Arist. cõsentit, motum fieri posse, vbi eunque, & qualitercunque in instanti, sed loquutus est comparatiuè ad defectum alicuius circumstantie requisitæ ad successiuitatẽ motus: & abstrahentium non est mendacium.

11 Priusquam vero accedamus ad probationem Diui Thomæ, animaduertimus non esse sermonem de motu propriè dicto, includente omnem realitatem motus, cõstat namque ex quæstionibus præcedentibus, nõ posse fieri in instanti, sed omnino in tempore; igitur loquimur de mutatione, seu de motu impropiè sumpto, quatenus cõcernit solam acquisitionem termini ad quem, absque tamen cõtinuitate, & successiõne: & de motu sic sumpto, dicendum est, fieri posse in instanti.

12 De hac autem loquens etiam sanctus Doctor, ait, posse quidem mutationem fieri in instanti, siue in non-tempore continuo, siue in tempore discreto; at tamen loquens de motu propriè sumpto, negat cũ vniuersis Theologis, licet in probatione discordet: Probatio autem sua hæc est, quiescens per tempus præcedens, necessè est, vt quiescat etiã in fine, seu in vltimo instanti talis temporis: ergo non poterit Angelus moueri in illo vltimo instanti, sicque absolutè non poterit moueri in instanti.

Quiescens tẽpore præ-

13 Probationem hanc impugnat Scorius, probatque, quod quiescens tẽ-

pore præcedenti, non sit necessè quiescere in vltimo instanti illius temporis, probatque sic, si quiescens toto tempore præcedenti, necessãriõ quiesceret in vltimo instanti, sequeretur, quod in vltimo instanti prolationis verborum consecrationis Hostie in Sacramento Altaris, iam non esset Corpus Christi, sed panis: sequitur consequens, quoniam panis in esse panis durauit in Hostia per tempus præcedens ad verba, seu ad vltimum verbum consecrationis, ergo deberet panis perseverare ibi, etiã in vltimi verbi prolatione; tunc vero, vel non esset ibi Corpus Christi, vel esset simul panis, & Corpus Christi.

cedenti, an necessãriõ quiescat in vltimo instanti.

14 Caetanus respondet axioma Diui Thomæ valere in naturalibus, non autem in supernaturalibus, & miraculosis, qualis est transubstantiatio. Hæc est prima sua euasio. At impugnatur, & quidem Molina, vltra Scotistas, ait responsum hanc esse nullam, vnde & ipsemet impugnat: Nos vero sic impugnamus, iam constat penes omnes Philosophos corruptionem, & generationem fieri in instanti, & quidem in vltimo instanti quietis formæ antecedentis fit corruptio ipsius, & generatio formæ nouæ subsequenti, at hæc sunt ordinis naturalis, ergo falsò negat valere in naturalibus. Item iam constat Philosophis, materiam in vltimo dispositionis instanti mutari de forma in formam, prius tamen tẽpore quieuit sub opposita forma.

15 Resp. det secundo, falsũ esse, panẽ quieuisse tẽpore antecedenti, vel tẽpore antecedenti fuisse ibi vllã quietẽ, quoniam transubstantiatio non habet quietem oppositã. At contra, quia verè Caetanus, vel non percipit naturam transubstantiationis, vel fugam arripit: & quidem, loquendo de transubstantiatione, nequaquam ibi adest propriè quies antecedens, dum non adest propriè motus, opposita enim habent fieri circa idem, (nisi sumamus quietem instantaneam, prout oppositam mutationi instantaneæ, quamuis namque quies non fit in instanti, sed in tempore, ex Arist. sicut & in tempore est suus oppositus motus, nihilominus, reddendo singula singulis, si quies opposita motui erit in tẽm.

tempore, quies opposita mutationi instantaneæ erit in instanti. oppositorum enim est eadem ratio.) Quamvis ergo non sit quies penes transubstantiationem, adfuit tamen quies penes panem, & accidentia, nam panis prius ibi erat, nunc non est: accidentia quiescebant in substrato subiecti, nunc per diuinam potentiam stant sine subiecto, ergo ibi adfuit vera quies. Res quidem tantopere patet, ut panis tempore antecedenti sit, & perseveret in esse veri panis: qui tamen in vltima prolatione, de se, recedit.

16 Arguitur Secundo ad principale intentum, si quiescens toto tempore antecedenti, non possit moueri in vltimo instanti, sequeretur, illuminationem non fieri in instanti, sed in tempore, probatur sequela, iam aer quieuit v. g. tempore antecedenti sub tenebris, ergo non possit illuminari in vltimo talis quietis instanti, ergo illuminatio sienda foret in tempore, cum tamen fiat in instanti. Item sequeretur, aerem esse, simul tenebrosam, & lucidum, patet, esset tenebrosus per se, dum ais, non possit illuminari in vltimo quietis instanti: esset quoque luminoso, quoniam verè illuminatio fit in instanti, disposito namque agente, & passio, amotoque omni obstaculo, iam Sol illuminaret aerem in illo instanti.

Illustratio aeris an fiat in instanti.

17 Respondet Caet. illuminatione aeris fieri per motum, & non in instanti. Responsio continet errorem; etenim, quamvis Sol motu suo diurno ascendens ad nostrum Emispherium, illuminet illud, per accessum ad nos, qui accessus est verus motus, tamen illuminatio inde fit subito & in instanti, quod autem interueniat motus, id est per accidens ad illuminationem: probatur, potest fieri aeris illuminatio absque omni motu, ergo motus non pertinet per se ad illuminationem: probatur assumptum, sicut Elementum Aeris in sua sphaera: crearet autè nunc, v. g. Deus Solem in eodem Emispherio, tunc eueniet, quod Sol illuminabit aerem in instanti, nullo facto motu siue sit non tenebrosa omnia, & vnde quaque obscura, tunc autem crearet Deus lumen, aliquo hinc corpore aliquod luminoso, in eodem loco, & tempore, illuminatio

non fiet per motum, ergo de sui natura est, ut fiat in instanti, quod si modo, ex cursu siderum, interuenit motus, id est per accidens. Item illuminatio cœci fit in instanti, quamuis per tempus procedens disponatur oculus per medicinas, & similia, tamen ipsa forma fit in instanti, ex 5. phys. r. 7.

18 Arguitur Tertio, si Angelus necessario quiescit toto tempore precedenti, sequi: ut inde, ut nullatenus possit moueri: Probatur, post illud vltimum instanti ad quietem precedentem, quæro quid sequitur, aut instans, aut tempus: non instans, quia instans non est instanti immediatum: si tempus, ergo non poterit moueri instantaneè; probatur, mutatio instantanea non fit in tempore, sed in instanti; patet, quia umbratio simultanea, qualis est instantanea, haberet pro mēsurā tempus successuum; & mutatio indiuisibilis, ut est instantanea, haberet pro mēsurā tempus diuisibile; mēsurā autem debet esse vniueersa mēsurato. est argumentum ad hominem.

19 Occurrunt Aduersarij, moueri tunc in instanti temporis discreti. Sed arguit Scotus, querendo, quidnam de tempore communi correspondeat ipsi instanti temporis discreti: aut quidem tempus, aut instans: si tempus, ergo non poterit mutari in instanti, ut fuit probatum, quia hoc est indiuisibile, illud diuisibile, & successuum: si instans, ergo instans esset immediatum instanti. Impugnationes autè temporis discreti habentur supra: dum actum fuit de Mēsurā Angelorum disp. 4.

20 Quarto arguitur, recidatur membrum à corpore humano, siue arefcatur statim, & in instanti anima desinat in formare membrum illud: Item accedat noua pars corpori, siue per augmentationem, siue per aggenerationem, tunc in eodem instanti anima informabit ipsam: modo autem, ac continuo contingit, ut facta iam digestionem, conuerso cibo in substantiam aliti, mox, & in instanti anima informet carnem denovo aggeneratam: at hæc fiant in vltimo instanti temporis antecedentis, cur ergo non poterit id ipsum Angelus præstare? sumpto motu, ut supra.

21 Dices, Scotus in 2. d. 2. q. 6. habet oppo.

Scoti cōtra. dictio solui tur.

oppositum, inquit, quod quiescens toto tempore antecedenti, habet etiam quiescere in vltimo instanti talis temporis. Resp. sensus Scoti est, ut loquatur de successiuis, non de permanentibus, & habentibus esse totum simul: qualis est motus, & tempus, siue entia cōsistentia in fluxu, & fieri successiuo, de his namque dicendum, semper habere esse in tempore, non enim motus fieri potest in instanti, vnde necesse est, ut quiescat toto quiescens tempore precedentis, inde vero post vltimum instans, incipiat per vltimum sui non esse &c. at in presenti loco, Scotus de mutatione, cōcedit, non de motu propriè sumpto; & loquitur de ijs, quæ possunt acquiri sine motu, & successione.

Si virtus maior mouet in tempore, ergo maxima in non tempore, declar.

22 Arguitur ad principale, si virtus angelica possit moueri in instanti, ergo virtus maior possit moueri in minus, quam in instanti. Probatur sequela ex Arist. 6. phys. dicente, Si maior virtus mouet in tempore, maxima virtus mouebit in instanti: at non datur mēsurā minor instanti, ergo nec moueri poterit in instanti. Resp. argumentum tenere vbicumque mēsurā est diuisibilis, omni namque diuisibili potest dari minor, instans autem non est mēsurā diuisibilis, ergo nec dari poterit motus in minus, quam in instanti.

23 Dices, igitur motus, ut sic, non repugnat ex parte sua, sed ex parte mēsuræ, quæ non est dabilis minor instanti: igitur, si dabilis esset, haberi posset motus tum in instanti, tum in minori mēsurā. Item ratio mēsuræ est quid posterius, quomodo ergo natura, & quidditas motus, ac mutationis metienda est essentialitèr ab ea? Si dixeris, mēsuram intrinsecam esse simul,

eum mēsurato, arguit esse eandem cum eo: Contra, nedum intrinseca, verum & extrinseca, est simul cum mēsurato: de Prima patet, quia est eadem realitèr cum mēsurato: de Secunda, ita etiam cōuincitur de facto, & quidem res cunctæ semper mēsuram habuerunt sibi coeuam, tam intrinsecam, reddendo singula singulis, tum extrinsecam, ut Tempus, Aeternitas, & Aeternitas, quæ sūt mēsurā omnium, dum vero ais esse, idem, bene quidem, attamen, adhuc cū identitate reali stat ordo, prius & posterius natura, vnde prius natura res habet esse, posterius natura incipit habere suam durationem, non enim dicitur durare cū accipit esse, sed post acceptum esse: sicut non dicitur conseruari res, dum incipit esse, est enim illa, tunc creatio, productio, generatio vocanda, in secundo vero instanti natura incipit conseruari, licet omnia simul sint instanti temporis: Ad obiectionem ergo respondetur, implicare, implicationem vero prouenire non ex vno, sed & pluribus capitibus: inter cætera autem adest caput illud responsonis, at non est ratio præcisa. Secundo insuper dicendum, quod si casus eueniret, ut daretur mēsurā minor instanti, vti que virtus maior mouere posset in ea: at non datur: vnde argumentum procedit, ex hypothesi. Præterea, data hypothesi, adesse contradictiones, quandoquidem fieret, & non fieret in minus, quam in instanti: patet Primum, supposito, dari mēsuram minorè instanti, & virtutem maiorem, & maximam, potentem in tali mēsurā mouere: patet & Secundum, dum implicat fieri motum in instanti, multoq; magis in minori mēsurā, quam in instanti.

Duratio quæ incipit.

Conseruatio quæ incipit.

Motus angelici fieri posset in minus, quam in instanti, si instans esset diuisibilis.

Finis Sextæ Disputationis.

DISPUTATIO VII.

De intellectu angelico.

QUESTIO I.

Utrum in Angelis detur intellectus agens.

Divus Thomas negat omnino in Angelis intellectum agentem 1. p. q. 54. art. 4. probationes quidem afferuntur in fine quaestionis: nunc autem proponemus precipua sententia fundamenta, & discutiemus qualia sint, siue opposita fundamenta ad sententiam Scoti.

2. Divus Thomas negat in Angelis intellectum agentem, Primo, quia opus intellectus agentis est depurare phantasmata: at nulla sunt in Angelo phantasmata, cum careat sensu, ergo non indiget intellectu agente. Secundo, munus intellectus agentis est transferre de ordine in ordinem, ac facere obiecta, de potentia, intellecta, ad actum intellecta: noster quidem intellectus est quandoque in potentia, ut in dormitione, & quandoque in actu intelligendi, ut in vigilia, intellectus autem angelicus nunquam est in potentia ad intelligendum, sed semper in actu. Et Tertio, habuit ab initio concreatas sibi species omnium intelligibilium, unde est, ut minime opus habeat intellectu agente, hic namque in hominibus necessarius est, ut abstrahat species a rebus, quas sibi concreatas non habet, at Angelus habet sibi species concreatas, ergo minime admittendus est in eo agens intellectus. Capita alia addenda erunt ex Thomis infra. Oppositum habet Scot. 2. d. 3. q. 1. Bassol. libid. D. Bonau. Richar. Gabr. ibid. Molina autem disputat utriusque.

3. Videamus vero, utrum haec necessaria sint, ut cogant nos ad negandum in Angelo agentem intellectum. Et Primum, quoad primum, est breviter attin-

gendum, utrum depurare phantasmata comperat primo, & per se, intellectui agenti. Thomisae quidem asserunt id comperere per se, atque hinc negat in Angelo intellectum agentem: Oppositum habet D. Bonau. in 2. d. 3. art. 3. q. 1. Alen. 1. par. q. 24. citatur Bassol. ad eundem locum, & Scotus ibidem docentes, id comperere per accidens: Et quidem ita probabilius videtur. Ratio autem haec est efficacissima, anima separata intelligit absque recurru ad phantasmata, patet enim caret sensibus, ergo caret recurru ad phantasmata: igitur non per se competit intellectui agenti depurare phantasmata. Item Beatus (anima iam corpori in resurrectione reunita) poterit pro libito recurrere, vel non recurrere ad phantasmata: poterit tanquam intelligere immediate abstrahendo species intelligibiles a rebus: & poterit quoque in speciebus sensibilibus, abstrahendo inde, ex depuratione phantasmatum, species ipsas intelligibiles: quod si per se compereret depurare intellectum, non id posset agere, vel anima, vel Beatus: unde concludimus non comperere per se: Verum quia quando sumus in via, non possumus immediate intelligere absque recurru ad sensus, ideo opus est depurare phantasmata: Ex hoc vero sequitur, recursum hunc, atque hanc depurationem, comperere tantummodo secundario, & per accidens intellectui agenti. Confirmator attingendo rationes talis recursum, quas Scotus reducit ad tria capita: Primum est ordo potentiarum, iuxta quem Aristoteles in lib. de anim. saepe ait, *Oportet intelligentem phantasmata speculari*. Item, *Intellectus anteriorum intelligere, nihil est id est in actu secundo*. Insuper *Omnis nostra cognitio*

Beatus in intelligere poterit absque recurru ad sensibilia.

Christus, & Virgo non habuerunt necessitatem recurrendi ad phantasmata. In statu innocentiae an necessarius talis recursum.

ortum habet a sensibus &c. Secundum caput provenit ratione viae, quando namque sumus Viatores, egemus recurru ad sensus, ad intelligendum. Et Tertium provenit ratione peccati, de quo August. 1. 15. de Trin. c. 27. qui querens ab anima, cur est, ut fixa acie non possit contempleri &c. Respondet, *Hoc fecit infirmitas*. Et in super postulas, quae nam fuerit causa infirmitatis? respondet, *Utique iniquitas*. Qualis autem sit infirmitas ista, est illa qua sanari postulat Vates, inquit, *Sana animam meam, quia peccavi tibi*. Haec vero spectat ad vulnera humanae naturae inflicta ob peccatum, de quibus in materia de Gratia. His ita ibi, clarè patet, quod depurare phantasmata comperat per accidens, siquidem, ex capitibus recensitis, id competit, propter ordinem potentiarum, & alligationem ad sensus, Angelus autem caret hac alligatione. Et si id provenit, ratione viae, iam Angeli Beati sunt extra viam: & si denique provenit ratione peccati, iam Angeli Beati sunt expertes peccati: ergo falsum est, comperere per se depurare phantasmata, quo fit, ut comperat secundario, & per accidens. Vide Scorum tum in 2. d. 3. q. 11. tum d. 11. q. 1. tum in d. 3. q. 3. & in eod. 2. d. 8. q. 1. ad 1. & in 1. d. 3. q. 6. atque in 4. d. 45. q. 1. ad 3. pro opin. loquens de pena peccati: & loquens de Beato in lib. de anim. q. 18. unde Anima Christi in via non indiget recurru ad phantasmata, ut etiam habet D. Thom. 3. par. q. 1. art. 4. idem autem Scotus loc. cit. de anima idem docet de statu Innocentiae, ut non fuisset necessarius recurru ad phantasmata, idemque quod Beatissima Virgo non habuerit recursum ad phantasmata, habet etiam ex nostris Vgo in lib. de anima q. 18. dub. 10. post 2. conclus. ad de homine in statu Innocentiae, idem Scotus, oppositum habet in 4. d. 1. q. 3. art. 3. unde videtur in hoc, problematicus.

4. Stante hoc, ruit Primum fundamentum Thomistarum, & arguitur contra eos, si aliqua ratio esset, cur negandum foret ab Angelis intellectus agens, ea esset, quia intellectui agenti competit per se, depurare phantasmata, quae nulla sunt in Angelo: at sequela talis falsa est, ut iam ostendimus, ergo ruit

fundamentum eorum: Et hoc primo loco deseruiat, tum pro confutatione sententiae, tum ad probationem opinionis nostrae: haec quoad Primum.

5. Accedendo ad Secundum, in eo sunt duo, Primum, quod munus intellectus agentis est, transferre obiecta de ordine in ordinem, nempe de ordine sensibilem, in ordinem intelligibilem, at sensibilia, nulla sunt in Angelo. Secundum, quod Angelus est semper in actu, ergo non eget intellectu agente.

6. Circa Primum, recolendum est ex libris de anima, plura esse munera intellectus agentis: depurare quidem phantasmata: abstrahere species intelligibiles: & producere intellectum &c. quodnam istorum per se verè, & primo, atque essentialiter comperat intellectui, dicamus: loquendo quidem de intellectu, ut intellectus est, siue spectans intellectum ex natura rei, munus eius primo, & per se, est producere intellectum, & si denique comperat intellectum, ut intelligat, ergo per se primo ei competit intelligere: Item finis eius est intelligere. Insuper, auferas ab intellectu munus intelligendi, & destrues intellectum, in hoc namque stat essentia, & natura intellectus, in habendo potentiam ad intelligendum: loquimur autem de actu primo. Demum ita accidit ceteris potentijs, ut eatenus potentia visiva, & auditiva, atque huiusmodi, sint tales, quia munus per se, & primum ipsarum est visio, & auditio: ergo munus per se, & primum intellectus, erit posse producere intellectum. Ad hoc sequitur munus aliud, non tamen ita essentiale, nec in tanto gradu competens eidem intellectui, hoc autem est abstrahere species intelligibiles: dixi non ita essentiale, quoniam non est absolute necesse, ut intellectus abstrahat species, sicut est absolute necesse, ut intellectus possit intelligere: Probatur, intellectui diuino competit necessario, & absolute vis intellectiva, at non competit vis specierum abstrahentium, quoniam *Vilesceret*, ex Arist. *Dei intellectus, si cognitionem desumeret a rebus*. Item, si Deus species rerum omnium, etiam possibilem, tum vniuersalium, tum singularium infunderet alicui intellectui, iam non opus esset, ut

Intellectus agentis munus per se quid na sit.

ad intelligendum ille abstraheret species à rebus, quamvis posset abstrahere, si habens talem intellectum, vellet. Dices, discursus procedit de actuali abstractione, non de potentia abstrahendi: Illam namque, iam constat, esse accidentalem, at ista erit intellectui essentialis. Resp. id ipsum currere de intellectu & de potentia intellectiva: vtique actualis intellectio est accidens, quo carere potest intellectus, qui tamē carere nequit potentia intellectiva: loquendo tamen de vtraque potentia, tum abstractiva specierum, tum intellectiva, licet vtraque sit eadem cum intellectu, tamen intellectiva est in primo gradu, atque prædicatur de intellectu in primo modo dicendi per se: potentia vero abstractiva prædicabitur in secundo modo per se; probatur, est essentialior intellectui potentia intellectiva, quam specierum abstractiva: & hoc non est absonum Scottis: Thomista tamen facillimè amplectuntur, cum eam Angelo subtrahat, apponendo solam potentiam intellectivam. Hæcenus de potentia intellectiva, & specierum abstractiva: At loquendo de potentia phantasmatum depurativa, siue obiectorum de ordine sensibilium, ad ordinem intelligibilem translata, hæc quidem nullatenus competit per se intellectui, sed solummodo per accidens: vnde dicendum nõ competere intellectui ex natura intellectus, sed quæ talis intellectus, vtputa intellectus coniuncti sensibus: & intellectus Viatoris, vt iam ex scoto, & Angustino diximus: & hinc deducitur, munus hoc competere solummodo per accidens; quo stante cum Angelus careat sensu, nequit sub ratione hac competere ei, sed sub alijs, vtputa abstrahendi, & intelligendi &c. hæc de depuratione phantasmatum; & circa primū.

7 Et hinc formamus secundo argumentum, & euertimus fundamentū secundum, si qua etiam ratio negandi Angelo intellectum agentem, ea esset, quoniā intellectui tali competit transferre res de ordine in ordinem, primo, & per se: at hoc est falsum, vt demonstrauimus, per accidens enim id euertit, ergo non implicat dari Angelo intellectum agentem.

Potentia intellectiva competit intellectui in primo modo dicendi per se: abstractiva in secundo.

Phantasmatum depuratio an per se competit intellectui agentis.

Transferre de ordine in ordinem qualiter competit intellectui.

8 Circa Secundum, vbi dicitur, quod Angelus est semper in actu, ideoque caret intellectu agente, educendo ipsum de potentia ad actum. Circa hoc quæro quidnam intelligitur de actu, aut enim intelligitur actus primus, aut actus secundus: spectando hæc absolute, & absque modificatione, falsa sunt: Et quidem, concedimus semper Angelum esse in actu intelligendi, semperque fuit, & erit, nusquam enim interrumpetur somno; aut tædio, siue lassitudine ab intelligendo, & propterea Aristoteles Angelos appellat Intelligentias, ab intelligendo &c. attamen, quod absolute sint in omni actualitate, id est gratis dictum, nec vlla ratio cogit nos id amplecti. Demonstratur autem, aut namque loquimur de actu primo, aut de actu secundo: actus autem primus erit species vna cum intellectu; secundus erit actualis intellectus: si loquamur de actu primo, sensus esset, quod haberet species omnium intelligibilem, at id, vsque modo non patet, nec ratio vlla vrget: quod quidem multorum habeat species, id concedimus, vt dicemus infra; siue quod quidditatum habeat species, id amplectimur, at quod omnium, & vniuersorum singularium species habuerit ab initio, id non possunt Thomista validè demonstrare, quin potius rationabilis censetur oppositum infra: igitur non erunt sic Angeli semper, id est vniuersaliter de singulis in actu primo. Si autem loquamur de actu secundo, facilius id sequitur, nam si non habet de omnibus species, neque habebunt de omnibus intellectiōnem: fateor hanc sequelam non esse necessariam, potest namque haberi cognitio sine specie, vt est cognitio intuitiua: At dicitur id per quandam consequentiam; & quidem multa sunt, quorum notitiam non habent, cum nec ipsorum receperint speciem, ergo ad hoc vt sint in actu secundo, necesse erit cognitionem talē mendicare à rebus. assumptum patebit infra. Hinc vero inferimus, semper esse in actu primo, non quidem vniuersaliter, loquendo de singularibus. (aliter enim sentimus cum ipsis) sed sunt in actu primo, solummodo circa ea, quorum receperunt species, vt sunt aliqua,

Angelos se per esse in actu intelligendi, dicitur.

vel

vel plura singularia, & vt sunt omnes quidditates vniuersales, nõ tamen circa omnia singularia, non enim omniū species receperunt. Item semper sunt in actu secundo, circa quidem ea, quorum species receperunt, modo se conuertendo ad hoc, modo ad illud, non tamen circa omnia individua, cum nõ omnium species receperint, sed ad has possint esse, imo sint in potentia: ergo propositio hæc, semper sunt in actu intelligendi: potest intelligi, vel quod semper actualiter, hoc vel illud intelligant, & hoc verum: vel quod omnia, intelligere possint per solas species infusas, & hoc negatur.

9 Et hinc formamus Tertium argumentum; si namque negandus esset intellectus agens, ideo esset, quia semper intellectus Angeli est in actu, nusquam in potentia: at id est falsum, vt constitit, ergo dandus erit intellectus agens.

10 Addimus ad hæc rationes Scotti: vnde arguitur Quarto, quod est perfectionis in natura inferiori nõ est denegandum naturæ superiori: at perfectionis est in anima habere intellectum agentem, ergo non denegabitur Angelo: Minor probatur, quia anima mediante intellectu agente, abstrahendo species ab obiectis, quæ ignorat, parit cognitionem eorum, vnde & perficitur, dum de nesciente fit sciens, est autem scientia perfectio intellectus.

11 Respondet Aduersarij, maiorem esse veram de perfectione simpliciter, non autem de perfectione suppletæ, imperfectionem: intellectus agens est perfectio, non simpliciter, sed supplens carentiam infusionis specierum. Exemplum de generatione, quam non oportet ponere in Angelo, quoniam in homine est supplens imperfectionem.

12 Responso est aperta fuga: Et quidem demus, quod Deus non infuderit species vllas Angelis (poterat .n. id facere, quia nulli eas debet) tunc Angelus esset prorsus imperfectus, imo imperfectior homine, probatur, quia nihil posset intelligere: non enim posset, quia non haberet species infusas; nec posset eas acquirere, quoniam nõ haberet intellectum agentem, cuius munus est, eas acquirere, ergo nusquam

Perfectio inferioris nõ deneganda superiori.

Angelus carente intellectu agente, esset imperfectior homine.

intelligeret: Effet quoque imperfectior homine, homo namque habet de facto intellectum agentem, quo species querat, cum tamen Angelus eum non haberet, ac proinde esset homine imperfectior. Item destrueretur, ad mentem Aristotelis, natura Angeli, appellatamque Aristoteles Angelum intelligentiam, ab intelligendo; vt sic autem, iam cessando ab intelligere, cessaret esse intelligentia. Demum esset tunc, veluti truncus, haberet namque essentialiam, absque tamen potentia intellectus agentis, & veluti truncus, minimè intelligeret: Illud vero de generatione non currit, quia non potest locum habere in Angelo, cum tamen possit habere locum intellectus agens: Arguo autem hinc, retorquendo contra ipsos, si Angelo competeret generatio, & nõ haberet instrumenta apta ad generationem, esset prorsus imperfectus, imo imperfectior homine: ergo à pari, si Angelus non habuisset ab initio species, nec insuper haberet instrumenta eas adipiscendi, esset prorsus imperfectus, & imperfectior homine: ergo omnino ad perfectionem eius, absolute, & simpliciter, dandus erit intellectus agens, ne semotis, per Dei potentiam, v.g. speciebus infusis, remaneret impotens ad intelligendum.

13 Et hinc Quarto arguitur, imperfecta est illa natura, quæ caret instrumentis necessario requisitis ad exercendas functiones talis nature, sicut ex opposito, perfecta est illa, quæ habet organa necessaria ad eas: homo autem habet intellectum agentem, & possibile, veluti instrumenta intellectiōnis, quæ tantopere dignificat naturam, Angelus vero caret his, ergo homo quidem erit perfectus, Angelus tamen imperfectus.

14 Respondent, imperfectum fore Angelum, si non haberet ab Authore Naturæ inditas species, tunc namque careret principio cognitiois, at habet eas, & hoc sufficit ad sui perfectionem, absque recurso ad intellectum agentem.

15 Sed arguitur contra, dato, quod Deus species tales nõ infuderit, imperfectus foret Angelus vnde quaque, atque careret omni via ad intelligendum: ca-

Imperfecta est natura carens debitis sibi instrumentis.

D d 2 reret,

reret enim intellectu agere abstrahente species: careret quoque speciebus, quas Deus dato casu, non indidisset, ergo remaneret imperfectus, vt supra. Argumentum est vrgentissimum: & vel hoc solum sufficeret ad retrahendos à sententia opposita.

16 Arguitur Quinto, creetur nunc nouum obiectum, cuius speciem Angelus ab initio non receperit: quæro tunc, aut poterit Angelus abstrahere speciem à tali obiecto, aut non poterit: si des primum, habemus intentum: si secundum, ergo carebit cognitione talis obiecti, eritq; eius ignarus, cum tamen possit homo de eo abstrahendo speciem, habere cognitionem.

17 Respondent, quod obiectum illud nouum intelligerent per species illas vniuersales ab initio sibi concreatas. Respondet Secundo, quod si non per illas intelligeret, crearet tamè Deus nouiter in Angelo speciem huius obiecti noui. Impugnatur autè vtrumque: Et Primo de speciebus, posset Deus facere, vt species illæ antiquæ non representent hoc obiectum nouum, quis enim alligauit potentiam eius? ergo tunc, intelligeret per illas species, Secundo de ipsomet nouo obiecto, posset insuper Deus non infundere speciem huius obiecti, quomodo autè tunc Angelus se haberet? vtiq; imperfectissimus, & ignorans esset eius rei, cuius cognitionem de facili posset acquirere homo.

18 Et hinc magis vrgetur, poterit Deus, saltè de potentia absoluta, creare Angelos sine infusione specierum, ergo per intellectum agentem deberet sibi conquirere cognitionem. Antecedens negari non potest: quamuis namque de facto, & secundum legem ordinariam ita euenerit, de potentia tamen absoluta, poterit non infundere species: Item per eandem potentiam potest nunc, siue species illas reformare, & reducere ad pauciores, siue facere, vt minus representent, quam sint aptæ naturæ representare: siue poterit de toto ipsas tollere ab angelico intellectu, & annihilare: hæc non implicane fieri, eo magis, quo Deus ad extra agit liberè, & contingenter in potestatem autem agentis liberi, & est actio, & motus agendi: hoc stante, quianam faceret

Angelus? erit veluti truncus aridus. & inanis ad exercenda hæc opera vite, siue operationes vitales, cuiusmodi sūt cognitio, scientia, &c.

19 Confirmatur, non implicat hæc fieri, nec ex parte Dei, nec ex parte Angeli: Primum est iam probatum: probatur autè Secundum, omne prius absolutum, realitèr distinctum, & independens à posteriori, potest esse sine eo: Angelus ita se habet, est namq; prior, saltè natura, de facto, speciebus: & de possibili, esset prior tempore, quia poterat Deus creare eum sine speciebus, & inde in tempore post, infundere eas: est insuper ens absolutum, relatiuū namque est illud, quod esse nequit absque correlatiuo: est denique independens à speciebus, quoniam substantia non dependet ab accidente, potestque à Deo conseruari, etiam corporea, sine omni accidere, quanto magis substantia spiritalis Angeli, eo magis, quo species sunt accidentia per accidens, separabilia à subiecto, præter subiecti corruptionem, itaque non implicat talis separatio ex parte Angeli, nec ex parte Dei. Detur autem casus, quod fiat separatio, tunc Angelus remanebit ignorans, & impotens ad rerum cognitionem adipiscendam, quia careret intellectu agente, quo posset supplere deficientiam concreatarum; siue demptarum specierum, sicut homo per intellectum agentem, supplet deficientiam inditarum specierum, quo mediante, abstrahendo eas, poterit adipisci cognitionem.

20 Respondent, species tales competere Angelo per se, quapropter non poterit illis denudari. Responsio remanet confutata ex dictis: & insuper confutatur amplius, perfeas ista, aut est perfeas essentialis, aut accidentalis, si Primum, ergo species erunt de essentia Angeli, eruntq; de constitutione intrinseca, & essentiali Angeli: si Secundum, igitur poterunt separari ab Angelo per Dei potentiam, poteritque Angelus esse absq; eis, quemadmodum subiectum esse potest sine accidenti. Itè si est perfeas accidentalis, aut erit accidentale proprium, aut commune: Si Primum, ergo erunt species propria passio Angeli, identificata realitèr cum Angelo, vel saltè secundum eos, infuse-

Omne prius absolutum, realitèr distinctum, an dependens à posteriori, potest esse sine eo.

Species per accidens si funduntur Angelis.

parabilis omnino ab Angelo, etiam per potentiam absolutam, vt risibilitas ab homine, at potest Deus, saltè per absolutam potentiam, tollere ab Angelis species, ergo non competent per se, perfeasit accideñtis proprii: Si des Secundum, igitur de facili poterit Angelus esse sine eis, cum talis sit natura huius accidentis, vt adsit, & absit, præter subiecti corruptionem.

21 Rursus arguo, species non debentur à natura ipsi Angelo, sed à gratuita voluntate Dei: Patet Primum ex dictis, si namque à natura debentur, ergo per nullam potentiam fieri poterit, vt talis natura stet absque talibus speciebus, probatur, debetur quidem homini ab intrinseco suæ naturæ, animalitas, rationalitas, risibilitas, & huius generis: Quo stante, nec de potentia absoluta, poterit Deus auellere hæc ab homine; dato namque hominem non esse animal, nec rationale, nec risibile, periret natura hominis, reddendo singula singulis, iuxta naturam prædicatorum in primo, & secundo modo dicendi per se, vt essentialia, & passiones &c. igitur si à natura debentur species Angeli, non poterunt per absolutam potentiam Dei, siue non concreari, siue diuelli ab ipso Angelo. Confirmatur, vel enim debentur ab intrinseco sibi, vel ab extrinseco; si Primum, ergo non poterunt nec per absolutam potentiam diuelli, vt prius, si ab extrinseco, ergo conferuntur ei gratis, & pro libito, & beneplacito Dei, ita volentis dignificare naturam: at, quæ extrinseca sunt, possunt adesse, & abesse, potestq; subiectum esse sine ipsis, ergo &c.

22 Discursus isti à quinto argumento vsq; huc, sunt adeo efficaces, vt mihi videantur terminare quæstionem presententia Scoti: & fateor, argumentis ceteris Scoti me, de facili fore occursum, his tamen nuper recensitis, ignorem prorsus quid opponam, & quomodo occurram: nec argumentis vllis detineor in hac sententia, nisi his, solutiones quorum videntur aperta fuga.

23 Pergunt arguere Scotistæ, anima rationalis habet intellectum agentem, ergo & Angelus. Respondet non esse parem rationem, quia anima est forma corporis alligata sensibus, propte-

reaq; ei deberi talem intellectum, vt depuret phantasmata. Responsio remanet confutata superius, dum vidimus, an principale munus huius intellectus sit depurare phantasmata.

24 Arguunt, animam Christi Domini habuit ab initio plenitudinem scientiam, habituum, specierum, & visionis, & nihilominus habuit quoq; intellectum agentem, ergo & Angelus. Respondent negando paritatem, quoniam Angelo infusio specierum competit per se, Christo per accidens. Responsio, quoad primam partem, remansit nuper confutata, querendo quidnam importeret per se &c. Quoad Secundam vero dico, quod magis debebatur Christo Domino perfectio talis, suo creato intellectui quam Angelo; quoniam ratione vnionis, cum Diuina Natura, siue ratione status hypostaticæ vnionis, dignificata fuit humana Christi Natura, plusquam omnia alia creata natura, reddendo singula singulis: vnde nos dicimus, quod species infuse Angelis, si aliquo modo ipsis debebantur, vtique debebatur solummodo ratione status; & hoc ab extrinseco, siue ex beneplacito Dei, dignificantis angelicam Naturam, vt decet: at magis decuit dignificare Naturam humanam Christi, quia est in altiori, & eminentissimo statu, vtpotè vnita eminentissimo Filio Dei: at & si non cogebarur Christus in intelligendo depedere à phantasmatibus, habuit nihilominus intellectum agentem, vtendo eo, prout sibi placuerat, ergo nec implicabit ponere eum in Angelo.

25 Arguitur, quamuis Deus præueniret calefactionem ignis, vtputa producente Deo calefactionem hanc, quam esset nunc hic producturus ignis, non tamè per hoc, tolleretur virtus calefactiua ab igne: ergo, & si ab initio infuderit species Angelis, præueniendo intellectus angelicos in abstractione, sienda per eos, nihilominus non exinde negandus foret intellectus agens in eis: Vnde arguitur præuentione alicuius factæ operationis facta ab alio, non tollit ab eo virtutem suam operatiuam: si namq; quis hæc manum meam præueniendo, scriberet, non exinde tolleretur à mea manu vim scribendi: similiter dicendum de Angelo.

Præuentione operationis facta ab alio, non tollit virtutem agendi.

26 Respondent, hanc Angeli non esse præventionem, in collatione specierum, non enim Angelus posset abstrahere, sed esse debitum naturæ talem collationem. Responsio remanet nuper confutata, an verum sit Angelo deberi à Deo talem collationem, non enim Deus cuiquam est debitor. Confirmatur, potest Natura esse sine eis, potuitq; creati absq; illis, cum sint accidentia.

27 Ultimo, vt cætera Scotistarum capita reticeam, dignificanda est natura, quantum potest: at dignificatur natura per intellectum agentem, & possibilem: Prob min. dignificatur tunc natura quodocunque præstantur ei instrumenta debita, & apta ad operandum: hæc autem in natura intellectuali sunt intellectus agens, & possibilis.

28 Respondent argumentum concludere in ijs, quæ non habent ex sui natura coequam suam perfectionem, hæc namque habere debent instrumenta, quibus eam conquirant, & ita bene currit de anima: Angelus autem habet à natura sibi coequam suam hanc perfectionem: Et confirmatur cum namq; Cæli habeant suas perfectiones sibi coequas ex sui creatione, ideo non egent instrumentis ad eas conquirandas. Retunditur argumentum sic, quia Cæli non habent instrumenta, quibus suas adipisci possint perfectiones, ideo supplevit Author Naturæ, conferendo eas illis, Deus enim, & Natura non deficient in necessarijs: vnde argumentum est potius ad oppositum: Cæli quidem non habent talia instrumenta, nec eis comperunt: Angelo autem & comperunt, & insunt intellectus agens, & possibilis. Item, quod habuerint Angeli species illas tanquam coequas, liberalitèr, & gratis à Deo præstitum ipsis fuit, poterat enim tunc non conferre, vnde acquisissent eas in tempore.

29 Quidquid sit de rationibus istis, profecto rationes fundatæ super absolutam potentiam Dei sunt insolubiles, quidquid dicere conentur Aduersarij, & miror, vt saltem illæ non adducant quosque ad sententiam Scoti.

30 Molina insuper Scoti sententiã non omnino abiicit, sicut nec omnino amplectitur sententiam Thomistarum:

fatetur namque plura se reperire, quæ in sententiã eorum sibi displicent: vnde est, vt disputet in vtramque partem.

31 Bannes 1. par. q. 54. art. 4. loquens de sententiã Scoti, ita scribit *Sententiã eius ab omnibus, tanquam falsa, rejicitur.* In hoc autem Bannes plus iusto, & minus vero loquitur: quandoquidè aperte falsum est, ab omnibus rejici, nec Bannes legit præcipuos Doctores, qui de re hac scribunt, legerat enim fortasse solos Diui Thomæ Expositores: Et quidè magnus ille Alexander Alenfis apertissime sententiã Scoti docet, ait enim par. 2. q. 2. m. 3. *Dicendum, quod intellectus possibilis est in Angelis: sed non secundum omnem modum, secundum quod est in animalibus rationalibus habet enim Angelus intellectum possibilem ad recipiendum cognitionem à Deo, & etiam ab Angelis superioribus, si superiores habent etiam intellectum possibilem ad capiendam notitiã istorum inferiorum, sed non illo modo, quo intellectus humanus: intellectus enim humanus indiget ministerio sensus præambulo, quod non est in Angelo, & ideo dissimiliter dicitur. Ad obiectum ergo dicendum, quod licet habeant intellectum possibilem, non tamen respectu specierum abstrahendarum à phantasmatibus &c. Et infra loquens de intellectu agente, sic scribit, *Ad illud, quo queritur de intellectu agente, dicendum, quod intellectus agentis proprie sumptus est educere potentiam intelligendi, & hoc per abstractionem specierum à phantasmatibus, in Angelo autem non est acceptio specierum per abstractionem à phantasmatibus, vnde quantum ad hanc conditionem, non dicitur intellectus Angeli agens: sumendo autem communis, intellectum agentem, prout agentis est educere potentiam intelligendi in actu per acceptioem quandam specierum, intellectus Angeli potest dici agens.* Hæc Alexander, legisti nè Bannes? En qualiter Alenfis ad verbum docet sententiã Scoti reconditam.*

32 Accedat D. Bonau. in 2. d. 3. p. 2. art. 2. q. 1. 5. *Et ideo est tertia positio, vbi sic loquitur, Est tertia positio, quod Angelus omnia cognoscit per species innatas: non quia non possit recipere species, tunc enim, si Deus crearet aliquod nouum specie, necesse esset Angelum ignorare, quod*

si falsum

Bannes falsa refert de sententiã operata.

si falsum est, posset recipere &c. En qualiter sanctus Doctor, quamuis ipse de facto teneat non recipere, tamen non negat posse recipere species: si quid de nouo crearet Deus, admittit ergo & ipse talem intellectum.

33 Accedat rursus Richard qui in eod. 2. d. 3. art. 6. q. 2. qui ex professo sententiã Scoti defendit: ait autem in corpore quæst. *Non omnia, quæ Angelus naturali cognitione cognoscit, per concretas species cognoscit.* Et infra. *Quædam cognoscit per species à rebus acceptas.* Affertque aliquas rationes Scoti supra adductas.

34 Vasquez affert in hanc eandem sententiã Albertum lib. 4. de Coquis 1. par. q. 5. art. 11. & 12. & par. 2. summæ tract. 4. q. 1. 4. m. 3. art. 2. par. 2. ad 1. atque Capreol. 2. d. 3. q. 2. affert ad hanc eandem sententiã Gregorium Arimin. in 2. d. 7. q. 5. art. 1. concl. 1.

35 Attuli externos, linquo autem nostros, cuiusmodi sunt Lychetus, Bassolius, Tarareus, Faudentinus, Rada, innumeriq; Scoti Expositores, vt videat Bannes, quam longè distet à vero, quod sententiã hæc rejicitur ab omnibus vti falsa: libretque, quantum sit auctoritatis Alexander Alenfis, quantum D. Bonauentura, quantum Richardus, quantum ceteri &c.

36 Adde demum Molinam, qui hinc inde disputat pro vtraq; parte, soluitq; argumenta, tum D. Thomæ, tum Scoti, affertq; modum defendendi sententiã vtriusq; tum Scoti, tum D. Thomæ. Vnè vero, ex eodem Molina obseruet Bannes, affert autè verba Molinæ sic 1. par. q. 54 mem. 4. de Scoto loquentè, *Atque vt ab opinione Scoti ordiamur, facile arbitror posse illam defendi, quoad cognitionem, quam Angeli de rebus corporeis habent: Neque in ea video esse tot difficultates, quot delitescunt in opinione Diui Thomæ.* Ita habet in principio mēbri. Et infra memb. 5. post initium, sic scribit, *licet argumentum Scoti in contrarium, dissolui possit, res tamen ipsa in se, vt dura, crediturq; difficilis, sese offert intellectui.* En quid sentit Molina: qui quamuis dicat, in sententiã Scoti reperire difficultates, non tamen tot in ea reperit, quot in sententiã Thomistarum. Hæc satis de Bannes.

37 Argumenta autem potiora, quæ militant in oppositum, hæc sunt: Primo, intellectus agens admittitur propterea, vt depuret phantasmatia: hæc autem non sunt in Angelo. Secundo Augustinus lib. 2. & 4. super Genes. ait, *Res istas prius fuisse in cognitione angelica, quam in proprio genere, ergo, quatenus sunt in proprio genere, non recipit ex eis Angelus species, & cognitionem.* Tertio, corpora cælestia habent suas perfectiones, non quidem in tempore, aliundè quæ sitas, sed ab initio: ab Authore Naturæ secum concretas, ergo similiter Angeli, non aliundè conquirunt species, sed ab initio creationis receperunt à Deo. Quarto, sicut se habet modus essendi animæ rationalis ad modum essendi Angeli, ita se habet modus operandi ipsius animæ, ad modum operandi Angeli: sed anima ideo accipit species, & cognitionem à rebus, quia quoad operari dependet à corpore, cū sit forma corporis, ergo dum Angelus non est forma corporis, neque quoad operari dependebit à speciebus exceptis à rebus. Quinto, intellectus agens, & possibilis non distinguuntur, nisi per comparationem ad phantasmatia: hæc autem non sūt in Angelo, ergo nec distinctio intellectus agentis, & possibilis. Sexto, non conuenit transire de extremo in extremum, nisi per medium: sed inter sensibile, & intelligibile mediatur imaginabile, ergo non licet transire de sensibili ad intelligibile, nisi transendo per imaginabile: at non reperitur in Angelo imaginatiua, ergo non se habebit eius intellectus, ad instar intellectus hominis, qui de sensibili non transit ad intelligibile nisi per imaginabile. Rationes cæteræ non potius spectant ad hoc, quam ad quæstiones sequentes, ideo ibi &c. Ultimo intellectus angelicus semper est in actu: ergo non indiget intellectu agente, educente de potentia ad actum. Item Commentator lib. 3. de anim. ait, quod *Si quidditates rerum essent separate, & abstractæ, sicut posuit Plato, non indigeremus intellectu agente.*

38 Ad Primum, iam responsio constat ex dictis in primo, & secundo fundamento Thomistarum: negando id, nisi per accidens: non enim per se, sed per

per accidens id competit intellectui, & id intellectu coniuncto, ut diximus, & rationes atulimus, ab his autem rationibus abstrahit Angelus: unde est, ut competat ei ratione abstractionis specierum, quas non habet, & ratione procedenda intellectio, non ratione depurationis phantasmatum, hoc autem competit homini, & cætera, ut ibi.

39 Ad Secundum, non est mens Augustiniana, docere, Angelos recepisse ab initio species omnium rerum: sed ait, quod ab initio res, quæ tunc non habebant esse in genere proprio, habebant tamen esse in mente angelica per species inditas: quod vero rerum species receperit, hoc non docet: neque docet, carere intellectu, potente eas conquerere à rebus.

40 Ad Tertium, iam hoc argumentum fuit contra ipsos retortum: unde dicendum, quod ideo Cæli habuerunt ab initio à Deo perfectiones suas, quoniam eas adipisci non poterant ex se ipsis: at quia Angelus, species, quas non receperit ab initio, potest ex seipso acquirere, ideo collocamus in eo intellectum agentem.

Angeli dependentia à rebus non in essendo, sed in operando.

41 Ad Quartum, non valet ista consequens. Non dependet Angelus à corpore, siue non est Angelus forma corporis, ergo non dependebit à corpore in intelligendo, sicut dependet anima coniuncta, in intelligendo: licet namque ille non dependeat in essendo, non tamen negandum dependere in operando, & in abstrahendo species, & cognitionem.

42 Ad Quintum, falsum est inde præcisè, & per se distingui, solummodo enim id erit extrinsecè, & per accidens, distinguuntur autem ex suis intrinsicis rationibus formalibus per se &c. nec depurare phantasmata competit per se intellectui, ut est dictum.

Mediū necessariū virtuti inferiori non est necessariū superiori.

43 Ad Sextum, Resp. 1. Non est opus tali transitu per medium, patet, alias Deus non posset intelligere, nisi transiēdo per imaginabile: igitur nec Angelo talis transitus competit. Resp. 2. Imaginabile non habere propriam rationem mediā, sed vel se tenere, ex parte sensibilis, vel ex parte intelligibilis. Resp. 3. quod id, quod est medium virtuti inferiori, non est necessa-

rio medium virtuti superiori: virtus enim calefactiva debilis non poterit statim inducere calorem, ut viginti, sed transibit paulatim per tempus, & per mediū, modo inducendo quatuor gradus caloris, modo sex, modo decem, usque quo deveniat ad viginti: virtus autem calefactiva perfecta, statim calefaciet ut viginti: ita homo, quidem Angelo inferior non statim intelliget, sed transibit per sensus, & phantasmata, Angelus vero, ut perfectior non æget tali transitu, ideo non depurat phantasmata.

44 Ad Vltimum, Responsio cõstat evertendo secundum fundamentum oppositum, ibi enim deduximus an, & quomodo sit verum esse sepe in actu. Ad Commentator: dicitur, quod non indigeremus intellectu agente ad abstrahendum species, sed ad intelligendum, & hoc sufficit.

45 Sunt, qui quasi cõciliare querant, Scotum cum D. Thoma: Ratio, quia non omnino D. Thom. negat intellectum agentem in Angelo, ait namque, *Intellectum agentem dici æquiuocè*. Puto autem æquiuocationem esse illam, quam adspulatur Alensis, idemque Scotus, siquidem homini competit, mediante intellectu agente facere duo, depurare phantasmata, & intelligere: Angelo verò solummodo intelligere: en æquiuocatio: Demamus autem phantasmatum depurationem ab Angelo, & utiq; statuamus vnanimitè omnes in eo intellectum agentem. Ad hunc quidem sensum admittit in eo D. Bonau. Alens. Richard. & Scot. ut vidimus: stante autem tali modo loquendi Diui Thomæ, intellectum agentem dici æquiuocè, facile erit ipsum cõcordare cum Scoto, Bonaventura, Alensi, Richardo, cæterisque, ut & ipse quoq; admittat intellectum agentem.

46 Verum etsi sic loquatur, & prima facie ita videatur, tamen aliunde constat, negare omnino intellectum talem ab Angelo: ideo namque dixit esse semper in actu: ideo asseruit, recepisse omnium prorsus intelligibilium species &c. ut prorsus ab eo collat intellectum agentem. At hæc non obstant reconciliationi, quandoquidem etiam si recepisset rerum omnium species,

Reconciliatur D. Tho. & Scot.

ies, non tamen hoc auferet intellectum agentem, posset namque uti eo, & species abstrahere: & dato, quod nusquam abstraheret, nec propter hoc negaret ipsum: etenim admittit Scotus in nobis potentiam inorganicam, & si ipsa non vramur, possumus tamen Beati ea uti in Patria: ubi etiam Scotus ipse multa, admittit in corporibus Beatorum, licet facultatibus talibus non forent Beati vsuri: siquidem spectant ad integritatem, & perfectionem Naturæ. Id etiam quod ait semper esse in actu, minus obstat, siquidem Angelus non dormit, ut homines, sed sepe intelligit, ob quod Aristoteles eos appellauit Intelligen-

tias: Ceterum non negaret, esse in potentia aliorum intelligibilium, quæ actu non intelligit, imo nec possibile est, intelligere, alias si ita esset, semper in actu intelligeret omnia simul, quod est solius Dei, ergo à primo ad vltimum admittatur reconciliatio: & ita censendum est, nequaquam absolute negasse D. Thom. intellectum agentem, sed eo pacto, quo supra, spectando imperfectiones eius, & infusionem specierum omnium: quæ si concederentur, utique intellectus agens non fungeretur officio abstrahendi, licet posset abstrahere.

QVÆSTIO II.

Vtrum Angelus cognoscat omnia per habitum concreatum, ex Henrico.

1 Negat Henric. quòdlib. 5. q. 14. species, cum ab intellectu humano, tum angelico: De vtrisque autem discurrens, ait, homini quidem necessarias non esse species intelligibiles, sed sufficere phantasmata: hæc autem & præcedunt species intelligibiles, & sunt humano intellectui rationes sufficientes ad intelligendum: Solummodo vero species sensibiles concedit ipsi homini propter sensus, ceterum negat species omnes intelligibiles; & ait sufficere phantasmata.

2 De Angelo autem loquendo, subdit, nec in ipso esse admittendas species intelligibiles, sed habitum quandam scientialem, alioqui sibi concreatum, quò sicut sibi præsentia omnia intelligibilia. Nec vero species admittit, sed habitum, quoniam si haberet species, sequeretur, quod semper, & necessario intelligeret: habitu autem non necessario intelligit, quia habitu utitur, quando vult, sicut ex opposito, species, ait, non subsunt imperio voluntatis. De hoc, in super habitu, inquit, quod est ratio intelligendi omnem quidditatem, etiam infinitas, si essent, non autem oportet, quod de talibus quidditatibus

habeat species, quia ubi vnum sufficit, nempe habitus, frustra ponuntur plura, Tanto autem plura representat iste habitus, quanto est simplicior, actualior, vel eminentior, continens in se plures alios habitus partiales. Habitus item iste est vnicus, & indistinctus realitèr, inhærens intellectui angelico, sibi cõcreatus, in ordine ad obiecta: & quia est habitus scientialis, hinc habet ordinem, & respectum essentialem ad quodlibet obiectum, & hic respectus est idè realitèr cum habitu tali, sic, quod sine illo, nec esse, nec intelligi potest: ratione etiam plurium respectuum, quos habet ad talia obiecta distincta, potest plura simul, & actu, atque distinctè representare. Rursus ait, per habitum istum intelligere primo vniuersale, deinde singulare, quia singulare non addit supra vniuersale, nisi duplicem negationem.

3 Opinio hæc communiter rejicitur, ac præcipue à Scoto in 2. d. 3. q. 10. & q. 11. atque dist. 9. q. 2. Improbationes vero sunt ferè egedem, quas contra Thomistas adducendæ erunt de specie representante plura obiecta, est namque par ratio de ambobus, de quibus infra

q.4.ar.3 Etenim habitus iste foret infinitus, quia repræsentaret infinita. Item non posset repræsentare existentiam, & circumstantias loci, & tēporis, quoniam quidditates vniuersales, quarum esset habitus iste repræsentatiuus, abstrahunt ab existētiā, & ab hic, & nunc. Insuper nihil potest plura repræsentare, nisi contineat ea virtualitē, & eminentē, quemadmodum Diuina Essentia repræsentat omnia diuino intellectu, quoniam omnia sic continet eminentē, & virtualitē: at nulla creatura habet virtutem hanc in finita continendā, esset namque infinita, sicut infinita est Essentia Dei, sic continendo. Rursus per Henricum, ponuntur in Deo tot idæ rerum, quot sunt ipse res, quæ quidem idæ sunt distinctæ, & diuersæ rationes repræsentandi, igitur si non admittit omnia repræsentari per vnicam ideam, neque admittere poterit, repræsentari posse per vnicum habitum. Præterea quod vnum sit repræsentatiuum plurium, habentium ordinem, subordinationem, & connexionē ad inuicem, bene currit, at quod res vnica repræsentare valeat plura, inter quæ nulla subo dinatio reperitur, nulla connexio, sed sint omnia omnino disparata. id implicat. Item, falsum est, quod assumit, singulare non addere ad vniuersale, nisi duplicem negationem, etenim addit veram entitatem realem, quæ sit reale principium positium indiuiduationis. Rursus, circa id, quod ait, posse habitum Angelum vti quando vult, non autē specie, id gratis dicitur, quandoquidem est eadem ratio amborum, ambo namq; sunt qualitates, naturalitē mouentes intellectum quod sit vti, vel non vti voluerit habitu, idem quoque præstare poterit de speciebus. Rationes alias vide infra loc. cit. Ad ditque co-ust, tunc fore Angelum, siue substantiam Angeli, fore, seu remanere, veluti truncum, patet, quoniam ab ablatō habitu v.g. inquit Henricus, vel posset Angelus intelligere, ergo dempto habitu, remaneret, veluti truncus arboris nil operans. Item tunc natura Angeli non videretur esse magis intellectus, quam natura, seu substantia lapidis; patet, lapis namque nil intelligit, substantia autem Angeli, dempto

illo habitu, nil prorsus, per Henricum, intelligeret, ergo & c.

4 Rationes vero Henrici, quas oportet soluere, hæc sunt. Prima, ex 2. Ethic. cap. 5. *In anima non sunt nisi tria, potentia, habitus, & passio*: at sola animæ potentia: non est sufficiens ad cognitionem, quia aliquid naturale esset sufficiens principium repræsentandi omnia: nec est passio, vt patet, ergo erit habitus. Secundo, in intellectu non habente habitum, potest generari habitus ex frequentatis actibus, ergo posset quoque in Angelo generari talis habitus, id vero est inconueniens, probatur, quoniam tunc Angelus esset in potentia essentiali nedum ad actum secundum, sed etiā primum. Tertio, Dionys. de diuin. nomin. cap. 7. ait, quod connexio vniuersi consistit in hoc, quod supremum inferioris coniungitur cum infimo superioris: at supremum in homine est scire per habitum, ergo hoc debet poni in Angelo. Quarto species sine habitu non sufficit ad perfectam cognitionem, sufficit autē habitus sine specie. Quinto, in voluntate non ponuntur plura, tanquam principia volendi, ergo nec in intellectu ponentur plura, sed vnum solummodo, namque habitus, veluti principium intelligendi. Hæc ex Henrico colligit argumenta Scotus q. 10. *S. Sic dicitur*. Aliqua item alia ex eodē refert quæst. 11. *S. Alii dicunt*: non oportet autem ea referre, quia sunt ferē eadem.

5 Ad Primum vero respondetur, per habitum intelligi speciem, eo maximē, quo se habet permanēter, qualis est passibilis qualitas, ac difficili mobilis.

6 Ad Secundum, Resp. 1. Angelū non generare in se habitum.

7 Nota, quod habitus non generatur in naturalitē inclinatis, siue summe dererminatis ad vnum: sicut, quantumcunque, & quotcunque multiplicatis vtiibus graue descendat deorsum, siue leue ascendat sursum nusquā generabitur in his habitus, quoniam sunt à natura inclinati, & determinata ad sua centra. Neque generatur habitus in violentē motis, vt in grui respectu sursum, sed generatur in potentijs de se indeterminatis ad actum, per actus

Habitus generatio in quibusdam

actus frequentē elicitos.

8 Ad Angelum autem redeundo, dicendum, quod Angelus est summe à sui natura habitatus ad intelligendū, est namque celerrimus, & expeditissimus in operationibus externis, siue in ministerijs exequendis, multo autem celerior, atque expeditior erit in operationibus internis intelligendi; quapropter cum habitus ponatur ad habitandam potentiam, ipsamque promptam, expeditamq; reddendam, cumq; Angelus sit de se promptissimus, atque expeditissimus, minimē egebit tali habitu. Resp. 2. quod si contendas posse generari, damus, & concedimus, absq; tamen præiudicio virtutis angelicæ.

9 Cum autem infertur, Angelum fore in potentia essentiali, si non haberet habitum, dicendum fore in potentia accidentalī ad actum secundum, at ad actum primum minimē, quoniam etsi careret habitu, haberet tamen in se specie, quæ vna cum intellectu constituant Angelum in actu primo, siue in potentia proxima ad intelligendum.

Supremum infimi iungitur cum infimo supra declar.

10 Ad Tertium, dicendum, tunc supremum infimi iungi cum infimo supremi, quando non repugnat superiori tale supremum infimi: at habitus elicitus ex actibus incogruit Angelo, qui est de summe habitatus, ergo nō eget habilitatione habitus. Dices, in nobis dicit perfectiōne talis habitus ex actibus genitus, ergo & in Angelo. Resp. negatur conseq. quia in nobis non reperitur congenita à Natura, promptitudo, & habitas, ac facilitas ad intelligendum, Angelus vero est summe habitatus, dum non dependet à se sibus, *Corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem* Sap. 8. vnde in nobis dicit habitus, non perfectiōnem simpliciter, sed supplens imperfectiōnem, tale autem supplementum non est necessarium in Angelo.

Habitus an perfectio simpliciter.

Habitus sine specie an sufficiat.

11 Ad Quartum, negatur assumptū. Species vtiq; sufficit absque habitu, habitus autem non sufficit sine specie; adde, nisi in cognitione intuitiua.

12 Ad Quintum, dicendum, quod per easdem rationes obiectum est præsens voluntati, per quas est præsens intellectui; intellectus enim intelligit glo-

riam, gratiam, merita, virtutes, hæc autem eadem proponuntur voluntati: intellectus in super cognoscat gloriā consequi neminē posse, sine meritis, & virtutibus, & hæc vtiq; sub his rationibus idē intellectus proponit voluntati: At quid inde. Subdit Scotus, *Dico, quod consequentia non valet, quia appetitiua non est nata habere obiectum in se, ergo modo, quo est præsens potentia cognitiua*. Dices, eodē prorsus modo habet vtraque, cognitiua namque apprehendit, obiectum vt bonum, aut malum: & appetitiua, vt bonum, appetit, vt malum, respicit. Item, Scotus idem ait, ens esse obiectum intellectus, & voluntatis: pariterque assereret de estimatiua, & appetitiua brutis: ergo erit prorsus idem.

Intellectus & voluntatis: cognitiua, & appetitiua, obiectum an idē

13 Respond. idem quidē esse vtriusque obiectum, materialitē, nō formalitē. Ratio primi, quoniam voluntas fertur in præcognitum, igitur fertur super eodem obiecto præcognito ab intellectu: Ratio secundi, quia non finguntur in obiecto, vt ens absolutē est, sed sub ratione veri intellectus: sub ratione boni, voluntas: ira & de appetitiua, & estimatiua bruti, hoc tamen differentia admissa: quod appetitiua bruti nō est libera, vt voluntas Angeli: nec consequentē, poterit se abstrahere ab assequendo obiectum, nec etiam contranitando, & respuendo id, sicut libera est voluntas.

Alia argumenta eiusdē Henrici.

14 Arguit idem, singulare nullam entitatem addit supra vniuersale, ergo & nullam etiam cognoscibilitatem: Prob. sequela, sicut enim res se habet ad esse, sic ad cognosci: Secundo, si per speciem posset intelligere singulare, tūc angelicus intellectus esset magis determinatus, quā noster, essetq; determinatus eo etiam modo, quo est determinatus se sibus ad suum singulare, vnde fieret Angeli intellectus valdē limitatus. Tertio, non cognoscat intellectus noster singulare, ergo minus id nouerit intellectus Angeli per eius speciem. Quarto, si cognosceretur ab eo, aut quidem per Angeli essentiam: aut per habitum: aut per se ipsum: non Primū, quia Angeli essentia est ratio cognoscendi tantum seipsum: non Secundū, quoniam habitus iste est ratio cognoscendi tantum vniuersale: nec Tertium,

Ee 2 quia

quia verius cognosceretur per se ipsū quā per vniuersale, quod enim cognoscitur per se ipsum, cognoscitur verius eo, quod cognoscitur per habitum, quod est vniuersale.

15. Respondetur, ad Primum, satis ex Logicis patere, quam sit falsum antecedens: ex quo, falsum quoque est consequens?

16. Ad Secundum, imo concluditur magis oppositum, etenim, si solummodo cognosceret singulare, & non vni-

uersale, vel viceversa, sequeretur intentum, at quia cognoscit vtrumque, ideo est magis illimitatus, & indeterminatus.

17. Ad Tertium, negatur paritas pro statu isto, in statu autem Patriæ poterit etiam noster.

18. Ad Quartum: cognoscere poterit, siue intuitiue per ipsummet singulare, siue abstractiue, eliciendo speciē ab eo.

QVÆSTIO III.

Vtrum Angeli indigeant speciebus intelligibilibus ad intelligendum:

Negantes species intelligibiles.

Henricus supra recensitus, apponens in Angelo habitum, quo mediāte cognoscat, negat omnino species, quibus intelligat. Sequuntur autem in negatione specierum Okam. in 2. q. 14. ad 16. Durand. in 2. d. 3. q. 6. Gabriel. q. 2. Gregor. d. 7. q. 3. Bacon. d. 3. q. 4. addunt; Bassolium. Vasquez 1. par. disp. 200. & Suarez lib. 2. de Ang. cap. 3. sed immerito: loquitur namque de relationibus, vel de speciebus, vel de actu intelligendi, de quibus ita scribit q. 3. d. 3. *S. dico igitur in fine.* inquit enim: *Aduertendum, quod si sūt aliqua, quibus repugnet habere speciem, vt speciei, vel actui intelligendi, vel relationi tunc, vel cognoscat intuitiue, vel abstractiue per speciem aliorum.*

Bassol. negat relationem actum intelligendi, & speciem producere species.

2. Rationes hæ sunt, sufficit obiecti præsentia ad causandam cognitionem, ergo superfluum species: Prob. antec. dum namque obiectum est debite approximatum potentie, sequitur, absque alio adminiculo, operatio: Secundo, intellectus humanus intelligit res materiales, seu spirituales absque speciebus, ergo & Angelus à fortiori, qui est nobilior. Assumptū probatur, res spiritualis non causat phantasmata, ergo nec causabit species intelligibiles: Patet sequela. species enim sunt abstractæ à phantasmatibus. Tertio, relationes reales non causant speciem sui,

Quarto, entia rationis non possunt causare sui speciem, quia nihil sunt. Quinto, non possunt esse in eadem potentia plures forme eiusdem rationis, at species, & obiectum sunt eiusdem rationis. Sexto, inter ea, quæ sunt eiusdem rationis, non potest esse similitudo: species autem non est causa cognitionis, nisi ratione similitudinis. Huius quoque sententiæ est Vasquez negans necessariam specierum in Angelo 1. par. disp. 204 cap. 2. in fine, de quo aliqua etiam repetam infra quæst. 6. num. 2-3.

3. Est sententia altera, propriam substantiam Angeli posse Angelo deferuire loco specierum, itaut intuendo Angelus ipsam, pariat cognitionem, quorumcumque obiecto: ut ita Vdalric. lib. 4. summa atq; Aphrodisius l. 12. Met. 1. 44. Probatur, si ex sui natura, & per propriam substantiam, non posset cognoscere singula obiecta, sequeretur fore Angelum, de sui natura, imperfectissimum, ignorantem, & cæcū: ac natura Angeli est perfectissima inter creatas, ergo cognoscit per suam essentiam. Secundo potest dari vna species, representans omnia obiecta, ergo magis dicendum hoc est de essentia Angeli, utpotē perfectiori. Tertio, si non posset id fieri, maxime esset, quia essentia Angeli esset infinita, actio, quæ

Vtrum Angeli indigeant speciebus ad intellig. 221

representaret infinita obiecta: at id nõ sequitur: Prob. species vna representans infinita, non exinde esset formalitèr infinita, ergo nec essentia Angeli. Quarto, Essentia Diuina repræsērat intellectui diuino omnia intelligibilia, & hoc dicit perfectionem: ergo perfectio hæc non erit deneganda Angelo, utpotē tantopere perfectio.

4. Sententiæ huic non admodum dissimilis, extat sententiā Altiſſodorēſis, qui lib. 2. tract. 5. c. 4. constituit duplex medium in Angelo ad cognoscendū: medium quod, & quo: illud ait, esse intellectum; & hoc, directionem intellectus: quo, stante, inquit, Angelum cognoscere omnia per lumen sui intellectus: Accedit autem ad hoc, imperium voluntatis, quo voluntas imperet intellectui, vt dirigat aciem suā mētis ad obiecta: hisque medijs, docet intelligere omnia, nec speciebus vllis tractis ab obiectis, indigere. Fundatur positio hæc in Angeli perfectione, supra hominem; ideo namque indiget vel præsentia obiecti, vel speciebus, quia potentia inchoata tantum, & non completa: Angeli autem intellectus est potentia completa, & perfecta, ergo non indiget speciebus, sed ex se sufficit.

Angelo necessariè sūt species intelligibiles.

5. Vltima sententia est, Angelum indigere speciebus intelligibilibus, vt cognoscat: Vnde sic dicendum, egere speciebus ad cognoscendum. Est communis traditæ; ab Authoribus quæst. 1. recensitis: tum à Thomistis, tum à Scoſtistis, tum ab Alensi, Bonauentura, Ricchardo, cæterisque, vt ibi.

6. Non est autem intentum, absolute probare species intelligibiles, id namque spectat ad materiā de Anima: sed loquimur de eis in subiecta materia, quatenus admittenda veniunt etiā in Angelo.

7. Res est probatu facilis. Et in Primis, ex sententiā D. Bonau. in 1. d. 39. in Deo sūt plures rationes cognoscendi, vt plures ideę, cur autem negandæ erunt Angelo species, quæ stant instar idearum, siue sunt ipsęmet ideę. Item, intellectus diuinus ex se solo spectatus, seiunctim ab Essentia Diuina, nihil cognosceret: Essentia enim est speculum

representans omnia intelligibilia: representat autem singula, secundum proprias naturas: ac nature tales non sunt in essentia realitèr, sed emittentèr, virtualitèr, & representatiue, ergo Angelus quoque indigebit aliquo representante, obiecta, quæ intelligat: Insuper species quidem necessaria non sūt in cognitione intuitiua, cum sufficiens sit præsentia obiecti: in cognitione tamen abstractiua, necessario omnino sunt, ratio, quia dum abstrahimus à præsentia obiecti, indiget intellectus specie vicaria, suppleante vicem obiecti. Et hinc confirmatur, distantia improporcionata impedit cognitionem, ergo dabitur species supplens distantiam: Probatur assumptum, si namque non impediret distantia aliquatenus improporcionata, exiens extrema actiuitatis, posset Angelus intuitiue cognoscere rem in quacunque distantia: & si daretur infinita distantia, pariformitèr cognosceret intuitiue in infinita distantia: dixi, intuitiue, etenim de abstractiua cognitione loquendo, distantia non impedit, existens, namque Neapoli intelligo Hispaniam, Galliam, & quidquid longissime distat à Neapoli: at intuitiua cognitio, cum requirat præsentiam obiecti, intra spheram contenti, tantam requirit distantiam, vt non maiorem, nec enim visus corporeus, & auditus, coloris, siue sonum percipit vndequa; longissimè distantes, sed inra spheram contentos. Insuper species admittēda est, vt suppleat imperfectionē intellectus carentis præsentia obiecti, non enim singula sunt angelico intellectui intuitiue præsentia. Præterea ex cognitione obiecti derelinquitur species representans talem visionem: patet, quoniam recordamur præteritorum, & actuum, siue intellectuum præteritarum, modorumque cognoscendi, temporis, & loci, vbi, & quādo facta fuerit cognitio talis: bene autē recordatur præteritorum Angelus, signum proinde erit, relictam fuisse in eo speciem intelligibilem. Demum, Ex cognoscente, & cognito paritur notitia: quod si cognitio sit abstractiua, cognoscibile debet representari per species.

8. Secunda sententiā est magis improba-

Species Vicaria obiecti.

Distantia improporcionata impedit Angelū cognoscere declar.

Nulla creatura continet ceteras vel formaliter, vel virtualiter, vel eminenter.

probabilis. Conuincitur autem, nulla creatura continet, vel formaliter, vel virtualiter, vel eminenter ceteras alias creaturas: si autem per intuitionem... propria substantia cognosceret Angelus cetera obiecta, contineret illa, aliquo istorum modorum, at id falsum est: Probatur falsitas, de continentia quidem formalis patet, non enim Angelus continet formaliter hominem, Leonem &c. Nec etiam loquendo de spiritualibus, non enim continet rationale animam, vel alterum Angelum &c. de continentia in super virtuali ostenditur, Angelus enim non potest quidquam, vel substantiale, vel accidentale producere, præter actus intelligendi, volendi, motum &c. ergo non continet qualitatē, non quantitatem, non substantiam, nec namque producere potest, vel hominem, vel brutum, vel muscam, quāto minus spiritualem substantiam, vt animam, vel Angelum alterum, de quo infra disp. 16 q. 2. Nec denique continet eminenter omnia, probatur, etenim potentiam generatiuam, siue hominis, siue bruti non sic continet, cum nullo modo valeat reperiri in eo: sicut nec continet virtutē nutritiuam, digestiuam, augmentatiuam, & huiusmodi: ergo ex cognitione propria substantia, non valet cetera cognoscere. Dices continet eminenter motum hominis, & bruti: sicut & intellectionem, atque uolitionem eius. Resp. quoad aliqua, verum esse, quod contineat eminenter, non tamen quoad omnia. Item, & si contineat hæc eminenter, non tamen virtualiter, cum ea in ipsis producere non possit. Rursus probatur principale intentum, non continet substantia Angeli inferioris substantiā, & perfectiones Angeli superioris, ergo non potest per propriam essentiam cognoscere illas. Demum, & est explicatio maior eiusdem rationis, id, quod est, seu quod habet principium cognituum, alicuius, necesse est, vt contineat illud, siue per aliquod representatiuum extrinsecum, siue per propriam essentiam: iam probatum remanet, non continere per propriam essentiam, ergo continebit per aliquod representatiuum externum, id vero erit species, ergo danda sunt species. Demum, esset infinita

ta essentia hæc Angeli, contineret namque infinita, & representaret infinita; nam ea, quæ sunt possibilis, vti que sunt infinita, cogitationes enim Beatorum, & damnatorum multiplicabuntur in infinitum, dum in æternum durabunt. Confirmatur, sola Essentia Diuina est illa, quæ sufficiens est, ostēdit diuino intellectui omnia obiecta, ea enim ratione, qua continet cuncta, bene potest intellectus diuinus, siue etiam omnipotentis, intuendo in eam, intueri infinita, Angeli autem essentia est limitata, & finita. Dices, dari potest species intelligibilis, representans Essentiā Diuinam, ob quod esset infinita, ergo &c. Resp. non representaret virtute sui, vt absolute qualitas creata est, sed virtute Dei. Responso alia infra ad 3.

9 Tertia sententia similiter improbat: Et in primis, ea est contra omnem philosophiam, quoniam a cognoscente, & cognito patitur notitia, ex lib. de anim. ergo non sufficit intellectus de se solo. Item non sufficit sensus de se solo ad sensationem, ergo nec intellectus de se solo ad cognitionem. Insuper, diuinus intellectus, nisi conuerteretur ad Diuinam Essentiam, tanquam ad obiectum mouens, non produceret intellectionem. Confirmatur, Pater Æternus non produceret noticiam genitam, quæ est Verbum, nisi haberet Diuinam Essentiam sibi presentem, sub ratione obiecti actus intelligibilis. Rursus, nil producit ad extra, nisi per ideas, quæ sunt Rationes in mente diuina; secundum quas quilibet est formabile ad extra. Denique intellectus non est cognitionis principium totale, & integrum, sed partiale; ex vtroque autem, obiecto, & intellectu, integratur principium totale, ergo de se solo non sufficit.

10 Hinc ad rationes pro singulis sententijs respondēdo, dicimus ad Primum primæ sententiæ, quod quandoque obiectum est præsens in cognitione intuitiua, non est necessaria species, attamen necessaria est quando est absens in cognitione abstractiua.

11 Ad Secundū, res spirituales pro statu isto, cognosci per conceptus aliquos communes materialibus, & spiritualibus. Item cognosci non per phantasiam.

Species quædo necessaria.

Spiritualia hæc quomodo cognoscimus.

Relationes qualiter cognoscuntur.

Entia rationis quomodo cognoscuntur.

Species, & obiectum eiusdem rationis.

Species an similis obiecto.

Cæcus quædicitur, & quædicitur oculus.

zasmata quæ non habent, sed per similitudines materialium, in quibus videtur habere aliquam symboleitatem.

12 Ad Tertium, Relationes non cognoscuntur per se ipsos, sed gratia sui Relatiui, & Correlatiui: & hic est sensus Bassolij.

13 Ad Quartum, nec entia rationis cognoscuntur gratia sui, & secundum se tota, cum nihil sint, nihil enim est Chimera, & Hircoceruus, cognoscuntur tamen gratia partis, quoniam partes, ex quibus constant, habent vere esse reale, vt aurum, mons, Ceruus, Hircus, &c.

14 Ad Quintum, species, & obiectum, si formaliter spectentur, non sunt eiuſdem rationis, siquidem species est accidens, & obiectum, poterit esse substantia: species inhaeret intellectui, & informat illum, obiectum autē est extra intellectum: species potest remanere, corrupto obiecto &c. ergo formaliter spectata, vt sic, non sunt eiusdem rationis, bene tamen sunt rationis eiusdem representatiuæ, etenim, dum species representat obiectum, assimilatur obiecto. Item argumentum supponit, obiectum esse in eodem intellectu, in quo sunt species, non sic, sed species remanet intra, obiectum extra.

15 Ad Sextum, falsa maior, etenim homo homini, & indiuiduū intra eandem speciē, esse solet simile indiuiduo, pagina enim hæc est eiusdem rationis cum subsequenti, & tamen stat inter eas similitudo: sicut & paries hic, parietati illi, inter quos stat identitas specifica, & in albedine similitudo. Item, attendendum, speciem & esse simile obiecto, & dissimilem: si enim spectetur in ratione representandi, erit similis, si formaliter dissimilis, est enim species accidens, & obiectum potest esse substantia: vel si sit species quætitatis, species erit qualitas, & obiectum quantitas: stat ergo similitudo, non realis, sed obiectiua, & intentionalis: siue stat similitudo, non formalis, nec eminentialis, sed virtualis, dum cognitionem parere potest de obiecto.

16 Ad argumenta secundæ sententiæ respondēdo, dicimus ad Primum, tunc fore cæcum, quandoque careret Angelus potentia ad intelligendum, sicut oculus est cæcus, quoniam caret vel organo, vel ei debilitatū remanet, vel impeditum, ne videat: non autem dicitur cæcus oculus, quando nullum ei obiectum præsentatur, vel quando deest lumen illustrans obiectum visibile; non enim oculus apertus dicitur esse cæcus in nocte, abscedente lumine, quia iam retinet potentiam visiuam: Angelus autem, quia habet intellectum agentem, & possibile, hinc non est cæcus: Argumentum autem militat potius contra Thomistas, negantes illum, dempto, namque tali intellectu, semotis in super, per Dei potentiam, speciebus, esset cæcus, vt deduximus quæst. 1.

dum, sicut oculus est cæcus, quoniam caret vel organo, vel ei debilitatū remanet, vel impeditum, ne videat: non autem dicitur cæcus oculus, quando nullum ei obiectum præsentatur, vel quando deest lumen illustrans obiectum visibile; non enim oculus apertus dicitur esse cæcus in nocte, abscedente lumine, quia iam retinet potentiam visiuam: Angelus autem, quia habet intellectum agentem, & possibile, hinc non est cæcus: Argumentum autem militat potius contra Thomistas, negantes illum, dempto, namque tali intellectu, semotis in super, per Dei potentiam, speciebus, esset cæcus, vt deduximus quæst. 1.

17 Ad Secundum, conceditur de specie, negatur de substantia: & loquendo de facto, iam intellectui Christi Domini datur quod cognoscat omnia habitualiter, per habitum quemdam ex Henrico: licet Scotus, aliter exponat ly habitualiter; non tamen datur substantia creata, quæ sit huiusmodi representatiua: soli enim hoc competit Essentiæ Dei. Dices, nobilior est substantia, specie accidentali, ergo & competet magis ei. Resp. & si verum sit, ordinariē loquendo, & vt in pluribus, nihilominus est quoque verum, quod substantia indiget a cidentibus, itaut multa facere nequeat sine accidentibus: se ergo mutuo excedunt hinc inde &c. Vtique quod perfectius est altero, indiget quoque illo aliquando; ita Dominus indiget seruo. Caput manibus, & pedibus. Substantia accidentis solus enim Deus sibi sufficit.

Substantia, & species se mutuo excedunt.

Perfectum indiget quædoq; imperfectiori.

Cur species potest representare infinita, & non substantia.

18 Ad Tertium, vere esset infinita, quidquid alij reclamant, vt Molina, Vasquez: Dices, species non esset formaliter, sed solummodo obiectiue infinita, ergo nec Angelus esset formaliter infinitus. Resp. negando paritatem, quoniam si species representaret infinita, iam notum esset, non continere illa ex propria virtute, quoniam accidens, cum sit imperfecta entitatis, non potest habere de se virtutem sic continendi: at si id diceretur de substantia, daretur intelligi propria virtute id fieri, est namque substantia principium contentiuum, & productiuum aptum ad plures operationes perfectas.

19 Ad Quartum, est dispar ratio, ut est dictum, Essentia namque Diuina est infinita, Angeli finita.

Species an ad sensationem, & cognitionem intuitiuam.

20 Ad fundamentum tertiae sententiae, dicendum, ita esse potentiam inchoatam, & incompletam, intellectum Angeli absque obiecto sicut intellectum hominis, ergo concursus speciei, si obiecti, requiritur ex parte vtriusque. Nec ratio perfectioris naturae supra humanam, aufert necessitatem specierum, etenim intellectus humanus est perfectior sensu, at non sequitur, ut non egeat specie ad intelligendum. Dices, nec quidem sensus indiget specie, ergo minus egebit intellectus. Resp. in cognitione quidem intuitiuam stat paritas, sicut namque sensus sensationem producit praesente suo sensibili, ita intellectu intuitiuo videt, praesente sibi obiecto: at in abstractiuam stat disparitas, propterea; abstractiuè intelligendo, species indiget, ob absentiam obiecti. Nec in super voluntatis imperium quidquam prodest; licet enim imperare valeat intellectui, attramen nequit supplere vicem obiecti. Contra, etenim etiam ad sensationem concurrunt species: est autem sensatio operatio intuitiuam, non abstractiuam, cum sensus non sit abstractiuus: ergo etiam, imo magis species concurret ad cognitionem intuitiuam. Responso patet ex doctrina sapientius repetita, siquidem differenter concurrunt species ad abstractiuam, & intuitiuam: ad illam, tanquam causa; seu concausa intellectio: ad istam; non ut causa, sed tanquam effectus prauius naturaliter productus a solo obiecto: semper namque obiectum immittit speciem sui, tum ad intellectum, tum ad sensum: & ita pariter, nulla fit sensatio absque prauiam specie, licet non sit causa sensationis, de quibus tom. 2. de Trinit. l. 3. d. 5. quæst. 10.

21 Ad principale autem intentum

redeundo: Angelus, & homo, in ratione intellectui æque indigent specie, in hoc enim non datur excessus vnius supra alterum. Quod vero superior Angelus intelligat per species pauciores, easque vniuersaliores, & inferior per plures, ad mentem Thomistarum, id per accidens est, omnes namque intelligunt per species: quod etiã homo pluribus egeat, quam Angelus, illeque sensibus vtatur, hæc, & huius generis, per accidens sunt: quod vero Angelus species vtatur in cognitione abstractiuam, sicut etiam homo, id per accidens non est, sed per se. Idque experientia patet, si namque intelligibilis ab intellectu decidat, non poterit fieri intellectio in absentia obiecti: minusque intelligi valebit obiectum, cuius species nusquam in intellectu fuerit recepta. Præterea, obiectum mouere debet potentiam; idque præstabit vel per se immediatè; vel per speciem: utroque itorum abstractio stabit notitia: igitur cessante specie in cognitione abstractiuam, cessabit notitia abstractiuam: ergo, solum cognitio vnius solius generis habebitur, intuitiuam, dempta specie, & nusquam abstractiuam.

22 Mirum vero est, ut voluntas imperio suo supplere valeat praesentiam, & vicem obiecti: etenim cognitio est veluti proles, parta a potentia, & obiecto: at nequit voluntas sufficiens esse ut producatur fetus, & proles ab altero tantum parente, cum ab utroque parente generetur proles, & filius, ergo nec hic. Item nec voluntas ad intra imperare valebit Patri, & Filio, ut Spiritum sanctum spirent absque obiecto amato: Sicque de cunctis in super, siue a Natura pendetibus, siue ab arte, vnaqueque namque facultas, solo Parente, contenta non est, requirit enim concausam, cum qua operetur, & de qua extrahat partum.

Angelus, & homo æque egeat speciebus.

Obiecti vicem supplere nequit voluntatis imperium.

Q V Æ S T I O IV.

Vtrum Angeli habeant species rerum omnium, ipsis concreatas ab initio.

ARTICVLVS I.

Aperitur status Questionis.

Grauis, & laboriosa est ista Disputatio inter Thomistas, & Scotistas: vt vero sensum aperiam, dico laborem, & tricas, quibus questio implicita est, aduenire, ex quo sensus siue Diui Thomæ a Scotistis non facile percipitur, siue sensus Scoti a Thomistis, salua quidem pace amborum: Quo fit, vt argumenta vtriusque partis, adhibitis, mille serè solutionibus, minimè euacuetur, non percepta mente vtriusque Praeceptoris. Profitebor infra, mentem vtriusque aperire; solutiones, ex vtraque parte, fore nullas, demonstrare; licetque inde componam, ne contingat amplius tantopere laborare. In primis autem afferam sententiam D. Thomæ cum fundamentis Thomistarum: Secundo sententiam Scoti, cum fundamentis Scotistarum: Tertio, sensum meum aperiam: Quarto, demum, & Quinto, solam rationes Thomistarum, & Scotistarum.

ARTICVLVS II.

Afferitur sententia, & probationes Thomistarum.

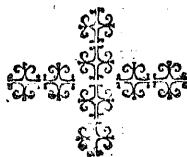
Refertur sententia Diui Thomæ 1. par. q. 54. & 55. Angelos ab initio creationis ipsorum, recepisse a Deo species omnium rerum intelligibilium. Cuius etiam sententiae sunt Auctores citati, in disputat. hac, q. 1. pro sententia negante intellectum agentem in Angelis. Plura autem continentur in hac sententia. Primo, quod species rerum omnium receperint ab initio. Secundo, quod non possunt comparare speciem vllam a rebus. Tertio, quod non possunt cognoscere materialia per species ab ipsis receptas. Quarto, quod cuncta, & singula, tum vniuersalia, tum

singularia cognoscant per species vniuersales concreatas, quarum munus sit representare nedum quidditates ipsas abstractas, & vniuersales, verum & singula indiuidua, pro loco, & tempore, existentia, vna cum conditionibus omnibus, & circumstantiis indiuidualibus. Et quinto, quod Angelus, quo superior est, eo indigeat paucioribus speciebus ad intelligendum; speciesque Angeli superioris sit vniuersalior, vnde fiat, vt plura representet, quam species Angeli inferioris, & propterea, paucioribus speciebus indigeant Angeli superiores, pluribus vero Angeli inferiores. Hæc ad summum, sunt capita doctrinae Thomistarum. Primo autem loco afferemus rationes negantes, accipere species a rebus: Et Secundo, rationes probantes, quod Angeli, quo sunt superiores, eo intelligant per species vniuersaliores.

3 Probationes omnium capitum hæc sunt. Primo, est sententia Auctoris libri de causis propos. 9. dicentis, *Omnis intellectus est plena forma*. Nempe speciebus, seu rationibus intelligendi. Item Dionys. c. 7. de Ang. Hierarc. ait, *Angeli superiores habent vniuersaliores scientiam*. Idem, *Angeli non congregant diuinas illuminationes, siue notitiam diuinam ex rebus sensibilibus*. Insuper August. lib. 2. super Genes. ad lit. inquit, *Res, quæ sunt infra Angelos, prius fuerunt in cognitione angelica, quam in proprio genere*, ergo non recipiunt cognitionem a rebus. Rursus, Arist. lib. 3. de Anim. c. 4. de intellectu possibili loquens, ait, *intellectum possibilem non appellari possibilem, quia possit recipere species, sed quia prius est in potentia, & postea in actu: at intellectus angelicus est semper in actu*.

4 Secundo, probatur rationibus, nisi omnium recepisset species, sequeretur, Angelos non posse cognoscere singularia distantia; id vero admodum derogat perfectioni intellectus ange-

F f lici:

lici: Probat^r assumptum, etenim magna distantia impediret, nè abstrahere possent species à singularibus distantibus, sicque remaneret ignari, nec per concreatas, nec per abstrahibiles species, possent singularia cognoscere.

5 Tertio, sicut se habet modus essendi Animæ nostræ ad modum essendi Angeli, ita se habet modus operandi Animæ ad modum operandi ipsius Angeli: at intellectus noster, ideo in operando, speciem recipit à rebus, quia in essendo dependet à corpore, cum Anima sit actus corporis, ergo, ex opposito, Angelus nullam recipiet speciem, ab obiecto, cum non dependeat à corpore.

6 Quarto, sicuti se habent substantiæ corporeæ inferiores, & superiores, ita se habent substantiæ spirituales inferiores, & superiores, at substantiæ corporeæ superiores habent à natura, concreatas sibi omnes qualitates, & perfectiones; substantiæ autem corporeæ inferiores adipiscuntur ipsas sensum, & in tempore, quia non habent eas connatas à natura: ergo à pari, licet Anima cognitionem, & speciem acquirat à rebus, Angelus tamen habuit ipsas sibi concreatas in sui creatione.

7 Quinto, corpus non potest agere in spiritum, ergo obiectum materiale, non potest producere speciem in intellectu Angeli. Confirmatur, quia sequeretur Angelum ex inde reddi imperfectiorem; probatur, cognitio ista v. g. causatur à specie recepta ab obiecto inferiori, ergo cognitio Angeli causaretur à creatura inferiori; perfectum autem non habet pro causa ens inferius, & imperfectum: quia Agens est præstantius passio, ex August. 12. de Gen. ad lit.

8 Sexto, species recepta à re materiali, & extensa, debet necessario esse quanta, & extensa: extensio autem hæc repugnat intellectui angelico, alioqui in extenso, & indivisibili.

9 Septimo, intellectus agens, & possibilis non distinguuntur, nisi per comparationem ad phantasmata: in Angelis nullam est phantasma, ergo neque erit species abstrahibilis à phantasmata.

10 Octavo, negatis speciebus, ab initio concreatis Angelis, sequeretur,

Angelos in primo creationis instanti non fuisse perfectè sapientes, id autem aduerfatur Ezechielis 12. *Tu Cherub, signaculū similitudinis plenus sapientia, & decori &c. & infra. Perfectus in vijs tuis à die conditionis tue.*

11 Nono, oportet receptium denudari à toto genere receptibilis, ex 2. de Anim. sed *Angelus est plenus speciebus*, ex 9. Prop. de caus. ergo non recipit species. Denique non datur intellectus agens in Angelis, ergo nec cōparat species à rebus. Sequitur consequens, quia munus eius est abstrahere species ab obiectis.

Hæc ad summum, sūt principaliores rationes pro primo capite.

Nunc afferendæ sunt rationes probantes secundū quod, quo Angeli sunt superiores, eo intelligant per species vniuersaliores.

12 Prima sit authoritas Dionys. c. 12. cœlest. Hierarc. ubi ait, *Cherubin ordo sapientiæ, celsiori scientiæ communicat: qui vero sub illis sunt sanctorum spirituum ordines, & ipsi sapientiæ, ac scientiæ participes sunt quidem: particularis tamen, pro modo suo, atque inferioris.* Et confirmatur ex similitudine eius, quod aduenit sensibus corporis, præcipuè diuidentibus nutrimentum ipsi corpori, inquit enim cap. 15. *Porro dentes diuisionem indulta sibi proficiētis alimonie, alentisque perfectionem exprimere credimus; qualibet enim substantia spiritalis, quæ ab augustiore percipit, unicam, & uniformem intelligentiā, prouida virtute diuidit, atque multiplicat, dum inferiorum quoque, pro captu suo promouet, atque sustollit.* dum vero ait, *unicam intelligentiā, dat intelligere superiores Angelos, per unicam percipere speciem, quæ inferiores percipiūt per plures.* Et 12. de cœlest. Hierarc. *Angeli superiores habent scientiam vniuersaliorem.* Et cap. 8. de diu. Nom. *Naturale est anima per signa inferiora cognoscere: Angelos vero vniuersalius, & plura in vnum colligere.*

13 Secundo probatur rationibus, Priora sunt primo propinquiora, sicut in entitate, ita & in cognoscibilitate: Ac Primum, quod est Deus, intelligit omnia per unicam rationem representandi, patet, quia intelligit mediante Es-

sentia

sentia Diuina, quæ cum vnica sit, representat infinita, ergo & Angeli, quod erunt superiores, eo erunt Deo propinquiores, & consequenter indigebunt paucioribus speciebus in representando.

14 Tertio, quanto ratio representandi est immaterialior, tanto est in representando vniuersalior: ergo in Angelo superiori erit vniuersalior species, & inferiori minus vniuersalis.

15 Quarto, forma se habent sicut numeri 8. Met. t. cap. 10. at maior numerus includit minorem, ergo perfectior species includet imperfectiorem: igitur dabitur Angelo superiori species includens cognoscibilium per plures species ab Angelo inferiori.

16 Quinto ex 2. de anim. 1. 2. *Sensitiua est in intellectiua, sicut trigonum in tetragono*: at tetragonus potest esse ratio sufficienter cognitiua, & representatiua trigoni, ergo vna species angelica erit sufficienter representatiua plurium cognoscibilium per plures species ab Angelo inferiori.

17 Sexto, ex prima propof. de caus. *Omnis causa primaria plus influit in causatum, quam causa secundaria.* Ergo intellectus superior ex perfectione maiori, plus cognoscat, quā intellectus Angeli inferioris.

18 Septimo, intellectus vnus hominis perspicacior, plus cognoscat per vnā rationem cognoscendi, quam intellectus minus perspicax: ergo multo amplius id continget in Angelo superiori, vt per speciem vnā, vel per pauciores, plus cognoscat, quam Angelus inferior.

19 Octauo, possibile est, quod virtutes diuersarum causarum vniantur in vna causa superiori: ergo possibile erit, vt virtutes multarum specierum intelligibili in Angelo superiori: Antecedens patet Primo de Deo, etenim virtutes causarum secundarum vniuntur in vnica Causa prima: & Secundo, de sensibus exterioribus, quorum obiectum species, multæ quidem sunt, at tamen obiecta hæc cognoscuntur per unicam speciem representantem omnia, à sensu communi: Et confirmatur ex communi axiomate, *Quæ sunt*

dispersa in inferioribus, sunt vnita in superioribus.

20 Nono, non sunt impossibiles tales species vniuersales in representando plura, & plura, cur ergo negantur?

21 Decimo, speculum, cum sit vnicum, representat tot, & tot obiecta, quæ sibi apponuntur; ergo non implicat id fieri per speciem, vt ad instar speculi, ostendat plura.

20 Vndecimo, causa æquiuoca cōtinuet in se, cum sit vna, rationem producendi plura, vt plures effectus; ergo non implicabit, vt vna species possit representare plura, & continere in se diuersa obiecta.

23 Duodecimo, Intellectus Anima Christi Domini habuit ab initio habitum vnum, quo mediante videat singula, & infinita, vt etiam docet Scotus in 3. d. 14. q. 2. ergo non repugnat ex parte speciei, representare plura, & infinita.

24 Tertiodecimo, Angelus est medius inter Deum, & Hominem: Deus autem nõ intelligit per species: homo intelligit per species acceptas à rebus, ergo Angelus medio modo se habebit, intelligēdo per species, non desumptas à rebus, sed acceptas à Deo.

25 Quartodecimo, per vnā, eandemque speciem intuemur colorem, & quantitatem sublatam colori, ergo dari poterit similis vnica species in Angelo, representans plura.

ARTICVLVS III.

Afferitur sententia; & probationes Scotistarum.

1 **EX** opposito, Scoti sententia, & sequacium, his capitibus continetur: In Primis autem docet, dari intellectum agentem in Angelis, per quæ possint species abstrahere à rebus: Secundo ait, ab initio recepisse quidē concreatas species vniuersales quidditatum rerum, non tamen singularium: Adde, quod non negaret, recepisse species singularum aliquorum, licet non omnium, & id propter dignificationē Naturæ, vt singularium quorundam principaliorum species acciperit ab initio, & si non omnium. Tertio, ne-

Scoti sententia.

gat recepisse species representantes simul quidditates omnes vniuersales, & singularia. Quarto falsum putat, Angelum, quo superior, eo recepisse speciem vniuersaliorum representantem plura: unde docet, non posse dari talē speciem, quæ representet plura. Quinto infert, posse Angelos proficere, accipiēdo cognitionem à rebus. Sexto, dato, quod singularis alicuius receperit speciem, nihilominus adhuc speciem, de nouo debet acquirere de existentia, & conditionibus individualibus eius: tota ratio dīctorum, quia species illæ sunt representantes in abstracto, abstrahendo ab hic, & nunc &c. ergo indiget specie noua, vt cognoscat existentiam pro loco, & tempore, talis singularis, ita habet in 2. d. 3. q. 11. & sequuntur, quos retulimus q. 1. pro intellectu agente. Quibus adde ex parte, Marfilium in 2. par. q. 7. art. 1. conclus. 9. Ioan. Maior. in 2. d. 3. q. 2. Vasquez incertam reliquit quæstionem, & Molina disputat in vtramque partem.

2. Probationes sunt, Primo, datur in Angelis intellectus agens, per quem acquirere possit species intelligibiles, ergo non receperunt ab initio species omnium intelligibilium: antecedens remanet probatum supra q. 1. & probatur conseq. alias frustra poneretur intellectus agens, eius enim munus est abstrahere species intelligibiles.

3. Secundo huc afferri possunt rationes omnes probantes dari intellectum agentem; siquidē eę ad stipulantur nō fuisse inditas species omnes Angelis ab initio.

Res vna nō potest esse imago, & si similitudo dissimilium.

4. Tertio arguitur aduersus id, quod Thomistæ aiunt, per vnam speciem posse representari plura. Vna res non potest esse similitudo, & imago naturalis rerum dissimilium, ergo nec vna species angelica poterit representare plura dissimilia. Probatur consequens, quia species est imago, & similitudo obiecti, quod representat: probatur autē antecedens, etenim imago, & similitudo dicit ordinē ad simile, & ad imatum, igitur non dicit ordinem ad dissimile, & ad id, cuius non est imago; patet, nam species Leonis, est similitudo Leonis, non autem Bouis: & imago Cæsaris, non Pompeii: igitur restat, vt vna

species nō possit representare dissimilia, ergo nec in Angelo dabitur species vnica representans Leonem, Bouem, Camelum, Elephantem, & alia dissimilia. Confirm. vbi cunque obiecta nullū dicunt ordinem essentialē ad inuicē, vnum non est alterius representatiuū.

5. Quarto, Idea in mente diuina, saltem sunt à Deo dispositæ, vt singule singula representent obiecta, non autē vna omnia: ait enim August. lib. 83. qq. q. 46. *Deum singula singulis rationibus creasse*: Vnde fit, vt idea Leonis representet solummodo Leonem: idea Bouis, solum Bouem, & non alia: ergo nec species in mente angelica representabit plura.

6. Quinto, si species vna representaret plura, iam Angelus necessitaretur intelligere simul illa plura, nec posset vnum intelligere, non intellectus ceteris; probatur sequela, species illa representat naturalitèr, ergo naturalitèr, & necessario mouet intellectum: item non magis representat vnum, quam alterum, quia representat naturalitèr.

7. Sexto, quidquid est ratio cognoscendi distincte aliqua plura, habet vnum obiectum primum, & adæquatū, in quo contineantur illa plura, sed nulla species intelligibilis habet obiectū vnum adæquatū, in quo contineantur illa plura, ergo non datur talis species vna: minor patet, quia nulla creatura continet sic plura: nec enim continet plura quoad entitatem, minusque continebit quoad cognoscibilitatem, non enim continet eminētèr, nec virtualitèr obiecta infinita, cum hoc sit solius Dei. Et certè argumentum vrget, loquendo namque de disparatis, & nullum ordinem habentibus inter sè, non est inuenire vnum tale creatum, & si perfectum sit inter entia creatā: homo namque non potest imaginem, seu speciem parere de Leone, de Boue, de Camelo, de Vrfo, plantis, lapidibus, minusq; de rebus spiritalibus, cum hæc non contineat in se ipso. quomodo igitur poterit Angelus de his, deque pluribus cognitionem parere per speciem vnam, cum species talis non valeat ista continere.

8. Septimo hinc sequeretur dari speciem aliquam infinitam, probatur, species

species angelica potest representare quidditates infinitas, seu singularia infinita, si non in actu, saltem in potentia, ergo erit infinita. Prob. conseq. vbi pluralitas numeralis requirit maiorem perfectionem, ibi infinitas numeralis exquirat infinitam perfectionem: sed quod vna species representet plura, requirit, seu indicat maiorem perfectionem; ergo, quod representet infinita, exquiret infinitam perfectionem. Confirmatur, posse portare vnum pondus, dicit tantam perfectionem: posse portare plura, indicat maiorem perfectionem, ergo posse portare infinita, indicabit infinitam virtutem, & perfectionem.

Vbi pluralitas requirit maiorem perfectionem, ibi infinitas requirit infinitam perfectionem.

9. Octauo sequitur, deueniri posse ad hoc inconueniens, vt Angelus intelligat omnia, & singula absq; omni specie: Probatur, Angelus, quo superior est, eo intelligit per pauciores species, ergo supremus intelligit per vnicam speciem; igitur summus omnium Angelorum, saltem possibilis, intelligere valebit absque omni specie: Discursus patet, quia quanto magis tenditur futurum, tanto magis intenditur, & perficitur virtus, & intelligentia Angeli; infimus quidē intelligit per plures species: maior, per pauciores: superior per minus, supremus per vnicam speciem, ergo summus omnium intelliget per nullam speciem.

10. Nono hinc sequitur, Angelum talem, intelligentem per vnam speciem, æquiparari Deo in intelligendo: Prob. Deus intelligit mediante Essentia Diuina, quæ est vnica ratio representandi omnia, sic autem Angelus intelligeret mediante vnica specie, veluti vnica ratione representandi.

11. Decimo, hinc rursus sequeretur, quod sicut Deus, nulla mediante specie intelligibili creatā, intelligit, ita & summus Angelus intelligeret nulla media specie creatā: Tunc autem quæro, per quid intelligeret, non per speciem, ex octauo argumento, ergo per propriam suam essentiam: at hinc sequuntur tria absurda: Primo, sequeretur in Essentia sua contineri omnia intelligibilia: Secundo, sequeretur æquiparari Deo, qui intelligit omnia per suam Diuinam Essentiam representantē: Et Tertio,

sequeretur vel non omnia, vel paucissima, vel nihil, extra seipsum, intelligere: Probatur, iam non intelligit summus Angelus per speciem, non per propriam essentiam, ergo nihil intelligit: intelliget autem solummodo seipsum in essentia sua.

12. Vndecimo, species debet aduari suo subiecto, itaut non possit excedere illud in representando, species enim Leonis non potest representare aliud, quam Leonem, alias excederet suum obiectum: ergo vna species non potest representare, nisi vnum obiectum.

13. Duodecimo, quod per species illas vniuersales intelligit Angelus, etiā singularia, id repugnat bonæ philosophiæ: Et arguitur, vniuersale abstrahit à singulari, ergo per speciem vniuersalem quidditatis v. g. naturæ specificæ humanæ, non poterit cognoscere Petrum, Sortem, Caium, &c. Item vniuersale abstrahit ab hic, & nunc, à loco, & tempore, nam humana Natura, spectata secundum sè, sub ratione vniuersalis, non dicit ordinem ad locum, & tempus; ad motum, & quietem; ad hic, & nunc: Insuper contingentia non possunt cognosci per quidditates vniuersales: Probatur, propositio hæc, Homo est animal rationale, fuit, est, & erit semper vera, quia est de materia necessaria, & naturali, eritq; vera in omni loco, tempore, &c. at ista, Sortes scribit, non semper vera, etenim heri non scripsit, hodie quidē scribit, crastina autem, dubia res est, an scribet: at inspiciendo in quidditate Naturæ humanæ in sè, cuius speciem habeo, non poterō inde, certū desumere argumentum, an scriperit, an scribat, an scribet, quia vniuersale non representat contingentiam loci, temporis, ac ceterarum circumstantiarum. Rursus, si quidditas vniuersalis representat singulare, non poterit, nisi confusè, & indistinctè representare. Ratio, quia, quidditas abstrahit ab hic, & nunc, ergo Angelus per talem speciem cognoscit indistinctè, ac confusè singulare. Præterea, singulare addit aliquid ad vniuersale, ergo quidditas vniuersalis caret de sè, tali addito, vt potest hec ceterate &c. ergo per solam speciem quidditatis

Contingentia non cognoscuntur per quidditates vniuersales.

ditatis vniuersalis non poterit cognoscere singulare. Insuper quidditates rerum sunt æternæ, nec variantur per totum, & tempus, at me scribere, non fuit æternum, cum sit temporale, & hodiernum: item de finem scribere: nec semper scripsi: ut quid ergo per quidditates naturarum inuariabiles, seu per quidditatem naturæ humanæ inuariabilem, cognosci poterit me vel non scripisse, vel scribere, vel defecurum à scriptura? Item circa quidditates non contingit spectare præteritum, nec futurum, quia abstrahunt à tempore, cum sint æternales, singulares tamen actiones assequuntur temporum differentias, ergo inspiciendo quidditatem humanam, non potest inspicere præteritum, nec futurum. Quomodo insuper sciri poterit, fortem fuisse, vel esse, vel fore in tali loco per solam inspectionem Naturæ vniuersalis, cum vniuersale abstrahat ab omni loco, nec representet tempus, aut locum, vllamque conditionem existentiam?

ARTICVLVS IV.

Iudicium de vtraque sententia, & reconciliantur D. Thomas, & Scotus.

1. Inter tot, quæ vtrinque pugnant, rationes, mediando, dicam quid sentiam, ut promissi.

2. In Primis autem asserere, Angelos recepisse ab initio species omnium quidditatum, assentior cum vtraque Schola, nec namque circa hoc stat quæstio, & bene remanet probatum in vtraque opinione.

3. Secundo, asserere recepisse species aliquorum etiam singularium, nõ implicat, imo dignificat magis angelicam Naturam: nec id negaret Scotus: de quo amplius dicemus infra.

4. Tertio, pace vtriusque partis, mens Diui Thomæ, & Scoti, non mihi videtur hucusque percepta: vnde est, ut inutiliter multiplicentur lites: quod autem ita sit, demonstrabo, simulque partes ambas reconciliabo.

5. Vnde dico, quod quæstio ista moueri potest altero ex duobus modis, vel namque spectamus speciem intelligibilem quantum est ex natura sua,

sive ab intrinseco; vel spectamus eam ex addito, sive ab extrinseco, prout eleuatam à Deo: Primo modo dicit ordinem ad obiectum, tum in ratione causandi passiuè, tum vero representandi, vnde duplicem dicit ordinem pro nõ, causationis, & representationis. Dico insuper, quod species considerari potest, vel quatenus per actionem intellectus agētis est abstracta ab obiecto: vel quatenus est infusa intellectui à superiori agēte, suppleri vicem abstractionis faciendæ per intellectum. Dico itē, quod quæstio examinari potest, vel philosophicè, vel Theologicè: Primus sensus erit, spectando speciem ex natura rei, secundum se, & ab intrinseco: Secundus autem, spectando eam ex addito, & per dependentiam ab Agente superiori, & extrinseco: quatenus est eleuata à Deo, ad sic, vel sic; tot, vel tot representandum, prout Deo placuerit.

6. His prælibatis assero Primo, quod D. Thomas, & Scotus non sunt loquuti ad vnum, eundemque sensum, sed ad diuersos, vnde mirum non est, si tantopere discordent. Qualis autē sit vtriusque sensus, aperiam: Vnde Secundo assero, D. Thomam loquutum fuisse, spectando speciem non quidem ex natura rei, nec ab intrinseco, nec quatenus causatur virtute intellectus agētis abstractantis ab obiectis, sed spectando eam ab extrinseco, & prout eleuatam, quatenus infunditur Angelo à superiori Agente Deo, conferente ei modum, & sic, tot, & tot representandi obiecta, prout Deo placuit virtutē speciei dare maiorem, vel minorem ad representandam: & iste est modus considerandi speciem Theologicè: Scotum vero considerasse speciem ex natura rei, & ab intrinseco, quatenus pēdet ab ipso obiecto creato, & ab intellectu agente in causari; non autem ab extrinseco, nec in ordine ad Deum, sic, & sic, prout ei placuerit, contemperantem speciem: & iste est modus considerandi speciem philosophicè: Vnde differentia inter D. Thom. & Scotum est, quod Scotus considerat speciem ex natura rei, & D. Thom. prout eleuatam à Deo.

7. Quod Scotus philosophicè, & ex natura rei, siue ab intrinseco conside-

Species cōsideratur, vel physicè, vel theologicè.

D. Tho. trahitur in sententia Scoti

ret speciem, apertissime constat ex rationibus adductis pro sua sententia, omnes namque innituntur principijs philosophicis, vt de se patent: Quod vero D. Thomas loquatur de specie, non prout ab obiecto abstracta, sed prout à Deo sic, & sic contemperata, & infusa, probo ex apertissimo loco eiusdem Doctoris sancti, is enim quæst. 8. de cognit. & scient. Angel. art. 10. respons. ad tertium ait, species abstractas ab obiectis esse adæquatas obiectis, ita ut non possint representare plura obiecta, species vero infusas à Deo, posse representare plura obiecta: rationem autem de hoc reddens, inquit, ideo ita est, quoniam species infusæ à Deo, sunt superexcedentes obiecta, & propterea species vna potest representare plura obiecta: cum autem species abstracta ab obiecto, sit adæquata tali obiecto, non poterit representare, nisi vnicum obiectum. Doctrina hæc Diui Thomæ est respon. sua ad argumentum vndecimū art. præced. factum pro Scoto, nempe, species debet adæquari suo obiecto, ita vt non possit excedere suum obiectum in representando, species namque Leonis, ita representat Leonem, vt nil vltra, alias excederet suum obiectum: ergo vnica species angelica representabit vnum, & non plura: Ad hoc autem respondens D. Thomas ait, adæquationem in representando, competere soli speciei desumptæ ab obiecto, & in hoc stat adæquatio: attamen loquendo de specie infusæ à Deo, non oportet ipsam adæquari vni tantum obiecto, rationē reddit, quia species angelica habita à Deo, sunt superexcedentes: quæro autē quid dicat illud superexcedentes; nisi quod non representat solummodo Leonem, solummodo hominem, sed superexcedit, quia representat plura, & tot, quot placuerit Deo, vt representet. En sententia apertissima Diui Thomæ, & Scoti.

8. Ex hinc autem quæro, vtrum D. Thomas, si peteretur de suo sensu, assereret, speciem ex natura rei, & ab intrinseco, vtpote Leonis, posse simul representare Leonem, & Vrsū, Lupum, & Agnū, & Hominem, & Brutum? & speciem albi posse representare album, & nigrum? neutiquam hoc; etenim

apertè fatetur, speciem desumptam à rebus representare vnum, & non plura: talis vero est sensus Scoti, vt speciem consideret ab intrinseco, & ex natura rei, & prout desumptam ab obiecto, vt apertissime patet: Ergo philosophicè loquendo, & ex natura rei, D. Thom. & Scotus apertissime concordant, iam enim D. Thomas loco recensito, hoc ipsum docet apertè, quod Scotus.

9. Quod vero Scotus id ipsum doceat, quod D. Thom. spectata specie in ordine ad infundentem Deum, in primis, hoc solum apertè de eo constat, quod negarit infusas fuisse species omnium rerum. Caterum, si interrogatus fuisset, vtrum possit Deus infundere speciem vnā, quæ representet plura, conferendo ei virtutem cognoscendi plura? nequaquam id negaret, alias limitaret Potentiam Diuinam; tum etiā quia quidquid potest se ipsa sola &c. Et hoc ipsum probo ex doctrina eiusdē Scoti, docet namque datam Angelis speciem intelligibilem, abstractiuè representantem Essentiam Diuinam, dum erant in via: species autem illa erat vnica, at representabat plura, vtpotè Essentiam, modos intrinsecos, attributa, & Personas Diuinas. Dices, hæc omnia esse essentialitèr obiectum vnum, & non plura. Contra, licet essentialitèr sint vnum, tamen realitèr sunt plura, quia plures Personæ Trinitatis, distinctè realitèr: item modi intrinseci sunt plures & attributa sunt plura: & vnumquodque ad intra distinctam habet conceptibilitatem, siue realitèr, vt Personæ distinctè realitèr, siue modalitèr, vt modi intrinseci distincti modalitèr: siue denique formalitèr, vt attributa distincta formalitèr: Cum ergo species illa vnica representare potuit tot conceptibilitates talitèr distinctas, cur non poterit in via Scoti dari similis species in ordine ad obiecta creata? Confirmatur, adeo species illa vnica representabat plura, vt representasset Paternitatem, Filiationem, Spiracionem vtramque, tantopere distinctas, vt principium vnus non possit esse principium alterius, Filij namque principium est intellectus, non voluntas: & Spiritus sancti principium est voluntas, non intellectus.

Scotus trahitur in sententiam D. Thom.

Species vna quomodo representare potest plura

lectus. Item Scotus in 3. d. 14. q. 2. inter alios modos, quibus intellectus Animæ Christi cognoscat omnia in Verbo, asserit, quod id agat vnica visione, quæ quidem terminabilis sit ad infinita numero obiecta. quæro autem de actu isto vnico videndi, vtrū id habeat ex se, ab intrinseco, ex natura rei, an prout eleuatus à Verbo? Scotus negaret primum, & affirmaret secundum: ergo eandem virtutem, ex Scoto, potuit conferre Deus, vel paucioribus speciebus, vel vnica speciei ad representanda infinita. An vero vel visio illa, vel species ista foret infinita, de visione decidit ibi Scotus, & de specie dicemus infra art. fin.

ARTICVLVS V.

Soluuntur argumenta Thomistarum.

Confito de sensu tum D. Thomæ, tum Scoti, remanet ostendendum, argumenta hinc inde adducta, non militare aduersus prædictos Doctores. Et quidè Thomistæ, Scoti sententiam impugnant non in sensu Scoti, sed in eo sensu, in quo aiunt, loqui D. Thomam: & Scotistæ D. Thomæ sententiam arguunt, non in sensu Diui Thomæ, sed in eo sensu, in quo loquuntur existimant Scorum: At quia vidimus alienos esse à sensu vtriusque Doctoris, hinc existimo non esse immorandum in oppositorum argumentorū solutione.

Solutio vnica pro Thomistis, & Scotistis.

2 Quapropter breuiter lites interimendo, pro vtraque parte dici posset; Argumenta non impugnare sententiã, siue Doctoris Angelici, siue Subtilis, id vero accidat, minimè bene perspectam, mente vtriusque. Vt vero ad vtramq; argumentorum classem vno verbo respondeamus, vnica responsione dicimus, Argumenta Thomistarum procedere, spectat à specie intelligibili extrinsecè, & loquendo Theologicè: Argumenta vero Scotistarum militare, spectata specie intelligibili, ex natura rei, intrinsecè, & loquendo philosophicè: Hoc autem stante, cessat omnis controuersia: & iam constitit in tali sensu loquutos fuisse nostros Præceptores: & D. Thomas nec Scoti sententiã

negare, visus fuit, nec Scotus D. Thomæ doctrinam, in tali sensu impugnare, compertum existit, vt præcedenti articulo dilucidè patuit.

3 Verum, quia video Scotistas offensos, nisi oppositis argumentis solutiones præstem, hinc, vt morem eis geram, præstabo: non quod à sensu recedam recensito de Scoto, & D. Thomæ, sed quasi abstrahendo à quæstione ostendam quantum roboris contineat rationes illa in Philosophia.

4 In primis vero ad rationes omnes Thomistarum sit generalis responsio, quod procedunt, spectata specie ab extrinseco, per virtutem representandi superadditam à Deo, non autem intrinsecè, & ex natura rei.

5 Singularitèr tamen ad specialia capita descendèdo, ad auctoritatem libri de Causis, *Omnis intelligentia est plena formis.* Resp. loqui de formis quidditatum vniuersalium has enim receperunt ab initio, non autem est plena formis singularium. Ad illud Dion. quod *Angeli superiores habent vniuersaliorem scientiam.* Resp. quod alia translatio habet, *Angeli superiores habent scientiam totalem.* Resp. 2. quod sistendo in prima lectione, sensus non erit, vt intelligant per species vniuersaliores, & pauciores, sed in eo habent scientiã vniuersaliorem, ex quo plura cognoscunt, quam Angeli inferiores. Resp. 3. vniuersalitatem scientiã consistere in eo, quod plus, perfectius, intensius, & simplicius, siue clarius cognoscunt, quã Angeli inferiores. Ad alterum locum Dionysij, iam declarat semetipsum, vt non loquatur de cognitione creaturarum, sed de cognitione arcanorum, & diuinorum, vnde inquit, *Non congregat notitiã diuinam ex rebus sensibilibus.* loquitur de notitia diuinorum, & de hac constat an haberi possit ex sensibilibus. Ad Aug. prius fuerunt in mente angelica, quoad quidditates vniuersales, non singulares. Ad Aristotelem, Resp. i. intellectum Angeli non distinguì à nostro, ex eo, quod hic possit abstrahere species, & ille nō: Nec distinguì ex eo, quod noster sit in potètia ille aut nusquã in potètia, sed sèper in actu, sed distinguì aliundè, vt plenè traditū fuit q. i. agendo de intellectu agente.

Omnis intelligentia est plena formis, declar.

Angel superiores habent vniuersaliorum scientiam, decl.

Angeli non congregant notitiã diuinã ex sensibilibus de clar.

Diffinitio improprio-nata impedit cognitionem intuitiuam.

6 Ad Secundum ex rationibus, respond. nil implicare, vt stante distantia improportio-nata, minimè cognoscere valeat intuitiue Angelus aliquod singulare, minimèq; abstrahere possit species ad cognoscendum. Dum autè inferunt, fore alicuius rei ignarum, hoc nihil est, solus enim Deus scit omnia, & necessario, ceterum, creaturam nil implicat ignorare aliqua: nec etiam existimandum est sciri omnia ab Angelis, siue impediente distantia extrasphæram suam, siue non peneslate Deo. Et confirmatur, quia ex Thomistis etiã superiores Angeli plura sciunt, inferiores sciunt non tot, vt superiores, ergo non omnia a norunt.

Non ideo Anima abstrahit species, qui est coniuncta corpori.

7 Ad tertium, non ideo anima recipit species à rebus, quia est coniuncta corpori, hoc enim per accidens aduenit, nam etiã separata abstrahit species; sed ideo, tum quia non habet seculum concreatas omnium species, tum etiam, quia habet intellectum agentè, potentem abstrahere species: ergo, quamuis Angelus non dependeat à corpore, nil vetat abstrahere quas non habet species.

Cœli quare habent perfectiones sibi concreatas.

8 Ad Quartum, ideo Cœli habent ab initio perfectiones à Deo concreatas, loquendo de essentialibus, quia nō possunt eas sibi comparare, Angelus autem potest accipere notitiã à rebus, vide quæst. i.

Corpus an possit agere in spiritum.

9 Ad Quintum, corpus non potest agere in spiritum, verum est, tanquam causam totalis: at erit causa partialis in causando speciem in Animam, & in Angelum? Corpus non agere in spiritum, vtique verum est *physicè*, at potest *intentionaliter*, immittendo speciem: Primum patet, dum non potest producere actiones, siue causatiuas, siue alteratiuas, siue destructiuas spiritus, quod est agere *physicè*: potest tamen immittere species intentionales. Responsio tertia non spectat ad hunc locum, sed ad materiam de Purgatorio, quomodo ignis agat in animas purgantes &c.

Species abstracta à corpore qualis nam.

10 Ad Sextum, species abstracta ab intellectu agente, sit virtute talis intellectus, inextensa, & immaterialis. licet abstrahatur à phantasmate extenso, & materiali: vnde, intellectus est spiritua-

lis, & species quoque in formans est spiritualis: ita enim currit in intellectu Angeli, sicuti in nostro: species namque abstracta ab intellectu nostro, & à corpore materiali, & extenso, est inextensa, & spiritualis, ergo talis erit in Angelo.

11 Ad Septimum, negatur assumptum, vt in quæst. i.

12 Ad Octauum, vtique Angeli sunt sapientissimi, pleni que, ab initio, species vniuersalibus: habent tamen intellectum agentem, quo mediante poterunt, eorum, quorum species, & cognitionem non habeant, comparare.

13 Ad Nonum, locum habet in potentis sensituius, si namque oculus, seu potentia visua esset de sui natura viridis, vel nigra, vel huiusmodi, tunc omnia obiecta apparerent, vel viridia, vel nigra: &c. ergo debet esse omni colore denudata: non sic potentia intellectiua, quam quidem non impediunt in intelligendo, mille colorum species, nō enim anima afficitur colore, sapore, odore, cum sit spiritus.

Recipiēs de nudandū à natura recepti, declar.

14 Ad id, quod non datur intellectus agens, iam factum constat ex i. quæst.

15 Ad auctoritates autem Dionysij descendendo, dico ad Primū, quod per ly. *particularis* non intelligitur, quod inferior Angelus intelligat per minus vniuersales species, de hoc namq; Dionysius nec verbum facit; sed indicat, quod cognoscat pauciora, quam Angelus superior. Ad Secundum locum Dionysij dicendum, loqui de illuminatione Angelorum inferiorum, sienda per Angelos superiores de diuinis reuelationibus. De his autem sensus est, vt plura percipiat Angelus superior vnico intuitu quam inferior, indigens pluralitate mentalium conceptionum. Et Tertio ad tertium locum, sensus est, apponere discrimen inter nos, & Angelos, etenim nos, mediantibus sensibus, atque signis externis, percipimus, & ratiocinamur, Angelus autem nec eget sensu, sed immediatè rem percipit, & cognoscit.

Dionysius exponitur.

16 Ad Secundum, ex rationibus, propinquitas Angeli ad Deum constat in perfectione entitatiua, est enim Deus, & Angelus nature immaterialis, spiritualis, incorruptibilis: ita etiam

Propinquitas Angeli ad Deum, qualisnam.

propinquitat, vt plura, & limpidius, inten-
susque siue perfectius, cognoscere, valeat,
(nisi tamen aliunde impediatur) quam homo,
Deus enim cuncta limpidissime noscit: non autem propin-
quitas stat in eo, vt sicut Deus media vnica
Diuina Essentia, cuncta cognoscit, ita Angelus
cuncta cognoscat siue per vnica speciem, siue
per paucas, pauciores &c.

Immaterialitas maior
no est ratio
representan-
di plura.

17 Ad Tertium, sola immaterialitas
maior, vel minor, non est ratio repræ-
sentandi plura, vel pauciora, etenim si
species intelligibilis, quæ est immate-
rialis, subiectata in intellectu, subiecta-
retur inde in phantasia, vel in sensu, nil
minus repræsentaret in sensu materia-
li, & nil plus in potentia intellectiua,
immateriali: ergo ratio sic, & sic repræ-
sentandi, prouenit ex natura speciei.
Quod si contingat, id prouenit non
ratione formali immaterialitatis, sed
quia vel virtualiter ea contineat, vel
aliunde id habeat.

In specie-
bus, & for-
mis subal-
ternis datur
continentia
vnus in al-
tera: non in
disparatis.

18 Ad Quartum, & Quintum, intel-
ligendus est utrobique Aristoteles de
formis, & speciebus subalternis, hæ
namque, dum habent subordinationem
inter se, ex vna cognoscitur altera, &
vna repræsentat alteram, vt in exēplis
allatis, Quaternarius enim subalternat
sibi Ternarius: & Anima intellectiua
sensitiuam, atque vegetatiuam. Item
ternarius est de essentia quaternarij,
dum tres vnitates ingrediuntur consti-
tutionem quaternarij: atque vegeta-
tium, & sensitiuum sunt de essentia
hominis; quo fit, vt his stantibus, ex
vnica specie hominis repræsententur
plura inclusa in homine: & ex vnica
specie quaternarij repræsententur plura,
vt potè binarius, & ternarius: at in di-
sparatis non sic, vnde disparata species
Leonis non potest repræsentare Bouē,
quia & ipse continet entitatem dispa-
ratam: sic de speciebus disparatis an-
gelicis.

Sensitiuum
in intellectu
uo, sicut tri-
gonum in
tetragono,
declar.

19 Ad Sextum, intelligitur propositio
de causa omnino prima, vt est Deus.
Resp. 2. dato, quod valeat in Angelis,
non tamen sequitur, vt superior intel-
ligat per vnica, siue per pauciores,
sufficit, vt eminent in intelligendo, ex-
tensiuè, intensiuè clarius &c.

20 Ad Septimum, nõ est existiman-

dum, intellectum perspicaciorē intelli-
gere plura, quam intellectum obtusum,
mediante specie vnica; etenim tot re-
præsentabit species illa vna intellectui
obtusum, quot perspicaciori, & nõ plus,
nec minus: Diuersitas autem aliunde
eueniet; nam obtusus, tardius, obscu-
rius, & minus iusto, vt fas est, intelliget;
perspicax autem homo, & ingeniosus,
citiùs, sollicitius, clariùs, limpidius, ap-
tiusque, & vt fas erit, perfectiusque; rem
intelliget, & hoc sufficit.

Intellectus
perspicacior
an plura in-
telligat per
vnã speciem,
quam obtu-
sus.

21 Ad Octauum, ibi tria assumun-
tur. Primum, quod causa æquiuoca
existens vna, producit tamen plures ef-
fectus, ergo ita species. Secundum,
quod species diuersæ, & plures sensuum
vniuntur in sensu communi in vnica
specie repræsentante omnia. Et Ter-
tium, quod dispersa in inferioribus, sunt
vnita in superioribus. Quoad Primum
concesso antecedenti, negatur conse-
quens, quia species non est causa obie-
cti, sed est imago, & similitudo obie-
cti, ac propterea, cum sit similitudo, repræ-
sentabit, cum sit vnica, vnicum obie-
ctum: cum ergo sit quidem causa cog-
nitionis, at non causa obie-
cti, nec producat plura obie-
cta, nec repræsen-
tabit plura obie-
cta. Quoad Secundum,
nõ vnica species erit in sensu commu-
ni, sed plures, & tot, quot erunt in ipsis
potentijs sensitiuis, falsum namque est,
colorem v.g. saporem, odorem, sonum,
cæteraque sensationes externas repræ-
sentari per speciem vnica, siue in sensu
cõmuni, siue in intellectu, sed sic vt plu-
rificantur species in sensibus externis,
sic & in internis, in memoria, & in in-
tellectu. Et quoad Tertium, vera est
propositio in Ente primo, & supremo,
vt est Deus, in quo continentur omnia
creata virtualitèr, & eminentèr. Item
militat in causis vniuersalibus, vt sunt
Cæli, à quibus tot effectus emanant,
propter virtutem multiplicem conten-
tam in eis, id vero non conceditur spe-
ciei, vt repræsetet plura, dum non con-
tinet illa plura.

Dispersa in
inferioribus
vnita in su-
perioribus
declar.

22 Ad nonum, iam fuit responsum,
quod philosophicè loquendo, spectata
natura rei, sunt impossibiles species
tales.

23 Ad Decimum, est dispar ratio, si-
quidem speculum, obie-
cta repræsetata,
non

Speculum
qualitèr re-
præsetat.

non continet in sua entitate, non enim
ex se ea producit, patet, quoniam in
absentia obiectorum, non repræsentat
ea, ergo non continet in se ipso: repræ-
sentat autem ideo, quia sibi extrinsecè
obiicitur, & vt sic, relucet in eo, vnde,
si repræsetaret infinita, nõ inde esset in
sua virtute infinitum. Item ea, quæ repræ-
sentat, nõ repræsetat per vnica solummodo
speciem, sed singula per singulas spe-
cies: species autè Angeli repræsetaret
plura per vnica rationè repræsentan-
di: & id ageret propria vi, & virtute.

24 Ad Vndecimum patet ex respon-
sione nuper data ad Octauum, s. Quoad
ad primum, negando speciem esse cau-
sam, siue vniuersam, siue æquiuocam
obie-
cti: erit ergo causa actus, & simi-
litudo obie-
cti.

Intellectus
animæ Chri-
sti qualitèr
videat.

25 Ad Duodecimum, quod intelle-
ctus Animæ Christi, videat cuncta per
vnum habitum repræsentantè omnia,
est sententia Henrici, non Scoti. Aliter
autem Scotus explicat, qualitèr videat
habitualitèr, vt ibi &c. Quidquid ta-
men sit, concedimus ita quoque con-
tingere posse Angelis, (loquimur autè
de potentia, & de possibili) tunc vero
species vna, vel pauca, siue pauciores,
non haberent vim, tot, & tot repræsen-
tandi, ex natura sua, & ab intrinseco,
sed ob speciali beneplacito Dei, sicut
est speciali eleuatione, & beneplacito
Dei, Christi creatus intellectus videt,
siue per vnicum habitum, secundum
Henricum, siue alitèr, secundum Scotum
omnia, & singula, quæ voluerit, iuxta
placitum, variosque modos assignandi
Theologorum.

Angelus
qualitèr me-
diat inter
Deum, &
hominem.

26 Ad Tertiumdecimum, mediat
quidem Angelus inter Deum, & homi-
nem, non in sic cognoscendo per spe-
ciem vnica, repræsentantem plura;
nec per species pauciores &c. sed qua-
tenus intelligit absque depuratione
phantasmatu, sic participat cum Deo;
quatenus vero species abstrahit, quas
non habet, participat cum homine.
Item, quatenus limpidius, citius, & plus
cognoscit de rebus, in hoc participat
cũ Deo, quatenus vero species abstra-
hit eorum, quorũ species non recepit,
participat cum homine: sic in alijs
multis participat vtrinque &c.

27 Ad Quartumdecimum, dicendũ

Primo, tam quantitatem quantum est
de se; tum colorem; posse immittere
speciem; imò species, vnica distinctam
ab altera, etenim sunt vera entia, sunt
etiam entia naturalia, quæ necessario
agunt, ergo eam naturis competet im-
mittere, quantum est de se. Dicendũ
Secundo, quantitatem remanere occul-
tata sub colore, ac proinde non vi-
deri secundum se immediatè, & proxime,
videmus tamen colorem, & modum
existendi coloris, qui consistit in figura
illa, quadrata siue triangulari, siue
aliter expansa &c. res autè, & modus
rei videntur per eandem speciem: non
sunt de specie angelica, in ea namque non
consideratur res, & modus rei, sed con-
siderantur plures res, nempe plura in-
telligibilia, disparata, nullamque con-
nexionem, & ordinem dicentia inter se,
ac propterea non posse per vnica
speciem repræsentari sic plura: ratio
iam fuit allata, quoniam vniuersale ab-
strahit ab hic, & nunc, à modo, condi-
tione, & huiusmodi; nisi tamen eidem
speciei deat ab Agente extrinseco vir-
tus ea omnia singularitèr, & sic, atque
sic, repræsentandi.

Quantitas
sub colore
an visibilis.

ARTICVLVS VI.

Soluuntur argumenta Scotistarum.

1 Sicut vero in gratiam Scotistarũ,
solutione adhibuimus argumen-
tis Thomistarum, ita in gratiam Tho-
mistarum solutionem adaptemus argu-
mentis Scotistarum.

2 In primis autem, sit pro Thomi-
stis vnica, & generalis responsio, argu-
menta Scotistarum procedere philoso-
phicè, spectando speciem ex natura
rei: ita namque, & in hoc sensu vrgēt,
non vero, loquendo Theologicè, spe-
ctando speciem ab extrinseco, prout
repræsentandi tantam, vel tantam vir-
tutem contulerit sibi Deus: Hoc quid-
em Thomistis sufficit, vt se soluant ab
argumentis Scotistarum: sit in fundamentũ
enim Thomistarum stet in specie, qua-
tenus eleuata.

3 Quamuis autè solutio hæc ada-
ptari possit argumentis eorum, nõ
tamen omnibus, vnde est, vt aliqua
singularia singulari egeant solutione;

quapropter Primum, & Secundum facile à Thomistis negatur, ut visum fuit supra q. 1. Quintum non vrget, etenim ad placitum voluntatis Angeli intelligeret, modo hoc, modo illud. Septimum utiq; vrget, adeo vt tot ferè habeat solutiones, quot sunt qui eam tuentur sententiam vnde Molina, & Suarez negat talis speciei infinitatem: Bañes negat quodque, sed alia ratione: & Vasquez admittit infinita fore representaturam, alia via: sic Alij, non vna incedentes via ad hoc soluendum: Nihilominus fter nostra solutio, vt spectata quidem natura rei, non possit representare infinita, cæterum ex virtute representandi, tradita sibi à Deo, posse representare infinita. Si autem vrgeas, ergo esset species infinita. Respond. fore infinitam in representando, non in essendo: item fore infinitam nõ ex se, sed à Deo eleuante illam ad infinita representandum: hæc est adæquata solutio pro Thomistis, quidquid alij inuenient; Octauum, Nonum, & Decimum procedunt philosophicè, etenim discursus philosophicus id concludit, spectata specie ex natura rei: non tamen Theologicè, per eleuationem speciei. Et ita denique ad hunc sensum currunt cætera argumenta, à tertio ad finem &c.

4 Atque hinc litem componimus inter Thomistas, & Scotistas, vt Scotista considerent speciem ex natura rei ab intrinseco, Thomista vero, quatenus eleuatam, & ab extrinseco: & in hoc sensu debet vtraque pars conuenire, ipsorum namque Præceptores, visum est, ipsos quoque in hoc debere concordare.

5 Ex his petere potest, rem non esse tantopere à ratione remotam, vt opinatur Vasquez, vt nõ possit ad apicem veritatis deduci, sicuti actum putamus; ait enim 1. par. disp. 203. cap. 4. Ego vero. ipse Vasquez, rem hanc existimo, ita esse à sensu, & ratione hominis remotam, vt vt nihil certi de illa affirmare possimus, non solum certa aliqua, & manifesta ratione, sed neque probabili coniectura. hæc ille. Infra vero concludens ait, Qua in re, ita à sensu, & philosophia humana, remota, nihil affirmare, commodius est, quam sine certa ratione ali-

quid asserere. ita Vasquez fortè Vasquez præ humilitate sic loquitur, non aliter sentiens de seipso; sed vti nam sapius, & in re maioris ponderis, sic egisset. Nihilominus autem est quod dixit, Nil affirmare nos posse, nec quidem probabili coniectura: Etenim ex vtraque Schola sapientissimi discipuli, tum D. Thomæ, tum Scoti, id probare efficaciter autumant, & ratione, & coniectura, quod prius præstiterunt eorum incliti Doctores: vnusquisque autem in suo sensu abundat.

6 Nescio an inuisus forem Scotistis, dum Aduersarijs arma præbui dimicandi aduersus Scotum: & scutum defensionis attuli, ab ictibus Scotistarum: Verum, vti nam conciliare possemus & in cæteris tot eximios Præceptores, vberiores namque caperemus fructus laborum ipsorum; atque concordantes, & vnanimis, in maiorem animarum profectum; laboraremus in Vineâ Domini. Nec est, quod Scotistas iure retrahere possit à tali conciliatione; siquidem, dum docent, posse, ex Dei potentia, dari speciem representantem Dei infinitam Essentiam: cur negabunt, dari posse speciem representantem plura penes Thomistas: illa quidem species non representabit infinitam Essentiam ex sui physica, intrinsecaque natura, quatenus absolute qualitas est; sed virtute Dei, eleuantis illam, talemque vim conferentis: ergo nec species Thomistarum, habebit id, ex sui natura; sed quatenus ad id attemperata à Deo. Vtique finitum non representat nisi finitum, ex se, & vniuersale nõ nisi vniuersale: atq; Leo non nisi Leonem, & huius generis: accedente tamen Dei virtute poterit finitum infinita; Vniuersale singulare, & Leonis species cuncta animalia representare. Præcipua vis, quæ vrgeat est, quoniam nec Leo continet species cæterorum animantium: nec vniuersale singulare, cum species plures implicent simul in eodem constituto: & vniuersale abstrahat à singulari: discursus currit quidem philosophicè, spectata intrinseca natura Leonis, & vniuersalis: cæterum, attenda Dei virtute non implicat. Petes, Leo quoniam modo representabit visum, hominem.

Species vna quo representare valebit plura.

minem, Bouem &c. id namque nec Deus præstare poterit, sicut enim nequit facere in sensu composito Leonem esse simul & Hominem: ita nec facere valebit, speciem Leonis repræ-

sentare hominem. Respond non faceret, Leonis speciem vt Leonis est, representare Hominem in sensu composito, etenim implicat, sed in sensu diuiso, quod non implicat.

Q V Æ S T I O V.

Vtrum species angelicæ fluant à natura Angeli intrinsece an vero effectiue infundantur à Deo extrinsece.

1 **C** Apereolus in 2. d. 3. q. 2. art. 3. sustinet species angelicas fluere, atque emanare à natura ipsius Angeli, intrinsece, non autem produci effectiue à Deo extrinsece. Inclinat Caetan. 1. 2. q. 50. art. 6. aitenim, Species esse Angelo congenitas ab Authore Natura, sicut graua, & leuia habent motum à Generante: At quamuis motus ille promanet extrinsece à generante, nihilominus emanat etiam effectiue propria forma, & natura ipsius mobilis. Hinc Angelorum species vocant Thomista, naturales, siue proprietates naturales, siue denique passionis ipsius Angeli, promanantes intrinsece à natura Angeli, eo modo, quo propria creaturarum passionis emanant à subiecto. ita Bannes 1. par. q. 55. art. 2. ibique Ripa, Valentia, &c. atque nituntur trahere in hanc sententiam D. Thomam.

2 Suarez de Angelis l. 2. c. 7. nu. 1. 1. ait tria. Primum est, quod con creatio specierum in Angelo, facta à Deo, est actio naturalis, loquedo nempè de speciebus ordinis naturalis. Secundum, quod species tales sunt Angelo connaturales: & Tertium, quod sine miraculo, & violentia non possunt Angelis denegari. Hoc etiam ante ipsum docuit Molina 1. par. q. 52. disp. 2. m. 3.

3 Vasquez autem 1. par. disp. 201. cap. 3. in fin. ait, Ego vero censeo, pro vtraque parte rem difficilem esse, nec plenè responderi argumentis vtriusque partis. Vnde questionem indecisam relinquunt.

4 Nobis vero est absolute dicendum, nequaquam species tales profluere ab essentia Angeli, tanquam à prin-

cipio intrinseco effectiue, sed solum promanasse à Deo effectiue, initio Angelorum creationis. In primis autem Scotus facillimè descendit in hanc sententiam; pro quanto elici potest à sui doctrina. Et in primis, nusquam ipse, de tali emanatione ab intrinseco natura loquutus fuit, nec meminit vllò modo. Item semper dixit, eas recepisse Angelos à Deo: Et inter disputandum vsus semper fuit verbo creationis, & productionis à Deo; in super docet Scotus proprias passionis identificari realiter cum subiecto: species autem ista, iam Omnes concedit distingui essentialiter. Hinc ergo facile è Scoto trahitur sententia ista. Sequuntur etiam Scotista, ex quibus Rada 2. par. controu. 9. art. 3. & in Scholis Scotistarum communiter versatur. Sequuntur ex exteris Ferrar. 2. contra Gent. cap. 98. idem Suarez, Molina, pluresque.

5 Probatur autem aliunde, posse Angelus intuendo essentiam suam, cognoscere naturas, proprietates, & accidentia omnium rerum. Probatur, ab essentia sua pullulant omnium rerum species, ergo intuendo propriam essentiam, intuetur naturas omnium rerum. Probatur conseq. si per intuitionem specierum omnia cognoscit, ergo & multo amplius cognoscit ea, mediante cognitione propriæ Essentia, quæ eminentè, & virtualiter, & effectiue continet tales species. Confirmatur, cognita causa, cognoscitur effectus, at Essentia est causa specierum, ergo ea cognita, cognoscuntur omnes res. Item, sufficeret cognoscere solam suam Essentiam Angelus, ad cognoscendos res omnes.

Species non emanant ab essentia Angeli.

omnes absque recurſu ad ſpecies emanantes ab ea: nam ſi per ſpecies ab Eſſentia fluentes cognoſcit, ergo multo melius, imo prius cognoſcet per propriam Eſſentiam. Conſtituitur, Eſſentia eſt, quæ dat eſſe, & virtutem repræſentandi ſpeciebus, ergo poterit de ſe ipſa ſola id præſtare. Inſuper ſe haberet Eſſentia Angeli ad inſtar Eſſentia Dei, Deus namque intuendo ſuam Eſſentiam, videt cuncta, non enim opus habet ſpeciebus repræſentatibus obiecta: & nihilominus creatura ipſe continentur in Eſſentia Angeli, & virtualiter: ergo, quatenus ſpecies rerum continentur in Eſſentia Angeli, poterit Angelo Eſſentia ſua eſſe ſufficiens repræſentantium omnium rerum, absque ſpeciebus.

6 Argumentor item; paſſiones, & proprietates rerum nec ſunt innumeræ, nec in maximo numero, nec infinite in numero: at ſpecies omnium rerum, ſunt in tanto numero, vt ferè enumerari non poſſint, ergo non poſſunt eſſe paſſiones, ſive proprietates naturales Angeli: maior patet, etenim paſſiones, & proprietates Hominis non ſunt in magno numero, numerantur enim, riſibilitas, ſeſibilitas, beatificabilitas, admirativitas, & ſi quæ alię pauca. Paſſiones Leonis, nec inſuper erunt in aliquo magno numero, vt rationale eſt, concedere, & ita de ſingulis creaturis, ſive perfectis, ſive imperfectis: at ſpecies rerum videntur penè innumerabiles, ſicut res ipſæ: quis ergo dicet proprias Angeli paſſiones eſſe innumerabiles, ſicut res ipſæ: quis ergo dicet proprias Angeli paſſiones eſſe innumerabiles? Adde fore infinite, patet, vltra enim facta, reperiuntur factibilia in potentia in infinitum, daturque infinitum in potentia: & cogitationes Beatorum, ac damnatorum durabunt in æternum, & multiplicabuntur in infinitum, ſuunt ergo ab inſinſeco Angeli ſpecies infinitorum poſſibilia, quæ quidem ſpecies ſunt paſſiones Angeli, habebit inde proprietates, & paſſiones infinite. Incredibile item videtur, vt à natura limitata, & finita, promanēt infinita: vnde, tum pro paſſionibus, tum pro ſpeciebus arguitur, Natura finita non poteſt eſſe principiū

Proprietates, & paſſiones verū non infinite.

produciū infinitorum, genere, & ſpecie diſtinctorum; at ſpecies rerum ita ſe habent, loquendo tum de actualibus, tum de poſſibilibus, vt genere, ſpecie, & numero procedat in infinitum: Dixi genere, & ſpecie, nam poſſet inſtari de infinito in numero, vt infinite numericæ cogitationes Beatorum, & damnatorum: hæc quidem ita ſe habebunt producibiliter à cauſis finitis durantibus in æternum: at poſſe in infinitum producere diſtincta genere, & ſpecie, non competit, virtuti creatæ. Dices, Cæli produciū ſic genere, & ſpecie diſtincta in infinitum. Falſum eſt, eſſe infinite, datur enim ſtatus in generibus, & ſpeciebus: imò dabitur quoque ſtatus, & terminus in numero, ſeu in indiuiduis, quia peracto iudicio iam non influent amplius, nec quid vltro producent, ſive genere, ſive ſpecie, ſive numero diſtinctum; Angeli vero, atq; Beati homines, & damnati durabunt in æternum, eorumque cogitationes augebuntur in infinitum numericè, ergo fluent ab Angelis infinite paſſiones, infinite rerum intelligibilium ſpecies.

7 Dices, cognoſcit Angelus ſola futura, non autem poſſibilia, & ob id, habere ſpecies, ſeu ab ipſius natura fluere ſpecies ſolummodo futurorum, non autem poſſibilium, vt D. Thomas docet i. par. q. 56. art. 2. ad quintum: futura autem hæc, non illa, ſunt finita, ergo non ſequitur, vel habere proprietates, paſſionesq; infinite, vel ſpecies infinite. Contra, dato, quod in ſententia Thomiſtarum ita ſit, non habere ſpecies poſſibilem, nihilominus ipſa met natura Angeli non reſpiceret quidquid per potentiam abſolutam determinaret v. g. de nouo creare Deum, nam ſi determinaret alium mundū creare, alioſque Angelos, natura Angeli non reſpiceret hæc intelligere, vtique ergo intelligeret, & apprimè noſceret, dato, quod non excederet capacitatem intellectus angelici, vt potè ordinis ſupernaturalis: ergo ſpeciem de his nouitè factibilibus haberet, quæro autem, ſpecies illas vnde haberet, iam dicunt emanare, veluti paſſiones ab Angelo. At quæro iterum, cur potius emanant nunc, & non prius? iam enim aiunt, poſſibi-

Paſſiones non poſſunt euenire ſubiecto in tẽpore, ſed inſurgunt cum eo.

poſſibilem ſpecies non habere; at datur quid tale produci, nunc, inquirunt emanabit ſpecies iſta, tanquã propria paſſio; quæ non emanaret prius, contra, propriæ paſſiones ſunt coęquæ ſubiecto: emanant à ſubiecto in eodem inſtanti tẽporis, quo incipit habere eſſe ſubiectum, licet non natura: falſumq; eſt, nunc ſubiectū oriri, inde vero in tempore poſt, craſtina, vel menſe, vel anno ſequenti emanare paſſiones; & hoc in vtraque ſchola, cum ſcoriſtarum ſubſistentium identificari realièr cū ſubiecto, ergo erūt ſimul cum ſubiecto, dum eandem entitatẽ poſſident cum ſubiecto; tum Thomiſtarum, exiſtiantium eſſe accidentia inſeparabilia à ſubiecto, quod ſi inſeparabilia ſūt, quomodo poterit tanto tẽpore ſtare Angelus abſq; hæc paſſione huius nouæ ſpeciei, inaudium enim eſt, & contra philoſophiã, ſubiectum ſtare poſſe ſine propriis paſſionibus, & aduenire illas poſtmodum in tempore.

8 Præterea, ſpecies iſtæ ſunt determinatæ à Deo, non autè à natura Angeli: Patet, quandoquidẽ ea ſunt, fuerunt, & erunt, numero, pondere, & mẽſura, quæ à Deo determinata ſunt, tot quidem, & non plura: & talis determinatio nõ ſtat in inſinſeco natura Angeli. Prob. quia nedum Angelus deberet continere ea, quæ iam determinauit Deus facere, verum, & omnia poſſibilia. Probatur, proprietates, ſive paſſiones emanat necesseario à natura, & Angelus non reſpuit poſſibilia, quæ tamen nuſquam erunt; ſi namq; alium mundum vellet creare Deus, non renueret cognoſcere illum Angelus, ergo ſpecie talis mundi iam continet: Dices, non continet, quia non omnia, quæ ſunt poſſibilia, continet Angelus, ſed ea ſolum, quæ ponuntur in actu, & ſequuntur decretum diuinæ voluntatis: At contra, paſſiones emanat à natura neceſſario, ergo neceſſario emanabunt tales ſpecies ab Angelo, etiã nullo ſtante decreto creandi nouum mundum. Inſuper ſuperexcederet Angelus limites prouidentia diuinæ. Probatur iuxta ordinem prouidentia diuinæ, tot erunt in mundo, & talia, quot & qualia decretum prouidentia diuina, & non plura: at Angelus haberet ſpecies plurium

his. Prob. ſiquidem haberet ſpecies etiam poſſibilem, quæ nunquam erūt: patet ſequela ex dictis, quia paſſiones neceſſario ſequuntur naturam. Dices, non pullulabūt ab Eſſentia, niſi quando poſſibilia ponentur in actu: Contra, paſſiones, & proprietates abſtrahūt ab hic; & nunc; à loco, & tempore, quia ſemper conſequuntur naturã, ſtatimq; vt natura eſt, pullulant ab ea, nõ enim concernunt ad locum, aut tẽpus, homo namque eſt riſibilis, etiam abſtrahendo à loco, & tempore, cum ſit talis natura: hæc namque ſunt quid extrinſecum ad pullulantiam paſſionum, ergo habebit de facto Angelus ſpecies rerum omnium, tum actualium pro quacunque differentia temporis præteriti, præſentis, & futuri, tum vero poſſibilem, quæ nuſquam erunt: fatis autè patet quanta ſint hæc incommoda.

9 Demum, demus quod auferat ab intellectu Angeli aliquas ſpecies, inde ſequitur deſtrui naturam Angeli, vel magnam violentiam pati: Probatur Primum in ſententia Scoti, etenim, cū doceat paſſiones identificari realièr cum natura, vtique deſtructa, ſeu ſeparata paſſione, perit natura, quia habent ambæ eandem entitatem realem. Probatur quoque Secundum in ſententia D. Thomæ, nam ſi paſſiones ſunt accidentia inſeparabilia à natura, vtique violentia inferretur Angelo, tollendo aliquam paſſionem à ſua natura: at quis dicit hæc, ſunt enim ſpecies accidentia cõmunia ſeparabilia à natura, præter ſubiecti corruptionem. ſicut namq; inſudit ſpecies multas eis Deus, ſic poterat non inſundere, vel inſundere plures ad mentem Scoti, vel pauciores; poteſtq; has, quas inſudit, tollere ab Angelis, abſque tamen ſubiecti corruptione.

10 Dicendum Secundo, negatio, (ſi fortè eueniret, loquimur enim data hypotheſi) negatio inquam ſpecierum Angeli, ſi fieret, nec eſſet violenta, nec miraculoſa: hoc dicimus aduerſus Molinam, & Suarez, Probatur, Deus non eſt debitor talis ſpeciei Angeli, ergo negando eã, nullã Angelo ineret violentiam. Item potuit Deus Angelum creare abſque inſuſione vilius ſpeciei, quiſ namque alligauit Deum ad hæc præ-

Specierum negatio ab Angelo, ſi à Deo fieret, nõ eſſet violenta.

præstanda, aut quis legem ei imposuit? Eiusdem nil tollitur de perfectione essentiali Angeli, negatis speciebus, ergo nec violentia, nec miraculum: Prob. consequ. si non præstaret Deus homini manus, pedes, & huius generis, atque id immediatè eveniret ab ipso Deo, utique foret miraculum: dico, *Immediatè à Deo &c.* nam quod modo nascatur homo absque pedibus, manibus, vel huius generis, id miraculum non est, sed defectus naturæ, materiæ, cæterorumque deficientium ex parte causæ secundæ, ut solet in monstris, Deus autem non tenetur supplere defectus hos naturæ, materiæ &c. ergo tunc foret miraculum, quando Deus ex se solo immediatè sic hominem crearet: At Deo non præstante v.g. species Angeli, nil de integritate naturæ, & de essentialibus tollerentur Angeli, tollerentur namque perfectiones illæ extrinsecæ specierum, quæ quidem, cum accidentales perfectiones sunt, non esset violentia, nec miraculum non conferre eas, vel collatas amoverè. Insuper, Deus non promittit hæc Angelis, ergo si non daret, nullum præiudicium inferret Angeli: Antecedens ostendunt, si locum, & tempus afferre possint, & promissionis: Dices, contulit, ut ex Ezech. demonstratum fuit quæstionibus supra. Resp. contulit, at liberalitèr, nulla necessitate, sed vinculo alligatus.

Deus libere Angelis species contulit:

Denegatio concursus causis secundis, & specierum Angelis, an violenta.

11. Et hinc solvitur argumentum Molinæ, ait namque, si Deus denegaret concursum causis secundis, faceret violentiam illis, ergo consimilitèr, si denegaret speciem Angelis. Respond. negando consequens, est enim dispar ratio, siquidem concursus cum causis secundis debetur ex pacto inito à Causa primâ cum secunda. Scit namque Deus, Causam secundam non posse operari sine concursu primæ, & hinc est, ut Causa prima statuerit concursum suum præbere causis secundis, quoties dispositæ fuerint ad operandum: quod si casus contingat, ut non præbeat, tunc accidet miraculum: at Deum sedus in se cum Angelis, conferendi eis species, ubi pactum; ubi fœdus? Nec etiâ argumentum valet aliunde, nam denegato concursu causis secundis, iam causæ secundæ non possent agere, in tantum

enim agunt, in quantum moventur à prima, indeque inanes, superuacaneæ, otiosæ, & inutiles forent: at si denegarentur Angelis à Deo species non ita forent inutiles, & otiosæ, quandoquidem, dum habent intellectum agentem, possent, mediantè eo, species ab objectis comparare, ac proinde cognoscere, & intelligere: ergo non concludit Molinæ argumentum.

12. Suarez in fine ait, inferri aliunde violentiam, quia Angelus habet inclinationem, & appetitum ad species, inclinationem quidem naturalem, & appetitum elicitedum, dum desideraret eas, si non haberet; unde carentia earum, ut sic, esset ei violenta. Dicitur iste minus verget, quoniam hoc idem dicere possemet etiam de homine, etenim ipse quoque inclinationem, imo & appetitum elicitedum habet ad species, ad habitum, ad scientiam, *Omnis enim homo natura scire desiderat*, igitur, non habendo hæc à Deo, inferret sibi violentiam? nequaquam, ergo ratio inclinationis, & appetitus non est in causâ violentiæ. Dices, maior necessitas est Angeli apponendi species, quam in homine, ergo demptis ab Angelo, inferret violentiam: Patet antecedens, tum quia est in altiori statu, quam homo, tum quoque quia non habet intellectum agentem, quo eas acquirat, sicut habet homo. Ad Primû respond. adesse maiorem quidem congruentiam in Angelo, ratione status, non tamen maiorem necessitatem, quod patet in responsione ad Secundum, quia si non haberet intellectum agentem, utique necesse esset infundi species, ne foret perpetuo ignorans, at quia habet, ut in q. 1. ideo necesse non est, aliunde infundi, cum possit medio intellectu, eas comparare.

13. De ultimo capite remanet discutendum, utrum species tales, sint saltem dicendæ Angeli naturales: constituto namque non fluere ab Essentia Angeli, an tamen, saltem dicendæ veniunt naturales. Pro hoc autem distingui solet de naturali, aliquid namque dicitur naturale, vel Primo ex parte principij actiui, vel Secundo ex parte principij passivi: vel Tertio quatenus est simul infusum, seu creatum cum natura, à superiori

Naturale multipliciter dicitur.

Species Angelicæ an sint ipsi naturales.

periori Agente; vel Quarto ratione inclinationis naturalis ad illud, vel Quinto ratione status, in quo reperitur.

14. His suppositis, dicendû species appellari posse naturales Angeli, non primo modo, ratio, quia iam probatû remanet non fluere, neque produci à sua ipsius natura: sed appellari posse naturales cæteris subsequentiibus modis: Et quidem sunt naturales secundo modo, quatenus recipit eas, habens potentiam naturalem receptivam: Item tertio modo, quia id, quod simul habetur cum productione naturæ, potest, & solet à Theologis vocari naturale, sic scientiâ initio infusam Adâ, sic quoque iustitiam originalem ei initio collatam: sic gratiam datam Angelis ab initio, appellat Theologi naturalem, non quod producatur ab Agente naturali, sed naturalem, quia connaturalem, siue connatam simul cum natura: Insuper naturalem Angeli speciem quarto modo, propter inclinationem naturalem. Et denique naturalem quinto modo, propterea quod Angelus est in gradu, & statu valde eminenti, unde dignus est, ratione talis status, eâdecorari speciebus, & scientiâ à supremo rerum Conditorè, iuxta illud Ezech. 28. *In delicijs Paradisi facti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum*. Et doctrina hæc, est conformis etiam Scoto, qui loquens de specie intelligibili diuinæ Essentiæ, collata ab initio Angelis, appellat eam etiam naturalem: non quatenus habeatur viribus naturæ, vel ab Agente naturali: sed duplici ex capite, Primo, quia nõ est principium, & causa actus gratuiti, meritorij, siue gloriosi (quantum est de se sola) & Secundo, quia fuit ab initio, Angelo concreeare, in 2. d. 3. q. 9. lit. D. Applicando autem ad Angelum cæteras species, dicendæ veniunt ei naturales, quatuor his modis recensitis, & præcipuè ultimo ratione status, non ratione primi.

15. Licet vero hæc ita sint, nullo tamen pacto est asserendû, deberi simpliciter species ipsi Angeli à Deo, Hoc iam probatum remanet: nil autè verget, ut aliqua ex parte sibi debeatur, nisi status, in quo est Angelus, inde tamen non confurgit debitum simpliciter, cum Deus nulli debeat; possitque

Angelus priuari talibus speciebus, sufficit enim habere intellectum agentem, quo eas acquirere valeat, ut diximus, hæc vero congruentia, ut ei fuerint collata, ita enim decuit fieri, ratione talis status, ab initio: Et hæc est potissima ratio, non autè illa, siue ratio receptiui, siue inclinationis naturalis, ut assertit Suarez, iam enim diximus has rationes etiam militare in homine, cum sit ipse quoque intellectus specierum receptivus, atque naturalitèr inclinatus ad species, habitus, & scientiam, iuxta quod *Omnis homo natura scire desiderat*. Quod si receptiuitas, & inclinatio esset potissima ratio, utique nedum Angeli carèti speciebus fieret violentia ex Suarez, verum & fieret quoque homini; at quia status hominis est inferior Angeli, hinc Angeli conferuntur, & non homini. Adde, quod Deus primum quoque hominem speciebus, & scientiâ ab initio condecoravit, nêpè Adâ, sciuit enim, inquit Moses, nomina imponere animantibus, *Et quodcumque vocavit Adâ, ipsum est nomen eius*. Gen. 2. At merito id factû in Adâ, fuit enim Parens, & Caput totius humanæ Naturæ.

Species de congruentia ratione illius collata fuerit Angelis, non autè ex necessitate.

Materiæ cui necessario deest forma.

16. Dices, materiæ primæ debetur forma ab Agente extrinseco, alias remaneret valde indecora, & imperfecta, prout nudata omni speciositate formæ, ergo sic debentur species Angeli. Resp. posse per Dei potentiam relinquere materiæ abscq; omni forma, ut patet in Phisicis, unde sequitur, ut nulla flet necessitas absoluta, dandi ei formæ: Nihilominus spectando ordinè, & decorem vniuersi, exigentis res perfectas, & completas in gradu suo, hinc est, ut ratione vniuersi, decens sit formas præstari materiæ ab Agente extrinseco: Est & altera ratio, cur præstentur formæ ab extrinseco Agente, quia materia est adeo imperfecta, ut non possit formas propria virtute sibi comparare: Angelus autem habet intellectum agentem, quo possit species rerum acquirere: ratioque, qua infusæ sibi fuerint species, iam dicta est, ratione status &c.

☩☩☩

Q V Æ S T I O VI.

Vtrum Angelus cognoscat se intuitiue per Essentiam suam absque specie.

Fuit opinio Asserentium, intellectum angelicum esse de se solo sufficientem ad intelligendum, obiecto non quidem concurrente in ratione motiui, sed terminatiui. Idem vero applicando ad propositum, ait sententia hæc, Angelum cognoscere seipsum, non vtrique per Essentiam suam, sed vi solius sui intellectus: itaut, intellectus de se sit sufficiens in actu primo; Essentia autem sit sufficienter intelligibilis; & præsens, vt terminet intelligentiam. Sententiam hanc in primis retulimus supra in communi; & si non applicando ad Angelum, sup. q. 3. loquendo de necessitate specierum: modo tamen tribuitur Caetano à Thomis, licet neget Vasquez esse Caetani: ait vero Caetan. 1. par. q. 54. art. 3. ad 4. *Angeli substantiam non concurrere ad sui intellectionem, vt elicentem, sed vt fontem intellectus in actu respectu sui.* Nititur autem etiam Valentia saluare Caetanum, itaut negauerit concurrere Essentiam sub ratione formæ quidem inhærentis, non autem, vt unitam intellectui fontaliter: At merito impugnatur hæc saluatio Valentia: à Suarez, quoniam non erat ibi sermo de inhærentia, sed de efficientia: quærebat namque, quomodo substantia creata possit esse principium proximum, & immediatum operationis accidentalis, cum substantia non agat, nisi mediantibus instrumentis, accidentibus &c. & respondet Caet. *Non esse principium efficiens intellectionis, quia non concurrat, vt eliciciens, sed vt fons.* Ergo aperte hic negat rationem principij ex parte Essentia. Cuiuscunque tamen sit hæc sententia, ea remanet ibi impugnata supra q. 3.

2. Idem Vasquez ibid. p. disp. 204. cap. 2. num. 12. ponderans hanc eandem rationem, quomodo possit Essentia esse principium intellectionis, cum non inhæreat intellectui, cum sufficiat ex Scoto in 2. d. 3. q. 8. s. *Ad questionem.* Caetano, ceterisque, tantummodo assi-

tere intellectui, sicque per assistentiam vnus, non per informationem, responderet; *Non habeo persuasum id, quod Caetanus contēdit, nempe satis esse, vt aliquid sit principium intelligendi, si assistat intellectui, & non ipsi inhæreat: quod enim non inhæret, non potest esse principium determinans per modum efficientis, & infra subdit, Quare potius existimo, intellectum, sicut & quamlibet facultatem, esse principium proprium, & propinquum, determinans Essentiam, & substantiam Angelum, quam e contra.* Et denique ita concludit, *Quare ego philosopharer, vt Essentia Angeli sit commune, & remotum principium intellectionis sui, proximum autem intellectus eaque coniunctio Essentia cum intellectu, nihil omnino confert, vt Essentia sit principium in sui intellectione.*

3. In hoc tamen, quod ait, coniunctionem Essentia cum intellectu, nihil conferre ad intellectionem, aduersatur aperte omni bonæ philosophia, cunctisque Philosophis, ac Theologis: hoc enim docetur ab omnibus in lib. 3. de Anim. vt extra rem, sit, probationes hic recensere. Itē si opus non est coniunctione obiecti cum potentia, ergo cognitio fiet mediante separatione obiecti à potentia: tunc vero qualifnam cognitio produceretur, vel intuitiua, vel abstractiua: non Prima, quia illa fit præsentente obiecto, & coniuncto in ratione proximè intelligibilis, ergo remanebit secunda: hinc autē sequitur non posse habere Angelum cognitionem, nec sui, nec cuiuscunque alterius, intuitiuam, sed omnis eius cognitio erit abstractiua: idem quoque concludit de intellectu nostro, nam loquitur, vt dixit, de *quamlibet facultate.* Insuper, ipse ibidem nu. 13. negat esse necessarias species in Angelis: vnde, hinc rursus, arguitur, Potentia, ex communi placito Arist. & Philosophorum, debet vniri cum obiecto, vno autem ista contingere potest, vel per speciem, in absentia ob-

ai,

iecti; cuius vicem gerit species: vel per propriam, ac realem coexistentiam: non datur alter modus; ac Vasquez negat vtrumque modum; negat enim species, negatque coexistentiam, ergo nullam poterit Angelus, siue sui, siue alterius, habere cognitionem. Dicat igitur Vasquez ipse, doceatque, quoniam modo producere, vel nos possumus, vel Angelus cognitionem. Verè Vasquez illud, vt solet, Philosophis: parcendum tamen, quoniã cognitionis productio, quæ Lippis, & Tomforibus nota est, ipsi imperia, & à sensu remota, visa est, sic enim discursum terminat, *Vtrum in re, ita nobis obscura, & à sensu remota, hæc dixisse sufficiat.* Hæc Vasquez.

Caetanus, & Vasquez impugnantur.

Henrici sententia de habitu.

4. Est insuper sententia Henrici quodlib. 7. q. 14. negantis Angelum cognoscere se per suam Essentiam, sed per aliquod additum suæ Essentia, id autem ait esse habitum scientialem, in quo Essentia suo representatur intellectui: adeoque existimat necessarium esse talem habitum, vt cessante eo, nullatenus intellectus suus immutari possit ad intelligendum, neque ab Essentia sua, neque ab vilo alio. Fundamentum eius est, quia Angelus nullam naturam singularem per se intelligit, sicut nec intellectus noster; ratio, quia naturæ rerum non representantur intellectui, nisi prout abstractæ à conditionibus materialibus, seu indiuiduatis, at, vt sic, sunt vniuersales, ergo oportet dari habitum quandam, in quo reluceat quidditates vniuersales: & hinc est, vt primo intelligat suam Essentiam, prout relucet in habitu abstractiue, quæ tamen sic in vniuersali cognita, erit inde medium Angelo ad cognoscendam eandem in particulari.

5. Scotus impugnat hanc sententiam in 2. d. 3. q. 8. lit. A. s. *Contra istam opinionem:* Impugnationes autem hæc sunt: Potest intellectus inferior cognoscere absque tali habitu, ergo & poterit intellectus perfectior: Antecedens patet, potest namque intellectus humanus cognoscere quodcuque obiectum intelligibile sibi proportionatum, vna cum concursu causarum naturalium, vt phantasmatis, & intellectus agentis, absque alio habitu. Et prob. conseq. quia perfectio concessa inferiori, non

est deneganda superiori. Item, si non potest intelligere, nisi quatenus Essentia relucet in habitu, quare vnde nam id pronente poterit, aut Primo, quia, absolute necesse sit relucere in habitu, alias nullo pacto intelligibilis esset: aut Secundo, quia huic intellectui debet relucere in habitu: aut Tertio, quia, requiritur præsentia obiecti per informationem: nullum istorum est dicendum: non Primum, alias Deus non posset propriam Essentiam cognoscere, nisi relucentem in habitu: non Secundum, quia Essentia angelica intellectui angelico proprio non est improporcionata, nec superexcedens, sed iustum proportionata, nec superexcedens, sed iustum proportionata: nec Tertium, quoniam, vt dictum fuit, non requiritur vnio per informationem ab obiecto in sua natura, sed sufficit vnio coexistentiæ. Rursus, per talem habitum non cognosceret Angelus existentiam, cum omnibus accidentibus loci, temporis &c. Prob. habitus est vniuersalis, atque abstractus ab hic, & nunc, representat enim solas quidditates abstractas à conditionibus indiuidualibus: tunc vero non magis representabit mensurabile, quàm non scribere: potius hoc loco, & tempore, quam alio in loco, alioque tempore, prout fuit etiam discursum de speciebus angelicis, quæst. 4. Confirmatur, impossibile est, aliquid esse representatum alterius secundario, nisi primum obiectum representatum determinetur ad illud: quidditas, quæ primo per habitum istum representatur, non determinatur ad existentiam, nec ad conditiones vllas indiuiduales, dum abstrahit ab illis, & est indifferens ad illas, ergo non potest representare. Præterea, circa id, quod subdit, quod non intelligit per se singulare, nisi prius intellecto vniuersali, contra, Deus verè intelligit Essentiam suam singularem, alias non posset eam per se intelligere, nisi præintellecto aliquo antecedenti vniuersali. Item non impedit sic Angelum intelligere, limitatio, alias nullo modo posset angelica natura, vel ab ipso, vel ab alio Angelo, siue homine intelligi, ergo limitatio nature non obstat: Nec obstat poterit materialitas, siue recursus ad phantasmata, cum sit spiritualis, & abstractus à sensu.

Impugnatur Henrici sententia de habitu.

Hh 2

bus:

bus: Nec videtur quid aliud impedire, ergo supernacaneè ponitur talis habitus. Impugnations alias habes supra licet in alia materia, quæst. 2.

Sententia D. Thomæ qualis nam ex Thomistis, & Scotistis.

6 Penès Scotum loc. cit. habetur, siue refertur, D. Thomam asseruisse, Essentiam Angeli, in ratione obiecti, esse causam totalem suæ cognitionis. ita inuenitur penès Scotum. Scotistæ quoque, ita, Scotum sequuti, sentiunt: & nouissimè Vulpes de Angelis disput. 12. art. 1. num. 4. id ipsum nititur comprobare ex pluribus alijs contestibus Diui Thomæ. Ex opposito autem Thomistæ omnes, tum antiqui, tum recentiores, negant, id asseruisse D. Thomam, soluuntq; argumenta Scoti. Ego tamen, nè videar iurasse in re Scotistis. Vnde primo assero, D. Thomam non fuisse talis sententiæ: hoc intuenti textû pater: sicut Expositores eius demonstrant peroptimè. At Scotistæ asserent, me declinare à via Scoti. Respondeo in primis, me non declinare à doctrina, nihil enim, in hoc de suo Marte docet, sed ad mentem alterius refert. Dico Secundo, Scotum non dicere illud assertiuè, sed loqui indeterminatè, & dubitatiuè, per verbum *Videtur*. Et quod ita sit, legatur ante lit. A. S. Cõtra, vbi habet, *Hæc opinio ponit, vt videtur &c.* Vnde vero desumpserunt occasionem sic dubitatiuè loqui de Diuo Thoma, inde fortè, quia aiebat, quod calor, si esset separatus à ligno, adhuc foret principium totale calefactionis: Essentia autem Angeli non est per informationem vnita intellectui angelico, ergo, dum in ratione inherentiæ est, veluti separata, licet aliundè sit coniuncta, videtur quod ipsa sit totalis causa intellectiõnis. ex hinc fortasse desumpsit occasionem Scotus. Quidquid tamen sit, siue desumpserit hinc, siue aliundè, id certum est, Scotum nõ imponere D. Thomæ absolutè hoc, & asseritiuè, sed argutiuè, ac dubitatiuè: sic dubitatiuè, non autem asseuerantèr dicendo, *Videtur &c.* Hoc autem stante, non opus est argumenta referre Scoti, nec Aduersariorum solutiones, cum nihil faciant ad propositû, iuxta dicta.

Expenditur Scotus aduersus quoddam Scotistas:

7 Ad solutionem vero quæstionis accedendo, dicendum, Angelum co-

gnoscere se ipsum per suam Essentiam. ita Scotus ibidem, ita D. Thom. 1. par. quæst. 56. artic. 1. & de Verit. quæst. 8. artic. 6. D. Bonauent in 2. d. 3. part. 2. artic. 2. quæst. 1. estq; communis. Sensus autem assertionis est, vt Angelus in cognoscendo seipsum intuitiuè non indigeat specie aliqua representante, cum sufficiat præsentia Essentiæ suæ: suadetur autem, Agens, habens causam totalem alicuius effectus, potest illum producere, omnibus alijs seclusis Angelus habet totalem causam suæ cognitionis, probatur, habet enim intellectum in ratione potentiæ, habet Essentiam in ratione obiecti sibi sufficientèr vniti, ergo potest illam cognoscere, seclusis omnibus speciebus. Itè, quidquid potest causari ab aliquo vbi habet esse imperfectum, & secundum quid, poterit multo melius causari ab eo, vbi habet esse simpliciter, & perfectum: at Essentia, prout habet esse representatum in specie, habendo esse secundum quid, potest causare cognitionem sui, ergo & poterit eandem, imo perfectiorem, causare dum præsens est suo intellectui simpliciter in sua entitate. Rursus, non impedit distantia, cum sit perfectissimè præsens intellectui: Non est disproportionata suo intellectui, cum non superexcedat vires eius. Non est materialis, ob quod indigere habeat specie per depurationem phantasmatum. Præterea, species ponitur, vt sit Vicaria obiecti, suppleatque absentiam obiecti, Essentia autem est omnino præsens suo intellectui: Insuper species ponitur, vt vniat, quoquomodo cum potentia obiectum, at Essentia est perfectiori modo vnita Angelo, quam sit vnio per speciem; demum, species ponitur, vt obiectum, potentiam intelligibile, faciat actu intelligibile, virtute intellectus agentis abstrahentis à re materiali speciebus: at Essentia est obiectum actu intelligibile, ergo seipsum immediatè intelligit per Essentiam.

Angelus cognoscit se ipsa per Essentiam.

Angelus cognoscit intrinsecè sibi absq; specie

8 Dicendum item, eundem Angelum cognoscere ea, quæ in eo sunt intrinsecè, absque omni specie: Patet de proprietariis, proprijsque passionibus, siue potentijs Angeli, quo fit, vt intuitiuè cognoscat intellectum, volunta-

luntatem, propriasque passiones &c. Ad hæc autem non indiget specie, cum omnino præsentia sibi sint, sicut nec indiget pro cognoscenda Essentia. Circa vero accidentia communia separabilia, dicendum non ea cognoscere per intuitionem Essentiæ angelicæ, non enim manant ab Essentia, vt intellectus, voluntas, cæteræque naturales passiones; sed cognoscere, vel intuitiuè, vel abstractiuè, iuxta modum proportionis, & viciniam, quam habent ad intellectum angelicum.

9 Quæ ob stare possunt præcipua, hæc sunt, Essentia non vnitur intellectui sub ratione informantis, ergo non se intelligit Angelus per Essentiam: Probatur conseq. quia species, siue ratio intelligendi debet inherere potentiæ. Respond. 1. non esse absolutè necesse, vt obiectum informet, & inheret, alias Essentia diuina informaret, & hæreret intellectui diuino, & Beatorum; Respond. 2. id contingere in cognitione abstractiua, vbi non obiectum in propria Essentia, sed species obiecti causat intellectiõnem, dum vero species illa est accidens, potest informare, & inherere. Respond. 3. sufficere, vt obiectum vnatur potentiæ, altero ex duobus modis, vel vnioe coassistentiæ ad intellectum, in propria Essentia, vel vnioe inherentiæ, & informationis: primum militat hic. Et de altero actum fuit quæstione præcedenti.

Obiectum non est necesse vt informet potentiam, nisi in sua specie.

10 Obstatur, Anima nostra est sibi intimè præsens, & nihilominus non cognoscit immediatè seipsa, ergo nec Angelus. Respond. esse disparem rationem, quia Anima est coniuncta corpori, ob idque, dum pender à sensibus in intelligendo, reperit impedimentum, quod est subordinatio sensuum, & intellectus, de qua ratione; alijsque diximus supra quæst. 1. num. 3. Angelus caret tali obstaculo.

Intelligere est quoddam pati. Declaratur.

11 Arguitur, nihil patitur à seipso: pateretur autem à se ipso Angelus, si cognosceret se per suam Essentiam. Prob. Essentia Angeli est eadem realitèr cum suo intellectu: Probatur sequela, nam *Intelligere est quoddam pati*. Respond. passionem hanc intellectus, non esse veram passionem, nisi deno-

minatiuè, est namque sensus Aristotelis, *Intelligere est quoddam pati*, idest, est quoddam recipere; ratio, quia intellectio consistit in receptione, intellectus namque, recipiendo intelligit, non producendo intellectiõnem; si namque intellectui meo imprimeretur, seu causaretur intellectio ab Angelo, vel à Deo, vtique, & nil minùs, intelligerem, habente sè meo intellectu more passiuè, seu receptiuè. Scotus in 1. d. 2. quæst. 7. Item intellectus patitur quidem, sed passione perfectiua.

Nihil est in potentia ad actum. Declaratur.

12 Arguitur, idem esset in potentia simul, & in actu. Argumentum fuit occasione alia solum. non enim verat esse simul in potentia formali, & actu virtuali: licet esse nequeat in potentia formali, & actu formali.

Intellectio an mediet inter pot. ob.

13 Arguitur, oportere intellectiõnem hanc Angeli identificari cum Angelo: Prob. etenim mediat inter obiectum, & intellectum, ergo identificatur cum extremis, medium enim participat naturam extremorum. Argumentum non magis militat pro intellectiõne angelica, quam humana: nec magis pro intellectiõne, quam pro sensatione, cum in super mediet inter potentiam, & obiectum: Responderetur autem, negando mediet, quoniam cum sit effectus ab amobus productus, subsequitur potius ad obiectum, & potentiam, quam mediet.

Recipiens debet denudari à natura recepti. declaratur.

14 Arguitur, *Recipiens debet denudari à natura recepti*: ergo intellectus angelicus non poterit intelligere sè per Essentiam, quia est suæ Essentiæ vnitus, imo idem realitèr. Respond. 1. non esse veram absolutè, & simpliciter propositionem hanc desumptam, ex 2. de Anim. etenim ea, quæ Angelus, Deus, & Homo intelligunt, sunt entia, & tamen Deus, Angelus, & Homo sunt quoque ens: vnde non possent quidquam intelligere, vel opus foret ipsos non esse entia, seu denudari debere à natura entis. Respond. 2. militare in potentijs sensitivis, non enim oculi potentia visua debet esse colorata, alba, rubea, & huius generis, alias obiecta omnia apparerent rubra, alba, &c. non autem locum habet in potentia.

potentia intellectiva; ratio, quia non recipiuntur colores in intellectu, sed species coloris, ait enim Arist. *Non lapis est in Anima, sed species lapidis*. colores quidem, ut potè materiales, se ip-

fos impediunt, & præoccupant, quia sunt materiales, species vero in intellectu non se impediunt. licet sint oppositorum obiectorum ut albi, & nigri, calidi, & frigidi, quia sunt intentionales.

QVÆSTIO VII.

Vtrum Angelus possit se ipsum cognoscere abstractiue, possitq; cessare à cognitione sui.

Molina 1. part. q. 56. dispnt. 2. duo ad rem hanc dicit, Primum est, non esse certum, an Angelus cessare possit à cognitione sui: & Secundum, probabile esse, nunquam cessare à sui cognitione. Loquitur autem de cognitione sui intuitiua. Vasquez 1. par. disp. 204. cap. 1. ait non posse cessare. idemq; habet Suar. lib. 2. de Ang. cap. 4. Becanus autem de Ang. q. 7. inquit, primo nunquam cessare, & secundo subdit, probabile est, non posse cessare. citatq; Capreol. & Heru. in 2. d. 3. q. 1. hoc stante, insertur, non posse Angelum seipsum cognoscere abstractiue per speciem representantem ipsum abstractiue.

2. Probatut autem Primo, omnia viuientia habent se per aliquam actionem vitalem: ergo similiter Angelus: actio autè alia vitalis in eo non poterit esse, nisi cognitio sui: Probatut minor, nulla actio est magis proportionata Angelo, quam cognitio sui, ergo ab illa nunquam cessat: Secundo, Essentia sua est sibi proportionata, & se per presens in ratione obiecti, ergo semper videt intuitiue. Tertio, Angelus est præstantissimus inter puras creaturas, ergo se per semetipsum cognoscit. Quarto, præstantius est esse se per in actu, quam in potentia, ergo sius intellectus, penes semetipsum, semper erit in actu intelligendi seipsum. Quinto, nusquam Angelus est otiosus: Sexto, nusquam defringatur. Septimo oblectatur in cognitione sui. Octavo, ex cognitione sui deus est in cognitione sui, melius, quàm ex intuitione cuiuscunq; alterius obiecti creati. hinc penes Molinam.

3. Vasquez autè ita arguit, cognitio hæc Angeli abstractiua, altero ex duobus modis erit abstractiua, vel quia Angelus cognoscat se ipsum per species alienas, quomodo spiritualia cognoscimus per corporalia, remque vnam ad instar alterius: vel quia verè habeat speciem representantem suam Essentiam, & quidditatem, absque tamen existentia: non Primum, non enim se ipsum cognoscit per species rerum aliarum, neque ad instar rerum aliarum, sicut nos spiritualia noscimus ad instar corporaliu: nec Secundum, cum nullo latens cognosci possit Essentia absque existentia. Secundo, cognitio abstractiua est admodum imperfecta, non ergo apponenda in Angelo: Tertio intuitiua, & abstractiua solo numero differunt: duo accidètia numericè distincta non sunt in eodem, ergo non abstractiue.

4. Suarez hæc eadem repetit, additque alia: Et in primis ait, dato, quod possit seipsum abstractiue cognoscere, non tamen indigere specie intelligibili, à sua substantia, distincta. Probatio vero huius, non nisi obscure elicitur ex eo, quod vero ipse aperte habet, hoc est, posse Angelum per Essentiam suam cognoscere se intuitiue, & abstractiue: Item, quod eadem species potest representare simul intuitiue, & abstractiue, ratio, quia cognitio intuitiua, & abstractiua non differunt ex parte speciei, seu principij, & hinc deducit, posse veramq; cognitionem, per essentiam suam habere. Arque addit quod si data fuisset Angelo species ad cognoscendū se quidditatiue, (id est abstractiue) non repugnaret, per eandem se cognoscere intuiti-

intuitiue: Insuper ait, Angelum, per eandem speciem singularis, cognoscere quando singulare existit, & quando non existit: Et hinc concludit, superuacaneam fore speciem in Angelo ad cognitionem sui abstractiua, quia, quando cunq; se cognoscit, semper intuitiue cognoscit, & nusquam se potest cognoscere abstractiue. hæc habet à num. 16. ad 20.

5. Omnium tandem communis, & potissima ratio est, Angeli essentia est sibi perfectissimè præsens, ergo nõ egeat specie, per quam cognoscat illam abstractiue: antecedens patet, & probatur conseq. species enim pro cognitione abstractiua, ponitur ad supplendam absentiam obiecti, at est sibi se per presens. Item, cognoscit se intuitiue, ergo non abstractiue. Denique species illa esset superflua, quia solū admittenda est in absètia obiecti, non in præsentia.

6. His tamen non obstantibus, est aliter dicendum. Quæstio autem duas partes habet, vnam, vtrum Angelus possit cessare aliquando à cognitione sui, alteram, vtrum cognoscere possit se abstractiue. Dicendum est, primo de prima, nam solutio secundæ partis pendet à prima.

7. Ante vero solutionem animaduerto primo, quæstionè posse esse metaphysicam potius, quam realem: sensus est, ut procedamus, facta quadam suppositione, ut potè, supposito, quod Angelus cesset à cognitione sui, intuitiua, vtrum danda esset in eo species representans Essentiã abstractiue, per quã cognoscere ipsã valeat abstractiue? sensus hic, est metaphysicus: sensus autem realis esset, si certum foret, ipsum de facto, cessare aliquando à sui cognitione intuitiua, & tunc quereretur, ut prius &c.

8. Recolo insuper munera, propter quæ sit admittenda species abstractiua. Ponitur quidem, ut sit vicaria obiecti, representans illud in sui absètia. Item, ut cognitio sit in potestate cognoscètis, ne omnino pereat cognitio, & memoria obiecti: dum namq; Vesunium montè nunc video, & intelligo intuitiue, est enim è regione præsens, relinquatur de eo tamen species, ut in eius absètia, valeam ipsum contemplari,

proat, & quando, mihi libuerit, abstractiue.

9. His stantibus, est primo dicendum, non est certum, quod Angelus nõ possit aliquando cessare à cognitione intuitiua sui. Assertionem hanc sequitur etiam Molina vbi supra. Et probatur; ad cognitionem est necessaria attentio: at Angelus est applicatus ad cognitionem multorum, & plurium: ergo poterit distrahi aliquando à cognitione sui. Confirmatur, Angelus est plenus speciebus, ut supra, habuitq; initio species omnium quidditatum; representantium etiam singularia, & conditiones omnes individuales, ex Thomistis, quorsum ergo fieri poterit, ut aliquando non distrahatur à sui visione. Patet vero id amplius de Angelis utelaribus Ciuitatum, Prouinciarum, & Regnorum, etenim dum præoccupati detinentur in gubernio, & administratione, siue singularium hominum, ut sanctissimi nostri Cæsar des, siue Ciuitatum, & Regnorum, utique, facile est dictu, posse aliquando distrahi à sui inspectione. Insuper intellectus angelicus non est infinitus, nec infinitæ virtutis, ergo minus potens erit ad hoc semper præstandum. Rursum non vnica cognitione se, & obiecta cætera cognoscit, ergo pluribus, at non contingit simul plura intelligere, non habentia ordinem, & connexionem inter se, quomodo ergo semper necessario stabit in cognitione intuitiua sui, si ad tot, & tot necesse est, intellectum eius conuerri obiecta, siue diuina ministeria ad extra exequendo, siue Ciuitates, Prouincias, Regnaq; sibi commissa, gubernando. Præterea, ex eo, quod in nobis accidit, arguere possumus, non enim valeamus simul plura intelligere, disparata, & inconnexa, nullumq; dicentia ordinem inter se, ergo nec Angelus. Dices, Angelicum intellectum esse virtutis maioris, fateor, ac propterea dico non esse penes Angelum, tantam, vel impotentiam, vel tantum impedimentum, ad hæc præstanda, quantum in hominibus, at tamen quod nusquam, & nullo modo distrahatur aliquando ipsemet Angelus, hoc non est vsque modo comperum. Accedit ad principale, id, quod cecinit Poeta.

Plur-

Sensus quæstionis duplex.

Munera speciei abstractiue.

Non est certum Angelum nõ posse cessare, aliquando à cognitione sui intuitiua

Plusibus intentus, minor est ad singula sensus.

Probabile est nunquam cessare a cognitione sui intuitiva.

10 Dicendum Secundo, licet non sit certum, aliquando non posse cessare ab intuitiva cognitione sui. Nihilominus probabilius est, nunquam cessare. Hanc defendunt Authores initio citati. Et confirmatur eisdem coniecturis, ut ibi. Coniecturas quidem appello probationes illas, etenim non sunt demonstrationes, nec urgent, ideoque talem, assertionem statuimus, quales sunt probationes: at hæc sunt topica; & probabiles, ergo; tanquam probabile admittimus, nunquam cessare a cognitione intuitiva sui: & in hoc sensu, rationes illas concedimus, nec oportet eas solvere.

Ab Essentia Angeli necessario fluunt species ad quæcumque intellectum.

11 Dicendum Tertio, ab essentia Angeli emanant naturaliter semper, & necessario, species representantes eam, cuiuscunque intellectui ad eas recipiendas dispositio, siue sit intellectus ipsiusmet Angeli, à quo emanant, siue alterius. Assertio innuitur fundamento philosophico, est autem, quod Natura necessario agit, non impedita: hinc arguitur, Essentia Angeli, prout antecedens ad sui voluntatem, operatur per modum naturæ, ergo operatur necessario, ergo necessario immittit speciem sui. Confirmatur, obiectum visibile, naturale, non impeditum, ut paries, immittit naturaliter, & necessario speciem visibilem ad oculos, ergo à pari de visibili spiritali, ut substantia Angeli, currit namque paritas in ratione naturæ, ut natura, præcindendo à corporeo, & incorporeo: Item non est in potestate parietis immittere speciem, vel non immittere, sed necessario immittit, quia est agens naturale, ergo, nec erit in potestate substantiæ, & naturæ Angeli, qua natura est, immittere, vel non immittere, quoniam, abstrahendo ab eo, quod facere posset circa eam voluntas, est agens naturale. Rursus, si paries haberet oculos, non esset in potestate parietis immittere speciem sui in oculos alterius, & non sui, imo indifferenter in oculos omnium immittit, quemadmodum corpus meum non habet in sua potestate immittere speciem sui in oculos alterius, & non mei, ergo Essentia Angeli, qua natura est, non habet in-

sua potestate, immittere speciem sui in intellectum alterius Angeli, & non sui, ergo immittit etiam speciem in intellectum suum. Assertio supponit non adesse impedimentum, siue à Deo non concurrente, siue ab Angelo occultante, ut in mat. de loquitur Angel.

12 Obuiant Aduersarij, dicendo speciem huius v.g. Angeli non immitti in intellectum alterius Angeli ab illo Angelo, sed infundi à Deo, siue una cum cæterarum rerum speciebus, recepisse infusam ab initio à Deo. Contra, arguo, dato quod ita sit, habuisse à Deo, nihilominus nil impedit, ut habeat etiam à natura istius Angeli; probatur, natura, ut natura, quantum est ex se, semper operatur, quia est agens naturale, nisi fiat miraculum impediendo: ergo, non obstante, quod talem speciem infuderit Deus, non cessabit natura Angeli immittere speciem, alias Deus faceret miraculum in natura Angeli: Est exemplum, dato, quod Deus immittat in oculos meum speciem illius parietis, non propter hoc, paries cessabit immittere speciem, quia agens naturale est; ita & Angeli Essentia faciet, etiam dato, quod Deus speciem eius initio infuderit. Item arguo de Anima, Animæ, non constat, Deum infudisse species intelligibiles, initio creationis, seu infusiois in corpus, excipiendo tamen Christum Dominum &c. & nihilominus Essentia Angeli, veluti Agens naturale, nil vetat, quantum est de se, ut immittat speciem sui in illam. Ultra quod, de doctrina illa specierum ab initio receptorum, discursus fuit supra quæst. 4. an, & quomodo sit vera.

13 Et hinc dicendum Quarto, potest Angelus semetipsum cognoscere etiam abstractiue. ita Scotus in 2. d. 3. q. 10. ante argum. Bassol. q. 3. ad 2. Gabr. q. 2. art. 3. Maior q. 1. ad 2. atque Expositores ad eum locum. Probatio Scoti est, potest Angelus superior cognoscere alium abstractiue, ut potest inferior, tum per Essentiam, tum per speciem, intuitiue per illam, abstractiue per istam, ergo eandem poterit habere Angelus inferior de se ipso, intuitiuam per Essentiam, & abstractiuam per speciem: Item perfectionis est in intellectu nostro, posse habere cognitionem de re

Potest Angelus semetipsum cognoscere abstractiue.

non existente, & id per speciem representantem, ergo perfectio hæc non est deneganda Angelo, ut potest perfectio, dum namque quidquam cognoscitur abstractiue est aliquo modo absens &c.

Cognitio abstractiua duplex.

14 Dicendum Quinto, abstractiua istam cognitionem esse præcisiuam, quia casus est metaphysicus, non diuini, quia casus non est realis, dum Angelus non potest distare à se ipso.

15 Ad rationes autem Vasquij respond. abstractiuam contingere secundo modo: ad probat. negatur assumptum, potest namque cognosci Essentia, abstrahendo ab existentia; sic namque cognoscitur quiditas vniuersalis; Item, existentia non est de quiditate Essentia, quia nullum posterius est de quiditate prioris, ergo poterit cognosci illa absque ista. Rursus, existentia, & Essentia, vel distinguuntur ratione, vel modaliter, secundum nos, igitur potest illa cognosci absque ista. Ad Secundum, comparata abstractiua ad intuitiuam, utique ista est perfecta, illa imperfecta: at de cæteris, vnaquæque est perfecta in ordine suo, nam in ordine cognitionis rei præsentis, ut præsentis intuitiua est perfecta: in ordine autem absentis, ut absens, perfecta est abstractiua, reddendo singula singulis. Ad Tertium, falsum est, intuitiuam, & abstractiuam solo numero differre, vnde licet obiectiue possint, terminata ad idem obiectum, esse eiusdem speciei, tamen in modo tendendi ad obiectum, sunt alterius speciei.

Suarez clauditur.

16 Ad rationes Suarij, plura conueniunt, quæ ut falsa sunt, ita non probat; & in Primis ait, posse Angelum cognoscere se per Essentiam intuitiue, & abstractiue. Ex hoc statim sequitur, ut velit, nolit, incidat in sententiam Scoti, dum inquit Suar. posse se cognoscere, etiam abstractiue. Item quæro, sub qua ratione Essentia poterit esse ratio cognoscendi etiam abstractiue, an sub ratione præsentis, an absentis: Si Primum, ergo non erit abstractiua, quia abstractiua est de absenti, ut absens est: Si Secundum, ergo conuenit cum Scoti, dicente Angelum se abstractiue cognoscere sub ratione absentis, siue non existentis. Insuper ait, intuitiuam, & abstractiuam non differre ex parte

principij: Hoc falsum est, etenim, principium intuitiue est præsentia, abstractiue autem est absentia. Rursus, inquit, Angelum per speciem singularis cognoscere quando existit, & quando non existit: falsa prorsus Philosophia, etenim si singularis non existit, quomodo representari poterit per speciem, cuius munus est representare existentiam? dare autem speciem vnicam, quæ simul representet rem, quæ existit, & quæ non existit, non admittitur ab Animalicis: vnde arguo, quomodo præsentabit id, quod non existit, aut inuitiue, aut abstractiue, non Primum, quia intuitiua est de existentia, ergo representabit solum abstractiue, non autem simul & inuitiue. Quod demum concludit, superuacaneam esse speciem, quia semper inuitiue se videt: iam conclusio destruit suum discursum, iam enim dixit, per Essentiam suam posse simul præsentare, & intuitiue, & abstractiue, cur ergo nunc negat abstractiuam? Quod si non negat abstractiuam, sed solummodo speciem, cum Essentia sua sufficiat etiam ad abstractiuam, non utique discordabit à nobis, hoc enim solum prætendimus, ut possit quoque habere abstractiuam: quod vero eam habeat per speciem, vel per Essentiam, parum de hoc curamus, dummodo quomodo-cunque, & qualitercunque fateatur nobiscum se posse cognoscere, etiam abstractiue.

Species vna an simul representet rem existentem, & non existentem.

17 Ad rationes denique, quæ supersunt, responsio patet ex dictis, & ad Primum, speciem admitti non ratione Angeli præsentis, qua præsens est, sed qua cogitatur ut absens. Ad Secundum negatur conseq. Et ad Tertium, iam constitit non esse superfluum speciem, quia deseruit in concipiendo Angelum, ut est absens.

Species admittitur, ut representet Angelum, non ut præsentem, sed ut absentem.

18 Atque demum pro complemento est dicendum, speciem deseruire Angelo, non ut mediante ea cognoscat eum absentem, falsa enim est hæc propositio, nihil enim distat à seipso; sed ut cognoscat abstractiue Angelus semetipsum, quem concipit, ut absentem, & sic vera est loquutio, estque germana mens Scoti: ideoque supra prænotauimus, casum non esse realem,

lem, sed metaphysicum, procedentem, per abstractionem intellectus, abstrahendo à sua præsentia. Vel alio modo posset casus habere locum, supponendo per impossibile Angelum posse distare, & elongari à seipso, posset verè tunc cognosci abstractivè abstractione divisa, & realis: casus est impossibilis,

ergo sit abstractio solummodo præcisiua, & intentionalis. Vel Tertio, si contingere posset, vt per Dei potentiam Angelus annihilaretur, tunc Angelus annihilatus cognosceretur abstractivè ab altero Angelo, in cuius intellectu iam remaneret species illius, quando habebat esse.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Angelus per propriam Essentiam cognoscat alterum Angelum.

Divus Thomas consequenter ad dicta superius de speciebus infusus, respondet, non posse Angelum ceteros Angelos cognoscere per Essentiam Angeli cognoscibilis, nec per speciem desumendam ex eiusdem Essentia, cognoscere autem, sicut & cetera, per species ipsis in creatione infusas à Deo. ita 1. p. q. 56. artic. 2.

2. Vasquez 1. par. disp. 205. sentit, intellectum Angeli de se esse sufficiens principium ad talem cognitionem: probatque Primo, non potest Angelus quidquam in intellectu alterius efficere, ad illuminandum eum, ergo non potest Essentia alterius Angeli concurrere, veluti concausa, ad producendam intellectionem. Secundo non potest producere qualitatem physicam in corpus, ergo nec qualitatem spiritualem cognitionis in intellectu alterius Angeli. Tertio non potest producere impulsus in alium Angelum, ad instar impulsus immixti in corpus mobile, ergo nec causare cognitionem in intellectu illius. Quarto, non potest cognitionem talem causare, nisi eleuetur, & veluti instrumentum eleuatum, causabit, qualis autem sit ista eleuatio, non constat: Vltimo oportet Essentiam talem cognoscibilem, vni localiter cum intellectu cognoscente. hoc autem non apparet.

3. Suarez lib. 2. cap. 5. ita arguit, & respondet tamen, cum multa congerat, vel gratis allata, vel nullatenus vrgenti: arguit ergo Primo: à num. 16. natu-

duo antecedentia argumenta non sunt sua, sed aliorum: arguit, inquam, ad hoc, vt actio prodeat à potentia, & obiecto, oportet vt hæc duo, ita inter se vniantur, vt aliquam subordinationem seruent inter se: ac hæc subordnatio non reperitur inter Angelum intelligentem, & substantiam Angeli intellecti, ergo: minor prob. inquit, per se euidens est, quia si prius natura, quam Angelus eliciat intellectionem alterius, ad limum præcedere potest præsentia Angeli cognoscendi ad intellectum cognoscentis, per realem indistantiam, quæ ad subordinationem non sufficit. Secundo, nec intellectus, nec obiectum ex necessitate naturæ operatur, quia Angelus cognoscentis, liberè cognoscit, & Angelus cognoscibilis, si non vult cognosci, non cognoscitur. Tertio, inter intellectum Angeli, & essentiam alterius, nulla est vnio, vel coniunctio. Quarto, à num. 27. arguit, intellectus angelicus non potest abstrahere speciem à substantia angelica. Quinto, non potest eam recipere, alias esset aliquando in potentia, & non semper in actu. Et Quinto, repugnat ex parte specierum, quia postulât fieri in Angelo per creationem: ergo non potest cognoscere Angelus Angelum, siue intuitivè per Essentiam, siue abstractivè per speciem ex eo receptam. Ac Sexto, sequeretur Angelum cognitum esse in cognoscente per intimum illapsus, quod est solus Dei.

4. Est nihilominus sententia opposita,

Vtrum Angelus per propriam Essentiam cognoscat &c. 251

Potest Angelus alteri cognoscere per ipsius essentiam intuitivè.

sita, quæ magis placet, ideoque est Primo dicendum, potest Angelus Angelum cognoscere intuitivè per propriam Essentiam Angeli cognoscibilis: Ita Scot. in 2. d. 3. q. 10. Molin. q. 56. art. 2. quem tamen irridet Ripa ibid. est etiam Becani de Angel. q. 8. cuique probabilè putat Suar. num. 12. prius autem probabilè eam existimavit D. Thom. de verit. q. 8. art. 7. & 2. contra Gent. c. 98. ibique Ferrariensis. Probatum autem, quandoquocumque obiectum est actu intelligibile, & præsens potentie dispositæ, & nõ impeditæ, potest inde produci cognitio: taliter autem se potest habere Angeli intellectus, & alterius Angeli præsentia sub ratione actu intelligibilis, ergo Angelus Angelum poterit cognoscere intuitivè, immedie per cogniti essentiam. Quod autem Angelus sit actu intelligibilis, dummodo sit præsens, patet, quia est spiritualis, materialia namque sunt in potentia, intelligibilia, donec phantasmata depurentur &c. ergo. Item, non est necesse, vt Essentia vniatur potentie per informationem, vt præcedit quæst. fuit dictum, eoque magis patet, quo Essentia diuina cognoscitur à suo diuino intellectu, cui tamen non haret per informationem, ergo nec hic requiritur species aliqua concreata, informans intellectum Angeli, vt intelligat intuitivè. Rursus, potest Angelus Angelum illuminare, cur autem non poterit per Essentiam intelligere: Præterea, potest alter alterum mouere, etiam imprimendo impulsus, quomodo factum fuisse prælium, & deiectionem Angelorum malorum à Cælo, putat Hugo Cauellus de anim. disput. vlt. num. 6. sicut etiam per impulsus fieri docet Zume 1. par. q. 53. art. 3. q. 5. Suar. tum in Metaph. disp. 35. sect. 6. num. 28. tum de Angel. 4. cap. 28. alijque penes ipsum, & Nos. Probatum insuper iisdem rationibus, quibus præced. quæst. ostensum fuit, Angelum intuitivè per propriam Essentiam, absque specie, cognoscere seipsum, non enim est dispar ratio, nisi in obiecto, cur namque seipsum per propriam Essentiam cognoscat absque specie, & non alium, maxime concurrentibus omnibus requisitis ad talem cognitionem, omnique amoto obstaculo?

5. Dicendum Secundo, potest Angelus Angelum abstractivè cognoscere, mediante specie emanante ab Essentia Angeli cognoscibilis. Assertio hæc, est eorundem, qui supra. Probatum autem, Angelus cognoscere potest se abstractivè, mediante specie emanante à propria Essentia, ergo & cognoscere similiter alterum, per speciem emanantem à sua Essentia: Antecedens probatum fuit quæst. præced. Et prob. conseq. quia non est maior ratio de Essentia sua, q. à alterius, in immittendo speciem. Item Natura, vt Natura, naturaliter, & necessario agit, ergo Essentia alterius necessario immittet speciem. Confirmatur iisdem medijs, quibus similis assertio probata fuit de cognitione sui ipsius per speciem quæst. anteced. nu. 11. 12. & 13.

6. Dices, Speciem talem, tum suam, tum aliorum fuisse ipsis infusas à Deo per creationem. Confutatio huius patet ibid. num. 12.

7. Dices, Angelus caret intellectu agente, ac propterea non posse abstrahere speciem ab Essentia alterius Angeli. Respond. Primo, falsum esse assumptum, vt ostensum fuit quæst. 1. huius disput. Respond. Secundo, quandoquocumque obiectum est immateriale, non est opus intellectu agente abstrahente, abstractio namque fit à sensibilibus, & materialibus, depurando phantasmata, ratio, quia obiectum materiale intellectu coniuncto in statu viæ, non est actu, sed potentia intelligibile, propterea, aquæ eget munere intellectus agentis transferentis de genere in genus, vnde fit, vt ad habendas species tales, concurrat tum obiectum immittens, tum intellectus abstrahens, siue depurans: hoc tamen non contingit penes obiecta spiritalia, siquidem ipsa totaliter immittunt species, intellectus uero habente non amplius abstrahendo, nec actiue circa species, sed recipiendo, & passivè, vt habet Scot. quod. 15. lit. Q. idque locum quoque habet in Anima, separata, vt non egeat tali abstractione, seu depuratione phantasmatum, cum non dependeat à sensibus, sufficit autem abstrahere species intelligibiles depurando, dum est coniuncta sensibus, ex hoc tamen non tollitur ab-

Potest Angelus cognoscere abstractivè.

Intellectus Angelicus an sit abstractivè ab obiecto spiritali.

soluté vis abstractiua, non quidem phantasmatum, quæ non sunt in Angelo, sed specierum.

lus nõ
per se
ogno-
alteri.

8 Dicendum Tertio, Angelum nõ posse cognoscere alterum per propriam Essentiam Angeli cognoscentis. Est communis, tum Scotistarum, tum Thomistarum. Et suadet breuiter, Angelus in Angelo nõ continetur formaliter, nec virtualiter, ergo ex inspectione suæ Essentiæ non potest cognoscere alterum Angelum: De continentia formalis, iam patet: De virtuali quoque est de fide contra Auicennam docentem in sua Catena, Angelum producere Angelum, aduersus quem acriter pugnat Scot. in 4. d. 1. q. 1. Ratio hæc innititur illi fundameto, nempe aliquid posse ab aliquo cognosci, vel tanquam effectus à sua causa, vel tanquam causa à suo effectui: Angelus autem non est causa alterius, dum igitur nullus habet rationem causa, vel effectus, respectu alterius, inde sequitur, vt nequeat per propriam Essentiam cognoscere alteri. Item Essentia vnus nullo modo poterit esse medium cognoscendi alium: Prob. non potest esse medium cognitum, quia non continet formaliter, nec virtualiter alium, qua ratione homo est medium cognitum, seu ratio cognoscendi cognita in ordine ad animal, dum formaliter, & essentialiter continet illud; & præmissæ sunt rationes cognoscendi cognita in ordine ad conclusionem: nec potest esse medium non cognitum, seu ratio cognoscendi nõ cognita, qualis est species, seu imago, etenim Angelus non est imago Angeli, nec est species representans Angelum, ergo stat conclusio.

9 Dices, Author libri de Causis Propos. 8. ait, *Omnia intelligentia scit, quod est supra se, et q. est sub se, quoniam est causa eorum, et scit quod est supra se, quia acquirit bonitatem ab eo.* Sensus autem est, quod dum intelligentia producit intelligentiam, intelligentia producit intelligentiam, tanquam effectum eius: & intelligentia producta intelligit suam producentem, tanquam causam ipsius. Resp. negando talem productionem, sunt namque Angeli per creationem à Deo. vide Scotum ibi, & D. Thom. vbi supra.

10 Dices, reperitur inter Angelos assimilatio, sicut & inter homines, ergo alter ex hinc, spectando essentiam suam, intuebitur essentiam alterius. Resp. assimilationem, alioqui spiritualem, inter Angelos, esse in conceptibus genericis, siue etiã specificis, dato quod sint plures sub eadẽ specie, vt sup. in propr. q. vel si stet in aliquibus conceptibus numericis accidentalibus, vtique inde non habebitur, nisi imperfecta assimilatio, & confusa, quapropter haberi nequibit distincte, vt etiam patet in hominibus.

11 His actis, soluenda sunt argumenta Vasquij. Ad Primum negatur antecedens, vt patebit in materia de Illuminatione, & loquutione Angelorum. Ad Secundum, concessio antecedenti, negatur consequens. Ad Tertium, negatur assumptum, ex dictis. Ad Quartum, negatur antecedens, nulla enim requiritur supernaturalis eleuatio, cum sufficiat ipsa facultas naturæ, à Deo sic condita. Ad Quintum, iam vnio stat obiecti cum potentia, quod si Vasquez fatetur non sibi apparere, apparet alijs, vera philosophia ventibus.

12 Ad argumenta Suarij superfluum est respondere: attamen ad Primum dicitur, quod iam stat vnio inter ea, & gratis negat. Ad Secundum dato, quod hic Angelus possit se occultare cognoscenti, de quo in mat. de Loquutione Angelorum, nihilominus fortasse Angeli alij nollent se occultare, sed cuperent ab Angelo altero videri: vel dato, quod ille nunc, & hoc in loco se occultet, forte tamen alio loco, & tempore non se occultabit. Ad Tertium patet ex Primo. Ad Quartum, nil obest, vt ipse non abstrahat, sufficit, vt obiectum spirituale immittat speciem, tanquam causa totalis. Ad Quintum, patet ex 4. quæst. negando, receptisse species omnium singularium. Et ad Sextum, negatur sequela, immittere namque speciem in Animam, seu in Angelum, non est illabi in creaturam: nisi lumpio nomine illapsus, valde improprie, & large: illapsus namque in rigore competit soli Deo, quatenus est intimè præsens creaturis, per præsentiam, Essentiam, & potentiam, quatenusque cuncta creaturæ dependet ab ipso in esse, fieri, & conseruari.

Q V A E 3

Q V A E S T I O IX.

Vtrum Angeli cognoscant secreta cordium.

1 **P**ER secreta cordium intelligenda veniunt, Primo affectus, volitiones, passionesque; voluntatis, tum Angeli, tum Hominis; veniunt & Secundo, intellectiones, cogitationesque; mentis, non quidem Secundum se, seu quantum ad substantiam spectatæ, sed quatenus subsit imperio voluntatis, ratio, quoniam, si cui competit occultare, vtique voluntati id competit, quandoquidem ipsa est Regina in toto Regno Animæ &c. loquimur etiam de cogitationibus, & volitionibus, iam positus in actu, non autem antequam ponantur in actu.

2 Circa hoc, plures afferuntur modi dicendi, quos tamen, gratia prolixitatis vitanda, breuiter recensimus, & consutabimus. Est autem in Primis sententia negatiua, vniversim de Angelis omnibus, siue bonis, siue malis, negans posse cognoscere, siue alterius Angeli secreta, siue Animæ. ita D. Thom. 1. par. q. 57. art. 4. eiusque Expositores, D. Bonau. in 2. d. 8. par. 2. art. 1. q. 6. ibiq; Richard. & Aegy. vna cum Henric. quodl. 3. q. 13. Alensi par. 2. q. 26. m. 3. pluresque. Hoc autem interest inter Authores plures, vt Thomistæ negent absolutè, & simpliciter id fieri posse; Scotistæ affirmant, absolutè, & simpliciter fieri posse; medijs vere sunt, qui nec absolutè affirmant, nec absolutè negant, sed modificatione vruntur in asserendo, & negando. Hi autem sunt.

3 In Primis, D. Thom. rationem reddens, cur non possint, inquit, voluntas creata, siue Angeli, siue Animæ, quia soli Deo subest, atque solius Dei imperio subiacet: ergo à solo cognoscuntur, siue intellectiones, siue passionibus, siue volitionibus, affectibusque; eiusdem voluntatis, ergo non potest Angelus quidpiam cognoscere de secretis voluntatis.

4 Thomistæ plures, modos alios excogitant, hi autem diuisi sunt: Cætanus namque, Ferrar. Capreol. pluresque; ideo cognoscere negant, quoniam sũt

improportionata intellectui angelico: Addunt, quia non sunt ordinis naturalis, quo fit, vt hinc non valeant cognoscere. Alij vero voluntatis actus distinguunt, alios namque appellant naturales, alios elicitos, seu liberos: Fundantur in eo, quod D. Thom. voluntatem distinguit, in liberam, & naturam: hincque actus quoque inde procedentes condistinguunt in naturales, nempe necessarios, & liberos: loquendo de primis, aiunt posse cognosci, loquendo de secundis, negant, nisi consensus, & voluntas accedat Angeli, seu Animæ, vt velit reuelare, alias occultando, non posset Angelus ea cognoscere; ratio primi, quia non subiacent imperio voluntatis, ratio Secundi, quia subiacent, & proinde, voluntate occultate, ignota erunt; voluntate pandente, erunt nota, & aperta.

5 Idem Thomistæ ad aliud recurrunt impedimentum; aiunt enim, ideo Angelum non posse, quia v. g. non accipit ab initio, à Deo. speciem talis secreti: ergo, vt illud noscat, oportet infundi à Deo speciem nouam: nõ enim species capiunt à rebus, vt supra retulimus &c.

6 Suarez l. 2. cap. 23. atque Molin. q. 57. art. 4. ad hoc idem esugium recurrunt, aiunt enim defectum prouenire, quoniam deest illis actus primus ad hæc intelligenda, actum autem primum appellant speciem intelligibilem talis secreti, quam cum ab initio non acciperint, neque valent viribus naturæ, secreta cognoscere.

7 Vasquez 1. par. disp. 209. cap. 10. postquam dixit, *Nihil ratione naturali posse probari*, vnde subtexit, rationem reddens, inquit, Angelus virtute luminis sui intellectus, ab his speciebus, intelligit: verum est tamen, quod tale lumen attingere nequit ad secreta, & hinc est, vt non possit: vnde est, *iple quoque fateatur, vt Thomistæ, obiecta ista esse intellectui angelico improportionata.*

8 Hi hucusque recensiti, negant vnde quæ; posse cognosci; Afferimus vero alios, qui ex parte negant, & ex parte affirmant.

9 Ideo Henric. ait, posse Angelum alterius secreta cognoscere, tum in substantia, tum quantitate, & qualitate, vtpote amoris, odij, fugæ, prosecutionis, & similibus, vno tamen modo non posse cognoscere, nempe ratione finis, non enim scire potest, ad quem finem amor ille, vel odium, vel fugæ, vel prosecutionis dirigatur.

10 Argentinus in 2. d. 7. q. 1. art. 2. docet, cognoscere posse, v. g. an sint, & quando sint, non tamen qualitates eorum, vtpote hæc sicut passionis amoris, an odij &c. ergo sentit scire Angelum, habere alterum, siue in intellectu suo cogitationes, siue in voluntate affectiones, ignorare autem qualitates eorum.

11 Hericus in 3. d. 8. q. 3. ait, cognoscere secreta voluntatum, & cordium, quoad substantiam, qualitatem, & ceteraque, præterquam quoad intentionem, siue remissionem actuum voluntatis: intentio ergo, & remissio calatur Angelis, ex Heruao.

12 Durandus 2. d. 8. q. 5. & d. 3. q. 7. & 8. inquit, cognoscere actus præsentis voluntatis, licet non futuros, eos namque reseruat scientiæ Dei. Hi sunt, vt plurimum, modis dicendi Theologorum de hac re.

13 Vasquez primum, & inde ab eo Suárez, laborat valde in impugnatione huiusmodi modorum dicendi: nihilominus inaduertenter, pro Scoto pugnat, demonstrando aduersus prædictos, non posse cognoscere ex parte, vel secundum aliquem modum secreta cordium, sed si cognoscere habet, cognoscunt vtique de toto.

14 Nos autem relicta impugnationibus eorum, quæ facillimo negotio encurari possunt, vnam, vel duas rationes afferemus ex Scoto, quibus hucusque satisfactum non est, simulque deinde soluemus argumenta in contrarium.

15 Scotus ergo in 2. d. 9. q. 3. lit. M. s. Ad argumenta secunda quæstionis; & in d. 45. q. 4. lit. I. Ad secundum, atque in eodem 4. d. 10. q. 8. lit. M. N. Ad ter-

tium principale. expresse fatetur, posse Angelum naturaliter cognoscere cogitationes, volitiones, & secreta cordis. idemque docet de Anima separata, quod possit hoc ipsum præstare in 4. 45. loc. cit. sequuntur alij, vt infra.

16 Probatur autem ab eodem in secundo, duplici argumento: Primo, potest alter Angelus videre naturaliter Essentiam huius Angeli, ergo & poterit naturaliter videre cogitationes, atque volitiones eiusdem Angeli. Antecedens est confessum etiam à Thomistis, & probatur consequens, quia non est maior ratio de vno, quam de altero. Respondent negando consequens, quoniam potest occultare volitiones, & cogitationes dependentes ab imperio voluntatis. Contra hoc arguit Scotus, non potest occultare Essentiam suam alteri Angeli; ergo nec occultare poterit volitionem suam: Antecedens concedunt, ergo coguntur concedere, & consequens, non enim est maior ratio de Essentia, quam de volitione.

17 Respondent, esse discrepantiam rationem, quandoquidem Essentia est ordinis naturalis, volitio autem est ordinis superioris, vnde ad illam potest attendere naturaliter, & non ad istam: Contra, quidnam intelligunt per ordinis superioris, an forte intelligunt ordinem supernaturalem? si hoc intelligunt, vtique falsum est, in præsentiarum, etenim non omnis angelica intellectio, & volitio est ordinis supernaturalis, sicut non omnis habet pro termino obiectum supernaturale, quemadmodum etiam, nec omnis procedit ex instinctu gratiæ, & motione Spiritus sancti, neque omnis est gratificata, & meritoria, intelligunt namque Elementa huius mundi, Cælos, Homines, & si quæ alia huius mundi, quæ non semper diriguntur in Deum sub ratione gratificati, & supernaturalis, eoque magis hoc est verum spectando Angelos in via, non enim erant Beati, nec confirmati in gratia, & currit multo clarius in Angelis malis, destitutus beatitudine, & gratia: Non omnis ergo operatio angelica est ordinis supernaturalis, igitur erit ordinis naturalis aliquando, de hac autem querimus, vtrum, & quare non possit Angelus eam

Potest Angelus naturaliter cognoscere secreta alterius.

Anima separata potest naturaliter cognoscere secreta alterius.

natura-

naturaliter videre, quapropter arguitur, non transcendit naturalē intelligentiam Angeli, ergo potest naturaliter eam videre: Falsa igitur responsio esse ordinis superioris, & ob id non posse videri.

18 Secundo arguit Scotus, si volitio hæc non videtur ab Angelo, quia est ab alio occultata, ergo per aliam volitionem erit occultata, de ista autem, quæro, aut videtur, aut non videtur, quia est occultata: si videtur, ergo videbitur quoque de se prima volitio, absque quod sit occultata: prob. consequ. quia non est maior ratio de volitione occultante, quam occultata: si si volitio occultans non videtur, ergo ideo non videtur, quia per aliam deinceps volitionem nouam est occultata, de hac autem iterum quæro vt supra, aut de se videtur, & habetur intentum, quod idem dicendum sit de prima, si non videtur, quia occultata denuo, dabimus processum in infinitum &c.

19 Responderi potest, quod potest enenire, vt actus occultatiuus sit manifestus, actus autem occultatus, remaneat obscurus, & non manifestus. Exemplum sit de Arca occultante aurum, intra eam, Arca autem occultans est patens, & manifesta. Arguitur autem contra, & responsio est nulla, ideo namque aurum remanet occultatum, & Arca remanet manifesta, quia aurum, & Arca non sunt eiusdem rationis; hæc enim est lignum, & illud aurum: at volitio occultans, & volitio occultata, sunt eiusdem rationis, ambæ enim sūt accidentia, ordinisque naturalis, vt supponimus, ergo non currit paritas. Impugnatio quidem hæc est magis apparens, quam vera, probo, demus Arcam ligneam occultare intra se, aliam arculam ligneam, erunt tunc occultans, & occultatum, eiusdem rationis, & tamen ex inspectione Arcæ maioris occultantis arculam minorem, non sequitur vt videam arculam intus occultatam. Verum ad hoc posset, & bene, responderi instantiã esse nullam, quandoquidem, ideo intellectus noster coniunctus, seu noster visus non potest arculam occultatam videre, quia intellectus noster dependet à sensibus, sensus autem

visus non potest Arcam penetrare, vt arculam intro occultatam videat, ad instar Lyncei, de quo aiunt, tanta visus acutie pollere, vt quæ extra parietem sunt, peroprimè penetret, & videat, licet fabulosum id patet Albert. 1. 2. 1. de animal. intellectus autem angelicus non dependet à sensibus, ergo poterit ita occultatum penetrare, & videre, sicut occultantem: quare concluditur, impugnationem de occultato factam, esse optimam; Dices, Scotus idem asserit de Lyncei in 4. d. 49. q. 1. 5. ad 1. resp. illud ait, non asserendo, sed referendo.

De Lyncei quid Scot.

20 Arguit Tertio Scotus, Omne ens limitatum, & finitum, (non habens pro termino Deum sub ratione obiecti supernaturalis, excedentis naturalē capacitatem Angeli,) potest ab Angelo naturaliter cognosci: tales sunt prædictæ intellectiones, & volitiones Angeli, ergo potest Angelus naturaliter illas cognoscere: probatur antec. quia omne ens creatum, limitatum, & finitum, vt supra, continetur sub obiecto adæquato intellectus angelici: sic autem continentur intellectiones, & volitiones prædictæ, & ergo &c.

Obiectum adæquatum intellectus quale nam.

21 Respondent dupliciter. Primo Scotum supponere, quod Angeli intellectus sit passiuus, atque species recipiat à rebus, cum tamen receperit à Deo. Respondent Secundo, cogitationes, & volitiones considerari, vel secundum se, vel quatenus subsunt imperio voluntatis occultantis: Primo modo, possunt cognosci, Secundo autem modo nequeunt.

22 Sed contra vtramque responsionem: Prima quidem certe est estugiū, dum namque non valent soluere argumentum, confugiunt ad species non receptas à rebus, siue à volitione, & cogitatione, sed à Deo. At contra hoc etiam arguo, dato ita esse, quod tamen discussum fuit supra q. 1. & 4. dato, inquam recepisse talis volitionis, & intellectiois speciẽ à Deo, non per hoc impeditur à naturali eius cognitione, probatur, species illa repræsentat necessario, & naturaliter volitionem, & intellectioem, at omne ens creatum, seu naturale, non habens Deum pro termino supernaturali, potest cognosci ab Angelo naturaliter, ergo. Con-

tra Secundum iam militant argumen-
ta facta, & arguitur Quarto.

23 Quarto arguitur, supponedo, ea,
quæ à voluntate dependent, esse in du-
plici genere, alia namque dependent in
actu primo, quatenus habent esse intra
intra causas suas, ut potè quatenus sūt
in virtute, & in potentia, in ipsa volun-
tate, alia vero habent esse extra causas
suas, ut potè, quia iam sunt verè produ-
cta à voluntate: exemplum primi, ut
volitio, seu nolitio, quam producere
potest voluntas, habens esse solummo-
do in potentia, in voluntate: exemplū
secundi, ut volitio, seu nolitio, iam de-
facto, producta à voluntate: Hæc duo,
ira se habent, ut primum cognosci ne-
queat, saltem à priori, & determinatè,
ut infra dicam, à creatura, est enim so-
lius Dei scire, quidnam voluntas crea-
ta sit factura, scire inquam certo, & in-
fallibilitèr, cum tamen creatura non
possit, nisi à posteriori, & fallibilitèr
sæpè sæpius ita cognoscere; Secundū
vero, iam habet esse determinatum, &
certum, vnde est, ut certo sciri possit, &
determinatè, ita, & ita esse: Hinc ar-
guitur, volitio, postquam est ab Ange-
lo producta, habet certum, & determi-
natum esse, ergo certo, & determinatè
sciri potest ab Angelo, licet non prius
quam fuerit producta. Item est ens non
non amplius liberum, sed naturale, ergo
ingerit cognitionem sui necessario,
& naturalitèr.

24 Insuper, Angelus non est impe-
ditus, ut homo, non enim eget sensuū
subordinatione, nec depuratione phā-
rasmatum; hæc namque, pro statu isto,
impediunt, quia cogitationes valeat
anima percipere immediatè aliorum,
Angelus autem nō sic, ergo poterit re-
currere ad occultationem fiendam à
voluntate, vel quod sint alterius ordi-
nis, apertè constat, esse effugia, nulla
enim ratione demonstrant quomodo
possit occultare, & quomodo sint alte-
rius, siue superioris ordinis cogitatio-
nes, & volitiones tales, atque secreta,
talia:

25 Mirum profecto est, ut rationes,
siue evasiones, siue sugæ istæ non asse-
rantur à Nouissimis doctrinam thomi-
sticam profitētibus, non enim asserun-
tur à Vasquez, à Suarez, neque à Moli-

na: profecto existimantibus nil pro-
desse. Sed, an ipsorum rationes quid
conferant, facilè est videre.

26 Vnde dum Vasquez aiebat, non
posse lumen naturale intellectus ange-
lici ad hæc pertingere, id gratis dicit,
nec probat cur non possit: eoque mi-
nus probabilis est sua sententia, quo spe-
cies negat esse necessarias, itaut solus
intellectus sufficiat ad intelligendum,
quod est destructiuum totius philoso-
phicæ doctrinæ traditæ communiter in
materia de Cognitione, & Speciebus:
siquidè à cognoscente, & cognito pa-
ratur notitia: de quo etiam aliqua ha-
buimus supra quæst. 3.

27 Quod etiam Molina fatetur, &
Suarez, quod non habeant actum pri-
mum, siue speciem talis volitionis: id
quoque gratis asserunt, nec probant, id
necessario requiri, cum tamen neces-
sitate talem probabiliter excluderit
Scotus.

28 Hinc est, ut ipsemet Suarez eod.
cap. 2. initio dixerit, *In hoc pñcto val-
de laborant Theologi, quia ve vera diffi-
le est.* Inter quos laborat & ipse.

29 Testimonia autem Molinæ, &
Vasquij de opinione Scoti hæc sunt,
inquit enim Molina *S. Fateor.* Fateor,
*iuxta Scoti, & aliorum opinionem, multo
facilius, & melius, posse explicari, quomo-
do Angeli inter se mente loquantur, quā
iuxta hanc nostram.* Fateor item, *iuxta
hanc nostram opinionem; esse difficile, ra-
tionem reddere, quare potius cogitationes,
& affectiones cordis, suaprè naturam, An-
gelos lateant, quam eę substantia, & potē-
tię spirituales, quibus insunt.* En quomo-
do confirmat primam rationem Scoti,
iam allatam: subditque, *Neque mirum
alicui videri debet, si in rebus adeo à sen-
sibus, & experientia nostra semotis, nostrā
aliquando profiteamur ignorantiam &c.*
En qualitèr ignorantiam fatetur in dis-
soluendis rationibus opinionis Scoti.

30 Audiamus, & Vasquez, is nam-
que cap. 10. initio sic scribentem. *Mea
quidem in hac re, sententia est nihil ratio-
nel philosophicæ, efficacitèr posse probari, id,
quod hætenus aliqua ex parte monstratū
est; nulla enim ex rationibus ellatis suffi-
cienter ostendit, secretū cordis, unius An-
geli, aut Hominiis, ab alio non posse co-
gnosci.* Fateatur ergo, & ipse, rationes
Aduer-

Necessitas
specierū ad
uerlus Vas-
quez.

Molinæ te-
stimoniū ad
uerlus se
pro doctri-
na Scoti.

Testimoniū
Vasquij de
eadem sen-
tentia;

Aduersantium sententia Scoti non
est sufficientes ad oppositum demon-
strandū. Atque tandem, nesciens qualitèr
occurrere valeat rationibus Sco-
ti, concludit, oppositum esse asseren-
dum, ex alio capite, subdit namque,
*Quocirca, ex sibi Scriptura, & Patrum
doctrina, nobis constat, secretū cordis hu-
mani nō esse intra latitudinem obiecti na-
turalis intelligibilis ab Angelo.* Hinc ta-
men fatetur, suam opinionē non posse
ratione naturali demonstrati: mirum
tamen est, cū hæc non spectent ad mi-
steria fidei, etenim sūt operationes na-
turales Angeli, & Animæ, nō superna-
turales, nec requirunt concursum Dei,
nisi sub ratione communi, & generali,
qua concurrit cum cæteris creaturis.
Vnam tamen inde subtextit rationem
ex cap. 2. at hæc nō spectat ad præsen-
tem conclusionem, sed ad infra se-
quentes.

Intellectus
non potest
in distantia
infinitam.

31 Dicendū insuper, bonos Ange-
los multa quidem nosse, atque cogno-
scere posse, nisi tamen duo obstant, Pri-
mum est voluntas Dei impediētis, &
Secundum, improporionata distantia.
De Primo clarum est, posse Deum im-
pedire. De Secundo etiam verum est,
ratio, quia Angelus est Agens finitum,
& limitatum, ergo non potest agere in
distantia improporionata. Item, alias
posset agere in distantia infinita: Hoc
dicitur contra Vasquez, dicentem, posse
agere in quacunque distantia, quia
mediū non impedit: At hæc ratio non
obstat, etenim, spectata natura Agen-
tis creati, est tanta, ut non possit vitra
sphæram actiuitatis: Item est sibi præ-
fixa sphæra à natura, sicut cæteris agē-
tibus creatis. Insuper quæro, aut sphæ-
ra sua est finita, aut infinita: Si Primū,
habeo intentum, quod non possit in-
quacunque distantia: Si Secundum,
ergo Angelus est potentia infinitæ, &
& ita erit Deus. Rationes hæc militant
directè contra Vasq. quoniam sustinet,
Angelū non indigere speciebus ad in-
telligendū, sed sufficere lumen intelle-
ctus sui: hoc stante, sequitur potentia
suam intellectiuam esse infinitam, non
includam intra limites actiuitatis fini-
tæ. Maiorem tamen apparentiam ha-
beret, si diceret, ideo distantiam non
impedire, quia habuit ab initio species

Angelus
multa pot
cognosce-
re, nisi im-
pediatur.

concreatas rerum etiam quantumcun-
que distantium, tunc namque intelle-
ctus non requireret proportionatam
distantiam, ut species abstraheret ab
obiecto proportionalitèr distantis, sicut
modo requirit in abstrahendo, ex do-
ctrina Scoti in 4. d. 45. q. 4.

32 Dicendum rursus, loquendo de
Angelis malis, possent utique ipsi
præstare, at tamen à Deo impediuntur, ita
Scotus. Ratio autè talis impedi-
menti est, ad euitandum mala, quæ Dæmo-
nes procurare possent, si viderent cogi-
tationes tales &c. vnde est, ut si in
homine propositum viderent faciendi
bona, procurarent ipsum à tali propo-
sito remouere: si vero propositū mali,
acceleraret, atque vrgerent hominem
ad citius exequendum tale propositum
malum, & ad faciendum maius malū.
Et hinc est, ut dixerit Paulus 1. Cor. 2.
Si cognouisset, nunquam Regem glo-
riæ crucifixisset, id est, ut Scotus expli-
cat, *Nunquam crucifigi permisissent:* Et
hoc, ut impediretur redemptio huma-
ni generis per Crucem: Hinc quoque
nō fuit permittum, Dæmonem cogno-
scere integritatè Beatissimæ Virginis,
ut subdit idè Scotus: id vero, *Ut partus
eclaretur Diabolo* ex Iustino Mart. atq;
hinc aiebat Ambros. Luc. 1. *Malignum
spiritū latuisse misterium Incarnationis.*
De hoc autem magis quæst. seq. Con-
cludit autè Author de Ecclesiast. dog-
mat. cap. 80. inquires, *Internas cogita-
tiones Diabolum non videre, certū su-
mus &c.*

Diabolus
potest qui-
dè multa co-
gnoscere,
sed Deus im-
pedit.

33 Vasquez cap. 2. nu. 10. ait, cre-
dibile nō est, perpetuo impediri à Deo,
non solū malos, sed etiam bonos An-
gelos, ne secreta cordium cognoscant.
Rursus subdit, potentiam quidem Dæ-
monis impediri à Deo, propter bonū.
Vniuersi, ne multa pereat &c. at quod
impediuntur tum boni, tum mali, ne
secreta cognoscant, inquit, *Non videt,
qua ratione fieri debeat.* At, ratio cui-
dens est, quare mali impediuntur, ete-
nim est eadem, qua impeditur eorum
potentia: igitur impeditur vis co-
gnitiua, ne in mala inde prorumpant,
quæ de facili, hominibus possent ma-
chinari. Pergit idem, dicendo, si im-
pediuntur à cognitione secretorum,
K K ergo

De quibus
nam impe-
ditur cogni-
tio Diaboli
aduersum
Vasquez.

ergo deberent quoque impediri à cognitione aliorum: Respond. non esse parem rationem, impediuntur namque in ijs, ex quibus ansam desumere possent nocendi, non autem in alijs. Insuper, dum ait impediri nedum malos, verum & Angelos bonos, negamus, vt plurimum de bonis: at de hoc infra.

34 Dicendum præterea, posse Angelos, tum malos, tum bonos, à posteriori, & per signa cognoscere passionem cordis, atque mentis cogitationes: Est omnium, & de facili probatur. Potest homo per signa, & nutus, atque per operationes, tanquam à posteriori cognoscere secreta, & passiones cordis, ac mentis alterius hominis, ergo multo amplius potest id Angelus. Item potest Medicus per varia symptomata, perque obseruationem pulsus, atque corporis alterationem, vultusque immutationem, iudicium ferre de Aegrotato, ergo potest & Angelus. Confirmatur ex lib. de Eccles. dogmat. cap. 80. *Internas cogitationes Diabolus non videre, certi sumus, sed motibus eas corporis ab illo, & affectionum indicijs colligi, experimento didicimus.* Hieron. in Matth. 15. *Non debemus opinari Dæmonem occulta cordis rimari, sed ex corporis habitu, & gestis, estimare quid versemus intrinsecus:* atque August. libro de diuinatione. Dæmon. cap. 5. inquit, *Peruenire ista ad notitiam Dæmonum, per nonnulla etiam experimenta comperitum est.*

Iudicij de mente Scoti.

35 Denique inquiri posset de intentione Scoti, iam enim docuit posse Angelos omnes ea cognoscere, vt est dictum, attamen vtum docuerit, de facto sic cognoscere Angelos bonos? negant Okam. in 2. d. 20. & quodlib. 14. quæst. 13. Lychet. Bassol. Gabriel. ibidem cum Maiore: cæterum communis Scotistarum est in oppositum.

36 Obstat aduersus dicta: est proprium Dei noscere secreta cordis, ergo non potest Angelus. Probatur 1. Reg. 8. *Tu solus nosti cor filiorum hominum.* lib. 2. Paralip. *Redde unicuique secundum vias suas, quas nosti habere in corde suo; tu enim solus nosti corda filiorum hominum.* Ierem. 17. *Prauum*

est cor hominis, & inscrutabile; quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans cor. Hebr. 4. *Discretor cogitationum, & intentionum cordis.* Et hinc Patres colligunt Diuinitatem Christi, dum de eo dicitur Matth. 12. *Iesus autem sciens cogitationes eorum &c.* Vnde Hieronym. *Hinc discimus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus.* Item Athanas. quæst. 27. ad Antioch. *Præsciens verum, & cordium cognitor solus est Deus; nec enim vel Angeli cordis abscondita, vel futura videre possunt.*

37 Scotus breuiter ad singula respondet, dicens in 4. d. 5. quæst. 4. Ad secundum. *Quod solus Deus nouit abscondita cordis, verum est vniuersaliter, ex propria perfectione, ita quod impossibile est, quod per aliquod impediens se lateant:* Nouit etiam, vt Iudex vniuersalis omnium talium occultorum, illo modo, quo nec Angeli boni, nec mali, nec animæ separatae nouerunt: Suarez impugnando alteram ex his responsionibus, quod cognoscat vt Iudex, inquit, non fieri sermonem, ibi de hoc: *Verū & si non in loco aliquo penes ipsum id fiat, fit tamen alibi, præcipue penes Paul. Rom. 8. Nolite ante tempus iudicare, donec veniat dies, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & tunc reddet unicuique secundum vias suas.*

38 Responsiones ergo Scoti, hæc sunt: Primo solus Deus nouit, *vniuersaliter*, creatura autem non omnia, quia multa sunt ei absconsa. Secundo solus Deus nouit, *non impedibiliter*, cum tamen Angelus possit à Deo de multis cognoscibilibus impediri. Tertio nouit, *vt Iudex*, quia ipse constitutus est *Iudex viuorum, & mortuorum.* sub tali autem ratione non cognoscit Angelus. Quarto, solus Deus nouit à se, quia scientiam, atque vim intelligendi possidet à se, independentem ab alio, non sic Angelus, cum sit creatura dependens. Quinto nouit ipse solus *infallibiliter*. Sexto ipse solus nouit, non solum præterita, & præsentia, verum & futura certitudinaliter, cum tamen futura pendencia ex causis liberis Angelus cognoscat non certo, sed coniecturaliter, & dubiè. Septimo solus ipse nouit

Respondetur argumēto ex scripturis, & Patribus.

nouit necess. v. d. etenim ex plenitudine perfectionis diuini sui intellectus, nil potest ipsum latere, vnde necessario scit omnia; Angelum scire hæc omnia non est necesse.

39 Et his modis Patres colligunt Christi diuinitatem: qui modi, cum non conueniant creaturæ, inde deducitur Christi diuinitas. Cæterum modi alij competunt ipsi Angelo.

QVÆSTIO X.

Vtrum Angelus possit naturaliter cognoscere intuitiue mysteria supernaturalia.

ARTICVLVS I.

Diuus Thomas 1. par. q. 57. art. 4. docet, nullatenus posse Angelum cognoscere mysteria gratiæ naturaliter, propriisque viribus. idemque habet Alexan. par. 2. q. 26. m. 1. Durand. in 2. d. q. 7. ibique D. Bonau. Richar. &c. fundamentum, autem D. Thomæ est hoc, non potest Angelus cognoscere ea, quæ pendent à diuina voluntate, mysteria gratiæ pendent à voluntate Dei, ergo. Item, non potest Angelus cognoscere naturaliter cogitationes alterius Angeli, ergo nec poterit cognoscere mysteria, quæ pendent à sola voluntate Dei. Confirmatur ex 1. Corinth. 2. *Quæ sunt hominis nemo nouit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, ita, quæ sunt Dei, nemo nouit, nisi spiritus Dei.*

2 Ratio ista patitur instantias, & primo, ratio concludere quidem videtur de mysterijs, antequam ponantur in esse, siue spectatis in esse possibili, etenim futura pendencia à sola Dei voluntate non potest cognoscere Angelus, at loquendo de mysterijs, non iam possibile, sed actu existentibus, & de facto, positus in esse, non concludit ratio: Et probatur, non valet ista consequentia, est: *ctus hic v. g. pender à sola voluntate Dei, ergo non est naturaliter cognoscibilis, nam creatio Cælorum, Angelorum, Animarum, ac cæterorū, quæ ab initio mundi, habuerunt esse, per solam creationem, vtique sunt naturaliter cognoscibilia, naturaliter namque Angelus cognoscit cum semetipsū,*

tum alios Angelos; & Anima Animā, atque homo ipse, & Angelus, Cælos, Elementa, & huius generis.

3 Suarez 1. 2. cap. 29. num. 6. postquam dixit, *Omissa pro nunc, hac ratione, quam defendere, non est facile.* Pergit inde ipse aliunde conclusionē D. Thomæ statuerē. Et Primo, tales res sunt supra naturam Angeli, ergo superant eius intelligibilitatem Secundo, non habet species, ab initio sibi concreatas de mysterijs gratiæ, ergo non potest naturaliter ea intelligere, probat consequ. quia ad cognoscenda ea, quæ sub obiecto sui intellectus continetur, habuit ab initio, species concreatas, non habuit autē de mysterijs, ergo. Tertio, non potest mysteria hæc cognoscere, per species à causis naturalibus acquisitas, ergo non potest absolute cognoscere: prob. antec. species representantes hæc mysteria debent esse eiusdem ordinis cum ipsis, ergo debent esse supernaturalis, sicut sunt mysteria, prob. consequ. quia species debet habere entitatem proportionatam suo obiecto, at mysteria sūt supernaturalia. species autē à rebus acquisite, essent naturales, ergo non possent representare. Quarto, descendendo ad misterium Eucharistiæ, probat non posse cognosci existentiam Christi in Eucharistiā: arguit autē sic, supponendo existentiam esse accidentis, etenim est præsentia ad species illas sacramentales: quo supposito, querit, aut existentia hæc, siue præsentia, cognoscitur per cognitionem substantiæ corporis Christi, aut per propriam speciem sui: non Primum, quia substantia corporis nullam habet con-

venientiam cum hac præsentia, siquidem substantia corporis requirit de se extensionem ad locum, & esse modo quantitativo in loco, talis autem existentia sacramentalis se habet opposito modo: non secundum, quia species illa est supernaturalis. Quinto, existentia Christi in Sacramento; conuersio panis, & vini; atque conseruatio accidentium absque subiecto, sunt obiecta merè credibilia, non ergo naturalitèr attingibilia. Sexto, omnia hæc sunt supernaturalia tum effectiue, quia à solo Deo, tum entitatiue, & quoad substantiam, non ergo naturalitèr intelligibilia: probatur assumpti quoad Secundam Partem, visus namque restitutus cæco, supernaturalitèr quidem fuit reeditus, seu collatus, at inde conseruatur naturalitèr: accidentia tamen Altaris, tum supernaturalitèr fuerunt separata à substantia, tum quoque supernaturalitèr conseruantur, ita quoque existentia corporis Christi ibi &c. Tandem, mysteria gratiæ nulli creaturæ debentur, ergo sicut quoad substantiam, & entitatiue supernaturalia, non attingibilia à creaturis.

4 Valquez 1. par. disp. 214. eadem serè media congerit, innixus in supernaturalitate quoad substantiam, cuiusmodi putat esse, & consequentèr minime attingibilia ab Angelo: Pergensq; inde infert, si posset Angelus naturalitèr attingere mysteria gratiæ, posset quoque naturalitèr deuenire vsque ad mysterium Incarnationis, ea autem sūt altioris ordinis, ergo.

5 Molina q. 57. art. 5. adducit, præcipuè autoritates Patrū, quibus idipsum confirmat: vnde Ambros. de Inuit. Virgin. cap. 5. ait, *Resurrectionem Christi, Angeli ignorauerunt.* Iustin. Mart. dial. cum Triptho: super illa verba palm. 23. *Quis est iste Rex gloriæ, inquit, Quoniam ij, qui in Cælis erant Principes, deformem eum sine honore, & gloria videbant, cum eum non cognoscerem, quærebant, Quis est iste Rex gloriæ?* Nazianzen. orat. 42. *Hic, propter corpus, & passionis signa, quæ in descensu non allata, secum ascendens tulit, mente dubia, & ancipiti sunt, atque ideo percunctantur, Quis est iste Rex gloriæ?* atque Dionysius in Isaia 63. scribit,

Neque per se querunt, cur rubra sunt vestimenta tua: sed secum primo dubitant, in quo declarant quidem se dicere, diuinamq; scientiam cupere, sed doctrinam, & illustrationem, quæ cõcedatur diuino progressu, & ordine, non occupent.

6 Ad hæc, addimus argumenta, deducta ex Scoto, pro parte hæc, & Primo arguitur ex ipso in 4. d. 10. q. 8. Existentiæ Christi in Eucharistia est supernaturalis, ergo est solum supernaturalitèr cognoscibilis: prob. conseq. factibile supernaturale non potest fieri à causa naturali, ergo nec potest cognosci naturalitèr. Secundo, cognitio fidei est eminentior omni cognitione naturali, probatur, alias ad cognitionem, & mysteriorum Fidei posset attingi naturalitèr: at de existentia Christi in Sacramento est Fides, ergo non potest cognosci naturalitèr. Tertio, si posset naturalitèr cognosci ab Angelo, ergo etiam mali Angeli posset mysterium hoc cognoscere, quia ex Dionys. 4. de diuin. Nom. *Naturalia in Angelis remanserunt integra.* At consequens est falsū, quia inimici gratiæ non possunt cognoscere Sacramentum gratiæ; Item Ambros. Luc. 1. malignum Spiritum latuit mysterium Incarnationis, ergo & Eucharistia, quia est similis ratio. Confirmatur ex Damasc. l. 4. fid. orth. cap. 5. dicente, *Vere Spiritus operatio, hæc, quæ supra naturam sunt, operatur, quæ non potest capere, nisi sola fides.* Et infra. *Interrogas, qualiter panis fit corpus Christi? Dico tibi, Spiritus sanctus superuenit, & facit hæc, quæ sunt supra rationem, & intellectum.* Quarto, nullus intellectus creatus potest cognoscere futurū contingens, dependens à voluntate diuina, talitèr autè se habet corpus Christi in Eucharistia, pendens à voluntate diuina. Quinto si posset videre naturalitèr mysteria gratiæ, posset naturalitèr beatificari, prob. quia posset videre actum beatificum alterius Beati, ac per consequens eius obiectum, & ita naturalitèr beatificari. Sexto, sequeretur fidem non esse necessariam, prob. quia possunt naturalitèr cognosci mysteria Fidei.

7 His tamen non obstantibus, est sententia Scoti opposita in 4. d. 10. q. 8. docentis, posse intellectum angelicum ex sui

Angelus cognoscere potest mysteria gratiæ posita in actu.

ex sui natura, cognoscere mysteria gratiæ, iam posita in actu. sequuntur Basol. Tatar. ibid. Angl. Aret. OKam. in 4. q. 5. art. 3. Henric. in sum. q. 2. Gabr. in Can. q. 43. Aegid. theor. 16. &c. hinc eluditur Bañes dicens, solus Scotus tenet oppositum. Præcipuè autem id probat de Sacramento Eucharistia.

Declaratur.

8 Vt vero Scoti mens plenius percipiatur, distinguenda, & notanda sūt, quæ in hoc Sacramento continentur, ea enim sunt plura: & Primo est ibi Vnio hypostatica Verbi cum carne, & sanguine Christi. Secundo, transubstantiatio panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Christi; Tertio, collatio gratiæ, quæ fit digne suscipiētibus hoc Sacramentum. Quarto, desinitio panis, & vini, facta iam consecratione. Quinto, præsentia Corporis Christi: & Sexto, conseruatio accidentium sine subiecto.

9 Notandum insuper Scotum non loqui de mysterio Incarnationis, non enim includitur in sua assertione, quæ est de mysterijs alijs gratiæ, hoc est contra Valquez, contra Angles, paucosq; de quæ re infra.

10 Ac item aduertimus communè distinctionem *supernaturalis*, aliqua namque dicitur supernaturalia quoad substantiam, aliqua quoad modum: Prima sunt mysterium Trinitatis, Incarnationis, Iustificationis, Glorificationis, Prædestinationis, Reprobationis, Præscientiæ, & huius generis: sunt insuper ea omnia, quæ relationem, & dependentiam habent ad liberum decretum voluntarij diuinæ, nullo habito respectu ad creatam voluntatem, nisi tamen, vt inde motam speciali illustratione: & consequentèr hinc veniunt opera meritoria, siue quæcunq; alia, procedentia ex instinctu gratiæ, & motione Spiritus sancti, & similia: hæc de primo genere supernaturalis. Secunda sunt, resurrectio mortui, illuminatio cæci; erectio, seu directio claudij, & similia. Differentia autè inter illa, & ista, à perisq; assignatur, quia prima sunt supernaturalia, non solum, quia ab Agente sūt supernaturali, & supernaturali modo, sed et, quia sunt talia in sua entitate, nempe, sunt in sua substantia, supernaturalia. Secunda vero sunt quo

Non potest cognoscere mysterium Incarnationis

ad modum, non quoad entitatèr supernaturalia, ratio, quia licet Lazarus fuerit supernaturalitèr, siue supernaturali modo resuscitatus, seu renocatus ad vitam, tamen inde naturalitèr vivebat: ita de cæco, quãuis supernaturali modo visum receperit, inde tamen naturalitèr vivebat: sic de claudio &c.

11 Rursus aduertit idè Scotus tum in 1. q. Prol. tum in 4. d. 43. quæst. 4. tum d. 10. q. 8. lit. G. naturale, & supernaturaliale distingui in ordine ad Agens, etenim, si Agens sit supernaturaliale, effectus erit appellandus supernaturalis: si Agens erit naturale, effectus erit naturalis: & consimilitèr potentia receptiua talis effectus, erit naturalis, si recipiat ab Agente naturali: supernaturalis, si recipiat à supernaturali: Et hinc adæquatè, & præcisè, desumit Scotus supernaturalitatem, nempe ab Agente supernaturali; vnde non vult, vt supernaturalitas insit effectui ipsi intrinsecè in se, sed solummodo in ordine ad Agens. Probat autè ex Aug. 3. de Trin. c. 9. dicente, *Habitudo ad aliud, & aliud Agens, non necessario cõcludit, aliquid esse aliud, & aliud in se.* Doctrina hæc Scoti, est fundamentū suæ opinionis: & aduersatur oppositæ sententiæ sectatoribus, quatenus volunt, dari rem, quæ sit in sua entitate formalitèr supernaturalis, loquendo de re creata: quod si verum esset, vtique eorum argumenta forent insolubilia, loquitur autem in subiecta materia de Eucharistia, deq; mysterijs cæteris creatis, non habetibus pro termino Deum, neq; ordinatis ad finem supernaturalem, vt mox dicemus.

12 Ex quo autem sic loquitur Scotus, vt naturale, & supernaturaliale consideret ex parte Agentis naturalis, vel supernaturalis, non inde ad eius mentem, negandum est, reperiri quoque entia, quæ sunt suapte natura, etiã quoad entitatem, & substantiã, supernaturalia: quapropter, in doctrina etiã Scoti admittenda necessario est distinctio, supernaturalis quoad substantiam, & quoad modum. Supernaturale quo ad modum iam remanet explicatum: supernaturaliale autem quoad substantiam, sic explicandum est ad mentem Scoti. Omnis entitas habens pro termino, siue pro obiecto Deum, præcipuè

Supernaturaliale multiplex.

Naturale, et supernaturaliale penes quidam distinguitur.

Supernaturaliale quoad substantiã, & quoad modum admitti debet etiã in sententiã Scoti.

pue sub ratione supernaturalis, omnis illa est supernaturalis quoad substantiam, intrinsecè, & formalitèr, atque entitatiuè: & nulla talis entitas est intelligibilis naturalitèr. Elicitur expressè è Scoto in quoelib. 14. lit. GG. sic loquente, *Entitas limitata, quæ est essentialitèr ad alterum illimitatum, non est naturalitèr intelligibilis ab intellectu creato.* Exempla sint, Misterium Sanctissimæ Trinitatis, etenim terminus diuinarum productionum est quid illimitatum, & infinitum, terminus namq; generationis atriuè est Verbum diuinum: terminusq; spirationis est Spiritus sanctus: quis autem naturalitèr attingere valet ad Trinitatem, vt ostendimus tom. 2. de Trinit. disput. 1. q. . .

Supernaturalis quoad substantiam definitio.

Item misterium Incarnationis, etenim terminus dependentiæ Naturæ humanæ est diuinum Verbum. Insuper, Prædeterminatione, Iustificatio, Glorificatio, lumen gloriæ, Visio beatifica, opera meritoria salutis æternæ, cunctaque alia precedentia, ex instinctu gratiæ, & speciali motione Spiritus sancti, & alia huius generis, omnia quidem hæc sunt supernaturalia quoad substantiam, quibus addendæ sunt virtutes Theologicæ: Fides, Spes, Caritas, in ordine ad salutem æternam &c. ex tradita autem doctrina Scoti posset definitio de supernaturalibus quoad substantiam, deduci, dicèdo, *supernaturale quoad substantiam est illud, quod, secundum entitatem in fieri, & secundum intelligibilitatè in facto esse, superat cognitionem naturalè: & profecto ita est, quandoquidem in fieri, produci nequeunt, nisi à Deo: & iam facta, nequeunt cognosci naturalitèr ab intellectu creato.*

Quale obiectum sit naturalitèr cognoscibile.

13 Ex hinc deducitur corollarium, omnis entitas creata, non habens pro termino, siue pro obiecto Deum, attingibili per operationem gratificam, & meritoriam, siue glorificam, potest naturalitèr cognosci ab Angelo. ita Scotus.

Non datur substantia supernaturalis creata.

14 Dum verò hæc, supernaturalia appellamus in substantia, non est sensus, quod danda veniat aliqua substantia, quæ formalitèr sit supernaturalis, non enim conceditur substantia creata supernaturalis, quamuis concedatur accidens creatum naturale, vt vi-

sio, beatifica, lumen gloriæ, & huius generis; ratio cur non detur substantia supernaturalis creata, ea est, quia si daretur, vtique esset actus purus, ens illimitatum, infinitum, independens; à se, vltimus finis, & huiusmodi, at hæc competunt soli Deo, ergo sola Deitas est substantia supernaturalis, creaturæ enim non competit esse actum purum vltimū finem &c. Dices, cur ergo datur accidens naturale, multo enim rationabilis perfectio hæc communicari posset substantiæ, cum sit perfectior accidente: Respond. accidenti potius, quam substantiæ creatæ attribui, quoniam, cum naturale in substantia debeat esse actus purus, & vltimus finis, nequaquam suspicari posset, accidens, & si naturale, esse posse actū purum, etenim accidens de se est componibile cum subiecto, ergo non est actus purus. item nec suspicari poterit, accidens esse vltimum finem, cum vltimus finis non sit accidens, sed substantia: nec suspicari poterit esse quid independens, siue à se cum accidens dependeat à subiecto, & eget substantiari in subiecto: hæc, & similia non possunt suspicari de accidenti, quantumuis supernaturali, quæ tamen suspicari possent de substantiæ creatae alioquin supernaturali, imperfectiones namque accidentis non militant in substantia, sicque si daretur substantia creata supernaturalis, posset quis suspicari, ipsa esse Deum, & vltimū finem. Aliam trāsferimus ad Mater: de Visione beatifica. Ad propositum redeūdo, idem est naturale in substantia, ac in entitate.

Cur non datur substantia supernaturalis creata, sed accidens naturale creatum.

15 Ex quo autem diximus, virtutes Theologicæ, iustificationem, opera precedentia ex instinctu gratiæ, Visionem beatificam, lumen gloriæ, & similia, esse supernaturalia quoad substantiam, insurgit difficultas, quandoquid Scot. fateatur, hæc posse naturalitèr cognosci ab Angelo, quomodo stat id, qd diximus. Responsio in promptu est, qd hæc considerare possumus, vel physicè quoad entitatem: vel moralitèr quoad specificationem: Primo modo loquitur Scotus, ratio, quia, vt dicemus, ea sunt entia finita, & limitata, cadentia sub obiecto ad æquato intellectus angelici,

Contradictio ex Scoto soluitur.

lici, siue separati: at secundo modo, nequaquam, quia habent pro termino Deum. Vtrumq; expresse Scotus locut. quodlibetorū, inquit, *Ad secundum, Ens limitatum, & ad se, vel si etiam est limitatum, & ad alterum, est naturalitèr obiectum intellectus creati: sed entitas limitata in se, quæ est essentialitèr ad alterum illimitatum, non est naturalitèr intelligibilis ab intellectu creato.* Replacabis, posset hoc modo Angelus v. g. si esset viator, vel anima separata, intueri visionem beatificam alicuius Beati, & mediante ea, naturalitèr beatificari. Responsio patebit ex solutione argumentorum principalium.

16 Ex quo tamen deduxit Scotus, solam illam entitatem non posse naturalitèr cognosci, quæ habet pro termino Verbum, vt Incarnatio, & Deum, vt Trinitas, aliaque recensita, sequitur vt ex opposito, omnis entitas neque, pro termino habes Verbum per vnionem hypostaticam, neque Deum, sub rationibus recensitis, sit vtique naturalitèr cognoscibilis ab Angelo, & ab intellectu separato.

17 Ex hoc autem fundamēto, Scotus enerauit fundamenta Aduersariorū, aiunt namque, quod est supernaturalitèr factibile, non est, nisi supernaturalitèr intelligibile. negat Scotus absolute hanc propositionem. Verum, vt amplius pateat quanti sit roboris, percurramus eam, asserendo instantias, vnde deducitur non esse simpliciter veram. Et quidem creatio, prout esteductio de nihilo, fit à solo Deo, solius namque Dei est creare, attamen plerique asserunt, Aristotelem cognouisse creationem, quod nos attingimus tom. 1. de Trinit. At sumamus exempla clariora, Angelus, & Anima nō possunt, nisi supernaturalitèr à Deo produci, nulla enim creatura creare eos potest, & nihilominus Angelus, Animas, Angelosq; cognoscit naturalitèr, ipsaq; Anima Animas &c. Item visio beatifica non potest, nisi supernaturalitèr produci, attamen ipsemet Cæctanus respondēdo ad Scotum, fateatur posse, vt diximus, quoad entitatem, naturalitèr cognosci. Insuper Cæctales, quales, & quanti sunt, cum tot astris, ac influendi virtutibus, non possunt, nisi supernaturalitèr pro-

Supernaturalitèr factibile non est nisi supernaturalitèr intelligibile, declaratur.

duci, & nihilominus naturalitèr intelligitur, imo sēsibili, & oculari aspectu conspicitur ita de pluribus facile .n. est adinuenire exempla plura ad hoc.

18 Fundamento hoc eodem enerauit fundamentum aliud Thomistarum, est autē id, quod habet D. Thom. 1. par. q. 1. art. 4. vbi ait, *Obiectum naturalitèr cognoscibile quiditantiuè, non debet excedere potentiam in modo essendi.* An autem sit verum, patere potest ex instantijs, relictis autem instantijs aliorum, sic arguitur, Deus, tanquam primum principium, & tanquam causa prima istius Mundi, seu tanquam Author Naturæ, cognitus fuit naturalitèr à Philosophis, ac præcipuè ab Aristotele, inquitente 12. Metaph. *Entia nolunt male disponi, vnus ergo Princeps.* at Deus superat naturam intellectus creati, ipse enim est infinitus, hic finitus &c. Item, Anima, etiam cōiuncta, naturalitèr intelligit Deum, ex creaturis colligēdo cognitionem naturalem Dei. Rursus, potest naturalibus rationibus efficaciter demonstrari reperiri Deum, iuxta ea, quæ diximus tom. 1. de Trinit. Præterea, Anima intelligit Angelum, at Angelus superat entitatem Animæ, cum sit essentialitèr perfectior eo. Angelus inferior naturalitèr intelligit Angelum superiorē, specificè distinctū ab eo, & essentialitèr perfectiorem eodem. Addunt alij, si lumen gloriæ esset v. g. essentialitèr intellectui creato, atque eidem connaturale, vtique visio diuinæ Essentiæ esset illi connaturalis, quia sequeretur ad causam cōnaturalem, & nihilominus, etiam tunc Deus in essendo excederet potentiam intellectus creati, ex his, & consimilibus, non sequitur cōtra Scotum, obiectum superat in essendo naturam intellectus creati, ergo non potest naturalitèr cognosci ab eo.

Obiectū naturalitèr cognoscibile non dēt excedere potentiam in modo essendi, an verū.

19 Ac denique, fundamētū, quod assument, Intellectum angelicum non recepisse species misteriorum supernaturalium, & propterea, nō posse ea naturalitèr cognoscere, sicut nec aliud ab obiectis talibus possunt species abstrahere: aiunt enim Thomista, rerum omnium naturalium concreatas fuisse species Angelis, non tamen misteriorū gratiæ, & propterea nequissè Angelos misse-

misteria hæc naturaliter intuitiue videre : quod si dixeris, intelligat tamen per species receptas à talibus ministris; respondet, carere intellectu agente, nec posse species à rebus acquirere : Fundamentum, inquam hoc, nec Scotus admittit, eo sensu, quo vidimus supra quæst. 4.

20 His habitis, dicendum Primo, loquendo de tribus primis recensitis in misterio Eucharistia, ea non possunt naturaliter cognosci, nec ab Anima separata, nec ab Angelo, ea autem sunt; Vnio diuini Verbi cum carne, & sanguine Christi: transubstantiatio panis in Corpus, & Sanguinè Christi: & collatio gratiæ dignè sumentibus. Ratio petenda est ex suppositis, vnde breuiter, & efficaciter arguitur, omnis entitas habens pro termino, seu obiecto in ordine supernaturali, Deum, superat intelligentiam naturalem creati intellectus: talia autem sunt ista tria; patet Primum, quia Vnio terminatur ad Verbum: Gratiâ habet pro ultimo fine supernaturali beatico Deû, est enim gratiâ; & iustificatio medium ad salutem, & gloriam, cuius obiectum est Deus. Transubstantiatio item habet pro termino idem Verbum humanatum, quia Christus succedit loco panis; & vini: ergo iure merito, hæc nequeunt naturaliter intelligi: at in vltiori probatione non est immorandum, cum assertio sit communis.

21 Dicendum Secundo, loquendo de tribus subsequentibus, potest Angelus, naturali virtuti suæ relictus, naturaliter cognoscere quiditatiuè, seu intuitiue illa omnia: ea autem sunt, existentia Christi: de fitio panis, & vini: & accidentia remanentia, sine subiecto, est Scoti, & eorum, qui supra. Probanda autem sunt singula. Et Primo, omne ens creatum, non habens pro termino, seu obiecto Deum, vt explicatum est, potest naturaliter intelligi, etiâ intuitiue, ab Angelo: at existentia Corporis Christi in Eucharistia, est quid creatum, quia præsentia illa ad species, est quid creatum, ergo erit naturaliter intelligibile ab intellectu angelico. Probatum antecedens, Ens namque creatum, non habens pro termino Deum, est obiectum naturaliter in-

telligibile ab intellectu creato.

22 Ratio hæc est vniuersalis ad omnia talia: in speciali tamen, descendendo ad subiectam materiâ, sic arguitur Anima Christi Domini cognoscit naturaliter se esse vbicumque est: at est in Eucharistia, vna cū corpore, ergo naturaliter cognoscit, ibi esse cum corpore, quod si potest præstare hoc Anima, inferioris naturæ ad Angelum, amplius, nec minus, præstare poterit idem Angelus. Item existentia non est perfectius cognoscibile, quam sit suū existens: at Christus est cognoscibilis ab intellectu creato, secundum humanitatem, ergo non minus erit cognoscibilis existentia eius, seu præsentia in Sacramento Altaris. Insuper, si quid impediret Angelum à tali cognitione, profecto esset modus ille sacramentaliter existendi, at hoc non debet impedire, ergo: probat Scotus min. Modus accidentalis rei non impedit cognitionem rei, adde, nisi in intellectu coniuncto, & alligato sensibus, solent namque pluries accidentia, & modi essendi, impedire: at intellectus angelicus caret sensibus; ergo modus ille non potest impedire, quin videre valeat Corpus Christi. Confirmatur, *Sicut res se habet ad esse, sic ad cognosci, seu ad cognoscibilitatem ex 2. Metaph. cap. 4.* at substantia est prior omni accidenti, omnique modo essendi, ergo Angelus, ordinatè intelligendo ea, quæ sunt in Christo in Sacramento, prius intelligit substantiâ Christi, inde vero, modò essendi ipsius Christi, vtputa, modum sacramentaliter existendi. Item, si Angelus esset in puncto, posset vtrique ab altero Angelo naturaliter videri: ergo, dum Christus nõ est in Sacramento extensiuè, & dimensionaliter, poterit ab Angelo videri. Confirmatur, modus existendi sacramentaliter nõ addit corpori existenti in Altari, nisi esse sub accidentibus absconditum, & coopertum, at hoc nõ impedit, quominus Angelus videat Corpus Christi: probat, antec. quia quod est in puncto nõ est ibi extensiuè, sicut punctus non est extensus; & sicut in puncto existens, est totus in toto, & totus in qualibet parte, vt ita dicam, puncti, sic Christus in Sacramento, est totus in toto, & totus in qualibet parte

hostiæ;

hostiæ: & probatur minor, substantia panis est cooperta accidentibus, loquendo extra Sacramentum, attamen non propter hoc impeditur Angelus à cognitione intuitiua substantiæ ipsius panis, accidentia namque impediunt visionem corpoream oculi nostri, atque visionem intellectualem intellectus coniuncti pro statu isto: igitur nec modus iste accidentalis sacramentalis præpediet Angelum à naturali visione Corporis Christi. Hæc q. Corpus Christi.

Cognoscere potest definitione panis

23 Modo probatur reliqua. Probatum autem cognoscere naturaliter definitionem panis. Virtus potens naturaliter cognoscere obiectum, dum est præter intuitiue, potest etiam cognoscere naturaliter eius absentiam ex 2. de anim. probatur, nam per visum cognoscimus lucem, & tenebras: at intellectus angelicus cognoscit naturaliter ante consecrationem, esse in hostia substantiam panis, ergo & post consecrationem cognoscat naturaliter definitionem panis. Confirmatur, quia neutrum transcendit naturalem intelligentiam Angeli, nec præsentia, nec absentia panis. Hinc vero sequuntur alia duo, vt cognoscat præsentiam Corporis, & existentiam accidentium sine subiecto: Probatum, cognoscit ibi esse accidentia, & cognoscit non esse ibi subiectum panis, ergo cognoscit accidentia existere sine subiecto. Item, cognoscit esse ibi Christi Corpus, vt remanet probatum, ergo à primo, ad vltimum, cognoscit illa tria, vt promissimus.

24 Pro confirmatione tandem conclusionis in se, arguit denique Scotus, inquitens, Virtutes Theologicae, vt Fides, Spes, Caritas, sunt in determinata specie qualitatis, & secundum multos Angelus habet naturaliter principia cognoscendi omnes species entium, ergo & habet naturaliter principia cognoscendi omne species entium, ergo & habet naturaliter principia cognoscendi istas virtutes.

25 Caetanus, vna cum cæteris, duas adhibet responsiones ad omnia prædicta, Prima est, falsum esse, quod omne ens creatum sit obiectum naturaliter attingibile ab Angelo: etenim, solummodo ens creatum naturalis ordinis est obiectum

attingibile, non autem quod est ordinis supernaturalis: applicando autem, inquit existentiam Christi in Altari, esse ordinis supernaturalis, Secunda, non potest Angelus hæc, & similia, naturaliter attingere, quoniã nec speciem desumere potest ex eis, nec species eorū habuit concreatas ab initio.

26 Responsiones istæ remanent plenissime euacuatæ ex fundamentis præiacis, iam enim ostensum fuit in quoniam consistat naturalitas, & supernaturalitas cuiuscunque rei: Ostensum, in super remanet, posse speciem à rebus accipere, ex q. 1. & 4. vnde his duobus fundamentis applicatis, euertuntur eius responsiones, ac cæterorum, quæ quidem clara sunt, vt adduximus, ita vt non sit opus ea amplius repetere.

27 Idem Caetanus, singulariter respondendo ad illud, quod Anima Christi Domini cognoscit naturaliter se, & suum Corpus esse in Altari, inquit, Animam Christi esse excipiendam ab hac regula, quoniam ad Animam Christi spectat id videre, atque naturaliter intueri modum essendi sacramentalem: sicut cogitationes proprias Angelus intelligit, & videt, quia spectant ad ipsum, attamen alter Angelus non ipsas videt: ita, alteri quidem intellectui creato minimè notus est modus iste sacramentalis, est vero naturaliter notus Animæ Christi Domini. Responsio hæc Caetani destruit totam positionem Thomistarum, fundamentum enim eorum hoc est, modum illum nullatenus posse ab intellectu quocunque creato naturaliter intueri, Caetanus autem illud destruit, quia concedit hoc Animæ Christi: hinc verò necessario deducitur, posse Angelum naturaliter intueri: prob. non est maior ratio de intellectu creato Christi, sitèdo in naturalibus, quam de intellectu Angeli: at ille potest de se naturaliter, ergo potest & Angelus. Imo arguitur à fortiori, intellectus Angeli in naturalibus excedit, (sitèdo in pura natura) intellectum Animæ Christi, ergo si intellectus Animæ Christi videt, videbit multo perfectius Angelus. Insuper, destruit Caetanus id, quod dixerat, modum hunc sacramentalem esse ordinis supernaturalis, probatur, modus iste (per eum) videtur naturali-

Supernaturalia nõ cognoscibilia naturaliter ab Angelo quoniam sunt in Eucharistia.

In Eucharistia quoniam sunt naturaliter ab Angelo cognoscibilia.

ter ab Anima Christi, ergo continetur sub obiecto adæquato naturali intellectu creati, prob. conseq. alias si non contineretur sub obiecto adæquato, intellectus creati, iam nõ posset ab Anima naturaliter intueri: Ergo rursus, nedum Anima, sed quicumque intellectus siue angelicus, siue humanus separatus, & non impeditus, poterit naturaliter intueri existentiam Christi. Nec Caetanus fundamentum probabile habet, eximendi cæteros intellectus, dum concedit Animæ Christi posse naturaliter, modum tale videre. Videat Caetanus quanti valeat suæ responsiones.

Videtur rem, videt & modum eius.

28 Et confirmatur, videns rem, videt & modum rei, quomodo namque videre possum scripturam istam, nisi videam, & modum eius, modum characterum, apicum, & scriptiois? videndo quoque albedinẽ in pariete, video & modum extensionis, atque figuratiois eius in pariete: sicut videndo v.g. Angelus alium existentem in puncto, videt & modum suæ existentie, vtpote non esse ibi extensẽ, divisibiliter &c. ita à pari, videndo Angelus existentiam Christi ibi, videt quoque & modum sacramentalem, quo existit ibi. Hoc est directè contra eundem, ait enim quod & si Angelus videat existentiam Christi in Sacramento, non tamen videt modum existentis ibi. Hæc ex Scoto, loquendo de intellectu angelico non impedito, nec humano coniuncto sensibus.

29 Dices, non sequitur necessario præsentia Christi ad species sacramentales, ex eo, quod definit ibi esse panis: ergo necessario inferitur, quod Angelus videat ibi Corpus Christi: Probatur antec. quia posset panis desinere esse, accidentia stare sine subiecto, & non fieri ibi præsens Corpus Christi, potest enim Deus facere hæc omnia. Respond. utique Deus posset hæc omnia facere, attamen iam decrevit, ad destinationẽ panis, apponere ibi Corpus Christi, qua lege stãte, & posita in executione, bene Angelus cognoscit ibi existentiam Christi.

Intellectus coniunctus non potest videre existentiam Corpo

30 Dicendum Secundo, loquendo de intellectu coniuncto & alligato sensibus, nequaquam potest videre existentiam Christi intuitivè in Sacramento

Altaris. Est Scoti, & communis omnium. De facili autem suaderetur, intellectus coniunctus pro statu isto, non movetur, nisi ex sensibilibus, at per nihil sensibile in Sacramento Altaris potest moveri intellectus talis ad cognoscendum Corpus Christi, ergo: probatur minor, species panis, & vini, eodem modo se habent in Sacramento post consecrationem, ac erant ante consecrationem, ratio, quia remanet idem color, idem sapor, idem odor, eadem magnitudo, quantitas, figura &c. at ante consecrationem accidentia hæc non ingerant cognitionem Corporis Christi, ergo nec nunc post consecrationem.

ris Christi in Eucharistia: intuitivè.

31 Dicendum Tertio, quod licet intellectus coniunctus non possit præsentiam Christi in Sacramento cognoscere intuitivè, potest tamen abstractivè. Est eiusdem Scoti. Probatur, impossibile est cognosci aliquam complexionem, nisi præcognoscantur extrema complexionis: at quilibet intellectus creatus potest complexum hoc, Christus est in Eucharistia, naturaliter intelligere, si ab aliquo ei proponatur, ergo intelligere naturaliter potest illud cognitione abstractiva.

Potest abstractivè.

32 Dices, cognitio abstractiva præsupponit intuitivam, at non habentis de Christo in Sacramento cognitionem intuitivam, ergo nec habere possumus abstractivam. Respondet Scotus, quod D. Augustinus 8. de Trinit. cap. 4 & 5. docet, quomodo habeamus fidem de

Abstractiva præsupponit intuitivam: declaratur.

Quo fidem habemus de Christo, de eum non derimus.

Christo, cum ipsum non viderimus: ait enim, quod hoc fit, mediis tibus quibusdam cõceptibus communibus, abstractis à singularibus, quos deinde Christo tribuimus: v.g. video hominem, alioqui peritum, & sapientem, conuocare discipulos plures, eosque docere, ac imbuiere sapientia sua: cursum autem temporis, aliquem ipsum, prodire, Magistrum, vendere, tradereque, osculi proditorij signo, in manus inimicorũ: à quibus inde flagellatus, spineisque coronis capiti impositis, fuerit tandem crucifixus &c. ex his, similibusque, quæ penes homines contingere solent, surgimus ad sic discurrendum de Christo &c. ita ad propositum, ex eo quod videmus aliquid esse in alio, vel tanquam

quam contentum in continente: vel tanquam signum in signato, vel tecti in regente, ex cõceptibus cõmunitibus, surgimus ad, eo modo, quo possumus, abstractivè concipiendum, Christum suo sibi modo convenienti, esse in Eucharistia.

33 Dices tamen, si modus iste, sic abstractivè cognoscendi, esset rationalis, possemus utique in multos incidere errores circa Christum, probatur, quia si cognitio abstractiva desumenda est penes conceptus communes, repletos in creaturis, possemus attribueret ei, formam, v. g. & staturam gigantesam: colores, alioqui ineptos, repletos in creaturis, & plura huiusmodi, repleta in creaturis, quæ tamen indigna forent attribui tanto Filio Dei, de quo Sponsa Cantic. 4. ait, Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Respondet Scotus, inquit, Nihil interest ad Fidem nostram, utrum error circa conditiones Corporis Christi.

An permitti possit aliquis error circa conditiones Corporis Christi.

interest ad Fidem nostram, utrum error circa conditiones Corporis Christi, sit in quibusdam conditionibus singularibus, conceptis de Christo, quia Fides nostra nõ respicit per se illas conditiones singulares proprias, sed aliquem hominem in fieri ex notitia cuiuscunque singularis hominis. hæc Scotus sub lit. B. licet autem hæc ita se habeant, nihilominus non sunt de Christi Corpore suspicanda absurda recessita, erat enim pulcherrimus omnium, iuxta recensitam statim Sponsa, dilectus meus candidus, &c.

Beatus per actum beatificum an videat corpus Christi in Eucharistia

34 Dicendum Quarto, Beatus non videt necessario Corpus Christi existentis in Eucharistia, per suum actum beatificum. Est Scoti sub lit. H. 9. Tertia conclusio. Afferam tamen verba Scoti, ut constet, sic eius mentem esse explicandam, ut proposui: ait enim Tertia Conclusio est, quod intellectus beatus nullo modo per actum beatificum videt Corpus Christi in Eucharistia. Queritur autem posset à Scoto, unde nam scis, Beatos non videre per actum beatificum Corpus Christi, an via, & cognitione naturali, an revelatione? Igitur sensus suæ propositionis erit, ut non videat necessario, si videt, sed per accidens, ratio huius est eadem, quam affert Scotus, probat ergo sic, si videret, id est necessario, & tanquam per se, atque essentialiter requisitum ad beatitudinẽ,

videret quoque cætera Sacramenta, siue effectus cæterorum Sacramentorum, vtpote, Collationem gratiæ in Baptismo, Confessionem, sic de singulis: at visio istorum non spectat per se, & essentialiter ad beatitudinem, ergo nec Sacramenti Eucharistia. Additq; Scotus, inquit, Adde quod multo minus requiritur ad beatitudinem, quod Beatus videat existentiam Corporis Christi, in genere proprio, quia multo minus ad beatitudinem requiritur talis perfectio visionis, quam visionis in Verbo. hæc Scotus.

Fidei succedit visio: de claratur.

Quod si vigeas, Fidei succedit visio, respondet ibid. lit. O. ad ultim. argum. dicens, Quod est verum, loquendo de obiecto principali Fidei, quod est Deus trinus, & unus, sed non de omnibus alijs, respectu quorum est Fides, alioquin videret semper in Verbo Incarnationem, Nativitatem, Passionem, &c. quæ non sunt necessaria, ut videantur in verbo, nec in se, ad hoc, ut aliquis sit Beatus. Hæc ibi, idemque habet in 3. d. 31. quæst. vnic. litera H.

35 Quæ hucusque dicta sunt, locum habent, postquam misteria gratiæ sunt posita in actu: de his enim loquitur Scotus: non tamen antequam ponantur in actu: ratio, quia ea recondita sunt in Thesaurò scientiæ Dei, & voluntatis diuinæ; quid autem Deus sit facturus, quid volet, quidvè sit noliturus, quis potest scire? quis enim novit sensum Domini? unde Sap. 9. dicitur, Quis hominum scire poterit consiliũ Dei, aut quis poterit cogitare quid velit Deus: cogitationes enim mortalium timidae, & inverte providentiæ vestre.

ARTICVLVS II.

Vtrum cognoscere possit misterium Incarnationis naturaliter.

1 Spereff de misterio Incarnationis inquirere an possit quoque, illud intuitivè videre Angelus? Responso utique est negatiua: & est communis omnium. Est vero, & si nõ in terminis, tamen in substantia, eiusdem Scoti, is namque quodlib. cit. sic ait, vr etiam retulimus, Entitas limitata in se, quæ est essentialiter ad alterum illimitatum, non est naturaliter intelligibilis. hæc

Incarnationis misterium nequit Angelus cognoscere naturaliter.

sub dupl. GG. Hinc autem ipse tacito negat posse Angelum naturaliter attingere, quoniam inquirendo Scotus, quale nam obiectum potest naturaliter attingere Angelus, ait, illud, quod non habet pro termino aliquid illimitatum, ait enim ibidem, *Ens limitatum, & ad se, vel si etiam est limitatum, & ad alterum tamen limitatum, est naturale obiectum intellectus*, hæc Scotus, ergo hinc expresse deducitur, negare Scotum de misterio Incarnationis, quoniam terminus dependentiæ humanæ naturæ est quid illimitatum; ac propterea fundamentum hoc supra præmissum, ut excluderemus ab angelica naturali intuitione misterium Incarnationis. Hæc est vera, & germana mens Scoti; unde errat Vasquez, oppositum sentiens de Scoto, vna cum Hurt. Mendoz. de Incarnat. disp. 8.

2 Scio autem inter Scotistas non esse concordem sententiam circa hoc de mente Scoti, quando quidem Angles disput. 3. quæst. 4. difficult. 2. & Arerin. in 4. d. 10. q. 8. ait, Scotum velle, quod Angelus possit Incarnationem quoque cognoscere naturaliter, Rada 2. par. controu. 8. conclus. 5. ait, *posse ab Angelo cognosci naturaliter, per illationem evidentem*. Cum vero sit Rada optimus Scotista, censendus est, id asserere velle ad mentem Scoti, ut talis etiam sit mens Scoti. Accedit ad hos Vasquez 1. par. disput. 214. cap. 4. similiter loquens de Scoto, ut velit, posse cognoscere.

3 Nos in primis dicimus, misterium hoc non posse à creatura vlla naturaliter cognosci. Ratio, quia non potest cognosci relatio, nisi cognoscatur & terminus: nec cognosci potest dependentia, nisi cognoscatur & terminus dependentiæ: at Verbum, quod est terminus dependentiæ naturæ humanæ non potest naturaliter cognosci, ergo nec dependentia, & consequenter nec ipsum Incarnationis misterium. hæc est vera, & vrgentissima ratio. Probat Rada, si Angelus cognosceret intuitivè Verbum in hoc misterio, tunc beatificaretur in eius visione, ergo non cognosceret hoc misterium, ne videndo Verbum, beatificetur. Probatio ista non vrget, etenim si videret Verbum, non cito sequeretur beatificatio, ratio, quoniam Verbum, seu obiectum bea-

Scotistarum sententia de Scoto.

Incarnatio non potest ab vlla creatura naturaliter cognosci.

tificum, si vult, videtur, si non vult, non videtur, est namque speculum voluntarium, unde posset Verbum non se manifestare sub ratione obiecti beatifici, sed sub alia ratione. Item, quamvis Christus fuerit ab instanti Incarnationis Beatus, tamen id, quod primo cõcipimus in natura humana Christi est vno ad Verbum, quæ quidem fons inde gratiæ, & gloriæ, ex Scot. 3. d. 2. q. 2. ergo Angelus intuendo misterium hoc, haberet pro obiecto Verbum sub ratione substantificantis dependentiæ naturæ humanæ, hoc namque est primum ibi, præcipuè in via Scoti, non admittentis ibi aliquod medium. Probat alij non posse, quia cognosceret Angelus Trinitatem. Probatur, cognoscendo Verbum, cognosceret Filium: cognoscendo Filium, cognosceret & Patrem; cognoscendo Patrem, & Filium, cognosceret & Spiritum sanctum, tanquam terminum amoris mutui inter Patrem, & Filium, sunt enim omnia hæc correlatiua, ergo cognosceret naturaliter Trinitatem. Sed nec probatio hæc vrgeret, quoniam cognosceret v.g. Verbum, non ut Verbum, nec ut Filium, sed ut personam vnam substantiantem naturam, hoc enim exquiritur Primo in hoc misterio, persona substantificans Naturam.

4 Secundo dicimus, Scotum negare, posse cognosci naturaliter à quocunque intellectu creato. Hoc patet ex quodlibeto allato.

5 Tertio dicimus, posse Angelum cognoscere quidem illationem misterium hoc, non tamen per illationem evidentem, & necessariam. Prima pars est multorum, & Secunda est contra Radam. Unde dico, posse fieri de hoc misterio illationem, attamen illationem fore, topicam, non demonstratiuam, nec evidentem. Probat, videt v.g. Angelus Naturam hanc non dependere à proprio supposito, ergo videt dependere à supposito diuino, negatur consequens, quia posset per Dei potentiam vniri supposito alteri creato ex Scoto in 3. d. 1. q. 4. Item videt Angelus, non dependere nec à proprio, nec ab alieno supposito creato, ergo inferre deberet; depedere à supposito Verbi in creato? qualis quæso est ista illatio?

Potest naturaliter cognosci per illationem topicam.

Naturæ dependentiæ à supposito qualis, & quanta.

Vtrum evidens, & manifesta, dicat, & referat qui talem dependentiam naturaliter videt: unde negari posset consequentia, quia posset Deus naturam, hanc conseruare absque omni supposito tum proprio, tum alieno creato, tum diuino, & increato, cõseruat enim accidentia in Altari sine subiecto, conseruare, & potest substantiam singularem absque omni supposito. hinc constat, illationem posse quidem fieri, at non esse euidentem. Rada vrget: Natura cõpleta nata est subsistere necessario, siue in proprio, siue in alieno supposito, ergo, dum videt non subsistere in supposito creato, subsistere cognosceret in supposito diuino. Item, misterium hoc, positum est in actu, ergo viribus naturæ est cognoscibile, dum igitur cognoscit carere omni supposito creato, euidenter infert, substantificari supposito increato. Ad Primum, & si id compectat naturæ, attento communi, & ordinario influxu, & concursu Dei, seu attenda lege communi, seu potètia ordinata Dei, tamen per potentiam absolutam posset naturam suspendere ab omni supposito: exemplum adest in accidentibus Altaris, quæ quidem de lege ordinaria postulant dependentiam ab subiecto, & substantificationem ab eo, attamen de lege absoluta, in casu speciali, absoluuntur ab inherentiæ actuali ad subiectum. Ad secundum, negatur consequens, quamuis enim sit positum in actu, quia tamen habet pro termino ens illimitatum, ut loquitur Scotus, seu Verbum, quod non est naturaliter cognoscibile, hinc non potest euidenter inferri tale misterium, unde sufficit, posse quidem aliquo modo topicè inferri, non tamen illatione euidenti, & necessaria: An vero possit naturaliter cognosci possibilitas huius misterij, videbitur in Tract. de Incarn.

Natura per Dei potentiam suspendi posset ab omni supposito.

Diabolus an nouerit Incarnationis misterium

6 Dices, Scotus contrarium asserit, etenim exponens Ambrosium in cap. 1. Lucæ, dicentem, *Malignum Spiritum latuisse Incarnationis misterium*, ita ait ad quartum, *Si absolutè permittatur, quicumque Angelus malus vti potentia sua cognitiua naturali, potest intelligere quodcumque intelligibile causatum, & per consequens posset intelligere cogitationes cordium, & misteria gratiæ*. Et

infra subdit, *Sic ergo supponitur, quod non permittatur videre misteria gratiæ*. Pergit inde, *Et sic exponenda est auctoritas Ambrosij de misterio Incarnationis, non absolutè, quin quilibet Angelus malus posset videre, vel cognoscere integritatè Mariæ, tam in mente, quam in carne, sed non fuit permittus propter certas causas, ne impediretur redemptio, si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, id est, ait Scot. nunquam me redemi eius morte procurassent*. Respondetur, quod Scotus non loquitur absolutè de substantia Incarnationis, siue de Incarnatione quoad substantiam, de hoc enim nunquam fuit eius mens, docere, quod Angeli siue boni, siue mali possint naturaliter habere cognitionem; ut vidimus, sed loquitur de misterio Incarnationis quoad circumstantias, inter quas aderat circumstantia integritatis, Beatissimæ Matris Virginis Mariæ, & loquendo de virginitate eius, bene poterat Angelus naturaliter cognoscere, Beatissimam Matrem esse Virginem, hoc enim non superat captum, & intelligentiam Angeli: de hac ergo Scotus loquitur, quod suæ virtuti relictus poterat malus Angelus cognoscere, at Deus non permisit, ut cognosceret, ne impedita fuisset redemptio, iuxta Paulum 1. Cor. 2. *Item vi partus cõclaretur Diabolo, ut Martyr Ignatius ait ista ergo mens Scoti, nequaquam cõcedere, quod Angeli intuitivè possint videre misterium Incarnationis*.

Partus Virginis quare cõclaretur Diabolo.

7 Atque hinc vltimo cõcluditur, quod quamuis, quæ diximus de misterijs alijs, excepto Incarnationis, vera sint, tum de bonis, tum de malis Angelis quoad potentiam, & virtutem earum, cognoscendi, nihilominus idem Scotus limitat de facto ad solos bonos, de malis namque ait, vna cum Magistro, impediri à Deo, ob bonum finem, ut testabatur Paulus, Hieronymus, & Ignatius recentiti.

8 Dices, Dionysius de malis Angelis ait, quod *Eorum naturalia remanserunt integra*. ergo poterunt ipsi quoque. Resp. remanserunt quidem integra in actu primo, impedita in actu secundo.

ARTICVLVS III.

Soluuntur argumenta Articuli Primi.

His actis, soluenda remanet opposita initio allata. Et Primo ad rationem D. Thomæ, iam constat quid dicendum, ob instantias aduersus eam allatas, quæ sūt optimæ solutiones illius primæ rationes. Ad Secundam, iam patet ex quæst. anteced. negandum esse assumptum, Et ad Tertiam, loquitur Paulus ad sensum superius explicatum, de misterijs supernaturalibus quoad substantiam, vt Trinitatis, Incarnationis, &c. vel de intellectu coniuncto, ac dependente à sensibus, siue de malis Angelis impeditis à Deo: Verius est tamen, quod loquatur de intellectu coniuncto, seu de hominibus, quandoquidem exemplum asserit nō de Angelis, sed de hominibus. ergo nō loquitur de Angelis: quod si sermo sit generalis, Angelos, hominesq; comprehendens, dicatur, vt diximus.

Mysteria alia qua super-naturalia qualiter sūt supra naturam.

Ad argumēta Suarij, ad Primum dicimus, mysteria hæc, de quibus Scotus loquitur, esse quidem supra naturā quoad effectiuitatem, nō autem quoad attingibilitatem: Constat Primum, quia Eucharistia, & huius generis effectiue non sunt, nisi à solo Deo, attamen possunt naturaliter attingi ab intellectu angelico. Ad Secundum negatur cōsequens, potest namque species, quas non habuit ab initio, recipere ab ipsismet obiectis, & ita cognoscere. Ad Tertium negatur antecedens: & ad probationem, species debent quidem esse eiusdem ordinis, siue proportionatæ cum obiectis in representando, non tamen est necesse proportionari in attingendo, & illud sufficit. Item sufficit esse proportionatas in representando, nō autem in essendo, cum species substantiæ proportionetur quidem in representando, at non in essendo, cum species sit accidēs, non substantia, siue non est opus proportionari in efficiendo, quia ens creatum, licet non possit, nisi supernaturaliter poni in actu, nihilominus iam positum, causat naturaliter speciem sui, patet, quia accidentia supernaturali virtute stant absq; subiecto, attamen, etiam nunc, vt prius, cau-

Species debet esse proportionata obiectis: de claratur.

fant cognitionem, & speciem coloris, quantitatis, odoris, saporis, &c. sic de corpore supernaturaliter posito in Eucharistia, videtur naturaliter à sua Anima, vt probauit Scotus, & concessit etiam Cactanus, sicque de Angelis. Ad Quartum, sermo hic est, non de specie sensibili ad oculum corporeum, quomodo dicebat Okam; quod Christus in Eucharistia emitteret species visibiles ad oculum, nisi Deus impediret, sed de specie intelligibili emissā ad intellectum: cum autem, ait esse supernaturalem, ac proinde nō naturaliter intelligibilem, negatur consequens, est enim mysterium hoc, supernaturale quoad causalitatem, non autem quoad attingibilitatem. Ad Quintum, non omne credibile, seu non omne, quod est obiectum Fidei est solum supernaturaliter attingibile, namq; vnitas Dei, & Deus esse, est obiectum Fidei, & tamen Aristoteles in ratione primi Motoris, & vltimū finis naturaliter ea cognouit, cum pluribus Philosophis; Ad propositum autem, Eucharistia est obiectum merè improporionatū intellectui alligato sensibus, & propterea est illi solummodo credibile, ac modo iam explicato, existentia ibi Corporis Christi est ab Angelo naturaliter attingibilis. Ad Sextum negatur vt sup. consequēs. Et ad Septimum, concedimus hac ratione esse omnino supra naturam, quia nullius est Debitor Deus, atque sic mysteria gratiæ, nulli sunt debita, si enim gratia est ex debito, siue ex meritis, iam nō est gratia, inquit Apost. ac non propter hoc Angelus non potest plura eorum intuitiue cognoscere.

Eucharistia mysterium qualiter est supernaturale.

An omnē credibile sit solum super naturaliter, cognoscibile.

Ad Vasquez, iam remanet explicatum, sub cognitione tali angelica non includit mysterium Incarnationis. Ad Molinam, ea, quæ asserit, militant etiam, vt de Vasquez, de misterio Incarnationis, vt clarè ostendunt auctoritates, quas asserit: Quod si ad alia quoque mysteria se extenderent, vel loquuntur de intellectu coniuncto: vel de misterijs, antequam ponantur in actu, vel aliter, vt supra, loquuntur autem Patres de misterio Incarnationis, ac iam diximus illud Angelos ignorare. Scriptura item illa habet alias expositiones &c.

5 Ad

Facibile solum super naturaliter, an sit cognoscibile naturaliter.

Ad rationes autem ex Scoto in oppositum, ad Primam negat consequentiam, non enim sequitur, est factibile supernaturaliter, seu nō est factibile, nisi supernaturaliter, ergo non est cognoscibile, nisi supernaturaliter: & cū dicitur, est ens supernaturale, ergo cognoscibile supernaturale: neg. consequ. nam supernaturale in antecedenti dicitur ordinem ad causam supernaturalem; at in consequenti dicitur ordinem ad intellectum: Item, quemadmodum factibile naturale, & cognoscibile, tum naturaliter, tum supernaturaliter, ita factibile supernaturale est cognoscibile, tum supernaturaliter, tum naturaliter.

Fidei cognitio an excellentior cognitione naturalis.

Ad Secundum ait Scotus, Propositio hæc est falsa, quodcumque cognitū per fidem excellit quodcumq; cognoscibile naturaliter loquendo de intellectu abstracto, vera est tamen de intellectu coniuncto pro statu via: unde nobis est necessaria fides, nō autē illi intellectui abstracto, ratio, quia Angeli intuitiue potuerunt naturaliter cognoscere Christi patē, & mori, sicut poterant naturaliter cognoscere ipsū viuere vita humana: nō autē de illa morte habemus cognitionem Fidei: illa autē cognitio intuitiua, multo perfectior est nostra enigmatica: ita dico de existentia Corporis Christi in Eucharistia. hæc Scotus. In terminis vero respondēdo ad maiorem, cognitio Fidei est quidē excellentior cognitione naturali, quia illa est firmitior, certior, verior, quandoquidem Fidei non potest subesse falsum, ac falsū subesse potest cognitioni naturali: itē cognitio Fidei est excellentior cognitione naturali, spectando intellectum coniunctum dependentē à sensibus, at nō est perfectior spectando intellectum abstractum, quoniā cognitio Fidei est obscura, & enigmatica. at cognitio intellectus abstracti est clara, & intuitiua.

Ad Tertium, responsio patet ex dictis, & ad aliud de eod. Damasc. dicendum, quod loquitur de nobis. Ad Quartum, patet ex dictis, loquitur enim Scotus de misterijs creatis, iam positis in actu, nō autem ante. Ad Quintū negatur consequēs, quia actus ille beatificus, penēs intellectum Angeli eum videntis, haberet rationem obiecti in se non rationem videnti obiectū, seu tendēdi in obiectum beatificum. Dices, actus ille beatificus

dicat ordinem ad obiectum beatificū, ergo videns actum, videt & obiectum: Resp. 1. neg. consequ. Ratio, quia nō potest ordo ille ad obiectum, seu tendētia ad obiectū cognosci, nisi cognitio obiecto, at intellectus, v. g. Viatoris, etiā abstractus, seu intellectus non Beatus, non videt obiectum beatificū; ergo nec videt ordinem, & tendētiā talis actus ad obiectum beatificū. Probatur, quia nō potest cognosci relatio sine termino, talis autem ordo, & tendētia est relatio. Resp. 2. ad hoc, vt fiat visio ab aliquo oculo, necesse est, vt species sit in illo oculo, siue actus videnti informet eundem oculum, nō enim ego video per speciem visibilem, repertam in oculo Sortis, nec per actum videnti existentem in oculo Caij, sed per speciem & actum existentē in oculo meo, hinc ergo non sequitur, vt videns actū beatificum alterius, beatificetur, quia inhæret formaliter in intellectu eis, cū actus ille habeat rationem termini extra, non forme intra, forma enim denominat subiectum, in quo est, nō in quo non est. Resp. 3. actum illum dicere, vtrique ordinem ad obiectum beatificū, sed quatenus existit in intellectu videntis per eum; nō tamen quatenus est terminus alterius intellectus.

Ad Sextū, Scotus ait, Fidem esse necessariā nobis dependentibus à sensibus, qui impediunt cognitionem tallium veritatem: nō autem est necessaria Angeli intuitiue videnti, non enim dependet à sensibus.

Dices, inde sequi, Aristotelē, seu quemcumque Philosophum alium, non potuisse naturaliter cognoscere, Deum esse, quia ex Scoto, terminus cognitionis est Deus; ipse autem ait, non posse naturaliter attingi ad id, cuius terminus est Deus. Resp. Scotus loquitur namq; loquitur namq; Scotus de cognitione intuitiua, quam negat, non tamen de abstractiua, quam concedit.

Contra, inter potentiā, & obiectum reperiri debet proportio: at mysteria gratiæ, & supernaturalia alia sūt importionata intellectui creato: ergo. Resp. non proportionari effectiue, siue in rōne principij productiui, cū à solo Deo fiant, proportionari tamen in ratione principij cognitui, seu obiecti-uo, vt diximus, & hoc abstractiue.

QVAE.

Mysteria supernaturalia quomodo sunt importionata intellectui.

QVÆSTIO XI.

Vtrum Angelis reuelatum fuerit misterium
Incarnationis in via.

IN præcedenti quæst. art. 2. diximus, non potuisse Angelum naturaliter cognoscere misterium Incarnationis, nunc vero quærimus, an saltem illud cognouerit in via per fidem, ac reuelationem; & in Patria per beatificam visionem.

2. Est sententia Magistri in 2. d. 1. r. qui de Angelis superioribus loquens, ait, ab initio recepisse per reuelationem, cognitionem misterij Incarnationis, licet non perfecte: perfectam tamen cognitionem adeptos fuisse, completo iam misterio Incarnationis. De inferioribus vero Angelis inquit, nullam antea habuisse, nisi peracto iam ipso misterio Incarnationis. Consēsit Alensis par. 2. q. 26. mem. 1. Aymo super c. 3. ad Ephes. Xistus Senens. lib. 6. Bibliot. Annot. 199. loquuntur autem non de cognitione beatifica, sed de cognitione in via per reuelationem: ita quoq; Gabr. in 2. d. 9. q. 2. art. 5. ex quibus aliqui aiunt, cognitionem recepisse non quidem in instanti creationis, sed in instanti confirmationis in gratia.

3. D. Thomas 1. par. q. 63. art. 5. inquit, Angelis quidem Beatis factam fuisse talem reuelationem: licet q. 46. art. 1. extendere videatur ad omnes, apertius vero in 2. d. 11. q. 1. art. 4.

4. Alij autem docēt, in vniuersum omnibus fuisse reuelatum. ita Lyrans. super Iſa. 6. Jacob de Valent. in Pl. 81. Catharin. opusc. de lapsu Angelorum. Carhus. ad loc. cit. Iſaie. Vguer. in Institut. cap. 3. vers. 15. puresq; tum sententiarj cum Magistro ad locum citatū, tum cum D. Thoma ad 1. par. q. 63.

5. Nos duo præstabilimus, Primum erit inquirere de cognitione per fidem, & Secundum, de cognitione in Verbo per visionem beatificam; sunt enim membra distincta.

6. Circa Primum, imo etiam circa Secundum, adest sententia negatiua, nullo quidem pacto, nec per fidem, nec per visionem in Verbo cognouisse mi-

sterium ante sui adimpletionem: in sententiā hanc descendit Chriſost. homil. 11. super Ephes. 3. ibiq; Oecumen. Theodor. Theophil. Cyrill. 2. in Ioan. cap. 3. Nissen. homil. 8. in Cant. ibique Hieron. apertē; Gloſa ad 1. Timot. 3. Ambros. 1. de Institut. Virgin. cap. 5. Basil. Psalm. 23. Dion. de celest. Hierarc. cap. 7. ab ista vero generali assertione Bernardus excludit Gabrielem, inquit, *Nulli Beatorum Spirituum, Deum, antequam Virgini, suum reuelasse consilium, excepto dumtaxat, Archangelo Gabriele.* Homil. 1. in *Missus est.*

7. Probant, vero sententiam hanc, varijs Scripturæ docis: Et in primis ex testamento veteri; nam Psalm. 23. habetur, quod ascendere Christo Domino, & introeunte in gloriam, angeli interrogauerunt, *Quis est iste Rex gloria?* Item Iſa. 63. fit in super interrogatio, *Quis est iste, qui venit de Edon, in his vestibus, &c.* Interrogatio autem supponit ignorantiam, ergo iam nesciebāt. Ad sunt item & loca Pauli, is namque Ephes. 3. ita loquitur, *Mihi autem omnium Sanctorum minimo data est gratia hæc in Gentibus. Euangelizare inuestigabiles diuitius Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio Sacramenti absconditi a seculis in Deo, qui omnia creauit, ut innotescat Principibus, & Potestatibus in celestibus per Ecclesiam sapientia Dei.* Hinc deducit Hieronymus, ac prædicti Patres, Angelos didicisse ex prædicatione Apostolorum: quod si Paulus appellat Incarnationem. *Sacramentum absconditum, atque si sibi, inquit, collatā fuisse gratiam. Euangelizandi, ut innotescat Principibus, et Potestatibus in celestibus, deducunt hinc Patres recensiti nunquā misterium hoc ipsos cognouisse ante eius completionem.* Item 1. Timoch. 3. sic scribit, *Magnū est pietatis Sacramentum, quod manifestum est in carne, inſtitutum est in spiritu, apparuit Angelis &c.* Hæc quoque primam partem, spectādo Angelos secundum statū viz.

8 Quo.

8. Quoad Secundam vero, in ordine ad visionem beatificam, ve neque per eam viderint Incarnationem in Verbo, sic posset argumentari: Primo, Christus non est caput Angelorum, sed solius hominis, ergo non opus fuit ad beatificam Visionem videre Incarnationem. Antecedens est Chriſostomi homil. 1. ad Ephes. 1. atque Theophylasti: Driedonis tract. 2. de captiu. & redempt. c. 2. par. 3. art. 5. Scoti in 4. d. 49. q. 4. art. 2. & aliorum, vt in sequenti argumento. Secundo, Christus non meruit Angelis gratiam, & prædestinationem ad gloriam, ex Alensi 3. par. q. 12. art. 2. D. Bonau. in 3. d. 13. art. 2. q. 3. Et confirmatur, Christus meruit per passionem, & mortem, at non fuit incarnatū Verbum, nec Christus fuit mortuus propter Angelos, sed propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, passus, mortuus, & sepultus est, vt canit Ecclesia. Denique non redemit Angelos, Nunquam enim Angelus apprehēdit, sed semen Abrahæ. ex Paulo. Et confirmatur ratione, nam Visio Incarnationis non spectet per se ad obiectum beatificum ex Scot. in 4. d. 8. q. 10. ergo nec viderunt in Verbo.

9. Nihilominus Primo dicimus, valde rationabilis est asserere, Angelis in via factam fuisse reuelationem Incarnationis, omnibus quidem, tum inferioribus, tum superioribus ab initio: Quale vero fuerit instans illud, vtrum creationis, an cōfirmationis in gratia; dicimus, potius fuisse ante confirmationem, alias, tenendo fuisse post initium cōfirmationis in gratia, sequeretur, nequaquā malis Angelis, vt potē nō confirmatis in gratia, factam fuisse talem reuelationem. Sententia hæc est communior, habetq; suos auctores, allatos supra.

10. Probemus autem illam Primo, Angelis omnibus datum fuit præceptū adorandi Christum Dominum, iuxta phrasim Pauli ad Hebr. 2. *Et adorent eū omnes Angeli eius.* igitur collata iam fuit omnibus cognitio eiusdem Christi. Secundo Christus meruit Angelis, tum eollationem gratiæ, & iustificationem, tum vero prædestinationem, vt

docet Gregor. 1. Reg. cap. 2. inquit, *Nullus hominū, aut Angelorum est sanctus, nisi per Christum.* Fulgentius 1. 2. aduers. Trāsimund. c. 2. inquit, *Na est in homine, & Angelo gratia operata: in homine, vt resurget in Angelo, ne caderet: in homine, vt sanaretur in Angelo, ne vulneraretur.* Accedit Apocalypsis lo. 14. *Ipsi quoque vicerunt in sanguine Agni,* ita de Angelis exponit Bernardus, qui etiam ferm. 17. & 22. in Cant. ait, *Christum redemisse Angelos, præseruando illos: Hinc autem arguitur. Necesse est, vt cognitio habeatur eius, cuius causa creatura sit præseruata, iustificata, prædestinata, & glorificata, vel salte gratificata, Dixi, saltem gratificata, propter Demones, qui licet gratiam non habuerint glorificationis, habuerunt tamen ipsam gratiam viz ab initio cum cæteris receptam, dum fuerit creati in gratia: ergo omnes Angeli, siue boni, siue mali cognitionem habere debuerant eius, per quem collata fuerit eis talis, talique gratia. Item habens cognitionem finis, habere quoque debet cognitionem mediourum ad finem: habuerunt autem Angeli omnes ab initio cognitionem finis, nempe Deum præparasse gloriam finalem perseverantibus vsque ad finē, ergo & nouerunt Incarnationis misterium, quod est medium ad consequendum talem finem: Ratio hæc & si magis militet de Angelis bonis, vt potē gloriam cōsequitis, tamen currit etiam pro singulis alijs, nam Deus, quantum est de se, neminem excludit a gloria, sed rebelles Angeli, ipsimet indignos se reddiderunt cælesti gloria. Insuper probatur, Christus est caput etiam Angelorum: membris autem competit caput agnoscere, inde enim tot influxus vitæ, & virtutis fluūt in ipsa membra. Antecedēs est eorundē, vt citauimus: Confirmatur vero ex Paulo Ephes. 1. dicente de Christo, *Ipsū dedit Caput super omnem Ecclesiam.* Prius autem dixerat, *Constitutus ad dexteram suam in celestibus, supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationē.* Inde tamen concludit, *Omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit Caput super omnem Ecclesiam.* Idemque docet August. Concion. 3. in Psalm. 36.*

M m atque

atque Hilar. in Psalm. 139. Præterea. Hebr. 1. *Omnes sunt administratorij Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* Hinc autem conficitur ratio, iam Angeli destinati sunt ad custodiam hominum, in ordine ad ipsorum salutem: at ipsorum salus procuranda venit per passionem, & mortem Christi, per frequentationem Sacramentorum, quæ sunt effectus passionis Christi, ut potè fluentium de latere Christi, ergo & hæc media norunt. Rursus de Christo Domino, deuicta iam trina tentatione, inquit Matt. 12. *Accesserunt Angeli, & ministrabant ei. nouisse autem prius debuerunt quinam esset, cui debuissent ministrare.* Item facta fuit Adæ reuelatio Incarnationis in via, ergo & Angelis: antecedens probatur Gen. 2. ubi excitatus iam è sopore illo, quæ Deus in Adam immisit, (sive ex Éstasi per excessum contéplationis, ut exponit Auguſt. 9. super Gen. ad litt. c. fin.) dixit, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, propter hoc, relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* ad quæ verba respiciens Paulus Ephes. 5. subdidit, *Sacramentum hoc magnum est, Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia; Ex his autem insinuat, Adamum quasi propheticè, ut aiunt Hieron. ad Ephes. 5. Auguſt. 9. de Gen. ad litt. c. 19. Epiph. heres. 48. Bern. serm. 6. verba illa dixisse, ut potè exponente Paulo, significantia desponationem Christi cū Ecclesia, seu vniōnem Verbi cum humana Natura per Incarnationem: quam cognitionem per fidem habitam ab Adam in via huius mysterij insinuat quoq; D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7. Hæc probabiliorē reddunt istam opinionem. Et vltimo accedit Dionysius 4. de Cœlest. Hierarc. docens, quæ in hoc mundo reuelantur, ea fieri per ministeria, seu per reuelationem Angelorum, vnde iisdem Angeli reuelauerunt Patribus, seu reuelatio Incarnationis facta Patribus, & Prophetis, facta fuit ministerio Angelorum: consequens autem est, ut & ipsi prius misterium hoc nouerint. Rursus si peccauerunt Angeli ex inuidia humanitatis assumptæ, ergo iam cognouerunt mysterium, ait enim Bern. *Vidit,**

& inuidit. Demum, poterant legere Scripturas, & inde colligere mysterij Incarnationis.

11 Dicendum Secundo, Angelos Beatos cognouisse misterium hoc, visione beatifica in Verbo. ita D. Thom. in responſad 4. art. 1. q. 64. & adducitur Auguſt. 5. super Gen. ad litt. cap. 19. in eandemque sententiam facile descendunt Doctores citati pro assertionē præcedenti: imo qui negant reuelationem in via, admittunt facilius in Patria, licet ex ijs non omnes, nam qui negant à Christo rationem Capitis super Angelos, & qui negant fuisse eis causam meritoriam iustificationis, & prædestinationis, negant vtroque modo factam reuelationē, tum in via, tum in Patria: Nos vero asserimus, vtroque modo cognouisse, tum in via, tum in Patria, etiā antecedentè ad ipsius mysterij executionem: quæ assertio, vtrumque confirmata remanet autoritate, & rationibus.

12 Vnum vero superest circa hoc, Scotus namque, ut attigimus, docuit loco citato, cognitionem Sacramentorum non haberi in obiecto beatifico, quia non spectat ad beatitudinem: præcipuè autem in responsione ad argumenta pro opinione sic ait, *Et cum additur, Fidei succedit visio, dico, quod hoc est verū de principali obiecto Fidei, quod est Deus trinus, & vnus, sed non de omnibus alijs, alioquin oporteret Beatum videre in Verbo, gratiam fuisse collatam in Baptismo, Pœnitentia, & Confirmatione, videret etiam semper in Verbo Incarnationem, Passionem, Natiuitatem, &c. est ergo Scotus, ut videtur, aduersarius huic conclusioni.*

13 Respondetur, Incarnationē considerari vel in se absolutè, vel quatenus est medium, & causa meritoria, præseruationis Angelorum, atque eorundem iustificationis: primo modo habet locum discursus Scoti, secundo autem modo procedunt, quæ diximus; quo stante, necesse est sciri à iustificatis, & saluatis causam, & medium iustificationis, & salutis: id vero vel implicitè, ut à simplicibus hominibus, in Fide Ecclesiæ, & iuxta capacitatem corū, quousque possint attingere per misterium sapientiorum eos imbuentium

Angeli boni cognouerunt Incarnationem cognitione beatifica in Verbo.

An sit consonū Scoti.

Cœciliantur, & aperitur mens Scoti.

de mi-

de misterijs Fidei, ad profitèda vel explicitè, vel implicitè ea, quæ possunt, & scire tenentur: Vel Secundo explicitè, & hoc à sapientioribus, valentibus capere explicitè: Angeli autem erant ab initio sapientissimi Theologi, ergo causā quoque, & medium Incarnationis explicitè nouerant suæ iustificationis. Discursus tamen iste supponit, Christum esse Caput Angelorum, atque promeruisse ipsis gratiam, præseruationem, iustificationem, & huiusmodi, quam rem attingemus infra disput. 9. quæst. 5.

14 Dicendum Tertio, Misterium Incarnationis spectatū quoad substantiam, omnes quidem ab initio cognouerunt: spectatū vero quoad plures eius circumstantias, cognouerunt inde in tempore, quando fuit adimpletum, ita D. Bernardus, ex quo D. Thomas, cæteri que inde Scholastici. Conditiones autem misterij huius, & circumstantiæ spectabant ad tempus, quo incarnandū erat Verbum, ad locum, ad modum, ad qualem Matrem electurum erat, & alia huius generis: quoad substantiam quidem cognouerūt ab initio, siue in via, siue in Verbo, siue vtrouique, præter malos Angelos, qui cognouerūt solum in via: at circumstantias cognouerunt in tempore post, siue completè, ut post completionem misterij, & prædicationem Apostolicam; siue partim, & incompletè, ut ante eius completionem; ex scripturis namque, & reuelatione Prophetarum colligebant misterium ex parte, ante completionem, at dum intuebantur iam assumptam humanitatem, cum operatione misteriorum cæterorum, ac denique cum ascensu ad Cœlos, tunc cognoscebant completè, ut potè intuitiuè, & in propria existentia, id, quod prius nouerant per fidem, & abstractiuè: Sciebant quidem fore aliquam humanitatem assumendam hypostaticè: & aliquam mulierem esse sumendam in matrem, attamen ignorabant, qualisnam humanitas, an hæc, vel illa: & qualis mulier, an hæc, an alia foret assumenda.

15 Dicendum Quarto, quāuis sententia hæc sit verosimilior, atque communior, tamen penes Patres certa non est: plures namque, ut vidimus, eam

negant: & Scholastici negatiuum defendentes, soluunt tum scripturas, tum rationes allatas: sicut ex opposito defendentes affirmatiuum, soluunt quoque argumenta pugnantia.

16 Ut vero morem geramus vtrique opinioni, in primis ad illud Psalmi, ait Theodoretus, non Angelorum esse interrogationem, sed phrasim Dauidis, per modum dialogi discurrentis de admirabili ascensu Saluatoris, nunc interrogando, *Quis est iste Rex gloria, nunc respondendo, Dominus virtutum ipse est Rex gloria.* Vel dicendum, quod si sit interrogatio Angelorum, veluti ignorantiam supponentium, id procedat non quoad substantiam, sed quoad circumstantias, etenim tot arcana inerat in admirabili ascensu Christi Domini, ut non omnia simul ab initio nouerint: Exemplo alieuius, magni Principis, quem Ciuitas tota expectet ad videndum: iam namque reuelatum habent v. g. Ciues, Principis talis aduentum, & hoc sciunt: dum tamen infacti contingentia aduentat, magno stipatus nobilitate comitatu, magna pompa, & splendore, miratur vnuiquisque, quærens de eo, qui nam sit, vtrum nē ille, cuius aduentus fuerat reuelatus? vnde est, ut de quo ignorabāt, interrogent, alias enim, sciebant in substantia aduentū Principis: ita intuentes splendorem, magnificentiam, pompam Filij Dei ascendentis, Angeli, interrogabāt, an ille esset, de quo ueratur, retro adis, sæculis reuelatum? igitur de circumstantijs interrogant: vtrum nē, ista sit humanitas illa, quam suerat assumpturum Verbum, sciebant namque fuisse assumpturum humanitatem, attamen, an hanc, vel illam ignorabant. Item resp. quod est vox admirantis, maximā enim in admirationem, ac stuporem ierant, intuentes humanitatem illam, tantopere magnificatam, exalcatam, beatificatam, deificatam, &c. Demū dicendum, esse solitam phrasim, veluti Oratoris magnificantis, solet enim qui rem aliquam magnificare intendit, interrogare, admirari, & obstupescere, ut exinde stupori, & admirationi, atque interrogationi satisfaciendo, pareat amplius excellentia, & virtus rei magnificatæ.

Incarnatio cognita quoad substantiam ab initio:

Quid de circumstantijs;

De certitudine huius.

17 Illud autem Isaiæ suscipit expositiones plures, ait enim Lyranus, esse verba ipsiusmet Prophetæ, qui Christi passionem contemplans, tantamque diuinæ misericordiæ condescendentiam admiratus, exclamarit, *Quis est iste, qui venit de Edom in vestibus.* Athanas. lib. de Salut. Christi Aduent. applicat non ad Angelos bonos, sed ad malos; vnde loquitur ad mentem eorum, qui dixerunt misterium non fuisse fuisse reuelatum in via Angelis malis. Alij denique inquirunt, esse interrogatorem factam ab ipsismet Iudeis &c. quod si ad Angelos quoque bonos verba hæc adaptemus, interrogatio ignorantiam supponit circumstantiarum, & de his interrogant; non autem de substantia Incarnationis.

18 Ad Paulum denique, eadem responsione occurritur, vt ex prædicatione sua, cæterorumque Apostolorum innotescant circumstantiæ, non autem substantia Incarnationis: & hoc sufficit: quo etiam sensu loquutos fuisse Patres pro hac parte adductos, existimari potest.

19 Præ cæteris vero eminere, siue excelluisse Gabrielem Archangelum, putandum est, in cognitione tanti misterij, ipse namque Nuntius fuit Incarnationis, modi Conceptionis Christi, nouitque in propria existentia intuitiue quænam foret Mater; insuper quod simul remaneret Mater, & Virgo: & si ex Bernardo, ipse fuit Custos Beatissimæ Virginis, (dicentibus alijs, fuisse Michaelē, de qua re infra) optimè noscere potuit præsentialitèr, & intuitiue plurima, vtpotè quia in eadem Matris Virginis domo commorabatur ipse, Christus, & veluti præses ad ea, ad que, vsque ad Crucem, præfens fuerat ipse Mater Christi: hincque idem Bernardus dum cæteris cognitionem eius misterij in via negat, non tamen eam negat Gabrieli. Hæc de argum. primæ opinionis.

20 Accedèdo vero ad capita secundæ opinionis, in primis, Doctores illi, qui aiunt, Verbum incarnatum fuisse solummodo præ viso Adæ peccato, inde inferunt, Christum esse Caput Hominum, veluti Redemptorem Hominum, non Angelorum, vt ex suis Au-

thoribus retulimus. Item, neque meruisse Angelis gratiam, nec prædestinationem, deducit ex eodem principio, vnde Ambros. serm. 10. in Psal. 118. inter cætera sic habet, *Non lego, Angelos, sed homines Christo consepultos, & cum Christo resuscitados.*

21 Ad illud Pauli, *Ipsū dedit Caput. Adorent eum omnes Angeli eius & Mat. Ministrabant ei.* atque Apocal. *Vicerūt in sanguine Agni.* Respondēt, Christum esse Caput Angelorum quantum ad influentiam gaudij, seu gloriæ accidentalis, non essentialis. Item est Caput, ratione imperij, quod habet super eos: Insuper Caput, quia ipsemet Christus iudicabit nedum homines, sed & Angelos etiam. Caput quoque ratione influentiæ specialium reuelationum, seu illuminationis. Caput quidē, quia sicut cætera membra debēt ministrare Capiti, veluti nobiliori, ita Angeli inservire debebāt, & ministrare ipsi Christo, vt loquitur Matthæus: & quæadmodum membra cuncta reuerentur quodammodo caput, vtpotè principalius, & dignius, ita dictū fuit Angelis, *Et adorent eum omnes Angeli eius.* Et denique ad illud, *Vicerunt in sanguine Agni.* Victoria hæc fuerit quoad reparationem ruinæ Angelorum, quoad euectionem hominum ad replendas Sedes Angelorum ruentium. Has, & consimiles explicationes tradit Christof. Theophilus. Anselm. Beda in 1. ad Ephes. & confirmat Augustinus: de quo tamen in materia de Incarnat. & etiam hic infra d. 9. quæst. 6.

22 Ad illud, *Omnes sunt administratores Spiritus propter eos &c.* Relicta pronunc, responsione, quod loquatur de Angelis omnibus, qui quidem omnes mittuntur, siue ad intra, siue ad extra, vt loquuntur Theologi, de quo in propria materia, quod *mittere*, siue mitti idem est ac ministrare; specialitèr tamen ordinando hæc ad verba subsequenta, *propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* ex quibus datur intelligi, fieri mentionem de Angelis Custodibus: Ad hoc dicendum non obitare contra propositum, nam cognitionem quidem habere ceperunt ex tempore custodiæ, dum ipsosmet homines custoditos vivebant frequentare Sacra-

Christus
qualiter ca-
put Ange-
lorum.

Victoria
Angelorū
qualis.

menta, recolere passionem Christi, & his similia: accedente etiam prædicatione Apostolica, & doctrina Ecclesiæ, declaratione Conciliorum, & huiusmodi: attamen ex sententia ista, eam non habuerunt ab initio creationis.

23 Ad illud Adæ, sunt qui negāt dixisse illud quasi propheticè in ordine ad Incarnationis cognitionem: vnde aiunt, Paulum quidem cognouisse misterium hoc, reconditum in verbis illis, non Adam: vnde non sine causa, ait, *Ego autem dico &c.* quasi dicat, mihi quidem reuelatum est misterium hoc. tradit Molina quæst. 57. disput. 2: in fine.

24 Ad illud Dionysij: multa quidem reuelata sunt ministerio Angelorum, at non omnia: tunc vero ministerium aduenit Angelorum, quando Angeli personam Dei sustinent, seu præsentant: supposito namque Deum non apparuisse in propria Natura, sed per Angelos, de quo tom. 2. de Trinitate tunc quidem fierent ministerio Angelorum, lex namque per Angelos data recensetur à Paulo Hebr. 2. *Qui per Angelos factus est sermo.* ad Galat. 3. de lege dicitur, *ministrata per Angelos.* & Act. 7. Cum Dominus dicatur apparuisse Moyse de medio rubi, ait tamen Stephanus, *Apparuit illi Angelus in igne flammæ rubi:* in hoc quidem genere Deus reuelare solet per Angelos: Cæterum in reuelatione interna mentis, facilius id accidit immediatè per Deū, vtpotè reuelante per se, Deo, & illuminante mentes hominum, nam circa illuminationem insensibilem sciendam

mentalitèr ab Angelo, oriri solent difficultates plurimæ, an possit, & quomodo possit quid agere in mentes hominum, de qua re in materia de Loquutione, & illuminatione, duplicem ergo distinguendo illuminationem, externam, & internam: de externa iam conceditur factas aliquando fuisse per Angelos repræsentantes personam Dei: de interna vero facilius est dicere eā haberi solere immediatè à Deo, ob difficultates tactas de Angelo: quæuis & possit etiam ipse Deus per Angelos easdē internas illuminationes demandare. Respondetur insuper, non negari, Angelos nouisse misterium quando reuelabant Prophetis, sed Authores hi negant nouisse ab initio.

25 Ad illud de inuidia, iam visum fuit, multos negare, Angelos peccasse sic, seu primum peccatum eorum fuisse hoc, vnde & negant propositam fuisse humanitatem adorandam, tunc, sed postea in tempore, & in tempore adorandam, vt supra vidimus, vbi Carthusianus aiebat, *Nihil esse in re, hæc temere asserendum.*

26 Et ad illud de scripturis, totum conceditur, tunc potuisse exinde cognoscere, negant tamen cognouisse ab initio non enim scripturæ fuerit ab initio creationis Angelorum.

27 Ita per singula respondent Authores oppositæ sententiæ.

28 Nos affirmatiuam de cognitione, tum per fidem in via, tum per visionem beatificam in Patria, sententiā asserimus, quam rationibus, & autoritatibus confirmauimus.

Q V Æ S T I O XII.

Vtrum Angeli in via cognouerint per Fidem Mysterium Trinitatis.

A Lex Alenf. 3. par. q. 68. m. 8. art. 2. docuit, in Angelis in via non fuisse fidem primæ veritatis, sed quandam scientiam, licet imperfectam; id vero explicat, dicendo, posse poni tres gradus ex parte

potentiæ intellectiue, sicut ex parte sensitiue; exemplo de dulci, quod quidem percipi potest, per auditum; per visum, & per gustum: circa Primum est fides: circa Secundam est cognitio speculatiua: circa Tertiam adest cognitio

gnitio practica, & perfecta: ita de Deo, Primo percipitur per auditum, & est fides: Secundo per quandam speculationem, & est per visum: Tertio per gustum, & tunc perfecte percipitur: Prima cognitio non est ponenda in Angelis ante confirmationem, sed in Angelis malis, quia Dæmones dicuntur habere fidem informem: Ultima ponitur in Patria; media vero in Angelis in via.

Angeli in via habuerunt fidem Trinitatis.

2. Ex Hugone idem Alexander colligit, quod dixerit, ultra cognitionem naturalem, habuisse quoque oculum contemplatione Dei apertum. D. Bonavent. 3. d. 2. art. 2. q. 3. ait, quod licet Angeli in via habuerint cognitionem Trinitatis, illa tamen non merebatur dici fides, sed potius cognitio contemplationis, propter absentiam ænigmati: remanisse vero inde sub ratione fidei in Dæmonibus, propter superuenientiam ænigmati. Durand. in 3. d. 23. q. 9. & Gabr. q. 2. negant habuisse fidem: Tatar. in 2. d. 7. quæst. vnic. *Sed hic restat*, licet dubius videatur, nihilominus magis consentit cum recentioribus: & denique Vulpes disput. 19. art. 4. aperte fidem in eis negat de articulis spectantibus ad Essentiam diuinam, & Trinitatem, licet de plerisque alijs concedat: Innititur super Scoto docente, habuisse speciem abstractiuam, & distinctam representantem Essentiam diuinam. His additur Paludan. ead. d. q. 4. negat fidem in primo Angelo, apponens autem in inferioribus, quia ille habuit reuelationem immediatam à Deo, & non isti, sed mediante Angelo superiori. Palac. 3. d. 23. disp. 9. Perbart p. 3.

3. Cæterum nos dicimus Angelos in via habuisse fidem infusam Trinitatis; de misterio Incarnationis, iam visum fuit supra, & de cæteris sparsim in hoc Tract. est communis cum D. Thom. 2. 7. q. 1. art. 1. & q. 2. art. 7. & 8. Scotus etiam minimè vnquam hoc negauit, imo concessit, præcipuè in 3. d. 23. q. vnic. vt etiam ibi aduertit Aretinus: quod si quandoque negauerit fidem de articulis, loquitur de illis, quos Angeli naturaliter poterant cognoscere, nec spectabant ad eorum salutem, vt in 4. d. 10. q. 8. ad 2. & 3. Prob. breuiter Angeli fuerunt creati in gratia: vel sic

Angeli in via habuerunt gratiam, ergo & fidem. Prob. consequ. in initium gratiæ, & iustificationis est fides, ergo & c. Item non infunditur habitus Spei, & Charitatis, atque gratiæ absque habitu fidei; ergo in super Apost. Rom. 13. ait, *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas*, eni quomodo ad virtutes infusas præcedit infusio fidei: & deniq; Hebr. 11. *Accedentem ad Deum, oportet credere, quia est & c.* loca plura omitto.

4. Dices, Scotus admittit in Angelis speciem intelligibilem distinctam representantem Trinitatem, in 2. d. 3. q. 9. at distincta cognitio non stat cum fide: ergo: hoc est argumentum Vulpis. Resp. admittit speciem solum de Essentia diuina, non de Trinitate, vt patet sub lit. E. & clarius sub N. Dices, ergo saltem de Essentia non habuit fidem, stante specie representante. Resp. si cognouit per speciem, habuit tunc fidem in actu primo: vel si credidit in actu secundo, habuit tunc speciem in actu primo: vide Scot. in 2. d. 25. ad Arg. Dices, in actu primo fore frustranei: Nego, quia deseruissent ad perfectionem intellectus: sicut ponentes fidei habitum in Beatis non apponunt ad actum credendi, cum clarè videant, sed ad perfectionem intellectus.

5. Arguit autem Durand. fides est de non apparentibus, at misteria supernaturalia erant euidentia Angelis. Prob. sciebat, quod Deus erat, qui reuelabat, ergo non habebat fidem. Secundo actus fidei generatur per imperium voluntatis, at Angelus tenebatur credere non ex imperio voluntatis; sed quia sciebat, quod Deus erat, qui reuelabat misteria. Tertio Angelus habuit euidentiam reuelationis, ergo non habuit fidem de reuelatis. Respond. ad Primum, fuisse euidentiam in artestante, non autem in se ipsis, & ob id erat necessaria fides. Ad Secundum, quia misteria in se sunt ineuidentia, hinc accedit imperium voluntatis, licet ratione euidentie artestantis, cogereetur intellectus assentiri. Ad Tertium negatur consequ. aliud enim est reuelatio, aliud, obiectum reuelationis: illa potest esse clara, hoc obscurum, vt si quis reuelat hic adesse thesaurum, ergo euidentiam haberem de Reuelante, sed non de thesauro, quia

quia esset oculus: ita Angeli euidentiam habuerunt de reuelante, sed non de reuelatis.

6. Petes, quid dicendum de Durando? Respondet Bannes esse sen-

tentiam temerariam: & inclinatur Valent. at oppositum habet Turian. de fide, disput. 43. dub. 2. Et ad locum secundum Pauli, ait, loqui de hominibus.

QVÆSTIO XIII.

Vtrum in intellectu angelico sint habitus naturales acquisiti.

1. Cætanus 1. 2. q. 50. artic. 6. & q. 54. art. 4. ait, in intellectu angelico non reperiri habitus alios acquisitos, nisi species intelligibiles, & has, subdit non distinguere ab habitibus. Dicit in super non reperiri habitibus vltimos in Angelis; ratio autem eius afferretur infra, est enim eadem, quæ Scoti. Primæ parti consentit Valentia 1. 2. disp. 3. q. 2. punct. 3.

2. Bannes 1. par. q. 58. art. 1. ponit in Angelis habitus acquisitos, præcipuè habitum fidei, & opinionis acquisitæ, vtputa, circa ineuidentia, & circa secreta cordis. Sequitur sententiam in hac secunda parte Suarez lib. 2. de Angel. cap. 38. alijque in locis ab ipso citatis, & Salas 1. 2. tom. 2. disp. 2. sect. 5.

3. Ferrar. in 1. 1. contra Gent. c. 56. nil videtur determinare: est enim anceps, vtrum habitus in Angelis sit quid distinctum ab eius intellectu, vel sit idem cum lumine naturali intellectus.

4. Absolutè tamen habitus admittit Medina 1. 2. q. 54. art. 4. & q. 51. art. 1. cui adhæret Molina q. 58. art. 1. & alij qui alij ex recentioribus.

Disquiratur mens Scoti.

5. Scotus tamen in 2. d. 3. quæst. 10. *Ad secundum dico*: negat absolutè in Angelis habitus acquisitos. Consentit Durand. in 3. d. 23. q. 1. Mayron. in 3. d. 33. q. 1. art. 5. Cæc. vbi sup. idemque Suarez ex parte obiecti euidentis, loco citato de Angelis, quamuis 3. par. t. 1. disput. 29. sect. 2. absolutè dicat non dari in ipsis alios habitus, quam species intelligibiles. Malonius in 2. d. 3. disp. 12. atque Vasq. 1. par. t. 2. disp. 219. cap. 2. & disp. 43. cap. 7. & 1. 2. disp. 78. cap. 3. & 4.

Valentia recensitus, quatenus inquit, reperiri quidem habitus in Angelis, inde tamen explicando quidam intelligat per habitus, ait esse species, rationemque subiungens, inquit, *illa autem species habitus quidam sunt*: quo fit, vt absolutè neget habitus in rigore habitus, sed admittat habitus lato nomine, & extenso, sumpto habitu pro specie intelligibili: & denique D. Thom. est eiusdem sententiæ cum Scoto, quia nulum alium habitum admittit in Angelis, nisi species: in 1. 2. q. 50. art. 60. sumpto habitu, largo modo: talisque est communis ferè expositio Thomistarum; expressius autem id ad mentem D. Thomæ explicat Vasquez, inquit, *Postremò idem D. Thom. concedit in Angelis esse habitus intellectuales: explicans autem quinam sint huiusmodi habitus, inquit, esse species intelligibiles: & omnes communiter Thomista eo loco species intelligibiles Angelorum appellat habitus: neq; vllum alium habitum admittunt & c.* licet in hoc, de communi explanatione Thomistarum, non amplectatur Salas.

6. Specialiùs tamen discurrendum est de sensu Scoti, qui licet videatur apertè docere hanc sententiam, pati tamen potest aliquam difficultatem; Scotista in eius explanatione.

7. Vt vero mens eius constare possit, afferamus eius textum: sic autem loquitur. *Ad secundum dico, quod Angelus non potest generare in se habitum ex actibus, (habitum dico, qui sit alia res à specie) quia habitus non generatur in naturaliter inclinatis: sive in summe determinatis ad vnum, sicut non generatur in graui*

gravi per quotiescunque descendere, ratio descendens: nec generatur in violentem motis per quotiescunque tale moueri, aliqua ratio, vel habitus, facilitans, vel habilitans ad talem motum violentum, sicut patet de lapide moto sursum: sed generatur in potentis de se indeterminatis ad actum, per actum frequenter elicitum: non autem est imperfectionis aliquem intellectum creatum esse summe habilitatum ad intellectum: quod si aliquis est talis, erit angelicus: & ita in illo, sicut in summe habilitato ad actum, non poterit generari habitus aliqua, quæ dicatur habitus illo modo; aut si careat tali habitu, qui sit habitus quadam ad considerandum hoc intelligibile, & intellectus eius erit capax, tunc dico, quod non est inconueniens, quod possit in se generare talem habitum. Hæc Scotus.

8 Ex loco hoc colligunt Scotista, Scotum negare absolutè habitum in Angelis; siquidem Angelus est de se summe habilitatus ad intelligendum, ergo non indiget alio superaddito habitu magis habilitante; probatur consequens, nam ad hoc ponitur habitus, ut mediante eo potentia promptè, expedite, atque facilitè operetur.

9 Verum adest eiusdem Scoti locus alter, in quo non ita absolutè determinat; est autem in 2. d. 9. q. 2. in fine, *Ad quartum*, ubi sic habet, *Ad Quartum dico*, quod habitus, vel non potest esse in intellectu angelico, accipiendum habitum pro illa qualitate consequente actum, quæ distinguitur contra actum primum, per quem res est præsens sub ratione actu intelligibilis, & hoc si intellectus de se esset summe habilitatus, vel si ille intellectus est capax, & non esset talis habitus concretus sibi: tunc concedo, quod posset generare in se talem habitum ex actibus. hæc ibi.

10 Hic autem locus est diuersus à primo, & patet, quia in primo loquitur absolutè circa primum membrum, quod est, non esse in Angelo habitum, ait enim, *Dico*, quod Angelus non potest in se generare habitum ex actibus. Et infra subdit, *Non potest generari habitus aliqua, quæ dicatur habitus*. In Secundo tamen loco loquitur expressè dubitantiè, inquit enim, *Dico*, quod habitus vel non potest esse in intellectu angelico:

Et infra. *Vel si ille intellectus est capax, tunc concedo, quod posset generare talem habitum ex actibus*. Atque hinc obijci potest, vel mutasse sententiam, vel non esse sibi prorsus constantem, vel esse problematicum.

11 Ita sanè videtur prima facie, Scoti mentem non esse certam, dum dubitantiè in secundo, & assertiue rem decidat in primo loco. Nihilominus assero, eodè prorsus modo loqui utrobique: Et prob. Primo, quoniam licet in primo loquatur per verbum *Dico*, tamen ibi continetur, saltem implicitè alterum membrum disunctionis, colligo hoc ex eo quod infra subdit, inquit, *Aut si caret tali habitu, qui sit habitus ly* Aut est correlatiuum, ergo refertur ad aliud Aut siue *Vel* quod si Scotus non expressè ibi hoc apponat, intelligitur tamen, & continetur implicitè, talis namque est natura correlatiuorum: igitur si in secundo loco loquitur sub disunctione, loquitur etiam sub disunctione in primo. Et probatur Secundo, nam in secundo loco, postquam dixerat, *Tunc concedo, quod posset generare talem habitum ex actibus*, inde tamen subdit, *Sicut dictum est dist. 3. huius secundi, ad simile argumentum de generatione habitus in intellectu angelico*. Quo fit, ut Scotus semetipsum amplius declarando in Secundo, notum faciat non aliter sentire in secundo loco, quam senserat in primo, ad illum namque primum locum se refert.

12 Atque hinc constat non esse sibi inconstantem, nec mutasse sententiam in secundo, dum quæ dicit in secundo, sunt prorsus eadem, quæ dixerat in primo: & sic patet responsio ad obiectionem factam de mutasse sententiam.

13 Superest tamè videre an sit problematicus: Pro parte quidem affirmatiua arguitur, quoniam utitur loquendi modo dubitatio, per *Aut*, in primo loco, siue per *Vel*, & *Vel* in secundo: Item loquitur per *Si* utrobique dicendo, *si est capax, & si non haberet talem habitum*: ergo est problema penes eum.

14 Circa hoc est communis sententia, Scotum negare habitum acquisitum in Angelis: ita Scoti expositores; ita etiam externi; & quicunque quæstionem

nem hanc agitant, Scotum asserunt, veluti absolutè negantem habitum acquisitum. nec tamen vidi, qui de eius mente dubitaret, aut traheret in oppositum.

15 Ego quidem non dubito hanc fuisse Scoti mentem: Præcipue autem id constat, quia in loco primo assertiue ait non posse in se generare habitum. Insuper addit, esse Angelum ex se summe habilitatum. ex his autè firmitèr teneri potest, hæc fuisse absolutam eius sententiam. Pro fundamento ergo talis iudicij de Scoto, est ipsum absolutè docere, Angelum esse ex se summe habilitatum: admissio autè hoc, sequitur necessario ut non egeat habitu inclinante, seu disponente, vel habilitante. Quod si tamen non esset verum, esse summe habilitatum, quid quæso diceret Scotus, responderet utique, posse tunc acquirere habitum habilitantè: vel ad mentem Henrici, daretur in ipso habitus concretus: Vtrumque docet Scotus; nec tamen hinc deducitur fuisse problematicum. Confirmo nam Scotus quæstionem bis decidit. Primo, de facto: & Secundo ad mentem dicentium non esse sic ex se habilitatum: loquendo de facto, absolutè tenet esse summe habilitatum. proindeq, non indigere habitu concreto, contra Henricum; nec acquisito contra alios. Loquendo vero ad mentem aliorum, siue de possibili, vel de impossibili, respondet consequenter, negata naturali habilitatiōne, posse acquirere habitum; vel sibi concretari habitum. Quod autem ad ad mentem aliorum sic loquatur, est obijci quia ibi mentionem facit de habitu concreto ad mentem Henrici, quæsi dicat, dum Henricus ait, concretos fuisse habitus, quid quæso enunciet, si habitus tales concretos non haberet, quidnam responderet Henricus? diceret Scotus, quod (tacito quidem) responderet Henricus, quod posset acquirere habitum. Hanc existimò germanam eius mentem, ut ita loquatur ad mentem Henrici.

16 Et ex hoc satisfactum remanet ad obiectiones petitas per *Aut*, *Vel*, *Si*, &c. ut loquatur data hypothesi, quod non esset habilitatus de se, sed egeat habitu ex Henrico: ipse tamen de sui

mente firmitèr asserit esse ex sui natura summe habilitatum, & consequenter non egere vilo habitu.

17 His habitis, dicendum est ad quæst. Angelum non indigere habitu acquisito ad promptè, facilitè, expediteq, intelligendum. Probatur, Habitus ad hoc ponitur, vt per eum promptè, expedite, & facilitè operemur: at Angelus est de se summe dispositus, atq, expeditissimus in intelligendo, ergo non indiget tali habitu.

18 Dicendum Secundo, non implicare talem habitum in Angelo, non quidem quasi indigens eo ad expedite operandum, sed in ordine ad perfectionem sui intellectus: Probatur à consimili ex Scoto, is namq, in 3. d. 1. q. 1. lit. 5. s. *Sed hic est vnum dubium*, sic scribit, loquendo de habitibus Fidei, Spei, & de actibus videndi, & tenendi, *si succedant aliqui actus repugnantes illis, qui nunc habentur, ut videlicet, & tenere, succedant credere, & sperare, illi actus non habent propriè incompossibilitatem ad habitus Fidei, & Spei, quod probatur, quia Paulus in rapto habuit sancti actus, rationis, & tamen non erat enacuatus habitus Fidei, igitur ille actus non repugnat habitui Fidei*. Idem habet d. 2. 4. q. 1. idemque habet Dur. 3. d. 2. 3. q. 9. *Contra tract. de vita spirit. Suarez de fide disput. 7. sect. 5.* ergo licet Angelus non vereretur habitum acquisito, non tamen repugnabit talis habitus.

19 Dicendum Quarto, potest poni habitus acquisitus in Angelo, ad intensus, & perfectius, mediante eo intelligendum. Probatur ex eodè Scoto, qui in 1. d. 17. & 27. docet potentiam habituata operari perfectius, atque intensus, potentia non habituata, ceteris paribus, scilicet, demum duos intellectus æquales in naturalibus, quorum alter alter habeat habitum intelligendi, & speculandi, alter non, utique prior operabitur perfectius, atque intensus: ita à pari, habitus acquisitus in Angelo prodest ad intensus, perfectiusq, intelligendum. Confirmatur, nam hæc præstat habitus, ut potè, dare vt expedite, promptè, facilitè, suauiterq, ac delectabiliter, habes eum, operetur, & vt mediante eo operetur quoque perfectius, & intensus: alterum vero istorum

Angelus non eget habitu ad operandum promptè &c.

Habitus non implicat in Angelis.

Habitus naturalis acquisitus ad quid in Angelis.

separari potest ab altero: igitur si expedite operari non competit Angelo ab habitu, non tamen repugnabit ei, mediante tali habitu, operari perfectius, intensiusque.

Negantes habitum circa veritates naturales invidentes.

20 Sunt qui habitum negant Angelo solummodo circa veritates naturales evidentes, ceterum apponunt in eo circa inevidentes, ut vidimus: Exepli gratia, de re aliqua longè distante, à meo Angelo Custode, testentur decem homines ita se habere, at testentur è contrario decem alij, non ita se habere: qui tamen testes, cæteris paribus sint æquales, tum in numero, tum in conditionibus cæteris; tunc perplexus quidem esset Angelus in fidem præstando, non enim vni potius parti præstanda, esset fides, quam alteri, supponendo testes se habere per omnia æquales in attestando &c. ut ex potius vni parti assentiatur Angelus, quam alteri, inquisit actus plures credulitatis, & fidei debere elicere circa vnam partem, ut ex actibus talibus frequentatis, elicitus iam habitus, inclinaret inde Angelum ad assentiendum expedite potius tali parti; quam alteri oppositæ, & ita admittunt habitum: ita Suarez, à quo Salas sup.

21 Vasquez nullo modo assentitur discursui, vnde ait in fine cap. 2. Sed neque posteriori modo habitus necessarius, aut alicuius efficacitatis in Angelo esse potest, nempe ad facilitatem credendi fide naturali, aut opinandi circa ea, quæ naturalia vi cognoscere non potest, intellectus enim Angeli ex se ita perspicax est, & ab omni impedimento liber, ut summa facilitate seatur circa id, quod credibile, aut opinabile sibi apparet, ergo non indiget habitu acquisito, quo sibi facilitatem ad hanc cognitionem acquirat. Verum Vasquez non respondet ad difficultatem propositam, aliud namque est querere vtrum aliquid sit credibile, & opinabile simpliciter, & absolute: & aliud, vtrum ex duabus opinionibus æquè probabilius per argumenta æqui ponderis, & per testes æquè idoneos, vtrum, inquam possit de se solo, sine aliquo habitu magis in vnam, quam in alteram inclinante, credere, & sic pro parte vna magis, quàm pro altera, opinari: Primum de se facile est, at in Secundo stat difficultas; ratio autem dubitandi est præacta, quia

cæteris paribus, non est cur magis opinari debeat pro vna parte, quam pro altera, ergo indiget aliqua determinante.

22 Hinc Vulpes de Angel. disp. 13. art. 2. ait, in hoc casu voluntatè Angeli determinare intellectum Angeli ad vnam partem magis, quam ad alteram, & id sufficere absque habitu. Ingeniosa, quidem responsio: Nihilominus quæro cur potius ad voluntatem recurrat, quam ad habitum, nam habitus æquè bene determinaret, seu inclinaret intellectum, ut voluntas, ergo non est maior ratio ut admittatur voluntas, quam habitus. Item vbi Natura operatur, non est opus Arte, ut aiunt Physici,

Cum Natura mouet, noli mouere tu, at ex frequentatis actibus Natura producit habitum inclinantem, quia habitus ex actibus generatur naturaliter, ergo non est opus arte, seu artificio voluntatis, ut inclinetur ad vnam partem magis, est enim natura habitus de se sufficiens ad inclinandum. Pæterea vnde nam colligit eximius Scotista, Vulpes eximius Scotista. imperium hoc voluntatis potius, quam acquisitionem habitus in casu nostro, an è Scoto, an vero, quia melius id præstabit voluntas, quam habitus: non primum, nam Scotus non assert casum nostrum de opinabilibus, & incertis, nulla enim mentionem facit de his, loquitur autem de euidètib; & certis, & his denegat habitum: ergo recursus ad voluntatem non habet fundamentum in Scoto: nec Secundum, quandoquidem ita æquè bene sufficienter inclinaret habitus, maximè si sit perfectus, sicut inclinaret, & imperat ipsa voluntas, ergo non videtur adesse ratio negandi habitum in incertis.

23 Et hinc Ego in casu isto non negarem alterutrum istorum, vel namque apponendus esset habitus, vel imperium voluntatis: & vtrumque existimo posse defendi. Nec dicas, habitum non esse ad mentem Scoti, iam enim dixi, Scotum nullam mentionem fecisse de inevidentibus, & incertis, proptereaque si casus propositus ei fuisset, habitum non negasset, negauit vero in ijs, quæ sunt evidentiæ, & certa.

24 Dicendum Quinto, non sunt amittendi habitus naturales cõcreati in Angelo

Habitus naturales an cõcreati in Angelo.

gelo ab initio suæ creationis. Ratio est allata, quæ de se sunt summe dispositi ad intelligendum, ergo: & patet ex dictis. Conclusio est contra Henricum, quem tamen abundè confutauimus supra.

Angelus qualiter cognoscet absentia.

25 Obstat aduersus dicta, plura sunt, quæ Angelus propter nimiam absentiam non potest cognoscere: ergo circa hæc stat attestatiõ, & testimonio aliorum, & consequenter habebit fidem acquisitam, seu habitum opinionatum, igitur non certo sciet, nec erit de se summe dispositus ad sciendum. Respondet Vulpes, non oportere attestatiõ aliorum stare, seu probabiliter iudicare, quia nimia celeritate faciet se præsentem ibi, & præsentialiter certior se faciet de rebus absentibus. Sed contra hoc arguo. & suppono, Angelo meo Custodi hic Neapoli, & in hac Cellula mecum ex sua benignitate, & misericordia Dei commorati, aliquem alterum Angelum eidem attestari, & loqui de plurimis, quæ in remotissimis ab hinc, mundi partibus sunt, quid quæso Angelus Custos agat? an forte eo ibi, ut præsens videat, quæ absenti sunt attestata, an vero attestati, fidem præstabit? ut primum agat, eget dispensatione diuina, cum Deus mandauerit Custodibus Angelis non in absentia, sed in præsentia custodire, nec à custodia desistant præsentialiter absque diuino nutu: quod si Deus nolit, ut custoditum relinquat, & eo vadat, tunc non per præsentiam ea sciet, sed per fidem credet, ergo datur fides, & opinio. Casus idem fit de quocunque alio non Custode Angelo existente in aliquo determinato loco, nolitque Deus, discedere ipsi è tali loco, tunc absentibus omnino, & existentibus extra spheram suæ actiuitatis, non habebit scientiam, sed fidem, & opinionem, stando attestatiõ aliorum. Vnde dico, quod in tali casu, stante tali impedimento cundi, non habebit nisi fidem, & opinionem.

In concursu plurium obiectorum quid faciet intellectus.

26 Arguitur, proponatur simul Angelo plura, & plura obiecta, præsertim disparata, absoluta, minimèque inuicem subordinata, eueniet tunc, ut intellectus à tor obiectis distractus, non valeat ad hoc magis speculandum conuerti, quam ad aliud, ergo erit admittendus habitus. Resp. distinguendum

est de obiectis, vel namque sunt æquè motiua intellectus, vel non æquè, sed vnum magis alio: Secundo modo, intelliget illud, quod erit magis motiuum, idque prius cognoscet, quod fortius mouebit intellectum: Primo autem modo, tunc opus erit imperio voluntatis determinantis intellectum magis ad hoc, quam ad illud, & prius ad hoc, inde ad illud: Vel si habebit habitum acquisitum circa aliquod istorum æquè momentium: habitus inclinabit potius, & prius ad hoc, quam ad illud.

27 Arguitur, datur in nobis habitus primorum principiorum, ergo & in Angelis. Item habitus primorum principiorum est cõcreatus intellectui nostro, ergo, & intellectui Angeli. Ad Primum negatur paritas, quia nos non sumus æquè dispositi, ut Angelus, qui est de se summe habitus ad intelligendum. Responsio hæc supponit, habitum primorum principiorum esse qualitatem distinctam ab intellectu, verum quia non assentimur, sed dicimus esse eundem cum lumine naturali intellectus, ideo ad mentem Henrici currit argumentum, & ad mentem sustinentium distingui realiter ab intellectu; ut Suar. t. 1. metaph. disp. 1. sect. 4. num. 15. Vasquez 2. 2. disp. 79. c. 3. Medin. q. 5. art. 1. & q. 54. art. 4. Ferrar. 2. contra Gent. cap. 79. Henric. quodl. 5. q. 18. Angest. in moral. cap. 5. §. 1. Buridan. 6. Ethic. q. 1. art. 3. Fonseca. 1. metaph. c. 1. q. 4. sect. atq; Mayron. in 3. d. 33. q. 1. art. 8. aientes esse qualitatem distinctam realiter ab intellectu: cum tamen ex opposito sciamus esse prorsus eundem intellectum, seu eandem facultatem naturalem intellectus, lumine naturali perfusi ad cognoscenda prima principia; quod etiam docuit Durand. in 2. d. 24. q. 1. num. 4. & in 3. d. 33. q. 1. num. 7. Valentia 2. 2. disp. 4. q. 3. punct. 1. Palacios in 3. d. 23. q. 1. Sotus q. 4. de iust. art. 1. concl. 2. quod etiam Almaynus colligit ex Scoto in 1. mor. cap. 17. idemque Almaynus tribuit D. Thomæ in 3. d. 23. ex eo, quod habet D. Thom. 2. 2. q. 49. art. 4. probabileque existimat idem Medin. q. 5. art. 1. alijsque ex D. Thom. hoc trahunt 2. contra Gent. cap. 78. & denique Nominales, ac Richar. in 3. d. 23. art. 1. q. 2. an vero qualitas hæc ad mentem primorum, sit

Habitus primorum principiorum, quid.

Na 2 acqui-

acquistata, an ab initio intellectui con-
creata, acquistam esse tenet Suarez, &
Valquez supra. Rub. de Habit. tra&. 2.
q. 2. Pons. 9. met. c. 5. q. 2. Molin. 1 p.
q. 58. art. 1. Henr. quodl. 5. q. 18. Cuius
tamen oppositum, esse nempe in-
natum, aiunt Bannes 1. par. q. 1. art. 6.
Medin. 2. 2. q. 54. art. 4. & q. 51. art. 1. &
q. 53. art. 1. Conrad q. 94. art. 1. vna cum
Henrico, qui ita consequenter diceret
de intellectu humano, vt de angelico.
Quidquid tamen sit de his, responde-
mus ad argum. quod habitus primorū
principiorum est idem cum intellectu
humano, & angelico, vnde non eget
Angelus habitu distincto, siue acqui-
sito, siue concreato &c.

28 Obstat ex Dion. cap. 7. Cœlest.
Hierarc. dicente, *Angeli primæ Hierar-
chiæ nominantur calefacientes*. Indeque

subdit, *Calefacientes quidem etiā Thro-
ni appellantur, & effusio sapientiæ, mani-
festatio Deiformis, ipsorum habituum*. er-
go ex Dion. dantur habitus in Ange-
lis; Resp. non loquitur de habitibus
acquistis, sed infusis, vt ostendunt no-
mina ipsa, *Calefacientes*, nempe *ardentes*,
vt Seraphini charitate ardentes. *item Effusio sapientiæ*, quod est sapien-
tia à Deo specialiter illis collata, in-
super, *Manifestatio Deiformis* hoc au-
tem magis ostendit non esse ordinis
naturalis, sed supernaturalis, vt *Deiformi-
tas &c.*

29 Obstat August. de diuinat. De-
mon. admittit in eis experientiā longa
consuetudine acquistam. Consuetudo
autē est, vel habitus, vel instar habitus.
Resp. admitti habitum ad sensum præ-
dictum in quarta Conclusionē.

Q V Æ S T I O XIV.

Vtrum Angeli sint natura hominibus præstantiores.

1 Sentijt Georgius Venetus in
Harmon. T. 3. Cant. 3. cap. 2.
Homines non solum gratia,
verum & potentia, ac natura, Angelos
superare; Ratio, quia Naturæ propor-
tionatur gratia: at per gratiam homi-
nes quandoque superant Angelos, ergo
& in natura. Insuper B. Amadaus re-
uel. 8. serm. 6. scribit, *Dæmones aliquos
ita rudes esse, vt linguam ad loquendum
mouere nesciant, & hos dici mutos. Alios
non intelligere sermonem, & dici surdos,
ac deniq; concludit, non esse omnes tam
alti ingenij, vt homines putant*. His autē
accedit Trithem. 1. 8. q. 5. inquit, *In-
ter Dæmones esse aliquos adeo hebetes, &
recordes, vt gladias metuant, & virgas.*
Rationes Veneti afferentur in fine.

2 His prima facie superaddi pos-
set confirmatio ex quibusdam verbis
Augustini, nam lib. 83. qq. q. 54. inquit,
*Nihil est melius rationali Anima, nisi
Deus*. & lib. 3. de lib. arb. cap. 10. *Ani-
mas rationales, ait, superioribus potestati-
bus esse officio impares, natura vero pa-
res*. ac demum lib. de Quant. An. c. 34.
Præsumendū, nihil inter omnia, quæ crea-

uit Deus, Deo esse propinquius. Et inde
infra. *Aliquid esse deterius anima Homi-
nis, scilicet animam bruti; aliquid, vt An-
gelum; melius autē nihil*. atque 1. 3. con-
tra Maxim. cap. 25. *Maiores Angeli di-
ci possunt homine, quia maiores sunt ho-
minis corpore, maiores sūt animo: at paul-
lō post: Natura vero humana, qualem
naturam Christus humana mentis assump-
psit, quæ nullo peccato potuit deprauari,
solus maior est Deus*.

3 Verum si prædicti Authores ita
sentiunt, vt loquuntur, profecto maxi-
mè vilificat naturam angelicam. Et
in primis Aristoteles Angelos appella-
uit Intelligentias, id vero à munere, &
excellencia, qua pollent in intelligen-
do supra homines. Item appellauit In-
telligentias, vt potè, quarum munus sit
speculari substantias abstractas: Hinc
autem constat earum eminentia, su-
pra homines, siquidem hæc inferiora, &
& concreta, siue sensata homines, vt
plurimum intelligunt, de difficili autē
& cum labore, imo sæpius cum errore,
eleuantur ad specularandas substantias
abstractas, earumque naturas, & pro-
pria.

Angeli ap-
pellari In-
telligentiæ;

Intellectus
subordina-
tio ad scēsus
quare?

prietates inuentandas; proptereaque
Metaphysica est tam excellens scien-
tia. inter naturales, vt quia speculetur
abstracta, & remota à sensibus, homo
vero sēsus inuolutus de facili depri-
mitur, ne tam cito eleuetur, iuxta sen-
tentiam Eccl. 1. 4. *Corpus, quod corrup-
pitur aggrauat animam, & terrena inha-
bitatio deprimit sensum multa cogitantē*.
Accedit, quod homo subordinatur sen-
sibus intelligēdo, oportet enim phantaf-
mata speculari: & id contingit, vel rōne
ordinis potentiari, vel rōne status, vel
ratione peccati, ex August. prima duo
capita nō obstant angelicæ intelligen-
tiæ. Dices ob stare tertium Dæmoni-
bus, nempe peccatum, at contra, quia
Damasceus ait, *In Dæmonibus natura-
lia remanserunt integra*. ergo nil obstat
quominus, saltem perfectius, & expedi-
tius, quā homo viator, intelligant: Ex-
cipimus intellectum Animæ Christi, &
Virginis: de Christo Augustinus recē-
situs contra Maximinum clarè docet,
quod ait, *Natura humana, qualem natu-
ram Christus humana mentis assumpsit,
quæ nullo pacto potuit deprauari, solus
maior est Deus*. Et de Virgine idem est
sentiendum, plura enim videt in Ver-
bo, ac limpidius, quā Angeli: Nec in-
super potest mens eius deprauari: eoq;
magis, quod diximus, etiam ipsam illu-
minare Angelos ex Scot. in disp. de Il-
luminat. præcipuè autem Job 40. 41.
describit naturales Angelorum facul-
tates, licet singulariter loquatur de ma-
lis, vt inde concludat, *Non est potestas,
quæ compararetur ei &c.*

Angeli sūt
præstantia iu-
per homi-
nes.

Elohim qd
significat.

4 Veritas tam communis, & aper-
ta est, Angelos natura, potestate, velo-
citate, intelligentia, cæterisque natura-
libus facultatibus homines superare,
vt nō sit necesse immorari in eius pro-
batione: sufficiat autē locus Psal. 8. *Min-
uisti eum paulo minus ab Angelis: sēsus
est de homine, igitur scriptura docet,
esse à creatione ipsa minorem Angelis*.
Dices, in Hebrgo haberi *Elohim* quod
Deum significat, igitur nō Angelis, sed
solo Deo est homo minoratus. Resp.
Elohim significare etiam solere Ange-
los, vt Psal. 96. *Adorate eum omnes An-
geli eius*. Eamque lectionem de homi-
ne habet tum vulgata, tum septuagin-
ta Interpretum. & Genebr. in Psal. 8.

adnotauit nō sine temeritate relinqui.
Dices, Apostolus Hebr. 2. verba illa
adaptat ad Christum Dominum, in-
quiens, *Eum autem, qui modico, quam
Angeli, minoratus est, videmus Iesum,
propter passionem mortis, gloria, & hono-
re coronatum*. Resp. hoc non ob stare,
vt intelligi quoque possit locus ille,
Psalmi de tota specie humana, vnde
amplectitur scriptura vtrumque sensū.
Item Paulus singulariter explicat mi-
norationem Christi, ait namque mino-
ratum fuisse ratione passionis, & mor-
tis, *Minoratus est propter passionem mor-
tis*. Fuit ergo duplici ratione minora-
tus, primo, ratione humanitatis, qua
humanitas est, & secundo ratione pas-
sionis, & mortis: applicando autē
ad homines, quacumq; istarum ratio-
nè minores facti sunt ipsis Angelis,
tum ratione humanitatis, tum passio-
nis, mortis, cæterorumq; accidentium
materialium, à quibus tamen exempti
sunt, vt potè spirituales, ipsi Angeli De-
nique si legendum esset *Minus paulo
minus à Deo* quomodo verum erit, homi-
nem fuisse factum paulo minorem
Deo, cum tamen sit in infinitū minor
Deo, & non parum, sed paulo minus?

5 Ad opposita autem respondetur
& Primo ad Amad. & Trithem sensū
esse non de ipsis Angelis, quamuis ma-
lis, etenim scētissimi sunt ad forman-
dum corpus, per quod loquantur, plu-
resque functiones efficiant: Nec in su-
per in ipsos cadere potest vel auditus,
vel loquelæ vel huiusmodi passio, & de-
fectus, cum sint spirituales, illa autem
sunt passiones corporis: sed sensus est,
vt soleant in corporibus obsessis cau-
sare passionem hanc, reddendo obse-
sos ipsos, mutos, surdos, sicut & lunati-
cos, diuersisque morbis laborantes: di-
citur enim Matt. 16. *Domine auiti filij
meum habentem spiritum mutum*. ita
quoque in quibusdam causant heberu-
dinem mentis, terrorem, ac timorem,
vt gladios, imo minora his formident.

6 Ad Primum autem locum Au-
gustini, vbi ait, *Nihil est melius Anima
rationali, nisi Deus*, idem August. lib. 1.
retract. cap. 26. id retractauit, inquit,
*Magis dicere debui, omni creato spiritu
melius*. per Animam ergo intelligit
spiritum. Ad Secundum locum, cum
ait,

Dæmonum
aliqui qua-
liter muti,
sardi, cœci
&c.

ait, esse natura pares, sicut & ad Tertium, dum idem repetit, sufficit responso Scoti, inquiētis, esse pares obiectiue, ratio, quia ambo pro fine beatifico habent eundem Deum, nec obiectū beatificum vnus est maius obiecto beatifico alterius. ita in 2.d.1.q.6. in fine. Dum vero subdit Aug. *Melius autem nihil*, fortasse loquebatur more platoniorum, exultantium, vt suo loco vidimus, Angelos esse natura corporeos, stante autem tali opinione, utiq; rationalis Anima erit melior, & ipsamet nil melius, nisi Deus, Ad Vltimū tamen locum, iam seipsum declarat, etenim humanitas nō qua humanitas, sed qua talis humanitas, utpotē assumpta à diuino Verbo, est cūctis Angelis maior.

7 Georgij Veneti fundamēta erāt, tum ratione Christi Domini, siquidem Anima eius superat supremum quemque Angelorum. Secundo ex D. Tho. cæterisque, Deus gratiam, & dona clarigitur iuxta rerum naturā: quod si gratiam maiorē Deus humanitati Christi contulit, quam Angelis, ergo natura humana erit præstantior. Tertio Luc. 22. *Maior est qui recumbit, quam qui administrat*, sed omnes Angeli sunt administratores spiritus Hebr. 4. non solū Dei, sed & hominum, Hebr. 1. dum custodiunt homines, ergo. Quarto, quod est

ultimum in executione est primum in intentione, quia finis habet rationem optimi: at homo fuit vltimus ordine creationis, ergo perfectior quoque Angelis.

8 Ad Primum resp. id contingere non natura, sed gratia, vt sic enim per gratiam plerique homines præcellunt Angelos, non natura: eminet autem super omnes humanitas Christi, inde Beatissimæ Virginis, indeque ij, quos Deus super Angelos extulerit.

9 Ad Secundum, doctrina illa locum habet in Angelis, ita ut gratiam eis contulerit Deus diuersam iuxta dignitatem Naturæ. Cæterum non habet locum in omnibus. Dices, Paulus ait, *Idoneos nos fecit ministros testamenti sui*. Hebr. 5. ergo contulit iuxta idoneitatem naturæ. Neg. conseq. quia idoneitas hæc non est à natura, sed ab ipsomet Deo, ideoque dicit Apost. *Nos fecit*, nempè ipse Deus, non nos fecimus nos.

10 Ad Tertium id pendet ex diuina miseratione, ita disponente, vt Angeli custodiant homines &c.

11 Ad Quartum, non Angelorum, sed creaturarum corporalium est finis homo, *Cuncta enim nempè corporalia, fecit Deus propter hominem*, licet finis hominis sit Deus, ideoque subdit *Hominem autem propter semetipsum*.

QVÆSTIO XV.

Vtrum Angelus diuersis cognitionibus intelligere possit simul plura per modum plurium.

1 IN Primis fuit sententia Durand. in 2.d.3 q.8. opinantis, Angelū simul actu intelligere omnia, tum quæ actu existūt in rerum natura, tum quæ à causis naturalibus in futurū prodibunt: Ratio penes ipsum, quia dum sunt sibi præsentia vel in se, vel in suis causis, id sufficit, vt valeat ea omnia simul cognoscere: sufficit autem propria præsentia in se, vel in causis, absque recurso ad species representantes, etenim negat illas.

2 Gregor. Arimin. in 2.d.11 q.1. asserit, Angelum posse plura simul, & per modum plurium, atque distinctè cognoscere: probat autem, Primo, non repugnat ex parte intellectus angelici, ergo potest: prob. anteced. nō repugnat ex parte intellectus possibilis, quia de se est receptiuus, & capax infinitarum, intellectuum: nō ex parte intellectus agentis, quia cum nō dependeat à corpore, non defatigatur in intelligendo ergo potest. Secūdo autoritate Aug. super

super Gen. cap. 32. 34. vbi inquit, *Potentia spiritualis mentis angelicæ, cuncta, quæ voluerit simul notitia facillimè apprehendit*.

3 D. Thom. 1. par. q. 58. art. 2. cū sequacibus, ait nō posse simul intelligere plura per modum plurium, bene tamen per modum vnus. Circa probationē primæ partis, quia in ea sita est controuersia, afferentur rationes, non tamen circa secundā, quia erit sententia communis. Probatur autem Primo, nullū corpus potest figurari pluribus figuris, ergo nullus intellectus poterit simul informari pluribus intellectibus per modum plurium. Secundo, ad vnitatem motus requiritur vnitatem termini, ergo ad vnitatem intellectus requiritur vnitatem obiecti: ergo non possunt plura simul intelligi, nisi habeat rationem vnus intelligibilis. Tertio, idem subiectum nō potest plures formas recipere eiusdem rationis, ergo nec intellectus recipiet simul plures intellectus. Quarto Arist. 2. Top. cap. 4. ait, *Contingit plura scire, cogitare autem non*. Cogitatio autem se habet loco intellectus actualis, scientia vero habitualis, vnde docet Arist. posse quidē plura intelligi habitualiter, non tamen actualiter. Quinto, 4. Met. cap. 10. *Qui vnum non intelligit, nihil intelligit*: ergo quæcumque cognosci habet, non debent cognosci per modum plurium. Sexto, species vna vniuersalis est adæquata intellectui angelico, ergo dum Angelus operatur per illam, non potest simul aliam speciem habere, per quam hoc, & illud obiectum istarum specierum simul intelligat. Confirmatur, species vna, siue vniuersalis sit, siue particularis, est principium intellectus adæquate cum intensiue, tum extensiue intellectui, ergo vltra obiectum talis speciei non poterit plura simul intelligere. Confirmatur Secundo, Scotus ait, speciem sic adæquare intellectui, vt nequeat simul plura intelligere. Sextum, cum his duabus confirmationibus est Suarez l. 6. cap. 37.

4 In hac re, vnum est ab omnibus concessum, posse Angelum simul intelligere plura, vt plura, dummodo ea repræsententur per species diuersi ordinis, vtputa per species acquisite, & in-

Potest Angelus intelligere plura per species alterius ordinis,

fusas, quæ sic sunt alterius ordinis. Res autem probatione non indiget, & clara est, etenim Angelus intelligit semetipsum, per se, & aliud creatum per speciem acquisite: qui etiam tunc simul intelligit Deum repræsentatum sibi immediatè per Essentiam diuinam in visione beatifica, tanquam per speciem alterius ordinis: dixi tanquam per speciem non autē quod videat Beatus Essentiam mediante specie, sed immediatè sine specie, vt in materia de Visione beatifica. & tom. 2. de Trinit. lib. 3. disp. 5. quæst. 10. Doctrinam hanc tradunt Scot. in materia de intellectu Animæ Christi in 3.d.14. q. 2. art. 3. & in 2.d.5. q. 2. qui licet non tradat eam in terminis, tacito tamen cōsentit, & præcipuè in 4. dist. 49. loquendo de Beatis quæst. 7. qui, vna cum visione diuinæ Essentia, possunt habere cognitionē de naturalibus, & circa ea discurre &c. est etiam D. Thom. quodlib. 9. q. 4. art. 7. atque omnium.

5 Duas autē partes continet questum, vna an id facere possit median- tibus pluribus, atque distinctis cognitionibus: altera, vtrum plura intelligere possit per vnicam intellectus.

6 His actis, Primo dicimus, posse Angelū intelligere simul plura per modum vnus. Prob. simul intelliguntur duo correlatiua, at per modum mutua correspondentiæ. Simul intelliguntur linea, corpus, & superficies, quatenus vnum continuum constituunt: Simul etiam partes omnes, quatenus vnum totum componunt. Item ea ratione, possunt plura per modum vnus intelligi, qua potest intelligi vnum: at potest Angelus intelligere vnum, ergo & multa per modum vnus: antec. patet, etenim plura per modum vnus, non sunt plura, sed vnum, vnitatem namque dat specificationem, & plura per modum vnus, vt vnus, in sensu composito, reddunt vnum. Insuper scientia, habita de aliqua quiditate à posteriori, & à priori nō est plures, sed vna. Prob. nam vtraque via demonstrandi tendit ad eandem quiditatem scibilem, & ad eandem scientiam constantem ex varijs medijs, ergo habetur plura, nempè demonstratio à priori, & à posteriori, per modum vnus, nempè scientia, & quidi-

Intelligere potest simul plura per modum vnus.

quiditatis. Dices, scientias istas esse plures, quia media demonstrandi sunt plura: Resp. esse plures partiales, & inadæquatas, adæquatè tamen, & totalitèr esse vnam: vide Scot. in 1. dist. 3. q. 10. Rursus per eandem speciem potest representari magis, & minus vniuersales: species quoque alicuius singularis potest simul representare singularitatem, proprietates, ac naturam communè, vt habet Scot. in 1. d. 3. q. 2. ergo potest Angelus plura intelligere per modum vnius. ita quoque habet D. Thom. 1. par. q. 58. art. 2. denique ex relatiuis apertè colligitur, quia cognito vno eorum, cognoscitur & reliquum simul; nam, sicut res se habet ad esse, sic ad cognosci: Relatiua, & correlatiua sunt simul, ergo & simul cognoscuntur: dempto priori, & posteriori origine.

Intelligere plura simul imperfectè.

7 Secundo dicimus, potest simul intelligere plura, vt plura per species alterius ordinis. Hoc patet ex supposito allaro.

8 Tertio dicimus, potest intelligere simul plura, vt plura, cognitionibus tamen imperfectis, & indistinctis. Prima pars probatur, nisi posset hoc, sequeretur nihil simul posse intelligere, vltra semetipsum, sed necessarium esset desistere à cognitione sui, quandoque; voluerit intelligere quid aliud: prob. occupatur Angelus in continua cognitione sui ipsius, ergo non posset simul cognoscere quid aliud, quod est falsum. Confirmatur ex sententia didicentium non posse cessare à cognitione sui, de qua nos supra suo loco. Item ad principale. Visus videt simul plura obiecta disparata per distinctas visiones, vt in charta nigredinem, & albedinem papyri. Respondet Ferrar. non videre hæc duo, nisi per eandem speciem: Sed contra, quia res differentes specie non possunt videri per eandem speciem; nulla namque species naturalitèr representat albedinem, & nigredinè, alias representaret simul contraria: Item, auditus simul percipit plures sonos: Tactus sentit simul quantitatem, duritiem, asperitatem, caliditatem, & huiusmodi: Hæc autem omnia per modum plurius, atque diuersis sensationibus: quod per modum plurius

patet, dum namq; auditus audit simul sonicum tympani, fistulæ, organorum, tubarum, aliorumque musicalium instrumentorū profecto nullum hæc ordinem habent inter se, idemque de quantitate, calore, asperitate; deque obiectis visibilibus, vt lapide, calamo, ligno, speculo, brutis, hominibus, quæ nullam habeant habitudinem quæ in representando. Quod autem diuersis intellectioibus, & sensationibus: prob. nam actus distinguuntur ex obiectis: obiecta recensita sunt plura, distincta, disparata, nullumq; ordinem dicunt inter se, ergo operationes quoque erunt distinctæ: Item operationes specificantur ex obiectis, igitur quot, & qualia sunt obiecta, tot, ac tales erunt intellectiones, & sensationes.

9 Secunda autem pars, quæ erat, cognitiones tales non fore ad eò perfectas, & distinctas, de facili probatur, est namque intellectus Angeli finitus, ac limitatus, ergo minus poterit admulsa, quam ad vnum: & minus ad plura, quæ ad pauciora. Huc etiã facit Quid. *Pluribus intell. minor est ad singula sensus*, apertè quoque traditur à Scoto vtraq; pars, licet secunda magis explicitè, quæ prima, in 2. d. 5. q. 2. s. *Respondeo primo*, & in 3. d. 14. q. 2. art. 3. inquires, *Attentio circa plura obiecta est minus perfecta*. Idemq; applicat ad intellectum etiã Animæ Christi, negas posse videre infinita simul, negasq; consequenter posse videre, ita perfectè plura, sicut pauciora quantum est de se solo, vt infra, ac præcipuè ita discurret in fine s. *Potest dici*, sub lit. N. & idipsu prosequitur sub lit. O. In Secundo autè loc. cit. sub lit. D. sic loquitur ad præsentem materiam, *Plures intellectiones distincte simul non possunt esse in intellectu*. loquitur autem de Angelo.

10 Verum quia dignificanda est natura quantum potest, vtrum intellectus Angeli determinetur ita v. g. ad duo, vt ea non possit distinctè intelligere, tunc parem faceremus; Angelu homin, nec namque homo potest duo simul distinctè intelligere; vt igitur quid amplius tribuamus intellectui angelico, necesse est dicere, posse plura distinctè intelligere, ad quæ nõ possit homo: quot vero sine illa, ipse Angelus nouit de intellectu

Intelligere plura Angelus simul & homo.

Anima Xpi quò nobilior Anima Iudæ.

intellectu etiam creato Animæ Christi, dum iuxta Artic. Parisiensem, Anima Christi est nobilior Anima Iudæ, secundumq; Expositores, sit nedum in gratuitis nobilior, & in accidentalibus naturalibus, verum etiam in substantialibus, vt sunt ij, qui sustinet Animas esse quoque substantialitèr inæquales, inter quos Cauellus in Anim. disput. 1. sect. 10. num. 4. & antiquitus Henric. quodl. 4. q. 15. sequitur, data hac sententia, posse plura, & distinctè simul intelligere, quæ tamen non possit Iudæ Anima, vel alterius Hominis, licet nõ possit intelligere infinita, vt ibi latè Scotus: quot vero sint ea, ipse nouerit: nisi tamen dicat quis cum Cauello, negandum esse articulum illum Parisiensem, ea ratione, quam substantia non suscipit magis, & minus & c. Hæc autem currunt, spectando intellectum creatu Christi de se solo, & ex propria natura, cæterum quid possit inde, quatenus eleuatus, Beatus, & adiutus, id concernit materiam Incarnationis, & Visionis beatificæ. Addimus tamen, quod vbi cõtingit Angelum intelligere confuse, vtrique magis confuse intelligit homo, quam Angelus: & vnusq; Angelus magis, vel minus altero homine, & Angelo, iuxta perfectionem naturæ.

Minus confuse intelligeret Angelus, quam homo.

11 Ex his soluuntur obiecta. Ad illud Durandi, eatenus repugnat simul actu intelligere omnia, quatenus est potentia limitata, & finita, non valens simul ad omnia, sed successiuè, & seorsim, dummodo non transcendat suas vires naturales.

Impotentia intelligendi plura in Angelo vnde.

12 Ad illud Ariminensis, repugnat ex parte intellectus, nõ quatenus actiuus, vel receptiuus, sed quatenus limitatus, & finitus. Cum autem ait, intellectum Angeli non defatigari, quia caret corpore, concedimus non defatigari, at tamen non concedimus posse omnia: talis autem impotentia non prouenit ex defatigatione, vel laxitudine, sed ex finitudine, & limitatione virtutis, quæ tanta est, quin possit se extendere ad plura.

Simul quandoque indicat velocitatem.

13 Ad August. non est mens eius, vt sonant verba de rigore sermonis, nõ enim docet, vere simul posse intelligere cuncta, sed per ly simul indicat velo-

citatem, altitudinem, excellentiam, & subtilitatem intellectus angelici, itaut non cogatur in sumere in intelligendo, tantam moram, & tempus, quantum nos, & propter hanc expeditionem in intelligendo, appellatur, per anthonomasiam, *Intelligentia* & *Mentes*.

13 Ad rationes denique Thomistarum respondendo. ad Primam negatur paritas, quia quantitas, seu forma corporea occupat locum, ideo subiectum aliam quantitatem nõ potest simul suscipere, ne detur penetratio dimensionum, intellectiones autè, quia sunt spirituales, non occupantes locum, possunt simul in eodem intellectu recipi.

14 Ad Secundum, nil concludit, nõ enim dicimus illa plura intelligi per vnicam intellectioem, sed vnicuique termino, siue obiecto, correspondere suam propriam intellectioem, eodem modo, quo motus ad suum terminum, & plures motus ad plures terminos: at de hoc in seq. quæst. Item in eodem simul possunt esse plures motus, vt motus localis, & augmentationis, alterationis, & c. imo planetæ mouentur simul contrarijs motibus.

15 Ad Tertium, verum de formis vltimatis, & adæquatis, non autem sunt tales intellectiones hæ plures.

16 Ad Quintum, Aristoteles loquitur de cognitione distincta, quam non contingit simul de pluribus haberi. Itè loquitur de nobis, non de Angelis.

17 Ad Quintum, eiusdem Aristotelis sensus est, quod nequaquam possunt plures inuicem vel colloqui, vel disputare, nisi prius conueniant in aliquo vno, nempè, oportet eos conuenire in terminis, in vocibus, in loquela, in subiecto, de quo colloqui habeant, quomodo namque disputare poterimus, & disquirere vtrum homo sit animal rationale, nisi prius communiter conueniamus, & concordemus in concedendo, & acceptando terminos, & principia prima, vt potè, dari animal, dari rationale, quo supposito, inde bene incipere poterit disputatio, contra namque negantes terminos, & prima principia non est disputandum.

18 Ad argumenta Suarij, in Primo supponit dari species illas inditas sic representantes, de quibus tamen diximus

mus non dari ut ipse ponit, de quo in propria disputat. Et ad Secundum, sicut iterum ad Primum, nequaquam siue species, siue actus ille vnicus, sunt adæquati, nec intensiue, nec extensiue: Ad illud de Scoto, loquitur de adæquatione in ordine ad cognitionem distinctam, ut sic enim species, & vnica intellectio distincta est adæquata, attamen sunt inadæquata quoad confusam.

Accidentia
duo eiusdem
rationis an
simul.

19 Dices, accidentia plura eiusdem rationis non possunt esse simul in eodẽ subiecto, ergo nec plures cognitiones simul. Ad hoc alias responsū, nil enim vetat posse esse simul, alias Beatus non intelligeret simul obiectum beatificū, & res in proprio genere: ergo non repugnat ex natura rei. At qualisnam erit sensus illius vulgarẽ propositionis? Respond. intelligi de accidẽtib, siue de speciebus adæquatis, ratio, quia si vna est adæquata, cur est, ut recurrendum sit ad aliam adæquatam: Item si admitterentur simul ambæ adæquate nil vetaret recipi in subiecto quidem spirituali, qualis est Anima, vetat autẽ recipi in subiecto materiali, nam si paries hic recepit v. g. totam albedinem adæquatam suam capacitatem, non vtique recipere posset aliam, iam enim subiectum reperiretur præoccupatum à forma materiali, & extensa, & adæquata intensiue, & extensiue: at non militat in subiecto spirituali, si namque vna species, vnicaq; intellectio esset Animæ adæquata intensiue, taliter, ut ea mediante valeat adæquatẽ intelligere, nil prohiberet, recipi posse aliam, ratio, quia subiectum non est materiale, nec forma est materialis, ut impediat ingressum alterius, & sit etiam ratio intelligendi rursus idemmet obiectum, ergo ex parte subiecti, & ex parte formæ, ut sic, nõ implicat: licet dicendum aliunde sit, ideo implicare, quia illa secunda species, siue intellectio esset superuacanea, & superflua, dum prima adæquata sufficeret. Item axioma intelligitur de speciebus, intellectioibus, siue accidentibus tendentibus ad idem prorsus obiectū, si enim vna species, siue cognitio adæquatur de vnico obiecto, frustra erunt aliæ superaditæ, at quando erunt de diuersis obiectis, nec implicabit esse simul, nec erūt

frustranæ, ut in casu nostro, dicius namque Angelum posse habere plures intellectiones simul, at ista non erunt eiusdẽ rōnis, quia vna v. g. erit de seipso, altera de ligno, altera de lapide, &c. Bassol. glossat illud axioma de accidẽtib, respectiuis, ut plura respectiua nõ possint esse in eodẽ subiecto, concedit tamẽ de absolutis: at vero de absolutis non est absolutẽ, & simpliciter concedendum, sed eo modo, quod diximus: de respectiuis autem nõ video, cur negandum sit, nisi ad sensum explicitum, nam in eodẽ Domino reperitur plures dominationes, seu relationes ad seruos: igitur de vtriusque est sic sentiendum, ut diximus. Adde axioma illud considerandũ esse, sub quam ratione accidentia illa duo sint eiusdem rationis, si namque sint eiusdem rationis formaliter, & obiectiue, vtique non poterunt esse ex ratione allata, nũc namque Dominus hic habet relationem ad hunc seruum, quot autem, quæso, sunt relationes ista nunc? vna quidem, at cur non duæ? Respondebis, & bene, quia sufficit pro nũc illa vna, recedente autem illa, aduenit altera: Si vero sint quidem eiusdem rationis formaliter, at non obiectiue, non implicat simul multiplicari, & ita euenit de eodẽ Domino, qui cū habeat plures seruos, subiectabit in se plures relationes simul ad seruos plures, ratio pluriũ accidentium desumitur ex pluralitate seruorũ: Sicque putamus declarandũ esse illud axioma. Addunt aliqui formas eiusdẽ rationis tũc non posse esse simul, quando inuicem repugnant: Verum expositio est superuacanea, nam nedum de formis, & accidentibus eiusdem rationis, quando incõpossibiles sunt, ut duæ quantitates impediens se simul ne detur penetratio, id verum erit, sed etiã de quibuscunq; alijs alterius rationis, ut de albedine, & nigredine: at axioma non haberet quid singulare, si hãc exceptionem reciperet, verũ quia loquitur de formis eiusdem rationis, hinc aliunde est glossandum.

QVÆ-

QVÆSTIO XVI.

Vtrum Angelus vnica intellectuione possit simul plura intelligere.

1 Explicata iam Prima Parte, accedimus ad Secundam, quæ est verum per vnica intellectuionem possit cognoscere plura.

Plura per
modũ vnici
potest simul
intelligere.

2 Ad quod Primo dicendum ut supra, quod plura per modum vnici potest intelligere: probatur eadem ratione, qua prima concl. præced. quæst. quia plura per modum vnici, non sunt plura, sed vnũ: ergo idem est per vnica intellectuionem cognoscere vnũ, ac plura per modum vnici. Item simul intelliguntur linea, superficies, & corpus, quatenus constituunt continuum: simulq; partes, quatenus constituunt totum: at, ut sic, habet rationem vnici, ergo per vnica intellectuionem possunt: cætera ibi.

Plura per
modum plu-
rium vnico
actu nequit
intelligere.

3 Dicendum Secundo, non potest plura per modũ plurium, seu tanquam disparata, nullumq; ordinem dicentia inter se, vnica intellectuione cognoscere. Probatur, si posset plura, ergo & omnia, ergo & infinita, non enim est maior ratio de vno, quam de duobus, pluribus, omnibus, & infinitis: id autẽ est solius Dei. Item repugnat ratione finitatis, & limitationis, e cuius opposito competit vnico actu simul omnia, & infinita, cognoscere soli Deo, ut ostendit Scot. in 1. d. 1. q. 1.

Subordina-
ra an possit
vnica intel-
lectione in-
telligere.

4 De rebus tamen subordinatis, ac dicentibus ordinẽ inter se, connexionem, & subordinationem, est dubium Thomista affirmant ut supra, vnde, ziunt eodem actu intelligi media, & finem: principia, & conclusionem: & in papyro nigredinem characterũ, & albedinem eiusdẽ papyri, ac huiusmodi.

5 Verum dicimus, quod loquendo de cognitione confusa, poterit habere locum eorum sententia: Prob. in Principijs continentur virtualiter conclusiones, & in medijs continetur virtualiter finis extra: ergo cognoscendo principia, & media, cognoscitur conclusio, & finis. Item causa continet virtualiter suos effectus, ergo cognita

causa, cognoscuntur effectus eadem, prorsus cognitione: at cognitio de obiecto virtuali, seu potenciali est confusa, & imperfecta, ergo & hæc erit imperfecta. Prob. min. nam sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci ad esse effectũ in causa: finis in medijs; & conclusionis in principijs, est esse imperfectũ, est namque esse intra causas suas; estque esse non actuale, sed potenziale, ergo cognitio subsequens erit quoque confusa, & imperfecta.

6 Loquendo tamen de cognitione distincta, negamus, vnde dicimus nõ posse plura inuicẽ subordinata, cognosci vnica cognitione distincta. Probatur ratione mox tacta: finis in medijs: effectus intra causas: & conclusio in principijs non habent esse distinctum, & seorsim, atque diuisim, ergo nec distinctim cognoscuntur. Fateor, ad cognitionem distinctam pluriũ non esse opus illa fore ab inuicẽ diuisa, & separata, ut patet in materia, & forma: subiecto, & accidentibus: partibus, & toto, ideoque ex capite seorsim, & diuisim, argumentum hoc non concludit: cogit tamen ex eo, quod nõ habet esse, perfectũ ut sic, ergo, ut sic, non cognoscuntur perfectẽ. Item nõ habent esse explicitum, ergo eorum cognitio nec erit explicita: non explicita, ergo implicita, quod si implicita, igitur imperfecta, & confusa. Insuper, nec diuersis quidem, pluribusq; actibus potest distinctẽ cognosci causa cum suis effectibus, quatenus in ea virtualiter, & potentialiter contentis, ut constat, quia non habent esse adhuc perfectum, & explicitum, ergo minus perfectẽ cognosci poterunt per vnicum actum.

7 Euasio Ferrarien., ac cæterorũ est, hæc oia cognosci simul, quia per vnica representantur. At contra, nigredo, characterũ, & albedo papyri, in eadẽ papyro, sunt vtique ita diuersa, ut sint omnino opposita, & contraria, qualia sunt nigredo, & albedo, quorũ ergo pote-

runt per vnata, eandemque speciem, repræsentari simul, ita vt vnico actu simul intelligantur. Ita de cæteris, lignū, lapis, homo, dulce, amarū, calor, frigus, & huiusmodi, omnia quidem hæc sunt inuicem essentialiter distincta, ergo vnumquodq; ipsorum habebit singulare repræsentatiuum, taliter, vt repræsentatiuum vnus non possit esse alterius. Dices, media repræsentāt finem: principia conclusiones: & causa suos effectus, quia continentur in ipsis, ergo dabitur species vnica repræsentās plura. Respond. Primo variari suppositionem, nam aliud est loqui de disparatis, aliud de subordinatis: illud omnino negatur, hoc conceditur, vnde verum

erit assumptū, attramen, (& est secunda responsio) repræsentatio illa est valde imperfecta, taliter enim repræsentat causa effectum, principia conclusiones, & media finem, qualiter continent, at continent imperfectè, in potentia, in virtute, implicitè, non in actu, non explicitè, ergo sic imperfectè cognoscuntur.

8 An vero aliundè possit id euenire, vt potè per potentiam diuinam, vnico actu simul intelligi plura, & omnia, concedit Scotus in 3. d. 14. quæst. 2. loquens de Anima Christi: qua etiam ratione dicendum foret de quocunque alio intellectu, ac proinde de angelico.

Q V Æ S T I O XVII.

Vtrum intellectus angelicus sit compositiuus, & diuisiuus.

Diuus Thomas 1. par. q. 58. art. 4. negat, intellectum angelicum intelligere componendo, & diuidendo; fundamentum præcipuum est, quia si homo intelligendo componit, & diuidit, id prouenit ex debilitate luminis intellectuales ipsius hominis, vnde est, vt non valeat simul intelligere principia, & conclusionem: prædicatum, & subiectum, & quidquid in eo continetur: Angelus autè id potest, quia lumen intellectuale ipse est perfectum, etenim est *speculum purum, & clarissimum*, vt ait Dionys. de Diuin. Nomin. cap. 4. ob quod compositionem, & diuisionem, sicut & ratiocinationem syllogismorum intelligit simpliciter, & mobilia immobiliter, & materialia immaterialiter. Hinc Thomistæ eandem conclusionem amplectuntur: & sequitur Durand. in 2. d. 3. Aegy. q. 2. art. 3. pluresque.

2 Videamus vero quid Vasquez, Molina, & Suarez ad hæc addant. In primis autem Vasq. 1. par. disp. 223. c. 1. & 2. hæc habet. Ea, quæ sola ratione distinguuntur, intelligi ab Angelo absq; compositione, & diuisione; ratio, quia

ibi non distinguuntur plures conceptus, vnde est, vt simplici intuitu ea cognoscantur. Item, ea omnia, quæ alicui conueniunt, tanquam proprietates, aut vt communia eccidentia, etiam si re distinguantur, cognosci ab Angelo absque vlla compositione, ratio, quia hæc omnia cognoscit non per plures species, nec per plures conceptus formales, sed per vnica specie, vnicumque conceptū: pergit tamen, inquit, *Bene video hoc nõ satis demonstrari posse, quia non est manifestum, Angelum per vnum simplicem conceptum cognoscere plura.* Rursus inde ait, *Postremo mihi difficile apparet, Angelum sine compositione omnia, quæ de re aliqua possunt enunciaci, siue naturalia, siue supernaturalia, siue intrinseca, siue extrinseca; ibique non consentit Gaetano dicenti, supernaturalia cognosci ab Angelo per modum rerum naturalium, & ita in illis non esse compositionem.* Denique capitulum illud primum concludit, inquit, difficile sibi videri quomodo extrinseca, quæ diuersa, & contraria sunt, siue etiam negationem, intelligere posse absque compositione, ratio, quia

quia ea solummodo absque compositione intelligit, quæ vnico actu, & per vnica specie repræsentantem intelligit, at diuersa, & extrinseca, atque, aliena à subiecto, imo contraria non potest per vnica specie cognoscere, alias daretur vna specie repræsentatiua omnium. In Capite autem Secundo, loquens de diuisione, ita initio scribit, postquam reculit sententiam Thomistarū, nec intelligere diuidendo, inquit enim, *Quæ quidem sententia mihi semper difficilis visa est.* In fine vero eiusdem capituli, difficultatibus pressus ita concludit, *Superfedere conueniendū indicauit.* Hæc Vasquez.

3 Molina eadem quæst. 58. artic. 4. In primis dicit, quod quando extrema repræsentantur per diuersas species, nõ possunt intelligi absq; compositione. Item nec ipsa negatio, & affirmatio, intelligi valent absq; diuisione: exemplum primi, Hominem esse lapidem: secundi, non esse lapidem. Rursus subdit, loquendo de cognitione abstractiua, necesse esse, Angelum intelligere componendo, & diuidendo: adducitq; Caetanum, dicentem non videri hanc sententiam sibi improbabilem, licet oppositam existimet esse D. Thomæ consonantiorē; secus de intuitiua.

4 Denique Suarez lib. 2. cap. 31. num. 7. Primo inquit, esto, quod Angelus cognoscat plura per plures species, non propter hoc componit, habendo namque speciem, & actum substantiæ alterius Angeli; & habendo insuper speciem, & actum cognitionum amoris illius, non propter hoc sequitur compositio, vt dicat, Angelus est amans, sed vnumquodque cognoscit seorsim per propriam speciem, absq; vnione. Pergit autem inde dicens, *Vnde quia talis species repræsentat illum amorē, vt inuoluntati, per illam etiam speciem, & vnum simplicem actum videt Angelus actū alterius, id est videt Angelum amantem: vnde fit, vt actus Angeli per hanc speciem amoris elicitus, non componatur cum alio elicto per speciem substantiæ Angeli, quia non attingit illam substantiam, vt repræsentatam directè per propriam speciem sui, sed vt repræsentatam oblique per speciem actus amoris.* Et infra, *per illū actū amoris intuebitur Angelū amantē:*

indeq; concludit, *Non habere inter se compositionem.* Addit inde, cum cæteris, negationes quoque cognoscere per eundem actum absque compositione, seu diuisione: licet id nõ existimet verum de omnibus negationibus, quia non sufficit intellectus angelicus per vnum actum, nec per plures (licet duos concedat) differentias rerum omnium inuestigare. Insuper, *Quæ cognoscit intuitiue, non cognoscit componendo; idem quoque habuit Mol. Præterea, quæ non cognoscit euidenter, probabile est, ea cognoscere componendo: hoc idem dixit Mol. de cognitione abstractiua: Item futura contingentia, & actus internos, qui ea nota sibi adhuc non sunt, cognoscit necessario componendo.* Insuper supernaturalia non adhuc reuelata nõ potest, nisi componendo, & diuidendo indagare, nõ enim ea videt, ergo coniecturando aliundè, euenit, vt conponat: hoc idem habet Vasq. Confirmatur, cum namque proponitur obiectum supernaturale, credibile, prius quidè apprehenditur ab Angelo, quā credatur, siue prius tempore, siue natura, illa autem apprehensio fieri non potest absq; actuali compositione: cum namque proponitur, Deus est trinus, & vnus, antequam assensum præbeat, nec esse est apprehendere terminos, eosq; simul comparare, ergo inde compositio.

5 Sensum istorum singulariter retuli, vt appareat, quantum constantes sint in sententia Diui Thomæ.

6 Cæterum circa impugnationes ipsorum, eadem, quas afferemus aduersus alios, militabunt contra illos.

7 Circa Suariū tamen licebit aliquid immorari. Et quidem, dum ait, Angelum videntem amorem inherentem alteri Angelo, non componere, seu non intelligere componendo: profecto id non asserit ex solo capite communi Thomistarum, quod v. g. vtrumque, tum substantia Angeli, tum amor repræsentetur per eandem speciem, & cognoscatur per eundem actū, sed aliundè etiā, inquit enim, substantiam Angeli repræsentari oblique per speciem actus amoris. At quoniam pacto amor repræsentare poterit Angelū, nisi videatur inherere ipsi Angelo? inheren-

hærentia autem est compositio, quia vnicō, ergo videbit componendo amorem cum Angelo amante: Item, aut videt amorem illum inharere substantiæ Angeli, aut videt non inharere, si Primum, ergo componendo videbit: si Secundum, ergo videbit diuidendo. Insuper cognoscit amorē inharere huic v.g. supposito, & non alteri. hinc vero differentiam admittet inter hoc suppositum, & illud alterum, quia illi amor adheret, & nō alteri: at admittens differentiam inter aliqua duo, debet cognoscere vtrumque extremū, alias non posset talem differentiam apponere: admittendo autem differentiam necesse est faciat compositionem, & diuisionē, vtpotē, compositionem, intelligendo amorem componi, seu vniri cum illo: diuisionem, dum videt amorem separari ab isto, ergo componit, & diuidit. Item quid est, amorem repræsentare, oblique amantem? aut namque repræsentat quatenus inhareret, aut quatenus esse separatus: Si Primum, ergo cognoscit componendo, videt namque amorem inharere: Non Secundum, quia, vt sic, nullatenus cognosceret: Præterea propositio contingens non cognoscitur vt vera, vel falsa, nisi videatur vnicō, vel separatio extremorum; non enim cogitur assentiri propositioni huic, Sortes currit, nisi videamus eum currere: nec huic Plato non currit, nisi videamus eum quiescere, & cessare à motu, quo fit, vt necessario sit facienda compositio, vel diuisio cursus à Platone, & Sorte: igitur hinc sequitur, vt dum propositio ista, Angelus amat se, est contingens, non valeat alter Angelus cognoscere ipsam esse veram, nisi copulet prædicatum cum subiecto: vel si copulationem negabit, intelliget nō esse veram per diuisionem. Denique, cū species amoris, & Angeli, sint omnino disparatæ, nullam habentes necessariam connexionem inter se, vnde est, vt per amorem cognoscatur etiam substantia Angeli? Respondet, ex ratione, qua inhareret: hinc arguo, igitur cognosceret totum hoc, componendo amorem cū Angelo, inharere enim subiecto, est componi cum eo.

8 Cœterum hinc absolue dicimus Primo, quæcunque sola ratione distin-

guuntur, ea intelliguntur vnicō actu, & absque compositione, & diuisione. In hoc Vasquez consensit nobiscum: De facili probatur, actus distinguitur per obiecta: at talia obiecta distinguntur sola ratione, ergo actus ea intelligendi non erunt distincti, nec plures, sed vnus, siue eodem vnicō actu ambo intelligentur: exemplum, quando idem prædicatur de se ipso, vt Ego sum Ego, tunc prædicatum, & subiectum cognoscuntur vnicō conceptu, eoque simplici, nec tamen compositio, nec diuisio. Dices, prædicatum componitur cū subiecto, igitur cognitio erit quoque compositiua. Resp. compositionem hanc non esse Physicam, sed Logicam, seu intentionalem: nō physicam, quia termini à parte rei non distinguntur, sed intentionalem, & logicam, quia est ens rationis, ideoq; compositio, seu diuisio vt dicendo prædicatum non est subiectum logicè, non erit realis, sed intentionalis.

9 Dicendum Secundo, quæcunque per conceptus inadæquatos distinguntur, ea intelliguntur componendo, & diuidendo. Assertionem oppositam huic docet Vulpes disp. 13. art. 6. nu. 4. inquit non cognoscere per iudicium compositiuum, aut diuisiuum, probat, quia compositio supponit distinctionē à parte rei; at quæ per conceptus inadæquatos distinguntur, non distinguntur à parte rei, ergo nec cognoscuntur componendo, aut diuidendo: Pace tamen tanti Viri, non sequor ideoq; assero adhuc intelligere componendo. Probatur autem apertè in doctrina Scoti, vbi datur distinctio formalis, quæ etiā est à parte rei, ex natura rei, ad sensum formalistarum: hinc arguitur, Paternitas in diuinis nō est Essentia: Essentia non est Pater: Essentia non est Relatio: Voluntas fecunda non est intellectus, siue memoria fecunda: & huiusmodi: sicut etiam in naturalibus, Rationalitas non est risibilitas &c. at cognoscit hæc Angelus, ergo diuidendo cognoscit: Distinguitur vero omnia hæc per solos conceptus inadæquatos, etenim cum non distinguatur realiter, sed solum formaliter, vtiq; distinguuntur per conceptus inadæquatos. Itē id asserere esset laudare Thomistam,

ipsi

guuntur, eo
gnoscuntur,
vnicō actu.

Per conceptus
adequatos
distincta
quomodo
cognoscuntur.

Quæ per conceptus
inadæquatos
distinguntur,
cognoscuntur
componendo &c.

ipsi namque sunt, qui hæc omnia intelligunt, (demendo tamen passiones, & potentias, quas aiunt distingui realiter in naturalibus à subiecto) vnicō simplici; conceptu, eo quod nullam distinctionem admittit inter ea in diuinis, nisi rationis; at quia admittimus nos formalem, hinc verius existimo, ac conformius Scoto, intelligi diuidendo; Verum est tamen, quod diuisio hæc nō est physica, sed præcisua, vnde erit potius appellanda abstractio, & abstractio quidem præcisua, non diuisiua.

10 Dicendum Tertio, quæcunque per conceptus adequatos distinguntur, ea concipit Angelus componendo, & diuidendo. Prob. vnaquæque res alteri comparata, vel est illi vnita, vel separata ab ea: si vnita, ergo concipitur componendo: si separata, ergo concipitur diuidendo. Item, sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci, at omnis res vel est alteri vnita, vel separata, ergo vel componendo cognoscitur, vel diuidendo, compositio enim, & diuisio stant in vniedo, & separando tum in esse, tum in concipi: Rursus dum termini sunt inuicem copulati, vel diuisi, aut Angelus cognoscit eo modo, quo sunt, aut non: Dabis Primum, igitur componendo, & diuidendo cognosceret: aliter composita non cognosceret vt simul posita: & diuisa non cognosceret, vt diuisa: Si dederis Secundum, ergo fallitur, ex August. lib. 83. qq. 9. 35. Præterea, dum aiunt, actu simplici cognosci compositionem, arguo cōtra, quæro autem, actu illo simplici aut cognoscitur prædicatum, & subiectum quatenus sunt inuicem copulata, composita, & vnita, aut abstrahitur à tali compositione, & concipiuntur seorsim, atq; vnumquodque ipsorum de se solo singulariter: Si des Primū, ergo actu simplici, seu simplici apprehensione, non possunt sic concipi, patet, nam simplici operatione intellectus non intelliguntur, nisi termini simplices, incompositi, & inconnexi, vt Petrus de se, lapis de se: igitur dum concipiuntur termini, quatenus simul positi, seu compositi, oportet vt intellectus componendo vnū cum altero intelligat, & ita intelligit Petrus currere, componendo: Petrum non esse lapidem, diuidendo: Si

des Secundum, aut abstractio fiet negando, aut in sua natura sistendo: Si des Primum, ergo intelliget diuidendo: Si Secundum, tunc vtique cessabit talium terminorum compositio, & diuisio, dum concipiuntur seorsim, atque separatim, & inconnexè. Insuper quoniam pacto, actu vnicō, vnicaue specie repræsentante poterunt concipi opposita, dulce, amarum: album, & nigrum: sursum, & deorsum: & huius generis, si namque ideo Angelus non componit, quia vnicō actu, & specie, vna repræsentante, hæc omnia cognoscit, sequitur speciem albedinis repræsentare ceteros quoscunque colores, etiam nigredinem, atque eodem actu, quo cognoscit albedinem, cognoscere etiam colores alios vsque ad oppositam nigredinem: sicque de dulcedine, vt actu, quo dulce intelligit, intelligat saporis intermedios, a sperum, acetosum, insulsum, seculentum, amarum, & similia: sistentiq; sursum cognoscat eodē actu, eademque specie repræsentante simul dextrum, sinistrum, ante, retro, atque deorsum, quæ sunt differentie loci. Vltarius non possunt cognosci negationes omnes prædicabiles de aliquo per eundem actum, ergo componendo cognosceret: anteced. prob. intelligit Angelus hominem, quis autem dixerit eodem actu cognoscere nō esse Leonem, Ursum, Elephantem, Hircum, vermem, discurrendo singulariter per omnes species animalium, & indiuidua eorum: atque non esse plantam rosæ, lilii, sicq; de ceteris vegetabilibus non esse Cælos, Stellas, discurrendo per infinita sigillatim, vtrum ne intelliget hæc sine diuisione? nequaquam, sicut enim nō potest vnicō intuitu, quod est solius Dei, omnia, quorum negatio competit homini, inspicere, ita necesse erit in sua cognitione multiplici, & per multiplices species, diuidere. Item cōrinentia, quæ nec sūt intrinseca Angelo, nec necessario competit illi, quæ nam ratio postulat, vt eodē intuitu cognoscat, & absque compositione? quod namq; Thomistæ aiunt, ea, quæ necessariam habent inuicem connexionem, vt subiectū, passiones, & proprietates, vnica specie repræsentantur, atque vnico intuitu cognoscuntur, & consequenter

ter sine compositione, quia compositio exposcit pluralitatem actuum: hæc quidem apparentiam quandam præ se ferunt, at ea, quæ nullam habent huiusmodi connexionem, quoniam pacto representantur mediante vnica specie, & cognoscuntur vnico actu, vt deduximus quæst. anteced. licet nec illa admittamus vnico actu cognosci, diximus namque ibi media, & finem: Principia, & Conclusiones, subiectum, & passiones, & similia pluribus conceptionibus intelligi, quia actus distinguuntur, & multiplicatur ex obiectis, at hæc sunt plura, non enim medium est finis: nec principium est Conclusio: ne subiectum est passio, saltem formaliter, ergo, dum non concipiuntur vnico actu, sed pluribus, consequens est, Angelum ea intelligere componendo, & diuidendo. Dixi non posse cognosci negationes omnes vnico actu, essent enim infinitæ; omnes, inquam, nam vt ad cognitionem positiuam alicuius cognoscatur simul vna, vel duæ, vel pauca negationes, conceditur à plerisque, vt Vasq. Suar. verum ægrè ferrent hoc etiã Scotistæ: vnde multiplicandi quoque erunt actus pro paucis negationibus.

11 Ex dictis remanent soluta quæcunq; ob stare poterunt: Arguunt enim, intelligit per vnica speciem subiectum, & prædicatum, ergo non compo-

nit. Secundo, intelligit per vnicum actum, ergo nec componit, prob. consequens, quia ad compositionem requiruntur plures actus. Tertio, aliqua sunt essentialiter subordinata, & inuicè connexa, vt medium ad finem: principia ad Conclusiones, ergo vnico actu concipiuntur, & vnica specie representantur, ergo non componit. Quarto, eodem actu cognoscit subiectum, prædicatum, & negationes omnes competentes subiecto, ergo non diuidit. Quinto, Dion. sup. appellat Angelum *speculum purum, & clarissimum*, ergo vnico actu simplici videt, & consequenter nec diuidit, nec componit.

12 Omnia soluta remanent ex dictis: Ad Primum negatum fuit antecedens, vt etiam in quæst. præced. Ad Secundum, negatum quoque hic, & ibi, remansit antecedens. Ad Tertium, negatum insuper fuit vtrumque consequens. Ad Quartum, quidquid aliqui, negatum quoque fuit de negationibus, sicut de prædicato positiuo, & subiecto. Ad Quintum, puritas, & claritas non consistit in eo, vt vnico actu intelligat, nec componat, nec diuidat, sed in fugando tenebras ignorantia, quibus intellectus humanus inuoluitur: Item consistit in claritate scientia suæ, etenim scire humanum est sæpè inuolucris difficultatis, & dubiorum circumdatis.

Q V Æ S T I O XVIII.

Vtrum in Angelis reperitur discursus.

1 **D**iuus Tho. 1. p. q. 58. ar. 3. atq; Alensis par. 2. q. 20. mem. 5. docet, Angelum non discurrere. Recentiores autem aliqui sententiam hanc limitant, ait enim Vasq. disp. 222. posse quidem discurrere in obiectis supernaturalibus, non tamen in naturalibus. Molina q. 58. art. 3. & 4. discursum admittit in vtrisque, sed per accidens, vtputa in cognitione abstractiua, cū è creaturis intelligit Deum: q; si ipsi obliteris, posse tunc eodem actu habere cognitionem vtramque intui-

tiua creaturæ, & abstractiuam Creatoris, negat id fieri posse, vt cognitio eadem, etiam diuersorum, sit intuitiua, & abstractiua. Suarez lib. 2. cap. 33. ait, tum in materia supernaturali, tum in omnibus, quæ non euidenter, sed solummodo coniecturaliter, & probabiliter, iudicat, discurrere. Additq; idem Vasq. num. 7. esse in eo discursum, cū eo primo vtitur.

2 Probatur autè absoluta sententia Thomistarum: Primo, Angeli appellantur intellectuales, homines vero appel-

appellantur rationales: at ideo appellantur homines rationales, quia intelligunt ratiocinando, & discurrendo, ergo ideo Angeli appellantur intellectuales, quia simplici iudicio iudicant, non discurrendo. Secundo Corpora ecclesia habuerunt ab initio perfectiones suas absq; motu, corpora autè inferiora adipsuntur eas cū motu: ergo Angelus intelligit sine discursu, homo cum discursu. Tertio, ideo homo discurret, quia cognoscendo principia, non statim cognoscit in ipsis conclusiones virtualiter contentas: at Angelus cognoscit statim cognitæ principijs omnia in ipsis contenta, igitur hinc non discurret. Quarto ex Dion. cap. 7. de diuin. Nom. *Angeli non congregant diuinam cognitionem à sermonibus diffusis, neque ab aliquo communi ad ista specialia simul aguntur.* Hæc sunt argumenta Diui Thomæ.

3 Accedunt argumenta aliorum, vnde Primo arguunt, præcipuè Recentiores, Angelus vnico actu intelligit principia, & conclusiones, ergo non discurret. Secundo, per vnam, eandemque speciem representantur Angelo plura, etiam vt plura, ergo non discurret: probatur vtrumque consequens primi, & secundi argumēti, nam ad discursum requiritur multiplicitas actuum cognoscendi, & multiplicitas specierum in representando: at hæc Angelo necessaria non sunt. Tertio, cognitio intuitiua non eget discursu, ergo, saltem in cognitione intuitiua non discurret: prob. anteced. per cognitionem intuitiuam videt Angelos clarissimè rem, & sicuti est in se ipsa, ergo non oportet, vt cognitionem aliunde exquirat per discursum. Quarto, in discursu fit progressio ab ignotis ad ignota, at in Angelis non datur hæc imperfectio ignorantia, quia per speciem representantem simul cognoscit omnia absque progressionem discursum.

4 Oppositam tamen sententiam statuimus, & dicimus, Angelum verè discurrere, licet non cum tanta imperfectione, cum quanta discurrunt homines. ita Scot in probl. q. 4. & 5. lateral. in princ. & in 2. d. 1. q. vlt. & d. 7. q. vni. *S. Contra conclus. OKam. in 2. q. 16. Gre-*

gor. 2. d. 7. q. 5. art. 2. Gabr. d. 3. q. 2. art. 3. Vasquez, Molina, & Suarez ex parte, vt vidimus.

5 Oportet autem prius examinare naturam discursus, vt inde pateat, quo fieri poterit, veritas quæstionis. Ad discursum in primis interuenit ordo secundum prius, & posterius. Secundo causalitas, vt dum de vno fit progressio in aliud illud causet cognitionem sui, & istius: & Tertio multiplicitas actuum intelligendi. De singulis est discurrendum.

6 Loquendo de Primo, est absolute necessarius ordo prioris, & posterioris, ita namque se habet discursus intellectualis, sicut corporalis in hoc: at terminus à quo motus corporalis, est prior termino ad quem, ergo illud à quo incipit intellectus discurrere, erit prius illo, quod terminabit eius discursum. Hoc conceditur communiter: sola tamen lis oritur, vtrum prioritas illa sit naturæ, & ea sufficiat, an requiratur prioritas, & successiuitas temporis, Suarez assert. D. Thomam, Capreol. & Maiorem, prout existimantes requiri temporis successiuitates: Verba autem Diui Thomæ 1. par. q. 14. art. 7. hæc sūt, *Qui à principijs ad conclusionem procedit, non simul vtrumque considerat, sed ex notis ad ignota procedit.* At quia non explicat Sanctus Doctor, quanta debeat esse illa negatio simultaneitatis, siue successiuitas, non cogit, vt trahamus eum in hanc sententiam. Veritas tamen hæc est, non requiri successiuitatem temporis, sed sufficere ordinem naturæ, vt clarè docet Scotus vbi supra, & est communis. Loquendo de Secundo, quod est causalitas, vtrique necessaria est: docet id in primis Arist. 2. post. *Scire est rem per causam cognoscere, & quoniam illius est causa &c.* En aperta causalitas ex Aristot. Item, nequaquam vel cōclusionis, vel proprietatum, passionum, vel cæterorum consequentium esse actuum, discursum scientificum habere possemus, nisi ea dependere videremus à suis principijs, & causis, prob. alias non esset scire, ablata namque causa, siue ignorata, nemo dicitur more aristotelico scire. itaque necessario requiritur causalitas. Loquendo denique de tertio, requiritur

Discursus
requisita.

Ordo in discursu an naturæ, an temporis.

Angeli discurrunt.

necessario multiplicatio actuum, alias non fieri posset discursus: patet, discurre est de vno in alterum currere, siue motu physico corporis, siue metaphorico intellectus: at de vno obiecto in aliud, ire, non potest fieri sine multiplicatione actuum, (saltem loquendo de intellectu perfecta, & distincta, iuxta dicta superioribus quæstionibus, non posse eodem actu plura simul distinctè intelligi) ergo ad discursum requiritur multiplicatio actuum. Suarez sæpè inculcat, Scotum frustra laborare in his, cum tamen ipse gratis oppositum asserat, nec fundet: imo, vel intuitus inde, accedit in multis ad Scotum, & fatetur cum eo discursum in Angelis.

Ordo naturæ non necessario causat discursum.

7 Exquirendum esset, quænam istarum conditionum sit absolutè essentialis discursui: Dicimus autem, Primo, ex ordine prioris, & posterioris natura, non elicitur semper, & necessario discursus, probet. Deus, qui vnico intuitu intelligit omnia, prioritate tamen naturæ prius intelligit se ad intra, & inde creaturas ad extra: attamen non inde sequitur, vt discurrat: de prioritate illa agit Scot. in 2. d. 1. q. 1. & sæpè in primo, dum constituit duos ordines naturæ, vnum ad intra, alterum ad extra &c.

Causalitas non necessario infert discursum.

8 Dicimus Secundo, nec ex causalitate elicitur necessario discursus, probet. Essentia diuina, licet non sit causa, sistendo in rigore nominis, vt tradidimus tract. 2. de Trinit. lib. 3. quæst. 8. disp. 1. nihilominus est radix, & fundamentum modorum intrinsecorum, attributorum, & diuinarum Relationum ad intra, inde enim emanant omnia, quia ipsa, teste Damascen. est *Pelagus omnium perfectionum*, & nihilominus Deus intuendo hæc omnia, quatenus emanant ab eadem Essentia, non discurret. ergo causalitas conclusionis à principijs, siue cæterarum passionum à subiectis, vel effectuum à causa, non infert necessario discursum.

Actu pluralitas, essentialis discursui.

9 Dicimus Tertio, essentialiter requiri ad discursum pluralitatem actuum: Probatur Primo à sufficienti partium enumeratione, non infert discursum prioritas: non causalitas: ergo inferet multiplicatio actuum. Dices, Scotus

fundat discursum super prius, & posterius, vnde infert, Angelum discurre. Resp. fundare quidè, sed non adæquatè, & præcisè; etenim requiritur quidem ordo, at non sufficit, vt diximus. Resp. Secundo, mentem Scoti fuisse soluere, obiectionem, quæ fiebat, dicèdo, ad discursum requiritur successiuitas temporis, at Angelus intelligit statim &c. occurrit autem Scot. in quæst. sufficere ordinem naturæ; ergo non loquebatur absolute, & præcisè. Ad principale autè redeundo, requiritur multiplicatio actuum, etenim vnico actu intelliguntur principia, & altero conclusiones, sicq; discurretur: Et ob id Deus non discurret, siquidem licet intelligat vnum post aliud, & vnū per aliud, vt dixi, quia tamè vnico actu infinito videt oia, hinc non discurret. Hoc non percipit Suarez, dum iterum eodem num. 5. frustra ait Scotum laborare &c. cum ipse frustra infuder, nec apparetur quidem, vel verisimilitudinariè saltem, oppositum probet.

10 Inquirere denique opus esset, vt vtrum ad discursum requiratur ignorantia: Affirmat aliqui, quia discurre est procedere à notis ad ignota; ideoq; ait Damasc. 2. de fid. c. 22. *Christum Dominum non habuisse opus consultatione*. Resp. vtiq; non est necessaria ignorantia, quod & patet experientia Cytharedi, qui cū aliqui perfectissimus sit in arte pulsandi, nihilominus ad sui placitum sæpè pulsat, pulsatio vero non fit absq; discursu, tum mentis, tum fidium, tum manuum. Bene tamen potest locum habere in primo discursu, vt cū primo incipimus discurre, perfectus quidem Cytharedus non discurret ex præcedente ignorantia, quia tunc perfectus est: at initio, dum tyronis erat, & rudis, vtiq; discurrebat, quatenus procedendo, & pulsando cum errore, & ignauia.

11 His actis, probanda remaneret statuta assertio, Angelos non carere discursu. imo, iuxta sententiam aliquorū, etiam Thomistarum, non posse non discurre, at quidquid sit de his, remaneret quidem probanda nostra conclusio, nisi tamen, vel ex dictis aperta remaneret, vel probata Probationes autem eius sunt euerfiones fundamentorum Thomistarum: Et in primis probatur, Angelus non potest vnico, ac simplici actu

Ignorantia an de necessitate discursus.

actu cognoscere principia, & conclusiones: media, & finem: subiectum, & passionem siue internas, siue externas, ergo discurret. Antecedens probatum remanet ex propositio præcedentibus. duab. qq. & hoc principium est euerfio fundamenti eorum, dicentium non discurre, quia simplici intuitu videt omnia, quod nullatenus hucusque probare poterunt.

12 Dices, Scotus supra aiebat, posse eodè actu intelligere plura, saltem confusè, & indistinctè, quod etiam nos statuimus: ergo tunc intelligendo plura non discurret. Resp. cum quærimus, an intelligere possit plura absq; discursu, loquimur de cognitione distincta, & vt sic, sicut non potest cognoscere, ita nec potest non discurre: at loquendo de confusa, concedatur, intelligere plura absq; discursu: nec Scotista exiltimet hoc aduersari Scoto, infertur enim necessario, dato, quod vnico actu plura confusè cognoscat.

13 Item ad principale, Angelus circa supernaturalia, quæ non à priori, non intuituè videt, sed per coniecturas iudicat, necessario discurret. Prob. ait Apost. *Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Indagare autem Creatorem ex creaturis, aliaq; id genus, non fit absq; discursu. Confirm. quia Vasq. Mol. & Suar. solummodo in cognitione visualli, seu intuitiua negant discursum, ergo in cognitione coniecturali admittere coguntur discursum. Possè autem vti coniecturis Angelum, vltra omnes, docet quoq; D. Tho. 1. par. q. 57. art. 3. dicens, posse futura contingentia non per certitudinem, sed per coniecturas; & 3. p. q. 44. art. 2. loquès de Dæmonibus circa cognitionem Christi, inquit, *videntes Christum esurire post ieiunium, estimauerunt, eum non esse filium Dei*. atq; Beata Luc. 4. loquens de iisdem, ait, *Magis habuisse suspicionem, quam certitudinem*. Insuper actus internos, atque secreta cordis non videt intuituè, nisi coniecturalitè, ergo discurret: Fundatur autem assumptum, præcipuè in sententia ipsorum, negantiū posse naturalitè cognoscere secreta cordis. Circa vero futura naturalia arguit præsertim Arim. si mundus in suo motu cælesti duraret in æternū, euenirent infinitæ Eclipsæ.

tiones Lunæ, at illas non posset vnico actu, nec simul cognoscere, modo n. cognosceret vniam, modo aliā, modo discurreret per vnū tempus, modo per decem, modo per mille annos: constat hoc, cū virtus intellectus eius sit finita, ergo discurreret: linquendo autem circulationes infinitas, quia Cæli motus cessabit, eodem modo arguitur de Eclipsibus variorū temporum futurorū, vt non potest simul centum, vel mille, vel omnes, vsque ad diem iudicij, ergo prob. conseq. cognitio futurarū eclipsium non est intuitiua, sed abstractiua, at in abstractiua discurret, ex sententia saltem Recentiorū, Thomistarū, ergo. Præterea, omnis cognitio mediata est discursiua: datur autè in Angelis conuicio talis, ergo: antecedès patet, habet enim omnes conditiones discursas per talem namq; cognitionem mediatam cognoscitur hoc per hoc, nèpè finis per media, & conclusio per principia: cognoscitur hoc post hoc, vt finis post media, & conclusio post principia, ac deniq; diuersis actibus. Minor patet, & ab iisdè conceditur in cognitione abstractiua. In intuitiua tamè habet ipeccabilem difficultatem, nihilominus, etiā intuitiua cognitio est discursiua, ergo vndequa; discurret. Prob. antec. intuitiua cognitio huius aqua est calida, habetur per media, vt potè per calorè, per ignem &c. qui sūt causa calefactionis, ergo discurret: intuitiua huius, homo est risibilis, habetur per medium, quod est rationale, quia est causa eius, ergo est discursiua. Respondet Vasq. esse quidem propositionem illam mediatā, at tamen non respectu intellectus angelicij, mediatā in se, non tamen in intellectu Angeli. Vasq. in primis nouus est in aduentione huius distinctionis, mediatā in se, vel in intellectu, sicq; ipse gloriatur eam adinuenisse: additq; meditationem reperiri solum in intellectu cognoscente per alienos cōceptus, vt facimus nos: at nullo fundamento eam ex parte Angeli probat: Item sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci, sed à parte rei datur propositio mediatā, ergo etiam à parte intellectus. Confirmatur, quem ordinem, & causalitatem habent partes propositionis, & syllogismi inter se, talè habere debent in ordine ad

intellectū: at principia, & propositiones continēt ordinem, & causalitatem cognitionis ex se, ergo talem ordinē, & causalitatem continebūt in ordinē ad quemcunq; intellectū creatū. Denique sequeretur, penēs intellectū Angelī, omnes propositiones esse immediatas, nullā immediatam: noua sunt hæc, nec fundata. Suarez ait, hæc nempe, aqua est calida, cognoscit sine discurfu quod si dicas, Ignis est causa caliditatis, ergo cognoscendo effectū vt à causa procedentē, discurrit: Respondet, nō cognoscere, vt à causa emanantem, sed cognitio terminabitur ad effectū in se. Sed cōtra arguitur, aut cognoscit aqua calorē deriuare ab igne, & sub hac ratione, aut nō cognoscit vt sic: de Secundo non contendimus; & non erit verē non cognoscere, vt deriuantem ab igne, alias ignoraret, vt calor aqua istius prodiret ab igne; & nullum est impedimentū, vt ita cognoscit, si namque id cognoscimus, magis Angelus: itaque cognoscit in sensu reduplicatiuo prodire, & produci ab igne: ergo cognoscit eam vt promanantē ab igne, sub hac reduplicatiōe, & consequenter cognoscit, vt mediatam, & ita discurreret.

14 Rursus ad intentam, non potest per vnicam speciē cognoscere plura, ergo discurrit. Assumptum probarum fuit sup. in Disp. præced. hoc fundamentum destruit fundamentū ipsorum, in eo enim etiā fundantur, vt cognoscendo mediante vnica specie plura, nō discurrat: quod etiam consutauius hic quæstionib; præced. Dices, Beati eadē simplici visione videre obiectum beatificum, & creaturas in eo, ac proinde nō discurrere: est euasio Suarī, in quo refellit Scotum, asserentem discurrere, quia in obiecto videt Beatus causā primario, & effectū secundario per ipsam causam, iuxta quem sensū, etiam Deus discurreret, quia videt se primario, & per se ipsum, tanquā per causam, videt effectus, quos facere potest. hæc ille: At Suarez supponit pro certo id, quod sub iudice est, etenim an Beatus vnico, vel pluribus actibus videat Verbū, & creaturas in Verbo, nō est vna omnium sententia, alijs affirmantibus, negantibus alijs: quidquid tamen sit, de

Scoto habemus duo. Primum est, posse duplici actu videri Deum, & creaturas à Beatis, ita in 3. d. 1. q. 2. lit. M. Secundum est, posse videri mediante vnica numero visione: ita eodē loco, cui fauet D. Bonau. in 2. d. 4. art. 7. q. 1. 2. alij; vt tradidimus in propria quæst. in materia de Beatifica Visione: à hinc ex secūda positione nō sequitur discursus.

15 Dices Aug. 15. de Trin. cap. 15. & 41. sic scribit, *Fortasse non erunt ibi volubiles nostra cogitationes, ab alijs in alia euntes, atq; redeuntes, sed scientiam nostram vnico intuitu videbimus.* Ad hæc autem ait Scot. 3. quæst. Prol. lit. B. Aug. loquutionē non esse certam, sed conditionatam, & dubiam: ideoq; Aug. ait *fortasse* ex qua loquendi phrasi nō colligitur ita esse absolutē, sed fortasse ita esse; qui autē ita loquitur, nil de certo cōcludit. Insuper ait, quod, dato, talem fuisse absolutē Augustini sententiā, loquitur, inquit Scot. de obiecto beatifico præcisē, in se spectato. Dices, Scotus idē docet, Beatos discurrere, ex visione Dei primo, & causaliter creaturarū, vt bis Suar. inculcat, vnde intendit inferre contra eum, non discurrere, quia vnico simplicissimo actu vtrumq; intuentur: *Responsio iam esse allata, vnde, tenendo per vnicū actum intelligere ea, non vtiq; discurrant, at tenendo, pluribus actibus cognosci, vtiq; discurrere.* Alteram intelligentiā Augustini tradidimus tom. 1. de Trinit. disput. 1. quæst. 2. num. 12.

16 Superest obiecta soluere. Ad Primum, negamus illam esse rationē differentia, penēs discurrere, & non discurrere, sed ideo Angeli appellantur intellectuales, & non rationales, quia non sunt animalia, etenim differentia specifica animalis est rationalitas; cū autē Angelo non competat genus animal, nec etiam competet rationale: at quia homini competit genus animal, merito eidem competit & differentia rationalis. Differentia cæteras alibi.

17 Ad Secundum negatiuū paritas; corpora namque cœlestia non habent organa, quibus perfectiones suas adipsantur, ideo supplet Deus, conferendo illas absq; motu, loquimur de nālibus: Angelus vero habet intellectū, per quē, mediante motu discursiuo intelligat.

18 Ad

Beati andi
currant.Angelus
cur non ra-
tionalis.

18 Ad Tertium negata remāsit minor: sufficit autem inde inferre nō infirmere in discurrendo, tantam moram, quantam Angelas.

19 Ad Quartum, loquitur Dion. de supernaturalibus, quorum cognitionē à Deo adeptus fuit, non ex creaturis, illa namque per fidem, sine à Deo immediatē habentur: & loquitur de cognitione perfectā, multorumq; habemus ex creaturis cognitionem, at imperfectam, ex Paulo, *Inuisibilia Dei à creatura mundi &c.*

20 Ad Primum aliorum, negatum, & improbatum fuit antecedens.

21 Ad Secundum negatum, & improbatum remansit assumptum.

22 Ad Tertium negatum fuit antecedens: additumq; fuit, non tantam moram infirmi in cognitione intuitiua, quantam in abstractiua.

23 Ad Quartum, licet perfectissimē nouerit principia, & conclusiones, tamen aliundē discurrit, nō ex ignorantia, sed ex actū cognoscēdi multiplicatiōe, vt diximus de perfecto Cytharedo.

Q V Æ S T I O XIX.

Vtrum in Angelis reperiatur cognitio matutina, & vespertina.

Dies crea-
tionis qua-
liter expo-
natur ab
August.

Dies, creationis Orbis Aug. lib. 4. sup. Gen. ad lit. c. 2. 2. & lib. 11. de Ciuit. Dei c. 7. singulari, aliter, quam cæteri, modo exponit: ait enim consistere in cognitione angelica: Verū quia dies constat ex mane, & vespere, hinc ibi quoq; vtrūq; ostēdit reperiri: Ait vero, quod videndo creaturas primæ diei in Verbo: tūc factum est mane, videndo tamen easdē inde in genere proprio, factum est vespere: at quia ex mane, & vespere fit dies, hinc primo factum est mane, & vespere dies vnus, prout loquitur Scriptura Gen. 1. ex visione autem creaturarū sic habita conurgebat in laudem Dei, sicque *Factum est mane, & vespere dies primus.* Insuper, cum dixit Deus *fiat lux*, tunc Angelus cognouit se in Verbo, quatenus habuit ab initio speciem abstractiue representantē Essentiam diuinam continentē omnia: quando vero subiunxit Moyses, & *facta est lux*, tūc vidit se in genere proprio, & con surgendo in laudem Dei, factus est dies primus. Eundem ordinem iuxta exit Augustinus circa opera cæterorū dierum, itaut consimiliter agente Angelo, factus sit inde subsequenter dies secundus, inde tertius, quartus, vsq; ad vltimum: ita autē scribit, *Cum sancti Angeli semper videant faciem Dei, Verboq; eius vnigenito, sicut Patri equalis est, per-*

fruantur, in ipso Verbo Dei prius nouerunt creaturam vniuersam. Inde; post, *Tunc nox ad diem pertinet, non dies ad noxem, cū sublimes sancti Angeli illud, quod creaturam in ipso Creatore nouerunt, referunt in ipsius honorem, & amorē, in quo aternas rationes contemplantur, eaque concordissima contemplatione sunt vnus dies, quem fecit Dominus, cui coniungitur Ecclesia, ex hac peregrinatione liberata, vt & nos exultemus, & letemur in eo.* Ex his autē Primo colligitur, creationis dies, penēs August. fuisse spirituales, mentales, seu metaphoricos, non autem phisicos, ac materiales, eo modo, quo cæteri eos formant, & quo enumerant: at de hoc egimus in materia de operibus sex dierum: Secundum est, dari duplicē cognitionem, in Angelis, vnam matutinam, & alteram vespertinam. de quibus tamen breuiter agendum.

2 Matutinam communiter appellant cognitionem creaturarum, quam Angeli habuerūt in via in Verbo, mediante specie intelligibili abstractiue representante Verbum, siue Essentiam diuinam continentē omnes creaturas: Vespertinam vocant cognitionem eorundē in se ipsis, siue in genere proprio.

3 Verum est tamen, quod adhuc vtraq; distinguenda venit, in naturalem, & supernaturalem: Matutina naturalis est cognitio, quam ab initio habuerūt Angeli

Matutina
cognitio
quidam
vesper-
tina quid.Vtraque di-
plex est.

Angeli de Deo: hoc autem per suam substantiam angelicam, siue superaddita specie, inquit Thomista, Scotista vero: mediante specie Essentiam diuinam abstractiue representantem: Matutina supernaturalis est cognitio beatifica, qua Angelus clarè, & distinctè cognoscit obiectum beatificum. Vespertina naturalis est cognitio rerum in genere proprio, habita per species infusas ab initio: Supernaturalis autè est cognitio beatifica, quatenus secundario terminata ad creaturas representatas Beatitas ab ipsamet Essentia diuina.

Meridiana cognitio quid.

4 Aliudè tamen additur membrum alterum ad duplicem istam cognitionem: itaut sit triplex: Matutina, Meridiana, & Vespertina. De prima, & tertia iam constat. Meridiana autem est cognitio beatifica Essentiæ diuinæ in seipsa. Quare vero Meridiana, caterg; sic appellentur, vltra dicta, perpendenda sunt, quæ accidunt in partibus diei: diuiditur namq; dies in tres partes, Mane, Meridiem, & Vesperas: est autè differentia inter partes istas, namque Mane est quidem pars lucida diei; sicut & Vesperum est quoque pars lucida ipsius diei, nihilominus Meridies est pars omnibus istis lucidior, eoque magis, quo, vel nihil nubilum, aut caliginosum inter Solem, & Orizonta interponitur; vel quo idem Sol accedit magis ad proprium Zenith: tunc vero appellabitur Meridies, id est *Merus dies*. At quia in hisce diebus materialibus interuenit ferè semper, siue vapor, siue fumus, siue exhalationes, siue nubilum aliquid, hinc ad dies illos Augustini, consistentes in cognitione angelica, redeuntes, dicimus, cognitionem beatificam diuinæ Essentiæ esse vero meridianam, quia vndeque clarissimè: Ait autem Eccl. 14. de Essentia beatifica, *Speculum sine macula, & candor lucis æternæ*: Sol insuper diuinitatis perpendicularitèr, nempè radio recto irradiat, & illuminat mentes Beatorum, absque interpositione caliginis vllius, vel nabil, ratio, quia inquit Ioan. Apocal. 16. *Lucerna eius est Agnus*. Imo antecederet dixerat, *Ciuitas illa non eget Sole*, non inquit, Sole hoc planetario, & materiali, adest enim ibi Diuinitas, adest Trinitas, adest Deus, qui *habitat*

lucem inaccessibilem. Et hinc fit, vt clarissimè Deum intueantur, vnde ait 10. Ep. 1. 13. *Videbimus eum, sicuti est*.

5 Applicadò tandem dicimus, cognitionem quidem creaturarum siue matutinam, siue vespertinam in Angelis fuisse quidem perfectam, at cognitionem meridiam de diuina Essentia in ratione obiecti beatifici, esse longè perfectiorem: Dices, posse Angelum de creatura aliqua habere cognitionem, vt centum, vt puta de homine, & de Essentia beatifica, vt quinquaginta: tunc perfectior cognitio matutina, & vespertina, quam meridiana. Resp. excellentiam cognitionis in præseti materia perpèdi ex natura, & perfectione obiecti: at quia creatura, licet, perfectissimè videatur, nihilominus est varijs admixta imperfectionibus, Essentia tamen diuina est vndeque terfissimum, & limpidißimum *Speculum sine macula, & candor lucis æternæ*. hinc desumitur excellètia cognitionis meridiane supra matutinam, & vespertinam. Resp. 2. quod diuersas graduù visionis reddit, quantum est de se, visionem nobilitèr, at hoc intelligitur, *cæteris paribus*, nempè vbi obiecta sunt paria, siue eiusdem excellentiæ, vt cognoscens hominem vt centum, nobiliùs cognoscit, quam cognoscens vt quinquaginta: at cognoscens hominem vt quinquaginta, & formicam vt centum perfectiùs cognoscet hominem, quam formicam, non ratione cognitionis, sed obiecti: ita vidès Essentiam vt viginti, perfectiùs videt, quam videns eandem, vt decem, perfectione se tenèrè ex parte visionis, non obiecti: at videns hominem vt triginta, & Essentiam vt decem, ratione quidem actus videndi erit perfectior visio hominis, at ratione ipsius rei visæ, qualis est Essentia, est omnino perfectior. Resp. absolutè visione Essentiæ diuinæ esse perfectiorem, iuxta proportionem arithmeticam, cum sit nobiliùs obiectum, at secundum proportionem geometricam perfectior erit cognitio de homine, quia plus cognoscet de homine: Exemplo oculi Aquilæ ad Solem, & Hominis ad lucernam.

6 Dices ad principale intentum, quatuor sunt partes diei, Mane, Meridies, Vesperum, & Nox: attamen non

conue-

Nox an in diebus Angelis.

connumeratur nox in angelica ephymera cognitione, cur autem id, cum nõ sit completa allusio cognitionis ad diem. Respõdet Vulpes disp. 13. art. 9. num. 5. aliter applicadò, itaut matutina sit in Verbo abstractiue cognitio: meridiana in Angelis bonis, in Verbo clare viso: vespertina inuitia in propria existentia: & nocturna per species impressas: Placet mihi inge-

niosa supputatio: Attamen addo, non oportere, dies illos angelicos adamusim correspondisse diebus nostris materialibus, ac propterea nõ opus fuisse admittere ibi noctem, siue cognitionem nocturnam. Secundo dico, in Angelis in via non fuisse tenebras, siue noctem ignorantia præ dispositionis, ac propterea non fieri mentionem de cognitione nocturna.

Cognitio nocturna an in Angelis.

Q V Æ S T I O XX.

Vtrum in intellectu angelico possit esse falsitas?

1 Pura, occasione hac, possunt connecti simul, puta, an intellectu angelico possit esse inconsideratio, ignorantia, error, deceptio, & falsitas: At quia de primis agemus disp. 10. q. 10. 12. 15. ideo hic de vltimo restat agendum. Debet vero quæstio diuidi in Angelos, spectata angelica natura, secundum se; & in Angelos bonos, ac malos, & iuxta singula est respondendum.

Angeli in naturalibus non possunt decipi.

2 Loquendo de Primo, dicimus, Angelum, spectata sua pura natura, nõ posse circa obiecta naturalia decipi, aut falli. Prob. ex Dionys quia Angeli habent lumina splendidissima. Item sunt sapientissimi in Physicis, Mathematicis, cæterisq; artibus tum liberalibus, tum mechanicis: de quo Scot. in 2. d. 14. q. 3. habuerit insuper ab initio inditas species omnium quiditatum ex D. Thom. & Scoto: Intelligentia est plena formis, inquit Auth. lib. de caus. hinc vero arguitur, cognoscens rem in suo proprio, & quiditatio cõceptu, eo modo, quo est, nõ fallitur. at sic cognoscit Angelus naturalia, ergo non est in eius intellectu falsitas. Assertio tamen procedit, cæteris paribus, dummodo obiectum sit debitè præfens, nec vllum aditus impediendum &c. circa hoc conueniunt omnes, cum D. Tho. 1 par. quæst. 58. art. 5. assertio militat, in quocunque statu Angeli considerentur.

3 Dicendum Secundo, circa con-

tingentia, atque libera, præcipueq; circa internas animi conceptiones, circa futura, atque circa ea, quæ ab alterius pendeat voluntate, potest falli; Prob. secreta cordis soli Deo nota sunt cognitione à priori, & infallibil: cæterum Angelus à posteriori ea deducit, & ex coniecturis, at hæ sunt, siue esse solent æquiuocæ, & ambigua, ergo talibus ambiguis medijs innixus, poterit errare. Idem militat pro decretis voluntatis alterius, nescit enim certo, quid v; g; Sortes sit crastina facturus: & simile esse iudicium de cæteris contingentibus &c. vnde si de his certò indicet, poterit falli; sicut poterit quoque non falli, attamen quia media, vt cõiecturæ, sunt fallibiles, & voluntas est mobilis, & variabilis de proposito in propositum, hinc certo, & determinatè iudicadò de his, posset falli. Assertio locum habet in quocunque statu angelico.

Angeli circa contingètia pót falli.

4 Dicendum Tertio Angelos Beatos, sicut & quoscunq; Beatos, nõ posse decipi, & falli, vnde non poterit in eorum intellectu reperiri falsitas, est cõmunis: & de facili constat, quia status ille est status summæ veritatis, vnde intellectus beatifici ornamentum singulare erit veritas, ergo procul falsitas. Itè status ille est status summæ bonitatis, at bonitas excludit malitiam: ergo procul inde malitia penès voluntatè: igitur erit procul falsitas ob statum summæ veritatis in ordine ad intellectum. Dices, potest quoq; Beatus decipi

Angelus beatus non potest falli.

cipi circa contingentia, circa futura, circa secreta cordis, & huiusmodi, ergo poterit ipse falli.

Beatus quo modo iudicabit de contingentibus

5^a Resp. circa hæc, Beatum nunquam proferre iudicium determinatè, & tertio, sed solummodo coniecturalitè, & cōditionatè, siue topicè, ac probabilitè: atque sequi non falli: item tale erit iudicium, quales erunt coniecturæ: at quia scit, coniecturas esse fallibiles, hinc nō iudicat certo, & determinatè; Non quidem sancti Angeli, & Beati ceteri, omnia sciunt, ut patet de Dan. 10. hinc de talibus non ferunt iudicium certo, sed probabilitè. secus de Angelis malis, ut mox dicam. Item Resp. quod tunc non ferent iudicium, sed iudicium suspendent quousq; veritas aliundè innotescat: Et hæc melior responsio. de quo Nos in mat. de Beat.

In Angelis malis contingit falsitas; & error declar.

6 Dicendum Quarto, in Angelis malis cōtingere falsitatem: Sap. 2. *Exccecauit eos malitia eorum.* quæ sententia communis est hominibus, & Angelis reprobis. Assertio tamen nō intelligitur circa naturalia, quæ ex Dionys. in Dæmonibus remanserunt integra, ac propterea nec falli possunt in his, cæteris quidem paribus, ut in prima assertionè: sed intelligitur de contingentibus, de secretis, de futuris, & huius generis, & in his quidem sæpè falluntur. Probationes sunt eadem, quæ in assertionè secunda.

6 Vulpes disp. 13. art. vlt. nu. 4. ait, semper falli; ratio, quia semper male volunt, ergo semper falso intelligunt. Facè tamen tanti Magistri, non assentior, Primo, quia id videtur deduci ex principio Thomistarum, asserentium, nō posse voluntatem peccare, nisi præcesserit error in intellectu, quod Scotus improbat in 2. d. 7. q. 1. ad prim. & Nos in disp. 10. q. 12. n. 10. idem autem videtur inde deduci, ait enim, *semper male volunt, ergo semper male intelligunt.* Igitur, quia semper male intelligunt, hinc semper male volunt, taliter enim resoluitur ille syllogismus. Item perditissimi quique Dæmones absque falsitate, & errore norunt, hominè esse animal rationale: esse quatuor Elementa: naturam cuiuscunq; rei esse ad hoc inclinatā, & ad illud, videt Cælos moveri, tot cœtus prædire, sortem viuere,

re, Caium interire, ipsosque damnatos pœnis ignistorqueri, hæc & plura norunt, at quis diceret circa hæc falli, & decipi, igitur Dæmon decipitur circa suam propriam pœnam, posset namq; dici, quod dum Dæmon suam cogitat gehennam se detrusum esse in inferis, ac pœnam peccati luere, posset dici, quod ipse non vere, & vera hæc considerat, sed fallitur considerando sic esse. In quo plura: Quod ergo fallantur, & sæpè concedimus, quod autem semper negamus.

7 Et hinc differentiā admittimus inter Angelos beatos, & damnatos circa contingentia, nam illi nō falluntur, nec quidem semel, ratio fuit allata, quia non perunt de ijs iudicium certo, & determinatè, seu definitè, sed cōiecturalitè iudicant, conditionatè, & probabilitè: damnati autem, iudicium ferre solent præcipitanti, certo, & definitè, cum tamen ex coniecturis non possit elici iudicium firmū: id vero procedit ex prædominio passionum, iræ, odij, & huius generis, quo exardescunt contra Deum, & homines, *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper.* Psalm. 52.

8 Quod autem difficultatem aliqualem ingerit in hac quæst. est rationem reddere, cur nō possit circa naturalia errare: D. Thomas ait provenire, quia Angelus nō intelligit componendo, aut diuidendo, sed vnica, ac simplici cognitione eum intelligere. Verum, in simplici quoque apprehensione reperiri veritatem, & falsitatem vidimus tom. 1. Trin. De supposito autem huiusrationis visum est per plures quæst. anteced.

9 An vero possit voluntas Angeli, modo aliquo excēcare proprium intellectum, ut intelligendo erret, & inueniatur in eo falsitas: solutio patet ex ijs, quæ diximus quærendo, vtrum peccare poterit Angelus ex inconsideratione versus finem, explicando illud, *Exccecauit eos malitia eorum.*

10 An vero obtenebratus remanserit Angeli mali intellectus: & an poterit in eo esse error, & inconsideratio, habebitur infra disp. 10. q. 10. 12. 13.

Finis Septima Disputationis.

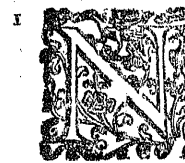
DISPV.

DISPUTATIO VIII.

De Voluntate Angelica.

QUESTIO VNICA.

Vtrum in Voluntate Angelica reperiantur habitus morales naturales acquisiti.

Negat Durandus in Angelorū voluntate habitus acquiri posse morales: ita in 3. d. 23. quæst. 1. & Conimbricens. in Ethic. disput. 7. quæst. 5. atque hoc ipsum docent omnes, quotquot negant posse Angelos acquirere absolutè habitus. Suaderi autem potest Primo, virtus est circa ardua, *Tendit in ardua, virtus ait Ouidius lib. de pot. at nihil arduum, vel difficile est Angelo.* Secundo, virtus attenditur circa moderationem, & frānationem passionum appetitus sensitiui, at caret Angelus sensibus. Tertio, & est explicatio secundi, non sentit Angelus molestias carnis, gula, nec pericula humana, nec incursum mortis, nec huiusmodi, ut pugnare habeat aduersus passiones istas, ad instar hominum, & ex frequentatione actuum pugnandi, acquirere sibi habitus, virtutis, temperantiæ, continentiae, fortitudinis, abstinentiae, sobrietatis, &c. Quarto, Angeli naturalitè amant Deum, & absque vlla difficultate. Quinto Arist. 10. Ethic. cap. 8. inquit, *Inconueniens est, laudare Deos ex operatione virtutum.* Sexto, habitus ponitur vbi voluntas est indeterminata, & indifferēs, sed ad bonum morale est voluntas Angeli maximè inclinata.

2 Oppositū docet Scot. in 3. d. 33. quæst. vnic. 5. *Ad primum concedi potest.* Sequitur Maiorin. 3. d. 33. quæst. 3. de iusti. Molin. quæst. 58. art. 1. Tanner. eadem quæst. licet de Angelis malis absolutè concedat, non de bonis. Sa-

las variè loquitur 1. tom. 2. disput. 2. sect. 5. & 2. tract. 11. quæst. 56. Azor. lib. 3. c. 25. q. 4. Aretin. Mayron. ad locum Scoti, atque Suar. lib. 3. cap. vlt. & inclinatur Medin. quæst. 50. art. 6.

3 Probat Suarez, licet Angeli voluntas sit prompta, & expedita ad operandum, nihilominus per habitum poterit magis inclinari, & fieri propensior: eo magis, quo munus habitus tale est, ut faciat promptè, & expeditè operari. Rationem hanc non probant Scotista, cum Scoto in 2. d. 3. quæst. 10. 8. *Ad secundum prima opin.* etenim in summè determinatis, & perfectè à natura habitatis non est necessarius habitus: vnde Scotus concludit, non sub ratione, magis, magisque inclinandi poni posse habitum in Angelis, sed ratione intentionis actus, ut actus prodeat perfectior, & intentior, de qua re nos egimus supra.

4 Ergo probatur aliundè, & Primo probat Angelst. in moral. cap. 5. §. 1. dub. 1. inquit, licet voluntas sit satis inclinata ad naturalem dilectionem Dei, tamen potest magis, & magis inclinari, ergo est constituendus in ea habitus ad talem maiorem dilectionem. Nihilominus adūmptum negaretur à doctentibus, ad bonum in communi esse satis inclinatum voluntatem, magisque id dicerent de summo bono, quod est Deus. Verum difficultas oritur, quia vnumquodque est magis inclinatum ad amandum seipsum, quam quodcunq; aliud, ergo diligendo illud plus, quam seipsum, opus difficile aggreditur, & arduum, igitur poterit illud esse materia acqui-

Qq rendæ

rendæ virtutis. Dices, est magis inclinatus ad diligendum Deum, quam seipsum, Angelus occurrit, quod licet ita sit, tamen voluntas libera est, & potest vel non amare, vel plus, minusque diligere, ad hæc autem facienda generabitur habitus.

5 Probatum autem aliunde, Angelii sunt ministri Dei, siue ad intra, siue ad extra, iuxta phrasim Pauli Hebr. 4. *Omnes sunt administratorij spiritus.* quid autem vetat, ut ex tali ministerio productus sit in eis habitus seruitutis, subiectionis, & obedientiæ? Item sunt pij, & liberales erga nos, tot beneficia tum animæ, tum corporis exhibendo, inuigilando in custodiam nostram, procurando salutem, orando, præsequæ nostras Deo præsentando, pluraque præstando pro nobis: ex actibus autem his, omnibusque consimilibus generis, frequentatis, proculdubio produci poterit habitus pietatis, liberalitatis, custodiæ, dilectionisque hominum in ordine ad Deum. Virtus iustitiæ exerceri potest circa ea, quæ non repugnant, potest namque iniuste offensum vel hominem, vel Angelum, ab iniustitia vindicare: Potest, tanquam v.g. arbiter constitutus, pro singulis, vel contra, iudicium ferre, & sententiam dicere. Possit nimium amorem sui frænare: nimiam curiositatem &c.

6 Confirmatur ex malis Angelis; de Lucifero dicitur Apocal. 7. *Ille homicida fuit ab initio.* Quod si ab initio ruinam machinari cepit hominum, ex multiplicatione utique tot actuum usque nunc deductorum, intensissimus utique habitus in eo productus fuit ad hæc patranda. Mendax fuit ab initio, mendacia tot spargens in terrestri Paradiso primis nostris Parentibus: at ex mendacijs inde toties hucusque repetitis mendacissimus habitus in eo creuit. Superbiuit ab initio, at inquit Psalm. *quod Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper:* ergo ex frequentato hucusque ascensu tum superbiæ, tum odij productus fuit habitus inclinans ad intensius superbiendum, & odendum.

7 Tannarius in malis Angelis concedit habitus, non tamen in bonis,

quia boni sunt propensissimi, atque inclinati &c. At duobus conuincitur: Primo, oppositorum, est idem iudicium, & opposita habent fieri circa idem: ergo si Angelus est capax habitus prauis, erit quoque capax boni: & ita Angelus bonus erit capax habitus boni, sicut malus mali. Secundo, quia etiam Angeli sint expeditissimi, habitus tamen non admittimus in eis ad inclinandum, sed ad intentum, & perfectius agendum, ex propria quæst.

8 Scotus duplici via progreditur in quæstione ista: Et Primo ait, *Si Angelus esset creatus in partibus naturalibus, & non haberet in voluntate virtutes morales, possent generari in eo ex multis rebus electionibus: non quidem circa passiones in appetitu sensitivo sibi inexistentes, nec etiã, quæ infuerunt, vel inerunt, vel possunt inesse, sed solum circa tales passiones in vniuersaliter intellectum ostensas: qua ostensione posita, & dictato quid esset eligendum, si possibile esset eas haberi ab eis, voluntas eius consona tali distamini, ex multis electionibus posset habere habitum moralem velum.* hæc Scotus. Infra autem subdit: *Nam voluntas Angeli potest velle mihi bonum temperantiæ, in quantum est tale bonum; quod velle est proprius actus temperantiæ: igitur ex habitu temperantiæ potest illud velle, sicut argutum est: & ita erit in eo temperantiæ, & non in parte sensitiva, igitur in alia.* Hæc ille.

9 Ex his autem deducitur, quod licet materiam talem non experiatur in se Angelus, dum namque caret sensu, caret temperantiæ, & frænatione tentationis sensus, in his namque non indignit temperari, & frænari in bello illo Lucifer, sed temperari, & frænari indignit in tentamentis superbiæ, prælationis, & ambitionis: potest tamen Angelus, considerando illa in se, & in vniuersali, producere electiones plures bonas, indeque generare, habitum rectum: siue ea per simplicem complacentiam consideret, siue sub conditione, puta si disciplinatio, & voluntaria maceratio carnis posset sibi competere; quæ tamen cum non competant ob carentiam sensus, non

impli-

Generatio habitus moralis in Angelis, ex Scoto.

Qualisnam consideratio producit habitum.

Habitus generatio et sola consideratione, & complacentia.

implicat complacere sibi in eis, & ex multiplicata consideratione, generari in eorum voluntate habitum, & virtutem moralem penitentiam, alioqui, ex genere suo, corporalis, licet non, ex parte Angeli, qui est spiritualis.

10 Quod vero in se ipso materiam talem experiri non valeat, ob carentiam sensus, non impeditur generatio talis habitus: patet etenim Religiosus nil possidet in particulari; & ideo, eum nullius rei sit Dominus, nec minimum quidem obolum possit pauperibus impertiri absque licentia Abbatis: præcipueque Religiosos ex Ordine Minorum nil possideat proprium, nec in communi, nec in particulari: Demus tamen, Religiosum talem, impotentem vndeque reddi ad eleemosinam largiendam, tum ex denegato consensu Abbatis, tum omni penitus deficiente materia, siue commoditate: velit tamen inde, quantum est de se, sæpeque cogitet, iterumque recogitet de eleemosina danda, voluntateque sibi quam maximè in eo complacere, tunc tot repetitis actibus complacendi, & volendi, generabitur in eo habitus eleemosinarij.

11 Obstat Medina, inquit, Pater intemperatus, & Mater impudica, desiderant filios temperantiæ, & pudicitiam, at tamen ex desiderijs his, licet sæpe repetitis, nec Pater temperantiæ, nec Mater, pudicitiam, in se ipsis habitum generant. Fallitur tamen Medina circa Scotum, etenim, non ex omni actu generari, ait Scotus habitum, sed ex consideratione efficaci, quod si sit desiderium inefficax: non generabit: si namque Pater intemperatus efficaciter studeret temperantiæ, & toto conatu eam desideraret, amaret, utique generaret habitum; ita & impudica Mater, si toto conatu desideraret eam filiam, generaret in se habitum pudicitiam, at quia, dum Pater temperantiæ desiderat filio, ipse intemperatè viuunt: & dum Mater pudicitiam appetit filiam, ipsa nedum ab impudicitijs vacat, hinc est, ut desiderium tale sit inefficax omnino, & nec filiam, nec sibi querere potens erit pudicitiam.

12 Scotus idem aliter respondet ad quæstionem, negando in Angelis virtutes morales, tum ratione appetitus sensitivi, quo caret, ac propterea negando in eis arduum, & difficile, quod interuenit in acquisitione virtutis; tum quia eorum voluntas absque difficultate tendat in bonum morale, debite circumstantionatum. Tum denique, quia est perfecta, & inclinata ad bonum de se.

13 Hinc Primo deducitur Scotum esse problematicum: & Secundo, falli Medinam, existimantem, Scotum esse vni prorsus sententiæ additum.

14 Ad argum. ad Primum, Secundum, & Tertium, quamuis non sentiant difficultatem ex parte sensus, quo caret, possent tamen aliunde experiri, ut diximus de nimio amore sui: de nimia curiositate, quæ non ita facillitè frænatur, præcipue amor propria existimationis. Ad Quartum patet ex Angello. Ad Quintum, per Deos intelligit Angelos, intendebat autem Arist. dicere operationem angelicam esse suam esse, itaut nullam poneret in eis operationem accidentalem, sed essentia Angeli sit sita intellectu, & volitio: Vel secundum Henric. ideo sic dixit, quia existimauit, Angelos esse naturalitè beatos. De appellatione vero Angelorum ex Philosophis, etiã sub nomine Dei, habebitur infra tum de eorum nominibus, tum de Dæmonibus.

15 Ego tandem liberius in sententiam affirmatiuam adducor, ex eo præcipue, quod dum Angeli erant in via, propositum fuit decretum Sanctissimæ Trinitatis, quo Verbum humanam, non angelicam assumeret naturam: quo decreto Angelis manifestato, continuo factum est prælium magnum in Cælo, vnde Lucifer vidit, & inuidit, ait Bernard. in eo autem casu præbita fuit Angelis occasio merendi, ardua namque res est, & difficilis, humiliari inferiori se: eo magis, quo impossibile fuit eis præceptum adorandi humanitatem coniunctam Verbo, *Et adorent eum omnes Angeli eius:* eo autem casu arduitas, & difficultas non oriebatur ex sensu, qui non, erat, sed aliunde, ex naturali inclinatione ad pro-

Generatio habitus negat Scot.

Scotus problematicus.

Arist. Angelos quoadque appellat Deos.

Sententiæ propria.

Difficultas virtutis acquiræ de vnde?

priam exaltationem propriæ naturæ, excellentioris supra humanam; cum ergo potuit velle, contra naturalem inclinationem, inferiori naturæ humiliari, & subijci, profecto obiectum arduum, & difficile sibi fuit propositum: adeoque difficile, vt Lucifer, cum satellitibus rebellando, *Traxerit cauda sua tertiam partem Stellarum.* Aprimo igitur ad vltimum difficultas virtutis non ex solo sensu dependet, sed & aliundè, vt diximus, ergo poterit & aliundè habitus generari.

16 Ad ea autem, quæ Scorus habet pro parte altera, iam responsum remanet ad id de difficultate, quæ poterit euenire aliundè, quam ex passione appetitus sensitui. Ad illud de

perfecta, est quidem angelica voluntas perfecta in naturalibus, loquendo de bonis, & malis: est etiam aliundè beatificè perfecta, loquendo de bonis: attamen nulla est summè, & vnde- quaque perfecta, talis enim est sola voluntas Dei, quæ est per essentiam, summè bona.

17 Dices, Angeli boni, nullam experitur difficultatem erga bonum, cum sint confirmati in summo bono: carent etiam sensu, ergo nequeunt omnino generare habitum virtutis moralis: Concessio antecedenti, negatur consequens nam ipsamet frequentatio actuum de se ipsa generat habitum: ergo hæc sufficeret, si cætera cessarent.

Finis Octauæ Disputationis

DISPV

DISPUTATIO IX. De Gratia Angelorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum omnes Angeli tum boni, tum mali, creati fuerint in gratia habituali iustificante.

Respondens quæstio duplicem continet sensum; Primus est, vtrum Angeli initio suæ creationis fuerint creati in gratia: Alter est, vtrum Angeli omnes siue boni, siue mali, gratiam sanctificantem aliquando habuerint, ita vt ipsemet Lucifer cum satellitibus, antequam peccauerint, gratiam iustificantem habuerint.

2 De Secundo quæstionis sensu vgeretur magis proposita quæstio, atq; maius negotium facessit inuestigare, secundum punctum, quam primum, siquidem parum refert, vtrum gratiam habuerint Angeli omnes, an aliquando post, cum tamen magis referat, maioremq; habeat rationem dubitandi perquirere, vtrum Angeli mali nusquam gratiam Dei habuerint, an verò aliquando habuerint, & eam perdiderint.

3 Suaderi potest nõ omnes Angelos gratiã Dei fuisse consecutos, sed lo- lummodo bonos, malos autè nequaquã: Probatum autem Primo: magis necessè erat gratia primo nostro Parèti Adæ, quàm Angelo; sed Adam ab initio nõ fuit in gratia creatus, ergo nec omnes Angeli, tum boni, tum mali, antecesses probatur, primus noster Parens maioribus stimulis vrgebatur, grauioribus tentationibus subijciebatur, atque ipsius spiritus maiori corporis mole cõprimebatur, quandoquidè *Corpus, quod corumpitur, aggrauat animã*, ergo maiori diuinæ gratiæ auxilio eum muniti decens erat, immo necessè; sed hequaquam his auxilijs munitus fuit ab initio, ergo nec hoc dicendum de Angelo, qui nec tantis tentamētis angeba-

tur, nec vlla corporis mole grauabatur.

4 Secundo si habuisset Lucifer cū sequacibus suis gratiam Dei aliquando sanctificantem, vtique nusquam in superbiam cordis sui fuisset elatus, cum tamen constet, sicut & infra constabit, amplius, in elationem superbiæ ipsum incidisse; probatur sequela; cognouisset quidè Lucifer gratiam Dei gratuito ab ipso Deo recepisse, & infra coactum fuisse Deum necessitate ad gratiam sibi iustificantem impertiendam; nouisset etiã sine Dei gratia nihil posse prorsus naturales vires liberi arbitrij creati, siue humani, siue angelici in ordine ad ea, quæ ad æternam spectant salutem; penetrasset insuper acumine mentis suæ absq; Dei gratiæ fore creaturam damnandam, & destinandam ad inferos; nec posse sine ea meritum vllum habere; siue ius ad gloriam æternam; quod si hæc, & similia nouit Angelus, nequaquam vtique ausus fuisset dicere, *In Cælum ascendam super astra Cæli exaltabo solium meum, & ero similis Altissimo.* Confirmatur, quia hæc, & similia, licet naturæ viribus indagare, nequiuisset, nihilominus ea noscere, potuisset oprime, diuino gratiæ Dei lumine illustratus, vnde cõcluditur, quod si gratiam aliquando habuit, non ita, facillimè concedendū erit, diuinæ gratiæ obstidisse; ita vt in superbiam elatus, ausus dicere fuisset *Ero similis Altissimo.*

5 Tertio Angeli, siue intellectus Angelicus, siue etiam & angelica voluntas in operationibus suis præcipuè immanentibus, vt intelligendi, & volendi, sunt prorsus immutabiles, & inuariabiles, siue inuertibiles, ergo si Lucifer, & sequaces fuerunt aliquando in gratia

gratia Dei, & in amore Dei, diligendo Deum, & obsequendo Deo, sequitur utique, ut nusquam à tali operatione exciderint, sed semper in eodem Dei amore cōtinuauerint, vnde fit, ut nusquam dici possit de Lucifero ipsum cecidisse ab operatione tali, siue à dilectione Dei, sicut ex opposito Ezechiel cap. 28. de eo dicit; *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris.* Confirmatur, idèò namque Angeli boni immutabiles, & inuertibiles perstiterunt in amore Dei, quoniam habuerunt aliquando gratiam Dei, ergo si gratiam eandem habuisset Lucifer, utique ipse, & sequaces perstissent in gratia, & amore Dei.

6 Quarto, si gratiam habuere ab initio Angeli omnes tum boni, tum mali, sequeretur gratiam Dei non esse esse donum superadditum naturæ, neque donum supernaturale, sed esset prorsus donum cōnaturale, dicere autem hoc, est hæresis Pelagiana, ergo non habere gratiam ab initio; sequela probatur, quoniam *id cōnaturale est naturæ, quod oritur vna cum ipsa natura*, igitur si ab initio habuere omnes Angeli, sequitur gratiam esse donum naturale, siue donum cōnaturale cum ipsa natura.

7 Accedit testimonium Ioannis Papæ, quod referatur habetur in cap. *Ysis* 16. quæst. 2. vbi Ioannes sic ait, *Dolce Diabolus, & erubescit charitatem, quam in Cælo nequit habere, & quam in terris homines solent obtinere.* Testimonium apertè insinuat malos Angelos nō habuisse in Cælo amorem Dei, nec charitatem, nec per consequens gratiā Dei, etenim gratia, & charitas sunt idè, & vnum. Confirmari hoc potest ex Aug. qui exponens illud Genesim, *Fiat lux, & diuisit lucem à tenebris*, per tenebras quidem Angelos malos intelligit, ut potè carentes lumine gratiæ: per lucem verò Angelos bonos indicat, ita ut boni Angeli semper lumine gratiæ illustrati extiterint, mali verò semper in tenebris absque lumine gratiæ.

8 Auctores eorum, quæ hucusque dicta sunt, recenseri solent Rupertus Abbas in lib. 1. super Gen. cap. 14. Hugo de S. Victor. lib. 1. de sacram. par. 5. cap. 29. Magister sent. in 2. dist. 5. Riccard. Marfil. Argentin. Bassol. ibidem,

atque etiam D. Bonau. ibidem dist. 4. & plures alij ex Scholasticis antiquioribus.

9 Quid in hac quæst. sit tenendū, dicimus Primo, Nihil de hoc haberi certo, & infallibiliter. Ratio, quia nihil hucusque determinatum reperitur in Concilijs, vnde est, ut Scholastici in varia abierint, & modo vnam, modo alteram partem defensauerint. Et hinc deducimus capita, quæ contrariū probant, non esse tantæ efficaciz, ut omnino conuincāt, quandoquidem capita, præcipuè scripturam, possint trahi in alium sensum, licet probabilissimè adducantur in partem affirmantē fuisse creatos in gratia, ut dicemus.

10 Primus autem locus fit Isa. 14. vbi habetur: *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris.* Quo in loco videtur Lucifer cecidisse à Dei gratia, ipsam amittendo, quam prius acquisierat. Verum locus iste non cogit, etenim de Rege Babilonico exponi etiā solet, vnde est, ut non magis de Lucifero intelligendus veniat, quam de aliquo alio: Item casus ille Luciferi non est necesse, ut fuerit casus moralis, nempe, cadendo à diuina gratia, sed exponi possit, fuisse casum localem, nempe ipsum cecidisse è Cælo Empyreo, in quo conditus fuit: siue dici possit, fuisse casum de loco ad locum, non autem de gratia ad peccatum: siue casum materiam, non spiritualem.

11 Secundus locus est penès Ezech. 28. vbi dicitur, *Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, & decore in delicijs Paradisi fuisti, posui te in monte sancto, perfectus fuisti in vjs tuis à die conditionis tuæ:* hæc quidem videntur de Lucifero concludere, quapropter ipse fuit aliquando in gratia. Verum nec iste locus cogit, & Primo quidem exponi solet de Rege Tiri. Secundo dici possit eatenus in delicijs Paradisi fuisse ipsum Luciferum, (dato, quod locus iste de Lucifero exponatur.) quatenus fuit ipse cum cæteris Angelis beatus beatitudine naturali, prout infra ex D. August. atque ex Scot. habebimus. Vel Tertio exponunt aliqui istum locum, de donis naturalibus, siue de naturali excellentia ipsius Luciferi supra cæteros Angelos, & Antifiodorensi, atque

Nil certum in re hac.

Lucifericus, sus qualis, ex aliquib.

Paradisi de licie quales fuerint in Lucifero.

ex Scholasticis plurimis. Vel Quarto, si de gratia exponatur, utique non de gratia iustificante, sed de gratijs gratis datis exponi valet, ita ut merito dicat Propheta de eo, *Omnis lapis preuiosus ornamentum tuum*; euasiones istæ, atque consimiles, facillimè admittuntur, & aliæ huius generis facillimè inueniri possunt à seclatoribus huius sententiæ.

12 Tertius locus est Ioan. 8. vbi de Diabolo Christus dixit, *Ille in veritate non stetit*, ergo habuit, siue veritatem. quæ connotat habitum ceterarum virtutum, siue gratiam Dei iustificantem; nec etiam hic locus vrget, etenim pro veritate nō necessariò intelligitur habitus reliquarum virtutum, sed habitus quidam intellectualis, qui consistit in abnegatione mendaciz, & falsitatis, ita vt idem sit veritas hoc in loco, ac veracitas in dicendo, ac loquendo: ita Ireneus lib. 5. contra hæres. cap. 2. 2. & Epiphani. hæres. 38.

13 Vltimus locus, vt cætera omittam, est penès Iudam Apostolum in sua Canonica, vbi ait, *Angelos, qui non seruauerunt suum Principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, & cætera;* vnde colligitur malos Angelos iam habuisse aliquando domicilium gratiæ Dei, siue dignitatē adoptionis in gratiam & amicitiam Dei, quam tamen inde admiserint per suam superbiam. Cæterum nec locus iste plus vrget, quam cæteri recensiti, & quidem exponunt de dignitate Angelorum, non gratuita, siue supernaturali, sed solummodo de dignitate, & eminentia naturali, ita vt in naturalibus Lucifer cum plerisque alijs principatū obtinuerit, & eminentiam supra cæteros cunctos; vel etiam dicendum est, eatenus dereliquisse proprium domiciliū, quatenus in superbiam elati, deieci postmodum fuerint in profundum abyssi, quod quidem ipsis Dominus præparauerat pro domicilio.

14 Vrgent alij ex eo quod accidit primis nostris Parentibus ad probandum consimiliter Angelos omnes etiā malos, gratiam habuisse ante peccatū, siquidem primus parens Adam creatus fuit in gratia iustificante, ergo etiam & Angeli, non est maior ratio de vno,

Adam an in gratia creatus ex Conc. Trid.

quam de alio, antecedēs patet ex Concilio Tridentino sess. 5. in Decreto de peccato originali canon. vlt. vbi sic habetur: *Si quis dixerit, Adam per peccatum non amisisse gratiam, & sanctitatē, in qua constitutus fuerat, anathema sit,* ex hoc loco colligunt plerique, fuisse Adam in gratia vero creatum. Verum ponderatio ista non recipitur à Vasq. mox citando, & quidē non dicit Concilium, Adam fuisse conditum in gratia, sed ait fuisse constitutum in gratia, quā per peccatum amiserat: Vbi notandum est differentiā esse inter conditum esse in gratia, & constitutum in gratia, siquidem conditum in gratia, idem est, ac ab initio creatū esse in gratia; constitutum verò in gratia idē importat, ac habuisse gratiam aliquando post suam creationem, nō autem initio suæ creationis, ex quo sequitur, vt Concilium non intendat in hoc loco determinare Adam conditum, vel creatum esse in gratia, sed solummodo decretare intendit perdidisse Adam sanctitatem, & gratiam, quam aliquando habuit, & in qua aliquando fuerat constitutus, prout etiam hoc ipsum aduertit nouissimè Vasquez 1. par. disput. 227. cap. 3. & hinc animaduertendus est Vulpes in 2. disp. 20. art. 3. nu. 4. vbi referens verba Concilij, aliter à Concilio loquitur, scribit enim Concilium dicere; *Si quis dixerit, Adam non amisisse gratiam, & sanctitatem, in qua conditus fuerat &c.* hoc verò non dixit Concilium, non enim ait, *in qua conditus fuerat, sed ait, in qua constitutus fuerat, valdè tamen differunt condere, & constituere.* De quo tamen dicemus infra quæst. 4. Verum nihilominus est, quod iterum sermonē instituens de eodem Ada in 2. tom. disput. 50. art. 1. idem Concilium retulit in proprijs verbis, vt nos retulimus.

15 Quæ vsque modo diximus, licet efficacia non sint ad probandum, malos Angelos habuisse aliquando gratiā iustificantē, nihilominus dicimus Primo, quod sunt valdè probabilia, præcipuè quia loca scripturarum recensita ita sepius à Patribus, & Scholasticis recēseri solent ad probandum omnes Angelos tum bonos, tum malos habuisse gratiam Dei iustificantem: ex Patribus autem ita loquitur Hieron. in

Probabiliter deducitur pars affirmatiua.

Iob 4. expendens illud, in *Angelis suis reperit prauitatem*, inquit enim, quodammodo *sanctus Angelus fuit, & in veritate non stetit*, loquitur vero de Diabolo, & super *Olea 3.* loquens de hominibus lapsis ait, *Præstimam gratiam perdidērunt, sicut Demones, qui lapsi de propria dignitate aridi sunt*, & *Ibid. lib. 1. de summo bono c. 10.* inquit, *Præuauaricatos Angelos etiam sanctitate amissa, viuaces naturæ Angelicæ sensus retinuisse.* Vniuersum autem recensita loca scripturarum ad Angelos quoque applicant *Tertull. lib. 2. contra Marcion cap. 10. Ibid. cit. Gregor. homil. 30. in Euang. Nier. Damasc. pluresque.*

16 Et quidem sententia hæc probabilis videri Scoto dist. 5. quæst. 1. qui licet in hac re dubius sit, nihilominus magis inclinatur ad partem affirmatiuam, quam ad partem negatiuam; sententiam etiam istam tuetur *D. Tho. 1. par. q. 67. ar. 3* & eam multo magis amplexantur illi, qui docent, Angelos omnes non solum habuisse gratiam aliquando, verum etiam creatos fuisse in gratia ab initio suæ creationis, siue conditionis. Confirmatur ex *D. August. qui licet aliquando de re hac nihil determinauerit, vt habetur lib. 11. super Genes. ad litteram à cap. 14. vsq; ad 16. nihilominus lib. 11. de Ciu. Dei cap. 9. & cap. 11. assertiuè docet, omnes fuisse creatos in gratia; sententia autè hæc, quæ tantopere est probabilis, multo magis confirmabitur ex conclusione sequenti.*

Probabile est omnes creatos in gratia.

17 Dicimus Secundo. Probabile est omnes Angelos gratiam accepisse iustificanti in principio suæ creationis; Conclusio ista, tanquam probabilis ponitur à Scoto, qui licet, vt dixi, de hac re nihil determinet, nihilominus ad istam magis perpendit, & hoc idem amplexantur Scotistæ ferè communiter; quæ etiam communis est penes Thomistas, atque sic hodie defenditur in scholis.

18 Suaderi autem potest breuiter penes eundem Scotum, Primo, quia non prius Deus discreuit inter Angelos bonos, & malos, quam ipsimet Angeli discreuerint inter semetipsos, igitur omnes vel fuerunt simul in gratia, vel omnes simul absque gratia; Secun-

dum non est valdè probabile, etenim creaturam adè excellentem extitisse aliquando sine excellentia gratiæ non videtur admodum congruere operi diuini artificij adè excellentis, vt in naturalibus emineat cæteris corporeis operibus, ergo dandum est primum, & ita fuerunt creati in gratia.

19 Secundo probatur, non datur de facto status medius inter peccatum, & gratiã, ergo Angeli omnes vel ab initio fuerunt in peccato, vel in gratia, nõ videtur rationabile primũ, vt diximus, ergo concedi debet secundum. Confirmatur, quia licet de potentia Dei absoluta possit natura aliqua constitui, & conseruari in puris naturalibus, abstracto à peccato, & gratia, prout in Tractatu de Gratia explicuimus, & prout habet Scot. in 4. dist. 1. q. 6. lit. B. nihilominus de facto non ita accidit, igitur de facto dicendum est Angelos fuisse creatos in gratia.

20 Tertio probabile est primum. Parentem Adam fuisse creatum in gratia, prout præsertim recentiores eliciunt ex cit. loc. Conc. Trident. ergo probabile etiam erit Angelos fuisse creatos in gratia. Antecedens habebitur infra propria quæst.

21 Vltimo accedit autoritas *August. 12. de Ciu. Dei cap. 9. dicentis, In Angelis erat Deus condens simul naturam, & largiens gratiam.* Nec valet interpretatio *Bassoli* dicentis, loqui *August. de gratia gratis data, etenim idem August. fuit aliquando dubius de gratia Angelorum, nusquam verò dubius fuit de gratijs gratis datis Angelorum, optima namque notat August. Angelos in naturalibus, siue in gratijs gratis datis superexcellere cunctos, igitur dubius aliquando fuit de gratia iustificante Angelorum; verum quia postmodum dubietate semota, vt mox dicam, asseruit inde Angelos fuisse creatos in gratia, hinc est, vt dicamus loqui August. de gratia iustificante Angelos ipsos, dicendo, quòd ab initio erat in Angelis Deus simul condens naturam, & largiens gratiam.* Additq; *D. Thom. 1. par. q. 62. art. 3. non solum recepisse gratiam iustificantiem, verum etiam in via in primo instanti creationis sanctos fuisse, loquitur autem D. Thom. de sanctitate*

Statu in puris naturalibus non datur de facto, sed dari potest.

Adam creatum in gratia, probabile est ex Conciliis.

viz.

Vtrum Angeli fuerint creati in gratia.

viam, quam inde Angeli mali amiserunt, sicut & plerique homines, iuste, & sanctè viuentes, cadere solent à iustitia, & sanctitate, ac peccare, & damnari, &c. sanctos etiam appellant e. s. in via *Hieron. & Isidor. cit. quod vero August. loquatur de gratia iustificante contra Bassol. probatur ex lib. 12. de Ciu. Dei cap. 9. vbi sic scribit, Bonam voluntatem quis fecerat, nisi ille, qui in bona voluntate, id est cum amore casto, quo illi adhaerent, creauit simul in eis condens naturam, & largiens gratiam, vnde sine bona voluntate, hoc est Dei amore nunquã sanctos Angelos fuisse, credendum est. Hæc de Angelis bonis. De malis autem in specie subdit, Cum boni creati essent, mali sunt; & infra, Aut minorem acceperunt diuini amoris gratiam, quam illi, qui in eadè persistenterunt, &c. pondera ly, diuini amoris gratiam, & habebis gratiam iustificantiem; & hoc, ait asseueranter omni dubietate allata, cõcludimus igitur probabile esse omnes Angelos etiam malos habuisse, antequam ceciderint gratiam, atque eosdem Angelos fuisse ab initio creatos in gratia, & hæc est communis sententia.*

22 Superst autem, vt argumenta pugnantia in oppositum, soluamus, & Primo ad primum dicimus primum Parentem Adam fuisse creatum in gratia, vt diximus, & ita pariformiter probabilissimum remanere, quod Angeli fuerint conditi in gratia.

23 Ad Secundum negatur consequens, etenim de hominibus experientia id docet, vt sæpissimè à gratia Dei per peccatum decidat, siue superbendo, siue ambiendo, siue surdando, & similia, prout etiam de primis nostris Parentibus, patet ex *Trid. Conc. allato gratiam amississe per peccatum, totamq; posteritatem humanam contaminasse. Nec obstat id quod dicitur ibidem, quod cognouisset Angelus gratiæ Dei necessitatem, & similia, quandoquidè hæc etiam cognouisset homo supernaturali lumine superflusus, & nihilominus sæpissimè ruit in peccatum.*

Voluntas quandiu resistere valet gratiæ Dei.

24 Ad Tertium respondemus tunc voluntatem creatam reddi immutabilem, & inuertibilem ab amore, & gratia Dei, cum constituitur in termino suæ viæ, quandiu autem reperitur in-

via ante terminum, semper sunt mutabiles, variabiles, & vertibiles, ita vt pro suo libito possit semper resistere gratiæ Dei, & ita Angelus quandiu fuit in via, resistere potuit, sicut de facto restitit Angelus malus: ex cuius opposito, boni Angeli iam facti in termino, atq; in diuina gratia confirmati, non amplius diuinæ gratiæ obicere possunt, neque excidere ab ea, sed de hoc magis infra.

25 Respondemus ad Quartum, quod aliquod esse conaturale alicui, dupliciter cõtingit, vel quidem quia est alicui congenitum à natura in eodem instanti, in quo res incipit habere esse, vel secundo quatenus est eidem liberè, & gratuitò condonatum ab Agente extrinseco in eodem instanti, in quo res incipit esse; loquendo de primo modo, conaturalia dicuntur ea omnia, quæ nobiscum congenita sunt à natura: ea autem sunt ordinis naturalis, siue ordinis inferioris, quatenus sunt bona naturalia, siue facultates naturales consequentes naturam à principio intrinseco emanantes ipsius naturæ. Secundo verò modo se habere potest omne id, quod misericorditer, & gratuito concedi potest à Deo benedictio in instanti creationis alicuius naturæ, & ita siue gratia concessa Adæ à principio suæ creationis, siue gratia concessa Angelis in principio suæ conditionis poterit appellari conaturalis naturæ, quatenus concreata simul fuit cum ipsa angelica natura, hoc autem dicere, non est error *Pelagij*, tunc autè error esset, si talis gratia prodiret ab intrinseca facultate, & merito solius naturæ, vt in Tractatu de Gratia habebimus: nunc verò gratia Angeli nõ proficiscitur ab angelica natura, sed misericorditer habetur ab ipso Deo, qui secundum *Aug. erat simul largiens gratiam, & condens naturam.*

26 Ad testimonium *Ioannis Papæ* respondetur, Ioannem loqui de charitate consummata, & perfecta, siue de charitate imperfecta, siue viz. & quidem, mali Angeli habuerunt charitatem in via, nihilominus charitas illa nõ perfeuerat cum ipsis vsque ad terminum viæ, quibus etiam accidit, vt charitas

R r eadem

Conaturale dicitur dupliciter.

eadem amissa ab Angelis malis non fuerint inde vltro recuperata à malis Angelis.

27. Dices Gregor. lib. 22. moral. c. 18. exponens illud Ezech. *Omnis lapis pretiosus, operimentum tuum*, inquit, lapis iste, nempe Angelus, habuit foraminum perforata, & ideo per peccatum superbia, auro charitatis impleri non potuerunt, igitur charitatem non habuit, & consequenter nec gratiam, cum idem sit charitas, & gratia. Respondetur ad Gregor. eodem modo, quo responsum est ad testimonium Ioannis, vnde est, vt Gregor. etiam loquatur de charitate perfecta, & consummata, non autem de charitate viæ. Vel Secundo dicimus eundem Gregor. ibidem apertè asseruisse Angelos, etiam malos, fuisse creatos in gratia. Vel Tertio, loquitur de gratia consummata, & hanc non habuit, quia decidit à gratia, nec fuit confirmatus in ea: ac propterea Gregor. vtitur exemplo foraminis perforati, vt sicut aqua non potest contineri in vase perforato, ita nec gratia in Luciferodum eam amisit.

28. Ad illud Aug. respondetur Primo expositionem illam August. esse mysticam, siue allegoricam. Respondetur Secundo ipsum eundem August. ex supra dictis, docuisse tamen Angelos fuisse creatos in gratia.

29. Obstari autem potest contra conclusionem secundam probando Angelos gratiam, quam habuerint, non accepisse ab initio suæ creationis; & quidem Ioan. 8. dicitur; *Ille homicida fuit ab initio*, nempe Diabolus, & prima Ioan. 3. *Ab initio Diabolus peccat*, igitur non fuerunt saltem Angeli mali ab initio creati in gratia, & ex hoc vltro deducitur, neque Angelos bonos habuisse gratiam ab initio; probatur, quia Deus non prius diuisit, siue non prius discreuit inter Angelos bonos, & malos, quam Angeli boni, & mali seipos ab inuicem discreuerint; vnde aiebat Scot. quod vel omnes in gratia creati fuerint, vel omnes sine gratia; sed mali Angeli ex scripturis recensitis ab initio peccauerunt, ergo non habuerunt gratiam ab initio; quod si mali Angeli gratiam non acceperint ab initio, dicendum quoque erit, neque An-

gelos bonos gratiam habuisse à principio.

30. Respondetur, initium, & principium in hisce scripturæ locis non sumi mathematicè, seu indiuisibiliter, non enim importat punctum, siue instans indiuisibile, mathematicè loquendo, siue physicè; sed importat moram, quandam necessariò compertam inter creationem angelicam, & peccatum Angeli, quæ duo adeò breuissimo spatio completa fuerint, vt propter breuitatem talis spatij videantur hæc duo omnino simul esse, & vnum, alterum non antecessisse, & peccatū simul fuisse cum creatione naturæ, ita namq; accidit in moralibus, vt illa, quæ festinata sunt, non intercedere magna temporis mora, dicantur, politicè loquendo, subito fuisse, statimq; facta extitisse, atque simul, semperq; coniuncta, fuisse: Cæterum interuenit omnino mora aliqua, & si breuissima, ita vt vnū sit altero prius, & alteri posterius physicè, & mathematicè spectatum, ita applicandum ad Angelos malos, de quibus certum est creationem naturæ ordine debuisse antecedere, inde verò secutum fuisse peccatum, quia prius est esse rei, quam operatio ipsius rei; verum quia inter esse Diaboli, & peccatum Diaboli non intercessit magna mora, vt suo loco dicitur, hinc est, vt propter celeritatem operandi, siue peccandi, videantur hæc duo simul fuisse, ab initio, nempe esse Diaboli, & peccatum Diaboli, & talis est sensus Ioannis, r. Isque est expositio August. atque Scholasticorum communiter, ita vt ly. *ab initio idem sit, ac paulò post initium*, nec tamen mirum, si Diabolus idem vocetur *homicida ab initio* id est *paulò post initium*, quoniam ipse etiam Diabolus fuit, qui ab initio ferè creationis mundi, Cain ad fratrem instigauit homicidium, hoc namque fratricidium, licet à Cain fuerit perpetratum, nihilominus instigante Diabolo fuit actitatum. Vel dicendum, quod Serpens ab initio causa fuit, vt Adam cum tota humana posteritate in mortem incurreret, persuadendo namque esum pomi, quodammodo totam naturam masculam Serpens ipse interfecit, sicut verè ex peccato primorum Parentum acci-

Initium, & Principium qualiter in scripturis.

dit, vt moriamur in dies, sicuti experientia docet: suggestio autem serpentis facta fuit paulò post Parentum initium.

31. Obstatur etiam contra conclusionem eandem, quandoquidem esse præcedit ad operari, siue operari præsupponit esse, ergo non potuerunt ab initio Angeli boni exercere actum amoris Dei, & consequenter non fuerunt ab initio in gratia, & charitate Dei.

32. Respondetur, quod operari præsupponit esse saltem in ordine naturæ, & ista præsuppositio sufficit, vnde euenit, vt in eodem instanti temporis possit res habere esse, & operari, & hæc duo, licet sint in eodem instanti temporis, non tamen erunt simul in eodè instanti naturæ, & ita Angelus in primo instanti naturæ accepit esse simpliciter, in secundo vero instanti naturæ potuit operari. sed de hoc magis infra suo loco.

Operari præsupponit esse, declar.

Q V Æ S T I O II.

Vtrum Angeli gratiam receperint iuxta propriam dispositionem.

1. Angelos gratiam recepisse, iuxta propriam dispositionem negant Vgo Victor in summa tract. 2. cap. 2. Alenf. part. 2. q. 29. m. 1. art. 7. Henric. quodl. 8. q. 10. Scot. lib. 1. de grat. c. 5. Capreol. in 2. d. 2. q. 1. ad 1. atque Molina q. 62. art. 3. probatur autem Primo, Christus Dominus gratiam accepit ab instanti conceptionis absq; præuia dispositione, ergo & Angeli. Secundo, perfectius est operari cum habitu, quam sine habitu, ergo habuerunt potius ab initio habitum gratiæ sanctificantis, mediante qua inde operari fuerint, quam per propriam dispositionem dispositi fuerint ad illam. Tertio, ab initio Deus Mundum creauit perfectum, vt potè arbores, vna cum folijs, floribus, & fructibus, ex probabili multorum sententia super Examer. ergo & cõsimiliter Angelos creasse existimandus est, vna cum gratiæ floribus, & fructibus, absque præuia dispositione.

2. Oppositum sensit Caetan. 2. 2. q. 24. art. 3. Ferrar. 3. contra Gent. c. 110. Valent. q. 13. p. 1. Malon. in 2. c. 4. disp. 3. Suar. l. 5. c. 8. & Vasq. d. 228. c. 1. aientes se ad gratiam disposuisse. Fundamenta sunt. Primo, excellentius est gratiam consequi per proprium conatum, & laborem, quam sine labore, & sine virtutis impendio: igitur laudabiliores existimabuntur Angeli, dicendo, gratiam

adeptos fuisse propria industria, & dispositione. Item nulla forma inducitur in subiectum absque præuia dispositione, ita euenit in physicis, & naturalibus, ergo ita quoque euenit in Angelis: consequens sequitur, quia non est maior ratio in physicis, quam in politicis in naturalibus, quam in moralibus. Insuper Conc. Trid. sess. 6. in decret. de iustific. docet, adultis gratiam iustificationis conferri iuxta propriam vniuersiusque dispositionem: at non est existimandum, aliter collatam fuisse Angelis gratiam iustificantem, quam hominibus, ergo.

3. Capreolus differentiam assignat inter hominem, & Angelum; etenim, in homine peccatore præcessit peccatum, ideo opus est, vt per contritionem se disponat ad gratiam, quod tamen peccatum non præfuit in Angelo. Verum, gratis id ait, nec enim aliter sufficienter probat: Et conuincitur, quandoquidem per accidens est, vt ad infusionem gratiæ præcedat peccatum, at quod forma non inducatur, nisi præuia dispositione, hoc est per se, talem enim ordinem requirit ipsa natura, talemq; ordinem seruauit Author naturæ vt plurimum, nisi tamen velit in eo dispensare, at quod dispensatum fuerit à tali ordine in Angelis, quis vidit? res namque abscondita est, in dubijs vero non

R r 2 est

Angelus se disposuit ad gratiam habitalem.

est recedendum ab vscato cursu nature.

4 Vulpes disp. 20. art. 5. consensit cum Capreolo, dispositionem præire debere in homine peccatore, non in Angelo: locaq; adducenda, militare, inquit in homine, non in Angelo: Qui insuper asserit locum Scoti, dicentis meritum antecedere premium tempore: ergo non potuit in eodem instanti se præparare ad gratiam, & habere eam. In primis Scotus non profert axioma illud, tanquam vniuersale, & vniuersaliter verum, sed in subiecta materia, de qua agebat, vtpote contra Asserentes meritum, & terminum viæ posse esse simul, hoc quidem impugnat, & patet, quia in termino viæ, non adest meritum amplius, via namque, & terminus repugnât, & cessante motu fit quies, prout in propria quæst. vidimus: nihilominus abstrahendo à termino viæ, siue viæ, potest in eodem instanti temporis haberi meritum, & gratia, præcedente illo, & subsequente ista ordine naturæ. Scotus insuper 2. d. 1. q. 1. alibiq; docet, in eodem instanti, posse simul, cum ordine naturæ, haberi plures operationes, ergo non implicat talis dispositio.

5 Accedit Thren. vlt. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos: Non est autem sufficiens euasio, eiusdem Vulp. vt hæc, & similia dicantur de solo homine, & nõ etiam de Angelo. Vltimo, talis est ordo, & progressus naturæ, vt procedatur ab imperfecto ad perfectum: Angelus autem de communi iure, non est exemptus à lege naturæ, & gratiæ, nisi dispensetur, ac non constat de dispensatione: progressus per viam dispositionis ad formã est progressus ab imperfecto meriti ad perfectum gratiæ. Item D. Thom. 1. par. q. 95. art. 1. ad 5. asserit, Adam, qui secundum ipsum fuit creatus in gratia, se dispõsuisse ad illã; ergo & Angelus.

6 Sed queritur, actus, v.g. dilectionis Dei, quo Angelus dispositus fuit in primo instanti, vtrum promanauerit à gratia habituali, an ab actuali: Sunt qui dicunt, promanasse ab habituali: nec inconueniẽs putant, quandoquide actus ille in genere quidem causæ materialis antecedit gratiam, dum ad illam dispo-

Meritum, & premium an simul.

Dispositio an promanar à gratia habituali.

nit: in genere tamen efficientis subsequitur, quoniam est effectus productus à gratia. Verum non placet, nam verè essentialiter est prior actus ille, quam gratia, verèq; habet esse antequã gratia, quomodo ergo produceretur inde à gratia? Dices, Materia prima in genere causæ materialis præcedit formã, quia forma educitur de potentia materiæ: at tamen subsequitur materia formam sub esse informato, & perfecto, siue in genere causæ formalis, ergo pariter hic: Respond. pariter nõ currere, quia materia non accipit à forma esse simpliciter, sed secundum quid, verè enim habet actum entitativum ante formam: ac in casu nostro actio illa dispositiua verè, & simpliciter recipret esse à gratia habituali, veluti, effectus eius, quod tamen implicat, nec est necesse, quia iam dispositio illa est in esse vero, & reali ante gratiam habitualem: non ergo esse poterit à gratia habituali: Igitur dicendum promanare à gratia actuali, que est exciãs ad amorem Dei: itaut hæc primo, prioritate naturæ, receperint Angeli, cui inde subsequentibus instãtibus naturæ cooperantes, se disposuerunt ad gratiam habitualement iustificantem, collatam ordine naturæ, singula autem hæc, & omnia facta fuerint in vnico instanti temporis: inde verò subsequentibus morulis per operationes alias meruerint gloriam &c.

7 Hinc ad Primum dicimus, Christum Dominum fuisse excellentiori modo ordinatum ad gratiam, & ad gloriã; etenim ratione vnionis hypostaticæ debebatur sibi summa gratia, cæteraq; dona, virtutes, ac gloria. Item gratia, quam ab initio habuit, non fuit imperfecta, & diminuta, sed summa, & consummata, quam habuit excellentiori modo, quam homines, & Angeli, qui præuijs dispositionibus eam acquirunt. Denique à primo instanti vidit gloriam Dei, fuitq; beatus.

8 Ad Secundum, currit antecedens ibi, vbi necessarius est; & vbi iuxta debitum naturæ ordinem, collocandus est talis habitus: ac hæc, nobilius est, & melius, seruato ordine naturæ recensito, promereri, & operari absque habitu, sufficiente sola motione auxiliij exci-

Christus an acquisierit gratia præuijs dispositionibus.

Habitus an quid.

excitantis actualis: Habitibus autem nõ requiritur ad operandum simpliciter, sed aliundè, ergo poterant sine eo se disponere.

9 Ad Tertium, ad id suppleuit omnipotentia Dei, non enim terra poterat de se statim, ac simul sic plãtas producere: ac potuit Angelos, præuia motione auxiliij excitantes, se disponere, non ergo opus ad id tunc fuit gratia habituali, nisi ad alia opera subsequencia.

10 Dices, ad præstanda hæc, requiri deliberationem, deliberatio autem requirit tempus, quorsum ergo poterant hæc fieri in vnico instanti. Responso patet, et enim in vnico tẽporis instanti, includente plura instantia nature fieri potuisse omnia ista: vt etiam amplius patuit, loquendo de Morulis Angelorum.

11 Alexandri fundamentum erat, quod in primo instanti non potuerit operari: At hoc non recipitur, si quæ tamen esset ratio probans, ea esset, quoniam esse præcedit operari, ac in primo instanti receperunt esse, ergo non poterant se disponere: Respondetur autem, esse tunc præsupponi ordine, & signo naturæ ad operari, non autem tempore: Angeli enim sunt expeditissimi in suis operationibus, ergo eo instanti temporis, quo acceperunt esse, potuerunt, & simul operari.

12 Hugo, & Henricus negant potuisse disponi, quia, aiunt, Angelos in primo instanti nõ potuisse liberè operari: dispositio autem meritoria debet esse libera. Assumptum confirmatur ex D. Thom. qui putant, Angelum in primo instanti non posse peccare ob defectum libertatis; nihilominus nec hoc obstat, creati namque fuerunt Angeli cum plenitudine liberi arbitrij, & ob hoc, in quocunq; instanti, pote-

rant liberè operari: Diuus autè Thomas si negat, potuisse in primo instanti peccare, id non a. t. prouenire ex defectu libertatis, sed aliundè, etenim, quæst. 63. art. 5. ad 3. docet, in primo instanti potuisse mereri, meritum vero non potest esse absque plena libertate, & deliberatione: quod de merito hoc dicit, pariter diceret de peccato, cum oppositorum sit idem iudicium.

13 Verum, quia oppositam negatiuam multi tenent, vt vidimus, ideo qui eam sustinere voluerit, poterit sic ad argumenta partis affirmatiuæ respondere: Vnde ad primum respond. quod licet sit excellentius ex parte creaturæ consequi per proprium laborem, tamen est gratiosius ex parte Creatoris, eam conferre absque præuio labore; quoniam tunc ostenderet Deus maiores diuitias gratiæ suæ, quando gratis, & misericorditer gratiam conferret, & nõ ex creaturæ labore: esset ergo opus gratiosius, & misericordiosius.

14 Ad Secundum respond. Verum de Agente naturali, quia non valet formam omnino inducere absque præuia dispositione. Valet etiã de Agente limitato, & finito, cuius virtus nõ valet agere absq; præuia dispositione: Deus autem est Agens liberum, & infinitæ virtutis, & hinc fit, vt possit supplere vicem dispositionis, & agere absque ea, quidquid enim potest causa prima cum secunda, potest se ipsa sola.

15 Ad Tertium respondetur iuxta tradita à Capreolo, & Vulpes.

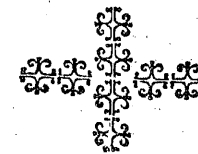
16 Hic vero aduertendum, quod qui sustinent Angelos esse creatos in gratia, non possunt dicere, eam recepisse per propriam dispositionem, nam creatio est de nihilo, ergo nec vlla præcedit dispositio: ac negantes, possunt cõcedere se dispõsuisse, & id, præuia gratia excitante.

Terra initio produxit plantas, flores, fructus simul.

Deliberatio an requirit tempus.

Operari quælibet præsupponit esse.

Libera operatio an potest esse in primo instanti.

QVÆSTIO III.

Vtrum gratiam Angeli receperint iuxta quantitatem naturalium.

Angelos gratiam recepisse, iuxta quantitatem suorum naturalium, seu iuxta dignitatem naturæ, docet Magister in 2. d. 3. ac inde D. Thom. 1. par. quæst. 62. art. 6. quos sequitur communiter recentiores. Probationes autem D. Thomæ hæc sunt, Prima angelicam naturam Deus ordinavit ad gratiam, ergo nobiliorem naturam, siue speciem angelicam, ordinavit ad maiorem gratiam: igitur contulit eis gratiam, iuxta quantitatem, & dignitatem naturæ: Secundo, quo natura est perfectior, eo ferventius, & perfectius operatur, igitur danda erit ei gratia maior, ad hoc, ut perfectius operetur: ergo nobiliori Angelo in natura, collata fuit maior, & excellentior gratia.

2. Verum, rationes hæc non convincere, aperte patet, & ad Primam respondetur non concludere, siquidem humana natura Christi Domini, & Beatissima Virgo, utpotè in naturalibus, inferiores Angelis receperunt tamen gratiam maiorem quibuscumque Angelis, & creaturis omnibus: imo plures Animæ, ultra Christi, & Virginis, Angelis plurimis sunt gloriosiores, iuxta illud, *Multis passeribus meliores estis vos*. Ad Secundam quoque respondet Agens naturale esse illud, quod quantum est de se, si non impediatur, agit toto conatu, quia agit necessario necessitate naturæ, & in potestate eius, nec est actio, nec modus agendi: Agens vero liberum habet in sua potestate, & actionem, & modum agendi, unde potest intendere, & remissè agere, imo agere, & non agere, ut placet: & iam ita accidit, ut plures ex superioribus, ac nobilioribus Angelis, una cum nobilissimo Lucifero, remissius egerint, adeoque lente, & remissè, ut inde in deterius abeuntes, rebelles facti fuerint gratiæ, ipsamque amittentes, detrusi fuerint in igne Inferni: rationes ergo allatæ non sunt demonstrationis, sicut nec veluti demonstrati-

Agens naturale, & liberum quid sit.

uas attulit D. Thom. inde autem hoc elicitur, quoniam quæstionem decidendo, innititur solummodo coniecturis, utpotè exemplo lapidum, Artificis &c. ac proinde pro quæstione ista nil certi habemus, quamvis Vasquez dicat, se non inuenisse, qui sentiat oppositum.

3. Atque ita nos etiam cum Mag. & D. Thom. asserimus, fuisse gratiam collatam, iuxta dignitatem naturæ: In hoc tamen erit cautè, & moderatè loquendum, ita ut nullum admittatur meritum, debitum, seu causa in natura, alias esset error Pelagij: quo fit, ut Deus gratuito, & liberè sic egerit, distribuendo thesauros gratiæ suæ, prout voluit, nobiliori quidem Angelo maiora, inferiori autem minoræ conferendo divitiarum suarum dona, & incrementa: & sicut nobiliori contulit nobiliora, ita ignobiliori poterat conferre nobiliora, & nobiliori minora, at vero egit iuxta id, quod expediendiù videbatur sapientiæ suæ: Omnis ergo ratio, & causa talis distributionis ponatur ex parte Dei, de quo ait Paul. Roman. 10. *Hæc autem omnia operatur unus, idemque spiritus dividens singulis, prout vult. unde divisiones gratiarum sunt: ex parte autem naturæ nullum admittatur meritum, debitum, aut causa, vel huiusmodi, se habuit: namque tunc cuiusque natura, solummodo materialiter, & ad summum, occasionaliter, ad id sine præiudicio gratiæ, quæ in tantum est gratia, in quantum confertur gratis, siue causa, merito, & debito, ex eodè Apost. Si gratia ex meritis, iam non est gratia: materia, ergo, & occasio abstrahant omnino à ratione causæ, & meriti, ac debiti: quod si scrupulus urgeat de materia, & occasione deleatur vtrumque, ne vel peccatus, alioqui de gratia benemeritum, stimulis angatur, neque, in nomine etiã, aut in tantillo, gratiæ detrahat: nititur tamen Suarez scrupulos istos enclerere. l. 5. cap. 10. num. 8. & 9.*

4. Sententiam istam sic explicatè confit-

Angelis gratia initio collata iuxta dignitatem naturæ: Explicatur.

Ex lapidibus aliqui bene fortunati.

Vtrum Angeli grat. recep. iuxta quant. nat. 319

confirmant Damascen. lib. 2. fid. Orth. cap. 3. inquit, *Per Verbum omnes Angeli creati sunt, ac per Spiritus sancti sanctificationem omnes perfectionis numeros acceperunt, ita tamen, ut pro sua quisque dignitate, & classe, luminis, gratiæque participes essent. atque Basil. de Spirit. sanct. cap. 6. Calorum virtutes non suapte natura sancta sunt, sed iuxta proportionem, qua se invicem superant, à Spiritu habent sanctificationis mensuram. Congruentia autem, ultra allatas à D. Tho. trahi solent à lapidibus, qui quo sunt prætiosiores, eo locis aptantur eminentioribus, ac dignioribus, siue anulis nec tantur, auro, gemmisque: onustioribus à floribus, utpotè iam ex arboribus collectis, qui, veluti candidiores, siue rubicundiores, siue vario etiam colorum genere perspicui, odore quoque fragrantiores, super altare Domini ad Ecclesias asportantur: siue, reddendo singula singulis, nobilioribus nobilioribus coaptentur generibus, ita namque in politica servatur hominum: Et de lapidibus quidem iam dixit Aristot. 2. phys. t. c. 59. esse inter eos, lapides quosdam bene fortunatos, utpotè, quia loco aptentur, aut ædificio præstantiori: Civitas autem illa cœlestis Hierosolyma. quæ construitur in Cœlis, vni ex lapidibus taliter ædificata est, ut suis coaptetur locis per manum Artificis: Quod vero lapides aliqui sint bene fortunati ex Philosoph. id provenit à mera electione Artificis, inquit Scot. in 1. d. 41. quæst. vnic. 5. Omittendo ista versus finem: ergo à primo ad ultimum ex libero beneplacito Dei provenit, ut gratiã distribuerit Angelis iuxta dignitatem naturæ, non autem ex merito naturæ.*

5. Obstari potest quærendo, cur non ita egerit Deus cum hominibus, ut nobiliori individuo maiora præbeat incrementa gratiæ, & virtutum, sicut egit in Angelis, vel stabit aliunde æqualitas, ut dum cum hominibus hoc non egit, nec egisse dicatur cum Angelis. Dicerent Aduersarij id provenisse, quia in hominibus non reperitur diuersitas specificæ, sicut in omnibus Angelis: At Primo gratis dicitur, ait enim Scotus sub eadem specie contineri plura individua angelica. Item sequeretur conclusionem limitari solum ad diuersita-

tem specificam, & non extendi ad numericam, si namque sub eadem specie angelica, ut supponimus, individuum, unum est altero nobilior in naturalibus, ut contingit in hominibus, quorum unus altero habet nobiliorè indolem, dispositionem à natura, sicque de huiusmodi singulis, cur conclusio non militabit quoque in illis, ut nobiliori dentur dona gratiæ nobiliora? At responsio erit, cur Deus ita cum Angelis egerit, & non cum hominibus, responsio, inquam D. Pauli, Rom. 5. *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Et 1. Cor. 12. Quis enim te discernit? vtrique Deus.*

6. Dices, si quo nobilior erat natura, eo nobiliora accepit incrementa gratiæ, ergo Lucifer, supponendo fuisse supremum omnium, recepit vberiorem gratiæ iustificantis collationem, maiusque incrementum: at ut quid perditio hæc, etenim excidere habuerat à tanta gratia. Resp. concedendo sequentiam: & ad id de perditione, bene sciuit Deus exinde quidnam esset acturus, etenim etiã de malo elicit bonum, ex ruina namque Luciferi bene sciuit Deus deducere bona: & ad illud de excidere, nil inter: si nam hominibus quoque reprobis cõfert auxilia sue gratiæ Deus, de cuius tamen Christo Filio dicitur, *Butrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Isa. 7.*

7. Petes, si gratia collata fuit iuxta dignitatem, & quantitatem naturalium, quomodo verum erit, quod præced. quæst. diximus, collatam fuisse iuxta quantitatem dispositionis, ita ut ad eam se disposuerint. Respondet aliqui in quæst. præced. sermonem fuisse de gratia habituali, hic vero de actuali: ibi de gratia iustificante, hic autè de præueniente, seu excitante: Ad illam præcedunt dispositiones, mediante gratia excitante, & vocatè ad conversionem: ad excitantem vero non præcedit, nisi gratuita voluntas Dei, ex se excitans ad conversionem: hanc vero distribuit Deus Angelis difformiter, iuxta quantitatem naturalium; à primo autem ad ultimum, gratia iustificantis fuit collata, iuxta quantitatem præiudici dispositionis: gratia vero excitans, præueniens,

ueniens, siue operans, iuxta quantitatem suorum naturalium, quod si tamen hoc de gratia excitante non placet, vt patuit supra quæst. 1. huius Disput. hinc dicendum erit, vtramque gratiam etiã habitualẽ iustificantẽ, recepisse, iuxta quantitatem suorum naturalium, quia in gratia habituali iustificante creati

fuerunt, ex 1. quæst. Dices, si in gratia iustificante creati fuerunt, non ergo gratiam receperunt ex præiudicio dispositione. Prob. quia creatio nullam prærequirit dispositionem, cum sit de nihilis: Responsum querere supra quæst. 2. huius Disputationis in fine.

QVÆSTIO IV.

De confirmatione sanctorum Angelorum in gratia.

Sicut mali Angeli non cooperantes diuinã gratiã, ipsam denique perpetuo amiserunt; ita boni perseverantes in ea, finaliter confirmationem in gratia receperunt: ita Damascenus lib. 2. de fid. cap. 3. inquit, *Sunt quidem illi natura ita comparati, vt ad malum agrẽ moueri, non tamen omnino non moueri possint: nunc vero ex iam conditione, vt ne vix quidem moueri, atque inflecti queat: quod tamen non eorum natura, sed gratia; eaque qua Deo vnico bono adherent, constantia tribuendum est.* Loquitur vero sanctus Doctor de duplici statu Angelorum, ante quidem quam gratiam confirmationis acceperint, & tunc poterant inflecti: postquam vero confirmati fuerunt, nequaquam inflecti, & peccare poterunt, nec possunt. Prosper lib. 1. de vita contempl. cap. 3. *Voluntatis sanctorum Angelorum fuit, quod malis sponte cadentibus, ipsi in sua dignitate manserunt: & diuino, iustoque iudicio actum est, vt quæ fuit cum Deo suo manendi voluntas, fieret permanendi voluntaria, felixque, necessitas: Et ideo, quia nec peccauerunt vnquam, nec peccare iam possunt, illius contemplatiua vita semel facti participes, inexplebiliter Auctorem beatitudinis suæ conspiciunt, ac merito suæ stabilitatis in æternũ felices effecti, de sua permanens securi sent.* Anselm. de casu Diab. cap. 24. *Sicut malus Angelus redire nõ potest, quia sola mala voluntas abest; ita bonus abire non potest, quia sola bona voluntas permansit, ac denique, vt plura linquam, August. de correc. & grat. cap. 11. San-*

ctos Angelos per liberum arbitrium stetit, & huius mansionis debitam mercedem recepisse: tantam scilicet plenitudinem beatitudinis, quã illis certissimũ sit, semper in illa esse mansuros. & 22. de Ciui. cap. 1. *De sua permanence certitudinem, tanquam suæ perseverantia premium acceperunt, ita cæteri Patres, Scholastici &c.*

2 Ex his elicitur, Angelos sanctos esse prorsus impeccabiles; tum ratione confirmationis in gratia post morulas illas; tum ratione supernaturalis beatitudinis, quam possident, sunt namque Beati impeccabiles. Plura in materia de Beatitudine, querendo etiam causã impeccabilitatis.

3 Hac dicta sint propter hæreticos impiẽ in hoc etiam sentientes de sanctis Angelis. Et quidem referent Feuarden. in sua Tautomach. lib. 9. cap. 19. Caluinus talia enomuit de Angelis, inquit, *Licet nobis abuti etiam ipsis Angelis ad propugnandum veritatẽ.* Hoc præiactõ subdit, *Angeli non possunt satisfacere iustitiã Dei.* Prosequitur insuper, inquit, *Si Deus summo iure eũ Angelis agat, inueniet quod in ijs desideret: non exstabit in ipsis constans, & perpetua firmitas, sed vanã, debileque creaturæ dependentur.* Angeli ipsi Deo satisfacere nequeunt: Deus non reperit solidam veritatem in Angelis suis, sed fluctitiam, & vanitatem. Est in ipsis vanitas, & inconstantia. Quod vero de sanctis Angelis loquatur, ipsemet seipsum declarat, subiiciens, *Angeli, qui faciem eius intuentur, non ad eum perfectionis gradũ perue-*

Hæreticorũ blasphemia de Angelis

De confirmat. sanctor. Angelorum in gratia. 321

perueniunt, vt nihil in ijs desideretur, si Deus stricto iure cum illis ageret: Deus pronunciat, fluctitiam, & vanitatem exare in Angelis, hoc est, contagionem, & labẽ peccati. Adiecit ampliora, inquit, *Angelos cælestes turpitudine libidinũ humanarum posse corrumpi, ac deprauari.* Item addit, *Obedientiam, quam præstant Deo non esse tam perfectam, quin venia indigeat.*

4 Ultra Caluinum accedit Petrus Vermilius non dissimilia esutens, scribit autẽ, *Non sunt prorsus omni affectionum genere spoliandi Angeli.* loquitur autem de passionibus prauis, vt mox constabit; subdit namque, *Credamus Scripturis, quæ testantur sanctos Angelos huiusmodi affectibus laborare: sed quomodo intelligemus eos subiectos esse vanitatĩ facile &c.* Accedit insuper Lambertus Danæus subiiciens, *Angeli sancti ne coram Deo quidẽ puri sunt, ideo aliena commendatione egent.* En quanta de sanctis Angelis impij proloquuntur hæretici.

5 Verum quia hæreticorũ inconstantia frequens, & nota est, hinc ipsimet calamum acuunt aduersus seipsum, vnde de contradictione primo arguuntur ab eodem Feuard. Et quidem idem Caluinus ita alibi scribit serm. 16. in Job. *Cultus ille, quem Angeli exhibent Deo, perfectus est ab omni parte, quatenus perfectio in creaturam cadere potest: ideoque, cum in precibus rogamus Deum fiat voluntas tua sicut in Cælo, & in terra, protestamur nullam esse in Angelorum obedientia contradictionem, sed Deum in ijs tam pacificẽ dominari, vt per omnia, voluntatem eius exequantur.* Item sup. cap. 2. Ep. ad Coloss. *Inter Deum, & Angelos nulla est defectio: nullum peccatum, ideoque nullum diuortium.* Insuper *Angeli confirmati fuerunt in gratia.* Non est autem de nihilo ad perpetuam cum Deo pacem obtinendam, habere firmum, & tranquilum iustitiæ statum, nec amplius lapsum aliquem, aut defectiõnem formidare. Et cap. 17. in Matth. *Angeli nunquam à Deo alienati sunt, vt reconciliatore opus habeant.* Ecce contradictiõ maxima in Caluino, etenim modo ait, modo negat, destruens, quæ dixerat in contumeliam Sanctorum Angelorum: in

quo tamen sensu ex recentis perstiterit, ipse viderit, immanissimus hostis Ecclesiæ.

6 Idemque Lambertus contradictionis quoque, vt Caluinus, arguitur, siquidem in cap. 25. & 57. in Enchyr. August. ita loquitur, *Sunt soli homines, non Angeli, peccatores.* Item, *Boni Angeli in eo statu permanserunt, in quo creati sunt: qui, cum sit beatus, & felix, beati, & felices sunt illi: Nunc autem incommutabiliter in eo statu beati sunt.* Et in explicat. Orat. Dom. cap. 15. *Beati Angeli, & Sancti dicuntur Deum perfectissimẽ predicare, illicque parere: Et certẽ idem Angeli dicuntur semper videre faciem Patris cælestis, quoniam semper, & in omnibus, sunt Deo morigeri, imo obsequentissimi.* Denique Orat. Dominic. cap. 15. *Lubentissime Deo parent Angeli sancti, non obmurmurantes, non tergiversantes. Citiissime, sed celerrime, non perfunctorie; denique fidelissime &c.* Hæc autem valde aduersa sunt primis, vt dicere possumus, *Et inimici nostri sunt Iudices.*

7 Cum autem res de fide sit, docent omnes Patres, & Scholastici, impeccabiles omnino esse, vt decet Beatos Comprehensores: Efficax vero argumentũ desumitur ex Oratione Dominica, docente nos Christo Domino, orare, ac dicere, *Fiat voluntas tua sicut in Cælo, & in terra.* Quando autem Dominus hæc docuit, in Cælo soli Angeli cum Deo erant, nondum enim aperta erat Paradisi ianua per Ascensionem pro hominibus: igitur, dum docuit nos orare, vt fiat Dei voluntas ab hominibus in terra sicut fiebat in Cælo, vtique existentibus in Cælo, eandem Dei voluntatem adimplebant: Angeli quoque Custodes degentes in terris, faciebant quoque Dei voluntatem, sicut & faciunt, quoniam adhuc extra Cælum, Semper vident faciem Patris mei, qui est in Cælis, inquit, & Christus. Et modo etiã oramus fieri à nobis voluntatem Patris, in terris, sicut fit à Sanctis, beatisque Angelis in Cælo. Item Psalm. 102. dicitur, *Benedicite Domino omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius. Ministri eius, qui faci-*

Angeli boni impeccabiles.

tis voluntatem eius. Obstari posset ex Genes. 7. *Videntes Filij Dei, filias hominum quod essent pulchra acceperunt sibi in uxores. ac de hoc actum fuit supra.*

8 Obstatur Iob 4. *In Angelis suis reperit prauitatem.* Respond. loquitur de Angelis malis, vt Hieronym. Beda, cæterisq; Patres ibi: Et 2. Petr. 2. Io. 8. ac Epist. Iudæ 5.

QVÆSTIO V.

Vtrum sicut Angeli, ita & primi Parentes creati fuerint in gratia.

Argumentum vnum ex supra allatis, tangens gratiam primorum Parentum, ansam præbet querendi, vtrum ipsi insuper, sicut & Angeli, creati fuerint in gratia: Ex quo apparebit, an argumentum ex Parentibus deductum ad confirmandum, Angelos fuisse creatos in gratia fuerit sufficiens.

2. Pro parte autem negatiua arguitur, Primo autoritate Magistris in 2. d. 24. dicentis. Poterat homo per auxilium gratiæ creationis resistere malo, non autem perficere bonum: quod si non poterat perficere bonum, signum est non habuisse initio gratiam. Confirmat id Aug. inquis, in suæ creationis primordio habuit vnde posset stare, non tamen vnde posset proficere. In Enchyri. penes eundem. Item Cyprian. Epi. 74. ad Pomp. de Ada ait, *Ante enim Deus vni plasmauit, & tunc insufflauit in faciem eius flatum vite; neq; enim potest accipi spiritus, nisi prius fuerit qui accipiat.* Loquitur autem de spiritu non vite, sed animæ, sed de spiritu gratiæ. Augustinus idem 2. de Gen. contra Manich. *Tunc spiritualis effectus est, cum in Paradiso, hoc est in beata vita constitutus, præceptum etiam per se. Eionis accepit, vt verbo Dei consummaretur.* Ex quo colligitur, antequam in Paradiso translatus fuerit, minime recepisse gratiam iustificantem. Et lib. de Correct. & Grat. *Sic Deus ordinavit Angelorum, & hominum vitam, vt prius in eis ostenderet, quid liberum eorum arbitrii posset, deinde quid suæ gratiæ beneficium præstaret.* Hinc vero arguitur, ordo Naturæ præcedit ordinem gratiæ, vt constat: ergo non fuit iusti-

ficus in instanti creationis. Secundo aditus non iustificatur nisi per proprios præcedentes actus contritionis, amoris, & huiusmodi: hos autem actus nequie habere Adam, (iam in ætate perfecta creatus) nequie, inquam, habere in primo instanti creationis. Tertio, extra Paradisum fuit conditus, ergo gratiam, non nisi post in Paradisum introductionem, fuit consequutus: prob. conseq. extra Paradisum operatus fuit in eo Deus ordinem Naturæ, creando: ergo in Paradiso operatus inde fuit ordinem gratiæ, iustificando.

3. Hinc D. Bonau. in 2. d. 29. art. 2. q. 2. duplicem distinguit ordinem in statu Innocentiæ, seu duo tempora: Primum quidem fuit, inquit, tempus naturalium, in quo habuit sola naturalia: Secundum vero, in quo habuit gratuita, & hoc fuit tempus gratiæ. Insuper subdit, ita conuenire ordini Sapientiæ, Bonitatis, & Iustitiæ Dei. Sapientiæ quidem ita primo conueniebat, etenim sicut esse gratuitum est alterius generis ab esse naturæ, ita distinctis quoq; temporibus collata fuerint, & quemadmodum Elementa prius creata fuerint, & distincta, inde vero ornata, ita in homine contigerit, qui est minor Mundus. Ordini item bonitatis diuinæ sic congruit, quando quidem gratia tunc conferenda est, quando redditur vtilior, & fructuosior: tanto autem redditur vtilior, quanto Deo gratiosiores existimus: at tunc id fit, quando cognoscimus illud esse donum Dei gratuito collatum; vnde fit, vt non initio collata fuerit gratia, sed inde post, cum Adam id recognouerit: denique ordo iusti-

stitutiæ id postulabat, etenim Deus dispositionem requirit in eo, qui recepturus est gratiam, vt in adulto: siue in alio adiuuante, vt contingit in paruulo: ergo dilata fuit gratiæ collatio; quousque se disposuerit, vt verificaretur dictum Augustini, *Qui creauit te sine te, non iustificat te sine te.* Huius ergo opinionis est Bonau. negantis fuisse in gratia creatum. Item Mag. d. 24. Alenf. p. 2. q. 91. mem. 1. art. 1. Marf in 2. q. 16. art. 6. quiue negant, Angelos in gratia creatos. Palud. in 4. d. 27. q. 4. art. 4. & qui nullatenus gratiam habuisse ante peccatum.

Adam ante peccatum habuit gratiam

4. Dicendum autem Primo, Adam ante peccatum, habuisse gratiam iustificantem. Est communis sententia, quam nec negat idem Bonau qui quæst. præced. expresse id affirmat contra negantes. idem docet ibidem Mag. idemque Alenf. mem. 2. art. 1. multoque amplius eam docent qui tenent, creatum fuisse in gratia. Probat autem, Luc. 10. ex verbis illis, Expositauerunt & c. vbi Glof. *Expositauerunt gratuitis, & vulnerauerunt in naturalibus.* ergo nedum habuit naturalia, sed & gratuita: id vero antequam exposuerit, nempè antequam peccauerit; etenim si exposuerit remansit gratuitis per peccatum, igitur iam prius habebat gratuita: sane qui responderet penes eundem Bonau. per gratuita intelligi non gratiam iustificantem, sed gratias gratis datas; At confutatur primo Eccles. 7. *Deus creauit hominem, & secundum se vestiuit illum virtute. Disciplina intellectus impleuit illos: creauit illos scientiam spiritus: Adidit illis disciplinam, & legem vite hereditauit illos: testamentum æternum constituit cum illis & c.* Hæc omnia indicant vere gratiam iustificantem. Item Concil. Arausic. 2. cap. 19. inquit, *Natura humana, etiam si in illa integritate in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adiuuante seruaret.* Concil. Trident. sess. 5. can. 1. *Si quis non constituitur, primum hominem Adam; cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, anathema sit.* Item sess. 6. cap. 7. habetur, *Adam sua inobediencia, iustitiam sibi, & nobis perdidit: Ana-*

stas. Syna. lib. 10. in Exant. Adam ante peccatum fuisse *Deiformem totum Individuum & c.* Ambros. lib. 6. in Rom. cap. 7. *Illam animam bene picta est, in qua est splendor gloriæ, & paterna imago substantia: secundum hanc imaginem, qua resulget, pictura pretiosa est Adam ante peccatum.* Cyprian. lib. de Bon. pat. *Adam contra celeste præceptum cibi letalis impatiens, in mortem incidit: nec acceptam diuinitus gratiam, patientia Custode seruauit.* Christost. homil. 16. in Gen. habuisse Adam angelicum quendam statum. & mira gloria fuisse amictum, atq; in summo fuisse honore, & nihil minus prope modum habuisse ab Angelis: ac Angeli fuerint in gratia ante lapsum, ergo & ipse. August. 14. de Ciu. c. 11. *Vivebat itaq; homo secundum Deum in Paradiso, et corporali, & spirituali.* Ambr. 1. de Parad. cap. 13. *Ante peccatum nudi erant, sed non sine virtutum integumentis.* & lib. 4. Epist. 30. *Adam ante peccatum nudus erat: sed nudum se nesciebat, quia erat indutus virtutibus.* Bern. *Cum videret Diabolus Adæ charitate circumdatum, omnique virtute vestitum, inuidit insatiabilis homicida.* Rursus Gen. 3. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Imago quidem in naturalibus constituitur, similitudo autem ingratuitis, ex Theologis, ergo habuit gratiam iustificantem, ante peccatum, etenim sermo est de fictione, siue creatione. Non desunt qui penes eundem Bonau. respondeant intelligi habitualiter, non actualiter, vt sensus sit, factum fuisse habilem ad recipiendam inde gratiam post conuersionem a peccato: at gratis hæc dicuntur, quoniã simul ambo de Ada refert scriptura, tum imaginem, tum similitudinem: quod si illa fuit in eo actualiter, ergo & ista.

5. Dicendum Secundo, primi nostri Parentes fuerunt creati in gratia. Est communis. ita D. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. Albert. in 2. d. 24. art. 1. à qua sententia non abhorret Scotus, tacito enim illa præsupponit in 2. d. 20. q. vn. licet Suarez lib. 3. sex dierum cap. 17. num. 5. trahat ipsum in sententiam negantem. Hoc autem in re circa Scotum, dum penes ipsum res saltem dubia est; id dici posset, idipsum sentire de Ada, ac de Angelis: sicut vero

Scoti sensus de gratia. Adæ.

Adā in gratia creatus.

de Angelis modo ait, modo negat, in gratia creatos, sine saltem problematicis essetia & de Ada: attamen apertius loquitur de Angelis clarissimè disputans de eorum gratia: cum tamen quid de Ada senserit difficile sit inuestigare: vnde non mirum si trahatur à plerisque vel in affirmantem, vel negantem sententiam. Quidquid tamen sit de eius mente. Principale intentum probatur coniecturis: eę autem sunt, Angeli creati fuerunt in gratia, ergo & Adam. Antecedens supponitur ex quæst. præced. & consequē: suadet, dum enim Psalmus ait, hominē paulominus minoratum fuisse Angelis, ergo excellentiam quoque habuit collationis gratię ab initio, vna cum Angelis: minoratio namque non fuerit in gratię collatione, sed in alijs, vtputē, corporis mole, quę tantopere post peccatū aggrauat animam: corruptibilitate, possibilitate & huiusmodi. item, nullum fuit impedimentum concreandi sibi gratiam, ergo &c. Antecedens probat, ex doctrina Augustini tradita de Angelis, inquit, *Erat Deus cum Angelis simul condens naturam, & largiens gratiam.* Insuper concreatę cum eo fuerunt virtutes morales; item Fides in ipsum. Denique, atque Spes, cur non etiā Charitas, & gratiam. Confirmatur, concreatę sibi fuerunt gratię gratis datę, ergo & gratia nobilior, quę est gratia, iustificans. Præterea arbores creatę fuerunt in esse completo, & perfectio, vna cum folijs, ac rucibus, prout etiā de Eua constat, quod vidit pomum, tulit, & comedit: prout etiā plures testantur.

Constitue- re quid de- notat.

6. Accedunt etiā Conc. Trident. relatum: De cuius tamen loquēdi modo vidimus quæst. anteced. ponderando verbū *Constitutus* &c. Item Araucanum recensitum, inquit, *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret.* Dissert. vero vtrumque Concilium in modo loquēdi, etenim Tridentinū vtitur verbo *Constitutus*, & Araucanum verbo *Conditus*: etenim *Condere* quandoque idem significat, ac *producere*, seu *facere*, vt Virgil. 2. Ecl. *Pallas, quas condidit arbor, ipsa colat.* & Senec. cap. 5. de Const. ad lib. *Conditi sumus bona conditione-*

ideest, geniti, & producti bona conditione & Linius lib. 34. *Condere iura*: atque Ecclesia in quadā Collecta, cuius & sapientia conditi sumus, & *providentia gubernamur.* Constituerē autē quandoque denotat *Ponere*, vt Cic. pro lege Mar. *Spes in eo constituebatur.* & Quint. 1. 7. cap. 5. *Summam litis in re aliqua constitinere.* Kurus Eccles. 7. *Fecit Deus hominem rectum.* Hieronymus autē ibidem exponit *Rectum*, nempe *Bonum*. & August. 14. de Ciuit. cap. 11. *Rectum*, idest, *Bonę voluntatis.* subditque, *Bonę voluntas est opus Dei; cum illa quippē, ab illo factus est Homo.* Item ibid. *Vivebat Homo secundum Deum in Paradiso & corporali, & spirituali.* Rectitudo insuper in Scriptura hoc sonat, vt Psalm. 32. *Exultate iusti in Domino: re-ctos decet collaudatio.* Cant. 1. *Recti diligunt te.* Fertur etiā diuina protectio in rectos, signum autem est, rectitudinem talem indicare sanctitatem, iustificationem, vt Job 4. *Quando recti deliti sunt.* Psalm. 7. *Solus facit rectos corde.* Accedit Damasc. lib. 2. de fid. c. 12. *Creauit Deus hominem innocentem, & bonum, probum, omni virtutum genere ornatum.* Cyrill. 1. 1. de ador. in Spirit. sanct. *Impressa in illo est diuina imago nature, inspirato & irru sancta.* Idemque August. Enchyr. cap. 104. *Deus primum hominem in ea salute, in qua conditus erat, custodire voluit &c.* Pro salute autem, vtraque profus intelligenda venit, Corporis, & Anima: illius, præseruādo à corruptione, & mortalitate per donum iustitię originālis: & istius, saluando animam per gratiam iustificāntē. Denique firmum est argumentum deducum ex creatione, dum formatus fuit Homo ad imaginem, & similitudinem Dei, etenim si formatus fuit ad similitudinem Trinitatis, ergo fuit ab initio in gratia conditus: consequens commune est Patribus, & Scholasticis, quoniam fundamentum similitudinis est gratia, vnde *Imago in naturalibus, similitudo in gratuitis.*

7. Ad opposita autem respondetur, & Primo quoad Magistrum si sic sentijet, aliter tamen colligitur ex scripturis, Patribus, & Concilijs. Ad Cyprianum sufficit præcedentię ordinis natura, & de hac loquitur, nō ergo requiritur ne-

cessa.

Dispositio- nes precedē- tes ad quales gratiam re- quiruntur.

cessario præcedentię temporis. Ad August. in Enchyr. non negat gratiam, sed docet, non habuisse, per naturam, vnde potuisset proficere, etenim necessaria erat gratia. Ad id cōtra Manich. non negat gratiam ante ingressum, sed intendit dicere, non habuisse tanta incrementa gratię, & donorum, quanta habuit iam ingressus in Paradisum. Ad illud de Corr. & Grat. loquitur de gratiā vltimata, & finali, ad quam præerigitur præparatio liberi arbitrij, siue, de confirmatione in gratia: quemadmodum ipsemet in lib. de quæst. noui, & veter. Testam. ait, Adam nō habuisse Spiritum sanctum, à principio: puta, nō fuisse ab initio in gratia confirmatum, poterat enim eam perdere, sicut & amisit.

8. Ad rationes, ad Primam iam responsum, sufficere præcedentię ordinis Naturę, qui ordo sufficiens est distinguere inter naturam, & gratiam: sicque gratia fundamentū reperit, cui innitatur, & subiectum cui conferatur, quod requirebat Cyprianus.

9. Ad Secundam, actus præcedentes requiruntur in iustificatione sienda à culpa antecedenti; tunc enim præerigitur dispositio, dolor, contritio, & huiusmodi, ex Trident. & hoc in adultis: in pueris vero protestatio Fidei per Parentes, & cætera penes Ecclesiā: Adam vero adhuc non peccauerat, sed absque peccato fuit conditus. Ad minorem vero, dum dicitur, non potuisse habere huiusmodi actus in primo instanti creationis: vnde nam promanat impotentia hæc? non quidem ex parte Adę, siquidem creatus fuit perfectę ætatis, vna cum plenitudine liberi arbitrij: Nec etiā ex parte instantis, siquidem instans illud fuit temporis: in eodem vero instanti temporis, dum plura insunt instantia Naturę, posse actus plures haberi diximus, & dicemus infra: ergo falsa minor. At dices, si potuit habere, ergo habuit, ergo tempus præcessit in eos eliciēdo, & ita nō creatus in gratia. Resp. quod quemadmodum Angelos ita creauit cū gratia, sic quoque Adam creauit in gratia: eoque magis resplendit in ambobus sua diuina gratia, quo gratius, & liberalius id egit, nulla præuia dispositio-

ne, nullis præuijs meritis: ita namque Augustinus, *Erat Deus condens naturā, & largiens gratiam.* Confirmatur responso ad maiorem, quoniam decens est, vt Deus plus exigit ab eo, qui peccauit, quā ab innocente: Adultus peccat, ergo disponi debet ad gratiam recipiendam: Adam vero adhuc nō peccauerat, ergo Deus misericorditer cōtulit ei sine dispositione gratiam.

Gratia, & Natura quę cens dicitur inuicem.

10. Dices, magis distat natura à gratia, quam gratia à gloria: at gloria nō datur simul cum gratia; hæc namque pertinet ad statum vię, illa ad statum Patris, ergo nec cū Natura, ergo non recepit gratiam in creatione; sed post. Resp. Primo, inde deduci, nullatenus stare posse gratiam cum ipsa Natura in statu vię. Resp. Secundo, quod sicut gloria aliquando sterit simul cum gratia, vt in Christo Domino, qui & plenus erat gratia in via, & simul erat Cōprehensor, ac Beatus, ita potuit gratia conferri simul cum Natura. Item de pluribus, qui viderint diuinam Essentiam in via, per modum transeuntis, cū quibus erat & gratia: Christus autem per modum permanentis in anima.

Liber Vet. & Noui Testam. an Di- ui August.

11. Obstatur, Aug. lib. de quæst. vet. & nou. Testam. q. 123. ait, quod Adam non habuit Spiritum sanctum: at quicumque habet gratiam, habet quoque Spiritum sanctum, & non habēdo Spiritum sanctum, non fuit creatus in gratia. Respondet D. I. hom. 1. par. q. 95. art. 1. ad 2. non negasse Augustinum, fuisse Spiritum sanctum in Adam sicut & in alijs iustis; sed non quod fuerit in eo, quemadmodum reperitur nunc in ipsis fidelibus, qui admittuntur ad perceptionem hereditatis æternę, statim post mortem. Vtrā vero hæc, addit Beccan. in sum. cap. 3. q. 1. num. 3. Authorem quæstionum illarum non fuisse Augustinum; imo nec Catholicum: probat, nam q. 2. scribit, Deum creasse Mundum propter præsumptionē Diaboli: & q. 21. Mulierem nō fuisse creatam ad imaginem Dei. & q. 109. Melchisedech fuisse Spiritum sanctū: quod etiā commemorat D. Hieron. Epist. ad Eua. monens, Authorem dicentē, Melchisedech esse Spiritum sanctum, fuisse hominem imperitum scientię, & sermone.

12 Dices, 1. Cor. 15. habetur, Primum hominem factum fuisse in animam viventem: Secundum vero in Spiritum viuificantem. ergo Christus, non Adam, ab initio fuit in gratia. Resp. non loqui intendit de anima Adæ Apostolus, ut ait D. Thom. sed comparat corpus Adæ ad Corpus Christi: etenim Adam in sua creatione accepit corpus animale, quod quidem indigebat cibo, & potu, cæterisque in præfenti vita necessarijs; Christus vero post resurrectionem accepit Corpus gloriofum, & quasi spirituale; siquidem, licet fuerit verè Corpus, non tamen subiectum erat ulli necessitati corporali: ita quoque Aug. Ambr. Chriost. &c.

Vulnera
Adæ.

13 Obstat, Adam habendo gratiam, habuisset quoque virtutes cæteras gratiam concomitantes: at nec habuit Iustitiam, quoniam contra præceptum egit: nec Prudentiam, quia imprudenter se habuit non obtemperan-

do Domino: nec Temperantiam, dum cibum vetitum gulose edepiuit. Nec denique fortitudinem, dum miserabiliter cecidit. Resp. habuisse quidem, antequam peccasset, postea vero incurrit in vulnera his opposita: Ignorantiam, Malitiam, Infirmitatem, & Concupiscentiam.

14 Denique, sequeretur, gratiam fuisse Adæ connaturalem, non ergo supernaturalem. Responso alias sæpè occurrit, fuisse connaturalem, veluti connatam, seu comproductam cum ipsa Natura; quæ namque cum Natura simul, etiam ab extrinseco, & supernaturali efficiente producuntur, ea dicuntur sic connaturalia, vtputa cum Natura connata, seu concreata: hoc tamen non impedit quin sit supernaturale, dum à solo supernaturali Agente comproducitur: non tamen fuit connaturalis, tanquam fluens, & promans à Natura, & cum Natura.

Connaturale quid dicitur.

Q V Æ S T I O VI.

Vtrum gratiam acceperint Angeli ex meritis Christi.

Oriter, & compendiosè questione hanc hic resolui-
mus, etenim ex professo
examinandam transmittimus ad mat.
Incarnat. agendo de merito Christi.
Pro parte autè negatiua sic arguitur,
Primo si gratiam receperunt ex meritis Christi, ergo & gloriam: at id falsum, ergo probatur falsitas, quia sequeretur, Angelos sanctos non fuisse beatificatos, & glorificatos ante Aduentum Christi, prob. Homines non introierunt in gloriam Patriæ ante Aduentum, mortem, & Ascensionem Christi, quoniam per Christi merita saluandi erant; etenim Ianua adhuc erat clausa; at fuerunt Angeli sancti glorificati post paucas illas mortales ante aduentum, & ingressum Christi, ergo non habuerunt gratiam ex meritis Christi. Secundo Christus non est Caput Angelorum, ergo non influxit gratiam in Angelos: Prob. anteced. Christus est Caput Ecclesiæ,

quæ est Congregatio fidelium, ambulantium per fidem: Angeli autem non per fidem ambulant, sed per speciem, videntes Deum. Confirmatur, Caput, & Membra esse debent homogenea: Christus autem, & Angeli sunt alterius Naturæ. Tertio, August. tract. 23. & 19. in Ioann. Sicut Verbum viuificat Animas, ita Verbum caro factum viuificat Corpora: carent vero Angeli corpore, & anima, ergo non fuerunt viuificati per gratiam Verbi. Quarto, Verbum non fuit incarnatum propter Angelos; vt patet ex Symb. Nicæn. Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis &c. & Paul. Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrabæ. non ergo gratiam influxit in Angelos, dum non venit propter Angelos. Quinto Ambros. serm. 10. in Psalm. 118. Non lego Angelos, sed homines Christo consepultos, & cum Christo resuscitados. Sexto Hebr. 2. Qui san-

tificat,

Vtrum grat. accep. Angeli ex meritis Christi.

ificat, & sanctificatur; ex vno omnes, propter quam causam non confudit eos fratres vocare. Et rursum, Quia pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eis. Angeli autem cum sint spiritus, non participauerunt de carne, & sanguine: neque etiam appellantur fratres Christi, sed soli homines, propterea; subdit, Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrabæ. Item Matth. 18. habetur parabola de Pastore, qui reliquit 99. in deserto, vt quæreret vnâ Quem perdidit: illi autem sunt Angeli, hæc vero species humana; vnde arguitur, Verbum incarnatum fuit propter redemptionem hominum, non Angelorum, ergo gratiam non influxit in Angelos. Item Incarnatio fuit præfinita post peccatum, vt redimeret à peccato per mortem: Angeli sancti nec peccauerunt, nec Christus mortuus est pro eis, ergo nec gratiam habuerunt per Christum. Ita aiunt quotquot sustinent, Verbum non fuisse incarnatum, si Adam non peccasset. Item D. Bonauent. in 3. d. 13. q. 3. art. 2. Alex. par. 3. q. 12. memb. 2. art. 3. Dur. Gabr. Maior, Almayn. plures in 3. d. 13. & quotquot negant, Christum, eorum esse Caput.

Gratiâ Angeli receperunt per Christum, declaratur.

2 Ex opposito dicimus, Gratiam Angelos possedisse per Christum. Limitatur vero assertio, vt abstrahat ab ijs, quæ pendent à passione, & morte Christi Domini, & à peccato, atque à redemptione, vt vocât, subleuatiam, seu curatiuam. Docent eam Albert. in 3. d. 13. art. 2. Cathar. lib. 1. de Exim. Christi præd. Galatin. 1. 3. de Arcan. c. 4. Iac. de Valent. in Psalm. 102. Arbor. lib. 3. Theosoph. cap. 4. Flauius lib. de Regn. Chr. atque Scotus, & Scotistæ. Fundamentum autè principale est, Verbum incarnatum fuisse, etiam si homo non peccasset: Item Incarnatio fuit primo definita in carne impassibili, & immortali, quoniam præfinita fuit ante peccatum ex Scoto, inde vero, præuiso peccato, præfinita fuit in carne mortali. Insuper in illo priori venisset vt Glorificator Christus Dominus, non vt Redemptor per Crucem, & mortem. Ac denique Christi operationes acceptæ fuerunt æterno Patri, & acceptatæ tanquam meritoris, etiam præscindendo

à passione: ita vt, diligendo Matrem, Apostolos, cæteraque in Verbo, acceptari potuerint velut meritoris ad gratiam &c. ita Scotus in 3. d. 19. q. 1. &c.

3 In eadem sententia videtur esse D. Thom. in Ioan. 1. vbi habet. De plenitudine eius omnes accepimus, omnes quidem Apostoli, Patriarchæ, Prophetæ, & iusti, qui fuerunt, & erunt, & etiam omnes Angeli. Item Fulgent. lib. 2. ad Trasim. cap. 3. Vna est in vtroque. nempe Angelo, & homine, Gratia operata: in hoc, vt surgeret; in illo ne caderet: in illo ne vulneraretur, in isto, vt sanetur; ab hoc infirmitatem repulit; illum infirmari non sensit; illius esca, istius medicina. Hinc vero apertissimè duo ostenduntur, Primum, gratiam Angelorum fuisse à Christo: Secundum, gratiam illam non fuisse redemptionis, vt in nobis, sed præseruationis ne corrumpatur. Bernard. serm. 17. & 22. in Cant. docet, Christum redemisse Angelos, præseruando illos iuxta illud Apoc. 16. Ipsi quoque vicerunt in sanguine Agni. Greg. lib. 1. Reg. cap. 2. Nullus hominum, aut Angelorum est sanctus, nisi per Christum. Ad hæc, & Patres alios respondent, loqui de Christo secundum diuinitatem: At contra, quis namque dubitat, nemine fore sanctum absque gratia Dei: non enim hoc est in controuersia penes Catholicos; igitur dum quæstio erat de Christo, quatenus Capite, & quatenus per eius merita sanctificandi sint Angeli, Gregorius, vt sic quæstionem decidit, inquit, Nullus hominum, & Angelorum est sanctus, nisi per Christum. Item habuerunt in via fidem Christi. Proposita eis fuit adoratio Humanitatis assumptæ. Eandem fidem habuit Adam in statu Innocentiæ; gratiamque ex Christi præuisis meritis accepit. Insuper, omne, quod est tale per participationem reducitur ad id, quod est per se: Christo autem competit gratia per se, Angelis per participationem, ergo à meritis Christi eam participat. Denique, in omni genere datur vnum, quod est metrum, & mensura omnium contentorum sub tali genere, & quod fit causa cæterorum eo modo, quo potest. Christus autem in genere gratiæ est omnium supremus, ergo ipse influit per sua merita in omnes. Confirma-

tur,

cur, cedit hoc in maiorem laudem, & honorē, Christi Domini, ergo est concedendum, eo magis, quo talis honor, & laus valde rationabiliter ei datur: vnde liquet quam bene affectus fuerit de eodem Christo Scotus, inquit enim, licet in alia materia, *In laudando Christum malo excedere, quam à laude eius deficere, si forte per ignorantiam contingeret errare.* Probationes alias, cum replectis, & impugnationibus, asseremus in mater. Incarn.

4 Ad Primum in oppositū, dicendum, ideo homines expectasse Christi aduentum, & ascensionem, vt ingrederentur in Cœlum, quoniam ipsi peccauerunt, & peccando, Ianuam Cœli clauserunt, ergo præcedere habebat Christus per ascensionē aperiens: Angeli verò sancti nusquam peccauerunt, ergo nusquam fuit eis Cœlum clausū, ideoque etiam ante Aduentum Christi

gloriam adepti fuerunt, at non sine meritis præuisis Christi.

5 Ad Secundum, negatur antecedens, & probationes soluentur ibi.

6 Ad Patres, Primo dicendū, quod etsi aliqui ita senserint, sunt tamen & alij sentientes oppositum, Resp. Secundo loqui de meritis Christi dependenter à passione, ideoq; Chriost. aiebat, *Non lego Angelos Christo consepultos.* & propterea diuinitati gratiam Angelorum attribuebant, inde euenire, quia non ex Christi passione, & morte. Responiones plures ibi.

7 Ad rationes autem Christi merita considerantur, vel vt pœnalia sunt; velut abstrahunt: Primo modo solis hominibus profuerunt, & profunt, ac proderunt: Secundo autem Angelis; ideoq; *propter nos homines passus, & sepultus est &c.* Cætera ibi.

QVÆSTIO VII.

Quale, & quantum fuerit tempus viæ, siue morularum Angelorum.

Tempus viæ Angelorum appellatur morula.

Agendum sequitur de tempore, & spatio, quo consummata fuerit tota via Angelorum; quod quidem sub proprijs terminis proponendo, quærimus, quot, & quales fuerint morula Angelorum, ita namq; statum viæ Angelorum Theologi appellant, nempe sub ratione morula Angelorum; & quidem, adeo breuis fuit via Angelorum, vt meritò ipse via, instantia soleant appellari, siue morula Angelorum; breuitas namque talis viæ maximè patet ex eo, quod nõ quidè instantia viæ appellatur à Theologis, lato nomine, *Mors*, sed communi vocabulo diminutiuo cõmuniter vocantur *morula* ipsorum Angelorum; de his morulis quærimus, quæ nam fuerint, & quot fuerint, & quidnam in decursu earundem morularum fuerit in bonis, atque malis Angelis operatum, siue tum ab Angelis, tum ab ipso Deo effectum, atque vltimato completum.

Mors, & Morula nõ idem.

2 Penès Scotum d. 5. in responsione ad primam quæstionem plures referuntur ordines morularum, siue plures modi ordinandi, & distinguendi ipse morulas Angelorum. Primus autè modus est D. Thomæ 1. par. q. 63. art. 5. qui totū cursum viæ Angelorum duabus morulis compleuit; altera quidem, qua erant in via; & altera, qua fuerunt in termino, ita vt in prima morula omnes Angeli fuerunt creati in gratia, & in eodem primo instanti omnes meruerunt: In Secunda autem morula, siue in secundo instanti, boni meruerunt, & premiati sũt, mali autem demeruerunt, & damnati sunt; tota igitur via Angelorum duobus instantibus concluditur iuxta hunc primum modum.

3 Alter modus est, ita vt tota via Angelorum cõpleta fuerit tribus morulis, siue tribus instantibus; in Prima quidem morula, omnes fuerunt in suis naturalibus, in Secunda mali in pec-

Modus assignandi morulas D. Th.

Modus Magistri.

cato, & iusti in merito; in Tertia denique boni fuerunt in gratia simul, & in premio, mali autem in damnatione, & pœna, qua videtur, ait Scot. fuisse sententia Magistri.

Tertius modus.

4 Modus alter est, tres in super distinguendi morulas, in prima omnes fuerunt in puris naturalibus; in secunda boni in gratia, & in merito, mali autem in demerito, & in tertia boni, & mali fuerunt in termino.

Quartus modus.

6 Alter modus est, vt omnes in prima morula fuerint creati in gratia, & meruerint; in secunda autem boni steterunt in merito, & mali ceciderunt à gratia; in tertia & boni, & mali fuerunt in termino.

Quintus modus.

7 Insuper modus alter est ponendi quatuor morulas, ita vt omnes in prima morula fuerint in puris naturalibus; in secunda, mali peccauerunt, & boni persisterunt; in tertia bonis apposita sit gratia, & meruerunt. & in quarta deniq; boni premiati sunt, mali autem damnati.

Sextus modus.

8 Alter denique explanandi modus est, vt quatuor esse morulas admitendo, in prima omnes fuerunt in puris naturalibus; in secunda omnes fuerunt in gratia, & meruerunt; in quarta, denique boni, & mali fuerunt in termino. Hi sunt modi plures, & varij ordinandi, ac multiplicandi morulas Angelorum: quod si recentiores alio fortasse ordine enarrant, nihilominus ad modos istos recensitos reducuntur omnes.

9 Quid autem faciendum sit, & quid tenendum inter tot morularum Angelorum varios recensitos ordines, vtique id ex Scoto ipso eliciemus, ipse namque ordinatissimè quæstionem istam exagitat, cuius ordini insistenti asseremus ordinatè ea, quæ ipse asserit.

10 Equidè primo loco Scotus ipse examinat primum modum ex recensitis morulis, qui modus cũ minimè sibi placet, relinquitur, & impugnatur ab eo; & quidem non placet Scoto totam viam Angelorum potuisse claudii duabus illis morulis, siue instantibus, ita vt in secunda morula meruerint, & premiati fuerint simul, atque in eadem se-

cunda morula simul demeruerint, & damnati fuerint mali Angeli, hoc verò impossibile est, inquit Scot. atque inde ostendit, falsum esse, quod merentes vsq; ad nunc præmiationis in illo nunc præmiationis, Angeli sunt in termino, & non in via, ergo in illo instanti præmiationis non possunt mereri, nec demereri. Probat, quia in instanti præmiationis nõ potest impediri ipsa præmiatio meriti, etenim iustus meretur, ait Scot. vt infallibiliter in vltimo instanti suæ viæ sibi reddatur præmium; meretur etiam, vt non possit ponere obicem demeriti pro vltimo instanti præmiationis, ergo à primo ad vltimū morula, siue instans præmiationis non poterit esse tēpus demerendi. Confirm. in secunda morula, quæ est instans præmiationis, & terminus viæ, Angeli boni, siue mali sunt totaliter in termino per te, quoniã premiati sunt, & damnati, ergo non sunt in via, ergo consequenter boni non poterunt amplius promereri, & mali non poterunt amplius demereri, ista namque duo, terminus, & via, nõ se simul compatiuntur, igitur tempus merendi, & demerendi, erit solummodo tempus viæ, ergo à primo ad vltimum, nõ possunt Angeli in vltima morula esse in termino damnationis, & præmiationis, atque esse simul in via merendi gloriam, & merendi damnationem, Item, ergo instans præmiationis non est instans termini: vel igitur instans termini erit etiam instans viæ: vel in super, status meriti, & beatitudinis acquirendæ, atq; status demeriti, & finalis damnationis stabant simul.

11 Confirmatur etiam ex eo, quod accidit in hominibus, de quibus ita scribit Scotus: *Homo per totum tempus viæ existens in merito, non potest demereri in instanti sua mortis, nec ponere obicem, quin præmittitur; meruit enim, vt tunc daretur sibi impeccabilitas, ne tunc posset ponere obicem: & ideo de meritis per totam moram viæ non potest dici, quod ille in instanti remunerationis ponat obicem, & ille non, hoc enim videtur ponere, quod instans præmij non sit terminus, sed quod tunc sit in via.* ergo à pari, Angeli siue boni, siue mali, impeccabilitatem,

Iustus quid meretur in vltimo instanti suæ viæ

Boni, & mali in vltimo instanti confertur impeccabilitas, & oblatio, reddendo singulari.

sue obstinationem in malo meruerit pro ultimo instanti suæ viæ, ita vt prorsus implicet, simul status meriti, & demerendi ipsorum vna cum statu termini eorum Angelorum.

Voluntas nõ vult simul mutabiliter & immutabiliter.

12 Accedit ratio altera ex eodem. Scotus, quandoquidem voluntas non simul vult mutabiliter, & immutabiliter, ita vt non possit velle oppositum, quando autẽ præmiatur voluntas, tunc vult immutabiliter, quatenus est eliciens actum; quando autem meretur, vult mutabiliter, ergo in eodem instanti ultimo non potest reperiri ratio termini, & viæ. Probatũr s. quia, quia ratione termini se haberet voluntas, siue bona, siue mala, immutabilis & fixa, siue in bono siue in malo; ratione autem viæ se haberet, mutabiliter, & flexibiliter, siue à bono, siue à malo, quia quandiu aliquis est in via, semper mutari potest, siue conuerti, & diuertere à malo in bonum, & à bono in malum.

Gaetan. ena s. nõ confutatur.

13 Caietanus ad argumenta hæc Scoti respondendo ait, posse vnumquemque etiam in ultimo instanti suæ viæ mutabiliter se habere, conuerti à bono, & à malo, atque mutari de bono in malum, & de malo in bonum, prout voluerit, & placuerit. Verum sententia hæc falsissima est, & contra communẽ, est enim, inquit Rada cautẽ legẽdus Caietanus in hoc loco, doctrina namque hæc Caietani falsissima est, & fugiẽda omnino; Et quidem pugnat contra rationem philosophicam, & theologicam. Loquendo de primo apertũ est in physica, quod terminus ad quem est extra motum, ergo terminus viæ est extra viam, ergo à primo ad vltimum in termino viæ non potest haberi motus meriti, & conuersionis. Item terminus motus est immobilis, patet quia si terminus motus esset mobilis, ergo non posset terminare motum; & sequeretur, terminum talem mobilem debere moueri ad alium terminum, de hoc autem termino, iterum quærimus, vtrum sit mobilis, vel immobilis; si secundum dederis, ergo habemus intentũ, quod terminus motus est immobilis, & per consequens in ipso termino motus nõ potest mobile moueri, nec mereri; si dederis Primũ,

Terminus motus est immobilis.

ergo dabimus processum in infinitum in terminis mobilibus, omnis namque mobilis terminus debet ad alium terminum moueri, & ita omnes termini erunt in infinitum mobiles, & à primo ad vltimũ nullus motus posset vltimato immobiliter terminari.

14 Ratio theologica ea est, siquidẽ fides, & visio, spes, & tentio simul pugnant in eodem subiecto, & in eodem instanti, ergo si in termino viæ potest Angelus conuerti, & mereri, vtique haberet de Deo simul fidem, & visionem, spem, & tentionem, etenim per fidem crederet obscure esse Deum, quæ fides sibi competeret ea ratione, qua posset mereri; & per visionem haberet clarã intelligentiam Dei, ea ratione, qua esset in termino Beatus. Item per spem haberet Deum in spe possidendum, per tentionem vero haberet eundem Deum in actuali, beatifica possessione, hæc vero simul pugnant. Item sequeretur esse Angelum simul viatorem, atque beatum, ea namque ratione qua esset in termino vtique esset beatus, & ea ratione qua in eodem termino mereretur, esset simul viator. Eximitur vero Christus.

15 Effugium asserri solet ab eodem, prius natura habere rationem meriti, & posterius natura rationem termini; cum vero dicitur meritum debere precedere tempore. Resp. verum esse de merito viæ, non autem de merito termini, quoniam in termino sufficit, vt meritum præcedat natura, non tempore.

16 Sed falsissima sunt hæc omnia, de merito termini, tum quia sequuntur absurda recensita, quoniam in eodem instanti temporis esset Angelus simul viator, & cõprehensor; haberet simul fidem, & visionẽ de Deo; spem & tentionem, vt diximus. Item improbatũr, tum etiam quoniam in vnico instanti tẽporis haberetur vnica operatio, merita autẽ, & operationes Angeli ex dictis Caietani oporteret, vt multiplicarentur ad multiplicationem instantiũ naturæ, ita vt in vnico instanti temporis posset habere Angelus plures, & distinctas operationes, & merita, quæ omnia vtrum vera sint, an falsa apparebit infra. Denique ex eo confutatur, tum ipsius,

Via, & terminus repugnant: excepto Christo

ipsum, tum Thomistarum intentum, ex eo, inquam, quod Deus clarẽ visus ex sententia Thomistarum necessitatẽ voluntatem Beati ad fruendum, ita vt nõ possit. Beatus se auertere à fruitione Dei, quod si ita est in sententia ipsorum, quomodo verũ esse poterit in ultimo instanti, siue in termino posse Angelũ mereri, & demereri. Sequeretur namque posse Angelum existentem in termino semetipsum auertere ab amore Dei, quod vtique fieri non potest, etenim vt aiebat Scotus, Prædestinatus meretur vt in ultimo instanti suæ viæ reddatur prorsus immobilis ab amore Dei: sicut ex opposito de reprobato, & præscito; circa quæ omnia verissima est sententia Ecclesiastici supra recensita, *Vbiunque ceciderit lignum, ibi erit, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem; nempe ibi permanens erit creatura, atque omnino immobilis, siue quidem in gratia compleatur suæ viæ terminus, siue in peccato: hæc immutabilis erit in termino, siue à gratia, siue ab obstinatione. Idemq; Scotus in 4. d. 21. q. 1. lit. G. idem concludit de remissione venialis post mortem, inquit, *Dari meritum de congruo, vel de cõdigno post mortem, non videtur de doctrina theologica consonum.**

In Beato simul libertas cum necessitate.

Dens non destruit libertatem Beati, sed conseruat, & perficit.

17 Dices, ex dictis videtur etiam insurgere posse contra Scotum, etenim Scot. in aliqua ratione supra recensita docet, creaturam in termino se habere immobiliter, atque inuertibiliter ab ipso Deo, dum tamen Scot. ipse in 4. d. 49. de Beatis loquens, docet, Beatum se habere vertibiliter, & mutabiliter, quoniam non necessariò fruatur ipso Deo, quod præcipue inculcat Vasquez 1. par. disp. 22. q. cap. 4. verum non percipit Vasquez, vel naturam ipsam beatitudinis, vel ipsam mentem Scoti; & quidem Deus per dona gratiæ, & gloriæ suæ non destruit naturam, sed perficit, & conseruat; cum verò libertas sit de essentia naturæ rationalis, qua libertate destructa, destruitur rationalis natura, sequitur, vt ipsamet beatitudo non destruat naturam nostræ libertatis, quoniam enim modo in essentiali libertate liber perseuerat beatus, ac viator; & si necessitas interueniat, ea est speci-

ficationis, non exercitij, quæ quidem necessitas non destruit essentialẽ Beati libertatem, de qua re agi solet in materia beatitudinis: & Nos infra agendo de Visione beatifica Angelorum.

Contradictio Scoti inusta à Vasquez, conciliatur.

18 Quo ad Scotũ, iam Scotus ipse Beatos docet se habere in beatitudine mobiliter, & immobiliter, flexibiliter, & inflexibiliter redendo singula singulis, etenim loquẽdo de potẽtia remota, siue loquẽdo de natura voluntatis, quantum ex parte sua, vtique Beatus se hẽt flexibiliter, & mobiliter; potestq; se auertere ab obiecto beatitudinis, quia remanet essentialis libertas in Beato: loquendo autem de potẽtia proxima se habet immobiliter necessario, & inflexibiliter; Ratio est, quia Deus non concurrit in oppositum, impedit namque Deus Beatorum potẽtiam, siue voluntatem, qua mediante, inquit Scotus, possent ab obiecto beatitudinis se auertere, & peccare, id tamen nunquã eueniet, quoniam Deus impedit non præstando concursum ad actum oppositum, siue non concurrẽdo cum ipsis in auersione à beatitudine, quomodo autẽ necessitas hæc vocari solent, siue exercitij, siue specificationis habebitur ibi: ex dictis ergo patet nullam in Scoto reperiri contradictionẽ, vt male sensiebat Vasquez.

Beatus qualiter impeccabilis.

19 Ex his inferitur vnum corollarium, id autem est, quod meritum, duratione, & tempore antecedit præmium; hoc totum probatum remanet ex dictis, atque est communis, & recepta sententia Theologorum, præcipue Scoti in ista d. 5. vide Molin. 1. par. q. 62. art. 4. licet oppositæ sententiæ sint Albertus 2. par. tract. 4. q. 19. D. Thom. quodl. 9. art. 8. & in 2. d. 5. q. 2. art. 2. D. Bonau. Riccard. Marfil. & Aegid. in prædicta d. 5. asserentes sufficere, vt meritum solummodo prioritate naturæ antecedit præmium, atque probant hoc ipsum, quoniam operans per charitatem meritorie, meretur in eodem instanti temporis augmentum, charitas namque augetur in eodem instanti temporis, in quo habetur meritum talis augmenti charitatis, igitur sufficit vt ordine causalitatis, & naturæ, meritum antecedit præmium, solutio habebitur in obiciendis infra.

Meritum an tempore, an natura, præcedat præmium.

20 Cæterum opposita sententia est verissima, Primo, quia status meriti, & præmij de lege ordinaria sunt impossibiles in eodem instanti temporis, nisi fiat dispensatio à Deo, ergo alterum debet esse altero prius tempore. Secundo, quoniam fides, & visio; spes, & tentio sunt impossibiles simul pro eodem tempore, ut est supra probatum, ergo debent se præcedere tempore; dum vero Angelus erat in via, habebat fidem & spem, non ergo habebat simul visionem obiecti beatifici, & tentionem. Et Tertio accedit ratio altera, siquidem gratia perfecta, & imperfecta, siue gratia viæ, & gratia consummata, siue gratia termini sunt impossibiles, sed merito viæ correspondet gratia imperfecta, siue gratia viæ; præmio autem respondet gratia consummata, siue gratia perfecta, siue gratia termini ergo iste duæ gratiæ meriti, & præmij, non possunt esse simul tempore. Ratio hæc est D. Thom. quam etsi Scotus impugnet loc. cit. tanquam inefficacem, & minime demonstratiuam, nihilominus ipsam attulimus, ut demonstremus, etiam D. Thomam esse huius opinionis. Quarto, & Ultimo, ut ratio eiusdem Scoti supra recensita, quandoquidem voluntas eodem actu, eodemque instanti, atque in eodem prorsus statu, non se habet simul mutabiliter, & immutabiliter, sed ratione meriti in via se habet mutabiliter, potens deficere à merito; ratione autem termini, siue præmij, se habet immutabiliter, necessario applicata suo termino, siue obiecto finali, ergo alterum istorum necesse est, ut præcedat alterum tempore; igitur concludimus à primo ad vltimum, quod meritum Angelorum duratione, & tempore præcessit præmiū ipsorum. Hanc eandem sententiam docuit D. Thom. 1. par. q. 64. art. 4. licet aliter scribat in sententijs, & quodlibetis, vnde mutauit sententiam in summa; D. quoque Bonau. hanc eandem sententiam sustinet, licet oppositam existimet probabilem.

21 Nos vero, duo dicimus mediando inter sententias; quod spectado meritum, & præmiū secundum se, & simpliciter, possunt esse simul in eodem instanti temporis cum sola præcedentia naturæ: ac ratione adiuncti, nempe

ratione status viæ, & termini, non possunt, ideoque erit in eis ordo temporis.

22 Constatio iam primo modo enarrandi, & ordinandi morulas Angelorum, sese offerunt discutiendi modi alij penes eundem Scotum supra recensiti, & quidem Scot. ait displicere sibi modos aliquos inter medios recensitos, ea solummodo ratione quæ constituunt Angelos siue bonos, siue malos omnino inæquales tempore suæ viæ, dum bonis Angelis gratiam collatam asserunt fuisse, quam tamen negat collatam malis in ipsa viæ, hoc quidem probabile non est, inquit Scot. qui teste Augustino, Deus non discreuit inter Angelos, priusquam Angeli semetipsos discreuerint inter se ipsos, vnde infert Scot. Angelos omnes siue bonos, siue malos, vel omnes in gratia creatos fuisse, vel omnes in puris naturalibus, igitur non est asserendum, inquit, ipsorum aliquos gratiam recepisse ab initio, & aliquos minime.

23 Hoc dicendi modo etiã ab ipso Scoto iam cõsueto, accedit Scot. ipse ad vltimos recensitos modos, hij autem duo sunt, alter quidem, in quo tres constituuntur morulæ, & alter in quo quatuor; vterque autem modus probabilis est, inquit Scot. Et quidem loquendo de Primo, in prima morula omnes fuere creati in gratia; in Secunda, boni meruerunt, & mali demeruerunt; in Tertia denique omnes fuere in termino, siue damnationis, siue præmij; loquendo itidem de secundo, in prima morula omnes fuerunt creati in puris naturalibus; in secunda omnes gratiam Dei acceperunt; in tertia boni meruerunt, & mali demeruerunt; in quarta denique boni, & mali præmiati sunt, & puniti, iuxta eorum merita, & demerita. Modi hij vltimo recensiti completè, & ordinatè explicant initium, & viam, & terminum ipsorum omnium Angelorum; ita ut nihil amplius supersit dicendum; ex quo fugienda sunt in vtilia, atque multiplicia verba, & inutilia nugæ ipsius Vasquez hoc in loco, præcipue inutiliter vagantis, atque frustra tempus, & operam perdentis in subtiliori inquisitione morularum Angelorum.

24 His actijs discutiendum amplius est,

est, atque quærendum, vtrum morulæ istæ instantaneæ fuerint, an successiue, siue vtrum correspondere possint temporis nostro, siue saltem instantibus temporis nostri. Circa hoc quæsitum est opinio D. Thom. morulas istas esse diuersa instantia temporis discreti; vtrum vero id currere possit, non est præsentis negotij, etenim supra fuit suo loco discussum. Quærimus autem solummodo vtrum morulæ istæ correspondere possint temporis nostro, siue instantibus aliquibus temporis nostri communis.

Morulæ prima fuit instantanea.

25 Ad hoc quæsitum ab eodem Scoto sub lit. H. art. 2. ita est respondendum sustinendo præcipue, tres fuisse morulas Angelorum, ut paulo supra, & quidem loquendo de prima morula dicendum est, ipsam coëstitisse vnico instanti temporis nostri. Probatur in prima morula fuerint Angeli creati, ergo prima morula fuit instantanea, & coexistit vnico instanti temporis nostri. Consequens probatur, quoniam Angelica creatio facta fuit in instanti, ergo prima morula correspondebat vnico instanti temporis nostri.

Morulæ secunda fuit successiua.

26 Circa secundam morulam controuersia est, vtrum fuerit instantanea, vel successiua, nihilominus & philosophicè, & theologicè loquendo asserendum est fuisse successiuam; philosophicè quidem hoc constat, quoniam Philosophi docent post instans indiuisibile debere sequi tempus successiuum, & diuisibile, non enim instans est immediatum instanti, ut patet ex Physicis, ergo supposito theologicè, quod prima morula coëstitit instanti indiuisibili temporis nostri, sequitur philosophicè, ut secunda morula inceperit in tempore immediatè sequenti successiuo, & continuo ad illud instans. Theologicè etiam hoc probatur, inquit Scot. art. 2. morulam istam secundam fuisse successiuam, atque diuisibilem. Primo, quoniam mali Angeli peccauerunt pluribus peccatis diuersæ speciei. Item Secundo, quia non habuerunt simul omnes actus illos peccaminosos, igitur habuerunt illos, vnus post alium, duratione, & tempore. Tertio, quandoquidem bonis Angelis pro magno merito adscribi-

tur, quod vicerint prælium tentationis, iuxta Apocal. 13. *Fallum est prælium magnum &c.* si namque in vnico solummodo completa fuit instanti tota pugna Angelorum, non vtique habuissent boni Angeli tam excellentia merita de pugna, & tentationibus, quæ quidam tentationes, dum plurimæ, & acerrimæ fuerint, vtique tempus, & successiua mora interuenit, vt varia tentationum genera proponerentur, tum etiam excellentissima victoria à Sanctis Angelis in illo acerrimo conflictu reportaretur. Concluditur ergo tanquam probabilissimum secundam morulam viæ Angelorum, coëstitisse temporis continuo, & successiuo propter rationes iam dictas.

27 Penes eundem Scotum ibidem refertur aliquorum opinio sententiã, non potuisse Angelos peccare in instanti, ea ratione qua peccatum ipsorum, immo subiectum peccans, sunt prorsus indiuisibilia, vnde fit, ut hoc dato sequeretur maiorem virtutem, quam virtutem angelicam debere, & posse agere in minori mensura, quam sit mensura instantis.

28 Probat autem, quoniam si virtus aliqua creata agit in instanti, ergo maior virtus deberet agere in minori mensura, quam sit mensura instantis; sed maior mensura, quam sit mensura instantis non datur, ergo Angelus in secunda mora necessariò peccauit in tempore, ita vt non potuerit peccare in instanti.

29 Alij ex opposito asserunt necessariò Angelum in secunda morula peccasse solummodo in instanti, quoniam inter priuatiua opposita, transeundo ab opposito ad oppositum non datur medium, & quandoquocumque subiectum est indiuisibile, & forma ad quam mouetur, est etiam indiuisibilis, tunc necesse est, ut transitus de opposito in oppositum fiat in mensura indiuisibili; Angelus autem est subiectum indiuisibile, & peccatum etiam est forma indiuisibilis, ergo transeundo à gratia ad peccatum, necessariò fieri debet in instanti indiuisibili, & ita concludi videtur secundam istam morulam esse omnino indiuisibilem, nullo autem modo successiuam, & diuisibilem.

An Angelus in secunda morula potuisset peccare in instanti.

Stante mensura diuisibili, poterit virtus maior mouere in minori mensura autē si mensura fuerit indiuisibilis.

30 Ad hæc duo responder Scot. & primo ad primum, quod licet verum sit secunda morulam esse successiuā, non tamen necessariō cōcluditur, Angelum non potuisse peccare in instanti. Ad obiectionem autem respondetur, tunc veram esse propositionem illam philosophicam, quando mensura vtriusq; agentis est diuisibilis, si namque virtus aliqua potest hoc agere spatio vnus horæ, vtique virtus maior poterit hoc ipsum agere spatio minori, nempe in medietate ipsius horæ, & sic de singulis, mensura autem instantis nō est mensura diuisibilis, est namque instans indiuisibile, igitur non sequitur quod si virtus aliqua potest in instanti agere, virtus maior possit in minus, quam in instanti operari, licet igitur verum sit, peccata Angeli mensura diuisibili, & cōtinua comprehensa fuisse in secunda morula, & coexistisse temporī diuisibili, nihilominus nil implicat potuisse Angelum peccare in instanti.

31 Ad secundū respondetur, quod licet subiectum, & forma sit diuisibile, nihilominus, pro libito, & pro sua voluntate potest Angelus liberē semetipsum transferre ad formam indiuisibilem tempore continuo, atque etiam diuisibili, exemplum affert ibi Scot. de Beatissima Virgine, de qua inquit, quod anima Beatissimæ Virginis potuisset esse in peccato præcisē per instans, & postea in tempore sequenti fieri mundam per sanctitatem, & gratiam, de qua re Scot. ipse transmittit ad tertium sent. d. 3. quæst. 1. vbi rem hanc agit, à primo autem ad vltimū in potestate agentis liberi est formam introducere tempore sequenti continuo, & ita potuit per instans se habere Angelus & c. cuius sententiæ fuit Gregor. de Arim. in 3. d. 3.

Morula tertia fuit instantanea.

32 Superest vltima morula, quid autem sit dicendum de ea, non est necesse immorari, etenim ipsa quoque censendum est, vt primam esse instantaneam, ita namque philosophicè discurrendo est sentiendum, prob. quia sicut post instans sequitur tempus, ita etiam post tempus subsequitur instans, sed secunda morula fuit temporanea, & successiuā coexistendo tempori no-

stro, igitur completa iam secunda morula successiuā, sequitur vt tertia incipiat in instanti; philosophia hæc optima est, & communis: Nihilominus aduertendum, quod circa tertiam morulam dupliciter est loquendum, vel namque sumitur tertia morula pro primo esse beatitudinis angelicæ, siue pro primo esse damnationis angelicæ, & tunc quidem initium eius fuit in instanti, quia post tempus datur instans; vel secundo sumitur morula hæc pro tota coexistētia angelicæ beatitudinis, siue damnationis sub totali æternitate, & sub coexistentia temporis nostri vsque ad diem iudicij, & tunc quidem est asserendum morulam hanc non esse indiuisibilem, nec instantaneam, sed esse talem, ac tantam, quanta est duratio æternitatis, etenim punitio, & beatificatio angelica, æterna erit, & in æternum durabit in sæculum sæculi, & tanta erit morula hæc vltima Angelorum.

33 Pro completō addimus breuiter, cursum, viam, atque Angelorum pugnam non multo tempore perdurasse, etenim D. Bernardus in serm. 1. de Adventu, loquens de casu Diaboli inquit, quod Diabolus in momento cecidit, & in istu oculi, nempe parum durauit in Empyreo, & Glosa super primum caput G. neseos super verba illa Diuisit lucem à tenebris, ait, Demones prima die creationis Orbis cecidisse. Cyprianus autē lib. de ieiunio, Chrysostomus homil. 22. in Genesim, & Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 12. inquit, cecidisse Diabolum antequam primi Parentes peccarent, siue antequam crearetur Adam & Eua; itaque ceciderunt Demones ante diem sextum, quando creatus fuit Adam & Eua. Et illud denique certissimum est, iam Angelos cecidisse ante peccatum Adæ, etenim Diabolus in figura Serpentis tentauit parentes ipsos ad peccandum: dum namque tentauit, & tentauit ad malū, ergo erat Angelus malus, non enim manus id cōpetit Angelis bonis. Dum quoque formam assumpsit Serpentis, vt sua calliditate deciperet Parentes primos, profecto ostēditur fuisse Angelum pessimū, atque antecedenter peccasse ad peccatum Parentum.

34 Quanta vero fuit mora illa, seu quan-

Declaratur duratio tertia morule.

Angelici conflictus mora non fuit magna.

Quantū pignora durauerit, Deus, & Angeli norunt.

quantum durauerit tempus conflictus, Deus quidem, ipsique Angeli optimè norunt: cæterum describitur consummatam fuisse pugnam morulis recessit. 35 Obstat contra dicta circa corollarium deductū ex confuratione opinionis D. Thomæ, dum asserbamus, meritum debere duratione, & tempore antecedere præmiū. Oblatur sic operans per charitatem meretur in eodem instanti augmentum charitatis, ergo sufficit vt natura solummodo meritum antecedit præmiū.

Maior improporatio inter meritum, & præmiū ratio ne status, inter charitatem, & augmentū eius, pro eodem instanti.

36 Respondetur concessio antecedenti, negatur consequens. Ratio est, quia maior improporatio reperitur inter meritum, & præmiū pro eodē instanti, quam inter operationē meritariam, & augmentū charitatis, & meriti; etenim non repugnāt operatio per charitatem, & augmentum charitatis, pro eodē instanti, sicut ex opposito repugnant pro eodē instanti meritum, & præmiū, ratione status diuersi, vt supra diximus, hinc est, vt in vltimo instanti possit homo conuerti, & recipere gratiam, atq; augmentū sanctitatis, & iustificationis, cæterum non recipiet præmiū beatitudinis in eodem instanti intrinseco suę vitę, sed in primo nō esse vitę, nempe post mortem, hæc omnia patent ex dictis. Resp. 2. aliud est, mereri præmiū, aliud est præmiari: de primo conceditur, de secundo negat Scotista: plura infra disp. 19. q. 1.

Præmiū non recipitur in instanti intrinseco meriti, & vitę, sed in primo nō esse vitę.

37 Dices Scot. docet in quæst. seq. Angelos in primo instanti suę creationis potuisse esse beatos, & miseros, siue damnatos, ergo in primo instanti potest simul haberi præmiū & meritū, siue beatitudinis, siue damnationis. ita d. 5. q. 2. & Nos disput. seq.

Angeli ab initio poterunt creari miseri, & boni, miseria pœnæ, abstrahente ab ordine ad culpam.

38 Resp. 1. Scot. loqui de Deo secundum se, qui potuit vtique ex plenitudine misericordię suę Angelos creare Beatos in primo instanti suę creationis absq; meritis ipsorum Angelorum; sicut etiā de potentia absoluta posset facere de vnoquoq; homine, creando hominē in beatitudine absq; præuijs meritis, licet de facto tum Angeli, tum hominibus gloriam non conferat sine præuijs meritis. Loquendo etiā de plenitudine potentie suę, potuit idē Deus Angelos ab initio creare miseros miseria pœnæ,

inquit Scot. quæ nihilominus miseria nulli præsupponat antecedens demeritum. est. n. Deus tanquam Natura Author, & Dominus, potentissimus, creaturas suas rōnales ab initio cōstituere in pœnā, licet pœna illa nullum diceret ordinē ad culpam. Hęc quidē omnia, & similia in primo instanti potuissent habere Angeli, & nihilominus nulli præcessisset antecedens meritū ad hæc, siue demeritū; loquendo deniq; de miseria culpæ atq; damnationis subsequētis ad culpam, potuerunt Angeli in primo instanti esse miseri miseria culpæ, quoniā potuerit in primo instanti peccare, nihilominus pœna, & damgnatio nō fuisset collata ipsis in eodē instanti demeriti, siue peccati, quia simul fuisset in via, & in termino. Sed collata fuisset in termino viæ, quæ sit, nō fuisse simul pœnam, & demeritū: sicut & si boni Angeli meruissent in primo instanti beatitudinem, nequaquam in eodem instanti collata fuisset beatitudo, sed in termino viæ. Confirmatur omnia, quia via, & terminus non sunt simul: motus, & quies nec sūt simul: nec simul sūt causa, & effectus; meritū autem, & demeritum est via, motusq; quidam moralis, siue causa fortioria, & demeritoria pœnæ, & gloriæ.

Præmiū, & pœna non sunt collata in eodē instanti meriti, & demeriti, sed post.

39 Oblatur, potuit status viæ expleri per vnicū solum actum angelicū meritorij, ergo secunda morula nō erat diuisibilis. Confirm. quia Angelus nō discurret, sed simul intelligit præmissas, & conclusionē. Resp. Scot. in 2. d. 4. q. vlt. in fin. negando antec. & patet, quia cōuersio Angeli debebat fieri, tum per actum intellectus, tum voluntatis, credendo, sperando, amando, resistēdo, pugnando, & c. hæc autem fieri nequeunt vnico actu. Et ad cōfirmationē negatur assumptū, de quo suo loco: & profecto ita est, etenim oportuit, vt prius propositū fuerit obiectū pugne, & consequenter, prius intellectū, & cognitū: inde vero sequuti fuerint affectus, siue respectus; amor sui, vel Dei in cōsistū; vna cum tentamentis, & incitamentis, illatis præcipuē à Lucifero, Angelis ipsis, vt potius suæ tuerentur partes, quā Dei & c. at hæc, & huiusmodi postulat plures operationes, & actus.

Pugna angelica nō fuit cōpleta vnicō actu, sed pluribus.

DISPUTATIO X

De peccatis Angelorum malorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum Angeli potuerint peccare in primo instanti
sua creationis.Sextus ques-
tionis.

1 Vestio ista sub alijs
vebis moueri so-
let à Scotistis, nē-
pē vtrum Angeli
potuerint in pri-
mo instāti esse mi-
seri, miseria penæ,
& miseria culpe, quod idem est, ac que-
rere vtrum potuerint ab initio Angeli
peccare in primo instanti eorum crea-
tionis.

2 De possibili quaestio ista agita-
tur non autem de facto, ratio est, quia
est communis Theologorum senten-
tia, Angelos non peccasse ab initio,
etenim, vel omnes in gratia fuerint
creati; vel omnes in puris naturalibus;
solummodo Manichæus se opponit di-
cendo, Angelum ab initio fuisse malū,
sive à principio suæ creationis malum
exitisse, cuius tamen malitia non tam
redundabat in ipsum Angelum, quam
in Deum auctore Angeli; aiebat nam-
que Manichæus reperiri Deum malū,
qui auctor esset mali, & qui creaturas
ab initio cōdideret malas, ita vt etiam
per naturam, creaturæ tales ab initio
essent malæ; contra quam impietatem
determinatio extat Innocentij III. in
cap. *firmiter*, de *sūma Trinitate*, & *fide*
catholica, & Conc. Bracarense primum
cap. 7. contra quam etiā sapissimè in-
vehitur D. Augustinus, omnia namque
opera Dei bona sunt, prout in decursu
sex dierum sēpē commemorat, Moyses
inquiens, *Fidit Deus cuncta, quæ fecerat,*
& *erant valde bona.*

Eugulini
sententia.

3 Proximè accedit ad hunc erro-
rem Aug. Eugulinus lib. 8. de Perhenni
philosophia cap. 38. inquit, malos
Angelos peccasse ab initio; hoc quidē

error est, & penē inauditum in Theo-
logia; etenim D. Thomas maximum
errore esse hoc asserit, & D. Bonauent.
inquit, accedere ad hæresim: licet au-
tem prædictus Eugulinus non asserat
cum Manichæis fuisse Angelos de sui
natura malos, nihilominus cōtra com-
munem sensum Theologorum docet,
malos Angelos peccasse ab initio, sive
ab initio fuisse malos; Ex qua senten-
tia, vt notat S. Aug. non necessario in-
cidunt in errorem Manichæi, qui con-
ueniunt in hunc loquendi modum, si-
quidem Manichæus natura existimat
Angelos esse malos; Eugulinus verò
malitia, seu propriæ voluntatis præ-
sumptione.

4 Facile est hoc totum probare,
ex scripturis Isaï 14. *Quomodo cecidisti*
Lucifer, qui mane oriebaris, ex quo datur
intelligi, Angelos, antequā ceciderint
fuisse bonos; & Ezech. 38. *In delictis Pa-
radisi fuisti*; ac Ioannis 8. *In veritate*
non stetit, quæ loca. & similia, quæ licet
alium sensum possint habere, de qui-
bus aliquando egimus in superioribus,
nihilominus communiter exponi solēt
de Angelis. Apertior autem est locus
Iudæ in sua canonica dicentis, *Angelos*
*autem, qui non seruauerunt suum princi-
patum, sed dereliquerunt suum domici-
lium &c. ex quo loco apertius constat*
ipso nō fuisse ab initio malos. Solum-
modo ob stare posset Ioannis 8. *Vbi*
Christus ait, *Ille homicida fuit ab initio,*
ergo malus Angelus peccauit ab ini-
tuo. Verum responsio, & interpretatio
habita fuit etiam in superioribus, vt ly
ab initio, non sumatur physicè, & ma-
thematicè pro instanti inaiuisibili, &
primario creatione angelicæ, sed idē
sic

An com-
niat cū Ma-
nichæo.Ab initio qd
denotet.

Vtrum Ang. pecc. pot. in prim. inst. creat.

sit ab initio, ac paulò post initium; Ita
etiam consuetudo obtinere solet, vt ab
initio huius loci, hoc ita semper fuerit
e. g. quod ab initio ita fuit, licet non
fuerit ita verè, & realitè ab initio, est
namque modus loquendi vñtatus in-
politicis; sive denique, ideo ab initio
Diabolus homicida dicitur, quia ipse
primus auctor fuit casus, & peccati
nostrorum Parentum, ex quo tota hu-
mana species morti subiicitur; ipse
etiā tentator causa fuit homicidi, sive
fratricidij Abelis perpetrati à Cain in
mundi initio: nempè, serè, vel quasi ab
initio, nō tamen mathematicè ab initio.

5 H's præhatis accedendo ad prin-
cipale intentum, & querendo de pos-
sibili, vtrum potuerint Angeli ab ini-
tuo esse miseri, miseria culpe, sive pec-
care ab initio, esse sententia negatiua.
D. Thomæ 1. par. q. 63. art. 5. Alberti in
2. d. 3. Alensis 2. par. q. 25. memb. 1. ar. 2.
D. Bonau. Ricard. Durand. in 2. dist. 5.
Henric. quodl. 8. q. 10. & sequacium.
Thomistarum asserentium non potuisse
Angelos peccare ab initio in primo
instanti suæ creationis. Rationes qui-
bus hæc opinio innitur, asseruntur
præcipuè à Scoto d. 5. q. 2. quæ etiam
ab eodem Scoto ibidem dissoluntur,
& elimenantur, verum quia hæc, quas
Scoto asserit rationes pro Thomistis,
validiores sunt, & fortiores, ideo ipsas
nos etiam asseremus, & ordinatè dissol-
uemus, atque ijs contenti erimus, cæ-
teræ namque reduci possunt ad istas.

6 Prima ratio est hæc, omnis ope-
ratio incipiens cum esse rei, est effecti-
uè à producente ipsam rem in esse suo,
& tribuitur eidem efficienti, tanquam
causæ, tum operationis, tum etiam ip-
sius esse rei, ergo primum peccatum
Angeli perpetratum est in primo in-
stanti creationis Angeli erit ab ipso
Deo, & tribuitur ipsimet Deo, tanquā
Auctori, & causæ primariæ, tum pecca-
ti Angeli, tum etiam esse ipsius Angeli,
sed Deus non est auctor peccati, ergo
à primo ad vltimum, prima operatio
Angeli in primo instanti non potuit
esse peccatum. Confirmatur totus di-
scursus duplici exemplo naturali. Pri-
mum est, quia motus grauium, & leuiū
est generante, sive producente, in eo
namque instanti, in quo grauium, & le-

uia producantur in esse suo, in eodem
etiam instāti morum, quem experiuntur,
sive quem experiri possunt, necesse
est dicere promanare à generante, &
producente. Secundum sit de tibia,
sive pede claudicante, quandoquidem
talis claudicatio tibiæ, à natu- a infir-
mitate tibiæ tribuenda est ipsimet pro-
uocenti, sive generanti sic tortuosè, ac clau-
dicantè tibiæ, igitur peccatum pri-
mum incipiens cum angelica natura
redundabit omninò in Auctorem ange-
licæ nature, is autem est Deus, à quo
longè est omne peccatum, ergo dice-
retur peccati talis Auctor esse Deus.
hoc verò est blasphemum ergo &c.

7 Ratio hæc penès Scotum nul-
lius est momenti, ideoque sicut Scotus
ipse sigillatim rationes proponit, ita
ordinatim confutat; & quidem circa
rationem hanc, primo ait ex D. Augu-
stini sententia 1. de Ciuit. Dei cap. 13.
quod *Qui dicunt Angelos ab initio fuisse*
malos, non sentiunt cum Manichæis, qui
probant vnum Deum malum, qui esset
causa omnis mali. Hac August. senten-
tia habita, sequitur, inquit Scotus, qd
licet Angelus ab initio fuisse malus, nō
tamen propter hoc, ipsius malitia
redundasset in Deum, non enim Deus
fuisset malus nec auctor mali, ergo an-
gelica malitia solummodò tribueretur
Angelo, & non Deo.

8 Insuper dedit Scot defectum
causæ secundæ non esse tribuendum
causæ primæ; non enim causa prima
peccaminosa est, nec defectiuosa, sive in
in moralibus, sive in naturalibus si-
mus, sed tribuendus erit omninò defe-
ctus, & malitia ipsi causæ secundæ, &
hinc est, vt claudicatio tibiæ, sive defe-
ctus cæteri ipsius nature, sicut etiam, &
monstra ipsa, quæ sēpē accidit in na-
tura, vtrique ipsi causæ particulari se-
cundæ tribuendum est totam, sive pro-
pter excessum, sive propter defectum
materiæ, & seminis, vndeque; id fue-
rit, igitur nō erit hoc tribuendum ipsi
Deo, ita pariformiter de Angelo vnde
fit vt defectus, & malitia ipsius Angeli
quidem tribuetur nonque Deo.

9 Accedit etiam, & confutatio al-
tera ex eodem Scoto. quoniam si pri-
ma operatio Angeli peccaminosa tri-
buitur Deo, ergo, & cæteræ peccami-
nosæ

V u nosæ

nostræ operationes fiendæ in tempore sequenti tribuentur eidem Deo; Probatu consequens, quia voluntas semper æqualitèr causatur à Deo, non solum quantum ad conservari, sed etiam quantum ad causari, siue creari, imò creatio, & conservatio sunt prorsus idem, ut probat Scotus in eodem secundo dist. 1. q. 2. quod si in hoc tempore v.g. dum voluntas creata cõservatur à Deo idem est, ac creari, siue conservari à Deo, sequitur, quod si in hoc tempore voluntas peccat, utique peccatum redundabit in Deum; sequela patet, quoniam idem est in hoc tempore voluntatè conservari à Deo, ac creari à Deo, ergo si in hoc tempore peccat, utique peccatū redundabit in Deum, sed hoc falsissimum est, ergo neque etiam erit asserendum, quod si in primo instanti peccaret Angelus, peccatum redundaret in Deum.

10 Secunda ratio principalis, Angelus in primo instanti non potest habere velle à se, sed illud primum velle erit ab alio, ergo Angelus in primo instanti non potuit peccare; patet consequens, quia nemo peccat per malam voluntatem alterius, siue per malum velle alterius; & probatur anteced. auctoritate Anselmi de casu Diaboli cap. 23. ubi ait, *Si Angelus habuit primum velle à se, aut illud habuit volens, aut nolens, si volens, ergo volitione antecedenti, ergo illud primum velle peccaminosū nō fuit primum, & per consequens nō est verum, quod in isto primo velle potuit peccare: Si volens, ergo volitione antecedenti habuit illud nolens, quoniam non possumus nolle sine anteriori velle, ergo à primo ad ultimum non erit hoc velle primum peccatum Angelus, & consequenter nō potuit in primo instanti habere malum velle.*

11 Retunditur, ratio ista nullius est roboris, & quidem primo sequitur ex ea dari processum in infinitum in ipsis velle, & probatur, primū velle, vel habere à se, vel ab alio; si à se, ergo haberetur intentum, quod potuerit habere primum malum velle; si ab alio, tunc insuper quæritur, vel haberetur per primum velle, vel per anterior velle, si dabis primum, ergo habemus intentum, quod dabitur primum velle; si dederis

secundum, tunc quæro de illo velle, aut namque erit primū velle, aut anterior velle; si dabis primum, erit idem, ut supra; si dabis secundum, igitur habebitur per anterior velle, & hoc per aliud velle antecedens in infinitū, igitur concluditur dandum esse primum velle. Item cum etiam quæritur, utrum velle istud habeatur volitione antecedenti? Respondendum est negatiuè, quoniam si ad hoc velle præcederet aliud velle, iam illud velle, non esset primum velle.

12 Dices, voluntas volens vult, ergo vult mediante volitione antecedenti; Respondetur, quod voluntas vult primo volens actu primo, & ita volens vult, non quidem volitione in actu secundo antecedente aliam volitionem, quæ esset omnino prima in actu elicitu, sed volens vult solummodo in actu primo, quia sufficit, ut in primo signo naturæ voluntas habeat potentiam volitionem in actu primo, inde vero erit in actu secundo, & actus iste elicitus, qui vocatur actus secundus, erit volitio omnino prima, & talis erit ordo actus primi ad actum secundum, ipsa voluntate primo sic volente: & hoc modo dabitur volitio, quæ erit omnino prima.

13 Ad Anselmum duplici via occurrit Scotus, & primo inquit, Anselmum fingere, Angelum quendam ex Essentia, & Natura quadam nuda, sine potentia volitiua, quam Anselmus ipse vocavit *Instrumentum*; hoc autē supposito, sequitur utiq; Angelum carentem potentia volitiua, non posse habere à se primum velle. Ratio est, quia actus secundus reduci debet ad actum primum, siue ad potentiam volitiuam; ergo actum secundum volitionis non potest à se habere, sed expectaret ab alio. Secundo subdit idem Scotus. quod dato, prædictum Angelum habere potentiam volitiuam, nihilominus si fingeremus eundem Angelum carere affectione commodi, vel incommodi; iusti, vel iniusti, tunc quidem primā volitionem nō posset habere à se, sed haberet ab altero, etenim ablata à voluntate affectione, & desiderio circa omne quodcumque obiectum, affectione inquam siue commodi, siue incommodi; siue iusti, siue iniusti, nullū inde insur-

Voluntas an media volitione velit.

In instanti quo Angelus operatur, potest nō operari,

geret desiderium, nullus amor, nullum odium *Amor namque*, inquit August. *est pondus meum, illo feror, quocumque feror*, ergo ablata omni passione ab anima, nullam haberet volitionem ipsa anima, siue nolitionem.

14 Tertia ratio, si Angelus peccat in primo instanti, ergo nō peccat; Probatur consequens, si peccauit in primo instanti, ergo non potuit non peccare, ergo necessario peccauit; Probatur consequens, quia si potuit non peccare, aut potentia ante actum, aut potentia simul cum actu; non primum, quia ante primum instans non fuit in Angelo potentia antecedens suam creationem, ergo nō potentia ante actum, neque secundum, quia in eo instanti, in quo peccauit non potuit non peccare.

15 Respondet Scot. Angelum liberè peccare, & potuisse non peccare, alias tolleretur liberi arbitrii libertas, quæ in eo cõsistit, ut in eodem instanti in quo quis operatur, possit non operari; itaq; liberè peccauit, seu liberè potuit peccare, cum verò quæris, utrum potentia ante actum, vel simul cum actu. Respondetur, potentiam etiam esse priorem actu, & non esse simul cū actu, loquendo de primo, erit prior solummodo prioritate naturæ, quia causa est prior natura suo effectu, & hoc sufficit, loquendo autem de secundo, erunt simul similitate temporis, & durationis potentia, & actus, ita ut simul sint in eodem instanti durationis, etenim supra est habitum in prioritate naturæ Angelum intelligi habere esse, & in secundo instanti naturæ posse exire in actum secundum, siue posse operari, hæc autem duo includuntur in vno instanti temporis, & hoc sufficit.

16 Quarta ratio, Angelus in primo instanti nō potuit habere deliberationem, ergo non potuit peccare, quia ad peccandum requiritur multorum præconceptio, cognitio, & intellectio, Angelus vero in primo instanti non potuit distinctè intelligere, ea omnia, quæ requiruntur ad deliberationem.

17 Respondet Scot. quod voluntas ad hoc, ut velit, nō requirit intellectio nē multorum, & plurium necessario, etenim sufficit intellectio vna cõplexa, distincta, & perfecta, nempe obiecti illius

Voluntas ut velit, an requirat præ cognitione plurium.

circa quod contingat deliberatio, & quidem intellectus creatus non potest simul plura distinctè intelligere, etenim, nisi illa plura intelligatur per modum vnius, non poterunt simul distinctè concipi, & cognosci, cæterum licet contingat discurrere circa intellectio nē plurium, ex quo habeatur inde amplior atque longior deliberatio, nihilominus in vnicò instanti temporis potest sufficere intellectui ut intelligat solummodo id, circa quod voluntas possit deliberare, atque plenissimè aduertere quid circa tale obiectum agendū sit, vel non agendum, ita ut possit eadē voluntas ex plenitudine deliberationis, & ex perfectione suæ libertatis agere, sicut libuerit, siue bene, siue male, siue merendo, siue denique peccando.

18 Quinta ratio, motus naturalis voluntatis Angeli fuit rectissimus, ergo in primo instanti non potuit peccare. Confirmant Aduersarij, quia voluntas, ut natura non peccat sed peccat, ut libera est, seu, ut voluntas est, sed in primo instanti cõcipitur voluntas, ut natura est, ergo in primo instanti non potuit peccare.

19 Respondet Scot. quod adhuc voluntas peccaminosa est, & libera ad peccandum, & si rectissima sit aliunde; Ratio est, quia quantum voluntas non est confirmata in gratia semper potest peccare, igitur cum rectitudine naturæ, stare potest obliquitas voluntatis. Ad confirmationem dicimus, falsam esse distinctionem voluntatis in naturam, & liberam, etenim voluntas ut natura est, non operatur, & sub hac ratione omnino pugnat cum libertate, de qua re agit Scotus in 1. dist. 10. quæst. vnic. & Nos tr. 2. de Spirit. sanct.

20 Sexta ratio, in habitu concreato cum intellectu angelico reuecebant ab initio solummodo quidditates rerū in abstracto, atq; in vniuersali, sed peccatum non contingit, nisi circa obiectum representatum in particulari, siue in concreto, & in speciali, ergo non poterat ab initio peccare. Nec ratio ista valet, & quidem potuit ab initio Angelus semetipsum intelligere in speciali, singularitè, & concretuè consideratum: vnde fit, ut consequenter ad talem de se cognitionē in speciali, potuisset

Voluntas recta, adhuc libera est ad pecc.

Voluntas, ut natura, reijciatur.

tuisset accedere inordinatus amor sui, ac cæterorū in ordine ad seipsum inordinatè amando. sicut non decebat; & ira à primo ad vltimum, peccare. Ad illud vero de habitu, & de reluctance quiddiditatum in tali habitu, quomodo verum sit, respondebitur infra in quæst. propria de hoc.

21 Septima ratio, nullus peccat, nisi sit debitor iustitiæ, sed Angelus in primo instanti non erat iustitiæ debitor, ergo peccare non poterat. Probat minor auctoritate Anselmi lib. de casu Diaboli cap. 12. & 14. negantis Angelum fuisse debitorem iustitiæ.

22 Verum, nec ratio illa vrget, etenim loquendo de iustitia infusa, vtique Angelus recepit ab initio infusam iustitiam dum fuit creatus in gratia; recepit etiam rectitudinem naturalem, dum fuit creatus à Deo bonus, & rectus, vtraque rectitudine, & bonitate, tum infusa per gratiam, tum vero naturali, rectitudine naturæ; Hanc vero rectitudinē debebat in semetipso Angelus conservare, habuit namque intellectum, & voluntatem, qua median- te poterat, & debebat vtramque iustitiam manu tenere, & conservare. quod si Anselmus in oppositum feratur, dicendum est, ipsum negasse, inquit Scot. Angelum recepisse ab initio iustitiam infusam, & gratiam: Verum quia oppositum diximus, ideo debitor fuit iustitiæ, & rectitudinis, quam ab initio receperat, propter cuius amissionē, dicendum est quod peccavit. Addit Scot. non ideo aliquem non esse debitorem iustitiæ, siue infusæ, siue acquisitæ, quia ipsam deperderet, vel nusquā acceperit; Etenim Saracenus, & Infidelis, neque peccaret, neque debitor esset iustitiæ, quoniam nusquam iustitiam & charitatem acceperit dum semper vixit in infidelitate: & peccator christianus, siue fidelis, neque debitor esset iustitiæ, quoniam per peccatum mortale ipsam deperdit, verū hæc non eximunt, siue fidelem, siue infidelem peccatorem à redditione iustitiæ, omnes namque tenentur, iuxta legem vivere, & contra legem viuēdo, rei sunt, & debitores iustitiæ. Qui namque recepit, debet conservare: & qui eam perdidit, veluti debitor non restituen-

Nihilus peccat, nisi sit debitor iustitiæ, decl.

do, punietur, prout contingit in politica humana: & qui, culpa sua, non recipit, viuendo oblinatus in infidelitate, adhuc debitor erit, & luet poenas, quia Deus quantum est ex se, vult omnes saluos fieri, & sanctas in inspirationes immittit, atque Prædicatores & Ministros conuersionis:

23 Octaua ratio, non possunt esse simul duæ mutationes, quarum terminus ad quem vnus, est terminus à quo alterius, ergo creatio, & peccatum nō possunt esse simul. Probat, quia creatio est terminus ad quem, & peccatum est terminus à quo; igitur istæ duæ mutationes non sunt simul. Occurritur ad hoc, falsam esse maiorem propositionem, præcipuè in subiecto, & passionibus, inter quæ intercedit solummodo ordo naturæ, & sunt simul in eodem instanti temporis, vt e. g. in primo instanti habetur mutatio terminata ad productionem subiecti, & in secundo instanti naturæ habetur mutatio terminata ad productionem passionis pullulantis ab eodem subiecto, vt patet de rationali, & de risibilitate &c. quæ tamen mutationes sunt in eodē instanti temporis. Afferit etiam exemplū aliud Scot. de lumine solis recepto in Luna, & ab eadem Luna diffuso in intermedias partes aeris, quæ duæ mutationes fiunt ambg in eodem instanti temporis; Ita pariformiter in eodem instanti tēporis poterit esse mutatio terminata ad creationem Angeli, & mutatio alia terminabilis ad peccatum ipsius Angeli, inter quas sufficit, vt intercedat solummodo ordo naturæ. Dices quomodo vere poterit mutari Angelus à non peccato ad peccatū, dicta enim mutatio requirit, vt subiectū mutabile fuerit sub priuatione formæ tēpore antecedenti; in casu autem nostro ad peccatum Angeli præcessisset creatio Angeli, & priuatio ipsius peccati solummodo ordo naturæ, nō temporis.

24 Respondet Scot. veram esse philosophiam, ideoque in casu isto peccatum Angeli non debere vocari veram mutationem, quia inter peccatum, & priuationem eius non intercedit tempus, sed vocandam esse passionem de genere passionis, quoniam Angelus recepit

Mutationes quarū terminus à quo, est terminus ad quem alterius, an simul.

Mutatio postulat subiectum mutari à priuatione ad formā declar.

cepit in semetipso affectionem hanc commodi contra rectam rationē, quæ vocatur passio de genere passionis.

25 Nono, argui potest, si potuit Angelus in primo instanti peccare ergo maior virtus, quam virtus angelica peccare potuit in minus, quam in instanti, siue in minori mensura, quam sit mensura instantis; Probat, quia omni virtute minori agenti in aliqua mensura potest virtus maior agere in mensura minori; Ita enim arguit Arist. 6. Physicor. text. comment. 29. verum ratio hæc adducta fuit, & soluta in quæstione præcedenti, valet namque propositio illa aristotelica, vbi mensura est diuisibilis, non autem vbi est prorsus instantanea, & diuisibilis, vt in casu nostro.

26 Decimo arguitur, si potuerunt Angeli ab initio peccare, ergo aliqui eorū peccauerunt, at nō legitur quendam peccasse in primo instanti, ergo signum est non potuisse peccare; Probat consequentia, quia si fuit possibile, ergo aliquando id accidit. At nec ratio hæc vrget, non enim sequitur necessario, vt id, quod est possibile, ponatur semper in esse, sufficit namque non esse impossibile: & ita possibile quidem fuit, quod vero possibilitas talis non fuerit posita in esse, nō propter hoc negatur, potuisse poni in esse. Itē non valet inferre à negatione actus ad negationem potentie, nunc enim non curro, qui tamen potentiam habeo ad cursum. Valet vero semper in diuinis ad intra à potentia ad actum affirmatiuē: vt Deus potest esse trinus, & vnus, ergo, de facto est: valet etiam negatiuē, vt Personæ diuinæ non sunt plus, quam tres, ergo nec possunt esse plus quam tres.

27 His actis, atque Aduersariorum rationibus reuisis, & dissolutis, nihil aliud agendum est, nisi concludendū, Angelos potuisse ab initio peccare, atque semetipsos inordinatè amare contra rationem rectam, & contra legem Dei; siue committere peccata illa, quæ inde postea successit commiserūt, de quibus infra, ita Scot. d. 5. q. 2. Gabriel, Maior, Ariminenfis, atque recentiores communiter in 1. par. q. 63. vt Molina, Vasquez, Valentia, Suarez l. 7. cap. 20.

Virtute agēte in aliqua mensura, potē maior agere sēper in minori, declar.

A posse ad esse, à potentia ad actū: & a negatione actus ad negationē potentie, an valet.

Potuerunt Angeli ab initio peccare.

non oportet autem rationes multiplicare ad conclusionem hanc firmandā, etenim ex dictis, siue ex confutatione opinionis contrariæ, optimè remanet confirmata, & fundata.

28 Nihilominus addit Scot. idem, hæc breuiter, & primo, Habebat Angelus ab initio potentiam volitiuam, perfectam, quæ tamen non erat magis determinata ad operationem rectam, quam peccaminosam, ergo sicut poterat bene velle, ita poterat, & male.

29 Secundo, nō erat eadem potentia angelica magis determinata ad peccandum in secundo instanti, quam in primo, ergo poterat etiam peccare in primo; antecedens patet, quia Angelus est essentialiter liber, ergo est liber in quocunque instanti, siue secundo, siue primo.

30 Terrio, poterat in primo instanti mereri, ergo poterat in eodē instanti demereri, non enim est maior ratio de vno, quam de altero, & opposita habet fieri circa idem &c.

31 Adde, ex similibus de homine, & quidem, si homo crearetur cum perfectio vsu rationis, posset tunc peccare: Item, puer, elucescētē vsu rationis, potest tunc peccare: cur ergo non potuit Angelus? Verum rationes istæ attendendæ sunt, cæteris paribus; sensus autem est, vt homo, & puer callentes vsu rationis, possint quidem in illo primo instanti peccare, dum tamen possint plenè, & perfectè deliberare, ac perfectè discurrere circa materiā peccati; nam licet incipiat vsus rationis elucescere, requiritur tamen perfectæ, & completa aduertentia, & deliberatio, hæc autem in puero paulatim, & successione acquirūt: in hoc tamen excellēt Angelus, tum quia est expeditissimus in suis operationibus, tum quoniam nō grauat sensibus, & mole corporis vt homo: puer ergo tunc posset peccare, nisi aliundè impediretur; ergo à primo ad vltimum, nullus est implicancia ex parte instantis primi in quocunque, siue homine, siue Angelo.

32 Dices, non potest creatura agere in instanti, ergo nec Angelus peccare in instanti, Respond. falsum esse antecedens, quia generatio, & corruptio

ptio sunt in instanti loquendo per se semotis dispositionibus, quæ sunt in tempore. Item intellectio, & volitio sunt in instanti, semoto, tamen recursum ad phantasmata speculatione &c. siue semoto ordine ad sensus, quæ sunt in tempore, ita Angelus intelligere potuit, & velle bene, & male in instanti.

Angeli qua
liber ab ini-
tio boni.

33 Dices, ex Concilio Bracarenfi, & Lateranenfi constat, Angelos ab initio fuisse bonos; & Origenes homil. 1. in Ezechielem docet, Angelos fuisse à Deo creatos bonos, ergo non potuerunt ab initio peccare, siue esse mali; Respondetur, hoc totum statui contra Manichæos, qui asserébant reperiri Deum malum, qui creaturas aliquas ab initio suæ creationis faceret malas, quæ ex propria sui natura esset malæ; hoc vero hæresis est, ideoque definitum fuit, Angelos non fuisse ex sui natura malos; ac non propter hoc prohibetur dicere, potuisse Angelos propria voluntate, & malitia semetipsos facere malos, contra legem Dei peccare, & propria voluntate fieri prauos: Vnde, licet ab initio fuerint in gratia, inde tamen Lucifer, & sequaces peccauerunt excidentis è gratia. Origenes idem docet, ab initio fuisse bonos per gratiam, potuisse tamen peccando, amittere eam: quod si Angeli essent boni per essentiam, tunc nec ab initio, nec vquam potuissent peccare, qualis est Deus.

Actione incipientem cum Natura, refundi ad Auctorem Naturæ, an verum.

34 Vltimū, quod fundamenta euerit Thomistarum est, falsum esse, primariam actionem, incipientem cum ipsa Natura, debere refundi in Auctorem Naturæ, & exemplum in principio adductum de motu grauium, & leuium, nullius est valoris, etenim grauium, & le-

uia mouentur à principio intrinseco, à propria grauitate, & leuitate, siue à propria forma prædominante; quod si ita est, vt verum supponimus in philosophia, consequens est, vt dicamus, tale motum tribui verè formalitèr, subiectiuè, & originatiuè ipsis grauiibus, & leuibibus; Recurrere autem ad efficientiam extrinsecam productiuam ipsorum grauium, & leuium, est recurrere ad causas valde remotas, imò absentes, quandoque, imò ad causas etiam, quæ fortasse non sunt, etenim potest esse, vt talia efficientia destructa sint; pariformiter de Angelo asserendum est, motus tales peccaminosos ab ipsomet Angelo formalitèr, & originatiuè prodire, atque ipsi sine Angelis imputari, & tribui, non autem Deo Auctori Angelorum, qui est auctor solummodo boni, non autem peccati, & mali.

35 Suarez num. 47. inquit, non recedendo à communi sententia, sed illam leniendo, & piè explicando, *Duo mihi dicenda videntur &c.* Primo autè ait, non esse impossibile, absolutè loquendo, Angelū peccare in primo instanti creationis in sensu diuiso, Deo non impediante. & secundo, quod, loquendo secundum leges diuinæ prouidentie, non potuisset peccare. Hoc autem fundat super diuinam bonitatem, non permittere tunc cadere, sed potius angelicam naturam, veluti pannis infantie inuolutam, protegente, ne caderet. Hoc quidem totum docuit prius Scotus; loquitur namque Scotus de possibili, non de facto; non enim asseruit peccasse ab initio, sed potuisse peccare: Vnde Suarez apertè incidit in sententiam Scoti, licet in apparentia motum gerere videatur Thomistis.

De factis peccauerit ab initio, cet potuerit

QVÆSTIO II.

Vtrum primum peccatum Angeli fuerit superbia, vel luxuria spiritualis?

Viso iam, potuisse peccare Angelos, immo, de facto, postmodum peccasse; videndum est consequenter, atque ordinatè, inter

cætera peccata Angelica, quodnam fuerit primū, vtrum verè fuerit superbia, an vero inordinatus amor sui, quæ Scotistæ appellant *luxuriam spirituale*.

Qua

Qua re primo per discursum comperita, videbimus inde, quæ nam peccata subsequenter commiserint iidem Angeli post peccatum primum. Nè autè per ambigua incedamus, explanandi sunt duo termini quæstionis propositæ, ijs namque explanatis, ac dilucidatis, difficilia non erit quæstionem totam enodare.

Luxuria rigorose, & late sumpta.

2 Primus terminus sit, quem iam proposuimus, nempe *luxuria spiritualis*; & quidem apertè constat, luxuriam propriè, & rigorosè sumptam reperiri solummodo in obsequiis, ac veneriis, vt de se patet; continet namque speciale peccati genus ex septem capitulis, quod appellatur *luxuria*, quod quidem communitèr est inconcesso apud omnes; nihilominus, transaliciè, & metaphoricè loquendo, siue impropriè sermonem agendo de luxuria, nulla est implicancia, vt ad cætera genera peccatorum trāsferri possit, siue simus in corporibus, siue in spiritibus; siue denique de animantibus, & viuētibus loquamur; siue etiam de non viuētibus: & hinc fit, vt ita generatim loquendo, *Idem sit luxuriari, & inordinatè; superfluè, atque immoderatè se habere in vnoquoque genere operationū*, est namque luxuria sic coniecta, & accepta, immoderata, inordinata, disconueniens, atque superflua affectio, siue contentia in genere cuiuscunque operationis. Explicatio hæc fuit etiam optimè percepta, atque sic intellecta, & concessa etiam à Suarez lib. 7. cap. 10. licet nouissimis aliquibus Expositoribus D. Thomæ minimè placeat, at quidem sine ratione, vt patebit.

Luxuriatur quoque insensibilita, declar.

3 In cuius confirmationem primo loco asserimus D. Aug. qui lib. 2. confessionum cap. 6. ita ait, *luxuria, sauetas, & abundantia consuevit vocari, ecce quomodo superessuentia cuiuscunque rei non immerito gaudet lato nomine luxuriæ. D. etiam Ambr. scribendo de viduis hoc ipsum adaptat samentis, & vitibus, inquit enim, Vitem facilius condere, quam premere, vt venescentem luxuriam reprimat, & adulescentem lasciuam falce succidat; parvorum quandam paruum asitatem docens, etiam in vitibus expetendam. Hæc Ambr. ubi tum casualitatem, tum luxuriam oppositam*

reperit sanctus Doctor, etiam suo modo, in vitibus; Ouidius quoque in prima Epistolarum, ipsimet terræ idem significatum accomodat, quatenus frigio sanguine madefacta, siue ad plenè satiata dicitur quodammodo luxuria, ait namque

Luxuriat frigio sanguine pinguis humus.
Et Virgilius Aeneidorum primo hoc ipsū ipsi regali adoptat palatio inquit namque

At domus interior regali splendida luxu.

4 Quod si hæc, anima expertibus, & insensatis rebus tribui solent, mirum non erit, vt pariformiter, maiori cum ratione, tribui etiā, & adaptari possint rebus animatis, ita quod, quandoque ipse viuēs, siue homo sit, siue Angelus) vel superfluè, vel immoderatè, siue inordinatè, sibi in operatione aliqua complacuerit, vtique dicendum, sit de ipso, hac ratione in luxuriam incidere, siue ita luxuriari; vnde commune erit cæteris quibuscunque operationibus, in quibus superfluitas appareat, siue inordinatus amor, eas luxuriosas appellare; hæc vero ad spiritualia viuētia transferendo, vt sunt ipsi Angeli, merito dicere possumus, in ipsis quoque sic luxuriæ peccatum reperiri, sed non quidem carnalis, sunt enim Angeli entia spiritualia, de quibus vidimus supra in propria quæstione, ad ipsos adaptari non posse caput illud Genesios; *Videntes filij Dei, siue Angeli Dei filios hominum, quod essent pulchre acceperunt sibi in uxores*; igitur semouendo ab Angelis luxuriæ carnalis vocabulum sic rigorosè conceptum, restat, vt in ipsis quoque locum habere, possit largo nomine ipsa sumpta luxuria, quando namque semetipsos inordinatè amarunt, & minus quam decens erat, quam maximè contra rectam rationem, complacendo de sua propria excellentia, vtique talis amor inordinatus ipsorum appellari potuit luxuria; sicut namque carnalis homo, sic amando seipsum, vere luxuriatur, inseruendo veneriis, ita Angelus inordinatè amando semetipsū, dicitur metaphoricè ipsomet quodammodo luxuriari; verum quia spiritualis est, & incorporeus ipse Angelus, hinc est, vt supra paritate ab amore inordinato sui, dicatur

Luxuria an in Angelis.

dicatur ipse quoque quodammodo luxurari: at quia corporeus non est, sed spiritualis, hinc luxuria eius, non carnalis appellatur à Scoto, sed spiritualis.

Secundus explicandus terminus est nomen superbiæ; propositum in quæstione ab initio. Et quidem superbia dupliciter sumitur, vel rigorosè, & propriè, siue adæquatè, vel sumitur secundo largè, impropriè, & inadæquatè: Primo modo loquendo, idem est superbia, ac inordinatus amor propriæ excellentiæ super alios, & quidem idem appetit superbus, nempe alijs præire, & præcellere; quod profectò elicitur ex verbo ipso superbire, cuius ethymologia, eadem est, ac *super alios ire*, & ita de Lucifero Isaias loquitur, Ezech. 28. *Qui dicebat in corde tuo in Cælum conscendam super astra Cæli exaltabo solum meum, similis ero Altissimo*; de qua re August. 14. de Ciuit. Dei, ait, *Quid est superbia nisi peruersa celsitudinis appetitus*. Secundo modo idem est sic largè sumpta superbia, ac inordinatus amor sui, siue immoderata complacètia propriæ virtutis, & excellentiæ. Differentia inter utrumque modum sumendi superbiam, ea est, vt primo modo sumpta, dicat respectum ad alios; Secundo autem modo dicat respectum solummodo ad semetipsum, excludendo respectum ad alios; etenim superbus in rigore is est, qui vltra legis debitum exoptat præcellere alijs, & ita respectum dicit propriæ excellentiæ super alios. Secundo autem modo nil aliud implicatur, nisi immoderata complacètia, siue superflua existimatio propriæ excellentiæ vltra debitum rationis complacendo in semetipso, atque de propria excellentia, & virtute gloriando, absque tamen respectu ad præcellentiam aliorum. Prima autem superbia spectat verè, & formalitèr ad ipsum capitale genus peccatorum, quod vocatur superbia. Secunda autem spectat ad superbiam impropriè dictam, quæ vocatur *presumptio*, vt Scot. habet d. 6. q. 2. in responsione ad primum argumentum principale, etenim *presumptio*, est etiã species superbiæ, præsumere enim, est immoderatè semetipsum iactare, siue immoderatè de semetipso delectationem habere.

6 Vltierius explanandus terminus occurrit de duplici amore, de quo, necessario agitur in quæstione; Alter namq; est amor amicitia, & alter amor concupiscentiæ. Primus est quo mediante aliquem amamus in ordine ad se, & propter se, quancumque virtute, & meritis emicat taliter, vt ille propter semetipsum, & in ordine ad se ipsū ametur. Secundus est, quo mediante amamus aliquod propter aliud, & in ordine ad aliud, siquidem quia, amicum amo, hinc est, vt propter ipsum, & in ordine ad se ipsum concupiscam sibi met ea, quæ sibi proficua sunt, & vtilia; Et hinc est, vt ista talia amico vtilia, non amem propter se, sed propter amicum amatum, concupiscendo sibi, & ordinando ad ipsum, hæc bona vtilia, De hoc duplici amore mentione agit Arist. 3. Aethic. cap. 7. dum amorem diuisit, siue dum distinguit ipsum bonum, in bonum honestum, vile, & delectabile. Redendo autem singula singulis, bona hæc conuidiuntur iuxta conuidiionem duplicis amoris; Et quidem, bonum honestum pertinet ad amorem amicitia. Ratio est, quia honestum, & virtute præditum, diligibile est propter se, siue propter propriam virtutem, meretur namque iste talis amari, & diligit secundum se, ideoq; amor hic vocatur amor honesti: vocatur etiam amor amicitia, quoniam vera amicitia fundari debet super honesto, qua honestate, & virtute semota, destruetur amor veræ amicitia, siue amor honesti, & transibit amor iste in amorem concupiscentiæ. Bonum igitur honestum est obiectum amoris amicitia, siue amoris honesti. Bonum autem vile, atque delectabile pertinet ad bonum concupiscentia, siquidem amor hic super vile fundatur, atque super delectatione, & sensu; & ita abstrahendo hæc ab omni ratione virtutis, & honesti, non possunt habere rationem obiecti veri amoris, vnde fit, vt non possint honestare semotis perfectionibus, & virtutibus, ipsū amorem, immo corruet amor ipse, corruente, siue cessante delectabili, & vtili. Vtrum vero amores isti duo, sint vnū, & idem, an verò distinguantur omnino ex suis intrinsicis rationibus formalibus, videbimus infra.

Amor amicitia, & concupiscentia.

Boni diuisio.

Primi Angeli peccatum fuit inordinatus amor sui.

7 His prælibatis sit prima conclusio, primum peccatum Angeli fuit inordinatus amor sui ipsius, quod peccatum potuit metaphoricè appellari luxuria spiritualis. Conclusio hæc est Scoti, Gabrielis, Bassolij, & Scotistarum vbi supra. Probatur autè ratione; Primus actus voluntatis Angeli mali inordinatus, & immoderatus non habuit pro obiecto Deum, ergo habuit pro obiecto semetipsum: Probatur antecedens, quia Deus est ordinatè amabilis secundum se, cum contineat omnem rationem boni, ergo sequitur consequens, vt talis actus amoris inordinatus, fuerit actus amoris amicitia inordinata, erga semetipsum; non potuit autem, siue non potuit verisimiliter dici, quod talis amor primus habuerit pro obiecto aliud à semetipso obiectum creatum diligibile, quoniam inclinatio naturalis magis inclinauit Angelum ad diligendum prius se, quam aliud obiectum creatum, ergo à primo ad vltimum, primum peccatum Angeli fuit amor amicitia inordinata erga semetipsum, & consequenter proprius Angeli erga semetipsum amor imperatus, fuit primum peccatum eius.

8 Confirmatur conclusio hæc auctoritate August. q. 12. de Ciuit. cap. 13. ait, *Initium male voluntatis est sibi nimis complacere*; & ibidem ex eodem August. ita habetur, *Duo amores fecerunt duas Ciuitates, amor Dei vsque ad contemptum sui fecit Ciuitatem Dei, & amor sui vsq; ad contemptum Dei fecit Ciuitatem Diaboli*. Idem etiam August. lib. 12. de Ciuit. cap. 6. sic de malis Angelis ait, *Cum quaeritur, inquit August. qua nam fuerit causa miserie Angelorum*, respondit, *ea quidem occurrit, quod ab eo, qui summè est auersi; ad seipsos conuersi sunt*; & denique lib. 11. de Genes. ad litteram cap. 15. concludit, *Peruersus sui amor*, nempe Angeli, *primat sancta societate turgidum spiritum*; ex his August. locis aperte habetur, primum peccatum Angeli fuisse inordinatum amorem sui ipsius; quæ veritas adeo aperta est penes Augustinum, vt conuictus Suarez his Augustini locis concesserit denique ita esse, nempe primum peccatum Angeli fuisse inordinatum amorem nemicitiae erga seipsū. Hæc quo ad 1. par. conclusionis.

9 Secunda autem pars conclusio nis. Probatur nempe talem inordinatum amorem amicitia vocari posse, metaphoricè luxuriam spiritualem, cuius quidem probationes iterare opus non est, etenim probata remanet pars ista in primo notabili, vbi conclusimus, ex multorum sententia, etiam luxuriam transferri posse metaphoricè ad alia, quam ad ministeria venerea; quapropter cum malus Angelus inordinato affectu dilexerit semetipsum, non immerito ad luxuriam spectare possit, dicimus hunc suum amorem; quia vero Angelus ipse creatura est incorporea, & spiritualis, hinc est, vt abstrahendo à corporea, & sensuali venere, dici nihilominus possit luxurari ipse Angelus spiritualiter.

10 Additq; transferri posse nomen hoc, etiam ad Geometram v.g. siue ad quemcumque alium philosophantem, & speculantem, ita vt nimia condelectatio, atque immoderata complacencia Geometrae, siue cuiuscumque alterius philosophantis de cõclusionone aliqua geometricali, siue philosophali, censi quoque possit delectatio inquam talis immoderata, & superflua, luxuria spiritualis. Hoc totum aduertimus contra Caetanum, & Molinam negantes nomen hoc luxuriæ transferri posse ad alia, cum proprium sit ipsius luxuriæ versari circa tactus illicitos, & venereos. Hi tamen Auctores falluntur omnino, quia ex Ambratque cæteris supra constitit metaphoricè transferri etiam ad res ipsas inanimatas, siue vita carètes; multo igitur magis transferri poterit ad ipsas creaturas viuètes, siue corporeæ sint, siue spirituales, & in corporeæ, vt Angeli. In eo vero inquit Molina, qd nimia, & immoderata cõplacencia de speculatione Conclusionis alicuius, non pertinet ad luxuriæ vitium, sed ad vitium curiositatis: in hoc ergo fallitur, quandoquidè eadem nimia curiositas vocari, iure potest, luxuria spiritualis; ratio patet ex dictis, quoniam immoderata, & superflua, siue nimia complacencia, & affectio alicuius rei pertinet ad luxuriam suo modo, recedendo singula singulis, curiositas autè talis, quia consistit in superflua, nimia, atque immoderata conuisione, seu

Luxuria spiritualis in Angelo.

Luxuria transfertur etiam ad Geometriam &c.

Superbia quid.

Superbire quid.

Præsumptio quid.

inuestigatione, siue complacentia veritatis cōclusionis alicuius, ergo à primo ad vltimū, ipsamet curiositas spectabit metaphoricè ad luxuriam intellectualem, siue scientiā, siue spiritualem, vt placet. Hæc etiam est doctrina D. Thomæ, qui secunda secunda q. 13. art. 1. docet, in omni genere peccati, siue actionis moralis omnem superfluitatem posse vocari luxuriā metaphoricè, & translaticia; quod confirmatur auctoritate Gloſæ super quinto ad Galatas, dicentis, *Superfluitas est quadam luxuria, siue luxuria est quadam superfluitas*, intelligenda est autem Gloſa metaphoricè, & translaticia, vt supra diximus, quod aduertimus cōtra Vulpes, qui disput. 21. art. 1. contendit, luxuriam istam spiritualem vocandam esse propriam luxuriam, at non placet, vt constat, quia propriè accepta luxuria reperitur in actibus corporeis, venereis, vt bene contendunt Aduersarij, quod etiam nos concessimus, loquendo rigorosè, & propriè: ex opposito autem nō potest ad spiritualia, vt est Angelus, siue ad alia applicari, nisi metaphoricè, translaticia; & impropiè.

Amor amicitia, & concupiscentia distinguuntur realiter.

11 Secunda Conclusio, amor amicitia, & amor concupiscentia sunt actus omnino distincti realiter, & obiectiue inter se; Statuitur ista conclusio contra recensitos Thomistas; est autem conclusio ista Scoti, & discipulorum eius. Probatur vero auctoritate Arist. recensita, etenim Arist. omne bonum amabile distinguit in bonum honestum, vtile, & delectabile; vnicuique autem amoris, suum applicauit obiectum amabile, siue bonum; amori namque amicitia tribuit bonum honestum, ideoque amor amicitia, nēpe ordinata appellari etiam solet affectio iust. amori autem concupiscentia tribuit pro obiecto bonum vtile, & delectabile; vnde merito, amor concupiscentia appellari solet affectio Commodi; sed bonum honestum distinguitur obiectiue à bono delectabili, & vtili, ergo amor concupiscentia, & amor amicitia distinguuntur obiectiue, & terminatiue.

12 Secundo actus distinguuntur per obiecta; sed obiecta ista istorum amorum sunt distincta ergo ipsimet amores erunt distincti.

13 Tertio, amor amicitia sequitur regulam rationis recta, quia fundatur super honesto, & recto, quamdiu amicitia est ordinata, & recta; amor autem concupiscentia, sequitur inclinationem naturalem, siue naturalem appetitum, ad commodum, & ad proprium vtile, atque delectationem; sed constat hæc omnia esse omnino diuersa, ergo erunt amores ipsi diuersi.

14 Quarto, amor amicitia stare potest sine amore concupiscentia, ergo realiter distinguuntur inter se ipsos; Probatur antecedens, amore amicitia possum contemplari virtutem, & prestantiam alicuius obiecti, & in ipso mihi maximè complacere, virtutē eius admirari, atque ipsimet prestantia, & elegantia ordinatè condelectari; Et quidem hæc omnia, & similia non excedunt limites amoris amicitia; possum verò inde eidem amato obiecto, bona, honores, & diuitias affectare, siue desiderare; constabit vero hinc amores istos duos, tales esse, vt primus terminetur solummodo ad obiectum in se, absque eo quod eidem obiecto affectem, amando, bona aliqua quæ tamen bona per distinctum actum subsequenter affectabo eidem amato obiecto, qui actus vocabitur amor concupiscentia, distinctus omnino à primo amore amicitia.

15 Quinto, amor amicitia prior est amore concupiscentia, saltem prioritate natura, & eatenus, quatenus est prior, non dependet ab amore concupiscentia, ergo sunt omnino distincti. Probatur antecedens, quia prius contempletur, & admiror prestantiam, & excellentiam obiecti, in ipso mihi complacendo, ipsumque diligendo, & inde cupio, & affecto omne sibi bonum, siue vtile, siue delectabile.

16 Vltimo, amor amicitia est causa amoris concupiscentia; causa autem distinguitur realiter ab effectu, ergo amores ipsi distinguuntur realiter; Antecedens patebit ex conclusione sequenti, concluditur igitur, actus istos duos istorum amorū, esse inter semetipsos distinctos, tum realiter, tum obiectiue.

17 Tertia Conclusio, amor amicitia, & amor concupiscentia ita se habent.

Amoris amicitia, & concupiscentia comparatio.

ben. vt vnus sit causa alterius, & alter sit alterius effectus, ita etiam se habent, vt vnus virtualiter contineat alterum; atque denique ita se habent, vt vnus præsupponat alterum, licet non vice versa. Probatur, ex amore amicitia oritur, vt obiecto amabili exoptem, & desiderem omne bonum; ergo amor amicitia causa est amoris concupiscentia. Probatur antecedens, quia, dato opposito, quod obiectum aliquid, vel odio prosequar, vel saltem non prosequar amore, vtique eueniet, vt nec illi bonum aliquid exoptem; igitur quod eidem bona exoptem, in causa erit amor antecedens amicitia, siue ordinatè, siue inordinatè, quo ipsū amabile prosequor. Probatio amoris exhibitio est operis, inquit Gregorius, igitur signum amoris amicitia, siue ordinata sit, siue inordinata, est exoptare, & desiderare bonum ipsi obiecto amato. Insuper, negato hoc signo amoris, vtique conqueritur contra amantem ipsa persona amata, siue nullū æstimat arga se, in amante, experiri fidelem, amorem; dum namque offensio cessat, ac demonstratio amoris, nullus æstimatur adesse amor; ergo à primo ad vltimum, amicitia amor continet virtualiter concupiscentia amorem, atque est vera causa concupiscentia amoris. Denique amor ipse concupiscentia talis est, vt ipse inserat amorem amicitia loquendo à posteriori, siue manifestatiue. Ratio est, quia effectus inserit suā causam, & nō ab effectu licet colligere causam, sed amor concupiscentia est effectus amoris amicitia, vt diximus, ergo ex amore concupiscentia inferri potest amor amicitia, beneficia namque, & munuscula, siue honores, siue similia exhibitā alicui ostendunt de persona beneficiatē, & exhibent erga personam beneficiatam animi propensionem, & amorē, quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt Greg.

18 Quarta Conclusio, primum peccatum Angeli, siue inordinatus amor amicitia mali Angeli erga se ipsum, poterit vocari superbia, non quidem propriè, sed solummodo impropiè, & virtualiter, ac originatiue, & interpretatiue. Conclusio hæc apertissime, & optimè explanat, & cōprobat doctrinam

nam traditam Scoti, à qua conclusio nemo deberet dissentire, etenim adeo vera est cum tali explanatione, vt si eam perpenderent Thomistæ necessarium vtique esset, ipsam amplecti, ac similiter assentiri, vt nos dicimus. Probatur autē Primo, amor amicitia inordinatus circa se ipsum est causa appetendi præcellentiam, atque prædimum supra alios, ergo causaliter, & virtualiter, atque originatiue vocandus erit superbia. Antecedens de se patet, vt docet experientia.

19 Secundo, inordinatus amor sui causa est aspernandi, & contemnendi alios, qui vel morem sibi non gerant, vel ex opposito, eidem contrarietur; talis autem contemptus, & aspernatio proximi vera est superbia, ergo inordinatus amor sui est originatiue superbia.

Amor sui est causa, ceteros aspernandi.

20 Tertio, ex autoritate supra allegata, *Amor sui vsque ad contemptum. Defecit civitatem Diaboli*, ergo inordinatus amor sui erit effectus uè superbia, quoniam inordinatè semetipsū amans extollit semetipsum supra alios, aspernando, & contemnendo alios.

21 Quarto, liquido constat, quod amor inordinatus sui ipsius causa est, & origo malorum omnium, igitur causa erit, & origo superbia, ergo poterit idem amor inordinatus appellari interpretatiue superbia, etenim virtualiter continet superbia, & causa est, vt semetipsum inordinatè extollat supra alios, ergo à primo ad vltimū, est concludendum, inordinatum amorem sui, solummodo effectiue, originatiue, & virtualiter esse superbia, siue interpretatiue. Addendum etiam, vt addit Bassolius *Concomitantes*, ratio est eadē, quia inordinatum amorem, concomitatur ipsa superbia; Vel denique concludendum, appellari posse superbia non propriè dictam, sed impropiè, vt iam diximus. Ratio autem optima est, quia superbia propriè dicta est actus, & passio irascibilis, inordinatus autem amor sui non est passio irascibilis, sed spectat ad concupiscibilem, ergo non erit propriè, & formaliter superbia; nullus autē actus superbiae oritur ex concupiscibili, loquēdo directè primo, & per se, licet concomiter, & subsequatur

Amor sui inordinatus est superbia concomitans, & indiget rectè.

ad concupiscibile, ergo inordinatus amor non erit propriè superbia.

22 His actis, facile erit soluere argumenta pugnancia in oppositum, & quidem D. Thom. q. 63. art. 2. D. Bonavent. hoc in loco, Alex. Alenf. 2. part. q. 97. membr. 2. cum plerisque Recentioribus autumant primum peccatum fuisse superbiam, probant vero, tum scripturarum, tum Patrum auctoritatibus: ait namque Isaias de Lucifero cap. 14. *Quomodo cecidisti Lucifer, qui dicebas in corde tuo, in Cælum conscendam, detrahta est ad inferos superbia tua.* Tob. 15. de superbia loquens, inquit, *In ipsa initium sumpsit omnis perditio,* Plalm. 73. habetur, *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper.* Ecclesiastici 10. *Initium omnis peccati superbia* & August. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. *Mala voluntatis initium quid potuit, inquit, esse nisi superbia.* Idem repetit lib. 12. c. 7. D. Leo serm. 4. de collectis, *Inuentor ille, inquit, nempe Diabolus cuiusq; peccati, primum superbus, deinde inuidus,* hoc idem habet Bernardus serm. 17. in Cant. Ambr. psal. 39. & plerique alij.

23 Ad Patres, & Scripturas recensitas, respondet Bassolius, intelligi debere concomitanter ratio est ex dictis, quoniam ad inordinatum amorem sui concomitater sequitur inordinatus appetitus excellentiæ, supra alios, contra rectam regulam rationis rectæ, fuit ergo primum peccatum Angeli superbia quidem non formaliter, sed concomitanter.

24 Respondetur Secundo, superbiam non sumi specificè in hisce locis, quatenus speciale genus peccati constituit ex septem capitalibus, sed sumi solummodo, genericè, atque in cõmuni, quatenus omnis qui facit contra Dei voluntatem, & contra legem rectam, dicitur aliquo modo se extollere contra ipsam legem Dei, & ita peccare ex superbia; verum ad rigorosam superbiam requiritur expressa voluntas sic inordinatè se extollendi; non enim sufficit voluntas implicita, siue virtualis, quia sequeretur omne peccatum esse superbiam, quandoquidem in omni peccato extollitur peccator contra legem Dei.

25 Tertio respondet Fauentinus, pri-

mum peccatum esse superbiam terminatiuè, non initiatiuè. Sensus est, quia amor sui inordinatus terminabatur ad extollentiã sui ipsius supra alios, ideo terminatiuè solummodo fuit superbia, non autem initiatiuè; Verum obstat contra responsionem hanc auctoritas recensita Ecclesiastici dicentis, *Initium omnis peccati superbia*, quod si superbia est initium, ergo etiam initiatiuè, primum peccatum erit superbia: Instantiam istam Vulpes contra Fauentinum, ideoque responsionem suã nõ amplectitur: Verũ meminisse oportuerat quod ipsemet vbi supra, superbia peccatum non restrinxit in primo actu peccaminoso Angeli, sed in vltiori subsequente, vnde fit, vt neque primum actum ipse appellet superbiam; quod si primus actus per eum non est superbia, quomodo respondebit auctoritati recensitæ Eccl. *Initium omnis peccati superbia.* Item primum actum ipsius Angeli inquit ipse, vocari superbiam originatiuè, virtualiter, non autem formaliter; quod si concedit primum actum non esse formaliter superbiam, vtique coincidet cum ipso Fauentino, quod primum peccatum non erit superbia initiatiuè; verum quia optimum sensum habere potest Fauentini responsio, dicendo primum peccatum non fuisse superbiam initiatiuè, exponendo initiatiuè formaliter, sed solummodo initiatiuè virtualiter, ideo responsio Fauentini sic explicata currit; poterit vero idem Vulpes eundem sensum habere, sicque conciliari, quoniam ipsemet hanc eandem responsionem assertit in substantia, & in sensu explicato, siue declarato.

26 Respondetur Quarto, primum peccatum fuisse superbiam, non formaliter, ex propriè, sed interpretatiuè, virtualiter, eminenter, originatiuè, siue effectiue, & impropriè; Responsio hæc patet ex vltima Conclusionem, & ex discursu totius quæstionis, quæ quidem vltimata responsio videtur vltra omnes, adæquata, & quietatiua.

27 Sed quid dicendum ad August. & quid Scotus respondet in fine quæstionis sub lit. k. quod primum peccatum, ex mente Augustini, recensitum fuit præsumptio, quæ quidem licet sit species

Præsumptio, arrogantia, & superbia, an idem.

cies superbiæ, nihil minus non est species superbiæ propriè sumpta, etenim præsumptio, & arrogantia terminatur ad personam in se ipsam inordinatam, amatam, absque respectu præcellentiam supra alios, & hoc fuerit primum peccatum Angeli; superbia verò relationem illam dicit præcellendi alij.

28 Sed instatur contra hoc, quia præsumptio, & arrogantia opponitur humilitati, sed vitium oppositum humilitati est superbia, ergo præsumptio ergo præsumptio erit vera superbia.

29 Respondetur, quod præsumptio, siue arrogantia sic largè, & impropriè sumpta, non opponitur directè humilitati, neque formaliter, sed solummodo indirectè, interpretatiuè ac virtualiter, vt diximus; Ratio est, quia abstrahit à relatione excellentiæ super alios; Superbia autè strictè sumpta, ipsa est, quæ directè, & formaliter opponitur humilitati, quandoquidè sicut humilis gaudet, & gloriaiur de sua subiectione, contemptu, & despectione, ita ex opposito, superbus gloriaiur, & extollitur de excellentia, atque indebita eminentia supra alios.

30 Dices, temeritas, præsumptio, & arrogantia relationem dicunt ad alios; sed primum peccatum, concessum est fuisse præsumptionem, ergo erit vera superbia.

31 Responsio patet ex dictis, quoniam temeritas, arrogantia, & præsumptio, largè sumpta, abstrahit à tali relatione excellentiæ ad alios, consistit namque præsumptio in nimia complacentia de se ipso, prout docet August. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. inquit, *Præsumptio, est placere sibi,* & ideo in sacra Scriptura superbi dicuntur nimis sibi placentes: vnde est, vt ita sumpta abstrahat à relatione ad alios, & consequenter non sit propriè superbia.

32 Respond. Primo in omni actione, in qua nõ adest conformitas ad regulam superiorem, adest quidè superbia, vel formaliter, vel saltem virtualiter, vel interpretatiuè. Respond. Secundo, quod ad peccatum verè superbiæ, prout est vnum de septem vitijs capitalibus, requiritur voluntas explicita, & directæ nolendi se subijcere regulæ superiori; atque desiderandi con-

tra debitum rationis rectæ, præcellere alijs, & despiciere ceteros: & tunc quidem habebitur verè, & directè peccatum superbiæ per talem voluntatem, explicitam, & directam; ceterum, si acsit voluntas solummodo implicita, & indirecta, non poterit peccatum hoc appellari verè superbia, sed solummodo virtualiter, & interpretatiuè, vt diximus. Ratio est, quia sequeretur quod omnia genera peccatorum essent de genere peccati superbiæ, quia in omni peccato cuiuscunq; generis peccator abstrahit semetipsum à subiectione legis, & regulæ superioris, propriam voluntatem adimplendo, & postponendo voluntatem superioris, atque Dei, siue contemnendo, & aspernando tum ipsam legem, tum vero ipsum Superiorem; verum contemptus iste, aspernatio, atque negatio subiectionis ad legem superiorem est solummodo implicitè, & virtualiter in ipso peccato, siue interpretatiuè, quoniam verè, & directè talis peccans, non habet voluntatem aspernandi Superiorem, neque voluntatem contemnendi, nec desiderium, semetipsum eximendi à lege Superioris; sed si quando peccat non vtique tali proposito peccat, sed peccabit potius ex fragilitate, vel ex animi, & sensus imbecillitate, vel graui ductus, & oppressus tentatione; ad superbiam autem verè dictam requiritur contemptus explicitus, atque voluntas explicita, & directæ nolendi se subijcere, regulæ superiori cum alijs, quæ diximus huc vsque. Ad confirmationem patet responsio ex dictis.

33 Congerit Scotus argumenta, plura circa hoc, quorum multa facilia sunt, & soluantur ex dictis, at aliqua, difficiliora afferemus, & sunt hæc. Et quidem Ioannes in sua Epistola diuidens peccata omnia reducit ea ad tria capita, ait namque, *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ,* sed Angeli nõ peccauerunt concupiscentia carnis, nec concupiscentia oculorum, ergo peccauerunt superbia vitæ.

34 Item in anumeratione peccatorum mortalium, primum locum tenet superbia, ergo primum peccatum est omnino superbia. Præterea amor natu-

Initium omnis peccati superbiæ declar.

Præsumptio quidnam.

In omni actione non cõformi ad regulam superiorem, adest superbia, declar.

Ad superbiam quid requiritur.

naturalis sui est bonus ex genere, ergo Angelus amando se ipsum, non peccauit.

35 Respondetur ad Primum, Ioannem loqui de hominibus, in quibus communiter ita accidit, vt ipsorum peccata contineantur in illo ternario; & hæc est prima responsio Scoti. Respondet Secundo, verum peccatum Angelum non fuisse concupiscentiam carnalem, vt diximus, sed si peccatum Angelorum reduci debet ad hunc ternarium, vtique deberet reduci ad concupiscentiam oculorum, ad quam spectant immoderati appetitus alicuius pulchri visibilis: ita & in Angelis ad concupiscentiam oculorum debet spectare immoderatus appetitus rei delectabilis; Per oculos autem Angelicos intelligi debet oculi intellectuales Angelorum, carent enim oculo corporeo, & præditi sunt oculo intellectu.

Peccata mortalia an sufficienter enumerata.

36 Ad Secundum ait, diuisionem illam esse insufficientem, vnde est, vt primo loco apponi debeat inordinatus amor sui, ex quo originem trahunt inde cætera peccata: Item, per reductionem spectat ad concupiscentiam, & vt sic, numerus erit sufficiens.

37 Ad Tertium dicitur, quod licet, ex genere suo, amare se ipsum, non sit contra rationem rectam, nec contra legem, nihilominus ex concurrentia circumstantiarum, euenire poterit, vt talis amor contra legem euadat, atque fiat peccaminosus; dum namque inordinatè amat quis semetipsū, talis amor est inordinatus, & peccaminosus, vt patet ex August. pluries recensito.

38 Scotus in decursu argumento-

rum perpendendo sententiam recensitam Psal. 63. dicentis, *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper*, querit, vtum verè Deus possit obiectum esse odij, ita vt verè dicatur posse creaturam odisse Deum, siue nolle esse Deū; & quidem, negatiuè videtur respondendum; Ratio est, quia sicut nihil potest esse obiectum volitionis, & amoris, nisi habeat rationem boni, ita nihil potest esse obiectum nolitionis, & odij, nisi habeat in semetipso aliquam rationem mali: sed Deus est vndequaq; bonus, ergo potest Angelus, siue peccator Deum ipse odisse. Quod si dicas, peccatorem odisse Deum ratione iustitiæ, & vindictæ, quam contra ipsum exercet. Respondet Scot. iustitiam illam siue vindictam non habere rationem mali, sed boni, licet namque in effectu iustitiæ appareat aliqua ratio mali, nempe mali pœnæ, non tamen ratio aliqua mali reperitur in Deo, hinc fit, vt concludat ipse Scotus, neq; Deum, neque iustitiam esse posse obiectum odij secundū se, nihilominus oderunt superbi ipsam iustitiam quantum ad effectum, qui est vindicare, & punire peccata iniquorum, vnde est, vt non dicatur odisse Deum, & iustitiam eius, quantum est ex parte Dei, & iustitiæ, quia tūm Deus, tūm iustitia eius continent summam bonitatem, & rectitudinem, sed dicantur odisse quantum est ex parte effectus, qui est punitio, & vindicta, quæ est malū pœnæ, quam nollent ex parte sui, esse in rerum natura, & vt sic currit dictum Psal. 1, *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*. De quo alia alibi.

An Deus esse possit obiectum odij.

QVÆSTIO III.

Vtrum Lucifer potuerit appetere æqualitatem Dei.

Compertum fuit in præcedentibus, primum peccatum Angeli fuisse inordinatum amorem amicitie erga seipsum, sed luxuriam quandam spiritualem; verum quia post amorem amicitie subsequi

solet amor concupiscentie, hinc fit, vt postquam Angeli primo amore peccauerunt, dicendum sit consequenter peccasse amore concupiscentie; appetendo sibi ipsi ea, quæ sibi consentanea videbantur, & vilia; Cæterum quamnam

Vtrum Lucifer potuerit appetere æqualit. Dei. 351

quam nam fuerint hæc ipsa, vtrū potuerit appetere æqualitatem Dei, vel appetierit beatitudinem, siue naturalem, siue supernaturalem; siue appetierit præcellere alijs, vel quid simile, vtique hæc omnia sunt discutienda, ordinatè tamen procedendo, discurremus per singula iuxta propriam speciem.

2 Primò autem, quod querimus, erit inuestigare, vtrū potuerit Angelus malus diuinā appetere æqualitatem, siue esse Deum, ex cuius quæstionis decisione poterimus inde facilius peccata inuestigare Angelorum.

3 Fuit opinio D. Thomæ, & Thomistarum, non potuisse Angelum appetere æqualitatem Dei, siue similitudinem Dei in natura, sed solummodo appetere potuisse similitudinem Dei in perfectionibus alijs, non autem in æqualitate natura, & ita explicat illud Isa. 14. *Ero similis Altissimo*, vnde concludit non potuisse appetere similitudinem in natura; eadem quoque fuit sententia Alesis 2. par. q. 98. memb. 3. D. Bonau. dist. 5. ipsiusmet D. Thomæ q. 63. art. 3. referemus autem fundamenta ipsorum, & inde procedemus ad corpus quæstionis.

4 Penes autem Scot. dist. 6. q. 1. vbi rem hanc agit, ista sunt Thomistarū argumenta ordinatè. Primò, intellectus in intelligendo summum verum, non errat, ergo voluntas in amando summum bonum, non peccabit; sed æqualitas Dei est summū bonum, ergo si Angelus appetere potuisset æqualitatem Dei, non peccasset, hoc autem est falsum, ergo non potuit appetere æqualitatem Dei.

5 Secundò, Angelus malus non peccauit ex passione, neque ex ignorantia, quia ignorantia est pœna, & pœna non antecedit culpam, ergo peccauit ex electione, sed *Electio non est impossibile*, ex 3. Ethic. cap. 5. æqualitatem vero Dei posse consequi est impossibile, ergo non potuit appetere eam. Tertio appetere æqualitatem Dei, includit contradictionem, ergo nõ est appetibilis æqualitas Dei. Anteced. probatur, appetere esse æqualem Deo idem est, ac appetere non esse simpliciter; probatur, quia creatura non potest esse Deus, nisi prius destruat in-

esse creatura, & inde fiat Deus, ergo à primo ad vltimum, appetere esse æqualem Deo, est appetere esse, & non esse, & ita est appetere contradictionem. Quarrò, nihil potest voluntas velle, nisi fuerit præostensum ab intellectu, quoniam teste Arist. *Voluntas non fertur nisi in præcognitum*, ergo deberet æqualitas Dei præostendi voluntati Angeli ab intellectu eiusdem Angeli, tunc autem quæro, aut præostenderetur ab intellectu errante, aut non errante, non. Primum, quia sequeretur, quod pœna antecederet culpam, etenim ignorantiæ, & error est pœna culpæ; neque Secundum, quia intellectus non errans, nõ potest præostendere id, quod in cludit contradictionem, seu id, quod est impossibile, ergo nullo modo potuit præostendi ab intellectu, & nullo etiam modo potuit appeti à voluntate. Vltimo fundatur super autoritatem Anselmi confirmantis tertium argumentum ex dictis, ait autem Anselmus in lib. de casu Diaboli cap. 4. *Angelum esse æqualem Deo, includit Angelum non esse, quia Angelus non potest esse Angelus, nisi sit inferior Deo*, sed nullus potest appetere seipsum non esse ex August. lib. 3. de libero arbitrio, igitur nullus inferior Deo potest appetere esse æqualem Deo, hæc sunt præcipua Thomistarum fundamenta, & argumenta. Confirmatur ex eodem Anselm. lib. de similitud. cap. 6. vbi ait, *Si Beato Petro par esse volueris, eris in gloria Dei, quia vt Petrus sis in persona tua, non poteris, nam hoc si velles, te ipsum nihil esse velles, quod velle nequibus*.

6 Opposita, & communior est, atq; etiam verior videtur esse affirmatiua sententia, potuisse malū Angelum appetere æqualitatem Dei; Huius Auctori est Scotus loco citato, quem etiam sequuntur plurimi ex Recentioribus; Vt verò sententia præsens, & facilius sustineatur, atque occurrere possit efficacius argumentis oppositis notandum fundamentum vnū, id verò est, quod voluntas duplicem experiri solet actum volendi, alia namque est volitio simplex, siue complacentiæ, alia vero est volitio efficax, exemplum volitionis vtriusque de infirmo, siue de infirmis duobus, quorum alter de sanitate desperet,

iperet, alter verò spem habet de sanitate adipiscenda; Et quidem loquendo de infirmo sanitatem sperante, dicitur sanitate velle voluntate efficaci, ratio est, tum quia sanitas est omnino sibi possibilis, tum etiam quoniam media exercet, & instrumeta adhibet, siue viam sternit, & præparat ad sanitate ipsam infallibiliter capeffendâ, loquendo autem de infirmo, altero de sanitate desperante, vult quidem eam, at volitione solummodo complacentiæ, siue volitione simplici, non autem efficaci, etenim complacet sibi omnino in sanitate ipsa, quam & appetit, & affectat volitione simplici, non autem efficaci, quia verò impossibile est ipsâ assequi, ideò de ipsâ desperat; ac inde fit, vt media nõ exquirat, nec viam aperiat, nec instrumenta adapet ad ipsâ assequendam, vnde vltimo deficit in ipso voluntas omninò efficax, & absoluta ad sanitatem ipsam consequendam.

Circa obiectum impossibile an possit esse meritum, & demeritum.

17 De voluntate tali complacentiæ subdit Scot. ipsam sufficere ad meritum, & demeritum, licet namque res concupita sit aliquando impossibilis, nihilominus quia voluntas sibi in ea complacet inordinatè, & iniustè, contra rationem rectam, ideò ex tali volitione simplici inefficaci, & complacentiæ potest demereri, & peccare; sicut ex opposito posset mereri, atque virtuosè agere, complacendo circa tale obiectum complacentia, & amore ordinato, & recto, licet obiectum tale sit impossibile.

Electio duplex.

8 Fundamentum aliud ex eodem scoto elicitur; qui loquendo de electione, ait, electionem æquiuocè accipi, vel enim electio importat actum voluntatis consequentem solummodo simplicem, atque plenam apprehensionem intellectus; vel secundo sumitur electio pro actu voluntatis, consequente conclusionem syllogismi practici; loquendo de prima volitione, siue de prima electione, non implicat, talem electionem esse impossibilem, potest namque voluntas ita velle, atq; eligere, volitione tamen inefficaci, volitione simplici, atque volitione solius cõplacentiæ, id, quod ab intellectu erit præostens, licet id sit omninò impossibile; & de hac volitione, siue electio-

ne intelligendus est Arist. loco citato, Volitionem posse esse impossibilem; loquendo autè de secunda, omninò implicat esse impossibilem, ratio est, quia dum obiectum est impossibile, non poterunt per consequens adaptari media, quæ sint efficacia ad eius consecutionem; & hinc est, vt voluntas non possit obiectum tale velle, neque eligere, volitione, & electione efficaci, postquàm namque intellectus ostenderit voluntati, mediante syllogismo practico, non posse Chimæram reperiri à parte rei, non poterit quidem voluntas habere, circa tale impossibile obiectum, electionem, atque volitionem efficacem, & ita intelligitur idem Arist. dum ibidem ait, *Electio non est impossibilem*; quia, tamen intellectus præostendit voluntati primariò obiectum tale impossibile, licet non sub ratione impossibilis, neque etiam sub ratione possibilis, sed abstractè dâ ratione possibilis, & impossibilis, voluntas quidem sequens istam simplicem primam apprehensionem intellectus, potest circa tale obiectum apprehensum habere actum cõplacentiæ, & ita potest illud eligere.

Electio an impossibilem.

9 Denique adnoto, diuersimodè discurrendum esse de volitione, & de electione, nam electio nusquam potest esse impossibilem, ratio, quia sequitur syllogismum practicum: ita est; quia, electio est actus voluntatis efficaci; & ita loquitur Arist. at volitio potest esse impossibilem, loquendo de conditionata, & inefficaci, & hoc nõ negat Arist.

Electio, & volitio distinguuntur.

10 His habitis, statuitur conclusio, potuisse Angelum malum appetere diuinam æqualitatem, non tantum per imitationem, vt Aduersarij dicunt, verum etiam per essentiam; Probatur autem Primò.

11 Ens, vt ens, est obiectum voluntatis, ergo voluntas potest circa ens habere omnem actum, tum amoris amicitia, tum concupiscentiæ, sed Angelus potest amare seipsum amore concupiscentiæ, concupiscendo, & appetendo sibi omne ens bonum concupiscibile, sed æqualitas Dei est ens bonum concupiscibile in se, ergo Angelus potuit sibi tale bonum concupiscere, ergo à primo ad vltimum potuit æqualitatem Dei concupiscere.

12 Re-

12 Respondent Aduersarij, & præcipuè Caiet. negando, ens vt ens esse voluntatis obiectum. Respondent Secundo, ens vt ens non esse obiectum amoris amicitia, quia Arist. 8. Aethic. cap. 2. ait, *Non esse amicitiam ad inanimata*. Respondet Tertio quod ad hoc, vt aliquid esse possit obiectum amoris amicitia requiritur, vt illud sit ens possibile existere, & consequi, sed æqualitas Dei possibilis non est, vt eam consequatur Angelus, siue alia creatura.

Amicitia an esse possit ad res inanimatas.

13 Responiones istæ non soluunt argumentum; & loquendo de prima, oppositum eius demonstratur à Scoto in 1. dist. 3. q. 4. loquendo etiam de secunda, non negat Arist. *Res inanimatas amari posse amore concupiscentiæ*, etenim amamus ipsas, vt solet, amore tali, quatenus nobis commoda sunt, & vtilia, vt domum ad habitandum, vestem ad ad operiendum, & similia, negat autem Arist. hæc non amari ex alijs capitibus, & Primò non amari secundum se, etenim non amamus domum secundum seipfam, sed quatenus comoda est, atque utilis ad inhabitandum; Secundo eatenus non amantur, quatenus res ipsæ inanimatæ non rependant amorem; vnde est, vt non amentur amore vicissitudinis, nõ enim domus amata, siue res aliæ inanimatæ vicissitudinem rependant amoris erga amantè, carent enim intellectu, voluntate, & sensu; cæterum hæc omnia, sicut & alia amari possunt amore concupiscentiæ, siue amore commodi, vt constat, ergo concluditur, omne ens amari posse suo modo. Tertia etiam responsio nihil valet, constat autè ex prænotatis, quod voluntas, teste Arist. potest etiam esse impossibilem, igitur, licet ex se, impossibile sit diuina æqualitas creatura, nihilominus potest etiam voluntas appetere voluntate illa complacentiæ conditionata, inefficaci, vt est dictum.

14 Secunda ratio; non est impossibile, Angelum appetere æqualitatem Dei, ergo potuit ipsam appetere, patet antecedens ex 3. Aethic. supra allegato. Ad hoc secundum argumentum respondet Caiet. distinguendo de duplici impossibili, aliud namque appellatur impossibile per se, & aliud impossibile per accidens, loquendo, de Primò, ait

nullo modo appeti posse, vtputa Deum non esse, siue Deum non esse immortalem, quod quidè est impossibile per se; loquendo autè de Secundo, inquit, appeti posse, vt amicum non esse mortuum, impossibile est, nihilominus est impossibile per accidens, quia per Dei potentiam poterat non mori, & hoc quidè potest appeti, & desiderari, nempe non esse mortuum amicum; cum verò Arist. inquit, voluntatem esse etiã impossibilem, loquitur de impossibili per accidens, non autem de impossibili per se, constat verò æqualitatem Dei esse impossibilem per se, & hinc fit, vt non possit appeti, & desiderari, sicut neque potest voluntas desiderare, Deum non esse, siue Deum non esse immortalem, & similia: Neque responsio hæc euacuat argumentum, & quidè Deum non esse, est impossibile per se, & nihilominus damnati appetunt Deum non esse, vt ex frequenti argumento constabit, ergo falsa responsio.

Impossibile tum per accidens, tum per se appeti potest.

15 Vnde arguitur Tertio; appetunt damnati, Deum non esse; sed impossibile est Deum non esse, ergo damnati appetunt id, quod simpliciter non potest esse, sed æqualitas Dei est simpliciter impossibilis in Angelo esse, ergo potest appetere Angelus æqualem esse Deo; antecedens constat ex Psalm. 73. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*; igitur damnati odiunt Deum, sed odio habens rem aliquam, velle rem ipsam odio habitam, nõ esse, ergo damnati volunt absolute Deum non esse, sed hoc est impossibile, ergo etiam potest Angelus appetere æqualitatem Dei, quod est impossibile. Ad rationem istam respondent, damnatos odisse Deum non in se, neque gratia sui, sed ratione effectus, nempe vindictæ, & iustitiæ, quam nolent Deum exercere, circa ipsos, prout nos etiam de mente Scoti explicuimus in fine quæst. præcedentis; hoc autè dato, sequitur, quod sicut Deus secundum se non potest odio haberi, ita neque secundum seipfam poterit appeti æqualitas Dei, & desiderari. Neque denique responsio ista euacuat argumentum, & quidem licet de facto ita eueniat, nihilominus nihil implicat, vt peruersa voluntas velit omnino destructionem, & annihilationem

Ex parte bonitatis Dei nequit odio haberi potest tunc ex parte peruersæ voluntatis.

Y y Dei,

Dei, licet namque ex parte Dei, quatenus continet omne bonum, implicet dari odium Dei, tamen voluntas creata, quantum est ex parte sua, nulla est implicancia, ut stante sua perversitate, velit Deum destrui, & non esse. Insuper adeo crescit perversitas, & pertinacia damnatorum, ut censendum sit, quatenus est ex parte eorum, appetere. & velle destructionem totius Orbis vna cum destructione, & annihilatione ipsiusmet Dei. Denique idem Arist. 3. Ethic. cap. 2. differentiam admittendo inter electionem, & voluntatem, ait, *Electioem non posse esse impossibilem*, quoniam si quis consequens conclusionem syllogismi practici, eligeret aliquid falsum, & impossibile, ut etiam patet ex supradictis; Quod si ita est, ut in potentate voluntatis sit velle, & appetere impossibilia, cur implicabit voluntatem angelicam velle, & appetere potuisse æqualitatem, quæ tamen est omnino quid impossibile.

16 Ad hoc affert exemplum Arist. de immortalitate, quæ quidem potest appeti, & desiderari, & nihilominus hominem esse immortalē est apud Arist. omnino impossibile, quia non cognovit, posse per divinam Potentiam hominē præservari à mortalitate per gratiam, sicut ex opposito per peccatum incidit in mortalitatem; ergo similiter de Angelo, licet impossibile sit esse Deum, potuit tamen appetere, quantum erat ex se, esse Deum.

17 Suarez lib. 7. cap. 12. occurrit, nil posse appeti, nisi sub ratione convenientis; hæc verò non poterat convenire Angelo, nempe divinitas. Item, nil potest appeti, nisi sub ratione boni, & commodi appetenti; Divinitas autem non erat sic commoda, nec bona Angelo. Ad hæc respondetur, utique appetitum talem habuisse pro obiecto rem bonam, nempe divinitas est bona, & optima, ac propterea Ezech. 28. ad Luciferum loquens, ait, *Dixisti, Deus ego sum*. Ad illud autem de commodo, & convenienti, dicendum, quod licet inconueniens sit creaturæ divinitas, ut-

Lucifer deitatem appetit, & veluti sibi commo- dam, ac de- bitam.

potè minimè debita, tamè Lucifer ipse existimabat eam fore sibi convenientem, imò præ cæteris creaturis sibi debitam; & eodem principio, eademque passione ductus, existimavit eam fore sibi commodam; Hæc quidem omnia si considerentur secundum se, utique in convenientia sunt ipsi Angelo, tanta autem erat mentis suæ perversitas, ut hæc non existimaverit eo modo, quo debuisset, sed cæsis, ac iudicavit, iuxta prædminium propria affectionis; Et hoc aperte indicavit Nazianz. orat. 27. de Lucifero, inquit, *Indignum, atque intolerandum dicebat, se, cum divinus esset, non Deum quoque existimari.*

18 Ultimo arguitur auctoritate Aug. in lib. 83. quæstionum q. 30. ubi ait, *Voluntas potest vi fruentis, & frui utendis*; ergo voluntas creata potest frui semetipsa; ergo Angelus poterit frui se ipso; cum autè non debeat frui creatura, nisi summo bono poterit consequenter sibiipmet concupiscere tantum bonum, quantum reperit in ipso summo bono, sed hoc summum bonum est divinitas, ergo potuit appetere divinitatem. Confirm. magis est frui, quam appetere; potest frui ex Aug. ergo & appetere.

19 Accedunt alij, & in primis, Celsent. lib. de Pan. cap. primo ait, *Fortè omnipotentiam Patris, & factè bonitatem Spiritus sancti illa bestia voluit devorare*; licet autem loquatur dubitative per fortè, nihilominus absque hæsitacione loquitur Chryostom. hom. 3. de verb. Isaie, Dei, inquit, *Speavit æqualitatem*; Ambros. in Psalm. 118. *Sic se exaltavit, ut vellet æquari Altissimo*. Accedunt Nazianz. orat. 27. de Lucifero, ait *Indignum, atque intolerabile dicebat, non Deum existimari*. Sententiam istam sequitur Gabriel. Bassol. ad locum citatū Secti, & ex recentioribus, Valsq. 1. par. disp. 23. 4. Molina q. 63. mem. 3. Beccantract. de Angelis cap. 4. q. 5. ac denique Suarez in fin. a num. 14 ad 29. Ne verò videatur appetere potuisse solummodo æqualitatem quoad imitationem, & non quoad Naturam, adest Vgo Victor inquit, *Similis esse voluit Altissimo non per imitationem, sed per æqualitatem*.

20 Respondendo autem ad argumenta

Voluntas potest vi fruentis, & frui utendis, & sibi frui.

menta dicimus ad Primum, quod eodem modo se habet voluntas, siue eodem modo potest se habere in appetendo, sicut se habet intellectus in intelligendo; Verum quia potest quandoque intellectus intelligere verum, quod nullo modo competat obiecto alicui, de quo intelligit illud verum, ita quoque poterit voluntas appetere bonum alicui, cui nullatenus competat illud bonum; in quo casu, utraque potentia errabit, non intelligendo, nec appetendo verum, & bonum in ordine ad obiectum, cui deberet competere, & non alij. quod quod si è cõtra, intelligeret intellectus verum competere solummodo obiecto, cui debet competere, & voluntas appeteret bonum, cui deberet competere, tunc nulla potentia errabit; his tamen non obstantibus, sicut intellectus aliquando intelligit verum de obiecto, cui non competit tale verum, ita voluntas appetere ex se, potest bonum alicui obiecto, cui ex sui natura non possit cõpetere tale bonum; sic est de Angelo, qui potest intelligere, & appetere bonum æqualitatis Dei sibiipmet ipsi, licet nullatenus sibi conueniat, nec deceat ipsum.

Intelligi, & appeti potest ex natura potentiarum, quod non competit obiecto.

Voluntas an impossibilem.

21 Ad Secundum respondemus ex supradictis, electionem æquiuocè sumi, quatenus namque subsequitur simplicem, ac plenam operationem intellectus, posse quidem esse impossibilem, quatenus vero subsequitur conclusionem syllogismi practici, non posse esse impossibilem. Vel etiam respondetur, obiectum impossibile posse appeti voluntate conditionata, non absoluta, siue voluntate complacentiæ, non autem voluntate determinata, fixa, atque immobili, siue denique voluntate inefficaci, non efficaci; siue sub alijs terminis, impossibile potest appeti non voluntate, sed velleitate; Ratio omnium est, quia modus talis appetendi non coniungit obiectum apprehensum, & volitum vna cū ipso appetente, vnde fit, ut quantum est ex parte potentia, possit hoc modo agere, ut placeat, & ita experientia docet, sapissimè contingere in nobis, etenim sæpè sapius appetere solemus, & velle impossibilia, prout vnusquisque in se ipso experitur, nihilominus appetentia talis est

omnino inanis, futilis, & inefficax, vnde fit, ut modus talis impossibilia appetendi sit omnino possibilis ex parte potentia appetentis.

22 Respondetur an Tertium, quod licet ad esse æqualem Deo, sequatur non esse sui, nihilominus voluntas potens est, ut possit velle vnum sine altero, potest namque velle antecedens sine consequenti, præcipue quando consequens non est de intrinseca ratione antecedentis; & ita inquit Scotus, possit voluntas appetere Episcopatum sine sacerdotio, complacendo sibi in appetitu dignitatis Episcopatus, & renuendo onus Sacerdotij; ex quo sequitur, ut possit appetere malus Angelus esse Deum per naturam, absq; eo, quod appetat, & velit destructionem sui esse, ratio est, quia non solum intellectus est abstractiuus, intelligens vnum sine altero, verum etiam ipsamet voluntas est potentia abstractiva volens vnum sine altero. Responso hæc sufficiens est, verum quia obstat Anselmus in ultimo argumento recensitus, ideo Scotus iterum respondendo subdit, quod voluntas ordinata non potest appetere destructionem sui, namque contra ordinem legis, & rationis, quod si loquamur de voluntate obliqua, & inordinata, non implicat, ut in simili casu possit appetere destructionem sui, quia ex appetitione alicuius antecedentis, sequitur necessario destructio sui, & ita Angelus ex appetitione æqualitatis Dei, appeteret destructionem sui, voluntate nihilominus inordinata; Verum prior responso est magis adæquata.

Voluntas est potentia abstractiva.

Destructio sui ipsius, an possit appeti.

23 Idem etiã Scotus aliter respondet, quod voluntas possit consequenter velle se non esse, ratio est, quia omnis, qui peccat, vult se eximere à subiectione Dei, qui autem sic agit, vult, consequenter se non esse, quoniam quicquid est in mundo, vel est Deus, vel creatura subiecta ipsi Deo; ergo creatura, cum non subijcitur Deo, non erit amplius creatura, & ita non habebit amplius suum esse; vtrum verò possit aliquando destructio sui sic appeti. Responderi potest ex eodem Scoto, non posse directè hoc appeti, quia insitū est à natura cuiusque rei, appetere conservari in suo esse; & Apostolus inquit, *Ne-*

mo unquam carnem suam odio habuit, sed semper fouet, & nutrit illam; potest nihilominus id appetere ex adiuncto, & indirectè, nempè ratione maioris commodi, & maioris boni, quod sequeretur sibi ex destructione absoluta sui esse. Doctrina hæc tum in terminis, tum & in ipsamet experientia recipitur, & comprobatur, & quidem de damnatis aiunt Theologi in 4 dist. 49. non posse appetere destructionem sui esse affectione iustitiæ, sed appetere id solummodo affectione commodi, & hoc idem est, ac dicere non appeti directè propriam destructionem, sed indirectè, & ex adiuncto, ratione quidè maioris commodi, quod ex tali appetitione subsequitur, & adiungitur; vellent namque exire de illa perenni miseria damnationis, & punitionis aternæ; & ratione istius commodi, siue adiuncti, appetunt ipsi destructionem sui esse; Experientia etiam id comprobatur, quoniam non solum de desiderio, & affectu appetiuere quamplurimi propriam mortè, verum etiam & re ipsa sibi met intulere, aquis se præfocando, præcipitijs se collidendo, siue consimili mortis genere se interimendo; hinc est, vt potuerit Angelus destructionem appetere sui, non absolute, & directè, sed ratione adiuncti, siue maioris commodi consequentis, nempè euadendi alterum Deum; Et quidem idem Paulus, si aliquando dixit, *Cupio dissolui*, nempè mori, nihilominus statim subiunxit, *Et esse cum Christo*, non autem absolute, & directè destructionem suimet ipsius appetebat id, quod clariùs alibi expressit dicendo, *Nolumus expoliari, sed superuefliri*, non appetimus expoliationem vitæ absolute, & directè, sed eatenus, quatenus per tale vitæ expoliationem speramus supernaturali veste gloria aternæ superuefliri; sed hæc, quia non faciunt pro præsentis loco, ideo ad materiam de Beat. dimittimus. Quo etiam spectat illud Eliæ, *Tolle tolle hanc animam*, ad euitandam quippè persecutionem Iezabelis, & Psalm. 17. *Educ de custodia*, nempè de hoc corpore, *animam meam*; & subsequitur causa, & finis, nempè, *Ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi*.

24 Anselmus autem ultimo argu-

mento allatus, ita intelligendus venit in vtraque sui sententia.

25 Respondemus ad Quartum, æqualitatem Dei præostendi voluntari ab intellectu non errante; Ratio est, tum quia ante peccatum nulla præsens ignorantia, etenim pœna antecederet culpam, vt probat argumentum; tum etiam, quoniam circa primam operationem intellectus non contingit error, nec veritas, quandoquidè falsitas, & veritas sunt conditiones intellectus componentis, & diuidentis, & ita veritas, & falsitas spectabit ad secundam operationem intellectus. Concluditur itaque non præostendi ab intellectu errante, sed sufficit, vt apprehendat intellectus per simplicem apprehensionem, tum æqualitatem Dei, tum Angelum, ad hoc vt possit appetere æqualitatem Angelos; sicut potest intellectus apprehendere terminos istos simplices, albedinem, & Coruum simplici apprehensione intellectus, & poterit deinde voluntas appetere albedinem Coruo; simplex autem ista apprehensio terminorum istorum æqualitatis, & Angeli; sufficit, vt voluntas comparare possit inter seipos, terminos istos, est namque voluntas potètia collatiua, & comparatiua vnus cum altero, sicut est quoque intellectus potentia comparatiua in secunda operatione intellectus obiecti vnus cum altero; & ita concluditur, quod stante tali simplici terminorum ostensione facta ab intellectu non errante, poterit voluntas volitione comparatiua vnus obiectum componendo cum altero, complacere sibi, atque appetere æqualitatem Dæi.

26 Dices, voluntas complacentiæ, siue voluntas conditionata non est sufficiens ad peccatum; Angelus autem peccauit sic appetendo, ergo non potuit habere voluntatem talem. Respondetur assumptum esse falsum, & oppositum docet experientia, quia etiam circa ea, quorum oppositum non eueniet, neque poterit euenire, contingit voluntatem posse peccare, etenim iustus iam iustificatus, & in gratia Dei persistens, vellet nunquam peccasse in præteritum, & nihilominus id adeo abiit in præteritum, vt in sensu composito non possit non esse; ex tali autem voluntate

Veritas, & falsitas cuiusnam operationis, vide t. 1. de Trinit. disp. de veritate.

Voluntas potentia collatiua.

Voluntas conditionata sufficiens ad peccandum, & merendum.

leitate adipiscitur nouum meritum, & consequitur nouum gratiæ incrementum ipse iustificatus peccator; sicut etiam ex opposito vellet peccator aliquo peccati genere le ipsum coinquinare, de quo tamen certum habet apud semetipsum impossibile esse tali frui posse re concupita; impossibilitas autem ista non implicat, ipsū denuo peccare, sufficit autem ad peccandum, saltem in semetipso, complacentia, vel leitas, atque quantum est ex parte sua, propositum, & voluntas conditionata ita peruersè agēdi, si possibilitas foret, ait namque Christus Dominus, *Quicumque viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam meatus est in corde suo*, concluditur ergo conditionatam voluntatem sufficere, siue voluntatis complacentiam sufficientem esse ad peccandum, habet namque voluntas conditionata, siue voluntas complacentiæ plenitudinem libertatis ad agendum, vt placet, & hæc sufficit ad peccandum.

An de facto appetierit?

27 Quæstio hucusque processit de possibili; At quid de facto, vtrum verè appetierit; Patres citati ita loquuntur; fundantur in Isai. 14. *Ascendam super altitudinem nubium; similis ero Altissimo*; Ezech. 28. *eleuatum est cor tuum,*

& dixisti, *Deus ego sum*; quod ex resentmentia Lucifero acta à Michaelie comprobatur, dixit enim aduersus eū præliando, *Quis vt Deus?* vnde & nomen sortitus fuit *Michaelis*, quod idem importat, ac *Quis vt Deus?*

28 Sequuntur Gabr. eadem dist. q. 1. art. 3. dub. 2. Bassol. q. 1. art. 1. Valq. disp. 234. cap. 2. & Suarez vbi sup. additque Valentia q. 14. par. 3. certum esse non hoc modo peccasse, licet Vasquez neget certum esse. Ipse quoque Scotus in 3. d. 34. q. v. nic. litt. L. dubitatuè loquitur, siue spectando, posse, siue factū, ait enim, *Licet aliquis possit simplici volitione velle impossibilia, quomodo forte peccauit, vel peccare potuit primus Angelus, volendo æqualitatem Dei*. Nihilominus in propria quæst. Secūdi sentent. agit quæstionē de possibili, non de facto, & de possibili resoluit affirmatiuè, non de facto; Quod si verbum aliquod penes eum reperitur redolēs factum, id putandum est calore potius disputationis irrepsisse, quam voluntariè dictū fuisse. Nec locus Tertij sentent. obstat, etenim non est ille locus huius disputationis, sed obiter dixit ad mentem aliorum, cum tamen ipse proprio mare in secūdo assertiuè affirmauerit.

Q V Æ S T I O I V.

Vtrum Angeli in via potuerint, & Dæmones nunc possint peccare venialiter.

DE bonis, & malis Angelis agit: de illis in via, de illis in termino, an potuerint illi tunc, & possint isti nunc peccare solummodo venialiter. Alensis 2. p. q. 109. memb. 4. art. 3. & D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 4. de bonis aiunt non potuisse peccare venialiter, sed omnino mortaliter. Probatur Primo, vltimus finis Angeli peccantis est mortaliter malus, ergo non potuit, nec potest nunc malus peccare nisi mortaliter. Secundo, maior est perfectio Angeli, quā hominis in primo statu suæ constitutionis: at Adam in statu innocentie non po-

tuit peccare venialiter, ergo nec Angelus in statu conditionis suæ, sed in puris naturalibus in via. Tertio, si potuit, demus, quod peccauerit sic bonus Angelus, igitur poenitentiam debuerat de peccato tali veniali agere; at quæritur, vbi nam egerit, nullus namque vnquam sensit fuisse Angelos, in ratione poenitendi, in Purgatorio. Quarto, Angelorum via conclusa, & terminata fuit tribus instantibus: in primo quidem fuerunt creati: in secundo fuerunt viatores: & in tertio fuerunt Beati, ergo non potuerunt peccare: Prob. consequ. nam si peccassent in secundo instanti,

stanti, non fuissent puniti, quandoquidem cito ad secundum instans sequitur tertium beatificationis.

2 De malis vero non posse in statu perditionis peccare solummodo venialiter. Prob. nam Dæmones quæcunq; faciunt, dirigunt in odium Dei: at hoc est peccatum mortale. Item non possunt facere opus, quod non sit malum, omnia enim deprauant.

3 Ex Scoto tamen oppositum elici potest tum de bonis, tum de Angelis malis, ut illi potuerint in via peccare solum venialiter, & possint isti quoq; peccare solum venialiter. Sequuntur Vasquez 1.2. q.89 art.4. in comment. Valent. 1.2. disp.6. q.19. punct.1. Salas 1.2. t.2. tract.13. disp.17. sect.4. Tanner. 1.2. disp.4. q.5. dub.4. Suar. 1.3. c.8.

Potuerunt Angeli peccare venialiter.

4 Probat autem, non est necesse, ut tendens malitiosè ad finem sibi præstitutum malum, tendat ad illum sub ratione grauis mali; ergo poterat Angelus habere finem aliquem malum, non quidem ut grauitèr malum. Antecedens patet, tendunt homines in finem malum, seu operantur propter finem malum, at tamen non semper tendentia talis est moralis, cum quandoque sit leuis, poterit igitur, & potuit sic agere Angelus. Item potens in maius, potest & in minus: potuerunt peccare mortaliter, ergo & venialiter. Insuper, per quid defuit, ut non potuerint sic peccare? an per liberum arbitrium, an ratione status, in quo erant: an ratione gratiæ, in qua erant creati: per nullum istorum sterit: non per primū, cum fuerint creati in plenitudine liberi arbitrij: non per secundum, cum in via potuerint peccare, etenim via est status merendi, & demerendi: nec per tertium, nam si Adam in statu iustitiæ originalis potuit peccare venialiter, potuit quoque Angelus in statu gratiæ. Prob. conseq. Adam namque duplex genus auxiliij habebat, tum iustitiæ originalis, tum gratiæ, & nihilominus peccauit tum credendo comestionem non futuram tam graue peccatum, nec inde tam graue damnū fuisse sequuturū: tum comedendo contra præcedtum: cum his tamen nulla aderat implicancia, ut peccatum etiā veniale prius committere potuisset, siue

Dæmones possunt peccare venialiter.

verbum otiosum dicendo, siue non ita feruenter Deum diligendo, peccatum, namque veniale reperficit ardorē amoris, & charitatis: cur ergo non sic poterant Angeli in via agere, Deum minus feruorosè amando, & huiusmodi, quæ causant peccatum veniale. Insuper Dæmones possunt ad verba otiosa homines tentare; hoc autem esset solummodo veniale: Possent ad inanē, & superfluum risum, atque ad inutiles iocos, intra tamen limites peccati venialis, homines incitare; siue incitare hominem in alterius perniciem, & iacturam, quæ tamen sit de materia leui, & non graui: quæ so implicat fieri hæc, & similia. Respondent, hæc esse moralia, quia Dæmones omnia deprauant, vnde incitant ad iocos, risus, & huiusmodi, ut inde homines deducant ad maiora peccata, omnia enim agunt in odium Dei, & perniciem hominum. Sed contra, Angeli saltem in via, poterant ad inutilia se inuicem incitare in materia leui, & tamen non id necessario egissent in odium Dei, non enim erant obstinati in malo, ut Dæmones, ergo saltem illi poterant, vel hinc, peccare venialiter. Vergetur amplius ratio de Ada, peccare potuit venialiter, & nihilominus præditus erat duplici auxilio, tum iustitiæ originalis, tum gratiæ habitualis: ergo multo amplius id poterat Angelus, habens auxilium gratiæ habitualis: Antecedens est Scoti in 2. d. 21. q. 1. docens, cum iustitiæ originali Adam potuisset peccare venialiter. Confirmatur, peccatum veniale non destruit gratiam, *Septies enim cadit in sensus*, ergo nec implicauit Angelum in statu viae cum gratia peccare venialiter. Accedit etiam, confirmatus in gratia, potest peccare venialiter existens in via: Angeli autem in via non erant confirmati in gratia, ergo multo amplius poterant sic peccare: Potuisset Adam in statu innocentiae cum iustitiæ originali peccare venialiter, vltra Scotum docent Gabr. 2. d. 22. q. 1. art. 3. Almayn. in moral. tract. 3. cap. 12. Altifodo. par. 2. sum. tract. 10. q. vlt. c. 3. & indicat Valent. cit. punct. 2. ad 1. hinc Vasquez ait, *Non video, qua ratione Angelus necessario debeat omnia velle, aut propter Deum ultimū finem in statu gratiæ*.

tia; aut propter finem mortalem, amittet omnino statum illum. Et Valentia subdit, *Non videtur impossibile, primo peccasse transgrediendo præceptum aliquod adeo leue, ut transgressio non esset, nisi peccatum veniale.* At denique Dæmones possunt operari bonum aliquod, quod sit opus moraliter bonū, ut ex propria quæstione supponimus: poterit autem ibi non interuenire odium Dei, perniciēs proximi, habeatq; cetera spectantia ad bonitatem moralem. Item possunt agere bonū aliquod, quod sit opus bonum ex genere, ut ibidem ex Scoto, pluribusque, præcindo tamen in utroque ab esse merito: quare concluditur, potuisse bonos in via venialiter peccare: & malos nunc non esse taliter alligatos, ut omnia, necessario ex se intrinsecè, deducant ad mortale.

5 Vtrum vero peccatum veniale, quod in via committere poterant, euenire potuisset ex motu subreptitio, iam diximus suo loco non dari motum istū in ipsis, quia motus tales accidunt in nobis ex cōiunctione animæ cum sensibus, ut propria quæstione vidimus.

Quid de facto.

6 Quamuis autem res ita potuerit se habere in Angelis bonis, aiunt tamen ex diuina Prouidentia, in tali statu id accidere non potuisse, quod etiam extendunt ad Adam in statu innocentiae: hi sunt Alens. 2. par. q. 103. m. 6. Bonau. sup. d. 21. art. 1. q. 3. Richar. ibid. Dur. q. 4. Bellar. de peccat. 1.3. c. 8. pluresque, licet Scotus cum Angles in 2. d. 27. Maior d. 21. q. 1. cum recensitis, neget de Ada. De malis autem Scot. 2. d. 7. q. vnic. ait, quod licet possint agere bene moraliter: tamen potētia hæc non reducitur ad actum, ob vehementem malitiam lit. R. S.

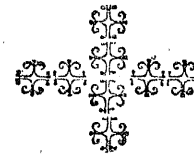
7 Diuum Thomam, Valentia, & Suarez interpretantur, ut loquatur de Angelis in statu gloriæ. Et Alensē, Vasquez in dubium vocat, an loqua-

tur de Angelis spectata natura eorum, an vera spectata speciali prouidentia Dei, illos in tali statu, etiam a veniali præseruante.

8 Ex his respondetur ad obiecta: Ad Primum autem negamus, finem mali Angeli esse necessarium, & semper mortaliter malum, iam enim diximus, posse agere bonum opus morale, siue se siteret intra fines peccati venialis.

9 Ad Secundū negata fuit minor, 10 Ad Tertium respondet Salas in fin. inquiring, *si non pl. nē penitenti, & satisfacere in via, post viam in loco aliquo purgandos fuisse.* At replicaret Medina inquiring, Neminem dixisse hucusque Angelum bonum penitentiam, egisse in Purgatorio. Sed respondetur, quæstionem non esse de facto, nec enim Salas id dicit, sed loquitur ex suppositione, dato, q. aliquis peccauerit &c. idque dicitur, ut satisfiat argumento Medinæ.

11 Ad Quartum, adest modus alter assignandi instātia Angelorum, ut ponantur etiam quatuor instātia, ut in propria materia vidimus: quo fit, ut in primo instanti fuerint creati in gratia: in Secundo bonus v.g. peccauerit venialiter, in Tertio penituerit, & in Quarto fuerit in termino. Vel si steteris in tribus instantibus, prout etiam ibi attulimus, dicendum sit, in primo creatus in gratia: in Secundo peccasse venialiter, & penitentiam egisse: in Tertio tandē fuisse in termino. Dices, in Secundo non potuisse penitere, cum fuerit instans solummodo peccati, non enim stant simul penitentia, & peccatum: At respondetur, instātia illa non fuisse indiuisibilia prorsus, ut in instanti nostri temporis, sed; habuisse suam aliqualem latitudinem, ut ibi reulimus ex Scoto; quapropter non fuissent tunc peccatū, & penitentia simul, sed vnum post aliud.

QVÆSTIO V.

Vtrum mali Angeli peccauerint ex instigatione Luciferi.

Vasquez 1. par. disp. 23. 8. rem dubiam, & ignotam esse ait, nec probari posse sufficienti ratione, aut scripturis, vnde scripturis, quæ pro parte vna asseruntur, respondet &c. Alphonsus de Castro verb. *Peccatum*, hæref. 3. atq; Guillelm. Paris. l. 2. de Vniu. par. 1. cap. 112. negat peccasse, Luciferi instigante, sed vnumquemque arbitrio, & voluntate propria deliquisse: Hæc idem docere videtur Albertus, & ex Patribus Anselmus, de quo tamen in fine.

2. Ex opposito, peccasse, instigante Luciferi, sentit D. Thom. 1. par. q. 63. art. 8. Alens. par. 2. q. 110. memb. 5. & 6. Richar. in 2. d. 5. art. 1. q. 3. Aegy. d. 6. q. 1. art. 3. D. Bonau. d. 5. q. 2. art. 2. Alrifiodor. in summ. tract. 2. cap. 5. Durand. d. 6. q. 2. cæterique, vt plurimum, tum veteres, tum recentiores Scholastici, siue ad locum D. Thomæ, siue Magistri in 2. d. 5. vel 6.

Scoti mens.

3. Ultra autem recensitos, de Scoto mihi remanet inquirendum, quidnam sentiat. Duo quidem sunt loca, in quibus apertè Scotus loquitur de re ista: primus est in secundo, & secundus in tertio sententiarum. In Secundo autè in dist. 5. q. 2. lit. O. sic scribit, *Quod Michael fecit victoriam, que victoria cedebat in laudem bonorum, hoc non fuit, nisi quia peccatum malorum Angelorum fuit, incentiuum tentationis in bonis, qui tentationem istam vicerunt.* At in Tertio d. 20. vnic. quærens, vtrum necesse fuerit genus humanum reparari per passionem Christi: dum in principio quæstionis asseritur ratio, quare potius natura humana fuerit reparata, quam angelica, à dicentibus; vt refert, *Ideo sic factum, quia homo alterius tentatione, cecidit, Angeli non, ad quod accedit autoritas Anselmi l. 1. cur Deus homo cap. 21. cit. dicentis, Sicut Angeli ceciderunt nullo alio nocente, ita nullo alio adiuuante surgere debent: Contra hoc insurgens Scotus, sic arguit, Con-*

*tra, factum est prælium magnum in Cælo: ergo videtur, quod sicut Draco pugnavit cum Michael, sic eum tentavit: Præterea videtur, quod Draco, id est Lucifer, peccando tentavit alios, sibi consentientes. hæc ibi Scotus. In responsione tamen ad primum argumentum princip. admitendo differentiam inter tentationem Adæ, & cæterorum Angelorum, habitam à Luciferi, sic scribit: *Alia etiam responsio ibi data, sumitur ab Anselmo, ideo potest etiam valere, quia homo peccavit suggestione Diaboli &c. & paulò inde, fortè non ita efficaciter fecit Angelus malus &c. ex his constat Scotum in affirmatiuam descendisse sententiã.**

4. Quid vero sentiendum sit, breuiter aperiam. In Primis, res incerta apparuit multis, Durandus in 2. d. 6. ita existimat: & post eum Valentia 1. t. q. 14. punct. 6. atque Vasquez recentius, qui loca Scripturarum, quæ in affirmantem asserri solent, nititur soluere.

5. Dicendum Secundo, probabilius esse, Luciferum extitisse occasionem, siue causam cæteris Angelis peccandi, ita apertè D. Thom. 1. par. q. 63. art. 3. ibique eius Commentatores, vna cum supra recensitis: atque insuper ita euenisse Scotus docet, vt vidimus, eiusque discipuli ad eum locum, siue ad ambo loca.

6. Quæ nam vero causa, siue cuiusnam generis fuerit causa ipse Lucifer, bene D. Thomas explicat, inueniens, *Fuit alijs causa non quidem cogens, sed quadam quasi exhortatione inducens: vnde deducitur, fuisse causam moralem, reduciq; ad genus causæ moralis, quæ procedere solet, exorando, præcando, exhortando, & his similia. Et hoc idem genus causæ docet Bonau.*

7. Congruentiæ autem ad id probandum hinc deducuntur, & quidem ordo iustitiæ diuini id postulat, vt eius potestati subijciatur quis in pœna, cuius suggestioni consentit in culpa, ait enim Petr. Ep. 2. cap. 2. *A quo quis super-*

Vtrum mali Angeli pecc. ex instig. Luciferi. 361

A quo quis superatur, eius seruus efficitur.

*ratus est huic seruus addictus est; & cæteri mali Angeli damnati sunt ad ignem paratum Luciferi, Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui parati sunt Diabolo, & Angelis eius, ergo cæteri peccauerunt suggestione, & suasione Luciferi. Confirmatur, quia talis loquutio denotat quodammodo imperium in Luciferi circa alios, etiam in ordine ad peccandum: vltra namque excellentiam, & præminentiam in natura, connotat insuper conatum, & impulsum in malum. Item cur est, vt non potuerit alijs esse occasio peccandi? vel quia in parua illa mora non poterant hæc omnia fieri: vel quia plures adus, qui interuenerint, exquiescent maiorem interapedinem temporis ad deliberandum: at neutrum istorum militat: non Primum, quia constitit ex superioribus, moram illam non fuisse indiuisibilem, sed diuisibilem: constitit etiã fuisse tantam, quanta opus fuerat ad statum viæ: quo fit, vt plenè potuerint deliberare, tentare, præliari, obfistere, & huius generis: & ob hoc satisfactum remanet motiui secundo. Adest insuper locus Isa. 24. *Tu terram disperdidisti, tu populum tuum occidisti, hunc vero textum ad Luciferum applicat Hieron. ibi. Item Apoc. 12. Cauda eius traherat tertiam partem Stellarum, qui locus, licet ad Ecclesiam etiam militentem applicari soleat, quatenus Lu-**

*cifer triumphat quotidie de peccatoribus hominibus, nihilominus Magister Sententiarum vna cum Theologis in 2. d. 6. atque cum D. Thom. & Bonauent. applicat ad Angelos subuersos ex instigatione Luciferi. Insuper Iobi 41. *Ipsè est Rex super omnes filios superbiæ: Quod si ex Petri relato testimonio, A quo quis superatus est; huic seruus addictus est, sequitur, vt dum Lucifer factus est Rex superborum Angelorum, vt qui eidem prius obsequuti fuerint, obsequium præstado ipsius voluntati, suasioni, allicitioni. Quamuis vero præditus locus flet pro Leuiathan, Bestia, alioqui maris, plures tamen Patres ad Luciferum quoque adaptant illum locum. Accedit Bernardus, qui tract. de grad. humilit. ita loquitur ad Luciferum, *Tu solus fratrum concordiam totius cælestis Patriæ pacem (ipsius, quantum in te est) quietem Trinitatis infestis, Ambros. Ep. ad Demetriad. Cum Angelis, quos in consensum suæ impietatis traxerat, à cælesti sublimitate deiectus fuit. Origenes 1. Periarch. initio, Ista habetur opinio, quod Diabolus, quam plurimos Angelos secum declinare persuaserit; idemque docent Damascen. 1. 2. fid. orth. c. 4. Cyrill. Hieros. Cathed. 2. Chriost. in Palm. 14. Nazianzenus l. de substant. ment. præd. serèq; communiter Scholastici.***

QVÆSTIO VI.

Quæ nam fuerint peccata cæterum malorum Angelorum.

Viso, quod Lucifer occasionem præbuerit cæteris malis Angelis peccandi, videndum remanet cuiusnam generis fuerit occasio illa, seu qualenam fuerit incentiuum ad peccandum. Plura asserunt motiua Doctores. Aliqui quidem, vt persuaserit eis non subesse Deo, sed ipsi potius Luciferi, & ita motiuum hoc reducetur ad genus superbiæ: talis est sententia Thomistarum, de qua su-

pra: Quibus accedunt quotquot, primum peccatum Luciferi aiunt fuisse, superbiã: quod peccatum Patres extendunt quoque ad cæteros peccantes Angelos, & præcipuè August. 11. de Gen. ad lit. cap. 2.

2. Verum circa hoc est inquirendum, quid namque fuerit cæteris occasio superbiendi ex instigatione Luciferi contra Deum? An quia fortasse persuaserit eis vt appetissent beatitudinem

dinem naturalem, an supernaturalem: de Primo iam docet Scotus fuisse ab initio Beatos beatitudine naturali, idque amplectuntur communiter Theologi ex relato sapientis loco Ezech. 28. *In delicijs Paradisi fuisi omnis lapis pretiosus operimentum tuum perfectus scintilla, decore & c.* cum igitur hoc ab initio habebant, quid poterat amplius in hoc appetere, superbiendo contra Deum? De secundo autem, vel poterat fortasse beatitudinem supernaturalem eis proponere desiderandam, & consequendam viribus naturalibus, vel ante tempus statutum à Deo remuneratore: vel consequi eam absque gratia beatitudinem, vel in Lucifero suadente, vel in ipsis Angelis, ad quos facta fuerit suasio; vni cuique enim oprime norat; naturam ex se, (reuelante Deo) non posse mereri absque gratia beatitudinem, nec consequi eam, proptereaque Deum ab initio ipsis contulisse gratiam, ut mediante ea mereri potuissent beatitudinem. Sciebant quoque præmium debere correspondere meritis, unde Beati non appetunt maiorem gradum beatitudinis, præter sibi collatum à Deo, ut potest correspondentem meritis. Non erunt quoque coronam conferri post iustitiam, & beatitudinem non iam in via, sed in termino conferendam esse merenti eam, ac denique perfecte norunt, omnia hæc non nisi à Deo conferenda fore, & quomodo, & quando placuerit ipsi Deo: quod si ita res se habuit, quonam pacto poterat contrarium hijs, Lucifer persuadere suis Asteclis? vel namque ipse Lucifer allucinatus fuisset in hæc suadendo; vel comites Angeli decipi ab ipso potuerint in his, quæ tantopere non ignorabant. Dices, poterat error hic inesse tum Lucifero, tum cæteris, tanquam pœna peccati, siquidem præcesserat in

Merita investigationis Luciferi penes Angelos.

eis, vel inordinatus amor sui, vel superbia, quo stante errore poterant omnes in hoc decipi. Evasio hæc frivola est, & impugnatur experientia, nam Angeli mali, seu Dæmones iam existentes in termino, bene noscunt non posse hæc rationabiliter fieri. Et confirmatur, quia si posset viribus naturæ consequi beatitudo, cur non ipse Lucifer tantopere præstator cunctis in naturalibus, cur non, inquam, ipse ex se ipsam adeptus fuit? cur etiam non cæteris eam tribuit, & cur ipsimet inferiores Angeli non eammet viribus proprijs sibi acquirerent? Item non adeo obscuratus remansit intellectus mali Angeli, ut hæc non nouerit: eo magis, quod tunc non erant in termino, sed in via, nec eo tunc obscurata erant naturalia, ut modo, dum sunt in termino. igitur modus iste non potest subsistere: an vero discursus iste subsistat in via? Scoti, videbimus infra.

3 Alij insuper aiunt, inferiores Angelos appetiisse quiescere potius sub umbra Luciferi, quam Dei, existimantes potuisse potiri magis voluntaria libertate, quæ tamen non ita potiri potuissent sub Deo, talis namque erat eorum existimatio, & ad hoc consequenter induxisset eos Luciferum. Item, voluisse inferiores Angelos viuere absque administratione, obsequio, & seruitute: quod quidem sperabant consequi sub umbra Luciferi: & ad hoc facile Lucifer ipse, aiunt, poterat eos allicere, id ipsum promittendo eis: vel denique offerendo excellentiam aliquam, siue supra homines, siue vni cuique Angelo supra suam inferiorem. Verum neque hæc consistere possunt, & ad illud de libertate, unde nam colligere poterant liberiore fore Lucifero, quæ sub Deo, scientes Deum esse mitissimum, placabilem, beneuolum, cuius *ingum suauis est, & onus leue* cognoscentes Luciferum esse alioqui superbum, immitem, implacabilem, crudelissimum, cuius *ingum graue est, & onus importabile*. Ad illud de administratione, etiam viuentes sub umbra Luciferi oportuisset ministrare ei, obsequi ei: & obtemperare ei, ut optime norunt melius esse obsequi, obtemperare, & ministrare Creatori, quæ creaturæ: at hæc concedendo, vel in-

Luci-

Stat illud Bernardi, *Vidit, & inuidit.*

5 Dices, hinc etiam sequi remansisse deceptos, ergo error fuerit, vel in Lucifero, vel in Angelis, ut supra. Respond. plene aduerisse Angelos debuisse potius adorare Verbum, humanatum, quæ subesse Lucifero: eundemque Luciferum bene nouisse, melius esse subditum esse Deo, quam rebellari ab eo: ergo nulla ignorantia, nullusque error in eis: unde peccauerunt omnes ex plena aduertentia, & ex aperta passione inuidiæ, & superbiæ.

6 Circa tamen impugnationem primi modi recensiti insurgit difficultas in via Scoti, siquidem supra loquendo de varijs peccatis Angelorum, docuit, peccasse etiam in appetenda supernaturali beatitudine conferenda, vel absque meritis, vel ante tempus, vel immoderato appetitu, & huius generis, igitur impugnatio facta aduersatur Scoto. Respond. minimè aduersari, unde aliud est querere, vtrum Lucifer potuerit hæc persuadere Angelis, & aliud est inuestigare, vtrum Angeli sic potuerint peccare appetendo &c. siue aliud est querere, vtrum Angeli, & Lucifer id egerint ex deceptione, siue ignorantia, & aliud est, vtrum ex malitia, & voluntatis peruersitate; loquendo de primis modis, negandum sic accidere potuisse, & ita bene currit impugnatio facta, quod deceptio inuisisset, & ignorantia, ex parte quidem Luciferi persuadentis, & ex parte cæterorum, ad quos fiebat persuasio: & hoc nos intendimus in impugnatione, at loquendo de modis secundis, iam potuerunt ex malitia peccare sic, vel sic appetendo, & hunc secundum modum statuit Scotus. Dices, modus hic ex malitia peccandi, supponit ignorantiam, ergo utroque modo peccauerunt: Responso patet ex dictis quæst. sup. ubi ostendimus, malitiam voluntatis non præsupponere semper, & necessario errorem in intellectu, imo quod stante plena aduertentia, scientia, pleneque iudicio intellectus, possit voluntas ex propria malitia peccare: quapropter assumptum obiectionis non est necessarium.

7 Circa denique, quod ultimo diximus, Luciferum proposuisse cæteris

Z z 2 æstima-

Peccauerunt non ex ignorantia, sed ex passione.

Luciferi tentatio in Angelos,

Lucifero ignorantia apponeda est, vel in cæteris malis Angelis; non autem obscuritas tanta obumbraret intellectum eorum, ut hæc inania, & falsa esse non cognouissent: Et ad illud de excellentia super inferiores, vti que vni cuique placuerit alteri præesse, at nemini placitum fuerit alteri subijci, & præcipue infimo Angelo, qui omnibus debuerat subijci, & nulli præesse. Et denique ad illud de præesse hominibus, incertum vti que suadebat, licet namque in natura præminentiam proponere illis potuisset, ostendendo angelicam naturam eminentiorem esse in naturalibus natura humana, tamé humanam naturam subijciendam illi fore in ministerio, unde nam colligere illud poterat?

4 His habitis modis, & exclusis, rationabilior modus, & apparatior est proponendus: is auté pro fundamento supponit, Mysterium Incarnationis reuelatum fuisse Angelis in via, de quo supra, itaut humanam potius naturam fuisset assumpturum diuinum Verbum, quam angelicam: Hoc supposito, statim Lucifer insurrexit, & inuidia ardens, affectans angelicam potius naturam vniendum Verbo fore, quam humanam, & inter angelicas singulares naturas, potius suam, quam cæterorum: Cum autem angelicam exclusam iam viderit ab vnione ad Verbum, tunc proponere cepit Angelis cæteris considerationem propriæ nobilitatis, & excellentiæ supra cunctas inferiores naturas: inde autem allicere eos conabatur ad propriam existimationem, & ad immoderatum amorem sui ipsius: proindeque ad nulli alteri creatæ naturæ se subijciendos, indignum namque existimabat naturam angelicam adorare, naturam humanam, quantumuis Verbo vnitam; Cum autem præceptum acceperint de adorando Filio Dei incarnato, iuxta Pauli Coloss. 4. *Et adorant eum omnes Angeli eius*. Id ægrè ferens Lucifer, cæteros auertere nitentur ab adoratione humanitatis Verbi: Verum quia creuerunt in immoderata existimatione propriæ excellentiæ, hinc facile consenserunt in eum: & hoc fuit occasio, motiuum, & incitamentum Luciferi ad peccandum. Et huc spe-

estimationem propriæ excellentiæ, atque inordinatum amorem sui, aduertimus non hæc proposuisse eis sub ratione summi boni, inde enim sequeretur necessario ignorantia in Lucifero, & deceptio, & ignorantia in cæteris, optime namque callebat Lucifer, & eius Angeli, angelicam naturam non esse summum bonum, nec summè amandum, cum cognouerint, solam naturam diuinam, alioqui infinite perfectam, esse summum bonum, summèq; amandam, non autem naturam limitatam, & finitam, uti angelicam: Hoc dixerim propter Vulpes, qui de Angelis disputat. 21. art. 1. num. 4. sic ait, *Primum omnium Angelorum peccatū fuisse inordinatam amicitiam sui, adificantiem Ciuitatem Diaboli vsque ad contemptum Dei, ad hoc potuit Lucifer alios inducere, imprimèdo singulis conceptum sui ipsius per modum summi boni supra omne bonum amandum.* Præsentens autem idem Author difficultatem præactam de ignorantia, & deceptioe, sic respondet, *Nec hinc sequitur alios Angelos à Lucifero peccasse ex ignorantia, vel ex errore intellectus prorsus intulpabili.* Hæc ille. Parcat autem Magister, alioqui sapientissimus, ratio namque facta vrget, nec soluit; Cum vero inquit, non sequi inde errorē intellectus, vel ignorantiam, gratis apparet, id dicere, non enim assignat causam: cum tamen ex opposito, persuadendo Lucifer amorē sui sub ratione summi boni, summèq; amandi, vel Lucifer ipse ignorauit naturam angelicam non esse summum bonum, vel Angeli alij, veluti ignari, decepti, & allucinati fuerunt circa rem istam, quis autē non nouit creaturam non esse summum bonum. imo annihilabile, finitam, limitatam, non summam &c. vnde concluditur, potuisse quidem amorem inordinatum sui ipsius vnicuique persuadere, non tamen sub ratione summi boni, summèq; amandi, nisi decipiendo, vel semetipsū, vel illos.

8 Aduersus dicta in corpore adest Anselmus citatus in sententia Scoti, & cum eo plerique alij Patres, inquit, quod *Sicut Angelus nullo instigatē peccat, ita nullo adiunante resurgere debet.* Ergo Lucifer non fuit instigator cæterorum Angelorum. Ad hoc respondet

Scotus, inquit, *Licet aliqua tentatio Luciferi fuerit alius ruina, tamen non ita effuax, sicut hominis à Diabolo.* ita in tertio loco citato. Sensus autem est, quod Anselmus non negauerit, omnino Luciferum cæteros tetrasse, sed non tentasse tam acriter, & efficaciter, ut tentauit Adam. Vel responderi posset Secundo, loqui de ipso Lucifer, is namque, ad sensū fortē Anselmi, à nullo tetatus fuerit, cæteri autem ab ipso.

9 Obstat, *Nemo operatur ad malum respiciens.* Ergo non peccauerunt cæteri exemplo prauo Luciferi, vel ex mala Luciferi instigatione ad malum. Axioma hoc explicatum fuit supra, ideoque applicando, quæ ibi dicta sunt, tanta est voluntatis, siue humanæ, siue angelicæ libertas, ut quāuis videat malum, sciaturq; obiectum propositum esse malum, & minimè prosequendum, nihilominus possit velle illud, sicut de factio humana vult, quamuis non velle malū sub ratione mali, sed sub ratione boni, vel apparētis, vel præstituti &c. an vero possit voluntas velle malum, etiā sub ratione mali, vide Scotum in 2. d. 43. q. 2. & Nos tom de Beat. disp. 1.

10 Arguitur, non poterat Lucifer tot, atque tot numero Angelis manifestare subitō, ac in instanti suum intentum, tentare eos, allicere, proponere, suadere &c. Item nec poterant in vnicō instanti, siue breuissima mora Angeli deliberare, pugnare, vincere, vinci &c. Ad hæc, & huius generis, responsio patet ex sepe dictis, moram viæ Angelorum non fuisse indiuisibilem, sed diuisibilem in instantia, & tempus licet breuissimum, breuissimum in quā quoad nos, qui retardamur à se sibus in intelligēdo propter recursum ad eos, at sufficientissimū Angelis, alioqui velocissimis, ac expeditissimis in suis operationibus: talis autē, & tanta eis concessa fuit mora, quanta sufficiens fuit ad tentandum, suadendum, præliandum, prælio intellectuāli, siue spirituali, ad deliberandum, ad vincendum, atque ad succumbendum.

11 Quæres autem, an simul peccauerint cum Luciferō? In Primis respondetur, prius peccasse Luciferum in genere tentandi, causa namque præcedit effectum; quod si ipse fuit causa, & in-

Nemo peccat ad malū respiciens, declarat.

Tempus viæ Angelorū breue quiddam pro nobis, at sufficientius pro Angelis

& inceptor malorum, ergo peccauit ille prius, veluti tentans; inde vero reliqui, qui succubuerunt tentationi. Dices, habet Damascenus l. 2. cap. 4. de fid. orthod. *Simul cum Lucifero conuulsa est innumera multitudo.* si simul, ergo non prius Lucifer. Respondet Bonau. S. *Ad secundum, inquit, Potest dici, quod simul non quia in eodem instanti, sed quia repente, quasi in non perceptibili tempore.* Itē ly simul idem sonare solet, ac concomitantiam aliorū, nam corruit tūm Lucifer, tūm cæteri mali: siue simul idē, ac pater, nempe, vna cū Lucifero ceciderunt alij, siue deniq; simul tenendo negatiuè aduerbium hoc, & est sensus, simul id est, non solus, quia verè nō corruit Lucifer solus, sed plures cum eo. Cæterum, ex superioribus cōstitit posse intellectum, & voluntatem operari in eodem instanti temporis, ita ut sufficiat intellectum antecellere prioritate naturæ: quanto magis ibi, vbi ultra instantia; adfuit quoque aliquale tempus, quo fieri, & quæ bene potuerunt ea omnia, ut consistit loquendo de naturā angelicarum moralium.

12 In his prauis affectibus cōtinuo sunt Dæmones; modo tamen gehere vno peccati labentes, modo altero: vnde, vbi sup. Ioan. 3. habetur, *Diabolus ab initio peccat.* Glossa ait, *Ab initio creationis suæ incipiens, peccat continuè, vsq; in præsens.* & Aug. lib. de fide ad Petr. inquit, *Nec mala possunt voluntate carere, nec pena.* Dices, loqui de praua voluntate habituali, non actuali: Contra ex Hieron. dicente, *Diabolus attribuit sibi arrogat, quod præsumpsit.* An-

Simul quid denotet.

Diabolus continuè malum in Deū, & homines voluitatem.

super 2. Cor. 6 ibi, *Qua conuentio Christi ad Belial?* Glossa inquit, *Sicut Christus omnia bene facit, ita Diabolus omnia male facit.* Consimiliter de Angelis bonis, qui omnia in Deum referunt, ita ex opposito, mali in odium conserunt, attestante Psalmo, *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* De re hac in propria Disputatione habebitur, an Dæmones possint bene agere moralitèr.

13 Verum, obstat in super, cessante causa cessat effectus: in Lucifer, autem causa superbiendi fuit pulchritudo, atque strenuitas naturalis, siue cumulus donorum, quibus decoratus fuit ab Altissimo, vnde occasio sumptu modo autem caret his. Confirmatur tūm de eo, tūm de Asseclis, quandoquidem impossibile est, ut consequantur quod iam sperabant, & id, quod tanto perire in humana Natura inuidebant, siue diuinitatem in appetitu Luciferi: siue cætera recēsitā, in appetitu aliorū.

14 Resp. & si videat Lucifer impossibilitatem assequendæ diuinitatis, siue hypostaticæ vñionis, adhuc tamē perseuerat in odio aduersus Deum, & homines: Quo insuper, odio feruescunt cæteri Dæmones: vnde ira, & odio, vindictam, quo possunt, exigunt, & extorquent de hominibus; vel proprijs personis hominum; vel saltem ijs, quæ ad hominem spectant, malum omne propinantes, in Dei odium, & hominum. Ad illud autē de donis, & occasione vide supra. Resp. nō inde solummodo occasionem desumpsisse, verum & aliunde, ex capitibus alijs recēsitis.

Q V Æ S T I O VII.

De peccatis aliquibus in speciali Angelorum.

1 **D**ictum est in generali de instigatione Luciferi, deque peccatis Angelorū in vniuersali: nunc vero recensēbitur aliqua singularia, ut magis notescat eorū peruersitas: quāuis distinctus de re hac ageamus infra, agendo de Dæmonibus.

2 Ex septem autem peccatis capitalibus, tria verè, & formalitèr esse potuerunt in Angelis malis: superbia, ira, & inuidia: Et quidem non repugnant ipsis ratione subiecti, siquidem ex D. Thom. peccata hæc sunt spiritualia, & Angelus est spiritualis: vnde loquendo de

Tria peccatorum genera in Dæmonibus, superbia, inuidia, ira formalitèr.

Persuasio Luciferi an deceperit suos Angelos.

Angelus an peccauerit ex instigatione.

do de superbia, verè, immoderatè amauerunt seipfos vlque ad contemptum Dei, ex Auguft. Amor namque sui vlque ad contemptum Dei fecit Ciuitatem Diaboli. Concupierunt etiam non subesse Deo. Item Lucifer fieri Deus, iuxta Ezech. Dixisti in corde tuo, Deus Ego sum. Ascendam ad Aquilonem. & similia, vt vidimus.

3 Loquendo in super de inuidia, iam teste Bernardo, vidit, & inuidit. Inuidendo vnioni hypostaticæ Naturæ humanæ; quam tamen fieri in sua angelica Natura affectabat: Inuidit item multiplicibus donorum, gratiæq; generibus, quibus ob vnionem talem decorata fuit ipsamet Natura humana. ex Auguft. l. 14. de Civ. Dei c. 11. Et denique loquendo de ira, testatur Ioan. Apocal. 20. inquit, Vt Terra, & Mari, quia descendit ad vos Diabolus, habens iram magnam. Hæc vere esse poterant in Angelis formalitèr: Qua inuidia etiam exarserunt Angeli cæteri mali: & ob hoc, aduersus homines, ira.

4 Cæterum, reliqua quatuor peccata, auaritia, gula, luxuria, accidia, presse, & rigorosè sumpta, nequaquam inesse poterant. Ratio, quoniam exigunt concomitantiam corporis, gula quidem os, cum instrumentis aptis ad comestionem: luxuria, carnem, & sensus, quibus carnis illecebræ experiantur. Auaritia, qua diuitiarum acquisitioni studeatur, abnegando paupertatem, in quarum acquisitione nulli parcatur labori, iuxta illud

Impiger extremos currit Mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiens, per saxa perignes.

Quarum diuitiarum finis explendus veniat nõ per desiderium solum, nec per acquisitionem solam intra limites solius animæ, sed & corpus quoque requiritur, ad cuius, beneficium impendantur: ille namque Dives Euangelij secum loquens aiebat, Anima mea habes bona multa reposita in annos multos, comedere, bibere, epulare. de accidia in super, nec videtur locum habere posse in eis, etenim, accidia Est quidem tedium de bonis spiritualibus; istud tamen tedium exigere videtur sensum fugiendolaborem corporeamq; exercitatio-

nem requisitam in odio fugiendo, atq; in conquisitione laboriosa virtutum.

5 De luxuria. An aliquo modo cõpetere eis possit, iam diximus supra, inquirèdo qualenam fuerit peccatum Luciferi: Item, dùm agebamus de incubis, & succubis. De accidia tamen, cur est, & nõ potuerit esse in eis? Probatur, etenim fuit in eis operatio peruersa, & mala peccati, ergo poterant, abstinendo ab operatione studiosa, & bona, peccare de accidia: Poterant de extremo in extremum transire, sicut iam transierunt, vt potè de gratia in peccatum commissionis, ergo poterat quasi in medio se sistere, relinquendo operari bonum. Item peccare potuerunt nedum peccato cõmissionis, sed omissionis, sic autem se habere, est accidia incurrere. Dices, accidia est tedium: hoc autem est passio sensus. Respond. dari tedium corporale, & spirituale: in Angelis fuisse hoc, non illud: & spirituale abstrahit quidem à labore in subiecto pure spirituali, vt Angelus, non enim est subiectum capax defatigationis, & laboris; est autem in ipsis, torpedo quædam ad bonum, & cessatio ab ea, cuius fomentum est praua voluntas, siue torpor ad exercitia virtutum. Ultra autem hæc, in tedio corporali, oratio corporis defatigatione sentientis, torpet tùm corpus ipsum, tùm anima: illius quidem est corporale, anime vero spirituale, quæ ratione etiam corporis torpescere solet, ratione à Salomone allata, quia corpus, quod corrumpitur aggravat animam.

6 De diuitiis, optime nouit Dæmon loca thesaurorum: ipseq; incautis, auaris sæpè pollicetur diuitias: Si tamen cupidus foret ipse diuitiarum, non vtique gratia sui, eas affectaret, frustraretur namque sine ipsarum, sed vt auaros decipiat, & illudat, talia enim machinatus fuit contra Saluatorè, Hæc omnia tibi dabo, si cadens &c.

7 Plura alia contèplari possumus peccata in eis. Ambitionem quidem, de qua conscribit: Quod si solum appetijt diuinitatis, mirum non est, vt in deserto adorari cupierit à Filio Dei, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Odium contra Deum: quod, licet ex parte Dei sit impossibile, cum sit

In malis Angelis ira, accidia, & tedium spirituale.

In malis Angelis nõ labor, nec defatigatio.

Auaritia nõ proprie, sed proprie alios.

Odium in Deum, & homines.

fit summe amabilis; ex parte tamen creaturæ est possibile, iuxta Psalm. 57. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Odium in super contra Naturam humanam, ratione vnionis hypostaticæ; tum etiam, qua ad ipsorum replendas sedes eleuantur homines: imo aduersus totam Mundi machinam; tanto enim ardescunt odio in homines, vt cuncta, quæ homini inserviunt, euerte- re, & prorsus aliminare intentent, hinc naufragia in aquis: pestilentia, fames, bella in Terris: tempestates in aere, ob quod Ioannes dixerat, Vt Terra, & Mari &c. denique peccare potuerunt contra Dei legem, de adorando, amando, & seruiedo ipsi Deo, tum vero contra legem naturalem, habebant namq; liberum arbitrium &c.

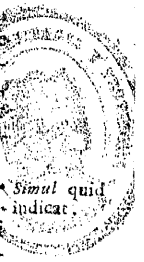
8 Dionys. Carthus. lib. 2. in Alcoran. cap. 27. de Machometo refert, dixisse, peccatum Luciferi, & sequacium fuisse, ex eo quod adorare nolissent Adam; Dominus namque Machometus aiebat, Lucifero, eiusque Aseclis præceperat, vt adorassent Adamum: quod agere nolentes, grauitèr, inquit, peccauerunt, ideoq; damnati sunt. Inter blasphemias cæteras machometicas hæc vna est ex præcipuis. Illudere, tamen tentauit scripturis sæpè impius Machometæ, honorem namque Christo Domino ab Angelis debitum tollere nisus fuit Machometus, etenim, Paulus refert, quod Cum iterum intro- ducit Vnigenitum suum in mundum, dixit, Et adorent cum omnes Angeli eius. igitur ex præscripto Patris Aeterni debebat Lucifer cum socijs Christum adorare: honorè tamè hunc à Christo auferre nisus fuit Machometus, vt sectam suam fundaret, idque per suos Machometanos ex parte assequitur, dum tantopere, odio insequuntur ad necem, vtique Christianæ legis professores.

9 Quæres, an Angeli alij peccauerint simul cum Lucifero: Difficultas esse potest, primo absolutè quærendo, quinã ex omnibus malis Angelis primus fuerit in peccando. De hoc autem difficile est inuenire: Probabilissimè tamen dicendum vt supra, fuisse, Luciferum quoniam ipse præceteris, magis superbiuit, magisque hypostaticæ humanitatis vnioni inuidit, ac concu-

piuit æqualitatem Dei, aspiciendo ad maiora dona sibi collata: sicut igitur ipse cunctis erat superior, atque ambitiosior, ita quoque fuerit, absolutè loquendo, in peccando, prior hic autè sensus non facit ad præsens quæsitum. Cæterum, in subiecta materia, dum ipse inceptor fuit, & causa peccandi Angeli cæteris, vtique ipse quoq; prior fuit, causa enim prior est causato: Hoc quæst. antec. attingimus, hic tamen amplius explicamus.

10 Obstat vero Damascen. lib. 4. fidei orth. cap. 4. inquit, Simul cum Lucifero conuulsa est innumera multitudo. Si simul, ergo Lucifer non prius. Respondet D. Bonau. s. Ad secundum, inquit, Potest dici simul; non quia in eodem instanti, sed quia repente, quasi in non perceptibili tempore. Ergo, simul idem est, ac breue tempus. Respondetur etiam, ly simul, importare concomitantiam siquidem, vna cum Lucifero corruerit cæteri quoq; mali Angeli. Item ly simul idem importare solet, ac pariter sicut ibi Omnes declinauerunt, simul inuites facti sunt. sensus est, non quidè de simultate vera temporis, non enim simul sūt in mundo mali, sed modo vnus, modo alter: modo conuertitur vnus, modo cadit alter: seu idem est, eos, qui declinauerunt, fuisse simul, nempe pariter, seu etiam, seu consimiliter inuites redditos. Vel simul negatiuè: estque sensus, non solus Lucifer corruit, sed plures in simul cum eo &c. vel denique, sensus sit de de Luciferi eiectione ex Enpyreo, vna simul cum cæteris, etenim simul eiectioni fuerunt, & expulsi omnes è Cælo: ideoque Damasc. ait, Conuulsa est &c.

11 Petes vero, quando nam peccare ceperunt Lucifer, & sequaces Angeli. Iren. lib. 4. cap. 78. & Iustin. dialog. cū Triphon. censent non peccasse ante, creationem primorum Parentum, sed post, creatis iam ipsis. Ratio quoniam non peccauit Lucifer, donec eos tentauerit. Item, approbauit Deus, cunctis sex illis diebus, quæ faciebat, Vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, ergo Angeli omnes fuerunt boni, atque à Deo approbati toto tempore illo. Insuper dixerunt alij, peccasse secunda die: Ratio, quia Deus diei illi minimè bene-

Simul quid indicat.

Quando nã Angeli peccauerunt.

benedixit, ergo ob ipsorum peccatum, tunc peractum, non benedixit. Denique, probabilis sententia est, Parentes non peccasse prima die, ergo nec Angeli primo creationis tempore.

12 Verum non ita esse, Patres, & Scholastici docent, dum Angelicum tempus via, in paucissimas, calq; breuissimas morulas conuolunt. Igitur ab initio peccauerunt, prout Ioannes loquitur. Item, dum tentauit Lucifer Parentes, accessit in figura Serpentis: signum vero hinc deducitur, de Angelo conuersum fuisse in Colubrum, ratione peccati, iam antecedentis: sicq; appellat eum Ioannes Apoc. 12. *Dracōnem, Serpentem antiquum*. Sicut autem Deus prima die diuisit lucem a tenebris, ita Augustinus ait, diuisos fuisse, bonos Angelos a malis. lib. 1. Gen. ad lit. cap. 17. idemq; ait Glos. Gen. 1. Beda, Rupert. Altiflod. l. 2. tract. 2. cap. 4 & insuper Aug. l. 1. de mirab. sacr. Script. cap. 2. *Abstulit sentiamus, Angelum potuisse homini persuadere peccatum in terra, nisi prius ipse peccasset in Cælo*. Item Isidor. lib. 1. sent. cap. 10. idem docet, prius peccasse Angelum, quam homo crearetur.

De Angelis cur mentionem non agit Moyses

13 Ad id vero, quod dicitur, de benedictione. Non loquitur Moyses de operibus Angelorum malorum; erant enim peccaminosa, sed de operibus eiusdem Dei, quæ, prout, prouidentia est diuinis manibus, *Erant valde bona*. intēdebat Moyses enarrare opus creationis rerum corporearum; de Angelis namque mentionē non fecit Moyses, tum ob Populi ruditatem, non ualentis capere substantias illas, materia abstractas, tum ne idolatrandi præberet occasionem, ut alibi diximus.

14 Ad id de peccato primorum Parentū, quandōnam peccauerint, quantō tēpore fuisse in Paradiso; sunt qui dicunt, tot annos ibi cōmoratos fuisse, quot Christus Dñs uixit inter homines. Alij, quadraginta diebus, ob quod idē Christus quadraginta insuper diebus in deserto ieiunauit, ut in temperantiæ eorum, suo sacro ieiunio medellam ferret. Pererius l. 6. q. 2 octo diebus ibi permanisse, idemque habet Barada t. lib. 7. cap. 13. fol. 350. Abulensis, post sententias plures recensitas, ait,

peccasse sequenti die ad creationem; sequens autem dies ille fuerit dies Sabbathi: atque ita, stetit integro die naturali ueneris in Paradiso. ita in c. 13. Gen. q. 107. 108. alij, perdurasse, nē quidem integro die, sed sex horis: alij, septem: nouem alij: & plerique decē: de quibus in addit ad Petrum Comest. in Hist. Schol. cap. 24. in Gen. de his autem, id maximē, uerisimile est, Dæmonem illico inuidisse utrique primorum Parentum forti, tum animę, tum corporis, proptereaq; confecti nē tentasse illos, quo citissimē de scilicet illo statu decurbarentur, atque tentationi succumbendo, eiecerentur: quo fit, ut hinc nō liceat moram illam ad longum protrahere. Insuper Hieronym. Epist. 22. de Custod. Virg. ad Eustoch. & lib. 1. in Iouin. atque August. serm. 65. de Temp. & q. 8. Vet. Test. ac lib. 9. de Gen. ad lit. cap. 4. inquit, *Nōx, creatura muliere, priusquam coirent, facta est illa transgressio, cuius merito, de loco uoluptatis exierunt*. unde in Paradiso uirgines erant: facta uero transgressione, ac deiectione coierunt.

Quanto tēpore Adam fuit in Paradiso terrestri.

14 Cæterum frequens Concionatorum, plurimumq; Patrum talis est loquendi usus, ut dicant, eadem hora Parentes primos peccasse, quæ Christus Dominus fuit Cruci affixus; ut eadem hora Christus manus extendisset ad arborem Crucis, quæ transgressores Parentes manum extenderunt ad arborem uitam: unde Nazianz. orat. 1. Apol. inquit, *Idcirco lignum aduersus lignum, & manus aduersus manum: ille, inquam, fortiter extensa, aduersus incontinenter extensam: illa clauis confixa, atque constricta aduersus remissam, & solutam: illa Orbis fines coniungentes, aduersus eam, quæ Adamum de Paradiso exturbauit; idcirco sublimitas aduersus lapsum, & fel aduersus gustum: & spinea corona, aduersus paruum imperium; & mors aduersus mortem &c.* August. serm. 71. de Temp. *Ibi erectus est Medicus, ubi iacebat egrotus; & ubi ceciderat humana superbia, ibi se inclinauit diuina misericordia*. Raban Gen. 3. *Apte Dominus Crucem in meridie ascendit, ut qua hora primus homo lignum prauaricationis tetigerat, secundus homo lignum redemptionis ascenderet*. Rupert. lib. 6. diuin. offic. c. 1.

Adam quōdo peccauit

Christus quōdo crucifixus

Quia

Quia sexta die homo factus, & tota mundi est creatura perfecta, restē Dominus, eadē die sexta crucifixus, humana uelationis impleuit arcanum. Glos. Gen. 3. *Hora nona spiritum emisit, qui sexta hora fuit crucifixus: ut eadem hora resitueretur homo, quæ de Paradiso est eiectus*. August. Psalm. 2. *Sicut ergo sexta die fecit Deus hominem; sic inuenimus, sexto seculo uenisse Dominum Iesum Christum, ut reformaretur homo in die ante Sabbathū*. Et ut plura linquam, quidquid Diabolus ob peccatum abstulit, totum illud Christus diuina emulatione recuperauit. ita Tertull. lib. de Resurrect. carn. quo quadrat ea, quæ in sequentia *Exultet canit Ecclesia mane Sabbathi sancti, Mors, & uita duello conflixerit mirando, & cætera ibi*.

Diei secundæ cur non addita bene dicitur. 15 Ad id autem de secunda die, ut quod ei nō benedixerit Deus. Respondent Primo plures, ideo denegatam be-

nedictionem, quoniam numerus binarius recedit ab unitate: qui autē unitatem charitatis scindit, de meretur benedictionē: Verum responsio est moralis, & allegorica, optaq; mores componendos. ita penēs D. Thomæ 1. par. q. 74. art. 3. ad tertium, quæ habetur penēs Hieron. lib. 1. cōtra Iouin. & super Ezech. 11 atque Agg. 12. ac refertur in cap. nuptiæ 32. q. 1. Adest tamen literalis eiusdem D. Thomæ, inquitentis, diuisionem aquarum in hac seculadie fuisse quidem inchoatam; non tamen perfectam usque ad diem tertiam: proptereaque, dum diuisio pro tunc non erat completa, nec consummata, hinc nec benedictio fuit tunc superaddita: data tamen fuit die tertia, quæ benedictio comprehendit etiam diem secundam, licet secundam inchoatūē, tertiam completiue.

Q V Æ S T I O VIII.

De quo ordine fuerit Lucifer, & mali Angeli sequaces, & an Lucifer sit omnium supremus.

1 Querimus breuiter in præsentiatum de naturali præstantia, & eminētia Luciferi, & sequacium Angelorum, de quo nam ordine ipse fuerit, siue utrum inter Angelos omnes ipse extitisset supremus.

2 Circa quæsitum hoc D. August. dubius esse uideretur, ait namque se non inuenire in scripturis argumenta, & capita, quibus potius probetur, Luciferum fuisse cunctis Angelis eminentiorem, quam oppositum, ita lib. 3. super Genesim ad lit. cap. 12. & lib. 11. cap. 19.

3 Epiphanius hæresi 64. & Damascen. lib. 2. de fide orthodoxa cap. 4. aiunt, Luciferum nō fuisse supremum Angelorum, sed aliud quærendum esse Angelorum Principem, & antesignatum: atque Damasc. esse de infimo ordine: quam opinionem & si August. l. 11. de Gen. ad lit. neget posse,

defendi, tamen D. Thom. 1. par. q. 63. art. 7. docet non aduersari fidei, neque præiudicandum illi esse. Tertullianus autem lib. 2. contra Marcionem, Originestract. 9. in Matt. Hieronymus in cap. 4 Iob, Gregor. lib. 4. moral. cap. 13. Isidor. lib. 1. de summo bono cap. 10. D. Bernard. serm. 1. de aduentu. & plures alij existimant, Luciferum fuisse inter Angelos primum, atque inter Angelos supremum omnino; siue eminentissimum; sententia hæc cōmunis est, atque eam amplexantur communitè, Theologi una cum Magistro sententiarum. dist. 6. & quia communis est, ideo ipsam quoque amplectimur, licet Vasquez disput. 237. cap. 2. & Suar. lib. 7. cap. 16. rem incertam esse iudicent.

4 Unde dicimus, Luciferum fuisse in sui natura, omnium Angelorum, tum bonorum, tum malorum supremum, atque eminentissimum, tum etiam in-

donis; Probari potest hoc auctoritate Ezech. 28. *Tu signaculum similitudinis nostræ, plenus sapientia, & decore in delictis. Paradisi fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum, Sardius, Topatius, Iaspis, &c. usque ad enumerationem, novem lapidum pretiosorum: quibus, ut exponit Gregorius l. 32. moral. c. 25. significatur, Luciferum præfuisse cunctis non ordinibus Angelorum. Item Ezech. 31. Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiso. Abietes non adequavit summitatem eius: Ex quo datur intelligi superasse omnes, atque præcellisse cunctis; & hinc elicitur, fuisse ipsum de ordine Seraphinorum: Ordo autem Seraphinorum est primus, atque supremus inter angel. cas Hierarchias. Confirmatur totum hoc, ex eo quod Lucifer ipse erat dux malorum Angelorum; hoc vero indicat, ipsum supremum fuisse in natura cæteris Angelis. atque Job 40. Ipse est principium viarum Dei. Quod licet ad litteram exponatur de Behemot, quod vel Elephantem, vel Rinocerontem, vel Draconem significat, tamen Patres exponunt etiam de eo.*

5 Dicimus etiam in eodem ordine Seraphinorum, ipsum Luciferum præminere, atque præcellere in natura cunctis Angelis de specie Seraphinorum, præminencia autem ista, siue præcellencia, non erat præcellencia in gradu aliquo specifico, intra genus Seraphinorum, sed solummodo in gradu individuali eiusdem speciei, ita ut inter cætera individua suæ speciei Lucifer ipse præcelleret cunctis in individuali, atque singulari perfectione; Conclufio hæc supponit sub eadem specie reperiri plures Angelos, ut suo loco, constat verò, individua eiusdem speciei uniuersaliter loquendo, esse inter se æqualia in essentiali, atque specifica perfectione, nihilominus stante hoc, nõ implicat unum singulare, siue individuum esse perfectius altero individuo perfectione individuali, & ita intelligitur illud sapientia 8. de Salomone, *Puer eram ingeniosus, & fortius sum animam bonam. ita quoque per articulum quendam Parisiensem decretum fuit; Animam Christi Domini perfectiorem fuisse animam Iudæ, quod non solum de perfectione gratiæ, & gloriæ intelligendum*

Præcellencia Luciferi nõ in specie, sed in gradu individuali.

Gratus individualis an in formis substantialibus.

erit, verum etiam de perfectione Naturæ secundum maioritatem perfectionis gradus individualis in eadem specifica Natura, sicut etiam locus citatus de Salomone venit intelligendus, siue ratione temperamenti, siue etiam ratione eiusdem singularis, & individualis naturæ, quæ individualis natura potest individuuum alterum eiusdem speciei excellere, siue præcellere in gradu substantiali perfectionali, individuali; applicando autem ad Luciferum dicimus, quod licet in eadem specie Seraphinorum habuerit Angelos alios in natura specifica sibi coequales, nihilominus præcelleret alijs eiusdem naturæ Angelis in individuali perfectione suæ naturæ singularis iuxta gradum perfectionalem suæ naturæ atomæ, & singularis; & hinc fit, potuisse habere æqualem in natura specifica, ita ut non præcelleret alios Seraphinos in gradu specifico; sed in gradu individuali: Et hinc non implicat, ut sic præferri cunctis, etiam in eadem specie, id, quod non capit Suarez.

6 De eodẽ excessu individuali habet Scotus, dari gradus in formis substantialibus 8. Met. q. 3. Anton. Andr. ibid. q. 7. & 11. Met. q. 1. Cauell. super Scor. lib. de An. disp. 1. sect. 10. num. 4. probabile putat item Capreol. 2. d. 32. q. 1. Io. Maior q. 2. concl. 6. Hispal. q. 1. Rich. q. 1. Albert. ar. 6. Aegid. q. 3. Lyell. 1. d. 3. q. 1. Ferrar. 1. Contrag. c. 3. Iauell. 8. Met. q. 6. Caet. 1. p. q. 85. art. 7. Abulc. q. 656. in cap. 15. Matt. item Conimbr. 2. de. An. cap. 1. q. 5. art. 3.

7 Contra obstat non esse supremum in Natura cunctis Angelis, & quidem penes Ezech. vocatur Lucifer, nõ quidẽ Seraphinus, sed Cherubinus, ubi dicitur, *Tu Cherubextentus, & proteges ordo autem Cherubinorum nõ est supremus, ut constabit. Respondetur, quod Lucifer duo in semetipso possidebat, scientiam, & charitatem, in qua conditus, siue creatus fuit; accidit verò, ut per peccatum amiserit charitatem, & amorem erga Deum, retinuerit autem altitudinẽ suæ scientiæ; & hinc fit, ut deperdito nomine, siue encomio Seraphini, quod incendium indicat amoris, gaudeat nunc, atq; fruatur solo titulo Cherubini, idem namq; importat*

Luciferus appellatur Cherub nõ Seraph.

erat Cherubinus, ac plenus intelligentia, ac scientia, remansit igitur Lucifer in natura specifica Seraphinorum, attamen perdidit flammam incendij, & amoris, & hinc fit, ut tacito nomine Seraphini appelletur solummodo Cherubinus.

Lucifer cur appellatur Princeps.

8 Obstat etiam, quia D. Paulus Ephes. 6. ipsum appellat Principem, ergo spectat ad ordinem Principatum. Sed respondetur, per id non ostendi esse de Hierarchia, & Ordine Principatum, sed demonstratur Luciferum fuisse Principem, siue antesignanum super omnes Angelos in natura. Item appellatur Princeps in malo, quatenus ipse est primarius, & principalis inventor malorum; ipse enim tentauit Patres nostros, in Paradiso, & Christum in deserto: & hinc ipsemet Christus appellat Principem, inquit, *Nunc Princeps huius Mundi eijcitur foras.*

9 Dices, dedecens videtur supremam omnium creaturarum, imo ferè primogenitam, damnatam fuisse, ergo non fuit Lucifer supremus. Respondetur, nihil implicat, sic namque conueniens fuit iustitiæ diuinæ: non desunt autem exempla in scripturis, nam Cain fuit primogenitus Adæ, & nihilominus saluatur secundogenitus Abel, & Cain damnatur. Esau primogenitus fuit, & tamen Deus dixit, *Iacob elegi, Esau autem odio habui.* Iacob dexteram extendit super caput minoris, & sinistram super caput maioris. David minor natu eligitur in Regẽ cæteris fratribus maioribus relictis.

Cur suprema creaturarum damnata.

10 Dices, Damascenus ait fuisse de his, qui præstant ordini terrestri. Respondisse non immediatè, sed medianribus Angelis inferioribus Respond. 2. Gregorium docere oppositum.

11 Dices, August. 3. super Gen. ait, Principem Angelorum fuisse Archangelum. Respond. non quod fuerit de tali ordine, sed quia si non peccasset, habuisset Principatum super omnes, nam *Archos* idem est, ac Princeps.

Lucifer si fuit supremus, cur apperijt præcellencia.

12 Dices, si Lucifer erat eminentior cunctis ex sui natura, cur ergo apperijt per superbiam præcellencia cunctis. Respondetur non apperijt præcellencia in natura, quia iam præerat, ut supponimus, sed appetitus eius dupliciter spe-

ctandus venit, primo *negatiue*, nolendo subesse Deo ex quæst. præced. & secundo *positiue*, tum appetendo dominium supra cunctos: tum hypostaticam unionem, tum cætera, de quibus quæst. anteced.

13 Dices in super, nõ permittit Deus, Adam, qui erat Caput humanæ Sobolis, damnari, si ergo Lucifer eminentior fuisset cunctis Angelis, iam nõ fuisset damnatus. Respondio reconditur in thesauro diuinæ Sapientiæ, etenim *Cuius vult, miseretur, & quem vult indurat*, ex Paul. Rom. 9. *O altitudo sapientiæ, & scientiæ Dei: quis consiliarius eius fuit, aut quis noscitur sensum eius, testis eodem Paulo: ita enim egit, sicut placuit: congruentiæ autem de hoc asserentur infra.*

Infernus an gloriatur de præsentia Luciferi?

14 Dices vitimo, si Lucifer erat perfectissimus Angelorum, atq; supremus in natura, sequitur, Infernum gloriari nunc posse, se habere, & possidere perfectissimam creaturam inter cæteras, quas Deus ipse creauerit, ita ut ipsa gehenna possideat perfectiorem creaturam inter cæteras omnes quas Deus ab initio formauerit. Respondetur, cessare gloriationem talem, immò potius ingemiscere Infernum, sciendo se possidere creaturam omnium creaturarum prorsus infelicissimam, etenim Lucifer ipse, teste Job, *Caput est super omnes filios superbiam; unde est, ut Infernus possideat creaturam quandam, quæ à Deo ipso sit auerissimam, atque eidem Deo omnino ingratißima, & super omnia opera ipsius Dei infelicissimam: an gloriari poterit de hoc Infernus? imo inconsolabiliter dolebit, & iustitabit.*

De vnoquoque ordine Angeli ceci derunt.

15 Confito usque nunc, Luciferum ex sui natura, spectasse ad supremum ordinem Seraphinorum, videndum esset de cæteris Angelis cadentibus, ad quem ordinem ipsi pertineant; Et quidem breuiter dicimus ex vnoquoque ordine Angelos cecidisse; ita Magister in 2. dist. 6. apparet autem, quam maxime Dei misericordia, inquit Aug. quod *Nulla tota species Angelica corruit, sed solummodo ex vnaquaque specie, aliqua individua corruerunt; occasio autem talis perditionis, & casus fuit ipse Lucifer, de quo Ioannes in Apocalypsi testatur, inquit, quod ipsum Traxisset*

Nulla tota species corruit.

*c*auda sua tertiam partem Stellarum; per Stellas autem, plerique explicant ipsos Angelos; nec mirum de hoc, quoniam Job 41. ait, quod *Ipsi est caput super omnes filios superbiae*, igitur Lucifer ipse, primaria fuit occasio ruinæ Angelorū.

De vnoquoque ordine ceciderunt.

16 Singulariū autem accedēdo ad ipsos Angelos corrūtes ex instigatione Luciferi; docet Magister dist. 6. eos fuisse ex vnaquaq; specie Angelorum, & probatur hoc ex Apost. ad Ephes 6. vbi de malis Angelis loquens, mentionem facit de Principatibus, & Potestatibus, &c. Probatur etiam, quia Electorum, & Prædestinatorum animæ assumuntur ad gloriam, vt repleāt Angelorum corruentium sedes, iuxta illud Psalmistæ, *Implebit ruinas, conuassabit capita in terra multorum*; merita autem ipsorum Electorum varia, & multiplicia sunt, ideoque assumuntur ipsorum animæ ad sedes Angelorum, tū superiorum, tū inferiorum, iuxta varietatem meritorum, & iuxta distinctionem Hierarchiarum, ex quibus varij Angeli corruerunt.

Dæmones nec Seraphini nec Throni appellantur

17 Dices, ipsi fime Dæmones appellantur ab Apostolo, loco recensito, *Principes, Cherubim, & Potestates*, non autem *Throni, & Seraphini*, ergo de his non corrueunt. Respondetur Primo, negando consequens, quia *Argumentum ab Auctoritate negatiue non tenet*. Respondetur Secundo, quod nomine *Principum*, siue *Potestatem* comprehenduntur, & supremi Angeli spectantes ad ordines superiores, redendo singula singulis: vnde Potestas, & Scientia, ac huius generis, bene competere possunt, etiam malis Angelis, quoniam

etiam ipsi fortes, & potentes sunt ad malum: sicut insuper scientissimi sunt: At Seraphini minime appellandi sunt, quia carent ardore amoris, & charitatis, quam importat ipsum nomen, Seraphim: Quemadmodum nec eis competit nomen Throni, quod indicat *Sedem Dei*, speciali modo inhabitantis; in malis autem Angelis non sic Deus specialiter inhabitat, carent enim gratia Dei, indignique sunt esse Thronus Dei: Angeli autē mali inferiores, sunt potius Throni Luciferi, in quo tantopere tamquam Duce, & antesignano, gloriantur, quemadmodum dicuntur Serpentes esse Thronus Reguli asporantes eum in humeris suis.

18 Aduersus hoc obstat, quia in cap. Hi duo, de consecr. d. 1. habetur, *Decimus ordo per superbiam corruens, angelicum numerum minuit. Accedit Saloniū dial. Eccl. inquit, Decem sunt ordines Angelorum, sed vnus cecidit per superbiam, & ideo boni Angeli semper laborant, vt de hominibus, numerus adimpleatur, & perueniat ad perfectum numerum, id est, denarium, ergo nō corrueunt ex omnibus ordinibus. Magister sentent. in 2. dist. 9. cap. 7. respondet, inquit, *Quod vero legitur decimus ordo complendus de hominibus, ex tali sensu dictum fore, accipi potest; quia de hominibus restituetur, quod in Angelis lapsum est, de quibus tot corrueunt, vt possit fieri decimus ordo, propter quod dicit Apost. restaurari omnia in Christo &c. hæc ille. Insuper Glosa ibidem, sic ait, Decimus, non quod decimus cecidit, sed tot, quot, sufficiebant ad decimum ordinem perficiendum.**

Decimus Angelorū ordo augetur.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Michael sit omnium Angelorum supremus.

Non quærimus, vtrum Michael sit supremus inter omnes Angelos absolute, & simpliciter, etenim præced. quæst. visum fuit, supremum omnium in Natura angelica fuisse Luciferū: sed inquit

rimus, vtrū inter Angelos omnes beatos sit Michael ipse eminentissimus.

2 In hac autē re Doctores, & Patres multi varia sentiunt: Et in primis Dionys. de cælest. Hierarch. cap. 19. ait, Michaelem spectare ad ordinem Principa-

cipatum. Ex quo fit, vt non sit inter eos supremus; patet, quoniam inter omnes, Seraphini spectant ad supremam Hierarchiā, ipsiq; superiores sūt Principatibus. D. Hieron. in Dan. 10. enumerat ipsum in ordine Archangelorū. D. Thom. 1. par. q. 113. art. 3. modo inter Principatus ipsum collocat, modo inter Archangelos, & in 2. sent. d. 10. circa exposit. literā, ipsum enumerat inter Principatus, quod etiā facit Tolet. in Luc. 1. annot. 45. Quod vero inter Principatus sit collocandus, probari etiam potest ex eod. cap. 10. Danielis, quandoquidem ab ipsomet Daniele appellatur *Princeps magnus*, atq; vnus de *Principibus primis*; prout etiā habetur penēs eundem cap. 12.

3 Videtur autem aliudē spectare ad ordinē Archangelorum, prob. quia Iudas Apost. in sua Canon. cap. 19. ipsum appellat Archangelum. Item sæpius ab Ecclesia, hoc titulo insignitur, vt in eius officio habetur, *Sanctus Michael Archangele defende nos in prælio. Michael Archangele cōstitui te Principem super omnes animas suscipiendas.*

4 Aliudē tamen spectare videtur ad ordinem Potestatum; ratio, quia Potestatum munus est debellare, atque arcere Dæmones: munus autem istud subijte Michael, dum præliabatur cum Dracone, debellando, & arcendo ipsū, penēs Apocal. 12.

5 Dixerunt alij spectare ad ordinē Virtutum, ratio, quia ad Virtutes spectat facere mirabilia, id autem præstitit Michael, de quo Gregor. ait, *Quotiescunque mira virtutis aliquid agitur, Michael muti perhibetur, vt ex ipso actu, & nomine detur intelligi, quia nullus facere potest, quod facere præualet Deus. vt in eius habetur officio ex homil. 34. in Euangel.*

6 Dicunt alij non spectare ad ordinem Seraphinorū, ratio, quia vt constat ex Disput. de Missione Angel. Angeli supremæ Hierarchiæ appellantur *Assistentes*, nec mittuntur ad extra: mittuntur enim Angeli ordinem inferiorum, at Scriptura penēs Dan. 10. docet, Michaelem fuisse sæpius missum, ergo nec erit omnium, qui remanserunt, supremus, cum ordo Seraphinorū sit supremus.

7 Quidquid tamen sit de his, Nos primo dicimus. In tota natura angelica supremus est Lucifer, spectando bonos, & malos. Asertio probata remanet in quæst. præced.

8 Dicimus Secundo, loquendo de Angelis Beatis, supremus, atque eminentissimus omnium est Michael: ex quo deducitur, ipsū esse de ordine Seraphinorum. Probatur autem cum ex titulis varijs, tū vero ex circumstantijs plurimis, quæ accidere solēt circa Michaelem ipsum. Et Primo Daniel. 10. Michael appellatur *Vnus de Principibus primis*: non est autem intentum, Danielis collocare ipsum inter Principatus, sed per *Principem* intelligit eminentiam Michaelis, etenim in politis contigit, vt maiorem omnium appellemus *Principem*, prout etiam Scriptura Isa. 42. ait, *Princeps esto noster*, id est caput, & antesignanus noster: atque hinc Ecclesia de eo loquitur, inquit ad ipsum, *Princeps glorioissime Michael Archangele &c.* Notandum vero, Da-

nilem, nedum *Principem* eum appellasse, sed esse insuper dixit, de *Principibus primis*, quo magis pateat eius eminentia: & confirmatur, quia eadē Ecclesia in Hymno sui Officij, inter cætera canit, inquit, *Collaudemus venerantes omnes Cali milites, sed præcipuè Primatē cælestis Exercitus, Michaelem &c.* ergo Ecclesia dat ei absolute Primatū.

Dices, non ait Daniel, *Michael Princeps primus*, sed vnus ex *Principibus primis*, ergo sunt plures Principes, quorū ipse sit vnus, non tamen quod sit omnium Princeps primus. Respond. comparando Michaelem ad totam naturam angelicam, non erit vtique Princeps primus, cum vt dicimus, Princeps primus sit Lucifer, Michael vero inter Principes alios, atque maiores, sit & ille vnus ex eis; ac propterea dixerit Dan. *Vnus de Principibus primis*, at loquendo de Angelis, qui remanserunt solummodo, vt sunt Angeli boni, ille absolute est *Princeps primus*, & ob id, *Principis* titulo honestatur ab Ecclesia, atque titulo *Primatis*, & præcipuè *Primatem cælestis exercitus Michaelem &c.*

9 Item Clemens Alex. lib. 6. strom. Michaelem collocat in ordine Seraphinorū. Basilius homil. 1. de Michaele videtur

In tota Natura angelica Lucifer supremus.

Michael fu-
premus su-
premus iun-
ter Angelos
sanctos.

Michael
Princeps.

De ordine
Seraphino-
rum.

videtur rem decidere, ait enim, Michael Dux supernorum Spirituum, qui dignitate, & honore prelatas es omnibus Spiritibus supernis, tibi supplico. Laurent. Justinian. serm. de Michael, sic scribit, In primo spirituali cõsiliu ceteris Spiritibus sanctis prelatas est Michael, sicut Lucifer prelatas est malis. Hi autem Patres planè conclusionem nostram confirmant: idemque sequuntur Catharin. super cap. 1. Epist. ad Hebr. Pantaleon homil. de Michael, atque Viegas in Apocal. 12.

10 Suadetur aliundè, Michael constitutus fuit Dux, & Princeps militiae celestis ad debellandum Principem militiae infernalis Luciferum, què profrauit verbis illis, inquit, Quis, vt Deus; atque inde tale nomen sortitus fuit, idem namque sonat Michael, ac Quis vt Deus; ergo ipse est Beatorum Angelorum Princeps: Probatur consequentia, etenim sicut infernalis militiae Dux, & Princeps est Lucifer, ita ad ipsum debellandum, destinari debuerat ex opposito Dux, & Princeps militiae celestis.

11 Nec desunt ad hoc congruentiæ plures. Et in primis, in sacris Litanij, Ecclesia post inuocationem Beatissimæ Virginis, ilico inuocat Michael, dicendo, Sancte Michael ora pro nobis, inde vero procedit ad ceteros: quo fit, vt primū ei locum ibi pareat Michaeli. Item eadem Ecclesia in Missa Defunctorum canit, inquit, Signifer Sanctus Michael representet eas &c. idem autè est appellare signiferum Michael, ac vexilliferum: ratio, quia ipse, auenturum Iudicem præbit, ferens vexillum Crucis, tunc, quando Apparbit signum filij hominis, vt docet Ekins homil. 8. in Festo Sancti Michaelis, erit ergo Vexillifer Christi Domini, tanquam supremi Regis, & Iudicis. Insuper appellatur Præpositus Paradisi, vt in eius officio dicitur, Archangelus Michael Præpositus Paradisi, quam honorificent Angelorum Cines. Appellatur Princeps militiae celestis, vt diximus, Primatem celestis Exercitus. Item Præses, seu Custos, & Præfectus Ecclesie militantis, sicut namq; in testamento veteri erat Præfectus, & Custos Sinagoga: Habregita nunc est Custos, & Præ-

Michael Vexillifer Crucis in indicio.

Michaelis tituli plures, & enomia.

ses; ac Præfectus Ecclesie, ex Dion. Coel. Hier. cap. 9. Gregor. cæterisque Theologis. Præterea vocatur Princeps, & Præses super officio animarum saluandarum, indicij tempore, & mortis: propterea ad ipsum dicitur, Michael Archangele cõstitui te Principem super omnes animas suscipiendas, cuius gratia, cū gladio, & scatera depingitur, vt inde pateat, potestatem habere animarum merita, demeritaq; librandi, vel ad gehennam, vel ad gloriam. Rursus ipse est vnus ex septem, qui astant ante Deum Tob. 12. ac deniq; ipse interficiet Antichristum, exponente D. Thom. Vgone Card. Dion. Carth. verba Apostoli dicentis, Tunc reuelabitur ille iniquus, què Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui 2. ad Thessalon. cap. 2. itaut per spiritum oris Christi intelligant personam Michaelis: plura in eius laudem congerit Pantaleon vbi supra.

12 Non est autem silentio prætereundum id, quod Franciscus Scymerus Patriarcha Hierosolymit. lib. 2. de vita Christi, ait de Michael, refert. n. reuelatum fuisse Diuo Gregorio Nazianzeno, Custodem Angelum Beatissimæ Virginis fuisse Michaelem. Scio Bernardum Epist. 77. docere, fuisse Gabrielem: quidquid tamen sit, non parum honoris, & exultationis est de Michael, vt non desit, qui ipsum, Custodem fuisse Virginis asseruer. Nos autem meliora proferenti de thesauro sapientiæ suæ; adhæremus.

13 Ac denique Rupertus concludit, inquit, Multa sunt, nimis, & plura quæ commemorari possunt, quæ per ministerium Principis, huius facta continentur.

14 Ad obiecta vero dicendum Primo, si vocatur Princeps, non per hoc ad ordinem spectat Principatum, sed potius indicat, primū esse inter Angelos Beatos. Item dum appellatur Archangelus, id, ratione officij, & iniuncti ministerij sibi adscribi, non ratione naturæ, sicut enim nomen est Angeli, Nomen est officij, non naturæ, ex initio huius Tract. ita & nomen Archangelij. Idemque dicendum de nominibus alijs, Virtutū, Potestatum, cæterisque, hæc enim ratione officij assumuntur à Michael, non naturæ. Ad illud denique, quod Seraphini non mittuntur, at ipse

Michael interficiet Antichristum.

Virginis custos, angelus Michael, Gabriel.

Cur appellatur nominibus pluribus.

ipse mitti perhibetur, oppositum patet ex Isaia 6. Volauit ad me vnus ex Seraphin, de qua re in disp. de Missione.

15 Viegas loc. cit. addit, Michaelem impressisse sacra Stigmata Beatissimo Patri nostro Franciscò: quod colligit, ex eo, quod tunc temporis, ieiuniū Michaelis eiusdem agebat, ita num. 8. cap. 12. Apoc. Hoc autem Franciscani ægesserūt, aiunt enim ipsum Christum in persona, hæc gessisse, innixi metro cuidam Hymni sacrorum Stigmatum ad Vesperas, vbi canitur.

Ad quem venit Rex de Cælo,

Amictu Seraphico,

Sex alarum lectus velo,

Aspectu pacifico.

Stigmata D. Francisci quinam impressit.

Affixusque Crucis telo,

Portento mirifico.

Cerni seruus Redemptorem,

Passum impassibilem,

Seculorum Imperatorem &c.

Solutio autem quæstionis istius pendet à quæstione illa, vtum apparitiones Christi fuerint personales, an impersonales: de qua re nos egimus tom. 2. de Trinit. dubitanti vero cuidam de hac, an Angelus Franciscò Stigmata impresserit, apparuit ipsemet Seraphicus Pater, inquit, Scias, quod ille, qui mihi tunc apparuit, non fuit Angelus, sed Dominus meus Iesus Christus, in forma Seraph. ita refert Barthol. P. in Conf. prol. 2.

QVÆSTIO X.

De cæteris peccatis Luciferi.

1 Comperto iam potuisse Angelum peccare, appetendo æqualitatem Dei, facile est nunc adinuenire cætera peccata Angelorum. Post vero inordinatū amorem sui, siue post spirituale luxuriam, quaeritur subsequenter quodnam fuerit inde primum in ordine, ad peccatū tale antecedens.

2 Pro re hæc est communis sententia, tum D. Thomæ, tum Scoti, primum in tali ordine subsequenti, fuisse inordinatum amorem beatitudinis. ita ille 1 par q. 63. art. 3. & iste in 2. d. 6. q. 2. sub lit. C. licet autem sic conueniant, nihilominus aliquantulū discrepant; Scotus namque ait, fuisse inordinatum amorem beatitudinis tantum supernaturalis, cum tamen D. Thom. asserere, videatur, fuisse amorem vtriusque, tum supernaturalis, tum naturalis. Probat vero Scotus, amorem talem inordinatum non fuisse beatitudinis naturalis, quoniam primum concupiscere inordinatum non processit ex affectione iustitiæ, quia non fuisset peccatum, ergo fuit ex amore commodi; sed maximum commodum maxime appetitur à voluntate non sequente regulam ra-

tionis rectæ, beatitudo autem naturalis non est maximum commodum cū sit potius beatitudo supernaturalis, ergo primum, quod affectione commodi appetijt, fuit beatitudo supernaturalis, non naturalis. Discursus fundatur super Anselmo, & super antierius dictis, quia omnis amor, vel est amor concupiscentiæ, siue commodi, vel amor iustitiæ, siue affectio iustitiæ: quod autè beatitudo non naturalis, sed supernaturalis, sit vltimus finis, & maximum commodum creaturæ intellectualis, de fide constat, ipsa namque plenè satiat, vt Psalm. 40. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

3 Confirmatur argumentum, quia dato hoc, quod primo appetijt beatitudinem naturalem, sequeretur, passionem aliquam ignorantia existisse in intellectu angelico ante culpam. Probat, quoniam ignorasset, v. g. beatitudinem supernaturalem esse vltimū finem, æstimando vltimum finem esse beatitudinem naturalem quam primò, & tantopere appetijt: dicere autem, hoc de Angelo, nefas est, optime enim nouit hominis, & Angeli vltimum finem, atque beatitudinē finalem non esse crea-

Amor omnis, vel comodi, vel iusti.

crea-

creaturam, non esse res ordinis inferioris, finiti, & limitati.

4 Hoc expedito probamus breviter ex eodem Scoto, primum peccatum, secundum velle concupiscentiæ fuisse inordinatum amorem beatitudinis supernaturalis. Primo sic, velle primum inordinatum Angeli non processit ex affectione iustitiæ, sed ex affectione commodi, ergo concupiuit primo beatitudinem supernaturalem: patet antecedens, & probatur, quia si processisset ex affectione iustitiæ, iam non peccasset, probatur autem consequens, quia summum commodum est summè concupiscibile; beatitudo autem est tale commodum, ergo fuit primo à voluntate Angeli concupita. Confirmatur, quia voluntas inordinata appetit appetitu inordinato id, quod sibi commodum est æquè primo, igitur æquè primo appetijt beatitudinem supernaturalem. Argumentum hoc utique videtur idem esse cum argumento antecedentè factò ad probandum, appetijisse beatitudinem supernaturalem, nihilominus discrepat ab eo in ratione mediij termini, quoniam in primo argumento probabatur, beatitudinem esse summè appetendam; in hoc vero argumento demonstratur, eandem beatitudinem esse primo, & principalitèr appetendam, siue fuisse ab Angelo primo, & principalitèr appetitam.

5 Secundo probatur, velle inordinatum Angeli non fuit appetitus honesti, ut patet, ergo fuit voluntas, & appetitus boni delectabilis; summum vero delectabile est beatitudo, ergo primo appetijt supernaturalem beatitudinem; loquimur autem de primo velle concupiscentiæ ipsius Angeli. Dices, primum velle Angeli non fuisse amorem boni honesti, neque fuisse amorem boni delectabilis, sed fuisse amorem boni utilis, ergo non primo appetijt beatitudinem tanquam bonum delectabile. Rerunditur autem eausio ista, & quidè ait Scotus, quod prius est bonum delectabile, quam vile, experientia patet, quia bonum vile, ideo vocatur vile, quoniam ad aliud est vile, igitur prius concupiscitur id, ad quod est vile, quam concupiscatur ipsum.

Primum quod Angelus appetijt.

Primum amor Angeli ad quoddam terminatus.

Delectabile an præcedat vile.

vile; solet autem delectabile præcedere ipsum vile, ideo namque vile bonum appetimus, quoniam delectatione experimur in affectione ipsius vtilis; & nisi delectatio nos moueret, utique non assequeremur ipsum vile, ergo delectabile est primum, ergo ab Angelo concupita fuit primo loco delectatio, atque delitiæ beatitudinis. Dices, portionem amaram summam, vilem quidem, at non vt delectabilem. Respond. & si nõ sit delectabilis gratia sui, est tamen delectabilis gratia sanitatis per eam consequendæ.

6 Vltimo probatur; potentia appetitiua, consequens potentiam apprehensiuam appetit primo obiectum delectabile convenientissimum suæ potentia cognitiua; sed obiectum potentia cognitiua Angeli convenientissimum tali potentia, est supernaturalis beatitudo, ergo hæc eadem primo appetitur, & concupiscitur à potentia appetitiua Angeli; Antecedens patet, discurrendo in nobis de potentijs appetitiuis, & apprehensiujs, quandoquidè potentia apprehensiuua gustus concupiscit, & appetit primo obiectum, quam maximè conueniens suæ potentia apprehensiuæ, ita vt si apprehensiuua potentia sensus gustus apprehenderet primo gustabile omnino perfectissimum, atque summum in genere obiecti potentia gustus, utique ipsa potentia gustatiua appeteret primo idem obiectum perfectissimum, atque summum in genere obiecti gustus. Dices, sæpè sæpius potentiam appetitiuam gustus nõ appeteret istud perfectissimum obiectum gustus, ergo falsus discursus. Occurritur ad hoc, quod per accidens est, vt primo non appetat tale perfectissimum obiectum gustus, & id quidem prouenire poterit ex duplici capite, Primo quoniam potentia apprehensiuua gustus non apprehendit antecedentè, neque percipit de tali perfectissimo obiecto gustus, quo stante, sequitur, vt neque potentia appetitiua possit primo appetere tale perfectissimum obiectum gustus, quia potentia appetitiua sequitur cognitiuam. Secundo, quoniam fortasse voluntas distrahit potentiam appetitiuam gustus ab appetitu obiecti summè appetibilis, applicando potentiam

Potentia sic cur ad perfectissimum obiectum, nisi impediatur.

Omnipotencia appetitiua correspondet suæ cognitiua.

tiam talem ad appetendum obiectum non ita perfectum in genere gustus. Vel Tertio, quia eadem potentia appetitiua erit fortasse alterata ex temperamenti alteratione, ita vt ex de ordinatione humorum, & qualitatibus, potius appetat obiectum minus appetibile, quam summè appetibile, vt euenire solet in febricitantibus, ac similibus. De Angelo autem dicimus, potentiam ipsius cognitiuam non fuisse impeditam, ita vt potuerit quidem percipere hoc summum bonum, modo tamen sibi possibili, quo stante, potentia ipsius appetitiua, veri simile est, idem summum bonum apprehensum, & cognitum appetijisse ab initio, atque concupijisse, apprehendijisse, inquam, modo sibi possibili.

Appetendo beatitudinem Angelus qualiter peccauerit.

7 Ostenso hoc, appetijisse Angelum supernam beatitudinem, videndum est, quomodo appetitus talis fuerit peccaminosus, siue quonam modo peccauerit Angelus in appetendo cælestem beatitudinem. Scotus docet, hoc euenire potuisse pluribus modis, & quidè ait, tripliciter circa hoc Angelum peccare potuisse. Primo, vt volendo beatitudinem cum maiori conatu, quam sibi conueniret; & ita primo peccasse quantum ad intentionem, nempe habendo actum appetentiæ beatitudinis intentionem, quam debuerat esse, & sic peccauit primo; quantum ad intentionem. Circa quod peccatum, probabile est, quod voluntas eius excesserit, vel plus appetendo sibi beatitudinem, quam amando obiectum beatitudinis in se ipso, ita vt magis amauerit commodum ex beatitudine præteritum, quam Deum ipsum, qui est obiectum beatitudinis; Vel insuper magis appetendo tale bonum sibi ipsi, quam alijs, nempe ipsi Deo; Et quidem obiectum primum nostri amoris debet esse Deus, atque bonum, quod appetimus, debemus primo appetere inesse Deo, & inde inesse nobis, sub istis ergo specificationibus peccare potuit primo quantum ad intentionem; Peccauit secundo Angelus, quantum ad accelerationem, vt puta appetendo beatitudinem citius, quam sibi conueniret, cum tamen ordinauerit Deus, beatitudinem illis conferre post morulas viæ; Vel tertio pecca-

uit quantum ad causam, appetendo ipsam aliter, quam sibi posset conuenire, nempe desiderando eam sine meritis; & ipsam appetendo absque auxilio gratiæ Dei, cum tamen confusus fuerit, assequi potuisset ipsam proprijs naturæ viribus, absque auxilio speciali gratiæ, quæ quidem omnia causa fuerunt, vt Angelus peccaret, debebat namque eam sibi promereri, expectando Dei auxilium, quo mediante non viribus naturæ, sed auxilio gratiæ, ipsam denique beatitudinem consequeretur. Hi sunt modi, quibus peccare potuit Angelus circa appetentiæ beatitudinis.

8 Obijcit Scotus contra id, quod proposuimus, Angelum peccasse in appetendo beatitudinem; Et Primo, Beatitudo naturalitèr appetitur; sed appetitus naturalis est semper rectus, ergo Angelus non peccauit in appetendo beatitudinem. Antecedens patet ex Augustino lib. 13. de Ciuit. cap. 5. arguit, secundo; Nullus intellectus errat circa prima principia, ex 2. Meth. testu. ergo nec voluntas errabit circa vltimum finem; probatur consequens, quia sicut principia in speculabilibus, ita finis in operabilibus ex secundo Physicorum cap. 12. igitur voluntas Angeli non peccauit in appetendo beatitudinem. Arguit vltimo, omnes Angeli boni; & mali habuerunt affectionem commodi, secundum Anselmum in lib. de Concordia; igitur omnes æquamimèr peccauerunt in appetendo commodum beatitudinis, sed hoc est falsum, ergo nullus eorum peccauit.

9 Respondemus ad Primum, falsum esse, appetitum naturalem esse semper rectum, vt experientia docet; & præcipuè id contingit in Statu Naturæ corruptæ in hominibus, natura namque humana prona est ad malum ab odolescencia sua; & consimilitèr in omni natura intellectuali creata, non omnis naturalis appetitus est rectus; & quidè in Angelo, appetitus naturalis ad inordinate amandum semetipsum non fuit rectus, & sic de singulis; vnde est, vt voluntas consequens talem appetitum non sit recta, vt autem recta sit, oportet eam consequi inclinationem, & regulam rationis rectæ, quam sequendo non errat; poterat verò inordinate Ang-

Appetitus naturalis an semper rectus.

ius appetere beatitudinem, sicut poterat ad eandem inordinato modo inclinari, ut est dictum. Appetitus ergo naturalis quandoque erit rectus, dum eo inclinamur ad bonum: quandoque, malus, dum inclinatio stat ad homicidia, odia, vindictam, illecebras, obscena, &c. appetitus beatitudinis utique rectus est, & bonus, ratione obiecti boni; at malus fuit in Angelo ratione modi,

10 Respondemus ad Secundum, coningere posse oppositum utriusque, etenim potest errare intellectus circa prius principia, attribuendo ea alicui subiecto, cui non conveniunt, ita quod intelligat intellectus aliquod primum principium prædicari de subiecto, cui non convenit tale principium, & ita errabit in falsa prædicatione prædicati de tali subiecto; ita etiam & voluntas errare poterit circa appetitum ultimi finis, non quidem contentando vitium finem absolutè, & secundum se, siue simpliciter, quoniam talis inclinatio bona est, & recta, omnes enim ordinamur ad Deum, tamquam in ultimum finem nostræ beatitudinis, sed errare poterit ex appetitu ultimi finis, appetendo beatitudinem iuxta varios modos recensitos, de quibus supra.

11 Respondemus ad ultimum, verum esse in omnibus Angelis fuisse affectionem commodi circa beatitudinem, immo in Angelis nobilioribus, inquit Scotus, fuisse maiorem inclinationem naturalem, sicut Angeli nobiliores habuerunt nobiliora naturalia; etenim inclinatio naturalis correspondet proportionabilitè ipsi naturæ, ita ut nobilior naturæ magis inclinetur, & natura inferior inclinatur minus; nihilominus discrepabāt boni Angeli à malis in eo, quod talem inclinationem, siue affectionem commodi, Angeli boni moderabantur, appetendo scilicet, beatitudinem conformitèr ad regulam, & legem rectam, Angeli autem mali non sic moderabantur, sed immediatè, & intemperatè appetiuere beatitudinem modo inordinato, ut supra.

12 Post peccatum istud concupiscentiæ, siue commodi de propria beatitudine inordinatè appetita, inquit Scot. in eadem dist. 6. q. 2. l. m. quod appetijt ipse Lucifer excellentiâ, & præ-

Inclinatio maior, & minor iuxta naturalia.

minentiam supra alios Angelos, & de hoc loquendo, apertè dicendum esset, appetitum talem fuisse verum peccatum superbiæ, de qua egimus supra in propria quæstione, est namque superbiæ, ut diximus, inordinatus appetitus excellentiæ aliorum, & loquendo de hac, dicendum erit, peccatum hoc fuisse verè, & apertè unum de septem capitalibus, appellatum superbiâ, atque de hoc concludunt rationes, & auctoritates Scripturarum, & Patrum allatæ supra in propria quæstione, appetijt igitur Lucifer ipse præcedere alijs.

13 Dices, si Lucifer erat iam cunctis alijs nobilior, atque eminentior in Natura, ut modo supponimus, de quo infra; quomodo appetere potuit eminentiam, & præcellentiam supra alios; etenim appetimus id, quod non habemus, Lucifer autem iam à natura habebat talem supra alios eminentiam, ergo non potuit hoc appetere. Respondetur, quod licet eminentior fuerit cunctis Angelis in natura, ut supponimus, nihilominus appetebat unum aliud, quod non habebat; quod vero fuerit illud, utique poterit ad hæc capita reuocari; Vel namque appetijt prælationem, & Principatum, siue Imperium, atque dominium supra alios, ut dicemus. Vel Secundo, hypostaticam Verbi vnionem, qua mediante adoraretur à cunctis. Vel Tertio denique appetierit, similem esse Deo in natura, ita ut tamquam Deus præmereret, & præcelleret cunctis; per istos ergo modos appetijt Angelus excellentiâ super alios, quam excellentiam non habuit, & ideo eam appetebat.

14 Circa appetitum autem propriæ excellentiæ supra alios, talis extimatur fuisse appetitus eius, ut nedum concupierit præesse creaturis, verum etiam appetierit nulli prorsus subesse, immo nec ipsi Deo; inquit enim Gregorius Moral. cap. 23. *Ius peruersa libertatis appetijt, ut præset cæteris, & nulli subesset*, atque August. 14. de Ciuit. Dei cap. 11. *superbus Angelus quodam tyrantico fausto magis dominari eligens, quam esse subditus, de Paradiso cecidit*. Circa hanc vero probationem Basilius orat. 17. & Bernard. ferm. 17. in cant. limigabat ipsam solūmodo super homines. Alij

Superbiâ Luciferi in quoniam

Superbiâ quid.

Quoniam Lucifer appetijt

Appetitus propriæ excellentiæ in quoniam

Alij vero ipsam ampliant supra cæteros Angelos, & homines; parum namque videbatur Lucifero præesse hominibus, nisi etiam appetiisset præesse cæteris Angelis, immo nulli subditus esse.

15 Hoc vero, quod dicitur appetiisset non subesse Deo, potest altero ex duobus modis intelligi: vel primo non subesse Deo quo ad conseruari in esse suo, nec quo ad dependentiam ab eo in operari. Vel Secundo, quo ad imperium, dominium, & seruitutem: Primo modo non potuit appetere, namplè plenè norat, creaturam dependere à Deo in esse, fieri, & conseruari, cuius mantenentia cessante, destrueretur creatura, nisi cõditionatè, puta, si possibile foret creari, & conseruari aliudè quam à Deo, utique id appeteret; appetendo potius habere esse à se, & dependentè à nullo: Secundo autem modo appetijt liberum esse ab imperio Dei, nolens obedire Deo, affectans exemptum esse à seruitute, obedientia, & obsequio præstando ipsi Deo; hoc enim est proprium superbi, nulli subesse; superbire namque est *super alios ire*; ipse autem est caput *super omnes sisios superbiæ*. Isaia 42.

16 At hinc dubitatur, vtrum Lucifer appetierit etiam excellentiâ vnionis hypostaticæ, qua mediante potuisset cunctis præesse; discursus iste supponit, vnionem hypostaticam Verbi diuini cum Natura humana fuisse iam reuelatam Angelis ante ipsorum peccatum; qua stante reuelatione adeo superbiuit Lucifer, ut sibi potius vnionem talem appetierit, quam Naturæ humanæ, extimando sibi potius conuenire debuisse, ob naturalem eius excellentiam, ut ait Bonauentura in 2. d. 5. q. 1. art. 2. quam alij naturæ, ipsi Lucifero inferiori; Et inde etiam accidit, ut eodem humanæ Naturæ de tanto bono inuidendo, prælium cum suis Satellitibus contra Deum commiserit, iuxta locutionem Ioannis. *Factum est prælium magnum in Cælo, Draco pugnabat, & Michael &c.* ita D. Bernardus super cap. 2. Ionæ, ubi ait, *Præuidit Lucifer hominem fore assumendū in vnitate suppositi à Filio Dei, unde vidit, & inuidit. In eadem quoque sententia est Rupertus*

Luciferi inuidia naturæ humanæ.

tus Abbas super Ioanem 8. Catharinus super tertium Genesis, Alenf. 3. par. q. 2. mem. 13. Valent. in Psalm. 85. Vi-guer. cap. 3. s. 2. Malon. 2. dist. 6. disp. 2. pluresque alij, quod confirmari potest Pauli Ep. 1. ad Hebr. cap. 1. dicente, *Et cum iterum introducit Primogenitum in Orbem terra, dicit, adoret eum omnes Angeli eius*; Ex quo autè dicit Paulus, iterum introducit, datur intelligi, antequam per temporalem natiuitatem in carne visibili introductus fuisset in mundum, introductū etiam fuisse primo, siue propositum fuisse in conspectu Angelorum, per reuelationem de eodem Christo Angelis factam ab initio, cum mandato, & præcepto, ut ipsū adorassent omnes Angeli Dei; Confirmari potest ex Ioannis 8. ubi ait Christus, *Vos ex diabulo patre elitis, & desideria patris vestri vultis persicere*, ille homicida fuit ab initio; quod si Christus ait, Diabolum homicidā fuisse ab initio, videtur ostendere, quod in eo instanti, in quo Angelis facta fuit reuelatio de Christi Incarnatione, ipse Lucifer rebellado, machinari inceptit occisionem Christi, tunc quidem in idea, atque proposito, siue voluntate, & affectu, postmodum vero executioni tradendam, imperio Herodis ordiantis eandem Sanctorum Innocentium; ob quod Ioseph accepit oraculum ab Angelo, Lucæ 4. *Tolle puerum, & fuge in Aegyptum, futurum est enim, v. Herodes querat puerum ad perdendum eum*. Ex quo autem subdit Christus Dominus, *desideria patris veri vultis persicere*, colligitur idem, etenim dum Hebræi machinabantur mortem Christo, quod erat persicere desiderium Diaboli, si-gnum est, quod antecedentèr id ipsum appetierit Diabolus. Accedit Ezech. 28. ubi Lucifer ait, *Deus ego sum*; & Isaia 14. *in Cælum conscendam, similis ero Altissimo*, non autem loquitur de ascensu ad Cælum Empyreum, quoniā ibi iam erat, ibique creatus fuerat, ut fuit ostensum, ergo de ascensu loquitur metaphoricò, & morali, appetitus vnionis hypostaticæ cum Verbo. Accedit, quod Lucifer inuidit humanæ naturæ, ex eo, quod præuidit, ipsū assumendam fore ad hypostaticam Verbi vnionem, ex auctoritate Bernardi re-

Ascensu Luciferi qualif nam.

centia, igitur ex tali peccato invidia concupiuit sibi talem hypostaticam vnionem.

Introductio iterata Filij Dei qualisnam.

17 Hæc, quæ vsque modo dicta sūt circa hoc, reddūt quidem probabilem sententiā istam, præcipuè propter auctoritatē Bernardi prædictam, nihilominus non ab omnibus recipitur prædicta sententia, vt præsertim videre est, penès Molinam 1. par. q. 63. art. 3. m. 5. vnde Carthusianus in 2. dist. 5. q. 1. ait, Nihil esse in re hac temere asserendum; & patet ex solutione rationum, quibus præcedens sententia innitebatur; Et quidē prædicti Auctores in alium sensum detorquent loca prædicta; illud enim Pauli de iterata introductione Filij Dei in Mundum explicat sub alio sensu: & primo introductus fuerit in ipsum mundum in carne passibili, & mortali per ipsius conceptionem, atq; natiuitatē ex Beatissimæ Virginis utero; qua introductione facta receperint præceptū Angeli ipsum adorandi, prout etiam de facto, ipsum natum Dominum boni adorauerūt, vt habet Luc. 2. Facta est multitudo Angelorum exercitus collaudantium Dominum; Secundo autē introducendus sit idem Filius Dei in carne impassibili, & immortalī, tempore quo adueniet ad finale iudicium ad iudicandum homines; siue etiam intelligi aliter potest, iam quidem Deus ipse erat, sicut est in ipso Mundo, ea ratione qua Deus est in sua deitate; quando autem venit plenitudo temporis, tunc idem Deus, siue Filius Dei videtur quasi iterato, siue secundario introductus in mundum, dum per carnis humanæ assumptionē fuit in mundum introductus; modos istos explicandi recenset ex alijs Molina, & plures vbi supra, à quibus Suarez l. 7. c. 13. Beccan. cap. 4. q. 6. aliosque infra.

18 Ad illud Ezechielis. In Cælum conscendam &c. intelligi possit de appetitu, vel prælationis aliorum, vel diuinæ æqualitatis; ad illud quoq; Ioannis 8. ait, intelligi de occisione, siue de vniuersali morte causata hominibus; quādoquidem propter Diaboli suggestionē primī Parentes transgredientes Præceptum Dei, mortem ipsam incurrerant vna cum tota massa humanæ Naturæ: Ad id de invidia dici etiam poterit, in-

uidisse bona alia gratiæ, & gloriæ humanæ Naturæ promissa; ita consimiliter aliquo modo ex dictis exponi possunt cætera loca scripturarum; illud namque Ezechielis 28. Dixisti in corde tuo, Deus ego sum, vt intelligant non de vnione hypostatica, sed de appetitu similitudinis Dei, hæc inquam dicta in præcedenti sententia probabilia sunt ex auctoritate Bernardi, & plurimorum. Nihilominus non omnes cogūt ad id firmiter sustinendū, ex relatis Auctoribus, præcipuè Carthusiani dicentis nihil esse in re ista temere asserendum.

19 Verum circa sententiā affirmatiuā, quod peccauerit inuidendo vnionem hypostaticā insurgit difficultas, & ratio dubitandi est, quia si sic peccauit, ergo Incarnationis decretum præcessit peccatum Angeli: at D. Thom. ait, Verbi Incarnationem ordinatam fuisse, non ante, sed post peccatū Adæ: ergo non fuit reuelata ante peccatū Adæ Incarnatio Angelis. Item sequitur hinc, Christum esse caput Angelorum, vel memisse ipsis Angelis: Primū negat Christostom homil. 1. ad Ephes. 1. Driedo tract. 2. de cap. & redempt. c. 2. part. 3. art. 5. Sotus in 4. d. 9. q. 4. art. 2. Theophilatus &c. et secundum negat Ambros. ferm. 10. in Psalm. 118. Theophilat. Ansel. Beda in ephes. 1. nisi gloriam accidentalem, reparationem ruinæ &c. vna cū Bonauentura in 3. d. 13. art. 2. q. 3. Alens. 3. par. q. 12. art. 2.

20 Ad hæc primò necesse est dicere, Christum Dominum fuisse omnino primum in ordine prædestinatorum; tūm Angelorum, tūm hominum; alias si hoc negaretur, difficile esset saluare sententiam hanc, peccasse ab initio appetendo pro se, & inuidendo vnionem hypostaticam Verbi eūm humanæ Naturæ, vt sic ergo saluatur prædicta sententia: nec longè abest à doctrina Scoti, quandoquidem docet, Verbi Incarnationem ordinatam fuisse, etiā ante Adæ peccatum, abstrahendo tamen à carne passibili, & mortali. Confirmatur ex Scotistis plurimis elicientibus ex Scoto, quod Christus meruit etiam per opera non pœnalia, vt per actus virtutum, & dilectionis Dei ex Scoto. Vnde Vgo in 3. dist. 19. ait, Christum fuisse causā prædestinationis merito;

Verbi Incarnatio ante peccatū.

Christus meruit an per opera non pœnalia.

Fides infusa deiecta Angelis, & damnatis hominibus.

ritoriam, licet non electionis, Aretin. in 3. dist. 19. q. 3. art. 5. inquit fuisse causam meritoriam, & prædestinationis, & electionis. Rada 3. par. contr. 5. art. 8. meruisse ante passionem per opera nō pœnalia: quam sententiam, piam vocat Suar. de prædest. l. 2. cap. 2. 4. & 3. p. dist. 41. licet de mente Scoti absolute negat Fauent. ad d. 19. l. 3.

21 Ex hinc autem addēdi sunt Auctores, docentes, Christum esse caput, tūm hominum, tūm Angelorum, ipsiq; meruisse nē caderent, ita Fulgent. l. 2. ad Trasimund. cap. 3. Bernard. ferm. 15.

& 22. in Cant. Gregor. in 1. Reg. cap. 2. August. conc. 3. in Psalm. 76. Hilarius in Psalm. 139. &c. Quod cōfirmat Apost. Ephes. Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiā, & cap. 2. Est caput omnis Principatus, & Potestatis. His tantibus, cessant obiectiones allatæ, tūm prima de D. Thom tūm cæteræ, etenim si Patres aliqui negant habere rationē Capitis, & causæ meritorie, non tamen desunt qui idipsum affirmant. At de hoc materia de lucarnat. & Nos in hoc eodem Tract. sup. disp. 9. quæst. 6.

Q V Æ S T I O XI.

Vtrum in Angelis malis remanserit fides infusa.

1 Expedito iam puncto de scientiā; remanet expediendum de fide, vtrum in malis Angelis remanserit, vel deleta fuerit fides prima infusa.

2 Remansisse in eis habitum fidei infuse, opinio fuit Magistri Sent. lib. 3. dist. 2. 5. quem sequutus fuit Durandus ibidem q. 6. atque Alexand. Alens. 3. p. q. 64. memb. 7. quin immo nedū in hominibus damnatis, verum etiam in ipsis Dæmonibus asserunt habitum fidei infuse conseruatum fuisse, & conseruari de facto, & per eundem habitum credere dicantur mysterijs nostræ fidei.

3 Oppositum nihilominus docet D. Bonau. lib. 3. dist. 23. art. 2. q. 3. vna cum D. Thoma 2. 2. q. 5. art. 2. atque Gabriele ad locum citatum, Magistri q. 2. art. 3. & etiam est ferè communis opinio; docent igitur citati Auctores non remansisse in Dæmonijs habitum supernaturalem fidei infusæ.

4 Nostra sententia est prorsus eadem cum sententia nuper citata: ipsā vero explicando, pauca dicimus.

5 Et Primò, Dæmones, atque damnati homines carent habitum fidei infuse; quandoquidem destructa fuit in eis infusa fides, non amplius Deo infusam fidem conseruante in Dæmonijs, & hominibus damnatis.

6 Secundo dicendum, Dæmones, atque damnati homines dum supernaturalibus mysterijs credunt nostræ fidei, non quidē credunt per fidem infusam, sed per fidem acquisitam, itaue ipsorum credulitas, sit credulitas naturalis, industrialis, & acquisita.

7 Vnde autem ortum habere acquisita fides in eis, facile est reperire, quandoquidem per signa, & miracula, quæ vident, credere coguntur mysteria fidei; dum namque videbant Dæmones signa, & prædicia fieri à Christo Domino, quomodo paraliticos sanabat, quomodo mortuos suscitabat,

quomodo Dæmones ipsos ex energumenis expellebat, quomodo denique hæc, & similia videbant Christum Dominum, & seruos eius operari, tūc quidē cogebantur credere diuinam ibi ad esse virtutem; ratio, quia hæc fieri non poterant nisi ope diuina, atque inde credere cogebantur Christum verum esse Messiam; propter quod publice ipsū talem esse fatebantur: ait enim Lucas, & Mattheus, quod exhibant Demonia clamantia, & dicentia: Tu es Filius Dei; scimus quod sis sanctus Dei, vt quid venisti perdere nos Filij Dei; & similia. Ex prædicatione etiam apostolica innotescbat Dæmonijs mysteria Dei, Apostolus namque fatebatur se præ-

Vnde Dæmones credunt?

Fides acquisita in eis.

se predicare, atque docere, vt etiam in notesceret Principibus, & Potestatibus in Cælis. Denique, vt alia amittam, intuetur Dæmones, & damnati Deum tanquam Iudicem, vindictam, atque iustitiam exerceret contra eos, & aduersus eorum perfidiam, & obstinationem, dum à Cælo cieciti fuerunt, & in Inferno detrusi. Noscunt etiam perfectissime Dæmones Prophetarum, & Scripturam Oracula in sacris codicibus contenta, in quibus plenè enarrantur mysteria nostræ Fidei; & hinc sit, vt ex his, & consimilibus vijs Dæmones, & damnati dicantur acquirere fidem quandam, qua mediante credūt hæc omnia; quæ tamen fides non erit amplius supernaturalis, & infusa, sed vocabitur fides naturalis, industrialis, & acquisita. Item ex specie intelligibili representante diuinam Essentiam, quam habuere ab initio, & remanente in eis ex Scortis. Vel à cognitione articulorum Fidei habita ab initio, & remanente in eis ex Bonauentura.

Fides Dæmonum coacta.

8 Tertio dicendum, fidem istam naturalem, & acquisitam esse fidem coactam. Ratio est, quia coguntur Dæmones credere mysterijs, quibus credunt; non enim voluntate credunt, sed coactè, & necessitate credunt: Vnde verò defumatur coactio habebitur in fine.

9 Dices vero hoc aduersari Diuo Augustino dicenti, *Multa potest homo nolens: credere autem non nisi volens.* hoc vero locum etiã habet in Dæmonibus: ergo fides eorum nõ est coacta.

Voluntas quò requiritur ad fidem

10 Respondetur Augustinum loqui de mysterijs supernaturalibus, & de fide supernaturali infusa; per eam namque fideles non credunt nisi volentes; Ratio est, quia mysteria nostræ Fidei non cognoscuntur per sensum: igitur dum ipsis credimus, nõ quidem per sensum credimus, sed per voluntatè imperantem intellectui, vt credat; si namque voluntas non ita imperaret intellectui, tunc nullatenus crederemus de mysterijs Fidei, non enim mysteria hæc patèt ad sensum, neque naturalitèr sciuntur per intellectum: ergo debet accedere imperium voluntatis imperantis intellectui, vt credat, & ita loquitur Paulus Apostolus dicens, *Captiuantes intellectu*

Etum in obsequium fidei, talis verò captiuatio prouenit ab imperio voluntatis, & ita concluditur, fideles non credere nisi volentes. Loquendo autem de fide acquisita dicendū est, posse eos coactā, quia coguntur Dæmones, & danati, siue velint, siue nolint, coguntur inquam, credere, Deum esse Iudicem, atque iustissimum Censorem rebellionis ipsorum, dum in Inferno detrusi diuinæ experiuntur iustitiæ effectum, & sic de alijs.

11 Dicendum Quarto, fidem Dæmonum, & damnatorū distingui à fide fidelium peccatorum: Primo, quia fides fidelium est fides infusa; fides damnatorum est acquisita; Secundo, quoniam fides fidelium peccatorum ordinatur ad ipsorum salutem; fides verò damnatorum est extra omnem spem salutis; & Tertio, quia fides fidelium peccatorum est supernaturalis, quoad substantiam; fides autem Dæmonum, & damnatorum est solummodo ordinis naturalis, quoad substantiam, licet obiectiuè sit supernaturalis.

12 Ex dictis hucusque concluditur in Dæmonibus, & damnatis nõ remanere fidem infusam, & supernaturalem: Probatur autem hoc breuiter, Primo, statui damnatorum, & Dæmonum incongrua est, & nullatenus conueniens fides infusa: ergo non reperitur in eis: Probatur antecedens, status ille damnatorum est status omnino indignus donis, & gratijs Dei, præcipuè donis supernaturalibus infusis: ergo non remanet fides infusa in eis; Secundo, fides infusa ideo datur, vt per eam fidelis ordinetur ad æternam salutem; sed damnati sunt extra omnem spem salutis, ergo carent fide infusa; Tertio, fides infusa in Dæmonibus esset omnino frustranea: ergo non est admittenda in eis: Antecedens probatur, finis fidei infusæ est ordinatio ad æternam salutem, Dæmones autem sunt extra statum salutis: ergo frustratorèr poneretur in eis fides infusa. Confirmatur, quia teste Arist. *Cessante motu fit quies, & vice versa, dum adest quies, cessat motus, sed damnati sunt iam in termino, & extra viam salutis: ergo cessat in eis motus fidei infusæ, & consequenter superuacanea est fides infusa.*

13 Obstatur contra dicta. Peccatores

Fides Dæmonum, & viatorū peccatorū quæ licet distinguntur.

res damnati fideles, sicut etiam, & Dæmones in Inferno non sunt Hæretici; ergo habent fidem infusam. Antecedens patet, dum namque sunt fideles, non censentur hæretici; & probatur consequens, fides infusa deperditur propter hæresim; sed fideles damnati non sunt hæretici, ergo habent fidem infusam.

Fides per quid deperditur.

14 Respondetur, fidem infusam ex duplici capite destrui, & deperdi posse, vel namque deperditur propter oppositam hæresim, vel deperditur ratione status damnationis, dum sunt extra viam salutis; primo modo contingit in hæreticis; secundo autem modo contingit in damnatis fidelibus, & ita deperditur fides in eis, ea ratione, quæ mutant statum salutis, & collocantur in statu perpetuæ damnationis.

15 Obstatur in super, sequitur ex dictis, damnatos fideles nullo modo distingui ab hæreticis: Probatur, cum hæretici, cum alij damnati fideles carènt fide infusa: ergo non distinguuntur ab inuicem. Confirmatur, quoniam fideles à Paganis per fidem distinguuntur infusam.

16 Respondetur, fideles damnati, & si non retineant fidem infusam, retinent tamen acquisitam: hæretici damnati, nec infusam habent, nec acquisitam. Verum quia aliqui hæretici retinent etiam acquisitam, ideo aliter respond. constabit omnibus in finali iudicio, hæreticos priuari fide infusa propter hæresim, *Tunc enim manifesta erūt abscondita cordis, atque omnes manifestari oportet, ante tribunal Christi, vt referat unusquisque prout gessit;* cum tamen de fidelibus damnatis constabit priuari fide infusa nõ propter hæresim, cum fuerint fideles, sed ratione status, in quo sunt, &c.

Character distinguit damnatos fideles ab infidelibus.

17 Ad confirmationem respondeatur, quod licet non distinguatur ab inuicem per hoc caput fidei infusæ Paganis, & tales prædicti fideles, nihilominus distinguuntur aliunde sufficientissime; caput verò talis distinctionis est Character Baptismalis; etenim Character iste remanet indelebilis in peccatoribus fidelibus damnatis, qui tamen Character nõ reperitur in Gentilibus, qui nusquam fidem Baptistalem rece-

perunt, & ita sufficietèr Gentiles damnati distinguuntur à peccatoribus fidelibus damnatis.

18 Obstatur vltimo autoritate Iacobi 2. dicentis, *Dæmones credunt, & contremiscunt;* item Glossa, ad Romanos 1. docet, in Dæmonibus remanere fidem informem, quod videretur etiam docere August. lib. de fide, & operibus cap. 16.

19 Respondetur, autoritates hæc, & consimiles ad bonum sensum posse deduci, exponendo eas iuxta hucusque recensitæ, non enim Glossa ait remanere in Dæmonibus fidem infusam, sed remanere inquit fidem informem, quod nos etiam concedimus, siquidem fides illa naturalis, & acquisita Dæmonum, est omnino informis, carens forma charitatis, & gratiæ, & ita plerèq; explicentur autoritates, vt sensus eorum sit non de fide infusa, sed de fide naturali, industriali, & acquisita.

In Dæmonibus fides in formis.

20 Et quidem fides Dæmonum, est fidei peccatorum viuentium conuenientior, & primo obiectiuè, quia credunt eandem veritates supernaturales reuelatas. Secundo, quia veraque fides est informis, priuata charitate. Tertio, quia dum carent charitate ipsorum fides mortua est, nec de se sola sufficit ad salutem; vnde merito Apostolus vltra fidem exigat opera, quia *Fides sine operibus mortua est;* & ita currit comparatio facta à D. Iacobo de fide Dæmonum, & viuentium peccatorum.

Fidei Dæmonum, & peccatorū viuentium conuenientia, & differentia.

21 Cæterum licet sit conueniãt, tamen differunt aliunde: Primo, quia credulitas Dæmonū, licet sit supernaturalis obiectiuè; tamen quo ad substantiam est naturalis, quia nõ promanet ab habitu supernaturali fidei infusæ; at credulitas fidelium peccatorum est supernaturalis etiam quo ad substantiam, quia emanat ab habitu fidei infusæ. Secundo, quia fides Dæmonum nec est formata, nec vnquam erit formabilis à Charitate, cum sint in termino, & damnatione; at fides peccatorum licet de facto non sit formata, potest tamen formari Charitate, si conuertantur, quia adhuc sunt viatores. Tertio, quia fides, & credulitas Dæmonum est coacta, cæterorum autem libera, & voluntaria, iuxta August.

22 Vnde

Fides Dæmonii coacta vnde?

22. Vnde vero desumatur talis coactio, posset dici, desumi ex operibus Christi, quæ videbant Dæmones, vnde exhibant clamantia &c. Itē ex Scripturis, & Oraculis attestantibus de mysterijs nostræ Fidei.

23. At responsio est communis etiā fidelibus peccatoribus, nam ipsi quoque compelluntur credere ex Scripturis, relationibus Concilij, determinationibus Ecclesiæ, & huius generis: igitur est aliud addendum; vnde aduertimus, voluntatem Dæmonum esse talitèr deprauatam, vt quantum est ex se, sint magis proni ad impugnanda, & rei, ciente mysteria Fidei, quam credenda: vel lentque, quantum est ex se, destrui vniuersa mysteria Fidei; sicuti namque odio habent Deum, ita, & odio habet ipsa mysteria Fidei; & hinc est, vt veluti odio habentes mysteria Fidei, dicantur credere coacti: Credunt insuper cū quodam murmure, inquit D. Bonauent. Esto exemplum de reo, cui

Dæmones credit cum murmure.

danda sunt tormenta, credit vtiq; tormentis at inuitus, quia ea nollit, & aufereret si posset: nec ipsis credit secundum se, quia ipsi sunt odibilia sic Dæmoni odibilia sūt mysteria Fidei, ideo non credens ipsis ratione ipsorū, practicè, credit tamen aliunde coactus. His adde Albertum, Thomam Anglicum, & Richelium, pen. s. Lorinum ad locum Iacobi, dicentes, quod Dæmones potius dicendi sunt sentire veritatem, quam ipsi consentire: ita, & de mysterijs Fidei &c. Credulitas vero hæc attenditur practicè: quia sicut nollent mysteria hæc esse, ita coacta, & non libentèr credunt: ac speculatiuè vere, intellectus cognoscit per media recensita, ita esset, & quod oppositum sit falsum.

24. Obstatur denique, credunt articulis Fidei, ergo per iusulam Fidem. Respondetur negando consequentiā, quia credunt ex aliis capitibus, vt in secunda Assertionè.

Dæmones potius dicuntur sentire veritatem quam ei consentire

Q V Æ S T I O XII.

Vtrum intellectus Angeli mali remanserit obtenebratus circa cognitionem cuiuscunque veritatis.

1. Pro parte affirmatiua arguitur autoritate Bernardi, ait namq; Bernard. epist. 59. Dæmones destitutos esse participatione gratiæ spirituales: Ex hoc autē arguitur, amiserunt Dæmones dona gratiæ spirituales; ergo amiserunt etiā omnē scientiam, omnemq; habitum supernaturalem; atque secundo cōvincitur autoritate Anastasij Syneiti, qui lib. 4. Exameron ita loquitur, Dæmones expertes sunt celestis luminis, & illuminationis; per hoc vero, quod lumen distinguitur ab illuminatione, dat intelligere, amiserunt Angelos malos scientiam omnem tūm naturalem, tūm vero supernaturalem, atque obsecatos remansisse, siue priuatos lumine vtriusque intelligentiæ tūm rerum naturalium, tūm vero supernaturalium: Sententiam istam inter paucos defendit Suarez de An-

gelis lib. 8. cap. 6. Præfens quæ situm breuibus capitibus examinabimus, nō enim necesse est multa circa ipsam disquirere.

2. Primo dicendum: loquendo de cognitione naturali, Angelus malus non remansit obsecatus neque deperdidit rerum naturalium scientiam naturalem: pro primo hæc cōmunis est Theologorum, & præcipuè ipsam docet Scot. lib. 2. dist. 14. quæst. 2. art. 2. vbi sicut etiam aliquando in superioribus attigimus, apertissimè demonstrat, malos Angelos esse in naturalibus sapientissimos, sciunt namq; mali Angeli applicare actiua passiuus, prout ipsis magis contigit Pharaonis; sciunt etiam sibi corpora adaptare; sciunt insuper naturalem elementorum dispositionē; atq; peroptimè noscūt aspectus Astrologum, ita vt sint peritissimi Astrologi, prout

Dæmon nō remansit obsecatus in naturalibus

Dæmon scitissimus in naturalibus

prout ibi Scot. docet, atque demonstrat; Hæc verò, & similia negare, est profus insania, ergo non remanserunt Angeli mali obsecati in scientia naturalium.

Dæmonum naturalia integra

3. Item confirmatur ex sententia D. Dionisij, qui 4. de diuin Nominib. inquit, Naturalia in Angelis remansisse integra, & Scot. 4. d. 44. q. 2. addit, splendidissima: igitur virtus, & potentia naturalis intellectiua Angeli mali remansit ad intelligendū integra. Iddem. 1. sent. cap. 10. Sanctitate amissa non amiserunt viuacitē virtutū Angelicæ sensum. Hæc quoque sunt sententia D. Thomæ, qui hoc ipsum expressè docet 1. p. q. 64. art. 1. & confirmat Bernard. citata epist. 77. qui vbi prius dixerat, reprobos spiritus desituros esse participatione gratiæ spiritualis; subdit nihilominus inde, non tamen viuacitate industriæ naturalis, igitur naturalia remanserunt integra, viuā, & splendidissima. Atque hinc ulterius, dicimus non fuisse priuatos naturali intelligentia, seu discursu, alijs essent veluti fatuis, & amentes: cū tamen bene percipiāt, & cognoscant statum in quo sunt, & quo exciderūt, poenæ, cruciatus, & humilimodi: Item colloquūtur simul, tentant homines, pluraq; machinātur &c. vnde remanet idem intellectus, eademque voluntas, non diminuta: species quoque ab initio sibi prædita.

Impeditur quandoq; à Deo naturalis eius facultas cognoscendi.

4. Secundo dicendum, licet verum sit, circa cognitionem naturalem malos Angelos nō remansisse obsecatos, nihilominus sapissimè accidit, vt per diuinam potentiam, facultates eorum naturalis intellectiua impediatur à sua naturali cognitione; Conclusio hæc probata remansit, atque explicata superius multisq; nunc verò licet ipsam iteratō attingere: Et præcipuè eam docet Scot. in 4. dist. 18. q. 8. ad argumenta, vbi clarissimè ostendit, integritatem Beatissimæ Virginis non fuisse Angelis malis manifestam, propter rationem Ignatij; vt nempè Partus celaretur Diabolo; poterat autem naturalitèr cognoscere Virginem remansisse integram post partum, nihilominus id ipsum fuit sibi impeditum à Deo. Potest etiam Angelus idem cætera mysteria gratiæ naturalitèr co-

gnoscere, vt sup. disp. 7. quæst. 11. & 12. fuit deductum, nihilominus sapissimè impeditur à Deo; Potest denique secreta cordis, atque voluntatis affectiones naturales inuestigare, vt ibidem quæst. 9. & nihilominus sapissimè impeditur à Deo ob rationes, & fines, de quibus in præcedentibus locis. Adde, quod cognitio hæc crepuit naturalium, poterit aliunde quoque, vel impedi, aliquando, vel attenuari, nempè ex vehementi passione cruciatus, & quominus aptè penetrent naturalia, minuiq; iusto, vti eas esset.

De supernaturalibus qualisna cognitio in Dæmonib.

5. Tertio dicendum, loquendo de cognitione rerum supernaturalium, ea quidem duplex est, vel enim sermo est de cognitione speculatiua, del de cognitione practica, & affectiua, seu operatiua, loquendo quidem de cognitione speculatiua, dicendum est, Angelos circa supernaturalia non remansisse omnino obsecatos; Probatum mysteria multa supernaturalia possunt speculatiuè cognoscere, & recordari de ipsis. Ita apertè Scot. in 2. d. 7. q. 1. in responsione ad primum, vbi inquit, Possit verum aliquod concipere speculabile, puta Deum esse triunum. Hoc etiam habet D. Thoma loco citato, & multo magis Alex. Alenf. 3. par. q. 64. memb. 7. & 8. dum namq; in Angelis malis docet cōseruari fidem insulam de mysterijs supernaturalibus, docebit quoque cōseruari scientiam speculatiuam de eisdem mysterijs, eo tamen modo, quo potest; imperfectè quidem, vel à posteriori &c. Accedit ad hoc sententia aliquorum Scotistarum docentium in Angelis malis remansisse speciē insulam diuinæ Essentiæ, Quod si verū est, vtiq; cognitio hæc esset speculatiua: Probatum verò apertè ex c. 2. Iacobi, Dæmones credunt, & contremiscent. Insuper in Angelis malis remansit remorsus cōscientiæ, vt habet Isa. c. 66. Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur; Apertius verò comprobatur ex Luca 4. vbi habetur, quod Exhibant Dæmonia clamantia, & dicentia, tu es Filius Dei; ait autem Euangelista, quod Christus Dominus non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum, & denique Matth. 10. aiebat Diabolus ad Christū. Scio, quod sis sanctus Dei; à primo autem

ad vltimum, cognitio hæc demonstrata de Angelis malis, erat quidem de obiecto supernaturali vt constat, non erat autem cognitio practica, & affectiua: ergo erat cognitio supernaturalis speculatiua. Non tamẽ fuisse, nec esse practicam affectiuam, patet, nõ enim inde diligunt, nec glorificant Deum, Sed superbia eorum, qui Deum oderunt, ascendit semper.

Cognitio talis dimi- nua.

6 Ad hæc tamen est addendum, quod licet cognitio hæc non fuerit totalitẽ ablata, fuit nihilominus eis dimi- nuta. Ita D. Thom. ibidem, ratio de- sumitur ex Aug. 9. de Ciuit. inquiriente, De huiusmodi secretis vltimis, tantum eis reuelatur, quantum oportet: vel median- tibus Angelis, vel per aliqua temporalia diuina virtutis effecta. Angelis vero sã- ctis plura reuelantur, & vident in Ver- bo &c.

Carent no- titia practi- ca affectiua.

7 Quarto, loquendo de cognitio- ne supernaturali practica, & affecti- ua, dicendum est, malos Angelos de- fectuos omnino fuisse cognitione, tali: Probat, cognitio practica, & operatiua est cognitio habita per cha- ritatem, & gratiam in ordine ad ope- randũ ex instinctu gratiæ; sed mali An- geli carent charitatẽ, & gratia: ergo carent cognitione hac practica, & affe- ctiua; Adeest etiam clarissimẽ autori- tas Ignatij martyris, hoc ipsum decla- rantis; ait namque Epist. 8. ad Philip- penses: Angelus malus sapientissimus est ad malũ faciendum; bonum vero quod sit, ignorat; ignorantia enim oppletus est propter voluntatis dementiam; & Damasc. lib. 2. de fide orthodoxa, De- mon, inquit, lux à Creatore conditus est, ipse autem propria voluntate caligo factus est; & Ezechiel 28. habetur, Perdidisti sapientiam tuã in decore tuo. Anast. lib. 4. Exam. Demones expertes esse celestis luminis, & illuminationis.

8 Dices Scot. dist. 7. citata, ait, posse Angelos malos aliquando verũ concipere, tũm speculabile, puta Deũ esse trinum & vnum; tũm vero agibile, vt Deum esse diligendũ: ergo falsa conclusio, non posse Dæmones cognitio- nem habere practicam, & affectiuam, siue operatiua de obiecto omnino su- pernaturali: Etenim dilectio Dei est operatio practica, & affectiua circa

Deum ipsum, tamquam circa obiectũ supernaturale.

9 Respondetur, posse Dæmones ha- bere quidem cognitionem practicam in actu signato, nõ autem in actu exercito: Ratio est, quia optimẽ noscunt regulas Artis, siue Scientiæ practice; nihilominus easdem Artis regulas exe- cutioni nõ mandant, neque operantur iuxta regulas eius: & ita in actu exercito carent notitia practica, licet habeant in actu signato. Responsio- nes alie mox dabuntur.

Practica co- gnitio qua- liter ponenda in eis.

10 Dices Scot. habet q. 4. prologi: notitiã de rebus supernaturalibus esse practicam: ergo omnem notitiã Dæmonibus habitam de supernis my- sterijs necesse est didicere, esse practicam.

Practica no- titia multi- pliciter con- tingit.

11 Respondetur Scot. loqui de no- titia practica aptitudinali, non autem actuali, & ita verum est, notitiam om- nem de supernaturalibus mysterijs pra- cticam esse aptitudinalitẽ, tũm in ma- lis hominibus, tũm etiam in malis An- gelis: cæterum erit practica actualitẽr solummodo in hominibus iustis, siue in Angelis repletis charitatẽ, & gratia Dei, dum ex instinctu gratiæ operantur credendo, & diligendo Deum. Item in Dæmonibus practica est quidem ad malum; sed ad praxim malã, non bonã.

12 Respondetur Secũdo, prout iam responsum est, omnem notitiam de su- pernis mysterijs esse practicam in actu signato, licet non in actu exercito: In actu signato quidem, quia notitia talis de se est aptitudinalitẽr practica, licet non actu, & ideo non est practica in actu exercito. Responderent alij pra- cticam esse in vniuersali, non autem in particulari, sed de responsione hac vltima cohule Scot. vbi supra.

13 Ad auctoritates Sanctorum, ca- tenus denegant eis illuminationem, & scientiam; quatenus illorum scientia non est coniuncta cum charitate: cæ- terum remansit in eis scientia experts gratiæ, & charitatis: & ita loquebatur Isidorus, inquit, Præuicacores An- geli, etiam sanctitate amissa, non amiserũt viuacem creatura angelica sensum: & Bernardus, Defectuos esse participatione gratiæ spiritualis, non tamen viuacitate industriæ naturalis.

QVÆSTIO XIII.

Vtrum Angelus potuerit peccare circa præcepta natu- ralia, fierique impeccabilis per naturam, aut malus per naturam.

ARTICVLVS I.

An potuerit peccare circa præcepta natu- ralia, sententia Durandi, & aliorum.

Sententia est Durandi; Ange- lum in pura natura spectatũ, non posse venialitẽr peccare circa præcepta naturalia. ita habet in 2. d. 5. q. 1. & d. 23. q. 1. Caet. par. 1. q. 63. art. 1. Capreol. d. 22. Ferrar. 3. contra- Gent. cap. 109. Diuus etiã Thom. 1. p. q. 63. art. 5. negat potuisse peccare in primo instanti, & 1. 2. q. 89. art. 4. negat posse peccare venialitẽr: quãuis vtro- bique varia apporet fundamenta. Pro- bat, autem Primo, voluntas non po- test peccare, nisi supposito aliquo de- fectu in eius intellectu, qualis esset er- ror, ignorantia, inconsideratio: at Angelus non potest habere talem de- fectum, ergo non poterit peccare con- tra legem naturalem. Secundo, Ange- lus naturali necessitate amat necessã- rio Deum, veluti Authorem Naturæ, ergo si necessãrio amat, nõ potest pec- care: est autem lex amandi Deum, etiã vt Authorem Naturæ. Tertio, Corpora coelestia talitẽr disposita sunt, vt à propria operatione deficere, & deordi- nari nequeant, ergo talitẽr erunt à Na- tura ordinati Angeli, siue ab Authore Naturæ, vt circa naturalia nequeant peccare. Quarto, circa naturalia nul- lus potest esse defectus in intellectu An- geli, sunt enim Angeli in naturalibus sapientissimi, ergo nec vllus poterit contingere defectus in eorum volun- tate, nec peccatum. Confirmatur Pro- verb. 14. Errant qui opeantur malum. Et accedit commune Theologorum pronuntiatũ, Omnis peccans ignorans. Demum August. 1. 1. super Gen. cap. 7. ait, posse Deum facere creaturam im- peccabilem in naturalibus &c. Item

Angelus non habet naturalem inclina- tionem ad peccandum, ergo non po- test peccare &c.

2 Atque hinc inferunt, voluntatẽ Angeli, in sua pura natura spectatã, necessitari ad bonũ honestum aman- dum, oppositumq; aufugiendum; ne- cessitari, inquam, necessitate specificati- onis, itant non possit alitẽr se habere.

Circa natu- ralia non cõtingit er- ror in intel- lectu Ange- li.

3 Nos vero aliter sentientes, alun- de exordiũ resolutioni dabimus, qua- rendo, vtrum in intellectu Angeli possit cadere inconsideratio, & in eius vo- luntatẽ indeliberatio, siue motus sub- reptitj. Ad hoc autem dicimus mini- mẽ id posse euenire circa naturalia: Dixi, circa naturalia, quia alitẽr est sen- tiendum circa ea, quæ ab alterius pen- dent liberarbitrio: Probat, autem Primi, Angeli sunt sapientissimi in naturalibus, vt potẽ in hysicis, Mathematicis, Astrologicis, Metaphysicis, cæterisque contentis intra ordinem puræ nature, vt optimẽ ostendit Scotus in 2. d. 14. q. 3. ergo nullus contingere potest er- ror. Item Item intelligentia est plena formis, ex Authore lib de caus. quo fit, vt in intellectum angelicum impressas dixerit, ab initio, D. Thom. species qui- datum omnũ, vt etiam Scotus: imo cum ordine ad singularia representan- da ex Thomistis &c. Accet lit locus Ezechielis, Tu Cherub &c. plenus scienti- æ. Hinc ergo ignorantia, & error cadere in eum non potest circa natu- ralia.

4 Et ob id, nec in cõsideratio: vt ve- ro clariũ pateat, vox hæc, Inconsidera- tio duplici sensu est expendenda, vel negatiuẽ, vel contrariẽ: in secundo sen- su nos loquimur, quod idem est, ac rem minus iusto, seu minus verẽ percipere, seu non ad trutinam, nec vt in se præceptibilis est; tunc autem idem erit, ac error, de quo in quæst. seq. In primo namque sensu nõ implicat reperiri in

Inconsida- ratio an in Angelo.

Angelis, patet namque, intellectum angelicum esse limitatum, & finitum, ac proinde non posse omnia simul animaduvertere, vnde est vt modo cōsideret hoc, & non illud; modo nō hoc, sed illud; sicque poterit admitti in eo inconsideratio. Probatur item secundū, ideo in hominibus adesse solet inconsideratio, motusq; subreptitij, quoniā motus concupiscibilis, & irascibilis præueniunt rationem; vnde est, vt passionibus his grauati, subreptitios motus experiamur, inconsiderationes, errores, indeliberationes, & huiusmodi, *Corpus enim; quod corrumpitur, aggrauat animam* Eccles. 14. Angelus autem caret sensu; caretq; passionibus præuenientibus hinc rationem, sistendo circa naturalia intelligibilia, ergo & caret motibus subreptitijs; Assertio intelligitur de cognitione speculatiua; non practica; nam inconsideratè appetijt equalitatem Dei præcedentibus motibus concupiscibilis de ea; & irascibilis contra Naturam.

5 Dixi, circa naturalia, vt excludā contingentia pendencia ex alterius libero arbitrio: Probatio eius pendet ex quaestione illa, an Angeli cognoscāt secreta cordis, sustinendo autem cum Thomistis, minimè cognoscere, nempe à priori, vt disp. 7. q. 9. fuit visum; facile declaratur Assertio: Potest namque Angelus decipi circa secreta cordis mei, ergo in eius intellectu stabit error, inconsideratio, ignorantia, & huiusmodi: in eiusque voluntate stare poterit motus subreptitius, & indeliberatus, vtpotè originem trahens ab errore intellectu: Et hinc est, vt malus Angelus plures motus subreptitios experiatur circa hominum procurandam perditionem, sæpè namque fallitur, existimando, hominem hoc potius intendere, & velle, quam oppositum, vnde poterunt in malo Angelo motus plures accidere non plenè deliberati, imo perplexi, & ambigui, quemadmodum & perplexus, atque ambiguus extaret circa talia contingentia, eius intellectus. Assertio est contra Suarez; qui lib. 7. 4. num. 1. ait, nedum in naturalibus, verum & in contingentibus, possit cauere omnem errorem, præcipuè, circa cogitationes cordium, probat, quia

posset Angelus circa cōtingentia non ferre definitum iudicium, sed probabiliter, & apparenter de contingentibus occultis iudicare: Item, si posset errare, id non eueniret, nisi ex antecedenti culpa. Verum in primis Suarez sibi met contradicit, dixerat namque prius lib. 2. cap. 21. & vltra, nequaquam posse naturaliter affectiones animæ, & cordis cognoscere, hic tamen habet oppositum: Fundamenta autem hæc nil probant, nisi quod probabiliter, & topicè posset Angelus de his iudicare: at eodem num. assertiuè dixit, in hijs materijs non posse decipi: primum est verum; secundum, falsum.

6 Dicimus Secundo, potuisse Angelum peccare circa præcepta naturalia, ac consequenter esse liberum circa ea, tūm libertate exercitij, tūm specificationis. Hæc assertio in primis est Scoti, qui in 2. d. 23. vniuersaliter docet, *Nullam creaturam esse impeccabilem per naturam*, vnde consequenter inferitur, vnamquamq; esse liberam ad peccandum contra præcepta, tūm naturalia, tūm supernaturalia, idemque in distinctis q. 2. & in 3. di. 18. in fin. in 2. d. 6. q. 1. ad primū princ. D. Bonau. d. 3. art. 1. q. 1. Rich. ar. q. 2. Alber. ar. r. & 2. eiusdem dist. Gabr. in 2. d. 4. q. 1. art. 3. Bassol. ibid. OKam. quodl. 2. q. 1. Marfil. quæst. 3. art. 2. & ex recentioribus Vasq. Mol. & Valent. ad 1. par. q. 63. art. 3. cum Suar. de Angust. lib. 3. cap. 8. & 9. Conclusio de facili probatur, Angelus est ex sui naturā essentialitèr liber, ergo circa quodcunque præceptum, etiam naturale, potest bene, & male se gerere. Dices, cōcludere libertatem exercitij, non specificationis: sed contra arguitur, sequeretur enim ex hoc, non distinctiui Statum Patriæ à Statu via. Probatur, Beati sunt illi, qui tanto amoris vinculo, tantoq; nexu gratiæ consummata, siue tanta gloriæ vniione vniuntur obiecto beatifico, vt nullatenus valeant inde recedere, nec peccare, tanta namque est vis gratiæ consummata, & visionis beatificæ, vt semper detineat illos in amore Dei; at talis nexus, talisq; colligatio nō reperitur circa naturalia, ergo possunt ea nō amare, imo odisse, & peccare. Dices, etiam in naturalibus reperitur consimilis neq;

Potuit peccare circa naturalia.

Amor creaturæ mutans dissolubilis, nō sic Beatorū erga Deum.

xus, amor enim creaturæ ad creaturam amantiam, tantus esse quandoque solet, tantaq; vis amoris, vt vel mortem ipsam sustineat pro amato, vel insolubili nexu feratur circa rem amatam; ergo stat etiam hic consimilis colligatio, & necessitas. Respondeo, licet id sit quantum verū, etenim *Fortis est, vt mors dilectio, dura sicut infernus emulatio* Cant. 6. nihilominus talis quoque nexus amantium dissolui solet, sæpè namque seruēs amor tepescit, imo in extremum transeunt es amantij, quo prius feruentiores erant in se mutuo amādo, eo inde maius odium in inuicem cōtraxerint, antiq̄uo perempto amore: at quis vnquā beatus expertus fuit à diuino recessisse amore, ab æternis amplexibus sponsi, ab vniōne obiecti beatifici, à fruitione illius perennis gloriæ? quod si Philippus aiebat ad Christum, *Domine quoniam habita solummodo coelestis gloriæ artha, dixit, Faciamus hic tria tabernacula, quia bonum est nos hic esse*, quid nō diceret Beati in coelesti Aula, si de hoc interrogarentur: ergo non currit paritas. Rursus non concurrat Deus cum Beatis in actum oppositum; hinc non valent peccare, ait Scot. in 4. d. 49. q. 6. at in via relinquit Deus creaturam in manu consilij sui, fecitque eam liberā, cōcurrunt; cum ea, nec impedit, vt sua, innataq; fruatur libertate creatura.

Creatura omnis peccabilis.

7 Item nō potest, nec per Dei potentia, fieri creatura impeccabilis per naturam: ergo Angelus omnem liberitatem possidebat in via, circa præcepta etiā naturalia: Antecedens est D. Anselmi, is namque li. 2. cur Deus homo; cap. 10. interrogatus cur non possit Deus facere creaturam rationalem impeccabilem per naturam. Respondet, *Ideo esse, quia Deus non potest facere creaturam Deum*: Accedit Hieron. Epist. 14. *Solum Deum, ait, esse, inquam peccatum nō cadit, cetera vero in vtrāque partem facti possunt*: atque Aug. 12. de Ciu. cap. 1. *Immutabile bonū non esse nisi vnum Deum; ea vero, que fecit bona quidem esse, quod ab illo: verumtamen mutabilia, quod non de illo, sed de nihilo facta sunt*.

8 Insuper arguitur ex eo, quod cōtingit de facto, & quidem Angeli mali

quotidiè peccant contra præcepta naturalia, patet, quia odio habent Deū, etiam tanquam Authorem Naturæ, & Moderatorem Vniuersi in naturalibus; odio habent eius manutentionem, dominium, & gubernationem eorū, quæ sunt ordinis naturalis: odio habent ipsosmet homines, ipsiq; suadent peccata omnis generis, impellēdo, seu suadendo, vt peccent nedum contra præcepta supernaturalia, sed & contra naturalia, vt constat. Dices, id contingere non primo, sed secundario, nec per se, sed per accidens, non directè, sed indirectè contra præcepta naturalia, quia eatenus impellunt contra naturalia, quatenus primo suadent peccari contra supernaturalia. At hoc conuincitur, quia non minus est liber Angelus circa naturalia in suadendo peccata, contra ea, quam sit liber in suadendo peccari contra supernaturalia: ergo si posset circa hæc primo, & per se, poterit ei circa illa, etiam primo, & per se.

9 Denique, sola Dei voluntas est regula infallibilis, & inobliquabilis, tūm sui, tūm creaturæ: ergo omnis creata voluntas erit regula fallibilis, & obliquabilis, atque auertibilis à bono honesto, tūm in supernaturalibus; tūm in naturalibus. Præterea nulla voluntas satiatur, donec hæreat summo Bono, in creaturis namque nequit reperiri completa ratio boni, nec plena, satietas: ergo erit voluntas creata, de quocunque obiecto creato veribilis in aliud: ait namque Psalmista, *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Accedit August. *Inquietum est cor nostrum, donec quiescamus in te*.

10 Assertionem hanc limita circa amorem sui, vnde non potest peccare, contra amorem sibi debitū à natura: & declarabitur infra post responsionē ad prim: arg princ.

11 Et hinc Tertio dicimus non posse fieri creaturam rationalem impeccabilem per naturam. Assertio est Scoti vbi sup. q. 1. Bassol. ibid. accedit D. Bonau. ibid. ar. 1. q. 1. Richar. ar. 1. q. 1. Aegid. q. 1. art. 14. Garthuf. q. 1. D. Tho. cū expositiorib. 1. p. q. 63. art. 1. excep. OKam. iu. 1. d. 44. q. 1. art. 1. & Gabr. in 2. d. 23. Rationes iam allatæ sunt, præcipuè illa Anselmi, ideo non posse Deū facere

Peccant contra naturalia.

Nequit fieri creatura impeccab. per nat.

facere creaturam impeccabilem per naturam, quia de potentia absoluta nõ potest facere creaturam esse Deum. Item ratio illa de regula obliquabili, & defectibili, nulla namque creatura est regula inobliquabilis, & indefectibilis, tum sui, tum aliorum, at solus Deus est talis: Verum, licet ratio ista probet, nullam creaturam esse primam regulam sui, nec infallibile, nec inobliquabilem, nihilominus, nõ probat, ait Scotus, non posse dari voluntatem creatã, quæ firmiter adhæreat regulæ infallibili, & inobliquabili, quemadmodum intellectus firmiter adhæret primis principijs, qui tamen non est prima regula sui in intelligendo, sed se habet sicut tabula rasa, sicut & voluntas Beati firmiter adhæret obiecto beatifico, quamuis voluntas eius non sit prima regula sui. Adest ratio altera pro assertione, creatura est de nihilo, ergo est vertibilis, & mutabilis de bono in malum, sequela tenet, quia quod est de nihilo, est mutabile, & vertibile in nihilum. Hæc quoque ratio potest impugnari, siquid intellectus quoque est de nihilo, & tamen firmiter adhæret primis principijs, nec mutatur. Dices contra hoc, non potest facere Deus, vt potentia non possit ferri in suum naturale obiectum, & in omne contentum sub tali obiecto, quemadmodum potentia visiva, habens pro obiecto lucem, siue colorem, non potest fieri, quin possit tendere in quodcunque contentum sub suo obiecto, in quamcunque lucem, & in quamcunque colorem: at obiectum voluntatis est bonum, & sub bono continetur bonum honestum, & apparens, seu non verum, ergo non necessario adhærebit bono honesto. Hæc obiectio eludi potest, oculus namque est potentia naturalis, naturaliter, & necessario operans, volũtas est libera, quapropter poterit adhære vere bono, & recedere ab eo: & id facit cum peccat: quidquid tamen sit de validitate rationum, id cõmune est penes Theologos, & Patres, præcipue Anselmum, Augustinum, Hieronymum, & ita tenendum est.

Intellectus, & voluntatis differentia in adhærendo suis obiectis.

Creatura irrationalis qualiter impeccabilis.

12. Solum quæri potest, vtrum facere possit creaturam impeccabilem per naturam, quæ non esset rationalis, & li-

bera: hoc enim posset esse effugium. Verum quæstio implicat contradictoria, constat namque peccatum debere fieri à creatura libera, & intellectuali, quorsum igitur impeccabilis dicitur per naturam creatura carẽ intellectu, & voluntate opposita enim fieri debent circa idem. Item sequeretur, lapidem, lignum, Brutum dici impeccabilia per naturam, sumpta tamen impeccabilitate contrarie, cuius oppositum est peccare, quia impeccabilitate, sic sumpta non sunt bruta, & laxa impeccabilia, cum nec possint mereri, & bene agere: non autem sumpta impeccabilitate negatiue, qua ratione, idem est, ac nõ competere eis peccare, sicut nulli, ratione & arbitrio experti competit posse peccare. Et ex quaesito tali sequeretur naturam talem omni necessitate operari: siue namque esset natura sensitiva, & brutalis, siue insensibilis, ita eueniret: Probatur de sensitiva, brutum namque haberet solummodo affectionẽ commodi, & sensus; at sensus necessario ducitur ab obiecto, nec potest resistere vbi deest imperium voluntatis: & hinc Damascenus aiebat, *Bruta non se ducunt, sed ducuntur*, quia trahuntur ab obiecto, ex hinc vero sequitur non posse peccare, patet carent namque principio merendi, & demerendi, quale est voluntas. item in naturalibus nec meremur, nec demeremur. Insuper non habet regulam aliquam superiorem, quæ ipsum moderetur, & frinet; si quæ autem esset, ea foret rectum dictamen rationis, siue lex alia superior, carent autem dictamine rationis, quod si lex adsit, ea erit frænum, & calcaria Equitis stentantis, & sic de cæteris: Accedit, quod non possunt non tendere, toto conatu, quantum est in ipsis, in proprium commodũ, nisi aliunde frænentur ab extrinseco: vnde dominante affectione commodi, vbi tamen locum non habet affectio iustitiæ, toto conatu tendent in obiectum commodum: & ad hunc sensum loquebatur Anselmus lib. de casa Diaboli, inquit, *Angelum non posse non velle proprium commodum*: simebat vero Angelum quendam carentem intellectu, & voluntate, habeatẽ solummodo affectio-

Natura necessitate ad operandum affectione commodi.

nem commodi, vt autem sic spectata, non potest nõ appetere suum commodum, carente namque libero arbitrio, non potest contrahit: & id patet amplius in insensatis, ducitur namque à natura graue, & leue, proindeque toto conatu feruntur ad sua loca.

Nulla scite errore in intellectu potest volũ peccare.

13. Quæro dicimus, nullo stante errore in intellectu, posse voluntatem Angelum in pura natura spectati, peccare. Vt aduersus Thomistas, & Durandum. est Scoti, Richardi, & eorum, qui supra. Probatur, intellectus non se habet vt causa eius, quod natura est voluntas, ergo stante recto iudicio eius, eum in vniuersali, tum in particulari, potest voluntas agere, vt libet. Probatur antecedens, intellectus namque se habet, veluti seruus ad dominum agentem iter de nocte; sicuti namque, seruus præit, viam ostendens mediante lumine, & facula, quam gestat in manu, ita intellectus præit ostendendo voluntati obiectum: & quemadmodum Consiliarius præmonstrat Principi quidaam expediens sit, vel minus decens in regimine ciuium, ita & intellectus præiudicio iudicio practico præiudicat sit voluntati hoc fore decentius, illud minus: Cæterũ, quia stante tali tum serui, tum Consiliarij, siue obsequio, siue consultatione, liber remanet Dominus, & Princeps ad agendum, quod maluerit, ita stante pleno, ac iudicio recto intellectus, libera semper remanet voluntas in sua natura ad agendum quod sibi libuerit. Item stante iudicio recto, potest voluntas suspendere actum omnẽ suum circa obiectum propositum, ergo non necessario operatur recte. Insuper quamplures apprimẽ norunt homicidium, & huius generis, esse peccatum, & nihilominus perpetrant homicidia, pluraque alterius generis, quæ optime norunt, esse peccata. Præterea si stante iudicio recto non posset voluntas peccare, ergo semper recte ageret, & bene veller, at sapientissimus fuit Salomon, plenèque nouerat quod agebat, & nihilominus id egit, ad amando mulierestrahentes cum in peccatum idolatriæ. Rursum ad quid consilia, & præcepta, siue admonitiones, & exhortationes ad bene agendum? frustra quæque clamarent sacri verbi Præco-

nes, atque ad penitentiam inuitarent, seit enim vnusquisque debere penitentiam agi de peccatis commissis. Sufficeret quoque vniciuque præmonstratio sui iudicij practici, ad bene agendum, sicque necessaria non foret diuina auxilia, ad bene viuendum, legem implendam, vitam æternam consequendam. Extant circa hoc articuli quidã Parisienses, habet namque articulus 130 *Si ratio est recta, voluntas est recta, error.* Item 12. *Quod voluntas, manente passione, & scientia in particulari, & in actu, nõ potest contra eam agere, error.* Res quidem miganãda est, vt sciamus, furtum esse malum, & quod non possit voluntas velle furari. Natura ipsamet docet nõ furandum, *Quod enim tibi non vis, alteri ne feceris.* Et nihilominus plures sæpẽ imperat furtum, & per plures furantur. Effugiunt, dicentes, voluntatem posse quidẽ peccare contra scientiam in vniuersali, vt non esse furandum, ratio, quia scientia in vniuersali non est immediatè, & proximè regulatiua voluntatis; non possit autem peccare contra scientiã in particulari, vt hoc tempore, & hoc loco non est furandum, ratio, quia scientia in particulari est regulatiua voluntatis proximè, & immediatè, sed contra hoc adest experientia, pluribus namque suadet ne agant malum, quod insentiant, qui quidem audiunt, & percipiunt redargutiones, & nihilominus peccant: Itẽ Iac. 4. *Scienti bonum, & nõ facienti, peccatum est illi.* Aiunt, non velle malum sub ratione mali, sed sub ratione boni apparentis, præstituti &c. At quid hinc eliciunt? vtrum ex hinc colligunt intellectum errare? nequaquam, potest quidem voluntas imperare intellectui, vt discurrendo concipiat furari esse vtile furanti, & huiusmodi, atramen non per hæc, & si milia reminet semper allucinatus intellectus, quin plenissimè aliquando anima luertat, furtum esse malum. Accedit Lucæ 12. *Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & nõ facit, vapulabit multis.* August. in Plal. 54. *Cum scis malum esse, nõ facis, & tamen facis, nonne viuus descendis ad inferos?* ac demum Arist. 7. Ethic: docet aduersus Socratem, quod quis potest agere contra scientiam, & contra firmam

opinionem : idemq; lib. 2. magn. mori. Incontinens scientiam habet. de his vero continger amplior sermo infra, querendo, vtrum Angelus peccauerit ex ignorantia, in quaest. seq.

ARTICVLVS II.

Vtrum per Dei potentiam fieri potuerit Angelus per naturam malus.

Nulla creatura de se mala.

1 D icimus vltimo, Angelum nec potuisse peccare ex natura per se, & intrinsicè, vel necessario mala: tunc peccatum ipsi Angelis cadentibus fuisse naturale, seu connaturalè, vel necessarium; sed peccasse ex sola potestate sui liberi arbitrij: Probatu ex Conc. Carthag. 4. cap. 1. & Bracar. 1. cap. 7. vbi definitum fuit, nec Angelu, nec in hominem esse à natura malum. Item Gen. 1. Vidi Dns cuncta, que fecerat, & erant valde bona. Accedit Scotus, qui i. quaest. Prol. & alibi saepe docet hominem habere naturalem inclinationem ad gratiam, & gloriam: nullum autem subiectum potest simul determinari naturalitèr ad formas oppositas: quod si est naturalitèr inclinatus ad gratiam, & ad formas supernaturales coniungentes nos Deo, non ergo erit naturalitèr determinatus ad oppositum peccatum. Sententia quidè Manichæi fuit dari Deum malum, & ab initio fuisse hominè; siue Angelum malum, contra quem Concilia recentia: cui consensit demum impius Lutherus, asserens omnia opera, etiam iustorum, esse peccata, quamuis credentibus in Christum non imputentur ad damnationem; aduersus què habetur ex Leone X. condemnatio in art. 31. Accedit Ecclesiast. c. 7. Fecit Deus hominem rectu, vbi interlinearis ait, hominem bonum, Glosa autem, dixi superius vix bonum hominem inueniri, cum ab eo homines sint boni facti: atq; ita de cunctis dicendum, & eo magis de Angelis, quos nobilioris conditionis, & naturæ effecit; de cunctis enim in vniuersum dicit Scriptura, quod Erant valde bona. & benedixit eis, licet ad sensum loquès Moyses, demonstrabat sensibilia, de Angelis namque, vtpotè rudibus, & ad idololatriam inclinatis tunc homini-

bus, tacuit, ne eos adorassent; vt Deus, ait Scotus, Bonau. D. Thom: cum ceteris.

2 Creaturas aliquas esse de sui natura malas, vltra Manichæum, dixerunt aliqui cum ipsi Gnosticis; errorem hunc originem traxisse à Nicolao, vno alioqu ex septè primis Diaconis Apocalypsis; alij ab Apelle, referente Augustino hares. 23. & alij à Carpocrate, testante eodè August. hares. 6. quæ penes Epiphanium hares. 25. & 26. Cæstrum aduersus hares. verbo Creaturas Sanderum hares. 13. &c. In specie autem de Angelis habetur Ezech. 28. Tu signaculum similitudinis Dei; plenus sapientia, & decore, in delicijs Paradisi factus: Item, Posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in vijs tuis à die conditionis tue; idè nec inuenta est iniquitas in te. Per lapides autè ignitos, planè intelligitur Angelu alij audentes charitate. In Conc. Lateran. 2. vt in c. firmitèr, de sum. Trin. & fid. cathol. habetur, Diabolus, & alij Demones à Deo quidem, natura creati sūt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. In Conc. Bracar. 1. Si quis dixerit, Diabolū non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum, anathema sit. atq; in Conc. Carthag. 4. cap. 1. precipitur, ordinandum aliquem in Episcopum, inter cætera, interrogari debere, vtrum credat Diabolū non per conditionem sed per arbitrium, factū esse malum. Stat ergo conclusio non esse de sui natura determinatum ad malum, cum tamen malum perpetretur ex libertate sui arbitrij, vt loquuntur Concilia, & Patres: quemadmodum de homine Eccles. 7. dicitur, Fecit Deus hominem rectum, idèst bonū; sed ipse in finitū se immiscuit quæstionibus. vnde Genes. 8. dicitur, Sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. talis autem pronitas, & inclinatio non est à natura instituta, sed lapsa, siue vulnerata, quatuor illis vulneribus, ignorantia, concupiscentia, malitia, & infirmitatis, stante fomite, qui post peccatum inclinat homines viatores; ad peccandum. Confirmat omnia Christof. homil. 3. in Iob, inquit, Diabolus non natura nomen, sed presumptionis est: non Diabolus factus à principio, sed Angelus

vbi dicitur, quod non potuit fieri natura mali.

Non potuit fieri natura mali.

Peccati cui nam imputandum.

breatus. atque Athanas. ad Popul. Antioch. q. 3. asserens. Angelos bonos, & malos non differre essentia, sed voluntate bona, & mala.

3 Stante vero, quod non sint natura mali, quæri posset, vtrum per Dei potentiam fieri potuerint per naturam mali. Respondendū negatiuè: ratio, quia iam confirmaretur haresis Manichæi dicentis, dari Deum malum, à quo essent mala. Item error alter eiusdem, dari Angelum malum per naturam, & ab initio malum: vna cum cæteris hereticis recentitis. Item tunc cum haberet ratio D. Thomæ, alias, alia tamen occasione à Scoto confutatam: probans namque D. Thom. Angelos non potuisse peccare in primo instanti suæ creationis, inter cætera deducit, quia sequeretur peccatum illud refundi in Deum, tanquam in Authorem; licet vero Scotus neget hanc sequelā, quia vere tribueretur Angelo, alioqui per suum liberum arbitrium peccanti, non Deo, nihilominus, in hoc casu esset aliter sentiendum, tunc enim peccatum refunderetur in Deum, tanquā in Authorem Naturæ intrinsicè malæ: Probatu, peccatum talè non tribueretur voluntati Angeli, etenim Angelus operaretur per modum naturæ, necessario, naturalitèr, & non liberè per eos; ergo tribueretur Deo. Item natura esset, quæ tunc in Angelo operaretur, at illa esset intrinsicè mala, ergo effectiuè à Deo. Insuper si voluntas Angeli operaretur, etiam idem sequeretur, probatur, quia voluntas talis esset intrinsicè mala, esset namque Angelus, secundum se totum, malus.

4 Dices, nequaquam sequi, quod peccatum refunderetur in Deum, quoniam opera Naturæ, etiam non liberè, tribuuntur ipsimet Naturæ, vnde ignis dicitur cõburere, calamus dicitur scribere, & sic de singulis, non autè Deus, licet Deus & sit author primarius, & concurrat cum igne, calamo &c. ergo Angelus diceretur peccare, non Deus. Item ex quo nunc homo peccat, non dicitur Deus peccare, sed homo, quātis Deus concurrat cum homine ad substratum, & permittat deformitatem peccati. Respond. non esse parem rationem ad casum nostrum, & quidem

loquendo de naturalibus, vt igne, & calamo, non mirum si dicantur ipsi sic agere, quoniam id, quo det in eorum operationibus, potest vere à natura eorum fieri, vt combustio, & scriptio: at in Angelo, si esset malus per naturam, non posset efficere peccatum, seu non posset formalitèr peccare; patet, quia ad peccandum requiritur liberum arbitrium, tunc vero, vel careret libero arbitrio, vel eius arbitrium nihil esset: item tale liberum arbitrium esset intrinsicè, & necessariò malum; ergo non peccaret, tenet sequela, quia in naturalibus non meremur, nec demeremur; stante ergo conaturalitate malitiæ, non posset peccare: at quia peccatum habet suam causam, siue efficiuam, siue defectiuam, & permissiuam, hinc est, vt dum non poterit imputari Angelo, imputetur Authori Deo. Dices, vere Angelus tale quid operabitur, ergo sibi imputabitur tale malū: concessio antecedenti, negatur consequens, verè quidem efficiet illud Angelus, at non imputabitur ei in peccatum, quia non procedet à libero arbitrio, sed à natura: vel si procedat à libero arbitrio, nec ei imputabitur, quoniam esset arbitrium illud essentialitèr malum, at vt malum imputetur arbitrio, opus est, vt illud sit indifferens, in determinatum, & liberum. Ad illud autem de homine peccante, nec currit paritas, vere enim homini imputatur, non Deo, quia homo non est intrinsicè, & naturalitèr malus, habet enim liberum arbitrium, per quod posset non peccare, ergo sibi imputatur, si peccat, non Deo.

5 Demum confirmatur, opposita fieri habent circa idem: at Angelus talis non posset mereri, seu bene agere, ergo nec posset peccare: minor clara est, Non enim potest arbor mala bonus fructus facere Matt. 7. cum ergo esset essentialitèr malus, non posset bene agere; ergo sequela infertur, nec posset peccare, quia enim ratione negatur vniū oppositum, negatur & reliquum. Replicabis, vere operatio illa mala prodibit ab Angelo, ergo imputabitur Angelo. Responsio est iam data: & respondetur insuper, quod imputabitur Angelo physicè, non moralitèr, & de-

Cur nō peccant agētia naturalia, sed libera.

meritoriè : Primum patet, quia prodibit ab ipso: Secundum quoque probatur remanet, quia esset ab eo, non ut libero ad bonum, & ad malum, sed ut determinato naturalitèr ad malum: stante namque naturali determinatione, ad malum, cessat meritum, & demeritum; bonum & malum, quia in naturalibus nec meremur, neq; demeremur.

6 Dices, Eccles. 39. habetur, Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt. ergo ab initio creati mali. Itè Psal. 102. de Lucifero habetur, Draco iste, quem formasti ad illudendum ei. & Ioan. 8. Ille homicida fuit ab initio. atque de Lucifero Iobi 40. Ecce Behemot, quem feci tecum. ergo datur Angeli, qui à sui creatione sint mali. Ad Primum non est sensus, ut ex sua creatione sint tales, sed quod, postquam Angeli ceciderunt, deputati fuerunt, tanquam ministri diuinæ Iustitiæ, ad punitionem hominû, idem enim sonat, creati, ac deputati. Itè per Spiritus significari solèt venti, tempestatem mouentes, frugesq; & adificia deuastantes in vindictam peccatorum: ut Psal. 10. Spiritus procellarum, pars calicis eorum.

7 Ad Secundum, est idem sensus, ut non à creatione, sed postquam peccauit, deputatus fuerit ad illudendum homini. Ad Tertium, ly Ab initio non indicat instans primum creationis, sed breues moras post creationem, etenim statim, ac rebellauit à Deo, inuidens naturæ humanæ, ratione hypostaticæ vnionis, machinari cepit ruinam hominis: Item hiè, idem est ab initio, ac paulò post initium, sicut Ioan. 8. Ab initio Diabolus peccat. Ad Quartum, solet de Cæte exponi: sed si de malo Angelo exponitur, non à creatione, sed post à seipso enatit malus.

ARTICVLVS III.

Respondetur ad Argumenta principalia contra Articulum Primum, & Secundum.

1 Respondendum remanet ad argumenta principalia. Ad Primum, iam constat antecedens esse falsum.

2 Ad Secundum, Angelus malus amat

quidè Deum ut Authorè Naturæ, non amore amicitia, nec beneuolentiæ, imo quantum est de se odit, iuxta illud, Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. amat autem amore concupiscentiæ, seu amore commodi, quatenus cõseruat illum in suo esse; ceterum nulloatenus amaret, quin vellet potius totam Orbis machinam cum Authore suo perire.

3 Dices, amat naturalitèr semetipsum, ergo saltem nõ poterit peccare in hoc, non amando seipsum. Resp. hoc quidè concedi potest, ratio, quia, teste Paulo Rom. 10. Nemo unquam carnem suam odio habuit, sed semper fouet, & nutrit illam. & teste Philolopho, Vnum quodque appetit conseruari in suo esse. Licet aliundè dici posset, id non absolute concedendum, plures namque homines voluntariè perierunt, pluresq; sibi met mortem propinant, odiendo seipsum; Verum hoc non est bene dictum, quandoquidem si qui homines morti se tradidere, & si qui alij mortè expetunt, id gratia ærumnarû euitandarum, siue longioris, diuturnioriq; alicuius, egerunt, non quasi odio habuerint propriam vitam, id namque est vere contra naturam, & contra inclinationem naturæ: unde damnati; qui, teste Matt 24. Mortem quaerunt, & non inueniunt, atque dicunt, montibus cadite super nos, & operite nos; ipsi quidè mortem quaerunt, non gratia mortis, sed ut pœnas, æternosq; cruciatos euadant, & fugiant: de amore ergo circa semetipsum, concedo non posse creaturam, quamcunq; directè, & per se peccare, nisi ut diximus, indirectè, per accidens &c.

4 Ad Tertium negatur antecedens, etenim tempore Iosue Sol stetit: potestq; primum mobile, sicut ab Oriente incipit motum, ita incipere ab Occidente: & sicut Planetæ incipiunt cursum ab Occidente, ita incipere possent ab Oriente, vtriusque enim motus est capax corpus coeleste: insuper post diè Iudicij cessabit ab omni motu. At stante ordine à diuina Prouidentia statuto, moueri incipient sic, & sic, prout in diè contingit.

5 Ad Quartum, concesso antecedenti, negatur consequens.

6 Ad

Diabolus amat Deum amore comodi, non amicitia.

Diabolus an amet se ipsum.

Odiu sui ipsius an de tur dicitur.

6 Ad confirmationem, eum Scriptura, eum Theologorum adagium loquuntur, vel de errore concomitanti, vel subsequenti. de concomitanti namque euenire solèt, ut homo peccans, non aduertat ad omnia, siue bona, quæ per peccatum amittit, siue mala, quæ incurrit, siq; peccauit Adam, concomitantèr, ignorans, seu non aduertens sic plenè, ut debuerat, existimauit namque peccatum suum fore veniale: vel non putauit, tantam pœnam, totq; mala inde fore sequutura, quod de subsequenti etiam est verum, quia peccatum reliquit inde peccantem obcœcaturum, iuxta illud, Excœcauit illos malitia eorum, at non loquuntur absolute de errore antecedenti, ut habet in specie de Adam Scot. in 2. d. 22. quæst. vnic. & in specie amplius dicitur de Angelo quæst. seq.

7 Ad August. loquitur de impeccabilitate per gratiam.

8 Dices, idem Augustinus ait, Ta-

lem Deus potuit hominem fecisse, qui non peccari posset, nec veller: & si sic fecisset, quis dubitat, eum meliorem fecisse: Respond. ut supra, potuit enim facere per gratiam: quo stante, homo talis nec veller peccare, nec posset. Dices, si nõ posset, ergo esset per naturam impotens ad peccandum, & ita per naturam impeccabilis. Respond. talem impotentiam non esse physicam, sed moralem: non physicam; quia non foret impeccabilis per naturam: at fore moralem, mediante confirmatione in gratia; iuxta quod loquitur Ioannes, Qui ex eo natus est, non peccat: loquens de natiuitate per gratiam, mediante qua iustus efficitur Filius Dei, ut Psal. 17. Ego dixi Dñs es tñs, & filij Excelsi omnes. Vel loquitur de potentia proxima, non remota: hac enim mediante posset, illa non posset, ex Scot. 4. 49. 6. posset ergo physicè, non moralitèr.

8 Ad illud de inclinatione ad malum, iam constat quid dicendum.

Potentia ad peccandum physica, moralis, proxima, remota.

Q V Æ S T I O XIV.

Vtrum Angeli potuerint peccare ex errore, & ignorantia.

EX parte soluti, remansit quæstio in precedenti quæstione resoluta, nunc vero resoluenda venit in proprijs terminis de toto.

2 Extat sententiã D. Thomæ, & sequacium supra recensita, sèper in peccatore præcedere vel ignorantiam, siue errorem, siue aliquam inconsiderationem: Fundamenta allata iam fuerunt quæst. antec. atque soluta. Nunc vero superest, rem altius examinare, atque distinctius.

3 In primis vero quæstionem diuidimus in duo capita, nempe in ignorantiam, seu errorem; & inconsiderationem: quærendo, vtrum semper in peccatore, siue in Angelo malo præcesserit ignorantia, an saltem inconsideratio: Item de ignorantia, siue de errore loquedo, subdiuidimus, in erro-

rem speculatiuum, & practicum, & de vtroq; quæritur, an necessario præuenerit ante peccatum in intellectu mali Angeli. Aliquid quoque addendum de nescientia.

4 Notanda est tamen natura horum terminorum: & quidem errare est idem, ac approbare falsa pro veris, & vera pro falsis. Eadem est natura; & vis ignorantie: vbi namque intrinsece error sic sumptus, ibi adest ignorantia, siue defectus præuæ dispositionis: Et ad hæc accedit necessario deceptio, & fallacia intellectu, siue obcœcatio, qua mediante approbet vera pro falsis, & falsa pro veris.

5 Distat ab his inconsideratio, siquidem ipsa non importat errorem, de quo procedat, sed negat a qualè rei alicuius consideratione: patet, nam sciens plura, euenit tamen quandoque,

Error, ignorantia, inconsideratio quod nam.

vt de ijs non consideremus tempore, quo foret considerandum; namque Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena habitatio opprimit sensum multa cogitantem; ait Scriptura: quod sit, vt cum inconsideratione steterit, etiam scientia, saltem (habitualis inquam) non actualis, repugnat namque consideratio actualis, & inconsideratio itidem actualis, at habitualis consideratio cum inconsideratione actuali non pugnant;

Nescientia quid.

6 Denique adest Nescientia; ipsa vero non est idem, ac ignorantia prauae dispositionis; neque consequenter erit error, non enim idem sunt nescientia, & ignorantia, siue error: error namque cognitionem indicat, sed affectam errore, ita & ignorantia: at simplex nescientia abstrahit ab errore, & ab ignorantia prauae dispositionis; Item error, ac ignorantia sunt poena peccati; nescientia autem nequaquam: vnde est, vt filij Adae, si in statu innocentiae perseverassent, non quidem habuissent ignorantiam prauae dispositionis, siue errorem, supposito, quod non fuisset peccatum, habuissent tamen adhuc paruuli, simpliciter plurimarum rerum nescientiam, non enim ab initio naturae sciuissent omnia, sed paulatim succrescente corpore, ac in olente aetate, creuissent quoque in ipsa scientia, vt docet Scotus in 2. d. 20. q. 3. & d. 22. q. 1.

In statu innocentiae fuerit nescientia.

Ignorantia vel antecedens, vel comitans, vel subsequens.

7 Insuper adnectimus ignorantiam contingere posse in peccatore, altero ex tribus modis, vel antecedenter, vel consequenter ad suum peccatum. Antecedenter quidem, vt quando ignorantia esset vincibilis, ea enim esset, veluti causa, siue occasio peccati; quod si foret inuincibilis, cessaret id. Concomitantem tunc esset, quando peccans cognosceret quidem male agere, attamen non plene nouit quanta mala incurrat; quantum boni deperdat, quamque maiorem ruinae siue sibi, siue proximo propinat: nouit quidem ex peccato fore puniendum, non tamen nouit poenae acerbitate, siue tantitatem, existimans proiecto puniendum, at non tam acerbam; siue peccatum non fore adeo graue, licet bene cognoscat esse graue: & hoc modo Scotus ait, peccasse Adam cogitans, vel peccatum suum fore veniale, vel non tam grauiter a Deo pu-

nitum iri. Et subsequenter denique euenit ignorantia, quando euenit ex peccato remanet obsecutus peccator, quae execratio est poena peccati, iuxta Sap. 2. Execrauit eos malitia eorum, qualis vero sit haec execratio, dicitur infra.

8. His actis, dicimus, stante plenitudine scientiae in intellectu angelico, tum in vniuersali, tum in particulari, tum in speculabilibus, tum in operabilibus: tum spectando principia proxima, tum remota, potuisse voluntatem peccare, nullo praeiudicio ex necessitate, errore, siue practico, siue speculatio. Est Scoti, & sequacium in quaest. pract. Assertionem primam, & quartam; aduersus eosdem, de quibus ibi; Dixi, tum in vniuersali, tum in particulari, quandoquidem aiunt, posse voluntatem peccare contra scientiam in vniuersali, non contra scientiam in particulari. Ratio prima; quia scientia illa non est immediate regulatiua voluntatis; ratio secunda; quia immediate regulat voluntatem, ac propterea semper errorem aliquem statuunt intellectu antecedenter ad peccantem voluntatem: ac nituntur elicere, ex Arist. 7. Ethic. cap. 3. dicente, Incontinentis scientiam habet, licet illam non exerceat, a quo etiam D. Thomas id ipsum trahit, 2. 2. q. 77. art. 2. ad 4. verum, miranda res est, vt negetur quempiam peccare non aduertendo id esse peccatum: Vnde arguo, aut ignorantiam, & aduerentiam. haec est vincibilis, aut inuincibilis, si primum, ergo a voluntate pendet, vt eam non vincat, & per consequens non vincendo peccat; ergo nullus praecedit error in intellectu, probatur, si namque est vincibilis, ergo intellectus est, qui cognoscit eam esse vincibilem, igitur non errat, cognoscit namque vere id v.g. esse malum, dum ignorantia est vincibilis, eo magis, quod non stat per intellectum, vt talem ignorantiam vincat, sed per voluntatem: Si dederis secundam, ergo voluntas sic agendo, non peccabit, patet consequens, quia ignorantia inuincibilis excusat; igitur non sequitur necessario, vt stante errore in intellectu, voluntas peccet. Rursus, damnati odiunt Deum iuxta psal. 52. Superbia eorum, qui te oderunt &c. quare autem, aut sciunt odium Dei esse malum, aut inuincibiliter ignorant, si secundum, ergo non peccant, nec male agunt, stante ignorantia inuincibili: si sciunt, & optime norunt non esse Deum odio habendum, & nihilominus odio habent, ergo vere voluntas male potest agere; etiam nullo stante errore practico, & particulari. Item peccatore peccante, conscientia, & synderesis murmurat, iuxta illud Gen. 4. Stetit in foribus peccatum tuum adertit. & Isa. 214. vermis eorum non morietur. Accedant rationes quaest. antec. allatae, atque August. con. cion. 1. in psalm. 68. inquit, Sunt tales, qui iniquitatem suam nouerunt, & in ea pertinacissime perseverant; atq; serm. 8. in psalm. 118. ait, Saepe quid agendum, si videremus, nec agimus: prouolat intellectus, & aliquando non sequitur humanus, atque infernus affectus. Apertissima autem est sententia Christi Domini Lucae 12. Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non facit eam, vapulari bit multis, Frou. 2. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi; vna cum ceteris relictis quaest. antec. vnde deducitur, sententiam hanc comprobatur rationibus, auctoritatibus Patrum, atque scripturis, imo testem oculatam esse ipsam experientiam.

Nulla stante errore in intellectu, voluntas, peccare potest.

9 Ad Aristotelem vero, potius fauet nostrae sententiae, quam oppositae; dum enim ait, Incontinentis scientiam habet, licet non exerceat, clare ostendit, in intellectu incontinentis adeste veram cognitionem incontinentiae, verè que scire non esse sequendam incontinentiam, & nihilominus voluntas quandoque non operatur conformiter ad talem scientiam, sed ad tale rectum dictamen rationis, quin potius oppositum quandoque eligat, nullo stante errore in intellectu incontinentis; vnde non exercet se voluntas iuxta scientiae lumen.

10 Obiectiones ceteras grauiores soluius quaest. praeced.

11 Addimus tamen in bonis Angelis, sicut & in ceteris Beatis, non posse esse errorem, quia licet non omnia sint eis reuelata, vt Dan. 10. tamen de ijs quae nesciunt, non formant iudicium firmum, & certum, sed solum coniecturale, iuxta qualitatem coniecturarum; ac mali saepe iudicant temerarie iuxta

dominium passionum: Sed de hoc in materia de Beatitude.

12 Accedendo autem ad propositum quaestionis, & quaerendo de facto, vtrum mali Angeli peccauerint ex ignorantia, & errore. Dicimus nequaquam ex errore, & ignorantia peccasse; ita Scotus cum reliquis praeced. quaest. allatis; quibus adde Palacios in 2. d. 5. disp. 2. sententiam verò oppositam Valentia ait, non esse scripturis consentaneam: vt mox ex ipso ostendemus.

13 Sit autem primum fundamentum, si qua esset ratio, quare peccauerint ex errore, & ignorantia praecedente, ea quidem esset, quia non potest voluntas male velle, nisi praecedat error in intellectu, vt Thomista aiunt, at visum fuit, tum ex super dictis, tum ex quaest. antec. fundamentum hoc esse nullum, ergo non peccauerunt ex errore.

14 Sit secunda ratio, Angeli fuerunt ab initio creati sapientissimi, tum in naturalibus, tum in moralibus, vt omnes concedunt, & demonstrauimus quaest. praeced. ergo in intellectu eorum nulla ignorantia, nullus error. Ratio haec optima est, attamen indiget explicatione, vt verum sit, scientissimos ab initio fuisse, necessario quidem eorum, quae spectabant in ordine ad eorum saluationem, & ascensionem ad beatitudinis, etenim de cetero, nihil implicat, potuisse plura nescire, & ignorare, solum enim de Deo dicitur, Sap. 7. Cuius sapientiae non est numerus, habet namque scientiam infinitam &c. quae modificatione stante, in ordine ad eorum salutem nihil ignorarunt: licet plura etiam norunt, & scientissimi fuerint &c.

15 Tertio, iudicatum fuit eis, ex Scoto, species abstractiue, distincteque repraesentans diuinam essentiam. Quarto habuerunt reuelationem incarnationis Verbi de quo infra. Receperunt species omnium quiditatum; & ex Thomista poterant inde cognoscere etiam singularia.

16 Atque denique ita sentit Scripturae, Ezech. 28. Plenus scientia &c. Perdidisti sapientiam tuam in dedecore tuo. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. quorsum ergo error, aut ignorantia locum habere potuit in Angelis,

Demonones de facto an peccauerint ex ignorantia.

Demonones scientissimi.

Ignorantia comitans in Daemonibus.

lis, etiam malis initio suæ creationis, & tempore pugnae, ac lucis; dum erant in via; ut peccare nequiverint, nisi ex prævio errore, & ignorantia in ipsorum intellectu?

7. Nihilominus addimus, etiam inuisse errorem, & ignorantiam ali-

quam concomitantem, puta de gravitate poenæ infligendæ, quam non putavit fore tantam, ut de Ada diximus.

18. Ex his deducō non præcessisse errorem in intellectu: & hoc, tanquam certius assumunt Authores recentissimi. Reliqua in sequentibus.

Q V Æ S T I O XV.

Vtrum potuerint peccare ex inconsideratione.

Verum quia inconsiderationem distinxit ab ignorantia, & errore, hinc speciatim discernendum remanet, an saltem peccaverint ex inconsideratione: hoc quidem admittunt Thomistæ: quâvis non omnes conveniant in assertione de ignorantia, & errore: quapropter licet in ijs discrepent, in hoc tamen conveniunt, ut peccaverint, saltem ex inconsideratione: & huc adducunt nūm argumenta, tum auctoritates præced. quæst. initio recēditur: præcipuè axiomâ illud, *Omnis malus ignorans*, saltem inquit, *inconsideratione*.

2. Ex opposito id ipsum negant iidem, qui negant de errore. Accedit autem Gregor. de Valent. qui tom. 1. disp. 4. q. 14. punct. 2. & 3. ait, nullatenus peccasse ex inconsideratione; & oppositum, inquit, non esse consentaneum scripturis; probatque, nam de Lucifero Ezech. 28. dicitur, *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tuâ iniquitate, & peccasti*. Per multitudinē verò negotiationis intelligi valet in creatura purè intellectuâ, multiplex cogitatio, multiplexq; cōsideratio eorum, quæ vel inducere valeant ad peccatum, vel subtrahere ab eo. Et Isa. 14. *Dicebas in corde tuo, in Cælum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum*. Per dicere autem, idem intelligitur, ac cogitare: igitur bene cōsiderabat hæc, ita ut nulla aduerit incogitantia, siue inconsideratio. Insuper, dum Michael prælabatur cum Dracone, plene advertebat Draco, siue Lucifer, & Affestus, quid sit quò, quale, & quantum fo-

ret, siue prælium, siue premiū, siue poena, siue quidquid aliud, de more, insequens certamen, & prælium: fuit item Lucifer redargutus à Michaelē dicente; *Quis ut Deus? hæc, & similia aduertit Lucifer, & sequaces, ergo non peccaverint ex inconsideratione*. Demum si peccatū Angeli processit ex inconsideratione non utique tam graue fuisset, quantum existimatur, inconsideratio: namque minuit peccatum.

3. Probationes hæc suavisibilem reddunt sententiam istam: Verum Suárez l. 7. cap. 7. occurrere nititur, nec displicent plura, quæ dicit.

4. Mihi quid sentiendum sit, aperiam: & quidem in via Scoti, dicendum est, nec ex errore peccasse, nec ex inconsideratione: ita Scotus ubi supra cum Expositoribus, ibi, & Rada par. 2. controu. 11. art. 2.

5. Cæterum, ut aduerterit Angelus ad omnia prorsus, & singula ægrè adducor, nam intellectus angelicus est finitus, & limitatus, ergo non potuit singula, tam breui morularum curriculo advertere. Occurrit Vulpes disput. 2. r. a. b. inquit, si hoc esse, imbecillitatis quidem in nobis, quatenus in operando depēdemus à sensibus, & quatenus in nobis inconsideratio est poena peccati, licet autem hæc vera sint, tamen & si Angelus non dependeat à sensibus, nihilominus intellectus eius non est infinitus, nec illimitatus, & hoc sufficere poterat, nē plene ad omnia aduertisset.

6. Mirum insuper est, ut aduerterit omne prorsus malum futurum, nedum in sub-

Peccaverit ex inconsideratione aliquando cum ignorantia.

Non potuerunt advertere ad omnes circumstantias.

Vtrum mali Angeli potuerint peccare ex inconsideratione. 399

la substantia, verum & ad omnes conditiones loci, & temporis: quantitatē, & qualitatem, siue acerbiteriam suæ poenæ; ruinam tot, atque tot, occasione, tentationum Dæmonum, damnabiliū hominū: conditiones omnes concurrentes tum ad culpam, tum ad poenam, tum in ordine ad se, tum ad alterum; & huius generis; quæ cum in tāto numero excrescant, quomodo illico, & subito plene considerare potuit?

7. Scotus quidem in 2. d. 22. concessit, Adam peccasse ex inconsideratione; & putat non credēdo poenam futuram fore tam grauem. Hinc arguo, Adam in statu Innocentiæ peccavit ex inconsideratione, ergo & poterat Angeli ante voluntatē depravatā habere inconsiderationem. Antecedēs habet ibi apertē Scot. sub lit. C. inquit, enim, *Vtrum tāta poena sequeretur, bene potuit habere illam ignorantiam ante peccatum*.

8. Et ex his, consequenter etiam ad hūc Scoti locum, deduco quod potuit in Angli præcessisse inconsideratio aliquarum circumstantiarum, licet quoad substantiam nullus præcesserit error, vel ignorantia, vel inconsideratio.

9. Replicat Vulpes, Talis inconsideratio fuisset poena peccati, ergo non antecedit peccatum. Respondet ibid. Scot. de Adam, quod ignorantia facti non præcessit peccatum, sciuit enim præceptum Domini & c. sed ignorantia circumstantiarum præcessit peccatum: ita de Angelo, inconsideratio aliquarū circumstantiarum non fuisset poena peccati, sed limitatio, & finitas naturæ intellectus angelici, non valētis ad omnia: Cæterum ignorantia facti, error, ignorantiaq; prauæ dispositionis, ipsa est poena peccati: & hoc est verè scottizzare.

10. Et hinc tum in malis Angelis, tum in hominibus peccatoribus admittimus aliqualem prænam inconsiderationem: De hominibus quidem peccatoribus facilius admittitur ad mentē Scoti, nam si in statu Innocentiæ poterat ad se, ex eius mente, ignorantia aliquarum circumstantiarum in Adam, multo amplius id admittendam est in statu peccati, siue naturæ corruptæ. De hominibus autem dici potest

specialitèr id, quod habet Ierem. 12. *Desolatione desolata est terra, quia non est qui recogitet corde. & Esa 57. Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo*. Quamuis vero Ieremias loquatur de desolatione Iudeorum sequuta propter mortem, quam intulerunt Christo, nihilominus ad propositum nostrū, sicut etiam ad propositum eiusdem loci, facit multū, illud *Recogitare*, etenim Paulus 1. Cor. 2. de ipsis ait, *Si cognouissent, nunquam Regem gloriæ crucifixissent*. & de vniuersis peccantibus verum est, quod peccando, & si cogitent malum esse id, quod agunt, nihilominus si recogitarēt, id est, si iterum, atque iterum cogitarent, quæ, & quanta mala incurrun, quibus bonis expoliatur peccando, non utique sic facillè pūccarēt: ita de loco altero Isaia: hæc autem negligentia in recogitando, siue in iterata consideratione præstanda, præcedit peccatum. Confirmatur, ideo namque Psalmista orat dicens 52. *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiā in morte*, quia optimè norat, sapissimè, (alij aiunt) semper, in peccante præcedere talem inconsiderationem explicatam.

11. Atque hinc etiam ad Axiomâ antec. quæst. recēditur, *Omnis malus ignorans*, addimus Primo, quod vniuersalitèr loquēdo est verum de ignorantia plurimarum circumstantiarum, quæ appellari solet inconsideratio: & hæc præcedere solet peccatum: & hoc dicitur consequenter ad Scotum ex facto Adæ.

12. Item Secundo, non est sensus, qualem affert Henricus, penēs eundē Scot. in 3. d. 36. q. 1. existimans, voluntatem excēcare intellectum, nusquam enim verū est hoc, ut optimè ibi probat Scotus contra eundem, nam intellectus est potētia naturalis, ac ideo necessario assentiens vero cognito, sicut necessario assentiens vero principio, tum speculabilibus, tum practicis, & operabilibus: habet insuper pro obiecto verum: quo fit, ut nullo imperio, vique sua possit voluntas facere, ut intellectus malum approbet pro bono, & pro bono malum: verum pro falso: & falsum pro vero: non ergo est hic sensus talis axiomatis; sed sensus erit, *Omnis malus est ignorans, vel quidē prius*.

Malus omnino ignorans, qualiter intelligatur.

Voluntas an excēcare possit intellectum.

Ignorantia
qualiter est
peccato.

pruatiue, vel postiuue: Sensus primi est, quodocunque voluntas imperio suo auerit intellectum à consideratione, v. g. mali sequenturi ex peccato, tunc namque non considerando, dicitur esse ignorans *pruatiue*; & hoc agere solent peccatores, vt liberius peccent, iuxta Psalm. 48. *Noluit intelligere, vt bene egeret*. Sensus autem secundi est, dum in intellectu producit habitus malus inclinans eum ad considerandum peccata, & mala, præcipere namque potest voluntas intellectui, vt semper cogitat de furto, de fornicatione, & huius generis: quo stante, & frequentatis actibus, producet in eo habitus inclinans intellectum ad semper, siue fere semper cogitandum de perpetrando malo, nusquam tamen de agendo bono; & tunc

dicitur esse ignorans *postiuue*: Aduertendum vero, quod licet in eo talis sit habitus, non tamen approbat malum pro bono, vel falsum pro vero, si namque interrogaretur, vtrum fornicatio, & furtum esset bonum, vel malum, responderet esse malum, non ergo remanet in se ipso obsecutus nesciat discernere inter bonum, & malum, sed eatenus dicitur ignorans, quatenus ex inclinatione relicta in eo ex frequenti consideratione fornicationis, non cogitat de continentia, sed de fornicatione opposita, & ita dicitur per voluntatem obsecari *postiuue*.

13 De falsitate, an potuerit esse in intellectu angelico, egimus supra disputat. 7. quæst. 19.

QVÆSTIO XVI.

Vtrum omnes peccantes Angeli damnati fuerint, an aliqui penitentiam egerint in via.

Vtrum mali Angeli dum erant in via, potuerint penitentiam agere de peccatis, ac veniam consequi: Vtrum etiam, dato, quod potuerint, vere egerint, difficile redditur Scholasticis. Et quia duas partes continet quæstio, alterum de posse, alterum de facto; hinc ordinatè ambo capita tractabimus, primo vero de primo.

2 Circa Primum, fuit sententia Salmeronis affirmantis, potuisse penitentiam agere in via. ita habet supra Epist. secundum Petri cap. 2. exponens illud, *Deus Angelis peccantibus non pepercit*. Quem quidem locum de Angelis solummodo obtinatis, atque iam existentibus in termino, explicat, non autem de Angelis, dum erant in via. Suam vero explicationem confirmat ex consimili propositione fabricanda de hominibus peccatoribus, si namque quis diceret, *Deus hominibus peccantibus non pepercit*, sensus vtique erit non de peccatoribus quibuscunque, sed de hominibus peccatoribus obtinatis,

obduratis, nolentibus respicere, atque iam in termino existentibus: talis est mos loquendi Scripturarum, vt Luc. 17. *Nisi penitentiam egeritis, omnes peribitis*. Psalm. 14. *Nolite obdurare corda vestra, ne quando irascatur Dominus, & percutatis de via iusta* Matt. 13. *Conuertimini ad me, & Ego conuertar ad vos, dicit Dominus*, quibus phrasibus loquendi plene sunt Scripturæ: talisque est mos Concionatorum in obiurgandis peccatoribus, in exaltando Misericordiam Dei, in quo propalando diuinam Iustitiam, sicue docet Patres, sic Scholastici &c. ergo dum Petrus ait, quod *Deus Angelis peccantibus non pepercit*, de obstinatis quidem loquitur, & de existentibus in termino, non autem in via. Consimile est illud Iob 9. *Verbebat omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti*.

3 Accedunt ad hoc congruentiæ: expectat Deus hominem, vt conuertatur, ergo & decens fuit expectasse malum Angelum, vt conuerteretur. Item decet diuinam Misericordiam non illico

Vtrum peccantes Angeli omnes damnati fuerint. 401

lico peccatores punire, sed moram dare, & tempus ad penitentiam: ita namque agit cum hominibus, cur ergo negandum similiter egisse cum Angelis. Insuper vere Angeli fuerunt in via, priuquam in termino: at tempus viae est tempus conuersionis, & meriti. Rursus, Deus est prior ad miserendum, & parcendum. Præterea, Deus ex parte sua vult omnes saluos fieri: Rom. 4. licet autem loquatur de hominibus, non inde videtur excludere Angelos, etenim ipsis quoque contulit media ad salutem. Denique non repugnat ex parte Angeli viatoris, probatur, habuit namque in via voluntatem liberam, atque flexibilem, sicut de bono in malum, & de gratia in peccatum, ita de malo in bonum, & de peccato ad iustificationem.

4 Accedit auctoritas Cyrilli Hierosol. Cathed. 2. dicentis, *Nescimus, quanta ille, & Angelis condonauerit indulget enim & illis*. Apertè loquitur Cyrillus: Ponderanda autem est loquutio coniunctiua per *Et*, quasi dicat, nedum Deus indulget hominibus, sed etiam & Angelis. Hinc vero vtramque quæstionis partem decidit Cyrillus, loquitur namque de facto, per verbum *Indulget, Condonauerit*, ergo militat multo amplius de possibili, sicut à facto concluditur possibile.

Scotus

5 Ex Scholasticis, sententiam hæc de possibili, apertè docet Scotus, in 2. d. 6. q. 2. in responsa ad quartum: vbi sic loquitur, *Ad quartum dico &c. & infra. Cum dicitis, quod primum peccatum fuit irremediabile, dico, quod quando peccauit secundo peccato, potuit penitere de primo peccato: & ita primum peccatum non fuit irremediabile, quia si penitisset, inuenisset veniam, & misericordiam: tamen, ex quo, in illo peccato deuenit ad terminum, omnia peccata eius facta sunt irremediabilia; omne enim peccatum perdurans usque ad terminum via est irremediabile*. Hæc Scotus idemque habent Expositores ibi: & confirmat Gabr. ibid. art. 2. Hoc vero in loco, duo apertè docet Scotus: vnū est, potuisse Angelum agere penitentiam, & veniam atque misericordiam potuisse mereri in via. Secundum autem est, quod de facto non egit, quia perdurauit in peccato

vsque ad terminum, nec veniam meruit.

6 Ex opposito negat potuisse penitentiam agere, & conuerti recentiores Scholastici, vt Molina quæst. 63. art. 6. s. *Quinta Conclusio*, Valent. t. 1. disp. 4. q. 14. punct. 2. Tanner. t. 1. Ratio Molinae, est; quia Deus auxilium gratiæ suæ non confert peccatoribus, nisi per merita Redemptoris: at non statuit conferre Redemptorem Angelis peccantibus, ergo non potuerunt resurgere. Ratio Valentia est, quia Deus iusto iudicio suo statuit denegare gratiam salutarem Angelis post primum peccatum, quemadmodum iusto iudicio denegat gratiam suam peccatoribus post mortem. Suarez, licet in primam sententiam potius inclinet, ait, non potuisse penitentiam agere, quia tempus viae Angelorum fuit valde breue: lib. 8. cap. 1. vnde num. 25. inquit, *Habuerunt breuissimam moram ad respiscendum*. atque, tandem Thomistæ cum D. Tho. 1. par. q. 63. art. 6. & q. 64. art. 2. causam esse aiunt, inflexibilitatem voluntatis angelicæ, quæ quando quodpiam deliberat, inflexibiliter in eo permanet, nec mutatur. Suarez, se potuerit penitere, ergo aliqui eorum penituerunt, & conuersi fuerunt, at Patres docent oppositum.

7 Verum circa primam, & secundam rationem querendum esset, cur est, vt Deus denegauerit Angelis Redemptorem, rationem autem non assignat Molina. Item, cur Deus gratiam denegauerit salutarem, & vbi nam fundatur tale iustum iudicium Dei? nec de hoc rationem affert Valentia.

8 De Suario item quæritur, vnde nam colligit, moram angelicam fuisse breuissimam? Et arguitur contra, siquidem Deus Angelis contulit tantum viae spatium, quantum opus erat ipsorum saluationi: id namque concedit homini, concessisse quoque & Angelis compertum debet esse apud omnes, ergo habuerunt spatium vig sufficientissimum, ergo mora ipsorum non erat, vt ait, breuissima. Item Scotus in 2. d. 5. q. 1. 2. docet, moram angelicam non fuisse indiuisibilem, vt ipsemet Suarez ibi fateatur: quod si diuisibilis fuit, ergo poterant habere actus plures, cum peccandi, tum penitendi. Fateor quidem,

Via Angelorum ante breuissima.

Ecc quod

quod: via angelica si comparetur ad viam, & statum hominis viatoris, utiq; hæc longior est, ac diuturnior, tot mensum, tot annorum, lustrorum, sæculorum &c. quanta nõ fuit via Angelorũ: at si spectetur secundum se, in ordine ad naturam angelicam, utique fuit sufficientissima ipsis Angelis, ratio, quia in operando Angeli non indigent tanta mora, & tempore, quanta homines: Non impediuntur mole corporis ut homines, *Copius enim, quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*. Insuper sunt expeditissimi, ac velocissimi in suis operationibus, nec ignorantia, præpedit, cum ab initio fuerint sapientissimi: quapropter mora ipsorum non est censenda breuissima, sic explicata, sed ipsis quidem sufficientissima.

9 Ac denique illud de inflexibilitate Thomistarum, pro nunc non recipitur, de quo erit sermo in quæst. seq. loquendo de causa obstinationis malorum Angelorum.

10 Ad rationem Suarj negatur consequens, non enim valet arguere a potentia ad actum, sed vice versa. Responsio fundatur super Patres, negantes fuisse conuersos.

11 His tamen sic se habentibus, dicimus Primo, valde consentaneum est infinitæ misericordiæ Dei, asserere, quod malis Angelis dederit Deus spatium penitentiae dum erant in via: & per consequens poterant conuerti. ita aperte sedit Scorus, ut vidimus, & Gabriel, cæteri; Scotistæ: ita Salmeron, & ad hoc magis inclinât ipse Suarez. Fundamenta iam allata sunt in principio, quæ totalitèr pendunt ab ipsa misericordia Dei, qui, quantum est ex se, velle omnes saluos fieri, propterea; quoniam parat media sufficientia ad salutem: Item peccatum Angelum non fuit irremediabile, ait Scorus, ergo potuit remedium salutis præberi: at remedium tale est penitentia salutaris, Suarez quoque prædicto num. 25. ait, Angelos tales habuisse gratiam sufficientem, & si non efficacem: Hæc quidem diuinam magnificant misericordiam, ergo sic, piè, censemus, potuisse agere penitentiam. Hæc de primo puncto spectando possibilitatem. Et

cõfirmatur autoritate Bernardi ferm. 22. in Cant. ubi sic loquitur, *Autoritas Scripturarum nusquam asserit videtur, Angelum aliquando, aut peccato extitisse captiuos, aut morti obnoxios, ut indigerent redemptione, exceptis dumtaxat illis, qui superbia lapsu irremediabili corruentes, redimi deinceps non meruerunt*. Igitur, ex sententia Bernardi, poterant redimi, nisi demeritum obstiteret: quod si poterat redimi, ergo poterant penitentiam agere, redemptio enim non fit sine cooperatione redempti.

12 Accedendo tamen ad id, quod contigisse creditur de facto, vtrum aliqui ipsorum penitentiam egerint, negant plerique Patres: In primis autem Gregor. 1. 2. moral. cap. 4. inquit, *Deus apostatam Angelum nequaquam ad penitentiam reuocat*. Idem Bernardus recensitus hoc ipsum, cum ait, *Exceptis dumtaxat illis, qui superbia lapsu irremediabili corruentes, redimi deinceps non meruerunt*. Ex hac autem exceptione nõ elicitor, aliquos meruisse redimi, ac conuersos de facto fuisse, negat enim id Gregorius allatus: & accedit August. lib. de mirabilibus sacra. Scripturæ cap. 2. inquit, *Angelicum vulnus, verus mediceus, qualiter factum sit, indicare nolumus, dum illud postea curare non desinuit: & qualiter sit ciciculus, per sententiam vniuersæ, rescuit, qui per penitentiam nullo modo reuocant*. Damasceni lib. 2. de fid. Orthod. cap. 4. *Angelos omnes, qui cum Luciferò consenserunt, cum eo corruisset, ac damnatos esse*. Ac deniq; recipitur communitèr Damasceni eiusdem sententia dicentis, *Quod hominibus est mors, Angelis est casus*. Vbi comparatur casus angelicus morti hominis, quemadmodum homo post mortem decidens in peccato mortali, agere nequit penitentiam; ita Angelus peccando, nequit inde resurgere, vnde concludunt non resurrexisset ad veniam, & salutem, & omnes corruentes, damnatos fuisse.

13 Afferunt Scholastici congruentias aliquas rei huius desuperas ex Patribus. Primo, nullus eorum saluatus fuit, quia non tota natura angelica corruit, sicut tota corruit natura humana: nõ ergo tota remaneret dånata natura humana, Deus specialia auxilia hominibus saluandis cõfert, quæ nõ cõtulit efficaciam

Angeli.

Angelis malis: est Diui Aug in Enchyrid. cap. 29. Ratio hæc supponit pluralia indiuidua sub qualibet specie angelica: de quo vidimus in propria disput. Secundo, quia Diabolus nõ peccauit ex suggestione alterius, ut homo, qui fragilitate carnis, affectione, amore concupiscentia, ac similibus peccare solet, cũ tamen Diabolus propria voluntate peccauerit: ita Gregor. 1. 4. moral. c. 10. & Cassian. collat. 4. cap. 13. 14. Verum hoc patitur difficultate de Angelis inferioribus, qui instigante, & tentante Luciferò peccauerunt, ut habet D. Tho. 1. par. q. 63. art. 8. & trahitur ex Apoc. 8. *Traxit secum tertiam partem Stellarum. & Ita. 14. Tu terram tuam perdidisti, tu populum tuum occidisti*. Licet Lucifer ipse, nemine instigante peccarit: Nihilominus non desunt, asserentes nullum Angelum, nec quidem inferiorem Luciferò, peccasse ex alterius instigatione, sed solo arbitrio spontè, & voluntate sua: ita Alphons. de Castr. de hæres. verbo *Peccatum hæres. 3.* & Guillelmus Paris. 1. 2. de vniuerso par. 1. cap. 112. sed de hoc in quæst. seq. Et Tertio alij aiunt, inde esse, quia Angeli erant sapientiores hominibus, vnde plenius, ac perfectius cognoscebant, quod agebant, ideoque maiori poena digni. Confirmatur ex dictis præced. quæst. Angelum non peccasse ex ignorantia &c. causâ hanc reddunt Damasc. 1. 2. cap. 3. Gregor. 1. 4. moral. cap. 9. Nyssen. 1. 1. Philof. cap. 3. Item homo imbecillior est Angelo, ideoque Deus magis misertus ei fuit. Addit Tertull. 1. 6. de pran. Mûdus creatus fuit propter hominẽ, ideoq; Deus eum non dereliquit. Leo ferm. 2. de Natiu. ne Dæmon gloriari posset, vtrâque naturam penitus perdidisse.

14 Rem tamen totam expedire videtur Fulgentius quoad vtramque partem, tum de possibili, tum de facto: is autè cap. 3. de fide ad Patr. sic ait, *Deus creauit Angelos cum dilectione sui, & cũ tanta libertate, ut nullusque eam habere posset, & perdere, ita tamẽ, ut qui eam spontè perderet, eam deinceps suo arbitrio, & sine gratia auxilio resumere non valeret*. vltimo modo docet non potuisse respici sine gratia Dei, igitur si gratia Dei accessisset, respiscere potuisset. Hæc de possibili. Pergit autem inde lo-

quens de facto, & subdit, *De Angelis quidẽ hoc disposuit, & impleuit, ut si quis eorum, bonitatẽ voluntatis perderet, nunquam eam diuino munere repararet*. Hęc concludunt de facto.

15 Quod si obstetur, si possibile fuit, mediãte gratia Dei, penitentiam agere, cur est, ut Deus, ex Patribus allatis, hanc gratiam denegauerit? ait enim Fulgent. *Si quis bonitatem perderet, disposuit Deus, ut nunquã eam diuino munere repararet*. Respondetur, hoc reseruat remanere, & occlusum in thesauro Sapientiæ Dei: *Quis enim Consiliarius eius fuit, aut quis nouit sensum Domini, & altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientia Dei*, Rom. 4. Responsio secunda colligitur ex congruentijs Patrum allatis, quibus Patres sic, vel sic, respondere conantur obiectioni.

16 Sed quid ad Cyrillum? respondet Suarez, loqui de indulgentia anticipata, siue de gratia præueniente, qua efficacitèr Angelos præseruauit, ne peccassent. Loquitur autè Suarez de Angelis bonis, quatenus præseruati à casu &c. Verum extorta videtur expositio, etenim verbum *indulgere*, & *condonare* de sui natura, importat ordinem ad subiectum materiam peccati, & peccatoris, super peccatore nõque, & peccato cadit condonatio, & indulgentia, Angeli autem boni non peccauerunt, ergo indulgentia non intelligitur de illis: iam quidem concessimus, Angelos bonos recepisse maiora gratiæ incrementa, vtrputa, gratiam efficacem, nõ cecidissent, attamen loquutio Cyrilli alio tendere videtur. Refert idem Suarez responsonem alteram, ut quia Angeli boni aliqua fortasse, peccata venialia commiserint, hæc autem ad loquutionem Cyrilli, condonauerit illis Deus. Impugnat autè hanc responsonem Suarez, Primo, quia Angeli boni non potuerunt peccare venialitèr, tum quia habuerunt tempus breue: tum quia nullam occasionem habuerunt sic peccandi: tum quoniam semper fuerunt intenti ad amorem Dei, tum denique, quoniam si tale veniale commisissent, potuissent cum illo ad vsque finem peruenire sine integra satisfactione, & ita opus fuisset penam luere in Purgatorio, non enim immediatè ad

E e e 2 Para-

Angeli habuerunt in via spatium penitentiae

Quod hominibus est mors, Angelis est casus.

Nullus Angelorum maiorum penitentiam egisse

Cur ex hominibus peccantibus aliqui penitentiam non vero Angeli,

Paradisum transissent; nisi transeundo per pœnas Purgatorij. Verum, Suarez assumit vnum, quod nec ipse probat, & quæ adducit nō conuincunt, nec quidquam obsunt, vt oppositum debemus persequi; quid namque implicat bonos Angelos potuisse peccare venialitèr, (sicut de factō non peccauerint) non implicat ratione status, quia dum erāt in via, poterant mereri, & demereri: nō ratione liberi arbitrij, quia semper fuit liberum in vtramque partem, viatori enim id frequentissimè accidit, nisi sit confirmatus in gratia, vt Beatissima Virgo, quæ nec quidem venialitèr peccauit ex Concil. Trident. sess. 6. de Ioanne autem Baptista vide quid diximus tom. 1. disput. 18. Quod si Angeli erant adhuc viatores, & non iam pro tempore viæ, in termino cōstituti, cur non poterant peccare venialitèr. Item non impedit collatio gratiæ, etenim gratia, & peccatum veniale non pugnant, adeo vt sint incompatibilia, ait enim Psalm. 17. *Sepius cadit iustus, & Ioan. c. 1. Epist. can. Si dixerimus quod peccatum non habemus, nos ipso seducimur, solum namque peccatum mortale destruit gratiam.* Insuper potuit Adam in statu innocentie peccare venialitèr, vt docet Scotus in 2. d. 21. q. 1. ergo &

Angeli in via potuerunt peccare venialitèr, & pœnitere.

in statu innocentie potuit peccare venialitèr, & id delere per displicentiam, amorem &c.

Angelus in statu gratiæ viæ consummata. Ad id vero de Purgatorio, nō fuisse necesse per pœnas transire Purgatorij, sed potuisset bonus Angelus peccata venialia, per displicentiam oppositam luere, siue per actum feruentioris amoris Dei delere, sicut de eodē Ada ait ibidē Scotus in fine, quod potuisset veniale sic sibi dimitti per actū feruentioris amoris Dei. Dices, displicentia hæc, siue talis pœnalis detestatio repugnat tali statui, Negat id Scotus de statu innocentie, repugnabat quidem mors, non autem displicentia, seu aliquid huiusmodi &c. Nec deniq; implicat ratione temporis viæ Angelorum, iam enim ostendimus fuisse illis æquè sufficientissimum.

Displicentia nō repugnat statui innocentie.

17 Ad Cyrillum ergo alitèr respondendo dicimus, loqui fortè de Angelis malis, de quibus verum est, multa illis Deum cōdonasse, & indulgisse, ratione pœnæ, quam patiuntur, quandoquidē punit eos Deus citra condignum, non enim exercet vindictam Deum omnem rigorem iustitiæ in peccatores, sed misericordiam suam interponendo, punit minus, & citra condignum.

Iterum redibit sermo de re hac, Disput. 19. agendo de pœna malorum Angelorum quæst. 1.

obiecto, sic, vel sic apprehenso, hinc quoque voluntas non flectitur ab amore, vel odio obiecti amati, vel odio habiti. Qualis etiam est apprehensio intellectus talis operatio voluntatis, at illa est immobilis, & inflexibilis, ergo consimilitèr inflexibilis erit voluntas. Ita autè aduenisse docet, Angelis vniuersis, tum bonis, tum malis; boni namque ex immobilitate potentiæ appetitiuæ, & apprehensiuæ facti sunt impeccabiles, & cōfirmati in sanctitate; mali vero ex eadem immobilitate redditi sunt impœnitentes, & obstinati. Confirmatur, quia Angelus, antequam peccasset, considerauit omnia, ergo postquam peccauit, nō potest amplius resiliere. Hæc de D. Thom.

2 Est sententia altera Henrici, qui quodl. 8. q. 11. ait, quod quanto voluntas est perfectior, tanto intensius se immergit in obiectum volubile: voluntas autè separata à corpore, cuiusmodi est volūtas Angeli, est perfecta, & perfectior humana, ergo talitèr in obiectū se immergit, vt non possit inde diuelli, & retrahi: Exemplum affert de ferro, siue clauo, qui si infigitur ossi, & ex parte opposita retundatur nullo quidē modo poterit inde retrahi, ita quoque euenisse ait voluntati Dæmonis, veluti enim infissa toto conatu, atque totalitèr immersa in suum obiectum, quasi inde instar clauo, ex opposito retusa, non poterit diuelli à tali obiecto, & à malo, itant remaneat omnino obstinata in malo.

3 Dixerunt alij, creare Deum in voluntate angelica habitum quendā vitiosum, peccaminosum, & malum, ex quo tamen inde necessario inclinatur voluntas ad malum. Non desuerunt qui dixerint, Deum in voluntate Dæmonum conseruare odium ipsius Dei: ex qua perpetua odij conseruatione, obstinati remaneant perpetuo in malo.

4 Denique Origenes Periarc. c. 5. & 6. plura circa hoc dixit: Et primo aiebat, Angelos, tum bonos, tum malos, posse semper vel à beatitudine, vel à statu dānationis excidere; ratio, quoniam, cum sint liberi, poterunt boni, & Beati à beatitudine cadere, & mali à damnatione resurgere. Item aiebat,

ita tandem futurū fore de Angelis malis, atque etiā de reprobis hominibus, vt aliquādo à statu damnationis resurgentes, saluentur: quemadmodum ex opposito, ita quoque cōtrigisse, subdit, Angelis beatis, quandoquidē Lucifer cum suis Asseclis, beatitudine perfructus, peccando inde, miserabilitèr à statu beatitudinis exciderunt: trahiturque ad hunc sensum, locū Ezech. 28. *Quomodo cecidisti Lucifer, in delicijs Paradisi fuisti.*

5 Quid autè Scotus dicat videamus: Scoti. Eius ergo autem sententia est, nō prouenire Angelorum obstinationem ex eo, quod immobilitèr, & inflexibilitèr apprehendunt obiectum; immobilitèrque hereant obiecto: ita habet in 2. d. 7. q. vnic. sequuntur autem Gabriel, Ariminenfis, Maior, D. Bonauent. ibid. atque Molin. q. 64. art. 2. disput. 2. Valent. q. 15. disp. 4. par. 2. Vasq. disput. 239. pluresque.

6 Probationes vero hæc sunt, Primo autoritate August. siue Fulgent. cap. 3. de fide ad Petr. vbi habet, *Si possibile esset, vt humana natura, quæ postquam à Deo auersa est, perdidit bonitatem voluntatis, ex seipsa rursum eam habere potuisset, multo possibilis hoc natura haberet angelica, quæ quanto minus grauat corporis terreni pondere, tanto magis hæc esset prædita facultate, vt hoc habere posset.* Hinc autem arguitur, si voluntas humana posset ex se redire ad iustitiam, multo magis id posset angelica: igitur voluntas angeli: a non est adeo immobilis, & inflexibilis, teste Augustino, vt post primam apprehensionem, seu post primam adhesionem, nō possit de vno in aliud mutari. Caetanus respondet, quod id esset verum quando Angelus haberet gratiam Dei, qua mediante surgere posset à culpa: Caterum, quia nō habet, hinc fit, vt non sit mutabilis, atque reuocabilis, & inflexibilis. Caetanus sic respondēdo, apertè deuiat à fundamēto Diui Thomæ, & accedit ad sententiam Scoti; nam quod carentia gratiæ Dei causa sit, vt peccator non resurgat, id verissimum est, & de fide, alias esset pelagianum dicere, posse absque gratia resurgere, & in hoc nulla est controuersia; at de fundamēto iactō disquiritur, nempè

Obstinationis causa non est inflexibilitas.

QVÆSTIO XVII.

Quænam sit causa obstinationis malorum Angelorum.

ARTICVLVS I.

Proponuntur sententia aliquorum, & impugnantur.

sententia Di. Thom.

Sententia est Diui Thomæ, ac discipulorum 1. par. q. 64. ar. 2. causam in eo sitam esse, quia voluntas Angeli immobilitèr, & inflexibilitèr adhæret obiecto voluto, & à suo intellectu apprehenso: hæc autem immobilitas in causa est, vt adeo obstinatus remanserit in peccato, quod non possit conuerti, & pœnitere, atque bonum agere in ordine ad salutem.

Ratio autem fundamentalis est, quia potētia Angeli appetitiua sequitur apprehensiuam, à qua mouetur, tanquam mobile à motore: at Angelus apprehendit immobilitèr, ergo eius voluntas, post eius apprehensionem completam adheret obiecto sic appreheso, immobilitèr, & inuertibilitèr. Insuper differentiam apponit D. Thom. inter voluntatē hominis, & Angeli, quia namque intellectus hominis discurret ex hoc in hoc, ideo eius volūtas est quoque mobilis, atque flexibilis ab vno volibili ad aliud: at quia Angeli intellectus non discurret, nec dimouetur ab obiecto.

nempè de immobilitate, & inflexibilitate, Augustinus autem docet, ita Angeli voluntatè, quantum est de se, esse immutabilem, sicut hominis: unde Caeranus non est constans in defendendo fundamentum de immobilitate: illud namque fundamentum de carentia gratiæ, est Scoti, & est prorsus distinctum à fundamento immobilitatis: bene autem D. Thomas nouit, quod carentia gratiæ est etiam causa obstinationis, attamen, vltra fundamentum de gratiæ, posuit quoque fundamentum immobilitatis, Caeranus vero, vel argumento præsumptus, fugit ad carentiam gratiæ, relinquendo fundamentum immobilitatis. Confirmatur autè argumentum ex Damasc. l. 2. de fid. orthod. cap. 3 qui describens Angelum, ait, *Angelus est arbitrij libertate præditus, sententia ratione mutabilis, hoc est, liberam, in vtramque partem, habens voluntatem.* docet autem aperte esse de sui natura, voluntatem eius mutabilem, atque potentè mutare sententiam in vtramque partem.

7 Probatur insuper, vna, eademque est causa obstinationis hominum, & Angelorum, ex August. cit. at obstinatio hominis non habet pro causa immobilitatem, seu immutabilitatem, ergo nec talem causam habebit Angelus: Prob minor, aut voluntas hominis redditur immutabilis, & inflexibilis ante terminum in via, aut post mortem: non Primum, quia constat, quod viator semper mutari potest de bono in malum, & de malo in bonum, hæc enim est conditio status viæ: nec Secundum, probatur, quia talis inflexibilitas post mortem, aut euenit ei ante primum actum elicitem, aut post: non Primum, quia sine omni actu elicito nemo fit obstinatus, sicut nec peccat: neque Secundum, quoniam post mortem existens homo in termino, neque meretur, nec demeretur; igitur iste primus actus non poterit esse causa demeritoria perpetuæ obstinationis, ergo non est concedenda talis immutabilitas ex immutabili adhesionem ad obiectum. Occurrit Caet. inquit, quod peccator demeretur, seu meretur suam obstinationem post mortem, licet ille primus actus perpetuæ voluntatis sit post terminum viæ,

At videat Caeranus, si doctrina hæc consona est bonæ Theologiæ, atque Theologis, status namque merendi, & demerendi est tempus viæ, post mortem namque non datur amplius facultas merendi, vt clamant Scripturæ, Patres, & Scholastici, ideoque status ille appellatur terminus, sunt namque mortui non amplius in via, sed in termino: vt sic autem, statum mortis facit via.

8 Item Lazarus iam mortuus erat, reuixit autem vocante Christo Domino, *Lazare veni foras*: at per mortem voluntas eius non remansit immutabilis, inuariabilis, & inflexibilis, probat aliis non potuisset mereri, & demereri: non potuisset damnari, aut saluari; at quando sumus in via, possumus mutari de hoc, in hoc, spectando naturam voluntatis, & statum viæ, qui etiam est variabilis. Confirmatur, discrimen inter viam, & terminum talis est, vt cessante motu fiat quies ex Arist. motus autem habetur in via, in termino vero cessat motus.

9 Insuper causa totalis non aliter causat, nisi ipsa aliter se habeat, præcipue vero vbi nullum adstet impedimentum: at voluntas, vt prior actu suo, est causa suæ operationis, ergo non potest aliter causare, nisi ipsa aliter se habeat: sed per suam operationem, primam, vel secundam non se habet aliter voluntas in ratione causandi, ergo operatio eius prima non erit causa, vt aliter se habeat in operando, nunc, quam prius; at prius se habebat mutabiliter, ergo taliter quoque se habebit post primam operationem, qua mediante intellectus apprehendit, & voluntas adhæsit. Quod autè Scotus in hac ratione ait, voluntatem non aliter se habere, nec variari, intelligitur de variatione essentiali, nam semper remanet in sua essentiali libertate, etiam post quamcumque operationem; non vero negat variari accidentaliter, vt patet, quia mutatur de non operante in operantem.

10 Præterea, Angeli in via commiserunt plura peccata, diuersiq; generis, vt constat ex propria disput. igitur in secundo peccato, seu in secunda operatione peccaminosa erant adhuc in via; igitur non fuerunt immutabiles, nec obstinati post primam apprehensionem

Caetan. ait dari demeritum post mortem.

Celsæno tu sic ques

tionem intellectus, & adhesionem voluntatis; prob. consequens si v.g. peccauerunt quatuor, vel quinque generibus peccatorum, vt potè invidia, odio, superbia, immoderato appetitu beatitudinis, & hoc multipliciter, vt suo loco, vtiq; post primum non fuerunt immutabiles, nam in secundo, sicut, & in primo, & vltro, iam erant in via, status autem viæ est mutabilis.

11 Contra id, vero, quod dicebat in opin. quod intellectus mouet voluntatem, ex qua motione sequitur, vt necessario voluntas adhæreat obiecto taliter ab intellectu immobiliter apprehenso, arguitur, inde sequi destructionem libertatis, prob. intellectus est potentia naturalis, seu est agens naturale: at in potestate agentis naturalis, (nempè in libertate) nec est actio, nec modus agendi, ergo si intellectus mouet voluntatè naturali necessitate mouet, ergo & voluntas naturali necessitate operabitur. Item, intellectus Angelorum ante peccatum fuit rectus, ergo in sua motione erat rectus, igitur tanquam rectus mouebat tunc voluntatem ad agendum rectè, ergo à primo ad vltimum, debebat voluntas operari necessitate rectè, & consequenter debebat immobiliter adherere: rectitudinis, aut non potuisset inde diuelli: at Angelus malus post illam intellectus operationem rectam habuit aliam non rectam, dirigendo voluntatem ad malum; similiter voluntas post primam volitionem rectam habuit alias volitiones malas, ergo intellectus non stetit immobilis in eo, quod primo apprehendit, nec voluntas stetit immutabilis in prima operatione, quam consequenter ad intellectum elicuit. Insuper, in primo instanti Angeli non fuerunt ociosi, igitur habuerunt aliquè actum procedentem à gratiæ, in qua creati fuerunt, ergo non potuerunt inde peccare: prob. consequens quia per eos in prima operatione, tum intellectus, tum voluntas redditur inflexibilis; ergo nullatenus inde potuerunt peccare, contigit autem oppositum, quia Lucifer cum alijs pluribus peccauerunt: Rursus, differentia illa de voluntate hominis, & Angeli, quod illius est mobilis, quia intellectus eius discurret, Angelus vero nequaquam, nil prodest, ita nam-

que hominis voluntas firmitèr adhæret conclusioni demonstratæ per discursum: sicut non demonstrat per discursum: quando namque vult firmitèr adherere, parum curat de discursu, siue de non discursu: Item circa prima principia intellectus non discurret, sicut à priori, attamen voluntas poterit, si voluerit, firmitèr illis apprehensis per intellectum, adherere: vltra quod suo loco ostendimus, Angelum quoque discurrere.

12 Denique conuincitur inentium ex Aug. cap. 23, vbi sup. dicente, *Quod Angeli ab illo statu beatitudinis mutari in deterius non possunt, non est in eis natura, sed postquam videri sunt, gratiæ diuinæ largitate collatum; si enim Angeli naturam incommutabilem fore, nunquam de eorum consortio Diabolus, & eius Angeli cecidissent.* En quomodo August. decidit quæstionem, negans, siue bonorum, siue malorum Angelorum voluntatem de se esse immutabilem in apprehensione, & adhesionem obiecti: quod vero bonorum voluntas sit ab obiecto illo diuino immutabilis, id gratiæ diuinæ fuit illis largitate collatum, ait August. vt amplius dicemus. Nec existimo mentem D. Thomæ talem fuisse, sed totum principaliter residisse in gratiam pro bonis, & carentiam gratiæ pro malis, vt sint inflexibiles; & ratio allata non fuerit apud sanctum Doctorem præcisa, & adæquata, sed potius topica, & minus concludens.

13 Ad Henricum tamen accedendo impugnatur eius positio primo sic: Sicut non est in potestate Agentis naturalis actio, & modus agendi: ita ex opposito, in potestate Agentis liberi erit & actio, & modus agendi, ergo non necessitatur voluntas, vt totam se immergat in obiectum, amando, & odio habendo illud: Declaratur anteq. in potestate ignis, siue non est in potestate, seu libertate ignis calefacere, & non calefacere: magis autem in tenese, vel remisse calefacere, quia cum sit agens naturale, determinatur: necessario ad calefaciendum. In potestate autem Agentis liberi, est agere, & ab actione desistere, sic que vel sic agere, remissè, vel intente, vt placet eius voluntati: hoc autem stante, quidnam coegit voluntas.

Circa prima principia intellectus non discurret, sicut à priori, attamen voluntas poterit, si voluerit, firmitèr illis apprehensis per intellectum, adherere: vltra quod suo loco ostendimus, Angelum quoque discurrere.

D. Thomas conciliatur.

Eodè principio quis mouetur in terminum, & quiescit in termino.

luntatem Angeli, vt semetipsam totaliter immerferit in illud obiectum, adeo vt inde dimoueri non possit? Item, non fuit necessarium, vt Angeli secundum totum conatum in principio operati fuerint, inquit Scot. non autem fuit hoc impossibile, quidquid sit de facto: ergo nulla fuit necessitas totaliter immergendi in obiectum. Rursus, eodem principio aliquid mouetur in terminum, & quiescit in termino: at Angelus liberè mouebatur in terminum, siue amando, siue odio prosequendo, ergo etiam liberè in eo figebatur, & quiescebat, nulla ergo necessitas ex parte sui vrgebat.

14. Ad exemplum autem de clauo, siue ferro infixio, dicendum, quod quando ferrum infigitur, partes corporis, cui infigitur, magis concurrunt, coarctantur, & comprimuntur, siue constipantur: Item ferrum retunditur, nec manet in sua rectitudine naturali: at voluntas semper manet in sua libertate naturali, quamuis habeat quandam curuitatem, sed deformitatem: Item non valet comparatio, quia ferrum est agens naturale, & in eius potestate non stat posse extrahi, at voluntas semper est libera.

15. Addamus tamen contra ambas opiniones argumentum aliud deductum ex scripturis, & quidem habetur Io. 13. quod *Diabolus misit in cor Iuda, vt traderet. Ghastum Iudais*: inde vero Diabolus idem laborabat valde, vt Christi passionem impediret, persuadens vxori Pilati, vt Pilatum rogaret, quod Christum liberaret a morte, Matth. 2. Hoc stante, cur Dæmon postmodum Christi mortem impedire intendit, dum namque voluntas eius fuerat obstinata, & consequenter per eos, immutabilis, & inflexibilis, non poterat vtique ab antiquo proposito dimoueri, sic namque prius præconcepit eius intellectus, siue que adhefit eiudem voluntas, vt prorsus in sententia Caetani redditus fuerit immutabilis, & inflexibilis Dæmon, & nihilominus mutatur, & intentans liberare Christum a morte. Respondet Caet. tunc immutabilem reddi voluntatem, quando sequitur plenum iudicium rationis, at in casu illo Diabolus primo non bene, & plenè aduertit ad id, quod

agebat, plenius tamen aduertit inde, ergo mirum non est, si fuerit inde mutatus.

16. Contra: Voluntas est essentialiter libera; ergo siue plenè, siue minus plenè intellectus aduertat, semper mutari potest. Item vt voluntas liberè operetur, non est necesse, vt intellectus plenè, vel non plenè aduertat, sed sufficit obiectum proponere voluntati, alioquin cæca, hoc quidem sufficit ad operari simpliciter, & absolute: plena enim aduertentia requiritur, vt ritè, & iuxta exigentiam rei possit operari: attamen stante tali plenitudine, adhuc libera est ad vtrumque.

17. Duo alia addebat sententia eorum, quæ non accipimus: Primum, quod potentia appetitiua proportionatur potestati cognitiua: Secundum, quod intellectus est sufficiens, siue efficax motiuum voluntatis. Adde Tertium, quod Angeli non discurrunt. Circa Primum, si sensus sit, vt proportio sit in eo, quod sicut intellectus necessario apprehendit, ita & voluntas necessario adhaereat, falsus est sensus proportionis istius propter differentiam allatam, quia illa est potestatis naturalis, ac necessaria operans, ista vero libera, & liberè exequens, si namque ei arri-det, sequitur, sin autem, declinat à sibi proposito obiecto: Si tamen sensus sit, quod id, quod ab intellectu proponitur voluntati, est obiectum, circa quod voluntas habeat operari, siue ample-xando; siue renitendo, volendo, nolendo, vel omnem prorsus adum suspendendo, vt placet, sic erit verum, ratio quia cum voluntas sit cæca, ope indiget intellectus præmonstrantis, & proponentis obiectum: & ita est: hinc autem sequitur, vt intellectus non quidem se habeat motiuè, imperatiuè, & impulsuè ad voluntatem, non enim sunt munia intellectus, sed voluntatis, voluntas namque est Regina in toto Regno Animæ; non intellectus; se habet ergo solummodo ostensiuè, proponendo; quod si tamen inde voluntas ve-rit, aut nolit assequi præostensu, & propositum, in sua vtique situm remanet libertate: & in hoc stat proportio. Circa Secundum, iam ex his, & superius dictis patet, intellectum vrgeri non posse volunt;

Intellectus non est effi-cax motiuum voluntatis.

Potentia ap-petitiua pro-portionatur tur cog-niti-ua, dicitur.

voluntatem, cum non sit dominus nec liber, sed voluntas est domina, & libera; ideoque si ab intellectu vrgeretur, vtique amitteret libertatè, quia naturali necessitate impelleretur, dum intellectus naturali necessitate apprehendit. Et circa Tertium: iam diximus, Angelos quoque discurrere.

18. Fuit & alterum iacuum fundamentum, quod Angelus plenè considerat omnia: postquam vero ita plenè considerauit, sequitur, vt voluntas hæreat immutabiliter sic, vel sic, obiecto proposito. Verum, & si Angeli sint sapientissimi, nihilominus an taliter sapiant, siue tunc initio, tantum animaduertunt, vt omnia prorsus inspexerint, idè Thomistæ debent negare, aiunt namque, semper in peccatore præcedere, vel ignorantiam, vel errorem, vel aliquam inconsiderationem, quia ex Philosopho. *Omnis malus ignorans*: de qua re Nos supra q. 15. 14. Item omne malum accidit ex eo, quod non plenè perspicimus ad omnia, maxime ad effectus inde sequuntur ex ijs, quæ parum consideratè agimus: vnde si Angelus malus bene perspexisset ad tot mala, præcipuè ad gehennam æternam tum sui, tum tot hominum, ex sui ruina, & instigatione miserabiliter cadentium, non vtique aduersus Deum rebellasset: probationes attulimus ibi. ergo negamus absolute aduertisse ad omnia.

19. Fuit insuper fundamentum, quod ido voluntas hominis est vertibilis, quia est coniuncta corpori, Angelus vero, vt potè quia abstractus à corpore, ideo immutabilis: Hoc autem remanet improbatum; siue namque in corpore sit, siue extra corpus, semper voluntas est intrinsecè, & essentialiter libera, ob idque de se mutabilis, flexibilis, vertibilis, conuertibilis &c.

20. Dices, Damasc. l. 1. de fid. orth. cap. 7. ait, Angelum non esse capacem penitentia, quia caret corpore: ergo stat fundamentum assignatum. Resp. argui à non causa præcisâ, & adæquata, tanquã à causa præcisâ, & adæquata: Fateor illam Damasceni esse vnam ex causis, attamen non esse causam adæquatam: ideoque argumentum inde deductum, est topicum, non demonstratiuum: Item, intentum Damasceni

fuit, rationem querere, cur Deus homini tam longum penitentia spatium concedat, quod non concesserit tam longum Angelis peccantibus? Respondens autem ait, inde prouenire, siquidem est corporis mole grauatius, atque prepe-ditus, *Corpus autem, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*. Inquit Eccles. 14. Insuper nascitur homo abiq; tamen vsu rationis: vt vero rationis vsus illucescere incipiat, requiritur decursus plurium annorum: hæc, & similia clamât, ex diuina Misericordia, tam longum tempus: at Angelus mole carnis non grauatur; creatus itidem fuit cum plenitudine vsus rationis, & insuper est expeditissimus in suis operationibus, vt potè molis carne non pressus; hæc autè, & huius generis non postulant tantam temporis intercedendum ad deliberandum, ad penitentiam: hoc ergo in causa fuit; & talis est sensus Damasceni, Gregorij, Augustini, ac cæterorum. Diximus vero in disp. de mortulis Angelorum, habuisse abundè Angelum mortulas sufficientissimas ad penitentiam, itaut, sicut Deus, ex sui misericordia penitentia tempus concedit hominibus, ita & proportionaliter concesserit Angelis. Huc vsq; de opinione Thomistæ, & secundæ Henrici.

21. Opiniones autem illæ duæ de habitu vitioso, & de odio, impie sunt, sequeretur enim, Deum esse veram causam mali, habitus peccaminosi, & odij: denique esset Deum malum, qui esset Author, & incensor, atque cõseruator mali, iuxta Manichæum.

22. De origine, ipsum plerique excusant, dicentes, ea inserta fuisse ab alijs inter opera eius: Excusant autem Molin. in Apologia Origenis: Mirandula itidem Apolog. eiusdem Origenis, pluresque. Cuiusq; tamen sit error illæ, aperè damnatur in scripturis, vt Matt. 25. *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*. Apoc. 20. *Diabolus, & Pseudopropheta cruciabitur die, ac nocte in sæcula sæculorũ*. Athanas. in Symb. *Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum*. fuit autem specialiter confutatus talis error in S. Synodo Gener. Act. 5. & habetur in cap. Sane 24. q. 2. Fff aduer-

Angelus cur non capax penitentia ex Damasc.

aduersus quem scribit August. l. de hæres. hæres. 43. Hieron. in. cap. 3. Prouer. Leo Papa l. p. 11 ad Iulian. Episc. alijsq; communitèr.

23 Ex dictis autè solui possunt obiecta i hominibus, quæ tamen de factò recensita sunt, & soluta; Primo, quia intellectus immutabiliter apprehendit, ergo voluntas inflexibiliter adheret. Secundo, intellectus est sufficiens, & efficax motuum, etiam per modum imperij voluntatis, ergo sicut ille mouet, ita ista mouetur. at ille firmitèr apprehendit obiectum, ergo ista firmitèr adheret, Tertio potentia appetitiua proportionatur potentia apprehensiuæ, at ista est immutabilis, ergo & illa. Quarto, intellectus angelicus considerauit omnia, ergo non potuit inde mutari, ergo nec voluntas, quia firmitèr adheret obiecto proposito ab intellectu. Quinto, Angelus est separatus à corpore, Anima est coniuncta corpori, ergo hæc est veritabilis, ille inuentibilis. Sexto, Angelus nõ discurret, ergo nec mutatur. Remanent autem singula singularitèr conlutata, & soluta.

ARTICVLVS II.

Proponitur sententia Scoti.

Constat iam opinionibus, videamus quid sentiat Scotus. In duobus autem locis loquitur de re hæc ipse Scotus, tum in reportatis, tum in sententijs. in reportatis quidem in 2. d. 7. q. 3. art. 2. ait, impenitentiam, & obstinationem Dæmonum prouenire eo, quod denegat Deus Dæmonibus concursum necessarium ad conuersionem: Verum est tamè, quod inde subdit, modum hunc sibi nõ placere, quia illud esset perpetuum miraculum, denegando eis perpetuo talem concursu ad poenitendum; & inferretur perpetuo violentia Angelo, & homini damnato, ad nõ resurgendum. Ideo responderet aliter dicens, talem operationem Dæmonis non esse sufficientem dispositionem ad iustificationem, quia Deus non vult acceptare illam: Hinc vero occasione desumpsit Valquez disp. 240. par. 1. cap. 1. & Suar. de Angel. l. 8. cap. 8. num. 14. impugnandi Scotum.

Denegatio gratiæ damnatis an violentia.

quatenus velit, sine præuenienti gratia; posse peccatorem se disponere ad iustificationem de congruo: Verius tamen est, neutrum ipsorum capere sensum Scoti: qualis autem sit sensus eius de communi concursu, seu influenza, diximus tom. 1. de Trinit. disp. 17. de Prouid. q. vlt. Item ad illud de violentia negat idem Valq & Marsil in 2. q. 5. art. 3. ac Palud. in 4. d. 50. q. 1. num. 16. facere violentiam, quia denegatio talis cõcurus debetur eis ratione status damnationis, & datur in poenam: quæ quidem doctrina, mihi admodum placet: Nihilominus redargnit Scotus, inquiens, dum causa de se est integra, & inclinata ad operandum, si perpetuo impeditur, inferretur sibi violentia, lapidem namque potentem de se, descendere, & inclinatum ad descensum, perpetuo impedire, est inferre illi violentiam, ergo similiter inferretur violentia Angelo potentè, alioqui operari cum Dei auxilio, denegando ei talem concursum: atque hinc Suarez, licet hinc inde disputet, tamè in fine cap. 3. assentit fieri violentiam: Cæterum, & si hæc Scotus habeat in Report. videamus tamen quid dicat in sententijs.

2 In sententijs autè loc. cit. rem aliter explicat, vnde ait, causam obstinationis Dæmonu prouenire ex eo, quod Deus denegat illis gratiam resurgendi à peccato. Doctrina hæc de Angelis malis, communis est etiam peccatoribus hominibus damnatis, obduratis, obstinatis: eadem namque est ratio in vtrisque. Et fundamentum habet in necessitate gratiæ, sine qua nemo resurgere valet in ordine ad iustificationem: Ex hac vero denegatione sequitur vt peccator remaneat induratus: indurare autem Deum peccatorem, est denegare ei gratiam suam, ob quod dicitur. Induratum est cor Pharaonis. Quæ quidem obduratio est negatiua, non positiva: negatiua propter negationem gratiæ: sicut & dicitur excæcare, iuxta illud, Excæca cor populi huius. Excæcatione tamen negatiua, ob priuationem luminis gratiæ, atque diuine illustrationis: de quo in materia de Gratia. Hoc stante, dum Deus denegat malis Angelis gratiam resurgendi, hoc causa est ipsoru obstinationis: Cum Scoto conueniunt

Indurare quid. Induratio cotuplex.

ueniunt vnanimitèr, tum etiam ipse D. Tho. tum D. Bonau. cum antiquioribus, atque recentioribus recentitis, alijsque. Confirmatur ex Gregor. l. 2. moral. cap. 3. Deus apostatam Angelum nunquam ad poenitentiam vocat. Item Damasc. lib. 2. de fid. cap. 4. Quod in Angelis est casus, hoc in hominibus est mors. Sensus autè est, quod sicut Deus statuit homini morienti in peccato mortali, denegare gratiam conuersionis, ita & Angelis damnatis, gratiam denegat iustificationis: indeque concludens Scotus subdit lit. O. inquiens, Non est aliqua causa permanentia eorum in malo, nisi derelictio diuina, quia disposuit, eis non dare gratiam, cum sint in termino, quomodo non disposuit de Viatoribus malis. Et hoc, subdit idem, procedit, stante lege diuina, de lege namque ordinaria statuit gratiam hanc negare damnatis, quod patet Eccles. 11. Vbi unque ceciderit lignum, ibi erit, sine ad Austrum; siue ad Aquilonem. per Austrum intelligitur status finalis gratiæ, in quo moritur iustus, per Aquilonem intelligitur status peccati, & finalis impenitentia, in quo decidit peccator: propterea Matt. 25. dicitur, ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. & ex his concludit Aug. 21. de Ciuit. cap. 23. 24. quod certum est, Deum nunquam daturum eis gratiam. Oppositum tamen de lege absoluta.

Austrum, Aquilo quid.

3 Querit vero inde Scotus, vtrum obstinatio ista sit à Deo, an à Dæmonibus: si namque prouenit ab Angelo, ergo sicut ipse stat in peccato voluntariè, ita poterit velle resiliire à tali obstinatione, & cõuerti, quoniã per eandem virtutè, qua quis se mouet ad aliquid, per eandè potest se retrahere ab illo; at voluntate sua fit obstinatus, ergo per eandè voluntatè potest resiliire: Si autem proueniat à Deo, ergo Deus erit causa peccati. Responderet, & esse ab Angelo, & esse à Deo: ab Angelo quidem demeritorie, dum demeretur collationem gratiæ Dei, qua resurgat: à Deo etiam, quia denegat talem ei gratiam in poenam: dum vero prouenit à Deo, dicitur esse à Deo priuatiuè, seu negatiuè, denegando gratiam suam: ob id autè, quod Angelus demeretur gra-

tiam, inde fit, vt dignus sit dereliqui ab ipso Deo: qua stante derelictione, remanet impenitens, & in perpetuum obstinatus, vt non valeat ab obstinatione resurgere: Hoc currit, spectando peccatum pro formali; at spectatū pro materiali, ratione actionis positioe substratæ malitiæ, & deformitati; est etiam positiuè à Deo, quia dum est verum ens positiuum, cõcurrit ad id positiuè à Deo, alias nõ posset à solo Angelo fieri, vt in propria materia de hoc, de Gratia &c. Petes vero, quinam prior in primo sensu? Resp. priorum esse Angelum, ratio, quia teste August. Deus neminem deseruit, nisi prius deseratur ab eo, ergo quia malus Angelus prius se auertit à Deo, ideo Deus in isto iudicio suo, ipsum subsequenter deseruit; vt etiã apertè fatetur hic Scotus, & omnes: Quoad vero secundum sensum, circa materiale, quinam prior, hoc ad mater. de Gratia pertinet, spectando diuinum concursum, & motionem, de qua re non agitur hic.

Obstinatio an à Deo, an à Dæmone.

4 Sed, an gratia, quam Deus denegat Dæmonibus, sit habitualis, an actualis, denegatio etiam gratiam prouenientem, & excitantem, affirmandū est denegare etiam omnem minimam gratiam excitantem: Probatum ex Isidoro lib. de Summ. Bon. c. 12. inquit, Diabolus ideo non petit veniam, quia non compungitur ad poenitentiam: idemque colligitur ex Fulgent. Quare autè hominibus reprobis viatoribus conferrat Deus gratiam vocantem, non autè Dæmonibus, respondet idem Valquez ibid. in fine, inquit, Hominibus reprobis datur, vt Deus iustificetur, cum iudicabitur, quæ ratio in Dæmonibus locum non habet. Verum non loquitur consequenter, nam eadem ratio iustificationis stat etiam in ordine ad Dæmones, nam si Lucifer cõqueri velit, cur Deus ipsum non saluauit, responderet vtique Deus, non stetit per ipsum, quoniam contulit quoq; ei, cuiusque Affeclis gratiam prouenientem, & iustificantem, habitualement, creando illos in gratia; quod si inde perijt, seu damnatus fuit, id contigit ex parte sua, suorumque, dum gratiæ ipsius Dei non fuit cooperatus: ecce quomodo pariformitèr & de Dæmonibus id etiam valet, itaut de

Gratiæ, qualem denegat Deus Dæmonibus.

Diabolus quare non petit veniam.

vnuerfis, tum hominibus, tum malis Angelis currat illud Vatis. *Et vincas, cum iudicaris*: itaut ad Angelos quoq; perditos valeant verba illa, licet speiarim dicta de Israel, *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum.*

Osæ. 4. Deus enim vult omnes saluos fieri, etiam Angelos, quantum est ex se; proptereaq; omnibus auxilia gratiarum contulit, tum hominibus, tum vnuerfis Angelis in via, etiam reprobis in ipsa via.

Q V Æ S T I O XVIII.

Vtrum mali Angeli sint a deo obstinati, & peruersi, vt non possint facere aliquod opus bonum morale.

Sententia est D. Thom. 1. par. q. 64. art. 5. D. Bonau. in 2. d. 7. par. 1. art. 1. q. 2. Arim. Richar. plurimiq; ex recentioribus non posse Dæmones opus vllum bonum morale agere: Fundamentum autem principale est, quia ipsi omnem operationem deformant, & deturpant ex aliqua peruersa circumstantia, referendo eam in odium, & contemptum Dei: Item carent circumstantia finis, etenim finis circumstantia est principalis: ac non ordinant operationes in vltimum debitum finem, agendo propter finem honestum, bonum, laudabile, & huiusmodi, ergo hinc semper male moraliter agunt.

2 Aureolus, & Olkor in 2. q. 4. referunt, in Dæmonibus reperiri habitum quendam malum, inclinantem ad semper male moraliter agendum.

3 Suarez lib. 3. cap. 11. de Ang. cur id non possint, prouenire ait, ex eo, quod denegat eis Deus concursum generale ad bene moraliter agendum, siue concursum influentia generalis.

4 Vasquez disp. 241. prouenire, ex quo denegatur illis morio congrua gratia Dei; qua denegatione stante, non possunt agere bene.

5 Ante quæstionis decisionem est discurrendum de triplici gradu bonitatis, atq; de triplici gradu malitiae oppositæ: Et in primis ultra bonitatem naturalem, competentem volitioni, quatenus ens est, quæ communiter appellatur bonitas entis, seu transcendentalis; reperitur insuper triplex vltior bonitas: Prima appellatur bonitas ex genere, siue ex obiecto: Secunda, bo-

nitatis virtuosa, seu circumstantionata; quæ communiter appellatur bonitas moralis: & Tertia est bonitas meritoria, siue gratuita, fundata super gratia, & acceptatione diuina, in ordine ad salutem æternam. his autem tribus, opponuntur alij tres oppositi gradus: vt potest malitia ex genere: malitia moralis: & malitia demeritoria, reddendo singula singulis. Loquendo de bonitate ex genere, competit volitioni, quatenus transit super obiectum conueniens. tali volitioni, iuxta rectum dictamen rationis: malitia autem opposita ex genere adest, dum operatio non transit super conueniens, & debitum, iuxta rectum dictamen rationis: Exemplum bonitatis, amare Deum, seipsum, proximum, vitare incommoda &c. exemplum malitiae, odisse Deum, seipsum, proximum, appetere ærumnas, mortem &c.

6 Bonitas moralis competit volitioni, siue cuiuscunque alteri operationi imperata à voluntate, quandocunque ad eam concurrerit omnes circumstantia dictate à ratione recta, vt potest circumstantia loci, temporis, ac præcipue finis honesti, secundum hic, & nunc, quibus omnibus circumstantiis à recta ratione dictatis, simul concurrentibus, habetur inde bonitas moralis, vnde ait Dion. 4. de diuin. Nom. *Bonum est ex causa integra*: malitia autem opposita moralis adest, quandocunque operationi deest aliqua ex debitis circumstantiis: dixi, aliqua, quia ad faciendam malitiam moralem sufficit defectus vnus solummodo circumstantiæ, ideoq; dum

Bonitatis
& malitiae
multiplex
genus.

Dionysius dixit, bonitatem constare ex concursu omnium circumstantiarum, quia *Bonum est ex causa integra* dixit etiam inde, ad malitiam sufficere defectum vnus, proptereaq; subdidit, *Malum vero ex defectu cuiusque*. Exemplum bonitatis, elargiri elemosinam pauperi, secundum locum, & tempus, & præcipue propter finem bonum, & honestum: Exemplum malitiae, elargiri eam, at non secundum locum, & tempus indigentia, nec secundum finem bonum, & honestum, sed prauum &c.

7 Bonitas meritoria præsupponendo duplicem hanc bonitatem antecedentem, est, quæ transit super operationem elicitem ex motione Spiritus sancti, & instinctu charitatis, & gratia. Malitia autem opposita est, quæ transit super actionem elicitem, ex instinctu inordinati amoris, siue proprii, siue proximi; ex prædominio alicuius passionis contra legem Dei, in contemptum ipsius Dei, & legis eius, itaut taliter circumstantionata hæc operatio, appellanda veniat, mala demeritorie, & sit actio peccaminosa mortalis: exemplum bonitatis, obseruare legem ex instinctu gratia, & charitatis; exemplum malitiae, legem transgredi, in contemptum Dei, & proximi, ex motione, & instinctu contrario gratia, & charitati. Vide Scotum lit. E.

Dæmones non possunt agere bene meritorie.

8 His prælibatis, respondendum remanet ad quæst. Primo autem dicimus, quod loquendo de bonitate meritoria, non possunt Dæmones agere bene meritorie; ratio est allata, quia carent gratia, quæ est principium meriti, ergo &c. Et confirmatur ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 5. dicente, *Si quis dixerit, sine proueniente Spiritu sancti inspiratione, & adiutoria, posse hominem credere, sperare, & diligere sicut oportet, anathema sit.* Iy autem sicut oportet intelligitur in ordine ad iustificationem, & salutem æternam, vt patet ex mater. de Gratia: idem est iudicium de Angelis, vt patuit quæst. præced.

Potest agere bene ex genere.

9 Secundo dicendum, quod loquendo de bonitate ex genere possunt Dæmones producere actum bonum ex genere, probatur, possunt enim amare se ipsos, nolle pœnas, tristitiam, incom-

moda, & huiusmodi. Confirmatur; Natura ipsamet adhæc inclinat, vnde Aristot. ait, *Vnumquodque appetit conseruari in suo esse.* & Paulus, *Nemo vnquam carnem suam odio habet, sed semper fouet, & nutrit illam*: per Carnem vero intelligit naturam, siue corporalis sit, siue spiritualis: Et Confirmatur ex D. Tho. q. 64. art. 2. ad 5. dicente, *Alius autem actus Dæmonis est naturalis, qui bonus esse potest, & attestatur bonitati naturæ.* diligere autem seipsum, & fugere miseriam est actus naturalis, & bonus bonitate naturæ, quia conformis ipsi naturæ.

10 Tertio dicendum, loquendo de bonitate morali, possunt Dæmones velle bene moraliter, ita Scotus. Vt vero habeatur plenus sensus Scoti, distinguendum de potentia, aut physica, aut morali: loquendo physice, potest: loquendo moraliter, non potest: Hæc est germana mens Scoti: sequitur Dur. Valentia &c. Probat Scotus aperte primam partem, primo, ex Dionysio *Naturalia in Angelis remanserunt integra.* loquitur autem etiã de malis Angelis: sed naturalia Angeli fuerunt recta ab initio, ergo remanet in ipsis inclinatio naturalis ad bonum: ergo secundum illam inclinationem possunt aliquid conformiter velle, quia potentia, vt in natura sua merè consideratur, potest aliquid actum elicere consonum inclinationi naturali, ergo possunt habere actum non malum, quia non est contrarium naturæ eorum. hæc Scotus: Item habent vermem, qui est remorsus de peccatis eorum; remorsus iste est aliqua displicentia: hæc autem displicentia non est actus malus moraliter, quia licet possit deformari per circumstantiam inordinatam, tamen, sistendo in hoc, quod est, nolle se peccasse, non videtur esse formaliter malitia moralis. Insuper Dæmones nolunt miseriam, & pœnam, in quantum est offensiuaturæ: actus autem iste non videtur malus moraliter, vnde sicut potest sine malitia morali amare seipsum, ad quod inclinat natura, ita & poterit Dæmon sine malitia morali odisse contrarium sibi, siue oppositum suamet naturæ. Præterea ex August. 1. retract. cap. 22. *Nihil est tam in potestate voluntatis, quã ipsa*

Dæmon potest physice agere bene moraliter.

ipsa voluntas, nempe quoad actum secundum. at potest voluntas suspendere potentiam aliquam ab actu suo malo, ergo poterit quoque semetipsam suspendere ne agat male moraliter; ergo à primo ad ultimum non necessario vult male. Hæc quidem ostendunt dari in Dæmonijs potentiam physicam, seu naturalem, qua mediante, quantum est ex se, poterit, saltem remotè, agere bene moraliter. Ostendunt quoque, vel non necessario agere male moraliter: vel denique, posse actum suspendere à bono, & malo moraliter: apertè hæc habet Scotus: at loquitur, vt dixi, spectata sola natura, eiusque potentia physica: Hæc quoad primam partem.

11 Quoad vero secundam, vt potè spectata potentia morali, & loquendo de facto, apertè hoc idem docet ibidè Scotus, non posse agere bene moraliter: quod autè talis sit mens eius, excipe eius verba: Et in primis sub lit. R. ita scribit: *Probabile est tamen, quod secundum hanc potentiam (nempe naturalem, & physicam) non exeant in actum, propter vehementem malitiam, secundum quam, magis probabile est, quod agunt, quam secundum potestatem naturalem, secundum quam possent in actum oppositos, nota, dum ait, non exire in actum propter vehementem malitiam, docet, quod de facto non agunt bene moraliter, & hæc est impotentia moralis: dum vero concludit, secundum potestatem naturalem posse in actum oppositos malitiam morali, qui sūt actus boni morales, loquitur ex natura potentie, & de potentia physica.* Rursus lit. S. explicando illud Iacobi, *Dæmones credunt, & contrēmiscunt*; sic habet: *Potest ergo dici, quod hoc argumentum probat verum, scilicet, quod habent aliquem bonum actum diminutum bonitate morali, quia non malum malitia contraria, puta non habent aliquam circumstantiam contrariam circumstantia debita, licet caveat aliqua circumstantia debita, non enim credunt propter illum finem, propter quem credendum est &c.* Hoc autem in loco docet, actum credendi Dæmonum non esse vnde quaq; malum moraliter, quia credere in se est bonum: attamen subdit, non esse bonum bonitate integra,

Non potest moraliter, de facto, & proximè.

sed diminuta, quoniam deficit eis circumstantia finis. ergo admittit, nec in hoc agere bene moraliter, saltem bonitate adæquata. Denique in argumento, ad oppositum, ita scribit, *Ad oppositum in Psalm. 18. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper; sed non potest intelligi intensiue, quia ita non esset aliquod malum intensiue, quo non esset maius malum; ergo debet intelligi extensiue, & ita semper peccant*, quibus cōcludit intentum, quod de facto non agunt bene moraliter: Ex his ergo habetur aperta mens Scoti, posse quidem physicè, ex natura potentie, agere bene moraliter, non tamen de facto, spectata potentia morali: quidquid dicant alij, pluresque Scotistæ. Admittit insuper Scotus potentiam remotam, non proximam, præscindentem ab actu.

12 Hæc eadem profus est sententia Diui Thomæ: etenim art. 2. ad v. sic ait, *Actus Dæmonis duplex est, quidam ex voluntate deliberata procedens, & talis semper est malus, quia & si aliquando bonum faciat, non tamen bene facit.* Et infra, *Alius autem est naturalis, qui bonus esse potest; & attestatur bonitati nature, & tamen tali bono actu abutuntur.* clarè autem indicat vtramque nostram conclusionem D. Thomæ: vnde fit, vt concludamus, D. Thomam non dissentire à Scoto, & ita concordare, quoque inuicem debere Scotistas, & Thomistas: dum autem cōciliari possunt Magistri, hoc enixè præstandum, est ab eorum discipulis.

13 Aggeri solent aduersus Scotum loca aliqua, quibus probetur non posse agere bene moraliter: vtputa Ignat. Epist. 8. ad Philipp. dicentis, *Dæmon sapiens est ad malum faciendum, bonum vero quid sit, ignorat.* Gregor. 9. moral. c. 48. *In damnatis nil ordinatè fieri posse.* Fulgent. de fid. ad Petr. *Dæmones sic amississe bonam voluntatè, vt eam amplius habere non possint.* & cap. 2. *Ex quo detrusi sunt in infernum, non possunt habere bonam voluntatem.* Item Ioan. 9. *Venit nox, in qua nemo potest operari.* & c. 11. *Ambulate, dum lucem habetis, vt tenebræ vos non comprehendat.* atq; ad Galat. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum.*

Ex

Ex his autem ostenditur non posse agere bene &c.

14 Respondet Scotistæ aliqui, procedere de bonitate meritoria; quam etiam negat Scotus: non autem de morali, possunt enim bene moraliter. Verum, vt vidimus, etiam ex parte negat agere bene moraliter: quapropter dicendum, primo negari bene agere meritorie: & secundo, spectata potentia moraliter, negat etiam posse agere bene moraliter; siue loquendo de facto, non agunt bene moraliter: & ita loca allata non militant aduersus Scotum, siue etiam spectata potentia physica proximè: & vt sic, confitetur etiã Scotus non posse, quidquid sit de potentia physica, & remota.

15 Dixit insuper Scotus, posse suspendere actum ipsos Dæmones, vt nō sit necessario malus: Vaquez autem disput. 242. cap. vlt. atque Suarius hinc inferunt, posse Dæmones carere omni tristitia, prob. si namq; possunt suspendere actum, oñij contra Deum, cessabit quoque tristitia, & pœna, quæ veluti passio subsequitur ad eam: at hoc esset incidere in errorem Origenis, vt vidimus quæst. ansc. putantis, damnatos fore aliquandò cessaturos à miseria, &

pœna. At verius est eos non percipisse mentem Scoti; percipit quidem ex parte Suarius, ac finit longius ite: Dicimus ergo loqui Scotum in sensu allato, spectando rem ex natura potentie, siue loquendo remotè, & de potentia physica, vt sic enim possunt; nam si vt sic, possunt bene moraliter agere, vt ostendit Scotus, possunt quoque actum suspendere, ne malè agant: ac spectata potentia proxima, & loquendo moraliter, siue de facto, non possunt suspendere. *Superbia namque ipsorum ascendit semper, & de facto omnia deformant, & deprauant, non dirigendo operationes proprias ad debitum finem.* Confirmatur, quia ex Reportat. d. 6. q. 7. Scotus ait, quod Dæmones necessario tristantur; item in 4. sent. d. 49. 50. docet, Dæmones necessario detineri in cogitatione ignis, seu alterius instrumenti diuinæ vindictæ, ita ut non sit in eorum potestate, vel à tali apprehensione remoueri, vel à pœna non vexari. In qualis est sententia Scoti, & qualiter plures errant in eo.

Quod denique aiebat Aureol. & OIKOC de habitu inclinaante, non spectat ad præsens: improbat autem duabus rationibus Scotus ibi lit. P.

QVÆSTIO XIX.

Vtrum in Dæmonibus possit esse gaudium, & lætitia.

DVbiū istud breuiter resoluimus, non enim opus est multiplicare lites, vbi non sunt, licet autem circa præsentem difficultatem non sit concursus Theologorum sententia, nihilominus quia non est tam magni momenti quæstio ista, sicut & alij plures, ideo ipsam breuiter decidimus.

1. Fuit sententia D. Tho. quæst. 64. art. 3. in responsione ad primum posse Dæmones aliquando sentire gaudium, & delectationem, loquimur autè de gaudio accidentali, & ipsum sequitur Suar. lib. 8. cap. 15. probat vero D. Thom. hoc autoritate August. con-

tra Manichæos cap. 17. dicentis, *Dæmones de hac infelici potestate lætantur, qui solebant, antequam caderent, de sublimi veritate gaudere; docet ergo August. Dæmones posse de facto lætari.* Confirmatur hoc aliquibus scripturæ locis, vt potè Psalm. 29. *Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuerit: Psalm. 37. Ne quando supergaudeant mihi inimici mei: Psalm. 40. In hoc cognoui, quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me, Psalm. 12. Illumina oculos meos, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum: & denique Ecel. 18. Si præstas animæ tuæ concupiscentiam, facies te in gaudium inimici.*

eis tuis. Confirmatur vltimo opinio hæc ex varijs Dæmonum apparitionibus, qui exultabundi, & lætabundi apparene consueverunt gaudetes, & gloriantes de reportata victoria hominū peccatorum, vt passim legitur de re illa; itaque non videtur implicare, vt licet in æterno sint miseria, & poena cōstituti, possint nihilominus aliquando læthari, & gaudere.

3 In oppositum se habet Gabriel dist. 7. quæst. 1. art. 3. Ocham quæst. 16. dub. 7. ex antiquioribus, quos inde ex Recentioribus sequitur Molina q. 64. disp. 3. & Vasquez vbi supra, qui quidē negant omnino in Dæmonibus tale gaudium, lætitiā, & exultationem. Et contentit Scotus, qui in 4. d. 44. quæst. 2. §. Et si dicas; loquendo de tristitia Dæmonum, inquit, Illa excludit omne gaudium, non tantum contrarium, sed impertinens.

4 Nos autem duo dicimus, primū est in Dæmonibus non reperiri gaudia tale, licet accidentariū. Probatur Primo, repugnat statui damnatorum lætitia, exultatio, & gaudium, ergo non est concedendum in eis tale gaudium, antecedens patet, quandoquidem status damnationis est status stertus, & omnimodæ miseriæ, *Erit enim ibi stertus, & stridor dentium*, inquit Christus Dominus, & Psalm. 8. *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet*. Secundo probatur ex opposito, Beati non sunt capaces, nec quidem alicuius minimæ tristitiæ; Sed contrarium est eadem disciplina, ergo ex opposito dānati, & infelicissimi Dæmones erunt omnino incapaces etiam minimi, & parvissimi gaudij. Tertio contingit in hominibus, vt potē dolore maximo, maximaq; tristitia affectis, nullam eo tristitiæ, & doloris tempore, siue oblectationem fumere, siue gaudium, prædominante tunc intensissima tristitia, & intensissimo dolore; ergo consimiliter prædominante in Dæmonibus nimia miseria, atque maxima tristitia, & merore, non poterit contingere oblectatio, & gaudium. Probatur vltimo ex Arist. 7. Ethic. cap. 14. docente, *Voluptas contraria vehemens expellit dolorem*, igitur ex opposito vehementissima miseria, nimius meror, atque ma-

xima tristitia in Dæmonibus expellet omnem oblectationē, atque absorbebit omne gaudium, & oblectamentū.

5 Secundo dicimus, si quandoque in Dæmonibus aliquod reperitur gaudium, aliqua exultatio, oblectatio, siue lætitia, totum hoc erit phantasticum, & apparens, non enim gaudium illud erit verum gaudium, nec vera lætitia, sed gaudium apparens, & apparens lætitia, ita in primis, loquitur Alex. Alenf. 2. par. q. 100. inquit, *Non est verum gaudium, quia est omni amaritudine respersum*, & ita etiam loquitur D. Thom. in 4. dist. 15. q. 2. dum ait, *Gaudium istud Dæmonum non esse gaudium verum, sed phantasticum*, quod si ita est, restat, vt minime verē gaudeat, sed solummodo gaudeant apparētē, & extrinsecē, id namque maximē conuenit rationi, vt probatum est.

6 Fundamentum huius vltra ea, quæ dicta sunt, est diuina voluntas, suspendens passionem veræ lætitiæ, & veri gaudij; Etenim, licet Dæmones cōplacentiā habeat de obiecto iam concupito, & assequuto, vt potē de damnatione Viatorū, nihilominus Deus ipse impedit resultantiam gaudij, & lætitiæ ex tali cōplacentiā; deberet quidē ad cōplacentiā subsequi passio lætitiæ, nihilominus in poenā ipsorū Dæmonū Deus impedit, ne passio talis resulet, & ita cōplacere possunt circa executionem concupiti obiecti, sed nō possunt læthari; Tota igitur ratio prouenit ex denegatione diuini concursus, quia denegat Deus concursum suum ad resultantiam huius passionis lætitiæ.

7 Hoc autem de denegatione diuini concursus displicet Vasquio, ait namque exinde sequi perpetuam violentiam in Dæmonibus, ratio videretur esse, quia perpetuo Deus denegaret ipsis concursum ad resultantiam huius passionis lætitiæ, hoc vero est inconueniens, quia teste Arist. *nullum violentū est perpetuum*, non ergo danda erit ista perpetua violentia, in Dæmonibus; sed discursus ipsius vanus est, & sine fundamento, & probatur, inclinatur creatura rationalis, & intellectualis, vt Angelus ad Beatitudinem, vt docet Aug. proximē citatus, & nihilominus ipsi Dæmones carebunt perpetuō Beatitudinē.

Gaudium Dæmonum apparens, & phantasticum.

Nullū violentum durabile, declaratur.

Gaudij denegatio debetur Dæmonibus, tāquam pœna.

Violentiā debita statui Dæmonum.

Causa gaudij.

Separatio delectationis ex aliquatione obiecti.

Vasquius eludicatur.

rudine, ergo stabit in eis perpetua violentia cum inclinatione naturæ, cum perpetuo priuabūtur obiecto talis naturalis inclinationis. Item Aug. dixit, *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*, ergo Dæmones viuent in perpetua cordis inquietudine, dum perpetuō carebunt beatifica visione Dei; in quo capita alia, quibus hoc dictū, in Vasquij, confutari amplius posset; ergo nec implicabit perpetuo denegare Deū, concursū ad redundantiam huius passionis lætitiæ. Ad Arist. locū habet in corporibus, quia ex magna violentia corumpentur, at spiritus ex nulla violentia corrumptur.

8 Hinc vero tria inferimus, Primum, quod ipsis Dæmonibus debetur tanquam pœna eorum peccatis condigna ipse perpetuus meror, atq; æternalis tristitia, siue perpetua denegatio diuini concursus ad resultantiam passionis lætitiæ, & gaudij.

9 Secundum est, quod licet denegatio talis sit violenta naturæ intellectuali, prout libera est, & ex se inclinata ad Beatitudinem, nihilominus spectando rationem status damnationis, nullo modo talis denegatio est violenta. Ratio est, quoniam statui damnatorum cōuenit, vt diuina iustitia perpetuo ipsis denegat gaudium, & lætitiā, ita vt abique omni viuant consolatione, cum perpetua ipsorum tristitia, & cruciatione. Confirmatur, quia sicut in politica humana, cum rebellibus adhibenda est violentia, ita dum Dæmones sunt rebelles lumini, & dum in prælio inico cum Michaelē, se rebellauerunt à Deo, vtique cum ijs quoque adhibenda est omnis potestas, & violentia, iuxta illud, *ligatis manibus, & pedibus: projicite in tenebras exteriores*. Et quia nolunt subesse Deo, odio habendo illum, iuxta Psalm. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*, hinc, dum non acquiescunt diuinæ ordinationi violentē agendum est cum illis, ligando, detrudendo, & torquendo, prout Angelus Michael fecit, Apocal. 20. *Apprehendit Draconem, qui est Diabolus, & ligauit illū, & misit in abissum, & clausit*. violentia igitur non est contra statum Dæmonum, imo maxi-

mè consona, & valdē debita, quoniam agitur cum rebellibus.

10 Tertium est, quod licet victoria parta de hominibus tētatīs possit causare gaudium, & lætitiā, quantum est ex se, tamen ratione status damnationis non causat, ita exigente diuina iustitia, vt status ille nullius sit prorsus capax oblectamenti, non concurrente Deo ad resultantiam passionis lætitiæ. Confirmatur, quia dum Deus, atque Beati dicitur compari miserijs nostris, nulla inde insurgit in eis tristitia, nullus dolor, aut meror, quia & si compassio, quantum est de se, afferre soleat passionem illam doloris, & tristitiæ, tamen in ipsis eam non causat, ratione status beatitudinis, qui excludit omnē prorsus tristitiā, Deo non concurrente ad talem resultantiam, ergo similiter in damnatis.

11 Dices, gaudium, & tristitia possunt esse simul, vt præcipue docet Scotus in 3. dist. 15. quæst. v. nic. in responsione ad primum, quod si non implicat ista hæc posse esse simul, igitur neque implicabit posse cum tristitia Dæmonum aliquā reperiri lætitiā, & oblectationem.

12 Respondetur, quicquid sit de maiori propositione, quam propositionē examinat Scotus ibi, nihilominus pro quanto necesse est ad nostrum intentū explicandum, dicimus, quod licet tristitia, & gaudium non implicet, posse esse simul ex natura rei, prout docet Scotus ibidem, nihilominus implicat hoc ratione status. etenim status damnatorum talis est, vt ex decreto diuinæ Iustitiæ ibi in æternum adsit stertus, & stridor dentium, omni remota consolatione, & hoc sufficit, vt consimilia euacuari possint, & dissolui argumenta pugnantiā.

13 Et hinc etiam patere potest, quoniam fuerit mens tum Augustini, tum etiam Scripturarum in oppositum recensitarum, & quidem respondendo, dicimus primo gaudij illud, siue exultationem demonstratam ex scripturis esse solummodo gaudij apparens non verum, sed fictum, & phantasticum.

14 Respondemus Secundo, habere quidē Dæmones complacentiam maximam de victoria reportata contra hominē.

Victoria absque passione lætitiæ.

Nullū gaudium in Dæmonibus.

Ggg. homi.

homines peccatores, nihilominus non habere passionem lætitiæ, quæ deberet ex tali complacentia redundare, quia Deus impedit eam, & hoc modo exponi debent tum scripturæ recentis, tum etiam variæ Dæmonū apparitiones exultantium, & lætantium de damnatione Viatorum. Et respondemus Tertio, lætitiæ, & gaudium Dæmonū non se tenere formalitèr, sed solummodo causalitèr, quæ nihilominus causa caret suo effectu lætitiæ; explicatur, quia in Dæmonibus non reperitur lætitiæ formalis, vt est dictum, reperitur autem in eisdem causa gaudij, & lætitiæ, hæc vero causa est ipsa victoria reportata de hominibus. Quæ quidem victoria, quantum est de se, postea causare gaudij in subiecto apto, & in statu convenienti, vt in statu viæ, & beatitudinis, non tamen in statu damnationis; ideoque caret tali effectu, quia ita postulat ille status, non concurrente Deo ad causandam passionem lætitiæ. Item exultatio Dæmonū post partam victoriam, est exultatio improperationis, & increpationis, increpando, vel patenter, vel tacito, peccatores de parta victoria.

Desiderium spes, victoria absque lætitiâ.

15 Obstabis, Dæmones habent desiderium, & spem vincendi in tentandis hominibus, ergo si cum statu damnationis stat spes, & desiderium, poterit quoque stare lætitiâ, & gaudium de parta victoria.

16 Respondetur, negando consequens. spes quidem, & desiderium non implicent, cum tamen implicet tali statui gaudium, & lætitiâ.

17 Suario occurrunt argumenta quædam, quibus affirmatiuam sententiam sequitur. In Primis autem ad sunt apparitiones Dæmonum, qui deuictas animas, in Infernum ducebât, cachinnis crepantibus, multumque exultâtes. Ex Beda lib. 5. histor. Anglic. c. 13. Secundo, considerare possunt obiecta delectabilia ex sui natura: ac obiecta talia naturalitèr immittunt delectationem, ergo poterit inde delectari. Tertio asseritur Greg. Arim. in 1. d. 1. q. 2. art. 3. exponenti Aristotelem de corporibus, non de spiritibus, vnde non mirū est, si excellens tristitia tollat gaudium; quoniam impedit phantasiam, & intella-

ctum ne cogitent de re delectabili: & vice versa, excellens gaudium impedit pariformitèr tristitiam, ob rationem eandem. Quarto, excellens tristitia, non potest impedire resultantiam oblectationis ab obiecto, eo magis, quo potentiam habet Dæmon receptiuam talis passionis. Quinto, obtinuerunt à Christo Domino, licentiam intradi in porcos, siue ne tunc detruderentur in Inferno; quod maximè timebant: adimpletio vero desiderij talis attulit eis lætitiâ. Denique, gaudium non repugnat eis, nec ratione status, in quo sūt; nec ratione tristitiæ, vt probatū putat.

18 Ad singula ex dictis patet solutio: & ad Primū, Cachinnos illos fuisse improperationis, & increpationis in animas deuictas: non autem oblectationis, nisi apparētis, & fictæ, ac phantastica. Ad Secundum, vtique obiecta, ex se immittunt passiones suas, ac impedit Deus, oblectationem talem peruenire in Dæmonem. Ad Tertium, quidquid de expositione Artistæ, concessio non impeditur à consideratione talium delectabilium, (de quo tamen infra disputatæ pœna Dæmonum) nihilominus impedit Deus peruentum oblectationis in eos. Ad Quartum, licet non impediatur redundantiam ex parte obiecti; Deus tamen impedit aduentum oblectationis in eos: siue impedit receptionem talis oblectamenti. Ad Quintum, vtique res desiderata, & assequuta, quantum est de re, asserit oblectamentum, Deus tamen impedit receptionem eiusdem: dum vero intentum consequuti fuerunt eundi in porcos, non tamen oblectamentum inde habuerunt, impediente Deo. Dices, non habuerunt pro tunc malum illud, quod timebant, ergo gauisi sunt: concessio antecedenti, negatur consequens, impediente Deo. Ad vltimum repugnat ratione status, qui dum est status summæ miseræ, excludit omne gaudium. Dices, hoc non est notum. Resp. sufficit notum esse statum, in quo sunt, inde enim elicitur, qualitèr se habeant.

Finis Nona Disput.

DISPV.

DISPVATIO XL.

De loquutione Angelorum.

QVÆSTIO I.

An Angeli loquantur Deo, Hominibus, ac ipsismet Angelis inuicem.

Irca Deum, an Angeli loquatur Deo, occurrit dubitatio: quia omnia sūt nata, & manifesta Deo, ergo vel non loquuntur Deo, vel frustra loquuntur. Secundo, nihil imprimunt Deo, seu intellectui Dei non speciem, non actum, nec quid aliud: alias mutaretur, ergo non loquuntur: sequela tenet ex dictendis, nam sine noua alicuius rei perceptione non potest fieri loquutio.

Angeli loquuntur Deo, & hominibus.

1. His tamen non obstantibus, dicendum est, Angelos loqui ipsi Deo. Probatur à minori ad maius; Homines loquuntur Deo, ergo & Angeli; antequam patet ex Psalm. 129. *Fiant aures tuae independentes, in vocem deprecationis mee.* 130. *Cum innocerem, exaudivit me Deus iustitiæ mee.* 129. *Audiuit Dominus, & miseratus est mei.* & ita passim in scripturis. Probatur consequens: at perfectio, data inferiori, non est deneganda superiori, huiusmodi autem est Angelus. In specie autem probatur directè de ipsismet Angelis, nam Zachar. 1. habetur, *Respondit Angelus Dei, & dixit. & c. Iobi 1. Affuit inter eos etiam Sathanz qui dixit Dominus, unde venit? qui respondens ait, Circuui terram, & infra. Respondens Sathanz ait, Nonne tu nullasti eam & c.* ita sepe in scripturis.

Quidnam agunt loquendo Deo.

2. Qualitèr autem loquantur dicimus, non loqui per efficienciam aliquam, nihil enim causant, seu imprimunt ipsi Deo, non specie, non actū, nec vtique simul, vt probat argumentum iam factum. Nec loquuntur per excitatio-

nem, quasi vel vt dormientē se habeat Deus, ad instar hominis, vel alio abstractus, ad instar Angeli, hominisque, vt egeat excitatione ad exaudiendum; Nec loquuntur per manifestationem, quasi aliquid fuerit ipsi occultum, de quo inde doceri habeat ab Angelo, & ab homine, seu illuminari, & in formari; omnia enim respicit in celo, & in terra. Sed loquutio ad Deum fit per voluntariam ordinationem proprii conceptus ad ipsū Deum; dirigendo mentem, & cogitationes ad Deum.

3. Id vero contingere potest, vel causa laudandi Deum, vel amorosis colloquijs se exercitando in ordine ad eum, vt in orationibus iaculatorijs, euenit: vel causa petendi, & impetrandi aliquid à Deo, vel sub consimilibus alijs rationibus, concernentibus statum hominū, & Angelorum, demptis tamen omnibus imperfectio-nibus ex parte Dei. Explicat vero scotus sic modum istum loquendi, s. Ad argum. secundæ quæst. inquires, *Angeli conceduntur loqui Deo, & tamen non possunt aliquid sibi facere manifestius, quam prius; nec etiam aliud, vel alio modo manifestum, quam prius; sed tantum ex liberalitate velle hoc esse patens Deo, omnino quantum possunt; ita, quod si possent causare in eo conceptum illum, causarent; & hoc est loqui Deo.* hæc Scotus. Ergo ex parte Dei nil in illum imprimunt: sed ex parte sui ostendunt, quo possunt, conceptum suum.

4. Circa Angelos autem difficultas contingit. Non absolutè circa omnes, etenim hucusque visum fuit loqui inuicem inter se ipsos, sed difficultas oritur circa inferiores, in ordine ad superiores.

riores. Rationes autem dubitandi hæ sunt, Prima Angelus inferior non potest illuminare superiores, quia ex Dionysio superiores illuminant inferiores, non è contra, ergo nec poterunt inferiores superioribus loqui; prob. consequ. quia loqui est illuminare; Secunda, quia inferior non potest agere in superiorem, cum sit inferioris virtutis; Tertio, poterit superior v.g. reperiri abstractus in cõemplatione alicuius ministerij, vel in executione alicuius exercitij; eo autem casu inferior non habebit imperium auouendi superiorem à tali munere, & conuertendi illum ad audientiam suam. Atque Quarto, fortasse nolit ex.gr. superior attendere loquutioni inferioris, ex his quidem; & similibus capibus cessabit loquutio inferioris ad superiorem.

6. His tamen non obstantibus, dicendum est, non implicare inferiorem Angelum loqui superiori. Probatur à simili, loquitur Angelus, & homo ipsi Deo; quod est omnium supremus, ergo & loqui poterit Angelus inferior Angelo superiori. Item loquitur Homo Angelo, cum tamen Homo sit conditionis inferioris Angelo, ergo & loqui poterit Angelus inferior superiori. ita Scotus ubi sup. lit. E. & D. Thom. art. 2. cum cæteris. Probatur autè ex Psal. 32. ubi introducuntur Angeli inferiores interrogantes superiores, vel ipsu Christum Dominum, ex Dionysio dicendo, *Quis est iste Rex glorie?*

7. Modum huiusmodi loquutionis docet Scotus; inqñiens, recolendo dicta superius, quod Angelus potest imprimere vel speciem conceptus, siue obiecti; vel actum cognitionis: Quo stante, attendendum est, quod vel Angelus superior reperitur abstractus, & intentus alicui obiecto, seu ministerio, ita intense, quod non possit tunc attendere loquutioni inferioris, vel non ita: Si primum, tunc inferior loquendo nõ imprimet actum cognoscendi; nam essentia in eodem Angelo duo actus cognoscendi, æque perfecti, & intensi, præcipue si de obiectis agatur disparati; poterit tamen minus perfectus, atq; remissus adesse cum perfecto, & intento; si imprimere alter possit actum: ergo tunc si nõ imprimet actum, imprimet

tamen speciem, qua quidem remanente in Angelo, cognosceret inde per eam, peracto iam ministerio, intentusq; cogitatione, circa quam morabatur: quod si tamen non sit adeo intentus, & abstractus, poterit imprimere actum ipsu cognoscendi. Quod si tamen nolit superior Angelus vilo modo attendere, ad inferiorem, impedire vtique poterit omnino, ne sibi quidquam, & quocunque modo inferior alloquatur.

8. Ex his autem soluta remanent argumenta illa Secundum, Tertium, & Quartum. Ad Primum vero est specialiter occurrendum, vt dicitur infra. Aliud namque est loqui, & aliud illuminare: iam autem diximus loquutionem fieri posse etiam de notis, & manifestis colloquendi, & colloquio, vnde per accidens inuoluit manifestatione occulti: illuminatio vero est de re ignota, vt in propria materia: hoc autem stante, locum habet doctrina Dionysij, & ita concedimus inferiores quidem illuminari à superioribus, nõ vice versa, nisi tamen specialis casus occurreret, vt dicitur ibi: Quare inferiores superioribus quidem loquuntur, non autem, iuxta ordinem commune, & vniuersalem celestium Hierarchiarum superiores ab inferioribus illuminantur, nec docentur. Dices, Glosa super 1. Corinth. 13. ait, loqui Angelorum nil aliud esse, quam illuminare: Verum de locutione superiorum ad inferiores, nõ tamen è contra. In hoc tamen, quod dicitur locutionem superiorum erga inferiores esse illuminationem; nõ est semper verum, etenim ipsi quoque superiores cum inferioribus, loqui possunt de notis vtrinque; & manifestis, tunc autem fieret loquutio absque illuminatione; mirum namq; foret, vt nõ possit infimus Angelus cum Seraphino loqui de creatione Orbis; deque cæteris manifestis ipsismet hominibus; id autem fieret vice versa absque illuminatione.

9. Circa homines denique an interueniat loquutio Angelorum, ad homines, & vice versa: iam scripturæ apertissime id docent, vt Luc. 1. *Dixit Maria ad Angelum: Misus est Gabriel Angelus ad Mariam dicens, Ave gratia plena.* Matt. 24. *Apparuit Angelus confortans*

Loquutio etiam de notis colloquens.

Loquutio absque illuminatione.

Superiores loquendo inferioribus, non semper illuminant.

Angelorum loquutio ad homines.

tans eum. 28. Apparuit Angelus dicens, Viri Galilei quid statis aspicientes in Cælum. Apoc. 14. Angelus, qui loquebatur mecum. Et ferè per totam, & alibi.

10. At modus exquiritur: & quidem declarandus venit Primo ex parte hominis ad Angelos: & Secundo ex parte Angelorum ad homines. De hominibus autè loqui possumus, vel ex parte animæ solius, nempe separata; vel ex parte animæ cõiunctæ pro statu vig: loquendo de Primo, poterit anima separata imprimere vel speciem, vel actum, vel vtrumque, eo modo, quo dictum fuit de Angelo, dummodo Angelus ipse alloquendus, velit attendere, & nõ impediatur. Non apparet implicancia ad hoc, videtur namque par vtrobique ratio: sicut potest quoque anima separata aliam separatam alloqui. Et confirmatur vtrumque, gaudent quoque Angeli, & animæ politica quadam societate; licet enim sint alterius rationis, sunt nihilominus creaturæ intellectuales, atque confociabiles: at societatis affectus explicari solent à creaturis perfectis, per allocutionem; non, apparet autem ex dictis in quætionibus, precedentibus, verior modus loquendi, quam recessus, ergo, vt sic, anima separata loquitur ad Angelos, loquutio tamen hæc esset omnino mentalis, & purè spiritualis. Concedit Suar. cap. 28. num. 68.

11. Loquendo autem de anima coniuncta, negatiue respondemus: Totam autem ratio refunditur in statum viæ, in quo est. Vnde dicimus, non posse imprimere vel speciem, vel actum, vel vtrumque simul in Angelum, & consequenter non posse pro statu viæ, loqui purè spiritualiter, siue purè mentaliter. Probatur anima coniuncta corpori dependere in operando à sensibus, à phantasmatis, ergo nõ poterit, nisi per phantasmata intelligere; igitur in Angelu imprimet cognitionem phantasticam, siue imprimet phantasmata; horum tamen Angelus non est capax. Itè, species derelicta in nostra memoria, semper representat cū aliquo ordine ad materialia, ergo nõ potest imprimere in Angelum speciem omnino spiritualem. Insuper actus intelligendi affectus est eodem ordine ad materia-

lia, ergo non potest imprimere actum omnino spiritualem.

12. Loquendo denique de toto ipso coniuncto, siue de homine, res plana est ex scripturis, homines loqui Angelis. Modus vero loquendi erit vel per signa, & nutus; vel per verba, & voces; vel per literas, & scripturas, siue huiusmodi; Ratio, quia habent Angeli intellectum agentem, quo abstrahere possunt inde species intelligibiles, earumque percipere significata: De facili possunt callere linguas, & idiomatica vniuersarum gentium, nationum, ergo &c. id vero tum de bonis dicitur, tum de Angelis malis. Hæc de hominibus ad Angelos.

13. Nunc vero agendū de Angelis in ordine ad homines, quomodo loquantur ad eos: quo in negotio distinguendum est, vt prius, vel namque agimus de anima separata, vel coniuncta: agendo de Primo, ita loqui possit anima, sicut loquuntur inter se inuicem, imprimendo vel speciem, vel actum, vel vtrumque simul, vt infra: quomodo loqui possunt etiam anima separata inuicem inter se, ita Scot. in 2. d. 1. q. 1. ad secundum, dum ait non repugnare ex parte Angeli, nec animæ.

14. At loquendo de Secundo, docet Scotus non posse sic loqui, imprimendo intellectione per speciem intelligibile.

15. Nota autem, id non quidem repugnare ex parte Angeli, nec ex parte animæ, sed ratione status, quia non potest intelligere, sine recursum ad phantasmata. Dices, Christus Dominus vt batur speciebus infusis absque recursum ad phantasmata independenter à sensibus, ergo possit etiã anima coniuncta vti specie, & actu, si sibi imprimere ab Angelo. Resp. Suar. num. 70. quod illa potestas non erat mere naturalis, sed superans naturam. Sed contra, Lazarus & si miraculosè fuerit resuscitatus, tamen naturalitèr vivebat: & cæcus supernaturalitèr illuminatus, naturalitèr tamen videbat: sicut & claudus miraculosè à Petro directus, & cõsolidatus, tamen naturalitèr ambulabat ex Scoto recepto, ergo & si vel supernaturalitèr à Deo, vel naturalitèr ab Angelo speciem recipiat, naturalitèr tamen intelliget.

Totius hominis loquutio.

Loquutio Angelorum hominibus.

Animæ separata loquutio.

Animæ coniunctæ.

16 Sed dices, id negat Scotus. Resp. falsum esse assumptum; aliud namque est querere, utrum possit Angelus speciem imprimere, & aliud, utrum posita iam, & impressa specie ab extrinseco Agente, possit ea ad intelligendum uti Primum negat posse fieri ab Angelo, tanquam ab Agente totali: at Secundum non negaret, sicut enim docet, mortuum supernaturaliter resuscitatum, naturaliter vivere, ita diceret & hic, posse naturaliter inde specie illa uti, si imprimeretur ab Angelo.

17 Petes autem, si ab Angelo non potest imprimi, saltem, veluti à totali Agente, ergo nec poterit imprimi immediate à Deo. Resp. negando consequ.

ratio, quia ordo imprimendi speciem, intelligibilem mediante phantasmate, subest causalitati Dei, ideoque, potest suppleri talem ordinem, imprimendo speciem absque phantasmate; qui tamen ordo est necessario servandus à creatura; nec subest causalitati Angeli, ac proinde non poterit imprimere speciem sine phantasmate. vide Scotum ibidem lit. F. à primo autem ad ultimum, non implicat Angelum imprimere absolute; sed sola ratione status impediens spiritualia immediate recipere.

18 Quomodo autem loquatur Angelus hominibus locutione sensibili, & materiali, id videbitur in materia de Custodia Angelorum.

QVÆSTIO II.

Quomodo Angeli loquantur ad inuicem.

Accedimus ad naturam locutionis Angelicæ; ubi explicandus est modus perdifficilis, quomodo Angeli loquantur ad inuicem.

1 Non quidem quarimus, utrum Angeli loquantur hominibus; etenim id extra controversiam est, & Scripturæ divinæ passim referunt locutiones angelicas habitas cum hominibus, ut Zachar. 2. *Angeli, qui loquebatur mecum, &c.* de qua re vberissime agit Ioannes in sua Apocalypsi per capita multa Tobias etiam in suo libro Tobias de comitatu, atque reductione angelicæ in domum paternam. Exdras item, & plerique libri Scripturæ, qui vndeque redolent locutionem angelicam cum hominibus. Neque quarimus, utrum Angeli colloquantur ad inuicem, siquidem hoc etiam compertum est in ijs scripturis, ut Apoc. 7. *Vidi alterum Angelum ascendente ab ortu solis, & clamavit quatuor Angelis dicens, Nolite nocere, &c.* Isa. 9. *Clamabat alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus,* atque 1. Cor. 13. *Si linguæ hominum loquat, & Angelorum; quæ quidem Angelorum locutio quandoque corporalis, & sen-*

sibilis est, ut dum sit hominibus per corpora assumpta, de qua re supra, quandoque verò spiritualis, & insensibilis absque corporum talium assumptione, & hinc D. Aug. colligit duplicem istam locutionem, siue duplex reperiri os in ordine ad locutionem agendam, os quidem corporale, & os spirituale reddendo singula singulis, ut 1. de Trin. c. 17, de quo etiam egimus quæst. preced.

2 Hoc quidè comperto, & communiter concessio remanet, ut modum istius locutionis explicemus: etenim in assignando locutionis modo valde discrepant Theologi; nostrum autem erit opiniones breuiter recensere, eas verò, quæ minus verè explicant præsens negotium, confutare atque demum propriam sententiam in medium afferre, & confirmare.

3 Penès Durand. in 2. dist. 11. q. 2. recensetur opinio dicentium Angelos Angelorum secreta cognoscere, siue colloctiones Angelorum, quatenus per characteres, & signa Angelorum colloquia, siue secreta representantur in Cælis, ita ut loquendo Angelus Angelo characteres imprimendo in Cælis, exprimat secreta sui cordis, mediante im-

pressionis talium characterum in ipsis Cælis.

Dur. sent. 5 Item Durand. sententiam suam afferendo in medium, ita discurrit, vel namque Angelus in assumpto corpore loquitur, vel extra id corpus; si loquatur de Primo, facile est, inquit, explicare modum locutionis angelicæ, quandoquidè per voces, & sonos formatos in aere explicat Angelus Angelo, cui loquitur, secreta, & conceptus; loquendo de Secundo, tunc quidem accidet, ut necesse sit concedere Angelum naturaliter cognoscere secreta alterius Angeli; quo supposito concessio, tunc Angelus loquens, ex eo, quod vult, & placet sibi conceptus suæ mentis manifestos fieri alteri Angelo, dicitur loqui, siue colloqui ipsi Angelo, vnde est, ut duo necessaria sint ad colloctionem Angelorum, vnum est, ut alter alterius secreta cognoscat proprijs viribus, sed in hoc non consistit angelica locutio; alterum est, ut Angelus loquens, contentus sit, siue consentiat, ut consocius Angelus secreta cognoscat mentis suæ. Ex tali autem consensu sequitur, ut dicatur Angelus loqui Angelo; quod si consensum talem denegauerit Angelus, cessabit omnis locutio. Addit idem Durand. quod si fortè Angelus non noverit naturaliter secreta alterius Angeli, tunc quidem adeò difficile estimat Durand. locutionem angelicam explicare, ut profiteatur se omnino ignorare, qualiter, & quomodo explicandum sit opus hoc locutionis angelicæ; sententia hæc affinis est ex parte sententia Thomistarum, ut videbimus.

6 Greg. de Arim. dist. 9. q. 2. Marfil. q. 7. Argentin. 7. par. q. 107. art. 1. cū locutionem fieri docent per signa quedam spiritualia, intellectus nempe, & voluntatis angelicæ, ita ut sicut inter homines homo loqui solet homini per signa, & nutus licet corporalia, ita Angelus loquatur Angelo per nutus, & signa, licet spiritualia.

7 Alij aiunt locutionem consistere in quodam conceptu, veluti reflexo, explicante secretum cordis.

D. Th. sent. 8 D. Thom. 1. par. q. 107. art. 1. cū Caiet. ibidem, atque Capreol. in 2. d. 11. q. 2. angelicam locutionem sic explicant, aiunt namque locutionem ipsam

pendere ex consensu, & complacencia, siue ex voluntate Angeli loquentis, ita ut quandoque Angelus consenserit, & complacuerit conceptus suæ mentis ordinare ad Angelum alterum, tunc quidem censetur Angelus loqui Angelo, vnde est, ut locutionis essentia pendeat ex voluntate, & consensu loquentis, quo mediante, velit conceptus suos manifestos fieri Angelo, cui loquitur, nec aliquid ultra admittant, quod impedimentum sit ipsi Angelo, cui fiat locutio: Negant namque Thomistæ intellectum possibilem in Angelis, ideoque nihil esse recipiendum in Angelo senserunt, sed sufficere solummodo, ut Angelus loquens contentus sit, & consentiat, siue conceptus suos ordinare, siue manifestos fieri ad alterum Angelum.

9 Scotus in 2. dist. 9. q. 2. mentem, **Scoti sent.** & sententiam suam aperiendo, videtur facilius, atque distinctius, siue plenius modum locutionis angelicæ explicare, & quidem sub lit. E. docet Scotus ipse Angelum loquendo Angelo posse aliquid ex tribus recensendis, in ipso Angelo, cui loquitur, causare. Potest autè primo, inquit Scotus, causare in eo actum solummodo; potest secundo, causare speciem absque causationis actu, & potest tertio causare simul actum, & speciem: ex causatione autem vel istorum trium simul, vel alicuius istorum sequitur locutio, siue colloctio angelica.

10 Loquendo de Primo, potest Angelus loquens causare in intellectu Angeli, cui loquitur, actus intellectiois, & colloctiois absque eo, quod causet speciem intelligibilem de obiecto, de quo, loquitur; probatur hoc ab eodem Scoto, quia sicut contingit in nobis, dum colloquimur in simul de obiecto aliquo alias nobis noto, tunc quidè non causamus inuicem speciem intelligibilem de obiecto, sed communicamus inuicem conceptum mentis nostre; ex qua communicatione sequitur plena, & perfecta colloctio, ita contingere potest in Angelis duobus, & speciem quidè intelligibilem habeant de obiecto, de quo loquuntur, atque perfecte noscant obiectum, de quo fit locutio, & nihilominus communicent inuicem sibi metipsis propria mentis

conceptus, & ita vnus alteri causabit actum, & non speciem, vt diximus.

11 Loquendo de Secundo, poterit Angelus causare speciem intelligibilem, quodocunque Angelus, cui loquitur, noticiam non habeat de tali obiecto, sicut in hominibus accidit, dum speciem, siue sensibilem, siue intelligibilem comproducimur in intellectu, & sensu alterius hominis; Angelus autem habet intellectum possibilem, & receptiuum speciei intelligibilis, ergo si obiectum aliquod non erit sibi habitualiter notum per speciem intelligibilem, poterit ab Angelo altero sibi loquente imprimi species intelligibilis, vt fiat locutio.

12 Circa hoc autem contingit quoque, inquit Scotus, id euenire, quodocunque v.g. Angelus superior occupatus reperitur in intellectione obiecti alicuius, tunc quidem inferior Angelus si loqui voluerit Angelo superiori, non poterit causare in eo, nisi solum speciem intelligibilem, ratio est, quia cum Angelus inferior sit inferioris virtutis, non poterit amouere Angelum superiorem ab intellectione, in qua occupatur, & ita non poterit causare in ipso nouam intellectionem. Constat autem, quia non poterit simul Angelus habere duas intellectiones, alteram obiecti, in qua occupabatur, & alteram causatam ab Angelo inferiori, non enim possumus habere simul plures actus intelligendi. est & aliud exemplum in eodem textu de homine studioso distracto circa speculationem alicuius obiecti, siue circa intensam negotiationem, quo casu si quis loqui intendat homini illi, non quidem ita de facili id assequetur, quandoquidem negotiationem abstractas homo ille, non prestabit auditum, *ubi autem, teste Salomone, non est auditus, non effundas sermonem, causare nihilominus poterit in aure illius speciem aliquam sensibilem, siue speciem intelligibilem in eius intellectu, quo mediante, expedita iam negotiatione, poterit conuersus ad species ipsas intelligibiles, & sensibiles cogitare, & discurre de obiecto, de quo homo ille alter intendebat loqui.*

13 Loquendo de Tertio, poterit vtrumque prestare, tum imprimendo

actum, tum speciem, id vero continget, quodocunque obiectum nullatenus cognitum erit personæ, cui fit locutio; cum namque neque notum erit obiectum habitualiter, neque actualiter, siue per speciem intelligibilem habitualiter, siue per actum cognitionis actualiter, tunc poterit Angelus loquens causare vtrumque, vt est dictum.

14 Pergit Scotus declarare amplius naturam locutionis, & quidem sub littera F. contingit, inquit Doctor, præter visionem in Verbo aliquid intelligere quadrupliciter, Primo intuitiue in se ipso, Secundo in intellectu alterius, Tertio in specie intelligibili abstractiue, & Quarto sub ratione experimentis, & expressis; loquendo de tribus modis intelligendi, nulla istarum intellectionum erit auditio, nec consequenter vlla intercedet colloctio, ratio est, quia ista hæc erit potius visio, quæ auditio, etenim cessante ex parte alterius libera, & voluntaria agentis intellectualis proprii conceptus expressione, cessabit quoque colloctio, & auditio, vt statim dicemus; quapropter tres illi modi recensiti spectabunt ad genus cognitionis, ac visionis, siue intuitiue videndæ, siue abstractiue obiecta intelligendo. Cæterum quodocunque ex vtraque parte intercedit intellectus exprimens conceptum suum, & intellectus alter, cui fiat talis conceptus expressio, tunc quidem aderit perfecta colloctio, & perfecta auditio, & ita verum erit, quando alter loquatur, & alter audiat. Adest vero, subdit Doctor, distinctio inter tres illos modos. & quartum modum, quoniam in tribus illis modis intellectus se habet etiam actiue. vt puta producendo cognitionem, dum obiectum aliquod intelligit; in quarto vero modo intellectus, cui fit locutio, se habet solummodo passiuè, atque receptiuè, ratio est, quia locutio actiue fit à loquente, terminatur verò passiuè in audiente, & ita sequitur, vt auditio passiuè, & receptiuè subiectetur in intellectu, cui fit locutio, & consequenter audiens se habet solummodo passiuè, & receptiuè in ipsa locutione.

15 Doctrina hæc elicitur consimiliter ex 3. de anima, quo in loco, dum actum est de cognitione, & sensatione, habi-

habitum quoque fuit sentire, & intelligere non consistere in productione sensationis, & intellectationis, sed in receptione eiusdem, ita vt sensus, & intellectus tunc sentiat, & intelligat, quando recipit sensationem, & intellectationem, non autem quando producit, & ita Scotus Aristot. exponit in primo distinct. 3. quæst. 7. littera l. dicentem in 3. de anima text. 14. *intelligere est quoddam pati*, id est intelligere est intellectationem recipere, ex qua tamen receptione dicitur intellectus quodammodo pati, passione quidem perfectiua, non productiua, de qua re abundè eo in loco concluditur, ergo consimiliter auditionem non consistere in productione locutionis, sed in receptione eiusdem.

Sensatio, & intellectio in recipere.

Loquutio quidem.

17 Vnū superest vt descriptionem afferamus locutionis, dicimus autem, *Locutio esse proprii conceptus ab agente intellectuali voluntariè factam expressionem, in ordine ad audientem.* Dixi ab agente intellectuali, quandoquidè neque paries, neque bruta loqui dicuntur, dum proprios conceptus exprimunt siue audienti, siue videnti, non enim sunt agentia intellectualia, dixi voluntariè factam expressionem, vt indicemus eadem bruta, eundemque parietem nullatenus loqui, suos nobis manifestant conceptus; siquidem paries, & bruta sunt agentia naturalia, non libera; & tamen paries naturaliter, & necessario suum nobis explicat conceptum, siue ex eo, quod est albus, siue pictus, siue altus, siue imus, & similia, ita etiam & bruta ex naturæ ductu (ducunt enim, non autem se ducunt, inquit Damasc.) suas nobis exprimunt passiones, siue latrando, siue negliendo, siue mugiendo, & huius generis; ex qua tamen re nulla sequitur locutio, sed aliò nomine decoranda est ista ipsorum expressio, & manifestatio conceptuum; Requiritur igitur intellectualitas, atque voluntaria expressiuitas vnus ad alterum, ad hoc vt fiat locutio.

18 Et hinc loquendo de correlatio locutionis, quod est auditio, dicendum est, quod *Auditio est perfectio liberaliter communicata Angelo ab Angelo*, ita Scotus ad argum. secundæ quæst. Notandum verò, quod non ait

Scotus, locutionem, & auditionem esse manifestationem, nam cum manifestatio sit de occultis, non semper locutio, & auditio est de occultis, solet enim esse etiam de vtrique notis, vnde per accidens est, vt fiat de occultis, quapropter subdit, auditionem esse perfectionem per se liberaliter communicatam, & in hoc consistit essentia locutionis, & auditionis, vnde obijci possent, si res est manifesta audienti, ergo frustra sit locutio. Respondet autem ibi, inquit, non esset frustra auditio, quia esset per se perfectio comunicata Angelo liberaliter, & ad hoc potissimum est locutio intelligentibus, vt liberaliter, & liberè communicent sibi inuicem conceptus suos.

19 Cuius autem potentia sit locutio, intellectus, an voluntatis: Suarez num. 31. ait, interdum esse actum intellectus, interdum actum voluntatis: tunc verò erit actus intellectus, cum manifestabitur actus intellectus, tunc autem voluntatis, cum manifestabitur actus voluntatis. Responsio non placet, ratio, quia ad vtrumque actum concurrunt vtraque potentia. voluntatis, & intellectus; dempta quidè prima operatione intellectus, & demptis operationibus subitaneis, siue primis motibus intellectus; siue dempta plena aduertentia, etenim hæc non subsunt imperio voluntatis, tamen loquendo de cæteris, sequuntur imperium eius, ratio est, quia ipsa coniungit parentem cum prole; potentiam cum obiecto; ergo ad actum intellectus, vt sic, concurrunt voluntas; item penes actum voluntatis concurrunt intellectus ratio, quia dum ipsa est cæca, eget regimine intellectus, igitur ad locutionem de quocunque actu sciendam concurrunt intellectus, & voluntas. Confirmatur ex Scoto, tum hic lit. G. tum in 4. dist. 49. q. 4. lit. M. docente, voluntatem causare intellectationem, sub ratione tamen imperantis; & intellectum causare volitionem, sub ratione tamen dirigentis; concurrunt ergo, vt sic, ad locutionem vtraque potentia.

20 Sit conclusio vnica. Necessè est ad locutionem admittere in intellectu, cui fit locutio, impressionem reiectam in altero quod,

In loquutione, & auditione an se per fiat manifestatio.

Loquutio cuiusmodi potentia actus.

siue actus tantummodo, siue vtrunque simul. Conclusio ista est contra D. Thomam, qui negat omnino ab intellectu, cui fit locutio; potentiam aliquam receptivam, siue speciei, siue actus. Nos autem dicimus, nullatenus posse locutionem fieri, nisi prius intellectus, cui fit locutio, receptivus se habeat, & passivus, siue speciei intelligibilis, siue alicuius alterius.

An requiratur in audiente excitatio.

21 Vtrum autem prærequiratur audiētis Angeli excitatio, dicimus, quod ipsamet locutio est excitatio. Dices, in hominibus dormientibus prærequiritur excitatio, ergo & in Angelis. Respondetur; Angelos non dormire, ut opus habeant excitante. Contra; poterit Angelus remanere abstractus in consideratione interna alicuius rei, vel in aliquo ministerio exercendo, ergo tunc opus habebit excitatione. D. Thom. 1. par. art. 1. ad primū ait, Angelos bonos in indigere excitatione, quia vident se iniucem in Verbo per sibi iniucem attendunt, &c. de malis autem quidam sentiat D. Thom. negat Caietanus, affirmat autem Suarez cap. 27. num. 35.

22 Probatur autem conclusio facilibus rationibus, & evidentibus, & Primo, si intellectus audientis in audiendo nihil de nouo recipit, ergo nullatenus de nouo audit, consequens est contra suppositum, supponimus namque ipsum audire, ergo aliquid recipit, probatur sequela; subiecto, & passo eodem modo semper se habente, nulla sequitur noua passio, constat hoc, quoniam ad nouam actionem, & ad nouam passionem requiritur, ut agens, & passum nouo modo se habeant, sed per se Angelus audiens nihil de nouo recipit, ergo nullatenus de nouo audit. Confirmatur, prius nihil recipiebat, & consequenter non audiebat, etiam per Thomistas, qui negant Angelum posse quidquam recipere; prius igitur nihil recipiebat, & modo nihil recipit; sed prius nihil audiebat, quia nihil recipiebat, ergo neque nunc audit, quia neque nunc quidquam recipit, igitur quantumcumque Angelus Angelo loquatur, sequitur, ut Angelus alter nullatenus audiat, quia nullatenus quidquam recipit.

23 Secundo, Deus illuminando Angelos, aliquid imprimit in ipsos, & idē Angeli aliquid recipiunt ab illuminante Deo, ut constat, & ad oppositum, quod nihil in illuminatione recipiant, sequitur, ut nullatenus illuminentur, sed illuminatio est quædam species locutionis; ut. nim loquendo alteri, illuminamus illum, manifestando ei occulta secreta, ergo consequenter Angelus, cui fit locutio, aliquid recipit. Ad oppositum, quod nihil recipiat, ergo nullatenus audit. Confirmatur ex eo, quod accidit in nobis, si namque auris nostra neque sonum, neque aliquid quidpiam recipiat, utique nullatenus audit, auris namque eodem modo se habendo semper, & semper, si nihil recipiat, utique nusquam audit, ergo pariformiter inferendum de spiritali locutione Angelorum, si nihil de nouo recipiant, nullatenus de nouo audiunt.

24 Tertio Thomista in explicacione angelicæ locutionis, & audicionis potius enarrant, & explicant naturam cognicionis, & visionis Angelorum, quam naturam locutionis, & audicionis eorundem, probatur siquidem à similibus arguendo: ex eo quod accidit in hominibus contemplari, licet circa id, quod euenit in angelicis Spiritibus. Contingit autē in hominibus, ut mentem nostram, nostrōsq; secretos conceptus manifestare alijs possimus absq; locutione, ut puta porrigēdo, vel scripturā, vel quid simile, ubi exarati sint, & expressi conceptus nostri, & secreta nostra, quo casu dum alteris scripturā porrigimus, siue librum aperimus, ut amicus nostra secreta videat, atque legat, non quidem audire dicitur amicus, neque loqui censebimus nos, sed ex parte nostri dicemur nostros manifestare conceptus per scripturam, & librum: ex parte autem amici non quidem dicitur ipse nostros audire conceptus, neque nostras audire locutiones, sed dicitur solummodo legere, & videre secreta. Thomista in eo locutionem collocant, ut dicant eatenus Angelum loqui, quatenus non vult sua occultare secreta; eatenus verò non loqui, quatenus sua occultat secreta. Verum occultatio, & manifestatio se-

creti

creti æquiuoca est, & expluibus fieri modis potest, et quidem loquendo, vel secreta manifestando, siue per scripturas, siue per nuntios, & similia; tamen non dicimus loqui ex simplici manifestatione secreti, ut dicimus iam, sed requiritur voluntaria directio, & expressio conceptus sub ratione loquentis, & audientis. Hinc fit, ut in sententia Thomistarum non dicatur Angelus audire, sed potius legere, & intelligere, siue secreta manifestata videre; ergo in primo ad vltimū, non explicant Thomista naturam omnino locutionis, & audicionis, sed potius enarrant, & explicant naturam cognicionis, & visionis.

25 Quarto, si quæ est ratio, propter quam discrepant Thomista à nostra positione, utique ea erit, qua mediante asserunt Angelum non habere intellectum possibilem representatiuum, siue speciei, siue alicuius alterius; sed hoc improbatum est supra in propria questione, ubi ostendimus dari intellectum possibilem in Angelis, atque receptivum speciei ergo falsum est ipsorum fundamentum. Confirmatur, ait namque D. Thomas ubi supra in responsione ad tertium, quod sicut signū sensibile excitat auditum ad audiendum, ita per virtutem aliquam intelligibilem excitari potest Angelus ad intelligendū: hoc posito, arguitur. Non potest excitari auditus per signū sensibile, nisi aliquid recipiatur in auditu, ergo neque poterit excitari intellectus angelicus ad spiritaliter audiendum, nisi aliquid recipiatur in eius intellectu, & ita ex sententia D. Thomæ coguntur iidem Thomista ad assentendum nobiscum. Hæc eadem sententia de excitatione est etiam Alex. Alens. 2. par. q. 27. memb. 6. & 7. & D. Bonau. in 2. dist. 10. art. 3. q. 1.

26 Tota, & vniuersa Thomistarum euasio in duobus consistit, Primo in negatione possibilitatis, & receptiuitatis intellectus angelici, & Secundo in eo, quod asserunt, quod ad locutionem sufficit, ut Angelus loquens non occultet secreta sua Angelo, cui loquitur, & addit Vasquez, quod ad locutionem sufficit videre, non autem necesse esse ipsum Angelum audire.

27 Verum vtrumque plenè remanet improbatum, & quidem de Primo constat superius in propria questione. De Secundo; sicut de Vasquez vsque modo etiam consistit, dum probauimus aliud esse videre, & aliud esse audire, vnum namque essentialiter distinguitur ab altero. Item in corporibus alius est sensus visus, alius auditus: ergo in spiritalibus aliud est in Angelo videre, aliud audire: hoc autem negare est destitueri naturas rerum, & fugere argumentum.

28 Hinc vltimo contra Thomistas arguitur; sensus visus est essentialiter distinctus à sensu auditus, & à potētia ipsius intellectus, ergo non possumus per eandem operationem simul videre, intelligere, & audire, sed vnaqueque operatio procedere debet à sua potentia, & sensu, igitur consimiliter non erit idem videre spiritaliter, & spiritaliter audire, igitur falsa euasio Thomistarum, quod ad locutionem sufficit videre.

29 Scotus improbat etiam opinionem Henrici, aiebat autem Henricus audire Angelicū simile esse legenti in libro, ita ut loqui Angelicum sit ad instar aperientis librum, & librum apertum audienti Angelo porrigentis, siue ostendentis; Ex quo resultet, quod si ex parte loquentis loqui sit librum apertum ostendere; ex parte tamen audientis, audire sit librum apertum videre, & legere: Sententia hæc, vltra quod remanet confutata ex dictis; confutetur etiam. Et quidem hinc sequi non posse Angelū loqui vni, quin simul loquatur pluribus; Probatur hoc, dato namque, quod liber ille apertus cognoscatur simul, & videatur à pluribus Angelis, tunc non poterit Angelus loquens per ostensionem libri aperti loqui vni solummodo, & non alijs, etenim ceteri alij ex hypotesi viderent conceptus contentos in libro illo aperto, potest verò Angelus ad libitum loqui vni, & non alteri, ergo via hæc Henrici non concludit, nec probat voluntariam facultatem Angeli in loquendo, siue simpliciter & absolute, siue vni solummodo, & non alteri.

30 Sententia etiā illa de characteribus, & figuris Calorum ridicula est, Hhh 2 quo-

quoniam Cœli sūt impassibiles, & inalterabiles, præter alterationem motus, & quietis; quo fit, vt recipere nequeat figuras, & characteres. Accedit, quod non recipiunt Cœli peregrinas impressiones, ergo ridicula est sententia illa.

31 Illud quoque, quod asserabant alij, loqui Angelos per signa sensibilia, est aperte contra Damasc. lib. 2. de fide orthod. cap. 7. dicentem, commentitiū esse dicere Angelos per signa loqui sensibilia, & corporalia, sicut homines.

32 Atque denique, quod alij asserabant, locutionem fieri per signa spiritalia, clarè ostendit locutionem non fieri per signa corporalia; nihilominus non declarant modum, quo mediante per talia signa spiritalia fiat locutio; etenim concessum est ab omnibus locutionem fieri per actum intellectus cū imperio voluntatis, nihilominus hoc non sufficit ad explicandam naturam locutionis, ergo modus iste insufficiens est ad declarandā naturam locutionis.

33 Suarez lib. 2. cap. 27. licet non admittat causationem actus, admittit tamen causationem speciei cū Scoto: argumenta autem, quæ assert in impugnatione actus, mox soluentur.

34 His habitis remanente iam sententia nostra explicata, & probata, reliquum est, vt argumenta, quæ obstant, afferamus, & solvamus. & quidè Thomistæ, siue antiquiores, siue recentiores, vt Vasquez, Molina, Suarez, & alij ad locum cit. D. Thomæ, ita cum auctoribus supra citatis passim argumentare solent.

35 Primo dixit Scotus inferiorem Angelum imprimere posse in Angelū superiorem speciem, & non actū. contra hoc arguitur, quoniam data hypotesi, sequeretur nusquam Angelum inferiorem loqui posse Angelo superiori imprimendo actum; probatur, quia Angelus inferior est minoris potentia, minorisq; virtutis, quam sit Angelus superior.

36 Respondetur, quod sicut locutio liberi fieri solet, ita etiam & auditio liberam exquirere solet facultatem audiendi; hoc dato, si Angelus superior non velit attendere ad locutionem Angelī inferioris, utique inferior Angelus non causabit in eo actum locutionis;

Angelus namque superior potens est, vel non attendere ad locutionem Angelī inferioris, vel potens est amovere, siue impedire, ne sibi loquatur Angelus inferior; quod si superior Angelus attendere velit, poterit utique inferior Angelus sibi loqui, vt placet, & ita optimè soluitur argumentum, quod confirmatur ex eo, quod accidit in hominibus, potest namq; superior, vel Princeps impedire, ne subditus loquatur ei; quod si quandoque loqueretur, posset Princeps ipse non attendere ad locutionem, cū vero locutioni attendere pro sua libertate, & libito, poterit quidem subditus loqui ei.

37 Secūdo arguitur, si poterit Angelus loquens imprimere actū loquendi, siue intelligendi, sequitur duas intellectiones simul reperiri in intellectu Angelī, cui fiat locutio, id vero est impossibile, ergo &c. probatur sequela, esset in eodem intellectu de obiecto, circa quod ante locutionem versabatur; & nunc de nouo acquireretur intellectio de obiecto, de quo fit locutio, ergo duæ intellectiones simul.

38 Respondetur, negādo sequelam; vtra dicta superior disp. 7. q. 15. & ad probationem dicimus alteram istarum intellectionū reperiri in Angelo, nam si Angelus loquens est fortior Angelo, cui fit locutio, tunc cessabit Angelus iste ab intellectu antecedenti, & conuerteretur ad intellectiōnem Angelī loquentis, quia Angelus loquens potest ipsam amovere ab intellectu antecedenti, & conuertere ad suam locutionem; quod si Angelus, cui fit locutio, est fortior, remanere utiq; poterit pro libito in sua priori intellectu, & in potestate eius erit seipsum conuertere, vel non conuertere ad intellectiōnem Angelī impotentioris: exemplo constat de Principe, vt diximus.

39 Quod si dicas. Demus ambos Angelos esse æquales virtutis, quidnā fiet in eo casu? Respondemus attendendam esse virtutem motiuam obiecti, tūc antecedentè cognitū, tūc etiā obiecti, de quo subsequenter fit locutio; nam ad illud obiectum intellectus Angelī se conuertet, quod erit magis motiuum; & relinquet illud, quod erit minus

minus motiuum. Quod si insaueris, demus casum vtrunque obiectum esse æquè motiuum. Respondemus eo casu recurrendum esse ad imperium voluntatis, siquidem voluntas Angelī, cui fit locutio, imperare poterit suo intellectui, vt ad hoc potius obiectum conuertatur, quàm ad illud.

40 Tertio arguitur, Angelus in sententia Scoti cognoscit naturalitè secreta alterius, ergo frustra fit locutio.

41 Responso habebitur statim insequenti argumento.

42 Quarto arguitur, Angelī receperūt species intelligibiles, quibus mediantibus poterunt multa cognoscere, igitur si sufficiunt species ad cognoscendum, quare ergo admittitur locutio? Argumentum hoc soluit Scotus per optimè hoc in loco in responso ad primum, est autem in substantia responso, quod licet Angelus secreta cognosceret alterius, siue per species, siue aliunde, nihilominus non est superuacanea locutio, neque frustranea, ratio est, quia locutio, inquit Scotus, est perfectio communicata Angelo liberalitè, & voluntariè, & ad hoc potissimè intelligentibus fit locutio, vt liberè, & liberalitè sibi inuicem communicent conceptus: dum autem ex opposito cessat talis libera communicatio, cessabit etiam perfectio locutionis, & remanebit perfectio intellectiōnis, & visionis. Confirmat idipsum Scotus ex eo, quod Angelī loquuntur etiam Deo, & tamen non possunt aliquid sibi facere manifestius quā prius. Verum quia volunt eisdem conceptus suos ex liberalitate, & spontaneitate nosse esse Deo, ideo loqui liberè, & liberalitè dicuntur eidem Deo. Natura igitur locutionis in hoc casu non consisteret in eo, vt conceptus, & secreta, nota, & manifesta facerent Deo, etenim Deo aperta sunt omnia, & Angelus alter, ex hypotesi, si ea cognosceret, sed ideo fieret, vt talis conceptū manifestatio liberè fieret, ac liberalitè ab Angelo.

43 Quinto arguitur, sequitur ex dictis, locutionem angelicam non esse actionem vitalem; Probatur, quia locutionis operatio aduenit Angelo audenti ab extra, cū producatur ab Angelo loquente; sed operatio ad hoc vt

fit vitalis, necesse est, vt emanet ab eodem operante, siue ab eodem subiecto, cuius est operatio, ergo falso, quæ diximus, Angelū posse loqui in producendo in intellectu alterius Angelī actum intelligendi.

44 Respondetur ex dictis intellectuonem, atque sensationem non consistere in productione eiusdem, sed consistere in ipsius intellectuonis, & sensationis receptione; ita vt si Deus produceret actum intelligendi in intellectu meo, nihilominus ego formalitè intelligerem ea ratione, qua passiuè reciperem ipsam intellectuonem, ita à priori licet Angelus intellectuonem recipiat ab altero Angelo, nihilominus formalitè, & vitalitè intelligere, & audire dicitur; ea solummodo ratione, qua passiuè recipit ipsam locutionem, siue intellectuonem.

45 Obstant cōtra hanc doctrinam Scoti, Molin. Suar. & Valq. Primo sequeretur, quod ignis posset calefacere per calorē ab extrinseco sibi communicatum, sicut Angelus per Scotum potest intelligere per intellectuonem ab alio sibi impressam. Secundo, intellectuonem est actio immanens, remanens in subiecto producente, ergo non potest esse transiens ad intellectum alterius Angelī. Tertio si intellectuonem potest imprimi in intellectu alterius, ergo & volitio in voluntate alterius, inde tamen sequeretur, vt imprimens faceret alterum consentire in peccatum, v. g. isto nolente.

46 Respondetur ad Primum, non implicare, ignem calefacere per calorē ab extrinseco sibi additum, nam aqua, quæ de sui natura est frigida, calefacit per calorem ab extrinseco sibi aduenientem, vt de aqua calefacta, &c.

47 Respondetur ad Secundum, sufficit esse immanentem in ratione principij formalis, dum consideratur in ratione receptiui, & passiu: tunc enim immanet in intelligente: Cæterum non implicat esse transeuntem in ratione actiui &c.

48 Responso ad Tertium patebit ex materia de Gratia.

☩

Q V AE.

Inferior Angelus quandoque poterit loqui superiori.

Angelus colloquens potius adiectibus ex pluri bus colloquentibus.

Vitalitas actionis vnde.

QVÆSTIO III.

Vtrum Angelus possit loqui Angelo in quacunque distantia.

D iuus Thomas 1. par. q. 117. art. 4. aperte sustinet, posse in quacunq; distantia Angelum loqui ad Angelum; Videtur esse sententia Alex. Aient. par. 2. quæst. 27. mem. 7. quos sequitur, & Vasquez 1. p. disput. 212. cap. 1. & 2. Si quæ autem sunt rationes probantes hoc ipsum hæc esse possunt, Prima, quia Angelus intelligendo non dependet à loco, & tempore, ergo nulla distantia localis impedire poterit locutionem angelicam. Secunda, quia angelica locutio est omnino spiritualis, ergo nõ dependet à loco, siue à distantia locali, vt ipsam locutionem impediatur. Et Tertio, quia Angelus loquens, tunc quidem impediri posset per localem distantiam, quando aliquid deberet imprimere in Angelum audientem; sed neque Angelus audiens quicquam recipit, neque Angelus loquens quicquam imprimit, ergo nulla localis distantia poterit impedire locutionem angelicam.

2 Suarez lib. 2. cap. 28. nu. 14. problematicus est, atque rem non definit, sed subdubiã relinquit, ita vt pro vtraque parte, licet breuiter contendat.

3 Gregor. de Arim. dist. 9. q. 2. Riccard. atque Gabr. ibidem vna cū Basilio eodem loco, atque D. Bonau. dist. 10. art. 3. q. 1. determinatè sustinent nõ posse Angelum loqui Angelo in quacunque distantia, sed requireret proportionatam distantiam intra spheram actiuitatis suæ.

4 Circa Scot. existimat Fauent. dist. 9. q. 2. Scot. consentire cū D. Thoma, ita vt velit Scotus ipse nullam distantiam impedire posse locutionem angelicam; Ratio autem, cui Fauent. inuenitur, ea solummodo est, quia Scot. inquit, nõ in loco citato, nõ etiam in reportatis distinct. & quæst. eadem, distantiam non impedire locutionem angelicam; Ex quibus verbis colligit Fauentinus Scotum v. l. e. nullã prorsus distantiam impedire posse locutio-

Fauentini sensus de Scoto.

nem angelicam, & eliciatur ex Scoto, posse Angelum loqui Angelo in quacunque distantia indeterminata, & infinita.

5 Vtrum vero Scotus fuerit sententiæ istius, quã sibi Fauent. impigit, non videtur dicendum, & quidem id colligitur primo ex doctrina eiusdem Scoti, quã vniuersaliter tradit de omni Agente creato, & finito, atque limitato, ait namque sapissimè Agens finitũ, & limitatum non posse agere extra spheram actiuitatis suæ; præcipuè autem in 4. dist. 45. q. 2. ad tertium docet debere reperiri proportionem præsentialitatis inter obiectũ, & potentiam, quia intellectus est limitatus, & finitus, ideoque ipsius actiuitas non potest extendere ad intelligendũ rem distantem distantia infinita. Item in eodem loco quæst. 4. docet, animam separatã posse intelligere intelligibilia, & sensibilia, nisi tamen distantia impediatur; & denique v. l. e. aliam in loco citato dist. 9. habetur additio quædam marginalis sub lit. C. respondens ad argumentum de distantia locali, quæ ita dicit, Potest responderi, sicut respondet Doctor in Reportatis, quod nimia distantia impedit Angeli locutionẽ; & ideo debet esse moderata; huc vsque Additio. Constat verò additiones istas, quæ passim reperiuntur in Scoto, esse valdè consæcaneas menti Scoti, igitur Scot. non est sententiæ, in quam ipsum trahit Fauent. Insuper id consæcaneum est Arist. docet namque 8. phys. t. 84. Intelligentiã motricem debere esse in parte determinata Cæli, est autem sensus, & ratio, quoniam si quantumcunque indeterminate distaret ab ipso Cælo, nõ vtique posset mouere Cælum, & in 7. phys. t. 8. docet, agens, & passum debere esse simul; distantia namque improporcionata facit, vt non possit sequi actio, & passio; quæ quidem similtas, licet non semper sit mathematicè, nihilominus dum sufficit similtas virtualis,

Intellectus nequit per interuentiã distantiã.

Scoti mens aperitur.

Proportionata distantia inter Agens, & passum.

ualis, debet nihilominus agens, & passum reperiri infra spheram actiuitatis suæ, alias non posset sequi actio, & passio; Cum autem hæc vera sint tum Philosophis, tum Theologis, vtique censenda sunt vera etiam fuisse apud Scotum, atque Scotum ipsum consequenter ad doctrinã hanc philosophicam locutum fuisse.

6 Hinc statuitur vnicũ dictũ: Non potest Angelus loqui Angelo in quacunque, & indeterminata, & infinita distantia; est Scoti locis citatis, cui accessit Suar in Metaphys. disp. 18. nu. 44. licet in materia de Angelis dubius fuerit.

7 Suadetur breuiter Primo. Nullum agens potest agere extra spheram actiuitatis suæ, sed quantumcunq; indeterminata, & infinita distantia est extra spherã actiuitatis Angeli, ergo non potest sic agere: Probatur minor, Angelus est virtutis finitæ, & limitatæ, ergo non potest agere in quacunque distantia infinita, & illimitata.

8 Secũdo Angelus non est immensus, ergo non potest agere vbique in quacunq; distantia, antecedens patet, & probatur consequens, id est Deus agit, & potest agere vbique, quia est immensus, & præsens vbique, Angelus verò nõ sic se habet, ergo &c. vide sup. disp. 7. quæst. 9. num. 31.

9 Dices, Rationem hanc, quæ est D. Thomæ in materia de omnipotentia Dei, impugnatur Scotus, quandoquidem Agens potest agere in distans, etiã si non sit ibi præsens, ergo licet Angelus non sit immensus, nihilominus poterit agere, vbi non est præsens.

10 Respondetur, quod licet agens non sit præsens præsentia entitativa; Physica, & mathematica, nihilominus est necessariò præsens præsentia virtuali; Angelus autem neque præsentia essentiali, neque præsentia virtuali est præsens vbique in quacunque distantia, indeterminata, & infinita, cum sit virtutis, & essentialis finitæ, ergo non potest agere in quacunque distantia. Item alter est finis Scoti ibi, vt paruit t. 1.

11 Quæres, quanta erit distantia, intra quam possit agere Angelus.

12 Respondetur id ab hominibus non posse sciri, sed à solo Deo; ipsiq;

Angelis motum etiam est: & cui voluerit Deus reuelare, siue ipsimet Angeli, si enim potest homo metiri vires suas, ergo & Angelus suas.

13 Dices, anima diuitis in Inferno loquebatur cum Abraham, vt habetur Luc. 16. & nihilominus inter ipsos est infinita distantia, ergo si potest hoc agere anima, multo magis poterit id ipsum præstare Angelus, qui est altioris virtutis.

14 Respondetur Primo, distantiam illam non esse infinitam, sed determinatam, & finitam, licet namque textus habeat, quod Magnum Chaos est inter nos, & vos, ita vt de vobis non possit transire ad nos, nihilominus distantia illius Chaos erat determinata, & finita: improporcionata autem transitus proueniebat aliunde.

15 Respondetur Secundo, quod dubium est, vtrum distantia illa finita fuerit proportionata virtuti naturali, vel improporcionata: virtuti, inquam, naturali ipsius Abraham, & diuitis; quostante sequitur, vt si proportionata fuerit, poterit vtique naturaliter vnus ad alterũ loqui; quod si tamen ex opposito fuerit naturaliter improporcionata, tunc locutio illa, & visio illa, non facta fuerit sine miraculo, Deus namque eleuasset virtutem naturalem vtriusque, vt potuissent ad inuicem loqui. De transitu vero locali: loquendo de animabus, quæ sunt spiritus, attempta facultate naturali motiua, impediuntur tamen à diuina Iustitia, ne transiant, ad hoc, vt ibi penas luant; sicut ex opposito Beati per dotem agilitatis ibunt quo velint.

16 Ad id vero, quod Fauent. aiebat de Scoto, quod Scot. dixerat distantiam nõ impedire locutionem Angelicam, dicendum est, Scotum loqui de distantia proportionata, & de medio intercluso intra spheram actiuitatis suæ, quæ quidem non impediunt locutionem angelicam, non autem loqui de distantia indeterminata, infinita, & illimitata, quandoquidem esset distantia omnino improporcionata, vt diximus.

17 Ad argumenta autem in oppositum respondendo, dicimus ad Primum, & secundum, quod licet locutio angelica, sicut etiam ipsemet Spiritus angelicus

Distantia Chaos Abraham hæc quanta?

Transitus damnatorũ, & Beatorũ an possibilis

Scotus explicatur.

Angelus, & anima in operari an dependeat à loco.

Non potest loquutio fieri in quacunque distantia.

Quanta sit distantia loquutionis angelicæ.

licus non dependeat à loco, & tempore, quoad fieri, esse, & conseruari, quia solummodo entia corporalia dependet sic à loco, & tempore, vt habitum fuit in *Physicis*, nihilominus dependet Angelus, sicut etiam anima rationalis quodammodo à loco in operari, ita vt exquirat tantam distantiam loci, quantum superare possit sua virtus actiua, quod si distantia localis superaret virtutem actiuam ipsius Angeli, vtique non poterit operari in tali loco, itaque quoad operari dependet à loco sic, & sic, ratione distantiae &c. non autem absolute, & simpliciter: alia mox addentur.

18 Ad Tertium dicimus, negando assumptum; etenim vt probatum est in præcedentibus, locutio fit per impressionem, siue speciei, siue actus intelligendi, vt diximus; talis autem actio, & impressio requirit determinatam sphaeram actiuitatis angelicæ.

19 Petes autem, quidnam ob stare poterit, quominus loquatur Angelus Angelo in distantia indeterminata, & infinita? iam enim non dependet à loco, cum sit spiritus; asserere autem dependere à loco, quoad operari, & loqui, videtur gratis dictum. Accedit id, quod dicit D. Thom. loc. cit. & q. 9. de veritate, art. 6. nempe, quod Angelus loquens, nihil facit in audiente, ergo infertur, quod nulla distantia impedit, probatur consequens, ideo namque distantia improporcionata, impedit locutionem hominum vocalem, quia loquens, imprimat sonum, & vocem in aurem audientis, quæ quidem vox per distantiam paulatim attenuatur, ita vt tandem euanescat; hoc tamen non contingit in Angelis, cum sint spiritus, eorumque collocutio sit spiritualis, non corporalis. Confirmatur, quia media corpora interiacentia non possunt impedire hanc actionem, & pas-

sionem spiritualement, quemadmodum impedire solent corporalem.

20 Ad Primam instantiam de non dependere à loco, iam dictum remanet non dependere absolute, & simpliciter, sed aliquoties ratione distantiae, & presentiae. Vel Secundo dicendum non quidem dependere à loco directe, sed indirecte ratione distantiae, & presentiae, seu dependere à loco negatiue, quatenus distantia improporcionata impedit locutionem, sicut proportionata non impedit, ob quod dependet etiam vt sic positiuè. Vel Tertio dependet à loco in operari, quatenus de facto locutio, & auditio fiunt intra sphaeram loci, non extra locum.

21 Ad illud D. Thomæ iam constat Angelum aliquid facere, seu imprimere in Angelum colloquentem.

22 Ad illud de sono, & voce attenuata per distantiam. Dicendum, quod etiam angelica virtus tanta est, vt ad tantam distantiam possit, & non ad maiorem; non quod per distantiam attenuetur virtus, cum sit spiritualis, sed quia à sui creatione tantæ virtutis factus fuit intellectus angelicus, vt non possit in infinitam distantiam se protendere.

23 Et ad illud de corporibus interiacentibus, dicendum impedimentum non aduenire ex corporibus interiacentibus, sed ex finitate virtutis, quæ cum finita, non potest se protendere in infinitum.

24 Dices, Scotus ait quæst. cit. in Report. Angelum posse loqui etiam Angelo distanti, quia nec lingua vtitur, nec medio ad loquendum. Respondetur loqui Scotum de Angelo confinito intra sphaeram suæ actiuitatis, ibi enim potest loqui distanti, quin loquatur propinquiori, vt placet, non autem extra sphaeram actiuitatis.

Non dependere à loco multipliciter.

Q V Æ S T I O I V.

Vtrum Angelus possit loqui vni, & non alteri.

Circa quæstionem communiter consentiunt vtriusque scholæ Theologi tum Scotista, tum etiam Thomista in locis superiori quæstioni citatis, ita vt absolute dicendum sit, posse Angelum loqui vni Angelo, & non alteri, atque in eius libertate sit locutionem dirigere ad Angelum vnum ab eo, quod ipsam dirigat ad alterum.

2 Suadet autem breuiter Primo, Angelus non est agens naturale, sed liberum, ergo in eius libertate stabit sermo dirigere ad vnum, & non ad alterum. Secundo locutio est voluntaria directio, siue libera manifestatio conceptus proprii vnus ad alterum, ergo liberum erit Angelo locutionem dirigere, atque conceptus manifestare vni, & non alteri.

3 Tertio loqui est actum intelligendi imprimere in audiente ex dictis, ergo potest Angelus intelligendi actum imprimere vni Angelo, & non alteri.

4 Quarto perfectio reperta in inferiori, non debet denegari superiori, sed homo inferior Angelo in libertate sua habet, vt vni possit loqui, absque eo, quod loquatur ad alterum, ergo id ipsum prestare poterit Angelus, cum sit altioris perfectionis, & eminentioris naturæ, concluditur igitur posse loqui vni absque eo, quod loquatur ad alterum.

5 Fauentinus hac in re, vel dubius est, vel obscurus, vel negat omnino Scotum esse huius sententiæ, atque sustinet Scotum docuisse oppositum, ita vt voluerit, non posse Angelum loqui vni, quin loquatur insimul ad alios ibi presentes, probat autem Fauentinus ex eo, quod Scotus in q. 2. cit. in responsione ad primum ait, *Videte Angelum secreta alterius Angeli, quo fit, vt non possit Angelus loqui vni, quin loquatur ad alterum, si forte fuerit ibi presens.*

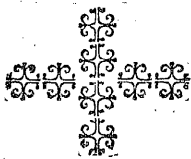
6 Verum, Fauentinum non ample-

xamur: quandoquidem sententia, quæ adduximus de Scoto, verissima est in eius doctrina, vt in eo loco patet. Ad fundamentum autem Fauentini dicendum est ipsum confundere visionem, cum auditione: supra enim diximus ex eodem Scoto Angelum quidem videre secreta alterius Angeli, at tamen talem visionem non esse locutionem, siue auditionem, sed esse tantummodo obiecti speculationem, siue intellectionem; locutio namque indicat voluntariam directionem proprii conceptus ad alterum, ita vt ad intellectionem sufficiat concursus intellectus, & obiecti, ad locutionem autem requiratur ultra hæc dicta, requiratur inquam imperium voluntatis ex dictis. Plura infra.

7 Et hinc etiam soluitur dubium, in quo queritur, vtrum possit manifestare secretum vni, & non alteri: Responsio danda est consequenter ad principia vniuersusque, qui namque aiunt Angelum non cognoscere secreta alterius, dicunt posse manifestare vni, & non alteri, dum vero alij affirmant, nulla fieri poterit manifestatio noua, etenim ex suppositione cognoscunt secreta, manifestatio autem est occultorum: vide in fine: bene tamen tunc dicatur loqui vni, & non alteri, etiam videnti secreta.

8 Rursus vero queritur, si secreta Angeli sunt cæteris nota, an possit de eis fieri locutio, & an fieri vni, & non alteri: Ad Primum constat aperte fieri posse, patet ex nobis, qui de rebus alioqui colloquentibus manifestis, colloqui solemus, ergo & Angeli. Ad Secundum, poterit vtique fieri locutio ad vnum, non fiendo ad alterum: patet quoque ex nobis, qui inter plures nobis presentes, solemus sermonem dirigere ad vnum, quin dirigendo ad alterum, vt magister singulari discipulo, presentibus cæteris, &c. hoc autem sufficit, vt dicatur Angelus loqui vni, & non alteri.

Viso, locutio, auditio differunt.

ri, etiam præsentibus alijs: Dum ergo pluribus illis audientibus loqui intendit, utique erit vera locutio, & ex proposito: dum tamen vni, & non alteri, non erit erga illum vera, & directa locutio, sed indirecta.

5 Suarez num. 24. inquit, hoc modo difficultas non declaratur, sed verbis eluditur: At re vera eluditur ipse Suarez, (nam velit, nolit) numero inde sequenti concedit assertionem nostram: Obstat autem, locutio facta vni in præsentia aliorum non est secreta, sed publica, ergo non potest loqui vni, & non alteri. Responso est iam data, nam non dicitur tunc loqui alijs per se, licet audiant, sed illi soli; quemadmodum magister loqui dicitur quandoque per se singulari discipulo, & non alijs, licet cæteri audiant; Ratio autem consistit ex natura locutionis, in qua requiritur voluntaria directio manifestatiua conceptus ad singularem personam, qua voluntaria directione cessante, cessabit locutio. Dices, remanebit auditio, quia etiam alij, ad quos non dirigitur sermo, audiunt. Respondetur, erit ad illos locutio indirecta, quia nullo modo dirigitur ad illos ex voluntate loquentis est enim per accidens, ut alij audiant; per se autem audiet ille, ad quem per se singulariter dirigitur sermo, nisi tamen per se dirigatur ad omnes, ut in Concionatore ad Populum totum &c.

6 Petes, quorsu differet manifestatio à locutione? Respondetur, discrimina latè patere, sufficit autem in præsentiarum adducere id, quod spectat ad subiectam materiam, locutio namque dicit relationem ad auditionem, nam loqui, & audire sūt correlatiua; at manifestatio dicit ordinem indiscriminatum, siue ad visionem, siue ad cognitionem, siue ad quamcunque aliam cuiuscunque facultatis intellectuæ, siue sensitivæ perceptionem, ut patet; manifestatio namque fieri potest intellectui, & cuiuscunque sensui, proponendo sibi obiectum, ut visui, olfactui, tactui, gustui, auditui, omnes namque sensus nati sunt proprium percipere obiectum: Insuper manifestatio dicit ordinem ad occultationem, ratio, quia occulta sunt, quæ manifestantur, non enim ma-

nifestantur manifesta, quod si manifesta manifestentur, id eueniet ratione manifestationis maioris quia fient magis manifesta; ex hinc autem fit, ut etiam ibi reperiat aliquid in manifesto occultum, dum prius non erat ita, ut modo, manifestu; locutio vero potest esse, tum de occultis, tum de manifestis, ut patet.

7 Sumpta autem occasione hac, quæri potest, num Angelus possit Angelo secretum aliquod occultare? videtur enim, quod sic, nam homo homini secreta occultat, ergo & tantundem facere poterit Angelus Angelo: Respondetur esse disparem rationem, siquidem homo in cognoscendo dependet à sensibus, sensus autem impediunt, ne immediatè videantur secreta hominum, quæ non nisi à posteriori per sensus, voces, & signa manifestari poterunt in via; at Angeli non præpediuntur à sensibus, ideoque immediatè cognoscunt inuicem propria secreta.

8 Dices, posse vnum occultare alteri per actum voluntatis: hoc impugnat Scot. in 2. dist. 9. quæst. 2. *S. Ad argumenta secunda. quæstionis*: & Nos de hoc egimus quæstione propria, an Angelus cognoscat naturalitè secreta cordium.

9 Verum, quemadmodum Nos inuicem secreta occultamus, ita & Angelis facultas talis deneganda non est: Qualis vero foret illa, ipsi norunt: illa de sensu, ut in nobis, non militat, carent enim sensu. Item inferior secreta scire posset superioris Angeli contra eius voluntatem: item cessabit illuminatione superioris ad inferiorem, sufficeret namque inferiori videre, & intueri arcana superioris, nec opus esset inde expectare ut superior illuminet inferiorem; neque gratias agere teneretur de illuminatione, dum non indigeret ea.

10 Qui vero Scotista hoc sustinet, (quod quidem ad optimam politicam spectat, posse ad nutum propria occultare) respondebit, ex speciali perfectione Naturæ vniuscuiusque Angeli id provenire, ut quisque facultatem habeat arcana, & secreta propria occultandi: Et ultra allata, perfectio concessa inferiori, non est de facili deneganda superiori: Continet virtutem

Angelus potest secreta sua occultare.

Facultas secreta occultandi spectat ad optimam politicam.

ntem hanc Homo, ergo & Angelus, igitur ad Scotum, non quidem implicat secreta penetrare ex parte intellectus, & obiecti, eo modo, ut supra considerati: Sed ex perfectione Na-

turæ, cuius eius Author talem indidit facultatem occultatiuam. Virtusque talis quam maximè necessaria est ad vtramque, tum humanam, tum vero angelicam Politicam.

QVÆSTIO V.

Vtrum Angelus possit loqui pluribus simul.

Hoc breuiter exposito, explicato, & probato, quæri potest vterius, vtrum possit Angelus loqui pluribus simul. Obiectionem hanc format Scotus sub littera T. & arguit pro parte opposita, quandoquidem nullum agens potest habere simul plures adequatos effectus, ergo neque poterit Angelus producere simul plures locutiones, loquendo pluribus; antecedens patet, & probatur consequens, quoniam vna locutio est productio vnius intellectiois in eo, quod audit, ergo quot erunt audientes, tot erunt locutiones, siue productiones actuum intelligendi imprimendorum in intellectibus audientium Angelorum, sed hæc omnia simul non potest præstare Angelus, ergo non poterit loqui simul pluribus.

2 Argumentum hoc non soluit ibi Scotus, nihilominus soluitur à Mauritio in additione facta ad eundem locum Scoti, Primo autem ait, non posse loqui simul infinitis; hoc autem de se patet, quandoquidem finita virtus impedit productionem effectuum in multitudine infinitorum; Secundo ait, quod tantum potest vni loqui.

3 Verum responsiones istæ non videntur adequatè solvere argumentum, & quidem circa responsionem secundam obitari potest, cur non possit idem agens simul, & semel producere plures effectus, saltem imperfectè, & inadæquatè, id namque concedi solet in philosophia, ergo poterit Angelus aliquo modo loqui pluribus; Ideò respondendum est posse pluribus loqui simul, locutione tamen confusa, & indistincta, quod quidem non superat, nec

excedit virtutem Agentis, præcipuè angelici; Angelus namque est expeditissimus in suis operationibus; quod si loquamur de locutione adæquata, & distincta, tunc non poterit, nisi vni solummodo loqui; Ratio est, quia effectus adæquaret virtutem agentis, ergo dum virtus adæquat per effectum suum, non erit amplius potens in eodem instanti indiuisibili producere effectum alium simul, quod sit distinctus, perfectus, & adæquatus.

4 Dices, possumus nos per vnicam vocem pluribus loqui simul, ergo id ipsum præstare poterit Angelus, sed locutio hæc humana, qua median- te loquimur pluribus simul, est adæquata, & distincta; Probat, quoniam ad vocem eandem Concionatoris, & Lectoris audiunt simul distinctè, & adæquatè multi, ergo id ipsum præstare poterit Angelus, cum sit altioris virtutis.

5 Respondetur non esse parem rationem de vtraque locutione, tum angelica, tum humana, quoniam angelica locutio fit per impressionem actus intelligendi, & in vnoquoque Angelo audiente debet imprimi proprius actus intelligendi, non potest autem Angelus loquens causare simul plures actus intelligendi adæquatos, & distinctos, & ita nequit loqui pluribus simul; locutio autem humana fit per emissionem vocis, atque soni, quorum quidem emissio vnica est, reddendo singula singulis verbis, siue pronuntiationibus; & nihilominus cum vnica vox exeat ex ore loquentis, ipsa tamen semetipsam diffundit, & multiplicat ad aures audientium; ad quas

Loquutio humana, & angelica differunt.

Loqui indirectè, directè, per se, per accides.

Loquutio, & manifestatio differunt.

cum pervenerit, causabuntur ibi plures auditiones, siue plures auditus, & ita non currit paritas: multiplicatio autem speciei, audibilis fit circularitè: vnde quaque, quemadmodum sunt circulationes in aqua percussa in medio.

Loqui pluribus simul declar.

6 Nihil tamen vetat dicere, posse loqui pluribus simul, modo tamen inadæquato, confuso, & imperfecto; multoque magis hoc erit verum, quo locutiones fiendæ venirent de obiectis disparatis, & inconnexis, nullumque ordinem habentibus inter se; difficilius namque est loqui simul de homine, ligno, lapide, plantis, elementis, astris, & huiusmodi disparatis, quam de homine, eiusque proprijs passionibus; inclinatione naturali, constitutione sui, siue physica, siue metaphysica, & huius generis; Probatur, hæc connexionem, & nexum habent inter se, qualem nexum habere solet subiectum cum passionibus, atque totum cum partibus, &c. in quo genere loquendi, siue simul dictandi pluribus, refertur Cæsar, D. Thomas, nec non quidam alij: Hinc verò, si tantum præstare solet homines, amplius præstare possunt, & Angeli, vt pluribus loquantur simul, modo tamen explicato. Suedetur breviter, possumus plura simul intelligere, imperfectè tamen, ergo & loqui, tamen imperfectè; sicut ex opposito, nequit creata virtus plura perfectè cognoscere, ergo nequit, & perfectè loqui, sic de Angelis.

Loqui non infinitis simul.

7 Et hinc à fortiori deducitur nõ posse simul loqui infinitis. Statuitur contra Tataretum in 2. dist. 9. quæst. 1. §. Sed quia: Probatio primo desumi posset ex eo, quod virtus creata, & finita nequit facere infinitum, ergo nequit loqui infinitis: Probatur insuper, loquens Angelus debet vel producere speciem obiecti ex Scoto, vel speciem actus ex eodem pluribusque, at non posset producere simul infinitas numero species in intellectibus infinitorum v.g. audientium, ergo nec loqui infinitis. Idem confirmatur (tenendo iuxta eundem Scotum producere actum intelligendi) non potest Angelus producere infinitos actus simul, ergo nec simul loqui infinitis;

Ipsam quoque vrgetur ex eodem magis, sustinendo locutionem fieri, imprimendo simul speciem, & actum; Maior autem virtus exigitur in producendo, & communicando hæc ambo simul, quam alteram ipsorum, at non potest infinitas species, actulquè seiunctim, ab inuicem producere: ergo nec simul: ergo nec loqui simul infinitis.

8 Obstat, si vna albedo esset præsens infinitis oculis, illa causaret infinitas species visibiles: Item si idem obiectum esset præsens infinitis intellectibus, causaret infinitas species intelligibiles, atque infinitas intellectiones. Demum, si idem Concionator esset præsens infinito auditorio, causaret infinitas locutiones, ergo non implicat vnum Angelum loqui infinitis.

9 Respondetur nec albedinem, nec obiectum causare simul species infinitas, sed numero finitas, inde tamen multiplicantur in medio eadem species, postquam emanarunt a suis obiectis; quæ quidem multiplicatio, & diffusio, licet continuo fiat in infinitum syncategorematicæ, & successivè dum durat obiectum emittens tales species, nihilominus nunquam habebitur infinita simultanea productio specierum, & multò minus habebitur talis infinitas in Concionatore, è cuius ore vnus sonus, ac vnica vox singulis pronunciationibus emanat; licet inde diffundatur, & multiplicetur successivè in medio: quo stante, & negata tali simultanea infinitate, negabitur consimilitèr Angelum posse loqui infinitis simul. Dices, si species illæ non sunt infinitæ, in quibusnam oculis, vel intellectibus recipiuntur? supponendo enim adesse ibi oculos, & intellectus infinitos, vtrum recipiuntur simul infinitis? minimè, quia species tunc esset numero finita, oculi autem infiniti, ergo nõ sufficerent pro omnibus, nisi fingas miraculum, species recipi in pluribus oculis, igitur recipiuntur in alijs finitis, relictis alijs, vtpote si species essent mille, & oculi decem mille; At quæres, cur potius recipiuntur in talibus oculis, & non in alijs? Instantia hæc Patri Vulpes disp. 14. art. 6. num. 3. & Tataretum apparet insolubilis. At de facili eam solvimus, dicens;

Obiectum an immet species infinitas.

Potest plures simul imperfectè audire.

do recipi in oculo, seu intellectu magis proximo, magisque proportionato, & disposito, seu in oculo, & intellectu magis mobili à specie. Quod si dixeris omnes esse æquè dispositos, ac mobiles. Respondetur posse tunc interuenire imperium voluntatis amouentis oculum à receptione, siue distrahendo oculum, & intellectum, & conuertendo ad alia obiecta, siue alia impedimenta apponendo, ne recipiantur species, neue faciant sensationem, & intellectionem. Quod si denique vtgeas, nolit v. g. voluntas impedimenta hæc apponere, quid inde? Respondetur impedimenta hæc, & huiusmodi vel apponi posse à superiori agente, vt Angelo, vel creaturis alijs à proposito agentibus, vel agentibus à casu, & fortuna, vel denique ab ipso Deo.

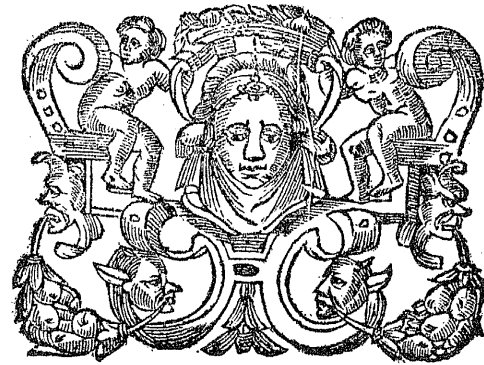
11 Tandem potest vnus Angelus locutiones plurium simul percipere, & audire, imperfectè tamen, & incompletè. Patet ex dictis, sicut namque potest vnus loqui pluribus simul im-

perfectè, ita & vnus poterit plurium locutiones audire imperfectè, est enim par ratio vtrobique.

12 Quod si quæras, quotnam erunt De numero simul audibilium ipsi constat. ij, quorum locutiones audierit. Respondetur, ipsimet Angeli norunt, & perfectior audire poterit plures, quam minus perfectus.

13 Quod si tandem consistit; posse De numero simul alloquibulum. loqui pluribus, modo explicato, quotnam erunt ij, quibus allocutio fienda erit? Respondetur, nõ nobis, sed Deo, ipsique Angelis notum esse. Item alter ad plures extendere poterit sermones suos, quam alter iuxta perfectionem maiorem, & minorem ipsorum Angelorum, ita vt perfectior pluribus, minus autè perfectus loqui valeat paucioribus: veluti Concionatoris vnus vox ad plures extendi potest alterius vero ad pauciores Auditores: ita proportionalitèr de Angelo loquente plures, pluresque, licet non per vocem, & sonum: sua tamen virtute, & facultate colloquuntur.

Finis Vndecimæ Disputationis.

DISPUTATIO XII.

De illuminatione Angelorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum detur illuminatio, & quid sit ipsa illuminatio.

DE duobus breviter differimus, Primum erit, vtrum detur illuminatio Angelorum, & Secundum erit inquirere de natura illuminationis earum.

2 Circa Primum Durand. in 2. distinct. 11. quæst. 3. negat dari illuminationem Angelorum. Probari autem potest hæc sua opinio autoritate August. in Enchyrid. cap. 18. vbi ait, *Circa rem istam nihil esse certum*, ergo non possumus asseueranter dicere, dari illuminationes Angelorum. Secundo probatur ratione eiusdem Durandi, ead. quæ spectant ad Beatitudinem, à solo Deo reuelatur, sed illuminationes pertinent ad statum Beatitudinis, ergo à solo Deo fiet Angelorum illuminatio; igitur per consequens non poterit Angelus Angelum illuminare. Tertio ex rationibus penes Scotum dist. 9. q. 1. pro parte opposita arguitur sic, omnis mutatio est inter opposita; ergo id, quod illuminatur, fuit prius sub tenebris, sed Angeli sancti nunquam fuerunt sub tenebris, ergo Angeli boni non illuminant eosdem Angelos bonos. Vltimo arguitur, Angelus superior illuminans Angelum inferiorem, est lumen superius, & excellentius respectu Angeli inferioris, sed maius, & excellentius lumen offuscat minus lumen, patet hoc, quia de die non videntur Stella: in præsentia Solis, igitur Angelus superior non poterit illuminare inferiorem, & consequenter non dabitur inter Angelos illuminatio: Consequencia fundatur in eo, quod illumi-

nans, & illuminatus ambo sunt lumina.

3 Nihilominus est Theologorum, Scholasticorum, atque Sanctorum Patrum communis, atque recepta sententia, dari inter Angelos illuminationem; sententiam istam in primis scriptam reliquit D. Dionysius lib. de cœlesti Hierarch. cap. 5. vbi inquit, *inferiora per superiora ad Deum reduci*, sed reductio hæc non fit, nisi mediante intellectu operatione, & illuminatione, ergo, &c.

4 Item in eodem loco, nempe de illuminatione Angelica lib. de cœlesti Hierarch. cap. 8. inquit, Angelos secundæ Hierarchiæ purgari ab Angelis primæ Hierarchiæ, idem habet in cap. 4. atque denique concludit, *doctrinam hanc didicisse à D. Paulo*. Dionysii denique secuti sunt Patres, vt Athanasius lib. 1. de communi essentia, Damasc. lib. 2. de fide orthodoxa, Gregor. hom. 34. in Luang. atque alij, & denique doctrinam hanc amplexati sunt Scholastici, vt Alex. Alenf. 2. par. quæst. 38. memb. 3. Scot. dist. 3. quæst. 1. D. Bonau. Riccar. cum cæteris sententiarijs dist. 9. vel 10. atque D. Thom. 1. par. q. 107. art. 2. & eius sequaces. De hac autem illuminatione loquitur aliquando Apostolus, cum in ordine ad Angelos, cum protestatur se Euangelium Christi prædicare, *Vt innotescat Principibus, & Potestatibus in cœlestibus*, nempe Angelis, tum vero in ordine ad homines Ephes. 3. dum inquit, *Mihi autem omnium Sanctorum minimo data est gratia, illuminare, quæ sit dispensatio Sacramenti abscondita à seculo in Deo*; verum non agemus hic de illuminatione Angelorum fienda per homines, nisi forte per transitum

Datur illuminatio Angelorum per Angelos.

Vtrum detur illuminatio, & quid sit.

fitum; agemus autem de illuminatione fienda per ipsosmet Angelos inter se ipsos inuicem, vt statim videbimus.

5 Comperto iam auctoritate tantorum Doctorum, Angelum illuminationem Angelum, accedendum est ad explanationem aliqualem ipsius Angelicæ illuminationis, & in primis exquirimus descriptionem ipsius illuminationis.

6 Scotus loc. cit. §. *Ad aliam questionem paulò supra lit. K.* ita describit angelicam illuminationem, inquit autem, *Illuminatio angelica est quedam locutio de vero reuelato, perfectiua in esse secundo*; huiusmodi etiã est descriptio tradita à D. Thoma, non enim differunt, sed conueniunt in hoc; Accedamus vero ad declarationem descriptionis, dum autem dicitur, quod illuminatio est quedam locutio, ostenditur, illuminationem ipsam stare loco speciei, & locutionem loco generis; quod vero ita sit, probatur, quoniam verum est dicere, est illuminatio, ergo locutio, omnis namque illuminatio est locutio, non autem è conuerso; demonstratur hoc, quoniam qui alium illuminat, necesse est, vt loquatur ei, ergo illuminatio est locutio; probatur hoc ex parte Dei, Deus namque dum loquitur ad sanctos Angelos, eorum cordibus occulta sua ostendit, ita Gregor. lib. 2. moral. cap. 4. insuper in hominibus, vnus homo nõ illuminat alterum, nisi ipsum docendo; sed docet loquendo, ergo illuminatio est locutio, patet de magistro, qui eate nus mentes discipulorum illuminat, quatenus docendo loquitur, & abstrusa declarat; ita Angeli seipsos illuminant illuminatione reciproca, dum alter alteri loquitur; stat ergo verum esse dicere, est illuminatio, ergo locutio; ita Scotus, & D. Thomas ibidem.

7 Vice autem versa non valet oppositum, est locutio, ergo est illuminatio, probatur hoc, non omnis, qui ad alterum loquitur, illuminat ipsum; suadetur siquidem, discipulus magistrum alloquitur, vel lectionem repetendo, vel proponendo dubia, & nihilominus magistrum non illuminat, imò ipsemet illuminationem expectat à magistro, vel in censura, siue in examine repetitionis; vel in explicatione, & solutione dubiorum. Item Angeli, sicut etiam

& homines possunt inuicem de sibi notis colloqui, & discurrere, & nihilominus talis ipsorum collocutio non vocabitur illuminatio, probatur, quia illuminatio, vt dicimus, est de re illuminato ignota; ergo dum de re sibi nota discurrunt, dicuntur quidem colloqui, sed minimè illuminare; Restat ergo, omnem illuminationem esse locutionem, non autem omnem locutionem esse illuminationem, vt amplius patebit ex differentijs inter ipsas.

8 Ex D. Dionysio cap. 8. de cœlesti Hierarch. tria competunt ipsi illuminationi, Primum est illuminare; Secundum est purgare; Tertium perficere ipsum illuminatum. Vtrum verò ista hæc differant inter se, vel sint vnum, & idem; Respondemus probabiliter cum Bassolio in 2. dist. 9. q. 1. esse vnum, & idè realiter, distinguendo solummodo ratione. Exemplum affert idem Bassol. de mutatione, siue de transmutatione essentiali, vbi tria, inter cætera iuterueniunt, nempe expulsio formæ contrariæ, mediante qua expulsione dicitur quodammodo purgari ipsa materia; interuenit etiã introductio formæ nouæ, qua mediante dicitur materia illustrari, ornari, atque perfici, ita à pari dum spiritus illuminatur, dicitur quidem purgari, quatenus expellendo tenebras ignorantia, purgatur ab ipsis; dum verò abscedunt tenebræ, dicitur non amplius ipsius mens obscurata remanere, sed prorsus clarificata, & illuminata; atque denique dum forma ista in intellectu recipitur, dicitur inde intellectus valde perfici. Ratio est, quoniam perfectio intellectus est ipsa veritas; illuminatio autem est cognitio veritatis; De Angelo autem loquendo, non est censendum, ipsum in sua illuminatione purgari à tenebris ignorantia, etenim in bonis Angelis non est ignorantia prauæ dispositionis, sed ipsorum purgatio erit solummodo à quadam simplici nescientia, vt supra disp. 7. q. 19. & disp. 10. 12. & 13. Hæc quidem de bonis. Si quæ autem recipiantur tenebræ veræ ignorantia, eæ admittendæ sunt tantummodo in Angelis malis ad eum sensum, de quo locuti fuimus supra in propria quaestione.

Non omnis locutio è illuminatio

Triplex munus illuminationis.

Omnis illuminatio est locutio.

In Angelo simplex nescientia; nõ ignorantia prauæ dispositionis.

440

Disputat. XII. Quæst. I.

Illuminatio-
nis, & lo-
cutionis di-
ferimen.

9 His habitis videndum est amplius, quæ differentia sit inter locutionem ipsam & illuminationem, & quidem multa afferuntur à Doctoribus, prima autem, & secunda est Scoti præcipue loco cit. sit vera prima differentia, ut illuminationis sit de obiecto vero reuelato, locutio autem esse possit de obiecto quocunque; Addit vero Basol. magis explicando differentiam istam positam à Scoto, ut illuminationis sit de obiecto ex. lentè reuelato, quod immediate dependeat ex secreto Diuinæ Voluntatis; differentia hæc omnino recipi debet, quandoquid ratio, & natura illuminationis hoc de se indicat, ut vel sit de obiecto supernaturali, vel saltem de obiecto naturali supernaturalitè reuelato, ita ut ordinem indicet ad Diuinam Voluntatem reuelantem, siue per se immediate, siue mediatè per Angelos: id ipsum habet I. Thomæ ubi supra, dum ait, Angelum posse manifestare rem ignotam alteri, vel dependentè à Diuina Voluntate, vel dependentè à voluntate ipsius Angeli reuelantis, & loquentis; Primo modo habetur vera illuminatio; Ex his autem concluditur vsque modo, illuminationem à locutione distingui materialitè, & obiectiue, vel etiã quoad modum, etenim si sit de obiecto supernaturali, tunc illuminationis distinguitur à locutione obiectiue, quoniã obiectum illuminationis esset supernaturale quoad substantiam, obiectum vero locutionis esset quoad substantiam naturale; quod si illuminationis obiectum erit naturale, nihilominus si modo supernaturali reuelatur, tunc illuminatio, & locutio differrent inter se obiectiue quoad modum. Illuminatio autem vel erit supernaturalis quoad substantiam, vel quoad modum.

Dæmones
an illumina-
mentur.

10 Dices, ergo etiã Dæmones possent dici esse quandoque illuminati cum à bonis Angelis aliquid eis reuelatur, Responderetur, negando consequens, ratio, quia illuminatio perficit, seu ornat, & decorat, seu illustrat, & honorabilem reddit, ac formosum ipsum illuminatum, imò solet ipsum quoque inflammare affectum: ut patuit in Saulo, dum circumfusus est cum lux de Cælo, ac dicente, Domine quid me vis facere. Ac Dæmo-

nes sunt inimici lucis: & quantum ex de se obscurare nituntur lucem veritatis: quin frequentius decipere nituntur incautos per falsas apparitiones: Item hæc, & huiusmodi non referuntur in Deum, laudando illum, sed magis odiendo, superbiunt contra Deum: Et ad illos quadrat illud Apost. de Philosophis, quod non glorificauerunt Deum, sicut cognoscerunt, sed euauerunt in desiderijs suis. Item illuminatio sit ob bonum illuminati; & Diaboli assumuntur, ut Textores diuinæ Iustitiæ.

11 Dices. De rebus naturalibus ignotis potest esse etiam reuelatio, & illuminatio, ergo falsum, quod illuminatio sit de obiecto reuelato, siue de obiecto supernaturali quoad substantiam, siue quoad modum. Responderetur, quod præscindendo ab omni reuelatione supernaturali, & ab omni illuminatione diuina, siue per Deum immediate, siue per Angelos stenda, nulla quidem in rigore loquendo, dabitur vera reuelatio, & vera illuminatio. Ratio, quia reuelatio, & illuminatio rigorosè sumpta, dicit ordinem ad ipsum Deum sub modo speciali, siue per se, siue per Angelos reuelantem, & illuminantem, ut sacræ testatur historia, siue Prophetarum, siue aliarum agentes de reuelationibus, non humano, ac naturali modo factis, sed diuino: apparente in ipsis diuinum, ac supernum affectum, ut sunt ea, quæ sancta approbat Ecclesia. Quod vero in hominibus eueniat quãdoque; secreti reuelatio, & occultarum rerum illuminatio, id quidem est alterius ordinis, proptereaque appellantur reuelationes humanæ, siue humanæ illuminationes: & his potest subesse falsum, ut in diem constat.

12 Secunda differentia est, ut Angelus illuminatus nihil causet in semetipso, sed solummodo in Angelo illuminato; Ratio est, quia Angelus illuminatus non illuminat semetipsum, sed illuminat alium, ergo in Angelo illuminato aliquid causabit, Angelus autem loquens prius causat locutionem actiua in semetipso, siue intellectiorem obiecti, de quo loquitur, & inde locutionem passiuam causabit in Angelo, ad quem loquitur.

13 Tertia est, quia locutio est indifferens

ferens ad verum, & falsum, illuminatio semper erit de obiecto vero, alias non esset illuminatio, sed obtenebratio, ratio afferitur, quoniam veritas est perfectio intellectus, ergo illuminatio erit semper de obiecto vero; & hinc est, ut Angelus malus nequaquam studeat illuminare alios; qui tamen cõtinuè profitentur homines decipere, etenim teste Apostolo, Angelus tenebrarum transfingit se in Angelum lucis; apparet namque, quod dum fingit quæpiã ex hominibus illuminare, infirruere, ac docere de veris, eundem nihilominus, loquendo, falsam, & plena erroribus, incaute decipiat: ut dicatur potius humanas mentes obtenebrare, quam illuminare.

14 Quarta est, ut locutio sit de re, tam nota, quam ignota à Angelo, cui sit allocutio: sed illuminatio erit solummodo de obiecto ignoto: Et hinc euenit, ut nos etiam invicem de re nota, sapissimè colloquamur; nihilominus illuminatio hoc exquirat, ut fiat sepe de re illuminato ignota; Discrimina hæc pro nunc sufficere possunt, & ea sunt præcipua, & principaliora inter cætera à Theologis recensita, hæc de natura illuminationis.

15 His visis, soluenda sunt argumenta in oppositum, & primo de Augustino, aiunt Scholastici ipsum non legisse tunc opera Dionysij, quandoquidem multo tempore occulta, & cæcitate remaneret, quæ si legisset utique id ipsum ad tripulatum fuisset vna cum Dionysio, atque cæteris.

16 Ad Secundum dicimus primo Durandum supponere illuminationem solummodo fieri de ijs, quæ spectant ad Beatitudinem, quod tamen est falsum, quia potest & fieri de alijs, ut vidimus. Secundo licet illuminatio fieret de Beatitudine, nihilominus bene posset Angelus ex imperio Diuinæ Voluntatis reuelationem facere, & illuminationem de statu Beatitudinis alicuius hominis, vel Angeli; esset autem illuminatio illa ab Angelo, sed dependentè à Deo.

17 Ad Tertium respondemus, quod in oppositis contrarie est quidem necesse, ut subiectum transeat de opposito in oppositum, de opposito quidem positiuo in oppositum positiuum, quæ-

modo non contingit in casu nostro, in quo transitus subiecti illuminati non est transitus ex ignorantia ad scientiam, neque ex priuatione ad habitudinem; quomodo in homine ponitur ignorantia, & scientia; sed transitus est ex negatione illuminationis ad ipsam illuminationem, vnde fit, ut antequam illuminetur Angelus, non dicatur reperiri sub tenebris, neque sub ignorantia illius, de quo nouitèr illuminatur; sed reperiri dicatur sub negatione illuminationis, quod idem est, ac dicere; non fuisse prius illuminatum, vnde fit, ut in transmutatione positiuam ex parte vtriusque termini positiuum subiectum transire dicatur de positiuo in positiuum, ut de nigro, siue ceruleo, siue de viridi in albu, quæ transmutatio est omnino positiuam; in transmutatione autem priuatiua transire dicitur subiectum de priuatione ad habitum, ut de tenebris ad lucem, de cecitate ad visionem, de ignorantia prauæ dispositionis ad scientiam; in transmutatione autem negatiua transire cæsetur subiectum de negatione ad affirmationem, siue de forma negatiua ad positiuam, quomodo transit Angelus à negatione illuminationis ad ipsam illuminationem; ita ut non dicatur antequam fuisse obtenebratus, siue ignorantia oppletus, sed nequaquam dicatur fuisse illuminatus.

18 Ad Vltimum respondemus, minus lumen obscurare quidem, alterare, siue impedire, imò quandoque destrucere potentiam, loquendo de materiali, & sensitiuo, quomodo maxime læditur oculus sensitiuus, & corporeus à vehementissimo, & clarissimo lumine solis, non enim sensitiuus oculus sustinere potest tantum lumen; loquendo autè de potentia animæ intellectuua, dicendum est, quod potius perficitur, quam destruitur, & potius adiunatur, quam impediatur, atque clarificetur potius, quam obtenebretur ab Angelo superiore illuminante.

Transmutatio positiuam priuatiua, negatiua.

Omnis mutatio positiuam inter opposita declar.

Minus lumen obscurat minus declar.

KKK

QV AE.

QVÆSTIO II.

Vtrum Angelus possit illuminare Angelum,
& quonam modo.

Cognita natura illuminationis Angeli, accedimus ad principale quaesitum, inquirendo vtrum Angelus illuminare possit Angelum.

2 Rationes ad quaestionem praesentem ex varia Doctorum opinione magna ex parte allatae, & explanatae fuerunt in quaestione de angelica locutione, quo fit, vt sicut ibi resoluta fuit quaestio de locutione angelica, ita etiam vnusquisque praesentem resoluat dubitationem de angelica illuminatione, reddendo singula singulis.

3 Hinc est, vt supponendo ex quaestione antecedenti dari illuminationes angelicas fides Angelis per Angelos, explicandam sit breuiter, quomodo talis illuminatio angelica contingat, siue quonam modo Angelus Angelum illuminat.

4 D. Thomas docet vbi sup. Angelum illuminare Angelum, confortando intellectum Angeli illuminati: Riccar. & Marsil. id fieri aiunt, quatenus Angelus illuminans, dispositionem aliquam producit in intellectu Angeli illuminati. Herueus id fieri inquit, producendo aliquod lumē in intellectu eiusdem Angeli illuminati. Alexand. D. Bonauent. Aegidius id contingere docet per simplicem propositionem veritatis ad intellectum eiusdem Angeli illuminati, exemplo Magistri, qui illuminare dicitur discipulos, quatenus ipsis proponendo veritatem, ipsi quoque eandem explicando, & declarando, dicitur mentes eorum vnde quaque clarificare, & illuminare; Siue vt alij aiunt, illuminationem fieri quatuor modis, Primo lumen infundendo, sicut Sol illuminat aerem: Secundo luminosum offerendo, sicut qui candelam offert de nocte; Tertio obstaculum luminis remouendo, sicut aperiens fenestram: & Quarto disponendo, sicut sanans oculum, dicitur illum illuminare: vide Basilium consulantem; Quicquid tamen

fit, tum de recensitis, tum de consimilibus opinionibus, omnes quidem vnanimiter concludunt, illuminationem fieri nequaquam per impressionem, siue per causationem alicuius rei in angelico intellectu illuminati, sicut etiam ad stipulabatur, cum sermonem faciebant de locutione, de quibus vsus fuit ibi.

5 Scotus autem, Bassol. Gabr. & plerique alij dist. 9. recensita, quaest. 1. eodem modo illuminationem resoluunt angelicam, quo resolebant locutionem, ita vt asserant, eatenus Angelum illuminare Angelum, quatenus causat aliquod in intellectu Angeli illuminati; Quid verò id sit, quod causare possit, plenè constat ex quaestione de locutione, dicimus namque causare posse, vel speciem intelligibilem tantum; vel speciem, & actum intelligendi simul; vel denique actum intelligendi sine specie, vt ibi exposuimus; & ita à pari censendum est de illuminatione; quando namque Angelus illuminare intendit Angelum, vtitur quidem altero ex istis modis, quo casu dicitur ipsū Angelum perfectè illuminare. Verius est tamen, quod illuminatio potius fit imprimendo actum, quam speciem, licet non implicet fieri per speciem. at non ita perfectè, vt infra ex Faentino.

6 Sententiam hanc comprobare non est opus, ne actum agam, etenim ea, quae adduximus in comprobationem sententiae de locutione, eadem prorsus militant pro illuminatione, est namque idem ferè negotium locutionis, & illuminationis, licet paucis differentijs admixtis, de quibus in quaestione praecedenti, concluditur igitur ita Angelum illuminare Angelum, vel causando solummodo in intellectu eius actum intelligendi, quando cumque habuerit speciem intelligibilem de obiecto, de quo illuminatur; Vel cauendo speciem, & actum, quando cumque de obiecto illuminationis neque habuerit

rit speciem, neque actum; Vel cauendo denique solummodo speciem intelligibilem, quando Angelus loquens, siue illuminans, erit inferioris ordinis ad Angelum illuminatum, siue allocutum, vt ibi diximus: Neque etiam erit opus, opinioniones allatas rursus confutare, quia eae & similes confutatae remanserunt in quaestione de locutione.

7 Video Vulpem obstare dist. 24. art. 3. dum ait, de mente Scoti illuminationem non fieri per speciem impressam, sed expressam, qualis est conceptus rei, probatque quia Scotus illuminationem appellat visionem. Item quia Deus sic illuminat, imprimendo actum: Insuper quia illuminatio ex Scoto est perfectior in esse secundo. Verum dicimus, posse quoque fieri per speciem impressam; tamen differentia esset, quoniam illuminatio facta per speciem expressam, est perfectior ea, quae fit per impressam, illa namque est immediata per actum cognitiuum, ista per causam, & mediata, qualis est species impressa, quae est causa actus; In sensu speciei impressae assignat illuminationem Suarez lib. 6. cap. 13. num. 24. asserens pro se Scotum; in sensu autem speciei expressae assignatur sub nomine visionis, quia species expressa est formaliter visio, licet etiam species impressa possit vocari visio in sensu causali, cum sit causa eius, & ita existimandum est fieri potius per speciem expressam, quia est visio perfecta, licet non implicet fieri per impressam, vt Faentinus &c.

8 Hoc habito, est absolute dicendum circa ordinem angelicæ illuminationis, Deum talem in ipsorum illuminatione seruare ordinem, vt prius illuminet Angelos superiores Hierarchiae, & inde Angelos Hierarchiae inferioris; Et quidem loquendo de supremis Angelis, siue de suprema Hierarchia, ij illuminantur immediate à Deo, ceteri vero siue intermedij, siue inferiores Angelus illuminantur quidem à Deo, sed mediatis Angelis nobilioribus, siue superioribus, ita vt dicantur ordinatè illuminari Angeli inferiores per intermedios, & intermedij per superiores, ipsi autè superiores Angeli immediate à Deo, ita expressè docuit Dionysius de caelesti Hierarchia c. 13.

inquiens, Deum immediatè illuminare supremos Angelos, & per supremos illuminare medios, atque per medios illuminare infimos, ita etiam Athanas. lib. 1. de Communi essentia, dum inquit, ab Angelis supremae Hierarchiae illuminari Ordines inferiores, atque deinceps ceteros pro suo gradu; Ad stipulatur etiam Damasc. lib. 2. cap. 17. & 18. Et ita communiter Theologi concludunt angelicas illuminationes fieri in ipsis Angelis ordinatè, vt diximus.

9 Solet verò dubitari, vtrum possit illuminari Angelus inferior à Deo, absque eo illuminetur Angelus superior de re eadem, de qua Angelus inferior illuminatur à Deo. Ad quod quaesitum responderet Bernard. nequaquam id fieri posse, sed necessario seruandum esse ordinem recensitum illuminationis, vt prius illuminetur superior, & inde inferior; Verum sententia haec non recipitur, & in primis ita docet Scotus, & communiter alij; Suadet autè breuiter, posse Deum illuminare Angelum inferiorem, absque eo, quod prius illuminet de ea re superiorem; & Primo, illuminatio est actio gratuita Dei, ergo potest illuminare quem placet, & quomodo placet. Secundo, Diuina Voluntatis non est alligata ordini illuminationis, ergo potest talem ordinem destruerè, nempe illuminando inferiorem absque illuminatione superioris. Tertio Deus potest agere in distans, ergo potest illuminare nostros Angelos Custodes commorantes nobiscum hic in terris, absque eo, quod prius illuminet Cherubinos, & Seraphinos assistentes sibi in Caelis. Quarto, potest contingere, vt ministerium vnus Angeli inferioris nullo modo spectet ad Hierarchiam Angeli superioris, igitur si non spectabit, sequitur vt non sit necesse illud prius cognoscere ab Angelo superiori. & denique conuincitur auctoritate Bern. ferm. 1. super missus est, dicentis, Incarnationis mysterium quoad modum, substantiam, & circumstantias reuelatum fuisse Gabrieli Archangelo, non autem Angelo superiori, saltem quoad circumstantias, ergo restat, vt illuminetur Angelus inferior absque praesentia illuminatione Angeli superioris; Haec autem licet vera sint de possibili, nihilominus loquendo de fa-

Prius illuminatur superiores, in de inferiores.

Potest Deus prius illuminare inferiores, in de superiores de pot. absol.

Illuminatio an etiam per speciem impressam.

Illuminatio quomodo fit.

Illuminationis ordinarius modus.

cto, secus ordinariè, & vt in pluribus non destruit recensitum ordinem illuminationis, sed inferiores illuminat per superiores, vt diximus.

10 Solet etiam quæri, vtrum, ex opposito, possit Angelus inferior illuminare superiorem. Respondet D. Thomas vbi supra, nequaquam id fieri posse, imò esse legem omninò indispensabilem; Nihilominus Scotus loc. cit. Bassol. Riccard. & alij affirmant id posse euenire; Et quidem id probari potest Primo; potest Angelus inferior loqui ad superiorem, ergo potest ipsum illuminare, antecedens patet ex dictis, & probatur consequens, quia illuminatio est species locutionis. Secundo ex recènta auctoritate Bernardi, stante enim quod Gabriel, & non Angeli superiores Incarnationem complecti, cognouerit quoad circumstantias, & modum, sequitur, vt idem Gabriel docere, & illuminare potuerit de circumstantijs eiusdè mysterij Angelos superiores. Tertio auctoritate Pauli Ephes. 3. dum inquit. ipsum, ceterosq; Apostolos Euangelium prædicare, vt innotescat in vobis, & in cælestibus per Ecclesiam multiformis gratia Dei, quo in illo Hieronymus, & Athanasius ita aiunt, Dum Christus vel per se, vel per Apostolos instruerent, plurima secreta didicerunt Angeli, quæ ignorabunt.

11 Ex his autem arguitur, si de quo minus, ergo de quo magis; sed homines Apostolici, & Euangelici instruendo, & prædicando in Ecclesia Dei tales erant, vt ex eorum prædicatione addicerent Angeli multiformia mysteria Dei, vt potè Arcana Dominicæ Incarnationis &c. multò magis id præstare poterunt Angeli inferiores erga Angelos superiores, sunt namque eiusdè naturæ, atque maior proportio reperitur inter Angelos superiores, & inferiores, quàm inter homines, & Angelos.

12 Hinc elicitur sanctissimam Animam Christi Domini, licet ex sui natura inferior sit, quam natura Angelica, nihilominus poterat benè, sicut de facto potest, illuminare, & docere ipsos Angelos, tum quia est præstantior ipsis Angelis in scientia, & cognitione Dei; tum etiam quoniam vocatur ipsamet

Christus Dominus caput hominum, & Angelorum; munus autem capitis est influere in membra inferiora; igitur sicut insipere potest gratiã, & gloriã, ita etiam influere potest scientiam, & illuminationem, imò de facto docet, & illuminat. Vide Scotum.

13 Addimus, quod hoc ipsū applicare possumus ad Animam Beatissimæ Virginis, ipsa namque clarissimè nouit Incarnationis mysterium; imò post Animam dilectissimi Filij sui maiorem habet cognitionem de diuinis mysterijs, quam omnes Angeli simul, teste Beato Bernardino Senensi de Exaltatione Virginis art. 1. cap. 8. ergo ipsa quoque illuminare poterit Angelos.

14 Licet autem id euenire possit ex Diuina Potentia, vt inferior Angelus illuminet superiorem, nihilominus veri simile est, inquit Scotus, quod Deus de facto prius illuminat superiores, & per superiores illuminat inferiores, sicut inter homines Magister illuminat docendos discipulos, non vice versa.

15 Addit tamen D. Tho. q. 106. ar. 4. nihil ferè inferioribus reuelari, quod saltem non sit notū superioribus, nempe bonis; hi vero, si tamen lex secreti non obstat, quæ sciunt communicant inferioribus, ex Dionysio de cælesti Hierarch. cap. 5. quod conforme est Greg. hom. 34. in Euangel. dicenti, in cælesti Patria licet quadam data sint excellentèr, nihil tamen possidetur singularitèr. Amplius in fine.

16 Circa hoc idem aduertit idem Scotus, quod quandounque Angelus inferior illuminat superiorem, non potest inferior Angelus facere, vt Angelus superior necessario audiat; Ratio est, quoniam Angelus inferior non est tantæ efficacis, vt possit superiorem Angelum abstrahere à contemplatione sui obiecti, & contrahere ad auditionem sui sermonis, siue suæ illuminationis sicut patet è conuerso, nam Angelus superior id præstare potest circa Angelum inferiorem, cum habeat maiorem virtutem, & efficaciam circa ipsum.

17 Tunc autem non eodem modo se habebunt in illuminando, nam superior poterit absolutè imprimere vel speciem,

speciem, vel actum; at inferior, si superior erit distractus, non imprimet actū, sed speciem solum; actum verò imprimet, si superior velit attendere, quod si noluerit, non poterit inferior eum cogere; vice autem versa superior poterit cogere inferiorem, & vt recipiat, & vt attendat, id verò fiet sine violentia in Angelis bonis, imò cum amore, secus in Angelis malis.

18 Denique dubium exagitat Scotus pro quæstionis complemento, vtrum superior Angelus illuminans inferiorem, possit facere, vt ipse inferior illuminatus videat aliquid in Verbo. Ad quam difficultatem respondens ait pro parte opposita, non videri id fieri posse, quoniam cognitio Verbi est merè supernaturalis, & consequenter non subest causalitati alicuius causæ creatæ, ergo à primo ad vltimum neque poterit facere Angelus, vt Angelus illuminatus videat aliquid in Verbo; Nihilominus ipse Scotus affirmatiuè resoluit, est autem resolutio talis, vt id contingere possit altero ex duobus modis, vel quidem directè, vel dispositiue, & indirectè, loquendo de primo modo, id nequit facere, & hoc modo currit ratio recensita pro parte opposita; loquendo de secundo modo, id poterit euenire, quandoquidem a auditio Angeli allocuti, siue illuminati potest facere, siue potest disponere, vt Angelus audiens conuertat se ad intellectum loquentis, & illud ibi videat, de quo loquitur ipse Angelus loquens, & quidem visio, quæ habet circa intellectum loquentis, est tanquàm visio in speculo imperfecta, ex tali autè visione disponi potè Angelus vidēs in ipso speculo, vt inde videat in ipso Verbo, & ita trahet de visione imperfecta, tanquam in speculo, ad visionem perfectam, tanquàm in Verbo. Pro declaratione autè Scoti nota sequètia.

19 Notandum hinc, quod Angelus illuminans nō ostendit veritatem propositam in Verbo formalitèr, sed causalitèr; Prima pars est Scoti allati, Bassol. Aureol. 2. dist. 9. q. 1. art. 3. Capreol. 2. dist. 11. q. 2. art. 3. Heruzi dist. 9. q. 1. art. 2. contra Aegid. dist. 9. q. 5. Argent. art. 3. qui aiunt ostendi formalitèr. Probatur, Visio beatifica non potest causari ab Angelo, cum sit altioris ordinis,

vt potè supernaturalis. Secunda pars est contra Vasquez disp. 117. c. 7. probatur, cognitio illa deriuatur à visione, qua Angelus illuminat de ijs, quæ vident in Verbo, ergo radicalitèr, fundamentalitèr, & causalitèr erit à Verbo, est etiam Caietani 1. par. q. 57. art. 5. & Suar. lib. 6. cap. 14. num. 24.

20 Dices, repugnat Angelo beato illuminari, quandoquidè in illuminato oportet apponere fidem, dum creditur illuminanti; Indicat quoque ignorantiã, dum qui illuminatur, docetur. Respondetur nō implicat Beatos posse illuminari de pluribus, quæ nesciunt, nec hoc est contra statum beatificum, vt in mat. de Beatit. Quoniam de illis omnibus, quæ essentialitèr spectant ad beatitudinem, semper habent perfectã visionem, cum fidei succedat perfectã visio; ceterum circa alia accidentalialia possunt denudò cognitionem acquirere, & illuminari, vt disp. 7. q. 10. querendo de cognitione supernaturalium, & in mat. de Beatitud.

21 Postulatur, iam dictum est, superiores, quæ sciūt reuelare inferioribus, vtrum id necessario, an pro libito faciant. Resp. Primo, Angelos esse liberos, ideoque nulla necessitate cogi ad id agendum. Secundo, si accedat diuinum præceptum reuelatum, vtique necesse est, vt reuelent; Tertio superiores inferioribus reuelant maxime ea, quæ ad statum, siue ministerium spectant ipsorum inferiorum. Quarto est absoluta sententia Gregorij, omnia reuelare, nisi tamen lex secreti nō obstat ad non reuelandum, ideoque dixit D. Thom. supra recèntus, superiores manifestare inferioribus omnia quæcunq; sciunt, ex sententia Dionysij cap. 15. cælesti Hierarch. cum sint boni, atque adeo suæ perfectionis communicatiui, eo modo, quo possunt. Acceditq; Gregor. dum ait, Nihil tamen possidetur singularitèr. Si autem secreti ratio obstat, non reuelant: idque vel omnino nusquam, vel ad tempus: Cum namque Magister d. 11. dixerit, Mysterium Incarnationis notū quidem fuisse Angelis superioribus ab initio, non tamen inferioribus, vsque ad eius consummationem; ad hunc sensum trahendus est, vt quod inferioribus, (ex eius sententia)

Beatus an possit illuminari de beato.

Superiores an necessario reuelent, quæ sciunt inferioribus.

Vtrum inferior illuminare possit superiorem.

Superior cogere poterit inferiorem, vt accipiat illuminationem, at sine violentia: secus de malis

Vtrum illuminans facere possit, vt illuminatus videat aliquid in Verbo.

Angelus inferior illuminans superiorem, non potest cogere eum, vt audiat.

Christus, & Virgo illuminare possunt Angelos.

Superiores
habent scien-
tiam vniuer-
saliore, de-
clar.

non reuelauerint, id prouenerit ratio-
ne secreti impositi de non reuelando.
22 Dices, superiores habent scien-
tiam vniuersaliorem, ergo plura sciunt,
quam inferiores, igitur non omnia re-
uelant. Igitur non omnia reuelant.
Item alias sequeretur fore æquales in
Scientia. Resp. scientiam superiorum
appellari vniuersaliorem, nempe emi-
nentiorem quoad modum intelligendi;
sicut namque in naturalibus emi-
nentiores sunt, ita & in operationibus
præcipue cognoscendi. Secundo dici
vniuersaliorem, non ratione speciei
vnus, siue pauciorum, quatenus supe-
riores paucioribus egeant speciebus,
in sententia Thomistarum, sed ratione
ordinis, quia prius innotuit superiori-
bus, inde per eos inferioribus.

23 Ad illud autem quod tunc supe-
riores, & inferiores essent æquales in
cognoscendo: (loquimur autem extra
Verbum) utique superiores excedunt
adhuc; tunc quia possunt scire plura,

quam inferiores; tunc quoniam de no-
uo succedunt reuelationes; tunc insu-
per quia non tenentur ea omnia reue-
lare inferioribus. tunc denique, quia
& si omnia reuelarent, nihil hoc detra-
heret eorum perfectioni, siquidem ra-
tione charitatis, amoris, & perfecta
vniuersionis inter eos, nil implicat omnia
propalare, ita ut ea omnia sciant infe-
riores, quot superiores, nisi tamen lex
diuini secreti obstat: ita namque con-
tingit in hominibus, vbi ratione per-
fecta amicitia, quocumque; amicus vnus
nonerit, reuelat, & alteri, quemadmodum
& ex scriptura elicimus Genes. 14. de
Deo ad Abraham, *Numquid celare
potero Abraham, que facturus sum, &c.
Amicorum enim omnia communia.* Ac-
cedit Apost. Petr. Ep. 1. cap. 14. *Vnus-
quisque sicut accepit gratiam in alteru-
trum illam administrantes, sicut boni dis-
pensatores multiformis gratia Dei.* Et
Eccl. 8. de Sapiencia, *Sine inuidia com-
munico, & honestate illius non abscondo.*

Communi-
cacio scien-
tia effectus
charitatis.

Amicorum
omnia com-
munia.

Finis Duodecima Disputationis.

DISP-

DISPUTATIO XIII.

De Missionem Angelorum.

QUESTIO I.

Quid importet angelica missio.

Angelos mitti, aper-
ta res est in scri-
pturis, ut Exod. 23
*Ecce Ego mittam
Angelum meum.*
Num. 20. *Miseritque
Angelum, qui edu-
kerit nos.* Gen. 24. *Ipse mittet Angelum
suum.* Luc. 1. *Missus est Gabriel Angelus.*
Agor. 12. *Nunc scio verè, quia misit
Dominus Angelum suum.* Matt. 6. *An pu-
tas, quia possum rogare Patrem meum, &
exhibebit mihi plus quam duodecim le-
giones Angelorum &c.*

2 Inter Angelos, tunc bonos, tunc
malos reperiri prælationem, constat ex
disput. de Hierarchia Angelorum.

3 Occasione autem hac, quod in-
ter eos reperitur prælatio, queritur
primo à quoniam fiat Angelorum mis-
sio, vtrum à Deo, an vero etiam ab ip-
sismet Angelis.

4 Dicendum, autoritate propria
nullum Angelum mittere aliis: autho-
ritate vero delegata à Deo, posse mit-
tere. Deum quidem mittere authorita-
tiue, docet Bonau. 2. d. 10. dub. 2. liter.
& iam constat ex scripturis recensitis,
& suaderetur, quoniam ipse est supremus
Hierarcha, super omnem Principatū,
& Potestatem: ipseque est Angelorum
Creator, Conseruator, Dominus, ac
Dispositor. Quod vero Angelus An-
gelum mittat, habetur Zachar. 2. vbi
Angelus, qui cum Zacharia loqueba-
tur, dixit ad alterum Angelum, *Curre,
loquere ad puerum istum.* Apoc. 7. *Ang-
elus clamauit voce magna quatuor Ange-
lis.* & 16. *Audiui vocem de templo dicen-
tem septem Angelis.* Dices, inter An-
gelos prælatio, & Hierarchia habet
fundamentum in natura; ergo quo
Angelus erit nobilior, eo maiorem

habebit gradū prælationis, igitur absq;
delegatione poterit authoritatiue su-
perior inferiorem mittere. Resp. ita
esse, possunt enim, attamen id non agūt
absque delegatione Dei; Et quidem
loquendo de bonis, nil prorsus agunt,
nisi quod commissū fuerit ipsis à Deo,
sunt enim omnino coniuncti volunta-
ti Dei: loquendo etiam de malis; nil
prorsus moluntur, nisi quod permissū,
vel impositum ipsis fuerit à Deo; non
enim destinabit Lucifer satellites suos
ad tentandum, damnaque plurima Vni-
uerso inferendum, nisi Deo permitten-
te: quia maiora moliri possent tenta-
menta, & damna per suos delegatos,
nisi Deus misericordia sua impeditet.
Item prælatio, & subiectio in ipsis Dæ-
monibus est cum murmure, atque in-
uidia, dum namque superbi sunt, mini-
mè libenter inferior iussim exequitur
Luciferi, quia potius inuideo ipsius
primatui, vellent ipsi præcipere, in fe-
riores, inquam, & non eis præcipi: Hoc
autem in penam quoque redundat eor-
um, & tristitiam. Ratio, quia Luci-
fer ex odio in Deum, & in homines,
præcipit, inferiores quoque odio, & in-
uidia de salute hominum exarscens,
obediunt, laborantque die, noctuque;
pro perditione hominum: item inde
pena maior ipsis aduenit, dum tenta-
do homines, occasiones sūt, siue casus,
siue æternæ perditionis eorum: ex præ-
latione autem præcipiendo, & ex obedi-
entia obediendo Luciferi, dum contra
Deum, & homines præcipiunt, &
obediunt, reportant inde penam ma-
iorem, quia prælatio, subordinatio, im-
perium, & satellitiū sortiuntur tandem
penam maiorem. Dices, & si res ita
sit, tamen gaudent etiam, & oblectatio-
nem infumunt ex casu, & victoria par-
ta de

Angeli siue
boni, siue
maui nil a-
gunt, nisi &
voluntate,
& permis-
sione Dei.

ea de hominibus. Responſio petenda eſt ex propria quæſt. diſp. 10. q. vlt.

Missio diuinarum Personarum diſtincta à missione angelica.

Missio angelica differt valde à missione diuinarum Personarum. Et quidem Missio in diuinis, seu mittere, est declarare personam missam procedere, seu produci à persona mittente, vt tom. 2. diſp. 14. tradidimus. Missio autem angelica non declarat missum produci à mittente, sed solummodo delegari, ac destinari ad speciale nitiuſ peragendam &c. patet, nam si Angelus Angelum mittit, non vtique declarat missio missum produci, non enim Angelus Angelum creat, contra Auicenn. de quo Scot. in 4. d. 1. q. 1. & Nos hic sapè: vel dum mittitur immediatè à Deo, non declarat, saltem immediatè tunc produci à Deo; quamuis namque sint per creationem à Deo, tamen alia est via declarandi exitum à Deo per creationem, & alia per localem missionem. Item distinguuntur, etenim circa Angelum missio apponit auctoritatem, & imperium, ipse mittente supra nullum; at in diuinis non reperitur imperium, in persona mittente supra missam, propter omnimodam æqualitatem. Insuper persona missa incipit esse, ubi prius non erat, vt Custos Angelus destinatus in terris ad custodiam; persona autem diuina missa semper fuit vbique, atque ibi, quo dicitur mitti. an. vero quid noui accidat, & qualiter, diximus tom. 2. diſp. de miss. & ita loquitur Chriſtoſt. Orat. 3. in h. p. ad Hebr. inquit, *Filius ne fuit quidem missus, non enim à loco in locum transiit, sed carnem suscepit: Angeli vero loga mutati, & prioribus, in quibus sunt, dimissis, ad alia veniunt, in quibus non erant.*

Angeli assistentes; ad ministrantes.

Inter Angelos, vna ex cæteris differentijs adest hæc, vt alij appellentur Assistentes, alij Administrantes. Diſtinctio aperte colligitur ex scripturis: De Assistentibus enim Tob. 12. ait Raphael, *Ego sum Raphael, vnus ex septem, qui aſtamus ante Deum.* & Dan. 1. *Accessi ad vnum de assistentibus, & veritatè querebam ab eo de omnibus his.* De ministrantibus autem Hebr. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi.* &c. & pariter locis hic initio citatis: De vtriusque vero idem Dan. cap. 7. ait, *Milia millium ministrabant*

ei, & decies centena millia assidebant ei.

Verba hæc duo ministrandi, & assistendi habent sua significata: & loquendo de primo, vt in *Assistore* plura importatè solet: Et enim primo importat esse præsentem Deo, sub ratione visionis beatificæ, atque diuinæ fruitionis. Modus autem hic est communis omnibus Angelis sanctis, etenim nullus eorum separatur à visione, & beatificæ fruitione Dei, vbicumque fuerit, etiam extra Emphyreum, sic namque de Angelis Custodibus dixit Chriſtus Dominus Mat. 15. *Angeli eorum semper vident faciem Patris, qui in Cælis est.* Item importat illuminationem immediate receptam ab ipso Deo, taliter vt sic illuminati à Deo, illuminent inde Angelos inferiores, iuxta loquutionem Dionysij: Insuper importat, taliter assistere Deo, vt immoti ibi permaneant, itaut vel nunquam inde recedant ad extra, vt ait D. Thom. 1. par. q. 112. ar. 2. vel raro recedant ad casum specialem, ex sententia Scoti ad id. q. 1. de quo infra.

Assistere

Loquendo autem de Secundo, administratio fit per missionem: hæc autem missio distingui solet in missionem *Ad intra*; quæ etiam appellari solet à D. Thom. loccit. *missio inuisibilis* & hæc consistit in illuminatione scilicet à superioribus Angelis ad inferiores, per quos superiores descendant dicitur radij ad inferiores, vt loquitur Dionysius: & in missionem *Ad extra*, quæ appellatur quoque missio *visibilis*: & est, quæ mediante mittitur Angelis ad nos, siue custodiendo, siue ministeria alia exequendo in hoc. Vniuersi scilicet inferiores, in ordine ad salutem æternam: Ad vtramque missionem, siue administrationem adaptat Scotus cū sequacibus, vt infra, verba illa Apostoli Rom. 12. *Omnes sunt administratorij spiritus, in hereditatem missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*: vt loquatur tunc de missione interna, tunc externa; tunc visibili, tunc inuisibili; atq; Athan. term. 2. contra Arian. *Omnes ad ministerium præsto sunt.*

Administratio

Missio ad intra ad extra

Missio in super duplex est, alia physica, alia moralis: prima non fit abique motu locali, & recessu à termino: à quo, cum acquisitione termini ad quem.

Missio physica moralis

quem. Secunda abstrahit à tali motu locali, sed addit quendam motum metaphoricum, appellatū moralem, consistentē in operatione intellectus, siue voluntatis: hi motus non se inuicem implicant necessario, sed potest fieri vnus absque altero: loquendo de Primo, sic Angeli mittuntur ad extra per verum motū adhæc inferiora, vt *Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virginem*. sicque de cæteris: hic tamen motus, & recessus ab Emphyreo nō impedit visionem, & fruitionem diuinā, ideoq; adhuc Gabriel annuntians Virgini, fruebatur obiecto beatifico, sicut & de Custodibus hic nobiscum degentibus ait Chriſtus, *Semper vident faciem*

Patris: In hominibus quidem contingit, vt recedens amicus corporaliter, veroq; physico motu ab amico, non videat pro tunc faciem amici, nec fruatur præsentia dilecti, sunt namque hi duo motus coniuncti in naturalibus, recedit namque amicus ab amico, tūm physice, tūm visualiter; quamuis non desinat eo tunc in absentia, amorem continuare, atque præsentem in corde memoriter eum habere; facilliter tamen præsens esse non poterit: at non sic in Angelis, siue bonis, siue malis: illi namque quocumque ierint, *semper vident faciem Patris*, sicut hi, ad quæcunque perrexerint, semper portant secum gehennam.

Q V Æ S T I O II.

Vtrum de vnaquaque Hierarchia Angeli mittantur.

Explicata ratione angelicæ missionis, principalis huius materia punctus est inuestigare, vtrum sine Angeli aliqui taliter assistentes, vt nusquam mittantur, an vero omnes, vel aliquando in casu speciali, mittantur.

moral. ad illud Iob, *Numquid est numerus militum eius*, vbi ait, *Assistunt Potestates, quæ ad quædam hominibus nuncianda non exeunt.*

Dionysius de cælest. Hierarch. cap. 7. 8. 9. 13. docet, de alijs solummodo ordinibus inferioribus Angelos mitti, nunquam vero de assistentibus. Sequitur eum Greg. homil. 38. in Euang. referens auctoritatem Dionysij; dicens, *Superiora agmina ab intimis nunquid recedere.* Accedit D. Thom. q. 112. ar. 2. & 3. asserens, nec quidem per dispensationem, assistentes mitti. Consensit Bonau. Albert. Richar. Aegid. in 2. d. 10. probat autem D. Tho. 1. à statuto naturæ ordine nō fit dispensatio, nisi propter ordinē superiorem: sed ordi gratiæ, cui innititur natura angelica, non habet ordinem superiorem, ergo non dispensatur, vt ex assistentibus mittantur. Secundo, ordo naturæ immutatur ob attestationem, & confirmationem Fidei: at ignotum est, vtrum immutatio hæc fiat, cum sit inuisibilis, & ignota nobis. Tertio ex eodem Gregor. 17.

Nihilominus oppositum sentit Scot. d. 10. q. 1. & ad eandem dist. Gabr. Durand. Marfil. Malon. Alen. 2. p. q. 36. memb. 3. quibus accedant recentiores communiter ad locum D. Thomæ.

Sit autē assertio vnica, ex vnaquaque Hierarchia mittantur, tūm de infimis, tūm de medijs, tūm de supremis, siue ad intra, siue ad extra: imo tūm ad intra, tūm ad extra. Assertio erit prius declaranda, inde probanda: Declaratio autem est, vt de vniuersis ordinibus fiat missio, vel illuminando inferiores Angelos: vel ministeria exequendo ad extra: Item alio sensu: De inferioribus loquendo mittuntur ordinariè ad extra: de superioribus autem, etiam de ordine Assistentium, mittuntur extraordinariè, in casibus specialibus ad extra.

De omnibus sit missio: siue ad intra, siue ad extra, siue ordinariè, siue extraordinariè.

Fundamentum originarium asserctionis est auctoritas Pauli indefinitè, & vniuersaliter loquentis, inquit enim, *Omnes sunt administratorij spiritus*. Loquutio autē indefinita, & vnica.

uerfalis nullum excludit; quam ergo ratione excludendi etiã perpetuo erit supremi assistentes, vt aliquãdo saltem, non mittantur? Hoc autem Pauli testimoniũ sufficeret, si capita alia deessent: Et hinc Athanas. serm. 3. contra Arian. ad hoc prospiciens, aiebat, *Ad ministerium autem non vnus, sed ex omnibus plures ad manus presto sunt; quos Dominus, si velit, amandez: multi enim Archangeli, multi Throni, multæ Potestates, & Dominationes, milites millia, & decies centena millia ministrorum ad sunt, & appaerent, qui semper se promptos offerunt, vt emittantur.*

6 Si tamen cõsulamus scripturas, continuo se profert locus Isaia 6. *Volauit ad me vnus de Seraphim, qui tetigit os meum.* At Seraphini sunt de suprema Hierarchia assistentium, & nihilominus ad Isaia vnus de Seraphim mittitur. Item Luca 1. *Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virginem:* at Greg. hom. 34. in Euang. ait, *Non quilibet Angelus, sed Gabriel Angelus mittitur; ad hoc quippè ministerium, summum Angelum venire dignum erat, qui summũ omnium nuntiabat.* Et consentit Scotus, inquitẽs fuisse de supremis. Insuper Genes. 3. *Collocauit Deus ante portam Paradisi voluptatis Cherubim.* Rursus Dan. 10. *Eccc Michael, vnus de Principibus primis, venit in adiutorium meum.* Tob. 10. *Ego sum Raphael, vnus ex septẽ, qui astans ante Deum.* Hi omnes recensiti sunt de primoribus, de genere Seraphinorum, Cherubinorum, deque genere Septem astantium ante Deum; & nihilominus Scriptura commemorat in casu speciali fuisse missos, ergo de vniuerso genere mittuntur, saltem extraordinariẽ: Qualis etiam fuit apparitio Michaelis in Monte Gargano.

7 Confirmat hoc eorum Magister exemplo Regis, cui nobiliores de Regno semper assistunt: qui tamen licet sic semper præsentia adtent, nihilominus euenit quandoque, vt in casu magnæ considerationis, & ponderis, aliquis eorũ destinetur à Rege ad tale opus, non enim negotia maiora minoribus cõmittuntur, sed maioribus: talis vtiq; fuit Gabriel, qui ad summũ omnium, inquit Gregorius, nunciandum venerat, ac propterea decebat esse de summis.

8 Dionysius locum illum Isaia nõ de Seraphino in persona, exponit, sed de aliquo alio Angelo inferiori, per quem ipse Seraphim suum exequebatur ministerium: vnde erat Seraphim officio, non persona. Huius quoque sententiæ fuit Amadeus Rapt. 4. qui loquens de Raphaelo misso ad Tobiam, ait, *Non in propria persona, sed in suo Nuntio, idest, Angelo de infimo Choro, comitatũ fuisse Tobiam:* quod in super attestatur de Michaelẽ, apparẽte in persona alterius in Monte Gargano. Vel Seraphim appellari ratione in incendijs, & amoris, vt sonat vox, *Seraphim*, venerat enim ad incendendum in amorem Dei &c.

9 Vtique Chrostomus nõ est huius sententiæ, expendens enim locum Gabrielis, vbi dicitur, *Facta est cũ Angelo multitudo caelestis exercitus, vt in Psalm. 8. Tunc etiam de Cherubim, & Seraphim missos fuisse.* Item ratione optima, nam in vniuersali iudicio, *Cum venerit filius hominis;* ait textus, quod venient etiam *Et omnes Angeli eius cũ eo.* igitur, saltem hinc colligi debet de omnibus ordinibus mitti extra. dixeris fore illum casum specialem: at cur si in casu isto concedis, non concedis itidem in alijs specialibus, præsertim in casu Annuntiationis Angelicæ de Mysterio diuinæ Incarnationis? Confirmat Theodor. Epit. Diu. Dier. C. de Ang. Nazianz. orat. 19. & communiter Patres, ac Scholastici.

10 Locum Gen. 3. de *Cherubim* varie exponunt, etenim non pro Angelo spectante ad octauum ordinem, sed ea ratione, qua sicut Adam peccauit desiderio scientiæ boni, & mali, ita ibi appositus fuerit Angelus sub nomine Cherubim, idest, scientis, vt inde redargueretur præsumptio Adæ. ita Caet. ibi, quem sequitur Suar. 16. cap. 10. num. 13 at arguitur, quia hoc modo non potius de octauo ordinae, quam de nono, & de cæteris inferioribus deberet suspicari fuisse illum Angelum, nam omnes sunt præditi scientia: & dum aiunt de inferioribus fuisse, cur nõ potius de supremis, cum omnes sint scientifici? imo maiori scientia pollent superiores vt Cherubini, ergo per hos magis retinenda erat temeritas Adæ circa desiderium

Cherubim
in porta
Paradisi
collocatus,
quod
hinc.

rium sciendi: Hinc, dum scientia appropriatur Cherubinũ, talis enim sonat *Cherubim*, idest, scientificus, rationalius asseri videtur fuisse verum Cherubim. Alij pro Cherubim intelligunt spectra, & figuras horribiles, vt hinc terretur Adam, ne ad Paradisum regrederetur. Circa hoc bene poterat horribili forma, & tremẽda Cherubim apparere, vt potẽ cum gladio, & igne in manu, vt ait textus, absque tamen figura, vel monstruosi animalis, vel alterius spectri, eo modo, quo poterat, angelicus spiritus: Fuit hæc sententia Procop. ad eum locum, aduersus quem Bellarm. lib. 1. de Grat. prim. Hom. cap. 16. alij sentiunt fuisse sub figura ignis in manu, & gladio gestati collocatum Cherubim; Per gladium flammeum intelligi lineã æquinoctialem præ nimio æstu inhabitabilem, & per Angelum intelligi motorem Solis per illã lineam. ita D. Tho. 2. 2. q. 164. art. 2. Non placet Suario nu. 10. quoniam etiam ante peccatum aderat difficultas illa adeundi Paradisũ. Ad hoc autem respondetur, quod si perseverasset Adã in statu Innocentiæ, nec æstus, nec glacies, nec quidquid aliud aduersum retardasset ab adeundo, exeundo, & redeundo in eum locum. Item non hinc excluditur fuisse verum Cherubim, gladius autẽ, & ignis erant instrumenta diuinæ vindictæ, quibus arcebatur Adam à regressu in Paradisũ. Talemq; sensum protendit vox *Cherubim* aliã namque interpretationes sũt allegoricę, cum in sensu literali verum Cherubim Expositores cõmunis assumant. Idem D. Thom. 2. 2. q. 164. art. 2. ad 5. ait, Paradisum esse inaccessibleẽ propter vehementiam æstus in locis intermedijs. Nihilominus licet aliunde dubius videatur, indicat tamen nõ esse sub æquinoctiali: hoc autẽ apertẽ docet Scot. in 2. d. 17. q. 2. & D. Bonau. ibid. dub. 3. liter. ait esse iuxta æquinoctialem, & vergere ad Meridiem, non tamen sub æquinoctiali; Ratio omnium quia ex Arist. 1. Meteor. cap. 5. zona torrida sub æquinoctiali est inhabitabilis ob nimium calorem: quamuis hodie habitabilem esse in partibus multis fateantur quamplures ex navigatione Hispanorum in nouo Orbe, & valde

Paradisus
reprehtis.

temperatam, ac fertilem: sicut & ijdẽ Antipodas esse fateantur, quos tamen August. 16. de Ciui. cap. 9. Beda lib. de rat. temp. 3. Lactant. 3. diuin. instit. c. 3. negarunt.

11 Ad cætera de Michaelẽ, Gabriele, & Raphaelẽ, Suarez minus continere ait; atque de Michaelẽ inquit, nõ esse verisimile cum esse ordinariũ Ecclesiæ Custodem; ratio, quia hoc munus custodiendi ordinario iure ad inferiores ordines Angelorũ ministrantium pertinet. Hoc vero eluditur, cum ad hominem, cum communi consensu, & autoritate. Primo modo arguitur ad hominem, etenim ipsemet Suar. 1. 6. cap. 18. num. 10. dixit, Michaelis, tanquã vni de Principibus, commissam fuisse, curã de Regno, vt in similibus habetur Dan. 10. & tamen Ecclesia est superior omni temporali Regno: poterat ergo esse Custos ipsius Ecclesiæ: item, si hic dicit, custodiam demandari Angelis inferioribus, & non Michaeli, cur ibi ait, Michaelẽ curã gessisse Communicatum, & Regnorum? opposita sunt hæc. Adde, quia dum Michaelẽ Luciferum proiecit, & non legitur, inquit, num. 29. de primo, qui Luciferum vicerit, aliquando missum esse ad homines; neque est verisimile illum esse Custodem Ecclesiæ: Oppositum huius ibi, dixit, Michaelẽ, destinatum fuisse, ex ordine Principatum ad Regna &c. Insuper accedit sententia, Basilij lib. 3. contra Eunom. dicentis, *Quanto gens vni vivo præponenda est, tanto maiorẽ necesse est. Angeli, qui gentis Principatum habeat, esse dignitatẽ.* Superat autem Ecclesia omne Regnũ, ergo Custos eius debet esse omnium supremus, & hũc suo loco diximus Michaelẽ ex ijs, qui remanserũt. Constat in super Custodem esse Ecclesiæ autoritate Patrum, & Scholasticorum communiter sententium, Michaelẽ fuisse in Testamento veteri Præsidentem Synagoga Hebræarũ, qui tamen nunc est Præsens, & Custos ipsius Ecclesiæ. Aiunt tamen alij, esse vnum de Principibus primis, nempe de Spiritibus illis septẽ, quibus demandata est cura totius Orbis. At Basil. homil. 1. de Angel. sic ad Michaelẽ loquitur, *Michael Dux superiorũ Spirituum, qui dignitate, & bo-*

Michael
Præsens, &
Custos Ec-
clesiæ.

An mitte-
tur.

nore prælati es omnibus Spiritibus supernis, tibi supplico.

Gabriel an
supremus.

12 De Gabriele, quidquid dicat, nihilominus Gregorius apertè fatetur, fuisse summum, vt adduximus, vel ex Scoto, fuisse de supremis. Ratio autem optima vrget, quia si dispensatum fuit Verbum diuinum induere carnem humanam, nasci in stabulo, pati, ac denique mori cur dispensari non potuit, vt etiam de supremis Angelis mitteretur aliquis ad tantæ humiliationis per Incarnationis mysterium, arcanum annunciandum? Confirmatur ex Chrysost. in 1. salm. 8. qui loquens de Angelis apparentibus tempore Incarnationis ait, *Superiorum Chorum Cherubin, & Seraphin, hoc est munus Deum assidue laudare, & Hymnis celebrare: Ex his Choris etiam in terra apparuerunt, cum vigilantibus Pastoribus cantantes.* Licet Gregorius Gabrielem, summum quidè appellat, at de ordine Archangelorum.

De Raphael
le.

13 de Raphael tandem, dum vrgetur, ipsū dixisse, se esse *vnū ex septem, qui assistunt*: ait, verbum assistere varia significare, vt tradidimus, ex quo per assistere idem intelligat, ac *videre faciem Patris, iuxta loquutionem Christi Domini*: Verum si ratio, siue euasio hæc currit, cur nō potius dixit Raphael, se esse vnū ex millibus milliū, siue ex decies centenis millibus, vel ex tota serie, & Choro Sanctorum Angelorum; etenim omnes, siue assistentes, siue administrantes, semper vident faciem Patris; & nihilominus speciali significatione asseruit se esse vnū ex septem. Adhuc & alij dicentes esse vnū ex septem, nempe illorum septem, quibus demandata est cura totius Orbis.

14 Illud denique Pauli; *Omnnes sunt administratores Spiritus*; communiter recipitur expositio D Thom. & Scoti recepti: vt potè, quia mittuntur vel ad intra, vel ad extra, vt retulimus: eo tamen D. Thomas à Scoto distinguitur, vt superiores mitti dicat sola missione ad intra, & inuisibili. Vsq. disp. 244. cap. 2. num. 14. ait, missionem hanc inuisibilem non esse veram missionem, probat, quia Angelus per talem missionem illuminando inferiorem, non venit ad eum: ergo non dicitur mitti. Item, non potest dici, quatenus per illuminationem operetur aliquid in inferiori. Sed respondetur, recolèdo distinctionem allatam de duplici missione, physica; & metaphorica, seu morali: illuminatio non requirit necessàrio physicam missionem, præcipue in præsentia, & vicinia: sufficit autem missio metaphorica, & hæc cōsistit in illuminatione: vterque namque intellectus, tūm illuminantis, tūm illuminati motum aliquem experitur, qui tamen appellatur metaphoricus, & consistit in motione, atque mutatione intellectus, fienda per illuminationem.

15 Quidquid tamen sit, dum scripturarum loca allata tam varias recipiunt interpretationes, reliquum est, vt cum eodè Gregorio concludamus homil. 34. in Euang. inquit enim, *Sed quia in quibusdam scriptura locis quadam per Cherubin, quadam vero per Seraphim agē dicimus; vtrum per se hæc fiant, an per subiecta agmina agantur, quæ sicut dicitur in eo, quod à maioribus veniunt, maiorum vocabula sortiuntur, nos affirmare nolumus, quod apertis testimonijs non approbamus.*

ni eius sunt. & ibid. 8. *Vidi septem Angelos, stantes in conspectu Dei, & data sunt illi septem tubæ.* & 17. *Veni vnus de septem Angelis, qui habebant septem phialas.* 15. *Angelos septem habentes septem plagas nouissimas.* atque 16. *Audisti vocem magnam de templo dicentem septem Angelis, &c.* De his autem omnibus ait Raphael, astante ante Dominum: hinc vero inuestigandum, quanam sint isti astantes, seu assistentes ante Dominum.

2 In primis sunt qui exponūt hoc de Angelis quibusdā, qui catenus numero septem appellentur, quatenus præstant septē virtutibus, quatuor quidem Cardinalibus, & tribus Theologicis. Alij Angelos eos intelligunt, quibus specialis custodia demandata sit pro hominibus, ad expugnanda septē peccata mortalia. Hæc tamen expositio est de toto allegorica, vt patet, reddit namque sensum tropologicum, seu morale, significant quoque septem Dona Spiritus sancti. Hi sunt, Primas: Beda, Rupert, Lyran. D. Tho.

3 Alij per septem, non quidem numerum signatum, & determinatum significant, sed indeterminatum, indefinitum, & vniuersalem: Fundamentum habet expositio in D. Gregor. hom. 25. in Euang. cum inquit, *Numerus septenarius est numerus vniuersalis.* Idemq; habet August. 1. de Ciuit. Dei cap. 31. Confirmatur autem ex Prou. 24. *Septies cadit iustus, & resurget*: est autem sensus, sæpè cadit, potest enim cadere plus, quam septies in die. Item Psalm. 118. *Septies in die laudem dixi tibi.* quamuis autem sensus primarius sit de septē Horis Canonici, vt exponit Basil. serm. de 1. in Monach. & Chrysost. homil. 9. ad Popul. Anthioch. quid tamen vetat vltro septem prorogare numerum, dum iustus in lege Domini meditatur die, ac nocte? Rursus Eccl. 11. *Mitte panem tuum in transeuntes aquas, quia post multa tempora inuenies illum: da partem septem.* idest elemosinam elargire multis, pluribusque, ac infinitis propemodum, si potes. Denique 1. Reg. 2. *Donec sterilis peperit plurimos.* Hæbræus autem habet, *peperit septem.* Et Psal. 78. *Redde vicinis nostris septuplum.* idest puni illos multipliciter.

Septenarius numerus quid importet.

4 Alij per allusionem potius exponunt hunc numerum septenarium, alludendo ad eos, qui similiter & ipso vsi quandoque, fuerint: sicut namque penès Romanos erant Septuagiri, Triumviri, & huiusmodi ministri, ex hoc numero denominationem sumētes, quibus tamen demadata fuerit Reipublicæ Romanæ gubernatio, licet etiam plures, paucioresue esse potuerint, ita & Angeli, quibus demandata sit cura totius Orbis, vel hinc numero septenario gaudeant, quasi septemviri, dum dicitur *Angelos septem &c.* In Persiâ quoque aderat circa Regem, septem Consiliarij, seu Magnates, vt colligitur ex Esdræ 3. cap. 8. & lib. 1. cap. 7. atque Esther 1. solū huic expositioni obest, quod numerus hic fuit quidem prius, & antè ad Rempublicam Romanam, sine ad Monarchiam Persicam, impositus, quomodo ergo poterat inde desumi. At responderent Authores huius sententiæ, non inde dependere numerum hunc Angelorum, quin potius ex angelico tali numero ad imitationem transumptum fuisse talem numerū ad Magnates, Proceres, & Consiliarios Regis. Sed obstat, non enim Gentiles illi oracula hæc perceperant Angelorum, siue de eorū numero hoc septenario, vt facile patere potest de Romana, tunc namque erat auersa à fide, Idolis seruicis; de Persica autem non dum erat tempore Tobie, regnantibus eo tempore Assyrijs, ex cap. 1. Tobie.

5 Sunt, qui numerum hunc notāt iuxta nomina septem Angelorum: recoluntur autem hæc, *Raphael, quod interpretatur Medicus. Uriel, nempe fortis socius. Gabriel, vt potè Nuncius: Michael, nempe Victor, Seatuel, scilicet Orator, Iebudiel, idest Remunerator. & Barachiel, nempe Adiutor*: Ex officijs autem cōstare aiunt, quare sint numero septem, cum his præsertim septem muneribus, siue adiutorijs indigeat Orbis. Cæterum circa hæc, ait Serrarius super cap. 12. Tob. q. 11. 12. 14. & Abulenensis in cap. 13. Iud. q. 35. præter nomina *Michælis, Gabrielis, Raphaelis, atque penès lib. 4. Esdræ cap. 4. 6. Urielis*, alia esse apocrypha, iuxta sententiam Bonifacij, & decretum Concilij Roma-

Septem nomina Angelorum an omnia recte præ.

QVÆSTIO III.

De septem Angelis, qui astant ante Dominum:

1 **D**E Raphael iam retulimus, ipsum dixisse, *Ego sum Raphael Angelus, vnus ex septem, qui astant ante Dominū* Tob. 12. vnde elicitur numerus septenarius eo-

rum, qui astant ante Dominum. qualis etiam numerus elicitur aliunde, vt potè Apoc. 1. *Gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septē Spiritibus, qui in conspectu Throni eius*

ni, ac Pontificis Zachariæ, de qua-
rè amplius sequent. quæst. dicemus.

6 Alij putant esse Angelos istos se-
ptem, tanquam Principes, & Præfectos
vniuersi Orbis, quibus cura vniuersæ
Terræ demandata sit: cum hoc tamen
semper Deo assistunt, faciem eius in-
tucendo. Hi sunt Viegas super cap. 1.
Apocal. sect. 6. & Vasq. 1. par. disp. 180.
cap. 1. Et confirmatur ex Clement.
Alexan. lib. 6. Strom. inquit, *Septem
sunt, quorum est maxima potentia, prima-
geniti Angelorum Principes, & per quos
Deus omnibus hominibus prouidet.*

7 Alij aiunt esse septem, quia toti-
dem plagis mundi præsur, & designan-
tur: Supponant autem hi Mundum
ipsium diuisum esse in septem plagas,
seu partes: vt ostendit Rabi Ioseph Ca-
mius in Psalm. 47. Colligi autem vide-
tur, quia Michael præest Ecclesiæ nūc,
sicut antiquitus præerat Synagogæ, ex
Dan. 10. & ex officio Angelorum. Ga-
briel in Babilonia aderat Danieli, ex
cap. 8. Dan. qui etiam erat inde Custos
Virginis in Iudæa ex Bernard. Raphael
præerat in Assyria: sicque de cæteris:
Dices, cæteri non recensentur in sua
tali præfectura, responderet, non perin-
de rem non ita se habere, posse nam-
que sic esse, licet cæterorum functiones
ignorentur.

8 Georg. Ven. in probl. t. 6. sect. 5.
num. 186. ait esse septem, vt septem
Planetas regant. Confirmat ex Tri-
megisto dicente, *Septem fabricauit Gu-
bernatores.*

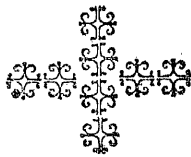
9 Res hæc adeo incerta est, vt ni-
hil amplius opus sit immorari, difficile
namque est indagare talis numeri ve-
rum sensum: ac propterea frustra labo-
rare Suarium lib. 6. cap. 10. siue in im-
pugnando Vasquium, siue alios in im-
pugnandis alijs, horum namque inter-

pretationes ita poterūt esse minus ve-
ræ, sicut & cæterorum: illa tamen de
septem Præfectis, siue Principibus Præ-
sidentibus vniuersæ Terræ, est valde
apparens: Quod si Suarez ait, nō con-
stare eos in scriptura vocatos esse Prin-
cipes, dicimus non constare quidem
sibi, costare tamen Clementi Alex. qui
nuper appellauit illos, *septem primoge-
nitos Angelorum Principes. & textus
Hebr. Tob. 12. relicto ex septem legit,
Ego sum ex Principibus. Item dum ait,
ad Raphaelem non spectasse curā vni-
uersæ Terræ, non hinc eluditur inten-
tum, sufficit namque vnicuique deman-
dari partem Orbis Terræ. Cum insuper
dicit, si Michaeli demandatur cura to-
tius Ecclesiæ; quid superest alijs? Re-
spod. superest curam temporalis, dum
Michaeli demandatur Custodia Eccle-
siasticæ, & spirituales. Cornel. à Lap. in
in Apoc. cap. 1. vers. 4. sic scribit: *Porro
ab hisce septem Angelis Deo adstantibus,
Deique quasi Diaconis, Ecclesia militans,
quæ imitari solet triumphantem, septem
Diaconos instituit, Act. 6. Deinde toti-
dem Diaconos Cardinales: & hic nume-
rus durauit vsque ad S. Gregorium, in-
deque alij septem additi sunt: ac tandem
Gregorius iij. quatuor alios adiunxit, itant
sunt octodecim.**

Diaconi
Cardines

10 Vltimum, quod additur, est nu-
meri septenarij præstantia, & digni-
tas, etenim M. Varro l. 1. de Hebdomad.
seu de Imaginibus Septenarij, & Gel-
lius lib. 3. cap. 10. vna cum Cicer. de
somn. Scip. multa præclara tali nume-
ro tribuunt; à Pitagoricis appellaba-
tur *venerabilis*. pluraque de eo scripse-
runt Hieron. in Matt. c. 15. & Amos 5.
Cyprian. lib. de Exhortat. Mart. vt vel
saltem ex perfectione talis numeri præ-
teat dignitas eorum &c.

Septenarij
numerus.

QVÆSTIO IV.

Quantus est numerus Angelorum.

Quales An-
gelos penes
quosdam.

1 **E**X hæreticis vero fuerunt qui
dixerint, vnicū tantummo-
do esse Angelum, penes Car-
thufin 2. d. 3. q. 3. negātes, hunc ad mi-
nus numerum septenarium Bachonus
in 2. d. 11. & si numerum septenarium
non inficietur, existimat tamen Ange-
lorum numerum paruum esse. Ex Phi-
losophis putantibus septē tantummo-
do esse Cælos, Angelosque; enumerari ad
numerū Cælorum, ratione motus eo-
rundem, septem solummodo Angeli
colliguntur *Saturni* penes Epiphani-
hæret. 23. Septem testatur, vt quia ab
Angelis septem mundus conditus fue-
rit, & gubernetur. *Basilides*. hæret. 24.
Angelis septem mundum in septē par-
tes diuisum, veluti missa sorte, cōtigit-
se ait, administrandum. *Achontici*, in
singulis ex septem Cælis, singulos ex
septem Angelis, collocant, eorumque
Principē vocari *Sabaoth*, de quo aiunt,
genuisse Diabolum. Tritheim. lib. ad Ma-
ximial. Imp. postquam dixit, mundum
per hos septē Spiritus gubernari, inde
ramen adiecit, *Horum vnusquisque, mun-
dum annis gubernat trecentis quinquagin-
ta quatuor mensibusque; ex ordine quater-
nis*: Tempore autem, quo hæc scribe-
bat, aiebat, Gabrielem, qui Angelus est
Lunæ Orbis guberniū accepisse anno
à creatione 6722. mensē 4. Iunij die 4.
anno vero Lominicæ Incarnationis
1525. atque fore duraturum suum gu-
bernium vsque ad ann. à creatione
7086. mensē 8. & ab Incarnatione
1879. mensē vndecimum, quanquam
in fine concludat, inquit, *Non hæc
asseritine scripsi*. At vnde quæso sibi,
vel hoc saltem, constare poterat, po-
tius Lunæ, quam Martis, aut alterius
Planetæ, Gabrieli demandatum guber-
nium? vnde etiam talis gubernij tem-
pus, annos, mensē, diem desumpsit?
quale autem fundamentū habeat hoc
proprium sui intentum, facile Theolo-
gis compertum est.

2 Item, penes Brigitam in reue-

lat. maiorem esse decies Angelorum. Numerus
numerum numero Hominum, siue de-
cem vicibus, seu partibus. Penes Cy-
rill. Cathed. 15. referuntur dicētes esse
nonagintanouem vicibus maiorem
numero hominum. Apud eundem alij
esse vtrorumque numerum æqualem.
Penes Guillelm Paris. lib. 2. de Vni. &
Magist. l. 2. d. 11. numerum Hominum
esse minorem. Alij parem esse tellis;
sicut Aristoteles eorum numerū æqua-
uit numero Orbium Cælestium: Alij
tot esse præcisè, quot à Daniele cap. 7.
enumerantur. Alij esse plures, quam
indiuina cuiuscunque speciei. Alij,
quo Cælorum corpora maiora sunt
inferioribus, eo angelicæ naturæ am-
plior est numerus. Alij tantum esse
numerum Angelorum, quantus est pe-
nes homines numerus arithmeticus,
penes Guillelm Alij tot esse, quot sunt
rerum omnium indiuidua. Alij, omnes
esse numero penes Cabalistas, vt referit
Archang. in Comment. Dogm. Caball.
numero, inquit, 300655072. Alij
esse innumerabiles, non quod infiniti
sint, sed quia à nobis enumerari non
valeant. Alij alia inueniant.

3 Cæterum diuina Scriptura ma-
gnū quidem esse numerum testatur:
Quantus vero mathematicè, seu arith-
meticè sit talis numerus, non declarat:
Et quidem Dan. 7. *Millia millium mini-
strabant ei, & decies centena millia assiste-
bant ei. Psal. 67. Currus Dei decem milli-
bus, multiplex millia legantiū, vbi Chald.
Currus Dei multipliciter viginti millia,
& millia Angelorum. Apoc. 5. Audiuī
vocem Angelorum, & erat numerus eorū
millia millium. Demō obsecrans inter-
rogatus de nomine, respondit, Est mihi
nomen legio: at ex Alex. in Genial legio,
erat numeri 6666. Matt. Plusquā legio-
nes duodecim. & deniq; Iobi 25. Num-
quid est numerus militū eius? non quod
infiniti sint, sed quia magnus est nu-
merus.*

Singularius vero de hoc agemus
infra disp. 17. quæst. 1.

QVÆSTIO V.

De nominibus Angelorum in speciali an sint,
& quænam sint.

Negantes
Angelos ha-
bere propria
nomina.

Gregorius, & Beda negant Angelos habere nomina; unde Gregorius ait, nomē Angelus est nomen officij, non Naturæ, ut initio huius mareræ tradidimus: addit autē Beda penēs Salmeron tom. 3. Proli Homines quidem nomina possidere, ut mediantibus nominibus cognoscantur, saltem in absentia; Angeli autem seipos inuicem perfectè norūt, tum in præsentia, & coram, tum in absentia: ergo nominibus non egent; quod si nominibus censentur in scriptura, ut Michael, Gabriel, Raphael, ea sunt nomina ministerij, non personæ. Verum difficultatem vrget illud de absentia, etenim Angeli Custodes existētes nunc in terra, longè distant ab Angelis adstātibus in Empyræo; & hi longiùs distant ab existētibus in Inferno: ac improporcionata distantia impedit visionem, & cognitionē, ergo egebunt recurſu ad nomina, ut vel inde per ea, ipsorum recordentur, quos aliquando viderint, vel nomina suppleant defectū præsentia, & visionis. Difficultas hæc solui poterit, negando, distantiam impedire posse angelicam visionem, etiā intuitiuā, quæ fuit sentētia Vasquij: quā licet improbauerimus suo loco, nihilominus, ut saluemus hanc Bedæ rationem, aptam ducimus ad intentū: idemque ait Cornelius infra citandus, inquit, Angeli inter se non habent nomina, cum se inuicem videant facie ad faciem, hoc vero maiorem excitat difficultatē, quomodo namque Angeli in terris degentes, & Angeli mali in Inferno existētes, vna cum Angelis Empyrej videant se inuicem facie ad faciem? respondeat ipse, & Vasquez, Scotus enim ait improporcionatam distantiam impedire &c.

2 Quidquid tamen sit de hoc, ex quo Angelorum quorundam nomina recensentur in scriptura, hinc de ipsis quærimus qualia, quotuē sint, & an plura reperiantur.

3 In primis est in Germania Vrbs quædam, quæ proprium edens Calendarium, in ipso memoriam faciens de Angelis, nomina eorundem exprimit vsque ad octo: puta, Michael, Gabriel, Raphael, Vriël, Malthiel, Zaldkiel, Feliel, Raziel. Trithemius citatus, vsque ad septem nominat, Orisiel, Anael, Zachariël, Raphael, Samael, Gabriel, Michael. Agridp. l. 3 de occult. Phil. cap. 24. septē nominat, veluti Præsides septem Planætarum, præfider enim, inquit, Saturno Zapkiel: Ioui Zadkiel: Marti Camael: Soli Raphael: Veneri Hamiel: Mercurio Michael: Lunæ Gabriel. Prædictis quoque Planetis alia nomina Intelligentiarum alibi lib. 2. cap. 22. adaptat, ut Saturno Agiel: Ioui Iophthiel: Marti Graphiel: Soli Nathiel: Veneri Hagiel: Mercurio Tiriel. Item duodecim signis Zodiaci, duodecim quoque accomodat nomina Præfidentium Angelorum, ut Arieti Suriel: Tauro Teletiel: Gemini Tommiel: Cancro Santaniel: Leoni Ariel: Virgini Bethuliel: Libræ Mathaniel: Scorpioni Acrabiel: Sagittario Chesiel: Capricorno Gediel: Aquario Deliel: & Piscis Dagimiel. Pergensq; l. 3. c. 28. Angelum Ieremiæ ait fuisse Ieremiel, de quo Esdre lib. 4. cap. 4. Zachariæ Zachariem, Vriæ Prophetæ, quem occidit Ioachim, Vrielem. Capite vero 27. Adam, subdit, familiarem consuetudinē habuit cum Angelo Raziele: Sem filius Noë, cum Iophiele: Abraham cū Zadkiel: Isaac, & Iacob cum Peliele: Ioseph, & Iosue, ac Daniel cum Gabriele: Moyses cū Metraton: Helias cum Malthiele: Tobias inuicior cum Raphael: David cum Cerniele: Manue cum Phadaele: Cenez cum Cerniele: Ezechiel cum Hafmaele: Esdras cum Vriele: Salomon cū Michaele. Pergit Trithemius in sua Steganograph. inquiens, Angelus Saturni est Orisiel, habens sub se alios spiritus, qui sūt Sadael, Pimiel, Moriel. Iouis est Zachariel, habens sub se Elohielem, Arielem, Raphaelcem; Martis est Samael, habens sub

Nomina
Angelorum
plurimum pe-
nes plures.

se

se Amael, Asmael, Nebiel; Solis est Michael, habens sub se Lamiel, Palael, Vaariel: Veneris est Anael, habēs sub se Zabdiel, Sarmiel, Adoniel. Mercurij est Raphael, habens sub se Carmiel, Nebiel, Paniel: Lunæ est Gabriel, habens sub se Remabiel, Iespiel, Theoriel. Penēs Mahumeranos adsunt nomina Neebir, Remonchir ex Auth histor. Turc. lib. 2. c. 19 & cap. 20. 21. *Israuel*, de quo aiunt, qd in die Iudicij ipse vrba vocabit ad Iudicium. Item *Avot*, & *Marab* l. de Concor Orb. pluraq; penēs Epiphan. vt herel. 24 habetur *Abrafax*. 2. 5. *Paladabaath*, *Calancecaub* *Balbeo* *Metra*. 26. *Secl*. 2. *Dade*, *Elogus*, *Adongus* *Ialdabaath*. alia insuper herel. 30. 31. 33. &c.

4 Quid vero dicendum de his nominibus, siue recensitis, siue alijs Angelorum, ex factō hoc enarrando constabit; legitur autem in lib. 2. Histor. S. Bonifacii Apostoli Germaniæ, quod cum Adelbertus hæreticus diceret e Cælo ad se missam epistolam accepisse, in qua continebantur nomina octo Angelorum, respondit S. Bonifacius, *Ex istis octo Angelis, vnus tantum est, Sanctus Michael, reliqui septē potius Demones*. Quænam vero sint nomina ista innox referentur: Item eadem Epistola præsentata quoq; fuit in Concilio Romano, cui præfuit Pontifex Zacharias, quod citatur in vita eiusdem S. Bonifacii apud Surium mense Iunio fol. 598. & à Baronio anno Christi Dñi 745. fol. 179. vbi inter cætera hæc habetur, *Cumque per ordinem legeretur, peruenit ad locū ubi ait, Precor vos, Angelos Vriël, Raguel, Tubuel, Michael, Adimis, Tubuas, Sabaoth, Simibel: Dum vero oratio hæc sacrikæ rēque ad finem perlecta fuisset, Zacharias Sanctus Papa dixit, Quid ad hæc sãcti Fratres respondētis? Sancti Episcopi, & venerabiles Fræsbiteri, responderunt, quid aliud agendum est, nisi, vt omnia, quæ coram nobis lecta sunt, igni concrementur, Authores vero eorum anathematis vinculo percellantur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in sua oratione Adelbertus inuocauit, non Angelorū, præter Michaelis, sed magis Demonum sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit: Nos autem, vt à vestro sancto Apostolam edocemur, & diuina tradit auctoritas, Non plus, quam trium Angelorum*

nomina agnoscimus, id est, Michael, Gabriel, Raphael. Hæc ibi. Plura penēs Cornel.

5 Cornel à Lap. in Apocal. cap. 1. fol. 16. 17. ait, se in Chronicis S. Mariæ Angelorum Romæ, in conuentu Carthusianorum, legisse nomina septem Angelorū, eaque reuelata fuisse Beato Amadæo, assertq; & Petrum Galat. 2. in Apoc. cap. 8. Nomina autem sunt, hæc, Michael, Gabriel, Raphael, Vriël, Scabihel, Iehudiel, Barabiel. Quid vero importent, ait, Michael dicitur, *Quis vt Deus?* quia pro hominibus pugnat contra superbum Luciferum Apoc. 12. Gabriel dicitur *Fortitudo Dei*, quia fortia Dei gesta, & bella annuntiauit Danieli, Beata Virgini & c. Raphael dicitur *Medicina Dei*, quia Iobias cecitatis curauit: Hæc ex Gregorio hom. 34. in Euang. Vriël dicitur *lux*; vel *ignis Dei*, quia homines Dei amore, & cognitione illuminat, & inflammat. Scabihel dicitur *Oratio Dei*, quia pro hominibus orat, eosq; ad orandum excitat: Iehudiel dicitur *confessio*, vel *laus Dei*, quia, homines ad confessionem, & laudem Dei exhortatur. Barabiel dicitur *Benedictio Dei*, quia beneficia nobis procurat, nosque ad Dei benedictionem, & gratiarum actionem impellit. Hæc ex alijs. Nomina insuper hæc reperta refert in Templo Panormitano, anno Domini 1516. cum propria cuiusque interpretatione: vt Michael, *victoriosus*; Gabriel, *Nuncius*; Raphael, *Medicus*; Vriël, *fortis socius*. Iehudiel, *Remunerator*; Barabiel, *Adiuuor*; Scabihel, *Orator*. Assertq; Scriptores plures de septem Angelorum istorum, nominibus, præcipueq; Andream Victorium lib. de Minister. Angel. cap. 21. Salmeronem & c. At quia Concilium, & S. Bonifacius solum illa tria nomina approbavit, hinc Cornelius idē ad hæc respondendo subdit, inquit fol. 17. post initium primæ columnæ, inquit autem, *Hoc intellige, quod Ecclesia plura Angelorum nomina non agnoscat, scilicet, quæ ex scriptura canonica, aut Ecclesiastica traditione, certa sint; nam, alioqui, Vrielis nomen admittit. S. Ambrosius lib. 3. de fide ad Grat. cap. 2. Isidorus lib. 7. cap. 5. illudque habetur in Missa Mosabarium, quæ extat tom. 4. Biblioth. Sanctorum*

Nominum
aliquorū si-
gnificati.

Distantia an
impediat an-
gelicam vi-
sionem.

Patr. Andr. Cesar. in c. 22. Apoc. Albert. Magnus, Bonaventura, Prado, Xifus Senens. & alij, quos citat Alcazar notat. 4. hic in suæ Zacharias ergo tantum damnat magicæ, & conficta Angelorum nomina, que ab Adelberto heretico, in Concilio illo producebantur, unde S. Bonifacius in eo exclamavit, illa Dæmonum, non Angelorum esse nomina. Hæc Cornelius.

6 Serrarius autem agens denique de *Vriels*, ultra recensita, addit, in Germania quoq; in templo Basilienfi cultum adhiberi quatuor Angelis, *Michaeli*, *Gabriel*, *Raphael*, atque *Vrieli*. Item postulat, si *Vrielis* nomen recipitur, cur non etiam nomen *Ieremielis*? vterque enim est penes quartum lib. *Esdra*, illo cap. 4. & 6. ite eodem cap. 4. plura penes ipsum in c. 12. *Tob. 2. q. 10.* ad 14.

7 De Nominibus autè effectis ab Agrippa, Trithemio, alijsque, idem est iudicium, ac de nominibus effectis ab Adelberto, cum eadem censura Concilij, *Zacharia*, & *Bonifacij*.

8 Ultra quidem nomina recepta in Ecclesia, reliqua non nituntur certa libri alicuius canonici autoritate, sed partim ex Hebræis desumpta sunt, partim penes apocryphos libros inuenta. *Vrielem* legimus in lib. 4. *Esdra* cap. 4. 5. & 10. at non est canonicus. Fit etiã de eo mêtio in Canon. *Misæ Aethyop.* vt refertur in 4. *Biblioth. Patr. de quo etiam Beda in Collect. Ieremielem* legimus in eod. 4. *Esdra*. 4. *Eromiel*, *Saniel*, & *Azael* referunt in 2. lib. *Carmin. Sybill.* penes 2. tom. *Biblioth.* vbi, mentio fit de finali iudicio, canente *Sibilla*, vt dicunt, *Erythræa*.

Tunc *Eromiel*, *Vrieli*, *Saniel*, *Azael* que que mala quisque hominum patrauerit ante scientes

Ecce tris Anima tenebris caliginis omnes Iudicio sistunt ad formidabile Patris Magni immortalis solium.

9 De *Rumiele*, & *Paniel* meminit Beda in *Collect.* quibus etiam seipsum commendando, sic orat, *Gabriel esto mihi lorica: Michael esto mihi Baltheus, Raphael esto mihi scutum: Vrieli esto mihi protector. Rumiel esto mihi defensor. Paniel esto mihi sanitas.* *Schudiel*, *Barachiel*, *Escathiel* memoratur in *Hymno de septem Angelis assistentibus*, editus tempore *Pauli III.* ab *Antomo Duce*.

10 *Carnion* autè ex *Cabalistis* hæc refert: *formant Cabalisticæ Curram* ex quatuor, vt inquit, veluti gemmis. In dextera quidem parte *Gemmam*, collocant, ex qua, læta omnia pronuntiant, & hæc vocant *Michaelem*. In sinistra, gemmam alteram, vnde tristia cuncta promanant, quam *Gabrielem* nominant. Tertiã, quasi mixtam, ex his, & *Raphaelem* appellant: *Quartam*, veluti trium istarum dispensatricem, & *Vrielem* nuncupant. Ex his autem, *Michaelem*, & *Gabrielem* tanquã pro *Rotis* constituunt: *Raphaelem* pro *Throno*, seu *Stella*, quæ media sit inter *Rotas*: *Vrielem* pro *axe*, circa quem *Currus* voluitur: & *Nueriolem*, veluti *timonem*, cui alligatus sit *Currus*: his ergo quinque, aiunt, deiformari *Currum*: atque hoc, expressum fuisse in *Cant. 3.* dum dicitur, *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani: Columnas eius fecit argenteas: reclinatorum aueum, ascensum purpureum.* Aiuntq; contineri in litteris vocis huius, *purpureum*, quod *Hebraicè* sonat *Argaman* itaut, *A*, siue *Aleph* significet *Vrieli* *Hebraicè* descriptum per *Aleph: R.* significet *Raphael. G. Gabriel. M. Michel. N. Nuriel.* Addunt insuper *Hebræi Zamaelem, Zadechielem, & Caphzelem.* At hæc prætercepta ab Ecclesia, incertæ sunt autoritatis, inquit *Viegas Apocal. cap. 12. sect. 17.* vide ibi.

QVÆSTIO VI.

Vtrum Angeli habeant nomina propria, an appellatiua.

Negantes nomina in Angelis, & Beatus.

Vltra ea, quæ initio quæstionis præcedentis attigimus de quæstione hac, supersunt aliqua ad ampliorem resolutionem: Et quidem singulariter nominibus Angelos carere, ostendit *Abulens.* qui sup. *Matth. 8.* quæst. 10. ponderans interrogationem Christi Domini factam, *Dæmoni*, hominem illum obfidenti, *Quod tibi nomen est?* inquit *Abul.* *Non habent nomina Dæmones, nec Angeli; nec etiã Dæmon* respondit Christo proprie de nomine, sed de numero, nam respondit, *legio, quia multi sumus.* Qui etiam *q. 33.* in cap. 13. *Iudic.* ait, *Angeli in partu- lari non habent aliqua nomina, siue ponatur quilibet continere vnam speciem, siue multi in vna.* Atque hoc idem docet de hominibus beatis in Patria, nominibus etiam ipsos ibi carere, ad eundè locum *Iudic.* scribit enim, *Cum fuerimus in beatitudine, non cognoscemus Angelos nominibus, quia nulla habent, nec etiam tunc imponentur: etiam nos, qui nunc nominibus vtimur, ibi non distinguemur nominibus, sed quilibet alij sine nomine cognoscet, sicut seipsum cognoscit sine nomine.* Hoc idem prius dixerat *Lyranus* super *Genes. 31.* in verba illa, *Cur quæris nomen meum,* inquit, *Ac si dicat, frustra quæris, quia Ego, & alij Angeli in ministerium missi, non habemus nomina fixa, & stabilia.* Insuper *Magister* in 2. d. 10. idemque *Lyranus*, pluresque, penes *Viguer.* cap. 20. s. 9. *Instit.* aiunt, *Nomina, quæ sortiuntur, non esse nomina personalia, sed legationis, & ministerij, quibus funguntur: vnde Lyranus subdit in eorum persona, Diuersa sortimur nomina, secundum legationes, ad quas mittimur: vnde Magister, nomina Michaelis, Gabrielis, Raphaelis non esse ipsorum propria, sed esse posse quorumcunque cæterorum Angelorum, itaut quicumque alter Angelus medicinã Aegro afferat, appelletur *Raphael*, siue medicina Dei: qui aliquid magnū opus pera-*

gat in tutelam honoris, & imperij Dei, nominetur *Michael*: quique opus fortitudinis operetur, nominandus sit *Gabriel*, siue fortitudo Dei. Et denique, confirmari hæc possunt ex *Gregor. homil. 34.* in *Euangel.* vbi sic habet: *Angeli, idcirco priuatis nominibus censentur, vt signetur per vocabula, etiam in operatione quid valeant: neque enim in illa sancta Ciuitate, quam de visione Omnipotentis Dei plena scientia perficit, idcirco propria nomina sortiantur, ne eorum persona, siue nominibus, sciri non possint.*

2 Verum, aduersus hæc obstant *se-* Affirmant
quentia: Et quidem *Paulus 1. Cor. 3.* alij, ait, *Si linguis hominum loquar, & Angelorum.* Sumitur autem argumentum à paritate: Si homo hominem appellat proprio ipsius nomine, cur non etiam Angelus Angelam singulari suo nomine recenset? Item, *linguas admittit Paulus etiam in Angelis: at linguæ munus, inter loquendum, siue etiã ipso collocationis initio, à nomine colloquentis ordiri solet.* Insuper, dum *Scriptura* speciatim eis nomina tribuit, cur in sensum ministerij, & non potius personæ, eo cõmutamus? *Rur-*
sus, Angelorum Hierarchias Scriptura ipsa distribuit in Choros, Angelorum, Archangelorum, Thronorum, &c. at si nomina hæc sunt ministerij, & officij, esset id confundere ipsos Choros, ipsaque Hierarchias, vt *Angelus in Archangelū, & hic in Thronum* transfunderetur, & deinceps alter in alterum. Præterea idem *Christus Dæmonem*, illum interrogauit de nomine, *Quod est tibi nomen?* quod si nomen non habuisset, non interrogasset de nomine. Occurrunt ad hoc, *Dæmonem illū nequaquam respõdissè de nomine, sed de numero, inquit, nomen est mihi legio,* ergo responsio indicauit carere nomine. At cõtra, ideo singulare nomen tacuit, quoniam nõ erat solus, nec vnus tantum *Dæmon* ille, sed plures: at quia

per nomen vnum proprium non possunt manifestari, saltem ita distinctè, plures, ideo tacendo singulare nomen, dixit esse legio; quod si solus, vnusque tantum fuisset, responderet proprio nomine. Verum quidem est varijs ministerijs adaptari, obque, varia fortian- tur nomina, vt initio huius libri diximus, expendendo signatum nominis *Angelus*, nihilominus, sicut ministeria mutatur, & denique, in iudicio terminabuntur, prout quoque in hominibus, penès homines contingit, cum hoc tamen remanet in ipsismet hominibus nomen proprium, à natiuitate, siue Baptismatis fonte impositum, vt ita quoque fixa remaneant, ijsmet Angelis nomina à creatione adepta, terminato iam ministerio, nomineq; appellatiuo, vnde Carthuf. iudic. 13. dixit, *sunt aliqua fixa Angelorum vocabula*. Penès etiam eundem locum, San- sonis Pater ab Angelo quæsiuit, *Dic mihi, quo appellaris nomine?* qui tamen de nominis appellatione nõ inficians, respondit, *Cur quæris nomen meum, quod est mirabile?* Iacob etiam ab Angelo colloquatore interrogat *quo appellaris nomine?*

3 Accedunt nomina alia specialia: Etenim malus Angelus appellari solet, *Sathana*, *Diabolus*, & *Tentator*: Primum ex Hebræo indicat idem, ac *Adversarius*. Iuxta illud Petr. 1. cap. 5. *Adversarius vester Diabolus &c.* Irenæus lib. 5. cap. 21. ait, significare, *Apostatam* ex Hebræo. Iustinus in Dial. aduers. Triphon. vocem compositam esse docet, à *Sata* & *nas* primũ significat *Desertorem* secundũ importat Serpentis naturam, & munus, ex Iudæis, & Syrijs. *Diabolus* ex Græco, indicat *Calumniator*, *Criminator* ex Iustin. orat. parænet. ad Gent. & Firmian. lib. 2. de Origin. error. cap. 2. Tertullianus autè lib. 2. contra Marcion. cap. 10. ait significare, *Delatorem*: inde est, vt Ioannes Apocal. 19. *Va terra, & mari &c. Cecidit accusator fratrum vestrorum.* Insuper idem est, ac *volucris, flamma*. Tentator insuper appellatur, ex officio tentandi: De quo Chriftost. hom. 5. *Diabolus nunquam cessat tentas: Non manducat, non bibit, nõ dormit, nil aliud operatur, nisi vt tentet: hic est cibus illius,*

hic honor, hoc gaudium: propterea infatigabilis est.

4 Ad hæc insuper Fernelius medicus lib. 1. de abditijs rerum causis c. 11. hæc habet, *Literis proditum accepimus, quod primi Parentis Custos Angelus dicitur fuit Raziel: Abrabe Zakiel: Isaac Raphael: Iacob Pehiel: Moysis Merratron &c.* Verum hæc sunt commenta, & inuenta Cabalistarum.

5 Circa autem caput de Angelis, ad sensum videtur sententia affirmatiua verisimilior, ita sanè, exigit sensus, seu humana politica inter homines, vt inter capita cætera, etiam nominibus inuicem distinguamur, quod in causa est; vt itidem contemplantur de Angelis. Ducor etiam aliundè, etenim, si Angelus loquatur alteri de Angelo tercio absenti, quomodo quæso loquendũ foret illi, oporteret namque personam illius explicare nomine, sicut in Scriptura habemus Dan. 17. *Michael venit in adiutorium &c.* alias, si nomen non habuisset, v suus fuisset signo aliquo, siue officij, siue aliundè distinctiui: Dices, imo nomen hoc erat officij, non natura: Et prob. *Michael* interpretatur, *Quis vt Deus?* inde deriuatum, ex quo, aduersus Diabolum defendit honorem, sumpsitque partes, & tutelam imperij, & debita adorationis Dei: at hoc actum fuit in prælio, postque prælium, sortitus fuit tale nomen: antea autè qualenam nomen habebat? Dices, habuisse idem: at eur tale, & non aliud? Dices, ex præscientia expugnationis futuræ, & conficiationis cum Dæmone, Deũ tale ei nomen adaptasse: Confirmatur, dum nomina consona esse debent rebus. Accedunt scripturæ allatæ, quem rem ipsam, talem ostendunt. Nihilominus Adversarij id ipsum repetunt, nomina illa esse officij, non personæ: appellatiua, non propria.

6 Circa homines vero beatos, ipsos quoque carere nominibus, vnde hoc colligi potest? & quidem, hoc sufficeret de talibus nominibus, quod nomen *Iesu Christi*, Matrisq; Virginis *Mariæ* in æternum durabunt, vt ostendatur quantæ virtutis sit tale nomen, cui teste Apost. *Omne genus creatur*: eo magis, quo ab Angelo dictum fuit

Politica vt tur nominibus.

Nomina in Beatiss.

fuit *Mariæ*, Et vocabis nomen eius *Iesum*. Et vt notum in sempiternum sit, ac memoria recolitur, in ipso nomine *Iesu*, eiusque virtute, factam fuisse redemptionem, ob quod subiunxit causam Angelus, inquit, *Ipse enim saluũ faciet populum à peccatis eorum: nec est in alio aliquo salus.* vnde & cantat Ecclesia, *Nos autem gloriari oportet in nomine Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita, & resurrectio.* Quo vero magis innotescat talis nominis impositio, conseruabitur insuper, & nomen *Matris Mariæ* ipsi namq; dictum fuit, de nomine ita sigillatim, & distinctè: Et ex sacris historijs, audito nomine *Iesu*, & *Mariæ*, inclinantur Angeli mi-

ra humilitate, ea reuerentur. Ecclesia quoque à sacris Litanijs, præces, tum ad Filium, tum ad Matrem, tumque ad Sanctos, cæteros fundendæ proprijs nominibus recenset, *Christe audi nos: Sancta Maria ora pro nobis: Sancte Petre Paule orate pro nobis &c.* si ergo tum Christum, tum Matrem, tumque Sanctos cæteros Ecclesia exorando, proprijs appellat nominibus, cur est vt neganda sint nomina Beatiss? Item retinentur in Cælo nomina Spirituum cælestium, adhuc enim appellantur, & appellabuntur ijsdem nominibus, Angeli, Archangeli, Throni, Dominatiues, Potestates, Virtutes, Cherubin, ac Serapim, ergo similiter & hominum.

QVÆSTIO VII.

De nominibus Dæmonum, & Idolorum, quæ penès Scripturam recensentur.

1 DE malis vero Angelis, seu de Dæmonibus breuiter discurrendo, nomina penès Scripturam contenta, hæc significant.

2 In primis autem *Lucifer*, sic quidem appellatur, ob naturalium donorum splendorem; vt simulque sumitur sæpè pro Principe Dæmoniorum, penès Hieronymum. Isa. 14.

3 *Asmodæus*, idem, ac *destructor*, *dissipator*: aut *delicti abundantia*: siue *ignem mensurans*. Sumi solet pro Principe libidinis: Hic autem erat, qui copulam impediēbat Virorum cū Sara, quæ postea vxor fuit Tobie iunioris Tob. 3.

4 *Astaroth*, idem, ac *Nemus, lucus, insidia*: Nomen Idoli Sydoniorum: dicitur quoque *Astarte*, quæ erat *luno*, lingua enim punica dicitur *Astarte*: August. in Iudic. 16. fit autem mentio Iudic. 2. 1. Reg. 7. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23.

5 *Baal*, ex Hieron. super Gen. 9. & Sophon. 1. erat Idolum: & dicitur *Dominans*, vel *subijciens*: Ex Aug. Iud. 16. est nomen *Iouis*, qui lingua punica dicitur *Baalsamen*, id est *Dominus Cali*: erat autem Idolum Sydoniorum. Habetur

mentio Num. 22. Iud. 2. 1. Reg. 7. Ierem. 2. Hof. 2. Sophon. 1.

6 *Baalim*, siue *Baalim*, idem ac *Baal*: excepto quod *Baal* est singulare: *Baalim* plurale: Et iuxta Hieron. interpretatur, *In sublimioribus*.

7 *Baalpharaim*, sonat *Idolum diuisionum*: nomen loci. 1. Reg. 5. 1. Paralipon. 14.

8 *Beelmenon* sonat *Idolum de peccato*: vel *Idoli habitaculum*: vel habes fontem, indicans sectam Philosophorum, putantiũ penès eos reperiri fontem scientiarum. Ciuitas Moabitarij. Ezech. 25. ibique Hieron.

9 *Beelphegor*, *Idolum hiatus*, vel *apertura*: ex Origen. in Num. hom. 20. est Dæmon turpitudinis, idem ac *Priapus*, cui consecrari videatur, omnis, qui turpiter agit. indicat libidinem, omnem vigorem mentis deuorantem. Hof. 9. Num. 25. Iof. 28. Deuter. 4. Psalm. 105.

10 *Beelsephon*, *Idolum Aquilonis*: vel *Idolum occultum*, aut *ascensio speculæ*: ex Orig. homil. 27. Num. designat subtilitatem cognitionis fidei. habetur mentio Exod. 14. Num. 33.

11 Beelzebub, *Idolum muscæ*, vel *possessor muscæ*. Mos Iudæorum erat fumere eum pro Principe Dæmoniorum, 4. Reg. 1. Matt. 10. Marc. 3. Luc. 11.
 12 Bel, *Vetusitas*, aut *Nihil*, sed *Defluens*. *Idolum Babylonis*, cuius nomine factum fuisse primum *Idolum* in Mundo: Mentio Isa. 46. Ier. 50. Dan. 14.
 13 Belial, *Pestilens*, *absque iugo*, non *ascendens*. Ex Hieron. Isa. 27. indicat *Diabolum patrem superbiæ, dissentionis, & omnis mali*. Deuter. 13. Iud. 19. 1. Reg. 1. & 25. 2. Reg. 16. 3. Reg. 21. Paral. 13. Nahum. 1. & 2. Cor. 6.
 14 Dagon, *Idolum Philistinorum*: significat idem, ac *frumentum*, vel *pisces*. Ex Gregor. 1. Reg. 8. præcis manibus, & capite, significare cessationem idolatriæ, adueniente fide Ecclesiæ: & ex Rupert. 1. Reg. 14. totam Dæmonum massam, qui corruerunt coram Christo in Aegypto: mentio

Iud. 16. 1. Reg. 5. 1. Machab. 10.
 15 Dæmon, vide Disp. 16.
 16 Diabolus, vide quæst. præced.
 17 Reseph penes Hebræos. *Princeps erat Dæmoniorum*: & ob nimiam velocitatem, auis nuncupatur: Ipsumque fuisse, qui in Serpentis figura Eum tentavit, idem sonat, ac reptans ventre: idque ob maledictionem à Deo acceptam, supra pectus gradieris. Hieron. Habac. 3. mentio Abacucch. 3.
 18 Sathan, vide quæst. antec. mentio Iobi 1. 2. Apocal. 2.
 19 Moloch, seu *Melchom*, *Idolum filiorum Ammon*: est *Idolum auaritiæ*: cui offerebant filios, & filias per ignem. 4. Reg. 23. 1. Paral. 32. Sophon. 1. Leuit. 18. Amos 1.
 20 Chamos, quasi *palpans*, aut quasi *recedens*, vel quasi *aufereus*: Hieron. Isa. 15. erat *Idolum Mohabitarum*: dicebatur etiam Beelphegor. Num. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Ierem. 48.

Finis Decimatertia Disputationis.

DISPV-

DISPUTATIO XIV.

De Custodia Angelica.

QVÆSTIO I.

An dentur Angeli Custodes?

Angeli custodiantur ex Scripturis, & Patribus

Angelos sanctos destinari ad custodiendum hominum, de fide est: ita Psalm. 90. *Angelis suis Deus mandauit de te, ut custodiât te in omnibus vijs tuis.* Matt. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei.* Psalm. 33. *Emittet Angelos Domini in circuitu timementium eum, & eripiet eos.* Genes. 19. *Angeli eduxerunt Loth, & posuerunt eum extra Ciuitatem, & dixerunt salua animam tuam.* De Petro fugiente à carcere, & pulsante ianuam Mariæ matris Marci, puella dixit, *Angelus enim eius est.* Actor. 12. atque ibidem, testante eodem Petro, *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & liberauit me de manu Herodis.* & alibi sæpe in Scripturis. Accedit autem præclara auctoritas D. Hieronymi. Matt. 18. in quæstionibus, *Magna dignitas animarum, ut habeat unusquisque ab ortu Natiuitatis suæ, Angelum Domini sibi delegatum.* Item August. cap. 27. in soliloq. *Diligunt conciuos suos, ideoque magna cura, & sollicitudine adsumunt nobis.* Basil. in isa. 8. *Angeli tanquam prouidis tutoribus, humani generis curam demandauit Deus ad custodiam, & salutem hominum.* atq; Ambros. lib. de Vis. *Obseruandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad presidium dati sunt.*

Ex Plutarco.

2 Plutarco quoque lib. de Anim. tranquill. refert Menandrum dicentem, *Vnicuique cum primum in lucem editur, Genius bonus, Magister totius vite adfuit.*
 3 Veram vero custodia hæc fiat singulariter, & singulariter à singulis Angelis, ita ut singulis hominibus singuli destinentur Angeli, an vero tota

Angulorum cohors, siue Hierarchia, destinatur ad custodiendos homines; Caluinus negauit singulis destinari singulos, sed aiebat, Angelos omnem curam habere totius humani generis, atq; esse vulgi opinionem, vnumquemque hominem, proprium habere, ac singularem custodem: Probat autem, quia maior gratia, maiorque beneficium est custodiri per plures, siue per omnes, quam per vnum; ergo potius dicendum erit, custodiam fieri per omnes. Item isti sic sentientes, restringunt Dei prouidentiam, dum per vnũ, aiunt, Angelum, custodiri vnum hominem, quin potius amplificanda foret ipsa prouidentia Dei, ut omnes Angeli custodiant omnes, & singulos homines.

Caluini de mentia.

4 Verum in oppositum, est communis sententia. Scholasticorum in d. 7. Scoti, Bonau. D. Thom. q. 113. cæterorumque, singulis hominibus singulos deputari Angelos ad custodiam; atq; Patrum? hinc Theod. in Dan. 10. *Ex his docemur, singulis Angelis vnus cuiusque nostrum creditam esse curam, ut custodiant, tueantur, & à prauis Demonibus nos liberent insidijs.* Basil. lib. 3. contra Eunom. *Quod ad sit singulis creditibus Angelus, tanquam Pedagogus, & Pastor vitam dirigens, nemo contradicit.* Specialiter autem de Petro probatum est, dum dixit puella, *Angelus eius est.* Insuper Origen. lib. 3. Periarc. cap. 2. Nyssen lib. de vita Noysis, Lyra, cæteriq; Glossatores. Et confirmatur, nam Plato in Phæd. vnicuique hominum admittit bonum Genium: & Plutarco lib. de tranquill. au. refert Menandrum dixisse, vnicuique hominum assistere Dæmonem; quam tamen sententiam resellendo ait, verius dixisse Empedoclem, assistentem assistere genuinum Dæmonem, alterum bonum,

Singulis hominibus singuli Custodes.

bonum, & alterum malum: de quo tamen infra.

An sit de fide.

5 Sententiam hanc non esse de fide, ait Molin. disputat. vñq. quæst. 113. licet, inquit, sit communis: ait vero Valentia, Ita esse certam, vt sine insigni temeritate, atque errore negari non possit. t. 1. disp. 8. q. 6. punct. 3. Secunda assertio. Vasquez 1. par. t. 2. disp. 246. inquit, sine graui temeritatis nota negari non licet. & Suarez lib. 6. cap. 17. subdit, Quamuis non sit expressa in scriptura, vel ab Ecclesia definita, tanto consensu Ecclesie vniuersalis recepta est, & in scriptura, prout à Patribus intellecta est, tam magnum habet fundamentum, vt sine ingenti temeritate, ac ferè errore, negari non possit.

An vnus, an plures destinentur singulis hominibus.

6 Ad rationes autè Caluini in primis supponit, homines nullatenus ab Angelis alijs, pluribusque adiuuari, & custodiri, quandocunque opus fuerit, hoc enim ignorantia indicat scripturarum, etenim scriptura id docet, nam Gen. 19. Angeli eduxerunt Lot, & posuerunt eum extra Ciuitatem, & dixerunt, salua animam tuam: En qualiter plures Angeli, vltra proprium ab ortu natiuitatis suæ designatum, occurrerunt ei ex diuino mandato ad liberandum eum, ab incendio. Item Tobie, vltra Angelum tutelarem, accomodatus quoque fuit Angelus Raphael ad ducendum, & reducendum à Gabelo &c. Michael insuper venisse dicitur in adiutorium populo Dei, cui præerat Gabriel, Dan. 10. Et confirmatur auctoritate Orig. homil. 4. in Plalm. 36. dicentis, Nunquã solus est iustus, sed ne vnus quidem, aut duorum, vel trium tantummodo Angelorum societate subnixus est, sed exercitus ei Virtutum præsto est. Respondetur ergo, quod ordinariè loquedo, vnus quidem destinatur cuique singulari homini, at in casu speciali deputantur plures, vt visum est ex scripturis; tum etiã constabit ex eo, quod Prælati, alijsque in regimine, ac singulari ministerio constitutis deputantur plures, alter ratione personæ, alter ratione officij, & ministerij: Ad aliud, non restringitur prouidentia, quando prouidetur de necessitate, & sufficiet, at vnus Angelus sufficit, ergo bene prouisum.

7 Vtrum autè idem Angelus plu-

res custodiat, & vel simul, vel successiue: Affirmat Magister d. 11. Verum, tenendo, numerum Angelorum excedere numerum hominum, poterunt singulis hominibus singuli destinari Custodes, & æquè bene: Refert autem Dionys. Carthus. lib. 1. de coelest. Hierarch. cap. 10. reuelatum fuisse Diuæ Brigittæ, tãto numero Angelos excrecere, vt singulis hominibus possint deputari decem Angeli Custodes. Item de custodia hac dupliciter loqui possumus, vel simul, vel successiue: primo sensu erit difficilis, quoniam dum nec Angelus poterit simul reperiri in pluribus locis extra sphaeram actiuitatis suæ, ergo non poterit simul plures custodire: est etiam namque idem Angelus eodem tempore simul Neapoli, & Venetijs: Germania, & in Gallia, & huiusmodi. Verum posset occurrere, dicendo non custodire plures, nisi existeres intra sphaeram sui loci adæquati: At contra, quia demus v. g. alterum illorum, recedere inde, & ire in Regionem longinquam, siue in locum extra sphaeram illius Angeli, tunc Angelus designeret custodire illũ, vel si non desineret, saltem necesse esset designare alium, vt sit cũ illo, vt ex gr. si custodiat hic Neapoli duos homines, quorum tamen alter remaneat quidè Neapoli, alter vero recedat, & pergat Colonia, alterũ namque istorum necesse foret relinquere: tunc autem illi relicto deputandus veniret alter Angelus, at ex scholasticis, & Patribus, vt dicemus, constat deputatione fieri à natiuitate, siue à conceptione hominis, quomodo igitur nunc denuo destinabitur alter custos: Item Theologi, & Patres, non docent, custodiam mutari, ita vt Angelus primus à custodia cesset, & nouus accedat. A primo ergo ad vltimum, dicendum cum communi sententia, singulos Angelos singulorum hominũ curam genere, non tamen pluriũ, eo magis, quo eorum numerus tantus est, vt singulis hominibus decem possint deputari Angeli Custodes ex D. Brigitta. Sententia hæc, & est verisimilis, & est communis, quãuis nihil simpliciter fieri posse vtrumque, vt & plures vnus custodiat simul, & successiue, vt defuncto vno, custodiat alterũ, sicut aiebat Magister:

Angelus vnus, an vnus custodiat hominem, an plures.

An omnibus hominibus destinatur Custodes.

gister: probatque, quoniam vni hominum, vt potè superiori, ac domino, demandatur cura de pluribus, vt subditis, ac famulis, ergo & id poterit euenire de Angelis. Cæterum ipse quoc; Magister nec firmus est in hac sententia: communis tamen sententia est vt supra. At dices, vnus Rector, vnusque Superior regit plures simul, ergo & vnus Angelus plures. Resp. manifestari magis prouidentiam Dei, custodiendo singulos, per singulos.

8 An omnibus hominibus destinentur Angeli Custodes. Fuit sententia, solummodo prædestinatis deputari, non reprobis: Dixerunt alijs, deputari solummodo Sanctis: referente Origene tracl. 5. in Matt. & Didimus lib. 1. Paralell. cap. 7. & suadet ex Paulo Hebr. 3. In ministeriũ missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis: At respondendũ, omnibus deputari, bonis, & malis: prædestinatis, & reprobis, imo ipsimet Antichristo. ita Scholastici, & Patres: & de facili probatur, quã Scripturæ diuine loquitur indefinitè, & vniuersaliter, nullũ excludentes. Itè teste Paulo, Deus vult omnes homines saluos fieri. medium autem salutis, inter cætera, est custodia angelica. Insuper omnes à Dæmone tentantur ad malũ, ergo omnes Custodem habent, protegentem à malo. Et accedit loquutio vniuersalis D. Hieronymi recentis, dum ait, Magna dignitas animarum, vt vnaqueque habeat Angelum in sui custodiam delegatum: dum vero inquit, vnaqueque, neminem excludit, nec fidelem, nec infidelem; nec prædestinatum, nec reprobum: nec bonum, nec malum. Ad locum vero Pauli respondendum, ideo Angelos ad custodiam destinari, vt per ipsorum custodiam homines saluentur, talis namque est finis angelicæ custodiæ, quod vero non omnes saluentur, per accidens est, & ipsimet peccatoribus imputatur, nõ Angelo custodiendi, fecit namque quantum erat ex se, custodiendo, exhortando ad bonum, deterrendo à malo &c. an Christus, & Beatissima Virgo habuerint Angelum Custodem, & an Antichristus sit habitus, videbitur infra.

9 De tempore nunc inquiritur, quando nam incipiat angelica custo-

dia. D. Thom. q. 113. art. 5. incipere ait à die natiuitatis: probatque, non incipit prius, v. g. a die conceptionis in vtero, quia idem Angelus, qui custodit matrem, custodit & filiũ in vtero. Ratio, quoniam tunc mater, & filius censentur vnũ, & idem, ergo Angelus matris sufficit. Anselmus autem in Elucidario, quem sequitur Bonau. & Gabr. d. 10. 11. docet deputari à die conceptionis: indeque aiunt esse tunc non vnũ, sed duos Angelos, alterum matris, alterum infantis in vtero. Probat, Lucifer à die conceptionis deputat Angelum malum, ergo & Deus ab eodem die destinat bonũ. Item tempore conceptionis anima sequatur peccato originali, ergo à tunc Deus prouidet de Angelo tutelari. Insuper patet soler infans in vtero abortum, etiam machinatum quandoque à genitoribus, ergo eget peculiari Angelo liberante, & faciente quantum est ex parte sua. Nihil tamen certum in re hac, an per propriũ custodiatur Angelum, an per Angelum Matris: vtrumque probabile: inclinamus tamen magis in opinionem secundam, Dices, obstat Hieronymus allatus, inquit, Magna dignitas, vt habeat vnusquisque ab ortu natiuitatis suæ, Ergo incipit à natiuitate: sed facile occurritur, distinguí posse de duplici natiuitate, vel in vtero, vel extra vterum: iuxta secundam sententiam, dicendum esset loqui Hieronymum de natiuitate in vtero, quæ est conceptio: nec obstat, quod natiuitas indicat exitum ex vtero, ita quidem est, communiter loquendo, at nõ incongruè conceptio appellatur etiam natiuitas: differentia autem inter vtramque est, quod illa est imperfecta, hæc perfecta; imo penes Astrologos natiuitas in vtero est in maiori consideratione, quam extra vterum: ac proficetur, perfectionem formare discursum recurrendo ad conceptionem, quam ad ortũ, at quia modus ille difficilis est, relinquunt, & recurrunt ad istum. Alij aiunt custodiam incipere post baptismum; indignum existimantes deputari Angelum ad non baptizatum. At hi reijciuntur, iam enim probatũ remanet, deputari omnibus, etiam infidelibus. Alij denique aiebant destinari nõ ante, sed post

Quoniam tempore incipiat custodia.

vsu rationis. At hoc quoque est falsum; quia ab ortu, imo à conceptione habent Angelum, sine matris, sine proprium, deputatum: & certè conuincitur exemplo pueri introducti à Christo Domino in medio Apostolorum Matth. 18. quem Euangelista appellat *paruulum*, dicendo, *Statuit paruulum in medio eorum*: igitur carebat vsu rationis: Confirmatur consequens ex Chrosost. homil. 59. in Matt. dicente, *Paruulum atate, & mea sententia, valde paruulum, qui ab omnibus esse passionibus liber, ergo datur etiam ante vsu rationis.*

10 De tempore durationis custodiae angelicæ, dicendum est, in morte finiri: ita omnes cū D. Thom. q. 113. art. 4. non enim in Cælo Animæ beatæ opus habent custodia angelica, cum sint in loco tuto ab omni malo, iuxta Psalm. 41. *Non accedat ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*: & ibidem, *Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei Cæli commorabitur*: Nec in Inferno curam eorum gerunt, cum traditæ sint animæ damnatæ, curæ, & gubernio Luciferi: Verisimile tamen est animas in gratia decedentes, sed non plene purgatas, à proprijs Angelis in Purgatoriū comitari, ibique quandoque ad ipsas consolandas descendere, Dei iussu, & misericordia: quemadmodū iam plenè purgatas, in Cælum comitari, sicut ex historia Lazari colligitur, *Factum est, ut moueretur mendicus, & ab Angelis portaretur in sinum Abrahae*. Additq; Origenes hom. 11. in Num. Angelum ducturum animam, cui præfuit, ad iudiciū extremum, inquit, *Vnusquisque Angelorum aderit in iudicio educens eos secū, quibus præfuit.*

11 Vtrum vero Custos Angelus deserat aliquando suum Alumnum: videtur quod sic, & colligitur ex Hierem. 51. *Curauimus Babilonem, & non est sanata, derelinquamus ergo eam*. Item Isa. 5. *Auferam sepem eius, & erit in derelictionem*. Sepem vero plerique Patres intelligunt custodia angelicam. Insuper Basil. in Psal. 33. ait, *Omni credenti in Christum Angelus assistit, nisi illum à nobis perimprobas actiones profugauerimus*. Et Euagrius penès Damascenū citandum, *Vir impius, ac flagitiosus, etiam*

ab eo Angelo, qui ipsi à puero datus est, disjungitur. ipse quoque Damascenus hoc docet de Antichristo, penès Bonauent. d. 11. art. 2. q. 1. ac denique Glosa in illud Gieremiæ citati, ait, *Medici sunt Angeli, quos à nobis repellimus, dum eorum consilio non acquiescimus*. Itè per rationes, magis est misericors Deus, quam Angelus, sed Deus per peccatū derelinquit animam, non enim gratia, & peccatum stant simul, ergo & Angelus. Insuper Ecclesia eicit è gremio suo rebelles, schismaticos, & excommunicatos, priuando eos suffragijs, ac plerisque alijs bonis, ergo hoc idem faciet Angelus denegando præsidij custodiae.

12 Contrarium est verū, & probatur, magis est paratus Angelus bonus ad custodiendum hominem, quam sit paratus Diabolus ad eum præcipitandum: sed Diabolus nunquam deserit hominem, quantumuis sanctum, ergo & Angelus bonus nunquam deseret, quantumuis peccantem: Minor probatur per Glosam super illud Tobia 6. *Apprehende brachia eius*, vbi ait, *Diabolus vsque ad Crucem sequutus est Christum*. Denique, de nemine est desperandum in via, potest enim peccator cōuerti tempore mortis, vt de bono Latrone: ergo non est dicendum, Angelum deserere hominem à sua custodia. ita D. Bonau. loc. cit. Gabr. Dur. Rich. cæteri; Sententiarij: & D. Tho. artic. 6.

13 Ad loca autem Scripturarū dicendum, non esse sensum, quod Deus, siue Angelus deserat omnino, vel custodire, vel ad bonū incitare, vel à malo deterrere, sed sensus est, quod non præstantur peccatori obdurato ea singularia dona, & auxilia, quæ præstabitur prius, sed ob sui ingratitude permittit aliquando Deus, vt in maiora ruet peccata, hoc autem permittere est deserere: Cæterum Deus nemini denegat vsque ad mortem, auxilia sufficientia ad salutem, inter quæ auxilia est ipsa custodia angelica. Et ad Patres, & si alij plura dicant, nihilominus responsio, & explicatio Bonauenturæ de Damasceno optima est, ait enim, in fine corporis, *Intelligitur Angelus recedere, vel abesse, non quia non deservat*

dat ab Aduersario, vel nõ retrahat à malo, sed quia non conseruat in bono, nec perducit ad bonum. Loquitur autem Bonauent. non de omni bono, sed de illo speciali, siue donis specialioribus, atq; est à bonis singularioribus, quos producebat ante. vt ampliùs declarat in respons. ad sext. & sic de facili intelligēdi veniunt reliqui Patres allati: & in historia Ecclesiastica narratur, quod ante destructionem Hierosolymæ, audita fuerunt voces Angelorū in Templo dicentium, *Relinquamus has sedes.*

14 Ad rationes autem respondendo dicitur ad primam, esse disparē rationem, quia Deus inhabitando animam, inhabitat eam per gratiam, quæ gratia est dispositio ad talem inhabitacionem, at custodia non requirit absolute gratiam, etenim etiam peccatores custodiuntur per Angelos, sed formalis causa custodiae est indigentia hominis custoditi, & quod sit verum, iam Christus Dominus non habebat Angelum Custodem, quia non indigebat eo, vt ampliùs dicitur: respondet autem in terminis Bonau. quod habitatio Dei in anima requirit dignitatē, quæ est per gratiam; at custodia respicit indigentiam, & necessitatem. Ad Secundam dicendum, quod licet tales priuentur suffragijs publicis, non tamē priuatis, potest namque quisque tanquam persona priuata orare pro eis: imo ipsamet Ecclesia, tanquā pia mater, minimè deserens eos de toto, in die Dominicæ passionis orat etiam publice pro ipsis, ostendens sanguinē Christi Domini fuisse effusū pro omnibus, etiam pro peccatoribus, pro inimicis, &c. ergo nec Angelus deseret, vt est dictum.

15 Dicendum insuper, quod etsi interdum derelinquat hominem localiter, non tamen derelinquit eum, quoad essentiam custodiae; quia etiam, dum est alibi, cognoscit quidnam circa hominem agatur: nec indiget magna mora temporis ad redeundum, sed præsto potest adesse. ita ex Damasceno colligit D. Tho. 1. par. q. 113. art. 6. ad 3.

16 Hinc autem quærimus de Antichristo, an habiturus sit Angelum: & an aliquando ipsum foret deserturum. iam Damascenus penès D. Bonau. loc.

cit. negat, inquit, Antichristum carere Angelorum præsidio. talis quoque fuit opinio Altisiodorensis: Item Author compendij Theologiæ lib. 7. c. 7. ait, habiturum quidem Custodem, sed denique, crescente perueritate eius, tandem fore eum derelicturum. Attamen, verumque negant Theologi, ergo & habebit Antichristus Custodē Angelum, & non derelinquet, nisi ad sensum explicatū in præcedenti assertionē. ita D. Bonau. D. Thom. & omnes, acceditq; Suar. lib. 6. cap. 17. nu. 21. vide Alensem 2. par. q. 41. art. 4.

17 De Christo autem singulariter quæritur, & de Sanctissima Virgine: an habuerint. Ad Primum, est communis sensus Theologorū, Christum non habuisset. Ratio, quia Angelus Custos datur, vt dirigat, doceat, illuminet, atq; ad bonum alliciat custoditū: at Christus non egebat Angelico subsidio ad hæc; pater quia erat sapientissimus, potentissimus ad semetipsum custodiendum, & eripiendū, sicut faciebat quando volebat, eripiens se mirabiliter de manibus Iudæorum, vsque quo dignatus fuit tradi, crucifigi, & mori: Ipse quoque illuminat Angelos; est Caput Angelorum: est Dominus eorum: impæccabilis per naturam: Comprehenfor ab instanti conceptionis, non ergo angelica egebat directione, & custodia. Quod si Angelum habuit Custodem, habuit tamen Angelos obsequentes, inferuientes, & ministrantes, prout patet in deserto, vbi videtur trinitatione, *Accesserunt Angeli, & ministrabant ei*: Vbi notandum, nullam fieri mentionem Angeli alicuius tempore tentationis, sed post tentationem: Ratio, quia ad vincendū, non indigebat ope Angeli, siue instruentis, siue animantis, siue quoquo modo armæ præbentis, & ad fortiter dimicandam docentis, cum absque tali tutela, poterat præstare hæc omnia, & strenuè certare, sicut egit: inde tamen vincenti Domino accesserunt Angeli, vt ministri, vt obsequentes, vt famuli &c. Bonauent. cæteri; d. 11. D. Thom. 113. artic. 4.

18 Ad Secundū de Beatissima Virgine an habuerit Custodem Angelum, affirmant vniuersi Theologi cum Bernar-

Christus
an habuerit
Angelum
Custodem.

An habuerit
Beatissima
Virgo.

nardo Epist. 77. Est autem singularis opinio Christophori de Auendagno, qui in suo Mariali serm. de Angelo Custode, sentit, Virginem non habuisse necessitatem Angeli Custodis: nihilominus datum ait, sibi fuisse ad maiorem honorem, atque dignitatem. Ceteri ramen Scholastici absolute docent habuisse Custodem, non distinguentes de necessitate, & dignitate: præter namque Christum Dominum, omnibus fatentur absolute dari Custodem. Quod si queratur, quinam fuerit ipsiusmet Virginis Custos? Refert Scymenez lib. 2. vitæ Christi ex Nazianzeno, Michaelem Archangelum fuisse suum Custodem: Quod vero docent alij, esse fuisse Gabrielem, qui & eidem annuntiavit mysterium Incarnationis: ita D. Bernardus epist. 73. S. Icelphonus serm. 5. de de Assumptione Virginis, & Sophronius serm. de Assumpt. traditas autem ipsi Angelorum legem plures in super fuisse Angelos, ad ministeria, ad seruitutem, ad conspectum, ad colloquium, & ad solamen, præcipue post mortem Christi Domini, valde consentaneum est, & pium.

19 Stante hoc, non currit id, quod ait Vasq. disp. 245. cap. 1. in fin. inquit nulli deputari Custodem de suprema Hierarchia: etenim Gabrielem esse de suprema, expressè docet Greg. homil. in Euang. & Scot. 2. d. 10. q. 1. qui tamen datus fuit Custos Beatissimæ Virgini: idem de Michael, si teneatur eum fuisse Custodem ex relatis: de pluribus etiam ita sètiit Tanner. t. 1. disp. 5. q. 6. dub. 8. num. 22.

20 Crescit angelica custodia, dum nedum hominibus singulis datur, verum & Regnis, Prouincijs, Communitatibus, præsertim Ecclesiarum, & Religionum: Hinc Hieron. Dan. 7. per quatuor ventos exponit quatuor principalia Regna, quæ angelicæ custodiæ commissa erant: hinc Deuter. 32. vbi habet vulgata editio, *Constituit terminos Gentium, iuxta nomen florum Israel*, Septuaginta traducit, *iuxta nomen Angelorum Dei*. Item Dan. 10. Gabriel erat Custos illius populi Israelitici, ex Abulensi in Dan. 10. q. 71. quo etiam loco fit mentio alterius Principis, seu Custodis, Regni Persarum, vt

dicebat idè Gabriel, *Princeps*, (nempe Custos) *Regni Persarum* restitit mihi 21. diebus. ex Hieron. & Theodoro ibi. Confirmat autem Epiphanius. hares. 54. *Regna, & Gentes sub Angelis posita sunt.* atque Clemens Alex. 6. Strom. *Per Gentes, & Ciuitates diuise sunt Angelorum præfectura.* Insuper datur Ecclesijs, seu Episcopatibus. ita Ambros. lib. 2. in Luc. *Non solum ad tuendum Gregem Domini Episcopos ordinauit, sed etiam Angelos destinauit.* Idemque tradit Hieron. Mich. 6. cum Origen. 1. Periar. 8. sumunt hoc ex Apocal. cap. 1. 2. 3. vbi frequens fit mentio *Angeli Ecclesiæ* &c. ibi ramen per Angelos illos intelliguntur Episcopi: appellantur vero sic, vt significaretur, officio Episcoporum, similia Angelorum munia correspondere, à quibus desupra est denominatio: Non autem Angelos veros ibi intelligit, patet ex textu, vbi improperantur aliqua, vt potè *primæ charitatem amissisti. Habeo aduersum te aliquam. memor esto vnde excideris; age penitentiam, sin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum da loco suo: habeo aduersum te aliqua.* & huiusmodi: at constat Angelos sanctos non posse peccare, sunt enim Beati, ergo non de veris Angelis agitur ibi, sed de Episcopis.

21 Augetur diuina dignatio, vt nedum creaturis rationalibus, verum & irrationalibus destinetur quoque Angelus Custos. ita Aug. lib. 8. de Gen. ad lit. cap. 24. *Angelis Deo fruentibus subdita est omnis natura corporea, omnis irrationalis vita.* In primis autem discurrendo per singula ex scripturis, Apoc. 1. fit mentio Angeli habentis potestatem super aquas, *Et audiui Angelum aquarum dicentem. cap. 14. fit mentio de igne, Et exiit alius Angelus de altari, qui habebat potestatem super ignem.* Michael Archangelus dixit, in apparitione Montis Gargani, illi Montem sub sua tutela esse, ac denique elementa omnia complectitur Origenes Ierem. homil. 8. inquit, *Omnibus rebus Angeli præsentent, tam terra, & aqua, quam aeri, & igni.* Propositio autem statuta extenditur amplius, vt singula quoque species rerum sensibilium, & insensibilium habeant suum Custodem: ita idem Orige-

Custos datur etiam creaturis irrationalibus.

Origenes, qui homil. 23. in Iosue, sic scribit, *Virtutes caelestes mundi huius munia sic susceperunt, vt illa terra, vel arborum germinationibus, illa fluminibus, ac fontibus, alia ventis, alia marinis, alia terrenis animalibus, vel singulis è terra gignentibus præsent.* ita quoque D. Tho. q. 113. art. 3. par. 1. & Abulensi quæst. 57. Matt. 18. Oppositum autem tenet Cætanus, inquit, quod sic sentire, esset incidere in opinionem Auerrois. siue Platoniorum, dicentium dari intelligentiam quandam, quam, & *Cholodea* vocabant, cuius munus esset infundere formas, quam *Datricem formarum* appellabant. Angeli autem non possunt formam substantialem producere. Sed respondetur, antiquiores Philosophos ita quidem loquutos fuisse in hac re, Theologi autè aliter, non enim Angeli præsent, vt formas infuant, (de quo suo loco) sed vt Orbem istum ex Dei iussu custodiant; non vt formas inducant per generationem, vt illi aiebant, sed vt præseruent Orbem à corruptione, vt nos loquimur, de quo infra.

Custos an datur singulis speciebus, & indiuiduis.

22 Circa hoc vero de speciebus, an singulis speciebus, etiam imperfectis: & an singulis specierum indiuiduis demandata sit singulariter custodia angelica: Circa Primum ait Tannerius, intelligi de speciebus perfectis: tom. 1. disp. 5. q. 6. dub. 8. num. 15. Circa autem Secundum, loquèdè quidem de specie humana, iam constat ex dictis singulis hominibus destinari singulis Custodes: De cæteris vero sufficit destinari speciebus: dum autem speciem custodiunt, custodire etiam dicuntur & indiuidua, non enim species conseruatur nisi in indiuiduis. De speciebus tandem imperfectis, vt vermes, eulices, pulices, cimices, sciniphes, musce, aranei, scorpiones, viperae, aliaque; in sima de genere sensibilem: & de genere vegetabilem, vt tribuli, pinæ, vrticæ, aliaque huiusmodi, quæ vel nulli, vel paruo vsui sunt naturæ, sufficiat hæc demàdari generaliter sub cura Angeli illius, cuius custodiæ demàdatum sunt elementa, vbi generantur: vt aquatiliu custodiæ spectet ad Angelum aquarum, terrestrium ad Angelum terræ &c. Plura quidè ex recensitis vltia sunt, & commoda naturæ humanæ, tum corpori,

Animalia imperfecta, & spinæ an habeant custodem.

tum animæ: illa, vt viperae, scorpiones, similia, ex quorum primis componitur theriaca: ex secundis oleum ad vsum medicinæ: hæc vero, vt germinant, terra spinas, & tribulos, occasionem præbeant exercendæ patientiæ: tum etiam, quia necessaria videntur ad perfectionem Vniuersi: item quia eo magis elucescit natura boni, quo magis ei opponitur malum: vt sanitas per oppositionem morbi: pulchritudo per oppositionem turpitudinis: & vita per oppositionem mortis: dum igitur hæc ad commodum pertinent, & perfectionem Vniuersi; dum etiam per productionem eorum, atque plurimam, & propè innumerabilem indiuiduorum in pluribus speciebus, præsertim in ouos piscium, in seminibus segetum, florum, cæterarumque plantarum, dum, inquam, ex his amplius magnificatur potètia, & prouidentia diuina, opus est, habeant Custodem, (saltem vniuersalem) loquendo de imperfectis, ne pereant: & hoc est, quod aiebat Origenes. *Alia terra, alia fluminibus, alia ventis, alia marinis, alia animalibus, vel singulis, nota singulis, è terra gignentibus præsent: rationem autè reddit, quam tradidimus, inquit, Esse in his singulis sacramenta ineffabilia, diuina dispensationis, vt ordine suo cuncta, & competenti per vnamquamque virtutem dirimetur officio.* De Astris: denique ipse quoque Philosophus intelligentiæ adscribit Cælo, & singulis singulas; addit autem Theologus, Angelos tales non deputari Cælis, vt Custodes, sed vt motores: ratio primi, quia Cæli dum sunt incorruptibiles, non egent Angelis præseruantibus à corruptione, subsunt enim manutententiæ Dei. A primo ergo ad vltimum, loquendo de homine, singulis hominibus destinantur singuli Custodes: loquendo vero de speciebus cæteris corruptibilibus, negat D. Thom. art. 2. in corp. postquam enim prius dixerat singulis hominibus singulos destinari Custodes, inde tamen post pauca subdit, *Quod de alijs rebus corruptibilibus dici non potest: & infra subdit, Probabile est, quod diuersis speciebus rerum diuersi Angeli præficiantur.* rationem autem reddit, quia homines non solum sunt incorruptibiles quantum ad speciem, sed quantum ad animam.

Astra an habeant custodem.

animam: cætera non sic: igitur circa alia sufficit Angelum constituere Custodem pro tota specie: & talem, qualem scripturæ nominant, iuxta genus eorum, vt diximus, *Angelum aquæ, terræ &c. aduersum tamen hæc adest sententia Hieronymi super Abacuc 1. dicens: Ad hoc deducunt diuinam Maiestatem, vt sciat per momenta singula, quot nascantur culices, quotuè moriantur, quæ cimicum, pulicem, & muscarum sit in terra multitudine quæti pisces in aqua nati &c. infra autem post pauca, contra nostrum propositum subdit, Ex quo liber ille apocryphus Stultitiæ condemnandus est, in quo scriptum est, quendam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus, & piscibus quoque, & arboribus, ac bestiis vniuersis proprios in custodia Angelos designatos: Negat ergo his vltimis verbis talem pro irrationabilibus custodiam. Vetus qualis sit intelligentia D. Hieronymi in prima parte huius sententiæ, vidimus tom. 1. de Trinit. disput. de Proud. Quoad Secundam vero, partem intelligendus venit de singulis prædictorum indiuiduis, sufficit namque Angelus vnus pro tota specie, vt diximus.*

23 De tempore nunc inceptiois inquiritur angelicæ custodiæ in toto vniuerso, an ante peccatum, an postmodum: secundum docet Greg. Nyssenus. lib. de vita Moyse. Communis tamen sententiæ est inceptisse ante: Ratio, quia Custos datur ad custodiendum, & defendendum alumnus, at poterant impugnari ante peccatum, sicut de facto accidit, Adam, & Eua, ergo tunc ab initio habuerunt Custodem. Dices, nullum tunc aderat periculum, carebant enim peccato originali, muniebantur præsidio iustitiæ originalis. Respond. experientiam docere oppositum, iam enim impugnati, & deuicti fuerunt; vide D. Bonau. in 2. d. 11. art. 2. q. 2.

24 An Custos Angelus ex damnatione alumni sibi commissi, detrimentum aliquod incurrit: Videtur quod sic ait enim Isa. 33. *Angeli pacis amare flebunt.* Item Origenes in nu. 25. inquit, *Præstet Angelus bonus, qui pro delictis culpatur, & pro bene gestis laudatur.* homil. 11. tom. 1. Item ibidem ait, *Trahuntur Angeli in iudicium, vtum ex ipsorum negligentia, an hominum ignaui-*

lappi sint. Fuerunt qui dixerunt penes Bonau. quod si non incurrunt detrimentum gloriæ, concipiunt tamen gemitum misericordiæ: & ita exponunt locum Isaie: *Impugnat tamen Bonaventura, inquiens, quomodo poterit aliquis compati, & non pati? ita sanè, quia compassio, vltra relationem ad compassum, indicat passionem in compatiente: sicut consimilia diximus de misericordia t. 1. de Trinit. disput. de Miseric. Probatur autem aliunde intentum, quia Beati, dum sunt detenti in maxima summi boni oblectatione, nõ potest in ipsos cadere luctus, dolor, tristitia, &c. vt dicitur, *Non erit amplius neque luctus, neque dolor erit vltra.* Apoc. 7. Item Christus Luc. 16. *Gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Accedit, quod etsi videant damnatos torqueri, zelando tamen diuinam iustitiam, contenti sunt de quanto diuinum disponit iudicium. Et confirmatur autoritate Gregorij homil. 40. in Euangel. tom. 2. *Iustorum anima, & si bonitate naturæ suæ misericordiam habeat, iam tamen auctoritatis suæ iustitiæ coniunctæ, tanta reuerentia consistunt, vt nulla ad reprobos compassione moueantur.* Ad Origenem autem respondet Bonau. quod si simpliciter intelligatur, falsum erit, nullo enim modo Angeli boni culpabuntur: nec in iudicium adducuntur, nisi forte quis dicat, quod adducuntur in iudicium non ad suam condemnationem, sed ad manifestandum, quod reprobi ex malitia sua sunt damnati, non ex iustorum Custodum negligentia. Vel pro Angelis, intelliguntur Prælati, vt ibidem exponit, & de eis intelligi posse, ait, Isaïam: *Quod si tamen intelligenda veniunt verba Isaie de Angelis bonis, subdit, Amaritudo stetus non indicat veritatem doloris, sed quandam conformitatem. signo, vel effectu exteriori, & potest intelligi per Anthropopatiam, sicut dicitur Deum iactum fuisse dolore cordis intrinsecus.* Diuus autem Thomas q. 113. art. 7. in corp. ait, *Verbum illud Isaie potest intelligi de Angelis, idest Nuncijs Ezechia, qui stenerunt propter verba Rapsacis.* Isa. 33. & hoc, secundum literalem sensum: secundum vero allegoricum, Angeli pacis sunt Apostoli, & Prædicatores, qui stent pro peccatis hominum: Si vero secundum sensum anagogicum exponatur*

naturæ de Angelis bonis, tunc metaphorice est loquutio, ad designandum, quod Angeli volunt in vniuersali hominum salutem. Ferè eadem habet Richar. 2. d. 11. art. 2. q. 3. & Alensis 2. par. q. 41. m. 6. artic. 1.

Ex conuersione Alumnus an angelus Custodi gaudium, & gloria.

25 Sed vtum ex conuersione, & salute accrescat ei gaudium, & gloria: loquendo quidem de gaudio, & gloria essentiali, quæ est de bono increato, quod est Deus: non crescit denuo, illam namque acceperunt initio suæ beatitudinis de toto: loquendo de accidentali, quæ est gaudium, siue gloria de bono creato siue proprio, siue alieno, crescit in eis præmium accidentale, tunc interituè, tunc extensiuè, sicut crescit & materia talis gaudi, inquit Bonauent. q. 2. d. 11. art. 2. Confirmatur hinc. 15. *Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore penitentiam agente.* De hoc autem in materia de Visione beatifica: infra, agendo de Gloria Angelorum.

An inter custodes Angelos discordia.

26 An inter ipsos Custodes Angelos, sicut & inter cæteros Angelos sanctos possit esse dissensio: Videtur quod sic, nam Gabriel Dan. 10. dicebat, *Princeps Regni Persarum restitit mihi viginti, & vno diebus: & ecce vnus de Principibus primis venit in adiutorium meum:* Quo loco, Gabriel, qui ex D. Tho. erat Custos populi Israelitici, aiebat, Custodem Angelum Regni Persarum restitisse ei circa liberationem populi: è captiuitate: desiderante Gabriele ad orationem Danielis, liberationem populi, vt melius Deo in seruiret, contendente, tamen ex aduerso, Custodem Persarum, adhuc detinendum fore sub captiuitate, tunc quia aliquid amplius ei remanebat purgandum, tunc quoque: vt Gentilibus patientiæ, & obseruantia diuinæ legis, ad conuertendum eos præberet exemplum. Item Dan. 7. super illud *Quatuor venti Cæli pugnant.* Glofa ait, *Quatuor venti sunt quatuor angelicæ potestates, quæ Regnis in quadripartito mundo possunt, præstant.* Nihilominus dicendum, nullam inter Sanctos discordiam reperiri, probatur, vbi lietes, ibi odia solent reperiri, minæ, persecuciones, iræ, tristitia, & huiusmodi, at hæc longè sunt à statu beatitudinis, in quo est summa pax, summa tranquillitas, patet in materia de Visione beatif.

Confirmatur ex Iobi 25. vbi dicitur de Deo, *quod facit concordiam in sublimibus suis.* Ad illud autem Danielis Hieronymus ait intelligi de Angelo malo, vt Angelus Persarum fuerit malus, ita ibi, cum Rupert. cap. 4. l. 9. de victor. Verb. At vero oppositum communiter sentiunt Gregor. 1. 17. moral. cap. 8. Dionys. egl. Hierarch. cap. 9. Lyran. ceterique in locum Danielis, D. Thom. art. 8. cum Scholasticis, Richar. 2. d. 12. art. 1. q. 3. & c. ideo responderetur in terminis, dissensionem illam fuisse materiale, non formalem: nõ quidem formalem, quia non procedat ex animi praua dispositione, non ex prauo affectu, non ex ira, non odio, seu ex huiusmodi passionibus, in his namque consistit dissensio formalis, ratio, quoniam finis omnium erat bonus, nempe gloria Dei, & beneficium populi, sicut per varia capita obtinendum, & ita euenire solet etiam in via in timorata conscientia viris, dum aliquando diuersa sentire videntur: ita quoque agere solent Advocati bonam habentes conscientiam, qui etsi contrariis partibus patrocinando, contraria consulant, & totis viribus vnusquisque pro suo clientela decertet, nihilominus, quædã veritas causæ latet, & anceps, ac dubia est, nullatenus peccat, singulis pro suo alumno patrocinantibus: tunc vero peccarent, quando certiores iam facti de iniustitia litis, eam nihilominus vel prosequerentur, vel attentarent: Eo autem tunc, quando causa dubia est, in bona fide sunt: Quod si eos interrogas, cur ambabus partibus patrocinamini, dum alter verum dicit, & alter falsum; continuo respondere poterunt, hoc totum agimus, conditione tacita, vt potè, eatenus sic agimus, quatenus oppositum, vti verum nobis vsque modo non constet; quod si constaret, causam demitteremus, & patrocinari desineremus: de his, veluti timorata conscientia viris dicendum erit, solummodo materialiter inter se dimicare, non formaliter: materialiter quidem ratione probationum probabilium hinc inde allatarum; non tamen formaliter ratione intentionis, quia ambo intentionem habent seruandi iustitiam. Sic de Angelis illis Sanctis, quorum finis, vnus idem-

An Custos ex damnatione Alumnus sententiæ detrimentum;

idemque erat; gloria Dei, & beneficium Populi: Verum dimicabant in modo, ignorabant enim qualifnam esset voluntas Dei, liberandum ne, an non, fore populum, cuius si alteram partem nouissent, non utique dissiſſent. Ad illud autem de quatuor

uentis, consimiliter respondet Richardus &c. vel pugnam aduenire non ratione eorum, sed ex parte operum, meritorum, siue demeritorum, Regnorum illorum, quoniam custodia commissæ erat illis quatuor uentis. Hæc de Sanctis Angelis Custodijs.

QVÆSTIO II.

De aliquibus effectibus Angelicæ Custodiæ.

Inter cæteros angelicæ custodiæ effectus, duodecim penes D. Bonauent. d. 1. art. 2. q. 1. in fine, enumerantur: *Primus est*, inquit, *pro delictis increpare*, Iudic. 2. *Ascendit Angelus Domini de Galgala ad locum flentium*. & ait, *Eduxi vos de Terra Aegypti*: & post, *Non auditis uocem meam?* *Secundus est*, *à uinculis peccatorum absolueret*, Act. 12. *Angelus assistit*, & post, *Ceciderunt catena de manibus eius*, hoc tamen intelligendum est dispositiue. *Tertius impediencia ad bonum auferre*, quod signatur in Exodo 12. *ubi Angelus percussit primogenita Aegypti*. *Quartus est Demonia arcere*, Tob. vii. *Demonum ab uxore mea compescuit*, dicit Tobias de Raphael. *Quintus est docere*, Dan. 10. *Nunc egressus sum, ut docerem te*, & intelligeres. *Sextus, secreta reuelare*, Gen. 28. *Tres Angeli misterium Trinitatis, & unitatis expresserunt*: & ibidem sequitur, *Num celare possum Abraham, quæ facturus sum?* *Septimus est consolari*, Tob. 5. *Forti animo esto, in proximo est, ut à Deo curesis*. *Octauus, in uia Dei confortari*. 3. Reg. 19. *Surge, & comede*, *grandis enim tibi restat uia*. *Nonus est deducere, & conducere*, Tob. 5. *Ego duceam, & reducam eum*. *Decimus, hostes desiccare*, Isa. 37. *Egressus Angelus Domini percussit in castris Assyriorum*. *Vndecimus tentationes mitigare, & hoc assignatur in Genes. 2. ubi Iacob luctatus est eum Angelo, ubi benedictione accepta, confortatus est post luctam, & emarcuit neruus femoris eius*. *Duodecimus est orare, & orationes deferre*, Tob. vii. *Quando orabas cum lacrimis, ego obtuli oratione*

tuam Domino. & Apoc. 8. *Ascendit fumus incensorū de orationibus Sanctorum, de manu Angeli corā Domino*. Hæc Bonauentura. *Quod uero ait in secundo effectū, Angelos à peccatorū uinculis absolueret*: applicando illud de Petro, *ceciderūt catena de manibus eius*: Aduertendū, applicationem loci istius esse allegoricam, & mysticam, nam in facto Petri est sensus uerè literalis, quia uerè, & literalitèr, seu historicè, soluta fuerunt Petri catena. Et dum tandem sanctus Doctor, subdit, *Dispositiue uerissimum, quandoquidem absolueret effectiue à peccatis est solius Dei*, requiritur namque potentia infinita ad iustificatiuam, remittendo peccata, & creando gratiam, præstare autem hæc effectiue est solius Dei, Scot. 4. d. 1. q. 1. vnde Iudæi audientes Christum dixisse, *Remittuntur tibi peccata tua*, obstupentes dixerunt, *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?* bene scientes, solius Dei esse peccata dimittere: quod tamen inde confirmauit idem Christus, inquitens, *Vt autè sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata*, ideo, tibi dico surge &c. Concluditur ergo effectiue à Deo prouenire: cæterum, quia creaturæ cooperantur ad alterius iustificationem, hinc & ipse quoque ingrediuntur hoc munus, at uel ministerialitèr, ut Sacramentorum Ministri, uel meritorie, ut ipsimet penitentes, uel dispositiue, ut in presenti loquitur Bonauent.

2. Addit autem septem alios effectus Gerson par. 3. tra. 8. super Magnificat: allegoricè expendens præfatum locum

locum Petri: iuxta ea, quæ Act. 12. dicuntur, *Et ecce Angelus Domini assistit, & lumen resulsit in habitaculo; percussitque latere Petri, excitauit eum dicens, Surge velociter &c.* effectus uero sunt, *Assat, fulget, pulsat, iubet surgere, soluit à catenis uitiorum, educit à carcere, liberum reliquit*. Quæ quidem compendiosè explicando, hæc continent: *Assat*, inquit, ut pensemus, quoniam sit finis nollet: *Fulget*, ut nouerit unusquisque, qualis sit status eius. *Pulsat*, incitans ad bonum. *Iubet surgere uelociter* dum sperando diuina mandata seruantur. *Soluit à catenis*, nempe uitiorum uinctum, in mendicitate, & serro: *Educit à carcere*; aperiendo portam penitentia: ac denique sic educit, *libertati relinquit* quo facto, concludit, inquitens Gerson, *Reuersus quidem ad se, nempe peccator, Deo gratias, & Angelo suo, dicit ex sententia, Nunc scio uerè, quia misit Deus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudeorum*.

3. Hieronymus alterum addit effectum, qui est, præesse cruciatibus, seu corrigere, & punire, ait enim Danielis 7. *reperi genus aliud Angelorum, Qui singulis præsent cruciatibus*. idemque habet Hermes lib. 3. Pastor. sed utrum Angeli isti punitores sint boni, an mali: Chrisost. Actor. homil. 43. negat esse bonos, sed malos, ait enim, *Lictores ergo sunt Angeli? absit, non hoc dixerim*. loquitur autem de bonis. Rationem uero assignans, inquit, *Sicut inter homines sunt milites; & alij, qui ad pœnas exigendas segregantur; sic ad ministeria, & hominum dispensationes sancti Angeli, ad malorum uero pœnas postulandas, Demones transmitti*. homil. 3. de patient. Concludit ergo absolute Chrisostomus, pœnas non infligi, nisi per Angelos malos. Nihilominus, infligi quoque pœnas per Angelos bonos, colligitur ex scripturis, & quidem Angelus, intimans punitionem, siue flagellationem Hierusalem ob peccatum Dauid erat bonus. 2. Reg. 24. Angelus occidens 850000. in Castris Assyriorum, sanctus erat: Sancti quoque erant Angeli missi ad subuertendam

Sodomam. Genes. 19. Item Augustinus 9. de Ciuit. Dei cap. 5. inquit, *Sanctos Angelos sine ita punire, quos accipiunt æterna lege puniendos*. Insuper Andreas Cæsar. in Apocal. 26. docet, *Angelos gratias agere Deo de eorum punitione, qui diuina Præcepta præuariantur*. Et insuper quando puniunt, id agunt tanquam *Medici misericordes, ac condolentes*. Quid autem dicendum in hoc distinguendum de eo, quod aduenit frequenter, & ut in paucioribus. Item, vel de pœna huius uitæ, uel alterius uitæ. Incipiendo ab hoc ultimo, dicendum æternæ illius pœnæ infernalis ministris esse Angelos malos: & ita loquebatur Chrisostomus inquitens, *Lictores ergo sunt Angeli? absit, non hoc dixerim*. Idemque confirmat in autoritate sequenti allata. Loquendo tamen de pœna, huius uitæ, dicendum, frequenter, & ut in pluribus, ministros esse Angelos malos: ita loquebatur initio Hieronymus, & Hermes: patet autem id ex scripturis, nam Psalm. 77. dicitur, *Misisti in eos iram indignationis sue, immisiones per Angelos malos*, Paulus 1. Corinth. 5. ait, *Huiusmodi tradere Saibana in iteritum carnis*. Angelus, qui vexabat Saul 1. Reg. 16. erat malus, ait enim text. *Exagrabat eum spiritus nequam à Domino*. Et rursum, dixeruntque serui Saul ad eum. *Ecce spiritus Dei malus exagitat te*. Nec obstat appellari spiritum Dei, quomodo namque erat malus, si erat spiritus Dei? Respondet Gregor. lib. 8. moral. cap. 6. fuisse spiritum Domini propter potestatem, non propter malitiam. Confirmatur ex primo loco textus, ait enim, *Spiritus nequam à Domino, id est à Domino indicat, destinatum fuisse à Domino, siue permissum à Domino: & hoc, quod Gregorius ait, Domini propter potestatem*. Malus etiam fuit affligens Iob, & Tobiam, atque Paulum, in stimulo carnis &c. Cæterum textus apertè fatetur fuisse malum, & ita passim de pœnis alijs, ut plurimum ab Angelis malis. Cæterum loquendo extraordinarie, ipsi quoque sancti Angeli esse solent ministri pœnæ in hac uita: & hoc testantur loca scripturarū recensita, tum & Patres citati: & ad hoc sensus loquitur Beda lib. var. quæst. 99. *Quoties unque*
200 Deus

Præesse cruciatibus.

Angeli punitores an boni, an mali.

Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, ad ministerium vindictæ, Angeli mittuntur: qui tamen diuina potestatem coercentur, ne tantum noceant, quantum cupiunt. Cum autem indefinitè loquuntur per quotiescunque, idem erit, ac sensus explicatus, importans, ut plurimum, seu ordinaria, non enim ignorabat Beda, etiam quandoque sanctos Angelos in hoc mundo ministros fuisse, iræ Dei, ut ex scripturis colligimus. Cum vero addit, Coercentur, ne tantum noceant, quantum cupiunt; apertè loquitur de Angelis malis, quorum studium, & voluntas est, semper, & quam maximè nocèdi: cum ex aduerso, Angeli sancti, pro eorum nimia erga nos, charitate, Deum pro nobis exorènt, tueantur, & custodiunt.

Comitatur
animas de-
cedentium.

4 Adest ministerium alterum post mortem obeundum circa animas decedentes in gratia ex hac vita; si namque aliquid purgandum eis remaneat, à sanctis Custodibus Angelis in Purgarium deduci, ibique ad nutum misericordiae Dei, aliquando ab ipsè visitari, & consolari fatentur Scholastici: quod si nihil purgandum remanserit, tunc à suo Custode, vel à pluribus etià Angelis in Paradisum deduci: ita ex fa-

cto Lazari colligitur, Luc. 16. Factum est autem, ut moreretur medicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Diuus autè Ambrosius, tract. de Symbolo Apost. cap. ult. ait, Vehicula Sanctorum Spiritus esse, id est, Angelos Dei. Christof. vero ponderans locum Lucæ sic loquitur, *ortabatur in humeris Angelorum, ne saltem laboraret: non sufficeret ad portandum vnus Angelus? sed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant: gaudet vnusquisque Angelorum tale onus tangere, libenter talibus oneribus prægrauantur, ut adducant homines ad Regna Cælorum.* In eo autem, quod dicit, *Ne saltem laboraret*, loquitur more humano, non enim spiritus in ambulando defatigantur.

5 Non præteribo tamen quid Socrates de suo, licet Dæmone, dicat penès Apuleium l. b. 5. de Deo Socratis, ait autem, *Dæmon, qui nobis præbitus est, vita edita, trahit custodiã suam veluti ad iudicium, & illic in causa dicenda assistit: & si qua commentitur, redarguit: & si qua vera dicit, assentitur, ut illius testimonio feratur sententia.* Plerique autem aiunt, fuisse Angelum eius bonum, ut in sequenti dicemus.

Genium,
Socratis.

QVÆSTIO III.

De Genio antiquorum Gentilium.

1 Quia antiquiores Gentiles, vniciq; nascentium hominum, Genium particularem destinari aiebant, sicut Fides Catholica docet destinari Angelos sanctos Custodes, hinc post enarrationem de Angelis Custodibus iuxta Catholicam Fidem, in præcedenti habitam, enarrationem teximus breuitè de Genijs antiquorum, laribus &c.

Genium
quid.

2 Quid vero sit Genium, & vnde dicatur, Seruius in 6. Æneidos, ita de eo loquitur. *Non incongruè dicuntur Genij, quia cum vnusquisque genitus fuerit, ei statim obseruatores deputantur.* Menander id ipsum habet penès Plu-

tarci. de Tranquillitate animi. inquit, *Vnicuique in lucem, cum primo editur, Genius bonus vitæ Magister totius assistit.* Idemque lib. de Fide ait, quod *Homerus*, appellatione Genij, qui Græcè dicuntur Dæmones, vitur de bonis, & malis.

3 Præsertim vero in speciali fit mentio de Genio Socratis, vnde aiunt, *Genium Socratis.* de eo autem sic scribit Tertullianus lib. de anim. c. 1. *Aiunt Dæmonem illi à puero adhaesisse.* Additq; Lactantius lib. 2. cap. 15. *Cuius nutu, & arbitrio sua vita regeatur.* Idem quoque Socrates penès Platonem in Theaetete ita de se loquitur, *Adest mihi, diuina quadam sorte Dæmonium quoddam à prima*

Genium,
Socratis.

De Genio antiquorum Gentilium.

ma pueritia me sequitur. Quid autem operabatur secum, subsequitur, inquit, *Hoc enim vox est quadam, qua cum auditur, eius, quod fit, disuasionem innuit, provocat vero nunquam: quod si quis amicorum aliquid mecum quandoq; communicet, venitq; vox, hoc illa dissuadet, neque facere sinit.* Ab enim Dæmone sollicitus erat admoneri Socrates, ut ab agendo desisteret, quando, Augustino referente lib. 8. de Ciu. Dei c. 14. id, quod agere volebat, prosperè non fuerat euenturum; sed an Dæmon iste fuerit eius Angelus Custos, affirmat Argentina in 2. d. 11. quæst. 1. art. 3. *Aegydius ibidem art. 2. de qua re agit Vectorell. lib. 2. de Custod. Angel. Eugubinus autem lib. 8. de Perenti. phil. c. 25. ita scribit, Dæmon Socratis, cum Socrates esset vir bonus, hortareturq; ad virtutes omnes homines. & ab ipso Dæmonio semper ad bonum vocaretur, fortasse non esset malè sentire, fuisse bonum Angelum, qui & Balaam ariolo apparuit, à scelevog; auertit.* Tertullianus tamen ex opposito male de eo sentit, inquit enim, loc. cit. *Pessimum re vera pedagogum.* Fuisse vero hunc Socratis Dæmonem, igneum, quia Socratem ad cœlestium contemplationem inflammabat, & saturninum, quoniam abductum à sensibilibus cura, intellectu plurimum viuere hortabatur, penès Rodig. lib. 1. cap. 31.

4 Reuertendo tamen ad Genios in se, idem Seruius vbi supra subiunxit, *Cum nascimur, duos Genios sortimur: vnus est, qui hortatur ad bona; alter, qui deprauat ad mala.* Empedocles insuper penès Plutarcum recentum idem aiebat: vnde Plutarcus corripit sententiam Menandri, dicentis dari vnum Genium, approbatque Empedoclem dicentem, *Vnumquemque nostrum, postquam est natus, arripit, gubernariq; à duplicibus fatis, Genijsque.* Ipsis etiam demandari curam domorum, thermarum, infularum, portuum, Regnorum, & huius generis affirmat Prudent. lib. 2. contra Symmach.

Homerum
à quoniam
genium.

5 A Genio autè genitū fuisse Homerum, refert Plutarc. lib. de Homero, inquit, *Aristoteles tertio de Poetica scribit, in Insula Io, quo tempore Neleus Codri filius Colonia in Ioniam du-*

cenda præfuit, puellam indigenam à Genio quodam ex eorum numero, qui cum Musis Choros ducunt, compressam, peperisse Homerum.

6 Varia tamen, & opposita, atque pugnantia referuntur de ipsis Genijs, nam Plutarcus in vita Marci Antonij, scribit ipsius Genium superari à Genio Cæsaris, ob idque consultum sibi fuisse, ut è Cæsare semper quam longè foret, rationemq; asserens, inquit, *Huius enim Genium formidat Genius tuus, qui erectus, & celsus, vbi solus est, illo appropinquante demissior redditur, & ignauior.* 7 Apuleius lib. de Deo Socratis: *Dæmon*, inquit, *qui nobis præbitus est, vita edita, trahit custodiã suam, veluti ad iudicium, & illic in causa dicenda assistit, & si qua commentitur, redarguit: & si qua vera dicit, assentitur, ut illius testimonio feratur sententia.*

8 Mira quidem sunt, quæ quandã, veluti affinitatem habent cum ijs, quæ de Angelis Custodibus tradidimus, ut facile sit hæc cum illis cõferre ex parte, absque tamen præiudicio Fidei.

9 At vnde nam, vel transcribere hæc Antiquiores Gentiles, an potius proprio Marte inuentarunt? Notum quidem est, ut primo, & secundò tradidimus antiquiores conuersatos cum Aegyptijs, atque Hebræis, quam plurima nostræ fidei monumenta ab inde traxisse, licet eadè inuolucris obuoluta suis posteris commendasse: iam enim Pythagoras, & Anaxagoras in Aegyptum profectos fuisse ob eum finem tradit Theodoret. lib. 2. de Curand. Græc. affect. addit vero Clemens Alexandrin. lib. 1. Stromat. *Pythagoram propter Aegyptios circuncisum fuisse, ut Aegyptiorum Scholas ingredi potuisset, Aegyptiorumque mysticam disceret Philosophiam; & cum Chaldaeorum, ac Magorum conuersatus fuit eruditissimis.* Idem iter peregit Plato, ut ab Hebræis disceret veram Dei sapientiam: idem de Thalete scribitur, Erippo, &c.

Quæri autem superest, vtrum etiã Lucifer destinat Dæmonem ad ruinã, sicut Deus destinat Angelum ad custodiã; videbitur autem infra.

Finis Decimoquarta Disputationis.

Pythagoras
& Plato in
Aegyptum
profecti ad
Scholas He-
bræorum.

DISPUTATIO XV.

De Angelis malis, siue de Dæmonibus.

QVÆSTIO I.

De Nominis *Dæmon* Ethimologia, atque importatis.

DE solo nomine agimus nunc Dæmonum, etenim cætera ipsis competentia visa sunt proprijs locis, sub titulo *malorum Angelorum*, siue *Dæmonum*.

2 Vox ista *Dæmon*, importat idē, ac *sapiens, sciens, peritus*: ita Lactantius explicat lib. 2. cap. 15. inquit, *Dæmones autem Grammatici diælos aiunt, peritos, ac rerum scios*. Eusebius lib. 4. de Præpar. Euang. cap. 3. *Dæmones, latine scientes dicere possumus*. & confirmat Augst. lib. 9. de Ciuit. Dei cap. 20.

3 Dæmonum quinque genera Orpheus in Musæo enumerat: *cælestes, aereos, aqueos, terrestres, subterraneos, seu humanos*. cur autem sic dicti, rationem affert Iamblicus lib. de Misterijs, inquit, *Dicuntur Dæmonum alij quidē aerei, alij vero aquei, non quia ibi solum sint, sed quia ibi maximē regnant*: & hinc fortasse penēs Plutarcū dixit Plato ex Hesiodo

Aere vestitos tota tellure vagantes.

4 Apollo tamē penēs Euseb. lib. 4. Præpar. Euang. cap. 4. diuisit eos in sex genera, canente Orphæo

*Maſtanda est hostia cunctis
Multa Dijs, seu qui terras, seu qui mare
vastum,
Aera, seu qui habitant latū, seu qui atbera,
seu qui*

*Alta colunt cali, seu qui infima Regna
barathri.*

5 Plato insuper duo eorum genera facit, bonos, & malos: bonos quidem appellat absolute *Dæmones* id est sapientes, & qui hominibus beneficia

præsent: malos vero per contemptū, & contumeliam, *Cacodæmones*, vt quia deceptores, & inimici sint hominum, ex lib. 10. de leg. & in Phæd. subditque *Bonos esse Custodes, Gubernatoresq; nostros, & appellari cælestes*: malos vero non admitti in Cælo, quia impuri sunt, penēs Eugub. lib. 8. de Per. phil. c. 22.

6 Plutarcus penēs Euseb. l. 5. c. 4. hæc ex Hesiodo transcribit, *Hesiodus primus omnium distinctus quatuor genera rationalis naturæ ordine posuit: Deos primum, deinde Dæmones, postea Heroas, postremo homines*:

7 Bessarion lib. 3. contra Calumn. cap. 7. ait, Platonem Dæmones posuisse, veluti naturas inter Deum, & homines: idem habet Euseb. Cæsar. lib. 5. Præpar. cap. 4. *Genus Dæmoniorum inter Deum, & homines posuerunt: atque hinc idem de Homero scribit, Homerus promiscuè his nominibus uti videtur, eosdem modo Deos, modo homines nuncupans*.

8 Aristoteles lib. 5. Metaph. c. de substantiis: enumerat eos inter substantias corporeas, licet subtiliores, ait enim, *Substantia dicuntur, & simplicia corpora, vt terra, ignis, aqua, & quæ talia sunt, & vniuersaliter corpora, & quæ bis consistunt animalia, & Dæmonia, ac eorū particule*. ita exponit ibi D. Thom. licet Alexander, & Albertus exponat de Idolis.

9 Dæmonibus omnia plena penēs Euseb. lib. 8. cap. 3. cecinit Orpheus *Dæmoniaque imploro, sanctum, pariterq; malignum,
Aereos, aqueos, cali, & connexa tenentis,
Terrestres, inferosque, & circum omnia cuntes*.

10 Hieronymus de Origene refert dixisse,

dixisse. *Dæmones ob maiora delicta, aere corpore esse vestitos*. duo autem ait primo commississe delicta, inde vero in aereum corpus esse intrusos: de delictis verum dicit, loquendo de Angelis malis, at tamen an ob id corpori fuerint intrusi visum fuit supra.

11 Sed quidquid cæca Gentilitas de hoc nomine *Dæmon* effinxerit, nos tamen catholicè loquēdo, dicimus, quod nomen *Dæmon* penēs Catholicos male sonat, sumitur enim semper pro Angelo malo, ita Euseb. lib. 4. de Præpar. Eu. cap. 4. in. uicens, *Nomina ista Dæmonū semper male sonant, neque ullum bonum, Dæmonem nostræ dicunt Scriptura*. Et Aug. lib. 9. de Ciuit. Dei cap. 19. *Nos autem sicut Scriptura loquitur, secundum, quam Christiani sumus, Angelos quidem, partim bonos, partim malos, nunquā vero*

bonos *Dæmones legimus*. Adeoque malum est, vt transferri quoque solent ad homines malos, dicente Tertulliano, *Dæmonium vocas hominem, aut malitia, aut insolentia, aut quacunque macula, quam nos Dæmonio deputamus*. Tantumque in horrore etiā antiquis fuerit nomen hoc, vt de spuigio ita scribat August. lib. 8. de Ciuit. Dei cap. 14. *Omnes Dæmonis nomen exhorrent, vt quisquis ante disputationem Apuleij, qua Dæmonū dignitas commendatur, titulum libri de Dæmone Socratis legeret, nunquam illum hominem sanum fuisse sentiret*. libro autem 9. cap. vlt. ita concludit, *Quamuis nominis controversia videatur, tamen ita est detestabile nomen Dæmonis, vt hoc modis omnibus à sanctis Angelis nos remouere debeamus*.

QVÆSTIO II.

De iisdem Dæmonibus ex Philosophis plura.

1 **R**hodiginus etiam lib. 1. antiquit. cap. 23. scribit, *Dæmonis nomen in Christiana Religionē odiosum sanè, infestumq; est: non ita veteribus, quippè quod Deus quandoque significatur: & pro admirabili, & immenso, Dæmonium usurpat Græcorum natio: sed quibusdam quoque, vt Aristoteli, adhasit Dæmonij cognomentum*.

2 Idemque capite subsequenti, ex Platonis doctrina, tres Naturæ intellectualis gradus commemorat: Primum immortalibus Dijs ascribit, quibus cælestem sedem attribuit: pergit vero, inquit, *Sed horum alios dici, & esse intelligibiles, ab omni materia contubernio semotos, quorum Parens, Princepsq; sit is, quem rerum Conditor, Opificemq; veneramus: paulo autem infra: Ceteri, non tam Di, quam Ministri*. Hic autem est primus gradus penēs eum. Pergit inde: *Imum vero, numisima tenet præcelsæ diuinitatis eximum, Homo: Medium vero inter hosce extremos, gradū ab Luna coluntatio, ad nos usque, expansum iam habent, quos abscentia magnitudine, præcis*

Dæmones vocarunt. Thales, Pythagoras, Plato, Stoici, Dæmonas esse sanxerunt substantias animales, sicut Heroas, ab corporibus amotas animas. Apuleius, *Dæmones, inquit, animalia sunt, ingenio rationalia, animo passiva, corpore aerea, tempore æterna: Passiuos, quoniam iisdem, quibus nos, perturbantibus, sunt obnoxij*. Hos veteres Romani *Medioximos* nuncuparūt, *Dæijs* summis minores, *Hominiibus* tamen maiores: quos, cum pluribus recensens Plautus in Cistellaria, ait, *Ita medij: Deoque, superi, atq; inferi, & Medioximi*. Insuper aderant & alij, quos *Semones* appellabant: dicitur vero *Summus*, quasi *summus* Deorum manium: holq; præsidere in Elemēto Aeris, quos Martianus credidit esse *Semideos*: Vel *Semionem* dici Ianum, eo quod *Seminio* præsit, dum cōcipitur infans. Quidquid tamen à Luna ad terram vsque, interstitij est, Plutoni adscribebant: ipsam vero Lunam, cunctis Cælis, terræ viciniorē, *Proserpinam* appellabant: *Heroas* terræ præesse aiebant ex Iamblicus

Dæmones elementarij

eo: veluti, præsertim corpori humano præfidentes, ob quod & Mares vocatos: quos, iracundos signat Menander; siue etiam occurrentibus in festos, atque hinc, ipsorum timore percussis, ad transitum illorum, silentium seruabant.

Dæmones
Planctuarii

3 Ex capite vero 25. hæc excipe, puta Dæmonum eorundem ordines in sphaeras; Veteres namque singulis Planctuarum globis singulos adaptarunt dæmonas: unde Saturnij dæmones leguntur, Iouis, Mercurij, Martiales, & huiusmodi: inter hos vero, alios, alijs præfidere Dæmonibus in eodem Orbe planetario, sicut & homines hominibus præfident, superioribus inferiores. Orphici terrestres etiam dederunt Dæmones, sicut & aqueos, & igneos. Quæ admodum ex cap. 31. Dæmon Socratis, tum igneus, tum Saturnius erat: igneus, quia ad cælestium contemplationem ipsi inflammabat; Saturnius, quoniam abductum à sensibilibus cura. intellectualiter, vt plurimum, sicut in profunda cogitatione rerum, viuere faciebat.

Dæmones
per essentiam,
per comparationem.

4 Insuper cap. 30. scribit Proclus, Dæmonem non vno modo dici: alius namq; per essentiam, Dæmon est: alius cōparatione, alter habitu: Quod proximè præest, ac prouidet, Dæmonem appellare consueuerunt, sicut penes Orpheum, Iuppiter, Saturni Dæmonem vocat: Plato, Deos, qui generationi præfunt, Dæmones appellat; Hoc ad primum genus. Comparatione vtique Dæmon est, qui proximè vnicuique, prouidet, etiã si Deus sit: Habitu vero Dæmon dicitur animus. Qui similitudine quapiam, ad genus dæmoniaccū mirabiliores, quam secundum hominem, actiones edidit, totamq; vitam suã suspendit ex Dæmone. Qua ratione in Republica Socrates Dæmones Animos appellauit, qui vitam bene trãgerint. In Timæo Anima rationalis Dæmon appellata. idem penes Apuleium, penesque Virgilium

*Dij ne hunc ardorem mentibus addunt,
Euriale? an sua cuique Deus sit dira
Cupido?*

Et hinc Eudæmonas, dici beatos, putat, quorum Dæmon bonus, id est, Animus virtute præditus est: Et in eodem Ti-

mæo, Deus supremam animi partem, tanquã Dæmonem, nobis contribuiffe. In Symposio amor ipse ad diuinã pulchritudinem contemplantã, Dæmon cognominatur. Porphyrius, & Iamblicus, Dæmonem, aliud non esse putauit, quam intellectum: indeque, illum appellari Eudæmona, qui sapienti fuerit præditus intellectu. Iulius autem Polux penes Homerũ, Dæmonas scribit, Deos vocari, quando etiam Plato, omnium moderatorem Dæmona nuncupare sibi permittit.

5 Sicut vero fides nostra docet, Angelos ad hominũ tutelam destinari Custodes, ita & huiusmodi ipsimet similia conscripserunt: Ex capite namque 31. hæc leguntur. *Ex sublimiore Dæmonũ genere, Platonis sententia est, Animis in vitalem hanc prædeuntibus lucem, contribui Dæmonem, qui sit actionum inspector omnium, & cogitationum quoque diligens explorator, qui que corporeo exolutis nexu afficitur semper, vaptetq; ad Indicem protinus, singula testimonio approbans suo, vel diluens. idẽ habet in Phæd. Socrates, & cõfirmat Proclus. Menander, adest, inquit, statim nascenti Dæmon. Et infra. Horum item sententia est, animas, iam iam descensuras ex Dæmonum numerosa serie Custodem naturaliter secernere. Putant alij ista perfici, quando iam electione vti ceperit anima. Item Aegyptiorum doctrina traditum est, ab Dæmonum præfide Deo, pro ratione propositã vitã Dæmonẽ assignari, non ab astro, nec à Planeta: Quare concincentes Pythagorici, ita Iouem apprecari consueuerant, vt vel ipse à malis abduceret, vel à quo Dæmonũ id posset præfari monstraret. pluraque ibi.*

6 Vbi tamen Catholica Fides habet, Custodes Angelos vbique locorũ nobiscũ adesse vsque ad mortem, consimilia ex istis habentur: etenim, cap. 32. sic scribit: *An vero, si locum, Regionemue mutes, simul mutetur, & Dæmon, non fore inter eruditos constat: absurdum ratis quibusdam, Dæmonem vnum, veluti mancipium venerit, à nobis ne latum quidem vnguem reuelli, quantumuis longinqua terrarum spatia obierimus. Alijs vero, vnicum esse Dæmonem, & esse vbique sancientibus, quod Iamblico placet, propterea non cogi demigrare:*

Quod

Dæmones
cũ suis et
philosophis

Dæmones
in iudicio
testes.

Singulis
guli adaptatur,
vel plures.

Quod si non est ubiq; simul, non Dæmon tantum vnus, id est, vnus numero, sed etiã specie, vnus in singulos: accipit præfeturam: qua ratione solares homines solariibus subiiciuntur. Dæmonis, sic & de cæteris. Quoniam vero in qualibet Dæmonis decuria, plura sunt dignitatis, & virtutũ discernicula, sicut etiam venerei homines, aut Saturnij, fortuna inter se disparatur, hinc efficitur, vt variantibus locis, varij sint etiam rerum nostrarum euentus, nam commodiores sæpẽ nascimur duces, aut è diuerso: Ex us autem consequitur, vt idẽ alibi fortunator pernoctatur, quã ubi erat.

Dæmones
solares.

Euentus
varij ab ijs.

prius, adeptus videlicet, potentiorẽ Dæmonem: quin, huius illustratione præstanti, fieri quoque putant, vt sæpẽ, Doctore nullo, res excogitentur mira, perducanturq; ad exitum feliciter, præter opinionem, quã nostrarum virium excedere videbantur mensum.

7 Adeat nunc catholicus Lector, ac distinguat, vt dicitur, inter lepram, & lepram: ea namque Philosophorum inuenta, quatenus à Christiana longè distant veritate, referendo tantummodo attulimus, salua tamen catholica veritate.

QVÆSTIO III.

Plura eiusdem generis, & alijs:

ORphæum insuper de Dæmonibus plura sensisse, inter quæ bonos, malosq; Dæmonas reperiri: referente Eugubino lib. 8. de Perenn. Philos. cap. 33. sic enim cecinit, sicut etiam à dijsmet pro flagitijs puniri.

Dæmonaque imploro, sanctum pariterq; malignum:

*Aereos, aqueos Cæli, & conuexa tenètes,
Terrestres, infernosque, & circum omnia euntes.*

2 Odifsea autem ad Titanes, tum de eorundẽ molestia in homines, tum vero de ipsorum flagris, ita canit.

Exhorrent que tuum rapidum, durumque flagellum

Dæmones humani hostes, atque feri, atque maligni,

Qui nostris animis vacuis infanda ministrant,

*Vt sæpẽ diram vitam cū crimine ducant:
Corpore peccates semper, vincisq; retenti,
Excidat, vt nobis sumi fulgor Patris aulæ.*

3 Pithagoram quoque talia sensisse, qualia de eo refert Marfil. Ficini. lib. In Phædrum cap. 2. inquit, Numerum quoque nouenarium tam Choris angelicis, quam lapsis inde Dæmonibus conuenire: mitto nunc, quod similem quendam casum Phærecides Syrus narrat, Dæmonibus accidisse: additq; Ophynæum, id est Serpen-

tem Dæmoniaccum, fuisse caput exercitus rebellantis à mente diuinã: Huius simile est, quod in miserijs diuinis continetur, Iouem scilicet, inferiores Dæmones ad Inferos deturbasse. Choros insinuat Angelorum, casumq; Luciferi, & satellitũ.

4 Mercurius Trifnegistus in Pimandro cap. 9. plura addidit, inquit, Humana mens omnes notiones concipit: bonas quidem, cum à Deo semen infunditur: contrarias autem, cū à Dæmone spermata iaciuntur: Nulla profecto est Mundi pars, Dæmonum presentia destituta: Horum lumen ab ipso Deo totum descendit: Dæmon denique transfusus in hominem, semina propria motionis inspergit: mens autẽ conspersa seminibus, prægnans, inde parturit adulterias, supra, parricidia, sacrilegia, diuinorum contemptum, & reliqua, quæ sunt opera Dæmonum.

Idemque in duo genera diuisit, alios namque à Deo factos, aiebat: alios ab Hominiibus. per hos vero, intelligebat statuas, ab hominiibus fabricatas, in quibus Dæmones ipsi dabant responsa, sic autem aiebat, Dominus, & Pater, vel, quod est summum, Deus vt effector est Deorum cælestiũ, ita homo fictor est Deorum, qui in Templis sunt: At quanquam arte effingere poterunt homines talia, Dij namque ita loquuntur, sunt animati: homo vero statuas quidẽ formare poterit,

terit, animum tamen inducere non potest: explicat idem Mercurius mentē eius, id inde fieri, *Euocantes animas Dæmonum, vel Angelorū, eas indiderūt imaginibus sãctis, diuinisq; miserijs, per quas Idola & benefaciendi, & male, vires habere possūt.* Accedit Minutius in Octau. hæc ampliùs explicans, & inquit, *Isti impuri spiritus, vt ostensum à Magis, Philosophis, & Platone, Dæmones sub statu, & imaginibus consecratis delitefcunt; & auctoritatem quasi presentis Numinis consequuntur, dum inspirantur interim Vatribus, dum sacris immorantur, dum nunquam extorum fibras animant, animum volatus gubernant, Sortes regunt, Oracula efficiunt, falsis pluribus inuoluta; Nam falluntur, & solunt, vt & nescientes sinceram veritatem, & qua sciunt, in perditionem suā non consentientes &c.* vbi vero ait, *fibras animant, per Animant intellige, Assistunt, non enim informant, nec ideo animant, sed assistunt, & animare videntur, at non ita, vt supra in propr. Disputat.*

5 Homerus promiscuē vsus fuit Deorum nomine atque Dæmonum, modo namque Dæmonas vocat Leos, modo Deos ipsos Dæmones, penēs Ludouico. Viu. super lib. 9. de Ciu. Dei c. 1. Item, summū Deorum appellauit quoque Dæmonem: vnde penēs August. ibid. ipsemet Homerus, Iouem nuncupauit Dæmonem, à quo Ioue cæteri inde procreati fuerint Spiritus, siue Dæmones; primum quoque ex Plutarco colligit Euseb. Cæsariens. lib. 5. cap. 4. inquit, *Homerus promiscuē his nominibus vti videtur, eisdem modo Deos, modo Dæmonas nuncupans. & secundum cecinit idem Homerus penēs eundem Eugub. l. 8. cap. 26. Dii scelerata adamant nequaquam facta, beati. Institiam sed amant: rebus latantur, & aquis.*

loquitur autem de bonis, quos ita appellat; etenim ab eodem Ioue, prodijfse, inquit, Dæmonas bonos, & malos.

6 Plato, vltra plura in præcedentibus ex eo, addit ex Phædone 4. lib. Deos, ait, esse *Gubernatores, Custodesque nostros: & nos esse Dii, quasi peculium.* Item in Cratilo, homines in Deos, refert, transformari. Et in eod. Phed. l. 4.

Dæmones puriores, colendos à nobis esse, tanquam interpretes Deorum. ait itidem in Symposio, Omnis natura Dæmonum, inter mortales, Deosque media est: quam vim habet & interpretatur, & traicit humana ad Deos, diuina ad homines: Horū quidem preces, ac sacrificia, illorum præcepta, sacraque institutiones, & ordinem, De eodem Platone Euseb. Cæsar. lib. 14. Præpar. Euang. cap. 9. scribit, Plato plurimorum Deorum genus, quasi defluxus quosdam, ac emanationes primæ causæ, & secundæ, vt ipse dicit, nobis proponit: Hos natura bonos esse, nec posse à propria virtute labi, ac propterea, Deos affirmat: Genus autem Dæmonum aliud quoddam facit, quod omnis nequitia, ac in peiora mutationis capax esse dicit. Horum alios bonos, alios, prauos & esse, & appellari, atq; Minut. in Octau. Platone nomen & Angelos, & Dæmones, sine negotio narrat? & in Symposio naturam Dæmonum exprimere committitur? vult enim esse substantiam, inter mortalem, immortalēque, idest, inter corpus, & animam, mediam.

7 Hesiodus penēs Laçant. lib. 2. cap. 15. de eisdem inquit, *Custodes eos Deus humano generi miserat; sed & ipsi cum sint perditores hominū, Custodes tamen se videri volunt, vt ipsi colantur, & Deus non colatur.* De quo etiam Clem. Alex. Adhortat. ad Græc. disticon refert Dæmonium decies, nam ter habet nullia Tellus

Immortalia, queis hominū custodia cessit.

8 Atque denique, concludendo de Dæmonū notione, siue in bonam, siue in malam trahantur partem à Philosophis; compertum ipsorum pluribus remanet: vnde Tertull. in Apolog. c. 22. scribit, *Omnes Dæmonas norunt, nec nomen nouum est: sciunt Dæmones Philosophi, Socrate ipso ad Dæmonij arbitrium expectante dehortatorum planè à bono: omnes sciunt Poeta: etiam vulgus indoctum in vsu maledicti frequentant.* Minut. supra. *Dæmonas esse Poeta sciunt, Philosophi disserunt: Socrates nouit: Magi etiam non tantum sciunt Dæmonas, sed etiam, quidquid miraculi ludunt, per Dæmonas faciunt.*

Circa vero recensita, sobriè se gerat catholicus Doctor, quatenus ea seligat, quæ non aduerfantur fidei, cætera autem respuat.

QVÆR-

QVÆSTIO IV.

Vtrum Aristoteles nouerit dari Dæmones.

Pro parte
negatiua.

Minimè in eius mentem venisse, ex his probari possent: Primo, Dæmones sūt Angeli, ac substantiæ abstractæ, siue Intelligentiæ, vt eas appellat Aristoteles: at tot Intelligentias posuit, quot sufficientes sunt ad mouendos Orbes, ergo Dæmones ignorauit. Minor parte ex 5. Metaph. cap. de substantia. Itē Secundo, substantias istas abstractas ibi collocauit ad finem mouendi Cælos, ergo alienū erit opus omne, cuius gratia admitterentur Dæmones. Insuper Tertio, adeo inibi eas collocauit, vt extra, minimè operari fastus fuerit. Præterea Quarto, si nec ipsarū Intelligentiarum dixit esse, Cælos mouere, finis autem Dæmonum non est talis. Rursus Quinto, si admitteudi forent, ex capite quidem, siue ex parte, quibus corpora obsident, siue à maleficis ad corpora destinantur inhabitanda, & vendanda. at hæc nō à Dæmonibus prouenire docet, sed ab humore melancholico, ait enim, id melancholiæ adscribendum, problem. 1. sect. 30. siue homines instinctu lympatico effervesce-re: ex quo Sybillæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, quibus verbis nedum Dæmones negat, verum & ipsum quoque diuinum afflatum de medio tollit, qualis, inter alios, fuit spiritus Sybillarum. Sexto, accedit testimonium Tullij de eodem Aristotele, qui lib. de diuinat. ait, *Aristoteles eos etiam, qui valentudinis vitio furent, & melancholici dicerentur, essebat habere aliquid in animis, presagiens, atque diuinum.*

Probat
admissis
Dæmones.

2 Verum aliundè colligendum remanet, Dæmones admisisse: Et quidè loc. cit. Metaph. expressè eos nominat, inquit, *Substantia dicuntur, & simplicia corpora, vt terra, ignis, aqua, & quæ talia sūt, & vniuersaliter corpora, & quæ his consistunt animalia, & Dæmonia, ac eorum particula.* Dices, pro Dæmonijs intellige Idola, vt exponit Albertus: at hoc nō obstat, etenim Idola, seu Simu-

lachra, vel Statuæ, vtique muta sunt; nec vllum principium habent earum, operationum quæ exinde expectantur; continēt nihilominus intra se Dæmones assistentes, qui inde responsa dabant siue cætera operabantur pro desiderio Idolatrarum: ergo, quod Dæmones Idola sint, vtique verum est, nisi quod Dæmones: x sui natura expertes sunt corporis, Idolum vero, vtroque constat, & corpore, & Dæmone. Item 2. Rethoric. de E. hymem. Dæmonum definiens, inquit, *Dæmonium nil aliud est, quam, aut Deus, aut Dei opus.* Apertior autem est locus iste. Insuper, subdit ibidem. *At qui Dei opus opinatur, hic & Deos esse opinetur necesse est.* Recolendum tamen est, quod supra tūm ex Aristotele, tūm Philosophis pluribus, retulimus, ipsos opinatos fuisse, Dæmones esse Deos, sicque appellatos ab ipsis, licet, vt aiebant, Ioue inferiores: & modo etiam id ipsum repetijt, inquit, *Dæmonium nibi aliud est, quam aut Deus &c.* quo stante, dum hic insuper multiplicat Deos, inquit, *Deos esse opinetur &c.* vtique ipsos multiplicat Dæmones. Vel saltem colligitur ex eodem alibi, non esse Angelos ad numerum solummodo Orbium cœlestiū quod probatur ex eodem, siquidem 1. Cœl. cap. 100. ita loquitur de ijs, quæ extra Cœlum sunt, inquit, *Neque quæ illic sunt, nata sunt in loco esse: neque tempus facit ipsa senescere: neque vlla transmutatio vllius eorum est, quæ super extima positæ sunt latrone; sed inalterabilia, & impassibilia, optimam habentiam vitam, & per se sufficientissimam perseuerant toto Aeuo.* Ex quo autem Intelligentias collocavit etiam extra Orbes, & supra Orbes, non ergo hinc colligi necesse est, negasse Dæmones, plures enim apposuit Intelligentias, vltra eas, quæ Orbibus insident mouendo eos.

3 At responderi poterit, caput quidem hoc nō cogere ad negandos Dæmones, aliundè tamē negasse eos Aristotelem, quandoquidem, quos, extra

P p p Orbes

Orbes collocavit Angelos, eos agere aiebat, vitam tranquillam, & optimam: Dæmones tamen non huiusmodi vitam ducunt, sed miserrimam, & dolorosam, imo flagitijs, ac nefarijs functionibus scitentem: At contra, etenim, & aliquid istorum, saltem secundum, ipse quoque agnovit: Et quidem loquens de generatione Homeri, ait genitum fuisse à quodam Genio: ita enim de eo refert Plutarchus lib. de Homero, *Aristoteles tertio de Poetica scribit, in Insula Io, quo tempore Neleus Cadei filius Coloniæ in Ioniam ducenda præfuit, puellam indigenam à Genio quodam, ex eorum numero, qui cum Musis eburos ducunt, compressam, cum iniuriosè uteretur, facti pudore moveretur, ad ipsum fluuium, peperisse Homerum: Hæc utique minimè agant Angeli sancti, qui longissimi sūt à flagitijs, & obscenis, virgines enim sūt, & amici, virginitatem, & castitatem colentium, igitur opera sunt Angelorum malorum, hi autem sunt Dæmones.* Confirmatur ex eodem Arist. qui 4. Topic. loc. 64. inquit, *Deum, & studiosum posse prava agere.* Profecto nequaquam Aristoteles de vero, ac summo Deo hæc protulit, sed de Dæmone, idem penes antiquos philosophos insonante, ac Deo, ut vidimus: Eodem modo eludi potest quod in super obijci posset, dicendo, per Dæmonium intelligere sapientem, ut de eius nomenclatura vidimus. Sed dato ita intelligere, nihilominus iam, etiam dixit, *studiosum posse peruersa agere*, idem namque ferè importat sapiens, ac studiosus, licet hic veluti in via sit, & in itinere conquirendi sapientiam, ille iam in facto esse, siue in termino; imo quo quisque sapietior est, eo studiosior est, quin & *proficere velle, pars profectus maxima est.* ex Monost. Troch. Ultra quod historia, siue inuentum, quod de Homero retulit, in sententiam eum trahit, Genium illum, seu Dæmonem, fuisse talè, qui obscenis vacauerit. Accedit Beslæ rion 3. contra Calumnias. cap. 7. inquit, *Nec nos Aristotelem excipimus, siquidem is quoque iudicandus ex his est, quæ scripsit de Dæmonibus.*

4. Nouissimus quidam, quin & doctissimus de re hac scribens, hoc ipsum ostendere intendit ex eodè Arist. lib. 8.

de histor. animal. cap. 24. ubi de incantationibus Equorum agens, inquit, *Equos ad tibia sonum quietere, & frontem dimittere: cum vero ascenditur, reuocatur &c.* Item ex augurijs id penes eundem colligit, siquidem lib. 9. ibidè cap. 1. *Auguris, ait, ex auium pugna, diffidia, confidia colligere: dissidio bella, omnemque discordiam statuunt; consilio, pacem, omnemque concordiam.* Insuper ibidem lib. 3. cap. 20. de Capro refert, è cuius mammis, tanta lactis copia effluebat, ut colostrum inde conficerentur: idemque de eius prole, etiam macula euenisse tradit, in Insula Lemno: erat ille, Caprus, & hic, Capri filius item maculus, è quorū mammis lac effulsit. Consulenti autè Capri illius domino, Oraculum respondit, magnam illam lactis copiam effulam, protendere peculi magnum incrementum. Quod vero mas lac produxerit, atque aieo copiosum, videtur id non naturæ, sed Dæmonum arti tribuendum.

5. Capita tamen ista, non cogunt, nec vrgent intentum. Et quidem ad Primum, naturæ id tribuendū est, musica namque iratos animos sedat. parcat, demulcet: in specie autem argumenti adducti tradit Plutar. in Lacon. quod, cum in Conuiuium lyra circumferretur, cæteri que canent, Gelon Equū iussit adduci ad se, in quem leuiter, faciliè; insiluit: Et P. M. l. 4. Apoph. de Xenophote refert, quod dum eius mufices vim admirabantur cuncti, quidā dixit, *Si tantus artifex est, incinat modulolos, quibus Alexandrum à bello renocet: sentiens, non esse magnæ artis, hominem, eo propellere, quo suapte natura pronus est.* Quod si poterat Xenophontis mufices Alexandri pacare animum, & reuocare à bello, poterat & tibia Equum, alioqui indomitum, demulcere. Idem in Scriptura de Dauide habemus, sono suæ cytharæ leuante, ac sedante melincoliam, & vexationes maligni spiritus arripientis Saul: ita quoque Hier. Phalet. lib. de laude Music.

Musica turbatas Animas, agrumque dolorem

Sola leuat, merito, diuumque, hominūque voluptas.

Et Ouidius 4. Trist.

Fessus, ut incubuit baculo, saxoque, resedit, Pastor,

Pastor, arundineo carmine mulcet oues. Fertur, et abantiq; lyres fide tristis Achilæmonia curas attenuasse lyra. (les Cum traheret Sylvus Orpheus, & dura canendo

Saxa, bis amissa coniuge missus erat.

Mares an-
producant
lac.

6. Caput alterum de lacte Capri illius; nec cogit; etenim lac nedū emittunt foemina, verum & ipsimet mares quandoque: id quidem tum docet Aristoteles 1. de histor. anim. cap. 12. tum 3. c. 20. Vessal. lib. 5. de Fab. hum. corp. cap. 18. tum ipsamet experientia, Cardanus namque de subtil. vidisse testatur, hominem copioso lacte scitentem. Item penes Orbem nouū reperiri frequenter homines huiusmodi: quin & de Calabro quodam parente, qui mortua iam vxore, ipsemet proprio è pectore, effuso abunde lacte, prolem aluit, vsque ad tempus ablationis, quod si hominibus contingere hoc potest, cur non etiam & Brutis, ut Capro illi maculo?

7. Caput de augurijs, utique vrget, etenim Dæmonum arte fiunt: idemque nouit dari Magos: refert enim Laert. in prohem. *Aegyptijs antiquiores esse magos, Aristoteles auctor est in primo Philos. duaque, iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: Alterum ex his Iouem, & Orosmadem; alterum Plutonem, & Arimanium dici.*

8. Cæterum, respondendo ad obiecta principalia, ad Primum, iam conuenit, plures etiā admisisse Intelligentias, ultra destinatas ad Orbes mouendos.

9. Ad Secundū, non omnes additæ sunt ad mouendos Orbes, loquitur autem de ijs, quæ in Orbibus mouendis collocatæ sunt.

10. Ad Tertium, ex relatis patet, etiam extra Orbes, illas alias operari aliquid in his inferioribus, ut de Homero, Auguribus &c. quas vero extra collocauit, eas dixit sisti in cōtemplatione naturalium, ibique optimam habere vitam, & sufficientissimam, siue potiri felicitate, ac beatitudine naturali, cōsistente in tranquillitate, incorruptibilitate, inalterabilitate, atq; speculatione naturalium &c.

11. Ad Quartum, loquebatur de Intelligentijs destinatis ad Orbes.

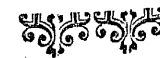
12. Ad Quintū, ex hoc quidem capite, in eius sententia, nequit colligi intentum; expressè namque negauit obfessionem corporum per Dæmones: de quo egimus etiam supra Disp. 1. q. 2. ut Tullius quoque testatur de eius mente.

13. Ex quibus omnibus concludimus, Aristotelem plures alias intelligentias admisisse, ultra motrices Orbium, nec esse verum, quod ipforum numerū taxauerit ad numerum siue Orbium, siue motuum Orbium. Imo Aristoteles idem lib. 1. de part. anim. cap. 5. commendat Heraclitum dicentem, *Omnis esse plena Dijs.* imo, dum die quadam, ingredi domum suam quidem vereretur, ingredi fidenter eos iussit, rationemque & causam ineundi ingressus attulit, inquit, *Quoniam nec huic quidem loco Dijs desunt immortales.*

14. Item elicimus, nosse Dæmones Aristoteles non quidem ex Energumienorum vexationibus, quas humoris atro attribuebat, sed aliundè.

15. Verum obstat vitimo D. Thom. q. 16. de malo art. 1. inquit, *Peripatetici, Aristotelis sectatores non posuerunt Dæmones esse, sed ea, quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute celestium corporum, & aliarum rerum naturalium.* Verū quia discipuli profiteri solent doctrinam Magistri: si sectatoris Aristotelis Dæmones negarunt, indicium profecto est, negasse eos quoque Aristotelem magistrum. At Primo responderetur, Diuum Thomam loqui de sectatoribus antiquis, cæterum Recentiores Peripatetici, ex eodem Aristotele talia decerpunt. Secundo, non omnia Aristotelis loca percurrisse, quæ tamen percurrunt moderniores. Tertio, non posuerunt in eius doctrina, tales quales considerant Theologi, plurima namque Theologi de Dæmonibus scribunt, Aristoteles vero, eiusque sectatores pauciora.

16. Cæterum prudēs, & Christianus Lector, attendat quænam consona sūt Fidei, & quæ aduerfa, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.

QVÆSTIO V.

Dæmonum eorum officia in Genus humanum,
ex Philosophis, alijsque.

Prosequendo, ex ijsmet Philo-
sophis excerpte quiddam
differunt, ultra allata. enarra-
bimus quoque eorundem munera, seu
officia in Genus humanum Promiscue
tamen, tum de Genio, tum de bonis, ut
vocant, tum vero de malis.

2. Et quidē, Aristoteles idem lib. 7.
moral. cap. 7. Genium, veluti ad custo-
diam traditum, admittit, scribit enim,
Non secus, ac male cōpacta navis rectius
sæpè agitur, non per se quidem, sed quia
peritum Gubernatorem, nacta; sic enim
fortunatus ille Genium optimum guber-
natorem habet.

Dæmonis
comitatus
vsque ad iu-
diciū alūni.

3. Proclus platonicus, nunquam
Alumnum desere docuit, quousque ad
iudiciū eum præteret; item eum
purgare, bonaq; eidem adnectere, scri-
bit enim in comment. ad Alcibiad, tit.
Contra dicentes &c. inquit, Nunquā
anima in eodē vitæ scurrigulo mutat Dæ-
monis præfecturam, sed idem Dæmon est
ex ipsa genitura, vsque ad Iudicis vitæ
præsentiam, nos gubernans.

Dæmonum
manera.

4. Maximus Tyrius platonicus ser-
mon. 26. specialius ad eorundem mu-
nera descendens, inquit, Horum aliqui
medicinā profitentur, aliqui in ambiguis
rebus consiliū præbent; nonnulli abscon-
dita enunciant; multi exercendis artibus
cooperantur: quidam sunt itineris comi-
tes: urbani alij; alij rustici; hi mariti-
mi, terrestres illi; quidam corporis hu-
mani custodiam, veluti lucis cuiusdam su-
sciperunt: propterea, vel Socratis, vel Py-
thagoræ, vel Platonis, vel Zenonis, vel
Diogenis patrocinium habuerunt: torus
hic, ille hominum amator: hic civilis, ille
militaris: Concludendo vero, variari
ipsum genus, siue artes, ad variatio-
nem hominum. Quot sunt hominum na-
tura, totidem etiam Dæmonum esse oportet.
Idemq; superius dixerat, Inter Gre-
cos, ac Barbaros, inter quos est magna vo-
cis, ac linguæ differentia, interpretes sunt,
qui alterutrorū voces suscipiendo, signifi-
cationemq; vicissim deferendo, diuersita-

tem illam non nihil conciliant, commer-
ciaq; inuicem inducunt: Hincque esse, ut
hominibus species appareat, ut interdum,
diuinas voces exaudiant, Dæmonum, sci-
licet genere, in media mortalium natura
diuersante, eamque, ubi vsus exposcat, iu-
uante. Quin & ad infima ministeria,
vsque ad seruitutem ferè hominibus
exhibendam descendere: sicut Olaus
scribit lib. 3. de condit. Gent. Septentr.
cap. 11. Equorum numero eos credunt
esse, qui se animo serui in effigie huma-
na accommodare solent. ministerijs hominū
nocturnis horis laborando, Equosque, &
Iumenta curando.

Dæmones
seruire qui
doque ho-
minibus.

5. Hæc vero amplius prosequitur
Agricola de subterr. anim. in fin. in-
quiens, Eorum duplex genus est: sunt
enim truculenti, & terribiles aspectu, qui
plerumque metallicis infestis, atque inimici
sunt: talis fuit Anebergius ille, qui ope-
rarios duodecim amplius statim interfecit
in specu, qui corona rosea appellatur: fla-
tum vero emittebat ex rictu: Equi enim
speciem habentis procerū collum, & tru-
ces oculos visus est: eiusmodi etiam fuit
Snebergius nigro cucullo vestitus, qui in
fodina Georgiana operarium è solo, subla-
tum, in superiori loco maximo siccitatis,
quondam feracis argenti collocavit, non
sine corporis attritu. Sunt deinde mites,
quos Germanorum alij, ut etiam Græci,
Cobalos vocant, quod hominum sint imi-
tatores; nam, quasi læticia gesticantes, vi-
dent, & multa facere videntur, cum nihil
prorsus faciant: Alij nominant Viruncu-
los montanos, significantes staturam, qua
plerumque sunt, nempe, nanis, tres dodran-
tes longi: videntur autem esse seniores,
& vestiti more metallicorum, id est vita-
to inductio, & corio circumlumbos depen-
dente induti: hi damnum dare non solent
metallicis, sed vagantur in puteis, & cu-
niculis; & cum nihil agant, videntur in
omni laborū genere se exercere: quasi mo-
do fodiant venas: modo in vasa fundant
quod effossum est: modo versent machi-
nam traçtoria: quanquam interdū glaci-
lasef.

Dæmonum
varia mun-
da.

lasefuit operarios: rarissime tamen eos le-
dunt: nec ledunt quenquā, nisi ipsi prius
fuerint cæchinno, aut maledictio lasefuit.

6. Chalcidius in Platonis Time,
hæc habet, vsui sunt nobis, interpretan-
tes, & nunciātes Deo præces nostras: ite-
que hominibus voluntatem Dei intiman-
tes; illi nostram vigilantiam; porro ad
nos diuinam opem deferentes. Insuper
paulo supra, Summa sunt, atque acri in-
telligentia; mira memoria tenacitate: re-
bus quidem diuinis nauantes obsequium
summa sapientia. Confamilia, pluraque
habet Plato in Symposio, inquit,
Dæmones Dÿs referunt res humanas, ho-
minibus diuinas: bonum quidem præ-
ces, & sacrificia, Deorum imperia, & præ-
mia sacrificiorum: Per hos tendunt om-
nia sacrificia, atque Sacerdotū, eorumq;
omnium, qui sacrificijs, & initiationibus,
incantationibusque, & veneficijs insistant.
Deus, non habet cum hominibus commer-
cium, sed per hos fit omnis legatio, & al-
locutio Dÿs ad homines.

7. Idē vero lib. 4. de legib. de amo-
re Dei erga homines, deque eorum gu-
bernio ita loquitur. Cum intelligeret
Saururus, quem admodū ipsi narrauimus,
nullam hominis naturā ita res humanas
gubernare posse, ut se omnibus arbitratu
suo domineur, lasciuiori superbia, inuisiti-
aq; non repleatur: Cum hæc, inquam,
non ignoraret, non homines, sed diuiniore
generis Dæmones Ciuitatibus nostris Re-
ges, Principesque præfecit: Sicut nos in
Ouium gregibus, aliorumque Cicurum ar-
mentis facimus; non enim Bobus Boues,
neq; Capris Capras præficimus, sed nos ipsi
genus melius dominamur. Similiter Deus
homines amans, genus Dæmonum generi
nostro, præstantius nobis, præfecit. Nonne
consentanea hæc sunt ijs, quæ de custo-
dia tum hominum, tum Ciuitatum,
atque Regnorum tradit Theologi, de-
stinante Deo Præsides Projunciarum.
Angelos &c. Dæmones vero appellat,
quos supra retulimus ex eius, aliorum-
que Philosophorum sententia, non au-
tem quos Christiana Fides horret, veluti
humana natura hostes, rebelles
Deo.

8. Iamblicus tit. de suo cuique Dæ-
mone ad singularem hominum custo-
diam prospiciens ita scribit, Bonns cu-
iisque Dæmon, vnumquemque custodit à

pueritia; actionesque omnes explorat, &
verba: & ante Parentes prouidet, & post
Parentes adest, tanquā totius vitæ gubër-
nator assiduus, atque post obitum, dux est
nobis ad Iudices.

9. De distinctione vero eorundem
agens Plato in Epinomide, hæc habet,
Horum quidem animalium, animalia au-
tem appellat Plato, ob idque corporea:
sicut & Gregorius Angelum appellauit
rationale animal de quo supra querēdo
an sint cōpositi ex materia, & forma:
Pergit autem Plato, Genus aerū in ter-
tia, mediaque regione: qui interpretatio-
tis causa sunt; orationibus colore, gratia
laudabilis intercessionis, interpretationis-
que debemus: Horum quidem duorum ani-
malium alterum ex æthere, alterum de in-
ceps, ex aere est: At neutrum conspici
totū potest; sed quamuis hi Dæmones pro-
pe nos sint, nunquam manifeste nobis ap-
parent; acuti quippe ingenio, tenaciq; me-
moriam cogitationes nostras omnes cognos-
cunt; honestos, bonosque omnes mirifice
diligunt, improbos vehementer oderunt.
Loquitur autē de bonis, ut vocat. Ac-
cedit Iamblicus lib. de Mister. tit. Omne
diuinum, inquit, dicuntur etiam Dæmo-
num alij quidem aerij, alij vero aquei: non
quia ibi solum sint, sed quia ibi maxime
regnant.

Animalia
appellata à
Platone.

10. Finem vero facimus, huc etiam
asportando, quæ Picellus refert in li-
bro de Dæmon. relata sibi à Marco
quodam, Dæmonum alias familiarissi-
mo: Ea tamen breuiter, hæc, ultra
plura, sunt: In primis ait, Angelum
bonum, & malum non habere corpus
eiusdem rationis, à corpore namque
boni, effundi radios, humanis etiā oculo-
lis minime perspicibiles præ fulgore:
per omnia insuper talia corpora pene-
trare, ac transire; minimeq; obnoxia
passionibus esse, non aliter, ac cum so-
lares radij transeunt per loca: Corpora
vero Dæmonū, passibilia sunt, adeo-
ut & doleant, & comburantur, & quæ
dam ipsorum in cinerem redigantur.
Item Dæmonum aliquos semen emite-
tere, indeq; pusilla quedam animalia
oriri: Nutriti quoque, alios inspiratione:
alios humore: non quidem ore
edentes, cibumq; præparantes, siue ca-
piētes, sed veluti spongia, atq; ostrea
exurgentes humorem extrinsecū adiacen-
centem,

Comedere;
& qualiter.

centem, indeque excernentes humorē crassiorē, ut potē aptiorem ad nutriendum. Hoc vero non omnibus contingit Dæmonibus, sed illi Dæmoniorum generi, quod est materię proximū, quodque aquatile, & subterraneū est, & odit lucem.

Varia Dæmonum genera:

11 Insuper, ad sex genera enumerat ipsos Dæmones, idque ratione locorū, ubi inhabitant: Aliud vocatum igneū, quod in extrema aeris regione supernaturatur. Alterum appellatur aereum, in hac aeris regione nobis propinqua delitescens. Alterum terreum, veluti circa terram versans, atque hominibus aduersans. Alterum aquatile, & marinū, & hoc circa lacus, fluuios, fontes, inque mari, ubi tempestates excitat, & naufragia patrat. Alterum subterraneum, ibique fossores, siue thesaurorū, siue puteorū, ac metallorū infestans, vnde terram concutiens, terremotus causat, ventosque impetuosos exurgere facit. Vltimum appellat tenebrosū, ac lucifugum: hocque cunctorū pessimum.

12 Denique, neminē ex ijs, marem esse vel seminam: sed prout libet, corpora ipsorum tum maris, tum seminæ formam assumere, sūt enim simplicia, gracilia, facilēque de forma in formam mutabilia.

Semē effundere.

13 Hanc quoque dementia de Dæmonum semine incurrit Georgius, asserens & esse corporeos, habere vim generandi, & semen emittente: ut patet in Problem. 54. 74. 75. 330. 331.

Nasci, fenescere, interesse.

14 Cardanus insuper lib. de rerum variet. cap. 92. de Patre suo, alias, ultra annos triginta, cū Dæmonibus familiarissimē conuersato, refert, plura de Dæmonibus ipsis enarrasse, ut potē Dæmones nasci, & occumbere: & pro quanto poterat coniectare ex varietate vultus eorū, vitam traducere ad ducentos, vel trecentos vsque annos, inde vero interire. Plutarcus quoque lib. Quod Oracula defecerunt. Dæmones corporeos facit, & mortales, tempore enim Tiberij Cæsaris, mortuum fuisse Deum, Pan, appellatum: atque Hesiodum, vitæ dæmonum periodum traxisse vsque ad annos 9720.

15 Fabulosa sunt hæc, sicut & plurima, per capita superiora, ex Ethnicis,

& Philosophis deducta, ideoque cautē, & sobriē legenda.

16 At dices, utique plurima falsa sunt, nonnulla tamen, per quæstiones habitas, ex ijsmet Philosophis decerpita, consentanea sunt nostræ Fidei: utique ita est: At vndenam hæc, an proprio è Marte ea adinuentarunt, an ex aliorum codicibus transcriperunt? Responsum ad hoc fuit tum in 1. tum in 2. tom. de Trinit. nunc vero iterum repetimus, veritates de Fidei Catholicæ misterijs, Philosophi traxerunt ex Oraculis Prophetarum, ex conuersatione habita cum Rabinis Hebræis: ex Oraculis Sybillarum &c. vnde Clemens Alexandr. lib. 1. Stromat. ait, Plato à Moysē in legibus ferendis adiutus, nempe à libris Moysis, ideoque in Aegyptū descendisse, ut nedum ab Aegyptijs, verum & ex Hebræis caperet verum Dei cognitionem, ut refert Clem. ibid. & Humenium Pythagoricum dixisse, Platonem in philosophando non aliū videri, quam atticū quendam Moysen: Et Aristobolus Hebræus aiebat, Platonem, Hebræorum legem in multis fuisse prosequutū, ac tum de ipsomet, tum de alijs plura diximus tom. 2. de Trinit. lib. 1. disp. 1. q. 3. nu. 32. & q. 7. à nu. 10. ad finem.

Vndenam Philosophi de misterijs Fidei traxerunt, que scripserunt.

17 Ex omnibus denique concluditur aduersus Cardanum, quantum Catholicæ veritati obstat, ipsique insignioribus Philosophis, quin & proprio Parenti, negādo Dæmones esse, lib. 16. de rerum variet. cap. 19. quod quidem nedum aduersatur Fidei, verum & Philosophis, ipseque fatetur, à proprio etiā parente accepisse, Dæmones reperiri: dixerit fortasse, id veluti Philosophum arbitratum fuisse, non veluti Christianum: at qualis quæso insignioris Philosophi normā in hoc amplexus fuit? non Platonis, non Aristotelis, non utriusque Sæctorum, non Trismegisti, non cæterorum recensitorum; forte nouam inuentare intendebat Philosophiam, siue Theologiam, at remaneat penēs ipsum solum, hæc dementia, hoc deliriū, hæc impietas aduersus Fidem; esse enim Dæmones sacræ testantur Scripturæ, Patres, Concilia, Theologi vniuersi: quod & sup. attigimus disp. 1. q. 2. præsertim contra eum: eoque magis

Cardani dementia negantis Dæmones.

gis peecat, quo, Dæmones esse, non est, qui eat inficiatus, etiam ipsummet vulgus, sic enim in Apolog. c. 22. scribit Tertull. Omnes Dæmones norunt, nec nomen nouum est: sciunt Dæmones Philosophi; omnes sciunt Poeta; etiam vul-

gus indoctum. & Minut. supra. Dæmones esse, Poeta sciunt, Philosophi differunt; Magi etiam, non tantum sciunt Dæmones, sed etiam quidquid miraculi ludunt, per Dæmones faciunt &c.

QVÆSTIO VI.

Vtrum aliqui Angeli sint ex sui natura Dæmones, & mali.

Quæstionis sensus multiplex esse potest: inter cæteros vero possēt esse, vtrum per Dei potentia creati poterit malus: seu, vtrum possit Deus facere Angelum per naturam malum: sicut ex opposito, vtrum facere valeat creaturam bonam per naturam, seu impeccabilem per naturam: in his autem sensibus, qui tamen vnus, & idem sunt, quæstio manet soluta supra disput. 10. quæst. 1. art. 2.

2. Supposito nunc, quod Lactant. lib. 2. cap. 14. refert, dixisse aliquos, ex Dæmonibus genitos fuisse Angelos, commixtis cum mulieribus: eosque ex vi originis, esse spiritus immundos. Aug. lib. 10. de Ciuit. cap. 11. Porphi-

rius asserit ponentem Dæmones naturam suam malos, & fallaces & lib. 12. de Gen. ad lit. cap. 20. de quibusdam dicentibus, Dæmones, non libero arbitrio, sed natura esse malos Theodor. lib. 5. diuin. offic. cap. de Diab. scribit, Morcionē, Cerdonem, dixisse Diabolum, cæteroque Dæmones, ingentos esse, nempe improductos: nam, loquendo de generatione vera, non geniti sunt, sed creati. Priscillianistæ, de Diabolo senserūt, è tenebris emeruisse, nullumque sui habuisse effectorem, sed à se esse, & principium mali. Ultra Manichæum ponentem duo principia prima, Bonum, & Malum, quod ex se habeat esse, sitque causa mali: Verum hæc confutantur ibi, cum cæteris ad quæst. præcedentibus &c.

QVÆSTIO VII.

Vtrum sicut Deus destinat bonum Angelum ad Custodiam, ita Lucifer destinet Dæmonum ad ruinam.

Ultra tutelare Angelum Custodem, eumque sanctissimū, quem nobis diuina dignatur destinare Clementia ad custodiam: destinari insuper Angelum alterum, alioqui malum, seu Dæmonem vnicuique hominum, ait Cassianus collat. 8. cap. 17. & collat. 13. cap. 12. Nyssen. lib.

de vita Moysis, Tertull. lib. de anim. cap. 19. Eugubini. lib. 8. de peren. phil. Origen. homil. 35. in Luc. pluresque cū Magistro in 2. d. 11. Probatum vero in primis autoritate libri Pastoris, qui id plenissimē docet. Fuit etiam hæc traditio antiquissima, nedum Christianorum, sed & Hebræorum, ut notat Maldonatus

donatus ad Matr. 18. vbi mentio fit de Angelis Custodibus: Accedit Abbas Serenus ad eandem collat. 8. cap. 17. & Abbas Cheremon collat. 13. cap. 12. Maldon. & Durant. lib. 2. cap. 13. de Rit. Eccl.

2 Probari autem ratione potest, quoniam Dæmon, veluti Simia, Deum imitari solet, ex aduerso tamen, ita ut, quemadmodum Deus singulis bonum tradit Angelum ad custodiam, ita Lucifer è contrario, singulis Dæmonem opponat ad ruinam. Potestque vestigium aliquod reperiri in scriptura: etenim Paulus ait, datum sibi fuisse *Angelum Sathanae, qui eum colaphizaret.* quod et si modis alijs intelligi valeat, nihilominus poterit etiam & ad hoc adaptari, inquit Maldon. Item de Iuda, psal. 118. *Diabolus stet à dextris eius,* & Io. 10. *Cum Diabolus misisset in Cor.* Insuper probatur ex eo, quod fertur, Luciferum à cæteris Dæmonibus per mundum vagantibus, certo quodam tempore, rationem petere de lucro, siue victoria parta in damnatione animarum, refert id Gregor. 3. dialog. cap. 7. & idem Cassian. collat. 8. cap. 16. ipseque Magister asserit quoque Gregorij de duplici Angelo, bono, & malo. Accedit de Iobo, ad quem destinatus fuit Dæmon ille, tantopere ipsum affligens, & tentans. Accedit Suar. lib. 8. de Angel. cap. vlt. num. 30. pluresque.

3 Ex opposito tamen Prosper in opusc. cõtra Collatorem, aduersus collationem tertiamdecimam, sententiã de malo Angelo, vti falsã reijcit. Præcipuè autem, quia Cassianus sententiã suam fundat super autoritate libri Pastoris, quem librum nullius autoritatis esse dicit: Attamen de eo scribens Hieronymus in Prol. Galeato sic habet, *Asserunt Auctorem esse libri, qui appellatur Pastor, & apud quosdam Græcia Ecclesias etiam publicè legitur; Reuera utilis liber, multique de eo Scriptorum veterum usurparunt testimonia: sed apud Latinos pene ignotus est.* De quo etiam Baron. tom. 3. Annal. ad ann. 159. Xistus Senens. Bellarm. de Scriptor. Eccles. talem vero librum D. Geloasio Pontifice, inter apocryphos receferi, ait Gazzeus in Comment. collat. 8. cap. 17. quo in loco, fauere sententiã hanc, ait, erro-

ri Gentilium de duobus Genijs cuique hominum à natali die, attributis, altero bono, altero malo. Et Hæricus Cuykuis in Annotat. super collat. 8. cap. 17. & collat. 13. cap. 12. vterius id ipsum probat, quandoquidem non opus est, Dæmones incitari vt nos infestent, & & prouocent ad malum, ac ruinam, sunt namque absq; extrinseco promotore, semper de se intenti, & parati ad nostram perditionem, ergo absque quo destinentur, ipsimet ex propria cuiusque peruersa, atque salubris nostræ inuidia natura, semetipsos vrget, & iactant ad nostra damna. Item si Deus talem destinaret ad nos tentandum, videretur in ipsum Deum refundi inde peccatum, dum cadimus. Præterea, multiplicius grauaretur humana natura, tùm intus per fomitem, & rebellionis sensuum: tùm extra per homines alios alterutrum tentantes: quod si etiam destinaretur malus Angelus ad insuper tentandũ, graui onere premeretur homo, triplici vinculo irretitus. hinc concludunt isti ambos Commentarij Collatoris, vna cum Prospero, non dari, sed non destinari talem Angelum malum.

4 Hinc respondens Henric. ad obiecta, ait, Dæmonem, qui Iob tentauit, nõ fuisse talem Angelũ specialiter à Deo deputatum: sed fuisse Sathan, seu Luciferum, à Michaele prostratum, & è Cælo eiecctum. Similiter de Iuda, nec fuisse specialem Diabolũ sibi destinatum, sed aliundè ipsum tentantem, & protestantem &c. consimiliter responderet ad cætera Scripturæ loca.

5 Post responsiones ad obiecta, ita in fine scribit, *Vnicum igitur Angelum Custodem, ac veluti Nutritum, & Pedagogum nobis dedit Deus: maligni autem sæpè plures, & varij nos infestant: quibus ille Sathan, & Serpens antiquus, velut satellitibus vtitur ad nos expugnandos.* Ex his autem victimis verbis videretur sibi contradicere, prius namque negarat destinari Angelum malum; modo vero ait, Sathan; siue Luciferum, (sic enim intelligit) vti satellitibus ad nos expugnandos: hinc arguitur, si Lucifer inferioribus Angelis vtitur ad nos expugnandos, ergo eos destinari, nisi namque destinaret, quonam modo ipsis vteretur? Saluari tamen potest à tradi-

traditione, etenim quæstionem non decidit in sensu ordinario, & communi, qualis est, vtrum Angelus malus destinetur à Lucifero: sed in sensu longè diuerso, vtrum destinetur à Deo: & in hoc sensu procedunt suæ probationes, & conclusio: quo fit, vt ad eum sensũ loquatur consequenter, nec sibi contradicat, negando destinari à Deo.

6 Hoc autem stante, existimo, ipsũ quoque venire in sententiam oppositam, quæ quidem communis censetur. Et quod in hanc incidat, apertè colligitur ex iisdem allatis verbis, ait, namque, *Maligni autem sæpè plures, & varij nos infestant: quibus ille Sathan, & Serpens antiquus, velut satellitibus, vtitur ad nos expugnandos.* Loquitur vero de Lucifero, talibus enim potitur nominibus in Scriptura, *Sathanae, & Serpentis antiqui,* de quo inquit, *Malignis Spiritibus vti, velut satellitibus, ad infestandũ nos.* quorum verborum sensus est, destinari malos Angelos à Lucifero, ad pendendum nos: hoc autem est, quod desiderabatur. A primo ergo ad vltimũ, Commentarius hic Cassiani non aduersatur suo Collatori.

7 De tempore tamen deputationis huiusmodi Dæmonis, nõ est ambigendum, tunc primum fieri, cum Dei elementia bonũ Insanti destinatur Custodem: tunc quidè, vt continuo, & sem-

per euertere nitatur per Satellites Lucifer, media ad salutem hominibus parandam: Vtrumque idem Tertullianus expresse, tùm destinationem, tùm tempus, inquit enim, *Cui hominum non adheret spiritus nequam, ab ipsa, etiam inuana natiuitatis, animas aucupabundus?* Confirmatque ex Socrate, & Gentilibus, de Genio: de qua re abundè diximus supra.

6 Vtrum vero sufficiat ad tot homines, adde, & Ciuitates, Prouincias, speciesque rerum, & Regna, euerrenda? Sicut enim de Sanctis Custodibus diximus non destinari solis hominibus, sed recensitis etiam; ita dicendum de Dæmonibus; Ratio, quia dum Deus res istas creauit propter hominem, & hominem propter seipsũ, nitur è contra, Dæmon, & hominem infestare, & cuncta alia, in obsequium creatæ Dei, & in beneficium hominum. Eo magis vrget dubitandi ratio, nam si tertia sola pars cecidit Dæmonum, quomodo sufficiens erit ad destinandũ tot rebus; eoque magis vrgetur, quo August. lib. Cur Deus Hom. cap. 18. ait, homines saluandos excedere numerum Angelorum cadentium. Respond. vel sufficiens, & erit æquè bene reddendo singulos singulis: si non sufficiens, redibunt iisdem, adueniente hominũ morte, ad infestandos homines alios.

Q V Æ S T I O VIII.

Vtrum Dæmones cognouerunt Christum esse Messiam, Deum, Redemptorem, & Euerforem tartarij Imperij.

E Gimus quidem supra disput. 7. q. 11. vtrum fuerit Angelis in via reuelatũ mysterium Incarnationis: nunc tamen singularitèr de Dæmonibus quærimus, vtrum post Verbi incarnationem, cognouerint, Christum esse Messiam.

2 Tria continet præsens quæstio: Primum est, vtrum cognouerint Dæmones Christum esse Messiam. Secun-

dum, vtrum nouerint, ipsum esse Deum & Tertium, vtrum cognouerint esse Mundi Redemptorem, atque eorundem Dæmonum Euerforem: sigillatim vero agemus de singulis.

ARTICVLVS I.

Vivum cognoverint esse Messiam, & afferuntur sententia.

Affirmant plures, Dæmones cognovisse Christum.

3 Iuvs Thomas 3. par. q. 47. ar. 5. & q. 44. art. 1. Lyranus Marci 1. Ambrosi 1. Corinth. 2. affirmant cognovisse esse Messiam: loquens namque D. Thom. de Maioribus Iudæorū, ait tūm ipsos, tūm vero Dæmones eum cognovisse. Ambrosius insuper inquit, Sciebant Dæmones ipsum esse, qui in lege promissi erat. idem fere habet Gloss. ordin. 1. Cor. 2. Euthym. Marc. 1. Loquebantur Dæmonia de eo, quomodo noverant, ipsum esse Christum. Aug. 9. de Civit. cap. 21. Christus Dæmonibus tantum innotuit, quantum voluit: tantum vero voluit, quantum oportuit. Ex his vero dat intelligere, semetipsum manifestasse Dæmonibus; quod cōfirmatur ex verbis, quæ subdit, Dæmones hoc ita sciunt, ut Domino dixerunt, Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tempus perdere nos: Clarum est in his verbis, quod in eis & tanta scientia erat, & charitas nō erat; penam quippe suam formidabant. Beda Marc. 1. Dæmones sciebant, ipsum esse Christum. Gregor. 33. moral. cap. 10. Hostis humani generis Redemptorē ante se positum vidit, qui cognoscendo confessus, confitendo perterritus, dicens, Quid nobis, & tibi fili Dei: In oculis suis, quasi hamo captus est, quia & novit, & memorat. Idemque colligunt ex citato loco Luc. 9. Non sinebat ea loqui, quia sciebant, ipsum esse Christum. Huius autem textus duplex affertur sensus: primus quo elicitur, verē sciuisse, ipsum esse Christum; & quod Christus præcepisset eis, ne id hominibus propalarent: Cōsonat expositio hæc textui Matt. 16. vbi Christus præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent, quia esset Christus. Sicque exponit D. Thom. Beda, Euthym. Lyranus pluresque sensus alter est, quod nō sinebat Christus Dæmones dicere, quod ipsi scirent hoc, nempe, esse Christum. ita Isidor. Clar. in Luc. orat. 21. Ianfen. Vatabli ibid. Doctores ergo hucusque, recensiti, absolutē aiunt, Dæmones cognovisse esse Messiam, & Christum in lege promissum.

4 Est vero sententia altera D. Bo-

naent. Lucæ 4. dicentis, sciuisse quidem, at non certa scientia, sed coniecturali; ait enim, Scio quis sis, sanctus Dei; ille nempe, de quo Dan. 9. dicitur, inquit Bonavent. Vagatur Sanctas sanctorum: Hoc autem non sciebat certā scientia Dæmon, cum dicitur 1. Cor. 2. Si cognovisset, nunquam Dominum gloria crucifixissent. Sequitur expositionē hanc Ianfen. Non putandum est, Dæmones verē sciuisse quod se scire dicebant, se enim, inquit Paul. cognovissent; nunquā Dominum gloria crucifixissent: sed quod coniecturis quibusdam suspicabantur, id se scire, mendaciter asserbant. Ludolph. 1. par. cap. 43. Dæmones per vehementē coniecturam sciebant ipsū esse Christum, non tamen per scientia certitudinem.

5 Caetan. ultra ea, quæ habet in 3. par. ad loca citata D. Thomæ, sic tamen locum præfatum Lucæ 4. explicat: Non sinebat ea loqui quod sciebant esse Christum, Ratio, inquit, tum quoniam dicebant mendacium, quoniam dicebant se scire quod nesciebant: tum quoniam volebat testimonium ab illis; tum quoniam sciebat, quod tentando hoc dicebant, ad explorandum, an ipse esset vere Christus. In prima autem ratione si absolutē negare intendit, ipsos sciuisse omnino, siue certo, siue coniecturalitèr, erit singularis expositio, & contra communem, paucis demptis, vt dicam: at non puto, negasse ab eis cognitionem, saltem coniecturalē: quod eligo ex sua vltima ratione, dum inquit, tentando id dixisse ad explorandum. igitur tacito innuit, coniecturis innixū fuisse Dæmonem, vt tentaret, & exploraret, an esset Christus.

6 Dionys. Carthus. Marc. 1. scientiam absolutam, & certam ab eis negat: admittit ergo coniecturalem: Et insuper addit, potuisse certo cognoscere, nisi Deus eos impedisset, ne Christi passio impediretur: scribit enim: Dæmones Iesum esse Christum, id est Messiam, non sciebant certitudine absoluta, ac stabili: Poterant tamen hoc certius agnovisse, quam homines, imo certo hoc sciuisset, nisi diuina dispensatione fuisset prohibiti, vt passio Christi impediretur.

7 Accedit ad hanc Dionysij sententiam Bannes 1. par. quæst. 57. art. 3. dub. 2. inquit, nec cognovisse esse Filium

Cōiectura, lis sciuisse.

Excepit fuisse ne cognoverint.

lium Dei, nec fuisse Messiam in lege promissum, ante consummationem mysterij Crucis, sed excecasse eos malitiam ipsorum, Deique providentiam sic postulasse, ac disposuisse, sicut postulabat hominum redemptio. Idemque habet Molin. ead. quæst. art. 5. disp. 11. qui asserit quidem cognoscere potuisse, esse Deum, & Messiam, attamen denegaverit eis Deum concursum generalem ad hoc &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum cognoverint Christum esse Deum, referuntur opiniones.

1 Alexander Alenf. 1. part. 2. q. 100. memb. 3. art. 1. sequens Hieronymum, docet non plenē, & perfectē Dæmones cognovisse Christum esse Deum, sed solummodo suspicatos id fuisse: vnde cognitionem de hac re appellat potius suspensionem, quam notitiam. inquit, Cognitio, qua Dæmones cognoverunt Filium Dei existentē in carne, magis dicenda est suspicio, secundum Hieron. quā notitia. Consensit D. Thom. 3. par. q. 44. art. 1. Dæmon vult miraculis, ex quadam suspitione coniecturavit, Christū esse filium Dei. D. Antonin. par. 1. tit. 5. cap. 2. §. 18. Clamabant Dæmonia non ex verificatione, sed ex coniectura, Tu es Filius Dei. Gregor. cap. 2. Iob. Malignus Spiritus, cum Redemptorem nostrum miraculis corsic antem conspicit, clamat, sciimus quod sis sanctus Dei: sed tamen vim supernæ pietatis ignorans, dum passibilem considerat, hominem purum putat. Christost. homil. 5. in Marc. Fingis Dæmon te scire, sed nescis: aut enim scis, & dolose taces, aut certē ignoras. Gloss. 1. Cor. 2. Quod legitur, quod Diabolus Christum cognoscebat, & dicebat, Quid venisti nos torquere ante tempus? sciendum quod nō ideo dicebat, vt esse Deum intelligeret, sed aliter extorquere veritatem, vtrum Deus esset, volebat: vel hoc magis ex suspitione, quam ex cognitione dixisse credendi sunt: sciuerunt enim ipsū esse, qui promissus erat in lege, non tamen misterium eius, quod Filius Dei erat. Beda Luc. 4. Quem Diabolus ieiunio fatigatū hominem cognoverat; nec tentando, valebat experiri an & Filius Dei esset; num

per signorum potentiam, vel intellexit, vel potius suspicatus est, esse Filium Dei. Leo serm. 11. de Pass. Sequenti Diabolo Christus sententiam suā manifestatis occultavit, & in infirmitatem nostrę humanitatis obiecit. Hieron. Matt. 8. Tam Dæmones, quam Diabolus, id est, Princeps Dæmonum: suspicari magis Filium Dei, quā nosse, intelligēdi sunt. Autho quæst. noni Test. q. 66. Videns Diabolus aliquando diuinam virtutem, aliquando hominis infirmitatem, ambigens quid verum esset, torquebatur. Et Isid. lib. 1. de Sum. Bon. cap. 16. Christus ostensa sua carnis mortalitate, abscondit diuinitatem. atque Lyranus Marc. 1. Sciebat Dæmones esse Messiam, non tamen sciebat esse Deum.

2 Quare autē ignorauerint, mox relatus Lyranus adijcit rationem Pauli, quia Si cognovissent nunquam Dominum gloria crucifixissent. Antoninus, quia Deus occultavit; ait enim, Sed Christus occultabat eis. suam diuinitatē, addēdo aliquid, quod erat humanitatis, vt comedendo, famescendo &c. Idem Christost. indicat deceptum fuisse in cognitione diuinitatis ex proprijs verbis; aiebat enim Dæmon, Scio qui sis, sanctus Dei. vbi sanctus Doctor ait, Non est enim sanctus Dei, sed sanctus Deus. Vtique iusti sunt sancti Dei, attamen non sunt sanctus Deus; vnus est namque Deus, atq; Sanctus per Essentiam, & per naturam, homo tamen iustus est, & sanctus per gratiam, ideoque homo iustus nō dicitur sanctus Deus; sed sanctus Dei, quatenus possidens gratiam, & sanctitatem à Deo; seu cuius sanctitas est per participationem, participat eum sanctitatem. Dei: talis est sensus verborum Dæmonis, inquit Christost. Affirmat vt dicat, Christum esse sanctum veluti Creaturas, at ipse Christus est sanctus Deus: Ad quod etiam aduertens Euthymius ita scribit, Non simpliciter Dæmon dixit sanctus, sed cum adiectione articuli: Ille sanctus, siquidem & Prophetæ sancti sunt, sed per participationem: solus autem Deus propriē, & natura sanctus est. Item Genitiuū denotans subiectionem, & seruitutem, atq; distinctionem omnimodam, ac differentia. qualis est inter seruū, & dominum: Christus autem, licet ratione humanitatis, formam serui accipiens, factus fuerit obe-

Quare non plene cognoverint.

Affirmat alij.

diens usque ad mortem, ut loquitur Paulus, tamen ratione divinitatis erat non inferior, non subditus, sed consubstantialis, & æqualis Patri.

2 Absolutè tamen Christum cognovisse Deum esse, fatentur plurimi. inter ceteros D. Bonau. in 2. d. 23. q. 3. Quia Dæmones videbāt mirā Christi virtutē in suis effectibus, cui nullatenus poterant resistere, cognoscebant ipsum nō per unum hominem, sed etiam Deum esse. Gregor. 33. moral. cap. 7. Diabolus Deum incarnatum novērat. Euthym. Marc. 1. Scio, inquit Dæmon, quod sis sanctus ille per naturam, scilicet Deus. Nazianz. orat. 42. Dæmones Christum à quo fugabantur, Deum agnoverunt, doloribus nimirum, quos sentiebant, fidem facientibus. Tertull. lib. cōtra Præf. cap. 26. idem docet, & Sim. de Cassilib. 5. cap. 10. Diuus autem Gregor. hom. 25. in Euang. ante passionem ait, eum novisse ut Deum; dum vero Christum vidit pati, dubitare de divinitate cepit, Prius miraculis Deum cognoverat; sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit.

ARTICVLVS III.

Utrum cognoverint esse Saluatorem Mundi, atque Dæmonum euerforem per sui mortem. Referuntur placitas.

1 A lensis supra citat. mem. 3. art. 1. negat hoc, inquit enim, Si aliqua certitudo Dæmoni fuit, quod Christus Filius Dei esset per potentiam signorum; non præuidit tamen eius morte se esse damnandum, vel potestatem sibi auferendam. Consensit D. Thom. ubi supra. ad 2. Accedit Gregor. 33. moral. cap. 7. Dæmon Filium Dei incarnatum novērat; sed redemptionis nostræ ordinem nescibat: sciebat enim, quod pro redemptione nostrā incarnatus Dei Filius fuerat, sed omnino, quod idem Redemptor noster illum, moriendo transfigeret, nesciebat. Beda Marc. 1. Non ideo Iudæis Christum crucifigere persuasit Dæmon, quia Messiam, sed Dei Filium non esse putavit, sed quia se morte illius nō præuidit esse damnandum. Glof. 1. Cor. 2. Si cognovissent Dæmones sapientiam de redemptione hu-

mani generis, per Christi mortem implenda, non suggereret Diabolus, illum crucifigi, Leo serm. 9. de pass. Nec Diabolus intellexit, quod sciendo in Christum suum destrueret principatum. Item serm. 11. Si inimicus consilium Dei nosse potuisset, Iudæorum animos mansuetudine potius temperare, quam odijs studuisset accendere, ne omnium captiuorum amitteret sequitatem; sefellit ergo illum malignitas sua.

2 Ex opposito, cognovisse ait Euthym. Matt. 8. Audierant Dæmones à Prophetis, quod post Mundi consummationem descensusus esset Christus in terram, ac iudicaturus mundum, & afflicturus Dæmones per aduentum Domini aliquando in abyssum mergendos. Tertull. lib. 5. aduers. Marc. cap. 6. Dæmones novisse, Christum ad perdendos eos venisse. Et confirmatur, etenim ex scripturis poterat id optime noscere: nam Io. 3. habetur, Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per eum. Matt. 15. Ecce ascendimus Hierosolimam, & filius tradetur ad flagellandum, & crucifigendum. Ioann. 18. Nunc princeps huius mundi eicietur foras, Audiuit Christum dicentem, Exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in eum non pereat. Item Matt. 1. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Luc. 2. Natus est nobis hodie Saluator mundi. Audiuit dimittere peccata Magdalene, Remittuntur ei peccata multa. Item Paralitico, quod Iudæi indignati dicebant, Quis est hic, qui etiam peccata dimittit. subiicientes, blasphemavit, quoniam solius Dei est peccata dimittere. Expellebat Dæmones ex oblesis. Audiuit Patrem dicentem, etiam secundo. Hic est Filius meus dilectus: ipsumque dixisse, Venit filius hominis, animam suam dare in redemptionem &c. Item Dæmones euidenter cognoscebant veritatem miraculorum Christi. Audierunt Christum dicentem, Ego sum qui loquor tecum Ioan. 4. Martham Ioan. 17. Christo dixisse, Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti. ipsummet Christum Patri dicentem, Ut cognoscat te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Responsonem quam dedit

dedit discipulis à Baptista missis, & interrogantibus, an esset ipse Messias, Annunciationem Angeli ad Mariam: cum impositione nominis, Vocabis nomen eius Iesum, causamque reddens subiecit, Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. cum plurimis ex scripturis ipsis de facili desumendis.

ARTICVLVS IV.

Resolutio Quæstionis, & Articulorum.

1 Alacis iam sententijs varijs circa prædictos articulos; nunc breuiter resolunda venit tota quæstio cum articulis.

Cognoscere poterant Dæmones multa de Christo.

2 Dicendum ergo Primo, loquendo de re hac, secundum se spectata, siue de Incarnationis, & Redemptionis mysterio, secundum se, suosque principales effectus, quales sunt, liberatio Generis humani de potestate Dæmonis, Triumphus de eodem Dæmone partus per Christum; euerfio Imperij Dæmonis, eiusque expulsio; hæc, & similia poterant de se Dæmon nō coniecturalitè, verum & absolute cognoscere, postquam Incarnationis mysterium fuit positum in actu, dixi, postquam fuit positum in actu, etenim utrum ante potuerit, visum fuit supra. Item cognoscere absolute potuit, Christum & fuisse Deum, & Redemptorem, & Messiam, Regniq; tartarei euerforem. Non quidem ex sua naturali indagine, sed ex Prophetis, scripturis, alijs, Christi miraculis, & huiusmodi. Hæc quidem probata remanent in præfatis articulis: ut in articulo primo, pro prima Parte; In secundo, pro secunda parte; & in tertio etiam pro secunda parte. Accedit ad hæc, quod naturalitè cognoscere poterat integritatem Mariæ, simulque, periendo remansisse Virginem: etenim de Virgine nasciturum Messiam prædixerat Isaias, & in eo legere poterat oraculum, Ecce Virgo concipiet. Audire item potuit voces Angelorum, Natiuitatem Christi annunciantium Pastoris, & cantantium Gloria in Excelsis Deo. His pluribusq; capitibus re-

centis in articulis, poterant cognoscere Christum, Deum, Messiam, Redemptorem, Dæmonum euerforem, eaque præstiturum per Crucem, passionem, & mortem.

3 Cæterum, utrum potentia hæc reducta fuerit ad actum, an vero impedita: utique impeditam ait Molin. & Bann. & citatur Carthus. Luc. 4. Marc. 1. & ad Rom. 10. art. 4.

4 Verum, hac in re distinguendū puto: unde quæri potest, an fuerit de toto impedita, ut nullam prorsus, seu qualemcunque, habere potuissent notitiam; vel ne cognoscere potuissent cognitione certa, definita, & absoluta. Scante hoc, non placet asserere ex omni prorsus capite impeditos fuisse, ne villo modo agnoscerent, etenim, capita plura per articulos allata, tum ex Patribus, tum ex Scripturis, concedunt illis aliqualem, saltem cognitionem, ut prima sententia articuli primi: prima quoque articuli secundi; & secunda articuli tertij; igitur, dicendum, cognovisse omnia in articulo articulis proposita, ac non certitudinalitè, sed coniecturalitè. Hoc probat secunda sententia Diui Bonauenturæ, ac cæterorum in articulo primo pro secunda sententia: & hoc, insuper probat prima sententia Alensis relati in initio articuli secundi, cum sequacibus. Hac autem decisione stante, mediū inter eos, qui absolute negant, eosque, qui absolute affirmant; Cum vero capita valde virgeant pro vtraque, censui sic esse mediandum: & ita concordari possunt Doctores: Ergo impediti quidem fuere Dæmones ne certo mysteria hæc norint; non tamen impediti ne omnino, saltem coniecturalem notitiam de eis adepti fuerint.

5 Dices, aduersatur Scotus in 4. dist. 10. quæst. 8. inquit, Dæmonem impeditum à Deo fuisse ne agnosceret integritatem Virginis. Respond. ad hunc sensum loqui: non tamen negasset tum de hoc, tum de cæteris spectantibus ad mysterium redemptionis, coniecturalem cognitionem. imo ipse ibidem ait, quod sibi derelictus, potuisset naturalitè cognoscere integritatem.

An de facto cognouerit.

6 Sed numquid impediti semper fuerint pro toto tempore vitæ Christi Domini, ne eum certo agnoscerent? Gregori 33. Moral. cap. 7. in ipse videtur, saltem tempore passionis certo eum agnovisse; inquit enim, *In ipso traditionis tempore tunc iam cognovisse Damon intelligitur, quod ipse Christi morte puniretur. Unde & Pilati conjugem somnijs terruit, ut vir illius à iusti persecutione cessaret. Verù obstat Paulus. Si cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent: Hoc est, ut Scotus ibi explicat. Nunquam, Dominum gloria crucifixi permisisissent. Alij volunt, tunc passionis tempore incepisse Dæmones aliquid suspicari, ita Lyran. Anselm. Cætan. Matth. 27. Petr. Comest. in Histor. Evangel. cap. 166. ac Bernard. serm. 1. de Resurrect. & ob id, tunc instigasse uxorem Pilati, ut eum auerteret à nece Christi: Verum non defunt, qui non Dæmonem, sed bonum Angelum fuisse illum, autumant, à Deo missum, non quidem, ut filij sui mortem impediret, sed ut causam magis iustificaret, ex quo nulla Pilato relinqueretur excusatio: & quidem Dæmon impedire tentasset potius per Iudæos, quam per feminam illam: ita August. serm. 121. de Temp. Arhanaf. serm. de Pass. Ambros. Luc. 23. ibique Origen. Hieron. Hilar. Chrysost. Theophil. Euthym.*

7 Quod passionis tempore ceperint cognoscere, seu suspicari, non dicimus: etenim iam diximus antea etiam coniecurasse. Quod vero tunc circa finem vitæ Christi Domini certo, & non amplius coniecuraliter cognoverit, admittimus cum Gregorio: & hinc Athanasius subdit, Dæmonem incitasse Iudæos, ut Christo, iam in Cruce actò dicerent, *Si Filius Dei est, descendat de Cruce, & credemus ei*; ratio, inquit, Sanctus Doctor, *Quia Domini mortem evitare cupiebat, ne alijs salus efficeretur.*

8 At si cum Gregorio dicimus; tunc certo novisse, quomodo locum habebunt Apostoli verba, *Si cognovissent, nunquã Dominum gloria &c.* Item Apostolus idem inquit, *Loquimur sapientiam Dei in mysterio, quæ abscondita est.* Insuper: *Quam nemo Principum*

huius sæculi cognovit. Item, *loquimur sapientiam non huius sæculi, neque Principum huius sæculi, qui destruantur.*

9 Ad Primam respondet Terull. lib. 5. contra Marc. cap. 6. inquit; *Superest, ut credibile sit, scientes virtutes, & potestates Creatoris, Deum gloria Christum suum crucifixisse; quia desperatione, & malitia redundantia, servi quoque sceleratissimi Dominos suos interficere non dubitant. Quo etiam in loco 1. Cor. 2. Caeranus hæc habet. Etenim si Dæmones cognovissent Dominum gloria verum Deum Iesum Christum, nihilominus conati fuissent crucifigere eum, ex odio.*

10 Ad Secundam, per Principes Chriostomus Iudæos intelligit: Theophilactus, Herodem, Pilatum, & Principes sacerdotum. Theodoretus per Principes exponit Philosophos, Sophistas, Oratores, Poetas, Historicos, & huiusmodi: de quibus cap. 1. *Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobo: ubi sapiens? ubi doctus? ubi scriba?* Item, *Non multi sapientes, non multi potentes, non multi sapientiam inter perfectos, nempe inter Fideles, qui Christianam perfectionem profitentur.* Hieron. Dan. 10. Beda Marc. 1. Luc. 4. Tertullian. lib. 5. contra Marc. cap. 6. Ambros. & Glos. 1. Cor. 2. per Principes exponunt Dæmones: quibus abscondita sit &c. At quomodo hoc, dum ipsimet Dæmones, tempore, quo Paulus prædicabat, & hæc scribebat eundem Paulum audiebant, cæterosque Apostolos explicantes mysterium Incarnationis, & Redemptionis? si namque, teste Hieron. Angeli didicerunt ex prædicatione Apostolorum, quomodo audiendo eos prædicantes, poterant ignorare? Responderi tamen posset, loqui Paulum de tempore ante prædicationem, tunc enim ignorasse: Ad rem tamen nostram redeundo, soluendo argumentum dicimus, ante prædicationem, & ante consummationem redemptionis, novisse solummodo coniecuraliter, post vero certitudinaliter, præcipue post Resurrectionem.

11 Confirmit denique discursum, siquidem idemmet Christus Dominus

Quid per Principes penses Pauli, intelligitur

Quædam certe cognoverunt.

Matt. 16. prohibuit Apostolis, ne cuiquam dicerent, ipsum esse Christum. unde arguitur, si prohibuit Apostolis ne dicerent: impedisse quoque fardum est, ne certo, & infallibiliter Dæmones eum cognoscerent: ac propterea noluerit Dæmonem illum loqui, dum aiebat, *Scio quis sis, sanctus Dei: & hinc Non sinebat ea loqui, quia sciebant, ipsum esse Christum.* Et hoc currit iuxta Bedam lib. 2. in Luc. 24. *Dæmonia Filii Dei consuebantur: & attestante Evangelist, sciebant ipsum esse Christum vna cum pluribus Patribus supra allatis.*

Dæmonibus etiã vera dicentibus an credendum.

Sive etiam alio fine non sinebat ea loqui, quia *Non indigebat immundorum testimonijs* ait Theophil. Luc. 4. tunc etiã quia *Nolebat accendi invidia Hebraeos videntes Christum ab omnibus honorari.* Ex eodem Theophil. tunc ex ipsomet Marc. 1. quia docuit nos Christus hoc exëplo, ne credamus Dæmonijs, etiam si vera dicant, ne inde sumant ansam decipiendi, subseminando errores: Vel ex Chrysost. *Nolo me laudet vox tua, non veni, ut tuo testimonio comprobaver. homil. 5. in Marc.*

Laus non excipienda à Dæmonibus.

Finis Decimaquinta Disputationis.

DISPUTATIO XVI.

De poena Angelorum malorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum mali Angeli puniti fuerint statim atque peccauerint.

Non fuisse hucusq; punitos, sentiant aliqui

Vit sententia dicentium, nedum in eodem instanti, in quo peccauerint, punitos non fuisse, verum nec usque modo ultimū supplicium accepisse. Fundantur Primo, in Petr. Apost. qui Epist. 2. cap. 2. de Dæmonijs ait, *Ahuc reservari in iudicium &c.* idemq; habet Iudas Apost. 3. *Reservari in iudicium magni Dei.* Insuper Matt. 25. de Christo Iudice refert, dicturo, *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo.* quod si paratus, seu preparatus est Diabolo, non ergo hucusq; poenam subiit. Præterea, ijdem Dæmones idem confirmare videtur, dum Matt. 13. ad Christum aiunt, *Veniisti hic, ante tempus torqueri nos.* quo in loco Hilar. Can. 8. inquit, *Proclamant, cur sedem invidet, cur*

ante tempus iudicij infestet. Idem, Iustinus in Triphon. Iren. lib. 5. cap. 33. Euseb. 4. histor. cap. 17. Nicephor. 4. histor. cap. 6. Lactant. lib. 7. cap. 26. his accedere videtur Bonau. in 4. d. 47. ar. 1. q. 2. docens, recepturos Dæmones in iudicio complementum poenæ; ergo hinc sequitur, non iam de toto, saltem, fuisse iudicatos, & ultimo supplicio addictos.

2 Senferunt aliqui alij pauci, in eodem profus instanti, in quo peccauerunt, fuisse damnatos, ac supplicio affectos. hi sunt Caet. 1. par. q. 63. art. 4. & Ferrar. lib. 3. Contrag. cap. 110. Probant vero, quoniam in eodem instanti Angeli boni receperunt præmium, quo mali supplicium: at boni in eodem profus instanti, quo meruerunt, præmiati fuerunt, ergo & mali in eodem, quo peccauerunt, puniti fuerunt. Confirmatur, eodem instanti, quo peccat homo,

In instanti quo peccaverunt fuisse damnatos, aiunt aliqui.

homo, priuatur gratia: est autem maxima pena priuatio diuinæ gratiæ, ipsa namq; priuatio causa est æternalis interitus, supplicijq; æterni: ergo, eodem instanti, quo peccauerunt, fuerunt puniti: Confirmatur item, siquidē potuit Deus ordinare, non vltro expectare ad pœnitentiã, & etiam statuere remansuros in tali priuatione gratiæ æternaliter, sicut inde tandem fecit in instanti alio, ex sententia opposita, si autem non implicat, ita factum putant. Fundantur etiam in D.Thom. ibid. docente, in eodem secundo instanti meruisse, & pœmiatus fuisse, ergo idem à pari de malis, vt in eodem secundo demeruerint, & damnati fuerint.

3 Sententia hæc impugnata remansit à Scoto, dum agebamus de moribus, & via Angelorum: & ea poterit huc adduci, at sufficiat pauca: Et quidem arguitur, instans supplicij nõ potest esse instans meriti, ergo &c. Prob. assumptum, tempus, seu instans demeriti, est tempus viæ, etenim in termino cessat meritum, & demeritum, vt patet: igitur non demerebantur in instanti, quo puniebantur. Item, terminus, & via non sunt simul. Demeritum spectat ad statum viæ: pœna ad statum terminum.

Instans punitionis, & pœmij, an instans meriti, & demeriti.

Insuper sequitur, quod vel instans pœnæ non erit instans demeriti, vel si sit instans demeriti, iam nunc iidem Dæmones demerentur: Imo amplius, in eo instanti, in quo quis demeretur, potest, & mereri per Dei gratiã, etenim liber est, vt cæteris concurrentibus, possit ad vtrumlibet; ergo status meriti erat status pœnæ, meriti, inquam possibilis, ratione viæ. Rursus, ergo status meriti, & beatitudinis acquirendæ, atque status demeriti, finaliq; damnationis stabunt simul. Præterea voluntas nõ valet simul mutabiliter, & immutabiliter, ita vt non possit in oppositum: at quando pœmiatur, & vltimo supplicio, seu damnatione afficitur, tunc vult immutabiliter, quoniam, *Vbi ceciderit lignum, ibi erit*, Eccl. 13. quãdo autem meretur, vel demeretur, tunc vult mutabiliter, ergo non stat simul damnatio, & demeritum. Confirmatur, etenim ratione termini, seu damnationis, se habet immutabiliter, ratione obstinationis in malo; ra-

tionem autem demeriti, seu viæ, se habet mutabiliter, quatenus potens conuertere à malo. Effugia Cactani redarguta fuerunt ibi. Accedit, quod in sententia negantiũ remanere fidem in damnatis, valet hæc sequela, etenim sequeretur fidem, & carentiã eius esse simul in eodem instanti: Prob. habuerunt Angeli omnes in via, fidem: ergo in secundo instanti habuerunt in simul, & non habuerunt. Primum sequitur, quia dum poterat mereri, & demereri, habuerunt eam, erant enim in eo instanti viatores. Secundum quoque, quandoquidem, dum illud erat instans etiam punitionis, & per consequens termini, non habuerunt eam dato, fidem destrui in damnatis. Quidquid tamen sit de fide, id omnino sequitur, saltem de spe: habebant eam dum erant in statu merendi, & demerendi in illo instanti: nõ habebant simul eam, dum tale erat instans punitionis, & termini, & per consequens desperationis. Redeundo etiã ad fidem, hæc non amittitur, nisi per oppositum errorem: at quis in intellectu angelico admisit in via actum, vel hæresis, vel infidelitatis contra Fidem, imo Iacobus ait, *Dæmones credunt, & contremiscunt*: amisisse autem fidem aiunt plures, in statu damnationis, non autem in statu viæ; imo per credulitatem etiam Verbi incarnandi, Lucifer occasione sumpsit rebellandi, vt fuit dictum ex Bernard. *Vidi, & inuait*, vidit per reuelationem, & Fidem, alias non inuidisset, si nequaquam id credidisset. Rursus, dum Dæmon demerebatur, poterat adhuc pœnitere, Deusq; neminem, nec quidem Angelos malos in via, destituit gratiã excitã ad conuersionem, quandoquidem, illud Apostoli, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, etiam ad Angelos extenditur: imo iam diximus disp. 10. quæst. 14. potuisse in via conuerti, & pœnitere, si voluissent: eoque magis, si statuamus, Christum fuisse Caput etiam Angelorum, eisq; meruisse media ad salutem, de quo in materia de Incarnat. agendo de Gratia Capitis, & de Merito eiusdem Christi: at vocatio, & excitatio, siue gratia quæcunque ad conuersionem, non confertur existẽtibus in termino, & vltimo supplicio additis. Præterea, nequit

Demeritum in via potest esse pœnitentia.

nequit stare cum obstinatione, voluntas indifferens proximè ad bene, & male operandum, siue desistendum à malo: in termino autem, seu in illo damnationis instanti iam remanet obstinata, & inflexibilis, vt etiã ipsi loquuntur. Item, quando quæso, seu vbinam puniri ceperunt? an in Cœlo, vbi peccauerunt, an extra: incongruum videtur asserere, in Cœlo cepisse, ignis pœnam subire: id autem, non ratione sui, etenim quocunque ierint Dæmones, secũ in infernum portant, sed ratione loci, Cœlum namque non fuit destinatum ad supplicium, sed alibi puniuntur: eo magis si creati fuerint in Cœlo Empyreico; iuxta opinionem varias, de quibus supra. Et denique, minimè deest summam prouidentiam, & sapientiam Dei. Accedit recepta sententia,

Quod hominibus est mors, in Angelis est casus: illi in morte æternaliter puniuntur, ergo isti in casu.

Quod hominibus est mors, in Angelis est casus: illi in morte æternaliter puniuntur, ergo isti in casu.

4 Quando igitur damnati fuerunt, seu supplicio affecti? Recurrendum ad quæ diximus supra, agendo de moribus, & via Angelorum.

5 Ad Primum vero in oppositum, negatur minor, vt ibidem diximus, est enim idem vtrobique iudicium: alias in eodem instanti fuisset in bonis simul fides, & visio beatifica, spes, & tentio: illæ, ratione viæ, & meriti; istæ, ratione pœmij: vna cum cæteris sibi.

Via, & terminus omnino simul implicat: nõ sic dispositio, & fortitudo.

6 Sed obstabis, non repugnat pœmium, vt pœmium simul cum merito, vt sic: imo se habent, tanquam dispositio, & forma, quæ sunt simul, vt calor in ligno disponens illud ad ignem; ergo nec repugnabit simul demeritum, & pœna. Respondeo, vt dixi ibi. Hæc duo non repugnare simul inter se, ratione sui, & secundum se spectata, sed ratione adiuncti, nempe, Viæ, & Termini: hæc autem duo adeo implicat, vt nullo pacto esse possint simul: igitur, vt sic, implicat, non autem gratia sui.

7 Ad illud de gratiã, & priuatione, non mirum est, quoniam tũ gratiã, tũ eius priuatio esse possunt in via, vt patet: at meritum, demeritum, pœmium, & pœna variant rationem status, dum differunt per terminum, & viam: quies autem, & motus nequeunt

esse simul. Et ad Confirmat. vtique, posset Deus relinquere peccatorem in perpetua gratiæ carentiã, vt contingit obstinatis: Dices, illa foret pœna. Respond. pro tunc esset pœna viæ, quæ pœna non implicat cum statu viæ, etenim esset pœna durans per tẽpus, quod patet in inde postmodum iustificatis, quo quidem iustificationis instanti, finitur pœna illa obsecationis, & carentiæ luminis gratiæ; cæterum, loquendo de eadem carentiã gratiæ, inlicita in ordine ad finalem impœnitentiam, erit tunc pœna æternalis: at vero æterni rationem non consequitur, quousq; peccator fiat in termino: & vt sic, cõsiderata carentiã, non stat simul cum gratiã, illa namq; pertinet ad terminum, ista ad viam. Et dato etiam, quod nusquam respuerit peccator, sed diu in peccatis degat, carentiã hæc appellabitur semper pœna viæ, etiam si talis de numero sit reproborum: fert namq; secũ status viæ mutabilitatem, ac propterea Viatores appellamur, nunc ad Deum per gratiã accedendo, nũc ab eo per peccatũ abscedendo, nunc vero per conuersionem, saltem possibilem, si non actualem, redeundo: at tunc rationem veræ vindictæ, vltimique, ac finalis supplicij fortietur, cum peccator fiet in termino, ideoq; Spiritus sanctus ait, *Vbi ceciderit lignum, ibi erit, siue ad Anserum, siue ad Aquilonem*, dicit quidem, *vbi ceciderit*: per casum enim exprimitur status termini; eo in loco: non autem casus viæ: ideoque subdit, *ibi erit* quoniam post viam, in termino nulla fit conuersio.

8 Dices, operans per charitatem, meritorie, in eodem instanti meretur pœmium: ergo, ex opposito, operans demeritorie Angelus, in eodẽ instanti demerebatur, & simul finaliter puniebatur. Argumentum petit quæstionẽ, vtum necesse sit, ad pœmium, tempore præcedere meritum, an sufficiat solus ordo naturæ: Rem hanc ibi quoque attigimus, referendo affirmatiuam de tempore, ex Scoto: negatiuam vero plurimum; dicentium, sufficere præcedentiam naturæ: Cæterum Scotistæ negarent antecedens, apponendo pœmium tempore post. Verum, amplius est respondendum ab eis, & ponderandum.

Operis meritorie, vel demeritorie, an statim in eodẽ instanti pœmiandus puniendus.

Meritum, et demeritum quo præcedat præmiū, & pœnam.

da phrasis argumenti. Aliud namque, est dicere, quod operans, in eodem instanti mereatur præmiū, vel pœnam; & aliud, quod in eodem instanti præmieretur, vel puniatur. Loquendo de Primo; utique verum est antecedens, etenim operatio talis, talisque, in eodē instanti, in quo fit, fert secum meritū, vel demeritum, nisi sit indifferens, vt supponimus ex materia de Beatitud. at quod eodem prorsus temporis instanti præmieretur, vel puniatur, negandum est Scotistis.

9 Dices, iam assertū est, stare simul in viā demeritum, & pœnam: & gratiam, eiusque priuationem, ergo & meritum, & præmiū. Resp. Primo, iam dictum fuit, hæc non implicare ratione sui, sed ratione viæ, & termini. Secundo, dum dictum fuit, pœnam, quæ erat carētia, stare simul, dum quis peccat, pœna illa erat priuatiua, vt est priuatio gratiæ, quæ priuatio statim confurgit, peccatē homine, siue opponantur gratia, & peccatum demeritoriē, siue priuatiuē: At loquendo de pœna positiua, habetur postea; & ita, inquit Scotista, præmiū charitatis haberi tempore post, licet meritum habeatur in eodem instanti. Alia responsio data fuit de augmento ipsō, charitatis, sup. agendo de Morulis, non implicare dari simul augmentum charitatis, cum eius merito, etenim & sunt eiusdem rationis essentialis gratia, eiusque incrementum, tum etiam, quoniam augmentum illud est præmiū viæ, non termini.

Meritū charitatis, eiusque præmiū an in eodē instanti.

Dæmones, peracto cursu viæ, statim puniri.

10 Quoad alteram vero quæstionis partem, de dilatione præmij, siue supplicij Angelorum: Est communis sensus Theologorum, statim, peracto, & consummato cursu viæ, seu morularū, damnationem accepisse vltimi supplicij. Et suaderetur, liquidem ita accidit bonis, vt post consummata merita viæ, acceperint gloriam, ergo & mali supplicium. Item, æqualis fuit omnium, bonorum malorumque, viæ, & mora, ergo sicut boni, ita & mali in termino, talis moræ stipendia receperunt. Insuper non contigit Angelis, sicut hominibus, quibus tempus viæ, non vnum, nec æquale, sed alterum altero est diuturnior; alteroque alter prius, occlusque

moritur, vnde & præmiā, siue supplicia, non simul suscipiunt ipsorum animæ; & corporibus abeuntes: Angeli autem, non sunt mortales, igitur non expectatum fuit, vt vel bonus, vel malus, prius, posteriusque obiret, vt inde supplicia, & præmia acciperet: Cum namque viæ tempus fuerit vtriusque commune, statim peractis meritis, vel demeritis, præmiati, vel puniti fuerunt. Rursus animæ hinc obētes, statim proprijs coaptantur locis, siue præmij, siue pœnæ: eque siue temporalis, siue æternalis; pro Dæmonibus autem non contingit, nisi æternalis: quia statim demersi fuerunt, & eieci in Cælo. Insuper, ad quid tam longa intercapedo, & mora in differendo supplicio. iam enim communis est doctrina, supplicium, & præmiū subsequi peracto cursu viæ subsequi, inquam, absque mora. Denique quidnam egissent tunc, siue quidnam agerent nunc, vsque ad supplicium conferendum ipsis in iudicio merentur, aut demerentur? neutrum dandum, de merito, & demerito essentiali: an forte penitebunt? dictum autē supra fuit, potuisse quidem in decursu suarū morularum penitere, de nullo tamen sciri, quod penituerit. Et confirmatur ex Apocal. vbi Ioannes testatur, proiectū fuisse Draconem, qui vocabatur Diabolus, in Infernum, peracto iam bello. & Luc. 10. agebat Christus, Videbam Sathanam sicut fulgur de Cælo cadentem. quem locum ponderans Hieronymus ait, Videbam non inquit, modo video, sed prius videbam, quando corruit. Item Sap. 2. Inuidia Diaboli mors intravit in mundum. Apoc. 1. 2. Ille homicida fuit ab initio. pœna quoque Serpenti inflicta, in iudicio, Adæ, & Euz, ipsum contestatur supra pectus, tuum gradieris etc. quæ corporea Serpentis pœna, inditū fuit pœnæ prius ipsi Diabolo inflictæ. dixi. Corporea Serpentis pœna siquidem Effrem, & Moyses Barcesā, lib. de Parad. cap. 27. aiunt, Serpentem corpore pedibus erectum, colloque, extento creatum fuisse, inde vero reptantem supra pectus incedere, ex diuina Iustitia, & punitione: taliter namque se Lucifer gessit, dum extento superbi collo, erectoque, capite ambitionis, dixit, In Cæli conscendam, ad quam rem alludēs Ambrosius.

Serpens an cū pedibus erectus.

Dolor tristitia quid.

Negat Rupert. & Peter. lib. 6. in Gen.

Incarnatio quanta accelerata ex Ven.

Christum venisse ante tempus quid significat.

brof. lib. de Parad. inquit, Homines, qui terrena sapiunt, nec tamen interiori assuetu eriguntur ad Cælum, vtero, sicut serpentes, videntur reptare super terram. Et denique aperta sunt Petri verba, Angelis peccantibus non pepercitis, sed rudentibus inferni detrahtos, in tartarum tradit cruciandos; Cum pedibus creatū Serpentem confirmant Dydimus, & Tostat. q. 68 in Gen. & Plin. lib. 11. cap. 46. vios ait Serpentes pedibus anserinis.

11 Opposita autē, de facili soluuntur. Et quidem ad quærelam Dæmonū, quod venerit ante tempus &c. Georgius Venetus explicat, quia fere circiter trecentū annis accelerata fuit Incarnatio, iuxta Danielelem. Vel in super lamentabantur, quoniam eorum potestas, & tyrannis supra humanū genus fuit per Christi aduentū, de die in diem, magis, magisque attenuata, imo audierant minas Christi dicentis, Princeps mundi huius eiecietur foras. Siue etiam, quoniam expellebat eos ex energumenis: Siue quia timebāt destinandos fore, ac detrudendos in Inferno. Ac denique, hæc, & plura deplorabāt ex eius aduentu, quem non credebant debuisse tunc, sed dilatandum in longius, ideoque aciebant, Venisti ante tempus.

Q V Æ S T I O II.

Utrum in Dæmonibus sit dolor, & tristitia?

Dolorem quidam sumūt ample, & late, vt D. Thom. pro quacunque disconuenientia, seu passione, tum animæ, tum corporis: & hoc modo loquendo, admittendus, est dolor in Dæmonibus, sicut ipse admittit 1. par. q. 63. art. 3. ceterum presē, & rigorose spectando illud, contrahitur ad solum sensum, & corpus: ita sanē docet Arist. 2. de anim. inquiens, dolor est offensus anima ex carne. Igitur exigitur caro, & sensus ad verum dolorem, est namque passio sensus. sicut tristitia est passio animæ: vnde Augustinus eam describens, inquit, Tristitia est de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt.

Quam rem ex Augusti ponderans Scotus in 4. d. 44. q. 2. Ad quæstionem, sic scribit, Ad quæstionem dico, quod secundum August. 14. de Ciuit. cap. 15. Dolor carnis, tantummodo est offensus anime ex carne, & quadam ab eius passione, dissentio, sicut anima dolor, qui appellatur tristitia, est ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt: Ex hoc apparet, quod Dolor est passio consequens apprehensionem sensitiuam, & in appetitu sensitiuo: Tristitia autē est proprie in appetitu intellectuuo, aut in voluntate, & consequens apprehensionem euentus alienius obiecti noliti. Hoc quidem habito de natura, & quiditate do-

Iudicij Dæmonum complementum quando?

loris, & tristitia, quæstionem resoluunt, inquiens, *Primum, scilicet, dolorem propriè dictum, non oportet querere in Spiritibus, siue Angelis, siue animabus separatis, nisi fingatur, quod in spiritu separato sit appetitus sensitivus, & pari ratione sensus: & tunc etiã possit inesse passio, tam secundum appetitum illam, quam secundum sensum, quod tristitiam est, secundum Arist. 1. de anim. Nihil aliud est dicere, animam tristari, & gaudere. quam vexere. & edificare: quod utique verum est, prout sunt passiones appetitus sensitivus, quia ille sunt passiones totius coniuncti, sicut & sensitive, ad quod sequitur passio: est ergo totius coniuncti, ex de sensu, & de somn. Ex quibus apertè, & completè elicitur, dolorem, propriè loquendo, esse ad sensum, tristitiam ad spiritum.*

Ad dolorem, & tristitiam sequitur.

2. Item, ad utrumque requiritur, ut obiectum vel sit disconueniens, vel notum, ut causet tristitia: Fames, namque, sitis, glacies, ignis, mors, & huiusmodi, disconuenientia sunt, ob idque, dolorem causant in sensu, & tristitiam in anima coniuncta, ut sic namque tristatur, quia nata est, condelectari, & conqueri appetitui sensitivo: vbi vero talis sensus deest, vel ratione obiecti nõ disconuenientis, poterit tristitia causari ab eodem obiecto, non quidem absolute tento, sed ut nolito: sicque, si Michael esset in igne, minimè tristaretur, non enim de se causare potest in spiritu tristitiam: at tamen causat eam in Dæmonibus, ratione, qua, contra propriam voluntatem detinentur ibi ex diuina vindicta: ita quoque nec si in loco profûdo, aut carceris, esset Michael, tristaretur, non enim contra voluntatem foret ibi, sed voluntariè exequendo voluntatem Dei: at Dæmon est ibi velut in carcere, vbi potentia eius motiva detinetur, & arctatur; cum vero hoc sit contra suam inclinationem, quæ cuperet, potentiam motiuã sibi dimitti, nolendo talem detentionem, seu incarcerationem, inde tristatur. Rationes vero aliunde huius passionis causatiuæ afferuntur infra.

In Dæmonibus tristitia

3. Hoc habito, ad quæstionem dicendam, in malis Angelis reperiri veram tristitiam: dolorem vero eatenus, ut explicatum est, abstrahendo à sensu, & sumendo passionem in ipsi Dæmo-

nibus causatam: Absolute vero Dæmones aiunt, in ipsis esse dolorem, quod nedum D. Thomas receperit, sed & Scotus quoque admittit, nisi quod ipse subdit, *Dolorem propriè dictum nõ oportet querere in Spiritibus. Et Ricinus lib. 1. cap. 27. de quodã Marco, eximio Dæmonum cultore, refert dixisse, Dæmones non pati solum, sed valdè pati. Quidquid tamen sit de modo loquendi, probatur ex Apocal. 18. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum. Hæc autem, quæ de hominibus dicitur, quadrant quoque Dæmonijs. Item 2. Petr. 2. Si enim Deus, Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni det rastos, in tartarum tradidit cruciandos & c. torqueri vero, & cruciari, non contingit absque tristitia, & dolore utcumque sumpto.*

4. Obstari possent, scriptura loca, vel nõ loqui de Angelis, ut est primus: vel saltè intelligi metaphorice; Probationes doloris dicuntur quidem de Deo, sed metaphorice, ut Gen. 6. *Tarus dolere cordis intrinsecus, dixit, pariter me fecisse hominem.* Est autem Angelus natura spiritualis, ut est Deus, hac enim ratione non videtur Deus esse capax veri doloris, quia spiritus, ergo nec Angelus. Nihilominus de fide est, Deum incapacè esse passionis, aut doloris, ut tom. de Immurab. Dei ostendimus: Angelus tamen, quia creatura est, obnoxius est mutationi, & huiusmodi passionibus.

5. Causam vero exquirunt aliqui huiusmodi differentia: Aliqui aiunt, in ijs sequi dolorem, quæ accidunt contra voluntatem; nil vero contra Dei voluntatem euenit, cum tamen accidat plura contra voluntatem Dæmonum: At minor est falsa, cum peccata eueniant contra voluntatem Dei: Occurrunt, euenire contra voluntatem inefficacem, non autem efficacem: dolor autem euenit in ijs, quæ accidunt contra voluntatem efficacem. Contra, penitens doler quidem, attamen efficacem non habet voluntatem circa præteritum peccatum, impossibile est enim non peccasse, quia præteritum. Alij, dolorem, aiunt, esse de malo, siue proprio, siue coniuncto, quemadmodum gaudium est de bono proprio, vel

Dolor, & tristitia, quæ nã an in Deo

Quæ nã eius causa.

coniuncto: at Deus nullum habet malum, nec ut proprium, nec ut coniunctum, omnia enim alia sunt extra ipsum, cū sint alterius natura ab ipso, nec ipse egeat creaturis. ideoque ne queat dolere: Angelo tamen contingit habere malum, etiam ut proprium, ergo hinc tristatur. Cæterum, quidquid sit de rationibus, locus ille Scripturæ, sicut & consimiles, necessario exponendi sunt metaphoricè, ut ibi diximus, dum ipse nullius est capax passionis, aut mutabilitatis, Angelus vero, quia huiusmodi acciditibus obnoxius est, hinc in sensu reali, non metaphorico, accipiendæ sunt passionis in eo.

Dæmones in ita tristatur, ut non possint cessare.

6. Ex quo autem in Angelis reperitur tristitia, seu dolor, ad sensum allatum, queritur; Vtrum adeo necessario tristentur, seu doleant, ut non possint non tristari, & dolere? Valquez 1. par. disp. 242. cap. 4. refert, Scotum arbitrari, posse damnatos ab omni voluntatis actu cessare: Ex qua sententia inde sequitur, posse etiam cessare à tristitia subsequente ad actum, seu à tristitia, quatenus, cessante actu, cessat & tristitia: refertq; ita ipsum docuisse in 2. d. 7. q. 1. *S. Restat nunc dicere, quam sententiam tum Ariminensis, tum Bassol. ad eum locum, censent esse falsam, quoniã posset damnatus cessare à tormentis, & pœna suspendendo actum & c. Quem errorem, ait Valq. fore peiorem errore Origenis, dicentis, damnatorum pœnas finiendas tandem, id vero non ex ipsorum voluntate, sed Dei misericordia: at ex sententia illa, ijsmet damnati propria voluntate, propriaq; facultate liberarent se à pœna, suspendendo omnem actum. Afferit insuper, eundem Scotum in report. 2. d. 3. quem, inquit, docere, posse cessare ab omni actu. Itè, quodque 3. report. dixerit, actum tristitiæ à solo Deo produci, & conseruari, & ut sic, necessario tristantur.*

Valquij calumnias in Scotum.

7. Valquez, ut solet, calumnias inkerit Scoto: non enim percipit mentem Scoti, idque vel mentis, vel animi praua dispositione: eligat quod placet, vel utrumque amplectetur. Ostendimus autem qualis sit Scoti mens.

8. Et in primis, loco citato in 2. sent. intendit querere, utrum Angelus malus possit bonum aliquod morale

agere: quam quæstionem resoluendo inquit, quod attenda natura voluntatis, quatenus est essentialiter libera, non vult necessario male: vnde infert, quod nedum non necessario male vult, sed potest omnem profusum suum suspendere, & cessare ab omni operatione: probatq; ex Aug. dicente, *Nil est tam in potestate voluntatis, quam ipsa voluntas, quod explicat, quoad actum secundum.* probato autem hoc per suum discursu, concludit tamen, inquiens, *Probabile est tamen, quod secundum hanc potentiam, non exeant in actum, propter vehementem malitiam, secundum quam magis probabile est, quod agunt, quam secundum potestatem naturalem, secundum quam possent in actus oppositos.* Ex quibus id elicitur, quod, aliud est loqui de natura voluntatis in se; aliud, quatenus in termino, & statu dånationis. primo modo concedit: secundo vero negat, quod vero hic sensus, referam antecedentia, verba ad hæc, ait enim aliquo prius, *Mirum videtur negare potentiam naturalem in natura illa eccellente, vbi non apparet aliquid propter quod sit neganda.* Imo est frequens Scotus in tali modo loquendi de voluntate: semper namq; tum loquens de Beatorum impeccabilitate, tum de gratia, deque huiusmodi, semper quæstionis expedit, expendendo quidnam possit, vel non possit, voluntas ex sui natura, quid vero cū gratia, siue cæteris concurrentibus.

8. Cuius etiam ad præsens resolutio, ad terminos communes reducitur, ut voluntatem mali Angeli spectemus, vel physicè, vel moralitèr: primo potest ea omnia, & carere omni actu, licet hic, metaphysicè dubitet, inquiens, *De indeterminato, siue vago, probatur idem, vel quod possit se suspendere ab omni volitione, sicut processit vna ratio, quæ tamen assumit dubium, quia non videtur, quod possit se suspendere ab omni volitione & c.* Secundo autem modo, negat, propter vehementem malitiam, ut loquitur. Item loquitur Scotus de voluntate quoad potentiam remotam nõ proximam: taliterque, & optime penetrant Scoti mentem, Tatarus ibidem in 2. parum ante solutionem argumentorum principalium, vbi præsentens difficultatem, & solvens eam, sic scribit,

scribit, *Et ideo, resolutio Scoti est ista, quod Angelus malus est in potestate remota ad suspendendum quamlibet volitionem malam, quam habet, sed non in propinqua, quia indiget alia volitione ad suspendendam eam, ad quam Deus non vult concurrere.* Item loquitur secundum affectionem commodi, ut habet in 4. loco citando.

9 Ad locum de Reportatis, plane non legit, vel impugnandi feruore. Vasquez cęcūtit, non enim Scotus negat actum nolitionis elici à voluntate, cum apertè affirmet, sed addit, quod ad hoc, ut continuet talem actum, seu ut continuetur ipsa in ijs actibus, hoc pendet extrinsecè à Deo, quatenus non concurrente ad actum oppositum, seu ad cessationem à talibus actibus, alias tunc cessaret tristitia: quod autem ita sentiat, accipe eius verba, q. 2. *Vel sustinendo aliam opinionem.* vbi sic habet, *Vel sustinendo aliam opinionem superius positam, quam credo veriorē, scilicet quod oblinatus permanet in actu malo elicitō, ita actualiter, sicut si nunc eliceretur primo.* Quærens vero, vndenam habetur illa permanentia, seu continuatio? Respondet, *Tunc oportet dicere, quod illa permanentia non sit à causa intrinseca.* Aduerte, ita legendum cum præpositione; *A* ut permanentia non sit à causa intrinseca; etenim, clarum est, permanentiam non esse causam intrinsecam: imo idē esset causa sui, si namque quærit, vnde nam sit illa permanentia, non est respondendum, permanentiam esse causam, vel non causam, sed quærendum à quanam causa sit illa permanentia, & ideo, inquit, non est à causa intrinseca, nempe volūtatis, quia voluntas intrinsecè libera est, igitur intrinsecè potius vellet Dæmon oppositum, & non permanere, ut dixit in sententijs, pergit autem, *Et tunc oportet dicere, quod Deus insinuat ad substantiā actus.* & paulo infra. *Et sic, sicut Deus conseruat actum elicitum bonum in bono, in quo inuenit ipsū, ita conseruat substantiam actus in malo.* Et rursus, *Et quod secunda opinio sit probabilior prima, videtur mihi, quia aliter non posset poni, quod aliquid esset contristans Angelum effectiue, & continuè; quia ex apprehensione ignis, non actu contristaretur, nisi quod ha-*

Tristitia cũ
intrinseca,
& extrinseca.

bet nolle respectu eius: explicans vero causam continuationis, subdit, *Si non remaneat in actu elicitō deformi continuè à causa extrinseca, posset dimittere nolle illius obiecti noliti, & tunc actu non contristaretur.* Et rursus, expendens quidnam Deus causet tunc, inquit, *Oportet dicere, quod Deus immediatè causat tristitiam, sine nolitione præcedente: vel quod Deus conseruat nolitionem, quantum ad substantiam actus; & utroque modo est necessitas ab extrinseco.* Notat Vasquez, ex Scoto hic, Deum causare tristitiam, non autem nolitionem, quomodo ergo impingit Scoto, quod Deus causet actum voluntatis damnatorum ex se solo? Fallitur quoque, quia passionēs doloris, & huiusmodi, ipse non putat esse passiones, sed actus, ideoque dum Scotus dixit, quod Deus causat tristitiam, putauit, causare actum voluntatis: at dato quod in ea sententia, saltē aliundè id colligere debuerat, dum dixit, *causat tristitiam sine nolitione* indicans, nolitionem causari à voluntate Angeli: Vbi quoque animaduertendum occurrit, non quod velit Scotus, haberi tristitiam absq; nolitione, esse enim dicere, dari passionem absq; causa, sed id refertur ad Deum, ut sit causa passionis tristitiæ, non autem nolitionis: Quod si dixeris, tristitia de se subsequitur, ut quid ergo ponitur Deus ut causa? Resp. i. sicut Deus est causa omnium, ita & poeng, ille autem dolor, & tristitia à Deo authore infligitur: Item passio, licet naturaliter emanet à subiecto, non tamen emanat, absq; concursu Dei. Rursus ideo causalitate posuit supra tristitia, ut indicaret, non causare nolitionem; Pondera insuper quod inde subdit, *Et quia nolitio non oritur, nisi ex volitione alterius, credo, quod continuè remanet in multis actibus elicitis.* Nota, elicitis ostendens, voluntatem damnati elicere. Quod si subdit, *Deo agente ad substantiam actus.* non inquit, Deo totaliter producente actum illū, sed Deo agente, q̄ idem est, ac cooperante cum voluntate damnati, producente actum. Item sic dicit de Deo, ut ostendat deformitatem, non esse à Deo, quia est à creatura, quod vero à Deo est, utiq; est actus quo ad substantiam. Et paulo infra decidit intentū

prin-

principale, quod non potest desistere à nolle, inquit, *Continuè determinatur eius intellectus in consideratione ipsius, ita quod non potest dimittere nolle, propter causam extrinsecam Deum.* Hinc vero, reperit quod supra, indicans, voluntatem, spectata sua naturali libertate, posse ab omni actu cessare: attamen minimè poterit aliundè, quia detinetur in tali consideratione à Deo.

10 In confirmationem vero huius, (ut omnis via recludatur Vasq. sicut & Ariminensi, atque Bassolio, qui licet Scoti doctrinam, non ignarus, alioqui Auditor Scoti, in hoc tamen, sua pace, non percepit Scotum, ideoque declinat ab eo) afferam apertissimum eiusdem de re hac Scoti locum in terminis; ipse, namque

11 In 4. d. 46. q. 4. s. *Ad quæstionem sub lit. A. inter alia hæc habet, Imo generaliter omne nolitium, causat tristitiam, huiusmodi operatio nolita est immediata consideratio ignis, sicut dictum est dist. 44. q. 2. quæ est contra imperium voluntatis, volentis liberè uti intelligentia sua, ad applicandum, nunc ad illud obiectum, nunc ad aliud: determinatur autem intelligentia contra illud velle, ex semper intensæ consideratione ignis, per quod impeditur à perfecta consideratione obiectorum aliorum.* Item in eadem quæst. lit. H. s. *In quarta, sic scribit, In quarta etiam est insinua, quia sicut intellectus beati determinatur ad videndum nobilissimum obiectum, Essentiam scilicet diuinam, & conuenitur voluntas ad fruendū, illo obiecto, constante tamen libertate considerandi alia obiecta, & amandi, quorum consideratio, & amor non impedit tale bonum: Sic intellectus mali determinatur ad intente considerandum, aliquod obiectum disconueniens, quia nolitum, & imperfectum, quia corporale: & voluntas ad nolendum aliquid positiuū in se, quod est contristatum, & aufertur libertas considerandi, & volendi alia, per quæ considerata, & volita, posset illa puni-tio diminui &c.* & rursus, citata dist. 44. q. 2. lit. C. sic loquitur, *Sic Angelus malus habet nolle detineri perpetuo ab igne: & specialiter sub ista ratione, ex sententia diuina, vel voluntate diuina, illic effectiue detinente: Et ad istud nolle, inclinatur affectio commodi, secū-*

dum quam appetit liberū vsum potentia: ut sicut natura sua est indifferēs ad quodcunque corpus, sic posset se facere præsentem cuiusque corpori: Promouet autem superbia, propter quam appetit vti propria potestate: Consummat inuidia, propter quā vellet determinate esse, propter sententiam, vel actionem diuinam: istud nolle, præcedit detentio, & apprehensio detentionis &c. En quomodo hic apertè declarat Scotus quidnam intelligat per id, quod dixerat in secundo, *Posse cessare ab omni actu.* Sumit namque voluntatem, secundum affectionem commodi, secundū quam vellet esse libera &c. quia de sui natura indifferēs est ad operandū, & ad cessandū ab operari: attamen subdit, aliundè determinari, quæ si Vasquez perpendisset, non ita temerariè loquutus fuisset de Scoto, inquit, Scoti sententiam esse peiorem sententia Origenis. Et lit. N. faciens Scotus argumentum Vasquij, respondet, *Non est in potestate eorum, illud nolle, vel non nolle.* Sic enim aduersus dicta Scotus arguit, *Si non nolit, vel non odiat, sic detinetur, vel ab obiecto sic immutari, non tristabitur, ac per hoc, cum in potestate eius sit non nolle, in potestate eius erit non cruciari.* Ad hoc autem respondēs paulo infra, sic loquitur, *Ad Secundum, non est in potestate eorum, illud nolle, vel non nolle: Putaueram Vasquez quid noui atrollisse in melle, cum tamen Scotus antiquitus difficultatem hanc præuidens; optimè resoluit: idque etiam, quatenus videbatur opponi suis dictis. Accipe insuper quæ habet in 4. d. 50. q. 6. lit. P. s. Respondeo, inquit, *Si quislibet damnatus, & præcipuè Dæmones, posset stare in quietâ cognitione sua, & dilectione sua perpetua, & non determinaretur ab hoc, vel ab alio, reputarent se beatos, beatitudine naturali, & ideo in cognitione sua maxime quiescerent, & credo, quod ab hoc impediuntur, quod est in eis maxima pena.* Item in eod. 4. 44. quæst. 2. s. *Sed ultorius, inquit, Obiectum tristabile propriè causa est ipsius tristitia, quia non voluntas immediatè, tunc enim esset in potestate eius immediatè tristari, vel non tristari, quod non est verum &c.**

12 Petes, qualis est ista voluntatis determinatio, & continuatio sic necessaria?

faria? Resp. est determinatio, & necessitas moralis, quoniam dum intellectus sepe fiat in consideratione obiecti disconuenientis, Deo non concurrente ad distractionem ab eo, sequitur, ut voluntas inde tristetur; nolens talē considerationem: nec potest à tali nolitione cessare, quia Deus non concurrat ad actum oppositū, & hæc est impotentia moralis, quam Scotus appellat extrinsecam: siue etiam impotentiam proximam, stante opposita potentia remota. Vulpes tamen ait, determinari voluntatem Dæmonis physicè, & intrinsecè in 2. disp. 5. art. 9. nu. 15. & disput. 6. art. 7. per totum: idque sustinet ad mentem Scoti: Verum de re hac, super sedimus. Notet vero præcipuè Scotista, Scotum in Report. loc. cit. dicere, permanentiam in actu illo non esse à causa intrinseca.

13 At abstrahendo ab his, quænam erit ratio talis tristitia? iam dictum, id euenire, quia intellectus mali Angeli apprehendit statum, in quo est, esse sibi disconuenientem, veluti instrumentū diuinæ vindictæ: & quia non potest nõ considerare, Deo non concurrente ad actum oppositū, siue ad considerationem aliorum obiectorum delectabiliū; siue, dato, quod delectabilia cõsideret,

impedit tamen Deus redundantiam oblectationis: & quia obiectum, ut sic apprehensum est contra amorem commodi, & concupiscentiæ voluntatis, hinc nolente illud voluntate, sequitur passio tristitia: de quibus hucusque, satis Scotus, & dicemus amplius infra. Dices, quonam modo intellectus necessario perseuerat in cogitatione illius, si ibi nullam reperit rationem boni. Iam Scotus respondit, necessitatem stare ab extrinseco, à sententia, à Deo, non concurrente ad considerationem alterius obiecti, vel si intelligat aliud, non tamen abinde distrahitur, Deus continuat conservando talem, vel tales actus intellectus, & nolitionis, ob quod sequitur tristitia: Cæterum spectata facultate voluntatis de se posset, remotè quidem, abstrahere inde obiectum, & conuertendo illum ad obiecta alia minimè tristabilia. Cætera habebuntur, agèdo, quonam modo ignis cruciat Dæmones.

Plura diximus, agendo, vtrum in Dæmonibus esse possit gaudium, & lætitia, supra disp. 10. quæst. 17.

An vero dolor, tristitia, & huiusmodi, sint passionēs, an operationes, patebit ex materia de Beatitud. Vtrum delectatio sit operatio.

Q V Æ S T I O III.

De pœna damni, & sensus Dæmonum:

Quia duplici pœna torquetur mali Angeli, damni, & sensus: hinc de vtraq; singulariter erit dicendum.

2 Ad Primum vero querendum, quid sit, & in quonam consistat pœna damni. Ex placito Theologorum omnium, pœna damni est carentia visionis Dei. In hoc quidem nulla controversia: At tamen illud erit explicandū. De qua re varie sentiunt Scholastici.

3 Et quidem aliqui aiunt, carentiā absolutè tantam esse pœnam damni: esseq; veram pœnā: inter hos est Suarez. lib. 8. de Angel. cap. 5. num. 3. iniquens,

pœnam damni sufficienter saluari in sola priuatione: Additque, quod & si non cognosceretur etiam esset pœna: Item, etiam si separata foret ab omni tristitia, & dolore, adhuc esset pœna damni: quin etiā subbit, esse communem sententiam Theologorum. Probatur; Primo, tristitia non est de ratione pœnæ, ergo stat pœna damni absque dolore, & tristitia: assumptum supponit, tanquam verū. Secundo, exemplo puerorum in solo originali decedentium, etenim priuantur gratia, & gloria, nullam tamen sentiunt pœnā. Confirmat, quia in humanis pœna pecuniaria

niaria pœna damni est, siue de illa tristetur, siue non tristetur; pecunias soluens. Tertio infertur, etiam si pœna illa inuoluntaria nõ esset, adhuc foret pœna, quia ad rationē pœnæ sufficit, quod sit malum aliquod, propter culpam inflictum; Quarto addit, cuncta mala, quæ vel intrinsecè, vel necessario ad pœnam damni sequuntur, omnia illa, comprehendendi sub eadem pœna damni. Insuper pœna infamiae, vel priuationis honorū, per se primo infertur ad causandum damnum, seu nõcumentum, tristitia autē inde sequens, non est per se intenta, sed est quid consequens. Et ob hoc ait pertinere ad pœnam damni, quia accessorium sequitur naturam sui principalis. Denique, si in priuatione visionis Dei, vltra pœnam damni, apponderemus quoque pœnam sensus, ergo similiter in ipsa pœna ignis duæ erunt pœnæ, damni quidem, propter damnum, seu malum illatum, quidquid illud sit, & sensus, ratione tristitiæ, & doloris insurgentis. Ad hæc, aliundè addi potest tristitia illa oritur de carentia visionis: at carentia hæc est pœna damni, ergo tristitia spectabit ad pœnā damni: Item, sicut delectatio de visione diuinæ Essentiæ in Beatīs pertinet ad præmium essentialē, veluti complementum illius; ita oppositus dolor, & tristitia orta ex carentia, seu ex pœna damni, ad illam vtiq; spectabit: addunt Paludanum, & Domin. Sot. in 4. d. 46. quæst. 1. art. 1.

In pœnam damni est priuationem, & postituum.

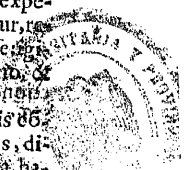
4 Aliter tamen sentiunt Scotista, & quidam Recentiores, ut Molin. 1. p. 9. 63. art. 3. cum Vasquez 1. par. d. 242. cap. 2. Dicendum ergo Primo, in pœna damni spectanda esse duo: Primum est, carentia visionis, ut sic, & absolutè carentia: Secunda spectatur, quatenus cognitā, & nolita à damnatō. Primum esse pœnā talis consistit in priuatione: Secundum in postituo: De Primo patet, quoniam est sola priuatio; De Secundo probatur, etenim actus ille nolitionis est quid vere postituum, reale, actuale, verè namque voluntas talem nolitionis actū elicit. Item dum actus iste est quid postituum, dumque est actus nolitionis, sequitur, ut obiectum nolitum, quod est carentia nolita, sit vtiq; inuoluntaria: at quia Tristitia, ex Aug.

est de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt, hic dum pœna illa est inuoluntaria, & nolita, consequenter tristatur.

5 Ad quiditatem pœnæ damni pertingentes, vtrū tristitia, & dolor sit de quiditate pœnæ damni? ita prima facie videtur, prob. alias non esset pœna: Item, alias, etiam dormientes, siue lechargo affecti, vel Ebry, vel amentes, vel pueri ante rationis usum, possent pœnam damni pati: at nullam experiuntur, si namque interrogarentur, responderent, nil prorsus passos fuisse, tur requiri videtur ipsamet afflictio, & dolor.

6 Ne tamen videamur verbis obtemperare, reddendo singula singulis, dicendum Secundo est: etiam nulla habita, siue cognitione, siue nolitione ipsius carentiæ visionis, vtiq; vere carentiam illam esse pœnam damni: vltra autem allata, probatur insuper, vere danatus caret visione illa, ergo vere habet pœnam damni. Item vere infantes carent visione, etiam si nullam haberent de ea cognitionem, ergo. Insuper, dato, quod damnatus, cognoscendo carentiam, nullam tamen haberet nolitionem de ea, nihilominus vere damnū hoc fortiretur priuationis visionis damni. Item in temporalibus: ignoret pater familias, totam domum esse igni traditā, filiosq; flammis consumptos, nihilominus, vere damnū à parte rei patitur, etiam tunc, antequam de ijs certus fiat: vbi tamen postea insurgit pœna sensus, dolor, & tristitia, adueniente scientia, & stante inuoluntario in aduersis illatis: Deniq; per Dei potentiam, separari possent, etiam stante cognitione, tristitia, & dolor à tali apprehensione, & inuoluntario in damnatis, & nihilominus vere haberet pœnam damni, non luendo pœnæ sensus tristitiæ, & doloris. Durum videtur aliquibus, dum volunt, pœnam, eate nus esse pœnam, quatenus cognitā, & sensibilem: at hoc spectat ad aliud caput pœnæ, non enim hoc ingreditur primario in ratione pœnæ damni: Quod amplius declaratur, quia sicut in beatitudine prior est actus visionis, ad quem tamen inde succedit delectatio: ita in statu damnatorum, prior est carentia, inde tamen succedit tristitia. Et sicut

Tristitia an de quiditate pœnæ damni.

in sententia multorum, de potentia Dei separari potest visio à delectatione, de quo in materia de Beatitudine, quemadmodum & Cano docuit, passionis tempore, à visione beatifica Animæ Christi Domini separatam fuisse, siue impeditam solitam delectatione, ita si separaretur in damnatis tristitia à carentia visionis, adhuc vere dicerentur luere poenam damni.

7 Dices, poena hæc esset tantum verbalis, siue nominalis, quia careret tristitia, in qua consistit vera ratio poenæ, quemadmodum & in dolore, afflictione, tormentis &c. Resp. fore verissimam poenam, realemque, nedum verbalem. Dices, saltem fore metaphoricam: Resp. nec hoc concedendum est; Dices, fore materialem, non formalem: Resp. fore utrumque. Dices, fore incompletam, deficiente tristitia: Resp. fore completam, tamen in genere suo, quoniã in genere solius poenæ damni nil deficeret, & si quid vltro adueniret, transiret de genere in genus, de poenâ damni ad poenam sensus, ergo sibi nil deest, vt sit vera poena damni, vt damni: alias infantes non baptizati, minimè, & verè punirentur, at verè carent visione Dei, verè habent hoc damnum, vereque hoc poenæ genere sunt damnati, ergo: quod vero nõ doleant, nõ tristitentur, hoc aliunde provenit, & spectat ad alterum poenæ genus, quod est sensus, non pertinentis ad eos.

Obiectio ex Scoto.

8 Dices, Scotus docet, poenam damni eatenus esse poenam, quatenus carentia visionis est cognita, & non volita: ergo non de se sola est poena, sed prout admittit inuoluntariu. Item habet, omnem poenam in natura intellectuali, esse essentialiter tristitiam: ergo non erit damni, abstrahendo à tristitia: ita in 4.d.49. q.7. ad 3. & d. 50. q. 6. Ad Primum respond. non negat, poenam damni de se sola esse poenam, etenim iam diuisit poenam in damni, & sensus: voluitq; membra ista esse alterius rationis, esseq; distincta: Sed loquitur de poenâ sensus, vt sit sensus, sola carentia, absque cognitione, & inuoluntario, nõ asert secum tristitiam, & dolorem, quæ est poena sensus. Cum ergo ait, *Sola carentia non est poena, in-*

tellectiva non est poena sensus. vide Tatar. in d. 50. q. 6. §. Arguitur sic poena damni. Secundo, loquitur de poenâ completa, & adæquata, atque in habentibus peccatum actuale, siquidem in his, quæ iustitia poenam damni, seu carentiam causat, & insuper poenam sensus, sicq; completur ipsa poena; & propterea, pueri deest pars altera poenæ: patet ex facto beatitudinis, cui non satis est actus vitalis, seu visio, ac tentio beatifici obiecti, etenim subsequitur insuper delectatio, & gaudium, quod beatitudini det complementum, vt loquitur Aug. 1. de Trin. *Hoc est plenum gaudium nostrum, quo amplius non est, frui Trinitate.* Tertio, iam diuiserat Scotus poenam in priuatiam, & positiuam: Primam explicuit per solam carentiam: Secundam per tristitiam sequentem ad inuoluntarium: dum ergo quandoque ait, solam carentiam, non esse poenam: modis his loquitur: Nec dubitandum est de eius mente, etenim d. 46. q. 4. §. *Ad questionem.* inquit, *Secunda vocatur poena damni, vel damnium, vel damnatio: Paulo autem prius dixerat, Ergo in natura intellectuali duplex est poenitio, per priuationem duplici boni.* Rursus vero paulo infra subdit, *Nihil vero inuenitur ibi, quod sit positium &c.* ergo poenam damni vere æstimat esse poenam, imò damnium, seu damnationem nõ tamen de se sola, consistere in positio, sed in sola priuatione. Amplius vero id repetit sapius: quo fit, vt parcat, quantopere labantur plurimi in intelligentia Scoti, in hoc autem singulariter errat Suarez supra recensitus, id Scoto imponens: nec enim omnia legit, seu potius impugnandi calore ductus, nõ penetravit, nitens Scotum capere in sermone. Et profecto ita est, vt Scotus docet. Ratio vltra allatas, quia si de ratione, & quiditate poenæ damni esset tristitia, iam pueri haberent poenam sensus, non enim potest Deus separare rationem formalem alicuius, integro eo remanente: Vnde est, vt carentia, quatenus carentia, asserat quidem damnium, ob quod appellatur poena damni, ceterum afflictio sentitur, quatenus illa est cognita, & nolita.

9 Ad Secundum, minimè de poenâ damni

damni loquitur, vt visum est: Secundo, nec intendit id, quod verba ferunt, sed mens eius aliunde est eruenda, docet namq; aperte, tristitiam, doloremq; sicut & oppositum gaudium, oblectationemque, nequaquam esse de essentia operationis, siue beatificæ, siue punitivæ, sed passione esse consequentem, vt aperte docet in 4.d.49. q. 47. & in 3.d. 15 q. vnic. §. *Potesit aliter dici.* & in 1.d. 1. quæst. 3.

10 Circa locum vero recensitum, de tristitia, vbi concedit, poenam esse essentialiter tristitiam, cuius oppositum ait de gaudio, seu delectatione, quod non fit de essentia beatitudinis: vt habet ibi *Ad tertium* (sub lit. D. talisque est expositio Scotistarum: Cæterum non acquiesco ipsorum expositioni: In primis autem quæro quidnam intelligitur per tristitiam, aut quidem operatio voluntatis, aut passio subsequens: non Primum, de mente Scoti, ex locis citatis, igitur Secundum: Dices, intelligi, v. g. in sensu, flagellatione, vulnera, morbum, & huiusmodi: hæc autem poena sunt, siue iudicialiæ, siue effectus peccati originalis: At quæro, quidnam poena talis in Angelis? vtiq; inuoluntarium, seu nolitio illa detentionis, siue veluti incarcerationis, siue considerationis ignis, quatenus nolitio: an erit ipsa nolitio poena, an passio sequens? Quidquid tamen respondeat, dicamus, poenam considerari, vel fundamentaliter, siue materialiter, vel formaliter: Primo modo erit omne id, ad quod sequitur passio illa: vt tortura, incarcerationio, detrusio, expoliatio bonorum, eiectio è dignitate, flagellatio, abstinentia violenta à somno, cibo, potuq; necessario, & huiusmodi: loquendo de his, sicut & in Angelo nolitio considerationis detentionisque, & consideratio ipsa, hæc vtiq; poena appellari non poterint, nisi materialiter, sūt namque materia poenæ, tū obiectum nolitum, tū consideratio nolita, tumq; ipsa nolitio: at loquendo de passione, inde insurgente, quæ est tristitia, seu dolor, sumptisq; his proformaliter, erunt formaliter, & essentialiter dolor, & tristitia poena: ergo sumpta tristitia materialiter, importabit, quæ diximus, sumpta vero formaliter, est essentialiter po-

Pœna materialiter an sit tristitia, & dolor.

na: fumimus autem eam in ordine ad peccatum. Sic & consimiliter poena in se, vel spectatur materialiter, iuxta dicta; vel formaliter: in secundo quidem sensu poena erit formaliter, & essentialiter tristitia: His explicatur germana mens Scoti: ex quibus cessant, quæ aduersus Scotum congerit ibi Suarez: qui poterat vtiq; sic distinguere, & penetrare sensum Scoti, sicque argumento allato factum est satis.

11 His actis, habita iam ratione, & quiditate poenæ damni, capita Suarez non obstant, ex dictis. Ad illa autem vltima duo, poena sensus, siue dolor, & tristitia, iam dictum est, subsequitur ad poenam damni; & hoc non vniuersaliter, propter pueros, sed militat in Angelis, & in adultis hominibus; subsequitur, inquam, completq; statū damnationis, qui ex vtraque poena consurgit, damni, & sensus, non ramen est de quiditate poenæ damni, cum illa antecedit, hæc insurgendo subsequatur.

12 Quantum vero ad id, quod Suarez aiebat, tristitiam de carentia visionis spectare ad poenam damni: Fallitur, est namque tristitia, & dolor poena sensus, igitur erit formaliter hæc, non illa: Imo aduersatur sibi ipsi, aiebat namq; poenam damni abstrahere à tristitia, & dolore, quæ si non essent, posset, nihilominus adesse poena damni; hoc autem stante, quonam modo spectabūt ad ipsam. Possunt tamen aliunde, aliquo pacto ad eam spectare, non formaliter, cum sit poena sensus, sed occasionaliter, seu obiectiue, quatenus carentia, seu poena damni, obiectum est nolitionis, seu occasio tristitiæ, & doloris.

Tristitia est poena sensus

13 Circa eandem poenam damni quæri potest, vtrum poena hæc extendatur quoque ad carentiam gratiæ. Videtur ita esse: Prob. magnum damnus est, gratia Dei priuari: ergo pertinet ad poenam damni: Item magnum incommodum asert, damna multa &c. Nihilominus dicendum, quod vtiq; damnium, imo magnum est, & incommodum, gratia Dei priuari, attamen hinc non deducitur, nisi quod largè sumpta hæc poena, poterit sic appellari sumpta tamen strictè, & in rigore, nequaquam: Ratio, quia proprie damni poena spectat ad statum alterius vitæ:

Pœna dani an spectet ad carentiam gratiæ.

ergo non erit sic appellanda in via : Item diuina visio promittitur profutura vita in Christo namque facta fuit hic dispensatio per totam vitam , vt simul esset beatus , & viator , in quibusdã vero alijs , vel ad modicum tempus , per transeuntiam &c. quod si beatifica visio spectat ad statum alterius vitæ , carentia quoque eius , quæ est pœna damni , pertinet ad statum alterius vitæ . Insuper , pœna damni includit nedum carentiam gratiæ habitualis iustificantis , verum & carentiam omnis , in vniuersum , gratiæ , vocantis , excitantis , præuenientis , adiuuantis , operantis , cooperantis , omnisq; auxilii specialis , inspirationisq; ad salutem : at quandiu homo est in hac vita , non derelinquitur de toto à misericordia Dei , sed pro loco & tempore excitat , vocat , ergo &c. Rursum , quod Paulus ait , *Deus vult omnes homines saluos fieri* . locum habet in præseni vita , non in futura ; quandiu enim viuunt peccatores , spes est salutis , si velit , at dum est in termino ; ibi priuatur , & destituitur omni spe , & auxilio salutis . Consentit Scotus d. 46. q. 4. litera B.

Ad Penam damni an sequatur pœna sensus .

14 Circa id , quod diximus , pœnam sensus , seu tristitiam , sequi ad pœnam damni : non est intelligendum , sequi ad eam , nudè acceptam ; etenim ad pœnam damni puerorũ non sequitur : sed sequi ad eam , quatenus cognitam , apprehensam vt sic , & quatenus nolita . Insuper , dum fuit dictum , pœnam sensus , seu tristitiam , esse complementum pœnæ damni , in genere suo , etenim de se completa est in genere pœnæ damni , alias pueri non essent integrè , & completè damnati hoc genere pœnæ damni : sed quatenus de Angelis , & de adultis agimus , spectando eorum statum damnationis , quoniam vtrumq; pœnæ genus sibi ipsis debetur , hinc tota ipsorum damnatio integrè , & cõpletè constat ex pœna damni , & sensus .

Infantes cognoscēt suã pœnam ,

15 Sed vtrum pueri noscant puniri tali pœna damni ? si namque norunt , ergo tristantur , quoniam talis pœna non est obiectum volitionis , ergo erit inuoluntaria , & nolita . Respond. bene nosse , cognoscent namque quare priuati remaneant Dei visione : nega-

tur vero inde tristare , Deo nõ concurrente ad pullulationem tristitia : ita plures : Non tamen desunt , qui pœnã sensus ab eis auferentes , afficiunt nihilominus eos tristitia : Alijs quoq; opinantibus vtraque pœna affici : de qua re diximus in mater. de Beatitudine , agendo de Beatitudine naturali , & querendo , vtrum paruuli taliter decedentes sint tali beatitudine donandi . disp. 1. q. 14. Scribit autè Taret. loc. cit. inquit , *Pueri decedentes in originali an habeant pœnam damni , an habeant notitiam illius carentiæ visionis Dei ? Dico quod si nolint carentiam visionis diuinæ , sequeretur mirabilis tristitia , nisi fiat miraculũ nisi Deus suspendat causalitatẽ secundarũ causarũ ; quia ad nolle istud , sequitur tristitia , & nõ habet nisi vnã pœnã , scilicet damni ; ideo melius est dicere , quod non habeat nolle , & dato , quod haberent uolle , diceretur , quod Deus suspenderet causalitatem causarum secundarum respectu illius tristitiæ .* Hæc ille .

16 Ad pœnam sensus accedendo : Pœna sensus dupliciter capi potest : vel quidem proprio , quatenus est afflictio sensus , siue partis sensitivæ : Vel largè , pro quacunque afflictione , tristitia , dolore , mœrore , ac huiusmodi : Prima reperitur in sensu , atque sensatis , & corporis animatis , quales sunt homines , & bruta : Secunda reperitur in omnibus siue sensu , siue sola ratione pollentibus : prima nõ est in Angelis , secunda sic : sicut nec prima reperitur in anima rationali ; etenim conscientia morsus , siue vermis conscientia , est pœna sensus , & tamen nõ est in sensu , sed in anima . De hac Matt. 25. *habeatur Ite maledicti in ignem æternum , qui parati sunt Diabolo , & Angelis eius .* Aug. 21. de Ciuit. cap. 10. *Cur non dicemus , quamuis miris , veris tamen modis , spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi .* & Gregor. dialo. 4. cap. 30. *Si Diabolus , eiusque Angeli , cum sint incorporei , corporeo sunt igne cruciandi , quid mirum , si anima antequam corpora recipiant , corporea possint sentire tormenta ?* Et hinc fit , vt pœna sensus non sit necessario in solo corpore . Prob. vermis damnatorum sedem habet in anima , eamque affligit , anima autem est spiritus , ergo pœna sensus in præseni materia ,

Tristitia multiplex in damnatis .

materia , permeat omne subiectũ , cum spirituale , cum corporeale . An vero vermis ille sit futurus etiã corporeus , tradimus in tract. de damnatis .

17 Singulariũ tamen ad eius explanationem accedendo , dicendum est , in damnatis multiplicem oriri tristitiam , quæ est pœna sensus : duplicem quidè priuatiuam : & duplicem positiuam . loquendo de priuatiuis , Prima est de priuatione gratiæ propter peccatum : tristantur namque priuati remansisse gratia , cuius priuationis causa fuit peccatum , & obstinatio : de quo quidem peccato tristantur , non utique quatenus est offensa Dei , sed quatenus causa æternæ damnationis , vnde fit , vt detestatio eius nõ sit ex affectione iustitiæ , sed proueniat ex affectione commodi , quatenus in tale damaum , & incommodum , incurrerunt ob peccatum , quæ pœna appellatur etiam vermis , ac remorsus conscientia . Secunda tristitia est de carentia beatitudinis , ad quam tantopere aspirat creatura : talisque , ac tanta est tristitia , ista , vt Scotus d. 46. q. 4. lit. B. appellet eam , *abfortiuam* . quia contristat totaliter *abforbendo* , subditque , *Vel nominatur pœna damni , vt sit constructio transitiua , id est pœna de damnato ; nam , vocando solam carentiam commodi , pœnã damni , constructio est & transitiua .* Nota autem obiter ex his , qualiter Scotus carentiam visionis , seu pœnam damni , nominat , *pœnam de damnato* . aduersus Suarez recensitũ circa mentem Scoti . Circa vero tristitiam antecedentem ; quod in eis sit vermis , & conscientia remorsus de peccato : non est vtiq; de peccato , vt Dei offensa , sed prout causa talis status , & pœnæ . Huius vtriusque pœnæ causa positiuam non est Deus ; ratio , consistunt in carentia , & priuatione gratiæ , & gloriæ ; est vero Deus causa negatiua , nõ conferens gratiam , & denegans gloriam : causa itidem reperta ex parte damnati demerentis , & indignum se reddentis gratiæ , & gloriæ . Hæc de pœna priuatiua : Duplex insuper insurgit pœna positiuam , atque tristitia , vna est tristitia de ipsius damnati detentione perpetua in igne , & hanc Scotus appellat , *pœnã incarcerationis* , quatenus namque vt vellet ad libitum Dæmon potentia sua

motiuam , videns , quod ibi ligatum detinet diuina iustitia tristatur . Altera est de intellectu eiusdem detentione in consideratione intensa talis ignis , quã idem appellat pœnam *execrationis* , quatenus vel obiecta alia non possunt intelligere ita intense , vt distrahantur à consideratione ignis ; vel vt ex obiectis alijs intellectis , nullam oblectationem capiãt reuelantem pœnam ignis . Verum quia omnia hæc quatuor , tum negatiua , tum positiuam , sunt inuoluntaria Dæmoni , hinc tristantur , *est enim tristitia de his , quæ nobis nolentibus accidunt* . Et hæc duo positiuam sunt positiuè à Deo , quia Deus alligat Dæmonem , ibi , siue per se , siue per Angelum bonũ , vt ex Apocalypsi : ipseque detinet in consideratione ignis &c. Cætera vero spectantia admodum hæc fiendi , habebantur infra , querẽdo , quomodo ignis torqueat damnatos .

18 Quia tamen in peccato duo sũt , Auerfio diuina a Deo , & conuersio ad creaturam : merito duplex pœna correspondet : damni quidem , quæ auertit peccatorem à visione Dei , ac propterea talis pœna est carentia visionis Dei : sensus etiam , dum torquetur igne æternali .

19 Remaneret querendũ , quæ nam istarum pœnarum nõ sit maior . Tatar. d. 46. qu. 4. *Queritur , quæ est maior .* Respondet , in ratione pœnæ , esse maiorem pœnam sensus , quoniam ratio pœnæ est affligere . Inde vero obijcit , quare dicitur , pœnam damni esse maiorem cæteris , respondet , maiorem esse , ratione maioris incommodi . quia incommodũ dum maius habere non valeamus , quã carere æterna beatitudine . Loquitur consequenter , quatenus ait , pœnam sensus nõ esse de quiditate pœnæ damni . magisq; ad mentem OKam . plurimumq; itatuentium pœnam damni in ratione priuationis commodi , ad quod natura inclinatur : Cæterum , pœna damni adeo magna est , vt pœna sensus , quasi nihil reputetur in ordine ad eam : vnde Chriost. homil. 13. ad Philipp. ait , *Tantum mihi malum videtur de tanta gloria decisse , vt gehennam pro nihilo habeant pro hoc damno , & ruina .* & August. lib. de Tripl. Habitat. cap. 2. inquit , *Absentia præsentia Christi , quoad visionem eius , sola*

Auerfio duplex .

Gravior pœna an sensus .

Carentia visionis Dei quã magna pœna .

sola

sola omnia prædicta mala superat & omnibus penis est intolerabilior. id autem dicit, postquam plura mala descripsit, idemque in manuali 15. si pactum iniuret non fore visurum Christum in gloria, nisi prius Inferni penas toleraret, de facili eas sustineret, ut visione inde Christi frueretur. Et D. Bonavent. exaggerans penam hanc, confirmat in super testimonio eiusdem Chrysostomi homil. 24. in Matt. oper. imper. iniquitatis, *Calorum amissio pena maior est, quam cruciatus flammarum*; novi quod

plurimi pertimescant tantum gehennam; ego tamen huius gloria amissionem multo amarius, quam ipsius gehenna, dico esse supplicium. Plura idem Bonau. in dig. tit. 10. cap. 1. & Pharetra lib. 4. cap. 50. atq; Innoc. 3. lib. 3. de contempl. mund. cap. 7. scribit in hac priuatione consistere tenebras illas frequenter in scripturis commemoratas, quod confirmat ex verbis Isa. 26. *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Amplius tract. de damnatis, tomo de Beatitudine.

QVÆSTIO IV.

Vtrum pena damni Dæmonum sit æqualis in ipsis omnibus.

DE pena sensus non est controversia; etenim aperte docent Scripturae, in damnatis omnibus, sicut & in hominibus, esse inæqualem. Sed sermo est de pena damni. Qua in re, in primis sese offert sententia, in omnibus esse æqualem: Alensis par. 3. q. 57. memb. 3. Durand. Bonau. Gabr. Capreol. Bassol. in 4. d. 50. Medin. C. de penit. q. 8. Azor. r. 1. lib. 4. cap. 25. q. 3. Angles de penit. art. vlt. diff. 2. Viçtor. in sum. q. 100. Valq. r. 2. quæst. 87. art. 4. & disp. 100. cap. 5. plurimumque: item Salas 1. 2. q. 87. disp. 15. sect. 7. probatur autem Primo, priuatio totalis non suscipit magis, & minus: pena autem damni est priuatio, ergo erit æqualis in omnibus, maior patet in tenebris, quæ de toto sunt priuatio lucis. Confirmatur, tenebræ, quamuis ex diuersis, maioribusq; causis inducantur, non ob id erunt maiores, vel minores, licet enim plura adessent impedimenta, & obstacula lucis, nihilominus æquanimiter tenebræ omnes priuatio essent lucis: Penam vero damni esse priuationem totalem, patet, priuat enim totali visione Dei, siue totali luce, vel lumine gloriæ. Secundo, pena damni est æqualis, quia priuatio gratiæ est æqualis; vnde arguitur, priuatio gratiæ est æqualis in omnibus damna-

tis, ergo & pena damni: Prob. antec. non dicitur peccator peccando, priuari gratia, in certo, ac determinato gradu, sed dicitur priuari gratia absolutè, & simpliciter de toto; ergo pena damni non stat in gradu certo, & determinato taliter, ut in vno sit maior, minor in altero. Confirmatur, cum quis ex hac vita discedit, sufficit ei, ut decedat in gratia, absolutè, & simpliciter non enim tenetur decedere cum tanta, vel tanta, maiori, vel minori gratia, ergo sufficit damnato decedere in priuatione gratiæ simpliciter, ut inde dicatur pati penam carentiæ visionis Dei. Confirmatur quoque, siquidem per accidens est, ut cum tanta, vel maiori, minoriq; gratia decedat iustus, sufficit namque decedere simpliciter in gratia, ad hoc, ut dignus sit visione Dei: ergo, ex opposito, per accidens erit, quempiam damnatum decedere in minori, aut maiori demerito, ad hoc, ut visione Dei priuetur, satis ergo erit decedere in priuatione gratiæ, ut priuatus remaneat facie Dei: Confirmatur Iac. 2. *Qui in vno offenderit, factus est omnium reus.* hinc vero in fert, quod ad minora crimina non correspondebit minor pena damni; sicut nec maior ad maiora; ergo erit æqualis in omnibus.

2. Almaynus ait, penam hanc in esse

esse quidem priuationis, esse æqualem: inesse tamen penam, inæqualem; quia inæqualia sunt demerita: Alii autem alij, in esse negationis, esse æqualem: in esse, tamen priuationis, inæqualem.

3. His tamen non obstantibus, dicendum Primo, penam damni non esse in omnibus æqualem, sed diuersificari iuxta quantitatem, & qualitatem delictorum. Ita Scot. in 4. d. 50. q. 6. ibique Richar. Palacius in 4. d. 22. q. 1. Dominic. Sor. 4. dist. 16. art. 2. Medin. 1. 2. q. 87. art. 4. Zumel ad eundem loc. pluresque. Herrher in 2. dist. 32. q. 2. acceditque Suar. de penit. disput. 13. sect. 2. num. 30.

4. Probatur autem, dæ oppositum, esse in cunctis damnatis æqualem, ergo sequitur penam damni puerorum æqualem esse penam adultorum: Item penam Iudæ, & crucifigentium Christum, æqualem esse cum pena cæterorum, inferiorum genere peccatorum peccantium: Item æqualem penam pati Arrium, Macedonium, Donatum, Sabellium, Lutherum, Bucerum, Calvinum, cæterosque hæreticos, & hæresiarcas, cum pena damnatorum fidelium: sicque inferiores Dæmones coguari in pena Luciferi, Turcas Machometo, ac denique peccatores, etiã infimos, æquandos fore in hac pena ipsimet Antichristo. Confirmatur, fore enim penam Purgatorij æqualem penam Inferni: videntur hæc, absurda, ergo non est omnium æqualis. Respondet, non esse inueniens esse æqualem in his omnibus intensiue, præscindendo tamen ab effectibus, & extensione: sicut etiam in Purgatorio æqualis erit intensiue, licet non extensiue, cum illa sit perpetua, hæc ad tempus. Ad contra, Visio beatifica, etiam ut præseindit ab effectibus, & à duratione, non est omnibus æqualis, ergo nec erit æqualis carentia visionis, præscindens ab effectibus, & ab extensione: Patet antec. siquidem visio confertur diuersimodè, pro diuersitate meritorum: at visioni opponitur carentia eius, quæ est pena damni, cum oppositorum sit eadem disciplina, dispar erit vtrobiusque gloria, & pena damni. Confirmatur, prior natura est quidditas rei, posterior natura, passio, duratio, & huius-

modi: ergo in illo priori natura, cum gloria essentialis, tum pena damni opposita, erunt tales, talesque; maior, ac minor in singulis, iuxta naturam suarum causarum, hæc autem sunt merita, & demerita. Illud vero de Purgatorio, quoad penam damni: nequaquam pena damni est apponenda in Purgatorio absolutè, & simpliciter, sed secundum quid: etenim de rigore, & propriè competit damnatis, ideoque *damni* vocatur, seu *damnatio*, ut diximus supra, quia tamè in Purgatorio Deum non vident, secundum quid dicitur esse ibi, non simpliciter, quia eum perfectam iam pena, ignis, facialiter videbunt: quod si ita est, ergo pena talis nequaquam æquabitur penam damni Inferni.

5. Probatur insuper, pena damni non est pena, nisi relate ad culpam: Prob. si namque Deus, ex. gr. priuaret Beatum quempiam visione sua beatifica, nequaquam esset ei pena, quoniã id non fieret propter culpam, nulla enim culpa est in Beatis, qui nec possunt peccare: esset autem sola negatio, priuatio namque est pena iudicialis, fundata supra demeritum, & culpam, vnde priuari dicuntur Superiores, ac Ministri, gradu, & ministerio ob demerita: quod si pena damni est priuatio faciei Dei, præsupponens culpam, utique vbi maior culpa, maior correspondebit pena priuationis: sequela tenet, culpa namque vna est maior altera, ergo & pena priuationis maior. Salas respondet, quod sicut actio, & passio non est maior, aut perfectior ex eo, quod sit ab Agente, & passio perfectiori, vel imperfectiori, ita pena licet respiciat culpam, non tamen confertur præcisè ex eo, quod maior sit culpa. Solutio hæc destruit totam rationem iustitiæ, & iudicij; hæc namque est essentialis ratio iudicij, & iustitiæ, ut iuxta mensuram delicti sit & plagarum modus. Apoc. 13. & Matt. 15. *Quantum se glorificauerit tantum date ei tormentum, & luctum.* alias si vel citro, vltroque, Iudex puniendo se gesserit contra leges, & contra iustitiam faciet: ut quid ergo ait, non confertur penam damni, præcisè ob culpam? Item, qualis ergo erit causa altera talis priuationis visionis Dei? an ne ipse Deus, abstrahendo à peccatis, nequaquam

Pœna dani
vbinam,

quam, quin potius vellet, quantum est de se, omnes saluos fieri, igitur dum dānatos sua visione priuat, causa præcisa est culpa, & demeritum: at demerita nō sunt æqualia, ergo nec talis pœna erit æqualis. Exemplum vero de actione, & passione non facit ad rem, etenim illa dicunt ordinem ad agens, & passum, priuatio vero, & pœna nedū ordinem dicunt ad Deum Iudicem infligentem talem pœnam, & ad damnatos eam habentes pœnam: verum, ordinem essentialē dicunt ad culpam, ad demeritum, quo non existente, cessaret pœna, & priuatio, vnde per Isaiam 14. ait Deus, *Perditio tua ex te Israel.* & Psal. 25. *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Item illud de actione est falsum.

6 Præterea ad principale, gloria essentialis, præcisa delectatione subsequente, nō est æqualis in omnibus, sed inæqualis, iuxta diuersitatem meritorum; cur ergo pœna damni, præcise cruciatu, dolore, & tristitia, erit æqualis in omnibus; stante diuersitate delictorum? Respondent, pœnam damni nō suscipere magis, & minus, ideo stabit æqualitas. At contra, id gratis dicitur, habemus congruētias, vrgentiores pro sentētia hac, vnde videtur magis affirmatiua sententia esse gratis asserita, quam negatiua: Et quidem, dum oppositorum est idem iudicium, vnde est, vt pœna essentialis damnatorum, quæ est carentia visionis Dei, non suscipiat magis, & minus, à cōtrario vero, gloria essentialis, præmiumq; Beatorum, quod consistit in visione Dei, suscipiat magis, & minus? sicut enim se habet præmium essentialē, quod est visio, ita & pœna essentialis, quæ est visionis priuatio: illa est inæqualis, ergo & ista.

7 Item, peccator maximus reportaret, aliquo modo lucrum, saltem negatiuè, de sua maiori, & minori peruersitate: tanto enim puniretur hac pœna qui mille scelera cōmiserit, quanto qui vnum: & vice versa, tam acriter puniretur qui vnum patrauerit, quā qui mille: sicut tam pueri in Limbo, cum solo originali decedentes, quam pernerfissimus Antichristus, & cōtra. Respondent ita fore, quoad pœnā

damni, licet non quoad pœnam sensus, in hac enim sunt dispares, pro disparitate culpæ, in illa pares. At contra, ergo, secundum illam pœnam non sūt obiectū, & terminus diuinæ vindictæ, & iustitiæ Dei: Prob. iustitia non debet esse vna, & æqua in omnibus, sed inæqualis, ad inæqualitatem meritōrū, & demeritorum, alias, si ad meritōrū, & demeritorum inæqualitatem, æqualitas sequeretur præmij, & supplicij, iam non esset iustitia, sed iniustitia (præcisa tamen potentia absoluta, & stante lege ordinaria) at ita Scriptura docet, præmiari, & puniri singulos, iuxta mensuram meriti, & delicti. Respondent loqui Scripturas de pœna sensus, hæc enim est inæqualis ad inæqualitatem demeritorum. Contra, ergo quoad pœnam damni, pro illo tunc, saltem priori natura, non sunt proportionaliter puniti: scilicet etiam nunc, dum vtraque pœna, plectuntur, non puniuntur pœna damni ad iustitiam, vt ita loquar, sed ad pondus nempe ad æqualitatem, at hoc non est seruare vndeque leges iustitiæ, quæ requirit, vnicuique conferri quod suum est, proportionaliter, iuxta mensuram meritōrū, & demeritorum.

8 Rursus, quo maiora sunt, & plura impedimenta habendi, formam, eo materia magis elongatur à tali forma, magisq; dicitur priuata illa: ergo, quo maiora, & plura erunt peccata, eo magis elongabitur damnatus à Deo, priuatusq; remanebit magis visione Dei: Insuper qui à maiori gratia, & meritis maioribus excidit, maius ius ad gloriā perdit, magisq; dicitur gloria priuatus: tales sunt damnati, quorum vnus altero à maiori gratia decidit, maiusq; ius ad gloriā perdidit, & consequenter magis remanebit visione beatificæ priuatus. Præterea peccatum est auersio à Deo: cui auersioni correspondet pro supplicio pœna damni, quæ consistit in auersione visionis Dei: at auersio à Deo, in peccando non est æqualis, ergo nec auersio à visione Dei. Rursus, illuminetur hæc aula de die lumine Solis, & lucernæ: illuminetur altera solo lumine Solis: dum vero sero occidit Sol, priuans illam suo lumine, extinguatur lucerna illa, remaneantq; ambæ aulæ obtenebratæ, nonne dic-

tur priuata magis lumine illa, quæ duplici lumine illustrabatur, quam hæc, quæ vno lumine: vtique: ergo maiora habens peccata priuatus remanebit magis visione diuina, quam habens minora.

9 Ad hæc, & similia respondet Primo, probare esse maiorem secundum effectum, in vno, quam in altero. At contra, effectus iste, vel est sola carentia, vel dolor, & tristitia, ignis, vermis, & huiusmodi. Si Primum, ergo pœna damni erit maior in vno, quam in altero, & sequetur intentum: Si Secundum, id quidem est extra naturam pœnæ damni, dictum est enim, hanc pœnam sensus distingui à damni, nec esse de intrinseca ratione eius, vt patuit in pueris cum solo originali decedentibus, in quibus est sola pœna damni, non sensus. Item pœna damni est prior, illa autem sensus posterius. Vltimus, parent discriminata vtriusque, ex quæst. præced.

10 Respondent Secundo, quod licet qui habet plura peccata, sit magis elongatus à gloria, magisq; incapax illius, vere tamen nō est magis priuatus gloria; sicut qui habet plura impedimenta videndi, quamuis sit magis elongatus à visione, magisque incapax eius, non tamen magis priuatus dicitur visione. Responso est magis apparens quam vera; vnde arguitur, impedimenta illa plura, aut aliquid operantur, aut nihil: non secundum, alias non essent impedimenta, vel non impedirent, remoto omni obstaculo: Si Primum, cum finis, & effectus formalis illorum sit tollere, & priuare, vtique priuatio augebitur, & subiectum priuatum, dicitur magis, magisq; priuatum: oppositum autem asserere, est contra philosophiam; Item vnum v. g. lucis impedimentū, causa est vna priuationis illuminationis huius aulæ: impedimentum alterum est causa altera: alterum erit causa tertia: alterum, quarta, & sic deinceps: & vnumquodque, istorum impedimentōrū, supponamus esse sufficiens impedimentum talis illuminationis, quid namque agerēt tot, totque impedimenta, vltra primum, si nihil, non ergo erunt impedimenta, vel frustrantur sine suo: ergo aliquid, id

vero erit maior priuatio luminis. Ait, ita esse, vt aula de toto, priuatur lumine à primo repellente lumen, cætera vero, priuationi nil addunt, quia iam de toto, priuatam lumine inueniunt.

11 At esto, ita contingere in physicis, ac naturalibus, ceterū sumus modo in moralibus, vnde est, quo magis quis Regem offendit, eo priuatur magis gratia sua: sic qui amicus amico offensus aliquo modo vadit, aliquo etiā modo priuatur gratia amici: qui vero magis offendit, magis priuatur, ita vltimius. Item signum, quod quis Regi offensus, magis Regis gratia priuari dignus sit, inde colligitur, quod vltra electionem à facie Regis aula regia, pœna quoque corporali, etiam maiori afficitur: est autem peccator supremo omnium Regi Deo offensus peccatis maioribus, & pluribus, ergo, eo maiori deiectione à facie eius, maioriq; carentia suæ diuinæ visionis plectitur: signū vero huius est, quod subsequenter, maiori quoque pœna sensus mulctatur.

12 Hinc Ego in casu distinguem, priuationem spectanda esse, vel physicè, vel moralitèr: Primo modo est æqualis, quia omnes reprobi patiuntur hanc pœnam, omnesque sunt damnati: Secundo modo, inæqualis, quia demerita inæqualia: Item vel sumuntur materialitèr, vel formalitèr: Primo modo nequaquam suscipit magis, & minus: Secundo sic: Exemplo rem illustremus: Mors est priuatio vitæ: cæcitas visus &c. quandoque ad mortem infligendam concurrunt causæ plures, quarum vnaquæque non sit partialis, sed de se sola, sufficiens, & totalis ad inferendam mortem, non dicitur tunc mors esse magis mors, quatenus inflicta per decem causas totales, quam per vnā totalem: sicut nec dicitur homo priuatus vita magis, ac magis per decem, quam per causam vnā, quia ita per causam vnā æquè totalitèr moritur, ac per decem: pariter de cæcitate infligenda per tot, eademque totales causas: sicut quoque de gratia habituali penès quosdam: & de actuali etiam per alias: peccatum vnū priuat gratia sufficienter, & de toto: hoc autem stante, quidnam faciunt peccata subsequētia? non pri-

Priuatio si
pra materia
liter, & for-
malitèr.

priuaciones
an suscipiāt
magis, & mi-
nus, vide
Scot. 2. d. 37
q. 1. s. ex ista,
& quodl. 18
artic. 3. s. ex
ista, & in re-
spons. ad Se-
cundum.

uabant animam gratia, iam enim erat priuata: ergo, sumpta sic materialiter, non erit maior in vno, quam in alio; ipsa priuatio gratia, quod si mors eadē, & cæcitas sumantur formaliter, quatenus absolute priuatio sunt, non implicat habere magis; & minus, quia forma opposita recipit magis, & minus: ita quoque priuatio gratia formaliter tenta, maior, minorque erit, est enim forma priuatio: Applicando autem pena damni priuatio quidem est, & carentia visionis diuina, quæ priuatio materialiter tenta, æqualis est in omnibus, absolute, namque tum pueri propter solū originale, tum Antichristus, tumque cæteri impij adulti propter plurima actualia, tum & Lucifer, priuati remanebunt visione Dei: & in hoc stat æqualitas: cæterum, formaliter spectata, habet magis, & minus, eritque inæqualis, & hoc probant argumenta allata: sicque conciliari poterunt sententiæ oppositæ: Priuatio namque eo est maior, quo priuat maiori bono.

13 Si tamen ratio queratur huius secundi membri, seu inæqualitatis, pronunc adfunt demerita ipsa varia damnatorū, quatenus causa sunt suæ damnationis: quia tamen priuatio in naturalibus, & physicis recipit magis, & minus à suis causis, pluribus, ac paucioribus, hinc priuatio visionis Dei, seu pena damni, recipiet magis, minusque; ex diuersitate demeritorum, veluti è proprijs, diuersisq; causis moralibus. De cæteris autē causis talis inæqualitatis dicemus quæst. seq.

14 Ad opposita vero descendendo; patet iam responsio ad Primum, & confirmationem esse falsam. Dices, Scot. in quolib. 18. lit. BB. negat, peccatum secundum adimere aliquid, quia totum illud ademit peccatū primum: est autem peccatum pro-formali, priuatio, ergo priuatio nō suscipit magis, & minus. Respondetur, priuationem considerari, vel in ordine ad formā, seu habitum, puta gratia, & sic non suscipit priuatio magis, aut minus, cum forma æquæ, & totaliter tollatur per primum peccatum, itaut non remaneat tollenda per vltiora peccata: & hoc ipsi habet etiam in 4. d. 14. q. 1. lit. A. Item cum opposita, sic loquens, *Tota gratia,*

quantum ad intensionem, & quantum ad extensionem, priuatur, tam in eo, qui commisit vnum, quam in eo, qui commisit duomillia. & paulo infra: *Assumptum prob. quia in quolibet peccato mortali ita priuatur gratia, quod nihil eius manet, & per consequens, per nullum succedens, potest fieri intensior, neque extensior, loquendo de priuatione ista habituali.* loquendo autē de summo bono, quod deberet inesse, & non inesse, recipit circa hoc magis, & minus: ita enim scribit in Quodlib. *Admit peccatū illud, quod deberet inesse.* & ita Aug. lib. 11. de Genes. 32. de Angelo, qui cecidit nō ab eo, quod accepit, sed ab eo, quod accepisset, si Deo subdi uoluisset: & si in infinitum adderetur peccatū peccato; quodlibet adimeret bonitatem propriam, quæ deberet inesse. Hæc Scotus. Vide etiam in 2. d. 37. quæst. vnic. s. *Ex ista.* Cum autem pena damni sit carentia summi Boni, bene recipit, etiā in viâ Scoti, vt sic, priuatio, magis, & minus.

15 Ad Secundum, & confirmationes, semper gratia habet suos gradus, vel suum gradum, qualitercunque igitur decedat quis in gratia, vel decedat à gratia, sēper talis gratia habebit vel plures gradus, vel saltem vnicum gradum: vtrique non determinatur ad totum, quin plures, aut minus, vt quis saluetur, vel vt per peccatum destruat, nihilominus semper gratia talis erit gradualis: ita & pena damni semper habebit suos gradus, magis, minusque. Argumentum vero, & confirmationes hinc retunduntur, sicut namque non datur gratia absque suo gradu, sic nec pena damni absque suo gradu, vel gradibus: sicut nec datur quoque visio beatifica absque gradu, vel gradibus.

16 Ad illud Iacobi, Historia, & litera est, fuisse quosdam afferentes, ita saluandos fore eos, qui totam legem seruarent, vt saluarentur quoque; ij, qui magnam, seu maiorem solummodo partē seruassent, licet non totam, non enim necessē putabant ad salutem, esse totā legem seruandam: ita quoque saluandos eos, qui licet peccata plurima habeant, nihilominus habeant in simul opera bona copiosiora, & numero maiora: hi fuerunt Pharisei: & postea Rabi Moyſis: & Rabi Salom. super Deuter.

Legem non esse totam seruandam, aiebāt Pharisei.

Deuter. tit. de penit. adue rsus autem hos inuehitur D. Iacobus, in quies, *Qui autem legem totam seruauerit, & offendant autem in vno, factus est omnium reus.* talis est sensus literalis.

Qui legem transgreditur in vno, factus est omnium reus, declarat.

17 Protinus vero insurgit difficultas in argumento tacta: tum etiam, quoniam modo omnium penam inet, qui legem transgreditur v. g. in vnicō præcepto solo. Author apud August. lib. de vera, & falsa penit. cap. 14. ait, fieri omnium reum, quia peccata dimissa, quodammodo, per ingratiudinem redeunt, & imputantur. Ricchar. de Sancto Viēt. lib. de Incarn. p. 1. c. 14. fieri omnium reum, quoniam omnia merita amittit, quasi totam legē violasset, iuxta Ezech. 18. *Omnes iustitia eius nō recordabūtur.* Alij ideo sic, quia lædit omnes virtutes, destruitque statum legis, & perfectionis: Dionysius, omnium, inquit, reus, quia auertit se à summo bono, in quo omne bonum continetur. Christ. homil. 35. quia Dei perdit amicitia, & gratiam. Aug. Epist. 29. de Beda, ideo, quia offēdit charitatē, & charitate autem tota lex pendet, *Reus sit omnium, faciendo contra eam, in qua pendet omnia.* Quo etiam modo loquitur Gregor. homil. 27. in Euang. *Omnia præcepta vnum sunt in radice charitatis.* Idem Beda ideo, inquit, *Non quia omnia legis præcepta violauerit, sed quod legis Authorem contempserit, eoque præmis. merito careat, quod legis cultoribus propositum est.* Exemplis etiam aperiri potest, supposita Dionysij doctrina de bono, & malo; ait namque, *Bonum est ex causa integrum, malum vero ex defectu cuiusque:* vnde Bonum non est integraliter bonum, si circumstantia, vel vna quidē deficiat; vnde requirit circumstantias omnes, cum tamen, vice-versa, ad malū sufficiat defectus vnus quidem circumstantiæ bonæ: hoc autem supposito, lex integrē seruanda est, inquit Iacobus, quod si obseruātia, vel vnus deficiat, factus est omnium reus aiebant enim Pharisei, transgredi vel vnum præceptum non obstat salutem: Quibus, penēs August. in Enchirid. 75. accedunt Christiani quidam, qui se saluos, sanctosque, existimabant, si solum fecissent elemosinam, etiam si præcepta cuncta violassent: sicut & heretici

ci plures putant saluos fieri per solam fidem, credendo, abnegatis operibus bonis, legisque adimpletionem. Pro exemplo accipe musicam, pluribus, varijsq; vocibus constantem: inter quas, si vox vna dissonet, statim harmonia, & concentus dissoluitur. Vates ait, *In decordio psallam tibi, seu decem chordarum.* Chordæ vero sunt præcepta decalogi &c.

18 At satis de his argumentum, namque est soluendum, quoniam modo factus est omnium reus. Denique Glosa Lyrani, quam sequuntur plurimi, est, vt fiat omnium reus, quo ad penam damni, quia ita damnatur qui cōtra totam legem mortaliter peccat, sicut qui contra præceptum vnum, seu ita damnabitur qui in vnicō mortali decidit, sicut qui decidit in mille: ena pena damni, seu damnationis: Quod si vero hinc inferatur, penam damni in omnibus esse æqualem, non hic erit sensus verborum, non enim talis elicitur: Imo redarguuntur hi, & queritur ab ijs, cur potius hinc inferunt æqualitatem penæ damni, quam sensus; vtraque enim pena plecentur peccatores, cur ergo potius ad illam solam recurrunt pro fundanda ipsorum sententiā de æqualitate? Diuus namque Iacobus absolute scribit de pena, quæ de se vtraque amplectitur damni, & sensus.

19 Verum, dum aliqui interpretantur de pena damni, cur non etiam copulant penam sensus, dum vtraque debetur damnatis adultis? Hinc alij explicāt, pro Reatu quod est magis consonum voci Reus vt sit sensus, factus est omnium reus, nempè quoad Reatum videlicet, quoad obligationem ad penam, & hic sensus est vniuersalior, quoniam amplectitur vtramque penam: Et denique

20 Ego dixerim, factus est omnium reus, nempè dignus est morte æterna. & hæc videtur planior explicatio, tum quia amplectens omnem vtramque debitam penā: tum quia textui conformior: Ratio, quoniam mors æterna debetur ita decidēti cum vno mortali, ac cum centum: ergo, licet vero dignus sit morte æterna, & ob id pena æterna, nihilominus nō merebitur tan-

Qui offēdit in vno, factus est omnium reus, declarat.

vitatem pœnæ, quantum meretur offendens in duobus, tribus, decem, &c. unde est, ut ly *Omnium* non se teneat *Collectivè* non enim punietur pro omnibus, qui in vno tantum offenderit, sed est loquutio *Accomoda* intelligitur namque puniendum fore pro eo, pro quo deliquit: Habetur etiã, quod per *Omnium* sumitur pœna absolutè, & simpliciter, etenim dignus est pœna; siue sumitur pœna, quantum ad substantiam, quia vere damnabitur: nõ autem quantum ad modum pœnæ, siquidem gradus pœnarum sunt diversi, varijque punien-

di modi, iuxta Scripturam, *Iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus*, non longè abest Scotus, qui in 4. d. 2. q. 1. lit. S. *Ad secundum*, inquit, *Isio modo intelligenda est auctoritas Iacobi, scilicet quantum ad damnationem, quæ est generalis pœna omnium peccatorum mortalium, factus est omnium reus. Vel aliter, & in idem redit, quantum ad aversionem à fine ultimo, quæ est communis omni peccato mortali. Sed non est intelligendum, quod factus est omnium reus, quantum ad gravitates speciales singulorum peccatorum.*

QVÆSTIO V.

Undenam proveniat inæqualitas pœnæ damni in Dæmonibus.

ABulensis super Matth. 25. q. 639. inæqualitatem pœnæ damni desumit ex eo, quod quis deciderit à maiori gratia, maiori que iura ad gloriam. Modum tamen hunc assignandi inæqualitatem respicit Zúmel q. 87. art. 4. dub. 2. Vasq. 1. 2. disput. 100. c. 3. & 5. Almayn. lib. 3. moral. cap. vi. & Salas tom. 2. tract. 3. disput. 15. sect. 10. in fin. eundemque modum assignauerat prius Gabriel, quem & exêplo declaravit Vicarij, & Canonici, quando propter absentiam ab Ecclesia priuantur distributionibus quotidianis: qua in re, æqualem quidem negationem habent ambo, non tamen æqualem priuationem, & pœnam, quia maiori iure debebantur vni, quam alteri: ita quoniam cadês à maiori gratia, cadit etiam à maiori iure ad gloriam, hinc maior pœna. Impugnant vero modum hunc, dicentes, inde sequi, maiori pœna puniendũ illum, qui habuit antea merita maiora, inde tamen in peccato mortali moriens. Item Secundo, sequi eum, qui nulla habuerit merita, & gratiam, nulla pœna damni, fore multandum, quoniam nullũ habuerit ius ad gloriam: vel qui pauca habuerit, & perdidit, multumque peccauerit, minus fore puniendum eo, qui

plura merita habuerit: Prob. etenim, in illo ius ad gloriam fuisse minus, quã in isto, & consequenter perdendo illud minus, minus puniretur, quam hic, perdendo maius. Hæc Vasquez. Addit idem Abulensis modum alterum, quẽ mox afferemus.

2 Impugnationes vero istarum parum vrgent, etenim concederẽt priuati maiori pœna, quatenus maiorem tristitiã habent quod maiorem gloriam amiserant, ad quam ratione maioris gratiæ, disponebantur. Vnum tamen interest, quod pœna ista non foret damni, sed sensus; ratio, quia non sequitur de necessitate, maior pœna damni ad eum, qui maiora merita habuit, imo minor, quia minus peccauit, sed quia percipit se cecidisse à tali statu, & amisisse tantum bonum, quod erat maius, hinc tristatur, ergo pœna erit sensus, non damni; nisi dicas, damni, occasionalitèr, vt supra attigimus de hac difficultate.

3 Ad Secundum vero negatur illatio, non enim illa est causa præcisã inæqualitatis pœnæ, est quidem vna, ex causis, sed non præcisã, si enim esset causa adæquata, sequeretur intentum; & declaranda venit, vt diximus.

4 Caput alterum addit Abulensis idem, nempe diuersitatem, & inæqualitatem

vitatem dispositionis naturalis ad virtutem, & ad meritum vitæ æternæ; vt inde quoque desumatur inæqualitas priuationis visionis Dei, seu inæqualitas pœnæ damni, quatenus priuatio est. At quidam intelligit per dispositionem naturalem, an forte talem, qua homo viribus naturæ dispositus sit ad vitam æternam, seu ad meritum vitæ æternæ: hoc esse nequit, vt patet ex materia de Gratia: Quod si sumat dispositionem meritoriam, vtique hæc erit vna ex causis, sed remota: quod ipsa quoque natura dispositionis indicat: erit ergo causa dispositiua. Vasquez cap. 3. in fine, ait, ex hoc capite nõ rectè assignari priuationem gratiæ, sed ex debito habendi cam: Satis tamen fuisse dicere, nõ assignari adæquatè, & præcisè, nam sicut dispositiones causæ sunt in genere suo, ita earum negatio impedit, seu debet formam: & quemadmodum Beatus laudatur de meritæ viæ, quatenus dispositiones meritorias, & causas fuerunt suæ gloriæ, ita damnati tristantur, quod eas nõ habuerint, vt promereri potuissent gloriam. At quia dispositiones tales, æquales non sunt, inde etiam pœnæ inæqualitas.

5 Exemplum Vicarij, & Canonici dirimit idem Vasquez cap. 5. inquit, si Vicarius maius damnum patitur, quam Canonicus, non ideo est, quia priuatur maiori stipendio sibi constituto, sed quia omittit opus, cui si fieret, daretur stipendium maius. Cur tamen hoc, nonne vere sentit priuationem maiorem, stipendij maioris? quod tamen priuatio procedat ratione operis omisi, causa hinc indicatur, propter hoc namque denegatur stipendium: ergo pœnæ vtique; stat priuatio, operis quidẽ, seu seruitutis Ecclesiæ; & in super stipendij: imo, ceteris paribus, deberetur potius maioritas priuationi stipendij, quam omissioni operis; ratio, quoniam opus est vnicum, illud quidẽ vnicum; ad quod obligantur Canonici, stipendium vero duplex, ergo priuatio hinc se tenet: Verum est tamen, quod id dicendum erit relate ad personam, quæ veluti eminentior, duplici honore digna est.

6 Vasquez idem cap. 4. referens sententiam Scoti, ita sentire Scotum.

ait, nempe, quo grauius quis peccat, eo actum suum maiori rectitudine priuat, ergo consequenter priuat se maiori gloria: & hinc inæqualitas. Impugnans vero modum hunc, Primo, inquit; peccatũ commissionis non constituit priuationem rectitudinis debiti; sed id contingere peccato omissionis, vt fatetur probasse disp. 95. Ceterum, quàm gratis, & cõtra torrentem Scholasticorum, & Patrum, seu contra rationem loquatur, patet ex citata disp. cap. 4. vbi Auctores plures, Patresq; citat: plura tamen assert Salas, cum innumera fere cetera Theologorum, inter quos ultra Bonauenturã, & Scotum, assert quoque plus, quam viginti loca D. Thomæ: Dixeris autem, Scotum cõtraire, prout Alvarez in sui eũ assert sententiam in quod. 18. art. 1. et optimè soluit apparentem contradictionem idem Salas, citatq; plura eiusdem Scoti loca pro communi sententiã, consistere pro formali, in negatione: quàm Salas ipse appellat communem, & veram 1. 2. tom. 2. q. 71. sect. 3. disput. 2. tract. 13. ad quod accedens Valentia tom. 2. disp. 2. q. 13. part. 3. & disp. 6. q. 1. part. 2. inuehitur aduersus Caetanum, inquitens non percipisse mentem D. Thomæ: At quidquid sit de hoc, redeundo ad nostra, gratis assumit Vasq. non consistere peccatum in priuatione rectitudinis, quæ deberet inesse, & non inesse: At dato; & non concessio, non debuerat hic immorari, verum, namque est, in omni opinione, in peccato reperiri priuationem aliquã, qualitercunque spectet ad peccatum, semper namque difforme est opus illud ad mentem Legislatoris, & rationis: quo stante, iuxta quantitatem talis difformitatis erit & pœnæ quãtitas: ita enim ait Scriptura, *Quantum in delicijs fuerit, tantum date ei tormentum, & lucrum.*

7 Secundo, impugnare pergens, subdit, qui intensius velle omittere Missam, non propterea intensius peccaret, quia maior rectitudo ei debita esset, sed quia actu debito magis voluntariè careret: actus autem debitus, nõ erat in certa mētura debitus, quoniam actu quocunque, quouis modo intenso, posset præceptũ impleri. sic loquitur. Fallitur tamen, vt solet, in penetranda

eranda mente Scoti: afferam vero verba Scoti: ipse itaque d. 10. q. 6. 9. *Ad primam questionem*, sub lit. O. sic scribit, *Quanto actus elicitur cum maiori conatu, tanto debet habere maiorem rectitudinem. & per consequens, tanto magis debet ordinari ad maius præmiū: qui ergo grauius peccat, priuat se maiori bono: & sic patet, quomodo potest pena dāni esse inæqualis. Ex modo autem loquendi de debito, Vasquez non bene ponderans verba, & sensum, elicit, Scotum sentire quod actui bono debeatur omnimoda, & omni prorsus modo intensa rectitudo: at non hoc Scotus sentit: Cum namque inquit, *Quanto actus elicitur cum maiori conatu, tanto debet habere maiorem rectitudinem.* debitum hoc nō concernit actum bonum, vt bonus est, etenim sufficit ei omnis rectitudo, sed concernit conatum, quoniam bonitatem maiorem actus habet & à gratia, & à conatu, vnde maiori conatu subsequitur maior rectitudo, sicut & maius meritum: hic ergo stat debitum. Item, dum subdit, *Et per consequens, tanto magis debet ordinari ad maius præmiū.* per hoc ostendit debitum retributionis, & præmij: Verum quia conatus est maior, & maior: & rectitudo, ratione maioris conatus debita fit maior, & maior, stante quod peccatū grauius priuat rectitudine maiori, & maioris dum priuabit quoque gloria maiori, & maiori, hinc pœnæ inæqualitas in damnatis. Ex his constat, apertè decipi Vasquium, & sæpius in Scoto, cui nunc impingit docere actui, vt sit bonus, deberi ex eius mente, omnimodam, intensamq; rectitudinem: turpe, autem est falso citare Doctores, quod si Scoti mentem non capit, consular Scotistas: vel iterato textum legat, nec enim semel aspexisse satis est; præcipue vbi textus glossamine non eget, vt inueniari, quæ adduximus, patet, nisi tamè impugnandi calore cecutiat.*

8 Impugnat insuper, inquit, peccatis contra virtutes morales non esse debita rectitudo meritoria vitæ æternæ: neque enim debet homo semper esse in gratia Dei, & vitam æternam promereri, ergo, hoc ipso, quod opus alicuius caret tanta debita rectitudine, non caret beatitudine in eadem men-

sura, sicut putauit Scotus. hæc ille, Ponderemus tamen loquendi modum primo loco: Et quidem, dum ait, peccatis cōtra virtutes morales non esse debita rectitudo vitæ æternæ; qualem quæso sensum reddunt ista verba? an quod vita æterna non debetur peccatis? quis hoc negat, est namq; de fide, vitam æternam conferri iustis, non reprobis: at lis non est in hoc, igitur, in subiecta materia loquendi modus est incongruus, debebat enim scribere, peccatis contra virtutes morales non esse debita priuatio rectitudinis vitæ æternæ: nota ly *priuatio* quandoquidem, sicut ex opposito, non debetur vita æterna solis virtutibus moralibus, sed bene solummodo moraliter viuētibus, ita peccatis solummodo contra virtutes morales, nec debetur priuatio rectitudinis meritoria: at quænam ergo, siue cuiusnam rectitudinis priuatio debetur peccatis aduersus virtutes morales? debetur priuatio rectitudinis moralis: sicut ex opposito, virtuti morali debetur rectitudo moralis. Dices; actui moraliter malo inest etiam priuatio rectitudinis meritoria. Respond. inesse negationem, nō priuationem in rigore, ratio, quia sistendo inter virtutes morales, & vitia moralia, sumus extra genus gratiæ, priuatio namque est in subiecto apto nato: vnde bene excluduntur taliter viuentes à merito, & vita æterna: at, reddendo singula singulis, virtutes morales, & vitia moralia sunt intra naturam, seu ordinis naturalis; gratia autem, & merita sunt supra naturam, & ordinis supernaturalis: ad quos ordines spectant etiam propriæ oppositæ priuationes, loquimur de virtutibus solummodo, quæ vt morales sunt, intra genus moris, & abstrahunt à supernaturali, & meritorio vitæ æternæ, absque enim gratia ad id nō attingunt: at loquendo de ipsismet hominibus sic male viuētibus moraliter, ex quo inde rebelles sūt lumini, & gratiæ, iustè priuati remaneāt præmio æterno. Et dum deniq; concludit, hoc ipso, quod opus alicuius caret tanta debita rectitudine, non caret beatitudine in eadem mensura, sicut putauit Scotus. Nunquam putauit Scotus, vt vidimus, actui, vt bonus sit, deberi tantam, vel

majo-

maio-rem, & intensam beatitudinem. Dum namque opus, & actus continet maiorem bonitatem, vtique debetur ei maior beatitudo.

9 Dum vero subdit, opus carens tanta rectitudine, non caret beatitudine in eadem mensura: quid per hæc intelligit? forte nō, quod tanta polleat beatitudine opus non habens tantam rectitudinem, quanta opus habens tantam? si sensus est, vt verba sonant, videat ipse si veritate continent, hucusque, vel inuitos, nos traxit Vasquez cōtorquens mentem Scoti.

10 Quæ vero sit mens Scoti circa inæqualitatem, in primis ipse eam refundit in peccata diuersa, & inæqualia, inquit, *Dico, quod erit, secundum inæqualitatem culpæ, quæ qui habet grauiorem, habebit carentiā maioris boni, ad quod fuit ordinatus*, sub lit. O. Item ratio altera esse poterit, ordinatio vnus ad maius bonum, quam alterius: quod apprehendens inde damnatus, magis tristatur, ex quo, maius bonum, maioremq; gloriam amittit: hoc autem indicat idem Scotus in verbis vltimis, inquit, *Habebit carentiam maioris boni, ad quod fuerat ordinatus.* & huc spectat ratio initio allata, de maioritate pœnæ, eo quod quis cederit à maiori iure ad gloriam, sicut & à maiori gratia, & merito, supra quibus tale fundatur ius: Nec opposita, quæ afferunt, obstant, vt soluimus. Insuper, alia Scotus addit, quo grauius peccator peccat, eo magis amat seipsum: at quo magis amat se, eo magis odio habet pœnam, debita peccato, igitur hinc, vnus altero, magis tristatur: qui namque parum diligit se, parum curat de opposito incommodo, & damno: qui vero magis diligit, magis appetit commodum, & bene esse: ergo grauius peccans, maiorem tristitiam, maiusq; incommodum sensit de pœna inflata. De facili autè adduci possēt causæ plures, singulariter spectando cuncta, quæ concurrerūt ad ipsorum damnatorum perditionem.

11 Insuper de angelicis Spiritibus loquentes aliqui, id ad nobilitatem, quoque referunt, & eminentiam Naturæ; quo namque Spiritus nobilior fuit, eo torquetur magis, vt si in eodem

carcere detrudatur Princeps, & Rusticus, dato, æqualia esse amobū demerita, & æqualemq; carcerem materialiter spectatum, maiori nihilominus afficitur pœna Princeps, quam rusticus. Verum, spiritus hinc inæqualè fortiri pœnam, declaratione indiget; siquidem, de se solo spectatus in hac differentia, vnus ab altero, ratione eminentiæ, difficultatem parit cur inæqualiter puniri censeantur nobilior, seu superior, & inferior; ratio, quia *Deus nō est acceptator personarum.* & secundū demerita iudicet, non secundum naturam: Confirmatur, quoniā taliter se habet in presentando, vt ad merita aspiciat, non ad naturam, alias Angeli omnes esset beatiores quibuscunque animabus, etiam Christi, Virginis, &c. dum natura præcellunt Angeli omnes cunctis hominibus. Insuper de damnatis Christus ait, *Quantum se glorificauerit, tantum date illi tormentū, & iustum: diuersitas ergo, siue præmij, siue pœnæ, tribuitur operibus, sicut & Ioānes, Opera illorū sequuntur illos.* Quorsū ergo pro Spiritu nobilitate maiori, & minori, stabit pœnæ inæqualitas. Recondendum est ex supra de Gratiā Angelorum, gratiam initio differenter collatā Angelis fuisse, nempe, primam, in qua creati fuerunt, idq; iuxta diuersitatem Spirituum, vt superioribus maiorem; inferioribus minorem Deus gratiam contulerit, iuxta diuersitatem naturalium. Hoc stante, applicatur etiā, suo tamen modo, Spiritibus malis inæqualitas pœnæ ex capite hoc; etenim quia Lucifero, veluti Antesignano, collata fuerit gratia maior, alteri, veluti inferiori, minor, & sic de singulis, hinc, excidentēs à tanta, & tanta, maior, minorq; gratia; vtique, inæqualiter puniuntur. idque elicitur, non ex diuersitate solius naturæ, quæ nobilior, vel ignobilior, sed ex diuersitate gratiæ, quam perdidit: vtrumque vero amplectendo, elicitur ex diuersitate vtriusque, cum differentia tamen, etenim, ex diuersitate naturæ, occasionaliter, ratio, quia naturalium diuersitas in Angelis nō quidem meruit tantam gratiam, imo nec vllam gratiā ex naturalibus puris, in stinctu solo naturæ, sed deump sit Deus inde occasionem conferendi gratiam diuersimodè pro

Vasquez infidus est in ignorantia mentis Scoti

Causa inæqualitatis ex Scoto.

Ex alijs.

pro diuersitate naturarum, complacens sibi maiori gratia honestare Angelos illos, quos maioribus, ac nobilioribus naturalibus decorauit se habuit: quo stante, hinc elicitur caput vnum, alterum vero est demeritum, quod cum non sit æquale in omnibus, cessat æqualitas: Ex utrisque vero simul, ex nature quidem diuersitate, occasionaliter, ex demeritis tamen causaliter. ex illa, quia, fuit occasio haberi tantam gratiam; & ex istis, quia per ea demeruerunt; & hinc inæqualitas. Quod vero illa non sufficiat, patet etiam, alias in animabus non adesset differentia pœnæ, quia omnes sunt eiusdem speciei.

12. Confirmant vero inæqualitatem

August. 2. 1. de Ciuit. cap. 16. *Nequaquam negandum est, ignem illum, pro diuersitate malorum meritorum, alijs leuiorem, alijs futurum esse grauiorem: siue ipsius vis, pro pœna cuiusque digna varietur, siue ipse equaliter ardeat, sed non equali mobilitate sentiat.* Et Gregor. 9. moral. 7. Exemplum quoque Solis, eiusdemque ignis in hæc sublunaria, quæ non pariformiter, ratione temperamenti, complexionis, & mixtionis persentiant eorum calorem, licet de se inuariabiliter calefaciant: Aqua namque non ita statim percipit calorem, nec ita intense retinet, sicut percipit, & tenacius retinet lignum, ita de singulis.

Ignis Inter
ni differen-
ter torque-

Q V A E S T I O VI.

Quonam modo ignis Inferni torqueat Dæmones?

Questio communis est, tum Angelis improbis, tum animabus reprobis: Ergo decisio se tenet pro vtriusque: sigillatim vero recensebimus opinionem, & defensionibus verisimiliorem.

ARTICVLVS I.

Varia referuntur placita, & impugnantur.

In primis exitit sententia dicentium, non vere ab igne torqueri spiritus illos, attenta natura ignis, quantum est de se, sed torqueri ab eo, quatenus sub ratione disconuenientis, apprehenso: non ergo actione reali ab illo torqueantur, sed sola apprehensione, veluti disconuenientis. Apparentem autem possibilitatem huius sententiæ eliciunt ex Auicenna 9. Metaph. cap. vlt. & Alogazel. 5. Phil. cap. 5. qui licet Inferni ignem negauerint, nihilominus ex tristitia, quam in somni rei alicuius disconuenientis experimur; elicitur consimiliter, ex apprehensione rei alicuius disconuenientis id aduenire.

Probari etiam potest ex Gregor. lib. 4. dial. 29. dicente, *Eo patitur, quo videt: & quia cremari se respicit, cruciatur.* hinc vero deducitur intentum; nam si in tantum patitur, in quantum aspicit cruciari, ergo non re vera patitur absque apprehensione: quo modo de animabus separatis loquebatur Auicennas. sola apprehensione pœnarum quas in hac vita perpessa sunt, separatas inde tritari. Ad hos accedit Albert. in 4. dist. 44. art. 20. nec improbable putat Bonauent.

2. Modus hic impugnatur vniuersim à Scholasticis: & Primo, ratione communi, quæ tamen originariè fuit Scoti: est autem hæc: Apprehensio ista aut est vera, aut falsa: si vera, declarare oportet modum talis disconuenientis ignis ad Spiritus; non enim videtur suæ nature disconuenientis, quia ignis de se non est contrarius, nec offensiuus Spiritus; sicut enim nec Spiritus frigidus est, aut humidus, nec corporeus, ita nec contrarius sibi esse potest ex sui natura ignis, non enim est caloris, vel alicuius alterius qualitatis corporeæ susceptiuus, ut inde, veluti à contrario, spiritus destruat, comburatur.

ratur, in sineretur: igitur non vere à parte rei, attenta natura ignis, & Spiritus aderit contrarietas, siue disconuenientia inter eos. Atque, nec in ratione obiecti, est namque in ratione obiecti, potius conueniens, quam disconueniens, obiectum namque, ut obiectum, est conueniens potentia, ut potentia: Si autem apprehensione falsa, igitur, opinione solummodo, non autem vere, cruciatur ab igne: igitur ficticia, & non vere cruciatur: Sed sicut nemo, falsa opinione est beatus, ita & nullus, falsa opinione est miser: Insuper falsa hæc existimatio à quonam erit? ab Angelo, an à Deo? à neutro quidem: non ab Angelo, si quidem deciperetur: at ex Dionys. 4. de diuin. Nom. *Naturalia in ipsis sunt splendidissima: ergo decipi non poterunt: præcipue quidem videtur hoc in naturalibus, in quibus Angeli sunt scientissimi, dum peroptimè norunt naturalia rerum: sique philosophia innixus Auicennas negabat, separatas animas torqueri ab igne, sed sola existimatione, melius quidem id norit Dæmon, minime ignem de se corrumpere posse, vel sic agere, alterando materialiter spiritum: non igitur error hic ab Angelo: Nec insuper à Deo, alias falsa illa existimatio erit, immediatè causata à Deo, at Deus neminem fallit, nec decipit. Accedit, quod animæ in Purgatorio torqueantur quidem, at non falsa existimatione, sed vera: & ultra talem apprehensionem, torqueantur vere per ignem, licet de modo inquiratur: vnde Gregor. 9. moral. cap. 38. loquens de Inferni claustris, sic ait, *Quos puniendos accipiunt, nequaquam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione, sed vltione solida cruciant.**

Apprehensio
requisita ad
pœnam.

3. Hinc vero respondetur ad locum in oppositum adductum eiusdem Gregorij, non fuisse sui mentem negare, vere, & in re cruciari, quod autem ita sit, ipsemet seipsum explicat, dum dixit, *Non phantastica imaginatione, sed vltione solida cruciant.* Solidum autem indicat existentiam, & consistentiam veram à parte rei atque 4. dialog. cap. 30. ait, *Si Diabolus, eiusque Angeli sunt incorporei, corporeo sunt igne cremandi: quid mirum, si animæ, aut quam recipiant corpore, possent corpore sentire tormenta?*

& confirmat August. 21. de Ciuit. Dei cap. 10. *Cur non dicamus, quamuis miris, veris tamen modis, spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi.* Item dum aiebat, *Eo patitur, quo videt.* aliud est videre, & intuitiue videre, aliud vero phantasiari: vere vident, & etiam videndo dolent, imo Scorus in precedentibus dixit, pœnam sensus carenus affligere, quatenus apprehensa, & nolita: ex hoc tamen non inferebat, in sola apprehensione consistere: at quia Dæmones pœnas illas, & tormenta vident, & bene percipiunt, hinc quoque tristantur, adeoque concurrunt apprehensio, ut membrum animalis oblitus factum, sensusque perceptione carens, minime doleat si feriat, vel incidatur: at quia talis Dæmonum visio, seu apprehensio non est phantastica, sed vera, hinc, ad hunc sensum loquitur ibi Gregorius: de quo amplius infra. Qui insuper, vtrumque amplectens, & rem ipsam, siue ignis actionem, atque apprehensionem, ita loquitur, *Colligere ex dictis euangelicis possumus, quia incedit anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.* Accedit quoque Bonauent. in 4. d. 44. part. 2. art. 3. q. 2. 9. *His visis, comentando dictum Gregorij, inquit, Non tamen intendit dicere, quod visio sit tota causa ardoris, sed perceptio ignis presentis cum horrore generat dolorem.* Item rationem reddendo, ingeniosissime subdit, *Quia non est cognitio speculationis tantum, sed experientia, & ita quidem est, talis enim visio, seu perceptio, non est speculatiua, sed practica: praxis autem terminatur ad rem extra, ergo, dum apprehensio non est phantastica, ex eodem Gregorij, dumque non est speculatiua, sed experimentalis, & practica ex Bonauent. bene fiat, quod ex utroque causatur tristitia, de mente Gregorij. Quod vero Vasquez citandus in eam sententiam trahat Bonauent. aperte constat, Doctorem Seraphicum, illam impugnare, inquit, *sed nec istud fideli animæ sufficit &c.* an vero inde, vel ex parte in eam inclinet, videmus infra. Et denique, ad illud de somniantibus, non est par ratio in casu nostro, etenim solum ibi phantasiando tristantur, siue enim fugam capiant, siue verberibus, ferroque trans-*

V a u uerbe-

Dormientes
quandoque
tristantur.

uerberentur, aut Serpentibus venerentur, siue à Canibus, ac Leonibus discerpentur, & devorentur, totum id apprensens est, & ex sola imaginatione promanans, non tamen à parte rei id proueniens: at Dæmones vere à parte rei, & non phantasticè, igne cruciantur, ut experiendo lamentabatur Epulo Matæ 17. *Crucior in hac flamma.* non negatur tamen, quandoque veram fugam, aut deambulationem, cum huiusmodi, etiam dormièdo incidisse, præcipueque de se ipso enarrat Galenus lib. 2. de motu musculi, cap. 4, aliquando, *integram se in Stadium dormiendo peregrisse.*

Galenus dormièdo Stadium peregrit.

4 Altera sententia ex Henrici, qui Quodl. 8. q. 34. post plurimorum relationes dicendi modos, ita tandem sensutū suum explicat, ut dicat, immitti à Deo in Dæmonem, habitum quandam supernaturalem, quo mediante spiritus subijciatur corporali agenti, ut possit ab eo pati. Pro' explicatione tamen, aduertereendum, non admittere Henrici, aliquid igni superadditum, sed superadditum spiritui remanente namque igne, in virtute sua naturali calosactiva, superadditur soli spiritui habitus supernaturalis, habitans eum ad posse calefieri, & vii. Improbatur tamen, modus iste dicendi: & Primò: habitus iste aut est corporalis, aut spiritalis: si corporalis, ergo poterit quoque Angelos fieri albus, & lapis sapiens. Prob. sicut namque spiritus angelicus susciperet habitum talem supernaturalem corporalem, ita subiectum quoque esse posset coloris, albedinis &c. & consimiliter ex opposito, posset in lapide recipi sapientia, quæ est forma spiritalis; sicut namque in subiecto spiritali reciperetur forma corporalis informans; ita in subiecto corporeo recipi posset forma spiritalis, fierique lapis sapiens: hæc autem implicant, nõ ergo habitus ille erit corporalis: si spiritalis, ergo subiectum nõ erit per talem habitum magis dispositus, quam immediate per se ipsum; nam etiam ipsemet Dæmon est spiritalis: quod si eum habitus, tum Dæmon sit spiritalis non magis erit de se Angelus dispositus, quam per talè habitum. Responderi posset, animam esse spiritalem, non tamen in Patria perfici visione,

Habitus Henrici impugnat.

& fruitione beatifica, quæ est spiritalis; absque præuis in hac vita, virtutibus Theologicis Fidei, Spei, Charitatis; quæ etiam sunt spirituales, ergo similiter hie, non obstante spiritalitate ex parte virtutis, prærequiri talem habitum spiritalem. Occurritur, esse disparem ratione, siquidem ad Patriam non pervenitur absque meritis præcedentibus in via: vnde virtutes in via sunt dispositiones ad formam gloriæ assequendam in Patria: at habitus ille nequaquam inducere valebit dispositione, siue nec ipse esse poterit dispositio ad calorem, & combustionem, ergo cessat obiectio. Item habitus nõ est, quo simpliciter, & absolute possunt, sed quo aliquantulum possunt: ergo nõ per habitum illi absolute, & simpliciter pati poterit spiritus angelicus; Insuper, repugnat Angelo ex sui natura, pati corporaliter ab igne, ergo nequit per habitum vllum, disponi ad illud. Prob. consèq. nulla dispositio idonea est ad id, quod omnino repugnat naturæ, nisi violentia fiat naturæ, & agatur contra naturam. Preterea, per habitum disponitur Dæmon ad combustionem, ergo habitus erit tota ratio talis cruciatus; igitur potius recipietur magis in ipso habitu, quam in Angelo, quod est falsum. Et hinc sequitur, Angelum neque etiam mediante esse subiectum tale, cum omnino ei repugnet. Rursus, qualitas illa corporalis aut informat Angelum, aut virtute ei absque in hæstione, & informatione: Primum repugnat, ut patet, alius spiritus informaretur à forma corporalis. Secundum etiam nec obstat, nõ enim corpus cum spiritu pugnat physice, sicut nec corpus humanum cum anima rationali, quæ est spiritalis, nõ enim spiritus dispositionibus searet repugnantibus corpori. confirmatur, quoniam si Michael ingrederetur flammam, & ardentissimum ignem, siue Purgatorij; siue Inferni, nil tamen inde pateretur, & id quidem absque miraculo. Satis verò indicat Henricus qualitatè istam ex mox dicendis.

Habitus nõ est, quo simpliciter potest, sed quo sic, &c.

Qualitas superaddita impugnat.

5 Vnde est in super dicendi modus; ignem imittere qualitatè caloris, & ardoris in spiritum, & eatenus affligere, quatenus calidus est, eodemque afflictionis genere; quo affligit corpus; Ratio-

Rationem reddis, quoniam si ignis nõ affligeret, ut calidus est, nõ magis cruciandus foret Angelus per ignem, quam per aerem, addi posset, & per aquam: Igitur propria caliditate cruciat: Verum quia prauidit obijci posse non valere corpus torquere spiritum, sicut nec agere in spiritum; ideo recurrit ad habitum recentitum, à Deo immissum, quo pati posset.

6 Dominicus Scotus non distat ab Henrico, etenim in 4. dist. 5. q. 1. art. 2. ait enim, ignem agere in animam eodem modo, quo ageret in eam, si esset corpori unita: At quia separata iam reperitur à corpore, nec potest cruciatus recipere per corpus: hinc, diuina virtute ignis in eam causat cruciatum, talem quidem, qualem ignis causaret in eam, si esset corpora unita: Sentit vique in corpore doloriferam illam, qualitatè ab igne, eandemque, diuina ope, ignis separata à corpore: igne sic operante, tanquam instrumento diuina iustitiæ: Verum est tamen, quod non admittit in anima separata illum dolorem corporis, sed afflictionem, atque tristitiam. Dissertunt tamen Henricus, & Scotus, & aliquatenus conueniunt: Dissertit quidem, dum Scotus ait, virtutem esse communicatam igni veluti instrumento diuina iustitiæ. Henricus vero inquit, propria virtute igne agere, cæterum Dæmoni ipsi communicatam facultatè ad posse cruciari, ob quod ponit habitum illum: ita ut, alter ex parte ignis, alter ex parte subiecti recognoscat communicatam virtutè: Conueniunt tamen, ut ambo facultatè aliquam admittant ope diuina.

7 Sententiam hæc impugnat quidam, inquit, esto possit ignis eleuari à Deo ad imittendum calorem in spiritum, nihilominus non potest Deus supplere vicem subiecti receptiui talis caloris, quale subiectum est spiritus, est namque repugnantia ex parte passi. quæ Deus nequit supplere; ratio, quia concurrus eius est per suam entitatè, se communicando non autem aliud causando. Item, calor excedens est disconueniens animæ coniunctæ, quia lædit carnem, & destruit organi temperamentum, disponendo ad corruptionem: at in Angelo non potest ignis habere, ta-

les effectus, ergo. Insuper, membrum aridum, in quo non est sensus, quamuis vratur ab igne, non tamen dolet, quia non sentit, vnde nec tristitia causatur inde in voluntate animæ coniunctæ, ergo minus causabitur in anima separata, & Dæmone. Prima tamen probatio non obest, etenim quando Deus animam sanctificat, facit id mediante forma gratiæ, non tamen inde Deus dicitur vel animam informare, vel supplere vicè causæ intrinsecæ informando animam per se ipsam: ergo nec dicitur hic, spiritum informare per se ipsum, siue supplere eius passiuatè, seu receptiuatè. Ad illud autem, quod concurrèdo, præuiam formam non immittat, hoc gratis dicitur in via Thomistarum negantium: de qua tamen re non agimus: inde enim, sequeretur, Deum veluti causam efficientè, producere combustionem ligni, absque tamen præuia forma caloris, de lege ordinaria: Scrupulus fortasse ei inuritur, propter Scotum negantè talem præuiam formam, at non est talis Scoti mens, sed est, ut loquatur de præuia motione per formam nouiter receptam, puta in igne, ad hoc ut calefaciat, non autem de calore recepto, iam enim patet, igne non calefacere absque forma caloris. Ratio igitur hæc nõ vrget in via Scoti; Secunda, nec militat in sententia, etiam omnium, etenim cum cæteris Scotus negat siue organi corruptione, siue temperamenti, vident namque in æternum damnatorum corpora in igne, & non consummabuntur. ut in 4. ibid. q. 3. non obstante autem hoc, etiam dolebunt, ergo & Dæmones, non obstante carentia organi, seu corporei temperamenti. Item locum habet propositio illa in naturalibus, cæterum potest dolor immitti absque corporis, & temperamenti deualtatione, ut patebit in corporibus damnatorum transuentium à calore nimio ad frigus niuium, & tamen non dissoluentur.

8 Ad id denique de membro arido, & si Angelus careat sensu, præstat tamen intelligentia, & voluntate, atque amore sui, commodi, & concupiscentiæ, quo refugit obiecta tristitia: inter cætera autem capita allata à Scoto, de modo, quo tristitur, hoc est vnum, &

sere primum, amor proprii commodi, in via Scoti, ut actigimus supra, & amplius habebimus infra.

9 Ergo aliunde impugnatur, querendo, virtus ista in Dæmone, ut pariat, aut est corporea, aut spiritalis: corporea esse nequit, non enim corpus esse potest forma spiritus: nec spiritalis, esset enim frustranea, ut namque diximus, si Dæmon, cum sit spiritus, non est subiectum idoneum susceptivum doloris, & passionis corporalis, quoniam modo ad id disponi posset per virtutem illam, est enim æquæ, ut Angelus, spiritalis. Dices, & redit obiectio præterita, anima non est idonea ad formam glorificam, nisi disponatur per formam gratiæ, quæ nequaquam frustranea est, ut aiebat Pelagius, sed omnino necessaria, ut ex materia de Gratia. Resp. esse disparem rationem in casu nostro, etenim gratiæ necessitas se tenet in ordine ad operandum, & merendum, hic autem loquitur in ordine ad recipiendum, ut namque spiritus recipere valeat passionem, ignis, inquit, dari debere qualitate disponentem ex parte ignis active, & Dæmonis passive: si tamen qualitas hæc est spiritalis, æquæ spiritalis est ipse Dæmon. Item si gratia in ordine ad recipi in subiecto, exquirat gratiam aliam disponentem, quæ de illa antecedenti disponente, aut recipitur de se immediate, aut mediante alia: si primum, habetur intentum, si secundum, daretur processus in infinitum, igitur dabitur prima gratia, inde subsequens, vsque ad gratiam consummatam, gloriam &c.

10 Reducendo tamen ad Dominic. Scot. In Primis, virtus illa ignis aut est spiritalis, aut corporalis: non secundum, quia non posset agere physice in spiritum, ut est dictum, nec passionem corporalem immittere, cuius incapax est spiritus, nec spiritalis. Prob. nil agere potest virtute, & facultate superante propriam naturam, superat vero facultas spiritalis naturam ignis. Dices, assumptum dupliciter esse falsum: Primum, quia corpus exercet opera superantia vires suas, ut intelligendi, volendi, & huiusmodi, at hæc præstat virtute animæ rationalis sibi infusa. Item non potest homo viribus naturæ me-

reris & beatificari, qui tamen potest ope gratiæ, & auxiliis Dei, ergo & ignis cruciari poterit, virtute spiritali recepta à Deo. Resp. aliunde argumenta hæc continere veritatem, sicut & ipsamet deseruit poterunt in confirmationem nostræ sententiæ: at modo non videntur ex capite, & sine alio, etenim, quero quoniam modo ignis tali virtute supernaturali præditus, ager in spiritum, vel physice, vel moraliter: non. Primum, alias qualitas illa dolorifera, immissa in spiritum, informaret ipsum, & torqueret corporaliter, cum tamen spiritus non sit cruciabilis nisi spiritaliter: Deus autem informationem talis supplet nequit: ergo moraliter, sed si moraliter, igitur non per impressionem doloriferæ qualitatis, sed vel intentionaliter, vel modis alijs &c. Item qualitas illa vel est corporea, & reddunt quæ prius: si spiritalis, ergo spiritaliter vrit, at quomodo saluat scripturas dicentes vere comburi, ignemque; illum esse corporeum: Confirmatur, si namque Dæmones spiritaliter solum cruciarentur, cessaret lis inter Theologos; at quia querunt, quomodo potest corporeus ignis spiritus cruciari, hinc eorum sensus alienus est à modo tali agendi: Insuper nec Soto dicere id potest, ait enim immittere ignem doloriferam, qualitate, eiusdemque rationis cum illa, quam immittebat in animam, prout sensui alligata, at ut sic, non est qualitas spiritalis: Item nec actio spiritalis, quia nec terminus actionis, neque, de genere actionis, est spiritalis, sed est qualitas dolorifica corporalis. Idem de actione morali, qui agendi modus est etiam contra ipsum, abstrahit enim, seu non necessario, & vndeque coniunctus est cum modo agendi corporali.

11 Arguit item Durandus, instrumentum non agit virtute superioris agentis, nisi prævia sua actione naturali: at ignis nequit de se habere actionem in spiritum, ergo nec ut instrumentum Dei, nec ope, & virtute Dei. Argumentum autem hoc non magis militat contra Sotum, quam aduersus modos alios dicendi: vnde solui posset, primo, falsum esse assumptum, præcipue loquendo de potentia proxima

Signa, & præterea non agunt physice, sed moraliter.

ma &c. quidquid tamen sit, de quo infra falsum est, loquendo in moralibus, signa enim nutus, & huiusmodi, fundata super pacto contrahentium, nullam de se habent adiutivam physicam, habent tamen moralem: sicut & in Sacramentis, verba, & materia nil agunt, nisi prout assumuntur, & determinantur à Christo Domino ad significandum hoc, vel illud; ceterum possent etiam ad aliud signandum assumi; attamen de se non potius hoc, quam illud præstiturum significans, sed solum id, quod physice demonstrat ipsorum enitas, & natura: ita ignis agere posset, non de se, sed veluti Dei instrumentum moraliter. Dices, per hoc confirmari sententiam Soti, minimè quidem quoniam vult ipse, ignem immittere dolorosam corporeamque passionem, virtute: sed in spiritum, hoc tamen negat ignis cruciari, attamen absque tali immersione, sed aliunde, ut dicitur.

12. Item probatur. Non potest oculus corporeus eleuari ad videndum visionem spiritali, & intellectualem: sicut nec potest eleuari Angelus ad videndum visionem corporalem: nec eleuari poterit aqua ad comburendum, stante aqua, in sensu composito, si namque aqua calida id faciat, non ut aqua facit, nec naturaliter, violenter enim fiat sub calore illo, quod inde patet, quia paulatim per calorem illum destruitur, evanescit, ac tandem dissipabitur: quemadmodum nec ignis, quia ignis, poterit eleuari ad frigefaciendum, pugnat enim cum sua natura: quod si Deus potest aquam, & ignem simul conservare, sicut & conservare potest simul contraria, perinde non facit, ut vnius natura vertatur in alterius naturam, remanente in illo suo esse, poterit quidem ignem convertere in aquam, nam & Agens naturale convertit aquam in aerem, & aerem in ignem: at, quod aqua perseveraverit in esse aquæ sit simul & ignis, cuiusque agat functiones igniendo, hoc non erit rerum naturas conservare, sed destruere, sunt enim species rerum sicut numeri, quorum species vna ex additione, vel subtractione unitatis alicuius, variatur essentialiter, ac destruitur: sicut nec Brutum in sensu compositionis esse valebit Homo: vnde

arguitur, nequaquam elevari poterit brutum in genere bruti ad intelligendum, & volendum, quæ munia sunt Angelis, & hominis, ergo nec elevari poterit corporeus ignis ad torquendum Dæmonem, qui est spiritus, considerando ignem, quia corporeus, & Dæmonem, quia spiritus: Miracula vero, quæ supra vires causarum secundarum fiunt, assumunt creaturas tales, veluti instrumenta, instrumenta autem carent vi agendi, ut Scot. in 4. d. 1. q. 1. recipiunt vero solum motionem à principali Agente: quam quæso virtutem habuit petra illa, quæ à Moysè percussa protulit aquas? erat namque sicca, arida, de sui natura, non ergo de se apta erat ad dandas aquas: sicut nec Asina Balsac ad loquendum, & tamen si hæc loquebatur, & illa aquis fluebat, non quidem vim vitalem loquendi accepit Asina à Deo, sed ab Angelo formatus fuit in ea sonus ille, atque vox, agitantes quoque eodem Angelo maxillas, & os eiusdem Asinæ, quo videretur ipsa loqui: nec flex ille vim recepit, aquas producendi, sed Deus inibi, vel creavit aquas, vel silicem illum, tanquam per canallem, deduxit foras eas ibi latentes, vel eo transferendo ipsas, & exinde faciendi eas emanante ad Hebræos; vel ibi creando eas: vel denique virtutem conferendo, producendi ibi illas.

13 Ad opposita autem illa de corpore, & anima cum gratia &c. dicendum, ita esse, at differenti principio, quoniam anima, vna cum gratia, est vere effectivum principium merendi: vereque, vna cum lumine gloriæ, producit beatificam visionem, non enim anima se habet ad meritum, solummodo veluti instrumentum, prout à vera causa distinctum, sed est vera causa, & concausa, vna cum gratia, ad actum meritorium, posse Sacrum Tridentinum Concilium declarat sess. 6. can. 4. inquit, *Si quis dixerit liberum arbitrium nihil cooperari, sed esse veluti inanime, & mere passive se habere, anathema sit.* Quia etiam operationes sunt totius coniuicti ex anima, & corpore, quod est homo: Et quia pro statu viæ, concurrunt etiam corpus, dum omnis nostra cognitio ortum habet à sensibus, vnde dicitur totus homo intelligere, non dicitur

Asina Balsac qualiter loquebatur.

Petra quomodo dedit aquas.

Anima cum gratia est vere principium effectivum meritorium

ur fieri hæc supra, imo secundum vires humanæ naturæ, naturaliter enim totus homo ex vitroque; constans, intelligit: at ut ignis comburat spiritum, adeo superat ignis facultatem, ut dum sic affumitur, ut dolorem qualitatem producat, non nisi instrumentaliter ad id habere se poterit, dumque acuitas talis sibi competere nequit in spiritum, non erit instrumentum physicum, sed morale, quatenus explicabitur infra.

14 Item, dato, vere physice calorem immitti ab igne in Angelum, nequam affiger eum, patet, calor est affigendus subiecti habentis qualitates oppositas calori; caret vero Angelus corporeis qualitatibus. Insuper Michael si ignem ingrediatur, nec à calore laederetur, nec à flama cruciabitur, est enim spiritus etiam ipse: Quod si stante eodem principio, ipsidem, subiectis eiusdem rationis, in vno sequitur passio, & non in altero, profecto; non à principio per se, & de se, siue ex sui natura, speciatò id eueniet, sed aliunde, æquè enim torquere deberet Dæmonem, ac Michaellem, si Michael in ignem descenderet, igitur, à primo, ad vltimum, immisso illa qualitatis dolorifera non satis est ad rem explicandam: at torquet solum Dæmonem, non Michaellem, si descenderet.

15 Suarez de Angel. lib. 8. cap. 15. in parte conuenit cum Soto: ait enim, Primo, igne, quatenus Dei instrumentum, immittere qualitatem aliquam, in hoc conuenit cum eo: Secundo autem ait, qualitatem illam esse supernaturalem: Vtrum vero in hoc etiam conueniat, non videtur, siquidem qualitatem admittit Soto ab igne sibi naturalem, quæ & sit eiusdem rationis cū ea, quam ignis immittit in sensum, licet addat, ignem eleuari à Deo, ut possit immittere in spiritum: ergo discrepat. Insuper Tertio inquit, qualitatem illam esse spirituales: in hoc autem non ita manifestè discrepat, licet namque Soto qualitatem statuatur, non tamen explicat, sit ne spirituales, an corporales: Et denique subdit, qualitatem illam sedare, & maculare spiritum: ex qua macula, & seditate concipit inde spiritus tristitiam, non secus, ac tristatur anima coniuncta corpori de macula aliqua defeg-

dante, ac turpante corpus. Sentit ergo, ignem, veluti Dei instrumentum, immittere in Dæmones qualitatem, supernaturalem, spirituales, maculantem spiritum, & exinde eos tristari. Meminit sententiam hanc Vallioleri, in deque Romæ docuisse, & Auditoribus, virisq; doctis placuisse, eique adherere Malonius in 2. d. 6. disp. 50. sc. 2. Zuzmel, & Pefant. 1. par. q. 64. art. 4. disp. 5. Pro hac autem sententia, pauca quidè fundamenta adducit, ac putat esse sufficientia, ne dicam efficaciam. In primis vero ait, eam saluere, magis veritati, quoniam negari, inquit, non potest, esse consentaneam Patribus, Gregorio, Augustino, & alijs: imo & scripturis Lucæ 16. Apocal. 20. Item quia ignis vere cruciat spiritum, ergo per qualitatem immisam, sicut corpora cruciantur ab igne, per calorem immisum, à sensibilibus namque; insurgere debemus ad insensibilia. Præterea, nulla reperitur hic repugnantia, siquidem ignis, veluti Dei instrumentum, eleuari potest ad producendam qualitatem hanc spirituales, ac supernaturalem. Confirmaturq; de Sacramentis, ubi aqua eleuatur in Baptismo ad producendam gratiam in anima, sicq; in Sacramentis cæteris: Insuper, quamuis spiritus nequeat recipere qualitatem corpoream, potest tamen spirituales: hæc vero, quatenus ipsi disconueniens sit, causet in eo tristitiam. Præterea circa deformitatem, maculam, & seditatem, inquit, quod sicut in anima per gratiam, causatur pulchritudo, ita ex opposito, apponi debet in spiritu, & anima damnata, seditas, & macula, seu turpitudine, hanc vero causabit ipsa, hæc qualitas supernaturalis, spiritualis. Confirmatur, quoniam gratie opponitur qualitas hæc, dum oppositum effectum producit, qui est sedare animam. Ac deniq; concludit, hanc sententiam esse veriore, à sufficienti cæterarum enumeratione, itaut, cæteris impugnat, hæc superis, tanquam vera sententia.

16 Sententiam vero hanc, tanquam magis singularem, libentius rejiciunt Theologi: In primis autem ipsammet Suarius fatetur, non habere fundamentum in Theologis antiquis: ergo non est.

est, ad sui inuentum. Secundo, inquit, à sufficienti enumeratione cæterarum, nil posse assignari factum ab igne, nisi hæc qualitatem: gratis dictum aiunt sine Thomistæ, sine Scotistæ, siue quique; exeri, cum modum istum; ut minus probabile, relinquunt. Tertio, dum autumat, magis consentaneum esse modum istum Patribus, & Scripturæ, id fuerat probandum, at non æquè bene probauit.

Suarez con-
tinuat.

17 Consutar autè Primo, si ageret ignis per qualitatem illam immisam, ergo non vere ignis combureret spiritus; hoc autè est cõtra Scripturas, & Patres: Prob. assumptis, quærendo ab eo, quare admittis qualitatem hanc superadditã, dicit, quia ignis de se agere nequit in spiritum; igitur bene inferimus, non ignem cruciare Dæmones, sed illam qualitatem: videat vero si id est consonum scripturis dicentibus, ignem esse, qui cruciat. Item, quare apponit qualitatem hanc præstam, vel quidem, ut igni vim præbeat comburendi, velut ipsum disponat: quocumque modo dixerit, sequitur, ignem non esse illum, talemque, qualem Scripurae, Patresq; docent, comburere, sed esse ignem alterum, siue alterum, siue alterius rationis, nec à Scripturis sanctis, nec à Patribus, consequenter ad Scripturas excogitatum. Insuper, si vis comburendi habetur per hanc qualitatem, poterit per eam Deus, spiritus comburere absq; igne; patet hoc, nam per te non est idoneus ignis, sed per qualitatem comburit, ergo sola illa qualitas comburit, igne non concurrente, contra Scripturas. Dices negado consequens, Artifex enim mediante securi scindit, & in simul cum ea, non tamen securis de se sola scindit, ergo nec qualitas absq; igne, sed simul cum eo: Contra, ideo, vna cū securi scindit Faber Lignarius, quoniam habet vere in se arte, & facultatem actiuam scindendi: ignis vero, de se, ut ipse cõcedit, vim talem non habet contra Angelum. Præterea, instrumentum præsupponit in principali agente virtutem agendi, calamus namque iste, ad scribendum, veluti, instrumentum, assumptus, præsupponit in scriptore, vim, & facultatem scribendi: at ignis, qui est agens

principale, nullam de se, facultatem possidet ad comburendum spiritum ex ipso. Rursus, cur potius per ignem, median- te hac qualitate; cruciabitur spiritus, quam per aquam, per aerem, per quæ corpora alia? nam, dum ignis de se virtutem hanc non habet, sed per qualitatem illam supernaturalem immittitur, æquè bene immitti posset in aquam, in aerem, virtus talis, quæ æquè bene comburerent. Responderet, in moralibus non necessario prærequiri virtutem in agente principali, ut aqua in Baptismo abluit animam, attamen moraliter, veluti Dei instrumentum, non physice ex natura sua, quæ de se solum corpus physice abluit: At cõtra, quoniam Scriptura ait, igne vere torquere, esseque vere combustum Dæmonum, & animarum, licet non destrucitum, vnde id erit extorquere Scripturas, & Patres: de aqua autem non dicunt Theologi, vere abluere animam, quatenus corporei agens est, sed quatenus à Deo assumitur, & ordinatur ad abluendam spiritualiter animam; de igne vero loquuntur Patres in esse corporeo, propterea enim quarunt, quoniam pacto corpus torquere valeat spiritum. Atque hinc consequenter impugnatur quod ait, qualitatem illam esse spirituales, si namque est spirituales, ergo non erit verum, ignem corporeum Dæmones cruciare: ergo cruciabit ignis incorporeus, & spiritualis; ergo sufficit, saltem sola illa qualitas spiritualis, ad comburendum, etenim spiritus comburatur à re spirituali, his autem stantibus, fuerent scripturae, & Patres dicentes, ignem illum esse corporeum, non spirituales, inquit enim Gregor. 4. dial. 30. Si Diabolus, eiusque Angeli sunt incorporei, corporeo sunt igne cruciandi: quid mirum, si anima, antequam recipiant corpora, possent corporeo sentire tormenta. & August. 21. de Ciuit. cap. 10. Cur non dicamus, quamuis miris, veris tamen modis, spiritus incorporeos posse pena corporalis ignis affligi. Ex quibus liquet, mediante illa qualitate spirituali, non fore corporaliter affligendos, at Patres aiunt, sic esse, ponderando verba &c.

18 Quantum vero ad illam maculam, seu seditatem, queritur, à quoniam im-
pugnatur.

produciatur, inquit, à Deo: item quæro, est ne naturalis, an supernaturalis? nõ Primum: si Secundum, & est à Deo, ergo malũ hoc est physicè à Deo, malum vtiq; est namq; macula, sedans, & maculans animã: Item negat esse habitum, quia, inquit, esset habitus prauus, qui non potest esse à Deo: est vero, subdit, dispositio, & est à Deo: at quæro, nonne ista dispositio mala est? vtiq; quomodo ergo hæc mala est à Deo, & non habitus prauus, ergo si nõ est à Deo habitus talis, nec erit dispositio maculans Angelum, & animam à Deo: quod enim animam sedat, minime bonum est, sed essentialiter malũ, ergo malitia hæc est effectiue, imo totaliter, & physicè à Deo: cum tamen macula, & malitia, seu seditas Dæmonis, & animæ proueniat à peccato: Itẽ quidam agit macula ista? destruit animæ pulchritudinem: hoc stante, pulchritudo animæ habetur per gratiam, vt constat turpitudine vero, & seditas habetur per peccatũ: at Deus per se causat talem seditatem, maculam, & turpitudinem, ergo Deus caulat vere, physicè peccatum: & nedum sumptũ pro substrato, sed etiã pro formali, nam seditas, & macula hæc, seu turpitudine capitur ab eo, pro formali, & pro se significato: Nedum insuper erit à Deo permissiue, sed vere physicè, & effectiue, dum inquit, supernaturaliter à Deo produci: Magna quidem sunt, inconuenientia hæc: Præterea, potius macula, & sedicitas istius causa erit dicendum peccatum, siquidem ipsum sedat, maculat, & deturpat animam, vt patet ex Scripturis, ergo non à Deo. Insuper, seditas ista opponitur pulchritudini, tanquam effectus namque gratiæ est venustas, effectus peccati est seditas; ergo hinc efficitur oppositio causarum, vt sicut pulchritudinis causa est gratia: ita deformitatis erit peccatũ; & sicut venustati opponitur seditas, ita gratiæ opponatur peccatum: Ex hinc vero deducitur, oppositionem effectus effectui, prouenire à peccato, vnde, causa turpitudinis erit ipsum peccatũ; nõ igitur in qualitatem illam supernaturalem refundenda erit. Insuper, peccator est ille, qui per peccatum maculat animam: ipsaq; anima sedatur for-

maliter demeritoriè per peccatũ, non est autem Deus; quia potius ex parte sua intendit honestare animam, & decorare animam: Item pulchritudo hæc, quã à Dæmone qualitas illa tollit, vel est naturalis, vel supernaturalis: neutrum erit: non Primum, quoniam ex Dion. in Dæmonibus naturalia remanserunt integra, ergo non ea tollit, nec aliquid ipsorum qualitas illa: nec secundum, quia dona supernaturalia à Dæmonibus, & principali gratia, ablata fuerunt per peccatũ: quid ergo auferendum remanet per qualitatem illam supernaturalem? Præterea, qualitas illa supernaturalis, (quatenus supernaturalis secundum substantiam, quoniam non nisi à Deo produci potest) qualitas, inquam illa, potius decoraret, quã deturparet, etenim Fides, Spes, cæteraque supernaturalia secundum substantiam, sunt qualitates, habitusq; condecorantes subiectum, in quo recipiuntur. Occurri posset, qualitatem hanc non esse quidem seditatem, maculam, & turpitudinẽ essentialiter, seu intrinsecè, ac formaliter, sed extrinsecè, prout taliter apprehensam à Dæmone. Verum, inde sequitur, cruciatum Dæmonum pendere ab opinione, à sola existimatione, vt quia ita eam concipit Dæmon, veluti afflictiuam, sedantem, contaminantem: at sicut nullus, falsa opinione est beatus, ita & nemo, falsa existimatione erit miser, & cruciatus.

19 Denique, dum aiebat, ignem, veluti instrumentum, seu qualitatem illam, esse in potentia obedientiali ad Deum, atq; ita comburere; gratis hoc asserit de combustione, & actione; etenim negat Scotus, potentiam obedientialem dici de potentia actiua, solum vero, dicit, ait, de potẽtia passiuã: exemplificat de Natura humana, quæ absumpta fuit à Verbo, in qua assumptione nõ se habuit actiue, sed passiuè, etenim Trinitati competit agere, seu vnire; ipsa vero, veluti in potentia obedientiali, passiuè se habuit, dum fuit Verbo vnita, vt habet in 3. d. 1. q. 4. S. Respondeo. Esto autem, dici etiam de potentia actiua, nequaquam eleuari poterit ad comburendum spiritum, ea ratione, qua est, seu esset vere agens, est namq; corporeus ille ignis, at corpus physicè & ma-

& mathematicè, non potest affigere spiritum: nec potest Deus facere quod naturæ repugnat, nisi destruat illam, vnde si Dæmonis naturam destrueret, & de spiritali conuerteret in corporalem, nullo labore affigeret eũ ignis: nequit enim lapis in sensu composito eleuari ad intelligendum: nec spiritus eleuari poterit ad esse album, nigrum, qualem corporaliter, vel quantum mathematicè, nõ enim foret amplius spiritus, sed corpus, ergo nequibit ignis per potentiam obedientialem eleuari, tanquam agens materiale, & mathematicum ad flagellandum, cædendum, & torquendum spiritum, qua spiritum.

ARTICVLVS II.

Explicatur mens D. Bonau. contra Suarez.

1 Diuus Bonau. in 4. d. 44. part. 2. art. 3. q. 2. vltra modos plures ab eo impugnatos, proponens tandem suam sententiam sic scribit, Ad hoc ergo, quod dolor generetur in anima ab alio, duo concurrunt ex parte animæ, scilicet, perceptio ex parte cognitionis, & detestatio ex parte affectionis: Similiter duo requiruntur ex parte Agentis: Vnum est, quod immutet animam per ceptionem: aliud est, quod violẽter, & inseparabiliter adhaereat contra repugnantiam voluntatis: Ex his quatuor, duo sunt secundum ordinem naturæ; & alia duo, secundum ordinem diuinæ Iustitiæ, quod enim ignis immutet cognitionem animæ, & anima percipiat affectionem, & calorem ignis, hoc est de potentia naturali vtriusque, & hoc patet sic: Cum enim ignis agit in compositũ ex anima, & corpore, sibi duplex est passio, vnã est naturalis, & hæc est calefactio corporis: alia animalis, & hæc est immutatio sensus: Prima passio est à natura, quia est passio vera ab igne, & vere agente: Secunda est ab anima, seipsam mouente; & ab igne, occasione præbente, secundum August. 6. Mus. Sicut ergo, postquam separatur anima, corpus potest pati ab igne, passione naturali, quia potest caleferi, & inflammari, & hoc per naturalem potentiam vtriusque, sic spiritus pati potest passione animalis, at ab igne præsentim immutari, naturali potentia ignis, & anima: duo sunt igitur ibi per ordinem naturæ, alia duo per

ordinẽ diuinæ Iustitiæ. Quod enim ignis anima indisolubiler alligetur, & anima in eo recludatur, vt in carcere diuinæ Iustitiæ est, ad quã spectat malefactorem recludere: quod iterũ anima refugiat ignis calorem, qui per naturam nocere non potest, & trepidat timore vbi timor non est, hoc diuinæ Iustitiæ est, quæ facit trepidare peccatores, immittendo terrorem, & horrorem eius rei, qua per naturam sunt superiores, & quamuis sit illud diuinæ Iustitiæ, hoc tamen non est contra ordinem naturæ, scilicet spiritum trepidare, vbi trepidandum non est: siue spiritum alligari corpori: hoc est, quod induit Aug. 21. de Ciuit. cap. 10. quod sicut anima in hominis conditionem iungitur corpori, vt dans ei vitam, quamuis illud sit spirituale, hoc corporale, et ex illa cõiunctione vehemẽter concipit ad corpus amorẽ; sic spiritus ligatus igni, vt accipiens ab eo penã, ex illa cõiunctione vehemẽter concipit horrorem, ac per hoc dolorem, qui verus est & c. Retuli sancti Doctoris verba, vt sigillatim legenti patere possit, quam torto sensu explicet eum Suarez, quamque inutilitè laboret in impugnando: Summa vero textus Bonauenturæ est, ignem immittere speciem intelligibilem, sui in Angelum, seu Angelum abstrahere, speciem à tali obiecto. Item, quod ignis moueat intellectũ Dæmonis, & animæ, hoc est de potentia naturali vtriusque; Insuper, quod includatur, seu alligetur igni, hoc pendet à diuinæ Iustitiæ: Cuius etiam iustitiæ est, facere quod anima fugiat calorem ignis: Item ignis, per naturam non potest ei nocere: Præterea, trepidat timore, vbi timor non est: Quod vero trepidet vbi non est trepidandum, hoc à diuinæ Iustitiæ, quæ facit peccatores trepidare, immittendo terrorem eius rei, qua ipsi spiritus sunt superiores: Rursus, quamuis hoc sit effectus diuinæ Iustitiæ, non tamen est contra ordinem naturæ, scilicet trepidare vbi timor non est, & c.

2 Impugnat vero Suarez, & præmissa primum, vt ait, Reuerentia grauissimõ Patri debita, vtrumque dictum, inquit, difficile creditu est: Primo autem dicit, nequaquam ignem, sicut & alia materialia imprimere speciem in Angelum, seu animam separatam: ca-

Sharez non
cepit men
tem D. Bo-
nauent.

ret namque Angelus intellectu agente: Anima vero speciem quidem recipit per sensus, dum est coniuncta, separata tamen, nequaquam. Impugnatio, in primis, hæc, gratis assertur, adfunt enim circa id opiniones, ut propria disput. vidimus: ergo nil obstat, quod si is creditur existimat difficile dari intellectum agentem in Angelis, & species abstrahere; adest quoque Scotus cum plurimis, qui id minimè difficile creditur autamant: dum insuper, subdit, *Nullo fundamento niti posse talem illationem scilicet, animam separatam recipere, posse species ab igne, tantundem dicere Bonavent. & Scotus, de eo, qui tamen, sobriè, & modè scribentes, non ita obloquitur de opposita opinione. Subdit Suar. Quocirca, si ignis immutationem facit in Angelo, longè probabilius dicitur, facere illum, ut instrumentum Dei, vel aliter cogere Angelum, ut semper illa specie utatur, si aliqui iam habet illam infusam, ut est probabilius. Ex his dat intelligere Suarez, nequaquam ignem immutare, veluti instrumentum Dei, in sententia Bonaventuræ, hoc tamen est apertè falsum, ait namque, ignem de se non posse nocere spiritui, sed alligari ad ignem, & trepidare de igne, id effectus est diuinæ Iustitiæ; quæ verba bis affert: quid vero est, ignem non de se, sed ex diuina Iustitiâ torquere, nisi assumi veluti instrumentum diuinæ vindictæ; si namque de sui natura vel spiritum detineret ligatum, vel torqueret, iam opus non foret addere, detentionem talem, effectum esse diuinæ Iustitiæ: verum, quia idem Bonavent. ait, ignem vere torquere, dum negat, id de se solo facere, dumque combustionem, ait, effectum esse diuinæ Iustitiæ, planè docet, torquere ut instrumentum Dei. Dum insuper probabilius esse, Suarez inquit, dari de tali ignem speciem infusam, ut acquisita, & abstracta, sit minus probabile, an ita sit, vidimus suo loco.*

3 Subdit itè impugnando id, quod Seraphicus Doctor dixerat, *Dæmonem timere, & trepidare ubi timor non est*: Hinc vero Suar. infert, de mente Bonaventuræ, timorem Dæmonum non esse verum, sed apparentem, & phantasticum: tale enim videtur elici ex verbis istis. Verum, Suarez leuissimè lap-

sus fuit in intelligentia Doctoris sancti: debuerat namq; librare mentem eius, nec solis verbis fidere, ut sonant: iam quidem dixerat Bonavent. ignem non habere naturalem facultatē igniendi spiritum; Hoc supposito, bene inferitur, igitur Dæmon non potest timere, ignem, ut sic de sui natura spectatum, igitur bene ait, *ubi non est timor, quia ignis de se solo non causet in spiritu timorem: & patet amplius ex eius mente, quoniam dixit, Eius rei, quæ per naturam sunt superiores ostendens, spiritus esse nobiliores igne, minimèq; naturaliter subiacere eius facultati: dum vero subdit, trepidant timore hoc ad diuinam Iustitiâ refert, inquit, *Hoc diuinæ Iustitiæ est, quæ facit trepidare peccatores, imittendo terrorem &c.* quapropter, dum ait, *Trepidant timore, ubi timor non est*: sensus est: Timor quidem non est, spectato igne naturaliter, sed ut agens naturale: at trepidant timore, spectato igne, veluti assumpto à diuina Iustitiâ ad comburendum. Hæc clara sunt penes sanctum, ideoque textum eius huc attuli, ut libeat legenti ponderare quam aliena sit Suarij interpretatio, & inutilis labor: Ergo deducitur, minimè esse de eius sententia, ignem phantasticè, & apparenter solum torquere: cum tamen apertè doceat, vere ignem torquere, inquit, *Credimus quod pena illa infernalis sit per veram ignis actionem, non per phantasticam imaginationem. Et infra, Ex illa coniunctione vehementer concipit horrorem, ac per hoc, dolorem, qui verus est &c.**

4 Insuper, idem Sanctus inquit; *Non est contra ordinem naturæ, spiritum trepidare ubi trepidandum non est: siue alligari corpori.* Hinc vero Suarez firmatur magis in suo inueto de opinione Bonavent. inquit, *Utique quia vera ratio trepidandi non existit: sic enim explicat Sanctum; subditque, Igitur est ille timor de malo tantum apparente, ergo est per phantasticam apprehensionem, & non per realem actionem.* hæc Suarez de Bonau. Falsissima tamen interpretatio, pace sui: quod vero ita sit, ecce mens Bonaventuræ: iam dixerat, ex diuina Iustitiâ provenire, quod ignis torqueat, & quod in eo alligati maneant spiritus: Verū quia obijci posset, ignis de se

Quomodo ignis torqueat Dæmones:

de se facultatem non haberet alligandi, & comburendi spiritus, quomodo ergo poterit hoc præstari imperio diuinæ Iustitiæ? ut torqueat, & timorem immittat in eum præcipuè, cuiusuis, & natura minimè igne ipso inferior est? Huic quidè tacitæ obiectioni respondendo, inquit Bonavent. non esse contra ordinem naturæ, spiritum trepidare, detineri, & comburi, quare autem hoc? quia est in potentia obedientiâ ad Creatorem: hæc est germana mens eius: dum vero ignis obedit Creatori, non est contra naturam eius affligere spiritum, quatenus à Deo assumptus ignis ad torquendum: Et hoc in Bonaventura inter cætera desiderabatur in quæstione ista: omnes namq; penè Scriptores mentionem hic agunt de potentia obedientiâ ignis ad Deum ut torqueat, sicut & ipsemet Suarez de ea meminit: ut vero, hoc quoque ad quæstionis complementum Bonaventura præstaret, dixit non esse contra naturam, inueniens, quoniam est in tali obedientiâ ad Deū; ut torquere possit spiritum, quæ virtute propria nequit torquere. Hæc de Bonau. Quid vero dicendum de eius sententia habebitur infra.

5 Defecti tandem alij, inuestigandi labore, concludunt, quod dum nec ratione, nec reuelatione nobis constat cruciandi modus consultius foret fateri, modum esse mirum occultum, & inexplicabilem, iuxta phrasim August. 21. de Ciui. cap. 20. *Cur non dicamus, quamuis miris, veris tamen modis, spiritus posse pena ignis affligi? & silentio terminant.*

ARTICVLVS III.

Proponitur sententia Scoti, declaratur, & comprobatur.

Dæmon detinetur in igne, tanquam in carcere.

1 Scotus in 4. d. 44. q. 2. quem plures sequuntur, ita sententiam suam declarat: ait enim, in primis, Dæmonem detineri in igne tanquam in carcere. Secundo, ex tali detentione, voluntatē eius tritari: Detineri ibi in Inferno, in igne, apertè docent Scripturæ, ut Petr. Epist. 2. cap. 2. *Angelis peccantibus non peperit, sed rudentibus inferni detra-*

hos, in tartarum tradidit &c. & Apoc. 20. *Angelis de Cælo missis apprehendens Draconem, & Serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligauit illum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit &c.* ac Cyprian. ad Demetriad. *Manet postmodum carcer æternus, & in ignis flamma, & pena perpetua, pluraque infra.*

2 Qualis vero sit detentio ista, explicat, Non esse ex naturali facultate ignis, veluti locantis, ideoque disconuenientis; ratio, quoniam nullum corpus, est spiritui conueniēs, siue disconueniens de se; quia docuit, ut & nos supra disp. propria, tradidimus, Angelū esse in potentia neutra ad locum; non enim in eo prædominatur Elementam aliquod, iuxta cuius naturam, inelinetur, vel ad deorsum, ut lapis ad centrū terræ; vel sursum, ut corpus leue: ergo Infernus, seu ignis, in ratione locantis, nulla in eum, conuenientiâ habet, vel disconuenientiam, & viceuersa, naturaliter. Idemque dicendum de Angelo bono, prout exemplificat de Michael, qui si à Deo alligaretur perpetuo alicui loco, non tamen inde triftaretur &c.

3 Quod si disconuenientiam non habet, ex sui natura, ad Infernum, ad ignem, in ratione locantis naturaliter diffinitiuè, vnde ergo tantopere triftatur, detentus in eo? Hoc pertinet ad Secundum, quod proposuimus: vnde, inquit: Dæmon, de sui natura, quia liber est, uti quoq; vellet propria libertate ad libitum: Habet insuper potentiam motiuam, eamque expeditam, & eelerem: hoc stante, uti vellet motiuam potentia ad sui nutum, qua seipsum transferret quocunque libuerit: verum quia à diuina Iustitiâ impeditur ei talis vsus, & igni, Infernoque alligatur, hinc triftantur: sequitur hoc ex descriptione tristitiæ, quæ est de his, quæ nobis nolentibus accidunt, cum autem sic alligari, impediri etiam suæ libertatis vsu ad se transferendum alio, sit totum hoc contra propriam voluntatem, hinc triftatur.

4 Adhuc ad talem tristitiam duo concurrunt, ex parte quidem intellectus, & ex parte voluntatis: Intellectus namq; primo apprehendit, Deum velle eius peccatū punire: Insuper punien-

Detentio ignis de Dæmone qualisnam.

Dæmon quia impeditur vsu libertatis ad eundem quæ vellet, triftatur

Causa plures tristitiæ Dæmonum.

di medium esse ignem, & carcerem: at quia eius voluntas refugit pœnam, nolens eam: refugitq; media, & instrumenta pœnalia, abhorrens, & detestans ea, quia insuper, euadere nō potest de manu Omnipotentis Dei, hinc tristatur: Ergo apprehensio ignis, & carceris, sub ratione noliti, contristat eum, sicque tristatur. Sunt item, omnia hæc contra proprium commodum, quod esset, nolle puniri, nolle motiuam facultatē detrudi, & alligari, ergo hinc tristatur. *Promouet autem superbia, inquit Scot. propter quam appetit vti propria potestate: Consumit inuidia, propter quā nunquam vellet determinate esse, propter sententiam, & actionem diuinam: istud nolle præcedit detentio, & apprehensio detentio: isto autem nolle, licet inordinatè posito in voluntate eius, sequitur apprehensio certa de euentu istius noliti, & ex hoc sequitur tristitia.*

Michael si in igne collocaretur, non tristaretur,

5 Sed obstat circa illud de Michael, dixit namq; Scotus, si Michael loco alicui a Deo alligaretur perpetuo, idque apprehenderet intellectu, nō tristaretur, ergo nec Dæmon tristabitur, dum alligationem suam ad ignem, seu ad Infernū, apprehendit. Respond. ideo tritari Dæmonem, quia contra voluntatē suam detinetur ibi, Michael autem, si casus contineret, nequaquam contra voluntatem propriam esset ibi, sed voluntariē, tūm acceptando diuinum decretum, tūm conformando se diuinæ voluntati: vnde ad Dæmonum tristitiam non sufficit apprehendere, sed requiritur ampliùs, scilicet, apprehensum ab intellectu, refugii a nolente voluntate, contradicente, renuente, reluctante &c. quod non contingeret in Michael.

Intellectus, & voluntas Dæmonis pœna.

6 Redeundo autē ad intellectū, determinatur Primo intellectus ad perpetuo, & inter se (iuxta tamen gradus demeritorū) considerandum illū ignem: Secundo apprehēdit hanc determinationem sibi factam in ordine ad talem considerationem: Tertio, odio habet determinationem illam; Adde, & considerationem: Odium vero istud oritur ex affectione cōmodi, qua velle, considerare posse quodcunque obiectum, præcipuē delectabile: eleuatur in superbia, qua nolle subesse Deo, impe-

rio eius, ac sententiæ de cruciando ipsum sic, & sic: vel etiam quia appetit Lucifer equalis esse Deo; at hoc de ipso solo: cæterum, tūm alij nequaquam subesse vellent Deo, vt iudiciū, & punitiuam sententiam euaderent: Insurgit inuidia, qua mediante inuidet alterius bono, est enim *Inuidia dolor de bono alterius*. Sicque nolent, Sanctos Angelos facultate, & libertate vti, qua ipsi priuantur: siue ipsimet Deo inuidet, dolendo de eius potestate, & imperio supra eos: Radix vero istorum est inclinatio ad proprium commodū, siue inordinatus amor sui, seu amor concupiscētiæ, quo refugit incommoda, pœnam, & cruciatum. Sunt ergo in eis tria, Superbia, Inuidia, & affectio proprii commodi: & hæc faciunt, vt nolint ibi detineri, ac subesse diuinæ Iustitiæ: at quia non eueniet quod desiderant, sed potius id, quod maximo, pere oderunt, hinc tristantur.

7 Ampliùs vero explicandum hoc est, quærendo, quonam modo ignis detineat spiritū, & animam, an effectiuē, an aliter. Respondet Scot. detinere, in loco aliquo aliquid, euenire posse, vel effectiuē, vel formalitèr: Primo modo fit per actionem de genere actionis, collocando, seu intrudendo, quidquam in tali loco, prout carceris custos collocat, atque intrudit delinquentem in suo carcere. Secundo modo contingit non quidem per actionem talem, sed per respectū extrinsecus aduenientem loci ad locatum, seu vbi ad vbicatum: qua in re locus talis, dicitur, tūm positiuē locare, quatenus continēs, seu circumdans, & circumstans, locatum; tūm negatiuē etiam, impediendo exitum, quales sunt parietes, fenestræ, foresque clausæ &c. & vt sic, carcer dicitur detinere reum, formalitèr. Applicando autem ad spiritus, Deus est, qui effectiuē detinet ibi spiritus: siue posset quoque Superior Dæmonem sic, potestate sua maiori intrudere inferiorem Dæmonem, habendo actionem talem intrusiuam super eum: vt sic vero non agit ignis, nec locus vllus in spiritum, patet ex dictis, nullam enim actionem talem physicam habet de se corpus in spiritum: nec positiuam quidem, imo nec negatiuam v. g. impediendo, etc.

Locus detinet formalitèr: locat effectiuè.

Locus quodammodo detinet spiritum.

nim, clausis quoque seris, fenestrisque, poterit parietes penetrare, in deq; exire: ergo Deus est, qui effectiuē detinet ibi: quam actionem committere quoque poterit Angelo alteri, vt Dæmonē alliger, & intrudat, prout de Apocal. fuit dictum, quod *Angelus de Cælo missus, apprehendit Draconem, & Serpentē antiquum, qui est Diabolus, & ligauit illum, & misit in Abyssum, & clausit*. Loquēdo vero de detinere formalitèr, detinet sic formalitèr, ignis spiritus, & animas: quid vero sit hoc, est spiritus in igne, seu loco pœnali esse definitiuē, itant inter eos insurgat relatio presentialitatis vnus ad alterum, dumq; sunt simul coniuncti, insurgit inter eosdem relatio locantis ad locatū, quibus concluditur, ignem sic formalitèr detinere, & continere spiritum. Et proinde Deus dicitur spiritum ibi locare effectiuē: ignis vero locare formalitèr: sicut etiam, quando cunq; idem spiritus loco alicui se applicat, dicitur ipsemet spiritus locare se effectiuē, locū vero locare ipsum formalitèr. Verum quia talis detentio, cum impedimento vnus potentia motiæ, est contra voluntatem Angelī hinc tristatur. Non esse autem impossibilem talem detentionem, a perre docent Patres, nam Gregor. 4. dial. cap. 30. *Si uiuentis hominis spiritus incorporeus tenetur in corpore, cur nō post mortem, incorporeus spiritus corporeo igne non detineatur?* & Aug de Ciuit. 2. r. cap. 10. *Si spiritus hominum profecto incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris; & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubilitèr alligari*. Et Cyprian. ad Demetr. *Manet postmodum carcer æternus, & iugis flamma &c.* prout etiam patuit ex Apocalypsi. At quia è tali carcere exire vellent, siue ex igne, & non possit, hinc tristitia; vnde Bernardus hinc etiam eorū colligit pœnam: inquit, *Quid tam pœnali, quam semper velle, quod nunquam erit: & semper nolle, quod nunquam non erit?* Et hinc, Dæmon ille, penes Luc. 8. aiebat Christo Domino, *Veniisti ante tempus torquere nos*. Matt. 8. & insuper Lucas ait, quod rogabat Christum, inquit, *Obsecro te, ne me torqueas*. Erat autem legio illa, de qua idem refert, quod *Rogabat filium, ne*

Dns detinet effectiuē Dæmonem in loco

Ignis detinet Dæmonem formalitèr locali-ter.

Tristatur Dæmones ex detentio- ne in igne.

imperaret illis, vt abirent in Infernum. timebant enim detrudi in carcere Inferni ante tempus vniuersalis Iudicij: de qua re diximus hac eadem disp. q. r. Exemplo rem illustremus, solent plerique odisse longius viuere in hoc mundo, ob quod vellent mori: at quia fraudari solēt, pro tunc, rali desiderio, hinc tristantur: odisse autem euenit diu viuere, sæpissimè propter incommoda, ærumnas, & afflictiones præsentis vitæ, gratia cuius, oderunt inde proprium corpus, in quo, veluti carcere quodam, inclusa anima cōmoratur: taliter se gerunt Dæmones, odio habentes Infernū, & ignē, e quibus solui, & egredi cupiūt.

8 Rursus, aliundè quoque explicatur intentum: Siquidem tristitia corū oritur, nedum ab igne in ratione detinentis, veluti in carcere; verum & in ratione obiecti immutantis: In quo autem consistat immutatio hæc, ecce, intellectus Dæmonis determinatur a Deo ad perpetuo, & intente considerando ignem illum: inde apprehendit talem determinationem: postmodum, odio habet illam: cuius odij fundamentum cōsimiliter est affectio commodi, qua vult, considerare posse quodcunq; aliud obiectum, quiescere in obiecto delectabili, & auerri a tristabili at quia hæc eis non contingunt, hinc tristantur de adempta libertate voluntatis, qua imperare vellet intellectui percurrere intellectuualiter de obiecto ibi obiectum, prohibito.

Ignis contristat etiam obiectiuè.

Dæmones nolent semper cogitare de igne.

9 Est vero modus iste dissimilis aliqualitèr a primo: Et quidem differunt, quandoquidem circa detentionem suę Essentiæ in igne, ignis non detinet Dæmonem effectiuē, vt diximus: at circa eiusdem perpetuam considerationem, ignis detinet effectiuē in ratione obiecti, quia, vt aiebat D. Bonau. ignis mouet ipsū ad sui intelligentiam, immitendo speciem intelligibilem: Verum est tamen, quod in genere hoc, non est ignis causa totalis, nec magis principalis, prob. siquidem Angelus posset se eximere a consideratione eius, quocunq; & quantascunq; species intentionales in eius intellectum immitteret, sed Deus erit Agens principale, detinens, ignis vero, minus principale, & instrumentale. Est exemplū, sicut intel-

intellectus agens, & phantasma se habent ad mouendum intellectum possibilem in nobis, ita in proposito, Deus similem modum habet intellectus agentis, & ignis modum phantasmatis effectum omnino similem, si uterque intellectus effectus agens liberum: tunc autem intellectus agens determinaret possibilem ad considerandum tale phantasma, quod si intellectus possibilis esset liber, tristaretur de tali obiectuali detentione, vellet namque se extendere ad alia, vel quiescere in delectabilibus, & non posset. Differunt item prædicti modi, siquidem magis edit Angelus detentionem intentionalem intelligentiæ, & considerationis ignis, quam odio habeat detentionem localem; Ratio, quoniam et si in eo sit perfectio vtriusque potentie intellectiue, & motiue, nihilominus perfectior est illa: ideoque magis appetit expeditum vsum illius, quam istius, sicque, dum vtriusque, ad sui libitum, vsum priuatur, tristatur magis de illa, quam de ista: Nec mirum, quia Aristoteles etiam cognouit prædominium, & eminentiam illius supra istam, ob quod Angelos nominauit Intelligentias, desumere autem denominationem poterat à potentia motiua, & appellare Motrices, quia tamè illam existimauit excellentiorem, inde sumpsit denominationem, appellando Intelligentias: & ob id, magis tristantur, dum priuantur libero vtu intelligentia, quam magis appetunt.

10 Verum nõ ob hoc totaliter præpediuntur, quin & obiecta alia considerare possint, possunt enim, attamen non ob id, auerti vel in momento possunt à iugi cõsideratione ignis, ac propriæ miseriz, in qua sunt: Itè & obiecta cætera nec poterunt perfecte considerare, non enim possunt æquè bene plura fieri: & insuper, etsi obiectum aliquod delectabile concipiant, nihilominus, ex diuina Iustitia, vel nõ permittuntur ibi sibi, vel nullam inde consolationem capiunt, nec oblectationem desumunt.

11 Hucusque de Dæmonibus, & animabus damnatis: Quid tamen dicendum de animabus Purgatorij? ipsæ quoque detinentur formalitèr per essentiam in igne: ipsæque decinentur in-

consideratione ignis, vt sic, veluti instrumenti punitiõis; Vnde petitur, vtrum tristentur: si negas, ergo neque tristabantur Dæmones, est enim par ratio de igne vtrobique: si affirmes, quomodo id esse poterit, dum namque sunt in gratia, nec potètes amplius peccare, dumque diuinæ conformes sunt voluntati, quonam pacto tristabuntur, alias discrepant à Dei decreto, stantue, illas ibi torqueri. Respondetur de facili, considerando in ipsis appetitum naturalem, & appetitum elicictum: loquendo de elicito, vti que conformantur diuinæ voluntati, appetendo, & libentèr perferendo quidquid Deus decreuerit: loquendo de naturali, vt sic adest tristitia, portio namque inferior, & affectio commodi refugio naturalitèr incommoda, & tristabilia. Item loquendo etiam de elicito, tristari possunt, quatenus dolent de peccatis commissis in via, & de offensa Dei: seu dolent de ipsis, quatenus causa fuerunt punitiõis, afflictionis, & huiusmodi. Disputat etiã de hoc Bonau. in 4. d. 20. art. 3. quæst. 3.

ARTICVLVS IV.

Occurritur obiectionibus in oppositum.

1. Obstat autem in primis aduersus, quæ diximus de alligatione intellectus Dæmonis, in cogitatio semper de igne: contra quod arguit duar. Naturalia in Dæmonibus remanserunt integra ex Dionys. ergo remanet adhuc, quatumuis alligatus igni, angelicus intellectus integer, & libera volũtas eius, ad imperandum intellectui, vt cogitet de quibuscunque ei libuerit. Item expeditissimus est angelicus intellectus ad intelligendum, vt loquendo de Angeli intellectu, ex Patribus tradidimus. Insuper, quamuis detineatur in consideratione ignis, nihilominus non adhuc exhausta est tota facultas intellectiua, quin valeat cætera intelligere. Confirmatur, siquidem de factis plura cognoscunt, pluribusque intendunt, præcipuè vero in tentandis hominibus, ac torquendis animas damnatas.

2 Responderetur, remansisse quidem integra Dæmonum naturalia, at nihilominus

Naturalia in Dæmonibus remanserunt integra, declar.

lominus in pluribus impedita: multa namque possent circa, & contra homines à quibus tamen exequendis impedit eos Deus: Possunt siquidem cogitationem cordium penetrare: potuerunt cognoscere integritatem Beatissimæ Virginis: possuntque mala plurima aduersus Orbem moliri, integram remanente ipsorum facultate cognitiua, & motiua, à quibus tamen terret; & impedit eos Deus: Illud de perscrutatione cordium, & integritatis Virginis tradidimus iam, agendo de his quæstionibus proprijs Disput. de Intellectu angelico. Confirmatur ex eodem Dionys. 4. de diuin. Nomin. dicente, *Mali dicuntur, quod circa naturalem operationem infirmantur*: Ecce impedimentum. Rationemque afferens, subdit, *Auersio est illis malum, quod excedit, potitque non sicut naturalibus bonis*, ecce quomodo potiri impediuntur naturalibus. Ergo licet integra remanserint quoad actum primũ, prædita tamen in plurimis, licet nõ in omnibus, quoad actum secundum. Ita etiam respond. ad alia.

Dæmones an, & qualiter alia considerant.

3 Responderetur quoque tum ad id, tum ad singula capita: Dæmonis intellectum intelligere vti que & plura alia, attamen non ita perfecte, sicut intelligeret, nisi esset eius intellectus alligatus igni; non enim ad tanta potest, ita, & æquè perfecte, virtus finita, valde namque detrahit ignis intensa cogitatio à perfecta cæterorum conceptione. Rursus, cogitat de plurimis, at non ita intense, sicut de igne, sicut namque Beati de re nulla, ita intense cogitant, sicut de eorum felicitate, & beatitudine, ita & Dæmones de nulla re ita intense considerant, sicut de sua ipsorum summa miseria. Insuper, de obiectis, etiam oblectabilibus cogitant, præcipuè qui obsecrns, intendunt, quales sicut Dæmones succubi, & incubi, de quibus supra, attamen nequaquam inde sumere sinuntur oblectationem: sicut & cogitant vindictam sumere de hominibus, siue tentando, & vincendo; siue de eorum casu gaudent, eosque in Inferno cruciando, nihilominus impedit Deus relutantium gaudij, & oblectamenti ex tali victoria parta, ex cruciatu hominũ, & huiusmodi, prout propr.

quæst. tradidimus disput. 10. q. vtr. Præterea, possunt & alia cogitare, talis tamen cogitatio non eos distrahit à iugi cõsideratione ignis. Item nec minuit in tantillo. Fallitur autem Suarez, & cum eo plerique, putantes, negare Scotum, posse Dæmones, & alia cogitare, loquitur enim ad sensus allatos.

4 Obstat, ex tali nolitione detentionis in igne: & cõsiderationis ignis, sequitur, damnatos omnes fore in sua damnatione æquales, patet, siquidem omnes nolunt ignem, cupiuntque; eximi è tali detentione, & cõsideratione: id vero est contra August. 21. de Civit. cap. 16. dicentem, *Nequaquam negandum est, ipsum æternum ignem alijs leuiorem, alijs futurum esse grauiorem*. Resp. nequaquam cunctorum damnationem fore hinc æqualem, etenim et si omnes nolint id, nihilominus vnus non vult inten suũ, & remissius altero, iuxta qualitatem, & quantitatem demeritorum, aliundè tamen stare æqualitatem putat, penes æternitatem, & huiusmodi.

5 Obstat, cõsideratio creaturæ assert potius oblectatione, quam tristitiam Angelo consideranti, eorum namque Angelorum munus est intelligere, ob quod ab Aristotele appellantur *Intelligentia*; non ergo cõsideratio ignis causabit tristitiam. Respond. actus ille considerandi si ex se solo, & obiecto, spectetur, afferret vti que oblectationem, vt probatur: attamen, quia cõsideratio illa spectatur vt nolita, hinc insurgit tristitia: nolent enim alligari ad talem perpetuum cõsiderationem, & sub tali modo.

6 Hinc occurrit dubitatio, verum tristitia, & gaudium oritur ex obiecto; oriri vti que, ait Scotus: At cõtra, Elias cogitabat de morte, inquit, *Tolle tolle hanc animam*. Et David, *Educ de custodia animam meam*. qui tamen non tristabantur. Item Michael apprehendit ignem Inferni, nec tamen tristatur, ergo. Respond. Primo, ignem, seu quodcunque obiectum, de se solo, nec causam esse tristitiæ, nec oblectamenti, nisi remotè: patet, quia Michaeli ignis nõ assert tristitiam, assert tamen Lucifero: si namque de se solo assert tristitiã, ergo Michael tristatur: si de se non assert eã, ergo nec Lucifer tristatur. Similiter mors,

Consideratio creaturæ, an oblectamentum afferat Dæmoni.

Tristitia, & gaudium an oriuntur ex obiecto.

Dæmones etsi delectabilia concipiunt, non tamè Deus sinit capere inde oblectamenta,

Animæ Purgatorij an tristètur de igne.

mors si de se tristitiam affert, cur igitur tantopere affectant eam Iusti? de Apostolis enim habetur, quod *Ibant gaudentes à Conspectu Concilij*, de Agata, *ibat letanter ad martyrium*, de Agnere, *veluti ad nuptias invitata cum ibat ad carcerem*, de Andrea dicente, *o bona Crux tam diè desiderata, & concupiscendi animo preparata*: deque Seraphico Francisco, *Tam magnum est bonum, quod expecto, quod pena amoris est mihi oblectatio*. Sicut & de obiecto delectabili, vt Theaurus, Imperium: possidenti namque oblectamentum pariunt; non habenti vero, & inuido, cruciantur parturiunt. Ex his igitur respodetur, obiecta, siue delectabilia, siue tristabilia, esse radicaliter, & remote, causas esse huiusmodi passionum oblectamenti, & tristitia; Cæterum formaliter, & proximè, causam esse volitionem, seu notionem: & ita mors de se, obiectum tristabile est, radicaliter: attamen, quatenus concupita, & amata, obiectum erit gaudij, & ita Apostoli ad mortem *ibant gaudentes*: quatenus vero odio habita, tristitiam affert, & dolorem. Idem docet Scotus ad Prim. princip. inquit de igne; *In causando tristitiam non est principale agens, sed voluntas nolens obiectum; magis enim ex hoc, quod obiectum est nolum, sequitur tristitia, quam ex ratione obiecti in se*. Hinc constat, quantum de Scoto sapiat, vel sobriè de eodem loquatur Bannes, qui i. par. q. 64. art. 4. dub. 4. s. T. *andem ultima sententia, ita scribit, Prasupponit Scotus, dolorem voluntatis non effici ab ipsa voluntate, sed ab obiecto apprehenso, vt malum, & nocivum, voluntate passive si habente: que sententia est omnino falsa, eo quod dolor est actio vitalis à voluntate elicitæ: quare, explosa hac expositione, vt impertinenti, & non satis explicante & c.* Ipse quidem Bannes non satis percipit mentem Scoti; ait enim Scotus, obiectum non de se solo, sed vt nolum, causare tristitia; quo casu cõcurrit voluntas, vt principale agens, inquit Scot. vna cum obiecto; quo loco eadem voluntas se habet actiue, producendo actum nolitionis. Circa vero tristitiam, vtrum sit actio, an passio, primum aiunt Thomistæ, secundu Scotistæ: Quod vero ipse dicat, sententiam hanc esse falsam, adhuc

ipse non probauit, nec probando denicit: dum vero sub Iudice lis est, non est pars altera damnanda, donec terminetur iudicium: Verum quia ipse veluti iudicis personatum geris, scripsit, inquit *Scoti sententia est falsa, & impertinens*; Scotistæ inde appellantes, responderent, tantundem dici posse de sua, at præ modestia, non dicunt.

7 Redeundo autem ad pristina, iterum obstat, apprehensio prima, ignis vtique delectabilis est, ergo, saltè pro tunc asseret oblectamentum Dæmonibus; Prob. conseq. prius namque natura apprehendit ignis in se, & posterius odio habetur, indeq. concipitur, vt instrumentum vindictæ, ergo, dum tristitiam causat in secundo, vel tertio instanti, saltè non causabit eam in primo. Resp. omnia hæc, vnicò fieri temporis instanti, licet diuersis naturæ. Respondetur ergo, esse adeo magnam, & intensem tristitiam habitam in secundo instanti natura, vt omnino excludat gaudium instantis antecedentis. Dices, prius natura est ignis causatiuus oblectationis, vel saltem non tristitia; ergo in illo priori aderit oblectatio. Resp. quod licet hæc habeant esse ordinate, ordine naturæ, nihilominus sunt simul realiter in eodè instanti temporis: stante autem hac similitate, dum posterius natura est vehemens, & efficax, impedit à sua operatione primum: sicq; tristitia impedit oblectationem, quæ antecederet oriri posset. Verum mens non quiescit, si namque verè præcedit in signo nature talis apprehensio, ergo pro tunc, antecederet ad posterius, delectabitur. Dices, esset parua delectatio, durans solo instanti naturæ: Contra, quia hinc apponitur delectationem, quantacunque sit in tormento Dæmonum, quod aduersatur omnibus. Dicere insuper, qd posterius impediatur, vtique impedit pro quanto aduenit tale posterius, non autem pro quando nondum est, non est autem in primo signo nature illa vehemens tristitia, ergo non potest impedire. Ideo resp. si illud prius esset prius tempore, vel instanti temporis, vtique oblectari posset pro tunc: at quia est solum prius natura, non temporis, & ambo instantia sunt simul tempore, nusquam

nusquam dicitur à parte rei; carere, aliquando tristitia. Quod si demum, protervias, concludendum erit, dato, quod oblectatio posset euenire, Deus tamen impediret.

8 Obstat. In potestate Dæmonum est nolle, vel non nolle sic detineri, & cogitare; igitur nolendo cogitare, non tristabitur. Resp. negando assumptum: De hoc autem, sicut & aduersum Vasquij imposturam, egimus supra hac eadem disput. quæ.

Agens præstantius passio: declar.

9 Arguitur item: Agens est præstantius passio: ex August. 12. de Gen. cap. 29. corpus autem non est præstantius spiritu, ergo ignis nequit agere in Dæmones. Secundo, ex eod. ibid. *Ea, quibus anima afficiuntur, non sunt corporalia, sed corporibus similia*; ergo non afficiuntur siue Dæmones, siue animæ pena corporea, & igne corporeo. Tertio, 1. de gener. 1. 44. corpus non agit, nisi per contactum; corpus vero non potest tangere spiritum. Prob. illa tangunt se, quorum vltima sunt similia, spiritus autem non habet vltimum, nempe superficiem, quia non est corpus: Confirmatur, agens, & passum debent esse simul: spiritus autem non potest esse simul cum corpore, quoniam non est in loco, vt corpus. Quarto, agens intendit sibi assimilare passum: corpus autem non potest assimilare sibi spiritum, alias spiritus esset capax formæ alicuius corporeæ, cuius gratia fieret assimilatio. Quinto, Agens principale, & instrumentum debent esse in eodè supposito, Deus autem, & ignis distinguuntur suppositaliter. Sexto, si ignis se habet veluti instrumentum diuinæ Iustitiæ, & vt sic cruciat, quatenus ordinatus à Deo ad torquendū; pariformiter assumere posset Deus Terram, Aquam, Aerem, pluraq; alia corpora, quæ quidem pariformiter, velut Dei instrumenta, cruciarent.

10 Ad Primum, verum de Agente, æquiuoco totali, talis est Deus: ignis autem est æquiuoco partiale. Item, verum de Agente principali, non autem instrumentali, ignis enim est instrumentum, non principale agens.

Ea, quibus anima afficiuntur, non

11 Ad Secundū, intelligitur de ijs, quæ spiritum afficiunt immediatè, veluti sunt species intelligibiles, & intel-

lectiones, ac huiusmodi, ad quas causas concurrunt quocq; obiecta corporalia, immittendo species, & conceivendo partialiter per species cognitio-nem non vero de ijs, quæ mediata se habent, qualia sunt eadem corporalia obiecta, quæ agunt in spiritum, & in animam separatam mediante specie, intelligibili: Species quidem sunt similitudines obiectorum corporaliū, & sunt entia intentionalia, in forma-tia animam, non enim lapsus est in intellectu, inquit Philof. sed species lapidis: & ita ignis remanet vt sit verum agens corporale.

sunt corporalia, declaratur.

12 Ad Tertium, illud Aristotelis valet in corporibus, in quibus, quantitas ratio est, qua inuicem se contingant mathematicè: quo etiam modo sunt in loco commensuratiū, quorumque superficies, sed vltimè ipsorum, vt Aristoteles loquitur, sunt similia: Cæterum, deficiente in spiritibus quantitate, & contactu mathematico, adest mutua præsentia ipsorum ad ignem, & vice versa, qua medianre, simul vnitæ, simul coexistunt inter se: ergo adest contactus vniū huius, & mutua coexistentiæ. Item adest contactus virtualis, quatenus spiritus existens ibi, recipere potest effectum virtutis, & facultatis ignis, à Deo destinati ad torquendos spiritus.

Corpus non agit nisi per contactum declaratur.

13 Ad Quartum, in primis valet de Agente vniūco: Secundo, æquiuocū agens, etiam assimilatur, at suo modo, & eo modo, quo potest: hinc ignis calefaciendo manum, assimilatur sibi manū in caliditate, sicq; de plurimis: & hoc, loquendo de agente, quod agit per formam actualiter existentem in eo, vt ignis, qui formaliter est calidus: de eo autem, quod non est formaliter tale, sed virtualiter: sicque idem ignis, qui non est formaliter obiectum tristabile, sed virtualiter, assimilatur sibi passum combustibile ab ipso; passum namque erit quidè ex combustionem contristatum formaliter, ignis tamè in se subiectum tristitiæ esse non poterit, tristari namque competit sensatis, non insensatis; sed qua ratione est obiectum nolum, ea ratione contristando spiritum, dicitur in genere contristationis assimilare sibi passum: sicque Astra, licet calida,

Agens assimilatur sibi passum, declaratur.

calida, frigida, & huiusmodi alterius qualitatis, formalitèr, talia non sunt, nihilominus immittèdo influxus assimilant quoquo modo passum; ob quod inter Iouem, & Aerem: inter Saturnū, & Terram, stare aiunt prædminium vnus super alterum, atque qualitates easdem possidere Elementa, quas astra immittunt: quia, & in Montanis Sannitum nascuntur lapilli, quos, *Stellatos* appellant, in quibus, vndique, intus, & extra, Stellæ, veluti ab Artifice impressæ, melius dictu, congenitæ astrorum virtute, apparèt. Item propositio currit de Agente principali. Insuper de instrumentali, at suo modo: Dices, Scotus negat de instrumentali, explicata, non est intentum eius absolutè negare, sed loquitur de assimilatione simpliciter, & de assimilatione principali, nõ autem secundum quid, & imperfectè, ac minus principalitèr: siue negat de assimilatione formali, non autem virtuali, calamus namque iste quam quæro similitudinè sui imprimit in papyrū nulla sanè apparet: vnde si loquamur de similitudine formali, planè nulla est, vt constat; loquèdo tamen de virtuali, adest; dum namque temperiem habet, siue adaptationè ad efformandos characteres, eosque sic, vel sic; ecce non alitèr formati hic apparent; ergo tales è calamo prodierunt, qualiserat calami idoneitas ad eos formandos: quod autè ita sit, nequeunt vtiq; characteres hi formari à securi, ab alicia, ab huiusmodi: Dices, negat Scotus in 4 d. 1. q. 1. Instrumenta Artis habere actiuitatem de se, sed ab Agente principali non recipere nisi motionem. Resp. vtique ita est, at non negat Scotus, instrumentum debere habere, ac temperamentum conueniens suo ministerio, asseritq; exemplum de Serra, in qua necessario incidendi sunt dentes, alias non secarent: hoc ergo non negat, sed solum habere virtutem de se, ad opus: quatenus vero instrumenta concurrunt, suo etiam modo dicuntur, licet minus principalitèr, minusq; perfectè, assimilare sibi opus: vnde dici solet, Artifex v.g. ad opus hoc, vsus fuit talibus optimis, vel minus aptis, siue ineptis instrumentis: fuit opus tale fabricatum, tali quidem instrumento-

rum genere; non alio: Insuper, dum opus tale formatum fuit mediante instrumenti concurrat ad id, sic, vel sic formandum, politius v. g. sed minus politè? quod si idoneitas instrumenti, (qualiscumque sit) impensa fuit in formatione operis, quomodo non dicatur opus, quodammodo assimilari suo instrumento, ea quidè ex parte, quæ pertinet ad instrumentum? Ensis idoneitatem habet, sed attemperamentum ad ferendum, transtuberandum: vtatur autem eo quis, & occidat, nonne dicitur gladio quidem vulneratus interire: alter vero, sclopo, tormento bellico obijt, alter pugione: alter illi: aquis prefocatus; alter tandem veneno, vnde David de gladio Goliath aiebat, *Non est huic similis*. & Iacob, *In baculo isto transiit Iordanem istum*. Concludendum ergo, omne agens assimilare sibi passum, tum principale, tum instrumentale, suo tamen modo, reddendo singula singulis. Specialius vero considerando mentem Scoti negantis de instrumentali, dicendum est, ibi, in fine huius quæstionis, in secunda solutione, considerare ignem ex sui natura, quo supposito, nequaquam ignis assimilabit sibi spiritum, quoniam de se virtutem nõ habet agendi in eum: quo stante, assimilatio veniet à Deo, qui est Agens principale: Ceterum speculando eundem ignem, veluti instrumentū diuine Iustitiæ, ordinatum à Deo, non negabit Scotus, vt sic assimilare sibi passum: Ex Epulo in Inferno de igne clamat, *Cruccior in hac flamma*: Cur quæso non ait, frigesco in hac flamma? ratio, quia effectus flammæ talis est, cruciare igniendo, non frigefacièdo, ergo flamma & ignis, ignitū, & inflammatum reddebat Epulonem, in hoc autè stat assimilatio, siquidem inter ignientem, & ignitum consurgit relatio, eaq; etiã similitudinis, est vero impropria.

14 Ad Quintum non est necesse esse simul in eodè supposito, siue esse eiusdem suppositi, patet de Fabro, & alicia, quæ differunt suppositis. Sufficit vero esse simul vnita, & coniuncta. Locum vero habere posset in instrumentis Naturæ, etenim Intellectus, Voluntas, oculi, cæteriq; sensus, sunt instrumenta totius

huius hominis, quæ omnia vnico clauduntur supposito tali.

15 Ad vltimum, potuisset, & posset Deus ita facere: quare autem non facit, fortè quia, dum humanum Tribunal solet per ignem quandoq; torquere pro grauitate criminū, etenim grauisimis criminibus, putat hæreticibus, ignem infigit, ipseque Deus igne perierit Sodomam, & Gomorram: vt quia ignis sit adiutor cunctis, omnibusq; tormentis præster, à quo magis, quam ab alio vniquisque refugit: Vt quia ergo existimatur tormentum grauisimum, eoque magis, quo intensius, & diuturnius: hinc volens acerrimè punire Deus rebelles, & apostatas Dæmones, sicut & obstinatas animas, & inde ipsarum corpora, ignem elegit: talitèr, quod considerantis Dæmones, ignem adhiberi veluti maximum tormentum in humana politica, concipiant ipsi, eundem à Deo adhiberi, ad ipsos, præfato, siue præfatis modis, cruciandos: Cætera vero tormenta, comparatione ad ignem, minora vtiq; sunt. Sicut quoque de frigore in idipsum. Iob ait, *Transiit ab aquis niuium ad calorem niuium*. quod insuper erit tormentum maximum. Ergo existimantes, se fore pœna tali puniendos, quæ est maxima, ea quidem puniuntur; At ad phrasim istam, quatenus supra impugnatam, addenda est nolitio, & cætera sententiæ præcedentis, ita quoque, quia in politicis cancer diutinus, fetidus, & tenebrosus quam maximè affligit; hanc apprehendètes hæc sunt sibi ipsis pœnæ: & quia delinquentes carceri destinantur, cum priuatione facultatis exeundi, & pergendi quo libuerit eidem carceri, obscuriori, fetidiori, ac profundiori emancipantur Dæmones, vt ita torqueantur. Item, quamuis fetores non afficiant physicè Dæmones, nihilominus, quia superbi sunt, dedignantur, imo indignantur aduersus eos, qui ventris crepitus in eos iaciunt, vel huius generis spurcicias. Bannes 1. p. q. 64. art. 4. dub. 4. ad secundum, *Secundo responderetur*, inquit, *Secundo respon-*

*detur, quod de facto assumptus fuit ignis ad torquendos Dæmones, & non aer, vel terra, vt esset commune afflictium spirituum, & corporum damnatorum post Iudicium: Hæc solutio est D. Thom. in disputat. quæst. de An. art. 21. ad 18. Verū, responsio hæc non soluit vnde quaque difficultatem, etenim, cur, per Dei potentiam non posset esse etiam Aer, & Aqua commune afflictium eorundè? æquè. n. hæc assumi possent, vt ignis, & terra ad affligendum: ipse tamen Bannes vel replicam istam nõ præsentij, vel minimè præsentire, finxit, ne coactus fuisset respondere, sicque suum reliquit Magistrum indefensum. Respondens vero ipsemet inde, ad principalem difficultatem, inquit, *Tertio tandem responderetur, quod non solum ignis, sed etiam terra concurrat ad cruciandos Dæmones, licet aliter, & aliter, vt exposui. Modus tamen, quem supra attulit in explicatione tertiæ sententiæ, talis est, ait enim: Itaq; duo Elementa concurrunt quasi vice totius Naturæ corporeæ ad puniendos damnatos: & infirmū, scilicet terra, et supremū, nempe ignis: quorū primum passinè tantum se habet, tanquam locus, in quo Dæmones detinentur, secundus vero habet se actiue, detinendo: & in hoc seruatur debita proportio Elementorum; terra etenim aptior est ad patiendum, & sustinendum, ignis vero, quia maxima est actualitatis, aptissimus est ad agendum. Vtrum vero & ipse sua hæc responsione satisfaciat, constare potest intuenti, etenim, dum quæstio mouetur etiam de aere, prout ipsemet obijcit ibidem *Secundum argumentum*: attamen ad id de aere non respondet: sicut poterat quoque difficultatem augere de aqua: Dices, solum putat per id, quod ait, terram, & ignem concurrere vice totius Naturæ, sicque vice Aeris, & Aquæ: at hæc signenta sint penès inuentorum: De Aere namque patet ex Paulo, Petro, & vberius infra, detrusos plures Dæmonum fuisse in isto aere caliginoso, quomodo, ergo Terra, & Ignis stant vice totius Naturæ, in qua Natura includitur Aer?**

Cur nõ terra, & aer affumitur ad torquendos Dæmones,

Quare igne torquet Deus peccatores.

Dæmones ventris crepitus aggregant, iniuriolè iactos in eos, sicut & fetores, ac spurcicias.

Instrumentum an debeat esse in eodem supposito cum principali Agente.

QVÆSTIO VII.

Quinam, & qualis sit locus pœnalis Dæmonum?

Non est quæstio de pœna damni, sed sensus. Item non de pœna accidentali, sed essentiali. Vbi agemus tùm de colatione pœnæ, tùm de loco, vbi sint, & vtrum omnes, & singuli &c.

1 Nondum Dæmones igne torqueri, sed in iudicij tempore referuari, probatur ex Iustino, qui apolog. 1. 2. dicit, non esse adhuc igni traditos, sed fore tradendos: Irenæo lib. 5. aiente, Diabolum, ante Christi aduentum nunquam Deum blasphemasse, eo quod ignorauerit tunc suam damnationem: sed à Christo inde, & Apostolis prædicantibus, id didicisse, nempe paratum sibi esse ignem æternum. Quam sententiam, à Iustino accepisse ipsemet refert: Accedit ad hoc idem Oecumenius in 1. Petr. vlt. id ipsum asserens. Insuper, Epiphanius in hæres. Sethianorum, amplius addit, Dæmones nedum propriam damnationem ignorasse, verum & salutem, per Christum, sperasse: ac videntes, nequaquam id euenire, demum de propria salute desperasse, atque per hæreticos, præuosq; peccatores, Deum blasphemare incipisse. Nec desunt Patres, alij docentes, iudicij tempore fore in abyssum projiciendos, ac tunc fore torquendos.

2 Ex Scholasticis tamè fuit Cano, qui in Scholijs 1. par. q. 64. art. vlt. probabile putauit, ac dici posse, pœnam essentialem sensus, fore augmentandam post diem Iudicij in Dæmonibus: Verum est tamen, quod distinguit de eis, ait enim aliquos iam inclusos esse in Inferno, & in his non augmentabitur, eo quod totam ab initio pœnam receperint: in ijs vero, qui adhuc inclusi non sunt, fore postmodum essentialitè augmentandam. Caetanus in super super 1. Petr. 2. videtur dicere, Dæmones ibi aere versantes, nõ adhuc recepisse vltimum Inferni supplicium. Hi duo penes Bannes 1. par. q. 64. art. vlt. dub. vlt.

3 Dicendum vero in primis, Dæ-

mones recepisse iam, terminato cuiusvis supplicium essentiali, siue pœnam essentiali damni, & sensus: atque iudicatos plenè fuisse quoad supplicium essentiali: Potuit hoc, & probatum, remansit disput. hac, q. 1.

4 Dicendum Secundo bene cognouisse hanc suam ipsorum sententiam, & damnationem. Colligitur autem, inter cætera, ex loco cap. 8. Lucæ, vbi Dæmones Christum rogabant, ne imperaret illis, vt irent in abyssum. in superq; aiebant, Quid nobis, & tibi, Iesu fili, venisti huc, ante tempus, torquere nos. fatebantur sanè, delinatos esse ad Infernum.

5 Addendum vero, quod licet de damnatione ad Inferos, certi fuerint, non tamen certi erant de tẽpore, quo detrudendi forent in Inferis. Patet, quoniam ignorant diem Iudicij, dixerat namque Christus Matt. 8. De die autem illa nemo scit, sed neque filius Dei. puta, Ad reuelandam, ergo tempus futurae detruisionis ignorant. Dices, dum aiunt, Venisti ante tempus torquere nos, id est, detrudere in Inferno, ante tẽpus, ergo tempus non ignorant.

6 Resp. Primo, negando sequelam, sciebant quidem nõ esse tunc tempus, quando autem futurum foret, ignorabant: At vnde noscere poterant, non fuisse tunc tale tẽpus? Resp. ex signis, & apparatu, quæ præcedere debent ad illud, quæ tamen tunc temporis nondum aduenerant, sicut nec aduenerat Antichristus.

7 Dicendum Tertio, omnes Dæmones, statim, atque è Cælo eiectione fuerunt, detrusi sunt in Inferno inferiori, siue in abyssu infernali. Assertio, veluti collecta ex Isaia 14. adducitur: ait enim, Detraeta est ad Inferos superbia tua: Item, Verum tamen in Infernum detrahevis, in profundum lacu. Vbi Hieronymus per profunditatem lacu, Infernum imum interpretatur. Ratio, quoniam talis locus debitus erat eis, ergo statim ipsum consequuti fuerunt: Item initio Orbis, antequam creatus fuisset homo,

Dæmones iam indicati sunt, pœnam essentiali receptam.

De tempore detrudendi in abyssu an certi sint

Creatis primis Parentibus dispensatum à Deo fuit, vt ipsorum plures exirent inde, & incolerent aerem istum caliginosum, ad exercitationem, & meritum hominum, ita prædicti Doctores, Alensis, & Commaniterorum Scholasticorum, & Patrũ. In primis autem Paulus Ephes. 6. ait, Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli, quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cælestibus. Per Cælestia vero, siue per Cælum quandoque sumitur Aer, vt Iobi 7. Volucres quoq; Cæli later id est, volucres aeris: & Paulus idẽ Ephes. 2. id ipsum explicat, inquit, Principem potestatis aeris huius. Item, Christost. homil. 4. ad Ephes. Deus ideo Diabolum hic reliquit, vt te fortiosem, & elatiorem Athletam efficeret, & complura etiã certamina nobis essent: Si quis igitur obijciat, quamobrem Deus Diabolum hic reliquit? hoc pacto ipsi responde, quia sobrijs ille, & circumspiculis non solum nõ obfuit, sed etiam profuit. Vgo Victor. in summa tract. 2. cap. 4. Deiectus est in aerem caliginosum cum omnibus illis, qui ei consenserunt, ad nostri probationem, vt sint

Dæmones cadentes ab Empyreo, vbi nam intrusi fuerunt

mo, non fuisset occasio collocandi Dæmones in hoc aere caliginoso, ergo, saltem pro tunc, erant omnes in loco supplicij, qui principalitè est Infernus subterraneus: Supponit autem probatio, sex illos dies creationis Orbis fuisse veros, quo fit, vt ante primorum Parentum creationem non fuerit opus esse, extra Infernum: Sequela tenet, ratio namque Dæmones destinandi ad aerem hunc, est vt hominibus occasionem præbeant exercendi se in comparatione virtutum, & meritoũ, per tentationes, & persecutiones Dæmonum: ante vero creationem primorum Parentum, nullus aderat homo, ergo tunc non in aere, sed in Inferno suas pœnas luebant: ita credibile putat Suarez lib. 8. cap. 16. nu. 27. & assert sententiam D. Thomæ, qui in 4. d. 44. q. 3. art. 3. siue 70. & Ad art. 3. ad 8. dixit, Dæmones nusquam sunt extra Infernum, nisi ex dispensatione diuina ad exercitium Elektorum.

8 Dicendum Quarto, creatis iam hominibus, præcipueq; primis Parentibus dispensatum à Deo fuit, vt ipsorum plures exirent inde, & incolerent aerem istum caliginosum, ad exercitationem, & meritum hominum, ita prædicti Doctores, Alensis, & Commaniterorum Scholasticorum, & Patrũ. In primis autem Paulus Ephes. 6. ait, Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli, quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cælestibus. Per Cælestia vero, siue per Cælum quandoque sumitur Aer, vt Iobi 7. Volucres quoq; Cæli later id est, volucres aeris: & Paulus idẽ Ephes. 2. id ipsum explicat, inquit, Principem potestatis aeris huius. Item, Christost. homil. 4. ad Ephes. Deus ideo Diabolum hic reliquit, vt te fortiosem, & elatiorem Athletam efficeret, & complura etiã certamina nobis essent: Si quis igitur obijciat, quamobrem Deus Diabolum hic reliquit? hoc pacto ipsi responde, quia sobrijs ille, & circumspiculis non solum nõ obfuit, sed etiam profuit. Vgo Victor. in summa tract. 2. cap. 4. Deiectus est in aerem caliginosum cum omnibus illis, qui ei consenserunt, ad nostri probationem, vt sint

nobis adminiculũ exercitationis. Et iuxta D. Thomam allatum, dispensatur cum Dæmonibus ad inde exeundum, & ad hunc aerem peruentare ad exercitium Elektorum.

9 D. Bonau. 2. d. 6. q. 1. art. 2. Primũ ait, Virum aliqui detrusi sint in Infernum, hoc ego nescio, nec inuenio à Sanctis determinatum. Et in argumento vltimo pro parte opposita, inquit, In Inferno nulla est redemptio, vnde qui descendunt in Infernum, nunquam ascendant: ergo si Dæmones deiectione essent in Inferno, nunquam possent ad nos venire: sed veniunt, ergo in Infernum nunquam descenderunt. Et in corpore, Hoc autem bene credo, quod aliqui descendunt ad torquendas animas, secundum quod inter se habent deputata maledictionis officia. Ratio autem, quare in hoc aere sunt, est propter humanũ exercitium. In primo asserto contradicit tertia nostra Assertioni, quæ profecto rationabilissimo est: quia docuit prius Alensis 2. part. q. 100. memb. vlt. art. 3. vbi habet, omnibus fuisse Inferni destinatum, sumit autem Infernum, quatenus distinctum ab aere caliginoso, concludendo, ignem Inferni omnibus fuisse deputatum in pœnam. Et in fine ait, esse in aere tenebroso non esse pœnam principalem, quoniam cessante, occasione tentandi post Iudicium, nõ erunt amplius in loco isto caliginoso: dices, modo in Inferno Dæmones plures sunt, quia ibi torquent animas, vel quatenus ad Infernum deducunt damnatorum animas: tunc temporis, ante creationem hominum, non erant ibi animæ, ergo nec ibi Dæmones. Resp. fuisse tunc ibi, tanquam in loco supplicij, vt ipsimet suas luerent pœnas, & vt ibi torquerentur ab igne, & loco infernali: descendentes vero postmodum animabus, sunt ibi tum vt suas luant pœnas, tum in super, velut Tortores animarum. Ad rationem vero in oppositum ex D. Bonauent. de exitu ab Inferno: Resp. quod qui in Infernum à definitiua Dei sententia semel iactantur, vtique, de lege ordinaria inde non amplius exit dispensare tamẽ Deus potest, vt exeat, sicq; factum, ait D. Thom. recensitus ob causam adductam. Item axioma illud, In Inferno nulla redemptio habet & aliam expositionem, vt nedum

In inferno nulla redemptio, declar.

nedū intelligatur de Inferno materiali, sed & de Inferno formali: ille quidē est locus detinens: iste vero est pœna: quo stante, vbicunque fuerint, & quocunque serint Dæmones, semper sunt in Inferno formali, vnde sicut de Angelis bonis, sanctissimisque Custodibus nostris Christus ait, quod licet hic in terra nobiscum degant, nihilominus *Semper vident faciem Patris, qui in Cælis est*, ita super Iacobi 3. Glossa inquit de Diabolo, *vbicunq; sit, secum fert tormenta suorum flammarum*. Nihilominus D. Bonauent. existimauit, potius etiam ab initio, in isto aere collocandos, quia iam collocandi erant in eo.

Dæmones non possunt de se exire ab inferno.

11 Et hinc Quinto dicendum: adeo alligari, seu alligatos à diuina primitus sententia, fuisse Dæmones Inferno, vt in ipsorum facultate minimè situm fuerit, vel sit, inde exeundi; sed exitum ipsis dispensari, vt loquitur D. Thom. à Domino. Probat, quia Apocal. 20. dicitur vidisse Angelum, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua: Et apprehendit Draconem, & ligauit eum per annos mille. & infra, Et post hæc, oportet illum solui modico tempore. Ex quo loco inferuntur plura capita id probantia: Primum est, Angelum, nempe Christum Dominum, vt habet communis sententia: habere clauem abyssi: quod idemmet Christus de se ipsum fateatur, Apocal. 1. *Habeo clauem mortis, & inferni*. Item, catenam esse in manu sua: Insuper ligasse per annos mille: Eundemq; fore, qui ipsum Draconem soluet ad modicum tempus, quod si ipse Christus habet clauem, & catenam, ligat, soluitque, non ergo à se ipsis inde solui possunt Dæmones: minusq; se ipsum soluere poterit Lucifer, de quo dicuntur hæc Ioannis verba: *Nec ipse quoque de se destinare inde, huc valet Satellites Dæmones, nisi annuat Deus*. Item, dum licentiam petierunt à Christo eundi in Porcos; veniamq; ne in abissu ante Iudicij tempus, eos religaret, idipsū ampliùs constat: Sicut etiam de Asmodeo religato in deserto superioris Aegypti, legitur Tobia 8. religato, inquam à Raphael.

Raphael religauit Asmodeum in Aegypto.

12 Ante Christi aduentum, & passionem, nedum de reliquis Dæmoni-

bus, verum & de ipsomet Lucifero, verum erat, quod ex Inferno ad homines tentandos veniebant, ultra eos, qui destinati fuerunt ad aerem hunc incolendum: Quod autem ita sit, de Lucifero ait Bon. in expositione textus Magistri d. 6. §. vltimo, atque ipsum tentasse primam nostram Parentē Euam, dicendo, *comedite*, ipsumq; fuisse, qui Christum Dominum tentauerit in deserto. Nihilominus cæteris permittuntur hic incolere inter homines, vt aperte patuit ex Paulo; tum quoq; ex Dæmonij, quæ eiciebat Christus ab obsessis: de Dæmonibus in Porcos, & modo etiam de Exorcizzatis: qui quidem vel saltem plures degent in hoc mundo vsque ad iudicium, quo peracto, detrudetur in Abyssū: nec opus erit ampliùs inde exire, cessante occasione tentandi, & impugnandi homines. Inquit autem Aegypt. *Alternatis vicibus Dæmones frunt in Inferno: nunc isti, nunc illi, ad cruciandum, & detinendum animas ibi*.

13 At, loquendo de Lucifero, de eo verificabatur verba illa, *Nunc princeps huius mundi eicietur foras Ioan. 12. & Matt. 12. Nemo intrat in domum fortis, vt vasa domus eius eripiat, nisi prius alligauerit fortem*. vnde est, vt ligatus fuerit per virtutē Christi Domini, in abyssu infernali, vnde exiturus non sit ad tempus statutum, *Cum consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere suo, & exiet*. erit autē tempus Antichristi. Per mille autem annos non intelligitur spatium prorsus mathematicale mille annorum, contra Millennarios, sed totum reliquum tempus vsque ad Antichristum. Adest Ambrosij expositio, & Augustini aliter sententis, vt per Abyssum intelligantur contra infidelium, respectu quorum, maiorem habeat tentandi facultatem, ita ut non sit propter eos ligatus; siue non adeo tenaciter, sicut propter electos, & fideles, non quod omnino, saltem per suos Satellites, nos non tentet, sed quia post Christi aduentum, & passionem non permittitur adeo nos persequi, & crudeliter tentari, sicut magnopere faciebant prius: quin etiam pro infidelibus ligata est, seu diminuta est potestas eius, idque ex meritis, & misericordia Christi,

Primos parentes, & Christum Lucifer tentauit.

Lucifer in Infernum à Christo detrusus, vnde non exiit vsq; ad presentia tempora.

Luciferi potestas attenuata p passionem Christi.

Christi, vt minus, eos quoque vrgeant, quam prius solebant: Verum, omnia proportionaliter, tum pro electis, tum pro cunctis, iuxta mensuram donationis Christi, attenuantur vires Diaboli, magis, minusque, vt ipse disposuerit.

14 Verum, Ambrosius retractauit illud, quo ad corda Infidelium: vnde scribit, *Superius quorundam opinionem sequens, dixi, per Abyssum, corda impiorum designari, in quibus Diabolus à cordibus fidelium expulsus, religatus teneatur*. Si ergo per abyssum, corda reproborum designantur, quomodo de abyssu, id est, de cordibus reproborum exire dicitur? numquid reprobos derelicturus est, & inuasurus electos? nullo modo; alligationem ergo Diaboli secundum litteram intelligendam puto, vt in aliquo abyssi loco virtute diuina religatus teneatur, vel certe, in Inferno vsq; ad diem solutionis suæ. Accedit vero Gregorius, qui sigillatim ponderans nomina Diaboli recensita à Ioanne, eiusque ligationem: ita ait 4. moral. cap. 3. super verba illa, *Maledicant ei, qui maledicunt, qui parati sunt suscitare Leuiathan: quo in loco recollens illud Isa. 27. In illa die visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan, Serpentem vestem, & super Leuiathan, Serpentem tortuosum: Querendum ait, nobis est, Cur, qui Serpentem dixerat, tortuosumque, illico subiungens, interposuit vestem, nisi forte, quod in Scripturis, fortitudine, fluxa mollities; in veste autem est duritia rigiditas: Vt ergo & hunc, durum signaret, & mollem, & vestem nominat, & Serpentem: durus quippe est per malitiam, mollis per blandimenta: vestis ergo dicitur, quia vsque ad necem percutit; Serpens, quia se, per insidias, molliter infundit. Sed hunc Leuiathan, Elesti Angelorum Spiritus, nunc in putei abyssu clausum premunt, vnde scriptum est, vidi Angelum descendentem de Cælo habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit Draconem Serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, & misit in puteum: quem tamen in mundi fine ad apertiora certamina reuocant &c. Remanet ergo ibi ligatus Lucifer vsq; ad tēpus Antichristi: Accedit ex Collect. Sent. Ambros. *Tribus locis Diabolus cecidit: Primo, de**

Lucifer cur Serpens, tortuosus dicitur.

Cælo per superbiam: Secundo de Paradiso per homicidium: Tertio de terra, per inuidiam in Infernum.

De cæteris tamen Dæmonibus quid dicendū, an aliqui fuerint, & sint ibi alligati, ac futuri sint vsque ad Iudicium? Iam D. Bonau. respondit, se nescire, nec id, penes Sanctos reperire: Item antea dixerat, locum Dæmonum vsque ad diem Iudicij, non esse locum subterraneum, quem vocamus Infernum, sed aerem caliginosum. Hęc profecto est eius sententia, pro Inferno, intelligentis aerem istum, vsque ad Iudicium: patent vero, quæ nuper diximus, ponderando opinionem D. Bonauenturæ.

16 Imo tamen, quod idem Seraphicus Doctor subdit, aliquos Dæmones in Infernum descendere ad torquēdas animas, satis, & bene rem explicat: ratio, quoniam ipsi sunt tortores Animarum: quod colligitur ex eo, quod euenit penes homines, vt reperiantur homines carnifices, tortores delinquentium. Item, sicut in humana politica, carnifices ipsi reum comitantur vsque ad patibuli locum, ibique torqueant: sic pariter, Dæmones, exeuntes è corporibus, damnatas animas, veluti dirilictores comitentur illas ad Infernum, ibique torqueant: sicut ex opposito contingit iustis, vt à Sanctis Angelis comitatum recipiant ad Cælum, prout de Lazaro, *Factū est, vt moreretur mendicus, & à sanctis Angelis portaretur in sinum Abrabe*.

17 At desideratur, quod nā, seu quale tormentum animabus illis inferant Dæmones illi tortores: Et quidem nō tormentum ignis, aut glaciē, seu huius generis. hæc enim subministrantur à virtute diuina, faciente eas detineri in igne tum localiter, velut in carcere, tum obiectiue, sicut de Dæmonibus diximus: Item, quoniam ignis ille est instrumentum Dei, ob idque à diuina potentia taliter ordinatum, & attemptatum, iuxta recensitos modos dicēdi quæst. præced. vt id nequeat tribui posse virtuti Dæmonum. Item, tantā vel quantitatem, vel aētuitatem igni illi, eiusque conseruationē, virtutemq; vrendi, non tamen consumendū dæmonatorum corpora, non vtique Dæmon, sed

De tribus locis Diabolus cecidit.

Dæmones comitantur Animas ad Infernum.

Dæmones quomodo reprobos torqueant.

sed Dei omnipotentia tribuit, ut quid ergo ibi, dum torquere ad dicta non possunt. Dicendum tamen, torquendi munus non esse rationem formalem, collocandi Dæmones in Inferno, sed eorum peccata. iam hoc probauimus de peccatis eorum, quæ est pars affirmatiua: negatiua vero, sine torquendi non esse rationem formalem, patet insuper ex ijs, quæ diximus de tempore ante creationem, & damnationem hominum, etenim in Inferno aderat, nullam tamen, pro tunc animam torquebant, quando nulla adhuc ibi erat. Dicendum tamen, quod etsi Dæmones virtutem non habeant in ignem, qualè attigimus, quæ soli Deo reseruatur, nisi tamen assumantur à Deo veluti tortores, transmutantes animas à calore nimio ad frigus niuum. nihilominus modis alijs torquere posse animas, & inde corpora: Primo sua præsentia, quæ horrore suo magnam pœnam affert damnatis. item per ea, quæ pijs viris reuelata fuerunt de pœnis Inferni vbi Dæ-

mones videbantur modis varijs damnatos agitare, transuerberare, torque- re &c. in ignem, ollasq; feruentes trajcere &c.

18 His actis, ad opposita respondēdo, Bellarm lib. 2. de Purgat. cap. 7. sic scribit, *iusini, trenti, & Occumenij sententiam non video, quo pacto possimus ab errore defendere. Ceteri autem Patres affirmant, in die Iudicij ex hoc aere in abyssum esse præcipitandos, & adhuc expectare futura tormenta: Ceterum non oportet inde colligere, eos, hoc tempore non torqueri: nam etsi vere secum gehennam portent tamen pœnarum suarum plenitudinem in die Iudicij habebunt, quando Infernorum carceribus concludentur.* Hæc Bellarm. de Cano affert Bannes 1. part. quæst. vii. art. vii. dub. vii. censurã hoministarum quorundam, aientium sententiam esse temerariam, & partem vlosã in fide: ipse tamen Bannes non audeat id asserere: Suarez vero inquit, ea esse propria ipsius Cani intentio.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Dæmones torqueantur etiam in aere, atque locis alijs.

Verum prædicta difficultas expedienda est, vtrum Dæmones in aere degentes torqueantur igne infernali: Communis Theologorum sensus est affirmatiuus. ita Alensis citatus, & citandus. D. Tho. 1. par. q. 64. art. 4. & recentiores. Damascen. 2. de fide cap. 4. *Quod hominibus est mors, statim atque moriuntur, destinantur ad ignem, ergo & Dæmones.* Beda in Iac. 3. *Dæmones ubicunque vel in aere volitant, vel in terra, sub terris vagantur, suarum semper secum ferunt tormenta flammarum: inflat febricitantis, qui etsi in lectis ponatur eburneis, & in locis apricis, feruorem tamen languoris cuitare non potest:* Et Glossa ibid. *Semper secum tormenta flammarum. Ita quia cõcluditur, at modus inquiritur.*

2 Est modus dicendi pendē Aegyptium in 2. d. 6. art. 2. q. 2. torqueat ignē Inferni existente in aere Dæmones, sola apprehensione: apprehensio autem non impeditur à distantia Inferni. At obstat; siquidem contra communē sententiam, sensumq; scripturæ est, sola apprehensione torqueat, etenim vere sunt in igne: quod si sunt, ut dicitur, *Ite in ignem, qui paratus est Diabolo,* non sufficit apprehensio, sed requiritur etiã detentio. Alij ajunt, ut Malon. 2. d. 6. secum ferre portionē quandam ignis, quocunque serint: At idem redarguit, etenim sequuntur inde plura miracula, primo oporteret, ignem talem videri, at non videtur. deberet viciosa calcæfacere, & comburere, at non comburitur: deberetq; penetrare parietes, tecta, ianuas clausas, & huiusmodi, ad tran-

Ignis qualis torqueat Dæmones cõmorantur in aere.

transitum, ingressum, & exitum Dæmonum, qui tali igni alligantur: at hæc non haberentur, nisi miraculosè, ad quid autem tot multiplicare miracula? Propter hæc autem motiua, Argentinas in 4. d. 44. q. 2. art. 4. ait, torqueat igne mentalitèr, dum ignis cognitio ipsis imprimitur, etiam in eius absctia, ac propterea torqueantur. Insuper idem Aegydius ait à Deo id fieri, ut ab igne ablenite torqueantur. Impugnat vero Suar. cap. 16. in fin. inquis, non decere, nec congruere æternitati pœnæ: Itē talis pœna non diceretur propriè tormentum flammarum, iuxta loquutionē Glossæ dicentis, *Diabolus ubicunque sit, secum fert tormenta suarum flammarum.* ideo respondet ipse, inquis, Deum eleuare ignem ad agendum etiam in spiritum distantem: Modus Aegydiij totus refunditur in diuinam virtutem, ut quia potest Causa prima de se sola, quidquid potest cum secunda: poterit de se solo Deus præstare effectum ignis Dæmonibus etiam ab igne absctibus. Quemadmodum enim virtus Dei non est alligata Sacramētis, & potest absq; Sacramētis saluare, ita & Dæmonem torqueat, seu vrere, etiã absq; igne: unde concludit, non ferre secum semper ignem materialē, sed experiri in se ipsis ignis effectum. Idem, ex parte aiebat Argentinas, inquis, diuinam virtutem non esse alligatam præsentia locali, licet in modo differat. Modus tamen Suarij est magis cõformis doctrinæ Scoti, docentis Agens agere posse, in distans: quāuis vero in casu nostro, ignis non possit de se ita agere, absque speciali eleuatione Dei, nihilominus de facili Scotistæ ita responderent, nedum enim per Dei virtutem, sed & per naturam, potest agere naturale, agens in distans, ex ipsorum doctrinam, licet in subiecta materia, ob improportionatam distantiam non valet ignis ille, ex se solo vrere huc vsque ad aerem istum.

Diabolus semper portat secum ignem, declaratur.

3 Dices, obstat Glossa recensita Iac. 3. *Sicut gehenna semper ardet, ita Diabolus ubicunque sit, secum foret tormenta suarum flammarum.* ergo portat secum ignem. Resp. non ait Glossa, portare secum ignem, seu flammam, sed portare tormenta flammarum. vbi ef-

fectum explicat, tacita causa: effectus autem flammarum sunt cruciare, torqueat, tormentare; & hæc inquit Glossa, portat secum Dæmon, quod verissimum ex omnibus est, paucis exceptis, negantibus adhuc tormentū ignis experiri, sed reseruari in futurum, de quibus egimus tum quæst. 1. tūm hic, ergo torqueat Dæmonem tormento causato ab igne, ait Glossa, & illud secum ferre ait, an vero flammam, ignemq; secum portet, non dicit: Idque, fortasse quæstionem tacitus decidendo, quod crucietur quidem, non tamen ignem secum ferat, ut quia, diuina virtute, agere valeat; & torqueat in tam magna distantia. Accedit Beda, inquis, *Cum est in aere caliginoso, pœnam ignis gehennalis secum defert ubicunque mouetur.* ponitq; exemplum de febricitante ferente secum semper febris calorem. & D. Thom. 1. par. q. 64. art. 4. ait, Dæmones aeris incolas non alligari actū igni gehennali, sed torqueat, quia sciunt esse sibi præparatum.

4 Inter pœnam insuper, quam patiuntur in aere caliginoso, & pœnam ignis gehennalis differentia est, ut illa cessabit post iudicium: item illa non est pœna essentialis, sed concomitans, veluti potestatem existendi hic, & tentandi: pœna autem principalis nusquã cessabit: ideoque pœna ignis est principalis, quam omnes habuerūt ab initio, ut probat Alens. q. 100. memb. vlt. art. 4. improbans sententiam dicentium, Dæmones aliquos habuisse pro pœna solum aerem caliginosum. At quia aer caliginosus, post iudicium illuminabitur, cessante caligine, & peractio iam iudicio, cessante quoque occasione, & potestate tentandi, non erit amplius in eis pœna concomitans huiusmodi potestatem, inquit Alensis. Qui insuper addit, tenebrositatem non fore penitus ab ipsis post iudicium auferendam: quāuis enim habituri non sint tenebrositatem huius aeris, habebunt tamen tenebrositatem Inferni. & deieci ex altitudine huius aeris, demergentur in profundum tenebrarum.

Pœna aeris caliginosi distincta à pœna ignis.

5 Verum, si in aere isto inhabitare permittuntur, nempe in parte aeris caliginosa, ea quidem est media Regio Aeris, in qua caligines, tempestates, to-

nietua, fulgura, pessimeq; aeræ impres-
siones generantur: quod quidem, & si
ita se habeat, valdè tamen distat à no-
bis: at vt tam distans est, quonam pa-
cto tentare nos poterunt, incolentes in
hac ima regione? potius autem hic in-
habitare deberent: quin etiam ita fa-
ctum colligitur ex Historijs, mulier
namque quædam comedens lactucam,
continuo à Dæmone obsessâ fuit, vt in
dialog. ratio, quia Diabolus erat in lac-
tuca. Respondet D. Bonau. in expo-
sit. Textus eosque cadentes, cuius ver-
ba transcribam, inquit enim, Respon-
deo, dicendum, quod Diuina Clementia, &
Providentia, locum sequestratum prouidit
Dæmonibus, ne nimis acriter nos tentent,
nec tamen nimis à nobis longinquum, vt
possint nos exercitare: vnde, quod inhabi-
tent in loco caliginoso, diuina sententia est:
quod vero ad nos veniant, permissio est.
Vnde cum triplex sit aeris interstitium, si
quærat, in qua parte sunt, probabile
videatur, quod sint in medio, vbi est turbu-
lencia, & vexatio, & varietas impressio-
nis, & hinc est, quod si equèter commouent ven-
tos, & tempestates. Hæc Bonau. Accedunt
vero ad nos sæpè. & de loco, ac
pœna Dæmonum fit satis. Superfunt
vero eorumdem vexationes, & tenta-
menta in homines, at in sequenti.

6. At cõtra dicta de Dæmonibus in
hoc aere tortis, arguitur, aiebant nam-
que penès Luc. 17. Venisti ante tempus
torquere nos, ergo ante tunc non tor-
quebantur. Confirmatur, quoniam
rogabant ijdem Dæmones Christum
Dominũ, ne imperaret illis, vt in Abyf-
sum irent, ergo existentes in aere, non
patiebantur pœnam Abyssi. Insuper
2. Petr. 2. Si enim Deus Angelis peccan-
tibus non peperit, sed carceribus caligi-
nis inferi detruendis, tradidit in iudicio
puniendos seruari. ergo non torquentur
igne in aere, sed torquendi reseruantur
in Inferno post iudicium: ex his autè
Petri verbis Auguft. lib. de Nat. Bon.
cap. 33. colligit, ignis supplicium Dæ-
monibus deberi in iudicio.

7. Ad Primũ plures dantur respon-
siones, prima fit ad propositum: non
negare Dæmones, etiam tunc igne
gehennali torqueri: & hoc ad præ-
sentem materiam sufficit: Qualis ve-
ro sint inde speciales sensus eorum, vex-

borum, tum etiam confirmationis, tra-
didimus supra q. 1. vbi etiam habetur
sensus verborum Petri. Ad Augustinũ
pater ex dictis: vel namque ita sentijt
cum aliquibus; vel potius exponatur;
vt loquatur de expulsionem ex hoc aere
in Abyssum, de incarceratione ibi, de
ademptione libertatis eundi huc, il-
lucque, siue tentandi; cum plurimis;
quæ attulimus, tum sup. tum agendo de
Beatitud. Angelorum.

8. In Terra, sub terra, in Aquis, &
in Aere, Dæmones inhabitare comper-
tum est: Vtrum autem in Elemento
ignis in Concauo Lunæ. Equidè Pau-
lus, in Cælestibus, id est, vt expositum
fuit, in Aere eos collocavit: & Iudas in
Canonica, sub caligine: idemque Pau-
lus Ephes. 6. in tenebris, Restores tene-
brarum harum de sphaera autem ignis
mentio non reperitur, vt ibi inhabitet.
At quænam ratio esse poterit, hæc qui-
dem, quoniam tentant vtiq; nos, qui
degimus in terra, in aquis, & aere, &
propterea illic sunt: at quia non incol-
imus nos in sphaera ignis, nec in con-
cauo Lunæ, hinc non ibi collocantur,
in ordine, inquam, ad hoc tētandi mu-
nus. Dices, ex supra recensitis, dantur
Dæmones ignei, sicut & aquei. Res-
p. ita, quia in aquis tētant Nautas, remi-
gantes, nauigantes per aquas, ibique
tempestates, & naufragia machinãtes:
Item ignei appellãtur, quia per ignem
semper torquentur: semper secum fe-
runt tormēta ignis: seu ratione Inferni,
ad quem destinati sunt ad ignem
æternum; vt Christus dixit, ite in ignem
æternum, qui paratus est Diabolo &c. vt
patet ex dictis.

9. Licet vero varia sint ipsorum
loca, antequam finalitèr omnes etru-
dantur in abyfso, nihilominus nõ sem-
per vni affixi sunt loco, modo namque
in aquis, modo in terris, modo in aere
sunt, modo etiam totum circumeunt
Orbem, iuxta illud Dæmonis tentantis
Iob, atque interroganti Deo, Vnde ve-
nis? respondētis, Circuini terram, &
perambulauit eam. de quorum celeritate
actum fuit supra Disputat. de Motu
Angel.

10. Quamuis vero plura sint loca,
in quibus Dæmones cõmorantur; sunt
nihilominus singularia aliqua, in quibus

Deserta, &
solitudines
etiam inha-
bitantur De-
monibus.

bus frequentius solent apparere: Sunt
autem deserta, & incultæ solitudines:
Meminit horũ Isaias 34. dum desertas
Idumeorũ Ciuitates, futuras ait domi-
cilia Dæmoniorũ, Onocentaurorum, Philo-
sorum, Lamiarum. Item Ioan. Apoc. 18.
Babylonem appellat habitationem
Dæmoniorum, inquit, Cecidit, cecidit
Babylon magna, & facta est habitatio De-
monum, & custodia omnis Spiritus im-
mundi. atque Isa. 13. Requiescent ibi Be-
stia, & replebuntur domus eorum Dra-
conibus, & habitabunt ibi Struthiones, &
Pilosi saltabunt ibi &c. vbi Hieronym.
Per quæ omnia demonstratur, quod tanta
sit depopulatio Vrbs, vt præ multitudine
Dæmonum, nullus in eam audeat intrare.
Idemque subdit, per Bæstias illas intel-
ligi Dæmones, etenim, Isaias dixerat,
Et possidebunt illam Onocrotalus, & Eri-
ctus, & Ibis, & Coruus habitabunt in ea:
Et rursus, Orientur in domibus eius sping,
& vrtica, & paliurus in mupitionibus
eius, & erit cubile Draconum, & pascua
Struthiorum: & occurrunt Dæmonia.
Onocentauris, & Pilosus clamabit alter
ad alterum: ibi cubauit Lamia &c. Ad
hæc autem Cyrillus ad idem cap. 34. Isai.
scribit, Cum dicit, Dæmonios, & Onocen-
tauros sibi occurverem, summam veluti Ci-
uitatum solitudinem subinnuit: habitare
enim dicuntur libenter in diuersis locis
etiam mali Spiritus, & Procop. in cap. 3.
eiusdem. Gaudent desertis, incultisque
locis ipsi Dæmones. At confirmat D.
Thom. 13. Isai. Per Pilosos interpretans
Dæmones in tali figura corpora assumen-
tes. atque Haymo, per Pilosos, Faunos,
Syrēnas, vel Satyros, intelligit Dæmo-
nes, in diuerso phantasmate apparen-
tes. Et insuper, Christus, in deserto ten-
tamenta sustinuit.

Antonio fa-
cta appari-
tio de Fau-
no, Satyro,
Incubo,

11. At quid dicendũ de ijs, quæ ma-
gno Antonio Abbari visa fuerunt, an-
fuerint, in aliena licet forma, Dæmo-
nes? scribit namque Hieronymus in
vita Pauli Eremitæ, de Antonio, in-
quiens, Conspicit hominem Equo mixtũ:
qui opinio Poetarum Hyppocentauri no-
men dedit. Insuper inde. Inter saxosam
Conuallem haud grandem homunculum
videt, aduncis naribus: fronte cornibus
asperata: cuius extrema pars corporis in
Caprarum pedes desinebat: Hic Anto-
nio respondit, Mortalis Ego sum, & vnus

ex Accolis Eremitæ, quos vario delusa erro-
re Genilitas, Faunos, Satyrosque, & In-
cubos vocans, colit. Hoc autem in loco
idem Hieron. dubitat an primum fac-
rit verum Animal, an Dæmon. De Se-
cundo tamen certo affirmat fuisse ve-
rum animal, vel hominem, vt potè alla-
tum ad Constantinum Imperatorem,
atque humano more loquutum. Cæterum
Ribera ad cap. 18. Apoc. ait fuisse
Dæmonem, tali forma indutum.

12. Item inhabitare solēt Dæmones
loca humida, paludosa, & inaquosa: ita
Luc. 11. Ambulans per loca inaquosa, &
requiam &c. Idemq; testatur Rodinus:
vnde penès Aquilonares; plures Dæ-
monum inueniuntur: & in Cracouiensi
tractu lacus quidem omnino à picca-
tione cessauit: Cum vero aliquando
iterum piscari tentassent, prima vice
pisciculos tres ceperunt: altera nihil,
sed rete conuolutum repererunt: Tertia
denique Monstrum horrendum, capri-
no capite, oculisq; flammantibus de-
sub aquis apparuit, & terribilem trep-
itum, ac sonum edidit, ita Romerus in
sua Polon. Item in Palustris Odepe
tanta erat Dæmonum infestatio, vt nõ
nisi infantium ibi profuso, singulis an-
nis, sanguine, placarentur. ex Mich.
Istet. Item delitescere solent in specu-
bus subterranei: Primo, quia loca illa
aptiora esse solent latibula hominibus
ad facinora perpetranda: & maximè
ad functiones supersticiosas, & necro-
manticas, qui vni male agit, odii lucem.
Et Secũdo, vt terram superiorem com-
mouentes, miseros, & incautos homi-
nes illic opprimant, viuosque sepeliãt.
Solent & incolere arces, & ædificia, ob
quod deseri ab hominibus alias inco-
lentibus, necesse est, nisi tamen adhibi-
tis exorcismis, diuinisq; imploratis au-
xilij. Sunt & loca alia.

Delitescunt
in locis a-
quosis. Palu-
dibus: Spe-
cibus sub-
terraneis.

In Arcis, &
Edificiis.

Eremitarũ
infestatio p
Dæmones.

13. Nunc autem queritur, cur po-
tius loca recensita, & præcipue deser-
ta inhabitent, cum potius inter homi-
nes inhabitare eos decoree, quo am-
plius tentando, lucrum faciant: Ob
hoc Lyranus in cap. 13. Isai. negat vilo
modo in desertis habitare: Verum
non est negandum, ex dictis. Ratio
vero duplex est, prima, vt veluti Dij à
Rusticis nemora incolentibus, adoren-
tur: atque ita Antiquiores colebant

nitrua, fulgura, pessimeq; acereæ impres-
siones generantur: quod quidem, & si
ita se habeat, valde tamen distat à no-
bis: at vt tam distans est, quoniam pa-
cto tentare nos poterunt, incolentes in
hac ima regione: potius autem hic in-
habitare deberent: quin etiam ita sa-
ctum colligitur ex Historijs, mulier
namque quædam comedens lactucam,
continuo à Dæmone obsessa fuit, vt in
dialog. ratio, quia Diabolus erat in lacu-
ca. Respondet D. Bonau. in expo-
sit. Textus *S. eosque cadentes*, cuius ver-
ba transcribam, inquit enim, *Respon-
deo, dicendum, quod Linina Clementia, &
Prouidentia, locum sequestratum prouidit
Dæmonibus, ne nimis acriter nos tentent,
nec tamen nimis à nobis longinquum, vt
possint nos exercitare: vnde, quod inhabi-
tent in loco caliginoso, diuina sententia est:
quod vero ad nos veniant, permissionis est.
Vnde cum triplex sit aeris interstitium, si
quærat, in qua parte sunt, probabile
videtur, quod sint in medio, ubi est turbu-
lencia, & vexatio, & varietas impressio,
& hinc est, quod frequenter comouent ven-
tos, & tempestates. Hæc Bonau. Accen-
dit vero ad nos sapè. & de loco, ac
pœna Dæmonum sit satis. Super sunt
vero eorum vexationes, & tenta-
menta in homines, at in sequenti.*

6 At cõtra dicta de Dæmonibus in
hoc aere torris, arguitur, aiebant nam-
que penes Luc. 17. *Venisti ante tempus
torquere nos*, ergo ante tunc non tor-
quebantur. Confirmatur, quoniam
rogabant iudem Dæmones Christum
Dominũ, *ne imperaret illis, vt in Abyf-
sum irent*, ergo existentes in aere, non
patiebantur pœnam Abyssi. Insuper
2. Petr. 2. *Si enim Deus Angelis peccan-
tibus non pepercit, sed carceribus caligi-
nis inferi detruens, tradidit in iudicio pu-
niendos seruari*. ergo non torquentur
igne in aere, sed torquendi referuntur
in Inferno post Iudicium: ex his autè
Petri verbis August. lib. de Nat. Bon.
cap. 33. colligit, ignis supplicium Dæ-
monibus deberi in Iudicio.

7 Ad Primũ plures dantur respon-
siones, prima sit ad propositum: non
negare Dæmones, etiam tunc igne,
gehennali torqueri: & hoc ad præ-
sentem materiam sufficit: Qualis ve-
ro sint inde speciales sensus eorum, ver-

borum, tum etiam confirmationis, tra-
didimus supra q. i. vbi etiam habetur
sensus verborum Petri. Ad Augustinũ
pater ex dictis: vel namque ita sentie
cum aliquibus; vel potius exponatur;
vt loquatur de expulsiõne ex hoc aere
in Abyssum, de incarceratione ibi, de
ademptione libertatis eundi huc, il-
lucque, siue tentandi; cum plurimis;
quæ attulimus, tum sup. tum agendo de
Beatitud. Angelorum.

8 In Terra, sub terra, in Aquis, &
in Aere, Dæmones inhabitare comper-
tum est: Vtrum autem in Elemento
ignis in Concauo Lunæ. Equidè Pau-
lus, in *Cælestibus*, idest, vt expositum
fuit, in Aere eos collocauit: & Iudas in
Canonica, *sub caligine*: idemque Pau-
lus Ephes. 6. in tenebris, *Reñores tene-
brarum harum* de sphaera autem ignis
mentio non reperitur, vt ibi inhabitet.

At quænam ratio esse poterit, hæc qui-
dem, quoniam tentant vtique nos, qui
degimus in terra, in aquis, & aere, &
propterea illic sunt: at quia non inco-
limus nos in sphaera ignis, nec in con-
cauo Lunæ, hinc non ibi collocantur,
in ordine, inquam, ad hoc têtandi mun-
nus. Dices, ex supra recensitis, dantur
Dæmones ignei, sicut & aquei. Resp.
ita, quia in aquis têtant Nautas, remi-
gantes, nauigantes per aquas, ibique
tempestates, & naufragia machinâtes:
Item ignei appellâtur, quia per ignem
semper torquentur: semper secum fer-
runt torméta ignis: sed ratione Infer-
ni, ad quem destinati sunt ad ignem
æternum; vt Christus dixit, *ite in igne
æternum, qui paratus est Diabolo & c.* vt
patet ex dictis.

9 Licet vero varia sint ipsorum
loca, antequam finalitèr omnes etru-
dantur in abyfso, nihilominus nõ sem-
per vni affixi sunt loco, modo namque
in aquis, modo in terris, modo in aere
sunt, modo etiam totum circumueunt
Orbem, iuxta illud Dæmonis tentantis
Iob, atque interroganti Deo, *Vnde ve-
nis? respondenti, Circuui terram, &
perambulauit eam.* de quorum celerita-
te actum fuit supra Disputat. de Motu
Angel.

10 Quamuis vero plura sint loca,
in quibus Dæmones comorantur, sunt
nihilominus singularia aliqua, in qui-

Diaboli an
ignei, aquei
& c.

An tentent
in concauo
Lunæ: in
sphaera ignis

Deserta, &
solitudines
etiam inha-
bitantur De-
monibus.

bus frequentius solent apparere: Sunt
autem deserta, & incultæ solitudines:
Meminit horũ Iſaias 34. dum desertas
Idumeorũ Ciuitates, futuras ait domi-
cilia *Dæmoniorũ, Onocentaurorum, Philo-
sorum, Lamiarum.* Item Ioan. Apoc. 18.
Babylonem appellat habitationem
Dæmoniorum, inquit, *Cecidit, cecidit
Babylon magna, & facta est habitatio De-
monum, & custodia omnis Spiritus im-
mundi.* atque Iſa. 13. *Requiescent ibi Be-
stia, & replebuntur domus eorum Dra-
conibus, & habitabunt ibi Struthiones, &
Pilosi salubunt ibi & c.* vbi Hieronym.
*Per que omnia demonstratur, quod tanta
fit depopulatio Vrbis, vt præ multitudine
Dæmonum, nullus in eam audeat intrare.
Idemque subdit, per Bestias illas intel-
ligi Dæmones, etenim Iſaias dixerat,
Et possidebunt illam Onocrotalus, & Eri-
cius, & Ibis, & Coruus habitabunt in ea:
Et rufus, Orientur in domibus eius Sping,
& vrtica, & palurus in munitionibus
eius, & erit cubile Draconum, & pasua
Struthiorum: & occurrunt Dæmonia.
Onocentauris, & Pilosis lamabit alter
ad alterum: ibi cubant Lamia & c.* Ad
hæc autem Cyrill. ad idem cap. 34. Iſa.
scribit, *Cum dicit, Dæmonios, & Onocen-
tauros sibi occurrere, summam veluti Ci-
uitatũ solitudinem subinuit: habitare
enim, dicuntur libenter in diuersis locis
etiam mali Spiritus. & Procop. in cap. 3.
eiusdem. Gaudet desertis; incultisque
locis ipsi Dæmones.* At confirmat D.
Thom. 13. Iſa. *Per Pilosos interpretans
Dæmones in tali figura corpora assumen-
tes.* atque Haymo, per Pilosos, Faunos,
Syrenas, vel Satyros, intelligit Dæmo-
nes, in diuerso phantasmate appare-
tes. Et in super, Christus in deserto ten-
tamenta sustinuit.

Antonio fa-
cta appari-
tio de Fau-
no, Satyro,
Incubo,

11. At quid dicendũ de ijs, quæ ma-
gno Antonio Abbati visa fuerunt, an-
fuerint, in aliena licet forma, Dæmo-
nes? scribit namque Hieronymus in
vita Pauli Eremitæ, de Antonio, in-
quiens, *Conspicit hominem Equo mixtũ:
cui opinio Poetarum Hippocentauro no-
men dedit.* Insuper inde. *Inter saxosam
Conuallem baud grandem homunculũ
videt, aduncis naribus: fronte cornibus
asperata: cuius extrema pars corporis in
Caprarum pedes desinebat: Hic Anto-
nio respondit, Mortalis Ego sum, & vnus*

ex Accolis Eremitæ, quos vario delusa erro-
re Gentilitas, Faunos, Satyrosque, & In-
cubos vocans, colit. Hoc autem in loco
idem Hieron. dubitat an primum fue-
rit verum Animalan Dæmon. De Se-
cundo tamen certo affirmat fuisse ve-
rum animal, vel hominem, vt potè allu-
tum ad Constantinum Imperatorem,
atque humano more loquutum. Cate-
rum Ribera ad cap. 18. Apoc. ait fuisse
Dæmonem, tali forma indutum.

12 Item inhabitare solènt Dæmones
loca humida, paludosa, & inaquosa: ita
Luc. 11. *Ambulans per loca inaquosa, &
requiam & c.* Idemq; testatur Rodinus:
vnde penès Aquilonares, plures Dæ-
monum inueniuntur: & in Cracouiensi
tractu lacus quidem omnino à piscã-
tione cessauit: Cum vero aliquando
iterum piscari tentassent, prima vice
pisciculos tres ceperunt: altera nihil,
sed ree conuolutum repererunt: Tertia
denique Monstrum horrendum, capri-
no capite, oculisq; flammantibus de
sub aquis apparuit, & terribilem stre-
pitum, & sonum edidit, ita Romerus in
sua Polon. Item in Palustris Odeppe,
tanta erat Dæmonum infestatio, vt nõ
nisi infantium ibi profuso, sanguinã-
nis, sanguine, placarentur. ex Mich;
Iſet. Item delitescere solent in specu-
bus subterraneis: Primo, quia loca illa
aptiora esse solent latibula hominibus
ad facinora perpetranda: & maximè
ad functiones superstitiosas, & necro-
manticas, qui cum male agit, odii lucem.
Et Secũdo, vt terram superiorem com-
mouentes, miseros, & incautos homi-
nes illic opprimant, viuosque sepeliãt.
Solent & incolere arces, & ædificia, ob
quod deseri ab hominibus alias inco-
lentibus, necesse est, nisi tamen ahibi-
tis exorcismis, diuinisq; imploratis au-
xilijs. Sunt & loca alia.

13 Nunc autem quæritur, cur po-
tius loca recensita, & præcipuè deserta
inhabitent, cum potius inter homi-
nes inhabitare eos decoret, quo am-
plius tentando, lucrum faciant: Ob
hoc Lyranus in cap. 13. Iſa. negat illo
modo in desertis habitare: Verum
non est negandum, ex dictis. Ratio
vero duplex est, prima, vt veluti Dij à
Rusticis nemora incolentibus, adoren-
tur: atque ita Antiquiores colebant

Delitescunt
in locis a-
quosis. Palu-
dibus: Spe-
cibus sub-
terraneis.

In Arcis, &
Edificijs.

Eremitarũ
infestatio p
Dæmones.

Faunos, Sylvanos, Satyros, Nimphas, quas Ovidius *iustica Numina* appellat. Et Secunda, vt Eremiti cultores poenitendi gratia, Dei seruos, à diuino famulatu inde extorbarent: ita namque scribit Cassi. coll. 7. cap. 23. *Tanta erat*

eorum feritas, vt vix pauci, & admodum stabiles, atque atate provecchi tolerare habitationem solitudinis possent. Item, Non audebant omnes noctibus obdormire, sed alijs dormientibus, vicissim alij orationi vacabant.

Q V A E S T I O IX.

Vtrum in Dæmonibus sit Principatus, & Prælatio, ac subordinatio, in ratione imperandi, & exequendi.

DVbitandi ratio oritur, siquidem non videtur posse inter Dæmones statui Principatus, dominium, obedientia, subordinatio, & prælatio: Probatur autem Primo, in Canonica Iudæ, cap. 2. dicitur, Dæmones non seruasse suum principatum, *Qui non seruauerunt suum Principatum, ergo per peccatum amiserunt illud, igitur non est in eis Principatus, & prælatio.* Secundo, Prou. 13. *Inter superbos semper sunt iurgia:* Sunt autem Dæmones superbissimi, ergo nullus alteri subijci affectabit, quin potius reuocationem habebit cupienti principatum gerere. Tertio, Iobi 10. *In terra tenebrarum nullus est ordo, ergo nec ordo prælationis, & subiectionis.* Quarto, aut est ibi à natura, aut contra naturam. & violentè: non Primum, quia natura etiã post iudicium remanebit eadem, & *Naturalia in Angelis remanserunt integra, ex Damasc. ac post iudiciũ, cessabit in Dæmonibus omnis prælatio, ex Magistro in 2. d. 4. ergo nõ à natura.* Nec secundum, quoniam, vbi violentia, ibi reluctancia, & pugna, ac concordat Dæmones inter se, cum aggredi intendit homines: ergo nullo modo prælatio. Quinto, non potest esse in eis prælatio *de iure.* Probatur, dominium, & seruitus introducta sunt propter peccatum, ergo qui peccauit, seruus esse debet: igitur qui magis peccauit, magis deprimi debet, seu magis indignus erit dominio, & prælatione: ergo nullus inter eos erit princeps, & dominus. Sexto, si concordant, ergo pax inter Dæmones. Septimo, si à na-

tura adest ibi prælatio, ergo etiam homo per naturam erit homini superior.
2. Cæterum, Magister loc. cit. s. *Ecce sicut inter bonos &c. aperte docet reperiri inter eos ordinem prælationis, vt alij alijs imperent, & præ sint: quam tamen prælationem, subdit, euacuandã fore in futuro. Eandem sententiam docet D. Thom. 1. par. q. 109. art. 2. D. Bonauent. in 2. d. 6. q. vlt. Richard ead. dist. art. 3. q. 1. Guillelm. Paris. p. 2. de Vniu. cap. 14. Cæterique Sententiarij ibid.*

3. Verum, vt distinctius loquamur, distinguendo resoluimus, dicendum ergo, quod aut loquimur *de iure*, aut *de facto.* Si Primo modo sermo sit, nulla in eis reperitur prælatio, nec reperiri debet: Prob. quia quidquid Dæmones præcipiunt, totum illud est contra ius; totumq; ordinatur ad ius omne euerendum; ordinant enim cuncta aduersus legem, & contra Deum, à quo omnis legitima lex: Cum ergo sint potius ipsius iuris corruptores, nullus obedire ipsis tenetur *de iure*; ergo consequenter nulla erit in eis prælatio, nullusque principatus *de iure.* Ita D. Bonau. in fin. & Richardus in corp. Si vero loquamur secundo modo, profecto est inter eos prælatio: talis, vt imperet quis, & obediat alter. Quinam autem sint, qui imperent, quibus obtemperent? dicendum, nobiliores in natura: maiores in potètia: strenuiores in agendis: ac perspicaciores in malitia, siue huiusmodi se habentes hos quidem imperare: ceteros vero, qui minores sunt in his, obtemperare: Verum quia in Lucifero nobilior est Natura, maior potètia,

In Dæmonibus, non de iure, sed de facto adest prælatio.

Quinã obediunt, quiuã imperent.

entia, strenuior facultas naturalis, ac perspicacior malitia, hinc ipse est aliorum Antesignanus, cui ceteri obediunt.

4. Probatur autem ex Iob penult. *Ipse est Rex super omnes filios superbiæ.* Matt. 25. *Discedite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Per Diabolũ intelligitur Caput, & Princeps: per Angelus intelligitur Dæmones inferiores ministrantes, & obediens, idem namque sonat *Angelus, ac Minister, & Missus*, vt initio huius Tomi diximus, Luc. 11. *Christus dixit, Omne Regnum in se ipsum diuisum a se solabitur: & si Satban in se ipso diuisus est, quomodo Regnum eius manebit.* Apostolus Ephes. 6. appellat *Principatus, Potestates.* Item Glossa 1. Cor. 15. *Quandiu durat Mundus, Angeli Angelis præ sunt; Dæmones Dæmonibus; homines hominibus, ad utilitatem viuentium, vel ad deceptionem.*

5. De fundamento tamen huius prælationis disquiritur, vbi nam fundatur D. Thomas 1. par. q. 114. art. 1. ait, *Impugnationem Dæmonum ab eorũ malitia provenire, & non à Deo, nisi, vt permittente: ordinationem autem impugnationis esse à Deo ordinatè, & positiuè prouidente.* D. Bonauentura inquit, *Credo, quod natura, & diuina institutione: sua enim condicione data est eis ius ministratiua: & potentior vni, quam alteri: & Deus ordinat, vt minus potentes, ac sapientes magis potentibus, ac sapientibus subessent in ministrando.* idemque D. Thom. q. 109. dixit, fundari in Natura. Conueniunt autè ambo Doctores Sancti in fundamento Naturæ: Sicut conueniunt quoq; in ordinatione diuina, quod tamen inde explicabitur.

6. Accedendo vero ad Primum, quod est Natura, non videtur, quo natura nobilior est, eo dominari debere, super ignobiliora: hoc namque homini soli insitum videtur; tum vero etiã à Deo collatum, Genes. 3. *Dominamini piscibus maris &c.* Item, dum cuncta creata fuerunt propter hominem, mirum nõ est, si Bruta supposita sint seruituti hominum: hæc vero non militant inter Angelos, non enim vnus creatus fuit propter alterum: Item, si pro fundamento habet naturam, sequitur, duraturum quoque fore etiam

post iudicium, talem prælationem, patet, quoniam Natura perseuerabit eadem integra in naturalibus: consequens tamen est falsum, patet ex 1. Cor. 15. *Deinde finis, cum tradiderit Regnum Patri, & euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem.* vbi Glossa, *Collectis hominibus, iam omnis prælatio cessabit, quia necessaria non erit.* Arguit in super Suarez lib. 8. de Angel. cap. 21. num. 8. Angelus non habet originem ab Angelo, ergo cessat in eis prælatio. prob. conseq. Pater namque dominatur in filium, quia originat eum. Item nõ dependet Angelus ab Angelo nec in esse, nec in operari, nec vt directus, aut regulatus à dirigete. Obstat autem, Bruta non dependent ab homine in esse, nec in operari: & tamè est dominus eorũ. Dices, hoc haberi à concessione Dei: verum; attamen idem ait Suar. quod insitũ peculiari indito à Deo, poterant apprehendere insituitutè formata fuisse hominis: quo tamen obsequio priuatus remanet homo per peccatum, loquendo de feris, quousque domentur: domestica enim iam aliter se habent, vt Canes, feles, & huius generis, vt idem Suarez probat lib. sex. dier. lib. 3. cap. 16. præcipuè nu. 12. & num. 2. probat, vi creationis ad imaginem Dei, competere sibi dominium super Bruta: quo stante, dominium fundabitur in eius etiam sententia, etiã in Natura. Probari quoq; potest quoniam nobilior, seu maior inter eos per naturam, erit quoque maior per potentiam: ista enim sequitur ad naturam: ergo nobilior cogere poterit minus nobilem, sicque erit eius Dominus. Nõ valet, Tigris enim, & Leo potentiores sunt viribus corporis, atque fortiores homine, & tamen nullum habent imperium in homines: vltra quod sunt, licet pauci, qui negant, posse superiore Angelum cogere, & ligare inferiorem, quod tamen nõ admittimus, agendo de potentia Angeli. Probatur in super aliud, posset namque Lucifer, facultate naturali, qua cunctis præstat ceteros sibi subijcere, sicut euenit tum in feris, tum etiam robustioribus hominibus, penes imbecilles corpore, & viribus, sibi subijcentes eos. Probatio tamen hæc assumit incertum, vtrum possint

Fundamentum talis prælationis quodnam.

possint inferiora, etiam simul sumpta, devincere sepevius: quod quidem negat Suar. num. 15. At obstarur, siquidem plures Leones deinscunt Leonem, veluti caput constitutum à Leonibus: Si negas capitis rationem in Leonibus: accipe in Apibus, vbi Apes Regem habet, inquit Plinius: pluresq; Apes inferiores occidere valent Regem ipsarum, eoque magis, quo; ex Hieronymo, *Rex apum caret aculeo*; ergo minus potens crit ad sui tutelam, carens armis. ita quoque in Gruibus, qui sequitur Ducem: magisq; patet in hominibus, in humana politica, dum subditi rebellant quadoq; à suo Rege, eundem interficientes. Dices, ita sentire Philosophum. Resp. dum instantiæ, allata tenent, Philosophum loqui de insensatis, vt de Elementis: exemplificatur autem de igne, siue de particularibus ignibus materiæ additis in sublunariis, qui omnes, etsi plurimi essent, nihilominus perungere non possent ad perfectionem, & intentionem Elementi ignis existentis in concavo Lunæ. At vtrum in Angelo supremo valeat, existimo etiam valere, in ipso, supposito namque; contulisse Deum vniciue, quod propria Naturæ conuenit, v. g. nobiliori Intelligentiæ nobiliorem intellectum, ac maiorem potentiam, & consequenter supremam Intelligentiæ, correspondentem potentiam, nequaquam singule inferiores Intelligentiæ, etiam simul vnitæ, prævalere poterunt aduersus illam: nisi tamen admittatur potentia Dei, Angeli namque inferioris Hierarchiæ cogunt, ligant, infrangunt, & torquent Dæmões; alioqui natura, naturalique potentia superiores: id tamen est effectus omnipotentis Dei. Probat idem Suarez, non posse dominum superiori Angelo competere, quoad potestatem moralem; ratio, quia non habet vim directiuam, & regulatiuam Angeli inferioris, dum vniquisq; dirigitur à naturali sua ratione: nec consequenter, vim habebit coactiuam, præceptum illis imponendo; At nec hoc vrget, licet namque Natura, qua talis, non sufficiat ad hoc, quia tamen accedere possit pactum, & sedus obtemperandi, & imperandi,

hinc posset stare talis prælatio: Dices, sunt alterius speciei Angeli, quorum ergo contrahere poterunt hoc sedus inter se; etenim quod homo homini confederetur, non mirum, sunt namque speciei eiusdem, at Lucifer haberet sub se Angelos plures nedum individualiter, verum & specificè differentes. Respond. differentiam hanc non obflare: & quidem sufficit habere rationem, seu intellectum, quo dirigant, & cognoscant directionem: habere, quoque voluntatem, qua pacifici possint, & sederari, ac consentire in sedus, & ita quidem euenit, vt simul conueniant, conciliabulum facientes aduersus homines, in qua re imperat vnus, vel plures, subordinatè tamen, veluti in humana politica, vbi plures sunt subordinati Duces, Ministri, & Rectores, alij vero obtemperant.

7 Ex his tamen concluditur, prælationis fundamentum, esse ipsam Naturam nobiliorem: patet, alias non daretur inferiori, posset autem dari, sicut contingit in humanis, vbi inferior, seu infimus quandoque in seculari Republica, siue in Comitijis regularibus, eligitur in superiorem. Et propterea D. Bonauent. dixit, *Sua conditione data est eis, vis administratiua*, id est, consequenter ad conditionem; & nobilitatem Naturæ. Et Hugo; penes eundem, inquit, *In malum ministerium exercent, quod persciendum ex conditione, acceperunt*, idem etiam fundamentum iacit in *conditione naturæ*. Insuper Magister ait, *Habent quoque secundum modum scientie maioris, prælationes maiores, vel minores*. Licet vero in humanis non semper officia, & prælationes committantur maiori scientia, polentibus, nihilominus, Magister docet, in Angelis ita euenire. Et confirmat Richardus.

8 Verum, non dicimus, Naturam de se sola, sufficiens, & completum caput; & fundamentum esse talis Principatus; sed dno alia, in super concurrunt, vnum est, præuidentia Dei: alterum, consensus, & confederatio Dæmoniarum. Primum, expresse docuerunt Doctores Sancti recensiti: Angelicus quidem, dum dixit, *Ordinationem impugnationis prouenire à Deo*; Seraphicus,

Prælationis fundamentum in Dæmonibus est Natura.

phicus, dum ait, *Deus ordinauit, vt minus sapientes, & potentes, magis sapientibus, & potentibus subijcerentur*. Ratio est, quia nihil inordinatum Deus in Mundo relinquit; Et confirmat Augustin. lib. 83. quæst. 69. cum inquit, *Euacuando omnia Principatum, & Potestatem, manifestari, & omnibus notum fieri, nullum Principum, vel Potestatum, siue Cælestium, siue terrestrium, per se habuisse aliquid Principatus, vel Potestatis, sed ab illo, ex quo sunt omnia; non solum fact, verum etiam, vt ordinata sint*. Consensus item, & confederatio complet prælationem, ex qua confederatio ne completur Principatus.

9 Non est autem opus immorari in explicatione mentis, seu phrasis D. Thomæ, vt agit Suarez num. 20. etenim plenè semetipsum explicat Sanctus Doctor, inquit, impugnationem prouenire à Dæmonibus, seu ab eorum malitia: à Deo tamen *permissiue: ordinationem tamen impugnationis prouenire à Deo ordinante, & positiue prouidentem quo in loco, de duobus loquitur, de impugnatione quidem, & de ordinatione, seu ordinabilitate impugnationis: primum euenit à malitia Dæmonum per se, & effectiue, dum vero intendunt, impugnando nos euertere: Secundum autem est positiue à Deo, qui certamen, meritum tentationis, eiusdemque victoriam, ordinat in vltimum finem: licetque tētatus tentationi succumberet, nihilominus Augustinus ait, *Ne putetis, gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum: omnis malus aut ideo viuunt, vt corrigatur, aut ideo viuunt, vt per illum bonus exerceatur*. in Psalm. 54. Et vbi Paulus 2. Cor. 7. ait, *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. ipsemet subdit, *etiam peccata*. Cum vero culpa ordinetur ad pœnam, & *Omnis nis pœna sit ordinatiua culpæ*, vt Scotus cum eodem Augustino docet; hinc est, vt ratione boni, quod ex tentatione, elicit Deus, dicatur sic se habere Deus. Hoc etiam modo exponendus est D. Bonauent. dum ait, *id euenire ex diuina institutione, & quod Deus ita ordinauit est enim idem vtriusque Doctoris sensus*. Confirmatur autem ex eo, quod habet Chrysostomus homil. 4. ad*

Ephes. *Deus ideo Diabolum hic reliquit, vt te fortiorem, & clariorem athletam efficeret; & complura etiam certamina nobis essent: Si quis igitur obijciat: quam ob rem Deus Diabolum hic reliquit, hoc pacto ipse respōde; quia sobrius ille, & circumspēctis non solum non obfuit, sed etiā profuit: En qualiter Deus reliquit hic Diabolum ex Chrysost. igitur fiat diuina ordinatio tentationis in eo, vt nos, pugnando, & vincendo, clariiores Athlethæ euadamus; & non quidem id ordinauit, vt tentationes nobis obfint, sed profint: hoc autem bonum est: imo melius, quatenus victoria talis, in Dei gloriam redundet, & gratiarum actionem igitur, abstracta malitia, quæ Dæmonis est, bonum tamen, quod inde intenditur, Dei est à quo est omne bonum. Talis est Bonauenturæ sensus, quem de facili, de mente Seraphici, ac sapientissimi Doctoris elicere potuerat Tanner. tom. 1. disput. 5. quæst. 6. dub. 7. num. 4. dum vero ait, non à Deo, vt Bonauent. sed vt Thom. quæst. 114. art. 1. inquit, id prouenire à Lucifero: profecto deficit, & truncat sententiam D. Thomæ, vtrumque enim ait D. Thom. & esse à Dæmone, & à Deo: à Dæmone quidem ob malitiam; à Deo tamen permissiue. & hoc loquendo de tentatione, quatenus mala est, inducens ad malum: Cæterum, loquendo de ordinatione impugnationis, hanc ait, *esse à Deo ordinante, & positiue prouidentem*. & vt sic loquitur quoque Bonauent. inquit, *esse à diuina institutione*; cur namque difficultatem eandem nō mouit in phrasi D. Thomæ, sicut mouit Suarez, ob quod, ipsum explicat n. 20. quod si ad optimū sensum, ipsum retulit, cur non ad eundem sensum retulit Bonauenturam; alias, in sensu suo, Tannerius tacitè impingit Diuo Bonauenturæ, quasi doceat, demum velle malum culpæ, & peccatum qua tale, velleque tentari nos ad nostram ruinam, & perditionem; vti nam legisset eundem Bonauenturam in 2. d. 37. art. 2. quæst. 1. immo per quæstiones ibi plures, totamque fere distinctionem, aliter namque de eo, licet parum scripsisset.*

Diabolum cur circa nos reliquit Deus,

10 Ad opposita autem respondendo,

do, ad Primum, idem esse Principatum, ac originem: ita Tigurina, Non seruaerunt suam originem: Per hoc autem indicatur excellentia originalis, quam à creationis initio contraxerunt, dum creati fuerunt in gratia: hoc autem stante, sensus est, non seruasse, siue non remansisse in gratia, in qua fuerunt creati. Gagneus legit, suam dignitatem. Adamus, suum Magistratum, honorem, & præminentiam. Sistendo tamen in nomine Principatus, possident illum de facto, non de iure, quia indigni sunt.

Diabolus cur alteri liberè subest. 11 Ad Secundum, licet superbus nolit alteri subesse, absolute, & secundum se; nihilominus, ut alteri noceat, suumque fortitur intentum, libenter alteri se subijcit: taliter agunt superbi Dæmones, ut Genus humanum perdant, submittentem se capiti Lucifero, à quo dirigantur in perditionem hominum.

12 Ad Tertium, non negatur ibi ordo Naturæ, diuinæque Iustitiæ, quoniam reddetur unicuique iuxta opera sua, ut ibi Gregorius dicens, Ipsa etiam superbia, quæ ex lance diuinæ Iustitiæ procedunt, inordinata esse non possunt. & Apocal. 18. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date eis tormentum, & luctum. Sed Richardus ait, nullum esse ordinem, puta recte voluntatis, quæ quidem requiritur ad instam prælationis executionem. Vel, ex eodem; nullus est ordo naturæ peruersæ, quia qui sunt superiores per naturam, sunt inferiores per culpam: Hoc autem confirmatur de Eucifero, qui dum cunctis in natura erit superior, nunc est cunctis inferior, omniumque infirmus, ligatus in centro Abyssus. Explicat vero Polychron ibi, inquit, Non est Solis ordo: nullus scyderum caterorum: ubi nullam licet rerum humanarum statum intueri: nullam, inquam, præclara lege, atque ordine institutam politiam, fauet Septuag. Vbi non est lux, neque est videre vitam hominum. Vel ex tenebris, quæ ibi erunt, omnia deturpata, & absque candore, fuscaque apparebunt: Vel sicut per candidam lucem distinctio apparet rerum, & ordo, sic, ex opposito, in tenebris, omnia sub confusione delitescet, quemadmodum

perturbatam Rempublicam descripsit Cicero pro Roscio, inquit, Tanquam si offusa Reipubl. sempiterna nox esset, ita ruebant in tenebra, omniaque miscebant. Vel insuper, quia ordo in multis inuersus reperitur, ut ignis sine splendore, lucebit quidem ad videnda tormenta, & concines, atque Læmone, attamen lumen id non afferet lætitiæ oculis, & cordi gaudium, erit enim lumen fuscum, & adeo languidum, ut languescat cor intuentium illud. item aquæ niuium, calor nimius, eoque magis, si simul neantur: simulque tormenta plura copulantur, iuxta illud Apoc. 18. In una die venient plaga eius; mors, & luctus, & fames, & igne comburetur.

13 Ad Quartum, prælatio est quidem ibi à Natura, sed radicaliter, & inadæquatè, seu incompletè: completur tamen per capita alia allata, per Dei prouidentiam, specialiter spectantem ad hoc genus: & per consensum, & sedus initium inter eos: Nec etiam erit per violentiam, quoniã liberè consentiunt ac hoc munus.

14 Ad Quintum, iam patet non sibi de iure deberi, sed de facto eam usurpant.

15 Sed numquid ex hoc, appellandus foret Lucifer Tyrannus? Respond. Tyranni conditiones. Tyranni non considerari plura: Primum, Potestatem, quæ tamen sibi competit de facto, non de iure: Secundo, violentiam in subditos. Tertio, voluntatem imperandi non in bonum, sed in perniciem Reipublicæ: &c. Spectando Primum, utique Tyrannus est Lucifer, dum legitimam potestatem non habet, nec ius, ut dictum est, sed de facto usurpat, Deo solummodo, id permittente. Spectando Secundum, cessat ut sic, Tyrannis, etenim non violentè, sed spontè consentiunt, Dæmones in electionem sui Capitis, & Regis: in ordine tamen ad Genus humanum, quid non agunt, & quæ lapidem non mouent, ut tyrannicè, & violentè tentando, nos perdant. Spectando denique Tertium, absolute tyrannus censetur, dum in perniciem humani Generis vires suas exerit, ac potentiam expendit.

16 Ad Sextum, concordant quidem, non gratia amoris, charitatis, & pacis,

Dæmones concordant in perniciem hominum. pacis, quæ omnia longè sunt ab eis, sed ratione vnus tertij, quod est humanum genus, ut concorditè, & vnanimitè, simulque fortius impingant in illud, ac destruant.

17 Ad Septimum negatur conficiens, ratio, quia omnes homines sūt vnus, eiusdemque speciei, & propterea, dum natura est in omnibus æqualis, nequaquam à Natura vnus alteri

dominabitur: quia potius de iure naturali omnes sumus liberi: seruitus vero, & dominium introducta fuerunt de iure gentium: Seruitus enim est constitutio iuris gentium, qua quis Domino contra Naturam subijcitur. Institut. d. inrepatr. §. seruus autem.

Plura vide infra disput. 29. quæst. 1. à num. 29. ad finem.

Q V Æ S T I O X.

De ministerio Dæmonum in tentandis Hominiibus.

Dæmonis Iudici tentandi homines. Dæmonis præcipuum studium, ac laborem, in eo situm esse, ut homines tentent, totoque conatu niti, ut eos succumbere tentationibus faciant, negari non potest: Hoc in primis recentent Scripturæ, ut de Serpente in Horto Paradisi tentante Euam: Genes. 3. vnde, Ioannes 8. inquit, Ille homicida fuit ab initio. Ab initio quidem Mundi: fuerat namque Homo in statu innocentie, immortalis per gratiam, mortem tamen inde incurrit, succumbens Serpentis tentationi. Idemque Apoc. 12. Ille Draco magnus, qui vocatur Diabolus, Serpens antiquus, & Satanus, qui seducit vniuersum Orbem. Petrus Ep. 1. cap. 5. Aduersarius vester Diabolus, tanquam Leo rugiens, circuit quærens quem deuoret. Qui tantopere tentauit, & afflixit Iob: ac ut plura linquam, ipsummet tentauit Christum Dominum, Matt. 4. Accessit Tentator, & dixit & c. In quo munere adeo inuigilat Dæmones, ut Irengus lib. 5. cap. 24. dicat, Diabolus nunquam quietus est; nec gentes vult in tranquillo agere. Damascen. 1. 2. fid. Orth. cap. 4. Nullum vitium: nullum impiorum affectuum genus est, quod non ab ipsis excogitatum sit. Christofom. homil. 31. in Genes. Mala Bestia est Diabolus, et multiplices machinationes struit. ac Tertullian. Apolog. cap. 22. Operatio Dæmonum est hominum euersio.

Dæmon cur tentat. 2 Cur vero tantopere infestis fit humano generi ratio inquitur. Aug.

lib. contra Priscill. cap. 5. inuidiæ id tribuit, inquit, Non ob aliud, nisi similibus inuidentiæ agitur, nostra itinera, quibus in Deum tendimus, perturbare conatur. Basilii in odium refert Dei, quo Dæmones exardescunt, ob quod, perdere nituntur homines, qui ad imaginem facti sūt Dei: velut à igris, imaginem quoque hominis, siue sculptam, siue depictam discerpēs, in odium eiusmet hominis: confirmat Theodoret. lib. 3. Græc. Affect. inquit, Malos Angelos vobis quadam contra humanum genus incitatos, quod ad imaginem Dei factum videbāt, atrox bellam aduersus hominem accepisse. Redeundo tamen ad caput inuidiæ, qualis quæso inuidiæ hæc, & vnde ortum habuit, ac de quonam? Primo dicendum, vltra ratione de Imagine, inuidisse quam maxime vnioni hypostaticæ cōtractæ cum Natura humana, vnde Bernard. Vidit, & inuidit. Insuper, inuidet de gloria parata hominibus in Cælo, è quo tamen ipse deiectus fuit absque redeūdi spe. Item inuidet, fore homines eleuandos ad sedes illas, è quibus Dæmones ipsi expulsi fuerunt: His, aliisque capitibus, inuidet, ex quo nullum lapidiam non mouent, ut homines impediunt ab ascensione tanti boni: hincque nedum hostes, imo & crudelissimi euasere contra nos, prout loquitur Cyrill. Hierosol. Catheci. 16. Vere hostes sunt hominum Dæmones, & absque misericordia.

Inuidiæ Dæmonis causa.

3 Tanto autem amplius inuidet, Aaaa & cru-

Tentant, & si vincēdos se sciant.

& crudeliores euadunt, quod et si se superandos fore videāt, ab ijs, quos tentant, nō tamen ob id desunt tentare: ita Chriftof. hom. 1. de Lazaro, in quibus, *Frequentē & illa tentat, quæ nequaquā fieri possunt: nec illos solū adoritur, quos omnino confidit, se supplantaturum, detesturumque; verum etiam eos, quos probabile est, artibus illius fore superiores: Quin maiora idem addit, tentat enim, & si lucrum nullum quādoque de tentatione sperent: imo, quamuis norint, maiorem pœnam, licet accidentalem, inde promereri, non tamen ob id cessant tentare: sic idem Sanctus Doctor ibidem scribit, *Diabolus circumcurfat, cupiens obfistere nostræ salutis, non solum ipse nihil lucri hinc reportans, verum etiam suo studio, grauissima detrimenta sibi concilians, Circa id vero, quod tentant etiam eos, quos præuiderunt fore victores: vel non semper ita erit, et cetera; cessante fine, qui est victoria, si certiores fiant, fore deuincedos, probabile est, nō fore pugnam, ac tentationem aggressuros, talis enim est ars militandi: Verum, potest quoque contingere, ut quamuis desperent de victoria, nihilominus adoriatur bellum, & aggrediantur, non quidē ob finē victoriæ, de qua desperent, sed quia rabie agitati, odio, ac ira effruescētes, existimant quocummodo, ut possunt, vindictam sumere de hominibus: vel saltem desiderium expleat, sic, media tentatione, molestando: si namque victores non euadent, exultant, nihilominus de nostra infirmitate.**

4. Munus autem tentandi vtrum ex seipsis sibi arrogent, an aliundē committendum expectent? vnde inquirunt, vtrum tentandi facultatem habeāt ad seipsis, ut ad libitum tentare possint, an vero à Deo. Videur quidem in primis, habere eam à Deo; probatur, Damascenus lib. 2. fid. cap. 4. inquit, *Nullam aduersus quemquam, vim, ac potestatem habent nisi ea, ipsi, Dei consilio, ac dispensatione concedatur.* Aug. in Psal. 100. *Diabolus nulli nocet, nisi potestatem acceperit à Deo.* Bern. lib. de Mod. viii. cap. 67. *Quamuis Diabolus semper cupiat tentare Seruos Dei; tamen, si à Deo potestatem non accipit, non potest intulere quod querit.* Idemque Aug. in Psal. 61.

Tentandi potestas an à Deo.

Diabolo potestas quædam est; plerumque tamen vult nocere, & non potest; quia potestas ista sub potestate est: rationemque reddens; quare à Deo dependat tentandi potestas, subdit, Nam si tantū posset nocere Diabolus, quantum vult, nō aliquis iustorum remaneret. igitur à Deo est: At quonam pacto esse à Deo potest, cuius voluntas est sanctificatio nostra quiniē Vult omnes homines saluos fieri, per tētationes vero sæpē succumbimus, & operamur contra nostram salutem, quia foret etiam, peccatum, ex tentatione resultat, refundendum in Deum, ut Authorem, quod est impietas, & blasphemia.

5. Responso communis, & catholica est, potestatem tentandi in Dæmonibus esse à Deo, quidē, sed permittit: sicut enim permittit peccata, ita & permittit nos tentari. Hoc sufficeret: Nihilominus ad maiorem, & ampliore explicationem ipsius nominis, potestatis potentiam, seu potestatem, more Scholasticorum, sumimus vel physicē, vel moralitē, quo stante: loquendo de prima, vtique à Deo est: creādo namque Deus Angelos, contulit ipsis, vltra Essentiam, intellectum quoque, voluntatem, potentiam exequutiam, cæteraque naturalia, siue cognata ipsorum natura. Loquendo de Secūda, ipsamet potētia moralis iterum distinguenda venit, vel enim sumitur positiuē, vel negatiuē: scilicet primæ, esset, potestatem Diabolo tradere, qua tentanti voluntatem inclinaret ad peccatum, vel imperio, vel consilio, vel præmio, vel minis, & huiusmodi: & vt sic, nequaquam est à Deo, esset enim Author mali: Sensus autem secundæ esset, non impedire id, quod Dæmon agere intendit, tentando &c. & talis est potestas moralis negatiua, que consistit in permissione nō impediendo: A primo ergo ad vltimum: potestas quidem physica est positiuē, & efficiētē ipsis collata à Deo: Moralis positiuæ non est à Deo: moralis vero negatiua, est permissiuē à Deo.

6. Totum hoc docent Patres, etenim Cyprianus in Explicatione Orationis Dominicæ, inquit, *Nihil Aduersarium contra nos posse, nisi Deus ante permiserit.* August. lib. 2. serm. 14. *Deus*

Permittit Deus nos tentari.

non

non inducit per seipsum, sed induci patitur, eum, quem suo auxilio deserit, ordine occultissimo, ac meritis. Gregor. lib. 3. moral. cap. 3. *Non inducit Dominus in tentationem, qui semper à tentatione subditos misericorditē protegit. sed tamen tentationē, quasi eius inducere, est à tentationis nos illecebra non munire.* Glossa 6. Matt. *Non quia ipse nos inducat, sed quia deserit, & ire in tentatione permittit.* Maximus ad eundem locum, *Non permittas volupuosarum, & spontanearum tentationum nos experientiam pati.* D. Bonau. in Stimul. Amor. par. 3. c. 17. *Vis bonæ Iesu, vt sic petamus, ne nos inducas in tentationē: quia multoties permittis nos tentationibus stimulari.* Euthym. *Cum Deus sit animarum nostrarū moderator, interdum quidem permittit nos tentari, &c.* patet ergo quod diximus de potestate moralis negatiua, quæ tamen Patres appellat, permissiuæ, explicando eam per verbum *permittere*. sic quoque vniuersim loquitur Theologus, agēdo de peccato, quonam modo se habeat ad eius formale Deus: Patet ergo quonam modo sit à Deo, & quomodo non ab eo.

Tentatio est à Dæmone: Ordinabilitas ad bonum à Deo.

7. Item distingui insuper potest, aliud esse, loqui de tētatione: aliud vero de ordinabilitate tentationis: loquendo de Primo, ea formalitē, siue causalitē est à Dæmone, ratione prauæ voluntatis, qua ad malum tentat, & prouocat. Loquēdo de secundo, erit à Deo, quoniam voluntas eius est, ex tentatione elicere bonum, quatenus patienter sustinendo, & victores euadendo, gloriā canamus ipsi Deo, dicētes cum Psalmista, *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est; Equum, & Ascensorem proiecit in mare.* Gratiaque ei repēdamus cum eod. Psalmista 127. *Benedictus Deus, qui non dedit nos in captiōnem dentibus eorū. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* & insuper præmium assequamur, & coronam. Quam distinctionem innuit us quæst. præced. explicando Diuum Thomam.

Potestas tentandi bona, et mala.

8. Et ex his, quoque resoluitur quæsitum, vtrum potestas hæc bona sit, an an mala: Resp. quod, diuersa spectādo, bona erit, & mala: bona penes Deum, ordinātem eam ad bonum: mala, specto maliciam tentatoris in ordine ad

malum. Dices, etiam respectu Dei; quandoque erit mala, siquidem vere, permittit ad ruinam tentari, sicut & quādoque execat, & obsurdat peccatorem, atque indurat: iuxta illud Isa. 34. *Excæca cor populi huius, & aures eius aggrauiat; vt videntes non videant, & audientes non audiant: & Exod. 17. Induratum est cor Pharaonis: atque 2. Cor. 5. Cui vult, miseretur, & quem vult, indurat.* Respondetur Primo, quantum est ex parte Dei, vult omnes saluos fieri Roman. 4. Secundo, Osee 7. *Perditio tua ex te Israhel, est ergo induratio, & obcecatio promerita à peccatore.* Tertio, stante obduratione peccatoris, indurat merito eum Deus, demerito quidem suæ obstinationis; indurat, inquam, negatiuē subtrahendo maiora conversionis auxilia: hoc tamen totum, etiam in bonum dirigitur ab ipso met Deo, tum ad manifestandam suam diuinam Iustitiam, reddentem vnicuique, iuxta opera eius; tum quia ipsamet iustitia, & pœna, bona est, quoniam, Augustinus inquit, *Pœna est ordinatiua culpæ.* vnde Gregorius supra dixerat de Deo, *Tentationem quasi eius inducere, est à tentationis nos illecebra non munire.* Quænam vero sit causa talis desertionis, & indurationis, respondet August. loc. cit. *Deus non inducit per se ipsum, sed induci patitur eum, quem suo auxilio deserit, ordine occultissimo, ac meritis: Causis etiam sæpē manifestis, dignum iudicat ille, quem deserat, & in tentationem induci sinat.* Ad propositum tamen redeundo de potestate bona, & mala, idem Greg. 4. moral. cap. 4. 6. 10. inquit, *Satana voluntas semper iniqua est, sed nunquā potestas iniusta; quia voluntatem habet: sed à Domino potestatem.* Rationem vero reddens, subdit, *Quod enim ipse facere inique appetit, hoc Deus fieri, non nisi iuste permittit.* Confirmatur ex Bernard. lib. 6. de Modo ben. viuend. cap. 67. *Omnis voluntas Diaboli semper est iniusta, sed tamen, permittente Deo, semper iusta est potestas eius.*

Deus, quare indurat, seu perimit.

9. Ex quo tamen Dæmon potestas sub potestate Dei est, vt loquitur August. sequitur, vt nō tantum tentet, quantum potest, sēpē à Deo potestatem eorū; Rationem reddens idem in Psal. 161. inquit, *Plerumque vult non*

Tentandi potestas signata à Deo.

Aaaa 2 ccre,

tere, & non potest, quia potestas ista sub potestate est, nam si tantum posset nocere, Diabolus, quantum vult, non aliquis inforum remaneret, aut aliquis fidelium esset in terra. Item Basil. hom. 23. Maiorem potestiam Diaboli vim Domini insolubili lege prestat: nec permisit, ut uno impetu mortalium genus à facie terræ deleveret. ac S. Ephrem Serm. de Patient. Nouit Deus, quantam subire possit probationem, ac tentationem anima: & tantam quoque permittit idemque August. Tantum permittit ille tentare, quantum tibi prodest, ut exercearis. ut proberis, & insuper, Permittit Deus, & iudicio permittit: sensus est, iudicio, nempe, iudiciose, & prudentè, ac sapientè; ideoque subdit, Permittit, numero, pondere, & mensura. Et recensitus Effrem utens exemplo figuli, inquit, Nouit figulus quanto tempore oporteat vasa in igne relinquare, donec utilia reddantur: si homines discernere norunt, quantum pondus, atque onus singula ferre queant animalia, velut Mulus, aut Camelus; tantumque addunt oneris, quantum vires animalis tollent: quanto magis Deus qui totus est sapientia plenus, nouit quantis probationibus, tentationibusque; indigeant anime, ipsi placere volentes. & denique Gregor. 32. moral. cap. 2. Diabolum ligatum, ait, Ne suis viribus traditus, in multa, contra nos virtute laxatur. & I. Cor. 7. Benedictus Deus, qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis.

10 Verum quæritur, quantum, siue ad quantum signata remaneat potestas hæc Dæmonum: vtrum insignata solum remaneat, saltem post aduentum Christiani, an vero de toto ablata? ita sonare videtur verba Cypriani, qui lib. 7. Epist. 76. sic scribit: Diaboli nequitiam pertinacem, usque ad aquam salutarem valere: in Baptismo vero, omnes nequitie sue vires amittere. Insuper subdit. Cum ad aquam salutarem, atque ad Baptismi sanctificationem peruenitur. scire debemus, & fidere, quia illic Diabolus opprimitur, & homo Deo dicatur, diuina indulgentia liberatur. Sentire ergo videtur, omnè ablatum Dæmoni, post baptismum, facultatem. At vero oppositum docent communiter Patres, vnde Gregorius ait, præcipuè Dæmonem tentare sanctiores, atque perfectionis studiofiores;

inquit enim I. Reg. 7. Cum altiori vita proficimus, maligni Spiritus nobis infestiores sunt. Item ibid. Contra perfectiores Christi milites non quorundam maiorum Spirituum, sed fortiorum Dæmonum prælia excitantur. Chriost. homil. 1. ad Popul. Anthioch. Tunc Diabolus sequitur efficitur, tunc magis effeyatur, cum viderit nos, cum diligentia, vitam nostram disponentes. In casu vero Baptismi recensiti, Origenes homil. 9. in Iudic. dixit, Baptismus initiu certaminis, & pang spiritualis cum Dæmone, esse censetur.

11 Pro solutione tamen discurrendum de varijs naturæ humanæ statibus, & conditionibus. In statu enim Naturæ institutæ, seu Innocentiæ non permittitur Dæmon ita tentare, sicut in statu naturæ lapsæ; ibi enim, solum exterius suadendo tentauit, inquit D. Thom. 2. 2. quæst. 165. nec ita grauiter tentasset, ut modo: item tentatus tunc fuisset ad exercitium virtutum, præcipuè obedientiæ de non comedendo pomum: nunc vero retatio datur, necdum tanquæ exercitatio virtutis, verum & in penam peccati. hic vero, etiam interiorè persuadendo. In statu naturæ lapsæ vique ad aduentum Christi, acrius, & infestius tentauit humanum genus, aderant enim tunc, totum ferè per Orbem Idola, Templæ, Dæmonu, Idolatræ, Tyranni plurimi: magna; viuendi libertas, amplior vitæ luxus, & huius generis, propterea; maiorem inde infumebant ad maiora facinora perpetranda, tentandi occasionem. Erant tunc frequentiores Elementorum perturbationes, tempestates, terrarum hiatus, terremotus, naufragia: Dæmonumque aggressus, etiam manifesti: quæ tamen magna ex parte cessare, seu dimitti cæperunt ex aduentu Christi, maximeque ibi, vbi vel Crucis vexillum superimpositum est, vel sacra Templæ erecta, vel Sanctissimum, ac tremendu IESV CHRISTI Domini nostri Nomen inuocatum: en variij in Orbis terræ plagis Idola, confracta, simulacra diruta, sana deuastata, Idolatræ ad finem cõuersi, fidesque ipsa disseminata. Post item Christi aduentum, vel loquimur de baptizatis, vel de prorsus infidelibus, & hæreticis: aduersus quidem nostræ Fidei hostes ingra-

ingrauescunt tentationes, præsertim, penès Indos, quibus cum ferunt, vel ad manus, quandoque Dæmones lucam, & pugnam adoriri, præcipuè vero vbi viget Atheismus. insuper, loquendo de Eleas, scit bene Deus talitèr attemperare tentationes, talique eos munire, præsidio, ut victores euadant, & beneficium fortiantur prædestinationis: & propterea Christus dixit, quod Propter Electos breuiabuntur dies persecutionis Antichristi. Vnde in vniuersum, hinc quoque oritur & discrimen alterum, inter tempora nostra, & futura Antichristi: tunc namque soluetur iterum Lucifer, Apoc. 20. & erit tentatio, tribulatio, & persecutio qualis non fuit, itaut, inducantur in errorem etiam electi, si fieri posset, ait ipse Christus, ergo concluditur, etiam post Baptismum, adesse tentationes, verum non tales, tantaque, quales, quantæque prius.

12 His statibus, ad typrianum, qui videbatur oppositum sentire, respondendum Primo, loqui per excessum, ut fieri solet, voluit enim attendere Baptismi virtutem esse magnam: Secundo loquitur cõparatiuè, indicans, prius tentationes fuisse acriores, inde vero per Baptismum temperari: Quod vero non absolucè negauerit id, claret ex eiu met verbis alijs, siquidem in Præfat. libri de Exhort. ad Martyr. sic loquitur: Sex millia annorum iam penè cõpletur, ex quo Diabolus homines impugnat: omnia tentandi, & artes, atque insidias, deiciendi vsu ipso vetustatis edidit: si imparatum inuenerit militem Christi, si non sollicitum, ac toto corde vigilantem, circumuenit nescium, fallit incautu, decipit imperitum. Ex quo autem loquitur etiam de Milite Christi cuiusmodi sunt baptizati, eosque, ait, tentari, patet non negasse tentari nos post Baptismum, ne vero dicamus esse sibi ipsi contrarium, dicendum est loqui comparatiuè, ut explicuimus. Hinc Aug. solil. 16. Non nisi ad mensuram, Diabolum tentare permittit: vnde dandò tentandi potestatem. seruat aequitatem.

13 At si frænata non modicum est potentia Dæmonis in tentando, nonne poterat idem Deus, de roto ipsa compescere? etenim cessante omni prorsus tentatione, in peccata non rueremus,

nec offendicula poneremus nostræ salutis: quare ergo tentari permittit.

14 Plures causas asserit Patres, potiores vero hic recensebimus. Prima sit, ad ostendendam suam potentiam, & nostram imbecillitatem; quare quæ, ex nobis quidem euincere tentationes nõ possumus Dei tamen adiutorio valeamus. Ita Paulo responsum fuit, dum suam in tentatione ferebatur imbecillitatem, Datus est mihi stimulus carnis meæ. ob quod, & plura alia, se infelicè appellabat, Infelix ego homo, ita, inquæ respondit Deus, Sufficit tibi Paule gratia mea. Hinc August. in soliloq. cap. 16. Tentator defuit, & ut deesset, tu fecisti: locus, & tẽpus defuit, & ut hæc deessent, tu fecisti. Affuit tentator, non defuit locus, non defuit tempus, sed ut non consentirem, tu me tenuisti: Venit tentator armatus, & fortis, & ut me non vinceret, tu eum refrenasti, & me roborasti. plura huiusmodi prosequitur ibi August. & in fine cû Psalmista concludit, Benedictus Deus, qui non dedit nos in captiuitatem ventibus coru: laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Item ad ostendendam suam sapientiam, etenim scit ipse eiu de malo elicere bonum, ex August. ac propterea Butirum, & mel comedit, ut sciat reprobare malum, & elicere bonum, plura namque bona ex tentatione proueniunt, ideoque Iacobus ait, Facit cum tentatione prouentum. & August. Enchyrid. cap. 100. Magis ad potentissimam bonitatem suam peruenire iudicauit, ex malis maiora bona fricere, quam nulla mala esse permittere. dum vero ait, indicauit hinc ostenditur sua sapientia.

15 Insuper ad ostendendam suam charitatem, dum per auxilium gratiæ suæ, tentatis nobis succurrit, ne occubamus: Hinc Paulus, Omnia possum in eo, qui me confortat: non Ego, sed gratia Dei mecum. Insuper, Sufficit tibi gratia mea. Ambrosius autem licet dixerit, Diaboli altitudo gradis, & hominibus impossibilis est Ephes. 6. Nihilominus subdit inde, Dei solius virtute superantur, & destruantur omnia machinamenta Diaboli. dum autem ait, impossibilis est imbecillitatem nostram attedit, quam tamen impossibilitatem superat ipsa gratia Dei; & August. in Psal. 118. exponens

Cur Deus tentari nos permittit.

Verum tentandi potestas maior fuerit ante Christi aduentum.

ponens verba illa, *Non dominantur mei inimici mei*, inquit, *Ab huius execranda dominationis seruitute liberantur ij, quibus Dominus Iesus dedit potestatem filios Dei fieri*. Item, gloriâ proponit Deus vt coronam, & palmam, ergo têtatione opus est, vt vincendo coronentur. Hinc primo Paulus ait, *Non coronabitur nisi qui legitime certauerit*. Iac. 1. *Cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Tob. 3. *Vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur*. ac Cyprian. lib. de mortal. *Nisi præcesserit pugna, non potest esse victoria: Cum fuerit in pugna congressione, victoria, tunc dabitur vincens & corona*. Rufus tentatur, vt probemur. Sap. 3. *Tanquam aurum in fornace probauit illos*. Tob. 4. *neceesse fuit vt tentatio probaret te*. Ambros. Psal. 37. *Dominus ideo dat tentatori potestatem, vt hominum probetur affectus: ideo persecutio fit, vt fides luceat, virtus exerceat, mens interna omnibus manifestetur*. Origen. homil. 3. in Ierem. *Qui mercimonia lapidum exercent, cum probare voluerint adamantem, tunc persuadent sibi verissimum esse, si indomitus lapis, inter incidit, & malleum perseueret: talis vir est ante tentationes, ab his, qui probare lapides nesciunt, ignoratur, Certissimè adamantinum lapidum naturam nouit solus Deus, ego ipse adhuc nescio, vtrû veniente malleo, & percutiente me, confringar, & coarctar, conuictus, quia non sum adamas*. Præterea, têtatur, vt vigilemus, Marc. 4. *Orate, & vigilate, vt nõ intreritis in tentationem*. Chriost. homil. 3. in Genes. *Opus nobis est magna vigilantia, quoniã continuum bellum nobis est, & inducia nullæ*. Hieron. Epist. 1. ad Heliodorum. *Aduersarius noster tanquam Leo rugiēs, circuit, aliquem deuorare quarens, & tu pacem putas? insidiatur in occulto, sicut Leo in spelunca sua, & tu frondosæ arboris testis umbraculo, molles somnos, futurus præda, capis? Nolite credere, nolite esse securi*. Item tentatur, ne extollamur superbia: ita Paulus, *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, qui me colapbizet*. vbi Hieron. Epist. 25. ad Paulum, *Ad reuelationum humilitandam superbiã, monitor quidam humane imbecillitatis Apostolo opponitur, in similitudinem triumphantium, quibus in curru retro Co-*

mes adharebat, per singulas acclamationes dicens, hominem te esse memento. Et August. in Psal. 130. ait, *Ne extolleretur Paulus, colapbizaretur tanquã puer: per colaphos autem intelligatur tentationes*. Plura passim penès patres.

16 Quæres, an omnes tentationes sint à Dæmone? Distinguendum, de tentatione probationis, & subuersionis, seu deceptionis: Prima fit ad probandum, Secunda ad subuertendum, & decipiendum. Loquendo de Prima, potest esse bona, & adeo bona, vt sit etiam à Deo, qui tentare solet ad probandum, non quod ipse ignoret, sed vt alijs innotescat virtus tentati, & probati: ita exponit Glos. locum illum Abrahæ Gen. 14. *Nunc cognoui quod timeas Dominum, idest, Nunc cognoscere feci & c.* ideoque ait Aug. *Tentauit Deus Abraham, vt pia eius obedientia probaretur* lib. 16. de Ciu. cap. 32. quæ autem à Deo est, bona est, indeq; subdit, *Neque enim omnis culpanda est tentatio, quia & gratulanda est, qua fit probatio*. Idemque petebat Dauid Psal. 25. *Proba me Domine, & tenta me*. quod explicans idem lib. de Don. persequ. c. 16. inquit, *Tentatione vtiq; vtili, qua non decipimur, vel opprimimur, sed probamur*. Cum autem Iacobus ait, *Deus neminem tentat*, loquitur de tentatione subuersionis. Loquedo vero de secunda, ea est Diaboli, & peruersorum hominum: & hæc peruersa est. Differentiam vero vtriusque breuiter Ambrosius indicat, dicens, *Aliter tentat Deus, aliter Diabolus: Diabolus tentat, vt subruat, Deus tentat, vt coronet*. lib. 1. de Abrah. cap. 8.

17 Ad principale tamen redeundo; an vniuersa tentatio mala sit à Diabolo: variant quidem Patres: Etenim August. serm. 68 ad Fratres de Erem. sic ait, *Cum malum aliquod cogitamus, aut facimus, siue parum, siue multum: nulli dubium, quia malignum Angelum hortatorem habeamus*. Leo Pap. serm. 4. de Collect. *Quisquis Deû lesit, huius fraude traductum, huius est nequitia deprauatum*. Dion. 1. 4. de diuin. Nom. *Dæmonum turba, malorû omnium causa, idemque habet Damasc. lib. 2. de fid. cap. 4. de Iuda proditore Ioannes 13. ait, Cum Diabolus misisset in cor, vt traderet cum*

An omnes tentationes sint à Dæmone.

Iudais. deq; Iudæis, idem Ioannes, Vos ex patre Diaboli estis. Ex aduerso tamen negant, omnes esse à Diabolo: Et in primis fauet historia, de querimonia Dæmonis ad Ant. nium magnû, dum lamentabatur, dicendo, quare semper homines nomen meum maledicunt: Cui cum respondisset sanctissimus Abbas, vt que digne maledicunt, siquidem tu causa es tot facinorum, quæ ipsi patrant: ad quem dum Dæmon idem respondisset, vtiq; sepe hoc ago, at non semper, etenim ipsimet sæpissimè causa sibi ipsis iniucem sunt in peccata ruendi: quo audito, dixerit Antonius, Benedictus Deus, quod, etsi tu pater mendacij sis, quandoque tamen veritatem fateris. Hæc in eius legenda habentur penès Viglegam. Item Basil. in reg. breu. *Numquid omnis peccati siue mente, siue dicto, siue facto concipiatur, causam rectè conferre in Satan possit? quod enim mala etiam ex nobis ipsis nascantur, manifestè Dominus ostendit, de cord, iniquis, exeunt cogitationes mala*. Chriost. homil. 54. in Act. Apost. *Muli absque Diabolo pereunt*. Et in Matt. 24. homil. 49. *Secundum, quod videtur hominem desiderantem aliquid, ex eo occasionem accipit tentandi*. Et consentit Nazianz. quibus accedit Gregor: in Iobi 13. *Immensa tentatio non auandè, sed à semetipso nascitur nempè ab homine, de homine enim ibi loquitur. D. Tho. 1. par. q. 114. art. 3. à De none, ait, causari omne peccatû, remotè tamen, & mediare: quod probat, siquidem ipse fuit causa peccati originalis, quod est caput, & radix omnium malorû, ergo, vt sic, refundit omne in Diabolum*.

18 Verum in duplicis causæ sensu quæstio resoluenda breuiter est: in sensu radicali, siue mediario, ac remoto: & in sensu causali immediato, & proximo. Loquendo de Primo, vere Diabolus causa fuit omnisi peccati, ratione peccati originalis: Probatur ex Ioanne 16. *Ille homicida fuit ab initio*. Loquendo autem de Secundo, nequaquã ipse est author omnium. Probatur, initio ipse tentauit Euam, non Adam: at peccauit Adam, ergo non ex suggestione serpentis: Dicit potest, vel tacito insignisse Euã, vt tentasset Adam: sicut tentauit Iob per mulierem dicentem

Benedic Deo, & mouere. Confirmatur, quia dixit *Comedite: eritis: cur præcepit nobis: quæ quidem phrasæ numeræ pluralis sunt, ordinatæ ad ambo, licet cum sola sua colloqueretur: ergo etiã Adæ casus videtur, saltem mediate per Euam, causatum à serpente: Vtiq; discursus rationalis est: Nihilominus nõ cogimur vniuersaliter asserere, cæteras omnes alias têtationes semper esse ab eo; patet ex eodem Iacobo, dicente, *Vniquisq; tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illeclus*. & Paulus, *disensiones sunt inier vos, & rursus, inuicem pronocantes, inuicem inuidentes*. In qua re, dicendum est, multoties incipere tentatione ex nobis, ex propria concupiscentia, siue oculorum, siue carnis, siue superbiæ vitæ, in qua diuisione Iacobi Apostoli. Multoties quoque, videns Dæmon tale initium in nobis, supra, inde occasione, vrget nos, vt opere compleamus inceptum. Multoties quoque ipsomet incipere tentare, & prosequi. Quandoque vero nosmetipsos incipere, & complere: at hoc de cõplere, raro quidem, vel nunquam, mali initiati fit complementum, & exequutio; absque accursu Dæmonis, qui intuens vel inclinationem, vel desiderium, ac passionem, vel initium præq; operationis, illico occurrit, sollicitando ad finem: quasi accenso vel paruo igne, ipse ligna adiciat, toroq; nisi perlet, vt ampliùs incendantur: & hinc est, vt tam magna facinora, exinde prodeat, dici enim potest ex eodem Iacobo, *Videte quantum ignis quam magnam syluam incendat*. Siue denique, concludendû cum Tertull. Apol. c. 22. *Auctores quidem sunt malorum, nõ nunquam: bonorum tamen nunquam*: Et cû Gennad. de Eccl. dogmat. cap. 82. *Non omnes male cogitationes nostræ, si semper Diaboli instinctu excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrii motu emergunt*.*

19 Queritur præterea, vtrum vnus, idemque Dæmon tenter ad vnicum, solummodo peccati genus, itaut singuli ad singula facinora suadenda destinentur, an vero vnus tenter ad plura. Hac in re Origenes homil. 15. in Iosue, sic scribit, *Puto, firmitationis Principem, spiritum vnum esse, innumeros vero, qui et in hoc officio pareant: &*

Dæmones singuli an, ad singula tenter facinora, aut vnus ad plura.

per singulos homines, diversos spiritus sub eo Principe militantes, qui ad eiusmodi eos peccata sollicitent. Similiter iracundia spirituum, Principem unum esse arbitror, innumeros vero esse sub ipso agentes. Similiter & avaritiæ unum esse Principem: sic & superbia, & ceterorum malorum: & ideo non unus Principatus dicitur ab Apostolo, sed plures. Hieron. Ephel. 6. idem significat, inquit, Princeps Demonum est Belzebub, & singula eorum turma habent capita, & Principes suos. v. g. spiritus fornicationis habet præpositum suum: item spiritus avaritiæ, vanagloriæ, mendaciæ, & ceterorum. & insuper, sunt enim quidam Dæmones amoribus, & amatoris canticis servientes, ut Propheta quoque commemorat dicens. spiritu fornicationis seductus es &c. & rursus, Alij vero iracundias, & furores, & bella immittere: Alij præesse inimicitijs, & inter homines odia concitare. Castianus quoque collat. 7. cap. 7. Hoc tamen nosse debemus, non omnes Dæmones, & universus hominibus inurere passiones, sed unicuique vitio certos spiritus incubare: & alios quidæ immunditijs oblectari, alios blasphemijs, alios iræ, furoribus, & peculiaribus immineant. Alios pasci tristitia, alios cenodoxia, superbijs mulcere &c. Singularius vero de plurimis discurret cap. 32. Cõfirmatur, quia in Scriptura innumeratur hoc, nam Osæ 4. mentio fit spiritus fornicationis. 3. Reg. 22. habetur, spiritus mendax. Ex opposito tamen. Leviathan agit hæc omnia, tentando ad superbiam, luxuriã, invidiam, avaritiam, pluraque, ex Gregor. 32. moral. cap. vlt. Res quidem dubia est: nihilominus probabilior apparet sententia prior, ratio, quoniam iam diximus reperiri prelatione inter eos: igitur munia distributa sunt: Item nõ sunt adeo pauci, ut opus sit, unum præficere pluribus tentamentis. Verum tamen, dicerem, eundem Dæmonem destinatum singulariter unicuique à natiuitate, à Lucifero, eundem, inquam, sibi munus assumere pro euerfione sui Alumni in quouis genere tentationum: Quod si tamen impotens fuerit, inuitet tamen Dæmones alios ad congressum, ut victoriã reportet. Dicat melius qui plus sapit.

20 Quandoq; aggrediuntur sensum,

& visibilitèr; quam vero formam assumant, non est vna, sed sibi eas format Diabolus, ut placet: de qua re egimus disput. de Assumptione corporum. De quo etiam varia, & plura penes Cassianum. Specialius vero inquiri posset de forma assupta in tentando Christum in deserto, quam quæso speciem sumpsit. Carthusianus Matt. 4. ait, assumpsisse formam viri Religiosi, ut simulata sanctitate circumdatus, citius falleret. At contra hoc, etenim promisit Christo Diabolus omnia Regna mundi, inquit, Hæc omnia tibi dabo &c. hæc vero indigna sunt viro Religioso, tum ratione voti paupertatis, gratia cuius nũ possidet; tum quia nec quidquam, absque Superioris venia, donare potest; tum denique, quoniam si quispiam audiret, Religiosum virum, præsertim Minoritam, veste aliqui lacerata, discalceatum, peditemq; incedentem, promittere tamen aliunde cupiã omnia Regna Mundi, risum vtiq; inde perciperet, & de stultitia eum argueret, Nemo enim dat quod non habet, igitur, aliter dicendum videtur Barrada.

21 Itaque adnotandum, Dæmonem plenè scire, se transformare, taliter, ut pro loco, tempore, & re subiecta, sibi fides præteretur; in generibus vero tentationum, quas admoit Christo, tentatio prima fuit de fame abijcienda: secunda, & tertia de avaritia, & superbia, fidentia nimia &c. ergo personatus in tentando assumpti, consentaneos ad materiam tentationũ. Et quia in prima tentabat de conversione lapidum in panes ad famem tolledam, hinc assumpsit speciem Anachoretæ, Eremitæ, desertum illum incolentis, vultu quidem præmonstrante, ob maciem diuinam abstinentiam; simulq; panis, ad propriam refocillandam vitã, indigentiam; ac insuper, nullam patere aditum aliunde panem emendicandij; his quidem veluti stipatus adiuuentis, rogasse Christum, dicendo, heu miserere communi vtriusque nostrum indigentia, dic ut lapides panes fiant, quoru fami tuæ occurrere valeas, & Ego meæ. Quoniam vero tentationum cæteraru scopus altior erat, inde nobilis alicuius, generosi, ac liberalis Principis formã præ se tulit, sic æstimans

Dæmon, quam formam tentat.

Dæmon, quam formam Christi tentauit.

mans Christum decipere, promittendo diuitias, Regna, Hæc omnia tibi dabo &c. sic contèplatur Barrada tom. 2. lib. 2. cap. 3. de cætero, sensus sit penes Ecclesiam.

22 Dum vero dictum fuit, Dæmonũ potentiam fuisse valde frænata, de Lucifero tamen quid vitro addendum est, fuisse in Abyfso Inferni ligatum; vique ad aduentum Antichristi: ita Ioan. Apocal. 20. Vidi Angelum descendentem de Cælo, habentem clauem Abyfsi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit Draconem, Serpentem antiquũ qui est Diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per mille annos, & misit eũ in Abyfsum, & clausit, & signauit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni, & post hæc oportet illum solui modico tempore: Per mille etiã annos, multi intelligunt tempus Sæcũ Mahumetis, de qua ipse dixerat duraturam mille annis, ipsiq; Turcæ aiunt esse prope finem.

23 Hunc vero Angelum, Doctores aiunt, esse Christum, ipse enim clauem habet Abyfii, & catena imperij sui ligauit Dæmonem, ut inuit August. 20. de Ciuit. cap. 7. Quod vero attinet ad

mille annos, Andr. Cæsar. explicat tempus decurrens à Christi morte, vique ad Antichristum, ut etiam inuit idem Aug. & Gregor. 32. moral. cap. 12. dum autem subdit, Post hæc oportet illum solui modico tempore. per tempus hoc intelligitur tempustrium annorum cum dimidio; tanto namque tempore durabit persecutio Antichristi: & dum denique ait, ut non seducat gentes, Augustinus inquit, Ad hoc ergo ligatus est Diabolus, ut non seducat gentes, ex quibus constat Ecclesia: quas antea seductas tenebat, antequam esset Ecclesia.

24 Verum si ligatus est Dæmon, sique Dæmonũ potestas valde est frænata, cur est, ut tantopere tentent, & noceant? Respondet August. Verum est, quod multum præualci, sed tepidijs, & negligentibus. Alligatus est enim, tanquã innexus Canis catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi morisera securitate coniunxerit. Iam videte fratres, quã stultus est homo ille, quẽ Canis in catena positus mordet: latrare potest: sollicitare potest, mordere non potest, nisi volentem: non enim cogendo, sed suadendo nocet: nec extorquet consensum, sed petit.

Dæmon & si ligatus, cur nocet.

Serm. 197.

Lucifer ligatus in abyfso vique ad aduentum Christi.

Mahumetis imperij prope finem.

Q V A E S T I O X I.

Vtrum Dæmon tentando semel victus, redeat iterum ad tentandum.

Quæritur, verum Dæmon in tentado victus, redeat iterum ad tentandum. Quæ in re sunt plures modi dicendi: Primus est dicentium, quod semel victus de vitio aliquo, non poterit amplius nec de eodem vitio, nec de alio, tentare iterum siue eum, qui vicerit, siue quemcunq; alium. Secundus est, non posse nec vincentem, nec alium de eodem quidem vitio tentare, posse tamen de genere alio tẽtare tum vincentem, tum quælibet alium. Tertius est, non posse vincentem, de eodẽ iterũ tentare, posse tamen de alio quidem tentare, cæteros tamen tentare.

An victus redeat, probatur negatiua.

posse tum de illo, tum de quouis alio. Sentit insuper Chriost. homil. 13. de Dæmone tentate Christum, deuictum iam prima vice recessisse, cæteras vero tẽtationes administratas ipsi fuisse per Ministros. inquit enim, Vertit Dæmonem in fugam Christus: neque enim alij iam per semetipsum, tentationibus appetijt. Et hoc verisimilius putat Barrad. t. 2. lib. 2. c. 5. S. Reccesit ab illo &c. Magister in 2. d. 6. S. vlt. inquit, Alijs quoq; qui à sanctis, iustis, & pudicè viuentibus, vincuntur, potestas alios tentandi, videtur adimi. Et infra, modificando sententiam subdit, Hoc autem putant quidam intelligi tantum de illo vitio, in quo

superati sunt: ut si de superbia aliquem virum sanctum tentent, & vincantur, ulterius non liceat, illum, vel alium, de superbia tentare. Origenes homil. 15. in Iosue, omnino negat redire: & aliquid vltro addit: ait enim, Puto sanè, quia Sancti repugnantes aduersus istos incensores, & vincentes, minuant exercitum Dæmonum, & velut quamplurimos earum interminat: nec ultra fas sit illi spiritui, qui ab aliquo Sancto, castè, & piè viuendo, victus est, impugnare iterum, alium hominem.

Probatur affirmatiua.

2 Verum, contra arguitur, & quidem Iobi 1. Dæmon eum primo tentans, & victus, iterato redijt. Itè redijt, tum per se, tum inde per ipsius Iobi uxorem, tentando eum ad desperationem, Benedic Deo, & morere. Tentauit eum, vlcerando personam: inde in occisione filiorum, inde in expoliatione bonorum. Item Matt. 12. Dæmon, inquit, Reuertat in domum meam, vnde exiui. Insuper ad Christum Dominum, iterum secundo, & tertio redijt: imo amplius, quoniam, & si Lucas 4. dicat, Consummata omni tētatione, recessit Diabolus ab eo, nihilominus non de toto recessit, sed redijt inde tempore passionis, ait enim, Recessit ab eo vsq; ad tempus nempè Crucis, ex Lyrano, cæterisque communitè. Insuper, si quoties victus est, recedit de toto, ergo valdè tempore hoc, diminutus est numerus tentatorum, ergo valdè etiam diminutus numerus tentationum propter tot viros religiosos, pluresque aliundè Dei seruos, victores euadentes in tentationibus. imo de die in diem, magis diminuuntur, vnde sit, vt tempore Antichristi, valdè debiles futurae sint, imo paucissimæ tentationes; debiles quidem, etenim militantium lex ista est, vt fortiores, ac strenuiores milites sint, qui prius aggrediuntur, & dimicent, retro autem debiliores: ergo pro nunc, siue ad extremum mundi, debiliores supererunt tentatores, tentationesq; tenuiores: at aduersatur textui Matth. 21. dicentis, Erit tribulatio, qualis non fuit. Item, Vt inducantur etiam electi, si fieri possent &c. Et propter electos breuiabatur dies illi.

3 Dum victus remanet tentator, solet vtique pudere, ob quod, veluti pu-

dens, quandoque recedit: Nec tamen de toto recedit: sed superfedet: idque ob rationes plures: Primò, vt vires quoquo modo resumatur: Hoc autem, est sanè intelligendum, nō enim se habet veluti homines militares, egentes somno, requie, cibo, refocillatione, & huiusmodi, vt iterum congregiantur, sunt enim Dæmones spiritus, nec vires ex hac resumunt: sed aliundè, expectantes maiorem quidem occasione tentandi; siue vt cessante tentatione, Alumnum, quasi de victoria gloriabundum, & veluti in tuto viuentem, somno, iocisque deditum, siue remissum in via spiritus agentem, inde repente, iterato aggrediatur: hæ enim sunt vires nostrorum hostium, & vt sic, vires dicuntur resumere: siue conuocando etiam spiritus alios in auxilium, prout de Dæmone recensito habetur, Conuocans septem alios spiritus nequiores se dixit, reuertat in domum, vnde exiui: & tunc sunt nonissima hominis illius peiora prioribus. Luc. 11. Secundo, quia pudet statim regredi, dum se victum agnoscit: pudor autem hic, non est veluti virtuosæ erubescencia de malo: sed est pudor confusionis. Tertio, vel inpenam sibi à Lucifero in principio impositam, quasi eum, veluti inertem, minusq; idoneum repellat à munere tentandi: exemplo Ducis militiæ, repellētis ab exercitu desidiosos milites, & inermes. Quarto, quia præuidet, operam perdere, iterato tentando, dum Alumnum aggressus, est fortior virtutibus, ob idque victor. Verum contra hoc oblat Cyprian. Epist. 6. Fortiorem magis aggreditur, & acrior factus: hoc ipso, quod victus est, superare conatur. Et Gregor. 28. moral. ante med. Hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quanto magis sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit.

4 Quidquid tamen sit, hinc resolutionis responderetur, quod aut præuidet, operam omnino perdere in tentando; quod extrinsecè, ex coniecturis indagare, vt cunque poterit; & tunc, quasi desperata victoria, cessat de toto tentare: ita respondet Egeus in 2. d. 6. q. 4. Verum, patitur difficultatem, tales enim coniecturæ non possunt certum reddere tentatorem; exempla namque sunt

sunt plurima de viris, alioqui in extasim raptis, inde tamè nihilominus mirabiliter eos cecidisse in plurima facinorum genera. Iuda in super, erat Apostolus, Apostolorum comitatu stipatus, atq; ab ipomet magistro Christo edoctus, & illuminatus, in ijs præcipuè, quæ ad primam Ecclesiæ gradum, qui est Apostolatus, pertinent, & nihilominus factus fuit filius perditionis. Quin, vt plura linquam, de ipomet Christo Domino quantum viuendi normam, vitæq; sanctitatem auspicari Dæmon potuit, præcipuè in victoria trinæ tentationis, & nihilominus, consummata omni tentatione, non reliquit eum absolutè, & pro semper, sed vsque ad tempus, inquit Lucas, tempus vero fuit, tempus passionis ait Glos. Interlin. Ambros. Chrost. homil. 13. Theophilat. Luc. 4. & omnes. Possit Aegyptij sententia locum habere, quando v.g. per reuelationem id sciret Dæmon, fore Alumnum suum inuincibilem, tunc namque de toto, cessaret, eum tētare: Verum, contra hoc, obstat eorum perueritas, & superbia, siquidem, etsi id certo sciret, non tamen cessaret à suo munere, non quidem vt tentet, sed vt affligat, & molestat, tale enim est superbiorum conditio, quod etsi Aduersarium nequeat euincere, nō desinunt tamen molestarè: idque nō raro contigit Beatissimo Patriarchæ nostro Francisco, de quo in chronicis legitur dixisse, quod Dæmones quando euincere animam tentationibus non valent, non cessant tamen corpus molestarè.

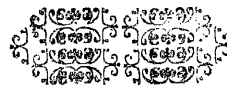
Resolutio ex Bonau.

5 Ultra autem dicta, vt finem imponam, adijciam, quæ D. Bonau. scribit de re hac: Ipse ergo in Comentario textus Magistrum in S. Nec ultra fas sit. sic scribit: Inmit Magister, quod nō est fas vlli spiritui, qui victus est, impugnare aliquem: Contra, probabiliter creditur, quod Diabolus magnus, qui tentauit Adam, tentauit Christum, & omni modo est falsus; ergo videtur, quod nun-

quam amodo tentat; quod est contra textum Apoc. Item, si hoc est verum, ergo videtur exercitus Dæmonum adeo diminutus in fine, quod tentare non possit: hoc autem falsum est, cum fortius tenet in fine. Respond. dicendum, quod circa hoc, difficile est, veritatem determinare: Quod autem fiat diminutio in eodem exercitu Dæmonum, non videtur improbabile, cum ita videamus contingere secundum legem belli, vt qui superatur, amoneatur à bello: Quantum tamen, & quando, difficile est determinare: vnde, quidquid dicat Origenes, melius est dubitare, quam super hoc, aliquid definire.

6 Ad hæc accedit quod Cassianus enarrat, Dæmoniorum Principem rationem à cunctis inferioribus Dæmonibus exigere de eorum profectu in tentandis, ac euincendis animalibus, de que parta victoria: quod si inertes quosq; repererit, ludibrio, & probro afficit; strenuiores vero, ac victores, palma, & corona decorat. ita enim collat. 8. cap. 16. de quodam fratre, cui sequentia apparuerint, scribit: Repente cepit cæteruas Dæmonum vndique conspersionem intueri; quæ infinita conspersione, atque ordine longissimo procedentes, alie præibant principem suum, alie sequebantur. Qui tandem aliquando, & magnitudine procerior cunctis, & aspectu terribior aduenit, ac posito solio, cum in Tribunali quodam sublimissimo confedisset, vniuscuiusque actus cepit diligenter examinatione discutere: illosque, qui nec dum se circumuenire æmulos suos potuisse dicebant, velut inertes, ignauosque à conspectu suo, cum nota, & iniuria, iubeat expelli, spatia tanti temporis, & opus inaniter expensum, cum fremitu furoris exprobrans; illos vero, qui se nuntiabant, signatos sibi met decepisse, summis laudibus, cum exultatione, ac saure cunctorum, vt fortissimos bellatores, ad exemplum cunctorum, gloriosissimos coram omnibus emitebat.

Lucifer autem à Dæmonibus sacris de amara victoria inquit: victores coronat; deuictos flagellat.

Vtrum Dæmones torqueant Animas Purgatorij.

Pro parte affirmativa arguitur Primo, auctoritate Magistri in 4. d. 47. dicentis, *Habebunt sortores in pena, quos habuerunt in cunctis in culpa.* Sed Dæmonum instigatione peccarunt, ergo eorundem ministerio cremabuntur. Secundo, Dæmones affligunt homines in hac vita, ut patet de Iob, sicut etiam ostensum fuit supra. quæst. 4. ergo non implicat torqueere eosdem in Purgatorio. Tertio, bonis Angelis permittitur est affligere homines presentis vitæ, ut ibidem ostendimus, & patet de Angelo, qui marcescere fecit neruū femoris Iacob, Gen. 32. ergo magis licebit id præstare per Angelos malos, quorum proprium non quidem est benefacere, sed nocere. Quarto, in historia B. Martini legitur, Diabolum adstitisse ad eius obitum: cui Sæctus respondit, *Quid adhas cruenta Bæstia, nihil in me funeste reperies.* Quinto, non decet, Tortoris munus exerceri per Angelos bonos, ut ait Chrysost. lib. de Pat. Iobi, Homil. 13. ergo Dæmones torquebunt animas ibi. Sexto, torquens, & affligens, utique inimicum torquet, eumque odio habet: oderunt vero Dæmones animas, ergo ipsi torqueant.

probabiliter videtur nequaquam a dæmonibus purgantes animas puniri.

2. D. Bonauent. in 4. d. 20. art. 4. q. 5. duo ait, Primo, sententiam hanc esse probabilem: Secundo, rem esse dubiā, obidque nihil esse temere asserendum. Nihilominus idē Sæctus Doctor concludit, melius esse oppositum sentire.

3. Nos tandem consimiliter concludimus, vnde dicimus, esse magis rationi consentaneum, nequaquam Purgatorij animas a Dæmonibus puniri. Ita cum Bonauentura docet quoque, Richard. d. 20. quæst. 3. art. 2. D. Thom. Palud. pluresque in 4. d. 20. Probatur vero, non decet Victorem subesse Victo, atque affligi, & vexari ab eo post partam victoriam: nec decet triumphantem vexari ab eo, de quo triumphum gloriose reportauit: Animæ autem Purgatorij iam in fine vitæ vice-

runt Diabolum, & triumphauerunt de eo, ergo nequaquam licebit eis, ipsas vitro vexare. Item, oderunt Dæmones Purgatorij pœnas inflictas animabus, ratio, sciunt enim, quod purgata iam animæ per Purgatorij ignem, euolant inde ad gloriam, de quo tamen tristantur quam maximè. Confirmatur, iam purgata tendunt in Empyreum ad replendas sedes Angelorum cadentium, de quo tamn maximè ipsi inuident: Hoc autem stante, quoniam pacto velle, & desiderare poterunt animas illas torqueere, dum bene norunt, quale, & quantum bonū foret ex inde ipsis aduenturū? Atque hinc Augustinus aiebat, quod si sciuisset Dæmon, fuisse Iob patienter perseverurū tribulationes illas, atque merita ampliora inde acquiriturum, nusquam tētasset, nec afflixisset eum: Insuper, Dæmon non vexat, nec tentat vbi non sperat victoriam: nullam vero victoriam sperare poterit in Purgatorio; animæ namque decesserunt in gratia, nec amplius peccare possunt. Præterea, alius est qui punit filium, alius qui punit latronem: Pater quidem punit filium; carnifex vero latronem: at anima iusti est filia Dei per gratiam, ergo non Dæmones eam puniunt, sunt enim carnifices, & tortores Inferni.

4. Dicendum Secundo, probabile insuper est, neque torqueri per Angelos bonos. Huc magis trahenda est recensita sententia Chrysostomi, *liberos ergo sunt Angeli? absit.* Confirmatur, quoniam ministerium torquendi, ex sententia iudicis, committitur infimo, & vilissimo de plebe, in politica humana. Vide tamen pro ijs, quæ aduersus hæc insurgere possunt, disput. citata. Hoc idem docet Bonauent. de Angelis bonis, ut nec ipsi puniant Purgatorij animas; quod etiam fatetur Richardus, & suadet ex Bonau. non enim, inquit, videtur probabile, ut tam grauiter affligant, & puniant conciuēs suos: ita sanè, etenim animæ illæ erunt *domesti-*

Dæmon si præcuisisset patientiam, & merita Iobi, an tenasset eum?

An puniatur per Angelos bonos

Vtrum Dæmones torqueant Animas Purgatorij. 565

ca Dei, & Concines Sanctorum, & Angelorum.

A quo puniuntur?

5. At si a neutris Angelis id fit, a quo ergo ortum habebit? Respondet Rich. *A sola diuina Iustitia, ignem Purgatorij, sicut instrumentum, applicante ad punitionem earum.* Confirmat Bonau. inquit, *Sicut diuina Iustitia inbente, & flatum ignis succedente, mali aduentur in Inferno post Iudicium, sic etiā & in Purgatorio.*

6. Comitantur utique animas Angelum boni, tum mali: reddendo tamen singula singulis, ut supra fuit habitum: bonas boni ad Purgatorium: malas mali ad Infernum. Et quemadmodum carnifex comitatur reum, vsq; ad patibuli locum, vbi tandem eum suspendet, ita Dæmones suos comitantur alumnos ad vsque Infernum, qui est vltimi supplicij, & mortis æternæ locus. Sicut vero pij quondā viri, quorum Congregatio ad opus hoc laudabiliter, & pie instituta reperitur, comitantur huiusmodi personas, eisque interitum in via monita salutis tribuunt, & simul solatorijs verbis eos demulcent, ut sperent in Dei misericordia, patienterque pœnam eam perferant, quatenus satisfacto iam, & soluto debito diuinæ, & humanæ Iustitiæ, ad Cælos inde euolabunt, ita & Angeli Sancti tale pietatis officium erga alumnos suos gerunt, eorum animas taliter consolantes, dum comitatum ipsis præstant ad Purgatorium: & insuper, ut patienter perferendo pœnas illas, tempore congruo euolent inde ad sedes illas angelicas replendas: quin & diuina elargiente Misericordia, ipsimet Angeli, quandoq; adeas consolandas descendunt.

7. Ad opposita respondendo, Primum soluitur, dicendo, Magistrum lo-

qui de animabus damnatis: de Inferno, non de Purgatorio.

8. Ad Secundum de Iacob, Bonauentura ait, percussionem illam femoris fuisse factam potius ad concupiscentiæ repressioem, quam ad grauem afflictionem, idemque habet Richardus.

9. Ad Tertium, non est simile, etenim in presenti vita adest pugna, & lucta, ideoque permittuntur Dæmones tentare, & vexare, ad exercitium virtutis, & cumulū meritorum, siue ad purgationem culparum: quæ tamen pugna non erit ibi. Dices, est ibi purgatio, & si non pugna, ergo illa a Dæmonibus; Responso patet, ex dictis: & insuper purgantur a diuina Iustitia &c.

10. Ad Quartum, Historia non refert, fuisse in Purgatorio a Dæmonibus torturam, sed adhuc viuenti Martino, & in cubili animam sanctissimam agentem, apparuisse Dæmonem, psonæ cunctis in hora illa contingit.

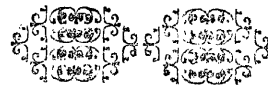
11. Ad Quintum, de antecedenti videndum in disput. cit. Ad consequens vero, negatur id.

12. Ad Sextum, maior non semper est vera, etenim Ministri Iustitiæ in politica humana, christiane viuente, absque odio exequi debent iniunctæ siue torturæ, siue supplicij erga reum, ministerium, alias peccarent grauiter: possunt ergo, sicut tenentur munus suū exequi, ut Iudici pareant, absque vlla tamen animi passione. Cæterum & si oderunt Dæmones animas illas, tamen non obest, iam enim euaserunt de suæ ipsorum tyrannide; odiumque, & inuidia in ipsosmet retorquetur, ipsosque corrodit.

13. Superesset inquirere, vtrum torqueant animas Inferni, at de hoc in tom de Beatitud.

Iacobi percussio ad quod

Finis Decimasextæ Disputationis.

DISPUTATIO XVII.

De potentia actiua Angeli in ordine
ad sensum, intellectum, & vo-
luntatem hominis :

Q V A E S T I O I.

Utrum Angelus possit immediatè immutare sensum
hominis externum.

Angelus po-
test sensibi-
liter homi-
nem immu-
tare, docen-
do &c.

Angelum posse quid-
quam in hominem
imprimere, potest
contingere tripli-
citer: Primo visi-
bilitè: Secundo
inuisibilitè, siue
alijs modis, sensibilitè, & insensibilitè,
quæ phrasis est amplior, ut potè super-
rior ad visibilem, & inuisibilem modū;
visio namque, eiusque; oppositum deter-
minant specialem potentiam visus: ergo
stando ad diuisionem allatam, pri-
mum membrum certum est, vnde po-
test sensibilitèr hominem illuminare,
instruere, docere: exemplum sit Magi-
stri, quo discipulum docet per voces,
nuta, signa, scripta, & huiusmodi: sic
autè & potest Angelus: Exempla pa-
teat in scripturis, etenim Gabriel lo-
quendo instruebat Virginem, *Dominus
tecum, Audi Maria Virgo, Spiritus san-
ctus obumbrabit tibi: Filius Altissimi vo-
cabitur*: Exemploque; vtens concludebat,
*Ecce Elisabeth cognata tua &c. Non erit
impossibile apud Deum omne verbū*. Ita
Raphael instruebat Tobiam, *Appre-
hende, & exentera illum*: docuitque, vt
iccur reponeret ad infirmitates curan-
das &c. Id autem præstare potest An-
gelus, siue in corpore assumpto, docēs,
siue absque corpore formans voces, vt
de Samuele puero, dum inuisibilitèr
quidem vocabatur, non tamen insen-
sibilitèr, *Samuel Samuel* 1. Reg. 7. sup-
ponendo reuelationem illam factam

fuisse per Angelum, de quo tom. 2. de
Trinit. disp. 16. Id quoque præstari po-
terit per scripta, qualis fuit illuminatio,
seu instructio Balthasaris Dan. 5. facta
in pariete, *Manu, T ucel, Phares*, inter-
pretante Daniele. Hoc ipsum docent
Scripturæ, vt Zachar. 1. *Dixit ad me An-
gelus, qui loquebatur in me, Ego ostendam
tibi quid sint hæc*. Dan. 8. *Ego veni, vt
indicarem tibi. Ostendam tibi, quæ futura
sunt &c.* Et que Scholasticorum com-
munis doctrina vt D. Tho. 1. par. q. 111.
Scot. 2. d. 11. q. 2. quæ veritas in testa-
mento nouo per Paulū edocetur He-
bræor. 2. *Si enim qui per Angelos dictus
est sermo, factus est firmus*. Galat. 3. de
lege veteri *Ordinata per Angelos in ma-
nu Mediatoris* & post ipsum suus disci-
pulus Dionysius l. de Cœl. Hier. cap. 14.
indeque per Patres alios, vt Cyrill. l. 1. in
Ioan. cap. 9. Aug. serm. 18. in Psalm. 118.
Origen. homil. 11. in Num. sicut & pa-
tuit ex præcedenti quæst. Ratioque; sua-
det, si namque homo hominem illumi-
nat, instruit, docet, siue per verba; si
per nutus, & signa; siue per scripturā
alijsque modis, cur non poterit hoc ip-
sum præstare Angelus, cum sit maioris
virtutis. Poterit obiecta quoque re-
presentare sensibilitèr, vt inde homo
percipiat id, de quo Angelus velit ipsū
instruere, siue obiecta visibilia, siue au-
dibilia. siue aliter sensibilia: modus qui-
dem hic certus est.

2 Iuxta autem hæc quæritur, an-
dum Angelus sensibilitèr loquitur, pos-
sit

Angelus an
possit in ho-
mine causa-
re actum vi-
dendi &c.

fit immutare immediatè sensum allo-
quuti, itaut verè causare possit sensatio-
nem videndi, audiendi, tangendi, & hu-
iusmodi in ipso homine alloquuto?
Bassolius in 2. 6. 8. q. vnic. art. 1. sic re-
spondet, inquit, *Sed de forma aliqua
accidentali absoluta, non video rationem
eogentem, quare Angelus non potest ali-
quod subiectum transmutare ad aliquam
talem formam, educendo ipsam de poten-
tia subiecti, quidquid sit de forma substan-
tiali; vnde non video, quare non possit vnū
corpus mouere ab albedine in nigredinem:
rarefacere, vel condensare, vel huiusmodi:
tamen nescio si potest: nam licet habeat
potentiam nobiliorem, & actum volendi,
dato, quod actus volendi sit sibi ratio agen-
di, tamen non est ordinata ad hoc talis po-
tentia, vel talis actus. hæc ille.*

3 Nos tamen absolutè dicimus id
non posse præstare. Ratio apertè sua-
det, quia sensatio hæc est actio vitalis:
at Angelus non potest operationem
vitalem in altero producere, vt illi sit
ratio vitalitèr operandi. Probatum mi-
nor, non potest producere principium
formale vitale, quod est anima, ergo
nec effectum eius vitale, qui est sensa-
tio. Item non est forma informans,
veluti anima, ergo nec operationes vi-
tales in altero poterit producere. De-
mum fauer Scotus in d. 8. in fin. §. *Ad
tertium*, inquit, *Nullus actus vegeta-
tiua, vel cognitiua competit propriè An-
gelo in corpore, vel etiam in corpore assum-
pto, sed tantum actus potentia motiua.*
Dum vero ait, competere actum solius
potentiæ motiua, planè excludit nedum
vegetatiuam, & intellectuam, vt ibi no-
minat; sed & intellectuam, quam re-
tinet; Notandum tamen dixisse *in cor-
pore, vel corpore assumpto*: quid quæso
indicat ista duo? nonne sufficiebat di-
cere, *in corpore assumpto*? idem namque;
videtur importari per vtrumque: At
respondetur, non importari idem dum
namque; ait *in corpore assumpto*, indicat,
non posse per corpus assumptum verè
audire, verè sentire, verè comedere, &
huiusmodi, sicut nec verè loqui, cum
corpus illud non viuat, & consequen-
tèr operationes illæ, quæ deberent esse
totius concti ex anima, & corpore, nõ
sunt vitales, de quo proprio loco dictū:
Cum autem inquit, *in corpore signifi-*

cat, neque posse Angelum in tali cor-
pore producere actum vegetatiua, in-
tellectiua, sensitiua, &c. vnde hic ha-
bet rationem subiecti, quasi informa-
bilis, dum ait, *in corpore*: ibi vero ratio-
nem instrumenti, per quod tales exer-
ceat operationes, dum subdit, *vel in
corpore assumpto*. Id ipsum docet in
Reportat. in d. 11. q. 1.

4 Dices, Scotus docet, vt constat
ex mat. de loquutione angelica, Ange-
lum loquendo Angelo, posse imprimere
in intellectum eius actum intelligē-
di, & actus iste est operatio vitalis, er-
go ex hac parte vitalitatis non repu-
gnat producere in hominem sensatio-
nem vitalem. Resp. rationem vitali-
tatis non esse causam præcisam, præci-
sè in via Scoti, cur non possit sensatio-
nem producere, nam neque producere
potest quantitatem, & qualitatem, atque
formam substantialem insensatam, vt
suo loco dicemus; sed prouenire aliunde.
Dices, cur potest actum, intelligē-
di producere, & non sentiendi? Con-
firmatur, quia idem Scotus concedit,
posse Angelum, quantum est ex se, pro-
ducere actum intelligendi in homine,
licet ex parte hominis sit impedimē-
tum propter ordinem potentiarum, vt
ibi, & in Reportat. 2. d. 11. q. 1. §. *Suppo-
nendo*. at hic talis ordo non est neces-
sarius, posset namque ad sensum immē-
diatè actionem dirigere productiuam
sensationis: quo fit, vt mirum non sit,
si non valeat intellectiōnem imprimere,
quia homo non intelligit, nisi per
sensus, & phantasmata: at nunc ha-
betur pro subiecto immediato sensus, ergo
posset in ipsum immediatè sensatio-
nem immittere. Responderetur tamen
sensationem nõ posse intellectuō-
nem vero, tūm in Angelum absolutè,
tūm in hominem, quantum est de se,
vtique posse, ratio potest esse, quia in-
tellectiō continetur intra suum ordi-
nem, sensatio minimè: patet, quia in-
tellectiō est spiritualis, sensatio non sic,
est autem Angelus spiritualis, non sen-
sibilis.

5 Dices, nonne Angeli induxerūt
egcitatem in sodomæos, hæc vero sen-
satio est. Item potest Deus sensationē
immediatè producere, ergo & Ange-
lus. Denique Angelus est altioris or-
dinis

Intellectiō-
nem potest
producere
sensationem
minimè.

dinis ad corpus, ergo poterit producere affectionem hanc corporis; quæ est sensatio.

6 Ad Primum, respond. quod facilius est destruere, quam construere, unde potest homo hominem excæcare, applicando media idonea ad hæc, non potest tamen excæcato visum, seu visionem restituere, & efformare: bene autem norant Angeli media naturalia idonea, siue interna, perturbando humores, spiritusq; animales, nervos otiosos, cerebrumque; siue externa, vt naturalia, applicando adiuua passiuus, quibus inducere potuerint cæcitatem.

7 Ad Secundum negatur paritas, est namque Deus super totum ordinem naturæ; & quod potest facere cum causis secundis, potest se ipso solo.

8 Ad Tertium, est quidem in multis altioris ordinis, at non in omnibus,

licet namque sit perfectior Homine, & Bruto, non tamen potest generare, nutrire, augeri, & huius generis: vnde nec ista, & similia potest producere in alijs.

8 In quæstione proposuimus de immutatione immediata, de qua quidam currit discursus; nam de mediante nil implicat, sicuti enim homo hominim proponit obiectum valde motiuum, unde talis, cui proponitur, vel delectationem capiat, vel horrorem, sic & Angelus proponere potest sensui, vt inde sensus moueatur ad huiusmodi passiones, quemadmodum de Baltasare loquitur Scriptura, cum namque vidisset manum scribentem in pariete, ait textus Dan. 5. *Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebantur,*

QVÆSTIO II.

Vtrum Angelus possit immediatè immutare phantasiam Hominis.

1 **C**irca virtutè phantasticam, seu circa phantasma, tria possumus querere: Primum, vtrum Angelus valeat nouum phantasma, speciem, & in intellectu homini imprimere immediatè, absque præuia sensus externi operatione: Secundo, vtrum possit phantasma transferre de organo vnius in organum alterius: & Tertio, an possit translationem facere in eodem organo eiusdem suppositi de parte in partem. De Primo agitur hic; de Secundo autem, & Tertio in quæst. 4.

2 Circa Primum, est sententia communis non posse id facere. Ita Scotus d. 1. q. v. nic. lit. C. s. *Sed de alijs affirmatiuis.* D. Bonauent. ibid. cum Richard. Dur. *Aegid.* quodlib. 6. q. 16. D. Thom. q. 111. art. 3. cæteri que. Ratio facilis est, quia phantasma educitur ex præuia operatione sensitiua externa; ergo illa cessante, nõ poterit haberi phantasma. Discursus consistit, quoniam ita

se habet phantasma ad intellectiõnem, sicut ad sensationem: at non potest haberi intellectio sine recurso ad phantasmata, quia *Oportet intelligentem phantasmata speculari.* ergo nec haberi poterit phantasma absque præuio recurso ad sensationem exteriorem. Item si posset id fieri, sequeretur posse Angelum producere phantasma coloris in phantasia cæci nati, at hinc sequeretur posse intelligere colores perfectè, cæteraque obiecta visibilia, absque recurso ad potentiam visiuam exteriorem: ita sanè, depurando namque phantasma illud, posset inde percipere cognitionem. Hæc de phantasmate.

3 Idem dicitur de specie intelligibili; talis namque est ordo speciei ad phantasma, qualis est phantasmatis ad sensationem; at phantasma non potest haberi sine sensatione, ergo nec species sine phantasmate. Similiter arguitur de intellectu, vt qualis est ordo speciei ad phantasma, talis sit intellectu, nis

Non potest phantasma immediatè imprimere.

Nec specie intelligibilem. nec intellectu in intellectu immediatè imprimetur.

nis ad speciem: at species nequit haberi sine phantasmate, ergo nec intellectio absque specie intelligibili.

4 Dicendum Secundo, posse immittere speciem, & intellectuõnem, quantum est de se: licet implicet ex parte hominis, propter dependentiam à sensibus.

5 Contra, Angelus bonus etiã in sono docet, & instruit dormientem: id vero fieri nequit absq; productione noui phantasmatis, ergo potest immediatè producere: Antecedens habetur tum in scriptura veteri, vbi passim fiebant apparitiones, & loquutiones per somnium, tum in noua, vt Matt. 20. *Apparuit in somnis Angelus Ioseph, dicens, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; Probatur minor, causæ naturales non possunt agere immediatè in sensus interiores, nisi agant prius in exteriores: ergo dum fit instructio in somnis ab Angelo, vtique sienda venit, mediante productione noui phantasmatis. Item Scotus, præcipue in Reportatis q. 1. d. 11. ait, posse id facere Angelum. Insuper potest id præstare Deus, nec superat vires Angeli, ergo & poterit præstare Angelus.*

6 Ad Primum, non producebat nouum phantasma Angelus, sed ordinabat, & applicabat phantasmata per motum spirituum, & humorum, in quibus subieciabantur, vt sic, & sic ordinata, ostenderent inde quid continerent: idque apprimè scit, & potest facere Angelus; præcipue bonus, vt dicemus.

7 Ad Secundum, Scotus se ipsum declarat, vt dicat, non quidem implicare ex parte Angeli, sed ex parte hominis.

8 Ad Tertium, negatur paritas, excedit enim Deus: vel non implicat ex parte Angeli, sed aliud.

9 Hæc est communis sententia: At proponam quid mihi dubium facit: iam Scotus apertè concedit, non implicare ex parte Angeli, posse causare immediatè intellectuõnem in intellectu hominis; ob idque, & posset etiã causare immediatè phantasma, est enim pro vtrobique ratio: hoc stante, demus iam de facto causare phantasma, quid inde

implicabit, vt intelligat, siue phantasiatur? Dices, non dependeret à sensu, non enim haberet ordinem ad sensum: Huic tamen obiectioni occurritur, nõ esse necessarium talem ordinem, absolute, nec in fieri, nec in conseruari: nõ in fieri, quia fieret ab Angelo: nec in conseruari, quia cessante sensatione, externa, nõ per hoc cessant species intelligibiles, & phantasmata: sicut cessante visione coloris, non per hoc cessat phantasma coloris: & si phantasma, (loquedo de ordine causarum naturalium) dependet à sensu externo, id verum erit quoad primam motionem, seu formationem: quemadmodum exponitur propositio illa, *Oportet intelligentem, phantasmata speculari*, quod intelligitur de prima motione intellectus, tunc enim solummodo eget recurso ad phantasmata, non autem de vterioribus operationibus; hæc namque nõ egent tali recurso ad primum phantasma: quid ergo implicabit, vt dum potest speciem, & phantasma producere, non inde valeat homo phantasiari, & speculari? Adde, potest Deus id facere, indeque valeret homo phantasiari, & speculari, cur ergo non posset id ipsum præstare, faciente Angelo? Dices, sequi inde posse phantasiari, & speculari circa colores, quorum phantasma habuerit: At quid implicat, vt id euenire possit: si namque Deus speciem talem, siue phantasma immitteret, bene valeret cæcus phantasiari, & speculari, vt notat etiam Bassol. 2. d. 1. q. 1. art. 3. *s. Etiam dicitur*, ergo eadem erit ratio, id præstante Angelo. Dices, Aristoteles apposituit talem ordinem, vt nequeat haberi phantasma, nec phantasiatio absque præuia sensatione: ergo nequit præstare id Angelus. Regulam istã Aristotelis non esse talẽ, vt oppositum absolute repugnet à parte rei, etenim Deus potest immediatè phantasma, & speciem intelligibilem imprimere absque præuia sensatione, & sequeretur phantasiatio; igitur si non repugnat oppositum ex natura rei, non erit Aristotelis regula infallibilis, & omnino indispensable; sensus tamen ipse erit, quod loquutus fuit iuxta ordinem consuetum causarum naturalium, talis namque est consuetus ordo, vt per sensum

Oportet intelligentem phantasmata speculari, declarat.

habeamus phantasmata, & per phantasmata speciem intelligibilem, ac denique per speciem intelligibilem, intellectionem: nec utiq; venit in mentem Aristotelis, an Angelus possit talē ordinē supplere, & an Deus, quo fit, ut dum more, & cursu ordinario loquebatur, mirum non sit, si poterit Angelus, tum phantasma, tum speciem intelligibilem imprimere absque recurſu ad sensum exteriorum operationes. Adde, ex eodē Scoto, qui in fine secūdi d. 11. paulo supra argum. princip. ait, Angelum, veluti causam partialem, per intellectum suum agentem posse coagere intellectui agentis hominis ad causandam speciem intelligibilem, eamque perfectiorem ex concursu, utriusque intellectus agentis, qui ambo erunt causa totalis: Insuper in respons. ad Secundum, magis confirmat discursum, ait enim *Impotentia*, nempe recipiendi ab Angelo in intellectu hominis, non est ex defectu potentie activæ Angelis, vel ex impotentia virtutis passivæ intellectus nostri absolute in recipiendo, sed ex impedimento pro statu isto. & ad hunc sensum trahendus est Aletis part. 2. quæst. 49. memb. 2.

10 Dices, videri Scotum sibi contradicere, modo enim ait, modo negat, posse producere speciē, & intellectionem: Respond. ex dictis, negare quidē ex parte hominis ratione status, non tamen ex parte Angeli, & hominis absolute: vide etiam in Report.

11 Arguit Suar. lib. 6. c. 16. n. 22. 23. Actus intelligendi Angeli non potest per modum obiecti imprimere speciē in intellectu coniunctum: ergo Angelus non potest speciem causare. Secundo anima non intelligit, nisi per phantasmata. Tertio, species illa vel est altioris ordinis, vel eiusdem ordinis: Si Primum, ergo sunt improportionatæ; Si Secundum, non poterit haberi, nisi per infusionē à Deo, ergo non ab Angelo. Quarto contra id, quod Scotus addit, Angelum, veluti causam partialem, non rotalē, posse concurrere cum intellectu hominis ad causandam speciem intelligibilem, arguit, Angelus non habet intellectum agentem, ergo non potest concausare speciem. Quinto, dato, quod haberet, non tamen posset

speciem producere, quoniam illud est extra spheram suæ actiuitatis. Sexto, anima separata non potest talem speciem in aliam animam, ergo nec Angelus. Septimo, Angelus non potest efficere qualitates corporeas, ergo nec species spirituales.

12 Ad Primum resp. non esse quæstionē an intellectus coniunctus possit videre substantiam spirituale in sua spiritualitate, qualis est Angelus, id enim implicat, sed an Angelus, non obiectivē, sed effectivē possit talem speciē imprimere: in via implicat spirituale substantiam videri ab intellectu coniuncto, quod tamen non implicabit in Patria, nam Mart. 20. erimus, sicut Angeli Dei. vide Scot. in respons. ad ult.

13 Ad Secundum, verū est, spectando ordinem consuetum intelligendi: siue spectando vires suas, ac si aliudē sibi species imprimeretur, posset per eam intelligere.

14 Ad Tertium, species illa non est altioris ordinis, quam altera, quæ ordinario modo imprimeretur. Cum dicit, habere esse per infusionē. Resp. si immitteretur à Deo, haberet esse per infusionem per accidens, ac posset naturali facultate Angeli immitti ab Angelo.

15 Ad Quartum, gratis assumit, Angelum non habere intellectum agentem, ut suo loco fuit ostensum.

16 Ad Quintum, negatur esse extra spheram suæ actiuitatis.

17 Ad Sextum, Scotus non negare animam separatam posse animæ separatæ speciē immittere, est enim par ratio, ac de Angelo: licet id negandum sit de coniuncta, propter ordinem potentiarum in via.

18 Ad Septimum negatur paritas, & patuit quæst. antec. quia species spiritualis continetur intra ordinem spiritualium, est autē Angelus, & species intelligibilis spiritualis: qualitas tamen corporea est extra hunc ordinem.

QVÆSTIO III.

Vtrum Angelus possit immediatē immutare intellectum hominis.

1 **S**cotus in materia de loquutione Angelica, apertē docuit, Angelum loquentem, in intellectu Angeli alloquuti posse causare, vel speciem intelligibilem, vel actum intelligendi; tum vero vtrumq; simul loquens autem de custodia angelica, & quærens quidnam possit Angelus Custos causare in intellectu hominis custoditi, inquit, (vltro alios modos dicendi) posse etiam, veluti causam partialem producere speciem intelligibilem: itaut ipsius Angeli intellectus, vna cum intellectu hominis, veluti causa totalis possint efficacius operari, & producere speciem intelligibilem perfectiorem. ita dicta quæst. 1. in corpore, & paulo supra argumenta princip. In responsione vero ad Primum, Secundum, Tertium, & ad replicam subsequenter, apertē concludit id posse, ex parte sui: & ex parte etiam hominis absolute, licet repugnet ratione status propter ordinem potentiarum. Id ipsum cū vniuersis Scotistis sequitur Basol. art. 3. in fine impugnationis Auicennæ: Et quamvis videatur sentire oppositum, tamen loquitur ad sensum Scoti, at contra ratione status, siue peccati, siue ordinis potentiarum.

2 Vnum tamen aduerto, modum quendam loquendi Scoti, etenim vnum est certum penes Scotum, aliud ambiguum. Certum est, quod possit Angelus amovere impedimenta intelligendi, si fortē erant perturbati spiritus, vel humores, potest enim illos sedare, ut habet sub litera E. Cæterum, an veluti causa minus principalis possit causare speciem, hoc sub dubio decidit, inquiens, *Posset etiam dici & infra, Vbi non est aliqua via multum certa, nisi vltima de amotione impedimenti, aliquid posset operari circa intellectum possibilem &c.* ergo fatetur, vltro modum illum de impedimento, nil esse certum. Item infra respondendo ad Primum, ait, *Fortē aliquid operari circa phantasmata, &*

fortē circa intellectum possibilem: Item, subdit, Dato, quod nullum istorum possit esse &c.

3 Quid autem ex his, an ne Scotus fuit dubius, nequaquā apertē namque infra in responsione ad Secundum, absque dubio docet id facere posse; quod insuper patet clarissime ex sequentibus solutionibus argumentorum vsque in finem: At quid dicendum ad loca subdubia recensita. Resp. vltimam voluntatem testatoris esse præferendam, ut docent Iurista, sic & vltima determinatio Scoti est anserenda; prius quidem subdubie procedebat, quia loquebatur disputando, de cætero inde vltimato decidit sine formidine affirmatiuē determinando.

4 Circa hoc etiam, quid possit Angelus, siue Intelligentia in intellectu hominis, fuit sententia Auicennæ 6. natural. par. 6. cap. 6. dicentis, quod Intelligentia separata creata producit aliā Intelligentiam, quæ secunda dependet à prima, tum quoad esse, tum quoad intelligere, & sic de singulis, vsque ad vltimam inferiorem; hanc autem influere in intellectum humanū species intelligibles ut rotalem causam: species autem ista, post actum intelligēdi non maneat in intellectu nostro, vnde opus sit recurrere ad prædictam Intelligentiam, conuertēdo se ad illam, quæ scilicet quævisque quærit intelligere.

5 Impugnatur Auicennas à Diuo Thoma 1. par. q. 89. art. 1. & in 4. d. 50. q. 10. sequeretur namque frustra animam vni corpori. Prob. non vni propter corporis perfectionem, forma enim non est propter materiam, sed è conuerso. Nec vni retur corpori propter perfectionē suæ operationis, quia etiam separata posset recipere species tales ab eadem Intelligentia, quæ bene, imo melius: Nec coniuncta corpori reciperet species mediante corpore, vel phantasmate, sed immediatē ab Intelligentia, ergo frustra vni retur.

Impugnat Scotus ibi hanc rationem, inquiens, si ratio hæc valeret, sequeretur animam beatam frustra reuniri corpori. Prob. non enim intelligit. (semper necessario) mediante corpore, siue recursum ad phantasmata, erunt enim beati sicut Angeli in Cælo. Marc. 20. Itæ secundum aliquos, anima intelligit, in quantum est supra corpus; ergo hinc non absolute intelligit, in quantum vnitur corpori.

6. Ideo impugnatur aliter Auicenna: *Omnis nostra cognitio ortum habet a sensu, ex 1. & 2. Post. 1. Metaph. 2. Phys.* vnde est, vt qui caret aliquo sensu, impossibile sit, quod habeat operationem sensitivam secundum illum sensum, atque hinc impossibile est, vt cæcus à natiuitate habeat scientiam de coloribus: at stante positione Auicennæ, posset ab intelligentia imprimi species coloris in intellectu. cæci nati, atq; scientiam habere de coloribus. Item sequeretur, intellectum hominis fore semper in potentia essentiali ad intelligendum, quia caret specie intelligibili: id vero est contra Aristot. 3. de anim. quia, specie iam recepta in anima, intelligimus cum volumus. Dices, manet habitus derelictus ex frequentatis actibus intelligendi. Respond. habitus non est representatiuus (saltem primario, & ex officio suo) sed inclinatiuus, & habitatiuus. Pluribus autem impugnat eandem positionem de productione intelligentiæ ab intelligentia idem Scot. in 4. dir. q. 1.

Non potest immediatè vt causa totalis causare phantasma, speciosè &c.

7. His habitibus, resolutè respondendo ad quæstionem. Primo dicimus, Angelum non posse causare nec speciem, nec intellectionem immediatè, & vt causam totalem, in intellectu cōiuncto. Assertio intelligeda venit sensu iam explicato, vt licet non implicet ex parte Angeli, & hominis absolute, implicat tamen ratione status, seu viæ, ordinis potentiarum, & ratione peccati, ex August. 12. Trin. cap. 12. idemque dicimus de phantasmate, vt nec sic possit immediatè causare: rationes iam allatæ sunt sufficienter quæst. anteced.

8. Hinc Scotus deducit hoc corollarium, sic inquiens sub lit. B. *Ex hoc sequitur, inquit autem, Ex hoc sequitur*

quoddam correlatiuum, scilicet quod Angelus non potest aliquem intellectum rapere ad intellectualem visionem: & quod omnis raptus factus virtute Diaboli est præcisè ad aliquid intense imaginandum, quia intensa imaginatio facit animum ita distractum ab omni alia cogitatione cuiuscunque actualis intellectionis, quod videtur ipsum intellectualem videre: Et concomitatur fortè illam intensam imaginationem alicuius rei, intellectio illius imaginabilis, sed nulla est, ibi intellectio alicuius mere intelligibilis, non imaginabilis. Ita etiam omnis raptus, ad quem potest homo seipsum disponere in hac vita per consuetudinem, non est ad aliquam visionem mere intellectualem, sed solum imaginariam &c. Idem habet in Report. d. 11. q. 1. *Supponendo igitur, vbi insuper addit, inquiens, Ideo magis debent dici furio, quam raptus.*

Dæmon rapere potest ad fortem imaginatio, nempe ad visionem intellectum,

9. Ex his infertur Primo, eatenus videri hominem pati extasim, vel raptum ope Dæmonum, quatenus rapiunt ipsum ad fortem imaginem, & contemplationem alicuius obiecti; tunc namque dum inter se detinetur in cogitatione istius, euenit, vt sensus externi minus, vel nullatenus audiant, videant, sentiant &c. sicut contingit naturaliter etiam in nobis, dum namque detinemur in forti contemplatione rei alicuius, nequaquam aduertimus quid circa nos, vel in nobis agatur. Hæc quidem via non superat vires Diaboli, ideo potest eam exercere. Item vt potest altera via, nempe ligandi sensus externos, quemadmodum contingit & in somno, gratia cuius, externi sensus non experiuntur sensationes eorum, quæ circa eos sunt. Insuper fieri potest, impediendo influxum spirituum animalium à cerebro in sensus ipsos, vt potest obstruendo meatus, & vias: unde eueniret, vt remanentibus nervis priuatis huiusmodi animalibus spiritibus, careret sensu, & motu ipsi sensus externi, etenim à cerebro per spiritus animales, & nervos habemus sensum, & motum, ipsique spiritus sunt instrumenta facultatis animalis, cuius signum est, quod deficientibus his spiritibus, deficerent pariter prædictæ operationes: norunt Dæmones

Dæmones quid possint circa intellectum nostrum, &c. rebrum.

nes perfectè hæc, sciuntque ipsos impedire: nec operatio hæc excedit vires eorum: quare his, pluribusq; vijs possunt, quæ diximus, præstare.

Dæmones an trāsferat sagas, & sagas.

10. Infertur Secundo, non semper Dæmonem transferræ corpora, vt sæpissimè illudere constat; multoties namque apparere ita esse, at non est: causa autem talis existimationis est, quia videntur tales homines esse vere transportati, vt potest, quia viderint, audierint, atreclauerint ea plura, vt videatur ipsis vere corpore ibi interfuisse: at possunt hæc præstari à Dæmone, absque necessaria transportatione: modus autem talis est, nempe ordinant phantasmata, & applicant ad inuicem eo modo, quo opus erit ad aliquid representandum: quo acto, videt talia homines, qualia representantur, & ita clarè, & ordinatè, vt videatur ipsi verè ibi interfuisse: si namque intendat Diabolus presertim alicui factum, gestumque aliquid, siue factum militare terrestre, siue nauale, siue huiusmodi, ordinant phantasmata cum phantasmatibus, phantasma v. g. vasti maris, phantasmata nauium, militantium, occisorum, Equorum, pedestrum, armorum, & huius generis hæc: autem omnia disponere valent ad inuicem, & taliter ordinare, vt vere videatur initū bellum, tali loco, & tempore, & adfuisse præsentem eum, cui sunt hæc, cum tamen à longissimè fuerit absens: qui Dæmon, quamuis præsentialiter trāsferre possit proprio cor-

pore viros, ac mulieres sagas, & sagas, potest tamen eisdem illudere, taliter phantasmata loci, tēporis, & rei ordinando, & disponendo. vt vere ipsis videatur fuisse ibi præsentēs, vt diximus supra propria Disputat.

11. Infertur Tertio, non posse rapere hominem ad considerationem alicuius mere intellectualis, immediatè: vnde nequit rapere ad cognitionem immediatam substantiæ spiritualis, vt Dei, Angeli, Animæ, & huiusmodi; si autem de his quoquo modo vel loquimur, vel coloribus, & imaginibus representant pictores, non nisi per phantasmata nobis notiora, & representant, non vt talia sint, qualia representant, sed ex operationibus nituntur representare eo, & tali modo, licet imperfecto, quo possunt.

Non potest rapere ad considerationem alicuius mere intellectualis.

12. Infertur in super, nec posse scientiam in intellectum audientis imprimere immediatè: quemadmodum nec humanus Magister scientiam, seu habitum scientiæ in mentem discipuli imprimi immediatè: vterque tamen cum Angelus, cum Magister, per voces, nutus, verba, & signa sensibilia, siue naturalia sint, siue ad placitum, possunt hominem instruere, proponendo terminos, complexiones, & huiusmodi. Perfectius tamen id præstabit Angelus, & expeditius, si voluerit, vt potest perfectius callens naturas rerum, artem docendi &c.

Non potest scientiam immediatè imprimere.

Opposita dilata sunt quæst. antecedenti.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Angelus possit transferrè phantasma de organo in organum, & de parte in partem.

1. Circa phantasmam in particulari, duo quærentur: Primum est, vtrum possit Angelus transferrè phantasma de vno cerebro in aliud, vt puta de cerebro Sottis ad cerebrum Platonis. Alterum, vtrum intra idem cerebrum possit transferrè de vna parte organi in alteram.

2. Quoad Primum arguitur quod non, & probatur, non potest accidens trāsire naturaliter de subiecto in subiectum: phantasma est accidens, ergo non potest migrare, etiam ex virtute angelica de organo in organum. Ratio hæc non conuincit, etenim accidens hoc non separaretur à suo subiecto,

do, sed transferretur cum eo, subiectum autem esset humor, vel spiritus animalis.

3 Arguitur aliunde, si fieret talis translatio, tuhc phantasma v.g. translatum in Platonem, non posset in eo esse principium attingendi, siue phantasiandi: Probat, quia non haberet in eo eundem ordinem ad suam causam, vt puta ad sensum exteriorem, à quo fuerat causatum, etenim fuit causatum à sensu exteriori Socratis, non Platonis, in quo nunc esset, & per consequens non duceret in cognitionem in Platone, sicut decebat sortem quando erat in sorte. Item ille Secundus, nempe Plato nō potest per tale phantasma operari: Prob. quia non esset aliquid eius: & si in eo reperitur, est in eo, tanquam locatum in loco, non tanquam forma, sed principium operandi.

4 Nec istæ rationes concludunt: non Prima, quoniā sufficeret, vt phantasma habuisset ordinem ad causam suam in fieri solummodo; ceterum in facto esse, cum non dependeat ab ea, poterit esse in Platone principium operandi. Nec secunda, siquidem ad hoc, vt forma sit principium operandi, sufficit, vt recipiatur in susceptiuo apto, & conuenienti, si namque Deus imprimeret species coloris in intellectu cæci nati, optimè intelligeret colores, ergo à pari, posset Plato phantasiari per phantasma translatum ab Angelo in intellectum suum.

5 Alier probat Scotus, si posset hoc Angelus, posset quoq; species coloris transferre in intellectum cæci nati, indeque naturaliter cognosceret colores. Posset in super scientiam immediatè imprimere, sed transferre, negata quacunq; prævia operatione sensus externi, vt in præced. diximus. Hinc in Report. loc. cit. s. Item aliter probat, sic pergit, inquit, Probabilis mihi videtur, quod Angelus non potest transferre phantasma ab vno homine in alium, & conseruare speciem in ista proportione, quam habuit in primo homine, quia vel nō potest sic transferre speciem, vel si posset, adhuc non potest facere, quod sit aliquid eius, vel quod sit ei principium naturale ad operandum: & sicut vult Philof. 1. de

Sententia Scoti.

Cæl. 1. cap. 56. Sicut si sanguinem vnius transferret ad corpus alterius, conseruando qualitates naturales eius, non esset sanguis naturalis illius, sed solum esset in eo, vt in vase, sed in loco alieno. Si essent duo mundi, essent duo centra naturaliter: & si particula terra vnius mundi esset in alio mundo, violentum esset sibi centrum illius mundi, ideo moueretur naturaliter ad centrum proprium. Sicut autem homo est minor mundus, & cor habeat rationem centri, ideo illud phantasma non haberet eandem dispositionem, vel approximationem ad centrum, vt ad cor, & ideo non eandem dispositionem haberet, quam habuit in primo homine, & ideo non duceret in cognitionem, quam prius &c. hæc ibi, vbi in geniose, vt solet, adaptat exemplum sanguis, & centri alterius Orbis. Licet autem in hanc partem magis inclinet, nihilominus dubius, & problematicus remanet in Sentent. d. 1. 1. q. 1. lit. D. à sub, & supra.

6 Verum, quid implicat, posse Angelum transferre phantasma huiusmodi? Dices, obitare rationes allatas; at istæ bene solutæ sunt ab eodem Scoto, vt visum est: Item posset phantasma, & spiritus conseruare, fouere, itaut vel modicum, vel nullam patiantur alterationem: siquidem diu possent, phantasmata, & spiritus per motum talem alterari, & euanescere, ergo non potest. Resp. Angelum esse tantæ scientiæ, & virtutis, vt applicando actiua passiuus, valeat hæc fouere, & optimè conseruare, vt apta sint ad operationem; ergo nil implicat. Occurrit Vasq. disp. 248 c. 4. in fin. implicare ex parte cerebri, etenim subiectantur in organo, organum autè secundum quilibet partem sui viuit, at si transferretur, transferretur & pars organi, siue cerebri viuentis, idem habet Suar. lib. 6. c. 16. nu. 19. At responderetur, non subiectari species, & phantasmata in cerebro, species quidem intelligibiles in intellectu, phantasma autè subiectatur in spiritu, & humore, vt loquitur Scotus in sentent. quo fit, vt licet hæc sint in organo, non tamen ad translationem ipsorum transferenda sit pars cerebri, sed organi.

7 Nihilominus, quamuis Angelus possit quantum est de se transferre, & conseruare, tamen Plato, in quæ fieret trans-

Potest Angelus phantasma, & spiritus conseruare.

Phantasma in quoniam subiectatur.

translatio, non intelligeret per illas: rationes id probantur præcedentibus, quæ propter ordinem potentiarum, & cetera, vt ibi. Item ratio illa de cæco nato optima est, & hæc omnino concludit non posse fieri. Dices, iam concedis, ex parte Angeli posse fieri. Item phantasia Platonis est receptiua illius, ergo nil implicat. Resp. etsi ex parte hæc nō implicet, implicat tamen aliunde, vt est dictum. Additq; Bassold. 1. 1. q. vnic. §. Et tunc dicitur, quod phantasma sic pendet à phantasia, sicut radius pendet à Sole, & visus à visione: at radij non possunt conseruari sine Sole, nec visus sine visione, ergo nec phantasma absque propria phantasia.

8. Quoad Secundum, Vtrum possit transferre de parte in partem organi, itaut aliter ordinata phantasmata, aliã producant cognitionem. Aegid. respondet posse fieri, ratio, quia potest mouere spiritus, & humores, in quibus phantasmata subiectantur, & ita accidit in somnis virtute Dæmonum. Impugnat Scotus dicendo, plura esse phantasmata, quam spiritus, & humores: & vnusquisque humor, ac spiritus proprio informatur phantasmate: at quia supersunt alia plura, non fiet translatio talium phantasmatum, sed solummodo priorum. Item motus localis de se præcisè non est sufficiens ad sciendum, vt phantasma magis moueat nunc, quàm prius, nisi fiat aliquid circa illud per alterationem, hoc idem aliter impugnat in Reportat. Sed quid? numquid negabit Scotus, posse Angelum mouere phantasma in eodem organo, motis spiritibus, & humoribus? Resp. non hoc Scotum negare, sed reputare difficile, ita enim loquitur, impugnando Aegidium, inquit, sed hoc videtur difficile

ad intelligendum. Vnde autem difficultas Scoti oritur, an quia nō possit Angelus absolute mouere; & phantasmata, spiritus, humoresq; nō sint mobilia? minimè hinc, cōceditur enim, sed quia inquit in Report. quod dum in organo sunt v.g. mille millia species, sed phantasmata, si vnicique phantasmatum, corresponderet singularis pars organi, oporteret organum, cerebrumq; diuidere minutatim in mille millia partes. At quid dicemus nos, dum eandem motionem cū Aegidio supra admisimus, & nunc iterum recolimus? Resp. quod phantasmata non subiectantur immediatè in cerebro, sed immediatè in spiritibus: possunt vero spiritus apprimè correspondere phantasmatis, & ita cessabit illa diuisio cerebri in partes millia millium.

9 Subdit tamen idem Scotus, posse Angelum circa virtutem phantasticam amouere impedimentum, puta, si impedimentum ordinatæ immutationis à phantasmatis erat perturbatio spirituum, vel humorum, Angelus potest illam sedare, qua sedata, occurrent ordinatè ipsa phantasmata.

10 Ex quibus omnibus cōcluditur, non posse aliter imaginatiuum nostrum ab Angelo immutari, nisi per commotionem humorum, & spirituum animalium. Confirmatur ex Arist. lib. de insomni. cap. 3. dicente; Descendente multo sanguine ad principium sensitiuum, excitari motiones sensibilibus. per principium autem sensitiuum intelligit sensum communem, quod & exiltimauit esse eundem cum imaginatiua. quod etiam experimur in feblicitantibus, ex commotione spirituum, & humorum fieri apparitiones phantasticas, & illusiones.

Dæmones quō mouet imaginatiuum hominis.

QVÆSTIO V.

Vtrum Angelus immutare possit humanam voluntatem:

Q Via præses quæstio supponit principia spectantia ad ordinem gra-

tie, ideo, Deo dante, de ea agemus in materia de Gratia.

Finis Disputationis Decima Septima.

DISPUTATIO XVIII.

De potentia Angeli in ordine
ad Vniuersum.

Q V A E S T I O I.

Vtrum in Angelo sit admittenda potentia exequutiua.

In primis autem quæritur, an in Angelis, ultra intellectum, & voluntatem, reperiatur potentia quædam tertia, quæ appellatur Executiua: & ultra hoc, dato eam reperiri, an sit eadem, an distincta, & qualiter, ab anima, & facultatibus eius.

2 Non dari potentiam talem executiuam, est sententia D. Thomæ de malo q. 16. art. 1. & par. 1. q. 54. art. 5. ac q. 79. art. 1. atque opusc. 11. art. 3. & 13. vbi docet, Angelum mouere corpus solo imperio voluntatis. id ipsum prius sentijt Auerr. 12. Met. com. 36. & post D. Thomam Durand. in 2. d. 2. q. 5. Heru. d. 14. q. 1. art. 4. Capr. d. 7. q. 2. Soncian. 12. Met. q. 35. Bassol. d. 14. q. 1. inclinatur Molin. q. 54. art. 5. negatque absolutè Valq. 1. par. disp. 218. num. 10. Probatur autem Primo, frustra fiunt per plura, quæ fieri possunt per pauciora: at sufficit intellectus vt dirigens, voluntas vt exequens, ergo frustranea erit potentia alia exequutiua. Secundo, quæ sunt dispersa in inferioribus, sunt vnita in superioribus: at in homine potentia motiua corporea distinguitur quidem ab intellectu, & voluntate, ergo non debet distingui in Angelo: Antecedens patet, nam ea, quæ dispersa sunt per quinque sensus internos, vnita sunt in vno intellectu: quæ intellectus hominis multiplici operatione discurrendo apprehendit, ea absque discursu Angelus vnico intuitu percipit: & denique, quæ sub duplici appetitu continentur, irascibili, & concupiscibili, ea in vnica facultate voluntatis vniuntur; igitur

si virtus motiua organica in homine discernitur ab intellectu, & voluntate, reperietur vna, eademque, indistincta, & indiuisa ab intellectu, & voluntate in Angelis. Tertio, Angelus est pure intellectualis, ergo habet solummodo intellectum, & voluntatē. Quarto, solus intellectus, & voluntas sunt potetia rationales, siue intellectuales, at Angelus est totus intellectualis, ergo non dabitur vltior potentia. Quinto non admittitur in Deo, ergo nec in Angelis: alias, si admitteretur in Angelis, apponeretur quoque in Deo, videtur enim par ratio, cum ambo sint entia intellectualia, spiritalia. Sexto, præter intellectum, & voluntatē, quæ sunt potentia vitales, non datur alia facultas vitalis, ergo nec dabitur potentia exequutiua.

3 Nihilominus asserimus dari in Angelis potetiam hanc exequutiua, licet autem Scotus in 4. d. 1. q. 1. lit. H. dubitatiuè loquatur, attamen absolutè ita asserimus, & in hanc inclinatur magis cõmunitè Scotista, præcipuè Tartar. sequitur Caetan. q. 54. art. 5. Aureol. 2. d. 8. q. vnic. art. 3. Conimbric. l. 2. de Cæl. q. 7. Mayron. 1. d. 43. q. 5. Suar. in Metaph. disp. 35. sect. 2. & de Angel. l. 4. cap. 29. Probatur autem, potetia distinguitur per actus: actus intellectus, voluntatis, & potetia motiua sunt diuersi, vt patet, ergo potetia non erunt vna, siue duæ solummodo, sed plures, & ita dabitur potetia exequutiua. Dices, actus istos subordinari, tanquam actus imperans vltioris, & imperati, vt intellectus, & potetia, motiua exequutiua. At hoc nil obstat, etenim licet sit subordinatio huius potetia ad intellect-

Potentia exequutiua in Angelis.

vellectum sub ratione dirigentis, & ad voluntatem sub ratione imperatis, tamen sunt omnino diuersi; nam in homine sensus exterior subordinatur inferiori, & vterque intellectui, & nihilominus omnes istæ potetia inter se distinguuntur: & in brutis potetia motiua subordinatur appetitiua, attamen inuicem distinguuntur, ergo non obstante subordinatiõne potetia huius exequutiua in Angelis, vtrique inuicè distinguuntur. Rursus ad principale, actus immanens non est per se operatiuus ad extra, nam actus immanentes sunt gratia sui, nõ gratia alterius, sicut est actus transiens, prout habet Arist. 9. Metaph. cap. 9. & 1. Ethic. cap. 7. ergo operatio motiua non potest promanare ab actu immanenti intellectus, & voluntatis, sed cum actio illa motiua sit actio transiens, postulat potentiam exequutiua transeuntem. Præterea posset Angelus velle: (nempe malus) commouere, & euellere à quatuor angulis totum istum Cœnobium, immo totum Orbem, attamen voluntas talis exequutiõni non mandat, signum ergo est, quod dum quidquam mouet, nõ per solam imperantem voluntatem id agit, sed per potentiam exequutiua. Insuper datur in anima, ergo & in Angelo: dari in anima, tum rationes alatae probant, tum quia apertè constat esse in ea potentiam motricè exequentem, tum organicam, tum inorganicam ex Scotus in 4. d. 49. q. 14. Hoc ipsum multo facilius cõcedunt Angelo ij, qui eandem exequutiua admittunt in Deo. Ac denique Bassolius in Prol. q. 4. art. 2. refert articulum Parisiensem damnantem hanc sententiam: licet autem articuli Parisienses non transeant Sequana, vt aiunt, nihilominus habemus pro sententia nostra confirmationem Doctorum Parisiensem. Item, plura desiderat Angelus malus, etiam de naturalibus externis, at non omnia assequitur, ergo potentia exequutiua, distinguitur à voluntate.

4 Potentia hæc an distinguitur formalitèr, realitèr, an sola ratione: qui distinctionem realem admittunt inter potetias, & subiectum, eandè admittent inter exequutiua, cæteraque facultates, & essentiam Angeli: Scotus

tamen, quia contenti sunt sola distinctione formali potetiarum ad subiectum, dicent consequenter, & exequutiua potetia distingui formalitèr.

5 Vtrum & in Deo ponatur potetia hæc exequutiua, examinauimus tom. 1. de Trinit. Disput. de Omnip.

6 Ad Primum resp. debere vniri eo modo, quo possunt vniri, vt contradictionem non implicet, alias intellectus, & voluntas, quæ sunt duæ potetia in homine, deberent esse vna in Angelo: implicat autem potentiam executiuam sic vniri in Angelo, vt sint omnino vnium ipsa, & cætera facultates Angeli, nec veniat multiplicanda ultra eas. Ad illud de discursu angelico, patuit suo loco, etiam discurrere.

7 Ad illud de frustra, valeret propositio, dum æquè bene fieret per pauciora, at non æquè bene hic, ideo requiritur exequutiua.

8 Ad Tertium negatur consequens.

Ad Quartum, quid implicat, vna cum natura intellectuali reperiri potetiam motiuam, quæ non sit formalitèr intellectualis: alias sequeretur in Angelo non dari voluntatem, quia facultas volitiua nõ est facultas intellectiua, nõ enim volũtas intelligit, sed vult, amat, odit: ergo nec implicabit dari potetiam exequutiua, quæ nõ sit rationalis, & intellectualis, non enim munus eius est intelligere, sed mouere, sicut nec munus volũtatis est speculari, sed imperare, quemadmodum & munus eiusdem est intelligere, sed mouere, sicut nec intelligere, sed mouere, sicut nec intelligere.

9 Ad Quintum patet responsio ex loc. cit.

10 Ad Sextum Vulp. ait: potentiam hanc non esse vitalem, ita disp. 16. art. 2. nu. 6. Responsum hanc nõ amplector, etenim potentia motiua, & exequutiua animæ est vitalis, ergo & Angeli. Item ipse docet cum Scotistis, & nobiscum, potentiam hanc idèrificari realitèr, & distingui solè ex natura rei, quomodo ergo nõ erit vitalis. Insuper motus viuentiæ ab intrinseco, est operatio vitalis, ergo à principio, & facultate vitali. Quapropter ad argumentum negamus assumptum, est enim in Angelo, vltra facultates vitales intellectus, & voluntatis, potetia quoque exequutiua, tanquam facultas vitalis.

Potentia exequutiua est vitalis.

Q V Æ S T I O II.

Quousque se extendat potentia angelica in ordine ad Vniuersum.

IN Primis dicendum multa posse, adeoque esse multa, & magna, quæ potest, vt de Angelo malo asserat Iob. 41. *Non est potestas, quæ comparatur ei: fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in umbilico ventris eius, ossa eius, velut fistula eris: cartilago illius quasi lamina ferrea. Ecce absorbetit fluium: habet fiduciam quod insinat Iordanis in os eius. An extrahere poteris Leuiathan, & fune ligabis linguam eius. Pluraque ex cap. 41. & 41.*

Angelus potest mouere seipsum.

2 Singulariter vero accedendo ad singula capita, dicimus, Angelos mouere posse seipsum, sicut de facto vnusquisque se ipsum mouet, dum vel ad nostram descendit custodiam, vel ad alia exequenda ministeria destinatur à Deo: hoc patuit in Disput. de Motu Angelorum.

Angelus Angelum mouere potest.

3 An vero Angelus ultra seipsum, alium quoque mouere valeat, respondit Vasquez disp. 194. cap. 3. *Fruuolum esse quod quidem comminiscuntur, Angelos aliquos tantæ esse virtutis, vt aliquo impulsu, quasi impresso alteri Angelo, ipsum moueant ad alium locum, vel alicui loco alligent.* Nihilominus tenendum, Angelum posse à seipso mouere: Prob. potest Angelus mouere corpus, ergo & alium Angelum. Item potest mouere animam, ergo & Angelum: Ex his duobus modis intercluditur via ad effugium, si namque dicas, corpus posse, at non spiritum, en mouet animas, quæ est spiritus, ergo & Angelum. Item quod potest seipsum mouere, potest quoque moueri ab alio eiusdem generis, & virtutis, imo virtutis maioris, Angelus mouet seipsum, ergo & moueri poterit ab Angelo altero cum sint eiusdem generis, vel speciei, habeatque virtutem mouendi &c. Insuper mouetur à Deo, ergo & moueri potest ab Angelo altero: prob. conseq. nō ideo mouetur à Deo, quasi requiratur virtus infinita ad mouendum, ergo, & si Angelus alter non sit virtutis infinitæ, adhuc poterit mouere.

Denique Dæmones, qui mali Angeli sunt, facultatem habent naturalem, siue corpus mouendi, siue perditas animas rapiendi ad Infernum, nec etiam requiritur ad hoc virtus infinita, sed sufficit imperium, & sententia iusti Iudicis Dei, vt tales animas ducant ad Infernum: Et de anima Lazari Luc. 14. dicitur, *Factum est, vt moueretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahe.* hinc arguitur, an fortè Angeli substantia erit grauior, & ponderosior, sine corpore, siue anima rationali, vt eam Angelus nō valeat mouere? quod si dixeris dari Angelum, qui nō sit tantæ virtutis: saltem non negabis, dari Angelum superiorem habere virtutem talem ad mouendum inferiorem, quod ergo præstare non poterit inferior, præstabit superior: Et hinc merito Scotus in 4.d. 44. q. 2. lit. E. inquit, *Contra voluntatem Angeli non habentis saltem Angelum superiorem, non potest fieri sic de ientio, nisi à Deo immediate.* Hinc autem plura inferuntur, Primo, posse Angelum, Angelum mouere absolute: Secundo, superiorem posse mouere inferiorem absolute, siue velit, siue nolit inferior: primum remanet probatum, & secundū patet, quia habet superior virtutem maiorem, ergo mouere poterit etiam inuitum, & à loco pellere, & in locum relegare. Tertio, æqualem posse æqualem mouere, si tamen mobilis velit, alias non poterit æqualis enim in æqualem non habet imperium: Quarto inferiorem posse mouere superiorem, si tamen superior moueri velit, alias non; ratio patet, quia inferior in superiorem non habet imperium: Solum Zumel negat secundum illatū, inquiens inferiorem non posse à superiori moueri inuite. Verum, hoc non recipitur.

6 Dices, virtus corporea inferior, & imbecillior nō potest mouere corpus grauius, & ponderosius, ergo nec Angelus inferior superiorem. Resp. si pondus

pondus corporis grauioris non attemperetur virtuti corporeæ inferiori, non vtiq; mouebit, oporteret namque, vel virtutem inferioris augeri, vel pondus mobilis attereri, & minui: in Angelis autē, licet cesset pondus molis, adest tamen pondus virtutis, quia, teste August. *In ijs, quæ non mole magna sunt, idem est maius esse, quod melius esse, quo fit, vt quamuis virtus inferioris Angeli attingere nequeat de se sola ad superiorem, nihilominus poterit superior semetipsum attemperare virtuti eius taliter, ac tæto, vt possit moueri ab eo.* Posse autem Angelum mouere corpora, sæpè fuit traditum, & apertè testatur Scripturæ, vt Ezech. 8. *Angelus apprehendit Ezechielem in cincto capitis, & eleuauit eum inter terram, & Cælum.* Act. 4. *Spiritus Domini rapuit Philippum.* Supponitur autem, apparitiones, seu huiusmodi operationes ad extra fieri à Deo per Angelos: & Dan. 14. *Angelus portauit Habacuc in Babylonem.* Licet autem hæc vera sint, & etiam inuite inferior moueri possit à superiori, nihilominus modificatione indiget, quoniam habet solummodo locum in Angelis malis, possunt enim etiam inuite moueri à superioribus, præcipue bonis, vt patet Apoc. citando: item quia Raphael reliquit Asmodeum in deserto: tum etiā ex loco illo, *Factum est prælium magnum in Cæto,* cap. 17. vbi habetur, quod peracto prælio, proiectus est Draco ille magnus. Item locum quoque habet in Angelis malis superioribus, siquidem ex pluribus habetur, superiores Diabulos coercere, inferiores, vt Disp. de Angelica custodia attigimus, loquendo tamen de bonis; tum mouentibus, tum mobilibus, asserendum est, quod quamuis physice spectando naturalem facultatem Angeli superioris, possit id euenire, tamen id non continget, tum quia Beati sunt, ideoque concordēs inter se: tum etiam quia bene sciret Angelus bonus inferior talem esse Dei voluntatem, v.g. vt moueretur à superiori, ideoque libenter moueri se sineret: linquo tamen pugnam illam penès Dan. 10. vbi Angelus Regni Persarum restitit Gabriel, etenim adhuc de diuina voluntate, non eis constabat, ideoque conditio-

Mali Angeli à bonis moueri possunt inuite.

Boni Angeli non mouent bonos alios, ipsi inuitis.

nata erat altercatio, nempe si sic, vel sic Deo placuerit, ob quam conditionatam reluctantiam nullus eorum peccabat, omnes namque pugnant pro maiori gloria Dei, ac Populi illius beneficio, vt loco citato diximus: quod si tamen dicamus alterum eorum fuisse Angelum malum, vt ibi reculimus ex sententia aliquorum, iam cessat questio, eū bene potuerit Angelus bonus malo etiam inuito resistere: vbi ergo constat bonis Angelis de Dei voluntate, nullus ipsorum vel inuitis mouebitur, vel minimum quid aduersus alterum attentabitur, id namque repugnat statui Beatorum, quin potius inferior, cognita voluntate superioris, v.g. de motu, statim ipsemet semetipsum mouebit ad ipsius nutum, vel finet se ab altero moueri, si Deo placuerit &c.

7 Et ex his inferitur, quod licet Dæmones aliqui, & multi essent Angelis bonis superiores in natura, nil tamen obstaret, vt moueri possint ab eis: Assertio fundatur non in viribus naturæ Angeli boni inferioris, cum inualidiores sint, sed in virtute, & gratia Dei, etenim virtus gratiæ maior est virtute naturæ, quo fit, vt imperio, virtute, & gratia Dei inferior bonus mouere valeat, & alligare Angelum malum superiorem. Dices, de Christo Domino, ait Euangelista Luc. 7. *Assumpsit eum Diabolus in sanctam Ciuitatem, & rursus Assumpsit eum in montem excelsum vade &c.* ergo vel hinc etiam Angeli mali assumere, & mouere poterunt Angelos bonos. Resp. Christum Dominum sua sponte, ac sua voluntate id permisit, sicut namque plures assumere dignatum fuit diuinum Verbum nostræ naturæ defectus, ita & permitti voluit ipse Christus asportari, imo & tentari &c. quod si Angelus bonus id ipsum permitteret Angelo malo, posset vtiq; euenire de se ipso, vt moueretur, stante virtute naturali, at id non contingere, nec permittere, verisimile est.

Angelus inferior in natura potest, Dei virtute mouere Deum monem superiorem.

Christus an asportatus à Dæmone?

8 Dum autem Angelus vel Angelum mouet, vel corpus, queritur, an id facere possit mediante impetu impresso? ita euenire semper autumat Vasq. disp. 218. num. 9. inquiens, non posse in aere corpus ab Angelo detineri absque impetu in eo nōniter, & nouiter factio.

Angelus an moueat mediante impetu.

Verum, hoc superfluum est: & probatur oppositum ex eo, quod contingit in nobis, etenim non semper mediante impetu, siue nosmetipsos, siue alia motum: item in casu Valquij, dum detinemus quidquam in aere suspensum, non opus est, ut in illo impetum imprimamus: insuper frustraneus esset talis impetus, quando cunque nulla ex parte mobilis adesset resistentia, & violentia: ergo nec in Angelo mouente siue Angeli, siue corpus, erit naturalis hic impetus, nisi tamen adsit violentia, & resistentia. Potest ergo Angelus duplici modo moueri, tum absque impetu, tum cum impetu, quo secundo modo contingit penes Iob 1. *Repente ventus vehemens irruit à regione deserti, & conculsit quatuor Angulos & c.*

9 An possit causare impetum: videtur autem non posse, quoniam non potest producere qualitatem, impetus autem est de genere qualitatis: Assumptum supponitur, & patebit inferius. ita Suarez in Metaph. disp. 35. sect. 6. & si lib. 4. de Angeli. cap. 31. sit problematicus: Nihilominus affirmatiuam sententiam sequimur, & probatur, potest causare homo, ergo & Angelus, antecedens patet, & probatur consequens, est perfectionis in homine mouere tum immediatè per absolutam potentiam motiuam, tum mediatè per impulsu, & impetum: at perfectio competens inferiori non est deneganda superiori. Vulpes disp. 16. art. vlt. sequens opinio oppositam num. 5. responderet, mouere per impetum non esse perfectionem simpliciter in homine, sed perfectionem suppletentem imperfectionem, quatenus virtus motiua hominis est organica, nequiens sine instrumento medio, quod est impetus, causare motum: Sed arguo contra: In Beato virtus motiua nedum erit organica, sed etiam inorganica, quia poterit moueri tum organicè, tum inorganicè, ut habet Scotus in 4. d. 49. q. 14. lit. D. erit autem perfectio in Beato talis potentia, talisq; motus inorganicus, competens ratione dotis beatificæ agilitatis, ergo competit etiam Angelis beatis sic mouere immediatè absq; impulsu, & impetu medio. Item arguo ad principalem, si non posset mouere cum impulsu,

Angelus an possit causare impetum ..

sequeretur, in mouendo debere semper esse coniunctum cum mobili, vbicunque fuerit, & hoc vilificat virtutem angelicam: Probatur assumptum, proiciendus sit v. g. lapis ab hac Cella, vsque ad forum publicum, proiciat autem tum Angelus, tum homo seorsim, homo quidem proiciet hinc, absque, quod hinc discedat. lapis vero proiectus, per impulsu, & impetum receptum, recipiatur inde in foro, absque comitatu proiciens: proiciat autem eundem Angelus, opus erit, ut Angelus eat secum vsq; ad forum, non enim absque impulsu eo lapis deuenire poterit, quem Angelus non poterit imprimere, sed semper Angelus comitabitur cum lapide: at hoc maximè vilificat virtutem Angeli. Confirmatur, potest homo per impetum agere in distant, absq; suo discessu è loco projectionis, ergo & poterit Angelus, cum sit virtutis maioris. Vulpes num. 4. ait, Angelum posse semper esse præsentem corpori, quod mouet, vnde sine necessitate ponitur impetus. Contra, non loquimur de libertate Angeli, pot enim semper sic esse præsentem vbicunque mobile fuerit, at hinc sequitur, ut non voluntate, sed necessitate sit ibi sepe præsens, quod non contingit in homine, qui potest pro libito corpus mobile à se remouere per impetum, ipso remanente immoto, absq; discessu, quod est perfectionis, nam præsentia eius non remanet alligata semper cum mobili, cum tamen præsentia Angeli semper sit alligata mobili, semperq; ipsum ire necesse sit cum mobili, quocunq; mobile proiectum fuerit, & quocunque deuenierit, hæc autem vilificant naturam angelicam.

10 Ad rationem autem in oppositum de qualitate resp. posse impetum talè producere, non obstante quod sit qualitas; ratio, quoniam talis impulsus est quid consequens ad motum, licet non necessario, non enim omnis motus sit mediante impulsu, & impetu: sufficit autem posse consequi ad motum, ad hoc ut possit produci à producete motum: Item est accidens, & affectio motus, quamuis separabiliter se habens à motu, quia tamen afficere potest motum, potest produci à producete motum.

tum. Insuper non egreditur virtute, producentis motum, quapropter continetur in virtute eius, qui producit motum: potest autem producere principalem, potest & accessorium, ergo, ex quo producit Angelus principalem, quod est motus, producet & accessorium, licet accidentarium separabile, quod est impetus.

Quanta sit Angeli potentia ..

11 Quanta sit potentia motiua Angeli circa hoc Vniuersum, quis nouit? plura plures dicunt, at quis mensus est potentiam eorum: vnde quæruntr vtrū possit ignem trahere in terram ex propria sphaera: an commouere tempestates in aere, & aquis, causare submersiones: concutere aedificia, montes transferre, arbores euellere, causare terremotus, commouere totum Elementum terræ, aquarum, aeris, ignis, & huius generis: utiq; tanta est ipsorum potentia, vt plura ex his compertum sit effectisse, prout penes Iob cap. 1. habemus. Item obedit eis materia prima ad nutum, quoad motum localem: insuper applicando actiua passiuus plura possunt inde effecta euenire, miranda facere, licet non miracula, miranda enim erant ea, quæ faciebant Magi Pharaonis, miranda quidem nescientibus principia, & causas eorum non autem scientibus: de his, & similibus ita concludit Martinus del Rio disquis. magic. lib. 2. q. 7. inquit, Inferiora corpora payent Angelis quoad motum localem, adeo vt Celos vorare queant; sed cum queant eos mouere, sequitur, nullum adeo vastum esse corpus, vt id Demones, quadam impulsu impressione, loco mouere nequeat, dummodo tamen ea motione, ordo Vniuersi non turbetur: quare nec integrum Elementum loco suo mouere valebunt, nec poterunt etiam Celorum cursum mutare, impedire. Mouere vero corpora locali motu potest Damon velocissimè, & quo videmus motu Celos celerissimè moueri & c. id ipsum currit de Angelis bonis: quod si ad bonos non applicat, ideo est, quia intentum sui operis est agere de magicis disquisitionibus, ac proinde de Angelis malis. Aliud vero animaduertendum, non totam virtutem ipsos expendere circa Vniuersum, plura namque, & maiora agere possent, sed eo vsq; potentiam siue bonorum, siue

Materia obedit Angelo ad nutum, declarat.

Dæmones faciunt miracula, sed non miracula.

Plura possunt, sed impediunt.

malorum se extendere, quousque placitum fuerit voluntati, & prouidentia diuina, sunt enim siue boni, siue mali, ministri, & exequutores imperij voluntatis diuina; potestas enim, quam Demoni Deus tribuit in bona Iobi, fuit inde limitata dicendo, *Vniuersa, quæ habet in manu tua sunt, verumtamen animam illius serua* cap. 1. & 2. & Apoc. 10. Angelus ille quintus, clamauit quatuor Angelis quibus datum est nocere terræ, & mari dicēs, nolite nocere terræ, & mari & c. vnde concludit Aug. *Nec Demon, nec Angelus aliquid operantur secundum naturæ potentiam, nisi quod Deus illis permisit.* de Ciuit. Dei 18. plura infra.

12 Quantum inde sit tēpus, quantum mora, in qua moueant: Certum est id pendere ex mensura virtutis eorum, & resistentia rei mobilis: ergo si virtus obfistentiam superat, celeriter, vel vt placet, & minus celeriter, mouebunt: si obfistit, distinguendū, si namque resistentia est vincibilis, mouebunt celeriter ad mensuram virtutis vincētis: si vero est inuincibilis, nequaquam mouebunt. Quod si nulla prorsus interueniat resistentia, an possit quātalibet celeritate mouere celerius in infinitum? affirmat Suarez de Angelo mouente Cælum, nulla facta obfistentia, lib. 4. cap. 24. num. 6. Albertin, t. 1. Princ. 1. coroll. 16. num. 15. & ante ipsos Capreol. in 2. d. 6. q. 1. atq; Alensius par. 2. q. 33. memb. 1. ad 1. verum non assentimur, idemque Suarez prius in metaph. disp. 35. sect. ita sentijt minimè posse: & sequitur Valq. disp. 197. cap. 4. quibus accedit idē del Rius lib. 2. q. 16. versus fin. *Si vnum restat, inquit, Nec etiam posse Angelum sola voluntate, & intellectu, illimitatè & infinite, quodcunque volet, & quanta velit celeritate, loco mouere, hoc enim damnaſſe intelligendus est articulus Parisiensis, & merito, quia hoc est virtutis infinita.* Adest ergo, vltra Authores, articulus etiam Parisiensis. Ratio Suarez erat, quia cessante resistentia, poterit mouere absque termino velocitatis ad summum, ad infinitum. At fallitur, non enim Angeli mouentis virtus metiendā est solummodo quasi negatiuè ex eo quod nulla habeatur resistentia, hoc namque non sufficit

Celeritas motus angelici quanta.

Angelus non potest mouere ad summam, & infinitam velocitatem. Virtus motiua vnde metienda est.

facit, imo est caput extrinsecum, & secundarium; sed metienda est primario positivè ex tantitate virtutis: at quia virtus est finita, ergo non poterit movere quantalibet velocitate in infinitum. Item movere celeritate infinita est idè ac movere subito, & in instanti, infinitas namque celeritatis excludit durationem, & successionem, ergo mouebit in instanti, sicq; dabit verum motum absque successione, & duratione in instanti. Dices, in tali infinita celeritate reperiri ordinem naturæ in transeundis partibus. Contra, quia ad essentialitèr motus non sufficit ordo naturæ, exigitur enim essentialitèr ordo temporis, vt constat,

13 Quæritur rursus, vtrum valeant formam, siue substantialem, siue accidentalem corpoream producere. Est communis sententia negativa: ita Scot. in 2. d. 8. q. vlt. & in 4. d. 1. q. 1. D. Thom. q. 110. art. 2. D. Bunau. 2. d. 8. par. 1. art. 2. q. 2. Albert. d. 7. art. 8. Richard. Argent. Dur. Bassol. ad eum locum: & cõmunitèr Recentiores. Fuit autem sententia Platonis, Angelos ex præiacente materia produxisse res corporeas, referente August. 12. de Ciuit. c. 24 fuit quoq; sententia Auicennæ, Intelligentiam producere Intelligentiam, de quo sæpè dictum: Fuitq; hæresis quorundam, penès Iræneum, & Epiphanium aduersus hæreses, qui & damnati fuerunt à Concil. Bracar. 1. Can. 12. circa plasmationem hominis, vbi dicitur, *Si quis plasmationem humani corporis, Diaboli dicit esse figmentum, & conceptiones in vtero matrum operibus dicit Dæmonū figurari, propter quod resurrectionè carnis non credit, sicut Manichæus, & Priscillianista dixerunt, anathema sit.* Item Can. 8. habetur, *Si quis credit, quod aliquantas naturas Diabolus in mundo fecerit, tonitrua, & fulgura, & tēpestates, & siccitates ipse Diabolus auctoritate sua faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit:* Nota autem, auctoritate sua etenim dependenter à Deo, & iussu, siue permissione Dei, facit quæ facit, nõ enim Diabolus est author huius mundi, vt tales hæretici sentiebant. Dum vero Concilium negat fieri ab eo tonitrua, tempestates, & huiusmodi, non negat, applicare posse actiua-

passiuis, ex qua applicatione hæc, & similia euenire solent, vt communiter docent Theologi, & vt patet de Magis Pharaonis, & de ijs, quæ Dæmonum opere acciderunt in bonis, & corpore Iobi, sed intentum Concilij est, confutare hæreses dicentium, Diabolum, veluti Deum, pollemente virtute infinita, esse Authorem creaturarum: si quæ namque facit, Deo permittente facit, cuius permissione, & nutu cessante, nil potest amplius facere, vt de iisdem Magis constat, quibus permissum fuit ea solummodo facere ope Dæmonum, quæ fecerunt; cæterum non potuerunt scyniphes facere, Deo non annuente, nec permittente, vt Exod. 8. & confirmatur ex Concil. Ancyran. penès cap. Episcopi 29. q. 5. vbi dicitur; *De Domino scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt; quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius mutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore, infidelis est.* Accedunt nuper allata.

14 Non ergo, ex dictis, potest formam substantialem producere. Doctores varij sunt in assignandis rationibus, & profecto ardua res est, vnde alter alterius nititur eliminare probationes. Nobis vero pro forma substantiali sufficiant istæ; Angelus vel substantiam produceret vniuocè, vel æquiuocè: nõ Primum, quia nõ potest generare: nec Secundum, prob. Non potest formam substantialem educere de potètia materiæ, quia hoc competit Deo, & Agentibus naturalibus corporeis: ergo. Itè non operatur, nisi mediãte intellectu, & volitione: hæc autem sunt accidentia, at accidens non est principium producendi substantiam. Rursus non potest creare, cum non sit virtutis infinitæ, ergo nec per creationem, nec per generationem, siue per alium modum producendi, potest producere formam substantialem. Adde, causæ naturales sunt sufficientes ad producendam substantiam, ergo nequit Angelus. Ratio hæc infirma est, nõ enim per hoc, quod illæ sunt sufficientes, tolleretur virtus producendi substantiam, ergo ex alio capite; non conceditur ei talis virtus. Item probatur, non continet Angelus formam

Angelus nõ potest formam substantialem producere.

formam talem virtualitèr, & eminentèr, ergo nequit producere. In ratione tamen hac oporteret assumptum probare: licet autem verum sit non continere virtualitèr, at tamen non probant, vt aperte conuincant. Rationes etiam nostræ allatæ fugam patiuntur, etenim quod accidens non sit principium producendi substantiam, assertum quidem Scoti est, quod tamen Thomistæ negant. Quod etiam educere formas de potentia materiæ competit solummodo Agenti naturali corporeo, id. aiunt fore probandum, cur namq; non competit & Angelo: ita de probationibus istis, deque alijs aliorum.

Non possunt formas accidentales efficiere.

15 Nec possunt Angeli producere formas accidentales, quantitatitatis, qualitatis, siccitatis, frigoris, caloris, nigredinis, aliorumque colorum, sicut nec lumen, aliaque species sensibiles. Assertio recipitur communiter, præterquam à Thomistis distinguantibus de qualitatibus, ob quod non concedunt de omnibus: quidquid tamen sit, est sententia communis de omnibus. Ratio autè exquiritur; quæ efficax sit, nihilominus Doctores laborant hic, vt prius de substantia. Fortior autem ratio esset, arguendo à maiori ad minus negatiuè, vt, non possunt producere formas substantiales, ergo nec accidentales; antecessèdè constitit, & probatur consequens, quia à forma substantiali emanant formæ accidentales, ergo negata productione illius, negatur, & altius. Item vice versa, si possent accidentia producere materialia, possent quoq; & producere substantiam, prob. nam accidentia sunt principia substantiæ: Thomistæ, vt dixi, aiunt, vt potè nonnulli, Angelos, dum vtuntur corporibus, tanquã instrumentis ad agendum, eleuant, illa, imprimèdo illis virtutem, quæ est qualitas quædam intentionalis, ita Scot. in 7. Met. q. 25. & c. vnde duo genera qualitatum admittunt phycas, & intentionales: de primis negat cum cæteris, de secundis affirmant, & has vocant, veluti instrumentarias, vt potè quod sint virtus impressa ab Angelo alicui corpori, dum eo vtitur, qui mediãte dicatur corpus illud eleuari supra naturam suam, ad agendum. Verum, dari qualitatem

hanc non est necesse: item superflua, est, vt patet, dum namque Angelus v. g. velit hanc anam dealbare, siue ligni hoc calefacere, sufficit ibi albedinem, parietibus & calorem ligno applicare, & habebitur effectus; cæterum quidnam opus est, vt calori, & albedini, virtutem nouam imprimat, dum ex natura sua sufficientes sunt ad dealbandum, & calefaciendum? Quare de vniuersis generibus qualitatum corporearum concludimus producere non posse, & ita nec aerem posse illuminare absque aliquo corpore luminoso: nec species sensibiles, audibiles visibiles, olfactibiles, gustabiles, tangibiles, producere, sine obiecto, quod sit causa ipsarum; nec speciem soni, absque corporum, intercepto aère, collisione: & in summa speciem nullam, siue qualitatem, vllam corpoream physicam, aut intentionalem, eadem namque ratio militat de omnibus.

16 Vnum tamen excipimus, nempe species insensibiles, vt sunt species intelligibiles, & intellectiõnè: de volitione, erit alia sermo: Primum dicitur de mente Scoti, qui, vt vidimus in materia de loquit. Angel docuit, posse Angelum in intellectu alterius Angeli cauare speciem intelligibilem, & actum intelligendi: hæc ergo possunt.

Possunt producere species intelligibiles &c.

17 Dices, non est maior ratio de speciebus, siue qualitatibus intentionalibus insensibilibus, ac sensibilibus, ergo possunt, & istas. Responso fuit allata alia, quia illæ sunt eiusdem ordinis, quia spirituales, vna cum Angelis spiritualibus, hæc autem alterius ordinis scilicet corporalis.

18 Dices, anima est principium substantiæ, & accidentium, ergo & Angelus, negatur consequ. tum quia anima est forma naturalis, tum quia non esse sola hæc facit, sed cum corpore, cuius est forma.

19 Dices, Agens naturale corporeum producit formam substantialem, & accidentalem: at illud est imperfectius Angelo, ergo multa amplius id ipsum potest Angelus. Resp. negando consequ. multa namq; possunt inferiora, & imperfectiora, quæ non conceduntur superioribus, & imperfectioribus: bruta quidem in multis euincunt homines,

Multa possunt Agètia imperfectiora, quæ non possunt perfectiora.

vt Aquila in potentia visua : Ceruus cursiva, & sic de multis, item Elementa sunt imperfectiora mixtis, & nihilominus ipsa erunt actiua, aurum tamen, lapisque, & huius generis nõ sic, vt habet Scot. in 1. d. 7. q. 1. lit. V.

20 Dices, Cælum est causa generationis in inferioribus omnium mixtorum, & alterationis, ergo & Angelus: prob. conseq. Primo, quia Angelus mouet Cælum, Secundo, quia Cæli sũt instrumenta Angeli ad producendas istas formas. Resp. negando Cælum esse instrumentum Angeli ad producendas istas formas, sunt autem instrumenta Naturæ, siue Authoris Naturæ, qui est Deus: Cælum autem in ordine ad Angelum non habet rationem causæ, & principij, in ordine ad hæc inferiora, sed solummodo dicit ordinem mobilis ad Motorem.

21 Pro complemento tandem duoadnectimus, Primo, quod materia prima obedit Angelo ad nutum, selsus autem est, quem tradit Scotus, ad nutum quidem, nempe in ordine ad motum localem, non autem ad nutum, quoad trans-

Materia obedit Angelo ad nutum, declarat.

formationem, alterationem &c. Dices, August. l. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. negat materiam Angelis obedire ad nutum. Resp. loquitur ad sensum supra altari, quatenus docet, Dæmones non esse Dominos huius Orbis, non enim facere possunt pro libito, quodcunque uoluerint, sed quantum permittitur eis à uoluntate diuina, prout sententiam eius retulimus, ait enim, Non est putandum, istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire uisibilibus rerum materiam, sed soli Deo.

22 Secundum est, posse ea omnia præstare indirectè, & si non directè: & ita applicando actiua passiuus, dum ex tali applicatione eueniunt generationes, corruptiones, alterationes, siue substantiales, siue accidentales, utique dicuntur, indirectè saltem præstare ea omnia &c. talis autem modus loquendi indirectè, non præiudicat singulis, quæ diximus, non enim possunt per se, ex propriis uiribus, nec directè.

Ad plura se extendit potetia Angeli, quæ tamen in singulis materijs pro occasione tractantur.

Negare uoluerit Ag. sed declarat.

Angeli potest possit in directè, quæ non directè.

Serpens, & Asina quali ter loquuti

ipsa natura, ideoque appellatur per accidens, quia per accidens est, vt à meo, vel alterius intellectu ignoretur, cum tamen plenè sciri poterit ab intellectu perspicaciori, siue hominis, siue Angeli. Exemplum primi, vt suscitatio Lazari: illuminatio cæci: Exemplum secundum, loquutio Serpentis cum Eua, & Asinæ cum Balaam: prima quidè superant totam naturã, ideoq; à solo Deo fuerunt facta: secunda uero non superant omnem, & totam naturam. Dixi omnem, & totam, quia etsi loquutio bene articulata superet vires Serpentis, & Asinæ, non tamen superat vires Angeli, & Dæmonis formatis illas loquutiones, vt in materia de Assumpt. corp. uisum fuit: Ex hoc autè sequitur, vt qui bene perspexerit, optimè norit, Angelum, Dæmonemq; fuisse loquutum, est enim res de se perceptibilis, quod si alter ignoret, id erit per accidens.

4 Atque hinc accedimus ad explicandam magis naturam miraculi, affèrèdo definitionem, siue descriptionem eius. Valer. Max. lib. 1. cap. 1, in Prol. ita describit, *Miraculum est res, qua uide manauerit, aut qua ratione confiterit, dignoscere est arduum.* Alexand. Alenf. par. 2. q. 43. memb. 10. cū Gabr. lib. 2. d. 8. q. 2. art. 4. ita describit, *Miraculum est opus, quod fit, præter solitum cursum naturæ.* August. autem lib. de uil. cred. inquit, *Miraculum uoco quidquid arduum, aut insolitum, supra spem, uel facultatem mirantis apparet.*

5 Hinc uero colliguntur conditiones miraculi, hæc autem sunt: Prima, vt sit opus arduum; Secunda, sit insolitum: Tertia, quod sit supra spem naturæ: & Quarta, quod sit supra facultatem eiusdem naturæ. Circa Primam, arduum dicitur, quia est à solo Deo: insolitum: quia raro: supra spem, vt quia natura nihil ad illud cooperetur, vel nullum ius, aut dispositionem habeat: & supra facultatem naturæ, eo quod nulla creata natura id possit.

6 Distinctius uero explicãdo singulas conditiones, oportet, vt sit insolitum: Vnde est, vt inuicatio peccatoris, licet sit opus supernaturale, promanans à Spiritu sancto, nihilominus ex Theologis communiter, nõ est mi-

raculum, quia frequentè contingit, dum ex diuina Misericordia tot, & torueniunt ad pœnitentiam frequentè. Notandum uero, posse iustificationem quandoque ceteri miraculosam, (speçtando modũ, qualis fuit uocatio Pauli, tam singularitè uocati ad pœnitentiam, tamque mirabilitè conuersi in ipsomet gressu persecutionis Christianorum: sicq; de alijs singularitè conuersis præter consuetum morem iustificandi: Consuetus namque modus est uocandi per internam inspirationem, at Paulo addita fuit etiam sensibilibus, & externa: illa per uoces Concionatorũ, Patrum spiritualium, uel similibus, at ista Pauli facta fuit ab ipso Christo clamante, & dicente, *Saule saule cur me persequeris?* & alia huiusmodi singularia, inuisitata, & insolita, quæ fuerunt in iustificatione Pauli, ob quæ meritò dicitur fuisse *miraculosa*. Requiritur ergo, vt opus sit insolitum, & non consuetum, ait namque Aug. 1. lib. Ret. 2. cap. 13. *quod si solita essent, miracula nõ essent.* Quod si spectemus causam efficientem iustificationis, poterit, vt sic appellari miraculum, etenim Deus est Author, & initium iustificationis, non creatura, contra Pelagium, ex D. Tho. 1. 2. q. 113. art. 13.

7 Item oportet, opus sit arduum: ita quidem est: quis namque attingere poterit ad id, nisi uirtus infinita, ac propterea ardua res est, & difficilis, imo impossibilis creaturæ vt faciat miracula: Quis namq; facere poterit, vt Virgo concipiat, sitq; simul Virgo, & mater: Vt accidètia sint sine subiecto: vt detur penetratio dimensionum, & huius generis.

8 Insuper, vt sit supra facultatem totius naturæ; ita sanè. Hinc autem ostenditur, signa, quæ faciebant Magi Pharaonis de Serpentibus, & Ranis, non fuisse miracula, quoniam non superabant totam naturam creatam: superabant quidem potentiam Magorũ, & potentiam Dæmonum, qui non possunt formas substantiales introducere, vt suo loco, at tamen non superabant naturam cæterarum causarum uniuersalium, siquidem applicatibus Dæmonibus actiua passiuus, producebantur inde animalia illa uirtute cælorum, &

E e e alia-

Q V Æ S T I O III.

Vtrum potentia Angeli valeat ad facienda miracula

1 **M**iraculi natura in se exploranda primũ est; quo actõ, de facili enodatur quæstio.

2 Miraculi uox deriuat à *miror* siue à *mirando* uel *admirando*. Hinc autem fit, vt late sumendũ nomen istud, quidquid mirandum, seu à *mirandum* proponitur, id appellari quoquo modo possit miraculum: dixi *late*, etenim præse sumptum, & *striçtè*, aliter censendum erit, vt dicemus. Concludimus ergo ex uoce ipsa *miraculi* quod quidquid admiratione dignũ proponitur, id largo nomine, appellandum ueniat miraculum.

3 Verum tamen est, quod admiratio duplex est, seu admirari contingit duplicitèr, uel per se, uel per accidens: admiratio per se, prouenit ex natura

rei, & ab intrinseco: admiratio per accidens prouenit ab extrinseco, ex parte admirantis? Primũ contingit quandoquæ effectus excedit causas naturales, sitque à solo Deo: Secundum uero quando non excedit vires causarum secundarum in efficiendo, sed solummodo excedit captũ, & intelligentiam intellectus creati: Et hinc est, vt miraculum, seu admirandum, sit causa ignorantie, talis autem ignorantia uel erit per se, uel per accidens: Primo contingit quandoquæq; ignoramus, ignorantia se tenente ex parte rei occultæ, quatenus effectus superat omnes vires naturæ: & Secundo, quãdo ignoramus, ignorantia se tenente ex parte nostri intellectus, non ualèris penetrare causas talis effectus, producibilis quidè ab ipsa

Miraculi Aethymon.

Admirari contingit dupliciter.

Requisita ad miraculum.

Iustificatio seu fit miraculum.

Sit opus arduum.

Sit supra facultatè naturæ.

aliarum causarum secundarum. Hoc autem magis constat ex eo, quod accidit virgini Moysi, & Magorum, nam dum virga Moysi conuertebatur in Serpentem, id sola diuina virtute fiebat, nulla concurrente causa naturali, ideoque erat verum miraculū; at conuersio Magorum fiebat virtute causarum secundarum, applicando actiua passiuus, ideo non erant miracula. Confirmatur, quia ex quo Moyses fecit Scyniphes, Magi tamen non potuerūt eos facere, Deo impediēte Dæmones ne applicasset actiua passiuus, alias etiam oborti fuissent: requiritur ergo, vt superet totā naturam: Inquit enim August. lib. 3. de Trinit. cap. 9. *Neque occurrit alia ratio, cur non potuerint facere minutissimas muscas, qui vanas, serpentesq. fecerunt, nisi quia maior aderat dominatio prohibendi per Spiritum Sanctum: quod etiam ipsi Magi confessi sunt, digitus Dei est hic.* Exemplum aliud sit de nō superante totam naturam, dum namq; eleo sursum lapidem, siue impellendo, siue trahēdo; dumque, ex opposito corpus leue impello deorsum, an hæc appellanda sint miracula? nequaquam, dices, motus talis superat naturam, immo est contra naturā grauis, & leuis. dum trahuntur ad contra opposita. Resp. licet superet naturam particularem, & singularem grauis, & leuis, non enim ex seipsis potentiam habent ad centra eundi opposita, nec ex seipsis tendunt vnquam ad ea, ob quod dicitur superari, seu esse supra, imo contra naturam particularem, & singularem, tamen ascensus, siue descensus talis non superat vnde quaque totam alterius Agentis naturam, nam de facili lapidem, & corpus leue, non improporionatim tamen virtuti motiue Agentis extrinseci, de facili, inquam mouemus ad opposita centra, & hoc viribus nostræ naturæ.

Sit supra spē naturæ.

9 Conditio illa remanet explicanda Augustini, nēpē quod sit supra spem naturæ: non autem de facili intelligitur, nec inuenio aliquem circa eam immorari: puto autem ita explicari posse, vt idem sit, ac in materia, siue subiecto non sit aliqua potentia naturalis, siue dispositio: quod si sit, cessabit ratio miraculi: en exemplum de

Serpentibus, & Ranis Magorum Pharaonis, nam applicādo actiua passiuas, statim in materia tali fiebat dispositio naturalis ad recipiendas formas Serpentum, & Ranarum, ergo non erat operatio talis supra spem, imo iuxta spem, seu iuxta dispositionem naturæ: hoc etiam modo infuso Animæ rationalis in corpusculum in vtero Matris, licet ex parte Dei superet totam naturam, quia natura creata non valet creare, Deus autē creat eam, & infundit, nihilominus, miraculum, tale opus non est, ratio, quia ex parte corporis reperitur naturalis dispositio ad eam, & inclinatio ex parte vtriusque, quemadmodum mutua inclinatio reperitur inter materiam, & formam, & è conuerso: non igitur superat totam vndique naturam, nec est supra spem naturæ, cum natura ex causis naturalibus disponat ad eam: Linquo, quod etiam aliundē nec erit miraculum, quia non est opus insolitum, imo consuetum, cū quotidie fiat conceptio, & animarum infusio: Ita etiam D. Thom. récénsitus docet, iustificationem ex hoc capite non esse miraculū, quia conueniens, & congruum est naturæ creatæ intellectualis iustificari: Hoc autem magis accipiunt Scōtistæ sustinentes naturam habere inclinationem naturālē ad formas supernaturales ex q. 1. Prol. de qua re agemus infra de Beatitudine Angelorū. Dum vero ex parte creaturæ excludimus dispositionem, seu potentiam talem, non tamen excludimus potentia obedientialem, quæ stat cum miraculo.

10 Ad hæc insuper attendenda est distinctio de opere miraculoso, aliud namque est miraculosum quoad substantiam, aliud quoad modum: Primū fuit suscitatio Lazari, illuminatio cæci, parturicio Virginis, integris claustris, vt virgo simul remanserit, & mater: & huiusmodi: itaut illud sit miraculosū, secundum substantiam, quod superat omnem facultatē creatæ naturæ, propterea; hæc fiant à solo Deo: quod vero est tale secundum modum, non superat absolutē totam naturam, sed secundum talem modum: puta, posset v. g. infirmo huic sanitas restitui per causas naturales, attamen requiritur

Opus miraculosū quo ad substantiam, & quo ad modum.

Angelus nequit facere miracula, virtute propria.

ex. gr. longum tempus, magnum dispendium, intereaque infirmus quam male se habet, pressus doloribus, correptus denique passionibus, & cruciatibus, quæ secum asserre solent infirmitates, quod si tamen Deus virtute sua, ipsum statim, vel ad modicum tempus, breuius consueto longissimo, sanet, id opus miraculosum erit quoad modū: quæ enim sanitas, dum inducenda foret per causas naturales, ad longius, vel longissimum tempus, introducta, & restituta fuit ita celeritè, & subito, ea cenferi debet opus miraculosū quoad modum. Idem dicendum venit, spectando locum, & similia, vt si hoc v. g. in loco tardè quidem sanandus fuerit infirmus, vt potè loci intemperie nil profus iuuante ad curationem, imo è contrario impediēte, & retardante, si namque tunc cito conualesceret, miraculosum esset opus secundum modum, id est secundum locum, & his similia.

Potestas faciendi miracula, qualis nam communicatur creaturæ.

11 Quæritur tamen obiter, vtrum potestas faciendi miracula, possit saltem per Dei potentiam comunicari creaturæ, vt veluti instrumentum physicū, actiue operando, possit, non quidem propria, sed communicata virtute, efficere miracula: affirmat Suar. t. 1. 3. p. disp. 3. 1. sect. 3. de humanitate Christi Domini, itaut physicè operata fuerit miracula: assertq; plures: Nihilominus docent ex aduerso vniuersaliter de omnibus, tum Christi humanitatem, tum vero Sanctos cæteros, concurrere solummodo moralitè ad miracula, esseque instrumentum morale, non physicum: talitèq; se habere Sanctos, cæterosq; seruos Dei, cum per eos fiunt miracula: ita Alens. 3. par. q. 13. m. 3. art. 3. Aristid. 3. par. tract. 1. cap. 4. q. 2. D. Bonau. & Richar. in 3. d. 13. ar. 2. q. 3. Gabr. ibid. cum pluribus Nominalibus, Durand. 3. d. 14. q. 5. atque Scotus cum Expositoribus, eodemq; Dur. in 4. d. 1. versus finem, agens de instrumento, & q. 3. & 4. agens de virtute Sacramentorum. De qua tamen re nos ibi &c.

12 His actis respondendum est ad quæst. atque dicendum, Angelum, virtute propria non posse facere miracula. ita communiter omnes: & significat cot. in Prol. q. 2. art. 8. tum in 2. d. 8.

cum docet, non posse, nisi applicare actiua passiuus: atque D. Thom. 1. par. q. 110. art. 2. & q. 114. art. 4. Probatum autem remanet ex dictis, quia miraculum superat facultatem totius naturæ, ergo non habet vires ad faciēda miracula. Item solius Dei est facere miracula, ergo potestas hæc nulli competit creaturæ, nisi tamen exorando, impetrando, merendo, atque consimilibus medijs obtinendo à Deo gratias, & miracula; sic enim dicuntur Sancti facere miracula, quod non est propria virtute, & effectiue physicè ea agere, sed solummodo impetratoriè, & exoratoriè, quod est agere moralitè. Antecedens patet ex Scripturis, ait enim Psalmista 76. *Tu es Deus, qui facis mirabilia.* & 71. *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus.* atq; 131. *Qui facit mirabilia magna solus.* quod si solus, non ergo Angelus, nec creatura alia, vt ibi notat Genebrardus, solus namque est dictio exclusiua cæterorū, vt nulli competat, nisi Deo soli. idemque habet Basilius, ac Theodoretus: quod si Sancti miracula agunt, id dependēt est à Deo, solus namq; Deus propria auctoritate facit, cæteri vero potestate sibi tradita à Deo: Antichristus vero nec propria, nec accepta à Deo auctoritate miracula faciet, quia non vera miracula faciet, sed illudet homines adiutorio Dæmonum.

Antichristi miracula falsa.

13 Gratia perpetrandi miracula appellatur ab Apost. 1. Corinth. 12. *Operatio virtutum: est autem gratia hæc potestas faciendi miracula supra vires naturæ, in ordine ad aliorū salutem, & confirmationem nostræ Fidei.* Conferunt tamen iustis, & Sanctis, verum etiam, & improbis, nam gratia gratis data stare potest cum peccato mortali: sic Prophetia fuit in Caiphaz: & Matth. 7. ait, *Multi mihi dicent in illa die, Domine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes fecimus: & tunc confitebor illis, quia nunquā noni vos.* De qua re suo loco.

Miraculorū potestas est gratis data: & stare potest cū peccato.

14 Demum, etsi creatura, miracula, propria auctoritate non faciat, nihilominus signa facit quandoq; miranda, & mirabilia, portenta, atque prodigia: Talia autem appellanda sunt miranda, Eeee a non

Miraculū, signum, prodigium, portentum, quidam.

non autem miracula. Est vero differentia inter miraculum, signum, prodigium, & portentum. Signum quidem est paruum miraculū: prodigium vero est miraculum magnum; miraculū tamen est quid commune ad hæc duo, vnde de Stephano dicitur: plenus gratia, & fortitudine faciebat signa, & prodigia magna in Populo. Portentum vero derivat à porro & tendo: porro autem idem est, ac procul, & à longè, quasi sit signū, quod procul, & à longè aliquid magnum in futurum protendat, siue portendat; & hinc portentum; hinc signa magna, & insolita, vt Cometa: Monstra, & huiusmodi, aliquid inde magni momenti præfagientia, dicuntur portenta: Vltra quidem miracula, quæ nullatenus creatura facere potest,

facere tamen potest, alia, ope, & ministerio Angelorū, vt mira, miranda, mirabilia, quæ vires quidem totius naturæ creatæ non superant, excedunt tamen captum, & intelligentiam plurimorum, licet non omnium: & ita simplices, signa, quæ Antichristus faciet, putabunt miracula, causam omnino ipsorum ignorantes, sapientes tamen, comprehendunt non fore vera miracula, sed ficticia, & apparentia, quandoquidem ea non superabunt facultatem totius naturæ, cū sicut à Dæmonibus, applicando actiua passiuū, vt de Magis Pharaonis; vnde appellanda venient, mira, & miranda, non tamen miracula: Deus autem illuminabit fidelium mentes, vt cognoscant, ea fore falsa miracula.

Antichristi non erunt miracula, sed mira, & apparentia.

Pœnæ inordinariè infliguntur per Angelos bonos

Q V A E S T I O I V.

Vtrum Angeli potestatem habeant circa pœnas præsentis vitæ.

Q Vanta autem sit potentia Angeli tum boni, tum mali in pœnitione, & vindicta malorum hominum siue in exercitium, & pœnitionem bonorum, planè constat ex vtroque Testamento: & de hoc non est controversia: adest vero, vt inuestigetur, vtrum pœnitio talis fiat per Angelos bonos, an per Dæmones. De pœnis autem Purgatorij habebitur in vltima Disp. in fine.

Pœnarum multiplex genus.

2 Distinguendum vero est, alia namque sunt pœnæ temporales, & hæc insuper, aut sunt præsentis vitæ, aut Purgatorij: aut ex capite altero, sunt pœnæ æternales Inferni. Item, alia autem sunt pœnæ spirituales, alia corporales. Item alia medicinales, alia mortales.

Quam potentiorum Angelorum Deus

3 Incipiendo à spiritualibus: hæc sunt priuatio gratiæ, donorum, virtutū, Iustitiæ originalis, & denique, gloriæ, siue huiusmodi alia: De his dicendū, siue hæc has infligi immediatè à Deo: de facili probatur. Author gratiæ, &

virtutum insusarū Iustitiæ originalis, ac Visionis beatificæ est ipse Deus: ergo priuationis rerū harum est causa idem Deus. Angeli super hæc facultatem nullam habent: habent enim hæc, suum esse per creationem, creare autem est solius Dei. Item Psalm. 13. Gratiam, & gloriam dabit Dominus. Quod vero Angeli circa hoc possunt, illud quidem erit, prouocare homines ad bene operandum, vt Angeli faciunt Custodes de suis Alumnis; quo inde mereantur hæc adipisci: sicque dicentur ipsimet Angeli cooperari ad affectionem, & promeritum rerum harum: at non inde dicentur Authores recensorum, quorum est solus Deus.

4 Deueniendo tamen ad corporales præsentis vitæ: aut loquimur de iustis hominibus, aut iniustis: Loquendo de primis, dicendū, per bonos Angelos, saltem ordinariè, ipsi pœnas infligi: ita Andr. Cæsar. in cap. 21. Apoc. docens, Angelos sanctos esse ad hæc, Dei Ministros, eosque punire, tanquam misericordes, & condolentes Medicos. de quibus

Angeli boni sunt misericordes, & condolentes Medici.

Gratias Deo agitur de nostra pœnitione.

quibus quoque cap. 47. dixit, Eosdem gratias Deo agere de hominum pœnitione. Ratio cõclusionis est, quoniam pœnæ iustorū sunt medicinales, ergo per medicas manus sunt infligendæ: tales vero manus habent Angeli, cuiusmodi fuit Raphael ad medendam cecitatem Tobia: sicque serui Dei, vel affligi ob præterita peccata, non adhuc purgata, solent: vel etiam exerceri in tribulationibus ad ipsorū maiorem spiritualem profectum. Item in lib. 3. Pastoralis similit. 6. & 7. habetur, reperiri Angelum quendam Præpositū pœnis hominum peccantium, eosque affligentem, donec à peccatis resipiscant. Et Dan. 7. explicans Hieronymus verba illa, Millia millium. inquit, duplex Angelorum officium est: aliorum, qui iustis pœnia tribuunt; aliorum, qui singulis præsent cruciatiuis. Licet vero distinguat Hieronym. Angelos cruciantes à præstantibus, ob quod videatur fortasse; præstantes solummodo esse bonos, cruciantes vero malos: nihilominus ex hoc non ait, esse malos; colligitur autem esse potius bonos, etenim cū reculisset verba illa Dauidis, Qui facit Angelos suos spiritus, illico subdit, duplex officium Angelorum est: ibi vero Dauid loquitur de Angelis bonis: elicitur enim ex sequentibus, Et ministros suos ignem vrentem, seu, vt alij legunt, flammam ignis. Flamma autè, & ignis ibi indicant charitatè proximi, & Dei amorem.

Extraordinariè per Angelos malos.

5 Dixi ordinariè, quandoquidem fiunt hæc etiam aliquando per Dæmones, qualis fuit afflictio Iobi, vbi patet apertè fuisse Sathan ministrū talis afflictionis, ex capite namq; 2. habetur, Factū est, vt venisset quoque Sathan &c. & dixit Dominus ad Sathan, Tu autem commonisti me, vt affligerem eum &c. affligere autè, mediatè intelligitur, pro ut inde dixit, Ecce in manu tua est. Egredus igitur Sathan percussit Iob vlceribus pessimo &c. Exemplum quoque habemus in Paulo 1. Corint. 5. dicente, Tradere huiusmodi Sathana in interitū carnis, vt spiritus eius saluus fiat. ergo extraordinariè exercentur per Angelos quoque malos, ipsi iusti, ac prædestinati.

Quinā sunt Angeli punitores.

6 Quinam vero sint Angeli, quibus ordinariè incumbat ministerium hoc,

ignoratur, probabile vero est, esse Angelos Custodes: ij quidem tum Hominum, tum Ciuitatum, & Prouinciarū, tum quoque Regnorū, quorū cura fuerit ipsis commissa, si quandoque contingat, vltra Alumnos, affligi insuper Ciuitates, Prouincias, & Regna: Sicut eorundem insuper cura sit, hostes profligare, & inimicos eorundem conterere.

7 Loquendo vero de pœnis non medicinalibus, seu, vt dicam mortalibus, quales sunt, quæ procedunt ex diuina Iustitia, absolute vindictiua: hæc, ordinariè, executioni mandantur per Angelos malos; Prob. ex Psalm. 77. Inmissiones per Angelos malos. vbi per malos, vt vox sonat, exponit Hieron. & August. de vere malis, non autem, de malis, solum ratione mali pœnæ, vt aliqui. Item Chrysost. homil. 3. de patient. Iob, Ad malorum hominum pœnas postulandas, Dæmones transmitti. & rursus, Licetores ergo sunt Angeli? absit, ergo licetoris munus non bonis, sed malis Angelis attribuit. Et vbi 1. Reg. 16. habetur, Spiritus Domini malus &c. Hieronymus de malo exponit: idemque ait de Angelo, seu de Spiritu furoris, & ira Dei, penes Psalm. 6. dicente Proph. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Similiter Exod. 12. malum fuisse scribit illum, de quo legitur, Angelus Domini persequens eos. Petes autem, si Angelus Domini est, quomodo erit malus? similiter vrgetur de Spiritu Saul, quem Scriptura ait, fuisse Domini. Respondet Gregor. d. moral. 6. Domini dicitur propter potestatem, non propter malitiā: potestatem enim habuit à Domino: de qua potestate egimus Disputat. de Dæmonibus, qualis sit &c. Insuper 3. Regum 22. Angelo malo dicenti ad Dominum, Ero Spiritus mendax in ore omnium prophetarum, respondit ipse Dominus, Egredere, & fac, decipies, & praualebis: hoc autem pœna quoque est peccatorum, vt decipiantur per Dæmones. Idem docet Aug. lib. 5. contra Iulian. cap. 3. & Hieron. in Isa. 13. dixi ordinariè, etenim quandoque fiunt per Angelos bonos, Angeli namque subuertentes Sodomam, ex veriori expositione, erant Sancti, Gen.

Pœnas mortales boni, an mali Angeli infligunt

Spiritus Saul quare malus.

Gen. 19. quoque occidit 85000. hominum Isa. 35. sicut & qui cadem fecit contra Exercitum David 2. Regum vii.

Angeli sine ira, & sine passione.

8 A primo autem ad vltimū concludimus pro vtraq; parte cum Chriostom. de patient. Iob. homil. 3. dicente, *Sicut inter homines sunt milites, qui*

hominibus ministrando insistant, & alij, qui ad penas exigentes segregantur, sic ad ministeria, & hominum dispensationes sancti Angeli; & malorum vero hominū penas postulandas, Demones transmitti. & Aug. lib. 9. de Ciuit. Dei cap. 5. Sanctos Angelos sine ira punire: & miseris sine miseria compassione subuenire.

QVÆSTIO V.

Vtrum assistentia Angelica extendatur vsque ad Eucharisticum Missæ Sacrificium.

Angeli astant ante Altare.

1 **I**nter plurima, quæ de Sanctis Angelis ex Apocalypsi tradidimus, vnū modo expedit recensere: est autem id, quod cap. 8. habetur, *Et alius Angelus venit, & stetit ante Altare &c.* Ultra autem varias loci huius expositiones, asseramus in præsentiarum, eam, quæ proposito quadrat: Ea vero est, specialis assistentia Angelorum ad Altare sacrosancti Sacrificij Missæ, dum Sacerdos tantum peragat mysterium.

Angeli defendūt Templum.

2 Quod vero ita sit, refertur de Leontio Abbate, quod cū die Dominica ad Ecclesiam peruenisset, sacrum facturus, vidit ante Altare Angelum stantē: cui Angelus ipse dixit, *Ex quo sanctificatum est Altare istud, Ego ingitē illi astante iussus sum.* ita penēs Moschum cap. 4. in Prat. ita insuper de Ecclesia à S. Bonifacio consecrata enarrat Ado in Chron. sub Ann. 774. quod Saxones Templum illud inuadere tentantes, à duobus Angelis coerciti fuerunt, & in fugam acti. Hinc ergo elicitur, cur nam Angelus ex Apoc. ante Altare astat, vt videlicet, Altare custodiat, Templumq; vindicet ab inimicis: quod & contigisse legitur quoque Milicibusab Imperatrice Eudoxa missis in Templum aduersus Chriostomum, qui ab Angelis ante Templi fores stantibus, euaginato ensē profligati fuerunt: vt in vita eiusdem Chriostom.

3 Damascenus orat. de ijs, qui cū Fid. dorm. ait, Diuū Gregorium Pontificem, dum sacrificium Missæ perage-

bat, *Angelum sacrosancti muneris socium habuisse.* Apparuisse quoque Angelū celebranti Basilio, Chriostomo, pluribusque. Itemque Angelum apparuisse plerisque Sanctissimum Christi Corpus sumentibus; vt Diuo Bonauentura, D. Bertranda, ex Histor. 5. Elzearij cap. 17. Marco Monacho penēs Sozomen. lib. 9. cap. 29. & Palladio in laus. cap. 20. atque Onuphrio, cui singulis Dominicis diebus Angelus sanctissimā Eucharistiam deferrebat, vt in Histor. Erem. atq; Stanislao Kostkam, assistente Beata Barbara, sacram Communionem de manu Angeli recipienti: ita passim de plurimis. Beato item Ioanni à Parma inferuiuit Angelus Missam celebranti, vice Socij obdormientis.

4 Nec mirū etenim in testamento veteri apparuit quoq; Angelus Zachariæ Sacrificiū offerenti: *Apparuit Angelus Domini, stans à dextris Altaris incensi.* Luc. 1. Consimilitē & apparuit Manuē offerenti, Iud. 13. *Cumque ascenderet flamma Altaris in Cælum, Angelus Domini pariter in flamma ascendit.* ita Abraham in sacrificio Isaac, cui suffecit Arietem, Gen. 22. liberans Isaac. Sicque Iacobo apparuerunt Angeli ascendentes, & descendentes per Scalam: ibique lapidem erexit in titulū, *Hic Domus Dei est, & porta Cæli.* Genes. 22. Dauidi insuper apparuit in Area Iebusei, qui & ibi iussu Gad Prophetæ, Altare erexit, pacifica obtulit, & pestilentiam profligauit 2. Reg. 24. atque Gedeoni sacrificanti Iud. 6.

Astant celebrantibus, & communicantibus.

Angelorum assistentia ad Sacrificium Missæ. 591

Nostras orationes deferat ad Deū.

5 **C**ur vero talis hæc, atque tanta Angelorum assistentia? Primo, vt debitum diuinæ Eucharistiæ honorem, reuerentiam, ac cultum deferant. Secundo, vt Nos, vel tacito instruant, atque dirigant in tanto munere, siue sacrificandi, siue comunicandi. Atque Tertio, vt orationes, præcesq; deferat ad Deum, quas pro nobis fundimus, siue pro Mundi salute. Et hinc in Canone Missæ oramus dicentes, *Supplices te rogamus Omnipotens Deus, in hac perferri per manus Sancti Angeli tui in sublime Altare tuum, in conspectu Diuinæ Maiestatis tuæ.* Atque huc quadrat quod scilicet Ephrem tract. de Virgin. scribit, *Esit orationis tempore velut cælestis Angelus: sicque contende, vt oratio tua sit sancta, ac pura, immaculata, & irreprehensibilis; vt cum illā sursum ascen-*

dere viderint portæ cælestes, gaudentes vltro ei aperiantur; vt ipsam cernentes Angeli, & Archangeli, cuncti letantes illi occurrant, & coram Sancto, atque excelso Throno immaculati Dei ipsam offerant.

6 Verum est tamen, quod et si præsto sint Angeli ad Sacrum Altare, vt instruat nos, orentq; pro nobis; indignè tamen sacra hæc peragentibus, veluti vltiores, vibrato mucrone obstant, & insistant, vt tantum facinus vindicent aduersus indignè siue celebrantes, siue communicantes; idque profectò exequeretur, nisi diuina tamen pietas impeditur, & expectaret ad poenitentiam; hinc D. Paschasius de Corp. Christ. c. 8. aiebat, *Neque vltiores Angeli parcerent indignè communicantibus, nisi Christi bonitas gladium suspenderet, & remoueret interdum momentaneam mortem.*

Angeli vltiores aduersus indignè communicantes.

Finis Decimoctauæ Disputationis.

DISPUTATIO XIX.

De Hierarchijs Angelorum.

Q V A E S T I O I.

Hierarchiæ Ethymon, Natura, diuisio.

Hierarchiæ
Aethymoti

Hierarchiæ nomen, Græcū est, & componitur ex Hieros, quod idem est, ac Sacer, & arcos, quod idem importat, ac Princeps, seu Principatus, vnde resultat sacer Principatus.

Hierarchia
quidnam.

2. Definitio autem eius ex Dyon. de Cœlest. Hierarch. c. 3. talis est. Hierarchia est sacer ordo, scientia, & actio, quæ ad Diuinitatis similitudinem, quoad eius fieri potest, accedit, & proportionem illustrationum, quæ ei diuinitus datæ sunt, ad Dei imitationem traducitur.

Cum Hierarchia
coniuncta Prælatio.

3. Cum Hierarchia coniuncta est prælatio, vnde in Angelis inter eos reperitur prælatio, ita Glof. 1. Cor. 15. *Quandiu durat mundus, Angeli Angelis, Homines Hominibus, Dæmones Dæmonibus præsent, singularitèr autem infra.*

Hierarchia
duplex.

3. Distingui solet ipsa Hierarchia in Hierarchiam Cœlestem, atque Ecclesiasticam; ita ipsam distinxit Dionysius, de m. libris scribit, alteram de cœlesti, & alteram de ecclesiastica Hierarchia, non agimus modo de ecclesiastica, sed tantummodo de Angelica, siue de cœlesti.

Additur
Hierarchia
diuina ex
Bonau. &
Gabr.

5. Addit D. Bonauent. in 2. dist. 9. circa literam Magistri vna cum Gabriele, tertiam Hierarchiam, nempe Hierarchiam diuinam; verum hoc duplicet multis, & præcipuè D. Thomæ 1. par. q. u. st. 8. art. 7. siquidem in diuinis inuenitur summa, & omnimoda æqualitas, & vna persona diuina non est maior altera, vnde idem Dionysius ait, *Deum esse super omnem Hierarchiam, nihilominus licet discursus sit verus,*

tamen D. Bonauent. loquitur reddendo singula singulis, atque demptis imperfectionibus; Er quidè Hierarchia, quam ipse admittit, est improprie dicta, & largè sumpta, quatenus Pater est principium Filij; atque vna cum Filio est principium productiuum Spiritus sancti; sub ista ergo ratione, & consimilibus loquitur D. Bonauent.

Vtrum
danda.

6. Confirmatur ex Gersono Cancellario Parisiensi, qui tract. 4. in Magnificat, Deum appellat *Primum*, & summum Hierarchiam, inquit, *Virgo sola constituit Hierarchiam secundam sub Deo trino, & vno Hierarchia primo, & summo.* & Pomerius de Virg. lib. 10. par. 2. art. 1. cap. 3. loquens de eadem Virgine ait, *Non solum dignitate, sed etiam loco sit infra diuinam Hierarchiam.* Ecce quomodo, vltra humanam, & angelicam, fatetur quoque Hierarchiam diuinam; at si diuina est, ergo meritò Seraphicus Doctor admittit eam, demptis tamen imperfectionibus superioris, & inferioris, subiectionis, & imperij, & similibus, sed attentis productionibus, quarum Pater est principium, indèq; Filius cum Patre ad Spiritum sanctum, &c. Dices, Dionysius ait, *Deum esse super omnem Hierarchiam, ergo in diuinis non est Hierarchia.* Respond. loqui de Hierarchia creata, angelica, & humana, circa quas reperitur sub, & supra; depèdencia, atque inæqualitas, cæterum in diuina stat essentialis identitas, & summa æqualitas.

Confirmatur.

7. Hierarchia cœlestis, siue Angelorum, diuiditur in tres Hierarchias, speciales, ita Dionys. cap. 6. de Cœlest. Hierarch. quarum altera est summa, altera media, altera infima.

Hierarchiæ
cœlestis di-
uisio.

8 In

De Hierarchijs Angelorum.

In vnaqua-
que Hierar-
chia tres Or-
dines, siue
Chori.

8 In vnaqua; insuper Hierarchijs tres reperiuntur Ordines, siue Chori Angelorum, nempe supremus, medius, & infimus; quia verò tria ter ducta faciunt nouè, hinc est, vt ex tribus Hierarchijs ter ductis, nouem habeamus Choros Angelorū; ita à D. Paulo Dionysius didicit; quem inde secuti sunt communiter Theologi, atque Patres, & præcipuè Greg. homil. 24. in Euang. vbi clarissimè explicat Hierarchias istas, siue nouem istos Choros Angelorum, idem habet Ber. lib. de confid. & cæteri Patres.

Augustinus
non omnia
Dionysij o-
pera percur-
tit.

9 Dices, Augustinū de re hac aliquando fuisse dubiū. Difficultas hæc ex superioribus proposita est, & resoluta, dum diximus non omnia Dionysij opera ad manus Augustini peruenisse.

Qualitèr or-
dinadi Cho-
ri Angelo-
rum.

10 Circa modum verò ordinandi Choros istos, atq; Hierarchias Angelorum disserre aliquantū videntur Patres; non enim eundem seruauerunt ordinem, pleriquè namquè vt Greg. & Bern. Ordinem illū seruant, què in Breuiario retinemus Romano, vt in Sancti Michaelis festo recensetur 29. Septembris; nam incipiendo à supra; in prima Hierarchia ponit Seraphim, Cherubin, Thronos. In secunda Dominationes, Principatus, Potestates. Et in tertia Virtutes, Archangelos, Angelos. At Dionysius in prima quidem Seraphim, Cherubin, Thronos, & in hoc concordat; at in secunda, Dominationes, Virtutes, Potestates; & in Tertia Principatus, Archægelos, Angelos; vbi constat aliquantò dissentire in secunda, & tertia Hierarchia. Quid autem sentiendum, D. Thom. q. 108. art. 6. ait, vtrumque ordinem habere suam congruitatem: Verum idem D. Thom. cū D. Bonauent. cæteri que adhaerendum potius putant Dionysio, etenim à Paulo, veluti a suo Magistro proficitur doctrinam hanc accepisse: & Carthusianus refert se legisse librum quendam D. Bernardi, in quo dolere fatetur, quod recesserit in hac re à Dionysio.

11 Quod si rationem quæras differentie, ea vti que erit; quandoquidem D. Paulus diuersimodè videtur Ordines istos quandoq; recensere; namque ad Colossenses primo sic ait, *Sicut Throni, siue Dominationes, siue Potestates, &c.*

& hunc Ordinem sequitur D. Greg. & D. Ber. scribens verò ad Ephesios primo, inquit, *Christum constitutum fuisse supra omnem Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, igitur vel hinc, vel etiã ex diuersitate Codicum aliter, & aliter impressorum in scriptis Dionysij enquire potuerit varius modus ordinandi Choros Angelorum.*

12 Hoc habito, superest, vt quid singula importent, explanemus, incipiendo igitur ab infima Hierarchia, ex ipsa Angeli destinantur ad priuatas personas custodiendas, & ad priuata negotia; Archangeli ad personas destinantur Principum, Regum, Pontificum, Ciuitatum, Prouinciariū, Regnorum, siue ad grauiora negotia in ordine ad humanam salutem; Principatus vero sunt quasi Præfidentes in his, quæ spectant tum ad priuatam, tum verò ad publicam hominū salutem procurandam per ministrū infimæ Hierarchiæ.

Angeli
Archægeli:
Principatus
quidnam.

13 Ad secundam accedendo Hierarchiam, quæ media est inter supremam, & infimam; Potestates ex D. Gregorio vbi supra, peculiarem habent efficaciam ad arcendos, & profugandos Dæmones; Virtutes vim habent, & efficaciam ad faciendā miracula ex eodem Gregorio; Dominationes sunt, quæ Præfident gubernio, & administrationi eorū, quæ spectant in ordine ad humanam salutem procurandam per ministeria Angelorum mediæ Hierarchiæ.

Potestates
Virtutes,
Dominationes
quidnam.

14 Tertia denique, atque suprema Hierarchia, Thronos habet, qui sedes Dei appellantur; idque duplici ratione, vel quia maxima mentis quiete, & pace perfruuntur, vnde dici possunt, *Factus est in pace locus eius, & propter id speciali modo appellatur Sedes Dei; vel secundo ex Gregor. In ipsis residet Deus tanquam in Throno cum iudiciis, facit erga humanam naturam;* Cherubini idem sonant, ac sapientes; præpollent enim in Diuina Sapientia, atque cognitione; Seraphim denique, siue Seraphini idem indicant, ac ardentis, siue amâtes, etenim isti beatissimi Spiritus ardentissimi sunt, ac accensissimi in Dei amore.

Throni;
Cherubim;
ac Seraphi
quidnam.

15 Alij verò distinguunt, vt Angeli suprema Hierarchiæ sunt quasi Cubicularij.

Angeli pri-
ma, secunda,
& tertiæ
Hierarchiæ
quidnam.

eularum, & *Abscessus Dei*, per quos, reuelationes ad alios inferiores deriuentur; & his in Ecclesia militante correspondet Status eorum, qui inter perfectos adscribuntur; quibusuè diuinæ fiante reuelationes: Angeli mediæ Hierarchiæ sint ij, ad quos pertinet regimen, & gubernatio vniuersi, quoad bonum vniuersale; Angeli verò terciæ Hierarchiæ sint ij, ad quos spectet regimen, & cura rerum in speciali. Distinctior tamen assignandi modus est, vt dicemus supremam Hierarchiam non esse per se destinatum ad ministrandū extra, sed ad assistendum Deo, vt dictum suo loco. Dixi, *per se*, quia per accidens, & *extraordinariè* etiam aliquando ex illa mittitur; at tamen per se competit assistere Deo. Secundam vero, & Tertiam esse destinatum ad guberniū vniuersi, at tamen cum duplici differentia; nam Secunda respicit gubernium in generali, siue de partibus principalioribus; Tertia autem in speciali, siue de personis priuatis; item Secunda destinatur ad gubernium per modū imperij, & directionis, at Tertia per modum executionis.

16 Verum queritur, cur Seraphini primum locum teneant; videtur enim potius deberi Cherubinibus; pater, Intellectus præcedit Voluntatem, & scientia præcedit amorem; quia nil volitū, & amatum quin prius cognitum, ergo Cherubinibus debetur primus locus. Respondet D. Thom. q. 108, art. 6. ad 3. inferiorum quidem cognitionem præminere dilectioni; at altiore superiorem præminere cognitioni, & ideo primi sunt Seraphini ab eminentia amoris. Responsio supponit Angelos inferiores non diligere Deum iuxta proportionem cognitionis; ita vt magis cognoscant, quam diligant; Cuius oppositum fit in Seraphinis. Respondetur etiam, quod Seraphini, sicut excellent in amore, ita excellent in cognitione. Dixeri, quare ergo non appellatur Cherubini, id est scientes? Respondetur, denominationem sumi à nobiliori, at charitas est nobilior scientia, dicente Apostolo 1. Cor. 13. *Si habuerit omnem scientiam, charitatem autem non habeam, nihil sum*, ergo hinc appellantur Seraphini, ab amore. Accedit,

Cur non Cherubini in primo loco?

Charitas, amor, voluntas nobilior scientia, & intellectu.

quod voluntas; & amor est nobilior intellectu, & cognitione, vt supponimus, & dicemus Tom. de Beat.

17 Hierarchiam hanc supremam, aliquid comparant tribus habitibus super inuisis, charitati namque comparant Seraphinos; fidei, cui succedit visio in Patria, comparant Cherubinos; & denique spei, cui in Patria succedit tentio, comparant ipsos Thronos; etenim Throni ipsi tenent, siue continēt specialiori modo, tanquam in sede, ipsū Deum.

18 Nomina ista indicant Officiū, & Ministeriū, quod in ordine ad nostram salutem gerunt ipsi Angeli; Exinde, autem sequitur, vt officia ista, & ministeria, licet alterius, & alterius ordinis, possint competere, & conuenire vnicuique Angelo, tūm supremo, tūm intermedio, tūm infimo; Exemplum sit de Michaele, qui cum sit de supremis Angelis, vt dictum fuit in propria questione, nihilominus appellari solet nomine Archangeli, quod quidē nomen competit infimæ Hierarchiæ. Item, Gabriel Angelus est de supremæ Hierarchiæ ex sententia Gregor. homil. 74. in Euang. & Scoti in 2. dist. 10. quæst. vnic. & nihilominus appellatur Angelus à Luca; *Missus est Gabriel Angelus*; nomina autem ista, sicuti Archangeli, siue Angeli datur Gabrieli, & Michaele ratione ministerij, & officij, quod gerant; & ita de singulis Angelis discurrendum est, vt quamuis sint de ordine superiori, nihilominus appellari solent nominibus ordinis inferioris, nō quidem ratione nature, sed ratione ministerij, & officij, vt diximus supra agēdo de ministerijs Angelorum.

19 Quæres, vtrum ministeria ista Angelorum, siue distinctio ista Hierarchiarum, & ordinū, remansura sit post diem iudicij. Respondetur, quod vel ista spectantur ratione ministerij, & officij, vel in ordine nature, gratiæ, & meriti; si loquamur de Hierarchijs in ordine ad ministeria, & officia erga nostram salutem, dicendum est, quod cessabunt; Ratio, quia terminabitur tūc cursus humanæ viæ; & ita loquitur Paulus 1. Cor. 15. *Christum euacuarunt omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, cum tradiderit Regnū Deo, & Pa-*

Seraphim; Cherubim; Throni comparati trib. Virtutibus Thool.

Nomina of ficiorum variari solent pro singulis eorum.

Hierarchiarum distinctio an remansura post iudicium.

& Patri in consummatione seculi, loquendo autem in ordine Nature, & gratiæ, atque gloriæ, dicimus, distinctionem Hierarchiarum, & Ordinum perpetuò esse remansurā in Cælis, ita D. Bonau. in 2. dist. 9. quæst. 6. & D. Thom. 1. par. quæst. 129. art. 8.

20 Ad Hierarchias istas, siue ad angelicos ordines ex communi sensu Theologorum, assumendæ sunt animæ hominū beatæ, reddendo singula singulis, ita vt pro varietate meritorum, fiat assumptio animarum beatarum ad varios Choros Angelorū; Alij namque assumuntur ad Chorum infimum Angelorū, alij ad Choros intermedios, & alij deniq; ad Choros supremos ipsorum Angelorū, iuxta quidem quantitatem meriti, & operum bonorum. Hinc retunditur error dicentū, solas Virgines assumendas esse ad Choros Angelorū; etenim quid fiet de Magdalena, quid de Maria Aegyptiaca, quid de cæteris maximis peccatricibus, & peccatoribus ad penitentiam conuersis? igitur de omni statu ex hominibus assumuntur animæ ad Choros Angelorum; Quod si dixeris, Christum dixisse, quod *Anima beata erunt sicut Angeli beati in Cælo*, Angeli autem omnes sunt virgines. Respondetur fuisse intentū Christi Domini docere, quod in Paradiso erunt casti, & celibes, sicut sunt Angeli Dei, aiebat namq; Christus Dominus, *Non nubent, neque nubentur, sed erunt, sicut Angeli Dei*.

21 Petes, quid dicendum sit de Infantibus ante vsum rationis decidentibus cum sacro Baptismate, quid fiet de eis? Respondet ad hoc D. Bonauent. quæst. 7. cui etiā Suarez inclinatur lib. 1. de Angelis cap. 14. in fine, ipsos Infantes constituere speciale Chorum, qui tamen Chorus sit omnino inferior ad infimum Chorum Angelorum; Ratio adducitur, quoniam isti non saluantur ex proprijs meritis operātis, sed ex applicatione meritorum Christi; cum igitur non possint coæquari in merito ipsis Angelis, neque etiam eleuabuntur ad Choros Angelorum, sed habebunt Chorum decimum inferiorem infimo Choro Angelorum.

22 Cæterum non implicat assumi ad Angelos; Ratio, quia non omnes

Angeli, etiam eiusdem Chori, siue eiusdem speciei, sunt parisi meriti, sed alter altero sanctior, & tamen Angelus vltimæ Hierarchiæ infimus merito assumitur ad eandem Hierarchiam cū Angelis eiusdem speciei altioris meriti. Dices, Angeli tales habent sua merita, quæ tamen non habent Infantes ante vsum rationis. Respondetur, sufficere habere merita Christi Domini, ipis applicata; ad Choros namque Angelorum assumuntur habentes, siue propria, siue aliena merita applicata. Eademque doctrina currit de adultis habentibus pauca merita propria, assumuntur enim, sicut Angeli minoris meriti ad Angelos eiusdem Chori, & Hierarchiæ. De re autem hac nihil est certum, quicquid tamen sit, id certum, est saluari ex meritis Christi cum applicatione sacri Baptismatis; quod tamen, assumantur, siue ad Angelorum Choros, siue ad proprium, & infimū Chorum, de hac re nihil est certum, sufficit tamen scire, eos saluari, & gloriam Paradisi possidere.

23 Consimilis doctrina adinuenta fuit de Beatissima Virgine, de qua dixerunt aliqui, ipsam constituere de se sola vndecimum Chorum, qui tamen Chorus sit supra omnes Choros Angelorum, ita Gerlon super Magnif. tr. 4. inquit: *Virgo sola constituit Hierarchiam secundam sub Deo Trino, & Vno, Hierarchia primo, & summo*; idem habet Pomer. de Virgin. l. 10. par. 2. art. 1. c. 5. inquit, *Aliquorum est opinio dicentū, quod Beata Maria est super omnes Angelos, & Beatos, ac super Ordinem omnium creaturarum in quarta Hierarchia soli Beata Maria propria*. Barrad. t. 1. lib. 6. cap. 12. subdit, *Supra nouē Choros, Virginis collocatus est Thronus, eaque sola vnum supremum Chorum efficit*, atque idem tenet Suar. 3. par. quæst. 37. art. 4. disp. 2. 1. & hoc etiā sustinet Cartagena. tom. 2. de Virg. lib. 14. homil. 14. Rationem autem adducunt, quia canit Ecclesia, ipsam exaltatam esse supra omnes Choros Angelorum. Immo Mayronis ferm. de Creat. An. Virg ait, *Mater Domini dicitur habere septem Angelos notabiles, qui assistunt eius Throno*. Hoc quidem certissimum est, eandem Virginem post Christum, esse primam

Animæ beatæ assumendæ ad Choros Angelorum.

Infantes an assumuntur ad Choros Angelorū

Decimus Chorus infimus omnium ex Bon.

Non implicat assumi ad Angelos

Infantes cū Baptismo decedentes saluantur ex meritis applicatis Xpi

Chorus singularis pro Beatissima Virgine.

inter omnes creaturas, tum dignitate, maternitatis, tum dignitate gratiæ, & meriti, tum denique gloriæ, ita ut supereminet, & supercedeat in gloria super cunctas tum humanas, tum angelicas creaturas; *Assitit* namque, ait *Psal. Regina à dextris tuis*, nempe Filij tui, in *vestitu deaurato, circumdata varietate*. Ita etiam D. Bonau.

23 Vulpes disputat. 24. artic. 7. numer. 7. ridiculum esse putat, Ordinem vndecimum pro Christo, & Virgine fingere, cum potius se habeant, veluti Principes, à quibus fiant illuminationes Angelis primæ Hierarchiæ; Christus enim est, in quo *Sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei*, & Virgo est *Sacrarium Spiritus sancti*, vnde Deus per Christum, & per Matrem Angelos illuminat. Quia tamen habemus pro nostra sententiâ Authores magni nominis, ideo ipsos sequimur.

24 Dices, Ordo, seu Chorus non fit ab vno, sed à pluribus, ergo Virgo de se sola non facit Chorum. Respondet ibi Carthagensis, Chorum istum non facere Virginem de se sola, sed vna cum Christo, & ita erunt plures, quod probat ex Ecclesia. *Assumpta est Maria in Cælum, gaudent Angeli &c.* Contra, ergo erunt pares, quia eiusdem Chori: Resp. nego consequ. quia in Ecclesia militante non omnes eiusdem Chori sunt pares.

25 Quæres, Vtrum Hierarchiæ istæ differant specie, à thoma. Recensentur circa hoc opiniones, Diuus namque Thomas vbi supra, assereret omnes differre specie, quemadmodum asseruit omnia individua angelica differre specie; D. Bonauent. omnes docet conuenire in specie; Nos autem, mediam viam tenendo, dicimus cum Magistro, & Mayrone in 2. dist. 9. Hierarchias differre specie; Ratio adducitur, quoniam ministeria Hierarchiarum sunt inter se diuersa, sed diuersitas ministerij, & officij supponit diuersitatem naturæ specificæ, ergo dum ministeria differunt specie; differunt etiam specie ipsæ Hierarchiæ. Fateor tamen rationem hanc habere locum in præsentia materia, quia sicut Deus ab initio gratiam contulit pro diuersitate naturæ, ut fuit suo loco dictum, ita & officiorum

diuersitas in eis indicabit differentiam naturæ, cæterum non militat in omnibus, idem namque homo, intra eandem speciem, siue plures homines varias exercent artes, specij eq; distinctas, ut psallendi, scribendi, nauigandi, militandi, & similia, tamen homines hæc exercentes, non differunt specie: Subdimus tamen, quod et si Hierarchiæ differant specie, non tamen omnia vniuscuiusque Hierarchiæ individua differunt specie, cum possint sub ordine vnoquoque esse plura individua, conuenientia in specie.

26 An vero Ordines, siue Chori vniuscuiusque Hierarchiæ admittant distinctionem specificam Individuorum, an omnia individua vniuscuiusque Chori sint eiusdem speciei: Si dixerimus, omnia esse eiusdem speciei, inde inferretur nouem tantummodo fore species Angelorum, sicut nouem sunt Chori, siue Ordines; at hinc sequitur species Angelorum valde superari à speciebus rerum materialium, cum has quis dinumerare valeat? Ad hoc autem responderetur, paucitatem indicare potius maiorem perfectionem, plura namque sunt individua feminum vegetabilium præteritorum, præsentium, & futurorum, quam hominum: item præsentium, præteritorum, & futurorum, de ouis piscium, & huiusmodi, at tamen homines sunt pauciores, & perfectiores his omnibus. Item omnis multitudo reduci debet ad vnitatem, vel ad tantam vnitatem, ad quam reduci poterit: Hinc non plures Dij reperiuntur, sed vnus Deus; At quia angelicæ naturæ non congruit vnitatis specificæ, ratione diuersorum munerum exequendorum, ideo non implicabit reduci ad tantum numerum, ad quantum reduci poterit, is vero sit, vnitatis quidem generica, pluralitas autem specifica, eaq; ad numerum nonarium: D. Thomas cum dicat singulos Angelos distingui specie, negabit tali numero nonario terminari species Angelorum, ob idque esse plures, & tot, quot sunt individua angelica. Vtrumque probabit quoad species, siue numeri nonarij, siue maioris, nil tamen certum, at species mihi videntur coarctari nimis ad numerum nonarium, Deus autem scit, & nos meliori

Paucitas quandoque indicat perfectionem maiorem.

An Chori admittant intra seipsos distinctionem specificam.

Omnis multitudo reduci debet ad vnitatem, vel ad tantam paucitatem, ad quam potest.

Virginis Chor. quod continet.

Hierarchiæ an differant specie.

melliori sententiæ incumbimus.

Hierarchiarum distinctio vndena.

27 Petes, vndenam proveniat hæc distinctio. Respond. provenire tum ab intrinseco, tum ab extrinseco; Primū patet, quia vnaqueque distinguitur ab altera fundamentaliter ex suis intrinsecis rationibus formalibus, sicut accidit in rebus alijs; Et Secundū quoque evidens est, quia diuersa sunt dona gratuita, diuersi gradus gratiæ sanctificantis, diuersa nomina, officia, & munera eorum, ex Magist. dist. 9.

Distinctio Hierarchiarum quando nam incipit.

28 Petes insuper, quando nam incipit talis distinctio Hierarchiarum. Respondetur, si loquamur in naturalibus, cepit ab initio creationis, dum vniuscuiusque Angelus creatus fuit sub specie sua; si verò loquamur in moralibus, subdistinguedum est, nam vel loquimur de gratuitis, & incipit tunc, quādo collata fuit eis gratia, & sanctificatio; vel loquimur de ministerialibus in ordine ad humanam naturam, & id incipit ab exordio mundi, circa quem exhibere ceperunt varia ministeria.

In Dæmonibus vtrū Hierarchia.

29 Pro complemento totius materiæ Hierarchiæ, quæri posset, vtrum in Dæmonibus sit Hierarchia, siue prælatio, siue consimilis ordo subiectionis, & imperij, sicut in Angelis sanctis.

30 Respondetur, quod si rigorosè sumatur hoc nomen Hierarchiæ, vtiq; in Angelis malis non reperitur, ratio est, quia Hierarchia idem sonat, ac Sacer Principatus, ut est dictum, in Dæmonibus autem nihil est sanctū; si verò sumatur largè ea ratione, qua destinantur Dæmones ad ministeria varia exequenda, siue in ordine ad Deum, siue in ordine ad humanam naturam, vtiq; tunc asserendum est, ita impropiè loquēdo reperiri in eis hoc modo Hierarchiæ, & Ordinem, & Principatū, siue quasi quodammodo quandam Rempublicam, alioqui autē diabolicam, in qua alij præsent, & impudent, & alij subsunt, & obediunt.

31 Suaderet hoc breuiter Ioan. 6. & 12. vbi Christus habet, *Nunc Princeps huius mundi euidetur foras*. Mat. 12. & Mar. 5. in *Belzebub Principe Dæmoniorum ejcis Dæmonia*, Lucæ 11. *Si Sathan in seipso diuisus est, quomodo stabit regnum eius*. & Matt. 23. *Ite maledicti in*

ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis eius, nempe Diabolo, tanquam capiti, seu principi per anthoniam; & Angelis eius, veluti suis ministris. Item Ephes. 6. *non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinē, sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi retores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cælestibus*; ecce quomodo Apostolus etiam Dæmonibus nomen dat Principis, & Potestatis. Hieronymus Abac. 7. *Omnium Dæmoniorum caput, & Princeps est Belzebub Princeps Dæmoniorum*. & deniq; Glossa super primam Corinth. cap. 15. ait, *Quandū mundus durat Angeli præsent Angelis, homines hominibus, doctores doctoribus*. constat igitur in Dæmonibus reperiri Monarchiam; Verum est tamē, quod Monarchia ista est omnino diabolica, & satannica, vergit namque in odium Dei, & hominum.

32 Ex autoritate Pauli recensentur, habemus, Dæmones fortiri aliquando nomina aliorum Angelorum, vt Principatum, Potestatum, &c. nihilominus nusquam Dæmonibus traditū est nomen Seraphim, neque Throni, sed cur hoc? Ratio est, quia non ardent in Dei amorem, sed potius exardescit in ipsius odium, prout loquitur Psalmus, *superbia eorum ascendit semper*, ideo non appellandi sunt Seraphini; neq; Throni sunt ipsius Dei, quia recesserunt, & auerterunt se à Deo in prælio illo magno factio in Cælo, Throni autem sunt sedes pacificæ Dei. Dices, ceciderunt etiam ex ordine Seraphinorum, & Thronorum, ergo etiam nunc competit eis idem nomen, antecedens probauimus ex August. & Magist. in 2. dist. 6. agendo peccatis Angelorum. Respondetur id non ob stare, quia et si non amiserint naturalia spectantia ad tales ordines, non enim fuit eorum natura destructa, amiserunt tamen amorem, & pacem, iuxta quæ sortiti poterant talia nomina: Et ideo Lucifer, qui erat de ordine Seraphinorum, non appellatur inde Seraph, sed Cherub à Propheta, vt supra diximus.

33 Dices, si in Dæmonibus est prælatio, & monarchia, igitur erit subiectio, atq; virtus iustitiæ, & obedienciæ, ergo à primo ad vltimum non erit diabolica

Seraphim, ac Throni nomen nusquam dantur Diabolis.

In Dæmonibus an Prælatio, & monarchia.

bolica ista ipsorum monarchia, sed virtuosa, & iusta, quia iustitia bona est.

34 Respondetur, quod si inferiores Dæmones obediunt, non utique ex charitate in faciunt, sed timore correpti, alias enim punirentur. Item rationibus, & demonstrationibus veritatis ipsius coacti, at murmurando, oblatrando, atque escandescendo id faciunt, quapropter nulla ibi aderit iustitiæ virtus; ex parte etiam Dæmonis superioris imperantis, imperium illud non ex amore Dei procedit, neque ex charitate, sed in odium profusus Dei dirigitur, & in damnationem proximi, nempe hominum, & idem est, ut tunc imperando, tunc in obediendo sint in continuo murmure, & latratu, atque odio contra Deum, &

contra homines; Ex qua concluditur, cessante charitate, & amore, nullam esse ibi pacem, nullamque veram concordiam, sed confusionem omnino, atque discordiam, ita ut verum sit, quod ibi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Quod si denique contingat, ipsos inuicem concordare aliquando, & conuenire, dicendum est, fundamentum talis concordie non esse charitatem, & pacem, sed esse inuidiam, vnde ait Vates, *Inuidia Diaboli mors intravit in mundum*, & in eo concordare, ut damnationem procurant humanam in odium Dei, & hominum.

De hac autem Prælationis, & subiectionis materia, ex professo egimus supra disput. 16. quæst. 9.

Finis Disputationis Decimanona.

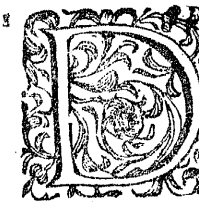

DISPUTATIO XX.

De Beatitudine Angelorum.

QVÆSTIO I.

Vtrum Angeli fuerint beati ab initio suæ creationis.

E vtrisque tum etiam malis mouetur quæstio, an omnes ab initio creati fuerint beati. Pro parte vero affirmatiua arguitur, & primo de malis, siquidem penes Ezech. 28. de Lucifero dicitur, *in delicijs Paradisi fuisse*. Secundo Bern. serm. 17. in Cant. docet, malos Angelos ante lapsu vidisse futura in Verbo: ergo videndo Verbum, fuit Angelus beatus. Confirmatur ex August. 4. super Gen. cap. 24. inquit, *Angeli in primo instanti creationis viderunt Deum, & in illo Creaturas, quarum cognitione appellat matutinam*: loquitur autem de omnibus: vnde probatur multo magis de bonis, etenim idem August. cap. 22. scribit, *Cum sancti Angeli semper videant faciem Dei; Verboque eius unigenito, sicut Patri equalis est, perfruantur; in ipso Verbo Dei prius cognouerunt Creaturam vniuersam, in qua ipsi principaliter sunt conditi*. Insuper 11. de Civ. Dei cap. 9. inquit, *Patrem sanctorum Angelorum eo beatiorum esse, quod nunquam est peregrinata à Domino*. at iuxta Apostolum, idem est esse peregrinum à Domino, ac ambulare per fidem, ut dicit, *quandiu sumus in hoc mundo, peregrinamur à Domino*. vnde Beati, quia videt Deum, non ambulantes per fidem, non dicuntur peregrinari à Domino; igitur, cum sancti Angeli nunquam fuerint peregrinati à Domino, utique semper, etiam à creationis initio, Deum viderunt. Confirmatur ex ibidem, *Angeli sancti nunquam fuerunt tenebrae, sed simul sunt lux effecti,*

& illuminati, ut sapienter, beateque viuent. Paterea lib. de Eccles. dogmat. cap. 28. hæc habet. *Tales creati sunt Angeli, ut si vellent in beatitudinis luce persistere: si autem vellent, etiam labi potuissent; vnde & Sathan cum sequentibus se legionibus, cecidit*. Ex quo fateatur, Sathan excidisse à beatitudine. Item 11. ad lit. cap. 19. *Certe ratio est requirenda, quemadmodum omnes sancti Angeli, si inter illos aliquando pariter beatus cum suis Angelis Diabolus vixit, nondum habuerint ipsi certam prescientiam perpetua felicitatis suæ, sed eam post casum eius acceperint: aut quo merito ante peccatum suum Diabolus cum socijs suis à ceteris Angelis discretus fuerit, ut ipse sui casus futuri esset ignarus, illi autem certi permanstonis suæ*. Ac denique de corrept. & grat. cap. 10. *Refugientes eius bonitatem, qua Beati fuerunt, non poterunt eius euadere iudicium*. Item de Eccles. dogm. *Angeli, qui in illa, in qua creati sunt beatitudine perseuerant, non natura possident bonum, quod habeat*. Accedunt rationes. Creatura corporalis statim ab initio fuit creata perfecta, & completa: & si informitas præcessit, non quidem tempore præcessit, sed natura, ut Augustinus ait 1. super Gen. ad lit. cap. 15. ergo creaturam spiritualem creauit multo amplius formatam, & perfectam, vltimata autem perfectior est beatitudo. Secundo, ex eod. Aug. ibid. quæ facta leguntur spatio dierum sex penes Moysen, facta fuerunt simul, vnde ex eodem, omnes dies illi sex fuerunt simul: at in diebus illis mane fuit cognitio angelica, secundum quam cognouerunt Verbum, & res in Verbo: sunt autem Beati, comprehensores per hoc, quod Verbum vident, ergo tales erunt

erunt in via Angeli. Tertio fuerit initio Beati beatitudine naturali, ergo & supernaturali. Prob. conseq. Causa efficiens beatitudinis supernaturalis est efficacior causa beatitudinis naturalis: ergo æquè cito, imo citius, illa fecit eos Beatos beatitudine supernaturali: Anteced. prob. quoniam in primo instanti habuerunt intellectum perfectum: & voluntatem, ac obiectum utriusq; præsens, ergo. Quarto, habuerunt in primo instanti gratiam, ex August. 12. de Ciuit. cap. 9. *Erat Deus simul condens naturam, & largiens gratiam.* ergo fuerunt tunc Beati: prob. conseq. Angelus absq; discursu, statim assequitur suam perfectionem naturalem, habita dispositione naturali: ergo statim quoque assequutus fuit perfectionem gloriæ supernaturalem, habendo iam ab initio gratiam, quæ erat dispositio ad gloriam. Hinc Ludovic. Viues 11. de Ciu. cap. 9. explicans Augustinum, ait, Angelos ab initio vidisse, & perseverasse in visione Dei.

2. In quæstione distinguendum venit, de beatitudine naturali, & supernaturali: Item de beatitudine inchoata, & perfecta. iuxta quam distinctionem.

Angeli ab initio beatitudine naturali.

3. Primo dicendum, Angelos tum bonos, tum malos creatos fuisse Beatos beatitudine naturali. Cõsistit autè beatitudo hæc, primo in exclusione omnis mali, tum etiam in cognitione, ac perfectissima scientia rerum naturalium: in primis vero in cognitione Dei abstractiva, iuxta conceptus communes, atq; vt Authoris, & Conservatoris Naturæ, vt finis naturalis creaturarum, & huiusmodi, abstrahendo ab his, quæ sunt fidei, & ordinis supernaturalis. Accedit ad hæc, habuisse ab initio speciem intelligibilem repræsentantem distinctè, abstractivè tamen, Essentiam divinam, vt habet Scot. in 2. d. 3. q. 6. §. *Ad quæstionem*, & in 2. d. 4. q. 1. ad 1. sicut vero Aristoteles docuit 10. Ethic. cap. 7. & 8. beatitudinem naturalem haberi in contemplatione, ita & de Angelis asserunt Theologi in tali abstractiva cognitione beatitudinem naturalem, vna cum cæteris allatis, acquisisse.

Beatitudo naturalis quid.

4. Addunt vero Thomistæ aliqui, non sufficere contemplationem pro

beatitudine naturali, sed requiri etiam dilectionem, ac refectionem voluntatis, refectionem quidem naturalem, qua Deum diligat amore amicitie naturalis: & ex utraq; completur, & integratur status beatitudinis naturalis: Insuper addunt, quoniam de ratione, beatitudinis est perpetuitas, hinc contemplatio talis, cum naturali amore, Dei reddere beatitudinem naturalem perpetuam, atque inamissibilem, Confirmant, quoniam Angelus non potest peccare circa naturalia; vnde, dum necessario, vi, & acumine sui intellectus intelligit Deum: amatq; illum, veluti Authorem Naturæ, semper quidem hoc facit, nec potest desistere ab his, ob quod sic Beatus erit beatitudine naturali.

Ad beatitudinem naturalem an requiratur amor.

5. Et quidem Angeli mali, ob peccatum, amiserunt beatitudinem naturalem: Dices, remansisse scientiam. Resp. 1. plura quidem scire potuisse, absque peccato: vnde merito, ipsorum intelligentia in plurimis, à Deo obtenebratam remansisse, vt tradidimus, loquendo de eorum intellectu: Resp. 2. licet nunc etiam sint scientissimi, non tamen hoc sufficit ad beatitudinem naturalem, sed requiruntur quoque ea, quæ attigimus.

Dæmones carent beatitudine naturali.

6. Ita quidem est, & probatur quadoquidem, vera beatitudo, quouis modo sumatur, sine naturalis, siue supernaturalis, haberi, & stare non potest cum peccato; beatitudo namque excludere debet omnem miseriam; at summa miseria est peccatum, estque fons, & origo omnis miseriæ, quomodo igitur poterit Angelo beatitudo talis in perpetuum competere; prob. siquidem iam peccaverunt mali Angeli, igitur nunc tali beatitudine naturali carent. Item, quod coniunctam cum contemplatione habeat dilectionem Dei, contrarium colligitur ex Script. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper: omnia namque depravant, sedant, & deturpant, in odium Dei.* De qua re quæstionem etiam egimus, vtrum Dæmones facere possint opus aliquod bonum.

7. Dices, igitur falsum erit, fuisse ab initio Beatos beatitudine naturali, cuius oppositum est dictum. Resp. 1. vere

vere ab initio Beatos sic fuisse: at inde peccando, in miseriam corruisse: licetq; ipsorum intellectus cogiter de Deo, quia tamen malus Angelus est erga Deum præ affectus, odio prosequendo illum, hinc magna miseria. Fuerunt igitur ab initio tales, modo autem non sunt. De re hac, an requiratur & dilectio, habebimus in mater. de Beat.

Beatitudo naturalis Angelorum imperfecta.

8. Dicendum Secundo, Beatitudinem illam, quam ab initio habuerunt, & per totum tempus vix, non erat perfecta, non integra, sed imperfecta. Prob. tum quia erat amissibilis, & iam de facto amiserunt vna cum gratia Angeli eorruentes: tum quoniam de perpetuitate nõ erant securi, etenim securitas pertinet ad beatitudinẽ, imo plures aiunt esse de Essentia beatitudinis: tum quoque, quia beatitudo cum peccato stare nequit, potuerunt vero peccare, sicut & peccarunt. Et Confirmatur ex Augustino 11. de Gen. cap. 10. dicente, *Satanolus, & Angeli eius, etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros nesciebant, erat tamen adhuc quædam eorum adverterit beatitudinẽ; seque liberum arbitrium in veritate stetit, donec istam summam beatitudinis plenitudinem, tanquam premium ipsius per mansionis accepissent: id est, vt magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nossent, hanc plenitudinem beatitudinis non habebant: sed quia nesciebant suam miseriã futuram, minore quidem, sed tamen beatitudine, sine illo vitio fruebantur.* En qualis, & quanta erat eorum beatitudo ab initio.

Nullus Angelus ab initio beatus beatitudine supernaturali.

9. Dicendum Tertio, neminẽ Angelorum initio fuisse beatitudine supernaturali supersumum: Prob. beatitudo supernaturalis est merces, corona, & premium; at hæc præsupponunt merita, Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit: Item si fecisset Deus disparitatẽ hanc, alios ab initio beando, alios minime, vnde quælo ortum hoc haberet, an ex disparitate Naturarum, & Ordinum, an ex disparitate meritorum: Si secundum, adest intentum, quia prius fuerunt sub merito, & demerito: Si primum, ergo beatitudo conferretur ad intuitum Naturæ, siue naturalium: nullũ vero meritũ habet Natura ex se sola, nullumq; ius ad beatitudinem. Et denique Angelis Deus indidit liberum arbitrium,

inammissibilis talis beatitudo: Hæc tamen duæ probationes, quæ sunt Suarezii, non sunt efficaciæ, etenim Paulus in via habuit Visionem beatificam, & in ea aiunt consistere beatitudinem: quæ tamen fuit per modum transeuntis, nec duravit. Item de securitate, de plerisque refertur raptis, & eleuatis in extasim ad videndũ Arcana Dei, non absq; fama sanctitatis; qui tamen inde in superbiam elati, miserabiliter spiritali, & corpore ceciderunt; poterant ergo Lucifer, & sequaces rapti ad videndũ Deum, qui tamen inde corruerunt: Confirmatur, siquidem sola Visio beatifica Patriæ est inamissibilis, cum sua perennitate; & securitate: Beatitudo vero via amissibilis.

Poterat ab initio eos Deus beate, at non fecit ante merita.

10. Nihilominus dicendũ, quod et si poterat etiam Angelis ita contingere; malis tamen non contigisse, ait August. lib. 11. Gen. ad lit. cap. 23. & 11. de Ciuit. cap. 11. inquit, *Dæmonem, tanquam gustasse beatam vitam gaudium, de bonis vero forte consimiliter discurrendum foret, ac de plerisque Sanctis hominibus, vt Paulo; Moysè, pluribusque, qui licet in via Deum viderint per modum transeuntis, nihilominus perseverantes in Dei obsequio, dignati fuerunt inde post mortem, beatitudine permanenti: Potuisset utique Deus etiam cum Angelis hoc præstare, attamen verisimilius est non consulisse, & prob. Non est verisimile, Deum creasse aliquos in beatitudine, & aliquos extra eam: prob. Potuit quidem Deus id agere de potentia absoluta, cum sit ipse absolutus Dominus, attamen spectando legem ordinariam, nulli beatitudinem contulit absque præuijs meritis, talis namque est lex, Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit: Item si fecisset Deus disparitatẽ hanc, alios ab initio beando, alios minime, vnde quælo ortum hoc haberet, an ex disparitate Naturarum, & Ordinum, an ex disparitate meritum: Si secundum, adest intentum, quia prius fuerunt sub merito, & demerito: Si primum, ergo beatitudo conferretur ad intuitum Naturæ, siue naturalium: nullũ vero meritũ habet Natura ex se sola, nullumq; ius ad beatitudinem. Et denique Angelis Deus indidit liberum arbitrium,*

atque auxilia, quibus promereri potuissent beatitudinem: ita Aug. de Corr. & Gr. cap. 10. *Deum sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset liberum arbitrium, deinde quid posset sua gratia beneficium.* Erit a concludit Mag. in 2. d. 4. Bonau. ibid. art. 1. q. 1. Alcal. par. 2. q. 25. m. 1. D. Thom. 1. par. q. 62. art. 2.

11. Cum hoc tamen est addendum, potuisse eam conferri ab initio. Probatur ex parte Dei, & ex parte Angelorum: Deus semper fuit potens beatitudinem conferre. tunc in tertio, vel quarto instanti, tunc in secundo, & primo instanti creationis; ergo ex parte Dei non implicabat: Angelus quoque semper fuit capax, & in potentia receptiva, atque obedienti ad Deum, & beatitudinem, tam in quarto, tertio, & secundo instanti, quam in primo creationis, ergo non implicauit ita fieri: sic Scot. 2. d. 5. q. 2. lit. A. An vero ita factum fuerit, nec ipse concedit.

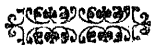
12. Ad Primam vero in oppositum Resp. Primo, sensum esse de beatitudine naturali, non supernaturali: Secundo, que modum Ada fuit in delicijs Paradisi terrestribus, non tamen beatitudinis celestis tunc: ita & Lucifer fuit in delicijs beatitudinis naturalis, non supernaturalis.

13. Ad Bern. & Aug. Beccan. cap. 3. de Ang. q. 1. num. 1. locum ait esse difficilem: indeq. addit sensum esse, quod Angeli cognouerint res melius in Verbo, quam in genere proprio. Verum responsio aperte extorquet textus Sanctorum. Suar. de Ang. lib. 5. cap. 2. n. 13. inquit, nunquam Augustinum dixisse, quod habuerint ab initio cognitionem in Verbo, sed post. Vulpes arguit afferendo Augustinum cap. 22. dicentem, *Prius in Verbo cognouerunt &c.* ergo in primo instanti. Fateor, locum esse dubium pro ambobus, non enim August. specificat an *ly prius*. sicut pro primo instanti, an pro prius quam fuerint in termino: pro lite autem componenda, optima est Scoti resolutio, cognouisse in Verbo, non quidem intuitiue tunc viso, sed abstractiue per speciem infusam diuini Verbi: & ita cessat controversia. Ad cætera loca eiusdem August. dicendum loqui de beatitudine natu-

rali, & imperfecta: sicut eod. lib. de Cui. cap. 12. primos Parentes appellat beatos in Paradiso terrestri: subdit autem, *Et hodie non imprudenter beatos vocamus, quos videmus in se, ac per hanc vitam ducere sine crimine.* Ad illud de Perseuerare in eadem beatitudine. Sensus est de bonis Angelis, qui sepe fuerunt Beati, initio quidem beatitudine naturali, postmodum vero supernaturali, & ita bene dicuntur perseuerare in beatitudine, siue sic, siue sic. Contra, quoniam inquit in illa. Resp. indicare absolute beatitudinem in genere, vt semper fuerint Beati: diuersa tamen beatitudine. Ad illud de Peregrinari sumi potest, vel peregrinari à Domino per peccatum, quomodo filius prodigus peregrè profectus fuit, viuendo cum meretricibus: hoc modo Angeli sancti nusquam fuerunt à Deo peregrini, quia nusquam peccauerunt, vel sumitèr vt loquitur Paulus pro carcere visione Dei, & ambulare per fidem, & vt sic, dum Angeli erant in via, peregrinabantur, quia ambulabant per fidem. Ad Primam rationem respond. quod sicut Deus contulit unicuique perfectionem competentem proprio statui, ita & Angelis erat perfectio competens statui viæ Angelorum erat beatitudo naturalis, nam supernaturalis cõpetit statui Patriæ Comprehensum. Ad Secundam iam patet qualem cognitionem habuerint in via de Verbo. Ad Tertiam negatur conseq. & ad probat. respond. Deum esse Causam liberam, ideoque egit, vt voluit: at probabilius est, quod dictum est. Ad Quartam, datur etiam discursus in Angelis, de quo supra. Cæterum negatur conseq. de beatitudine supernaturali.

14. Dices, in Dæmonibus naturalia remanserunt integra, ergo remansit in eis beatitudo naturalis. Resp. remansisse integra quoad essentialia, non quoad accidentalia, inter quæ fuit beatitudo naturalis.

Dæmonum naturalia remanserunt integra, declaratur.

QVÆST.

QVÆSTIO II.

Vtrum Angeli gloriam essentialem meruerint per custodias hominum, seu per ministeria alia ipsis exhibita.

1. Sententiarum Magister dist. 5. opinatus fuit Angelos prius gloriâ consecutos fuisse tempore suæ creationis, & inde eam meruisse per custodiam hominibus præstitam, atque in tempore exhibitam per obsequia, & custodiâ angelicam. Probatur autem eius opinio penes eundem Scot. dist. 5. q. 1. Et Primo sic. Angeli per custodiam angelicam aliquid merentur, sed per sua ipsorum merita non meretur aliquid, quod expectent accipere, igitur merentur id quod aliquando acceperunt: antecedens patet, & probatur minor, quia si gloriam, quam merentur, non haberent, sed expectarent accipere, sequitur ipsos de factum non esse beatos, quod est contra illud Christi Domini, Angeli eorum semper vident faciem Patris, immo sequeretur quâ maximè affligi ipsosmet Angelos de carentia gloriæ, siue de expectatione gloriæ secundum illud Eccl. spes, quæ differtur, affigit animam, ergo à primo ad vltimū iam acceperunt gloriam ab initio, quâ inde in tempore per hominum custodias meruerunt.

2. Secundo maius præmiū requirit maius meritum, sed plures Angeli maiorem gloriam habeat pluribus hominibus, ergo debet in Angelis reperi quoque maius meritum, sed maiora merita exoptulant maius tempus, homines autem viatores habent in merendo longū tempus, ergo Angeli præstantiores in præmio, & excellentiores in merito debent consimilitèr habere longum tempus, immo maius tempus merendi; non poterat autem in tam modico spatio creationis, & beatificationis Angelorum haberi tantum meritum, igitur opus fuit differre merita Angelorum ad tēpora viæ, siue ad tēpora custodiæ hominum viatorum.

3. Vltimò in Angelis non reperiatur tanta difficultas ad bonum, siue ad meritum, quāta in hominibus, etenim virtus, & meritum consistit in arduo,

igitur potuit ab initio gloria conferri facillimè Angelis sine vilo merito, quod si meritū aliquod exoptulatur, id sufficientèr haberi poterat ex obsequijs viæ præstitis hominibus viatoribus.

4. Confirmatur sententia hæc exemplo militis, etenim militiæ Dux liberè conferre solet equum. Militi iam veterano, & strenuo, de quo certò præscinuit fore acriter, & strenuè prægnaturum, talis autem equi collatio, siue donatio antecedit militis agonem, & pugnam, siue antecedit omnino eiusdem militis merita, & bellica gesta futura, quod si in humanis hoc accidit, cur non etiam accidisse consimilitèr affirmabimus in sanctis Angelis.

5. Sententia hæc, quæ aliquando placuit Antistodores, est iam antiquata, & aboletæ, ita vt cõmunitèr Theologis displiceat, quapropter etiam, & Nos communè sententiam sine controversia acceptam assequemur, & cõfirmabimus breuiter.

6. Sit ergo conclusio, Angeli prius beatitudinem meruerunt, antequam ipsam de factum receperint, ita Scotus vbi supra, & Thomistæ etiam communiter; non assignabimus hoc in loco quantum temporis intercesserit intercesserit inter merita, & gloriâ, etenim de hoc sermo fuit in propria quaestione, agendo de via, siue de morulis Angelorum; solummodo igitur in præsentiarum demonstrabimus meritum antecessisse gloriâ Angelorum, & in primis Scotus sic arguit.

7. Primò arguitur, sequeretur namque, quod si homo non fuisset creatus, nec etiâ Angelus fuisset beatificatus; probatur, quia per te gloriam adipiscitur Angelus propter custodiâ hominum, ergo si non adesset homo, iam non habuisset Angelus merita, per quæ gloriam adipisceretur, & mereretur; hoc vero est maximè inconueniens, non enim Angelus dependet ab homine accessario in merendo.

Gggg 2 8 Item

Angeli initio cognouerunt in Verbo abstractiue cognito.

Angeli prius meruerunt, inde premia ei fuerunt.

8 Itē actus intrinsecus potest esse per se meritorius, circumscripto omni actu extrinsecō, ergo poterat Angelus per actus immanentes, siue intrinsecos fidei, spei, & amoris in Deum, sibi mereri gloriam, absque eo, quod necessarium fuerit recurrere ad actum extrinsecum ordinatum ad custodiam hominum.

9 Insuper dispositio debet præcedere formā, cuius est dispositio, si namque subsequitur ad formam iam impressam materiæ, & introductam, utiq; nihil ageret; consimiliter verò procedit opinio Magistrī, ita ut docere videatur ad dispositionem moralem, siue meritoria Angelorum præcedere omnino formam, & terminum beatitudinis, & gloriæ; hoc verò idem est, ac destruere ordinem naturæ, quæ tūm in naturalibus, tūm in moralibus taliter se gerit, ut formam, & perfectionem ultimam nullatenus præbeat, nec introducat, nisi dispositione, prævia, non subsequenti, antecedenti quidem, non adueniente.

10 Rursus nō omnes Angeli deputantur ad custodiam hominum, vnde ergo Angeli illi gloriam sibi promereri poterunt? non ex custodia, ergo aliunde, ergo falsa est positio. Antecedens probatum fuit suo loco, quia non de omnibus Ordinibus, & Hierarchiis fit deputatio ad custodiam.

Origenis error de Custodib. Angelis.

11 Accedit, ut alia relinquā, quod opinio ista quam maximè fauet Origenis error, qui in lib. Numeri homil. 20. 21. & 24. de Angelis custodibus ita aiebat, quod boni Angeli benè custodiendo homines, utique præmia merebantur, & laudem; quod si ex opposito malè se gesserint in custodiendis hominibus, flagitia consequerentur, & opprobrium. Quæntus verò sit error iste de se patet, tum quia custodes Angeli fidelissimi sunt, atque vigilantissimi in custodiendis hominibus; tum etiam quoniam indignum est, ut de Custodibus Angelis hæc, & similia legantur, & defendantur.

12 Id certissimū est, potuisse Deum de absoluta potestate, gloriam ipsis conferre antecedentèr ad merita exhibita, contentus solummodò de eorundem meritis præiudicis; Verum non ita egisse

Deum de potentia ordinata, est communis sententia Theologorum vnanimitèr sententium tūm Angelis, tūm hominibus gloriam non conferri nisi præcedentibus meritis iam exhibitis.

13 Sed quæres, Cur tantopere Origenis opinio hæc, tanquā error respuitur, cum in eandem etiam sententiam inciderit quandoque D. Hieronymus in lib. 2 super Micheam cap. 6.

14 Respondetur nunquam D. Hieronymum sententiam hanc defendisse, id autem, quod ibi agit, est referre sententiam prædictam ex mente aliorum, non itaq; loquebatur ex propria mente, prout etiam sic eundem Hieronymum interpretatur Xistus Senensis lib. 5. Bibliotecæ adnotatione 126.

15 Consimilis exitit error quidam quorundam Iudæorum Talmudistarū, qui de Angelo Gabriele ita fabulabantur, ut dixerint, quandoque in quoddam criminofum flagitium incidisse, taliter, ut exinde iustus, ac mandato Dei fuerit flagello igneo castigatus. Verum hæc fabulosè dicuntur, & insania sunt; etenim Gabriel Angelus vna cum ceteris sanctis Angelis, postquam fuere confirmati in gratia, semper in gratia Dei perseverauerunt, ita ut nunquam exciderint ex ea; Repugnat etiam statui beatitudinis peccare; quapropter indigna sunt, ut hæc, & similia inconuenientia audiantur de Angelis sanctis, præsertim de Nuntio Incarnationis.

16 Dices Iob 14. de Angelis dicitur, in Angelis quoque reperit prauitatem, ergo non erit vndequaue indignum id sentire de Angelis.

17 Respondetur Primo, loqui de Angelis, dum erant in via, de quibus verum est aliquos corruisse, & incidisse in peccati, ut de Luciferò, & sequacibus, non autem loqui de sanctis Angelis, qui à gratia, quam ab initio acceperunt, nusquam exciderunt. Ad hoc autem ampliora diximus supra impugnando hæreticos, Tract. de Gratia Angel.

18 Respondetur Secūdo, loqui Scripturam de Angelica Natura ex se sola spectatam, seclusa omni gratia Dei, etenim vnaqueque creatura, quantum est ex se, peccaminosa est, & defectibilis, atque declinabilis à rectitudine rationis.

Hieronymus nō sequitur Origenem de Custodibus Angelis.

Talmudistarum insania de Gabriele.

In Angelis reperit prauitatem, de claratur.

nis, & mandatorū Dei; semota namq; gratia Dei, verè possunt omnes cadere in peccatum. Cæterum alij ex Angelis respuetes gratiam Dei, in peccatum inciderāt, alij verò in gratia persistendo, nunquam lapsi sunt in peccatum, ita Greg. lib. 25. moral. cap. 27.

19 Aliquantò etiam vltro se extendit citata opinio Magistrī, etenim non solum aiebat gloriam essentialem promereri Angelos per opera subsequētia ad ipsam gloriam, verum etiam addebat, prædictos Angelos in gloria essentiali, crescere, & augeri vsque ad diē Iudicij, ita habet in dist. 11. vtrum vero augmentum tale essentialis gloriæ vsque ad diem Iudicij possit rationabiliter sustineri, videtur quod sic auctoritate Innocentij III. in cap. cum Marta, de celebrat. missar. vbi sic ait, Licet plerique reputent non indignum, Sanctorum gloriam vsque ad Iudicium augmentari. vbi Innocentius sententiam hanc non improbat, imo probabilem videtur asserere, dum ipsam reputat non indignam, ergo pariformiter de Angelis nō indignè sustineri poterit crescere in gloria essentiali vsque ad Iudicium.

20 Verum nec sententia ista probabilis est, imò rejicitur communiter à Theologis. Ratio autem Theologica est, quoniam dum quis fit in termino, non potest amplius mereri, nec demereri, etenim in termino est, cuius natura talis est, ut terminet omnem accretionem meriti, siue demeriti, quandoquidem solummodo cursus viæ est status merendi, ac demerendi, nisi tamen dispensatio aliqua fiat, qua mediante, possit aliquis esse simul in termino, & in via, esse simul Viator, & Compræhensor, prout solummodo in Christo Domino accidit, de quo in materia de Incarnatione, non constat autē dispensationem talem factam fuisse cum Angelis, ergo opinio conclusit, Angelos, postquam adepti fuerint beatitudinem, nō posse amplius mereri nec beatitudinem, nec augmentum beatitudinis. Ex quo fundamento completissime rejicitur vtraque, propositio Magistrī, ita ut post beatitudinem essentialem acceptam non possint amplius mereri eam per obsequia hominibus

Angelorum meritum essentiali, verum crescat vsque ad diem Iudicij.

præstita, quoniam Beati iam sunt in termino, & per consequens non possunt mereri: nec demereri gloriam essentiali simpliciter; & consequenter infertur neque posse mereri viterius talis essentialis gloriæ augmentum, siue accretionem.

21 Consonum etiam est hoc diuinis Scripturis, ut Ioan. 9. Veniet nox, quando nemo poterit operari Galat. 6. dum tempus habemus, operemur bonum, tempore enim suo meremur. Eccl. 6. Ante obitum unum operare iustitiam, quia non est apud inferos reperire cibum, & denique Eccl. 11. Vbi cunq; ceciderit lignum, ibi erit, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem; quarum Scripturarum sensus talis est, ut tempus merendi sit tempus viæ, siue tēpus ipsius vitæ in mortalibus; Et quidem in Angelis, qui sūt immortales, tempus merendi gloriam erat tempus viæ, quo tempore, & intervallo transacto, amplius non potuerunt mereri, vnde est, ut post acceptā beatitudinē existentes in termino, nequam ipsis contingat gloriam promereri, neque augmentum gloriæ. De hoc amplius in materia de Beatitud.

Augetur gloria Sanctis qualiternam.

22 Ad illud Innocētij responderetur dupliciter, Primò, Innocentium loqui de augmento gloriæ accidentalis, quæ quidem non repugnat augeri Sanctis, & Beatis vsque in diem Iudicij, proiè in sequenti quæst. habebimus. Et Secundo, responderetur loqui Innocentiū de honore, & gloriā eorundē Sanctorum penès homines, ita ut in dies gloriosiores, & honoratiores, atque venerabiliores euadant, penès homines inquam, sicut ipsa etiam Ecclesia quandoque honorē talem Sanctis interpellet, dicēdo, Vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem, quæ ipsam reperiuntur in collectis.

23 Petes, ex quo capite procedunt Sanctorum Angelorum obsequia, & ministeria, si namque non diriguntur ad consecutionem gloriæ essentialis, cur est, ut hæc, & similia obsequia, tam sollicitè operentur circa nostram salutem?

24 Respondet Scotus vbi supra in responsione ad primum argumentum principale, & in 2. dist. 18 quæst. quod Angelorum obsequia licet non ordi-

nerentur ad ulteriorem perfectionem gloriæ consequendæ, nihilominus talia obsequia sunt opera redundantiæ ex perfectione Beatitudinis Angelorum; hæc ergo est ratio, ita ut solliciti sint erga nostram salutem, non enim expectatione alicuius præmij essentialis id agunt erga nos, sed talia operantur ex plenitudine charitatis, ex abundantia amoris, & ex perfectione suæ Beatitudinis, sicut ex congeriè, & cumulo cæterarum virtutum existentium in ipsis, quæ quidem sunt motiva vrgentissima, accedente diuino mandato, ita ut sollicitè nos custodiant, atque ad salutem procurent nos peruenire æternam; gaudet siquidem quàm maximè de nostra salute, & de consecratione animarum nostrarum cū ipsis Angelis in gloria, iuxta illud Lucæ 15. *Gaudium est in Angelis in Cælo super uno peccatore penitentiam agente.* Exemplum affertur philosophicum de habitibus acquisitis, à quibus quidem habitibus procedunt actus; etenim tales actus promanant ex plena perfectione ipsius habitus: ita pariformitèr obsequia, quæ à Sanctis Angelis præstantur, non producant in ipsis gratiam, & gloriam essentialem, sed promanant ex plenitudine perfectionis Beatitudinis, & charitatis ipsorum Angelorum, aduenit tamen ipsis noua gloria accidentalis, vt in sequenti quæst.

25 Dices, Christus Dominus erat Comprehensor, & Beatus, dum erat in via, in carne passibili, & mortali, & nihilominus merebatur gratiam, & gloriam essentialem, ergo non obstante, quod Angeli sint Beati, poterunt per obsequia mereri gloriam essentialem. Item per merita Christi solummodo præuisa, & non exhibita meruerunt Patres antiqui testamenti gloriam essentialè, ergo etiam merita præuisa Angelorū, & si non fuerint exhibita, poterunt esse meritoria Beatitudinis.

26 Respondetur Primo ad primū, variam esse rationem de Christo Domino, & de Angelis, quandoquidem Christus Dominus licet fuerit Comprehensor, & Beatus, nihilominus erat etiam Viator, vnde est, vt potuerit etiam mereri, quod tamen non est dicendum de Angelis Beatis post beatitudinem.

Custodes Angeli solliciti sunt de nostra salute, ex plenitudine charitatis eorum.

Gaudet Angeli de nostra salute.

Christus cur meruit in via, & non Angeli.

ipsorum, vnde fit, vt non potuerint mereri.

27 Respondetur Secundò, quod si Christus meruit gratiam, & gloriam essentialem, non, vique, eam meruit sibi ipsi ex Scoto in 3. dist. 18. quæst. vnic. vna cum Thomistis, Bonauent. Riccard. pluribusque, licet meruisse, dicant Antifiodor. Albert. Maior. Basfol. de quo in 3. sentent. meruit tamen alijs, nempe prædestinatis, & electis vtriusque Testamenti, quid verò sibi ipsi meruerit, habetur in speciali materia de Incarnatione.

28 Respondetur Tertio, quod ad merita Christi Domini fuerunt coniuncta merita Electorum, ita vt etiam ipsimet Electi cooperati fuerit meritis Christi.

29 Ad Secundū dicitur, quod licet merita Christi non fuerint exhibita in Testamento veteri, nihilominus vna cum meritis Christi præuisis coniuncta erant merita exhibita Patrum antiqui Testamenti, igitur pariformitèr fuisse creditur de Angelis, vt gloriam meruerint mediantibus ipsorum meritis, non iam præuisis, sed exhibitis.

30 Respondetur in super, quod tota ratio fundamentalis distinctionis meritorum, tum Angelorum, tum Christi Domini, cum etiam aliorum Electorū ea erat, quoniam Angeli erant in termino, & ideo amplius mereri non poterunt; homines verò erant in via, & Christus etiā erat simul viator, & hinc est, vt potuerint verè mereri.

31 His actis respondetur ad principalia argumenta, & Primò respondetur ad primum, quod per obsequia Angelica merentur beatitudinem accidentalem, & de hac concedimus, quod ipsam paulatim acquirunt, & expectant: Cum verò infer, expectationem inferre tristitiam, & afflictionem: Verum est de expectatione beatitudinis essentialis, quæ quidem afflictionem generat, & merorem: Angeli autem non expectant beatitudinem essentialem, quoniam iam ipsam possident, & hinc fit, vt nullo tristentur, quod si beatitudinem expectant accidentalem, hoc nullam causat tristitiā, etenim faciantur Beati plenissimè, & completissimè in beatitudine essentiali.

32 Ad Secundum respondetur, quod non

Spes, que differunt, et significantur declarantur

Ad magnum præmij an requiratur plura merita.

Angeli in via habuerunt sufficiens tempus merendi.

Difficultas ad bonū, & tentamenta etiam inter Angelos in via.

non desuit Angelis sufficiens spatium sibi merendi gloriam, quantum poterant mereri, etenim ad magnum præmij non requiritur magna multitudo meritorum, inquit Scotus, sed multò magis requiritur vnum meritum intensum, quam centū millia remissa; in eis autè fuit motus meriti valdè intensus pro ista morula, qua merebantur, in tantū, fortè, quod nullus homo, inquit Scotus, secundum communem legem, posset habere ita intensum actū meriti, sicut ipsi habuerunt: Excipito Virginem, ex specialissimo adiutorio, pluresque &c.

33 Respondetur ad Tertium, in Angelis difficultatem ad bonum repertam quidem fuisse ex ratione, qua finis, seu obiectū excedebat ipsam Angeli naturam; etenim finis erat obiectū supernaturalè, ad quod creatura non potest solis viribus naturæ; aderat etiam difficultas ratione passionum, & variarū Angelorum inclinationum, siue ad appetendum hoc, siue illud, iuxta prædominium naturalium passionū; etenim superbiendo ambiuit Lucifer æqualitatem Diuinam; & sic de sequacibus Angelis iuxta propriam cuiusque inclinationem. Adhuc quoque difficultas in persistendo in gratia Dei, ex eo, quod Lucifer sequaces Angelos incitabat ad malū, & ipsimet malī Angeli seipos incitabant ad idem; hæc quidem, & similia difficultatè operabantur in Angelis taliter, vt benè potuerint circa opus arduum, suam virtutè exercere; atq; gloriam, & gehennam promereri; boni autem Angeli ipsi etiā tentati fuerunt à Lucifero, & sequacibus, ita vt ipsimet boni Angeli difficultatem fuerint experti in ostensione virtutis, resistendo Lucifero in prælio illo angelico, de quo Ioannes, *Factum est prælium magnum in Cælo: Vnde concluditur, quod si Angeli difficultates illas, quas nos mortales in tentationibus nostris experimur, experti non fuerunt, nihilominus non defuerunt illis alia alterius generis tentamèta, quibus fortitèr resistendo, potuerint laudabiliter sibi gloriam promereri.*

34 Ad illud de Milite dicendum est, ideo de Milite ea concedi, quia Miles est adhuc in via, est enim pugator, &

bellator, & de facto in agone contèdit; nec adhuc ad brauium peruenit agonis, est namq; viator, & per consequens potest promereri; Angeli autem sunt extra statum viæ, & sunt extra agonè, quapropter dum sunt in termino, non possunt amplius mereri.

35 Sed petes, Cur est, vt existentes in termino Beati, non possint mereri. Ratio dubitandi, quia non repugnat; etenim Christus erat Beatus, & tamen merebatur, & si non gloriam animæ, quam habebat, tamen gloriam corporis, saltem indirectè, inquit Scotus, super merendo ablationem impedimenti redundantiæ gloriæ in corpus, merendo etiam exaltationem sui Nominis ex Paulo; ergo similiter, licet Beati non mereantur gloriam, quam habent, poterunt tamè mereri augmentum gloriæ, quod augmentum non habent.

Respondèbis id peruenire, quia sunt extra statum merendi totalitèr, cū tamen Christus erat simul Beatus, & Viator, & ratione status vig poterat mereri. Hoc autem non obstat, quia hoc est, quod quæritur, cur in statu Beatitudinis non possit esse meritum, seu cur opera Beatorum non possint esse meritoria.

Respondetur ideo non mereri, quia talis est lex Diuinæ Voluntatis, qua statuit, in termino non haberi amplius meritum, nec demeritum; potuisset autè, si sibi placuisset, ordinare Deus, vt in illo etiam statu possint mereri, indèq; posset acceptare opera beatifica, vt meritoria, si de potentia absoluta ita ordinasset: Confirmatur ex Scoto, qui in 3. dist. 18. lit. D. ait, Nullam includere contradictionem, quod Deus possit acceptare actum beatificum Michaelis, vel alterius Beati, tanquam dignum retributione, puta si Michaeli daretur aliquid propter actum meritorij Custodij, quæ exerceret circa Ecclesiā &c. idemque magis ampliat de Christo, de quo multa ibi dicit: vide eum. A primo autè ad vltimum, de facto ita euenit, vt per custodiam non mereantur gloriam essentialè Angeli, quamuis de potentia absoluta fieri possit ex Scoto, an verò mereri possint gloriam accidentalem, videbitur quæst. seq.

Beati cur non possunt mereri.

Vide Tom. de Beatit.

QVÆSTIO III.

Vtrum Angeli meruerint saltem Beatitudinem accidentalem per custodias hominum.

Presens dubitatio est appendix questionis præcedentis, vidimus namque Beatitudinem essentialem non mereri Angelos per obsequia hominibus præstita in tempore, videndum superest, vtrum nihilominus per ipsamet obsequia mereri possint Beatitudinem accidentalem.

2 Et quidè communis est Doctorum sententia Beatitudinem accidentalem mereri Angelos; sicut etiam & cæteros Sanctos; crescere quoque in augmento gloriæ accidentalis vsque ad diem Iudicij, ita præcipue Scotus dist. 5. quæst. 1. in responsione ad primū principale, & colligitur ex Luca 15. *Gaudium est in Cælis Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente*, etenim quod peccator penitentiam agat, & quod iustus in penitentia perseveret, tum persuasione sanctorum Angelorum, tum vero exemplo, atque intercessione eorundem Beatorum Regnantium in Cælis, id quidè gaudium novum afferit, novamq; læticiam, seu novam gloriam accidentalem, tum Angelis, tum etiā ipsis Sanctis regnantibus in Cælo; & hinc August. subiungit in soliloquijs cap. 27. *Angeli congaudent gaudentibus de te, & quoties bona agimus, gaudent Angeli*, sicut quoq; congaudent Angelos de salute, atque de introductione animarum in Cælos, veluti specialissimè Ecclesia memorat de ingressu Beate Virginis, Corpore, & Anima in Cælos ipsos, dum ait, *Assumpta est Maria in Cælum, gaudent Angeli, &c.* plures rationes de hoc congerit D. Bonaventura in 2. dist. 11. art. 2. quæst. 2. constat igitur crescere Angelos in gloria accidentali.

3 Vtrum vero tale augmentum gloriæ crescat solummodo vsq; ad Iudicij diem, an verò progrediatur ultra; Communiter affirmant solummodo vsq; ad diem Iudicij augeri D. Thom. Bonavent. Albert. Richar. Gabr. citandi. Ratio esse potest, quia tempus illud Iudicij erit tempus termini, ita vt terminandum sit tunc omne incrementum gratiæ, & gloriæ, tum etiam quia ex decreto diuino nõ procedit ultra creatura in merendi ratione, quoniam fiet totalitèr in termino; Et hoc idem ad stipulantur etiam de ipsis Sanctis, de quibus quidem posset esse similis ratio dubitandi, prout de Sanctis ipsis, siue de incremento accidentalis Beatitudinis penès homines, à quibus honorantur, tractari solet in 4. dist. 49.

4 Sed quid obstat, vt post Iudicij diem, ipsismet Sanctis, & Angelis nouū possit gaudium aduenire, noua iubilatio, noua congratulatio; noua reuelatio, siue noua gloria accidentalis, etenim ipsimet Beati in Cælo inter se ipsos communicabunt perpetuò; & alter perpetuò de alterius felicitate gaudebit; tum etiam quoniam poterit inde Deus quomodo; & quando placuerit intellectui Beati reuelationem facere de secretis alijs, siue de operationibus laude dignis, siue de secretioribus alijs donis alteri Beato exhibitis; & nondum Beato huic manifestatis; ex quo, & similibus, optimè sequi potest nouū Angeli gaudium, noua Angeli gloria, atq; noua ipsius Dei collaudatio; quod si Ecclesiæ militantis status terminabitur in die Iudicij, ita vt Angeli non possint amplius mereri per obsequia exhibenda Ecclesiæ militanti; nihilominus nõ implicabit, vt nouo repleantur gaudio ex noua diuina operū manifestatione in Ecclesia triumphante: ideoq; Tannerius de hoc dubitat, quin & inclinatur tom. 1. disp. 5. quæst. 6. dub. 2. 2. in fin.

5 Solum superest querere, vtrum meritum hoc Angelorum accidentale sit meritum nouum, an verò sit meritum antiquum, & vetus, nempe meritum habitum in via eorundem Angelorum. D. Bonavent. vbi supra, vna cum Riccardo, & Gabriele affirmant meritum hoc accidentale esse nouum, ita

An post Iudicij diem dicitur gaudere gloria accidentalis.

Augmentum gloriæ accidentalis an cadat sub meritum.

Meritum accidentale nouum.

De gloria accidentali Angelorum.

ita vt etiam si Angeli sint in termino meriti, & gloriæ essentialis, nihilominus possint etiam dici esse in via, penès meritum hoc, & gloriam accidentalem. Fundamentum esse posset, quoniam ratio meriti accidentalis non repugnat cum termino meriti, & gloriæ essentialis, tum etiam quoniam Angeli per talia obsequia aliquid merentur, ergo merentur de nouo; tum denique, quia idem Scotus ait vbi supra, Angelos per obsequia mereri gloriam accidentalem.

6 Ex opposito I. Thom. 1. part. quæst. 62. art. 9. Thomistæ negat meritum hoc esse nouum, dicunt enim obsequia ista esse effectus Beatitudinis, & gloriæ Angelorum, Scotus etiam q. 1. eiusdem dist. ibidem in responsione ad primum, docuit, & Nos quæst. præced. custodiam hanc, & similia obsequia esse effectus Beatitudinis, & gloriæ Angelorum, prout in præced. quæst. explicauimus. Quid verò sit dicendū, vtrum merita ista accidentalia sint noua, an vetera, res quidem dubia est, & est vtraq; opinio probabilis, qui namque cum D. Thom. id negauerit, pro fundamento habebit, idè non esse merita noua, quia Angeli sunt in termino; terminus autem non est ratio merendi, & demerendi: Qui verò cum D. Bonavent. affirmat, pro fundamento erit id, quod diximus, non repugnare meritum, & gloriam accidentalem vna cum ratione termini meriti, & gloriæ essentialis.

7 Atque hinc oritur dubium, vtrum augmentum gloriæ accidentalis cadat sub merito: affirmavit D. Thom. in 2. dist. 5. quæst. 2. art. 2. & in supplem. quæst. 98. art. 6. Alber. par. 2. sum. Gabr. in 2. dist. 11. cum D. Bonavent. & Lytano. Negavit tamen inde idem D. Thom. 1. part. quæst. 62. art. 9. ad terciū, vbi priorem sententiam reuocauit, inquit Beccanus de Angelis cap. 3. q. 9. num. 4. Ratio, tum quia sunt extra statum merendi, dum sunt in termino, tum quoniam talis gloria accidentalis est potius quasi debita Beatitudini essentiali, nam cui conceditur magis, non denegatur minus, maior autem est gloria essentialis, ergo per hanc Beato conuenit etiam accidentalis.

8 Dices, hinc sequi talem gloriam

cadere sub merito, probatur, datur per te titulo, & causa Beatitudinis essentialis, sed istam meruit Beatus in via, ergo & meruit gloriam accidentalem. Respondetur, si accidentalis subsequitur ad essentialem, saltem de congruo, vtique cadet sub merito, sub illo quidem merito viæ, sub quo cadebat gloria essentialis. vnde Beatus, ex ista positione, merebatur in via gloriā vtramque; Dixi saltem de congruo, quia plenè Beatus est Beatus per gloriam essentialem, nec cogitur Deus ad conferendam hanc gloriam accidentalem, quod currit in sententia dicentium gloriam accidentalem non cadere sub merito: Hoc tamen non obstante, quod non cadat sub meritum nouum, cadet nihilominus sub merito antiquo viæ, gratia cuius confert inde Deus gloriam vtramque essentialem, atque accidentalem.

9 Dices D. Thom. 3. part. quæst. 59. art. 6. docet, Angelos fore iudicandos à Christo quantum ad præmia accidentalia, quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum, & etiam quantum ad poenas accidentales Dæmonum; ita in corpore questionis; quod si iudicabuntur boni Angeli quantum ad præmium accidentale, ergo illud merentur nunc per custodiam hominū; nam præmium supponit meritum. Vaquez vt iacet D. Thomam, ait nõ esse mentem eius, quod pro custodia Deus tribuat aliquod præmium, cum hoc negauerit quæst. 62. sed quia id pertinet ad iudicium secundum à Christo, &c. quod si tamen in 2. sent. & in supplem. affirmavit, vt refert Becanus, addito loco hoc te, tæ partis, magnam coniecturam facit, fuisse talis sententiæ, licet quæst. 62. dicat oppositum; plura namque sunt loca affirmantia, quam negantia; & si Becanus inquit, D. Thomam reuocasse sententiam in 1. part. quæst. 62. nihilominus in 3. part. oppositum sonat. Tertia autem pars est in ordine posterior ad primā, vel ergo est problematicus, vel plura sunt loca sententiæ opiniononi affirmatiuæ, vt videatur magis inclinare in affirmatiuam. Quicquid tamen sit de D. Thoma, videant Thomistæ, nos enim Scotistæ habemus de Scoto, quod expressè negat cadere sub merito

Gloria accidentalis cuius meriti sit effectus.

Angeli merentur gloriā accidentalem.

Gaudium accidentale, quousq; duraturum in Angelis beatis.

rito custodia Angelicæ, vt retulimus quæstione præcedenti.

10 Obstat tamen aduersum hoc, nam Apostolus 1. Cor. 6. inquit, *Nescitis, quoniam & Angelos iudicabimus?* Quod si Apostoli Angelos iudicabunt, etiam bonos vtrique quoad meritum accidentale, seu quoad præmium accidentale iudicabunt eos, non quoad gloriam essentialè, cum illam, sicut & gratiam non habuissent ex meritis Christi, aiunt Chrsost. Anselm. Bed pluresque cum Alenf. 3. par. q. 1. art. 2. Bonau. in 3. d. 1. 3. art. 2. q. 3. ergo aliquid merentur in custodiendis hominibus.

11 Respondent aliqui, per Angelos ibi intelligi Sacerdotes, sicut à Malach. cap. 2. Sacerdotes appellantur Angeli; *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, quia Angelus Domini est.* Sed tamen hoc aduersatur cur. Cæcis ferè Patribus exponentibus Paulum de veris Angelis.

12 Dum vero certum est, quod de veris Angelis intelligatur, aiunt inde Anselm. Chrsost. Theophil. & Theod. intelligi de Angelis solummodo malis, attamen D. Tho. 3. par. quæst. 59. art. 6. de vniuersis absolutè Angelis docet, Christum fore iudicium facturum, affertq; prædictum locum Apostoli cum locis alijs euangelistarum, in quibus agitur tum de Angelis bonis, tum malis.

13 Vasquez 1. par. disp. 230. cap. 2. num. 15. refert Patres Græcos non de Iudicio vltimo locum intelligere, sed loqui Paulum comparatiuè, vtpotè comparando Angelos malos ad homines iustos, indeq; illorum improbitatem conuinci, & redargui per bonam vitam iustorum. Hunc tamen sensum non recipit Cornelius à Lap. ad citatum locum Pauli, aitque, *Non improprie, quomodo dicitur Mat. 12. Regina Austriæ & Niniuita surgent in iudicio, & condemnabunt generationem istam; Contem scilicet Iudæorum; sed iudicio proprie dicto (sali enim iudicabitur secularia Corinthij) iudicabunt sua potestate, & authoritate Angelos, vti & homines.*

14 Hinc Lytanus ad eum locum sic scribit, *Licet Angeli mali, & boni habuerint suum principale iudicium à principio mundi, tamen de hominibus, quos ad*

malum incitauerunt mali, & ad bonum sancti, recipient penam, & premium. Faciet autem sententia D. Bonauentura.

15 Caterum Nos duo dicimus, Primo, quod Apostoli iudicabunt Angelos bonos, & malos, iudicio quidem approbationis bonos, & iudicio reprobationis malos, ita D. Bonauent. in 4. dist. 47. art. 1. quæst. 4. & Richard. art. 1. quæst. 6. Dices, iam iudicium hoc habuerunt ab initio, ergo non habebunt inde: Respondetur. quod iudicium illud fuit priuatum, vnde non implicat inde iudicandos fore iudicio publico, communi, & vniuersali. Probat autem ex 2. Petr. 2. vbi ait, *Si Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus Inferni detrahos in Tartarum tradidit cruciandos, in iudicium referuari;* quapropter referuantur etiam in iudicium illud commune, & vniuersale. Secundo gaudebunt quidem Angeli de fructu Custodiæ, & Ministerij erga Speciem humanam, erga homines, ipsorum cura, & vigilantia saluandos. Item accedit nouus honor sanctis Angelis, dum in conspectu totius Orbis apparebit fructus salutis administratæ per ipsorum ministeria, & custodiam, sicut ex opposito Angelis malis accedet noua ignominia, atque noua confusio, dum in conspectu totius humanæ multitudinis apparebunt insidiæ, fraudes, doli, versutiæ, tentamenta, milleque nocendi artes, contra Deum, & contra salutem hominum tantopere agitate; non enim nunc omnes notæ sunt, nec omnibus hominibus; præcipuè Infidelibus, fraudes Dæmonum, sicut nec omnibus agnitæ sunt omnes vigilantia, & quotidiana cura sanctorum Angelorum pro saluandis hominibus, tunc vero manifesta fient omnibus coram toto Orbe hæc & singula; indeq; sanctis Angelis honor, laus, & benedictio à cunctis salutaris accedet. Malis autem ignominia noua, confusio amplior, atque maledictio communiter à tota humana specie, tota multitudine, tum ab hominibus damnatis, dum ipsorum damnationis causa fuere, tum vero à salutaris, dum tantam aliorum hominum multitudinem retraxerunt à Regno Cælorum.

Illud

Angelorum malorum, & bonorum iudicium quæ

Iudicium publicum, & vniuersum.

Dæmonibus accedet noua confusio, ob tentamenta, & ruitur hominum.

Custodiæ Angelis accedet nouus honor, & benedictio in iudicio salutaris.

Illud vero de merito gloriæ, & gratiæ Angelorum per Christum, spectat ad mater. Incarnat.

16 Confirmatur ex Prospero lib. de vita contemplat. docente, Dæmones, adhuc damnatos, timere tamen diem futuri Iudicij, tanquam suæ punitionis complementum: vnde in Exorcismis, ad magis eos torquendos, faci-

liusque ex obsessis profigiandos, fit eis comminatio futuri Iudicij, proptereaque Exorcismi sæpius concludi solent; *Per eum, qui venturus est iudicare viuos, & mortuos, & Saculum per ignem.* Plura supra Disput. de pena Angelorum malorum quæst. 2. trademusque amplius Tom. de Beatitud. disput. de Iudicio finali.

Q V A E S T I O I V.

Vtrum in Angelis sint dotes beatificæ.

Veramodum in humanis, inter cæteros contractus: & in Ecclesia, inter cætera Sacramenta reperitur contractus, & Sacramentum Matrimonij; gratia cuius introducta fuerit nomina sponsi, & sponsæ, inter viros, & mulieres, quibus fit inuicem traditio corporum, vna etiam cum dote, ad referenda onera matrimonij, ita quoque aliud reperitur sponsalitiij genus, nempe spirituale: De hoc autem penes Scripturas, vt in 2. Corinth. 11. *Despondi enim vos, vni viro, virginem castam exhibere Christo.* Apocal. 21. *Paratam, sicut Sponsam ornataam Viro suo.* & rursum, *Veni, ostendam tibi sponsam, uxorem Agni.* atque Cant. 4. *Veni de Libano Sponsa mea.* & 5. *Veni in hortum soror mea Sponsa.* sicut & passim in ipsamet Scriptura. Stat ergo sponsalitiium duplex, carnale, de quo penes Iuristas: & spirituale, penes Theologos.

2 De dotibus autem loquendo, in præsentia materia: eę vel sunt corporis gloriosi, vt Agilitas, Subtilitas, Claritas, Impassibilitas: vel Animæ: de quibus tamen adest aliqua varietas inter Scholasticos, etenim D. Thom. 1. 2. quæst. 4. art. 3. tres ait esse, Vifionem: Tentionem, seu Comprehensionem: & Delectationem. D. Bonauent. in 4. dist. 49. part. 1. quæst. 5. Vifionem, Dilectionem, & Tentionem. Richard. ibidem artic. 3. quæst. 7. lumen Gloriæ: Habitum Charitatis: & Securitatem:

Comprehensionem autem idem putat cum fruitione, vel visione. Et Palud. ibidem quæst. 8. artic. 3. Vifionem, delectationem, & fruitionem; comprehensionem vero existimat esse quid commune his; non quid distinctum. Quidquid tamen sit, de qua re in materia de Beatitudine: Nos in præsentiarum nec de corpore agemus Beatorum, nec de anima, nec consequenter de dotibus eorundem: de quo ibi: Sed absolutè de Angelis loquendo, queremus breuiter, vtrum in Angelis sint dotes, nec tamen postulando quid sint, sed vtrum insint.

3 Videtur autem primo loco negandum in eis esse dotes. Probatur Primo, Inter Christum, & Angelos non oritur sponsalitiium, ergo in Angelis non sunt dotes: consequens sequitur, & probatur antecedens: Sponsi debent communicare in Natura, ac esse eiusdem speciei, vnde sponsalitiium esse debet vnigenicum, seu homogeneum. Christum vero, & Angeli non communicant: non quidem in Natura creata, cum altera sit humana, altera angelica: nec in Natura diuina, vt constat, ergo. Hæc est ratio Diui Thomæ. Secundo, de ratione Sponsæ est esse generis, ac sexus fæminei: tales vero non sunt Angeli, ergo. Tertio, de ratione Sponsæ est, vt aliquando fuerit non Sponsa; seu vt non semper fuerit Sponsa: Angeli autem sancti semper fuerunt in gratia Dei. & est ratio Richardi.

Angeli an iudicandi in Iudicio finali.

4 Videamus tamen, vtrum rationes istæ vigeant ad id probandum. Et quidem Prima, quod conueniant in Natura, si hoc sufficeret, sequeretur inter Animam, & Deum, non esse sponsalitiū. Probatur, Anima, & Deus, licet in ratione spiritus conueniant, aliud tamen valde differunt, veluti Creator, & creatura: forma corporis vt anima, Deus autem longè ab hoc. Independens, necesse esse, pluraque, quæ de Deo effertur, quæ tamen de Anima non prædicatur. Item Anima, & Christi humanitas sunt alterius rationis, ergo hinc sequeretur, Animam non fore sponsam Christi, sponsam Dei.

5 Secunda, de sexu: Vtique in Angelis, sicut in cæteris spiritibus, non militat ratio sexus, ea enim est corporis, non spiritus: Nihilominus nomen *Angelus* non est nomen Naturæ, sed officij, vt initio huius libri diximus: igitur non potest hinc haberi, Angelum esse naturæ maris, seu generis masculini. Item, sicut ratione officij appellatur Angelus masculinè, ita ratione, & vi intelligendi, appellatur Intelligentia ab Aristotele, & consentiunt Theologi, ac nomen Intelligentia est feminini generis, ergo, saltem hinc verbaliter esset sponsa, ipse Angelus. Item ratio, & distinctio sexus attenditur quidem in sponsalitiō carnali, vbi vterque sexus exquiritur ad liberorum procreationem: Angeli autem sunt incorporei, & incapaces huiusmodi functionibus, vt diximus Disp.

6 Tertia ratio, vt de non sponsa fiat sponsa: non vrget, quoniam Beatissima Virgo semper fuit in gratia Dei, semperq; Sponsa Spiritus sancti, ab initio suæ Conceptionis: tales insuper fuerunt Angeli sancti, talesque posset Deus animas alias creare ab initio in gratia. Excusari tamen posset, siquidem loquitur Rich. de his, quæ in humana politica de factis accidunt, vt Sponsa fiat, quæ prius non erat Sponsa: Habemus autem hinc, rationes denegantes sponsalitiū Angelis non vrgerè.

7 Hinc, pro resolutione dicendum, aliud esse loqui de sponsalitiō

carnali, aliud de spirituali; Illud fundatur in carne, hoc autem in spiritu: Sicut vero de carnalibus sponsis dixit Dominus *Erunt duo in carne vna*, ita dum anima per gratiam desponsatur spiritualitèr Deo, fiunt vnum spiritualitèr, iuxta loquutionem Christi Domini, *Rogo, Pater, vt sint vnum*, vel vt loquitur Paulus 1. Corinth. 6. *Qui adheret Deo, vnus spiritus est cum eo*: est autem Angelus spiritus, ergo sic spiritualitèr desponsatur Deo. Vnde colligimus, spirituale hoc sponsalitiū vniuersis creaturis intellectualibus competere posse, ratio, quia capaces sunt gratiæ, & charitatis, atque fidei, vna cum dotibus correspondentibus in Patria: Confirmatur ex Osee 2. vbi Deus dicit, *Sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & misericordia, & in miserationibus: & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia Ego Dominus*. De vtraque vero Natura, rùm humana, tum Angelica desponsata, confirmatur aperto testimonio Bernardi super Apocal. 21. explicans illud, *Vidi Civitatem sanctam & c.* vbi scribit, *Ad quia credo? vt sibi acquirat Sponsam de hominibus; Mira res, ad Sponsam veniebat, & absque Sponsa non veniebat: querebat Sponsam, & Sponsa cum ipso erat: An dua erant? absit, vna est enim, ait, Columba mea: sed sicut de diuersis Ouium Gregibus vnum facere voluit, vt sit vnum Ovis, & vnus Pastor. ita, cum haberet Sponsam inherentem sibi à principio, multitudinē Angelorum, placuit de Hominibus conuocare Ecclesiam, & vni illi, qua in Cælo est, vt sit Sponsa vna, & Sponsus vnus.*

6 Currat quoque ex parte aliqua paritas inter Naturam angelicam, & humanam, quandoquidè, sicut Adam creatus fuit in gratia, ex communi, ita & Angeli producti in gratia, etiam ex communi sententia, de quibus supra. Insuper Eua ab initio fuit sponsa Adæ, quod patet ex contextu Pauli, Cum namque post Euz educationem ex costa Adæ, idem Adam dixerit, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea referens idipsum Paulus, continuo subiunxit, Sacramentum hoc magnum est, Ego autem dico in Christo, & in Eccle-*

Sponsalitiū spirituale inter Dei, & Animam iusti.

Ecclesia, at Christus est Sponsus Ecclesiæ, ergo: & Eua declarata fuit sponsa Adæ, illico, ac verba illa protulit Adam; sponsalitiū namque Euz Paulus explicat, veluti figuram sponsalitiij Christi cum Ecclesiâ.

7 Nec autem sententiæ huic con-

traducunt omnino D. Thom. & Richar. etenim non omnino negant, sed loquuntur cum moderamine, inquit enim D. Thom. in 4. 49. dotes non conuenire ita propriè Angelis, sicut hominibus, & Rich. aliquo modo, ait licet non ita propriè, sunt in Angelis.

Finis Vigesima Disputationis.

DISPUTATIO VLTIMA

De numero Angelorum.

QVÆSTIO I.

Quantus sit numerus Angelorum.

Angelorū multitudinem an concessit Auicenna.

ANGELORVM quem maximam esse multitudinem, mox cõstabit: Ceterum in primis Auicenna negauit multitudinē Angelorum, referente Baccone in 2. d. 1. 1. Verum an hoc ita sit de Auicenna, habemus quod ipse tenuit catenam illam Intelligentiarum, itaur vna producat alteram, & altera alteram: statuitque mouere Orbes, vt ad plenum refert, & refellit de productione vnus ab altera. Scotus in 4. dist. 1. quæst. 1. quomodo ergo negare potuit multitudinē Angelorum, siue Intelligentiarum. Fortasse tamen loquitur ibi de Intelligentia vltima, quam vocat Kolchodeam, seu Datricem formarum, de qua aiebat, præesse formis inducendis in sublunariis, & hanc esse vnam.

Aristoteles quomodo numeravit Intelligentias

2 Aristoteles lib. 12. Metaph. cap. 7. & 8. quem sequitur Auicbron, & Rabi Moyses, Angelos enumeravit vsque ad quadraginta septem. Enumerationem autem fundabat supra motum Orbium cœlestium, & motus Orbium aiebat esse 47. igitur & nu-

merus Intelligentiarum motrici erit 47. Hoc tamen stante poterit earum numerus augeri, vel minui, iuxta placitam enumerationem Orbium, cui namque placuerit Orbes, seu Orbium motus adaugere supra, vel infra 47. is consequentèr dicer Intelligentiarum numerum fore maiorem, vel minorem numero quadraginta septem, ad placitum Mathematicorum. Oppositum vero de Aristotele colligitur aliudè, vt nequaquam ad numerum 47. restrinxerit collectionem Angelorum, ita quidem colligere licet ex eodem Aristotele in lib. 1. de Cœl. cap. 9. vbi docet, extra Cœlum reperiri substantias separatas, tranquillam vitam agentes: Et hinc Augustin. Eugubin. libr. 4. de Perena. Philos. reconciliat loca, vt primo loco loquutus fuerit de Angelis sub ratione motorum, seu mouentium Orbes: alio autem in loco multiplicet inde Intelligentias.

3 Bacchonus significat non esse magnum numerum Angelorum. Ex hæreticis autem fuerunt qui dixerunt, vnicum tantum esse Angelum, penès Carthus 1. d. 3. quæst. 3.

4 Cæterum sententia est catholica, Angelos nedum esse plures numeros, H h h h 3 ro,

Bacconus paruum esse ait numerum Angelorum.

ro, verum & in magno numero. Et quidem Apocal. 5. habetur: *Erat numerus eorum millia millium.* Dan. 7. *Millia millia ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Christus etiã Matth. 6 ait, *Possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plũsquam duodecim legiones Angelorum.* legio autem penes antiquos continebat tria millia peditem, & trecentos Equites; penes vero Plutarc. constabat ex sex millibus pedibus, & trecentis Equitibus, siue ex alijs, sex mille sexcentum sexaginta sex militibus: Ex alijs constabat ex decem Cohortibus, habens Cohortes sex mille, & centum pedes, Equites vero septingenti triginta. Quidquid tamen sit, constat ex scripturis, Angelorum numerum esse magnum, & maiorem numero militum legionis: Hoc autem docent, insuper Patres, quorum præcipuus in hac materia extat Dionysius Areopagita, lib. 14 de cœlest. Hierarch. quem sequitur Anselm. in Apoc. & in Dan. 7. hinc Clemens Roman. lib. 8. Const. Apost. cap. 12. *Te adorant innumerabiles Angelorum copie.* Iren. lib. 2. cap. 6. *Multis sunt, & innumerabiles circa Factorem Angeli.* Hierem. Dan. 7. ibi, *Millia millium*, ait, *Non quod iste ministrorum Dei numerus definitus sit, sed quod maiorem multitudinẽ humanus sermo explicare nequiverit.* Chrysost. homil. 2. de incorrupt. Dei Nat. *Genera cœlestia innumerabilia.* Sophron. lib. de Angelorum Encom. *Multitudo immensa, exercitus innumerus.* Gregor. lib. 7. moral. cap. 9. *Numerus superiorum Cœli infinitus est, & definitus exprimitur, ut qui Deo est numerabilis, esse hominibus innumerabilis demonstratur.* Et consimiliter intelligendus venit Nyssenus lib. de Opific. Homin. cap. 17. *Eorum copias numero quodam esse infinitas.* Denique Job 25. *Numquid est numerus militum eius?*

Legio ex quibus, & quot constabat.

Angelorum numerus magnus est.

Angelorum numerus minor numero specierum.

5 An vero tantus sit numerus eorum, vt superet numerum specierum rerum corruptibilium? affirmat August. lib. 83. quæst. 2. Nazianz. orat. 3. de Theol. & Origen. homil. 13. in lib. Num. D. Bernardinus Senensis infra citandus: atque D. Thom. 1. par. q. 50. artic. 3. quem ad hunc sensum trahit

Caetan. Capreol. Bannes, ac Recentiores, vt dum ait, Angelorum numerum excedere numerum rerum materialium, intelligat non de indiuiduis, sed de speciebus. Addit tamen Bannes ad eum locum, non esse maiorem omnibus speciebus absolutè, sed ijs, dumtaxat, quæ sunt partes primariæ vniuersi; Impugnat autem hoc Suarez lib. 1. cap. 11. num. 14. in quibus singulis speciebus datur Angelus custos, ergo superat omnes species absolutè. Verum de assumpto fuit actum, an Custodes dentur singularitè singulis speciebus, etiã imperfectis, retulimus Disput. de Custodiã angelica, Tanne- rium dicentem dari solũmodo speciebus perfectis: quid autem dicendum de imperfectis, vide ibi: Quidquid tamen sit de impugnatione hac, iam concedimus esse maiorem omnibus speciebus etiã imperfectis. Et confirmatur querendo, quantum quæso esse poterit numerus specierum vegetabilium, & quantum sensibilem tũ perfectiorum, tũ imperfectiorum, enumeret autem qui scit, & potest.

6 Vtrum vero, sicut Angelorum numerus maior est numero specierum materialium, ita & maior quoque sit numero singularium, & indiuiduorum omnium rerum corporalium. Negant absolutè Caetan quæst. 50. art. 3. Ferrarient. 2. contra Gent. cap. 92. Molina, Valentia, Vasquez disput. 180. ac Suarez loc. cit. Nullam tamen rationem adducunt, nisi quod incredibile videtur Angelos in numero excedere grana arenæ maris, pulueris terræ, seminum omnium, ac singulorum foliorũ, plantarum numerum, & collectionẽ. Nihilominus nõ desunt, qui oppositum asserant, hi sunt in primis. s. Bernardus Senensis tom. 3. serm. 48. ser. 3. post Resurrectionem, atque Dionys. Carthus. de quatuor nouiss. quibus fauent indefinitè loquẽtes D. Antonin. 3. part. tit. 31. cap. 6. §. 1. cum ait, *Excedere omnem multitudinẽ rerum materialium.* Raymũdus de Sabaudia lib. de Theol. Nat. tit. 219. Petrus Ribadeneyra in Festo S. Michaelis. Suadet autem primo, autoritate Diui Thomæ, qui supra dixit, *Excedunt in numero intellectuales substantie separata omnium re-*

Angelorum numerus maior numero omnium singularium.

Natura an sit pro sola specie.

rum materialium multitudinem. Citati pro prima sententia Authores aiunt loqui D. Thomam, de multitudine specierum, non indiuiduorum: probatque Caetanus, quia quæst. 112. art. 6. ad 2. dixit, *Excedunt naturas corporeas; per naturas autem intelliguntur species;* Item quæst. 6. de potent. art. 4. addidit, *Excedunt omnes species materialium.* Verum hæc non obstant, & primo ad illud de Natura. Natura dicitur de quocunque, tũ de genere, tũ de specie, tũ de indiuiduo, & singulari: vnumquodque enim est talis naturæ, vnde dicimus natura generis, natura speciei, & natura singularis. Confirmatur, demamus ab vnaqua; re suam intrinsecam rationẽ formalem, & dememus naturã rei: at tũ species, tũ singularia habent rationes suas intrinsecas formales, quibus constituuntur, ergo & singularibus cõpetit ratio naturæ. Adde, quod Natura dicitur verius de re singulari, & existenti extrinsecas suas, Natura namque generis vniuersalis, & speciei, est abstracta, & ob id minus perfecta, ergo perfectius nominabitur, cum contrahatur ad indiuidua, & singularia. Confirmatur, etenim Deus nõ est Deus in abstracto, sed vere hic, vnus numero singularis, & in concreto: nec Natura Diuina habet esse in abstracto, sed vere à parte rei est in hoc Deo, vno in numero, singulari, & indiuiduali, datur namque, ait Scotus, indiuiduũ Deitatis: à primo ergo ad vltimum non obstat effugium Caetanũ de Natura. Item Maximus Tyrius naturam adaptat etiã ad singularia, inquiens, *Quot sunt hominum totidem Damonum esse oportet, naturę, id est singulares homines.* ser. 27. Circa vero alterum locum, in quo nominauit species: non licet inde inferre, exclusisse indiuidua. Dices, reticuit, ergo exclusit, negatur consequens, nam Argumentum: ab autoritate negatiuè nõ tenet. Eo magis, quo locus primarius eiusdem Sancti Doctoris est indefinitus, cum loquutione vniuersali, inquiens, *Excedere omnium multitudinem materialium.* Si indefinitè loquitur, non restringens sermonem ad species, cur restringunt, absque sufficienti ratione Expolitores. Confirmatur, quia

locus iste est proprius, & germanus locus loquendi de numero Angelorum, in isto autem absolutè ait, excedere multitudinem materialium: loca autem alia non militat principalitè pro re hoc.

7 Probatur Secundo autoritate Diui Dionysij cap. 14 de cœlest. Hierarch. ibi namque de numero Angelorum sic habet, *Multis sunt Beati cœlestium mentium Exercitus, qui infirmũ, & contractum numerorum corpororum, quibus vltimũ modum superant.* ex quo dat intelligere, superare munera rerum omnium corporearum. Vasquez tamen, & Suarez aiunt, non loqui Doctorem sanctum de numero rerum numeratarum, sed de numero nostro, quo numeramus: ita ut excedant numerum quo numeramus, non autem renumerabiles. Confirmari potest, quia vbi deuentum est ad numerum denarium, transiri ad numerum maiorem distinctum non potest, omnis verò indenienda enumeratio consistit in reduplicacione eiusdem numeri, reincipiẽdo iterum ab vnitãte post decem, vt dicendo vndecim, duodecim, addendo supra denarium, vnitãtem, dualitatem, siue reduplicandõ eam, quam ab initio simplici deducione traduximus. sic de multiplicatione numeri denarij, vt triginta, quadraginta quæ sunt vnitates denariorum superadditæ ad primum denarium: ita inde ad centenarium, ducentorum, trecentorũ, vsq; ad mille, & ita deinceps vsque tandem deueniatur ad decies centies millia millonum, siue ad maximum numerũ, quo vti solemus. hunc ergo numerum, aiunt, ex Dion. superare Angelos, non verò res ipsas materiales.

Numerus quousque creabitur.

8 Verum aliter Dionysium explicat D. Bernardinus tom. 3. ser. 3. Resurrect. serm. 49. §. Secunda contemplatio: inquit autem, *Secunda contemplatio est ipsorũ Angelorum multitudo, nam Dionysius in suo libro Hierarchia, dicit, quod solum Angeli in Paradiso existentes sunt plures, quam sint Stelle, quam sint arena maris, & terræ, quam sint folia, & herbe, & quam sint omnia quacunquẽ creata.* ita sanè Dionysium explicat contemplator Sanctus Bernardinus, ita etiam loquitur Dionys. Carthus. expendens locum

locum Dionysij: recurrit Suarez ad traductionem Ambrosij Florentini, valde fauentis sententiæ oppositæ: At cur potius standum sibi, quam alijs. Quidquid tamen sit, poterat & talis Traductor eiusdem esse sententiæ cum Suario, Vasquio, & sequacibus, ac propterea sic traduxisse. Cæterum, aliter sentiunt hi Dionysij expositores. Accedit Aeneas Gazeus Philosophus Christianus in lib. *Theophrastus*, qui habetur tom. 8. Biblioth. vet. Patr. qui de multitudine Angelorum ita loquitur, *Plenum est totum Cælum, plena est terra, plenus aer, plenum mare, plenus etiam ether Angelorum, atque Daemonum, plena denique, quæ sub terra sunt omnia: ac quemadmodum ait quidam sapientium nostratum, adeo nihil est in natura vacuû, ut ne sit quidem, quo capillum iniicias, ut ne sit quidem, quo capillum iniicias.* at hinc arguitur, adsunt plurimæ Terrarum partes, adeo vacuæ, ut ac minimum quidem ibi virgultum oriatur, at nulla pars Orbis vacua est penes Angelos, imo adeo Angelis opplata, ut ne locus capillo quidem sit, quo iniiciatur: Quidquid autem sit de exemplo, hinc desume quantum excresecat eorum numerus supra singularia rerum. Accedit Cassianus collat. 8. cap. 12. inquit, *Tanta vero Spirituum densitate consiliatus est aer iste, qui inter Cælum, Terramque diffunditur, in quo non quieti, nec otiosi pervolitant: ut solis vtiliter humanis aspectibus, eos Providentia Divina abscondit, atque subtraxerit.*

9. Ultra autem auctoritates accedunt congruentiæ. Et quidem corpora, quo sunt perfectiora, eo excedunt in magnitudine, ergo naturæ rerum quo sunt perfectiores, eo excedere debent in multitudine: antecedens patet, etenim Elementum Aeris excedit in magnitudine Elementa Aquæ, & Terræ: Ignis excedit hæc tria: Cælum Lunæ excedit hæc quatuor: Mercurij superat Cælum Lunæ: Veneris excedit vtrumque: Solis Orbis maior est recensitis, sicque de cæteris vsque ad Empyreum, & consequens sequitur, Natura namque angelica est perfectior cunctis creatis, ergo excedit cuncta creata in multitudine.

Excessus
Cælorum,
& Elementorum
in se
ipsa.

Antecedens quoque est Divi Thomæ eodem loco. Item, numerus granorum arenæ maris, & pulveris terræ, foliorum arborum, seminum, & huiusmodi, spectat ad perfectionem Univerfi, nihil enim superfluum condidit Author Naturæ: ergo spectabit ad eiusdem perfectionem, imo maiorem, multiplicatio Angelorum vsq; ad numerum arenæ maris, terræ, ac recensitorum, imo ut hæc omnia excedant. Rursus, Deus produxit creaturas sibi valde dissimiles in tam magno numero, ut sunt recensita, ergo produxisse existimabimus in maiori numero creaturas alias sibi similes in maiori numero: probatur consequens. semper enim Agens intendit assimilare sibi passum, eo modo, quo potest: similiores autem sunt Angeli Deo, quam grana arenæ maris, terræ, seminum, & huius generis, ut constat, ergo ita factum fuisse est censendum. Præterea ex parte nullius implicat, ergo: Non Dei, qui namque produxit tot semina, & grana arenæ, ac terræ, producere quoque potuit tot Angelos, & insuper plures: Non ex parte Angelorum, qui namque produxit tot Angelos, potuit & producere plures. Insuper, iam videmus grana arenæ maris, ac terræ, sicut feminum, ac foliorum, & similitum, esse ferè innumerabilia: at supponamus in hac nostra Europa grana hæc arenæ, pulveris, seminum, ac foliorum non esse in tanto numero, sed ex. gr. non excedere numerum millenarium: Si quis vero nobis referret grana hæc in America esse quasi innumerabilia, nec posse hominem quempiam ea numerare, quid diceremus? profecto Auctores isti dicerent, hoc esse incredibile, & rem non ita se habere: at quænam ratio talis incredulitatis? non alia, quam absentia, & incontinentia: & nihilominus ita est, quod vbi que terrarum tum in Europa, Africa, America, omnia grana arenæ maris, terræ, aliaque recensita, in tanto numero sunt, ut nemo valeat enumerare: Hæc autem est ratio, ut contrarij incredibile putent Angelos tot esse, ut numerum recensitorum excedant; incredulitas vero nullum habet fundamentum, nisi in incontinentia: at hinc

An excedit
numeri are-
næ maris,
terræ, &c.

non

non licet arguere, misteria namque fidei sunt remota à sensibus, & plura ex naturalibus sūt vera, quæ pro contemptis tenemus: quamvis nobis sint incontinentia. Nihilominus ita discurremus, probabile hoc existimando, licet in incertum nitamur.

10. At obstat, est namque sententia Platonis, *Quod substantia, quo sunt primo vni propinquoeres, eo sunt minoris numeri*, ergo non est tantopere multiplicandus numerus Angelorum, sunt namque Angeli perfectiores quacunque natura creata, & ob id, ratione naturæ, sunt Deo propinquoeres. Respondet D. Thom. quæst. 1. de spiritibus creaturis artic. 8. ad 10. sensum, eius fuisse non multiplicari individua-liter, sed solum specificè, ita ut vnusquisque constituat suam adæquatam speciem. Sed contra inflatur, quia sequitur hinc non reduci species angelicas ad numerum maiorem, sed protrahi ad maiorem; Probatur, nam D. Thom. artic. 3. dixit, *angelos esse in quadam maxima multitudine, omnem rerum materialium multitudinem excedente.* ergo multitudo specifica non minoratur, sed potius augetur, dum tot sunt species Angelorum, quot Angeli. Ideo respondendo, aduerto vnū, quod est declaratio axiomatis illius Aristotelici, nempe, *Omnis multitudo debet reduci ad unitatem.* Sensus autem erit, ut reducat *vel ad unitatem, si fieri potest, vel si non potest, reduci tamen debeat ad tantam paucitatem, ad quam reduci potest:* hoc supposito, ita intelligendum venit axioma. Platonis: quod si paucitas talis, ac tanta, irrationabilis erit, reducat ad maiorem, siue ad numerum maiorem, quo rationabilius fieri poterit: Hoc stante, vtrum numerus Angelorum reducendus sit ad paucitatem? minimè, etenim ex scripturis constat, *Millia millium, & decies centena millia & c.* Patresque, ex dictis in magno numero esse docent: Vtrum etiam reducendus ad numerum maiorem cunctis rebus creatis? neque hoc, quare? rationes iam sunt allatæ. Adde alteram, magno Principi magna debetur Cohors, & inseruientium numerus: magno Regi maior: Monarchæ autem;

& Imperatori maximo debetur maxima: est autem Deus Rex Regum, & Dominus dominantium, ergo debetur sibi maximus inseruientium Angelorum numerus, maxima Cohors, maximusque omnino Comitatus, hinc merito Scriptura aiebat, *Millia millium assistebant ei, & decies centena millia ministrabant ei:* vbi, ut diximus ex Patribus, ponitur numerus pro numero nobis ignoto: ac propterea Iob aiebat, *Numquid est numerus militum eius.*

11. Quæritur sit in speciali talis numerus, difficillimum, imo imperscrutabile est, absque diuina reuelatione, soli namque Deo notum est, & Angelis, quibus ipse reuelauit, ut docet Dionys. loc. cit. inquit, *Scienter designantur à sola earum summa, cælestique intelligentia, ac scientia, quæ eis feliciter conceditur à diuina Sapientium effectrice, quæ vniuersarum rerum singulari modo, & principium est, & causa efficiens essentia, & vis continens, & complectens determinatio.*

12. Quæritur, quinam ex prædestinatis sint plures, Angeli, an homines: Dixerunt aliqui, tot esse prædestinatos, homines, quot Angeli conuerunt: & videtur fuisse sententia D. Bern. serm. in Cant. 68. & fundari potest in illo Psalm. 109. *Implebit ruinas.* Alij plures prædestinatos ex hominibus, quam reprobati ex Angelis, ut Anselm. lib. 1. Cur Deus homo cap. 18. & August. Enchyrid. cap. 29. Alij, tot prædestinatos, homines, quot Angeli remanserunt, ut Gregor. homil. 34. in Euang.

13. An sint simpliciter Angeli in maiori numero, quam homines, præsentēs, & futuri: Aliqui aiunt esse pares in numero, & probant ex Deuteronom. 32. *Constituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Israel;* vbi Septuaginta vertunt, *iuxta numerum filiorum Dei,* id est Angelorum. Alij asserunt maiorem esse numerum hominum, probant, quia tot homines saluabuntur, quot Angeli remanserunt in Patria ex D. Gregor. hom. 34. in Euangl. Magistri sententiarum in 2. dist. 10. cap. 2. & Guilelmi Parisiensis lib. 2. de Vniu. sed ex hominibus plures damnantur, quam saluentur, ergo plures sunt

Quantus sit
in speciali
numerus
ignoratur.

Prædestinati
an plures
Angeli, quàm
homines.

An plures
Angeli, quàm
homines.

sunt homines, quam Angeli: Minor supponitur ex materia de Reprobato. Probatur vero consequens, quia de Angelis Apocal. 12. dicitur, Draconem cauda sua traxisse tertiam partem Stellarum, ergo si homines beati sunt pares in numero Angelis beatis, & homines damnati excedunt numerum hominum beatorum; sequitur, ut maior sit numerus hominum, quam Angelorum. Confirmatur ex Psal. *Implebit ruinas, quem locum Bernard. lib. de dilig. De. cap. 30. vna cum plerisque alijs Patribus intelligit de hominibus beatis, ut tot homines saluentur, quot Angeli ceciderunt: sed de hominibus damnantur plusquam duæ partes, ergo, dum homines beati adaquantur tertiæ parti Angelorum cadentium; & dum ex alia parte homines damnati erunt in maiori numero, quam sit eorundem hominum saluandorum, siue dupla, siue tripla, siue etiam decupla pars, ex Viegas Apocaki 2. sect. 12. superest, ut maior sit numerus hominum, quam Angelorum, etenim de Angelis, ex discursu saluetur v. g. dupla pars, & damnatur tertia, siue vna: ex hominibus vero saluetur vna, correspondens tertiæ cadenti Angelorum, tunc damnabitur dupla, tripla, &c.*

14 Alij denique absolute asserunt, numerum Angelorum esse omnino maiorem numero hominum: & hoc communiter testantur Theologi, & Patres. Suadetur autem, singulis hominibus destinantur singuli Custodes: sunt autem Custodes Angeli de infima Hierarchia, ergo supersunt Angeli aliarum duarum Hierarchiarum. Insuper supersunt Angeli mali, quorum numero, Angelorum numerus supercreuit. Item Custodes Angeli, nedum destinantur hominibus, verum & cæteris rerum speciebus, Prouincijs, Regnis, Regibus, & huiusmodi, ut diximus. Præterea Dionys. Carthus. lib. 1. de Cælesti Hierarchia, refert auctoritatem, seu reuelationem Beatæ Brigittæ dicentis, *Si computarentur omnes homines, qui nati sunt ab Adam usque ad finem Mundi, plusquam decem Angeli inuenirentur pro vnoquoque homine.* lib. 4. Reuelat. cap. 11. Insuper huc spectare videtur, quod D. Athanas. refert Epist. 2. ad An-

Pro vnoquoque homine plusquam decem Angeli posse destinari Brigittæ.

thioc. *Talem esse proportionem numeri Angelorum ad numerum hominum, qualis est proportio nonagintanovem ad centum;* hinc autem videtur centesima pars spectare ad numerum hominum, nonagenaria autem ad numerum Angelorum: Et huc quoque alij trahunt parabolam de Pastore, relata à Christo Domino, qui, cū perdidit Quem vnā, relicto nonagintanouem in deserto, perrexit ad quærendam illam vnā. Sicut etiam parabola de muliere habente dragmas decem, quæ cū perdidit vnā euertit totam domū ad inueniendam eam: hæc autem à Patribus explicari solent de Natura angelica, & humana: sicque concludunt Scholastici, maiorem esse numerum Angelorum, quam hominum: licet Suarez lib. 1. cap. 1. num. 10. loca hæc; & alia ad sensum alium trahat, ut infra.

15 Dices fortasse, vnū, eundemque Angelum custodire plures saltem successiue, ergo non hinc excreuit numerus Angelorum. Iam responsum fuit ad hoc in materia de Custodia Angelorum, vsibi. Item respondetur amplius, quod licet non excreuerit ex hoc capite, non desunt capita alia recensita; etenim, dum Custodes destinantur ex vna, eaque infima Hierarchia, supersunt tamen adhuc octo alij Ordines ex duabus alijs Hierarchijs.

16 Ad id vero, quod dicitur, tot esse Angelos, quot homines, iam rationes, & parabola adducta probant oppositam, & in hunc sensum trahunt eas ferè communiter Patres: Item lectio vulgata præfertur: interpretatio enim, seu versio illa, peregrina est, inquit ad eum locum Abulenſis: eo magis, quo Israelitæ quoque appellari poterant filij, erant enim tunc Populus Dei electus; sicut & de iustis dicitur, *filij excelsi omnes:* Vel etiam notatur sic illa diuisio, eo quia Regna diuisa erant iuxta numerum Angelorum, qui custodiebant ea ex Theodor. in cap. 10. Daniel.

17 Quod vero tot homines saluandi sint, quot Angeli remanserunt, res vtique incerta est, multi namque locum illum, exponi posse aiunt, de ruina ho-

Quanta est proportio Angelorum ad homines

Tertia pars Stellarum quid indicat.

An tot solimodo homines saluandi, quot sufficiunt ad replendas sedes.

An tot homines saluandi, quot Angeli remanserunt.

na hominum, qui ceciderunt à fide, præcipue de Iudæis, tēpore Antichristi, vt Molin. quæst. 50. disp. 1. art. 1.

17 Quod denique obseruabatur de tertia parte Stellarum, etiam incertum putant aliqui, vt Glossa, Nicolaus de Lyra, pluresque, vt illud intelligatur de Angelis; etenim exponunt de hominibus, siue de bello actō contra Populum Dei; siue de Antichristo, vt Gregor. lib. 32. moral. cap. 14. Ambros. Richar. Primas; Lyranus ibi. subditque Viegas ibi in fine, id intelligi de fidelibus seducendis ab Antichristo in fine mundi, qui fideles, tanquam Stellæ videbūt cadere de Cælo militantis Ecclesiæ, propter infidelitatem: Additque insuper, quod quamuis intelligatur de Angelis, tunc tertia pars non est sumenda mathematicè, sed pro magna parte, sicut Ioannes Apocal. 9. inquit, *Tertiam partem terra combustiam; tertiam partem arborum concrematam: tertiam partem maris conuersam in sanguinem: tertiam partem creaturarum, que viuēbant in aquis, interisse: tertiam partem Solis obscuratam: Item, tertiam partem Lune &c.* Vbi tertia pars sumitur pro magna parte: ita, & hic, *Traxit tertiam partem Stellarū, seu Angelorum non præcisè tertiam, mathematicè, sed moralitè, seu pro aliqua parte.*

18 Denique, dubium est, vtrum tot homines solimodo, saluandi sint, quot sufficiant ad implendas sedes ruentium Angelorum, ait autem August. Enchyrid. 29. & Anselm. lib. cur Deus homo. cap. 18. *Non solum homines sal-*

uandos esse, vt ruinas impleant Angelorum, verum etiam fore multo plures saluandos, vt numerum impleant Electorum.

19 Penes Milensium in sua Gigantomachia fol. 85. reperitur quædam signata enumeratio Angelorum: scribit enim, vnūquemque Cherum Angelorum continere legiones numero 6666. vnāquamque legionem continere numero itidem Angelos 6666. facta autem multiplicatione vnus numeri per alterum, reddunt 4443356. tot ergo sunt, inquit, Angeli in quolibet Choro. Multiplicando insuper prædictum numerum per nouem, (quem admodum nouem sunt Angelorum Chori) reddunt 399920004. tantusque erit numerus Angelorum in Cælo, in tres Hierarchias diuisus: diuiso tamen numero hoc in duas partes æquales, quælibet pars numerum continebit 199960002. vnde deducit, quod cum partes duæ Angelorum remanserint in Cælo, vtique tertia pars, quæ cecidit, numero sit 199960002. concludit tamen, nec eorum, qui Cælo sunt, neque Dæmonum certo assignari posse numerum, vt potè, quia plures sunt &c. Et ita Nos quoque concludimus, incertum omnino numerum esse, alias, vt quidam ex Recentiorebus agunt, præcipue Author libri *delle grandezze della Trinità*, alias, inquam, foret diuinare. Nota autem sunt hæc non hominibus, de communi lege, sed Angelis ipsis, ac Deo, cui, vna cum Sanctis Angelis, sit laus, honor, & gloria, per infinita sæcula. Amen.

Incertus Angelorum numerus.

Quidam quorundam computans.

Ego autem omnia mea, ac meipsum subijcio pedibus, & correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ; quoniam ipsa est fundamentum, basis, columna, ac infallibilis Magistra veritatis.

FINIS.

I N D E X R E R V M N O T A B I L I V M

IN HOC OPERE CONTENTARVM,

In quo Prior numerus folium, Secundus vero §. continet.

A P P R O B A T I O O P E R I S,

Potest imprimi: Neapoli 1. Februarij 1642.

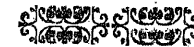
D. Io. Dominicus Aulifius Can. Deput.

Potest imprimi: Neapoli 7. Februarij 1642.

Marcus Antonius Palumbus Deput.

I M P R I M A T V R.

Gregorius Peccerillus Vicarius Generalis.

A

Ab initio

Quidnam importare soleat in Scripturis.
336. 4.

Abstractum

In abstractis à materia idem est, quod quid est
cum eo, cuius est: declar. 84. 1.

Actio

Actio incipiens cum Natura an refundatur
in Auctorum Naturæ. 342. 34. In actio-
ne creata non referibili ad regulam supe-
riorem, adest superbia. 349. 32.

Accidens

Accidens supernaturale datur, non substantia
creata supernaturalis. 262. 14.

Adam

Adam an in statu innocentia potuerit pecca-
re venialiter. 403. 16. Quanto tempore
steterit in Paradiso terrestri. 368. 13. Quā-
donam peccauerit. 368. 14. Eius vulne-
ra. 362. 13. In gratia creatus. 311. 14.
20. & fol. 322.

Aer, Æther

Vriusque differentia ex Aëni. 47. 4. Ca-
liginosus quinam. 545. 4. 5.

Agens

Agens an semper sit presens antequam ope-
retur. 145. 5. Agens imperfectius plura
quandoque potest, quā perfectius. 583. 19.
Assimilat sibi passū. declar. 537. 13. Præ-
stantius passo. declar. 537. 9. Præstantius
passo. declar. 537.

Alexander

Alexander Magnus cornutū se effingi voluit.
66. 1. Quinam nonnisi cornutos in Reges
eligunt. 67. 3.

Amici, Amicitia

Amicorum communia omnia. 446. 13. Ami-
citia an sit ad res inanes. 353. 12.

Amor

Amor omnis vel commodi, vel iusti. 365. 2.

Viatorum amor dissolubilis, nō comprehen-
dendum. 388. 6. Amor amicitia, & concu-
piscencia. 344. 6. Distinguuntur realiter.
346. 11. Comparatio mutua. ibidem. 17.
Amor sui est causa ceteros aspernandi. 347.
19. Amor sui inordinatus est superbia.
declar. 347. 21.

Angelus

Angelici nominis Ethymon. 1. 1. Descriptio
Angeli. 1. 2. & fol. 3. 8. Intelligentia ap-
pellati Angeli ab Arist. & Substantia ab-
stractæ. 4. 2. Quinam Angelos negarint.
4. 1. An probari possit Angelos esse. 4. 1.
An à priori, an à posteriori. 7. 15. Ratio-
nes naturales an conueniant. 8. 16. An sint
in rerum natura. 5. 6. Angelos malos ne-
gat. 4. 2. & 3. Quinam etiam: vide De-
mones. Non sunt Numina, sed creati à
Deo. 10. 3. Dementia Simonis magi fa-
cientis se Angelorum progenitorem. 9. 2.
An fuerint ab aeterno, an initio creati. 14.
1. & 3. An de fide sit creatos esse initio
Orbis. 17. 11. An possit definiti. 18. 13.
Quonam die creati. 18. 14. Quid ex Ori-
gene. 45. 9. An sui natura spirituales, an
materiales. 20. 1. Incorporei. 21. 7. An
An de fide sit incorporeos esse. 23. 12. Eo-
rum mentio cur non facta à Moysè ab ini-
tuo. 19. 22. An generent, & generentur.
10. 3. & 24. 14. Genuisse Gigantes qui-
nam dicat. ibid. Sunt infatigabiles. 22. 9.
Quare à Gregor. appellatur Angelus ani-
mal rationale. 25. 17. & fol. 31. 11. ac 12.
Cur aliquando dicantur circūscribi. 26. 21.
An sint simplices, an compositi. 27. ad 31.
An annihilabiles per potentiam passivam.
38. Potentia ad annihilari super quonam
fundatur. 39. 11. An aliquando assumant
Corpus. 41. Quare assumant. 46. 12. Ex
qua materia. 46. 1. 2. 3. Corpus, quod for-
mant, an statim euanescat. 47. 7. Aer an
preualeat in formatione. 47. 6. An ex cor-
pore

I i i

pore

Index rerum notabilium.

pore celestii. 48. 8. Quidam imprimere possunt in corpus formatum. 48. 9. Durities, & mollities talium corporum videntur. 48. 10. Colores corporis formati an veri. 48. 11. Quale corpus formare potest, vel non potest. 49. 13. Assumere corpus quidam sic. 50. 1. Est in assumpto corpore tanquam motor. 50. 2. Ratio motoris an sufficiat ad assumptionem. 50. 3. An assumere valeat corpus viuens. 51. 4. Formadi corporis virtus a quonam. 52. 6. Circa corpus assumptum tactus an decipi possit. 60. 5. Penes corpus assumptum, & formatum an contingat auditus, visus, rictus, inspiratio, tussis, & huiusmodi operationes vitales. 65. 9. 10. An mouere illud possit motu progressiuo. 65. 11. Angeli an sint eiusdem speciei. 72. ad 77. Angelorum gratia ab initio iuxta proportionem naturae. 73. 5. vide in verbo Gratia, Angelus, & Anima an differant speciei, & qualiter. 89. & fol. 90. 10. 11. 12. Angelus facit integram speciem, non anima. 90. 8. Angeli mensura, vide Oeum. Eius duratio an nota homini: an alteri Angelo. 110. 9. Eius operationes an mensurentur Oeum. 111. Quid de eius motus mensura. 115. 12. Quid de successibus. 115. 11. Quid de operationibus conaturabilibus. 115. 12. An sint vere in loco: vide locus Angelorum. Ceteraque spectantia ad locum, ibid. Angeli puniores an boni, an mali. 473. 3. Angeli septem, qui assistunt ante Deum quinam. 452. Quomodo loquantur, vide Loquutio. De eorum motu, vide Motus. An possint secreta occultare. 434. 9. Facultas secreta occultandi pertinet ad optimam politicam. ibid. 10. In Angelo simplex nescientia, an vero ignorantia pravae dispositionis. 439. 8. De eorum illuminatione, vide Illuminatio. An potuerit peccare ex errore, & ignorantia. 391. Quid de facto, ibid. 13. An ignorantia comitans in eis. 16. Eorum via, & morula. vide Morula. An habeant vera nomina, & quamnam. 456. 457. Eorū numerus quantus. Angelorum peccatum quale, & quantum. & utrum potuerint peccare in primo instanti creationis, vide Peccatum. Angeli boni an puniant Demones. 564. 4. Potest sensibilitē hominem immutare, docendo. 566. 1. Angelica Hierarchia, vide Hierarchia. An dotes in eis an possint causare in homine actum videndi &c. 567. 2. Quid possit circa sensationem causandā in homine: circa phan-

tasinata, species intelligibiles, intellectiōnem. a 567. ad 574. An in eis potentia executiua. 576. Potentia eius qualis, & quanta circa Vniuersum: circa motum sui, & aliorum. 578. ad 581. An possit producere formam substantialem, accidentalem. 583. An sint ministri penarum. 588. Puniendo compatiuntur, ibid. Defendunt Templum. 590. Assistent Colebranti. 591. Plures indigne communicantium, ibid. An Beati ab initio. 599. An prius meruerint, quam premiati sint. An meruerint gloria essentialē, & accidentalem per custodias hominū. 603. ad 611. An in eis dotes beatificae. 611. Eorum numerus quantus. 613. ad fin. Angeli an plures, quā homines. 617. 12. An plures Angeli praedestinati quam homines. 617. 12. An quot Angeli remanserunt, tot homines sint saluandi. 618. 17. An saluandi tot solum homines, quot sufficiunt ad sedes Angelorum replendas. 619. 18. Angelorū ad homines quanta proportio. 618. 14. Gaudium accidentale quousque duraturum in eis. 608. 3. An iudicandi in iudicio finali. 610. 10. An possit penetrare. 253.

Anima

Anima non est per se subsistens sicut Angelus. 90. 19. Est in predicamento indirectō, ibid. Anima rationales cur omnes sint eiusdem speciei, non autem omnes Angeli. 74. 10. Cur in intelligendo pendeat a sensibus. 22. 11. 13. Anima separata loquutio ad Angelos. 420. 10. Coniuncta autē ipsi dem possit loqui, ibid. 11. Totius hominis loquutio ad Angelos. ibid. 12. Anima Christi quomodo nobilior anima Iuda. 288. 10. Anima separata an cognoscere valeat secreta cordis. 253. 17. An ideo abstrahat species, quia est coniuncta corpori. 233. 7. Arescente parte corporis quonam modo se habeat. 202. 47. An possit informare extrema absque medio. 173. 4. In operari an pendeat a loco. 431. 17. Habet rationē spiritus, & formae. 2. 3. Cum gratia est causa operationis meritoriae. 525. 13. Anima purgatorij an triscentur de igne. 534. 11. Anima adultorum, & infantium an assumantur ad Choros Angelorum. 595. 20. ad 22.

Animalia

Animalia an possint loqui. 64. De Animum loquela ex Porph. 64. 8. De Asina Balaam. 525. 52.

Anti-

Index rerum notabilium.

Antichristus

Antichristi miracula falsa. 587. 11. Apperitus Appetitus naturalis an semper reclusus. 377. 9. Impossibilia an appeti possint. 353. 14. & fol. 354. 20. 21. 26. Appetendo beatitudinem Angelus qualiter peccauerit. 377. 7. Applicatio Applicatio an sit operatio. 153. 3. Aqua Aqualiter calefacit. 525. 12. Sine quantitate ubi esset. 148. 17. & 139. 23. Asina Balaam Quomodo loquebatur. 525. 12. Aristoteles Aristoteles Arist. error de Intelligentijs. 85. 2. Definiendo motum an aspexerit ad Angelos. 185. 17. Articuli Parisienses Articuli Parisienses. 145. 2. Astra Astra in eadē specie multiplicari posse. 83. 9. Quid de eis senserit Arist. ibid. An omnia differunt specie, ibidem. Auicenna Auicenna error de Intelligentijs. 85. 3. Eius catena. 107. 24. Putauit Angelos esse Deos, ac mensurari aeternitate. 132. 4.

B

Beatitudo

Beatitudo an mensuretur aeternitate participata. 123. 16. Beatitudo naturalis quid: & requisita. 600. Angeli an sic beati ab initio. 559. Beati Beatiorum capacitas qualisnam satianda. 91. 13. Intelligere possunt absque recursum ad phantasmata. 208. 3. An per actum beatificum videatur Corpus Christi in Eucharistia. 267. An discurrant. 300. 15. In Beatis simul necessitat cum libertate. 331. 18. An habeant nomina. 456. 1. 5. 6. An possint de nouo illuminari. 445. 20. Eorū libertatem non destruit Deus, sed conseruat, & perficit. 331. 17. An possint falli. 303. 4. Quomodo indicat de contingentibus. ibid. 5.

Behemot

Behemot quid denotet in scripturis. 19. 19. Bonum Boni diuisio. 344. 6. Bonitas, & malitia multiplex. 412. 6.

C

Chaos

Chaos Aſtraha distantia quantanans. 431. 14.

Capacitas

Capacitas naturalis, moralis. 91. 13. Quallis capacitas satianda in Beatis, ibid.

Cardanus

Cardani lapsus negantis Demones. 486. 17.

Causa

Causa metaphysica eadem realiter cum effectu. 141. 10.

Cecitas

Cecus quando, & quomodo dicatur oculus. 223. 16.

Character

Character distinguit damnatos fideles a damnatis infidelibus. 383. 17.

Christus

Christus an a Demone aliquando asportatus. 59. 14. & 579. 7. Quomodo de Christo fidem habemus, cum nō viderimus. 266. 32. Comedens post resurrectionē, an nutrebat. 63. 4. Comestio eius, qualenam argumentum suae resurrectionis. 64. 4. De cibo ab eo comesto quid actum. 64. 6. Ad Inferos descendēs qualiter ibi fuerit ex Ferrar. 152. 34. An Eucharistia quomodo mouetur. 191. 12. Transijt per media, nascendo, & resurgendo. 201. 47. Non habuit necessitatē recurrēdi ad phantasmata. 208. 3. Qualiter Caput Angelorū. 276. 21. Gratiam an acquiserit proprijs dispositionibus. 316. 7. Quandonam mortuus. 368. 14. An meruerit per opera etiam non penalia. 380. 19. Eius Anima quomodo nobilior Anima Iuda. 288. 10. Circa circumstantias Corporis Christi an permitti possit aliquis error. 267. 33. Venisse ante tempus quid indicat. 499. 11. An cognitus a Demonibus, & quomodo, vide Demon.

Cherubinus

Cherubim: qualis in porta Paradisi terrestris. 452. 13.

Colores

Colores in nubibus an veri. 11. 12. In corporibus formatis an veri. 46. 11.

Caelum

Caelū videntem incorruptibile. 42. 11. Animum ex Philof. 46. 10. Quare perfectiones suas habet secū concretas. 233. 8. Si cessaret a motu, an cessaret motus quoque in inferioribus. 118. 2.

Index rerum notabilium.

Chorus
Chori Angelorum qualiter ordinandi. 593. 10.
Chorus singularis pro Virgine. 595. 23.
Infantes, & anima an assumantur ad eos,
ibid. 20. 21. 22.
Cognitio
Cognitio abstractiva duplex. 249. 14. **Cognitio abstractiva, & intuitiva an eiusdem speciei.** ibid. 15. **Quae cognoscuntur per conceptus inadquatos, ea cognoscuntur componendo.** 294. 9. **Distincte vero, seu adaequate cognita, per adaequatos.** 295. 10. **Cognitio matutina, vespertina, quid.** 301. 23. **Distancia an impediatur cognitio intuitivam.** 233. 6. **Cognitio practica multiplex.** 388. 10.
Concilia
In Concilijs omnia sunt de fide. 25. 50.
Concurfus
Denegatio concursus si fieret in causis secundis, an foret violenta. 240. 11.
Condo
Condere quid indicat. 324. 6. **An sit idem, ac constituo, vide constituo.**
Communicatio
Communicatio scientiae est effectus charitatis,
446. 23.
Connaturale
Connaturale quidnam dicatur. 326. 14.
Corpus, Corporale
Corpus gloriosum an esse possit cum glorioso, & non glorioso. 180. 22. **Gloriosum, quomodo cum non glorioso.** 177. 12. **Corporale an esse possit subiectari in spirituali.** 188. 34. **Corporale an agere possit in spiritum.** 233. 9.
Conservatio
Conservatio an quid postitum. 101. 9. **Quale esse recipitur per eas, ibid.** 10. **An sit actio alia a creatione.** 99. 20. **An distincta ratio, ibidem.**
Cornua, Cornutum
Iaponitium Xacca, seu Rex, cornutus nascitur.
67. 3. Cornutus effectus Alexander. 66. 1.
Constitutio
Constituere an idem, ac condere. 324. 6. **vide condo.**
Corruptio
Corruptionis causa quanam materia. 41. 9. **Sumpta multipliciter.** 33. 7.
Contingens, Contingentia
Contingens propositio quomodo cognoscitur vera. 293. 7. **Contingentia non cognoscuntur per quidditates univales.** 229. 13.

Continuum
Continuum non constat ex punctis, instantibus, & mutatis esse. 130. 7.
Creatio
Creatio, & Conservatio an sint duae actiones.
99. 20. Distinguantur ratione, ibid. **Quale esse recipitur per eas.** 101. 10. **vide Conservatio.**
Creatura
Creatura omnis peccabilis de se. 389. 7. **An fieri possit per naturam impeccabilis, ibid.** 11. **Creatura irrationalis qualiter impeccabilis.** 390. 12. **Creatura a Creatore an fiat aliqua violentia.** 36. 16. **Nulla creatura continet omnes alias virtualiter, formaliter, eminenter.** 221. 8. **Nulla creatura de se mala.** 392. 1. **Creatura suprema an damnata, & cur.** 371. 10.
Crede
Crede, diligere, & sperare sicut oportet, quidnam. 413. 8.
Credibile
Credibile omne an sit solum supernaturaliter cognoscibile. 270. 2.
Custos
Custodes Angeli an deur. 463. **An singuli singulis hominibus destinentur.** ibid. 4. **Eos esse an sit de fide, ibid.** 5. **An unus, an plures singulis destinentur hominibus.** 464. 7. **An dentur omnibus hominibus, etiam malis, reprobis, & Antichristo.** 8. **Quonam tempore incipiat angelica custodia.** 9. **Christus an Custodem Angelum habuerit.** 17. **An Beatissima Virgo.** 18. **Quinam Virginis Custos, ibid.** **Datur Prouincijs, Regnis, Ecclesijs.** 20. **Etiam creaturis irrationalibus.** 21. **An singulis speciebus, & indiuiduis.** 22. **An animalibus imperfectis, spinis, vegetalibus, &c. an Astris.** 22. **Ex damnatione Alumni an Custos sentiat detrimentum.** 24. **Ex conversione Alumni an augeatur Custodi gaudium.** 25. **Inter Custodes an aliquando discordia.** 26. **De effectibus angelicae custodiae.** 472. **Comitantur animas decedentium.** 474. 4. **Quot Angeli pro Custodibus dari possent.**

D

Damnati

Damnatis gratia denegatio an violenta.
410. 1. Qualem gratiam denegat eis Deus. 411. 4. **Damnatorum animae qualiter torquentur igne.** 26. 25.

Index rerum notabilium.

Decimus
Decimus Angelorum Ordo an deur. 327. 18.
Deliberatio
Deliberatio an requirat tempus. 317.
Dæmones
Dæmonis vox quid importet. 5. 5. **An sint in rerum natura Dæmones boni: non distinguendi in bonos, & malos, ibidem, & 476. Sunt Dæmones in rerum natura.** 5. 6. **& fol. 66. Genitos fuisse ab Angelis quinam dixerint.** 20. 2. **An efficiantur odoribus, & fetoribus.** 26. 23. **An ligentur, & soluantur maleficijs.** 26. 24. **Ex Philosophis plura.** 477. **ad 487. Aristoteles an nouerint dari Dæmones.** 487. **Eorum officia in genus humanum.** 484. **Deserunt, & famulantur hominibus, ibid.** 4. **Semen emitere, & comedere quinam dixerint.** 10. 13. **Dæmones negauit Cardanus.** 486. 17. **Senescere, penes Patrem Cardani.** ibid. 14. **Varia eorum genera quinam scripserint.** 11. **Scientissimi sunt.** 396. 14. **Amant Deum amore commodi.** non iusti. 394. 2. **An ament seipso.** ibid. 3. **Cur nec Throni, nec Seraphini appellantur.** 372. 17. **Eorum naturalia.** 385. 3. **Cur aliqui eorum muti, surdi, egi dicantur.** 285. 5. **An pralatio in eis.** 548. **Cur Deus reliquit eos circa nos.** 551. 9. **Quomodo sunt in Inferno, ex Ferrar.** 152. 35. **An dentur incubi, & succubi.** 67. 4. **An possint generare.** 68. **Possunt semen ad matricem asportare.** 69. 4. **Non tamen partus diceretur si ius Diaboli: scit, & potest semen in sua naturali facultate conseruare.** 69. 4. 9. **Non potest succumbendo, concipere.** 70. 5. **Partes tales sunt suppositiui, & falsi.** 70. 6. **Quantum, & quale semen excipit.** ibid. 7. **Obscenis Dæmones infirmi incumbunt: singulis vitijs singuli Dæmones incumbunt, ibidem.** **Dæmon incubus assumit corpus frigidum.** 66. 4. **Ex Dæmonibus geniti, bicornes.** 67. 3. **Eorum fides, & credulitas, vide fides.** **Ignem qualiter torqueantur.** 26. **& 520. An puniti fuerint statim atque peccauerunt.** 495. **De poena damni, & sensus Dæmonum.** 504. **Virum sit aequalis in omnibus.** 510. **Vnde. inaequalitas.** 516. **An in eis dolor, & tristitia.** 499. **An cognouerint Christum esse Messiam, Deum, Redemptorem mundi, & Euerterem tartarei Regni.** 489. **An peccauerunt ex instigatione Luciferi, vide peccatum.** **An per inconsiderationem.** 398. **Eorum illusiones in homines.** 56. 11. **Aliquorum Dæmonum nomina.** 461. **Eorum in-**

tellectus an remanserit obtenebratus circa cognitionem conting. 384. **An in naturalibus, ibid.** **Impeditus quandoque a Deo.** 385. **De supernaturalibus qualifnam cognitio in eis, & practica, cognitio eorum qualis.** 386. 5. 9. **Gaudium, & latitia an in eis.** 415. **An adeo obstinari, ut nullum possint agere bonum.** 412. 414. **An nouerint Incarnationis misterium.** 268. 6. **An illuminentur.** 438. 10. **Quare non petunt veniam.** 411. 4. **Rapere possunt ad fontem imaginationem, non ad visionem intellectualem.** 572. 8. **Non possunt rapere ad cognitionem mere intellectuales immediatè.** 573. 11. **Non possunt immediatè imprimere.** 573. 12. **Quid possint circa intellectum, & cerebrum hominis.** 572. 9. **Quomodo moueant imaginatiuam hominis.** 575. 10. **Faciunt miranda, non miracula.** 581. **Plura possunt, sed impediuntur a Deo, ibidem.** **Etiam vera quandoque dicentibus an credendum.** **Peractio cursu via statim puniti.** 498. 10. **Potuerunt penitere in via, an penituerint aliqui.** 496. **An Dæmon instigauerit uxorem Pilati.** 494. 7. **Tentant.** 553. **Vilius an redeat.** 561. **Laus excipienda a Dæmonibus.** 495. 11. **An ita tristitent, ut non possint cessare.** 502. **Intellectus, & voluntatis eorum poena.** 532. 6. **Ventris crepitus egregerunt, iniuriose iactus in eos: sicut & fetores, ac spurcitas.** 539. **Cadentes ab Empyreo vbiā intrusi.** 540. 8. **De tempore detrudendi eos in abyssum an certis sint.** 540. 6. **Creatis primis Parentibus dispensatum cum eis, ut aliqui existant ab Inferno ad tentandum.** 541. 9. **Cur non terra, & aer assumitur ad torquendos eos.** 539. 15. **Non possunt de se exire ab Inferno.** 542. 11. **Quomodo reprobos torquent.** 541. 17. **Comitantur reprobis in Inferno.** 16. **De tribus locis cecidit Diabolus.** 14. **Dæmones an aliqui ignei, aquei, &c.** 546. 8. **Vbi tentent an in concavo Luna, in sphaera ignis.** 545. 8. **In desertis etiam incolunt.** 547. 10. **In Luca quadoque comedentem obfedit.** 546. 5. **In arcibus, edificijs.** 547. **Locis aquosis, specubus, subterraneis, ibid.** **Concordat in perniciem hominum.** 553. 16. **Cur tentant, ibid.** **An omnis tentatio sit a Dæmone.** 558. 16. 559. 18. **Tentant ad omnia factiora, an singuli ad singula.** 559. 19. **Tentandi potestas an bona, an mala.** 555. 7. **An a Deo.** 554. 4. **Tentant, & sciunt vincendos.** 554. 3. **Dæmonum audacia causa.** 553. 2. **Cur tentant, ibid.** **Tentandi**

Index rerum notabilium

randi potestas frenata à Deo. 555. 9. Ante Christi aduentum an fuerit maior. 556. 10. Cur Deus ritari permittit. 557. 14. Quanam forma tenet, & qua forma tentauerit Christum. 560. 19. 20. An vitium redeat. 561. 1. 562. Elsi ligatus, cur nocet. 561. 24. Diabolus an tirannus. 552. 15. Prælatio an in eis, & ubi fundatur. 550. 7. Si præfuisset patientiam Iobi, non tentasset eum. 564. 3. A quibus puniuntur, an per Angelos bonos. 564. 565. Dari Demonibus Hierarchia. 597. 29. Cavent beatitudine naturali. 600. 5. An prælatio in eis. 597. 33. Demonibus Iudicij comminatio infusa. 611. 16.

Destructio
Destructio sui ipsius an possit appeti. 355. 23.

Deus
Deus ante mundi creationem an otiosus, quid agerebat. 19. 17. An sit præsens antequam operetur. 145. 5. An esse possit obiectum odij, vide Odium. Quare indurat peccatorem, & quomodo. 555. 8.

Dies
Dies secundus cur non benedicitur. 369. 15. Dies, nox, aliaque tempora quomodo distinguuntur. 129. 4. Dies creationis quales ex Aug. 301. 1.

Discursus
Eius requisita. 297. 5. Ordo nature non necessario causat discursum. 298. 8. Ignorantia an de necessitate discursus. 298. 10. Nō est circa prima principia. 86. 6. Non circa obiectum beatificum. 89. 6. Causalitas non necessario infert discursum. 298. 8. Beati an discurrant. 300. 15.

Dispersum
Dispersa in inferioribus sunt unita in superioribus, declaratur. 234. 21.

Distinctio, Differentia
Distinctio effectus est ex distinctionem causarum; declaratur. 96. 8. Distinctio numeralis sumitur à materia, declaratur. 88. 13. Specifica vnde nam. 88. 14. Differentia formalis, ac formarum an eadem. 85. 4. Differentia sumitur à forma. 30. 10. 11.

Distancia
Distancia Chaos Abrabæ quanta? 431. 14. Distancia improporionata impedit cognitionem. 233. 6. Distancia an in vacuo, si daretur. 204. 9.

Doctores sancti
Et si quando contra sententia velinquitur, fiat tamen cum reverentia. 45. 7.

E
Aeternitas, Aeterni
Aeternitas coexistit tota, nō totalis. 109. 2. Aeternū diuersimodè sumptū. 123. 17. Effectus.
An possit esse simul à duabus causis totalibus. 178. 17.

Electio
Electio duplex. 352. 8. An sit impossibile. ibid. Distinguitur à volitione. 352. 9.

Elias
Elias filiorum qualis, ex aliquibus. 45. 6. Elias, & Moyses an vere apparuerint. 59. 6.

Elohim
Elohim quid significet. 285. 4.

Empyreum
Empyreum an moueatur. 151. 31.

Energumeni
In Energumenis qualiter est Dæmon. 51. 4.

Eques
Eques qualiter est in Equo. 191. 11.

Ens rationis, Reale
Ens rationis qualiter cognoscitur. 223. 13. Entium genera quot. 125. 4.

Error
Error, ignorantia, inconsideratio quidnam. 391. 4. An in Beatis, vide Beati. an in Angelis. 319. 13. 16. Nullo stante errore in intellectu, voluntas potest peccare. 396. & 391. 13.

Eremitæ
Eremitarū infestatio per Dæmones. 547. 13.

Esse
Esse in tempora, & cum tempore nō est idem. 130. 10. Esse substantia corruptibilis, an consistat in continua successione. 128. 20. Esse essentialiter permanentium qua mensura mensuratur. 126. 10. Esse in, esse ab, qualem dependentiam dicunt. 180. 24.

Eucharistia
In mysterio Eucharistia quam ab Angelo cognoscitur naturaliter. 264. 20. 21. 265. 23. Mysterium hoc qualiter supernaturale. 270. 2. Eucharistia mysterio assistunt Angelo. 590. Indigne suscipientibus vltiores sunt Angeli. 591.

F
Fabula
Fabulose transformationes. 59. 1.

Fauni
Fauni, Panes, Syluani. 20. 2. & 67. 2. Visti ab Antonio magno. 547. 11.

Falsitas

Index rerum notabilium

Falsitas
Falsitas an intellectu angelico esse possit. 303. An possit decepti in naturalibus, & contingentibus an in malis Angelis. 304. Falsitas, & veritas cuiusnam operationis actus. 356. 25.

Fides
Fides infusa an in Angelis remanserit. 381. acquisita, ibid. 7. An per fidem nouerint mysterium Incarnationis. 277. Fides eorum cauta. 382. 8. 22. Informis. Fides Dæmonum, & peccatorum uiuentium conuenientia, & differentia. 383. 20. Credunt Dæmones cum murmure. 23. Dicuntur potius scire veritatem, quam ei assentiri. 23. Fides infusa an in damnatis. 381. 5. An quorundam fidem requiritur voluntas. 382. 10. Per quidnam deperditur. 383. 14. Fidei ascensus an excellentior cognitione naturali. 276. 6. Fidei succedit visio, declaratur. 267. 34. Quomodo fidem habemus de Christo, cum non viderimus. 266. 32.

Filius
Filius Dei quomam in Scriptura. 23. 13. 24. 14. Filij potentum quomam in Scriptura. 24. 14. Filij quandoque dissimiles Parentibus. 25. 15.

Forma
Plura forma an simul. 180. 24. Forma dup eisdem rationis an simul. 171. 10. Forma accidentalis mensura. 126. 8. Forma finis materia, non è contra. 89. 4. In formis substantialibus an dentur gradus individuales. & recipient magis, ac minus. 370. 5. Forme priuationem nō possunt mutatio. 340. 24. Forma separata à materia an contineat totā speciem. 85. 5. Formam substantialem, & accidentalem an possit producere Angelus. 582. 14. 15.

Fortunatus
Ex lapidibus etiam, aliqui appellantur ab Aristot. bene fortunati. 318. 4.

G
Gabriel
Gabrielis cognitio de Incarnatione quantā fuerit. 276. 19. An Angelorum supremus. 452. 12.

Gaudium
Gaudium, & letitia an in Dæmonibus, vide Letitia.

Genium
De Genio Socratis. 4. 4. an bonum, ibid. De Genio eiusdem, & Gentilium. 474.

Genus
Genus sumitur à materia: differentia à forma. 30. 10. 11. Genera entium quot. 125. 4.

Generatio
Generatio Gigantium, vide Gigantes. Generationem posse esse equiuocam, fabulorum. 66. 1. Generare an possit Angelus, vide Angelus. Nil generatur, ut statim non sit, declaratur. 132. 5.

Gigantes
An generari possint Gigantes. 24. 15. An genuiti ex Angelis. 20. 2.

Gradus individuales
An dentur in formis substantialibus. 370. 5.

Gratia
Gratia, & natura quantum inimic dissent. 325. 10. De confirmatione Angelorum in gratia. 320. Ex meritis Christi gratia in Angelis etiam. 326. Gratia denegatio an violenta damnatis. 410. 1. Gratiam qualem denegat eis Deus. 411. 4.

H
Hierarchia
Hierarchie Ethymol. quid sit. Quotūplex. an detur humana: an diuina. 592. An differant specie. 506. 25. ad 29. Vnaque diuiditur in Choros. 593. Miserebilia an in Dæmonibus. 597. 29. ad 32.

Habitus
Habitus an generetur ex sola consideratione & complacentia. 306. 9. 307. 11. Habitus primorum principiorum quid. 283. Habitus morales acquisiti in voluntate angelica. 305. Habitus an perfectio simpliciter. 219. 10. Habitus absq; specie an sufficiat. 219. 11. Habitus in quibus generatur. 218. 7. Habitus ad quid ponitur. 316.

Heroes
Heros, vide Fauni.

Homerus
Homerus à quomam genitus. 475. 5.

Homo
Homines quosdam generari equiuocè, fabulosum. 66. 1.

Humor
Humor melincolicus an in arreptiuis. 5. 8.

I
Iappones
Iappones aiunt Xaccè suum bicornem nasci. 67. 3.

Idem
Idem reperiri in varijs predicamentis. 111. 14. Idolum

Index rerum notabilium.

Idolum
Plura Idolorum nomina, & significata. 461.
Ignis
Agne qualiter torquentur Dæmones, & anima Purgatorij. 534. 25. 520. vide **Dæmones**.
Quomodo agat in spiritus, ibid. **Quare potius Deus torquet Dæmones.** 529. 15.
Qualiter detinet, & contristet. 553.
Inorantia
Inorantia an in Beatis, vide Beati. **An in Dæmonibus, vide Dæmones.** **An in Angelis bonis, vide Angelus.** **Quanam ignorantia est pena peccati.** 399. 9. **Ignorantia qualiter cum peccato.** 400. **Ignorantia antea comitans, subsequens.** 396. 6.
Invidia
Invidia Dæmonum cause. 553.
Infantes
An assumantur ad ordines Angelorum. 595. 20.
Illuminatio aeris
An una, an plures, an tota simul. 202. 43.
In instanti. 202. 43. & 206. 17.
Illuminatio angelica
An detur. 438. & 442. **Quid sit, ibid.** 6. **Omnis illuminatio est loquutio.** 6. **Non è contra.** 7. **Triplex munus illuminationis.** 8. **Illuminationis, & loquutionis differentia.** 9. **Dæmones an illuminentur.** 10. **Quomodo fit: ordinarius modus. extraordinarius, an inferior possit illuminare superiorem: an Christus, & Virgo possit Angelos illuminare.** superiores an necessario illuminent inferiores: illuminans an facere possit, ut illuminatus videat in Verbo: plura. 442.
Illusio
Qualiter fiat à Dæmonibus. 56. 11. **Varia illusionum genera, earumque curationes.** 57. 3. 60. 3.
Impossibile
Impossibile an appeti possit. 354. 14. 354. 20. 21. 26. vide **Appetitus an circa impossibilia possit esse merit. & demerit.** 352. 7.
Individuum
Individuorum pluralitas sub eadem specie, ad quid. 86. 7.
Indivisibile
An possit moueri. 139. 18. 187. 28. **Duplex, ibid.** **Semper tangit in puncto.** 187. 30. **Indivisibile æquatur indivisibili, declar.** 143. 5.
Indurare
Induratio quid, quotuplex. 410. 1. **Quare Deus indurat peccatorem.** 555. 8.
Incarnatio
Incarnationis misterium an possit Angelis na-

turaliter noscere. 268. **An possit topicè, ibid.** **Ab omnibus Angelis ab initio cognitum quoad substantiam.** 275. 14. **Quid de circumstantijs, ibid.** **De certitudine huius.** 15. **Incarnationis promissio an facta Angelis.** 19. 20. **An nouerint etiam Dæmones.** 268. 6. **Incarnatio quantum accelerata ex Ven.** 499. 11.
Infernus
An gloriatur de presentia Luciferi. 371. 14. **Ibi Lucifer intrusus, & quandonam exiit.** 542. 13. **Dæmones alij non possunt exire.** ibid. 11. **Cadentes ab Empyreo ubi destinati fuerint.** 540. 8. **In Inferno uel la redemptio, declaratur.** 541. 10. **Inferni lumen quale.** 552. 12. **In Inferno nullus ordo, vide Ordo.**
Inclinatio
Quid denotare solet. 336. 4. **Initium omnis peccati superbia, declar.** 348. 23.
Innocentia iustus
In eo an necessarius recursum ad phantasmata. 208. 3. **In eo fuisse simplex necessientia.** 396. 6.
Instrumentum
An debeat esse in eodem supposito cum principali Agente. 538. 14.
Instant
In ultimo instanti, in quo Angelus operatur, potest non operari. 339. 15. **Illuminatio an instanti.** 202. 43. 206. 17. **Motus an fieri possit ab Angelo in instanti.** 203.
Iacob
Iacobi percussio ad quid. 565. 8.
Iosue
Iosue dimicabat immoto Cælo. 118. 2.
Intellectus, Intellectio
In intellectu angelico an ignorantia, vide Ignorantia. **An valeat plura simul intelligere.** 288. 287. **An discurrat, vide Discursus.** **An in eo sint habitus naturalis acquisiti.** 270. **Habitus naturalis ad quid in Angelis.** 281. 19. **An egeat habitu ad operandu.** 17. **Habitus naturales an creati cum intellectu angelico.** 282. 24. **An, & quomodo cognoscit absentia.** 283. 26. **An cognouerit mister. Trinit. in via.** 277. **An Incarnat. vide Fides.** **Intellectu qualiter competat transferre de ordine ad ordinem.** 210. 7. **Intellectus, & voluntatis discrimen in adherendo obiectis.** 389. 11. **Intellectus agentis munus per se quidnam.** 209. 6. **Intellectus, voluntatis, cognitius, & appetitiue obiectum an idem.** 219. 13. **An impediatur ex distantia cognoscere intuitiue.**

Index rerum notabilium.

Intuitus. 233. 6. 257. 31. 430. 5. **Intelligere est quod an pati, declar.** 245. 11. **Intellectio, an mediet inter potentiam, & obiectum.** 245. 13. **Intellectus Angeli an sit abstractius speciei ab obiecto.** 251. 7. **Intellectus coniunctus non potest videre existentiam Corporis Christi in Eucharistia.** 266. 30. **Potest abstractiue.** 31. **Intellectus subordinatio ad sensus quare?** 284. 3. **Non est efficax motuum voluntatis.** 408. 17. **De intellectu, & cognitione Dæmonum, vide Dæmon.** **An in Angelis intellectus agens.** 209.
Intelligentia
Intelligentia est plena formis, declaratur. 232. 5.
Iustus
Iusti appellati Angeli. 24. 14. **Quid meretur iustus in ultimo instanti via.** 329. 10. 11.
Iustificatio
Iustificatio peccatoris an sit opus miraculosum. 585. 6.
L
Lac
Lac an generat Mares. 483.
Lapis
Lapides quoque aliqui bene fortunati ex Arist. 318. 4.
Latitudo
De in Dæmonibus: & qualisnam: causa eius. 415. vide **Dæmon.**
Lex
Qui in uno legem offendit, factus est omnium reus, declar. 515.
Literæ
Literarum inventor quinam fuerit. 24. 13.
Liberum
Libera operatio an possit esse in primo instanti. 317. 12.
Ligamen
Ligamen diuiditur in physicum, & morale. 27. 25.
Locus
Loca esse possunt sine medio, non tamen motus. 202. 48. **Locus supplicij, & glorie an creatus simul cum Angelis.** 16. 9. **Locus est actualior locato, declar.** 139. 18. **Loca adæquata, inadæquata.** 169. 1. 3.
Locus angelicus
Angelus an vere sit in loco. 135. **Positiue, & negatiue.** 132. 5. **Non ubique.** 137. 7. **Nō necessario in loco.** 138. 12. **Potentia eius ad locum qualisquam.** 138. 13. 16. **Distin-**

nituiue in loco. 139. 21. **Causa talis modi essendi.** 139. 22. **Ratio fundamentalis, & formalis essendi in loco.** 140. 13. **De Vbi intrinseco.** 8. 10. **Connexio Angeli ad locum qualis?** 153. 1. **An melius esset fieri extra locum.** 154. 10. **Vbi Angeli ex Dur.** 155. 1. **Vbi intrinsecum ad quodnam predicamentum spectat.** 142. 12. **Quantus est locus Angeli.** 143. **Locus adæquatus.** 2. **Punctus an locus eius adæquatus.** 3. **An in loco per operari.** 144. 153. **In Empyreo quid operatur.** 151. 30. **An in ipsu influet.** 151. 31. 32. **An possit esse in loco quantumcunque magno.** 155. **Ratione celeritatis videtur esse ubique.** 156. 9. **An possit esse in loco quantumcunque minori in infinitum.** 158. **Vnde hoc repugnet.** 161. 13. 102. 21. **An operari valeat in loco quantumcunque paruo.** 161. 15. **An possit esse in puncto.** 163. **An possit esse Angelus in Angelo.** 165. 12. **An esset in eo, tanquam in loco, an illaberetur in illum, ibid.** **An sit necessarius in puncto.** 166. 14. **Si esset in puncto, an esset punctualis.** 17. **Si esset in puncto, an coarctaretur in illo.** 16. **Sicut est lux punctualis, an ita Angelus in puncto punctualis.** 18. **Si esset in puncto, an possit operari in eo.** 13. **An possit se eximere ab omni loco.** 167. **De facto semper in loco.** 168. 4. **Bonus Angelus nō potest appetere esse semper extra Vniuersum.** 168. 5. **Si appeteret, an id cōcederet ei Deus.** 6. **An appetat exire ad spacia imaginaria.** 169. 7. **An oblectaretur ibi, ibid.** **An in operari pendeat à loco.** 431. 17. **Quantus est locus eius.** 143. **An plures simul.** 175. **An vnus in pluribus simul.** 172.
Loquutio
Loqui an possint animalia, Idola, Sanctificapite sceli, Aues. 64. 7. 8.
Loquutio angelica
Angelus an loquatur Deo, hominibus, & Angelis. 419. **Quid agat loquens Deo.** 3. **Quare loquitur.** 4. **Inferior an loquatur superiori.** 6. **Loquitur hominibus.** 9. 13. **Loquutio hominis ad Angelos.** 13. **Animæ ad eosdem.** 10. 11. **quandonam inferior loqui potest superiori.** 428. 36. **Angelus alloquutus simul à pluribus, cuiam attenditur.** 38. **Superiores loquendo inferioribus non semper illuminant.** 420. 8. **Loquutio fieri potest etiam de noctis colloquio.** ibid. **Loquutio fieri potest absque illuminatione, ibid.** **Quomodo loquatur ad inuicem.** 422. **Loquutio quidnam.** 425. 17. **Cuius poten-**

Index rerum notabilium.

potentia. 19. In loquutione, & auditione an semper fiat manifestatio. 18. Ad loquutionem necesse est quidquam recipi in altero. 20. An requiritur in audiente excitatio. 426. Ad quid loquutio. 429. 42. An loqui possit in quacunq; distantia. 430. An possit loqui uni, & nō alteri. 433. An pluribus simul. 435. 3. An infinitis simul. 7. Potest plures simul audire, at imperfecte. 11. Loquutiones plures an simul. 435. 3. Loquutio humana & angelica differunt. 5. Loquutio, & manifestatio differunt. 434. 6. Loquutio, visio, auditio differunt. 433. Loquutio directa, indirecta. 434. 5. An differat ab intellectuone. 438.

Lucifer
Luciferi ascensus in Cælum præfensus, qualisnam. 13. 10. 379. 16. Eius casus qualisnam, ex aliquibus. 310. 10. An poterit appetere aequalitatem Dei. 350. An de facto appetierit. 27. An sit in tota natura angelica supremus. 369. 4. 5. Cur appellatur Cherub, non Seraph. 7. Cur Princeps. 8. Cur appetiit præesse, si supremus. 12. Eius invidia in genus humanum. 379. 16. An Lucifer destinet Angelum malum vicini hominum à natiuitate, sicut Deus bonum. 487. Motiua insigationis Luciferi penes Angelos. 361. 2. 4. An eos deciperit. 362. 7. 8. Lucifer, & sequaces de quo ordine fuerint. 369. de cæteris peccatis eius. 375. Superbia circa quodam fuit. 378. 12. Quid appetit. 13. 379. 15. 16. Lucifer ligatus in Abyſſo vsque ad Aduentū Christi. 561. In Inferno à Christo detrusus: nec inde exiit, vsque ad præfinitum tempus. 542. 13. Creatis primis Parentibus, dispensatum fuit, ut Dæmones aliqui ex Inferno exissent ad tentandum. 541. 9. Primos Parentes, & Christum Lucifer tentauit. 542. 12. Luciferi potestas attenuata per Christi passionem. 542. 13. Cur appellatur Serpens tortuosus. 543. 14. Lucifer à Dæmonibus rationē exigit de damno hominibus instilto. 563. 6. vide Dæmones.

Luna
An plures Luna dari possint: cur autem plures non dantur. 87. 9.

Lumen
Lumen Inferni qualenam. 552. 15. Lumen maius offuscatur minus, declar. 441. 18. Lumen duo an in eadem parte aeris. 178. 14.

Lupo menaro
Neapoli morbus hic grassans, qualisnam. 57.

Luxuria spiritualis
Luxuria an in rebus etiam insensibilibus. 343. 3. Transfertur ad alia. 2. 345. 10. Quid sit, & an in Angelis malis, an primū eorū peccatū fuit luxuria spiritualis. 343.

Lutherus
Lutherum à Dæmone, matrem incubantem, se genitum esse non renuit. 67. 3.

M

Maleficus
Maleficijs an ligentur, & soluantur Dæmones. 26. 24. vide Striga.

Mahometes
Mahometis Imperium erga sinem. 561.

Malus, Malum
Malus omnis ignorans, declar. 391. 6. 399. 11. Nemo peccat ad malum respiciens. 364. 9. Nulla creatura de se mala. 392. 1. An aliqui Angeli ex se mali. 487.

Mares
Mares an producant lac. 483.

Medium
A medio abstrahere potest intellectus, non motus. 202. 42. An per medium tranſierit Christus nascendo, & resurgendo. 202. 45. Media parte crescente, quomodo se habeat anima. 202. 47. Medium an necessarium in motu. 195. 8. Medium communicans, & non communicans. 195. 7. Medium necessarium virtuti inferiori non est necessarium superiori. 216. 4. 3.

Materia
Materia cur detur forma. 241. 16. An finis forma, vide Forma. Materia est causa distinctionis, & numerationis, declar. 88. 15. Materia Angelo obedit ad nutum, declar. 581. 11. 584. 21.

Melincholicus
Neapoli morbus grassans, lupo menaro. 57.

Mensura
Mensura esse debet eiusdem rationis, declar. 128. 17. Mensuratum non dari sine mensura, declar. 118. 4. Mensura an extra mensuram. 110. 11. An distinguatur à mensurato. 12. An idem mensura sui. 111. 14. Mensura reduplicationis. 119. 7. Eius conditiones. 103. 2. 107. 18.

Merlinus
Merlinum à Dæmone Genitum ferunt. 67. 3.

Meritum
Meritum, & præmiū an simul. 316. 4. Qualiter præcedat præmiū. 331. 19. Maior improporatio inter præmiū simul, & meritum.

Index rerum notabilium.

ritum, quam inter charitatem, & augmentum eius pro eodem instanti. 335. 36. & 498. 9. Meritum & demeritum an circa impossibile. 352. 7.

Miraculum
Miraculi Ethimon. 584. 3. Requisita ad miraculum. 585. Iustificatio an sit miraculum. 6. Opus miraculosum quoad substantiam, & quoad modum. 586. 10. Potestas miraculorum quod aliter comunicatur creature. 587. 11. Nequit miracula facere Angelus. 12. Antichristi miracula erūt falsa. ibid. Miraculorum potestas, gratia gratis data potens stare cum pecc. mort. 587. 13. Miraculum, signum, potentium, prodigium, quid sint. 588.

Missio
Missio angelica quid importet. 447. Missio ad intras ad extram, physica moralis. 5. 6. 7. Missio diuinarum personarum distincta ab angelica. 448. 4. An sit missio de vnaquaque Hierarchia. 449. Missio an semper cum motu. 183. 10.

Moyſes, Elias
An vox apparuerit. 59. 6. Cur Moyſes à Angelis non fecit mentionem. 368. 13.

Mors
An, & quomodo appeti solet. 355. 23.

Mortuus
Mortuus quidam per annos plures gestatus ut viuus, opæ Dæmonis. 66. 3.

Morula, Mora
Morula an correspondeat tæpori nostro communi, siue instantibus. 332. 24. Prima morula fuit instantanea. 333. 25. Secunda successiua. 26. Tertia instantanea. 334. 32. In secunda an Angelus peccare potest in instanti. 333. 27. Mora angelici conflictus non fuit magna. 334. 33. Quantum durauerit Deus, & Angeli norunt. 34. Morula, & morula an idem. 328. 1.

Michael
Michael olim Præses Synagoga, nunc Ecclesia. 13. 11. An omnium Angelorū supremus. 372. 373. 8. Vocatur Princeps, ibid. De ordine Seraphinorum, ibid. Vexillifer Crucis in iudicio. 374. 11. Plures eius tituli, & encomia, ibid. An interficiet Antichristum, ibid. An fuerit Custos Virginis. 13. Cur appellatur titulis pluribus. 14. An impreſſerit stigmata Seraphico Francisco. 15.

Miserium
Miseria supernaturalia qualiter sint supra naturam. 270. 2. An sint impro-

portionata intellectui. 271. 12. vide Eucharistia.

Motus

Angelus an vere moueatur. 182. Motus multiplex in Angelo. 184. 13. Aristoteles definiendo motum an aspexerit ad Angelum. 185. 17. Potentia ad motum, & quietem neutra in eo. 19. Eius motus an continuus, an successiuus. 187. 26. Quid acquirit per motum. 193. 8. Et qualiter denominatur à motu. 10. Motus eius an operatio vitalis. 186. 22. Motus successiuus ex pluribus capitibus. 187. 27. 188. 33. Indivisibile an possit moueri. 28. Quod mouetur partim est in termino à quo, partim ad quē. 29. Mobile diuiditur in duo. 188. 31. Mobile prius transit vel spatium sibi æquale, vel maius, vel minus. 32. Angelus an moueatur per se, an per accidens. 189. 9. Requisita ad motum per accidens. 1. Pars mouetur per accidens. 3. Pars in toto an moueatur per se. 7. Angelus existens in alio moto, quomodo ipse mouetur. 191. 12. Eques in Equo moto quomodo mouetur. 11. Angelus an moueatur per formam intrinsecam sibi inherentem. 8. An possit transire de extremo in extremum sine medio. 194. An possit velle sic transire. 201. 41. Medium communicans, & non communicans. 195. 7. Non potest fieri transiūs de extremo ad extremum absq; medio. 8. Si à substantia abstrahatur quantitas, an possit moueri. 197. 16. Angelus an possit moueri in instanti. 203. Motus an possit fieri in vacuo. 204. 7. Si daretur, & vnde fieret successio. 207. 7. 8. Quid diceret Arist. 205. 10. Motus an esse possit in minus, qua in instanti, si daretur in instanti. 23. Cessante motu fit quies. 406. 8. Motus angelici celeritas. 138. 11. Motus animalis quare potius ab vna parte incipit, quam ab alia. 149. 23. Motus dependet à tempore, declar. 118. 3. Motus progressiui requisita. 65. 11. Motus localis nō determinat sibi locum quoad minimum, declar. 161. 15. Motu primi mobilis cessante, an fieret quies in inferioribus. 118. 2. Termini motus an simul, an incomparabiles. 171. 9. Termini primi concomitantes. ibidem.

N

Natura

Natura, & gratia quantum distent, vide Gratia. Natura summa creata an detur.

Index rerum notabilium.

Natura finita communicabilis cum divisione, non sic infinita. 80. 13. **Natura angelica non de se hæc.** 80. 15. **Natura creata non se determinat ad tot, quia plura.** 83. 24. **Natura dependentia ad suppositum qualis, & quæta.** 268. 5. **Potesit per Dei potentiam, esse absque omni supposito, ibid.** **Natura an necessitetur ad operandum affectione commodi.** 390. 12.

Naturale

Naturale multipliciter dicitur. 240. 13. **Qualitatem obiectum est naturaliter cognoscibile.** 261. 12. *vide Supernaturale.*

Nabuchodonosor

An veve in bestiam carnisus: de eius figura: vitæ &c. 58. 4. 5.

Nescientia

Nescientia quidnam. 396. 6. **An in statu innocentia, ibid.** **Quantum differat ab ignorantia: vide Ignorantia, Error.** **An in Angelo.** 439. 8.

Nomen

Nomina septem Angelorum, an omnia recepta. 453. 5. **Nomina plura Angelorum.** 456. **An Angeli habeat vera nomina.** 1. 3. **Nominum aliquorum, eorumdè significata.** 457. 5. **Nomina eorum an propria, an appellativa.** 459. 1. 2. **Nomina an habeant Beati.** 1. 5. 6. **Nomina Demonum, & Idolorum plura.** 461.

Notitia

Notitia. Vide Cognitio practica multiplex. 386. 10.

Nox

Nox, dies, cæteraque tempora quomodo distinguantur. 129. 4.

Numerus

Numerus senarius an componatur ex binariis, & quaternario. 130. 7. **Septenarius quid importet.** 453. 3. 10. **Numerus Angelorum quantus.** 455.

O

Obscena

Obscenis quinam Demones incumbunt. 70. 8.

Obiectum

Non est necesse, ut informet potentia, nisi per speciem. 245. 9. **In occurso plurium obiectivum quid agit intellectus.** 283. 26. **Obiectum an immutat species infinitas.** 436. 9. **Quale obiectum est naturaliter cognoscibile.** 261. 12.

Obstinatio

Obstinationis Demon causa quænam. 404. **Non est inflexibilitas.** 6. **An proveniat a Deo, an a Demone.** 411. 3. **Obstinatio Demonum, an impediatur boni omnis effectivem.** 412. ad 4. 4.

Odiu

Odiu sui ipsius an detur. 394. 3. **An Deus esse possit obiectum odii.** 350. 38. 353. 15.

Operatio

Operatio indifferens, cuiusmodi gratia fiat. 190. 8. **Operationes sunt suppositorum, declaratur.** 315. 32. 317. 11.

Ordo

Ordine de unoquoque Angeli ceciderunt. 371. 15. 16. **Ordo decimus Angelorum an detur.** 372. 18. **De quo ordine fuerit Lucifer, & sequaces.** 369. **Ordo præfixus a superiori Agente servandus ab infer.** 196. 9. 10. **In Inferno nullus ordo, declar.** 552. 12.

Oratio

Orationes nostras Angeli deserunt ad Deum. 590.

Oeuterium

In Oeuteris possibilis successivitas. 98. 15. **In eis quomodo reperitur fore, & fuisse.** 99. 1. **An omnium Oeuteriorum sit unum Oeuum.** 103. **Oeuterii supremi mensura Deus.** 105. 12. **Oeuterii dependentia, qualis.** 107. 23. *vide Oeuum.*

Oeuum

An mensura successiva. 94. **Est permanentis.** 96. 6. **Permanentia eius qualis.** 115. 10. **Est totum simul, declar.** 100. 4. **An realiter distinguatur ab Oeuterio.** 101. **An omnium Oeuteriorum sit unum Oeuum.** 103. **Datur unum Oeuum omnium simplicissimum.** 104. 7. **Est mensura Angel.** 109. 3. **Essentialiter permanentia mensurantur Oeuo.** 126. 10. **Oeuum an subiectum motui.** 110. 10.

P

Paradisus

Valis, & ubi fuerit Paradisus terrestris. 450. 10. **Paradisi delicia, in quibus fuit Lucifer, qualesnam.** 300. 10.

Pars

Pars in toto an moveatur per se. 189. 7. **An per accidens.** 189. 3. **Partium perturbatio redundat in præiudicium Vniuersi.** 197. 14. **Angelus an pars Vniuersi.** 198. 15.

Patres

Patres plures fuerunt platonici. 25. 16. *Patres*

Index rerum notabilium.

res veteris testamenti quonam modo erant in Limbo. 152. 36. 37.

Panes. Vide Fanni

Peccatum, Peccator

Nemo peccat, nisi debitor sit. Iustus, declarat. 340. 22. **Peccata mortalia, an sufficienter enumerata.** 350. 36. **Nemo peccat ad malum respiciens, declar.** 364. 9. **Peccatum cuiusnam imputandum.** 392. 4. **Omnis peccans ignorans.** 391. 6. **Potentia ad peccandum multiplex. v. Potentia. Peccare potest voluntas, nullo stante errore in intellectu.** 396. 8.

Peccata Angelorum

Quandam peccaverunt. 367. 11. **Quinam prior ex eis peccavit.** 9. **Eorum peccatum quale ex Mahum.** 8. **Motiva instigationis Luciferi in alios Angelos.** 361. 2. 4. **An peccaverunt ex ignorantia, an ex passione, scilicet persuasio Luciferi an eos decepit.** 363. 7. 8. **Potuerunt peccare venialiter: ut quid de factio.** 357. 6. **Peccaverunt ex instigatione Luciferi.** 360. **De peccato Luciferi, vide Lucifer, de peccatis cæterorum.** 361. **De peccatis eorum in speciali.** 365. **Pluribus peccatorum generibus peccaverunt.** 366. 5. 6. 7. **Peccare an potuerint in primo instanti.** 333. 27.

Phantasma

Phantasma depurare, an munus per se intellectus agentis. 208. 3. 210. 6.

Phenices

An sint plures. 87. 10. **Plures quandoque visæ, ibid.** **Renovatio, & qualitas mortis, an fabulosum, ibid.**

Philosophi

Philosophi ex Scripturis sacris didicerunt Angelos. 7. 12. **& plura fidei mysteria.** 486. 16. 475. 9. *vide Plato.*

Plato, Pithagoras

In Egyptum descenderunt ad Scholas Hebræorum, causa addicendi eorum mysteria. 475. 9. **Pithagoras, ut eas ingredi potuisset, circumcidi se finit, ibid.**

Perfectio

Perfectio inferioris non deneganda superiori. 211. 10. **Perfectum quandoque indiget imperfectioni.** 223. 1.

Pluralitas

Pluralitas reduci debet ad unitatem, declar. 24. 9. **Pluralitas individuum ad quid.** 86. 7. **Pluralitas ubi requirit maiorem perfectionem, ibi infinitas infinitum.** 228. 8.

Pœna, Punitio

Angeli an puniti statim ac peccaverunt. 495.

De pœna damni, & sensus Demonum. 504. **An aequalis in omnibus.** 510. **Vnde in aequalitas.** 516. **Locus pœnalis Demonum qualisnam.** 540. **An puniuntur etiam in aere, & alibi.** 544. **Damni pœna, an sensus sit grauior.** 509. 19. **Pœna damni qualis, quantitas, ubi.** 507. 508. ad 511. **An tristitia de quantitate eius.** 505. **In ea est positivum, & priuativum.** 505. **Pœna aeris caliginosi distincta à pœna ignis.** 545. 4. **Pœnarum ministri, an boni Angeli, an mali.** 588. 590. 564. 565.

Potentia, Posse

Fertur ad obiectum perfectissimum, nisi impediatur. 376. 6. **Omnis cognitiva correspondet sua appetitiva, ibid.** **Potentia ad peccandum physica, moralis, proxima, remota,** 391. 8. **Potentia appetitiva proportionatur cognitiva.** 408. 17. **Potentia executiva an in Angelis.** 576. **Potentia Angeli quæta sit, vide Ang. Demon à posse ad esse, & à negatione actus ad negat. pot. an valeat.** 341. 26.

Præuentio

Præuentio operationis facta ab alio, non tollit principali virtutem agendi. 213. 25.

Premium

Premium, & meritum, an simul, vide meritum, premium, & pœna an collata Angelis in eodem inst. meriti, & demeriti. 335. 38.

Præsumptio

Præsumptio quidnam. 344. 5. **An idem in superbia, & arrogantia.** 388. 27. 31.

Principium

Eodem principio, quo quis movetur ad terminum, quiescit in termino. 407. 13. **Circum prima principia intellectus an assueverat.** 11.

Primum mobile

An cessante eius motu, cessaret motus in inferioribus. 118. 2. **Iosue dimicabat, immote Cælo, ibid.**

Prius

Prius omne absolutum, distinctum realiter à posteriori, & independens ab eo, potest esse absque eo. 212. 19.

Primum

An locus adequatus Angeli. 143. 3. **An habeat rationem loci.** 165. 9.

Priuatio

Priuatio an suscipiat magis, & minus. 513. **Scor. 2. d. 37. q. 1. 9. ex ista, & quodl. 18. ar. 3. S. ex isto, & respons. ad secund.**

Pugna angelica

An fuerit completa unico actu. 335. 39. *vide Morulæ, pecc. Ang.*

Præla-

Index rerum notabilium.

Prelatio
Prelatio an in Dæmonibus. 550. 548.
Purgatorium
Purgatorij animæ an torqueantur à Dæmonibus. 564. *Purgatorij ignis qualiter torqueat animas.* vide **Ignis.**

Q

Quiditas
Quiditas omnis uniuersalis est communicabilis pluribus. 80. 14. *Quiditas, quæ non est purus actus, est contrahibilis ad plura indiuidua.* 83. 22. *Quiditas est diuisibilis, declar.* 100. 3.

Quantitas
Quantitas an sit de ratione loci. 165. 11.

Quies
An mensuretur mensura sui oppositi. 127. 13. *Cessante motu, fit quies.* 406. 8. *Eodem principio quis mouetur in terminum, & quiescit in termino.* 407. 13. *Quiescens toto tempore præcedenti, an necessario quiescat in ultimo instanti.* 205. 13.

R

Raphael
De quonam Ordine sit. 452. 12. *Relinquitur Astrologum in Aegypto.* 542. 11.
Ratio; Rationalis
Recurrere ad rationem occultam, est refugium miserorum. 151. 32. *Vbi ratio ignoratur, quid agendum.* 91. 11. *Angelus an dicitur rationalis.* 300. 16.

Recipiens
Denudari debet à natura recepti. 233. 13. 245. 14.

Relatio
Relatio qualiter cognoscitur. 223. 12.
Reuelatio
De quibusnam non est necessaria. 197. 14. *Reuelationes, & illuminationes humana.* 440. 11.

S

Satyres, Semidei, Syluani, Panes, Fauni.
Vide 67. 2. & 20. 2. *Vide Panes.*
Samuel
An eius anima apparuerit, an umbra. 56. 15.
Secretum
Secreta occultandi facultas pertinet ad optimam politicam. 439. 10. *Secreta propria potest Angelus occultare.* 9. *Secreta cordium Angelus an possit penetrare.* 253.

Serpens
An cum pedibus fuerit creatus Serpens. 498. 499.

Seth
Seth quinquam, qualisque. 23. 13. *Literarum inuentor.* 24. 13.

Septem; Septenarius
Septem nomina Angelorum an omnia recepta. 453. 5. *Septem Angeli, qui astant ante Deum.* 452. *Septenarius numerus quid importet.* 453. 3. 10.

Similitudo
Similitudo Patriæ qualisnam. 123. 22.
Simon Magus
Se faciebat Angelorum progenitorem. 9. 2.

Simul
Simul, quid indicare soleat. 18. 15. 367. *Simul omnia ab initio, qualiter, ibidem.* 16. *quædamque indicat velocitatem.* 289. 13.

Speculum
Qualiter representet. 234. 23.
Scientia
Scientiæ communicatio affectus charitatis. 446. 23. *Scientiam uniuersaliorem habet Angelus superiores, declar.* 446. 22.

Sensus, Sensituum
Sensituum in intellectu sicut trig. interrog. 234. 18.

Species
Species quantum est de se, communicabilis in infinitum. 80. 13. *In eadem specie non datur prius, & posterius essentialiter.* 88. 13. *Speciem quinquam constituit.* 90. 8. *Species per essentiam vere attingit corpus.* 153. 5. *Species per accidens infusa Angelis.* 212. 19. *Species vicaria obiecti.* 221. 7. *Quando necessaria.* 222. 10. *Species, & obiectum an eiusdem rat.* 223. 14. *An similis obiecto.* 15. *Species cur potest representare infinita, & non substantia.* 223. 18. *Species finita an representare valeat infinita.* 235. 3. *vna qualiter representat plura.* 236. 6. *Species Angeli an fluant à natura eius.* 237. *Species si Deus negaret Angelo, nullam ei faceret violentiam.* 239. 10. *Species an sint Angelis naturales.* 241. 14. *De congruo ratione status, infusa Angelis, non ex necessitate.* 241. 15. *Species abstractæ mensura.* 247. 8. *Necessario fluunt ab essentia Angeli in quemcumque intellectum.* 248. 1. *Admittitur, ut representet absentem, & non existentem.* 249. 16. 249. 17. *Proportionari debet obiecto.* 270. 2. *Nulla tota species substantialis damnata.* 371. 15. *Species accidentalis an concurrat ad sensationem,*

Index rerum notabilium.

tionem, & intellectionem. 224. 20. *Consideratur physicè, & theologice.* 240. 5. *Vne qualiter representat plura.* 7. *Abstracta à corpore qualisnam.* 233. 10. *In speciebus subalternis vna continetur in alia.* 234. 18.

Sol
Plures Soles dari possunt, at cur non dantur. 87. 9.

Sphæra
Recta, & obliqua. 150. 24.
Sonus

Soni multiplicatio in tempore, non illuminatio aeris. 202. 43. *vide Aer. illuminatio Aeris.*

Spiritus, Spiritualia
Cuiusnam forme corporea subiectum. 42. 12. *Spiritualia quomodo cognoscimus.* 222. 11. *Spiritus Saul qualiter malus.* 589. 7.

Status
Status in puris naturalibus non datur, at per Dei potentiam potest dari. 312. *Status innocentie*

Vide Innocentia Status.
Status Dæmonum
Status Dæmonum debita violentia. 417. 9.

Stigmata D. Francisci
Quinam stigmata D. Francisci imprefferit. 375. 15.

Strigæ
Strigorum asportatio, & conuersio in formas varias, an semper vera. 54. 55. *Concilia, & Canones quæ circa hoc.* 10. *Illusio qualiter à Dæmonibus.* 56. 11. *In congressu inhonesto cum Dæmonibus horrorem, & dolorem sentiunt.* 69. 3. *Quare.* 11.

Substantia
Substantia generab. & corruptib. quæ mensuram debeat. 124. *Eius acquisitio, & deperditio an successiua.* 128. 21. *Eius esse consistere in continua successione, declar.* 128. 20. *Si ab eo remoueretur quantitas, adhuc potest moueri.* 197. 16.

Supernaturale
Supernaturale multiplex. 261. 10. *Supernaturale, & natura. e per quid distinguuntur.* 11. *Supernaturale quoad substantiam, & quoad modum, etiam in via Scoti.* 12. *Quid sit, ibid.* *An deus substantia supernaturalis creata.* 262. 14. *Supernaturaliter factibile, an supernaturaliter solum cognoscibile.* 263. 17. *Supernaturaliter non cognosci naturaliter ab Angel. qualiter.* 264. 20.

Supremum
Supremum infimo, iungitur cum infimo

supremo, delaturus, 219. 10.
Superbia

An idem cur arrogantia, & presumptione. 348. 27. 31. *Quidnam superbia, & superbire.* 378. 13. 344. 5. *Quid ad superbiam requiritur.* 349. 32. *An primum peccatum Angeli superbia, vide Peccatum Angeli.* *Superbia Luciferi circa quod.* 12. *vide Lucifer.*

Sursum, deorsum
Potes que contraria sunt, declar. 171. 10.

T

Tyrannus
Tyranni conditiones. 552. 19. *Diabolus an tyrannus.* ibid.

Tactus
An decipi possit circa corpus assumptum. 60. 5.

Tecum
Quid indicare solet in scriptis. 19. 19.

Tempus
Quandoque est mensura extrinseca. 98. 16. *Quas res mensurat intrinseca.* 109. 3. 127. 12. *Temporaneum esse, multipliciter.* 127. 15. *Tempus discretum an deum.* 129. 13. 15. *Tempus vna Angelorum, breue nobis, sufficiens ipsis.* 364. 10.

Transmutatio
Fabulose transmutationes. 59. 1. *Positiua, & negatiua.* 441. 17.

Terra
An initio simul produxerit plantas, folia, flores, fructus. 317.

Tentatio
Vide Dæmon; Lucifer.

V

Vacuum
Si daretur, an in eo potest fieri motus. 204. 7. *Quid de hoc Arist.* 205. 10. *In vacuo an simul omnia, an dissent inuicem.* 204. 9.

Vbi
Vbi intrinsecum ad quod predicamentum spectat. 142. 12.

Veritas, Falsitas
Veritas, & falsitas cuiusnam operationis sint. 356. 25.

Via
Via, & terminus an simul. 330. 10. *Via Angelorum sufficiens ipsis.* 364. 10. *Quanta fuerit.* 401. 8.

Videre

Index rerum notabilium :

Videre

Videns rem, videt & modum eius. 266. 28.

Victoria Angelorum

Victoria Angelorum qualisnam. 276. 27.

Violentum

Violentum nullum durabile. 416. 7. *Violentia debita statui Demonum.* 417. 9.

Virgo beatissima

An viderit Essentiam spiritualem Angeli annuntiantis. 25. 16. *Partus Virginis cur eplatus Diabolo.* 269. 16.

Visio beatifica

Visio beatificæ mensura an eternitas participata. 119.

Vitalitas

Vitalis operationis vndernam. 429. 44.

Vtile

Vtile an precedat delectabile. 576. 5.

Voluntas

An excecave possit intellectus. 399. 12. *Nullo stare errore in intellectu, voluntas potest peccare.* 396. 8. *Quandiu resistere valet gratia Dei.* 313. 24. *Voluntas an media volitione velit.* 338. 12. *Vt velit, an precedere debeat præcognitio plurium.* 339. 17. *Voluntas recta adhuc libera est.* 339. 19. *Voluntas vt natura, rejicitur, ibid.* *Potest etiam esse abstractiva.* 355. 22. *Et collativa.* 356. 25. *Conditionalis voluntas, sufficiens ad peccandum.* 6. *Voluntatis, & intellectus differentia in adhaerendo obiectis.* 389.

X

Xacca

X *Accam Regem Iappones bicornem natum colebant.* 67. 3.

F I N I S.

